69
G
32
C. J
S. C.
O. S
N 16

[illegible]

Conuentus frm̃ sci Marci flor. or. p̄dicator. Empt. ex pecunijs dcī conuentus de Anno 1510 :-
[illegible]
6q 4. G. 12

Expoſitio Angelici Doctoris Sancti Thome Aquinatis or. pred. In Euangelium Sancti Joannis Euãgeliſte

CORRECTOR AD LECTOREM

Noſcere quiſquis auet ſuperni archana tonantis /
  Dogma uel herelicum pellere quiſquis auet.
Hunc emat. atq; diu librum mox perlegat emptũ
  Qui fidei ſacrę ſemina prima docet.
Diſcipulus Chriſto gratus dictante Joannes
  Pneumate diuinum condidit auctor opus.
Difficiles aditus: ſalebroſaq; dogmata doctor
  Angelicus pandit: irradiatq; Thomas.
Ergo opus excellens omni precioſius auro
  Ne pigeat modica lector habere ſtipe.

Vale

Cum Priuilegio

Magnifico ac generoſo viro Domino Laurētio Aurio Veneto patritio. Fr. Marcus Antonius Luciano Venetus Sacrę Theologię pſeſſor ordis predicatoꝝ. S. P. D.

Compertum habeo Clariſſime doctor Aurię familię: Venetęq; togę decus eximium nō modo eos commendandos eſſe qui preclarum aliquod opus: atq; excultum ad cōmunem hominum utilitatem contulerunt: ſed ꝛ eorum opam haud ſpernendam qui ea quę ſummo ſtudio ab alijs elaborata erant ſua idustria ut multis prodeſſe poſſent efficere ſtuduerunt. Fruſtra enim mundi cōditor luminare maius produxiſſet niſi īferiora lux eius illuſtraret: uel ſi obſtaculo prohibente eius irradiatio tolleretur. Idcirco cum expoſitionem Beati Thomę ſuper Joannem: opus ſane diuinum apud paucos eſſe conſiderarem: nondum enim impreſſoribus tradita raris admodū extabat codicibus: ꝛ illis quidem mendoſis ſatis: precioſum theſaurum in tenebris: lucidāq; gemmam in coeno diutius latitare prohibui: dediq; operam ſublatis ipedimentis ut q; plurimis uſui: atq; emolumento foret. Librum nanq; erroribus purgaui atq; emendaui diligentiſſime: ſuperflua reſecaui: ꝛ quę in multis codicibus deficiebant addidi. Quo effectum eſt ut quicqd impedimenti legentibus obijci potuiſſet ne uerum doctoris tam expoſiti q; exponentis ſenſum attingerent proculdubio remotum eſſe videatur. Poſtremo librum ipſum imprimi curaui ut ad cuiuſcunq; manus quantumcunq; egeni parua ſtipe peruenire poſſet. Eſt autem hoc digniſſimum opus utriuſq; doctoris Euangeliſtę. ſ. ꝛ expoſitoris celebritate conſpicuum. Joannes enim perpetua virginitate coruſcans ꝛ ꝛ affinitate Saluatori iūctus prę ceteris diſcipulis ab eo meruit pamari. Hic eſt ille diſcipulus qui teſtimoniū perhibebit dominicę paſſionis. ꝛ (ut oēs fere autumant) terribile mortis diſcrimen effugiet. Huic etiam humani generis redemptor in cruce pendens Beatam Virginem loco genitricis habendam iniunxit: eumq; eidem virgini ueluti filium pariter commendauit. Eccleſia preterea ſacroſancta eidem Euangeliſtę aquilę nomen attribuit: quę ſicut cęteris uolucribus longe altius euolat: ita ꝛ Joannes cęteris ſacri eloquij doctoribus altiora ſcripſit. Adde q; idem diſcipulus in dominica coena ſuper ſacrum ſaluatoris pectus recumbens vidit archana dei: eiq; vni precipue profunda fidei noſtrę myſteria diuinitꝰ reuelata patuerunt. Quocirca mirari neminem decet ſi eius opera altiſſimam: atq; ineffabilem continent doctrinam. Angelici uero doctoris preconia tanq; feſtināns viator multis de cauſis preterire cogor. Eſt enim hoc negocium lōge amplius q; epiſtola comprehendi poſſit: mihiq; utpote religionis ſuę profeſſori (ſi in eius laudatione pſiſterem) minor in hac re fides atq; auctoritas eſſet. Adde q; ad eum ſcribo qui ea magis probe nouit q; ego effari ſtudeo. Unum tamen affirmare non uereor Beatum Thomam inter cęteros theologos qui ſacram excoluerunt doctrinam tantum eminere quantum inter coeleſtes ignes Phoebus exoriens: tantamq; eſſe eius gloriam ut nullius laudatiōe creſcat: nullius vituperatione minuatur. Noſce autem operepretium eſt (ut ad opus ipſum reuertar) quantum Beatus doctor ſit in exponendo clarus: in diſſerendo acutus: in recitandis opinionibus cum earum fundamentis copioſus: in expugnandis hereticorum dogmatibus acer: in toto deniq; libri proceſſu ſubtilis utilis atq; iucundus. Implicita explicat: myſtica aperit: ſalebroſa coęquat: nodoſa enodat: abſtruſa recludit: nihil penitus ad operis intellectum attinens lectori deſiderādum reliquit. Ex his igitur vnuſquiſq; facile conijcere poteſt quantum utilitatis opus preſens ſit allaturum cum vniuerſis orthodoxę fidei cultoribus. tum precipue theologis: ac concionatoribus: ſeu diuini uerbi diuulgatoribus: quos predicatores uocāt. Quapropter Clariſſime doctor qui maximam tibi apud omnes auctoritatem comparaſti: cum perſpicaci ingenio: tum exquiſita doctrina quam in primis ex uberrimo Beati Thomę fonte hauxiſti: recognitionem hanc noſtram tibi dicatam viſas quęſo diligenter. Si enim a te probata fuerit nullius cēſuram proculdubio formidabit. Vale litteratorum decus.

¶ Tabula ſm ordinē alphabeti: in qua prim⁹ numerus denotat foliū: ſcđs vo nūs denotat colūnā

A Prepoſitio ſemper denotat cauſam mouentem. folio.10. Colūna.iii
A ſil' ab ꝓpōnes apud grecos ſigt ꝓncipium nō de principio.119. iiii
In abyſſo duo ſunt. ſ. obſcuritas ꝛ profunditas.142. iii
Abūdātia tpaliū eſt cā ſpūalis infirmitatis.39. iiii
Ex abūdātia charitatis eſt ꝙ aliq diligētes interdū gētem ꝓprie ↄtēplationis intermittāt ut ꝓcurent ꝓximorum utilitatem.145. iii
¶ Act⁹ ſeu forma nō dr̄ finit⁹ eo mō quo recipit̄ ꝛ finit̄ per ſubiectū. Sʒ ſi hʒ totā plenitudinē eēndē: ſic eſt in deo dr̄ īfinit⁹. Si aūt eſt finitus.32. ii
Actus aliqs dicit̄ uerus dupl'r. ſ. v̄itate ſignificationis: ꝛ ueritate ſpeciei.145. ii
Act⁹ duplex ↄcurrit ad hoc ꝙ aliqs ꝓphetet.90. ii
¶ Q̄d adā fuerit ſepult⁹ in loco caluarie (ut dr̄ h) fauorabile eſt ꝛ ppl'i mulcēs aures (ut dic̄ hiero⁹) Nō tn̄ uerū eſt cū ſepult⁹ fuerit in ebron.136. iiii
Ille adiſcit v̄bū q capit ſm rōnē dicētis.54. iiii
Adoratio ſoli deo debetur.77. iii
Aduentus filij dei eſt duplex.98. iii
Poſt ꝓmum aduētū chr̄i in carne erant adhuc tres alij aduentus.111. ii
Añ aduētū v̄bi fuit lux quedam quam philoſophi ſe habere iactabant.8. iiii
Ante aduētū v̄bi fuit etiā quedā lux quaʒ ex doctrina legis ſe habere gloriabant̄ iudei.8. iiii
¶ Affectiones appetit⁹ ſenſitiui paſſiōes dr̄r.103.iii
¶ Agētis cuiuſlibet q̄d agit ab alio itētio ſua eſt reducē ſuū effectū in eius manifeſtationē.126. iii
¶ Alicuius rei teſtimoniū ꝑhibet duplici de cā.8. i
Alio mō ſumit̄ ꝑn⁹ ut ſuppōit ꝓ ꝑſona prīs.3. iiii
Alia eſt rō: ꝛ eſt Criſoſtomi: q̄re chriſtus voluit habere teſtimonia ꝓphetarum.8. ii
Alia agētia opant̄ ut exteri⁹ agētia: cū agāt mouēdo ꝛ alterādo aliq̄ mō. De⁹ v̄o opat̄ ut iteri⁹ agēs cuꝫ opando creet dādo eē: q̄d ē itimū cuilibet rei.9. ii
Alia eſt cognitio in rebus cōpoſitis ꝛ alia in ſimplicibus.35. iii
Alij ſancti opabant̄ miracula virtute nō ſua. Chr̄s v̄o virtute propria.12. i
Alij a chriſto non faciunt miracula propria virtute ſed impetrando a deo.47. iiii
Alij q̄ſi ex m̄ſura hn̄tes graꝫ miracl'a faciūt. chr̄s v̄o abſoluta v̄tute cū multa ſuperabundantia omnia operatur.50. ii
Aliq̄ iueniunt̄ miſſi a deo tripl'r. Primo mō per int̄nā inſpirationē. ſcđo mō per expꝛ̄ſſam ꝛ aptā iuſſionē. tertio mō per prelati iniūctionē.7. iiii
Aliqd dr̄ eē in aliq̄ tripl'r. ꝓ mō per ↄtinētiā. 2° mō ſicut ps in toto. 3° mō ſic cā efficiēs ꝛ ↄſeruās.9. ii
Aliquē uenire i aliquē locū ↄtigit 2ᵉʳ. ꝓ° ut uēiat ubi nullo modo ꝑus fuerat. 2ᵒᵒ ut ubi aliq̄ modo ꝑus fuerat.9. iiii
Aliqui ↄiūgunt̄ deo per ꝑticipationē ſimilitudinis naturalis.12. ii
Aliqs alicui pōt ſua opa mōſtrare dupl'r.44. i
Aliqs pōt honorare deū inquātū creatorē: oīpotēs icōmutabilis: abſq3 hoc ꝙ honoret filiū. Sʒ non pōt honorare deū ut patrē niſi honoret filiū.44.iiii
Aliqui ſunt lucerne quātum ad officiū: ſed quātuꝫ ad effectum ſunt extincte.47. iii

A

Aliqd reuelat̄ alicui a deo tripliciter.48. i
Aliqd ↄuenit chr̄o rōne ꝑſone: q̄d nō ↄuenit ei rōne nāe. Aſcēdē in celū ↄuenit ei rōne ꝑſone: ſʒ humanitatē: q̄d nō ↄuenit ei rōe ꝛ nature: qꝛ eternaliter ſm eam eſt in patre.57. ii
Aliq̄ ne uadāt quo chr̄s iuit dupl'r īpediunt̄.66.iiii
Aliqd dr̄ eē factū in ꝑmanētibus qn̄ ꝑuenit ad ꝑfectionē ꝓprie ſpēi uel forme.100. i
Aliqd dr̄ eē factū i ſucceſſiuis: qn̄ iā ↄſūatū ē.100. i
Aliquid viuit dupliciter.126. iii
Aliqd dr̄ eſſe in mūdo dupl'r.127. iiii
Aliqd reddit̄ cōmendabile dupl'r.102. ii
Cum dr̄ aliquē opari per virtutē receptā ab alio poteſt intelligi dupliciter.5. iiii
Altitudo ꝛ ſublimitas contēplationis conſiſtit in cognitione dei.1. iiii
Aliud eſt opari ſm virtutem: ꝛ aliud ſm aptitudinem ꝛ diſpōnem naturalem.29. iii
Aliud eſt iudicare: ꝛ aliud eſt hr̄e iudicare.67. iii
Cū alicui maiori honor exhibet̄ nō ē cā iuidie.30.ii
¶ Amare ꝓprie eſt uelle alicui bonum.28. iiii
Ambroſius vult ꝙ ſplendor de deo metaphorice dicatur.6. iiii
Amē qn̄q3 ſigt uerū: qn̄q3 uere: qn̄q3 fiat.26. iii
Amē ē nomē hebreū q̄d iterp̄tat̄ uere uel fiat.68.iii
Amic⁹ ex amore q̄ amici ſūt ꝓcurat: ꝛ fidel'r.30. iiii
Oīs amicitia in ↄiūctione fundat̄.70. i
Si aliqñ aliqs dei amic⁹ a deo affligit̄: nō eſt ſignū ꝓpter hoc ꝙ nō ſit eius amicus.84. ii
Amico ſufficit tm̄ neceſſitatē exponere abſq3 alicuius petitionis additamento.84. ii
De rōne amicitie eſt ꝙ non ſit latens.106. ii
Ad ueram amicitiā reqrit̄ mutua dilectio.106. ii
Amicitia fundat̄ ſup aliquā coīcationē.106. ii
Amicus eſt qui amat: ꝛ qui amat̄.116. iii
Amicus dicit̄ quaſi anime cuſtos.116. iii
Amor dei eſt cā bonitatis in rebus dilectis.43. iiii
Amor in diuinis accipit̄ dupliciter. Uno modo eſſentialiter. alio modo notionaliter.43. iiii
Amor ut accipitur eſſentialiter non eſt principium originis filij.44. i
Amor ut accipitur notionaliter: non eſt principiuꝫ originis filij.44. i
Amor maxime in triſtitijs boiuꝫ manifeſtat̄.87. iiii
Amor perfectus eſt cum quis ſeipſum pro amicis morti ſe exponit.106. iii
Amor eſt cauſa gaudij.116. i
Amor concupiſcentie non eſt rei concupite: ſed concupiſcentis.118. i
Amor amicitie eſt potius rei ꝯmate q̄ȝ amātis.118. i
Amor eſt mouens ad vitam eternam: ꝛ quoddam eius complementum.126. iii
Amor eſt motus appetitus.145. iiii
¶ Andree īſtructio: qualiter omnes predicatores conari debent ꝛ ſtudere ut fructus predicationis ad dei honorem ꝛ utilitatem conuertatur ꝛ non ſibi uendicent.19. iii
Andreas interpretatur virilis.93. iiii
Angelorum officium proprium eſt ut a deo mittantur. hinc nūcij dicuntur.7. iiii
Angelorum ꝓpriū eſt ſubijci ꝛ miniſtrare.21. ii
In angelis erat quedā lux inquantum ſpāliori modo per gratiam deum cognoſcebant.8. iiii
Angeli petūt ꝛ interrogāt de myſterijs humanitatis ꝛ icarnationis: nō tn̄ diuinitatis.124. ii
Angelus grece latine nūcius.140. iii

A

Angeli ꝛ bti i pria vidēt deū imediate p eēntiā.61.iii
Aia ſm itellectū ꝛ rōnē nullis corpib' celeſtib' ſbia cet: ꝛ cū cās tpales traſcēdat nō determinaī bonis tpalib'. ſed ois ei' effectuū cā dī deus.61. iiii
Aia chri lʒ ſiu vbo vnita ꝛ excellētiorē pre alijs bēat cognitionē: nō tñ cōprebēdit.61. iiii
Aie añ corpa nō ſunt: ꝛ ex ꝯñti nō peccāt.73. iii
Aia nobilior eſt corpore: ꝛ ideo nunq̄ӡ anima ponitur propter corpus.73. iiii
Aia in morte chriſti fuit ſepata a carne.80. iii
In aia humana eſt ps ſenſitiua ꝛ rōnalis.94. iiii
In aia chri fuit omnis plenitudo gratiarum abſq̄ӡ menſura.12. ii
In aia ſūt tria corrñdētia hoi exteriori.caput.ſ.rō ſupior.man'.ſ.rō iferior.pedes.i.ſēſualitas.101. iii
Aia rōnalis nō hēt dimēſiones quātitatis.104. ii
In aia nra ē cogitatio p quā ingredo diſcurrit.ē ꝛ vbū qd formatū ē ſʒ pſcāʒ ꝯtēplationē vitatis.2.iii
Antiq in lectis accūbētes comedē ꝯſueuerūt.22. iii
Antiq pres lʒ nō fuerint regnāti regnātione uera: fuerūt in regnāti regnātione figurali.
Antiq gdā ponebāt aliū eē deū iuſtū.ſ.deū ueteris teſtamēti: ꝛ aliū deū bonū.ſ.deū noui teſti.130. ii
¶ Appolinaris error dicētis in chro nō fuiſſe aiam ſed vbū loco anime.11. i
Apoſtoli habuerūt ſpūm prophetie.122. i
Hec ppō |apud| quādā rei ſigte ꝯiūctionē per rectū ad rem ſignificatā importat.4. i
Per hāc ppōnē |apud| q̄tuor ſignificanī: per que q̄tuor excludunt obiectiones.4. i
¶ Aqua duplex eſt: viua.ſ. ꝛ non viua.34. i
Aqua ſpūalis ꝛ corpalis lʒ utraq̄ӡ generet ſitiӡ: alio tñ modo vna: ꝛ alio mō alia.34. iii
Per aquā itellr ſapia: ꝛ p cibū itellr opō bōa.37. i
Aqua in ſcriptura qñ q̄ӡ ſigt tribulationes.100. iiii
Aqua ptinet ad baptiſmi ſacrm: ſanguis vo ad eucharitiā. uel utrūq̄ӡ ptinet ad eucharistiā.138. iii
Aqua nō eſt de ſuba ſacri eucharistie.138. iii
¶ Architriclinus dicit p̄mus inter ꝯuiuas.22. iiii
Architriclinus myſtice eſt aliqs legis pitus.22. iiii
Ardor ignis ſigt dilectionē ꝓpter tria.47. iii
Argumenta ad fidem ſunt miracula.52. ii
Argumētū hilarij ꝯtra poſitionē arrianoꝝ.
Arrianoꝝ pō erat q' de' pr filiū uolūtate gnaret.3.iiii
Arrianus confitet uerbum eſſe deum: ſed dicit eſſe minorem patre.5. i
Arrius ꝛ Origenes opinati ſunt chriſtū non fuiſſe uerum deū: ſed per pticipātionē tm.8. iiii
Arriani vnde ſumpſerūt cauſam erroris.12. iiii
Arrij manifeſte error excluditur.77. ii
Arrius dicebat filiū eſſe minorē patre.45. i
Arriani erroris ſui ex his uerbis confirmationem accipere nituntur.43. iii
Arriani dicūt q' deus ꝛ creatura aliquo modo ſunt vnū: ꝛ ſic filius dicit eē vnus cū deo patre.82. iiii
Arrius dicebat aliā eē nām pris ꝛ aliā filij.82. iiii
Arriani ꝯcedūt filiū differre a pre per eēntiā.126.iii
Ars nō eſt cauſa alicuius defect' in artificiatis: ſʒ p ſe eſt cauſa pfectionis ꝛ forme.6. ii
¶ Aſellus qui eſt aial rude ſigt pplm gētiū.93. i
Aſſerere uerum pro falſo ex duplici defectu cōtingit: ex defectu cognitionis in intellectu: ꝛ ex defectu recte uolūtatis in affectu.61. iii
¶ Audire in hoc loco idē eſt qd obedire.46. iiii
Auſter uenit a meridie ꝛ uadit ad aq̄lonem. Boreas vo econuerſo.27. iiii

B C

Auctoris.ſ.Io.ꝯditio: que q̄ſtū ad.4.dſcribit.1. iii
Auctoritatis Ioā.bap.deſcriptio.7. iiii
Baptiſmus ioannis baptiſte chriſtū tripliciter manifeſtauit.17. ii
In baptiſmo nro fit inuocatio trinitatis.41. ii
Baptiſm' dī ſʒ dio^m illuminatio.74.iii
Ad pfcōnē baptiſmi regrit lotio corpis ꝛ aie.15.iiii
Triplex attēditur in baptiſmo poteſtas.18. i
¶ Btitudo nihil aliud ē q̄ӡ gaudiū de vitate.78. ii
Beatitudo conſiſtit in duobus.ſ.in diuina viſione: ꝛ in fruitionis delectatione.107. iii
Beatitudo eſt duplex.143. ii
Bethſaida domus uenatoꝝ interptaī.20. ii
Bethſaida interptaī uenatio.93. iiii
Bethania interptaī domus obediētie.84. i
Bethania erat caſtellum Marie ꝛ Marthe ſororuӡ Laӡari.84. i
¶ Blaſphemia eſt attribuē deo qd ſibi non ꝯuenit ꝛ attribuere alteri qd ſolius dei eſt.13. i
¶ Bona opa ſunt fructus ſpūalis doctrine.37. iii
Bonum ſolum eſt amabile.43. iiii
Bonū pōt ſe hēre ad amorē uel ut cauſa amoris: uel ut cauſatum ab amore.43. iiii
Bonum in nobis cauſat amorem.43. iiii
Boni videbūt chriſtū in extremo iudicio ſm diuinitatē ꝛ humanitatē. Mali aūt ſʒ hūanitatē tm.46.ii
Omne bonū qd eſt in rebus fit a deo 48. iii
Bonus paſtor dī qui paſtoris iplet officiū: ſicut dī bonus miles qui militis iplet officiū.79. iii
Bon' paſtor itēdit bo^m ꝛ comodū ſui gregis.79.iii
Ad bonū miniſtrum tria regruntur.100. iii
Bona aie ſunt qbus aia fit bona.94. ii
Bonū purū iuenit: ſed malū purū minime.117. iiii
De bono creato nō pōt hēri gaudiū plenū.124. iii
Bonū eſt qd eſt rei ꝯſeruatiuū.129. i
Boues myſtice in ſacra ſcriptura doctores ꝛ ſapientes ſigt. Aſini vo rudes hoies ſignt.24. i
Per boues qui agriculture deſeruiūt ſignificaī hominis ſtoliditas.24. ii
¶ Brachiū dicit filius per quē pater opaī.97. ii
Caluarie dicebat a caluaria primi hominis.136 iiii
Caluarie nomen aſſumpſit ꝓpter iacētia decollatoꝝ capita decaluata.136.iii
Cana interpretaī ӡelus.21. iii
Caput p̄excellit oia mēbra hois.74. iii
Capharnaum interpretaī villa pulcherrima: ꝛ ſignificat mundum iſtum.23. ii
Capharnaū interptaī etiā ager ꝯſolationis.23. ii
Capilli ex ſupfluitate generantur.91. iiii
Añ icarnationē de' dedit ſignū future icarnationis
Caro ſm Aug^m hic accipit pro muliē: q2 ſicut caro ſpūi obedire debet: ita mulier viro.10. iii
Cathecumin' ē q fidē hēt ſʒ nōdū ē baptiӡat'.74.iii
Cathedra ſedes eſt magri.136. ii
Cauēdi ſunt tres errores. Et p̄ error ualētini.5. iii
Cauēdus eſt error Origenis.
Cauendus eſt error alius Origenis.
Cauſa motiua ad actū carnalē eſt uolūtas ſe commiſcentium.ſ.maris ꝛ femine.10. iii
In oib' cāis effectus ſiue per nām ſiue per uolūtatem ꝓducti ſunt in ſuis cauſis: non ſm ꝓpriū ſuū eē: ſed ſm virtutē ꝓprie cauſe.6. iii
Per ſe cā pctī eſt uolūtas hois ſiue angeli.6. ii
Cā q̄re chrs modico tpe uoluit p̄dicāe ē triplx.62.ii

C

Cayphas interpretatꝰ primo inueſtigans.89. iii
Cayphas ſecūdo interpretatꝰ ſagax.90. i
Cayphas tertio interpretatꝰ ore uomens.90. i
¶ Cecus ſignificat humanum genus.73. iii
Cedron in greco eſt genitiuus pluralis nūi.130. iiii
Cedron interpretatꝰ obumbratio.130. iiii
Cephas interpretatꝰ petrus: ⁊ in greco caput.19. iiii
Cena dicitꝰ que fit in ultima pte diei.100. ii
Centenarius nūs pfectionē importat.49. iiii
Certus eſt ille qui iā firmatus eſt in vnā ptē.42. iii
¶ Chara interpretatur ꝗdus.
Charitas eſt ſpeciale ſignū diſcipulatus chriſti. Similiter mutua dilectio.106. iii
Charitas eſt radix ⁊ finis oīum virtutū.116. ii
Charitas eſt ſup omnes alias virtutes.137. iii
Chriſtꝰ ita paup erat ut ducētos nō hēt denarios: qbꝰ panes emeret ad reficiēdū turbā.49. iiii
In chrō nāꝫ ⁊ pſonā poſſumꝰ ꝯſiderare.11. iii
Chrs alr teſtimoniū phibet vitati: qꝛ ipm lumē exiſtēs ueritatis: ⁊ aliter Joannes baptiſta: qꝛ ipſum ueritatis lumen participans.8. i
Chrs in īſtāti ſue ꝯceptionis fuit pfectꝰ deꝰ ⁊ pfectꝰ hō hñs rōnalē aīaꝫ: pfectā vtutibꝰ: ⁊ corpꝰ oibꝰ lineamētis diſtinctꝰ: nō tñ ſꝫ ꝗtitatē pfectā.13. i
Chriſtus accepit oīa dona ſpūs ſancti ſine menſura nos aūt tm̄ partem eius aliquam.13. ii
Chrs ē p ſuā ēētiā vitas icreata: etna: ⁊ nō fcā.13. iii
Chriſtus dicitur agnus ꝓpter puritatem: ꝓpt māſuetudinē: ⁊ ꝓpter fructum.16. iiii
Chrs dicitꝰ vir rōne perfecte etatis.17. i
Chrs dicitꝰ vir rōne pfectionis oīum virtutū.17. i
Chriſtus dicitꝰ vir rōne deſpōſationis: quia ſpōſus eſt eccleſie.17. i
Chriſtus tum actuali peccato: tum originali immunis oīno extitit.17. i
Chrs qñqꝫ i ſcptura noiatꝰ vnigētꝰ qñqꝫ pgētꝰ.12. i
Chriſtus eſt ſpōſus eccle. Joānes vō baptiſta amicus ⁊ paranymphus ſponſi.18. iiii
Chriſtus creditur fuiſſe paſſus. 8. kalendas aprilis: i. die. 25. Marcij.25. ii
Chriſtus ſponſus eſt: ⁊ eccliā eſt ſua ſponſa.30. iiii.
Chriſtus nō creſcit in ſe: ſed quātū ad alios: inquātum eius virtus magis ac magis innoteſcat.31. i
Chriſtus in hoie tunc magis creſcat qñ magis hō in eius cognitione ⁊ amore proficit.31. i
Chriſtus inquātum hō habet ſpūm ſanctū ut ſcificātē. Jnquātū vō deꝰ hēt ut manifeſtātē.32. i
Chriſto inquātū deus eſt: deus pater dat ſpūm ſanctum non ad menſuram.32. i
Chriſto inquātū hō eſt: deus pater dat ſpūꝫ ſanctū etiam non ad menſuram.32. i
Chriſtus inquātū deus oīa pſentia: pterita ⁊ futura cognoſcit: ſed inquātum homo aliqua de nouo cognoſcat ſcientia experimentali.32. iiii
Chri exēplo malis aliqñ ad tpꝰs debemꝰ cedē.33. ii
Chrs inquātū hō opabatꝰ ⁊ patiebatꝰ ut hō. ſ. eſuriendo ⁊ ſitiēdo: ſꝫ inqtū deꝰ ꝓpa dei opabatꝰ. ſ. ſine cibo nō eſuriebat: ⁊ ſine potu nō ſitiebat.33. iii
Cū chrs ſit i pſona a pře diſtinctꝰ ⁊ miſſus ſit a pře generatꝰ ēſeqꝰ ꝙ uerꝰ deꝰ uerū deū miſerit.31. iiii
In chriſto eſt triplex gratia: vnionis: ſingularis pſone: ⁊ capitis.32. i
Q° ō chrs grām ſingularis pſone que hitualis dicitꝰ nō accepit ad mēſurā triplici rōne ꝓbatꝰ.32. i
Chriſtus fuit ſimul viator ⁊ cōprehēſor.39. i
Chriſtus nō inuenitꝰ niſi prius inueniat.42. iii

C

In chriſto ſunt due uoluntates.46. iiii
Chriſtꝰ ꝓpria virtute miracula facit.47. iiii
Chriſtus eſt naturale dei uerbū.48. i
In chriſto fuit triplex cognitio ſ. ſenſitiua: intellectiua: ⁊ diuina.50. iii
Chriſtus eſt in nobis duplr. ſ. in intellectu per fideꝫ: ⁊ in affectu per charitatē que iformat fidē.55. i
Chrs ſm diuinā nām nō vngitꝰ oleo. ſ. ſ. qꝛ qui tali oleo vngitꝰ melior efficitꝰ. Chrs aūt inqtū deꝰ nō efficitꝰ melior. Remanet ḡ ꝙ vngatꝰ ſꝫ hūanā nāꝫ.58. i
Chrs qñqꝫ fugiebat pſecutores: ut oſtenderet ſe uerum hominem eſſe. qñqꝫ aūt per eos illeſus tranſibat: ut oſtēderet ſe diuinū eē.58. iii
In chriſto tria preeminebant. Ueritas: manſuetudo: ⁊ iuſtitia.64. iii
Chrs i ſacris excellētiā hꝫ: qꝛ alicui effectū ſacri ſine ſacro ꝯferre pōt: qđ nullus purꝰ hō pōt facē.65. ii
In chrō pēſanda ē māſuetudo maxia: admirāda ē et chri ſingularis puritatis excellentia.71. ii
Chrs lꝫ potuiſſet expmē hec vba mālr. ſ. ſe nō noſſe deū: tñ nō potuit intēdē expmere falſitatē.72. iiii
Chrs eſt oſtiū ouilis. i. ꝯgregationis fideliū.78. ii
In chrō nā ſua ⁊ tota alia nā ſubditꝰ uolūtati ſue ſicut artificiata uolūtati artificis.81. ii
Chrs tāta facilitate laꝣarū a ſomno excitabat: quāta qs dormiēs a ſomno excitatꝰ.85. ii
Chriſtus tres mortuos ſuſcitauit.86. ii
Chriſtus dicitꝰ grece: latine vō vnctus.
Chrs erat uerus hō ⁊ uerus deus: iō ubiqꝫ in factis fere ſuis humana leguntur diuinis mixta: ⁊ diuina humanis.87. iii
Chriſtus uoluit ſe turbare ⁊ triſtari triplici cā.87. iii
Chrs fleuit ex pietate: fleuit etiā ex cā: ut oſtēdat hominē ꝓpter peccatū fletibus indigere.87. iiii
Chrs multa fecit ⁊ dixit ꝓpter utilitatē alioꝝ.88. iiii
Chriſtus lampas eſt.93. iiii
Chrs ideo ſe grano cōparat frumēti: qꝛ ad hoc uenit ut reficeret ⁊ ſuſtētaret mētes humanas: qđ pcipue facit panis fermētatus.94 ii
In chrō vires iferiores erāt ſbditꝰ rōni: ita ꝙ nihil agē uel pati poterāt niſi qđ eis rō ordiabat.95. i
Chrs exauditꝰ fuit qñ rō ex pte ſua petebat: ſed qñ rō ex pte affectionis nālis petebat: nō ut exaudiēda: ſed tm̄ affectū exprimens nālem: tunc non fuit exauditus.95. ii
Quare chriſtus uoluit morte crucis mori: duplex aſſignatur cauſa.96. i
Chrs cū nō peccātibꝰ mortalr ſemp eſt: ſed cū impfectis nō eſt: qꝛ cū peccāt recedit ab eis.106. i
Chriani mali viriditatē aliquā hēre videntꝰ: ſed qñ ſepabuntꝰ a bonis eoꝝ ariditas appebit.115. ii
Chrs in principio amara ⁊ dura ꝓponit.22. iiii
Chrs fecit opa que nullus alꝰ fecit. Et hoc in tribꝰ. pꝰ in magnitudie. 2° i multitudie. 3° in mō.119. i
Chriſtus moriens lunam retrocedere fecit ⁊ totum curſum firmamenti mutauit.119. i
Chrs noluit dare. ſ. ſ. diſcipulis exiſtens cum eis q̄druplici ratione.121. i
Qđ chriſtus deſcendit ptinet ad eius miām. ꝙ aūt aſcendit ptinet ad eius iuſtitiam.121. iii
Chriſtus lꝫ ſm humanitatem non eſſet in celo: ſꝫ tamen diuinitatem erat.130. i
Chriſtus portat crucē ut rex ſceptrū: ut victor trophęum: ut doctor candelabrum.136. iiii
Chriſtus glorificatus eſt quadruplici glia.105. i
Chriſtus dilexit nos triplicater.106. ii

C

Cibus corpalis non eſt perfectus niſi cibo iūgatur potus ꝛ econuerſo.36. iiii
Cibus quo ſuſtentatᷓ corpus eſt corruptibilis. Cib⁹ aūt quo ſuſtētatᷓ ſpūs eſt incorruptibilis.51. iiii
Circūciſio ſignificabat chriſtū. ꝛ ideo data eſt in mēbro generationis.60. iii
Circūciſio data eſt in membrum generationis: qa data erat contra peccatum originale.60. iii
Ciuitas ſamarie ſita eſt in mōte ſomer.34. i
¶ Clamor pmo manifeſtationē importat.15. ii
Clamor ſecundo fit ad diſtantes.15. ii
Clamor tertio fit quia ſurdi erant.15. ii
Clamor quarto fit qꝛ cum indignatione loqᷓ.15. ii
Clamor ex magnitudine affectus ꝓcedit.61. ii
Clarificari idem eſt qȯ glorificari.105. i
Cline in greco latine lectum ſignificat.22. iii
¶ Cophin⁹ eſt uas ruſticano offō deputatū.50. iii
Cognoſcens tantum cognoſcit quantum habet de virtute cognoſcitiua.14. i
Cogni⁰ fit p aſſilationē cognoſcētis ad rē cognitā.14. ii
Cognitio qua iſtruimur quō frenis utamur abſqꝫ inquinamēto pctī ptinet ad cognē ueſptinā.16. iiii
Cognitio qua intelligibilia ꝯtēplantur ꝛ fruunᷓ ptinet ad cognitionem matutinam.16. iiii
In cognitione primoꝝ principioꝝ diſcurrēdo non peruenitur cum ſint nālīter cognita.2. iiii
In aīa nr̄a eſt cogitatio per quā ingrēdo diſcurrit: eſt ꝛ vbū qȯ formatū eſt ſm pfectā ꝯtēplōnē vitatis
Siqs ad cōditoris cognitionē uenire vult: fugiēda eſt turba prauoꝝ affectuū: ꝛ declināda ſūt maloꝝ ꝯuēticula: ꝛ fugiēdū ē ad tēplū cordis ſui.42. iii
Oē qȯ cognoſcit ſciētis cōprehēſione finiᷓ.
Cognitio que eſt p viſuꝫ eſt imediata ꝛ apta. Ea vo que per auditū fit mediāte eo qui vidit.54. iiii
Judeis tradita eſt rerū diuinarū cognitio.
Cognitio vie depēdet ex cognitione termini.108. i
Cognitio myſterioꝝ diuinitatis eſt duplex.111. iiii
Cognitio diuinorum eſt duplex.127. iii
Collegium non debet reputari malum ꝓpter vnū malum ex collegio.103. iiii
Per colūbam ſignificatᷓ hoīs inſtabilitas.24. ii
In cōpoſitis pot eē falſa cognitio.35. iii
Comeſtio angeloꝝ ē uera vitate ſignificatiōis.145. ii
Comeſtio chriſti poſt reſurrectionē fuit uera: ꝛ vitate ſignificationis. ꝛ ueritate ſpēi.145. ii
Commendatio andree.19. ii
Cōtēplatio ē triplex alta.ſ. ꝛ ampla: ꝛ pfecta.1. i
Conuertunᷓ ad chrīm aliq dupliciter.20. iiii
Cōceptio ꝛ formatio corpis humani pficiᷓ in.45. diebus: ita ꝙ in pmis ſex dieb⁹ cōceptio corpis humani hēt quaſi lactis ſilitudinē.9. poſtea dieb⁹ ꝯuertitᷓ in ſanguinē.12. inde dieb⁹ ſolidaᷓ in carnē.18. demū dieb⁹ formaᷓ uſqꝫ ad pfecta lineamēta.25. ii
Cōcluſio ſicut ſe habet in ſpeculabilibus: ita operatio in operabilibus.54. iiii
Conſideratio humane nāe ſm triplicem ſtatū.31. ii
Siqs cū ꝯtētioſo ꝯtēdit reſiſtēdo ipſū magis ad irā ꝓuocat. Sꝫ ſi ei cedēdo molliᷓ eius iſania.49. ii
Cōfutatio hereſis manicheoꝝ: qui pces ueteris teſtamenti damnabant.38. i
Cōuerſatio cōſueta cū hoīb⁹ ꝛ nimia familiaritas reuerētiam minuit ꝛ ꝯtēptum parit.39. i
Cōfutatio Origenis iſtius heretice poſitionis ꝛ explanationis.14. iiii
Cōfutatio erroris manicheoꝝ qui dicebāt ſenſibilia eſſe a principio diabolo.50. ii

D

Confutatio opinionis ſtoicorum.103. iii
Erroris macedonij confutatio.27. iiii
Confutatio erroris arrianorum.45. iiii
Confutatio ſcd̄a erroris arrianoꝝ inquātum negabant filij coeternitatem ad patrem.45. iiii
Cōfutatio fundamēti Arrij ſm Aug^m.103. ii
Cōditio furis eſt: ut nō intret per oſtium.78. i
Cōditio ueri paſtoris eſt ut intret per oſtiū.78. ii
Cōditio auctoris.ſ. ioānis: q̄ ꝗtū ad.4. deſcribiᷓ.
Cōſuetudo in eccliā eſt ꝙ turbis pdicaᷓ ſtādo: religioſis vo ſedēdo (ut fecit chriſtus.)62. iiii
Conſuetudo in eccleſia eſt ut baptiçandi interrogētur de fide.77. ii
Cō ſuetudo ſtultoꝝ eſt: ut dubia ſemp in malum interpretentur.81. ii
Cōſuetudo eſt ſcripture ſacre conſanguineos fratres uocare.58. iiii
Cōſolator ꝛ aduocat⁹ ſi pſonalr̄ accipianᷓ.ſ.ſ. ꝛ fili⁹ alio ꝛ alio mō dicunᷓ ꝯſolator: ꝛ aduocat⁹.110. iii
Conditiones colūbe ſm Cyprianum.
Contra errorem ſabellij euangeliſta dicit [Et vbuꝫ erat apud deum.]5. i
Corpalia ſunt quedā ſilitudines ſpūaliū.51. iiii
Corpa alioꝝ hoīum ſoluunᷓ p mortē uſqꝫ ad icinerationē ꝛ pulueriçationē: quibus ſolo nō fuit i x⁰.25. i
Corpus chriſti totum eſt ſm rei ueritatem in ſacro: ſed corpus chriſti eſt ex vi ſacri. aīa autēꝫ ꝛ diuinitas eſt ex nāli concomitantia.55. iii
Corpa celeſtia ſūt cā oium effectuū corpaliū.61. iiii
Qȯ corpus humanū non poſſit eſſe ſimul cūꝫ alio corpore ineſt ſibi ex ſua natura.141. iiii
De nā corporis glorioſi eſt ut poſſit videri ꝛ non videri (ut vult.)143. ii
Corpus chriſti pōt cōſiderari duplr̄.106. i
¶ Creatura in deo eſt creatrix eſſentia.6. iii
Creatura poteſt eſſe fidei teſtis.52 ii
Oīs creatura uerbi poteſtati ſubiecta eſt.107. iii
In creaturis aliud eſt qȯ accipit ꝛ aliud qȯ accipitᷓ: qȯ in diuinis locum non habet. 122 ii
In creaturis id qȯ eſt accipiēs aliqū iuit nō habēs id qȯ accipitᷓ: qȯ in diuinis locū nō hēt.122. ii
In creaturis non eſt idem numero qȯ cōmunicaᷓ: ꝛ quo cōmunicatur.122. iii
Credere nr̄m eſt nobis ex dono dei.53. i
Credere cito: lꝫ hoībus ptineat ad leuitatē: tn̄ credere deo cito magis eſt laus.38. iii
Credē ſm Aug^m daᷓ nob ēt ab ipſo deo.57. iiii
Credere eſt prius ꝙ cognoſcere.58. i
Criſoſtom⁹ eſt magne auctis apud grecos.6. iiii
Crux lꝫ gētib⁹ ꝛ his q pereūt ſit ſtultitia: nob tn̄ credētib⁹ eſt maxima dei ſapiētia: ꝛ dei vtus.105. ii
DAtio poteſt ſumi ꝛ eēntialiter ꝛ pſonaliter. Fol.130. Colū.ii
Dare nām filio eſt ipm gn̄are.32. ii
¶ Prepoſitio |de| ſemp denotat cāmmālem: uel efficiētē ꝛ cōſubālem.10. iii
Prepoſitio |de| denotat partialitatem.13. ii
Prepoſitio |de| denotat ꝯſubſtātialitatem.13. ii
Prepō |de| denotat efficiētiā ſeu cāꝫ originalē.13. i
De ꝓpoſitio in hoc loco non importat participationem: ſed conſubſtantialitatem.122. ii
Declaratio pfecte ꝯtēplationis ioannis.1. ii
Declaratio ample cōtēplationis ioānis.1. ii
Defectus diuine cognitionis que in mūdo erat aduētum diuini uerbi neceſſitauit.8. iii
Delectatio dicit q̄etem in bono pn̄ti.103. iii

In delectatione que eſt in fruitione diuina quā facit charitas eſt cōplemētū ⁊ decor btitudinis.126. iiii
Demon hēt ptātē impĥmēdi in fantaſiā:cum ſit potentia affixa organo.90. ii
Demones ⁊ aliq hoīes coꝝ auxilio aliq̄ mira ꝑtēdē pñt:ſ; futura ꝑdicē ſoli⁹ diue op⁹ ē ṽtutis.20. iiii
Deſignatio q̄druplicis altitudinis in ꝯtēplatio. Joannis circa uerbum incarnatum.1. i
Deſcriptio infirmorū.4.extra iacentiū in probatica piſcina.41. i
Deſcriptio auctoris.ſ.Joānis quātū ad nomē.1.iiii
Deſcriptio Joānis quātū ad officiū.1. iiii
Deſcriptio Joānis quātū ad dignitatē.1. iiii
Deſcriptio Joānis q̄tū ad caſtitatis ṽtutē.1. iiii
Deſcriptio Joānis quātum ad electionē.1. iiii
Deſcriptio Joānis quātū ad modū uocatiōis.1.iiii
Deſcriptio ꝑconioꝝ laudis q̄tū ad mortē.2. ii
Deſcriptio ꝯſtantie Joānis baptiſte.16. iii
Deſcēdere de celo dicit̄ de filio hoīs nō ſm naturā humanā:ſed ſm diuinam.28. iii
Deſcenſus chriſti e celis in terram non eſt deſcēſus per motum localem.28. iii
Deſiderium hoīs incitat̄ ad petēdū grām ex duob⁹ primo ex cognitione boni deſideradi.ſecundo ex cognitione datoris.34. ii
Deſcriptio Joānis baptiſte auctoritatis.124. iii
Deſiderium eſt motus appetitus.124. ii
Deſtructio ſabellij negātis diſtictione ꝑſonaꝝ.46. i
Deus ſe ⁊ alia intelligēdo intelligit vnico actu:⁊ vnicum format uerbum.2. iiii
Deus aliquos effectus ꝓducit mediātib⁹ cauſis medijs:non quia ipſe ſit impotens ad eos producendos:ſed ut cauſas nobilitet.8. ii
Deus qui eſt uera lux neq; eſt in mundo ſicut contētum in continente:neq; ſicut pars in toto:ſed ſicut cauſa efficiens ⁊ conſeruans.9. ii
Deus eſt in oīb⁹ reb⁹ per ēntiā pñtiā ⁊ potētiā.9.ii
Deus eſt in oīb⁹ rebus per potētiā:q: oīa ſue ſbdūtur ptāti. Per pñtiā ṽo:q: oīa nuda ſunt ⁊ aperta oculis eius. Per ēntiā demū:q: ſua ēntia oīb⁹ rebus eſt intima.9. ii
De⁹ ē īfinite bonitatis iō ei⁹ amabilitas īfinita ē.12.ii
De⁹ dicit̄ uideri tripl̄r.ꝑ mō ꝑ ſubiectā, creaturā.2° mō ꝑ repñtatā imaginē.3° mō ꝑ aliquā ſpēm itelligibilē a ſenſibilibus abſtracta.13. iiii
Deus eſt ſuū eē:ſua ſapiā:ſua bonitas:⁊ queciq; ſūt in deo idem ſunt.13. iiii
Deus hitat in nobis ſm grām.ſ.ſm actū intellectus ⁊ uolantatis.24. iiii
De⁹ ſm Greg^m hoīb⁹.5.modis imittit flagella.74.i
Deo oſtenditur reuerentia quando eius facta non diſcutiantur.36. iii
Deus ſolus eſt quī gliam ſuā querē pōt:ſed hō nō gliam ſuā ſed dei querere debet.39. ii
Deus lz in ſabbato requieuerit a nouis ꝯdēdis creaturis:nihilominus tñ ſemper ⁊ cōtinue opat̄ creaturas in eſſe cōſeruando.42. iiii
Si deus ad momētū virtutē ſuā a reb⁹ ꝯditis ſubtraheret:oīa in nihilum redigerent̄.9. iiii
Hoc nomē de⁹ nāl̄r ⁊ ex mō ſignificādi ſupponit ꝓ aliqua perſonarum:ſicut hoc nomē homo ſupponit pro ſuppoſito humanitatis.3. iiii
De⁹ ita eſt cā oium rerū:ꝙ eſt cā ſubſiſtēdi oiu;:ita ꝙ ſi ei⁹ potētia ad momētū ceſſaret:ſimul ⁊ illaru; ceſſarēt ſpēs:quā natura cōtinet.42. iiii
De⁹ qñ appꝗuit abrae ⁊ locut⁹ eſt moyſi:nec figura illa nec uox illa fuit:ſicut cuiuſdā aīalis:ſed effectiue a deo inquātū a deo format̄.48. i
Deus in ſeipſo a nullo pōt hēri odio:nec ſ; omnes ſuos effectus.48. iii
Deus tētat:nō ut diſcat:nō ut decipiat:ſed ut de tētato alijs experimentum tribuat.49. iiii
Deus coacta ſeruitia non acceptat.62. iiii
Deus nō cauſat malū culpe niſi ꝑmiſſiue:ut inde aliqd bonum eliciat.24. i
Deus non exaudit peccatores in peccatis perſiſtentes:ſed penitentes.76. iiii
De⁹ ꝗ eſt fortiſſim⁹ cui nō pōt fieri violētia:eſt ⁊ ſapiētiſſimus:in quē nō cadit ignorātia.82. iii
Deus tripl̄r accipit̄.ſ.pro nā diuina.aliqñ nūcupatiue.aliqñ participatiue.83. ii
Deus nobis bñdicēdo nos facit bonos.92. iiii
In deo idē eſt intelligere ⁊ intellectus.108. ii
Deus uenit ad nos tribus modis.112. iii
Deus inquātū de⁹ cū ſit pura ēntia bonitatis q̄ ſm ſe eſt diligibilis:īpoſſe eſt ꝙ odio habeat̄.118. iiii
A deo aliq ſunt ꝑ creationē:⁊ ſic oēs ſūt a deo. Aliq ṽo per affectum ⁊ imitationē.134. iiii
Deus remittat pctā largiēdo grām:retinet aūt non largiendo eam. Siꝉr ſacerdos.142. iii
In deo idem eſt intelligere ⁊ eſſe.2. iiii
In deo q: ſuū eē eſt ſuū intelligere:⁊ ecōtra:iō quicquid eſt in deo eſt ſua vita ⁊ eſſentia.6. iii
Deus oīa cauſata diligit:etiā ipſos demones.112. ii
¶ Diabolus tētat ut decipiat.49. iiii
In diabolo fuit duplex pctm̄.ſ.ſupbie ad deum:⁊ inuidie ad hominem.70. ii
Diabolus occidit hoīe; nō ferro accinctus:ſed mala perſuaſione.70. ii
Diabolus primo mendacium inuenit:⁊ ideo pater mendacij dicitur.71. i
Diabolū itrare in hoiem pōt itelligi dupl̄r.104. ii
Diabolus imittit in coꝛ hoīs aliqd malū:qñ hō ꝑbet ei aſſenſum ad malū:cū quadā tñ trepidatione:an facere debeat.104. ii
Diabolus itrat in coꝛ hoīs qñ hō totalr̄ dat ſe ad ſequēdū ei⁹ īſtinctū:nec in ullo diſſentit.104. ii
Diabolus eſt ꝑnceps mūdi hui⁹ nō rōne creatiōis:ſeu per nālē ꝑtāte:ſed rōne culpe.95. iiii
Diabolus eſt ꝑnceps mundi huius:nō naturali dominio:ſed uſurpatiue.
Dicere ꝙ aliqd falſu; iueniat̄ in euāgelijs ⁊ in q̄cūq; ſcriptura canonica eſt hereticum.93. iii
Dies chr̄i duplex eſt.ſ.eternitatis ⁊ icarnatiōis.79. i
Dies mālis ex pñtia ſolis cauſatur.74. i
Differētia inter ꝑpōnē in:⁊ ꝑpōnē apud.4. i
Differētia Joānis ab alijs euangeliſtis.5. ii
Dr̄ia ē dicē credo deū:⁊ credo dō:⁊ credo ī deū.52.ii
Differentia ſeminis ⁊ filij.
Dr̄ia eſt inter bonū paſtorē ⁊ malum.79. iiii
Differentia triplex inter cōditiones boni paſtoris ⁊ conditiones mali paſtoris.79. iiii
Differentia inter ſeruum ⁊ liberu;.116. iiii
Differētia eſt inter orōnē chr̄i ⁊ orōnē nr̄am.125. i
Differentia caſus electoꝝ ⁊ reproborum.143. i
Dignitatis officij Joānis baptiſte deſcriptio.8. i
Diligētes itēſe uxores:nec in eis ſuſtinētes alioꝝ cōſortiū (utpote amori coꝝ ꝯrīū) zelotipi dr̄.24. iii
Dilectio patris eſt rō creādi creaturas.32. iii
Dilectio alicuius ad aliquem aliquādo eſt ſimpliciter:aliquando ſm quid.112. i
Dilectio dei eſt duplex.vna eterna.alia tꝑalis.117.iiii

D

Diligere eſt actus voluntatis.32. ii
Diſponē in rebus humanis ⁊ dn̄ari ⁊ habere ſibi ſponſam pertinet ad ſponſum tm̄.31. iiii
Diſputatio Aug. contra manicheos.11. iii
Diſcipuli Joānis q̄tuor ſibi ꝓponūt que cōtra chri ſtum cōmotionem cauſarent.30. ii
Diſcipuli p̄bebāt myſteriū baptiſmi ꝑ ablutionē corꝑis.chr̄s v̄o p̄bebat ſpūʒ itēr⁹ mūdātē.33. i
Jn diſciplis duplex ē ordo:ſʒ nāʒ:⁊ q̄ ad nos.3. ii
Diuitas nūq̄ fuit ſepata ab aīa xpi nʒ a carē.80. iiii
Diuerſitas opionū ſcōꝝ de maria magdalena.84.i
Diuina ēēntia vna ⁊ eadē eſt in ſe:ſed ſm̄ diuerſitatē recipiētium magis ⁊ minus recipit.107. iii
Diuine maiores reputant̄ a nō hn̄tibus eas.q̄ ab eiſdēmet poſtq̄ habentur.120. iii
Jn diuinis non eſt diſtinctio in eo qd̄ habetur: ſed in ordine habendi.122. iii
⸿ Doctrina ante aduētū chriſti erat duplex.49. iiii
Dogmata Marchionis ⁊ Manichei.22. iii
Dn̄s eſt nomen ptātis (ut dicit Amb̄.)102. ii
Dn̄s ad domū reguli nō deſcēdit: ſ ad domū centurionis deſcēdit: dans nobis exēplum: ut magis ad paupes q̄ ad diuites accedamus.40. i
Dn̄s iō iudā elegit: ut daret nobis itelligē nullā futurā ſocietatē q eēt ſine alicui⁹ mali admixtōē.103.i
Dn̄s ꝑmiſit petrū tētari ⁊ cadē: ut exaltat⁹ ad principatū eccl̄e diſcat de ſe humilia ſentire.106. iiii
Dn̄s p̄parat nobis locū qnque modis.107. iiii
Domus dei eſt duplex.107. ii
Jn donis dei qui bn̄ utit̄ dono ſibi ꝯceſſo amplioris grē ⁊ doni acceptationem meretur.110. ii
Donoꝝ.ſ.ſ.q̄dā ſīt necīa ad ſalutē: q̄dā āt nō.110.iii
⸿ Dubi⁹ ē q vnā ꝑtē accipit cū formidīe alt̄i⁹.142.iii
Duo ſūt ꝓpa magni dei.ſ.eīnitas ⁊ oīpotētia.5. i
Duo mouerūt chr̄m ad mortē ſuſtinēdā.ſ.amor dei ⁊ dilectio proximi.114. ii
Duplex ē ꝑticipatio diui lumīs.ſ.ꝑſcā ⁊ īꝑſcā.8. ii
Dupliciter a deo aliquis inuitatur.2. ii
Duplex eſt ordo: tꝑis ⁊ diſpōnis.2. ii
Duplex eſt intellectus operatio.2. iii
Duplex ſpūs.vnus mūdi: ⁊ alius dei.17. iii
Duplex ſecta erat inter iudeos.ſ.phariſeorum ⁊ ſaduceorum.26. i
Duplex eſt admiratio.27. iii
Duplex vox ſpūs ſancti.27. iiii
Dupl'r aliqui ingrunt. Quidaʒ nāq̄ ex diffidentia. Quidam v̄o ex ſtudio adiſcendi.28. i
Duplex eſt itrinſecū. Unū ꝓfundiſſimū. Et hoc eſt vita eterna. Aliud eſt rectitudo cōſciētie.53. ii
Duplex cauſa aſſignatur quare iudei chriſtum vocabant ſamaritanum.71. iii
Duplex cauſa aſſignatur quare iudei chriſtuʒ vocabant demonium habentem.71. iii
Duplex eſt ſeruitus.ſ.filialis: ⁊ ſeruilis.102. iiii
Duplex eſt filij a patre proceſſio.125. i
Duplex ratio q̄re chriſtus voluit in monumēto nouo ſepeliri.139. i
Duplex vocatio apoſtolorum a chriſto.ſ.ad familiaritatem: ⁊ ad diſcipulatum.1. iiii
Durū dr̄ qd̄ nō facile diuidit̄ ⁊ reſiſtētiā hēt.57. i

E

Adem eſt natura patris ⁊ filij.82. iiii
⸿ Ebionitarum poſitio.
⸿ Effectus dilectiōis alicui⁹ eſt q̄ diligēs libēter audit v̄ba dilecti.70. i
Effect⁹ ꝯn̄tes comeſtionēʒ nō erant in chr̄o: q: cib⁹ nō fuit ꝯuſus in comedētē.145. ii
⸿ Ego perſonam loquētis demonſtrat.11. iii
⸿ Elemoſyna ⁊ miſericordia in paupes homines vniulr emundant: ⁊ amor dei.101. iiii
Electio duplex eſt.vna ad preſentem iuſtitiam. alia ad finalem gloriam.103. i
⸿ Encenia feſtiuitas erat dedicationis eccleſie ſm̄ Auguſtinum.81. iiii
Encenia idem eſt qd̄ innouatio. Enceniari v̄o innouari dicitur.81. iiii
⸿ Hoc v̄bū[erat]ſumit̄ h̄ ut ſiḡt rei exn̄tiā.3. iii
Omnis error ex ſuperbia cauſatur.35. iii
Error Origenis: qui q: cū dr̄[verbū]erat[deus.]⁊ nō ponit̄ articulus ad li[v̄bū]neq̄ ad li[deus](ut greci faciūt)dixit q̄ filius erat v̄bū per eēntiā. Nō tn̄ deus ꝑ eēntiā: ſʒ ſolus pr̄: qd̄ falſiſſimū ē.4. iii
Error arriāoꝝ q ponebāt pr̄eʒ eē maiorē filio.4.iii
Error ebionis.5. i
Error ſabellij.5. i
Error eunomij.5. i
Error manichei qui imaginat⁹ eſt mūdū ⁊ homies eſſe creatos a ꝯrio ꝑncipio.ſ.diabolo.9. i
Error q̄rūdā dicētiū patrē iuiſibilē eē: filiū v̄o viſibilē ⁊ nō viſum fuiſſe in veteri teſtamēto.14. ii
Error arrij ⁊ eiuſdē ꝯfutatio per euāgeliſtā.5. i
Error eluidij dicentis beatam virginem poſt chr̄m alios filios habuiſſe.23. ii
Error quorūdam dicentium ioſeph ex alia coniuge filios genuiſſe: ⁊ hos vocari fr̄es chriſti.23. ii
Error manichei qui dicebat deū veteris teſtamenti non fuiſſe patrē chriſti: ſʒ deū noui teſtamēti.24.iii
Error pellagianorum.27. ii
Error arrij deſtruitur.17. i
Erroris macedonij confutatio.17. i
Error pauli ſamoſetani deſtruitur.17. i
Error neſtorij.77. ii
Error Ualētini qui poſuit chriſtum ex virgine nihil ſumpſiſſe.28. ii
Error Origenis.
Error ſamaritanorum quantum ad duo circa adorationem dei.35. iii
Error ſabellianoꝝ dicētiū q̄ ex quo fili⁹ eſt eq̄lis patri q̄ ē īgenit⁹: ⁊ eſt idē cū patre in ꝑſona.43. iii
Error quorūdam.31. ii
Error pauli ſamoſetani ⁊ fotini qui dicebāt chriſtū purū hoiem eē ⁊ initiū ſumpſiſſe ex virgine.46. i
Error quorūdam monachoꝝ dicētium ſpūales viros nihil corporaliter debere opari.52. i
Error quorūdā dicētiū in hoīe eē duas aīas.ſ.itellectualē quā vocāt ſpūm: ⁊ aliā aīalē quā vocāt ſenſitiuā ⁊ vegetatiuā que ꝓprie eſt aīa.138. ii
Error quorūdā dicētiū aīas mortuoꝝ hoīum non ſtatim ire ad ꝑadiſum: vel ifernū: vel purgatoriū: ſed in tumulis remanē uſq̄ ad diē iudicij.138. ii
Error priſcioniſtarum.22. i
Hui⁹ dei[Erūt oēs docibiles dei]tripl'x ſēſus.54.iii
⸿ Eſſe ab alio eſt cōe filio dei ⁊ creature.56. iii
Eſſe eſt proprium dei.67. iii
⸿ Eternitas includit omne tempus.122. i
⸿ Cum qs īdigne eucariſtiā acapit: qd̄ bonū eſt optimū male accipit: ⁊ reuertit̄ ſibi in malū.104.iii
Euangelij ioānis oſtēdit̄ excellētia ⁊ dignitas.
Eutbicij opinio dicētis corp⁹ chr̄i ⁊ oiuʒ reſurgētium nō eē palpabilia ſed ſubtilia ad modum venti ⁊ ſpirituum.143. ii
Hoc euāgelium poſt omnes canonicos libros ſcriptum fuit: cuius cā epi aſie fuerunt.2. ii

E

¶ Excluſio erroris arrij.56. iiii
Excluditur error neſtorij.11. ii
Excluſio erroris arrij.
Excluſio hereſū dicētiū chr̄m eē purū hoīem.55. ii
Excuſatio dñi fuit utilis ad nr̄am inſtructionē.133. i
Ex his pz φ vbū ꝓcedit ab itellu in actu exñte.2. iii
Ex iſta ꝓpone.ſ.[vbū erat de⁹.]duplex falſus intellect⁹ pot accipi. Un⁹ accipit a gētilib⁹ qui pluralitatē deoꝝ poſuerūt. Cū his aūt ſut manichei q duo ꝯtria principia nature poſuerūt.4. iiii
Ex nihilo aliqd facere maius eſt φ aliquid facē ex ſubiecta materia.22. iii
Ex p̄dictis cōcludit.S.T.Jo.cōtēplationē fuiſſe altam:amplam:ꝛ perfectam.1. iii
Ex parte faciētis eſt triplex p̄incipiū.ſ.intentionis: rationis ꝛ executionis.3. ii
Exprobratio erroris arrianorum.43. ii
Expoſitio.5.porticuum myſtica ſm Criſ.qui ſigt 5.vulnera chriſti.40. iiii
Expō myſtica eorum ſm Aug⁹: qui ſigt.5.libros moyſi.40. iiii
In euāgelijs Joannis p̄ncipaliter chriſti diuinitas nobis traditur.1. iii
Ex uerbis euangelij poteſt colligi dominum quinquies apparuiſſe.141. iii
Prepō |ex| aliquando denotat cauſam mālē:aliqñ vo cauſam effectiuam.27. ii
Prepō |ex| importat cām mālem ꝛ efficientem:non tamen conſubſtātialem.10. iii
Facere ſigna v̄tutis diuine eſt:ſꝫ mādu care m̄tiplicatū tpale ē. Fol.51.col. iiii
Familiare erat iudeis ſigna petē.24. iiii
Phariſei qui ſpēm religionis hēbant: deſcēderūt ex ſtirpe ſymeon.89. iii
¶ Femina eſt qd impſectū ꝛ occaſionatū.123. iii
Feſta oia celebrant in ecclia in cōmemoratione diuinorum beneficiorum.81. iiii
Phariſei dicebant quaſi ab alijs diuiſi.26. i
¶ Ficus myſtice peccatum ſigt.21. i
Ficus dicit ille in quo ea que ſunt exteri⁹ nō corrñdent his que ſunt interius.56. iii
Fidelitas ſerui tunc cognoſcit qñ gaudet de bonis dñi ſui:ꝛ qñ nō ſibi:ſꝫ dño ſuo boa ꝓcurat.30. iiii
Fides eſt ex auditu.
Ex fide ſequit deſiderium rei.38. ii
Ad fidē pfectā tria ſunt neceſſaria.p̄ ut ſit recta.ſcdo ut ſit ꝓmpta.tertio ut ſit certa.38. iii
Ad fidē tria nos inducūt.p̄ rō nālis.2° teſtimonia legis ꝓphetarū.3° p̄dicatio aplo ꝛ alioꝝ.38. iii
Fides chri in ueti teſtamēto ꝯtinebat:ſꝫ nō in ſupficie:q2 in ꝓfundo obūbrata figura latebat.48. ii
Fideles in qbus eſt chr̄s timorem mūdi p̄mūt:fluctus tribulationū calcant:ꝛ uelociter ad terram viuentium tranſeunt.51. ii
In fide nr̄a duo p̄ncipalr credēda ſunt.ſ.myſteriuꝫ trinitatis ꝛ incarnationis.58. i
Fideles ꝛ boni uolūt chriſtum apprehendere ut eū fruantur.63. iiii
Fide digni ex duobus reducunt.primo ex auctoritate,ſecūdo ex religione.64. i
Fides diſtinguit non ab oibus opibus:ſed ab exterioribus tm.69. iii
Fideles aliquando perſecutores debent declinare exemplo chriſti.73. ii
Fides eſt nobis ex amore dei.125. i
Filius dei per carnis aſſumptionē qui inuiſibilis erat uenit in mūdum ut eſſet viſibilis.9. iiii

F

Filius dei eſt lux per eēntiam. Joānes vo ꝛ oēs ſancti per ꝑticipationem.8. iii
Fili⁹ ſꝫ nam aſſūptā nunq̄ mūdū creauit.43. ii
Filius ab eo hēt poſſe a quo habet eſſe.43. iii
Filius dei ſic recipit eē a patre φ totam plenitudinē diuine nature recipit:ita φ quicqd eſt naturale patri eſt ꝛ filio.56. iii
Fili⁹ p etnā gñationē cognitionē ēt hꝫ a p̄re.60. i
Fili⁹ dei ſic eſt ex deo φ eſt etiā ipſe deus.61. ii
Filius dei videt deum excellentius oibus.ſ.viſione comprehenſionis.61. iii
Filius aliqñ ad penam corꝑis puniū pro patre: ſed quantum ad penam aīe nunq̄ punit:cum anima non ſit ex patre:ſed ex deo.79. iiii
Fili⁹ cū p̄re ꝛ.ſ.ſ.p̄deſtiauit nos ad vitā etnā.107. iiii
Filius cum patre eſt vnum p̄ncipium.119. iiii
Filiatio iportat hoc qd eſt accipe ab alio.122. iii
Filius exit a patre non localiter nec diuiſibiliter:ſed exit ab eo per ꝑſonalē diſtinctionem.125. ii
Filius eſt imago ꝛ uerbum patris.108. iiii
In filio dei eadē eſt nā diuīo que eſt patris.109. ii
Fili⁹ dī ꝯſolator inq̄tū pro nob interpellat.110. iii
Fili⁹ dī ꝯſolator inq̄tum eſt vbū formalr.
De filio dei aliqd dī ſm ſe ꝛ aliqd ſm nos.i.per cōparationē ad nos:aliqd vo utroq̄ modo.6. iii
Philippus interp̄tatur os lampadis.93. iiii
In fine mūdi iudei omnes conuertentur.84. iiii
In fine ſeculi firmatis gētibus in fide ꝛ v̄itate reuertet ad iudeos ꝯuertēdos ꝛ cōfirmādos.38. iiii
Finis fidei nō pōt eē niſi deus.52. ii
Finis eſt duplex.ſ.intētionis ꝛ executionis.100. i
Finis itētionis ē ille ad quē nr̄a ordinat itētio.100. i
Finis executionis eſt terminus rei.100. i
Finis ſermonis nr̄i debet ad orōnē terminari.126. i
Finis diuinoꝝ donoꝝ eſt ut vniamur illa vnitate q̄ eſt cōformis vnitati patris ꝛ filij.129. iii
¶ Flumina ꝓcedūt de fontib⁹ ſicut a p̄ncipio.63. i
Flumina ſigt donoꝝ ſpūaliū abūdātiā:eoꝝ impetū ꝛ donoꝝ.ſ.ſ.diuiſionem.63. i
¶ Forme quecūq̄ nō oppoſite ſe cōpatiunt in eodem nō diuerſificāt ſuppoſitum.119. iii
Si ponat aliq̄ forma ſpūalis ſepata a ſubiecto ut albedo:lꝫ ſm eēntiam ſit finita:tm̄ qcqd ad illud genus ꝑtinet ſiue ſpēm in ſe habet.32. ii
Formido refertur ad timorem.113. iiii
Fotin⁹ ꝛ paulus ſamoſetan⁹ hebionis ſeq̄ces.5. i
Fotin⁹ opinat⁹ ē chr̄m ex v̄gine initiū ſūpſiſſe.8. iiii
¶ Fratres chriſti dicebant qui erāt eius cōſanguinei ꝛ beate virginis.58. iiii
Fraticelli opinionis dicūt chr̄m nō fuiſſe regē terrenum:ꝛ fundāt ſe ſuper hoc paſſu. Regnum meum non eſt ꝛc.134. ii
Fructus paſſionis chriſti eſt vita eterna.28. iiii
Fructus p̄mus quē qs manēs in chr̄o facit: eſt abſtinere a peccatis.ſcdus eſt uacare opib⁹ ſcis.terti⁹ eſt uacare edificationi aliorum.115. ii
Frumētū morit qñ in terrā mittit:nō φ amittat virtutē ſeminatiuā:ſed q2 mutat in aliam ſpēm.94. i
¶ Fulcimentum erroris ſabellij.109. i
Fulcimentum hereſum ſabellij ꝛ arrij.109. iii
Fundamentum erroris ſabellij ꝛ arrij.
Fundamētū ꝛ cōfirmatio erroris arrij.103. ii
Fundamētū ſaluationis non eſt fides informis:ſed formata.29. ii
Fundamentum poſitionis manicheoꝝ dicentium

G

duo eſſe principia ⁊ duos deos.134. ii

Galilea interp̄tatꝰ tráſmigratio.fol.2.col.i

Galilea quedá puincia eſt.Chana vo viculus q̄dá illius puincie.21. iii

Galilea ſm vná interp̄tationē interpretatꝰ celeſtis gloria. Nam galilea reuelatio interpretatur.33. ii

Gaza pſica lingua ſignificat diuitie. Philaxe vo idē eſt qd̄ ſeruare.66. iii

Gazophilatiū in ſcriptura ponitꝰ pro archa ubi diuitie conſeruantur.66. iii

Gemitus lachrymarū eſt duplex.140. ii

Geminus latine: grece dicitꝰ didimus.142. iii

Gñatio filioꝝ dei nō eſt carnalis: ſꝫ ſpūalis.10. iii

In gñatione mali illud qd̄ gñatꝰ paulatim per incrementa tēpoꝝ ab impfecto ad pfectū pducitꝰ. 43. iii

Genezareth cognoiatꝰ a nā loci.49. i

Genezareth in greco idē eſt qd̄ aurā excitās.49. i

Genezareth denominatꝰ mare galilee a galilea prouincia in qua eſt.49. i

Genezareth denoiatꝰ tyberiadis a ciuitate illa que erat ex vna parte ipſius maris: ex oppoſito habēs ciuitatem caphamaum.49. i

Gentiles ⁊ q̄dam iudei dicebāt aiās mortuoꝝ commorari in tumulis cū corpibꝰ: qd̄ eſt error.88. iiii

Gloria dicitur quaſi clara.105. i

In glia per pctm̄ nemo pōt tollere gaudiū: cū vniuſcuiuſqꝫ uolūtas ſit in bono confirmata.123. iiii

Gloria eſt clara cum laude notitia.126. ii

Gloria chriſti eſt duplex.105. iii

Gloria prima habuit pncipium tpis.105. iii

Gloria ſecūda eſt perpetua.105. iii

Glie dūa ſm cōez uſū: ⁊ ſꝫ ſcripturā: ſꝫ Orig.105. iii

Grabatū in quo hō regeſcit eſt peccatū.41. iiii

Gradus vite ſunt quatuor.45. i

Gradus non ſtantium eſt duplex.70. iiii

Gra quá totū genus humanū accepit ſꝫ Criſ.ē gra ueteris teſtamēti accepta in lege.13. ii

Gra pma ſm Aug. eſt iuſtificans ⁊ preueniens que non datur nobis.13. iii

Gra vnionis eſt q̄dā donū gratuitū chro datū: ut ſ. humana nā chriſti vnita ſit filio dei in pſona.32. i

Gra ſingularis pſone que hitualis dicitꝰ eſt ſm quá aia chriſti plena fuit gra ⁊ ſapientia.32. i

Gra.ſ.ſ.qñqꝫ aqua dicitꝰ: qñqꝫ ignis.34. i

Gra.ſ.ſ.dicitꝰ ignis q: eleuat cor per feruorē ⁊ p calorem: dicitꝰ aūt aqua q: purgat.34. i

Graue per nām nō pōt ſurſum ferri.54. ii

Grecoꝝ opinio dicētiū ſanctos non ire ad padiſuꝫ uſqꝫ ad diem iudicij.107. iiii

Greca lingua eminebat pp̄ter ſapiētiam.137. ii

Greci erga nālū ſpeculationē inſudarūt.137. ii

Greci pueris baptizatis dāt eucharistiā.56. i

In greco nō hētur [Sic eum uolo manere.] Sꝫ [ſi eum uolo manere ⁊c̄.] 147. i

In greco idem eſt glorificare ⁊ clarificare.72. iii

Guſtare mortem eſt aliquem mortis guſtuꝫ ſeu participationem habere.72. ii

Habitare habitantis: ⁊ in quo habitat diſtinctionem importat.11. iii

hac particula [Deus erat uerbum.] reſpondetꝰ duabus obiectionibꝰ.4. iii

Hebrea lingua eminebat propter vnius dei cultum.137. ii

Hereſis ebyonis ⁊ cherinti.1. iii

Hereſis academicoꝝ dicētium nihil in hac vita pro

H

certo ſciri poſſe.37. iiii

Hereſis manicheorum dicentium omnia corruptibilia a diabolo eſſe.70. ii

Hereticorum quorūdam confutatio dicētium omnia peccata eſſe paria.136. i

Hereſis ebyonis ⁊ ebiō.22. i

Hereſis manicheorum.72. iiii

Hic cā aſſignatꝰ q̄re Jo. h' euāg'ᵐ ſcripſit.1. iii

Hieroſolyma interp̄tatꝰ viſio pacis: ⁊ ſignificat eternam beatitudinem.23. iiii

Hoies ſūt filij dei p triplicē aſſimilationē.10. i

Hō habita ptāte gr̄e poteſt opera perfectionis facere: ⁊ adipiſci gloriam.10. i

Hō qñ totꝰ ſubijcitꝰ deo.ut.ſ.intelľs p fidē: uolūtas p amorē: opatio p obiaꝫ: tūc illiꝰ recta ē ſemita.15. iii

Hō ignorās lꝫ debeat de q̄libet p̄ſumē bonū: poſtq̄ tn̄ ueritas innoteſcit de aliq̄bus debet ſe hō habere ad eos ſm eoꝝ cōditionem.25. iiii

Hoies eiuſdem artis inſidioſe ⁊ inuide adinuiceꝫ ſe habent.30. iii

Hoibus datꝰ ſpūs ſanctus ad mēſurā: q: gr̄a eiꝰ eis datꝰ ad mēſuram: ſed chriſto non datꝰ ad menſuraꝫ q: grām non recipit ad menſuram.32. i

Hoies quāto erāt īferiores dignitate: tāto quo ad deū erāt meliores. Et patet: q: iudei qui dignitate p̄erāt ſamaritāis ⁊ galileis erāt ipſis peiores.39. ii

Homo tentat ut diſcat.49. iiii

Hō trahit aliū pſuadēdo rōne per miraculorū operationem ⁊ alliciendo.54. i

Oēs hoies in ſtatu nāe ītegre huiꝰ tractionis poterāt eſſe participes.ſ.ad deuꝫ. Sed in natura corrupta propter impedimētum peccati eq̄liter omnes ab hac tractione phibentur.54. ii

Hoies in vita exñtes vidēt deū per creaturas.61. iii

In hoibus nec acceptuꝫ eſt nec ꝯgruum q̄ homo ſe laudet.65. iiii

Hō p̄excellit oēs creaturas corporales.74. iii

Si hō p ſolū v̄bū ſiue īteriꝰ ſiue exterius opatꝰ v̄bum eius poſſet dici brachium.97. ii

In hoie ſunt tria.ſ.caput: manus: ⁊ pedes.101. iii

In hoie tria ſunt que ad ſctitatē pertinent.ſ.actio: cōtemplatio ⁊ intentio.108. ii

Homo pōt habere triplicem patrem.111. ii

In homine eſt triplex ordo.113. iii

In hoie tria ordinari debent.113. iii

Hō ſi ad diuiſa affectū ſuū idinet v̄tꝰ eius minoratꝰ ⁊ fit magis inefficax ad bene operandum.114. iiii

Hō aialis accipit uerba ſpūalia ut pūerbia: nō q̄ p̄uerbialr ſint dicta: ſꝫ q: ſupra corpalia eleuari nō ualens ſunt ei obſcura.124. iiii

Hō ſpūalis accipit ſpūalia ut ſpūalia.124. iiii

In hoie eſt duplex compoſitio. Una elemētorum. Alia humorum.138. iii

Hō ſicut uolēs ſecretū ſuū alicui māifeſtare: illd̄ ore uel līis pſert. ſic deꝰ ſapīm hoibꝰ manifeſtare volens v̄bū ſuū carne tpaliter induit.108. iii

In hoibus nunq̄ eſt eadē ſilitudo ſm formam ⁊ qualitatem numero.109. i

In hoie adulto in datione gr̄e regritur ꝯſenſus p motū liberi arbitrij ad iuſtificationē ſuā.10. ii

Hō ex duplici nā ꝯſtituitꝰ.ſ.corpali ⁊ ītelľuali.9. i

Hordei medulla tenaciſſima tegitꝰ palea.50. i

Humana nā ītelligitꝰ per calciamētū qd̄ fit ex pellibus aialium mortuoꝝ.16. i

Humanitas chr̄i glificata eſt in reſurrectiōe ex ꝯiūctione diuine nāe cū aſſūptiōe in pſona v̄bi.105. iii

I

In humanis negocijs iuuenes ſunt utiles: ſenes vo inutiles. In diuinis econtra.146. ii

Idoneitatis Jo.bap. cōmēdatio.7. iiii

Idria ſigt cupiditatē ſeculi.36. iii

Id qd̄ eſt per ſe malū nulla bona intē tione pōt fieri bonū totalr.135. i

Jeſus qn̄ opē ſue miſerationis nō impendit nobis dicit nobis aduerſus.18. iiii

Jeſus ſaluator interpretatur.137. i

Jeſus diligebat Joanē ꝓpter tria.146. iii

¶ Ignis in ſe duo habet.ſ.ꝙ ardet: ⁊ ꝙ lucet.47. iii

¶ Ille a ſe loqtur qui ea que dicit nec a reb° nec ex reuelatione: nec ex hūana doctrina accipit.60. ii

Illi illuſorie deum ſalutāt: qui ore ipſum cōfitentur factis autem negant.135. ii

Illud qd̄ protegitur ab aliquo: dicit eſſe in eo ſicut contentum in continente.111. iiii

Illud qd̄ nāe ordini ſubiacet pōt bonus angelus uel malus opari: ſicut ſanare īfirmū. Sz que ſunt ſupra nām: ſicut illuminare cecū: reſuſcitare mortuum: ⁊ ſilia ſolus deus pōt opari: uel ſanct° homo virtute dei.81. iii

Illud qd̄ ineſt alicui nāliter ſemp ineſt ei.70. iii

Illud qd̄ eſt ꝓpter aliud diuerſimode diſponit ſm diuerſam diſpōnem eius.54. iii

Illud cōprehēdit cui° fines ꝯſpiciunt ſz Aug.7. ii

Illud qd̄ in aliqd ꝯuertit non manet ſm ſuam naturam diſtinctum.11. ii

¶ Aū incarnationē deus dedit ſignū future īcarnationis.24. iiii

Intellectus diuinus eſt vitas increata ⁊ nō facta: ⁊ menſurās ⁊ faciens.134. iiii

Intellectus duplr cōparat ad res.134. iiii

In intelłu nr̄o eſt potētia ipſa intelłus eſt ſpēs impreſſa ⁊ opatio intellectus.2. iii

In oī ītellectiōe necē ē ponē formationē vbi.2. iiii

In ueteri lege.5. aīalia ſolebāt offerri.16. iiii

Intētio Joā. ſolum erat ut diſcipulos ſuos ad chriſtum duceret.18. iii

In q̄libet nā a diuina differt eſſe ⁊ quid eſt: cuz quelibet natura creata participet ſuū eſſe ab eo qd̄ eſt ens per ſuā eēntiam.ſ. ipſo deo.67. ii

In oīb° que eē īcipiūt eſt mutabilitas quedā: ⁊ aliq po° ad nō eē. In deo āt nulla talis po° īuenit.67. ii

Intrare in ouile cōpetit paſtori ⁊ oui.78. ii

Infirmitatum corporalium quedā ſunt ad mortē: quedam autem non.84. ii

Innuere eſt abſq3 uerbo inſinuare.104. i

Inſtrz coicat cū artifice ī ope: ſz nō ī opis rōe.116. iii

Innaſcibilitas ⁊ paternitas nō opponunt in diuis: ideo ptinent ad eandem pſonam.119. iii

Inclinatio capitis obediētiam ſignificat.138. ii

Inſignia chr̄i ſunt īſignia charitatis.106. iii

Inqſitio quomodo ſumat pncipium quando dicit [In principio erat uerbum.]3. ii

In p̄miſſis attendit cōgruus ordo.7. i

¶ Joānes interp̄tat in quo eſt gr̄a.7. iiii

Joānes baptiſta uenit in teſtimoniū ad hoc ut in alios diffunderet dona dei.8. i

Joānis aduēt° ad ſalutē hoīuz ſufficiēs nō fuit: ſz de eo dictū ſit ⁊ ꝙ fuerit magn°: ⁊ ꝙ fuerit miſſus.8. iii

Joā.bap° quātūcūq3 hēret magnus: nō tn̄ elat° eſt in ſupbiam uſurpās ſibi honorē alienum.14. iiii

Jo.bap° nō fuit helias in pſona: ſz ī vtute ⁊ ſpū.15. i

Joā.bap° attēdit deuotio: q2 nō rn̄dit ſe eē filiuz zacharie: ſz ſolū illō rn̄dit in quo chr̄m ſeq̄bat.15. ii

Joā.bap° chr̄m p̄ceſſit ſicut impfectū pfectuz. Sed chr̄s ioānē baptiſtā p̄ceſſit ⁊ nos oēs: ſicut pfectū impfectū: ⁊ ſicut exēplar exēplatum.16. i

Joānes baptiſta ad cognitionē dei multū acceſſit in quātum ex cōſideratione infinite dei magnitudinis ſe totaliter vilipendit.16. i

Joānes baptiſta ⁊ oēs p̄dicatores aliquo mō ſoluūt corrigiā calciamētū: impfecte tamen.16. ii

Jo.bap° baptiʒabat aq̄ tm̄: ſz chr̄s aq̄ ⁊ ſpū.17. ii

Joanna interpretatur gratia.19. iiii

Jo.bap° q2 ſpōſaz ſibi creditā.ſ. eccliam nō ſibi ſed chr̄o reſuauit: fidelis fuit amicus ſponſi.30. iiii

Joā bap° a p̄n° ſue miſſionis nō ardua ⁊ p̄clara de x° aſſerebat: ſz hūilia ⁊ plana pp ipoꝝ iuidiā.30. iii

Joā.bap° eo tpe nat° ē q̄ dies decreſcē īcipiūt: chr̄s vo qn̄ dies creſcē incipiūt.ſ. 8. kl̄as ianuarij.31. i

Joānes ceteris euāgeliſtis diuinā nāz ⁊ ptātē expſſius oſtendit: ⁊ q̄dā et īfirmiora: que maxime affectum in chriſto demrāt humane nāe.88. i

Jo.euāg° fuit magis dilect° a chr̄o ꝓpter tria.104. i

Joā. ſigt vitā ꝯtēplatiuā: petr° vo actiuā.104. i

Per ioannem ſignificant cōtēplatiui: ⁊ per petrum obedientes ⁊ actiui.140. i

Jona interpretat columba.19. iiii

Jordanis interp̄tat deſcēſus eorum.16. ii

¶ Ira in ſcripturis accipit pro afflictione qua de° malos punit.32. iii

¶ Iſrael interpretat rectiſſimus.20. iiii

Iſrael interpretat videns deum.20. iiii

¶ Ita ſe hēt creatura ad vbū diuinuz ſicut uox humana ad uerbū in mente conceptum.9. ii

¶ Jubile° ann° a iudeis ī maxia reuerētia hēbat.73. i

Judas cū eēt ſuus pctī nō erat ſu° diuini vbi.103. i

Judas interpretat confitens.91. iiii

Judei tres excellētes pſonas uēturas eē credebant ipſum chriſtum: ipſum heliam: ⁊ quendam alium magnum prophetam.15. i

Judea moraliter interpretatur confeſſio.30. i

Judei qn̄ aliqs in re aliq̄ laborabat: ⁊ inde ali° gaudebat ſolebant hoc prouerbium proferre. Un° ſeminat: ⁊ alius metit.38. i

Judeoꝝ excludit falſus intellectus qui ſe uolentes deo ꝯformari in die ſabbati nihil opant.42. iiii

Judei habebant quādam antiquam cōſuetudinez q2 ſemper murmurabant.53. iiii

Judei hāc hēbāt opionē ꝙ oēs īfirmitates ⁊ aduſitates tpales ꝓuenirēt hoībus propter eorum p̄cedentia peccata.77. i

Judeis eſt tradita rerū diuinarū cognitio.137. ii

Judex in ſentētijs ſuis tria d3 hēt attēde. pmo benignitatē in ꝯdeſcēdēdo. 2° diſcretionē in diſcernendo. 3° certitudinem in ꝓnunciando.65. i

Judiciū duplex: diſcretionis ⁊ ꝯdēnationis.45. ii

In illius iudicio ſtādū eſt an aliqs bn̄ opet in aliq̄ arte qui in tali arte expertus eſt.60. i

Judicium ſm faciem duplr fit.60. iiii

Juſte tūc qs turbat cum ex aliorum triſtitia ⁊ malo turbatur.87. iii

Juſt° vn° plus diligit a deo q̄3 x. millia pctōꝝ.87. ii

Iniuſtitia eſt ut hō ſibi uſurpet alienum.60. ii

Ad iuſtitiā ptinet ſingula librare ⁊ pōderare.91. iii

In iuſtificatione impij reqrit liberū arbitriū ad deteſtādū pctā: ⁊ ad deſiderādū per grām.34. ii

In iuſtificatione ipij: ⁊ ſpāliter in adultis quoz reqrunt. pmo infuſio grē. ſcdo remiſſio culpe. tīo motus liberi arbitrij in deū: qui eſt fides. q̄rto motus

eiuſdē in peccatum: qui eſt cōtritio.40. i
Iuxta ⁊ lōge relatiue dicuntur.137. iiii
Laici qui ſumūt eucbariſtiā pro his qui ſunt in purgatorio errant.55. iiii
Laica ſumētes ſacrm: quis ex intētione operantis ⁊ recipiētis tale ſacrū poſſit cō municari oībus ad quos dirigit ſua intētio: non tamē ex opere operato poſſunt facere ꝙ proſit alijs a ſe.55. iiii
Latina lingua emicebat pp romāoꝝ potētiā.137. ii
Lapſi in peccato qn̄q; in maiorem grām reſurgūt exemplo petri.147. i
Laus in ore ꝓprio vituperanda eſt: qn̄ iminet periculū ſuperbiēdi: qn̄ aūt nō: nō eſt vituperanda.102. iii
Laçarus interptaꝉ auxiliatus a dn̄o.84. i
Laçarus ſigt̄ ſubditos in miniſterio ꝑlatoꝝ.91. ii
¶ Lex accipiꝉ tripliciter.83. i
¶ Liberū arbitriū indiget auxilio grē diuine ut moueaꝉ ad ſuſcipiendum grām.10. ii
Liber qui eſt de īfantia ſaluatoris falſus eſt.17. ii
Libertas eſt multiplex. ſ. nature: ſ. uana: ⁊ uera: que ē imꝑfecta: ⁊ glīe que eſt ꝑfecta.68. iiii
Liber ꝓprie eſt: qui eſt cauſa ſui.116. iiii
Liber operatur ꝓpter ſe ſicut ꝓpter finē. ⁊ a ſe operatur: q2 ꝓpria uoluntate.116. iiii
Ligna vitis niſi in vite ꝑmaneant: contēptibiliora ſunt ceteris.115. iii
Per lintheamina ītelligunꝉ paſſiones ſcōꝝ.139. iiii
Lithos in greco idem eſt ꝙ lapis.136. ii
Littus eſt terminus maris.144. i
¶ Lucerna dīt a luce: lux eſt que per ſeipſam lucet lucerna ṽo que nō per ſe lucet: ſed per participationem lucet.47. iii
Lumen duplex eſt: nāle ⁊ gratie.9. i
Lumen viſibile non dat vitam: ſed coadiuuat exterius operationes vite corporalis.65. iiii
Lupus accipiꝉ tripliciter. Uno modo pro diabolo ſecūdo pro heretico. tertio pro tyranno.80. i
Lux ad virtutē dupl'r cōparari pot.7. i
Lux ubiq; diffundiꝉ ſole exn̄te ſup terram.130. i
Macedonii error dicētum ſpūm ſanctū eē creaturā ⁊ miniſtrū patris.121. ii
Magi aliq viſi ſunt mortuos ſuſcitaſſe: nō tn̄ ad hoc puenerūt ut facerent eos priſtina officia exercere: ⁊ hoc ga erat fantaſtica reſurrectio.89. i
Cū maior ſit qui gl'ificat ꝙ qui gl'ificaꝉ: ideo Arriani dicūt patrē eſſe maiorem filio.72. iii
Maior nobilitas maiorē arguit inmutabilitatē.1. ii
Mai9 eſt viuificare impiū ꝙ creare celū ⁊ trā.109. iiii
Mali lȝ in pn̄ti ſclo nūo in eccl'ia non ſint ſepati: ſed merito: i futuro tn̄ ⁊ nūo ⁊ merito ſepabunꝉ.68. iiii
Male affectoꝝ triplex eſt gradus.71. ii
Malū eſt duplex. ſ. culpe ⁊ pene.73. iiii
Malus paſtor intēdit bonū ꝓpriū.79. iiii
Mala oīa pene ex diuina ꝓuidētia īfligunꝉ.84. iii
Mali culpe deus ultor eſt: nō tn̄ actor.84. iii
Malū qn̄ premeditaꝉ efficiꝉ q̄ſi pn̄s: ⁊ ipſa ꝑſentia ex minus reputatur.120. iii
Malchus interpretatur rex.131. iiii
Mādata diuina ſunt in mēte pr̄is: que nihil aliud ſunt ꝙ rōnes agēdoꝝ.98. iiii
Per mane intelligiꝉ glīa reſurrectionis.144. i
Manicheoꝝ error ponētes diabolū hēre patrē.71. i
Manichei opinati ſunt ꝙ qcqd eſt in mundo viuit ꝓpter ṽba que hic ponit Ioā.mon.6. ii

Manicheoꝝ hereſis qui ponebāt chr̄m nō habuiſſe uerū corpus ſed fantaſticū.22. i
Manichei dicebāt doctrinā ueteris teſtamēti nō eē a deo: ſed a diabolo.50. ii
Manicheoꝝ error: qui dicebāt deū eē corpus: ⁊ lucē quedā infinita. Chriſtū ṽo eſſe ſolem: quem oculis carnalibus videmus.65. iii
Manicheoꝝ opinio q dicebāt ꝙ q̄uis chr̄s hēret corpus: corp9 tn̄ ſuū nō erat de hoc mūdo viſibili ſed de mūdo alteri9 creationis inuiſibili.67. i
Manichei dānātes uet9 teſtm̄ dicūt per hoc qd̄ hic dn̄s dicit. ſ. [oēs quotquot ⁊c̄.] ꝙ oēs patres ueteris teſtamēti ſunt damnati.79. i
Manicheoꝝ error dicētiū aliq̄s aīas eē de ſubſtantia diuina: ⁊ has uocari filios dei.30. iii
Manicheoꝝ error qui dixerūt nullas ꝓphetias in ueteri teſtamēto de chriſto ꝑceſſiſſe.97. iiii
Māſio in chr̄o eſt rō fructificationis.115. ii
Per manifeſtationē clamoris oſtēdiꝉ ꝙ nō ſub figuris neq; occulte ad paucos ſermo teſtificantis dirigitur.12. iii
Mare pn̄s ſeculū turbidū myſtice ſigt̄.49. ii
Mare ſigt̄ cōmotionē pn̄tis ſeculi.144. i
Maria ⁊ martha duplicem vitam ſignificāt: actiuā ſ. ⁊ cōtemplatiuam.84. i
Maria ſigt̄ contemplatiuos.31. ii
Martha ſigt̄ prelatos qui ad miniſterium in eccl'ie inſtituuntur.91. ii
Martyriū eſt baptiſmus ſanguinis. Penitentia ṽo eſt baptiſmus flaminis.101. iiii
Martyres chriſti ſunt occiſi a gētilibus.120. ii
Martyrū paſſio ꝑ chr̄ū rubrū ueſtimētū ſigt̄.135. ii
Maſculus eſt qd̄ ꝑfectum.123. iii
Mater chriſti miſericors erat: quia aliorum defect9 ſubleuare uolebat.21. iiii
Mater chriſti fuit reuerēs: q2 ex reuerētia quā chriſto habebat tm̄ vini defectū expoſuit.21. iiii
Mater chr̄i fuit ſolicita ⁊ diligens: q2 uſq; ad extremam neceſſitatē nō diſtulit: ſed deficiēte vino. i. dūcēt in deficiēdo dixit filio [Uinū nō hn̄t.] 21. iiii
Materia de qua formatū eſt corpus chr̄i depurata fuit ṽtute. ſ. ſ. ṽginē beatā ſcificātis.31. ii
¶ Mediū tenere eſt ꝓpriū iudicis.137. i
Medicus abſcidit mēbrū minus nobile ꝓpter conſeruationē magis nobilis: nō tn̄ ecōtra.73. iiii
Mendacium eſt cauſa mortis.47. i
Mēdaciū ſi fortes aſſumit eos imbecilles reddit.76. ii
Mendaciū adeo vitādū eſt: ut ſi etiā ad laudem dei cedere videaꝉ non eſt dicēdū.102. ii
Merces accipiꝉ dupl'r: coīter ⁊ ꝓprie.80. i
Merces coīter eſt oē qd̄ pro meritis redditꝉ.80. i
Merces ꝓprie eſt aliqd ſegregatū ab hēditate.80. i
Meſſias hebraice dīꝉ latine ṽo vnct9. grece chr̄s.36. i
Meſſis alia eſt ſpūalis: que eſt ꝯgregatio fideliū in vitā eternā. Alia eſt in pn̄ti. Et hec dupl'r intelligiꝉ Uno mō collectio fructuū. ſ. fideliū in eccl'ia. Alio modo ipſa cognitio ueritatis.37. iii
Meſſis ſicut pp ſolis pn̄tiam eſtiuo tpe dealbaꝉ: ita homines per aduētum ſolis iuſtitie. ſ. chriſti preparantur ad ſalutem.37. iii
Metros grece mēſura latine dīcꝉ.22. iii
Ille meſſit ſpūalr qui ꝯgregat fideles in eccl'ia: ul' q colligit fructus in anima ſua.37. iiii
¶ Miliare habet ſtadia octo.86. i
Miniſtrorum eſt ſtare.100. iii
Miracula aliqn̄ dicunꝉ ſigna: inquātū ſunt demra-

M

tiua diuice v̄tutis: dicunt̄ aliq̄n ꝓdigia ⁊c̄.40. i
Miraculū qn̄ fit in teſtimoniū doctrine p̄dicate neceſſariū ē ⁊c̄. Qn̄ aūt fit i teſtioniū ꝑſone ⁊c̄.76. iii i
Quedā miracula ſunt que v̄tute demonū ⁊ angelorū fieri pn̄t: q̄dā v̄o que nullo mō pn̄t.81. iii
Miraculoꝝ chr̄i maximū ē q̄ ad tactū ⁊c̄.109. iiii
Myſteriū abſolonis ip̄edit chr̄s interius.89. ii
Miſſio filij dei eſt eius incarnatio.56. iiii
Miſſio ſ.ſ. eſt a patre ⁊ filio.119. iii
Mitti aliquē in aliquē locū nō cōuenit ⁊c̄.83. iii
Modus credēdi eſt duplex.97. i
Morit̄ ille in pctīs ſuis q uſq ad mortē ⁊c̄.66. iiii
Mors chr̄i eſt ſolutio eius corꝑis.25. i
Mors in hoibus ſemꝑ nal̄is eſt.81. ii
Mors dr̄ ſomnus ꝑꝑ ſpem reſurrectionis.85. ii
Mors crucis ꝯuenit fructui: cā ⁊ fig̃ paſſiōis.96. i
Mortui tres q̄s ſuſcitauit dn̄s ſig̃t ⁊c̄.86. ii
Mos erat apud antiquos: ut minor ptās ⁊c̄.84. i
Multiplex eſt gradus vite.6. iiii
Multitudo iudeoꝝ opīabant̄ chr̄ȝ eē bonū ⁊c̄.59. iii
In mūdo iſto amaritudies ⁊ tribulatiōes ⁊c̄.22. iiii
Mūdus in ſcriptura accipit̄ tripl̄r ⁊c̄.8. iiii
Mūdus accipitur dupl̄r.117. iiii
Mūdi nomē q̄nq ſumit̄ in malā ꝑtē ⁊c̄.95. iiii
Mūdani tp̄s gl̄ie ſue ſemꝑ hn̄t ꝑatū: q̄ ⁊c̄.59. i
Nardus eſt herba breuis ⁊ ſpicoſa ⁊ nigra: ex qua fit vnguētū qd̄ viȝ habet cōfortādi ex ſua aromaticitate.91. ii
Nathanael īterꝑtat̄ donū dei.20. ii
Cū in q̄libet nā id qd̄ ꝓcedit hn̄s ſilitudinē nāe ei⁹ a quo ꝓcedit uocet̄ fili⁹ ⁊c̄.3. i
Nā amoris ē q̄ uelit ſemꝑ dilectū hr̄e pn̄tē.140. ii
Nā intellectualis humana: angelica: ⁊ diuina.2. iiii
Per nauē vnā ſig̃t eccl̄a que eſt vna ⁊c̄.51. iii
Nauis denotat vnitatē eccl̄ie.144. i
Naçareth flos interpretat̄.20. iii
Naçarenus īterꝑtat̄ floridus.137. i
Neceſſariū uel impoſſibile dupl̄r ſumit̄.97. ii
Neſtorij error q dicebat q̄ fili⁹ dī erat vnit⁹ ⁊c̄.65. iii
Nichodem⁹ īterꝑtat̄ victor ſeu victoria ꝑpl̄i.26. i
Nihil nāl̄r tēdit ſurſū niſi ſuꝑiorē origiēȝ hēat.67. ii
Nois Joānis deſcriptio.1. iii
Nomen a notitia dicitur.95. ii
Nō miramur ea q̄ frequēter fiūt ⁊ ſ̄ȝ cōēȝ ⁊c̄.76. iii
Nō poterit ad hēditatē dn̄i ꝑuēire q teſtm̄ ⁊c̄.113. iii
Nr̄m bap̄a ꝯſecrat̄ ꝑ inuocationē ſcē tritatis.17. ii
Nos regn̄amur i filios dei ad ſilitudinē dī filij.27. i
Nos bn̄dicēdo deo ꝯfitemur eius bonitatē.92. iiii
Nos ſumus vnū in natura ſm̄ ſpēm.128. i
Nos diligimus nos inicē ꝑ amorē ꝑticipatū ex aliquo ſuperiori.128. i
Nos nō debemus alijs p̄ponere: ſed alios nobis exemplo petri.145. iiii
Notabile q̄liter metaphyſica nāl̄is ⁊ moralis ſcie diuerſimode ſe hn̄t ad ꝯtēplationē.1. iii
Notādū circa iſtam ꝑpoſitionem [per.]5. iii
Notādū ſm̄ Criſ. q̄ oia q̄ ꝑ multa v̄ba moyſes dic̄ eaiq̄⁹ vlco cōp̄hedit v̄bo .d. [oia ꝑ ipſ̄ȝ fcā ſ̄c.]5. iiii
Notū ē apd̄ iudeos diab'ꝫ eē inētorē pctōꝝ.72. ii
Nox eē nō p̄t ubi ē lumē chr̄i: ubi ē ſol iuſtitie.19. ii
Nox eſt duplex. vna per ſubtractionē gratie actualis. Alia conſumata.74. ii
Nox dicit̄ carētia diuini auxilij.144. i
Nulla ſpēs creata ꝑfcē ē rep̄ntatiua dīe eēn̄t.13. iiii
Nullū finitū p̄ōt rep̄ntare infinitū.13. iiii
Nullus diuinā eēntiā cōp̄rehendit niſi ſolus deus

O

pater filius ⁊ ſp̄us ſanctus.14. ii
Nullus quātūcūq magn⁹ chr̄i ex⁹ dedig̃ri dȝ a q̄cūq ad h̄ ordinato ſacr̄a recipe.17. ii
Nullus pōt credere in deū ex ſeipſo.31. iiii
Nullus per ſe pōt ad ſtatū iuſtitie redire niſi a deo ſanetur.39. iiii
Nullus actus hēt rōnem peccati niſi inquātū eſt p̄ter rōnē nāe agētis uolūtarij.70. iiii
Nullus exemplo dn̄i aliquē abſoluē dȝ ⁊c̄.65. ii
Nullū malū totalr̄ corrūpit bonū ⁊c̄.70. iiii
Nullū miraculū uerū fit niſi in v̄tute diuina.76. iiii
Nullus hō q̄ntūcūq ſapiēs dȝ a q̄cūq ꝑuo ⁊c̄.77. i
Nullus pur⁹ hō uolūtarie pōt aiaȝ ponē ⁊c̄.81. ii
Nullus pōt uenire ad p̄rē niſi ꝑ obſ̄uātiā ⁊c̄.145. i
Nullus pōt uenire ad p̄ris notitiā niſi ⁊c̄.108. iii
Nūs q̄dragenari⁹ deſig̃t ꝑfectionē iuſtitie ⁊c̄.41. ii
Nūs multiplicat⁹ retiet ſig̃tionē ſue radicis.51. ii
OBedictia neceſſaria eſt ei: q ꝯuerſus ē ad chr̄m per fidē.19. iiii
Obiectio quorūdā dicētium paternitatē eē in filio.122. ii
Obiectū gaudij ē bonū ꝯcupitū.124. iiii
Obiectū fidei pōt eſſe creatura.52. ii
Obſeruatio diuinoꝝ mādatorū eſt effectus diuīe dilectionis.116. i
Obſeruatio mandatorum nō eſt cauſa diuine amicitie ſed ſignum.116. iii
Occaſio erroris Appolinaris.25. iii
Occultū p̄ris eſt filius: q̄ ſuperexcellit oēm virtutē ⁊ cognitionem.14. ii
Oculi debiles ⁊ infirmi lucē ſolis nō pn̄t vidē.2. iiii
Oculus p̄excellit oia mēbra capitis.74. iii
Officiū paranīphi eſt ſpōſam ſpōſo tradere: ⁊ loquēdo pacta tradere.18. iiii
Officiū apoſtolorū eſt annunciare.36. iii
Offm̄ diuinitatis ē occulta ⁊ ſecreta māifeſtare.36. iiii
Offm̄ duplex eſt. Unū occupās mētē: ⁊ impediēs ſp̄ualia. Aliud nō.143. iiii
Offm̄ ꝓpriū appl̄oꝝ ē ꝑhibere teſtimoniū.147. ii
Oleū ſanatiuum eſt.64. iii
Oliua ſignificat miſericordiam.64. iii
Oē id qd̄ eſt per participationē tale reducit̄ in id qd̄ eſt per eſſentiam tale.1. ii
Oē qd̄ eſt per participationē tale deriuat̄ ab eo qd̄ eſt per eſſentiam tale.8. iiii
Oē qd̄ hēt ex ſe aliq̄s opatiōeȝ dr̄ viuēs.108. ii
Oē qd̄ ſal̄ ſciētis cōp̄rehēſiōe finitur.1. ii
Opatio poteſt conſiderari dupl̄r.5. iii
Opans ſm̄ artē uolūtarie errās eſt cā defect⁹ i artificiatis ſm̄ uolūtatē ⁊ nō ſm̄ artem.6. ii
Opatiōes itell̄uales īter opōes vite ſt̄ p̄cipue.108. ii
Inter opa vite altius eſt opus intelligētie.126. iii
Opiniones circa tp̄s p̄dicationis chr̄i.21. iii
Opinio quorūdā dicētiū deū res ꝓducere mediātibus cauſis ſecūdis.43. i
Opio q̄rūdā dicētiū q̄ itrare ianuis clauſis ē ꝓꝓtas corꝑis gl̄ioſi. ⁊ h̄ poſſe fieri ſine miraclo.141. iiii
Opio diuiſa de ſepultura Jo. ⁊ de eius morte.147. i
Opus iuſtitie debet eē ꝑfectū adiunctis pietate: humilitate: fide: ⁊ charitate.91. iii
Ad ipſam orōnē reqrit̄ feruor charitatis ⁊ ueritas fidei: ⁊ rectitudo intentionis.36. i
Orō duo habet: q̄a. ſ. impetrat ⁊ meretur.76. iiii
Septem cōditiones bone orationis.124. ii
Orō nr̄a eſt ſolum ad neceſſitatem.126. i
Orō chr̄i eſt magis ad inſtructionē.126. i

A

Ordo in quātitatibus inuenit̃ ut in lōgitudinibus z nūis:in tpe z duratione.3. ii
Ordo in iudicio attendit̃ dupliciter.29. ii
Orphani in greco:latine pupilli ſunt.iii. 2
Origenis error dicētis aīas hoīuz fuiſſe creatas eq̄les:z qbuſdā ſtātib⁹ quedā minus:z quedam magis peccauerunt.117. ii
Origenes dixit:ꝙ qñqꝫ ſancti qui ſunt in glīa peccare poterūt:qḋ eſt erroneum.82. iii
¶ Ouile ouium eſt ꝯgregatio fidelis populi.78. i

P Alma qꝛ viriditatem ꝯſeruat victoriaꝫ ſignificat.92. iiii
Palmites ſūt de nā̃ vitis.114. iiii
In paleſtina eſt qḋdā gen⁹ veſtimētoꝝ pp paupes ex multis pānis ꝯtextū:z talis gnīs dic̃ Criſ. chr̄ū fuiſſe tunicam.137. iii
Panis corpalis eſt panis mortis:vñ ſolū in hac vita neceſſarius eſt.52. iiii
Panis ſapiētie diuine eſt per ſe viuificatiuus:nec habet mortem cōtrariam.52. iiii
Panis corpalis comeſtus nō in ppetuū famem aufert:cum corrumpatur.53. i
Panis ſpūalis dās per ſe vitā nunqꝫ corrūpit̃.53. i
In pabola aliud dicit̃ z aliud ſigtur.124. iii
Parat̃ locus duplr.107. iii
Paraclitus eſt nomē grecū z ſigt ꝯſolatorē.110. iii
Paradiſus īterptat̃ locus deliciarū.130. iiii
Pars a toto exiēs eſt diſticta a toto p eēntiā.125. ii
Pars a toto exiēs fit ens actu q̄ prius erat ī po⁹.125.ii
Paſcha iudeoꝝ erat figurale.23. iiii
Paſcha nr̄m uerū eſt:in quo recolimus uerā paſſionem immaculati agni.23. iiii
Paſcha interp̄tatur tranſitus.49. ii
Paſcha in greco idem eſt qḋ pati.99. ii
Paſcha pmā originē hēt ex hebreo.Idē eni eſt paſcha qḋ phaſe.i.tranſitus.99. ii
Talis debet eē vita paſtoris z p̄lati ꝙ ſbditi ſint ſicut aīalia ad cōparationē ſui paſtoris.145. iiii
Nllo iſtoꝝ triū modoꝝ pr̄ ut pn⁹ dr̄ eē pōr filio.3.iii
Pr̄ ē vax nō pticipatiue:ſꝫ ē ipſa eēn° vitatis.67.iiii
Hoc nomē pr̄ pſonalr̄ acceptū ē ppriū pſone pr̄is eēntialr̄ tn̄ acceptū cōpetit toti trinitati.111. ii
Pr̄ hꝫ q̄dā q̄ ptinēt ad poſſeſſiōeꝫ ſcitatis:q̄ ſt ei ꝯſ uata p fidē:ſic ſt oēs ſci z elci:q̄ oīa filiꝰ ēt hꝫ.127.iiii
Pr̄ hēt q̄dā que ptinēt ad eēntiā ſuā:ſic ē ſapia bonitas z huiuſmodi:que oīa hēt z filius.127. iiii
Pr̄ hēt etiā quedā p modū poſſeſſiōis coīter:ſicut ſunt res create:z iſta oīa hēt etiā filius.127. iiii
Pater z filius ſunt eiuſdē nature numero.128. i
Pater z filius diligūt ſe.ſ.ſ.128. i
Pr̄ i iudicio nō appebit:qꝛ ſꝫ iuſtitiā de⁹ ppa nā̃ iudicādis oīb⁹ appere nō pōt:z maxie malis.44.iiii
Pr̄nitas iportat hoc qḋ eſt dare alij.122. iii
Pr̄ nō erat in carne per vnitatē pſone:ſed per vnitatē nature.108. iiii
Aliq pr̄ces lꝫ nō fuerint regnāti regnatione uera:fuerūt tn̄ regnāti regnatione figurali.27. ii
Paulus q maxie ſpūal' fuit,pp̄ſ maīb⁹ opabat̃.52.i
Pax eſt tranqlitas ordinis.113. iii
Pax ītriſeca ē ſm quā hō pacificat̃ ſibiipſi.113. iii
Pax ad deū eſt ſm quā hō totaliter ordinatiōi ei⁹ eſt ſubiectus.113. iii
Pax ſꝫ Aug⁹ eſt ſerenitas mētis:tranqlitas aī:ſimplicitas cordis:aōris viculū:ꝯſortiū chāitatis.113.iii
Pax ſcōꝝ diſtinguit̃ a pace mūdi q̄tū ad tria.113.iiii
Pax mūdi ordinat̃ ad q̄etā z pacificam fruitionem temporalium.113. iiii
Pax ſanctoꝝ ordinat̃ ad bona eterna.113. iiii
¶ Pctm̄ mortale ē cā q̄re.ſ.ſ.ab hoīe effugat̃.Ueniale v̄o eſt cā q̄re aliq̄.ſ.ſ.opatio impedit̃.17. iiii
Pctm̄ nō eſt pſecutiones fugere.33. ii
Pctm̄ eſt cā qre nō illuminamur a deo.82. ii
Pctm̄ nō pōt cadere ſub p̄cepto.104. iii
Pctm̄ nullū remittit̃.niſi per fidē ieſu chr̄i.118. iii
Pctm̄ īfidelitatis nō īputat̃ ad ꝯdēnationē eis:ad q̄s p̄dicatio v̄bi dei pueīre nō potuit:ſꝫ p̄uati bn̄ficio dei propter alia peccata actualia z originalia damnabuntur.118. iiii
Peccator prodit quādo penitēdo exit a conſuetudine peccati ad ſtatum iuſtitie.89. i
Pctores nō pñt eē tā mali qn hēant aliqd boni.vñ ſm illud malū odiūt eos qui nō ſunt de mūdo:ſꝫ ſm bonū odiūt eos qui ſunt de mūdo.117. iiii
Pectus vicinius eſt ori qꝫ ſinus.104. i
Pecunia eccliaſtica ē expēdēda ſolū ī duob⁹.104.iiii
Pelagiani dicebāt ꝙ bona opa v̄tutū z legis abſqꝫ dei adiutorio ex ſeipſis facere poterāt.115. ii
Pelagianoꝝ error dicētiū pueros nō baptizatos futuros eē in domo dei:nō tn̄ in regno dei.107. iii
Pena qua hoīes puniunt̃ duplex eſt.73. iii
Pena duo hēt:leſionē.ſ.z remediū.73. iiii
Perfecta ꝯtēplatio eſt qñ ꝯtēplās ad rei ꝯtēplate altitudinem eleuat̃.1. iii
Per p̄dictas.4.ppōnes oēs extirpāt̃ errores.5. i
Perire tūc aliqs dicit̃ qñ īpedit̃ ne pueniat ad finē:ad quē ordinatur.29. i
Perfectū duplr:abſolute z ſm quid.107. ii
Perfectio vniuſcuiuſqꝫ rei nihil aliud eſt qꝫ pticipatio diuine ſimilitudinis.128. i
Perfectio doctrine chr̄iane eſt dilectio ſrna.147. ii
Petrus a petra dicitur.19. iii
Petrus eſt fratrum amator:amici cōſeruator:z ſpūalem affectum gerens.58. i
Petrus interpretat̃ agnoſcens.145. iii
¶ Pilat⁹.d.[Neſcis qꝛ po.zc.]ſcipꝫ ꝯdēnauit.136. i
Pilatus lꝫ habuerit bonam intētionē:non tn̄ excuſari pōt a peccato.135. i
Piſcina myſtice ſigt baptiſmum.40. iiii
Piſcis ppꝛietas eſt latere ſub aquis.144. iiii
Piſces duo ſigt:doctrinā pſalmoꝝ z pphetarū.50. i
Piſtis in greco idem eſt qḋ fides.91. iii
¶ Plenitudo ſufficiētie eſt qua qs eſt ſufficiens ad actus meritorios z excellentes.13. i
¶ Pōtifices erāt pncipes ſacroꝝ:z deſcēderūt de ſtirpe leui.89. iii
Poſitio ſtoicorum.103. iii
Poſitio Democriti.5. i
Poſitio Platonis.5. i
Poſitio quorūdam platonicoꝝ.5. ii
Poſitio Ariſtotelis.5. ii
Poſitio quorūdā hereticoꝝ ponentiū aīas añ corpus cum angelis fuiſſe creatas.7. iiii
Poſitio officij Ioānis baptiſte.8. i
Poſitio rōnis officij Ioānis baptiſte.8. i
Poſitio quorūdā hereticoꝝ qui ponebāt ꝙ aīa de corpe in corpus trāſmittebatur.14. iiii
Pō q̄rūdā de remiſſiōe culpe z reat⁹ pene.89. i
Poſitio ordinē z firmitatē importat.117. iii
Poſitio ebionitarum.17. iiii
Poſſū c̄dē alicui creature puta petro uł paulo ñ tn̄ ī petrū uł paulū:ſꝫ ī deū ſolū q ē p⁹ obꝫ fidei.77.ii
¶ Prandium differt a cena.100. i

P

Pręcidiū dicit qȯ fit in pma parte dieī.100. i
Preconiū Jo. duplici ſigno oſtēdit. ⁊ primo ſigno maioris dilectionis.2. i
Precepta charitatis ſūt.2.ſ.dilcōnis dī ⁊ pximi.38.iii
Precepta ſacre ſcpᵗᵉ ex ſcīs ſcōꝝ inꝑptari pñt.132.iiii
Predicatio chꝛi ſcā erat credibilis ꝑ miracula.18. ii
Predicatores ſunt os chꝛiſti.93. iiii
Predicatores uenant eos qs ad chꝛm ꝯūtūt.93.iiii
Predicatores nihil debēt portare ſecū qñ uadūt ad ꝑdicādū iuxta illud[Nihil tuleritis ī via.] ſed alij debēt portare pro ſe ⁊ pro egenis.104. iiii
Predicator ex arte ſua licet victū neccīuꝫ querere ſui aplat⁹ītegritate ſuata ſi aliūde nō pōt q̄rē.143.iiii
Predicatores ſunt angeli.21. ii
Prelati maiores ecclīarū ī his q̄ ꝑ alios fieri pñt ñ occupant: ſꝫ ea minorib⁹ faciēda relinquūt.33. i
Preſagiū eſt qȯ añ factū agit.92. ii
Primo ponunt tres clauſule que diuerſimode a diuerſis exponuntur.5. ii
Primū pñᵐ oīum effectuū qȯ de⁹ eſt ex h̄ q̄ nobiliſſim⁹ ē: iccirco oīno imutabile eē colligit.1. ii
Principiū ſm Orig. dicit multis modis: ita ꝙ ubicūq̄ eſt ordo ibi eſt pncipiū.3. ii
Principiū eſt ꝑus pncipiato origine ꝑꝑ tria.3. iii
In pncipio.i. in filio erat v̄bū.i. ipm v̄bū eſt pncipium. Et iſta expō eſt Origenis.3. ii
Principiū vno mō eſt cōe pr̄i ⁊ filio: q̄ ſunt pñᵐ ſpiratiōis.ſ. ſ alio mō trib⁹ ꝑſonis. alio⁹ pr̄i tm̄.67. iii
Primū qȯ q̄rit de⁹ ab hoīe eſt recta intētio.19. i
Probō Criſ. ꝙ nō opꝫ huic nomini[deus]apponē articulus.4. iiii
Probō ex duplici auc̄te locū ſumēs.4. iiii
Propheta medi⁹ ē īter angelos ⁊ populū.141. ii
In ꝓductione rei inenit ē ordo: ⁊ hic ē duplex: uel ex ꝑte gñantis: uel ex ꝑte gñati.5. ii
Pro]ꝑpō ī greco idē ī latio qȯ añ uel īn.136. ii
Proprietas amātis eſt: ut quod ipſe cogitat: credat nullū aliūm ignorare.140. iiii
Propriū iuuenū eſt eſſe ꝑſumptuoſum.146. ii
Propriū diuinitatis eſt annūciare futura.122. i
Propriū ⁊ ſinglare x̄ᵒ: ē ꝙ h ōnificet pāeꝫ ſuū.71.iiii
Propriū dei v̄tutis eſt ꝙ maloꝝ corda ab ipetu ſue malitie reprimat.61. i
Propriū maloꝝ eſt: ut credant alios ſimiles animi paſſiones habere.58. iiii
Propriū cupidi ſlamis glie ē: ut qcq̄d glioſuꝫ uel ſui uel ſuoꝝ fuerit in publico oſtēdat.58. iiii
Propriū ē doctorib⁹ alios h̄c ahoꝝ ꝓcurēs.57. i
Propriū ꝓphaꝝ ē: ut abſētia ⁊ icognita ānūciet.35.i
Propꝛium ſerpētis eſt habere uenenū: ſed ſerpēs enee as uenenum non habet.28. iii
Propriū magni dei ē eē pñᵐ oīum ſcōꝝ.5. ii
Protelatio pctōꝝ ſm ꝙ pctā pctis addunt funiculi dicuntur.24. ii
Proſumptuoſum eſt periculis ſe ingerere propter inexperientiam proprie virtutis.90. iiii
Prouerbiū ꝓpe dī qñ loco alteri⁹ ponit aliō.78.iiii
Prouerbiū ꝓpe dī qȯ eſt coiter in ore oīum.124. iii
¶ Pſalm⁹. Eripe me de inimicis meis. ⁊ duo pcedentes maxime ꝑtinēt ad paſſionē chꝛī.137. ii
¶ Pulmētum a chꝛiſto nobis petit: quod eſt mandatorum obedientia.144. ii

Quadruplex deſcriptio ꝑcurſoris.7. iii
Qñ itellꝰ ſeipꝫ itelligit tūc trinitas ꝑt ſibi aſſimilari. nō aūt qñ itellit alia a ſe.2.iii
Qñ dī[Nōdū uenerat hora ei⁹.] nō ē intelligēdum hora fatalis: ſed hora a tota trinitate preſinita.61. iiii
Qñ aliqs orat āteq̄ꝫ futura petat: dꝫ deo agē grās de ꝑceptis bñficijs: ſicut fecit ieſus.88. iii
Qñ alicui⁹ uolūtas īplet tunc audit.88. iiii
Qñ uolum⁹ ſcire de re aliq̄ an ſit uera: ex duob⁹ ſcire poſſumus.ſ. ex nā rei: ⁊ ex v̄tute eius.126. iiii
Qñq̄ꝫ ſpūs ſanct⁹ in forma colūbe appuiſſe legit: qñq̄ꝫ aūt in ſpecie ignis.17. iiii
Quare Jo. per aglā: ceteri v̄o euāgeliſte per aialia gradientia aſſignatio.1. D
Quare euāgeliſta nō appoſuit articulū. Criſ. rationem aſſignat.4. iiii
Quare.ſ.ſ. appuit ī ſpē colūbe.ſ.x̄ᵐ baptiẓatū.17.iii
Quare iſtū de⁹ trahat ⁊ illū nō: rō ī gñali pōt aſſignari.ſ. ut in illis ꝗ nō trahunt appeat ordo dīne iuſtitie. In illis aūt ꝗ trahunt imēſitas dīne mīe. In ſpāli aūt nulla pōt aſſignari rō niſi bñplacitum diuine uoluntatis.54. ii
Quare chꝛs retardauit ꝙ nō iuerit anteq̄ꝫ laẓarus moreret: duplex aſſignat cauſa.84. iiii
Quatuor ſunt actus boni paſtoris.78. iii
Quatuor modis ꝑuenit ad dei cognitionē.19. ii
Que itellu carēt ſeipſa in finē dirigē nō pñt. ⁊ iō neceſſe ē ꝙ ab aliq̄ ꝑ itellm dirigēte dirigant.1. i
Que ſm paſſiones diſponunt trāſitoria ſunt: ſed que rōne magis permanent.51. iiii
Quedā ſūt q̄ nō idigēt opante niſi q̄tū ad fieri.6.ii
Quedā viuūt abſq̄ꝫ luce: ut plante.7. i
Quedā viuūt ⁊ cognoſcūt ⁊ hñt lucē ſenſus tm̄: ut bruta animalia.7. i
Queādmodū oculi lipi ⁊ boni nō dñt ſuba: ſꝫ cōtingit q̄dā cā deficiēs: ita eadē ē nā rei bone ⁊ male: ſꝫ mala h̄eant in ſe aliquē defectū.70. ii
Qui mittunt a ꝑlato mittunt a deo.7. iiii
Qui hñt ſolū fidē iformē nō credūt ī noīe chꝛī.10.ii
Qui nō gaudet de bono amici: non uero gaudet gaudio.31. ii
Qui cor hñs humile ſolius dei querit gloriam: in eum credere poteſt.48. iiii
Qui ſanabant corpꝛa chꝛiſto: ita ſanabant; ut etiaꝫ mente perfecte ſanarent.49. ii
Qui ſumit corpus ſolū ſumit ⁊ ſanguinē: ⁊ qui ſumit ſanguinē ſolū ſumit ⁊ corpus.56. i
Qui murmurat oſtēdit mētem ſuam in deo non eſſe ſirmatam.53. iiii
Qui ſumit ſacrm̄ tm̄ ſumit ipm ſacralr̄: q v̄o ꝑtigit ad rē ſacri q̄ ē duplex ſumit ipm ſpūalr̄.56. ii
Qui ꝯiūgit chꝛō ꝑ fidē ⁊ charitatē ita ꝙ trāſformatur in ipm ⁊ efficit ei⁹ mēbꝛū: ille māducat carnem ⁊ bibit ſanguinē chꝛī ſpūalr̄ per cōparationeꝫ ad chꝛm contentum ⁊ ſignificatum.56. ii
Qui trahit a via cōi ſeductor eſt. Via autem cōmunis eſt ueritas.59. iii
Qui libēter v̄ba dei audiūt ſunt a deo: qui v̄o audire recuſant: non ſunt a deo.71. iii
Qui ꝑꝑ ſalutē uēīt: nulꝫ ꝑꝑ pauptatē r̄pellit.74.iiii
Qui malitioſe ꝯ aliquē loq̄t ſiq̄d boni viderit tacet malū tm̄ manifeſtādo: ēt bonū ī malū ꝯūtēs.75.ii
Qui nō itrat ꝑ oſtiū nō hꝫ libeꝝ itroitū ⁊ exitū.79.ii
Qui aīam in eē ꝓducit eſt in ea per ſuā v̄tutē.104. ii
Qui nō amat deū nō eſt ſufficiēs ꝑlatus.145. iii
Qui dant ſe inhertie in iuuentute: in ſenectute non multum uel nihil ualent.146. ii
Quia de rpali euāgeliſta loq̄tur: ideo modum loquendi mutat.7. iii

R

Quicūq̧ aliq̄d facit: opʒ ꝙ illud ꝑcōcipiat in ſapientia ſua.5. iiii
Quicūq̧ vult ꝯſeq fructū paſſionis chriſti: debent exire mūdum ſaltim affectu.136. iiii
Iſta ꝓpō ſimplr̄ ꝯcedit. q̄cq̄d h̄ēt pr̄ h̄ēt ꝛ filiꝰ: nō tn̄ eo ordine quo pr̄ habet h̄ēt ꝛ filius.122. iii
Quidā i dei cognitionē uenerūt ꝑ eiuſdē auctē.1. i
Quidā aūt i dei cognitionē uenerūt ex eiꝰ eternitate.1. i
Quidā vō in dei cognitionē uenerūt ex eiuſdem dignitate: qui platonici cognoiabanť.1. ii
Quidā in dei cognitionē uenerūt ex incōprehenſibilitate ueritatis.1. ii
Quidā ad dei cognitionē magis per ſigna ꝑducūtur, quidam magis per ſapiam.8. ii
Quid iportet hoc nomē deꝰ: ꝛ h̄ nomē deitas.3. iiii
Quidam ſequanť chriſtum ꝓpter bona tp̄alia: quidam aūt ꝓpter bona ſpūalia.18. iiii
Quidam credūt propter miracula: q̄dam vō propter occultorum reuelationem.25. iiii
Quidam querūt chriſtum pie ꝛ ex charitate: ꝛ hāc inq̄ſitionem ſequitur vita.66. iiii
Q̄ō ē ꝑ ēētiā vita ē eā oīs vite viuētibꝰ.45. iiii
Quomō quatuor modis antiq̄ ꝑhi in dei cognitionem uenerūt: pulchra declaratio.1. i
Q̄ō Io. cōpetebat euāgeliū ſcribē rn̄det 4ᵒ. Et ꝑ q̄ꝫᵐ ad ꝓnᵐ euāgelij. 2ᵒ q̄ꝫᵐ ad mirectoꝝ exordiū.2. i
Q̄ō aīe nr̄e intrinſecū eſt ꝛ exteriori uerbo ꝓfertur: uerbum nominatur.2. iii
Quorūdā circa v̄bi incarnationē poſitio: que tanq̄ꝫ heretica dānata eſt in q̄nto ꝯcilio.11. ii
Rabi interpretať magiſter.21. i
Raptus diciť qui fit preter uoluntateʒ ꝛ oportunitatem.50. iii
Raro inueniunť utiles rectores ꝛ doctores paruo tp̄e viuere.146. ii
Rō maiſeſtatiōis magis iponať noie v̄bi q̄ꝫ filij.3. i
Rō ꝓprie noiat ꝯceptū mētis ēt ſi nihil fiat ꝑ ipſaʒ exterius: ſʒ v̄bū ſig̃t reſpectū ad exteriora.3. i
Rō q̄re Ioan. euāgeliſta ingeminat hāc dictionem [Amen.] ꝛ ceteri euangeliſte non.26. iii
Rō quare pater diligit filiū: nō ſumiť ex dilectione ut ex principio: ſed ut ex ſigno.44. i
¶ In rebus humanis vnūq̄dq̧ ad hoc ꝙ ſit perfectū opʒ ꝙ ueniat ad terminum.31. i
In rebꝰ intellectualibꝰ aliud eſt eē eoꝝ: ꝛ aliud eſt intelligē. In deo aūt idē eſt eē ꝛ itellige.31. iii
In rebꝰ corꝑalibꝰ res exiēs ab aliq̄ nō eſt i eo.125. ii
In rebꝰ duo ꝯſideranť. eē. ſ. ꝛ oꝑatio ſiue v̄tꝰ.2. iii
Receptio qua filꝰ recipitᵃ pr̄e eſt duplex.52. i
Recitatores ꝑmo diffuſe cū oibus circūſtātijs refert. Si vō duo referri oꝑteat ſuccīctiꝰ loquūť.75. ii
Regiſtatio ex aq̄ ꝛ. ſ. ſ. 2ᵒ fit. ſ. in v̄itate ꝛ figura.27. ii
Regula in nālibus ꝛ moralibus: que ut in pluribꝰ uerificata eſt: eſt uera.38. iiii
Regulus accipiť ꝑ mō pro ꝑuo rege. 2ᵒ pro aliquo de ſtirpe regia. 3ᵒ mō ꝓ aliq̄ officiali regis.39. iii
Regnū cōſtituiť ex ciuitatibus: ciuitates ex vicis: vici ex domibus.107. iii
Regnū quādoq̧ diciť populus qui regnat: quādo q̧ ipſa regia poteſtas.134. ii
Relatio in diuinis duplr̄ cōſiderať.122. iii
Relatio patris cōparata ad eēntiā ſeu ꝑſonā patris non eſt alia res ab ea.122. iii
Relatio cōparata ad oppoſitā relationē: cū ſm hoc importet ordinē nāe realr̄ diſtinguiť ab alia.122. iii
Reꝑhēſio Criſoſtomi ꝑpulchra ad iudeos.50. iiii

S

Res quelibet ꝯſeruať in eē q̄ꝫdiu eſt vna.128. i
Res pn̄t ꝯſiderari duplr̄. ſ. ut ſunt in ſeipſis: ꝛ ut ſūt in uerbo.6.
Reſecatio erroris Valētini ſm Origenē.5. iii
Reſecatio erroris Origenis.5. iii
Reſurrectio duplex. ſ. corpoꝝ ꝛ aīaꝝ.45. iii
Añ reſurrectionē filr̄ dedit ſignuʒ de reſurrectione futura.24. iiii
Rex ꝛ tyrānus differūt: q: rex querit utilitateʒ ſubditoꝝ: tyrānus vō ꝓpriam.80. i
¶ Apō romanos maxie viguit ſcia moralis.137. ii
Sabbati dies apō iudeos celebrior habebať: ꝛ oēs alij dies ab ipō ſabbi denoiabanť. Vn̄ dicebāt ꝑma dies ſabbati. ſcōa dies ſabbati.139. i
Sabellius dicebat nō eē aliā ꝑſonā patris ꝛ filij: ſed eandem.45. i
Sacrā inuiſibilē conferunt grām.18. i
Sacrā alia ab iſto h̄nt ſingulares effectꝰ ut baptiſmus: ſed hoc ſacrm̄ h̄ēt vniuſēm effectū.55. iiii
In ſacrō q̄tuor pn̄t ꝯſiderari. ꝑmo ſpēs iſtituentis. 2ᵒ auctās. 3ᵒ ſacri virtus. 4ᵒ eius utilitas.55. iii
Sacrm̄ in ficto nullū effectum gignit.56. iii
Sacroꝝ noue legis ē ꝓpriū ꝙ i eis grā ꝯferať.89. ii
In ſacrō penitētie ꝯtritio ꝛ ꝯfeſſio ſe tenēt mālıter ex parte ſuſcipiētis ſacrm̄.89. ii
Sacri vis cāuſatiua ē i abſolōne ſacērdotis ex v̄tute clauiū: ꝑ q̄s effcm̄ dn̄ice paſſiōis q̄dāᵒ applicat.89. ii
Sacra ſcriptura magna ē auctē q: a. ſ. ſ. ē dēta. Delectabilis eſt ſuauitate. Fecūda eſt ubertate.34. iii
Sacerdotes ꝛ leuite per exteriorē cultum ab alijs erant diuiſi.15. iii
Saliua de capite d̄ſcēdēs ſig̃t myſtice v̄bū dei.74. iii
Salus ē duplex. q̄dā uera: quedā nō uera.38. iiii
Salus ex iudeis triplr̄ ꝓuenit.35. iiii
Salutē a nobiſipſis ꝯſeq nō poſſumꝰ niſi a grā preueniēte ſim us preuētı.37. iii
Idem eſt ſaluari q̄ō hēē vitā eternam.29. i
Samaria erat ſita media iter iudeā ꝛ galileā.33. ii
Samaritanus interp̄taťcuſtos.71. iiii
Sāguis ꝯcurrit ut mā ad carnalē gn̄ationē.10. iii
Sāguis chr̄i n̄ clamat accuſatōnē ſʒ rēmiſſionē.48. iiii
Sanguis chriſti aqua dici pōt.100. iiii
Sancti tp̄s ſuū nō h̄nt ꝑatū: q: querūt que mūdo diſplicent: ꝛ mūdū vituꝑant.59. i
Sci cū erūt in btitudie glie: ſʒ i affcū aliq̄d miſiarū nō expienť: recordabūť tn̄ miſiaꝝ q̄s paſſi ſt.123. iii
Sapia ꝑhe in cognitione dei ꝛ dinoꝝ ꝯſiſtit.13. iii
Sapia humana per acq̄ſitionē habeť.49. iiii
¶ Scenophegia grecū eſt ꝛ cōpoſitū ex ſcenos q̄ō eſt vmbra: ꝛ phagin q̄ō eſt comedere.58. iii
Scriptura ſacra dr̄ oſtiū ſm Criſ. duplici de cā.78. i
Scire oīa ꝛ ēt ſecreta cordiū ē ꝓpꝛiū dīnitatis.125. iii
Scia ꝛ ſapia chr̄i augmētū nō recipiebat: cū eā in iſtāti ſue ꝯceptiōis ꝑfectā habuerit. Sʒ dicebatur creſcere q: magis hoibus innoteſcebat.17. ii
Scia ꝛ fides ꝯueniūt in certitudine: imo fides ē magis certa q̄ꝫ ſcia. Et hoc pʒ: q: certitudo ſcie nititur rōni humane que falli pōt. Certitudo vō fidei nitiť rōni diuine cui ꝯtriari non pōt.38. iii
Scia ꝛ fides dn̄t in mō: q: fides h̄ēt certitudinē ex lūie diuiꝰ iſuſo. ſcia vō ex lumine nāli.38. iii
In ſciētijs aliq̄n aliq̄d ꝓbať ꝑ aliq̄ō minꝰ notū ſm ſe magis tn̄ notū q̄o ad nos: aliq̄n ecōtra.47. ii
¶ Secretuʒ diuine ſapie ꝑcipue illis reuelať q deo ūnicti ſunt per amorem.104. i

S

Secretū qs ſuū manifeſtat per uerbum.108. iii
Scdm̄ q̄tuor ſignificata huius ꝓpōnis[apud.]q̄tuor ab hereticis ſiūt obiectiones.4. i
Scdm̄ Aug.⁊ plures alios nomē lucis magis proprie dicit in ſpūalibus q̄ȝ in ſenſibilibus.6. iiii
Seducere eſt ſeorſuȝ ducere.59. iii
Semē eſt alimi ſupfluitas cibi ſanguinei.10. iii
Semināres ſemē ſpūale ſm Criſ.⁊ Aug.ſunt p̄res ueteris teſtamēti ⁊ prophete.38. i
Senarius numerus perfectus eſt.91. i
Per ſeptenariū nūm aploꝝ qbus chr̄us appuit ſignificat future glorie apparitio.142. iiii
Senſus duplex.⁊ ꝑmo manicheoꝝ q hētic⁹ ē.71.iii
Seruus ad ea que ſunt dñi ſui nō mouetur affectu charitatis:ſed ſpū ſeruitutis.30. iiii
Seruus ꝓprie eſt qui nō eſt cauſa ſui.116. iiii
Seruus nec pp ſe opat:ſed pp dñm:nec a ſe:cum a dñi uolūtate dependeat.116. iiii
Seruus aliqñ opat cā alteri⁹:ſicut cā finalī:opat tñ a ſe inq̄ȝtū ſe mouet ad op⁹.⁊ iſta ē bōa ſuit⁹.116.iiii
Idē eſt inuite ſeruire q̄ penitus nō ſeruire.57. iiii
Seruus eſt q̄ſi extraneus a dño.116. iii
Seruit⁹ eſt duplex.ſ.vna que ꝓcedit ex timore filiali:⁊ alia que ꝓcedit ex timore ſuili ucl pene.116.iiii
Sermo dei ſic ē in fidelib⁹ tanq̄ȝ piſcib⁹ bam⁹.69. i
Sermo diuinus maxime hēt effectū in cordib⁹ auditorum cum orone fulcitur.126. i
Sermo dei facit hoīes a mūdo recedere.128. iii
Seſſio myſtice chriſti paſſionē ⁊ humilitatem ſig̃t:ſig̃t etiā auctoritatem docendi.33. iii
Seſſio humilitatē incarnationis ſig̃t.64. iii
Sichar idē eſt ſm aliud nomē q̄ ſichem.33. ii
Sicut lumē de ſe eſt viſibile ⁊ per ip̄m oīa alia vidētur:ſic uerbum dei de ſe eſt viſibile: ⁊ oīa alia per ipſum manifeſtantur.8. i
Sicut in ſingulis mēbris corpis eſt vnus ſenſus cōmunis:⁊ in capite ſunt oēs ſenſus:ita in chriſto ſūt oēs ſupabūdanter virtutes.12. ii
Sicut qui nō vult errare in tenebris opȝ ꝙ ſequat q lumē portat:ita q̄cūq̄ȝ non vult errare ⁊ vult ſaluari:opȝ ꝙ ſequatur chriſtum.65. iii
Sicut ſm Aug.dicit ſilitudinē gr̄e ⁊ dilcōnis.115.iiii
Sicut amor eſt ꝑncipiū oīum bñficioꝝ:ita ⁊ odiuȝ eſt ꝑncipiū oīum ꝑſecutionū.117. iii
Euidēs ſignū ꝑfecte ꝯuſionis eſt alicui⁹:cū ꝯūſus quāto aliqs eſt magis ſibi ꝯiūct⁹:tāto magis ſatagit eum ad chriſtum cōuertere.19. iii
Signa ſex aſcēdūt in die ⁊ ſex in nocte in horis ēq̄libus.Et cū quodlibet ſignuȝ duas horas faciat:ſic dicimus quēlibet diē hēre.12.horas.85. i
Signum manifeſtū maxime dilectionis eſt propter amicum aīam ponere.116. ii
Signū ueri amici eſt ꝙ cordis ſui amico ſecreta reuelet.116. iiii
Signa apoſtolatus eſt ad chriſtum inheſio.115. iiii
Signū filiatiōis alicui⁹ ē ut aſſilet ei cui⁹ ē fili⁹.69. ii
Signa boni paſtoris ſunt tria.78. ii
Silentiū eſt priuatio locutionis uel ſoni.87. i
Silitudo Jo.bap.ad heliā pōt attēdi q̄ȝtū ad tria.ꝑ q̄ȝtū ad offm̄.2⁰ q̄ȝtū ad viuēdi moduȝ.tertio quātum ad ȝelum.15. i
Silitudo eſt cauſa dilectionis.44. i
Similitudo eſt vnitas quedam.118. i
Similitudo eſt cauſa amoris amicitie.106. ii
Silitudo ē cā ſepatiōis ⁊ odij i amore ꝯcupiſc.118.i
In ſimplicib⁹ nllā p̄tē ſlā cog̃ qñ p̄tē cog̃ſcit.35.iii

T

Simplr aliqd dr̄ q̄ nllo mō aliq̄ addito dr̄.82.iiii
Simulator dū aliqd gerit i corde aliō p̄tēdit ore.104.ii
Singularitas glīe uerbi oſtēdit quātū ad.4.12. i
Sinus ſecretum ſignificat.104. i
Siqs per amorē ⁊ ꝯtēplationē familiarior quanto magis efficit deo:tanto magis eum excellētiorem reputans reueretur.39. i
Siqs ex his que ſibi ſupfluunt,proximoꝝ ſubuenit defectui:dñi pedes capillis ſuis tergit.91. iiii
Sillogiſātes frequēter nō ꝓponūt intētū ꝑncipalr ſed illud ex quo de neceſſitate ſequitur.46. i
Symon obediens interpretatur.140. i
Symoniaci ꝑmo ſunt fugādi ab eccl̄ia.24. ii
Syon erat arx in hierl̄m ubi hitabat rex.93. i
Solium ſedes eſt regis.136. ii
Solus de⁹ eſt q abſq̄ȝ culpa pōt glīaȝ ſuā q̄rē.71.iiii
Solus deus cōprehēdēdo cōtēplat ſeip̄m.14. i
Solutio ſabbati nō erat totalis cā odij i chr̄ȝ.62. i
Somnus accipitur multis modis.85. ii
Somnus egrotātiū ſolet ſalutis eē īdiciū.85. ii
Somnus eſt dimidium vite.126. iii
Sors quedā eſt diuinatoria ⁊ q̄dā diſoria.137. iii
Spālis ſignificandi modus ponit cū dr̄[v̄bum erat de⁹]q: ponit de⁹ abſolute:⁊ nō cū aliqua additione.4. iii
Spūs mūdi aſcēdit in hoīe:⁊ eū deſcēdē fac̄.Spūs aūt dei deſcēdit ad hoīeȝ ⁊ eū aſcēdē fac̄.17. iii
Spūs ſanct⁹ apparet diſparat⁹ ſm diuerſa donorū officia.17. iiii
Spūs ſanct⁹ eſt ſons īdeficiēs a quo oīa dona gratiarum effluunt.34. ii
Spūs ſanct⁹ eſt amor pr̄is ⁊ filij ⁊ nex⁹ utriuſq̄ȝ.58. i
Spūs ſanctus eſt cauſa amoris dei.69. iiii
Spūs ſanctus nihil aliud eſt q̄ȝ amor.110. iiii
Spūs ſanct⁹ uocat pacliu⁹:q: cōſolat nos.113. i
Spūs ſanct⁹ uocat ſpūs:q: mouet corda nr̄a.113. i
Spūs ſanct⁹ uocat ſanct⁹:q: cōſecrat nos deo.113. i
Spūs ſcūs eſt cōſolator ⁊ aduocat⁹ ſilr ⁊ fili⁹.110.iii
Spūs ſcūs dr̄ ꝯſolator īq̄ȝtū nos poſtulare fac̄.110.iii
Spūs ſcūs dr̄ ꝯſolator inq̄ȝtū ē amor ſoīalr.110. iii
Spūs eſt duplex.ſ.uetus ⁊ nouus.106. ii
Spūs dicit aliqd occultum ⁊ inuiſibile.110. iiii
Spūs impulſionem quandam inſinuat.110. iiii
Stoici dixerunt ꝙ nullus ſapiēs triſtat.87. iiii
Per ſudariū pōt intelligi labor dei.139. iiii
In ſumēte eucharīſtiā exigit actualis reuerētia ⁊ deuotio:quā pueri ⁊ amētes hēre nō pn̄t.Et ſic itelligit dcm̄ Diō̄y.Greci igit opp⁹ ꝯcedētes errāt.56.i
Sūmus ſacerdos per totā vitā officio fungebatur cui filius poſt mortē ſuccedebat.132. i
Sūmo ſacerdoti inidia creſcēte ñ ſolū fili⁹ nō ſuccedebat:ſȝ nec ultra ānū pōtificat⁹ offō fūgebat.132.i
Surſum ⁊ deorſum ſunt differentie ſitus.67. i
Suſcitare mortuos eſt propriū opus dei.46. ii
Tempus p̄teritū impfectū maxime videt cōpetē ad deſignādū eētia.3. iii
Tp̄s glīe ꝯſiderat duplr.124. i
Tp̄s incohationis glīe eſt uſq̄ȝ ad dieȝ iudicij.124. i
Tp̄s glīe ꝯſumate plenarie ē poſt diē iudicij.124. i
Tēplū hieroſolymitanū trib⁹ vicib⁹ fuit ꝯſectū.81.iiii
Tenebre duplr accipi poſſunt.7. ii
Tenebre ſūt in triplici drīa.quedā ſūt ignorātie.q̄dā culpe:⁊ quedā dānationis.65. iii
Ideo aliq tenebroſi ſunt nō ex defectu luminis:ſed q: lucē cōprehēdere nō ualuerūt.7. ii

T

Terra eſt ultimū de q̄tuoꝛ elemētis.88. ii
Tertio ſumiẜ ꝓn^m ꝓ ꝓn^o duratōis:ꝛ ē expō aug.3. ii
Teſtimoniū ꝓhibere diuine vitati eſt indiciū cogni
tionis ipſius ueritatis.8. i
Teſtimoniū bap^e fuit ꝯtinuū:qꝛ nō ſcl' tm̄:ſꝫ multo
tiēs. fuit ēt certū:qꝛ pn̄tē ꝛ futurū oſtēdit.12. iii
¶ Thomas iterp̄tat abyſſus uel geminus.142. iii
Thomas eſt nomē ſyrū uel hebꝛeum.142. iii
Thomas añ paſſionē aiјs erat infirmioꝛ ꝛ infideli
oꝛ:ſed poſt paſſionē factus fuit foꝛtioꝛ.85. iii
¶ Timoꝛ eſt de malo futuro.103. iii
Timoꝛ eſt duplex.ſ.ſeruilis ꝛ filialis.116. iiii
¶ Toꝛrēs cedrō ē ad radices mōtis oliueti.130. iiii
¶ Tres errores ex vno ſunt ꝓcedentes fonte.ſ.ꝙ li
[nihil] affirmatiue accipiatur.6. i
Tres rōnes Origenis:quare chꝛiſtus noluit habe
re teſtimonia ꝓphetarum.8. ii
Tria inducunt de vbo Et ꝓmo ſm Criſ.equalitas
uerbi ad patrem.5. ii
Tria opꝫ attēdē ad viſionē diuine eēntie.14. i
Tria a nobis circa vbū dei exigunt.ꝓmū ſolicitudo
ad audiēdum.ſcōm fides ad credēdum.tertio con
ſtantia ad permanendum.68. i
Tria reqrunt ex ꝑte diſcipuloꝝ.primū itellus ad ca
piēdum.2^m aſſenſus ad credēdum.3^m ſtabilitas ad
permanendum.68. ii
Tria reqrūt ad iuſtitiā chꝛiāe religiōis.ꝓ^m obia mā
datoꝝ di.2^m vnitas chāritatis.3^m vnitas fidei.80. iiii
Tria ſunt neccia uolēti deū videre.112. ii
Tria que ꝑtinent ad p̄dicatores.144. i
Tribunal ſedes eſt iudicis.136. ii
Tricliniū ē loc^9 ubi ſunt tres oꝛdines mēſarū.22. iii
Triplex Joānis ꝯtēplatio ſm ꝙ ipſum eſt tri-
pliciter contemplatus.1. i
Triplex dr̄ia uerbi diuini a uerbo humano.2. iiii
Tripl'r accipiẜ tenebꝛa.Et ꝓmo pro pena.ſcōo pro
demonib^9.tertio pro errore ſiue ꝓ ignorātia.7. ii
Triplex rō q̄re deus noluit icarnari.Prima eſt per
uerſitas humane nāe.2^a ꝑꝑ inſufficiētiā ꝓphetici
teſtimonij.3^a ꝑꝑ creaturarū defectū.9. iiii
Triplicis adorationis declaratio.35. iii
Triplex rō q̄re chꝛs in ſabbato oꝑabat.41. iiii
Triſtitia ē de his q̄ nob̄ nō nolētib^9 accidūt.88. i
Triſtitia ꝛ timoꝛ l aliq ꝯueniūt:ꝛ i aliq dr̄nt.113. iiii
Triſtitia eſt de malo pn̄ti.103. iii
¶ Tullius aīe paſſiones:puta irā:cōcupiſcētiā:ani
me egritudines uocat.41. i
Tullius in libꝛo de tuſculanis q̄ōnibus aſſignat rō
nem q̄re iacula ꝑuiſa minus feriunt.120. iii
Tūc enī ampla eſt ꝯt[illegible]latio:qn̄ nō ſolū eēntiā cāe:
ſed ēt oēm ei^9 vtutē quis cognoſcit.1. ii
Tūc ꝑpō[per]denotat cām foꝛmalē uel effectiuam
qn̄ id qd̄ ſignificaẜ per obliquū eſt cā oꝑanti.5. iii
Tunica icōſutil' chꝛi manēs īdiuiſa ſig̃t charitatē.137. iii
Aliqd dicim^9 turbari qn̄ cōmouet.94. iiii
Turbatio eſt duplex.103. iii
Turbatio ad triſtitiam refertur.113. iiii

V

Valentini opinio qui dixit chꝛiſtū attu
liſſe coꝛpus celeſte.67. ii
Varijs noībus noiaẜ filius ad exp̄mē
dum eius ꝑfectionem.3. iiii
Per uas aceto ple^m ſig̃t ſynagoga.138. i
¶ Ubi eſt vr̄ dei ibi eſt ꝛ eēntia dei.104. ii
¶ Uehemēs deſideriū ꝯſueuit exp̄mi ꝑ ſitim.138. i
Uerbū qd̄ in aīa eſt:ꝓus eſt vbo qd̄ uoce ꝓfertur:
ꝛ eſt eius cauſa.2. iii
Uerbū in diuinis ꝑſonalr ſemꝑ accipiẜ.2. iiii
Uerbū in diuinis eſt ſilitudo eius a quo ꝓcedit:ꝛ ē
eq̄le pr̄i coeternale ꝛ ꝯſubale patri eſt.3. i
Uerbū incarnatū inotuit aplīs dupl'r.ꝓmo ꝑ viſuꝫ.
ſcōo per auditū teſtimonij Joānis baptiſte.11. iiii
Uerbū hūanū niſi a vo fulciaẜ nihil vitatis hꝫ.47. i
Uerbū dei patris eſt ſpirās amoꝛē.54. iiii
Uerba chꝛi erāt vtuoſa ad cōmouendū:ſapida ad
dulcorādū:utilia ad retinēdum.63. iiii
Silr̄ pꝫ ꝙ vbū eſt rō ꝛ ſilitudo rei intellecte.2. iii
Uerba quinti concilij.11. ii
Per hāc clauſulā[Et vbū ꝛc̄.]hētur ꝯiūctio vbi ad
patrē ſm Baſiliū.Diſtinctio in ꝑſona ſm Alcuinū
ꝛ Bedā.Subſiſtētia vbi in nā diuina ſm Hilariuꝫ.
Auctoritas patris ad uerbum ſm Hilariū.4. ii
Uerba chꝛiſti ſunt q̄ſi ignis ꝛ ſicut malleus conte
rens petras.97. iii
Uerbū chꝛi mūdat ab erroꝛibus inſtruēdo.115. i
Uerbū chꝛi mūdat per virtutē fidei.Uerbum inq̄
nō qꝛ diciẜ:ſed qꝛ crediẜ.115. i
Uerbuꝫ chꝛi mundat a terrenis affectibus ad cele
ſtia inflāmando.115. i
Uerbū chꝛi īuocatū ī bap̄ mūdat a pctīs.115. i
Cū vbū nō ſit ſpēs imp̄ſſa nec potētia intellectiua:
nec oꝑatio itellus relinquiẜ ꝙ ſit ſpēs exp̄ſſa.ꝛ ſic
nō eſt id quo intellectus intelligit:ſed id in quo in
tellectus intelligit.2. iii
Inquātū vbū a pr̄e ꝓcedit:ſic diciẜ ꝙ [omnia per
ipſum facta ſunt.]6. iii
Oē uerū a quocūq; diciẜ a ſpū ſcō eſt.60. i
Uerū diuidiẜ aliq̄n ꝯtra falſum:aliq̄n cōtra figura
le:aliquādo ꝯtra participās.8. iiii
Ueritas doctrine liberat ab errore falſitatis.Ueri
tas gr̄e liberat a ſeruitute peccati.Ueritas eternita
tis liberat a coꝛruptione.68. ii
Ueritas eſt duplex.ſ.uocis ꝛ oꝑis.70. iii
Ueritas uocis eſt qua quis oꝛe pꝛofert:que gerit
in coꝛde.70. i ii
Ueritas oꝑis eſt qn̄ qs agit qd̄ cōuenit ſibi ſm oꝛ
dinem ſue nature.70. iii
Oīs ueritatis cognitio ab alio eſt.60. ii
Omnis ueritatis manifeſtatio eſt quoddam a deo
lumen infuſum.96. iii
Ueritas ſemper vincit mendacium.75. iiii
Ueritas ſi deſpectos aſſumit:claros eos ꝛ foꝛtes fa
cit.76. ii
Ueritas eſt adeq̄tio rei ad intellectū.108. ii
Ueritas talis nāe eſt ꝙ etiam aduerſarius eam tace
re non poteſt.132. i
Ueritas duplex inuenitur in euāgelio.134. iiii
Ueritas de ſui rōne impoꝛtat cōmēſurationem rei
ad intellectum.134. iiii
Ueritas ꝯceptionē intellus cōſequiẜ.134. iiii
Ueritas nō eſt in intellectu diuino:qꝛ ipſe reb^9 ade
quatur:ſed econtra.134. iiii
Ueritas in intellu nr̄o eſt mēſurata ꝛ facta.134. iiii
Uentus ſig̃t tētationē ꝛ ꝑſecutioneꝫ que futura eſt
eccl'e ꝓpter defectū charitatis.51. i
Ueſtes chꝛiſti diuiſe in q̄tuoꝛ ꝑtes ſig̃t eccliam que
diuiſa eſt in q̄tuoꝛ ꝑtes mūdi.137. iii
Uia ad recipiēdū deū ꝑata ꝛ recta ē via iuſtitie.15. ii
In via dei nō ꝓficere eſt deficere.40. i
Uia ſaluationis a pctō eſt ꝯuſio ad deū.97. iiii
Uidē diuinā eēntiā totalr eſt ipſam cōpꝛehēdē.14. i
Uidere moꝛtē eſt eā ꝑfecte exꝑiri.72. ii
In vidēte nō eſt ipſa eēntia rei viſe:nec in audiēte ē

ipſa eēntia loquētis. Jō vidēs nō eſt ipſa eēntia rei nec audiēs eſt ipm v̄bū. Jn filio aūt dei eſt ipſa eēntia pr̄is accepta per gn̄ationē: ⁊ ipſum v̄bū. Jdeo in ipſo idem eſt videre ⁊ audire.31. iii
Uinū mordicat: ⁊ quātū ad hoc iuſtitia dr̄.22. i
Uinū letificat: ⁊ q̄tū ad hoc dicit̄ ſapiētia.22. i
Uinū inebriat: ⁊ ſm hoc dicit̄ charitas.22. i
Uinū bonū in q̄titate ſumptum cum quātitate cibi magis grauat.22. iiii
Uir myſtice eſt intelle⁹: volūtas v̄o eſt mulier.35. i
Jn viro ſpūali ſunt ꝓprietates ſpūs ſancti: ſicut in carbone ſuccēſo ſunt proprietates ignis.27. iiii
Uirt⁹ piſcine i aliq̄ ꝯcordat cū bap: ⁊ i aliq̄ dīt.41. i
Jn viſione ꝓphetie duo ſunt. ſ. lumen intellectuale mētis: ⁊ viſio imaginaria.39. i
Per viſum ſciam a reb⁹ accipimus. Per auditum a ſermonibus.43. iii
Uiſus ⁊ audit⁹ maxime ſeruiūt diſcipline.46. iiii
Uiſio pr̄is ē ſinis oīz ꝺſideriorū ⁊ actōuz nr̄ax.109.i
Uiſio ad vim cognoſcitiuam ꝑtinet.50. iii
Uita v̄bi que eſt lux hoīuz eſt vita ꝑfecta.7. i
Uita carnalis hēt carnalē viſionem. ⁊ vita ſpūalis habet ſpiritualem.26. iii
Uita eterna eſt hereditas noſtra.80. i
Uita nr̄a ē q̄dā ip̄ alceonū a dō nob̄ collatū.94.iii
Uita actiua ſeq̄tur chriſtū obediēdo. Cōtemplatiua v̄o contemplando ⁊ cognoſcendo.132. i
Jn vite mali palmes multos hn̄s ſurculos minus fructificat ꝓpter humoris diffuſionē.114. iiii
Jn viuētibus quoꝝ gn̄atio eſt in tp̄e ſemꝑ eſt inuenire aliq̄d q̄d aliq̄n fuit nō viuēs.46. i
Nō viuētia dicūt̄ que ex ſeipſis motū nō hn̄t.108.ii
Jn viuētib⁹ que vitā ꝑticipāt cōtingit q̄nq̣ vitā imperfectam ꝑfectā vitam precedere.6. iiii
Jlla dicunt̄ viuētia que ſe aliquo mō mouēt.7. i
¶ Ad vmbrā petri ſanabant̄ infirmi.109. iiii
¶ Unio v̄bi nō ē talis q̄lis ē aſſūptio ꝓphax.11. ii
Unio relatio quedam eſt.11. ii
Unio diuinitatis ⁊ humanitatis ſigt̄ur per corrigiam calciamenti.16. i
Unitas alia ꝯſumata: alia incohata.129. ii
Unūq̄dq̣ i ſuo ꝓgreſſu ſeq̄t ꝯditionē origis.67.ii
Unūquodq̣ intātum cognoſcibile eſt: inquātū habet de entitate ⁊ veritate.14. i
Jn diuinis duplex eſt vnitas.128. i
¶ Uocatio chriſti eſt cauſa iuſtificationis nr̄e ⁊ confeſſionis.141. i
Uolūtas diua ē lex ⁊ regula volūtatis create.46.iiii
Uolūtas nocendi vnicuiq̣ eſt a ſe: ſed poteſtas nocendi ſolum eſt a deo.61. iiii
Uolūtas que eſt de fine mouet alias potentias ad actus ſuos.112. iii
Uolūtas dei ſe hēt ad bonū creatū vt cā ei⁹.117. ii
Uoluntas hominis mouet̄ ad aliquid ex bono preexiſtenti apprehenſo.117. ii
Uoluntas chriſti eſt duplex.129. iiii
Uoluntas patris ſemper impletur.88. iiii
Uox origine poſterior eſt v̄bo: notitia ꝑor.15. ii
Uox chriſti quādā hēt virtutē: vt nō ſolū interius: ſed etiam exterius cor moueat.20. i
Uox eſt expꝛ̄ſſiua interioris conceptus.45. iii
¶ [Ut] quandoq̣ ſignificat cauſaliter: quandoq̣ conſecutiue.97. i

¶ Explicit tabula alphabetica.

¶ Jncipit Tabula Queſtionum.

Queritur. Cum verbum ſit genitū a pr̄e quō poſſit eē pr̄i coeternū. Fol.3. col.iii
Queri.cū ꝑus q̄rēdū ſit dere q̄d eſt. q̄z ubi: ⁊ quando ſit: quō Jo. ꝑmo iſinuet ubi ⁊ quando ſit verbum.4. iii
Queri.cū v̄bū ſm cōem vſuz loquēdi ſignificet vocē aliquā ⁊ enūciationē ⁊ manifeſtationē neceſſariaꝝ cogitationū. Quō Jo. vocat filiū v̄bū.4. iii
Queri.cū [apud] dicat diſtinctionē. Quō Jo. dicit [v̄bum erat apud deum.]4. iii
Queri cū Jo. dixerit [ſine ipſo factū eſt nihil.] Quō ſubiūgat [oīa per ipſum facta ſunt.] Jſi hoc negatiue tenet cū ſuperfluum videatur.6. i
Queri cū dei filius nō mō hoīuz verū et angelorū ſit lux. quō Jo. dicat [lux hoīum.]7. i
Queri.cū fili⁹ dei ſit lumē ſufficiēs ⁊ ꝑ ſe oīa manifeſtare poſſit. quō īdiguerit teſtimonio Joannis ⁊ prophetarum.8. ii
Queri.cum non omnes crediderit per chriſtum. Quō dic Jo. [vt oēs crederēt per illū.]8. iii
Queri.cū ⁊ Eph.5. ⁊ Mat.5. dicat̄. q̄ hoīes hōi ſint lux. Quō Jo. dicat [nō erat ille lux.]8. iii
Queri a gētilib⁹ cū fili⁹ dei paucis tp̄ib⁹ pro ſalute humana mūdo inotuerit. Quare ante tempus illud mundum deſpexerit.9. iii
Queri.cum filius dei prius fuerit in mundū. quō venerit in mundum.9. iiii
Queri.cū nō ſit in ꝑtāte nr̄a hr̄e grām: ⁊ ex ꝯn̄ti filios dei fieri. Quō Jo. dicat [dedit eis ꝑtātē filios dei fieri.] Jſi intelligat̄ de grē infuſione.10. i
Queri.cū v̄bū aīaz ⁊ carnē aſſumpſerit. Quare euāgeliſta dicēs [verbū caro factū eſt] mentionē nō fecerit de anima rationali.11. i
Queri.cū fideles ꝑmā grām: que erat data in veteri lege acceperint. Quare data ſit ſecunda grā: que data eſt in noua lege.13. ii
Queri.cū ipſe chr̄s teſtāte Jo.14. ſit vita. Quō ꝑ ipm ſcā ſit vita: cū nihil a ſeipſo fieri poſſit.13. iii
Queri.cum chriſtus dixerit [deum nemo vidit vnq̄.] Jſi angeli ipſi deum viderint.13. iiii
Queri cū dicat̄ Luce p̄. Tu puer ꝓph̄a ⁊c̄. Quare io.bap. dū īterrogaret an eēt ꝓph̄a: rn̄dit q̄ n̄.15.i
Queri.cū bethania ſit in mōte oliueti: q̄d eſt iuxta hierl'z. Quare io. dixit q̄ [hec ſcā ſit trās iordā.]16.ii
Queri.an colūba q̄ ſup̄ baptiçatū chr̄z appꝛuit: fuerit verū aīal: ⁊ an fuerit app̄uiōi ꝑ exn̄e.17. iii
Queri.ſi pater ⁊ filius miſit Joan.bap. baptiçare. Quare dixit [ego neſciebam eum.]18. i
Queri.cū dicat̄ Mat.8. Filius hoīs nō habet ubi reclinet caput ⁊c̄. Quare chriſtus dixit [Uenite ⁊ videte ubi habito.]19. i
Queri. Quare chriſtus impoſuit nomē petro a ꝑncipio ſue ꝯuerſionis: ⁊ noluerit q̄ a ꝑncipio ſue natiuitatis tali nomine vocaret.19. iiii
Queri.an hoc nomē īpoſitū fuerit petro (vt refert Jo.) an in Mattheo cū dicit̄. Tu es petrus.19. iiii
Queri.ubi fuerint vocati petrus ⁊ andreas: quia ſ Joāne dicit̄ q̄ fuerūt vocati iuxta iordanē. i Mat. v̄o iuxta mare galilee.19. iiii
Queri. Quare chriſtus a ꝑncipio non vocauit diſcipulos ſuos.20. i
Queri ſm Criſ. Cur chr̄s nō btificauerit nathanaelē qui an̄ viſa miracula ꝯfeſſus eſt. d. [Tu es fili⁹ dei.] ⁊ tn̄ beatificauit petrum qui poſt viſa tot miracula idem confeſſus eſt.21. i

Querit. Quare chr̄s nō ex nihilo: ſ; ex p̄iacēti mā miraculū ↄuerſionis aque in vinū fecerit.22. ııı
Querit. Quare Jo. dic̄[Et crediderūt i eū diſcipuli eı⁹.] viſa ↄuſiōe aq̄ i vinū: cū añ i eū crediderit.23. ı
Querit. quō ↄcordant hec que dicit Jo. in h̄ 2° cap. ſ. q̄ añ icarceratione Jo. bap. chriſtus deſcēdit capharnaū. ⁊ Mat. dicit q̄ poſt incarceratione Jo. chriſtus capharnaū deſcendit.23. ı
Querit q̄ fuerint diſcipuli chr̄i qui māſerāt cū eo in capharnaum multis diebus.23. ıı
Querit. Quare iudei nō ſūt turbati chr̄o dicēte[nolite face domū p̄ris mei ⁊c̄.] uocās patrē ſuū deū: cū al's fuerint ſumope turbati.24. ııı
Querit quid ſit hoc q̄d dicūt iudei[Quadraginta ⁊ ſex annis edifi. ⁊c̄.] cū 3. Reg. 7 legat p̄ ſalomonē tale tēplū fuiſſe edificatū in ſeptē annis.25. ıı
Querit. q̄ ſigna iudei viderint fcā: ac p̄ ea i chr̄z m̄lti crediſſe cū in die feſto hieroſolymis chriſtus nullum fecerit ſignum.25. ıııı
Querit q̄d ſit hoc q̄ hoies deo credūt: ⁊ chriſtus ſe eis non credebat cum ipſi eum occidere ipſo inuito non potuiſſent.25. ıııı
Querit. cū nullus poſſit itrare regnū dei niſi aq̄ baptiſmatis renaſcat. Quō p̄res antiqui intrauerint regnum dei.27. ıı
Querit. cū ſit triplex baptiſm⁹: aque. ſ. ſanguis: ⁊ flaminis: ⁊ multi duob⁹ ultis fuerint baptiȥati: nō tñ aq̄: nihilomin⁹ dicim⁹ eos regnū dei itraſſe.27. ıı
Querit ſ; Aug. quō chr̄s dixerit[ſpūs ubi vult ſpirat ⁊ uocē eı⁹ audis: ⁊ neſcis vñ ueniat aut quo uadat.] Si de ſpiritu qui uētus dicit ſm Criſ. itelligatur cū ſciat vñ ueniat ⁊ quo uadat.27. ııı
Querit ſm Criſ. quō p̄ōt itelligi de ſpū. ſ. cū chr̄s dicat[Spūs ubi vult ⁊c̄.] cū tūc loq̄ret cū nichodēo q̄ tūc ifidelis erat: nec de. ſ. ſ. aliq̄d ſciebat.27. ıııı
Querit. Quare chr̄s dixit nichodēo[Si trena dixi ⁊c̄.] cū n̄ legat i p̄miſſ x̄m aliq̄ trēa ſibi dixiſſe.28. ıı
Querit. Quare chr̄s dixit[nēo aſcēdit i celū ⁊c̄.] cū petr⁹ ⁊ paul⁹ aſcēderit: nec tñ ḋ celo dſcēdert.28. ııı
Querit. Quō intelligat hoc q̄d dixit dñs[Nō eniȥ miſit deus filiū ſuū in mūdū ut iudicet mūdū.] cuȥ legat infra. 9. Jn iudicio ego ueni.29. ıı
Querit. an oēs ifideles hēant mala op̄a cū multi legant gentiles fuiſſe bene operati.29. ııı
Q̄. i. cū añ x̄m oēs peccauerit: an fecerit v̄itatē.29. ııı
Querit cū a chr̄o phariſei rep̄hēdant: an aliq̄s faciens bona op̄a debeat ea manifeſtare.29. ıııı
Querit. cū chr̄s iſtruxerit i iudea nichodemū. quō dic̄ euāg⁹ q̄ chr̄s iterū uēit i iudeā cū ibi eēt.29. ıııı
Querit. cū aduenie[illegible]itate ceſſet figura: an aduenīete chr̄o ceſſare debebat baptiſma Jo. bap.30. ı
Querit. cū Jo. bap. fuerit ex utero m̄ris ſue ſpū ſcō replet⁹. quō poterat de terra loq̄.31. ıı
Querit. cū ſpūs ſanctus ſit imēſus. quomodo poſſit dari ad menſuram.32. ı
Querit. cū deo oīa ſint nuda ⁊ ap̄ta: quō chr̄s dicit aliq̄d de nouo cognoſcere.32. ıııı
Querit. cū ad phariſeos nō p̄tineat de diſcipl'is ieſu: q̄re dic̄ euā⁹[q̄ audierit phariſei q̄ ie. ⁊c̄.]32. ıııı
Querit. cū ſup̄i⁹ euāgeliſta dixerit[⁊ baptiȥat.] hic aūt dicit[q̄q̄ȥ ieſus nō baptiȥaret ⁊c̄.]33. ı
Querit. cū Jo. 4. dicat[⁊ pute⁹ alt⁹ eſt.] quō hic eodē dicit[Erat aūt ibi fons iacob.]33. ııı
Querit. cū diſcipuli eēnt piſcatores ⁊ humiles: q̄re ieſus eos ad humilitatē aſſueſcere uolebat.33. ıııı
Querit. cū non eēt fas iudeis conti ſamaritanis. q̄re chr̄s a mulie ſamaritana potū petebat.34. ı
Querit. cū Jſaie dicat. Qui bibūt me adhuc ſitiunt Quō chr̄s dicit[Qui biberit ex hac aqua non ſitiet in eternum.34. ııı
Querit. cum ſamaritani nō eēnt ex ſemine iſrael: q̄re mulier dixit[Patres noſtri.]35. ıı
Querit. q̄re chriſtus mulieri ſamaritane nō explicauit queſtionem de adoratione.35. ııı
Querit. cū dei p̄fecta ſint op̄a. q̄re ieſus dicit[ut perficiam opus eius.]37. ıı
Querit. cū aliq̄ p̄phe fuerit honorati i p̄ria ſua. q̄re chr̄s dixit[q̄ p̄pha i p̄ria ſua honorē n̄ h;.]38. ıııı
Querit an chr̄s fuerit p̄pheta.39. ı
Querit. an fuerit bñ ↄglutinata lr̄a.39. ı
Querit. cū ſupra dictū fuerit chr̄z hieroſolymis nullū miraculū feciſſe. quare euāgeliſta dicit q̄[iudei receperunt eum cum omnia vidiſſent ⁊c̄.]39. ıı
Querit. cū regulus petierit a chr̄o ſanitatē: ⁊ hoc q̄ credebat. q̄re chr̄s dixit[niſi ſig̃ ⁊ p̄digia ⁊c̄.]39. ıııı
Querit. cū fides per ſigna p̄bet. q̄re regulus qui ſigna petebat rep̄hendendus eſt.39. ıııı
Querit. cū chr̄s rogat⁹ a cēturione ut deſcēdēt corporalr̄: ire pollicet. q̄re rogatus a regulo corporaliter ire recuſat.40. ı
Querit. q̄re chr̄s palytico ⁊ alijs q̄buſdā ab eo curatis facit mētionē de pctīs: nō tñ oibus.42. ııı
Querit. cū filius ſit p̄ri coeternus. q̄re chriſtus dicit q̄ maiora his ei demōſtrabit.44. ıı
Querit cū 2. Cor. 5. dicat. Oēs nos op̄; aſtare ante tribunal chr̄i: et ipſos ap̄l'os. Quō ḡ chr̄s dicit q̄[qui credit in eū in iudiciū nō ueniet.]45. ıı
Querit. q̄ Aug⁹ dicit q̄ reſurrectio corpoꝝ fit p̄ v̄bū caro factū eſt. Reſurrectio v̄o aiarū per uerbū. quō hn̄t intelligi hec uerba.46. ııı
Querit. an eadē ſit p̄ris ⁊ filij uoluntas.46. ıııı
Querit. cū chriſtus ſit ueritas. quomō dicit. Teſtionium meum non eſt uerum.47. ı
Querit. cū Jſaie. 42. dicat. Uos teſtes mei dic̄ dñs. quō chr̄s dic̄[Teſtioniū ab hoie nō accipio.47. ıı
Querit. cū Deut. dicat. Ut audiret p̄plus uocē dñi. quō dicit chr̄s[neq̄ȥ uocē eı⁹ vnq̄ȥ audiſtis.]48. ı
Querit. an hec que dicit hic euāgeliſta. ſ. q̄[ut cognit ieſus q̄ uēturi erāt ⁊ raperent eū: ut facerēt eū regē: fugit in mōtē ipſe ſolus ⁊c̄.] ſint ↄria his q̄ dic̄ Mat. ſ. q̄ ipſe ſolus aſcēdit in montē orare.49. ıııı
Querit. an hec q̄ dic̄ hic euāg⁹. ſ. q̄[diſcipuli deſcēderūt q̄rēres eū ⁊c̄.] ſint ↄria his q̄ dic̄ Mat. 14. q̄ diſcipuli uenerūt ad mare de mādato dñi 50. ıı
Querit. an iſta ſint ↄria que dic̄ Jo. hic. ſ. q̄[diſcipuli uenerūt capharnaū.] ⁊ que dic̄ Mat. q̄ diſcipuli mare trāſfretātes uenerūt in trā geneȥareth.50. ıı
Querit. cū Mat. dicat q̄ chr̄s itrauit nauē. ⁊ Joan. nō. an ſint cōtraria.50. ıı
Querit. cū Ap̄lus Ro. 4. diſtinguat fidē ab op̄ib⁹. quō dñs dicat fidē ſeu credē eē opus dei.52. ıı
Querit. cū fides ſit opus dei: quō hoies faciāt opera dei.52. ıı
Querit. an panis queȥ moyſes in deſerto dedit patribus: fuerit panis uerus.52. ııı
Querit. cū i p̄s. dicat. Panē celi ḋdit eis ⁊c̄. quō ſtet q̄d h̄ dñs dic̄ q̄[moyſes n̄ ḋdit panē ḋcelo.]52. ııı
Querit. cū multi recipiāt donū dei: q̄ tñ eo nō utūt. an ſit necīū (cū oē q̄d dat filio p̄r ueniat ad filiuȥ.) q̄ aliq̄s dono dei utatur.55. ı
Querit. cū ſolū illud uadat ad filiū q̄d p̄r dat ei: an ſit iputādū illis q̄ nō uadūt: cū nō deni ei.53. ıı

Queriſ cũ chr̃s dicat[Nemo ex eis quos dediſti mihi perijt niſi filiꝰ pditiõis.]an aliq q dati ſunt p eternã predeſtinationẽ perdant.53. iii

Queriſ cũ nullus poſſit credere:niſi a pr̃e trahatur ⁊ trahere violẽtiã quãdã ĩportat:an q credit inuite credat:⁊ cogatur credere.54. i

Queriſ cũ Mat.11.⁊ Jo.17.dicatur q filiꝰ trahit ad patrẽ quõ h dñs dic̃ p pr̃ trahit ad filiũ.54. i

Queriſ cũ nemo veniat ad filiũ niſi tractꝰ a pr̃e: an ſit ĩputãdũ ei q nõ credat:an ei q nõ trahit.54. ii

Queriſ cũ chr̃s dicat[patres vr̃i mãducauerũt mãna in deſerto ⁊ mortui ſũt.]de qua morte hic loquitur:an de corpali an de ſpũali.55. ii

Queritur cũ in ſacro eucharistie ↄtineaſ totus chriſtus.quare dicit ſolũ[caro mea.]55. iii

Queriſ cũ perfecta refectio cibi nõ ſit ſine potu:an debeat ſumi ab oĩbꝰ corpꝰ ⁊ ſanguis ſimꝉ cũ videatur in qbuſdã eccleſijs ſolũ corpus ſumi: ⁊ in qbuſdã ſolum ſanguis.56. i

Queriſ cũ doctores ſcandalũ audiẽtiũ vitare debeant.q̃re chr̃s talia dogmata iudeis ꝓpoſuit vnde ſcandaliçarentur.57. i

Queriſ cũ chriſtus iudã elegerit:⁊ ipſe factꝰ ſit malus:an chr̃s in electiõe errauerit.58. i

Queriſ cũ chr̃s dixerit diſcipulis[vnꝰ vr̃m diabolus eſt]q̃re diſcipli nihil dixerĩt cũ alias r̃nderint. Nũgd ego ſũ dñe:capo dicẽte.vnꝰ ex vob me tradet.58. ii

Queriſ an chr̃s potuerit ambulare inter iudeos:⁊ ab eis nõ occidi.58. iii

Queriſ an aliq mũdani odio hẽanť a mũdo.59. i

Queriſ an chr̃s aſcẽderit ad diẽ feſtũ:cum dixerit[Ego aũt non aſcendam.].59. ii

Queriſ an ſciaſ vnde ſit chriſtus cũ dicaſ Michee 5.Ex te exiet dux ꝛc̃.61. ii

Queriſ cũ chr̃s fuerit hõ ſm carnẽ natꝰ ⁊ ceteri homines ſint et̃ ſm carnẽ nati ⁊ dñr eẽ ex deo ⁊ ſciaſ vñ ſint an chr̃m poſſimꝰ ſcire vñ ſit.61. ii

Queriſ cũ chr̃s potuerit mouere labia ⁊ ꝓferre v̾ba an potuerit iſta dicẽ.ſ.[neſcio eũ.ſ. patrẽ.]61.iii

Queriſ cũ ſpũs.ſ.accipiat et̃ nũc a fidelibꝰ quare homines nõ loquãtur varijs liguis ſicut tũc.63. ii

Queriſ an iudex q ĩ eodẽ crimĩe exiſtit ferẽdo ſentẽtiã in aliũ peccet et̃ ſi pctm̃ ſuũ eẽt occultũ.65. i

Queriſ quõ ſi ſolus chr̃s ſolus remanſit dicatur q ſtetit in medio.65. ii

Queriſ an duoꝝ hominuꝫ mẽtiẽtium ſit verum teſtimonium.66. ii

Queriſ ſi pr̃ teſtificaſ de filio ⁊ filiꝰ de ſeipõ an ſit verũ teſtimoniũ cũ pater nõ ſit hõ:nec etiam ambo teſtificentur de aliquo tertio.66. ii

Queriſ cũ dñs ſupra dixerit.Et me ſcitis:⁊ vñ ſim ſcitis.qd eſt h̾ qđ hic dicit[neqꝫ me ſcitis neqꝫ patrem meum.]66. iii

Queriſ cũ dñs ſupra.3.dixerit. Nõ enim miſit ꝛc̃.vt iudicet ꝛc̃.quare hic dicit[Multa habeo de vobis loqui ⁊ iudicare.]67. iii

Queriſ cũ ſeruus nõ poſſit moueri ꝓprio ſuo arbitrio ſꝫ dñi.qui aũt facit peccatũ moueaſ ꝓprio arbitrio ſuo.qd eſt hoc qđ dicit[qui facit peccatũ ſeruus eſt peccati.]68. iii

Queriſ cũ opa abrae teneamur facẽ:⁊ ipſe habuerit plures vxores ⁊ acceſſerit ad ancillã:an nos teneamur ſimilia facere.69. ii

Queritur an fides cũ cõtra opera diſtinguaſ poſſit dici opus.69. ii

Queriſ cũ ille in quo nõ eſt veritas nõ poſſit ſeipꝫ intelligere an in diabolo fuerit aliq̃ v̾itas chriſto atteſtãte[quia nõ eſt veritas in eo.]70. iiii

Queriſ cũ pater dederit filio oẽ iudicium an pater quẽqꝫ iudicet.71. iiii

Queriſ cũ chr̃s dicat[Et nõ cognouiſtis eũ.]an iudei cognouerint deum.72. iiii

Queriſ cũ Ro.3.⁊.5.dicaſ q oẽs peccauerũt ꝛc̃.q̃re hic dñs dic̃[neqꝫ h peccauit nꝫ parentes eiꝰ.]73.iiii

Queriſ cũ deꝰ doceat:q ſacra cõtinet ſcriptura: qd eſt h̾ qđ dñs dicit[ego ſum oſtiuꝫ.]78. i

Queriſ cũ multi ſint oues chr̃i:q tñ vocẽ eiꝰ nõ audierũt:⁊ multi audierũt:q tñ nõ ſunt oues chr̃i: ſicut iudas.qd eſt h̾ qđ dñs: ⁊ oues vocẽ eiꝰ audiũt ꝛc̃.

Queriſ cũ peccatores aliq miracula faciãt:nõ tñ v̾tute ꝓpria ſꝫ diuina.qd eſt qđ dicit cecus iſte[Scimus q peccatores deus nõ exaudit.]76. iiii

Querit nũgd hõi paſtores q̃rẽ poſſit mercedẽ.80.i

Queriſ cũ Mat.10.dicaſ.Si vos pſecuti fuerit ꝛc̃. an liceat paſtori fugere.80. i

Queriſ cũ chr̃s dicat[aĩaꝫ meã pono ꝛc̃.]⁊ in chr̃o ſint tres ſubẽ.ſ.v̾bi aĩe ⁊ corpis qs loq̃tur.80. iii

Queriſ cũ chr̃s dicat Mat.15.Nõ ſuꝫ miſſus niſi ad oues ꝛc̃.quõ ĩtelligiſ qđ dicit[alias oues habeo ꝛc̃.⁊ illas opꝫ me adducere ꝛc̃.]80. iiii

Queriſ.cũ tẽpale nõ ſit cã eĩni:nũgd mors ſit cauſa paterne dilectionis.81. i

Queriſ.cũ bona opa nõ poſſint eẽ meritoria diuine dilectiõis an dilectio dei pcedat oẽ meritũ nr̃ꝫ.81. i

Queriſ.cũ tẽplũ qđ ſalomon edificauerat fuerit deſtructũ.ſiħ ⁊ porticꝰ.Quare dĩ porticus ſalomõis in euangelio.81. iiii

Queriſ.cũ nullus poſſit ſaluari niſi pdeſtiatꝰ.an alicui dici debeat.q nõ ſit pdeſtinatꝰ.82. ii

Queriſ.cũ nullus credẽ poſſit:niſi a deo det.an alicui infidelitas ſit imputanda.82. ii

Queriſ.cũ chr̃s non dixerit ſe eẽ filiũ dei.vñ iudei hũerũt q chr̃s eẽt filius dei.83. iii

Queriſ.cũ chr̃s dicat de laçaro[Infirmitas hec nõ eſt ad mortẽ.]an ex illa fuerit mortuꝰ ĩfirmitate.84. iii

Queriſ.cũ chr̃s dicat[Nõne duodecim hore ſũt diei ꝛc̃.]de quo die intelligaſ.84. iiii

Queriſ.cũ iudei ↄſpiraſſet ꝯ chr̃ꝫ.Quare ipſi laçaꝝ ⁊ ſorores ſuas:q chr̃i erãt familiares viſitabãt.86. i

Queriſ.cũ ſilẽtiũ ſit vocis pꝰuatio vel locutiõis.quõ euãgꝰ dic̃ q mariã martha ſilẽtio vocauit.87. i

Queritur cũ chr̃s nihil dixerit marthe:q̃re martha dixit marie[Magiſter adeſt ⁊ vocat te.]87. i

Queriſ cũ fremitꝰ irã ſignificet.Prouer.19.ſiħ indignationẽ(vt pꝫ in pſal.)quõ ĩtelligaſ illud dictũ[ieſus vt vidit ꝛc̃.infremuit ſp̃.]87. ii

Queriſ cũ Iſaie.42.dicaſ.Nõ erit triſtis nec turbulentus ꝛc̃.quõ ĩtelligiſ qđ dĩ[q chriſtus turbauit ſemetipſum.]87. iii

Queriſ cũ chriſtus pſciuerit mortẽ laçari:nec dubiũ ſit q pſciuerit locũ vbi fuerit poſitꝰ: q̃re q̃ſiuit d.[vbi poſuiſtis eum.]87. iiii

Queriſ cũ iudei ante chr̃m cogitaſſent occidẽ.q̃re euãgeliſta dicit[ab illo ĝ die cogitauerũt ꝛc̃.]90 iii

Queriſ an hec eadẽ fuerit maria q̃ accepit librã vnguẽti ꝛc̃.⁊ illa de q̃ logr̃ hic Mar.⁊ Mat.91. iii

Queriſ cũ ieſus ſciret iudã eẽ furẽ.q̃re ſibi loculoꝝ cuſtodiã cõmiſerit.92. i

Queriſ cũ Mat.narret diſcipulos ob vnguẽti effuſionẽ murmuraſſe:quare hic euangeliſta dicat ſolũ iudam murmuraſſe.92. i

Queritur cũ Mat.vltio dicaſ.Ego vobiſcũ ſũ vſqꝫ

ad cõſumationẽ ⁊c̃.quare hic chriſtus dicit[Me autem non ſemper habebitis.]92. ii

Querit cũ chriſtus ⁊ cecũ natũ ⁊ paraliticũ ſanaſſet: q̃re iudei lazarũ tm̃ uoluerint occidere.92. iii

Querit q̃re chr̃s dixerit diabolũ eẽ hui⁹ mũdi p̃nci pẽ cũ videat ip̃z errorẽ manichei approbar̃.95.iiii

Querit cũ chr̃s diabolũ eiecerit foras: quomodo amplius tentet.95. iiii

Querit cũ chr̃s dicat[nunc p̃nceps hui⁹ mũdi ⁊c̃.] an ante chr̃i paſſionẽ fuerit eiect⁹.96. i

Querit cũ chr̃s dixerit.Ego ſi exaltatus fuero ⁊c̃. quõ iudei dicãt[op̃z exaltari filiũ hoĩs.] 96. ii

Querit cũ hic iudei nec chr̃m blaſſemarent:nec lapides leuarẽt ad eũ lapidandũ ſicut ante fecerant quare ipſe ſe abſconderit.96. iiii

Querit cũ chr̃s dixerit[ut ſmo ĩpleret ⁊c̃.]an iudei fuerint excuſabiles ex eo ꝙ nõ crediderunt.97. i

Querit cũ euãgeliſta dicat[ante diẽ feſtum paſche ⁊c̃.]⁊ dicas feſtũ paſche eẽt.14.luna.⁊ in.13.die panis fermẽtatus inueniret apud iudeos(ut hẽt videri Exo.14.)an chriſtus confecerit in fermentato uel in azimis.99. ii

Querit cũ in pſalmis dicat.immiſſiões p̃ ãgelos malos ⁊c̃.an diabolus poſſit aliq̇d mittere in cor hominis.100. ii

Querit cur petrus pre alijs recuſauerit ꝙ chriſt⁹ nõ ſibi pedes lauaret.101. i

Querit cũ baptiſm⁹ abſtergat ẽt pedũ ſordes:an q̇ baptizatus eſt indigeat ut pedes lauet.101. iiii

Querit cũ diſcipuli mũdi eſſent quare chriſtus eos abluebat.101 iiii

Querit cũ Prouer.16.dicat.Laudet te alien⁹ ⁊c̃. an chr̃s bene fecerit laudare ſe.102. iii

Querit cũ chr̃s diſcipulis ſuis dixerit[uos debetis alter alteri⁹ ⁊c̃.]⁊ hoc videat hẽre vim p̃cepti: an ↄtrafaciẽs huic precepto peccet mortalr̃.102. iii

Querit cũ infra.15.dñs dicat, iã non dicã uos ſuos ⁊c̃.q̃re hic dñs diſcipulos ſuos uocat.102. iiii

Querit cũ chr̃s ſupra.6.dicat.Nõne ego.12.uos elegi ⁊c̃.an iudas fuerit electus.103. i

Querit cũ innuere ſit abſq̧ v̇bo inſinuare.q̃re euangeliſta dicat[innuit ergo ⁊c̃.⁊ dixit ⁊c̃.]104. i

Querit quõ ſathanas hoĩez intret.104. ii

Querit cũ ſup̃ dictũ ſit:cũ diabolus iã miſiſſet ⁊c̃.⁊ hic dicat[introiuit in eũ ſathanas ⁊c̃.]an aliud ſit mittere ⁊ intrare.104. ii

Querit an fuerit malũ dare buccellã iude poſtq̃ introiuit in eũ ſathanas.104. iii

Querit cũ dñs deſignaſſet p̄ditorẽ ioãni.d.ille cui intĩctũ panẽ ⁊c̃.an diſcipuli fuerit rudes v̇bũ domini non intelligentes.104. iii

Querit cũ ioãnes fuerit vn⁹ ex diſcũbẽtib⁹ ⁊ p̃ſonã p̄ditoris cognouerit cur euãgeliſta dixit[Nemo ſciuit ex diſcũbentib⁹.]104. iii

Querit cũ dñs Mat.10.dicat.Nolite portare in via ⁊c̃.q̃re h̃ dic̃ euã⁹[ꝙ loculos hẽbat iudas.]104.iiii

Querit cũ poſt p̃mã petri negationẽ gallus cãtauerit teſte Mar.14.cur dñs hic dicat[Non cantabit gallus donec ter me neges.]106. iiii

Querit de loco ubi dñs hec uerba dixerit:cũ ſit uarietas inter euãgeliſtas.106. iiii

Querit cũ ſup̃.13.dictũ ſit.Turbat⁹ ẽ ieſus ⁊c̃.⁊ actu iz p̃ dicat.Cepit ieſus facẽ ⁊ docẽ ⁊c̃.quõ nos docuerit ieſus nõ turbari cũ ip̃e turbat⁹ ſit p̃.107. i

Querit cũ p̃fectũ nõ recipiat magis ⁊ min⁹.an vn⁹ poſſit eẽ alio beatior.107. ii

Querit cũ Mat.20.dicat ꝙ vn⁹ denari⁹ dat̃ laborãtib⁹:⁊ hic denari⁹ nõ ſit aliud q̃ manſio in domo p̃ris.quomodo dicat̃ ꝙ in domo p̃ris ſint multe manſiones.107. iii

Querit an ſp̃us diſcipulorꝫ accipiãtur a chriſto uſq̧ in finẽ mundi.107. iiii

Querit cũ dñs ſup̃ dixerit ꝙ diſcipl̃i eũ cogñſcebãt eũ dixit. ⁊ me ſcitis ⁊ viã ſcitis.q̇d ẽ h̃ qd̃ hic dixit[Si cognouiſſetis ⁊c̃.]109. i

Querit cũ nõ ſit q̇ſpiã rep̃hẽdẽdus:q̇ vidẽs imaginẽ cupit videre imaginatã cur dñs philippũ rep̃hẽderit:q̇ vidẽs filiũ petebat videre p̃rẽ.109. ii.

Querit a Criſo⁹.quõ chr̃s a v̇bis ſapiens uenit ad opera.109. iii

Querit cũ dicat̃ a chr̃o[q̇ credit in me op̃a que ego facio.ip̃ſe faciet ⁊ maiora ⁊c̃.] Nunq̇d ſi aliq̇s op̃a maiora q̃ chr̃s fecit.nõ fecerit.ſit cõputãdus inter credentes in chriſtum.109. iiii

Querit cũ multi fideles petãt ⁊ nõ exaudiant̃. q̇d ẽ hoc qd̃ dñs dic̃[qd̃cũq̧ petieritis h̃ faciã.]110. i

Querit an obedientia diſcipulorꝫ ⁊ amor eorum ad chriſtũ p̃ pareãt ad ſpiritũ ſanctũ.110. ii

Querit cũ alietas op̃ationis nõ ẽ alietatẽ denotet.⁊ hoc qd̃ dic̃[paclit⁹]ſp̃us ſci actionez ſignificet.an ſ.ſ.alterius ſit nature.110. iii

Querit cũ ſupra p̃mo dictũ ſit.Supra quẽ videris manẽtẽ ſp̃m ſcm̃ ⁊c̃.⁊ p̃p̃riũ ſit filij:ut.ſ.ſ.ſemp̃ maneat cũ eo.an uerũ ſit qd̃ dr̃[Ut maneat uobiſcuz in eternum ſpiritũ ueritatis ⁊c̃.]110. iiii

Querit ab Aug̃.Cũ dicat̃ a dño[Adhuc modicũ ⁊ mũdus me iã nõ videt ⁊c̃.]an homines mũdi ſint amplius eum viſuri.111. iii

Querit.an de⁹ diligat nos:q: nos diligim⁹ eũ.112. i

Querit.cũ de⁹ diligat oĩa ab eĩno.q̇d eſt h̃ qd̃ dic̃[Diligam in futuro.]112. i

Queritur.cũ uenire mutationẽ localez ſignificet.an deus ad nos ueniendo mutetur.112. iii

Querit.cũ dicat̃ hic[paraclit⁹ aũt ſp̃us quem mittet p̃r in noĩe meo ⁊c̃.]an ſp̃us ſcũs noĩabit̃ fili⁹.113. ii

Queritur.cũ ſuggere ſit minorꝫ.an ſp̃us ſcũs pro nobis ſuggerit ſit nobis minor.113. ii

Querit.cũ pax ſcõꝝ ſiue in p̃ria ſiue in via ſit tota p̃ chr̃m,q̃re chr̃s loquẽs de pace ſcõꝝ in via nõ dic. Pacẽ meã do uobis.ſz tm̃ cũ loq̇t de pace ſanctorum in patria.113. iii

Querit ab Aug̃.cũ fides ſit eoꝝ que nõ videnſ̃.Ea aũt que facta ſũt:ſũt iã viſa.q̇d eſt hoc qd̃ dñs dicit[Ut cũ factũ fuerit credatis ⁊c̃.]114. i

Querit cũ mlta ſint in ſacro elogo p̃cepta.cur dñs ſolũ obſuationẽ charitatis dicat eẽ p̃ce͂ᵐ ſuũ.116. ii

Querit.cũ Mat.22.dicat̃ ꝙ in dilectiõe dei ⁊ p̄ximĩ pẽdeãt lex ⁊ p̄p̄he.q̃re hic ſolũ dñs de dilectione p̄ximi mentionem fecerit.116. ii

Querit.cũ oĩs chr̃i actio nr̃a ſit inſtructio.⁊ ip̃e p̄ inimicis poſuerit aĩaz ſuã.an maioris dilectõis ſignũ ſit ponẽ aiam pro inimicis q̃ pro amicis.116. ii

Querit.cũ ap̃li ⁊ dauid ſe ſuos noĩent(ut p̃z i multis locis)q̇d eſt hoc qd̃ dñs dicat[Iã nõ dicã uos ſeruos ⁊c̃.]116. iii

Querit.cũ dñs ⁊ ẽt de⁹ ip̃e ſuis ſuis ſecreta reuelẽt ut patet Amos.3.q̇d eſt hoc qd̃ dñs dicat[Seruus neſcit q̇d faciat dñs eius ⁊c̃.]116. iiii

Querit.que ⁊ q̃liter filius a patre audiat.117. i

Querit.cũ dicat chr̃s.Oĩa quecũq̧ audiui a p̃re nota feci uob̃ ⁊c̃.an diſcipl̃i tot ſciãt q̃t ⁊ fili⁹ ſcit.117. i

Querit.cũ p̃ncipes mũdi nõ mõ ap̃los:uerũ ẽt ⁊ q̃ſ

dã mãdanos.puta latrones ꝛ homicidas ꝑſequã tur.an uerꝫ ſit qꝺ chꝛ̄s diũ[Mũdus qꝺ ſuum erat diligeret.]117. iiii

Queriẽ.an aliqs poſſit deũ odio habere.118. iiii

Queriẽ.cũ nullus poſſit illũ odio hr̄e quē ignorat. Judei aũt patrē ignorarēt quō itelligatur qꝺ dr̄. [Et patrem meum odit.]118. iiii

Queriẽ.an chꝛ̄s fecerit aliq̃ bona oꝑa in eis:que nl' lus alius fecit.119. i

Queriẽ.Utrũ ſi chꝛ̄s nō feciſſet in eis oꝑa:que nēo ali⁹ fec̄ imunes eēnt a pctō ĩfidelitatis.119. i

Queriẽ.cũ hoc ſit ſcriptũ in pſalmis.ſ.[odio habu erũt me gratis.]qd eſt hoc qꝺ dñs dicit[In lege eoꝝ ſcriptus eſt ꝛc̄.]119. ii

Queriẽ cũ apli eēnt receſſuri a ſynagoga nũqd ma lũ eēt ipos extra ſynagogã fieri.120. ii

Queriẽ q̃lis cōſolatio poterat eis eē:ut oĩs q inter ficit nos:arbitreẽ obſeqũ ſe ꝑſtare deo.120. ii

Queriẽ cũ alij tres euãgeliſte narrēt dñm aplis pre dixiſſe quō tradēdi erãt ante ꝑſides ꝛ reges:cur euãgeliſta hic narrat dñm dixiſſe[Hec aũt uobis ab initio nō dixi ꝛc̄.]120. iii

Queriẽ cũ ſuꝑ.13.petr⁹ chꝛ̄m interrogauerit.d.Dñe quo uadis ꝛc̄.ꝛ thomas.ſuꝑ.14 qd ē h' qꝺ h dñs dicit[ꝛ nemo ex uobis iterrogat q̄ uadis.]120. iiii

Queriẽ an chꝛ̄s potuerit dare ſpm̄ ſanctum in car ne viuēs.121. i

Queriẽ cũ filius ꝛ ſpũs.ſ.ſint eq̃les:q̄re expedit ut filius recedat ſpũs.ſ.ueniat.121. ii

Queriẽ cũ fili⁹ mũdũ arguerit de pctō(ut hꝫ videri ſupra.8.ꝛ Mat.23.)q̄re chꝛ̄s dixerit ille arguet de pctō.q.ipſe nō arguerit.121. ii

Queritur cũ ſpũs ſcũs audierit ab eterno.quid eſt qꝺ dicaẽ[audiet]in futuro.122. i

Queriẽ cũ chꝛ̄s dicat[in illo die nō me iterrogabi tis qcq̄ꝫ ꝛc̄.]nunqd apli poſt reſurrectionem fece rint aliquã orationem.123. iiii

Queriẽ nũquid liceat petē tēporalia:cũ domin⁹ do ceat Mat.6.petere.124. ii

Queriẽ cũ apli habuerit ꝑtatē ſuꝑ oĩa demonia ei ciēda:ꝛ hec orãdo faciebant.qd eſt h' qꝺ dr̄[uſqꝫ modo non petiſtis quicq̄ꝫ ꝛc̄.]124. ii

Queriẽ cũ ꝑ' Jo.ꝑ dicaẽ. aduocatũ habem⁹ ꝛc̄.Et Heb.7.Nũqd chꝛ̄s oret pro nobis.125. i

Queriẽ cũ chꝛ̄s hō pro aplis iterpellauerit.nũqd ei⁹ iterpellatio fuerit ſuperflua.125. i

Queriẽ cũ apli dicãt chꝛ̄m oĩa ſcire:ꝛ ſciētis ꝓpriũ eſt nō iterrogare:ſed iterrogari.cur addũt[Et nō eſt opus ut quis te interroget.]125. iii

Queriẽ cũ chꝛ̄s ſit pũs ſapiã:que nunq̄ꝫ marceſcit ſꝫ clara eſt.cur petit a pr̄e clarificari.d.[pater uenit hora clarifica filiũ tuum ꝛc̄.]126. ii

Queriẽ cũ de⁹ pr̄(teſte dauid in pſalmis.)not⁹ fue rit hoib⁹ ante chꝛiſti aduentũ:quid eſt hoc qꝺ di ciẽ[Manifeſtaui nomē tuũ ꝛc̄.]127. i

Queriẽ quomodo tolli de mundo poſſunt:qui de mundo nō ſunt.127. iii

Queriẽ cũ chꝛ̄s orauerit pro his tm̄:q ꝯuītēdi erãt ꝑ v̄bũ aploꝝ.nũqd orauit ꝑ oib⁹ fidelib⁹.129. i

Queriẽ utrũ chꝛ̄s orauerit pro his:q non ꝑ v̄bum aploꝝ:ſꝫ ꝑ ipꝫ imediate ꝯuerſi ſũt ſicut paulus ꝛ latro in cruce:cũ ipſe hic dicat ſe orãtē pro his q credituri ſũt per uerbũ aploꝝ.129. i

Queriẽ utrũ chꝛ̄s orauerit pro nobis:qui non per aplos in deũ credim⁹.129. i

¶ Queriẽ cũ in pr̄e vnũ fuerim⁹:ubi tēpus credē di nō ē:cur dñs ſbdit[ut mũdus credat ꝛc̄.]129. ii

Queriẽ cũ chꝛ̄s oret:ut hi qui credũt ſint vnũ.cur ſubdit[ut mũdus credat ꝛc̄.]ꝛ h' p⁹ vnitatē.129. ii

Queriẽ cũ ꝑ grãꝫ nō ſolũ fili⁹:ſꝫ ꝛ pr̄ ſit ĩ credētib⁹ in eũ:cur dicit[ego in eis]ſine pr̄e.129. iii

Queriẽ cũ chꝛ̄s nōdũ eēt in celo:cur dixit[ubi ego ſum]ꝛ non dixit ubi ego ero.130. i

Queritur cũ chꝛ̄s ſit ubiqꝫ an ſci ſint ēt ubiqꝫ.130. i

Queriẽ cũ iudas diu añ exiſſet a cena:ut ꝓditionē compleret.quō ſciuit iudas ꝙ chꝛiſtus illa hora egrederetur illuc.131. i

Queriẽ cũ dñs diſcipulis mãdaſſet Mat.10.ꝙ nec duas tunicas haberent.quomodo hic dicitur:ꝙ petrus habebat gladiũ.131. iii

Queriẽ cum dñs eis dixiſſet ꝙ nō reſiſterēt malo. Mat.5.qd ē ꝙ petrus fuũ ꝑncipis ꝑcuſſit.131. iii

Queriẽ cũ ſupra.16.dñs diſcipulis nō palã ſꝫ in ꝓ uerbijs locutus fuerit.quomodo hic dicit[Ego palam locutus ſum mundo.]132. iii

Queriẽ cũ dñs Mat.5.ꝑcipiat diſcipulis.ſiqs reꝑ cuſſerit in dexterã maxillã ꝑbe ei alteram ꝛc̄.Cur hic hoc nō fecit:ſꝫ ſeipm̄ excuſauit.132. iiii

Queriẽ an id qꝺ dicit ioãnes de negatiōe petri cō tradicat ei qꝺ dicit Mat.133. i

Queriẽ an iſtud qꝺ dicit alij tres euãgeliſte.ſ.ꝙ ſũ mo mane ieſus adduct⁹ eſt ad pilatũ.ꝯdicat ei qꝺ dr̄ a ioã.ſ.ꝙ adduct⁹ ē ad caypham ſũmo mãe.133. ii

Queriẽ an id qꝺ dicit alij euãgeliſte.ſ.ꝙ chꝛ̄s capt⁹ fuit in ſero cene:ꝛ tũc erat paſcha.ꝛ de mane ĩ cra ſtino fuit duct⁹ ad ꝑtoriũ:ꝯdicat ei qꝺ dicat hic euãgeliſta ioãnes.ſ.ꝙ iudei nō itroierũt ꝑtoriũ ut mãducarēt paſcha.cũ eēt in craſtio paſche.133. iii

Queriẽ an id qꝺ dicit alij euãgeliſte.ſ.ꝙ iudei ĩpo nebãt chꝛ̄o m̃lta crimĩa ꝯdicat ei qꝺ dicit hic Jo. ſ.ꝙ nullũ imponebant.133. iiii

Queriẽ an iudei licebat aliquē interficere.133. iiii

Queriẽ cũ oēs ſint ex deo ꝛ ex ueritate:an omnes audiant uocem eius.134. iiii

Queriẽ an mãdato ꝑſidis chꝛiſtus fuerit coronat⁹ ꝛ flagellatus.136. ii

Queriẽ qua hora fuerit crucifixus ieſus.cum alr̄ ꝛ aliter dicant euangeliſte.136. ii

Queriẽ an chꝛ̄s baiulauerit ſibi crucē.136. iiii

Queriẽ quare pilatus tm̄ ſcripſerit rex iudeorũ.cũ fuerit etiam gentium.137. i

Queriẽ an ſuꝑ oĩa ueſtim̄ta ſua miſerit ſortē.137. ii

Queriẽ an mulieres ſtarēt iux̄ crucē ul' lōge.137. iiii

Queriẽ que maria uel cleophe ul' Jacobi fuerit iux̄ crucē.137. iiii

Queriẽ an ſiquis uelit eſſe chꝛiſti diſcipulus debeat odire patrem ꝛ matrem.137. iiii

Queriẽ quō obtulerũt ſpogiã ori cũ ĩ altũ eēt.138. i

Queriẽ.Cũ Mat.27.dicat ꝙ ligauerũt corpus ieſu linthcis.an ſit uerũ qꝺ Joãnes dicit ꝙ ligauerũt illud ſindone.139. i

Queriẽ.cũ Mar.dicaẽ ꝙ maria magdalene ꝛ iaco bi ꝛ ſalome uenerũt ad monumētũ.Quid eſt hoc qꝺ Mat.ultio cōnũaẽ etiã alia maria.139. ii

Queriẽ.cũ Mar.ultio dicaẽ.Ualde mane orto iam ſole.qd eſt hoc qꝺ hic euãgeliſta dicit[Cum ad huc tenebꝛe eēnt ꝛc̄.]139. ii

Queriẽ.Cur Euãg⁹ ſic oĩa diligēter enarret.139. iiii

Queriẽ.an chꝛ̄s diſcipulis paſſionē ꝛ reſurrectionē ſuã predixerit.140. i

Queriẽ.cũ Mat.ꝛ Mar.dicaẽ ꝙ maria ꝛ alie mulie res viderũt vnũ angelũ.ꝛ exiitem in latere monu

menti. an uerũ ſit qȯ hic euãgeliſta narrat ꝙ vide-
rũt duos angelos. ⁊ intus. 140. ii
Queriẽ. Nũquid ſit ad cõſolationẽ amãtis habere
aliquid quod fuit amici. 140. iii
Queriẽ a Criſoſtomo. Cur maria que loquebaẽ cũ
angelis: quos ſaltẽ viros ꝓbos ⁊ uenerãdos pu-
tabat. nõ expectauit coꝝ riſum: ſed retrorſum cõ-
uerſa eſt. 140. iiii
Queriẽ. cur maria ieſũ cũ idẽ eẽt nõ agſcebat. 140. iiii
Queriẽ. cur maria dixerit hortulano [Si tu ſuſtuli-
ſti ⁊c̄.] cũ ipſe de nouo aduenisſet: nec ab ipſa que-
ſiſſet. quem quereret. 140. iiii
Queriẽ. Nũqd maria nõ reſpiciebat chriſtum qui
eam uocauerat. 141. i
Queriẽ. cũ ſolus deus pctã remittat. qd eſt qȯ dicaẽ
[quoꝝ remiſeritis pctã ⁊c̄.] 142. ii
Queritur cũ in corpore glorificato nullus poſſit eẽ
defectus. cicatrices aũt ſint defectus quidã: an in
corꝑe chriſti fuerint cicatrices. 143. i
Queriẽ utrũ in corꝑibus martyrũ remaneant ueſti
gia vulnerum. 143. i
Queritur cũ incorruptibile ſm Greg. ſit qȯ palpa-
ri non poſſit: quomodo dñs corpus ſuũ palpan-
dum diſcipulis tribuit. 143. i
Queriẽ cũ fides ſit ſperandarũ rerũ ⁊c̄. teſte apoſto
lo Heb. 2. quomodo hic chriſtus dixit [Quia vi-
diſti me Thoma credidiſti ⁊c̄.] 143. ii
Queritur cũ thomas dixerit: niſi videro ⁊ tetige-
ro ⁊c̄. cur dñs n̄ dixit [qa vidiſti tetigiſti ⁊c̄.] 143. ii
Queriẽ cũ hic Jo. dicaẽ. Bti oculi q vident q̄ uos vi
detis ⁊c̄. an magis beati ſint qui viderunt ꝙ̄ qui
non viderunt. 143. ii
Queriẽ cũ euangeliſta ſupra ꝯcluſionem fecerit. d.
Hec aũt ſcripta ſunt ⁊c̄. quare hic addit hanc nar-
rationẽ de appitiõe ad mare tyberiadis. 143. iii
Queriẽ cũ Luc. 9. dicaẽ. Nemo mittẽs manũ ſuã ad
aratrum ⁊c̄. quomõ petrus redijt ad piſcationem
⁊ non reſpexerit retro. 143. iiii
Queritur cũ ante paſſionẽ non in littore ſed in na
ui ſteterit. q̄re poſt paſſionẽ in littore ſtetit. 144. i
Queritur nunquid chriſtus poſt paſſionẽ cum di-
ſcipulis comederit. 145. ii
Queriẽ nũqd fuerit v̄a comeſtio ſi comedit. 145. ii
Queriẽ cũ iura determinent ꝙ ſufficit eligere bonũ
in prelatum: an ſimpliciter meliorem ſemper neceſ
ſe ſit eligere. 145. iii
Queritur cum alij ⁊ precipue Jacobꝰ: qui primus
occiſus fuit paſſi fuerint ꝑ chriſtuꝫ: cur tm̄ petro
dixit ieſus [ſequere me ⁊c̄.] 146. iii
Queritur cur iacobo poſt chr̄m in hieruſaleꝫ poſt
dñi aſcẽſionẽ ꝯceſſũ fuerit primatum. 146. iii
Queriẽ cũ petrꝰ plus chriſtũ dilexerit ꝙ̄ Jo. an ma
gis debuerit a chr̄o diligi ꝙ̄ Joãnes. 146. iiii

τελοσ

¶ INCIPIT PROLOGVS ANGELICI DOCTORIS SANCTI THOMAE DE AQVINO DE ORDINE FRATRVM PRAEDICATORVM IN SVA COMMENTARIA SVPER IOANNEM EVANGELISTAM: ALIO LOCO MINIME HACTENVS IMPRESSA.

Uidi dñm ſedentem ſup ſoliū excelſuʒ ⁊ eleuatū: ⁊ plena erat omnis terra a maieſtate eius: ⁊ ea que ſub ipſo erāt replebāt tēplū. Jſaie.6.

Uerba ꝓpoſita ſūt cōtēplātis: ⁊ ſi capiant q̄ſi ex ore Joānis euāgeliſte ꝓlata ſatis ꝑtinēt ad declaratonē huius euāgelij. Ut enim dicit Aug⁹ in libro de ꝯſenſu euangeliſtarū. Ceteri euāgeliſte iſormāt nos in eoꝝ euāgelijs quātum ad vitā actiuā. Sed Joānes in ſuo euāgelio iſormat nos etiā quātū ad vitā ꝯtēplatiuā. ¶ In uerbis aūt ꝓpoſitis deſcribit ꝯtēplatio Joānis tripliciter: ſm ꝙ dñm Jeſum eſt tripl'r cōtēplatus. ¶ Deſcribit aūt alta: ampla: ⁊ ꝑfecta. Alta qdem q̄ʒ[Uidi dñm ſup ſoliū excelſum ⁊ eleuatū.] Ampla qdē: q̄ʒ[plena eſt oīs terra a maieſtate eius.] Perfecta: q̄ʒ[ea que ſub ipſo ⁊c̄.] ¶ Circa primū ſciēdū ꝙ altitudo ⁊ ſublimitas ꝯtēplationis ꝯſiſtit maxime in ꝯtēplatione ⁊ cognitione dei. Jſa. xl. Leuate in excelſo oculos ueſtros: ⁊ videte qs fecit hec. Tūc ergo hō oculos ꝯtēplationis in excelſo eleuat qñ videt ⁊ ꝯtēplat̄ ipʒ rerū oīuʒ creatorē. Quia ergo Joānes trāſcēdit qcq̄d creatum eſt. ſ. ipſos mōtes: ipſos celos: ipſos angelos ⁊ ꝑuenit ad ipm creatorē oīum ut dicit Aug⁹. manifeſtū eſt ꝙ ꝯtēplatio ſua altiſſima fuit. ⁊ ideo dic̄ [Uidi dñm.] Et q̄ʒ ſicut ipſe Joānes dicit Jo. xii hec dixit Jſaias qñ vidit glīa ei⁹. ſ. chꝛi: ⁊ locut⁹ ē de eo. Jdeo dñs ſedēs ſup ſoliū excelſuʒ ⁊ eleuatū. chꝛiſt⁹ eſt. ¶ In hac aūt ꝯtēplatione Joānis circa ṽbū incarnatū q̄druplex altitudo deſignat̄ Auc̄tis. vñ dicit[Uidi dñm.] Eternitatis cū dicit [ſedētē.] dignitatis ſeu nobilitatis nāe vñ dic̄[ſuper ſoliū excelſuʒ.] ⁊ icōpꝛchēſibilis ṽitatis cū dicit[⁊ eleuatū.] ¶ Jſtis eniʒ q̄tuoꝛ modis antiqui phi ad dei cognitionē ꝑuenerūt. Quidā eniʒ per auc̄tē dei in ipſius cognitionē ꝑuenerūt. ⁊ hec eſt via efficaciſſima. ¶ Uidem⁹ eniʒ ea que ſūt in rebus nālib⁹ ꝓpter finē ⁊ agere ⁊ ꝯſeq̄ utiles ⁊ certos fines: ⁊ cū itellectu careāt ſeipſa dirigere nō pñt: niſi ab aliquo dirigēte per intellectū dirigātur ⁊ moueant̄. Et hinc eſt ꝙ ipſe mot⁹ rerū nāliū in finē certū indicat eē aliq̄d altius quo nāles res dirigunt̄ in finē ⁊ gubernant̄. Et ideo cū tot⁹ curſus nāe ordinate in finē ꝓcedat ⁊ dirigat̄: de neceſſitate opʒ nos ponē aliq̄d alti⁹ qd̄ dirigat iſta. ⁊ ſic dñs gubernat. ⁊ hic eſt de⁹. ⁊ hec gubernādi auctoritas in ṽbo dei demōſtrat̄ cū dicit [dñm.] vñ in pſal'. d̄r. Tu dñaris ꝑtāti maris: motū aūt fluctuū eius tu mitigas ⁊c̄. q. d. tu es dñs ⁊ vniuerſa gubernas. Hāc cognitionē manifeſtat Joānes ſe hēre de ṽbo cū dicit. [In ꝓpꝛia uenit.] ſ. in mūdū q̄ʒ tot⁹ mūdus eſt ſuus ꝓpꝛi⁹. ¶ Alij ṽo uenerūt in cognitionē dei ex ei⁹ eternitate. Uiderūt eniʒ ꝙ qcq̄d eſt in reb⁹ eſt mutabile: ⁊ qñ aliq̄d eſt nobilius in gradib⁹ rerū min⁹ hēt de mutabilitate: puta iſeriora coꝛpa ſunt ſm ſubam ⁊ ſm locū mutabilia. coꝛpa ṽo celeſtia que nobiliora ſunt ſʒ ſubſtātiā imutabilia ſunt(ſm aūt locū tm̄ mouent̄.) ¶ Scd̄m hoc ergo euidēter colligi pōt ꝙ primū principiū oīum rerū ⁊ ſupmū ⁊ nobili⁹ ſit imobile ⁊ eternū. Et hāc eternitatē ṽbi ꝓpħa inſinuat cū dicit[ſedētē.] i. abſq̄ʒ oī mutabilitate ⁊ eternitate ꝑſidētē. pſal'. Sedes tua de⁹ in ſeculū ſeculi. Hebꝛe. ultimo. Jeſus chꝛiſt⁹ heri ⁊ hodie ipſe ⁊ in ſecula. Hāc eternitatē Joānes oſtēdit dicēs [In principio erat ṽbū.] ¶ Quidā aūt uenerūt i cognitione dei ex dignitate ipſi⁹ dei(⁊ iſti fuerūt platōici) ¶ Cōſiderauerūt eni ꝙ oē illud qd̄ eſt ſʒ ꝑticipationē reducat̄ ad aliq̄d qd̄ ſit illud per ſuā eēntiā ſicut ad primū ⁊ ad ſūmū. ſicut oīa ignita per ꝑticipationē reducunt̄ ad ignē qui eſt per eēntiā ſuā tale. Cū ergo oīa que ſunt ꝑticipēt eē ⁊ ſint per ꝑticipatione entia: neceſſe eſt eē aliq̄d in cacumine oīum rerū qd̄ ſit ipm eē per ſuā eēntiā. i. ꝙ ſua eſſentia ſit ſuū eē. Et hic ē de⁹: qui eſt ſufficietiſſima ⁊ digniſſima ⁊ ꝑfectiſſima cā totius eē: a quo oīa que ſunt ꝑticipāt eē. Et hui⁹ dignitas oſtēdit̄ cuʒ dicit̄[ſup ſoliū ex.] qd̄ ſm Dionyſiū ad diuinam nāʒ refert̄. pſal'. Excelſus ſup oēs gētes dñs. Hāc dignitatē oſtēdit nobis Joānes cū dicit[⁊ deus erat ṽbū.] q̄ſi ṽbū erat deus. ut li[ṽbū]ponat̄ ex ꝑte ſuppoſiti: ⁊[deus]ex ꝑte appoſiti. ¶ Quidā aūt uenerūt i cognitionē dei ex icōpꝛchēſibilitate ṽitatis. Oīs eniʒ ṽitas quā itellect⁹ nr̄ capē pōt finita eſt. q̄ʒ ſm Aug. Oē qd̄ ſcit̄ ſciētis cōpꝛchenſione finit̄. ⁊ ſi finit̄ eſt determinatū ⁊ ꝑticulariʒatū: ⁊ ideo neceſſe eſt primā ⁊ ſūmā ṽitatē que ſuperat oēm intellectū incōpꝛchēſibilē ⁊ iſinitaʒ eē ⁊ hoc eſt de⁹. vñ in pſal'. dicit̄. Eleuata eſt magnificētia tua ſup celos. i. ſup oēm intellectū creatum angelicū ⁊ humanū. Et hoc ideo: q̄ʒ ut dic̄ ap'lus Lucē habitat iacceſſibilē. i. Tymo. ulti. Hui⁹ auteʒ icōpꝛchēſibilitas ṽitatis oſtēdit̄ nobis cum dicit [⁊ eleuatū.] ſ. ſup oēm cognitionē itellect⁹ creati: ⁊ hāc icōpꝛchēſibilitatē iſinuat nobis Joānes cū dic̄. Deū nemo vidit unq̄ʒ. ¶ Sic ergo ꝯtēplatio ioānis alta fuit: ⁊ q̄ʒtū ad auc̄tē: ⁊ quātū ad eīnitatē: ⁊ q̄ʒtū ad dignitatē. ⁊ q̄ʒtū ad ṽbi icōpꝛchēſibilitatē quā nob i ſuo euāgelio tradit ioānes. ¶ Fuit ēt āpla. Tūc eni ꝯtēplatio ampla eſt qñ i cā ꝑt aliqs ꝯſiderare oēs effect⁹ ipſius cāe. (qñ. ſ. nō ſolū eēntiā cāe ſed etiā ṽtutē eius)ſʒ quā ſe ad multa diffūdit cognoſcit. De qua diffuſione d̄r Eccī xxiiii. Qui implet q̄ſi phiſon ſapiētiā: ⁊ q̄ſi tigris in dieb⁹ nouoꝝ. pſal'. flumē dei repletū eſt aquis q̄ʒ diuina ſapiētia altitudinē hēt quātū ad cognitionē oīum rerum. Sap. ix. Ab initio eſt tecuʒ ſapiētia: que nouit opa tua. Quia ergo ioānes euāgeliſta eleuat⁹ in ꝯtēplationē nāe diuini ṽbi ⁊ eſſentie eſt cū dicit[In principio erat ṽbū ⁊ uerbuʒ erat apud deū.] Statim ṽtutē ipſius uerbi ſm ꝙ diffundit ſe ad oīa nobis inſinuat cuʒ dicit[. Oīa per ipſum facta ſunt.] Jdeo ꝯtēplatio ſua ampla fuit. ⁊ ideo in auc̄te ꝑmiſſa poſtq̄ʒ dixerat ꝓpheta[Uidi dñm ſedētem.] ſubiūgit de virtute eius. [⁊ plena eſt oīs terra maieſtate eius.] i. tota plenitudo rerum ⁊ vniuerſi eſt a maieſtate eius ⁊ virtute dei per qd̄ oīa facta ſunt: ⁊ cuius lumine oēs hoīes uenietes in hūc mūdum illuminant̄. pſal'. Dñi eſt terra ⁊ plenitudo eius. ¶ Fuit etiā ꝯtēpla

Triplex ioānis cōtēplatio ſʒ ꝙ ieſum eſt tripl'r ꝯtēplat⁹. Cōtēplatio dt triplex ē. alta. ⁊ āpla ⁊ ꝑfecta.

Altitudo ⁊ ſublimitas contēplatiōis ꝯſiſtit i cognitiōe dī.

Deſignatio q̄druplicis altitudis i ꝯtēplatione Joānis circa uerbū icarnatum.

Quo quatuor modis āntiqui phi i dī cognitionē uenerit pſcþra declaratio

Quidā in dei cognitionē uenerūt per eiuſdem auc̄tem.

Que itellcā carēt ſeipſa i finē dirigē nō pñt ⁊ iō neċe ē ꝙ ab aliq̄ p itelly dirigente dirigant.

Quidā aūt in dei cognitionē uenerūt ex eius eīnitate.

Maioꝛ nobilitas maioreʒ arguit immutabilitatem.

Primū ſm oīuʒ effectuū qd̄ de⁹ eſt: ex hoc q̄ʒ nobiliſſimū eſt dī eo oīo immutabile eē colligit̄

Quidā ṽo in dei cognitiōeʒ uenerūt ex eiuſdeʒ dignitate qui platonici cognoīabant̄.

Oē id qd̄ ē ꝑ ꝑticipationeʒ tale reducit̄ in id qd̄ eſt ꝑſe ⁊ ꝑ eēntiā tale.

Quidā in dei cognitionē uenerūt ex incōpꝛchēſibilitate ueritatis.

Oē qd̄ ſcit̄ ſcientis cōpꝛchēſione finit̄.

Predictoꝝ cōcluſio.

Declaratio āple ꝯtēplatōis Jo. Tūc eniʒ āpla ē ꝯtēplatio qñ nō ſolū eēntiā cāe ſed ēt oēs eius virtuteʒ ꝗs cognoſcit.

Declaratio ꝑfcē

ꝯtemplationis Joannis. *Perfecta ꝯtēplatio ē qñ ꝯtēplās ad rei cōtēplate altitudinem eleuat*

tio eius ꝑfecta. Tūc enim ꝯtēplatio eius ꝑfecta ē qñ ꝯtēplās ꝑducit̃ ⁊ eleuat̃ ad altitudinē rei ꝯtēplate. Si enim remaneret in infimis quātumcūqȝ alta ipſe ꝯtēplaret: nō eēt ꝯtemplatio ꝑfecta. Ad hoc ergo ꝙ ſit ꝑfecta opȝ ꝙ aſcēdat ⁊ ꝯſequatur ipſum finē rei ꝯtēplate inherēdo ⁊ aſſentiēdo per affectū ⁊ itellectū ỽitati ꝯtēplate. Job. xxxvii. Nūquid noſti ſemitas nubiū .i. ꝯtēplationes ꝑdicantiū ꝙ ꝑfecte ſunt? inquātū firmiter per affectum ⁊ intellectū inherēt ſume ỽitati ꝯtēplate. Quia ergo ioānes nō ſolū docuit quō chriſtꝰ ieſus ỽbuȝ dei eſt deus ſuꝑ oīa eleuatus: ⁊ quomō oīa per ipſum facta ſunt: ſed etiā ꝙ per ipſum ſcificamur ⁊ ei per grām quā nobis infundit inheremus. dicit. de plenitudine eius oēs accepimus grām pro grā.

Predictorum concluſio.

❡ Ideo appꝫ ꝙ ſua cōtēplatio ꝑfecta fuit: ⁊ hec ꝑfectio oſtēdit̃ cum ſubdit [Et ea que ſub ipſo erāt replebāt tēplū.] Nam ſicut dr̃ .i. Cor. xi. caput chriſti deus. que ergo ſub ¨ chriſto ſunt ſacramenta ſunt humanitatis per que fideles replentur plenitudine grē. Sic ergo ea que ſub ipo erāt replebāt tēplū .i. fideles qui ſunt tēplū dei ſanctū ſicut dr̃ Cor. iii. inquātū per ipſum ſacra humanitatis fideles chriſti oēs de plenitudine grē chriſti oēs accipiūt. Fuit ergo ioānis ꝯtemplatio ampla alta ⁊ ꝑfecta.

al'· ipſo

Ex ꝑdicis ꝯcludit .ſ. i. Jo. cōtēpla. fuiſſe al ta ápla ⁊ ꝑfcā. Nobile qliter metaphyſica nālis ⁊ moral ſcia diuiſimode ſe hñt ad ꝯtēplationem. Euāgeliū Jo. oſtēdit excellē tia ⁊ dignitas ſ. ſ. euāgelij. In euangelio Jo. ꝓ̄ncipalr chri diuinitas nobis tradit̃. Hic eā reddit q̄re Jo. hoc euāgeliū ſcpſit. Hereſis ebyonis ⁊ cherinti.

❡ Sed notādū ꝙ diuerſimode diuerſe ſciētie iſtos tres modos ꝯtēplationis ſortiunt̃. Perfectionē nāqȝ ꝯtēplationis hēt ſcia moralis que eſt de ultimo fine. Plenitudinē aūt ſcientia nālis que res a deo ꝓcedētes ꝯſiderat. Altitudinē ỽo ꝯtēplationis inter ſcias ꝑhicas hēt metaphyſica. Sed euāgeliū ioānis que diuiſim ſciētie ꝑdicte hñt totum ſimul ꝯtinet: ⁊ ideo eſt ꝑfectiſſimū. ❡ Sic ergo ex ꝑmiſſis colligit̃ mā huiꝰ euangelij: q: cū euāgeliſte alij tractēt principalr myſteria humanitatis chriſti: ioānes ſpecialr ⁊ ꝑcipue diuinitatē chriſti in euāgelio ſuo iſinuat ut ſupra dictū eſt: nec tñ ꝑtermiſit myſteria humanitatis. Quod ideo factū ē: q: poſtq̄ alij euāgeliſte ſua euāgelia ſcripſerūt: inſurrexerūt hereſes circa diuinitatē chriſti: que erāt ꝙ chriſtꝰ erat purus hō: ſicut Ebyon ⁊ Cherintus falſa opinabant̃. Et ideo Joannes euāgeliſta qui ỽitatē diuinitatis ỽbi ab ipſo fonte diuini pectoris hauſerat: ad ꝑces fideliū euāgeliū iſtud ſcripſit: in quo doctrinā de chriſti diuinitate nobis tradidit ⁊ oēs hereſes ꝯfutauit.

Ordo iſtius euangelij.

❡ Patet ergo ordo iſtius euāgelij ex ỽbis ꝑmiſſis. Primo enim iſinuat nobis [dñm ſedētem ſuꝑ ſoliū excelſuȝ ⁊ eleuatū.] In prima ꝑte cū dic̄ [In principio erat ỽbū.] In ſcd̄a ỽo ꝑte inſinuat quō [oīs terra plena eſt a maieſtate eius.] cū dicit [oīa per ipſuȝ facta ſunt.] In tertia ꝑte manifeſtat quō [ea que ſub ipſo erāt replebāt tēplū.] cū ipſe dicit [Uerbū caro factū eſt.]

Finis euāgelij

Patet etiā finis huiꝰ euangelij qui eſt: Ut fideles tēplū dei efficiant̃ ⁊ repleant̃ a maieſtate dei. Un̄ ⁊ ipſe Jo. dicit. xx. Hec autem ſcripta ſunt ut credatis ⁊c̄. Patet etiā mā huius euāgelij que eſt cognitio diuinitatis ỽbi.

Cā efficiens. Auctoris ſci Jo. ꝯditio i. q̄ q̄ſtū ad quatuor deſcribitur

Patet ordo: patet ⁊ finis. ❡ Sequit̃ ꝯditio auctoris que qdē deſcribit̃ in ꝑmiſſis q̄ſtū ad q̄tuor. quantum ad nomē. quātū ad ỽtutē. quātū ad figuram quātū ad priuilegiū.

Nois Joā. ỽ. ſcriptio.

❡ Quātū ad nomē: q: ioānes qui huius euāgelij auctor fuit. Joānes aūt interꝑtat̃ in quo eſt grā: q: ſecreta diuinitatis videre nō pñt niſi qui grām dei in ſe hñt. Un̄ Cor. ii. dr̃. Que ſūt dei nemo cognouit niſi ſpūs dei. Joannes ergo vidit dñm ſedētē.

Quo ad ỽtutē

❡ Quātū ad virtutē: q: fuit ỽgo: talibꝰ enīȝ cōpetit videre dominū. Mat. v. Bti mūdo corde.

Quoad figurā Quare Jo. ꝑ aglā: ceteri ỽo euāgeliſte per aialia gradiētia aſſignātur.

❡ Quātū ad figuraȝ: q: ioānes figurat̃ per aglā. Et hoc q: cū alij tres euāgeliſte circa ea que chriſtꝰ in carne eſt opatꝰ occupati deſignent̃ per aīalia que gradiunt̃ in terra .ſ. per hoiem: vitulū ⁊ leonē. Joānes ỽo ſupra nebulam iſirmitatis humane ſicut agla uolās lucē icōmutabilis ỽitatis altiſſimis atqȝ firmiſſimis oculis cordis intuet̃: atqȝ ipſam deitatē dñi ieſu chriſti qua pr̄i eq̄lis eſt intēdēs eam in ſuo euangelio q̄ſtū iter oēs ſufficere credidit ſtuduit ꝑcipue cōmēdare: ⁊ de hoc uolatu ioannis dr̃ Job. xxxix. Nunqd ad ꝑceptū tuū eleuabit̃ agla .i. ioānes. ⁊ infra. oculi eiꝰ de lōge ꝓſpiciūt. q̄ſi .ſ. ipſum ỽbū dei in ſinu pr̄is oculo mētis ītuet̃.

Quo ad priuilegium.

❡ Quātū ad priuilegiū: q: iter ceteros diſcipulos dñi Joānes magis fuit dilectꝰ a chriſto. Iſte eſt enim diſcipulus ille quē diligebat Ieſus ſicut ipſemet nō exprimēs nomē ſuū Joā. ultimo dixit. Et ideo q: amicis reuelant̃ ſecreta: ut dr̃ Jo. xv. Uos aūt dixi amicos: q: oīa q̄cūqȝ audiui ⁊c̄. ſecreta ſua huic diſcipulo ſpāliter dilecto ſpālit̃ cōmēdauit. Un̄ Job dr̃ xxxvi. In manibꝰ .i. ſuꝑbis abſcōdit lucē chriſtꝰ .ſ. diuinitatis ſue ỽitatē: ⁊ annūciat de ea amico ſuo .ſ. Joāni. ꝙ poſſeſſio eiꝰ ſit ⁊c̄. q: ipſe eſt qui lucem ỽbi icarnati excellētiꝰ vidēs ipſam nobis iſinuat dicēs [Erat lux uera ⁊c̄.] Patet ergo mā: ordo: finis ⁊ auctor huius euāgelij beati Joannis quod pre manibus habemus.

❡ Incipit Explanatio ſancti Thome in diui Hieronymi prologum.

Huic autem euāgelio Hieronymus prologum premittit.

❡ **Hic eſt ioannes euāgeliſta vnus ex diſcipulis dñi: qui virgo a deo electꝰ eſt: quē de nuptiis uolentem nubere uocauit deus.**

In quo duo intēdit Hieronymꝰ exprimēs .ſ. auctorē euāgelij: ⁊ oſtēdē ꝙ ei ſcribere hoc euāgeliū cōpetebat. Diuidit̃ ergo in duas ꝑtes. Primo ergo deſcribit ioānē q̄ſtū ad vitā. Scd̄o quātū ad mortē ibi [Hic eſt ioānes.] Circa primū duo facit. Primo deſcribit auctorē operis q̄ſtū ad dona in vita ſibi collata. Scd̄o ex illis oñdit idoneitatē ad euāgeliū ꝯſcribēdū ibi [deniqȝ manifeſtās.] Circa primū duo facit. Primo oſtendit ꝑconia auctoris. Scd̄o ꝓbat ibi [Cui ỽginitatis.]

Deſcriptio auctoris quātuȝ ad nomen.

❡ Deſcribit enī auctorē quātū ad nomen. d. [Hic eſt ioānes.] In quo grā .i. Cor. xv. Grā dei ſū id qd̄ ſum.

Deſcriptio q̄ſtū ad officium

❡ Scd̄o q̄ſtū ad officiū cū dicit [euangeliſta.] Iſa. xli. Primꝰ ad ſyon dicet: ecce adſum: ⁊ hierlm̄ euāgeliſtā dabo.

Deſcriptio q̄ſtū ad dignitatem.

❡ Tertio q̄ſtum ad dignitatē cū dicit [ex diſciplis dñi.] Iſa. liiii. Ponā vniūſos filios tuos doctos a dño.

Deſcriptio q̄ſtuȝ ad caſtitatis virtutem.

❡ Quarto q̄ſtū ad caſtitatis ỽtutē cū dicit [Qui ỽgo.]

Deſcriptio q̄ſtū ad elcōneȝ.

❡ Quinto ab electione [eſt electus a dño.] Jo. xv. Nō uos me elegiſtis.

Deſcriptio q̄ſtū ad modum uocationis.

❡ Sexto a mō uocationis cū dic̄ ꝙ [de nuptijs uocaui.] ab illis .ſ. nuptijs ad q̄s eſt inuitatꝰ ieſus cū diſcipulis ſuis ubi mutauit aquam in vinū.

Dubitatio.

❡ Sed ꝯtra eſt qd̄ dr̃ Mat. iiii. Qui uocatꝰ eſt cū iacobo frē ſuo de naui: nō aūt de nuptiis.

Rāſio ad dubitationem. Duplr̄ uocatī ad fāiliaritatē ad diſcipulatū

❡ Ad qd̄ dicēdū eſt ꝙ duiſe fuerūt uocationes aploꝝ. primo enī uocati fuerūt ad familiaritatem chriſti. ſed ultimo uocati ad diſcipulatū: qñ .ſ. re-

lictis oib⁹ ſecuti ſunt ieſum. Q̄ȯ ergo dicto⁹ dic̄ intelligēdū eſt de prima uocatione qua ioannes ad familiaritatē chriſti de nuptijs eſt uocat⁹. Q̄ȯ vo Mattheus dicit intelligēdū eſt de ultima uocatiōe qua de naui uocat̄ cū Jacobo frē ſuo qñ. ſ. relictis oib⁹ ſecut⁹ eſt chrz. ¶ Cōſequēter cū dic̄.

¶ Cui v̄ginitatis in hoc duplex teſtimonium dat̄ in euāgelio: q̄ ⁊ pre ceteris dilect⁹ a deo dicit: ⁊ huic matrē ſuā pendēs in cruce cōmēdauit dñs: ut v̄ginem virgo ſeruaret.

Preconium Jo. duplici ſigno oñdit. ⁊ p̄mo ſigno maioris dilcōis

¶ Probat p̄conium v̄ginitatis Joānis duplici ſigno. Primo ſigno maioris dilectionis. ⁊ quātuz ad hoc dic̄ [Cui.] ſ. ioāni. [In hoc.] ſ. euāgelio [duplex teſtimoniū v̄ginitatis dat̄ in euāgelio.] i. ex v̄bis euāgelij ſuie que ꝯtinent̄ in euangelio [q̄ ⁊ pre ceteris diſcipulis a deo dilect⁹ dr̄.] i. xxi. hic eſt diſcipulus ille ⁊c̄. Cā aūt hui⁹ ſpālis dilectionis fuit mūditia que ad dilectionē ꝓuocat. ut dr̄ Prouer. xxii. Qui diligit cordis munditiā ꝓpter grāz labioꝝ hēbit amicū regē. ¶ Scd̄o ꝓbat idē ſigno cōmēdationis mr̄is cuz dicit. Et huic. ſ. Joanni de⁹. ſ. in cruce pēdēs mr̄em commēdauit. ut dr̄ Jo. xix. ut v̄go. ſ. ioānes v̄ginē matrem ꝯgrue ſeruaret. ¶ Deinde cum dicit.

2° oſtēdit Jo. p̄coniuz ſigno cōmēdationis

¶ Deniq̄z manifeſtās in euāgelio q̄ erat ipſe icorruptibilis v̄bi opus incohās ſolus v̄bū carnē factū eē nec lumē a tenebris comprehēſum fuiſſe teſtat̄ primū ſignū ponens q̄ȯ in nuptijs fecit dñs: oſtēdēs q̄ ipſe erat: ut legētib⁹ demōſtraret q̄ ubi dñs inuitat⁹ ſit: deficē nuptiarū vinū debeat: ⁊ ueterib⁹ i mutatis: noua oīa que a chriſto inſtituūtur appareāt. Hoc aūt euāgeliū ſcripſit in aſia: poſteaq̄z in pathmos iſula apocalypſiz ſcripſerat: ut cui in principio canonis incorruptibile principiū p̄notat̄ in geneſi: ei ēt icorruptibilis finis per v̄ginē i apocalypſi redderet̄ dicēte chriſto. Ego ſum alpha ⁊ o.

Ad Jo. cōpetebat euāgeliū ſcribē oſtēdit 4°. ⁊ p̄mo q̄ꝫtū ad p̄icipium euangelij

¶ Oſtēdit q̄ ioāni cōpetebat euāgeliū ſcribere: ⁊ hoc quātū ad q̄tuor. Primo q̄ꝫtū ad principium euāgelij q̄ȯ icipit a v̄bo icorruptibili de quo nō niſi icorruptū tractare oportuit: ⁊ quātū ad hoc dicit [Deniq̄z manifeſtās.] ſ. ioānes. [in euāgelio q̄ ipſe erat v̄go incorruptibilis.] fuiſſe teſtatur. ¶ Scd̄o q̄ꝫtū ad miraculoꝝ exordiū. Incipit eni miraculoꝝ ordinē texē a miraculo q̄ȯ de⁹ in nuptijs oſtēdit qñ. ſ. aquā mutauit in vinū: ut patet Jo. ii. in q̄b⁹ vinū nuptiarū defecit: vino nouo. ſ. v̄ginitatis reſtituto. Et quātū ad hoc dicit [primū ſignū.] i. miraculū. [q̄ȯ in nuptijs fecit dñs.] ponēs. ſ. in p̄icipio alioꝝ miraculoꝝ. [oſtēdēs q̄ ipſe erat.] ſ. v̄go. [ut legētib⁹ ⁊c̄. deficē vinū nup.] i. cōiugij delectatio debeat. [⁊ ueteribus imutatis.] i. antiq̄ aq̄ in nouū vinū. [noua oīa ⁊c̄.] q̄r. ſ. hoīes ꝯuerſi ad chriſtū debēt exuē ueterē ⁊ iduē nouuz hoīem ut dr̄ Col. iii. ⁊ Apoc̄. xxi. dicit q̄ ſedebat in throno: ecce noua facio oīa. ¶ Sed ꝯtra videtur ꝑ hoc q̄ dicit q̄ ubi dñs iuitat⁹ eſt debeat deficē vinū nuptiaꝝ. q̄ q̄cūq̄z deū amat ⁊ diligit debet ceſſare a ꝯiugio: nō ergo licet uxorez ducere. ¶ Rñdeo dicēduz q̄ hō iuitat̄ a deo dupl'r. q̄ꝫtū ad cōem grām ⁊ ſic nō eſt nec̄e deficē vinū nuptiarū. ⁊ q̄ꝫtū ad ſpāle ꝯtēplationis faſtigiū: ⁊ ſic opꝫ deficē vinū nuptiarū. Cui⁹ rōnē ap̄lus aſſigñt i. Cor̄. vii. Quia mulier que nupta ē cogitat quō placeat viro: ⁊ iō opꝫ q̄ ab actu ꝯtēplationis ipediat̄. que autez nupta nō eſt cogitat quō placeat chriſto. ¶ Uel dicēduz q̄ diligētib⁹ deū ⁊ hn̄tibus ipſum per grām deficē dꝫ vinū nuptiarū ab effectu vini: ut. ſ. nō iebriet̄ delectatione carnali: que tāta poſſet eē ⁊ cū tāta libidine exerceri q̄ ēt in ꝯiugatis eēt pctm̄ mortale. ¶ Tertio q̄ꝫtuz ad ordinē deſcriptionis libri. Nam poſt oēs alios libros ſacre ſcripture hoc euāgeliū ē ſcriptū. ¶ Cū eni canonica ſcriptura icipiat a libro geñ. ⁊ terminet in apocalypſim. Euāgeliū iſtud ꝯſcriptū fuit poſtq̄z ioānes reuocat⁹ eſt a pathmos inſula aſie ubi ad p̄ces epoꝝ aſie hoc ſcripſit euāgeliū. Non tñ ordinat̄ ultimo lꝫ ultimo ſcripſerit ¶ Ex quo ꝯgruētia ſcribēdi euāgeliū oſtēdit̄. [Ut cui in principio canonis.] i. ſacre ſcripture ubi dr̄. In principio creauit de⁹ celū ⁊ terrā. [incorruptibile principiū prenotat̄ ei ita ēt icorruptibilis ⁊c̄. in apocal. ⁊c̄.] q̄ꝫtū ad ordinē libroꝝ nō q̄ꝫtū ad ordinē ſcripture. ¶ Deinde cum dicit.

Dubitatio.

Rñſio ad dubitationē p̄ia Dupl'r a deo aliq̄s inuitatur.

Rñſio ad dubitationē ſecūda

3° q̄ꝫtū ad ordinē deſcriptionis libri.

Hoc euāgeliū poſt oēs canonicos libros ſcriptū fuit. cuius cā epi aſie fuerunt.

4° q̄ꝫtū ad cōgruētiā ſcribēdi.

¶ Et hic eſt ioānes qui ſciēs ſupueniſſe diez receſſus ſui: ꝯuocatis diſcipulis ſuis i ephe ſo: per multa ſignoꝝ expimēta ꝓmēs chr̄m deſcēdēs in defoſſum ſepulture ſue locū: facta orōne poſit⁹ ē ad p̄res ſuos: tā extrane⁹ a dolore mortis q̄z a corruptione carnis inuenitur alienus.

¶ Deſcribit auctorē ⁊ circa hoc duo facit. Primo ponit p̄conia ſue laudis quātū ad mortē. Scd̄o ꝯcludit ex his ꝯgruētiā ordinis hui⁹ euāgelij ibi [Tñ poſt oēs.] Priuilegiū aūt mortis admirabile ⁊ ſpāle eſt q̄a nullū dolorē ſenſit i morte. ⁊ hoc deo faciēte: ut qui a corruptione carnis extitit penit⁹ alienus: eēt a dolore mortis extraneus. ¶ Cōgruentiā auctoris ad finē oſtendit dicens.

Preconiorū lau. Jo. q̄ꝫtum ad mortem de ſcriptio.

¶ Tñ poſt oēs euangeliū ſcripſit: ⁊ hoc v̄gini debebat̄. Quoꝝ tñ uel ſcriptoꝝ tp̄is diſpoſitio uel libroꝝ ordinatio: iō a nobis per ſingula nō exponit̄: ut ſciēdi deſiderio collato ⁊ querētibus fruct⁹ laboris: ⁊ deo magiſterij doctrina ſeruetur.

¶ In libris ſacre ſcripture duplex ordo ꝯſideratur. ſ. tp̄is quo ſcripti fuerūt. ⁊ ali⁹ diſpōnis quo in biblia ordinantur.

Duplex ordo: tp̄is ⁊ diſpōis

¶ Incipit Poſtilla ſancti Thome de Aqno ordinis p̄dicatoꝝ ſup euāgeliū ſm̄ Joānē.

IN principio erat uerbum. LEC. I.

Euāgeliſta Joānes (ſicut dictū eſt) intēdit principal'r oſtēdere diuinitatem v̄bi icarnati. ⁊ ideo diuiditur iſtud euāgeliū in p̄tes duas. Primo eniz iſinuat chriſti diuinitatē. Scd̄o manifeſtat ea per ea que ch̄s in carne fecit ⁊ hoc ſecūdo caplo. [Et die tertia.] ¶ Circa primuz duo facit. Primo ꝓponit chr̄i diuinitatē. Scd̄o ponit modū quo chr̄i diuinitas nobis inotuit ibi [Et vidim⁹ gl'iam ei⁹ ⁊c̄.] ¶ Circa primū duo fac. Pri

mo agit de diuinitate chri. Scdo de vbi dei icar
natione ibi[Fuit hō miſſus a deo.] ¶ Quia vo i
vnaqq3 re ſunt ɔſiderāda duo. ſ. eē ⁊ opatio ſiue
vt^9 ipſi^9. iō primo agit de eē vbi qītū ad nām di
uinā. ſecūdo de vtute ſeu opatione ipſi^9 ibi[Oia
per ip3 facta ſunt.] ¶ Circa primū q̄tuor facit. pri
mo oſtēdit qn̄ erat vbū q2[in pricipio erat vbū.]
ſecūdo ubi erat: q2[apud deū.] Un̄ dicit[Et vbū
erat apud deū.] tertio qd erat: q2 de^9. Un̄ ſubiun
git[⁊ deus erat vbū.] quarto quō erat: quia[hoc
erat in principio apud deū.] Pria duo ptinēt ad
qōnē an eſt. ſecūda vo duo ptinēt ad qōnē qd ē.
¶ Circa primū āt vidēdū ē. qd ſit hoc qd dī[In
pricipio erat vbū.] Ubi tria diligēter iquirenda
ɔcurrūt ſm tres dictiones hu^9 oronis. Et primo
qd ſit hoc qd dī[uerbū.] ſecundo qd ſit hoc qd
dī[In pricipio.] tertio qd ſit hoc qd dī.[Uerbū
erat in pricipio.] ¶ Ad itellectū aūt hu^9 nois[v
bū.] Sciēdū eſt q̄ ſ3 phm. ea que ſūt in uoce ſūt ſi
gna earū que ſūt in aīa paſſionū. Cōſuetū eſt aūt
i ſcriptura q̄ ſignificata noiant noib^9 ſignoꝝ: ſic
illud Cor. petra aūt erat chrs. ¶ De neceſſitate āt
op3 q̄ illud itrinſecū aīe nr̄e qd ſignificat exterio
ri vbo nr̄o vbū uocet. Utrū aūt per pri^9 cōueniat
nomē vbi rei exteriori uoce plate: uel ipſi ɔcepti
oni mētis: nihil refert ad pn̄s. ¶ Planū eſt tn̄ q̄
illud qd uoce ſignificat iteri^9 exn̄s in aīa pri^9 eſt
q̄3 ip3 vbū exteriori uoce platū: utpote cā ei^9 exi
ſtēs. Si ergo uolum^9 ſcire qd eſt iteri^9 vbū mētis
videam^9 qd ſignificat qd exteriori uoce pfertur.
¶ In itellectu aūt nr̄o ſunt tria. ſ. ipſa potētia itel
lect^9. ſpēs rei itellecte: que eſt forma ei^9 ſe hn̄s ad
ipm̄ itellectū ſicut ſpēs coloris ad pupillā. Et ter
tia ipſa opatio itellect^9 que eſt itellige. Nullū aūt
iſtoꝝ ſignificat uerbo exteriori uoce plato. Nam
hoc nomē lapis nō ſignificat ſubām itellect^9: qa
hoc nō itēdit dicere noians. Nec ſignificat ſpēm
que eſt quo itellect^9 itelligit cū etiā hoc nō ſit iten
tio noiantis. Nō ſignificat etiā ipm̄ itellige. cū in
telligere nō ſit actio exteri^9 pgrediēs ab itelligēte
ſed in ipſo manēs. Illud ergo pprie dī uerbū ite
rius qd itelligēs itelligēdo format. ¶ Intellect^9
aūt duo fořat ſ3 duas ei^9 opatiōes. Nā ſ3 opatio
nē ſuā q̄ dī idiuiſibiliū itelligētia fořat diffōnē.
Secūdū vo opationē ſuā qua cōponit ⁊ diuidit
format enunciationē uel aliqd hui^9. ⁊ iō illud ſic
formatū ⁊ exp̄ſſum per opationē itellect^9 uel dif
finiētis ul' enūciātis exteriori uoce ſignificat. Un̄
dicit phs q̄ rō quā ſignificat nomē eſt diffinitio.
¶ Iſtud ergo ſic expreſſum. ſ. formatu3 in aīa dī
uerbū iteri^9: ⁊ ideo cōparat ad itellectū: nō ſicut
quo itellect^9 intelligit: ſed ſicut in quo itelligit q2
in ipſo expreſſo ⁊ formato videt na3 rei itellecte.
Sic ergo hēm^9 ſignificationē hui^9 nois[uerbū.]
¶ Secūdo ex his que dicta ſunt cōcipe poſſum^9
q̄ uerbū ſemp eſt aliqd pcedens ab intellectu in
actu exn̄te. ¶ Iterū q̄ uerbū ſemp eſt rō ⁊ ſimili
tudo rei itellecte. Et ſi quidē eadē res ſic itelligēs
⁊ intellecta: tūc uerbū eſt ratio ⁊ ſimilitudo intel
lectus a quo pcedit. Si aūt ſit aliud itelligēs ⁊ in
tellectū tūc uerbū nō eſt ſimilitudo ⁊ rō intelligē
tis: ſed rei itellecte: ſicut conceptio qua3 aliqs hēt
de lapide eſt ſimilitudo lapidis tm̄. Sed qn̄ itelle
ctus itelligit ſe: tūc huiuſmodi uerbū eſt ſimilitu
do ⁊ rō intellect^9. ¶ Et iō Aug. ponit ſimilitudi
nē trinitatis in aīa ſm q̄ mēs intelligit ſeipſa3: nō

In reb^9 duo ɔſideranſ. eē. ſ. ⁊ opatio ſiue vtus.

primo perier. Lec. ſecūda.

Nō aīe uſe itriſecū ē ⁊ exteriori vbo pfert. vbū nominatur.

Uerbu3 qd in aīa eſt pri^9 eſt vbo qd uoce pfert ⁊ eſt ei^9 cauſa.

In itellu nr̄o ē ſubā ipa itellect^9 eſt ſpēs i preſſa ⁊ opatio itellect^9.

Duplex itelle operatio.

4. meta. le. 19.

Cū vbū nō ſit ſpēs ipſa nec potētia itelle ctiua: nec opatio itelle. relinquit q̄ ſit ſpēs expreſſa: ⁊ ſic nō eſt id q̄ itellect^9 itelligit: ſed id in q̄ itellect^9 itellige.

Ex his p3 q̄ uerbū pcedit ab itellu in actu exiſtēte.

Si ſeps3 q̄ vbū eſt rō ⁊ ſilitudo rei intellecte.

Qn̄ itelle ſe ipm intellige

aūt ſ3 q̄ intelligit alia. ¶ Patet ergo q̄ in q̄libet
nā intellectuali neceſſe eſt ponere uerbū. Quia de
rōne itelligēdi eſt q̄ intellect^9 itelligēdo aliquid
formet. Hu^9 aūt formatio dicit uerbū: ⁊ iō in oī
itelligēte op3 ponere uerbū. Nā aūt intellectualis
eſt triplex. ſ. humana angelica ⁊ diuina. ⁊ ideo tri
plex eſt uerbum. ſ. humanū. de quo in pſal. dixit
inſipiens in corde ⁊c̄. Eſt ⁊ angelicum. de quo
Zach. i. ⁊ in multis locis ſacre ſcripture dicitur. Di
xit angelus ⁊c̄. Tertiū eſt uerbu3 diuinū. de quo
Gen̄. i. Dixit de^9 fiat lux ⁊c̄. Cū ergo euāgeliſta di
cit[In principio erat uerbu3.] nō intelligi pōt de
humano uel angelico uerbo: q2 utrūq3 iſtoꝝ uer
boꝝ eſt factū: cū hō ⁊ angelus habeāt ſui eſſe: ⁊
opationis pricipiū ⁊ cām: uerbū aūt hois uel an
geli nō pōt preexiſtere eis. de quo aūt uerbo itel
lexerit euāgeliſta declarat p hoc q̄ dicit hoc vbū
nō eē factū. Cū oia ſint facta per ipm̄. hoc aūt eſt
uerbū dei de quo ioānes hic loquit. ¶ Sciendū
eſt aūt q̄ hoc uerbū differt a nr̄o uerbo in tribus.
¶ Prima differētia eſt ſm Aug. q2 vbū nr̄m pri
us eſt formale q̄3 formatū. nā cū uolo cōcipe rō
nē lapidis op3 q̄ ad ipa3 rōcinādo pueniā: ⁊ ſic
eſt in oīb^9 alijs que a nobis itelligunt. ¶ Niſi for
te in primis pricipijs que cū ſint ſimplr nota: abſ
q3 diſcurſu rōnis ſtatim ſciunt: q̄3diu ergo ſic rō
cinādo intellect^9 iactat hac atq3 illac: nec dum for
matio pfecta eſt niſi qn̄ ipſam rōnem rei perfecte
ɔceperit: ⁊ tūc primo habet rationē3 rei pfecte. ⁊
tūc primo hēt rōnē uerbi. ¶ Et inde eſt q̄ in aīa
nr̄a eſt cogitatio per quā ſignificat ipe diſcurſus
inqſitionis. ⁊ vbū qd eſt iā formatū ſm pfectā cō
tēplationē ueritatis. Sic ergo vbū nr̄m primo eſt
in potētia q̄3 in actu: ſed vbū dei ſemp eſt in actu
⁊ iō nomē cogitationis vbo dei pprie nō ɔuenit
Dicit eni Aug^9. xv. de trinitā dī vbū dei ut cogi
tatio non dicat ne qd q̄ſi uolubile credat in deo.
Id aūt qd Anſelm^9 dicit. ſ. dicē ſumo ſpūm: nihil
aliud eſt q̄3 cogitādo intueri i proprie dictum eſt.
¶ Secūda vo dr̄ia vbi nr̄i ad vbū diuinū eſt: q2
uerbū nr̄3 eſt iperfectū: ſed vbū diuinū eſt pfectiſ
ſimū: q2 eni nos nō poſſum^9 oēs nr̄as ɔceptiōes
vno uerbo exprimere: iō op3 q̄ plura uerba impfe
cta p que diuiſim exprimam^9 oia que in ſciā nr̄a
ſunt. In deo aūt nō eſt ſic. ¶ Cū eni3 itelligat ⁊ ſe
ipm̄ etiā ⁊ qcqd itelligit per eēntiā ſuā vno actu
vnicū vbū diuinū eſt exp̄ſſiuū toti^9 qd in deo eſt:
nō ſolū pſonarū: ſed etiā creaturarū: alias eēt im
pfectū. vn̄ dicit Aug. ſi aliqd min^9 eſſet in vbo q̄3
in dicētis ſciā ɔtinet: vbū impfectū eēt. ſed ɔſtat
q̄ eſt pfectiſſimū: ergo eſt tm̄ vnū. Job xxxiii. Se
mel loquit de^9 ⁊c̄. ¶ Tertia dr̄ia eſt q̄ vbū nr̄m
nō eſt euſdē nāe nobiſcū: ſed uerbū diuinum eſt
euſdē nāe cum deo: ⁊ iō eſt aliqd ſubſiſtēs in nā
diuina. Nā rō intellecta quam intellect^9 videt de
aliq̄ re formare hēt eſſe intelligibile tm̄ in aīa nr̄a
Intelligere aūt in aīa nr̄a nō eſt idē quod eſt nāle
aīe: q2 aīa nō eſt ſua opatio. Et iō uerbū qd for
mat intellectus noſter nō eſt de eēntia aīe: ſed eſt
accn̄s ei. ¶ In deo aūt idē eſt intelligere ⁊ eſſe: ⁊
ideo uerbū intellectus diuini nō eſt aliquid acci
dens: ſed ptinens ad nām ei^9. Un̄ op3 q̄ ſit ſubſi
ſtēs: q2 qcqd eſt in nā dei eſt de^9. Un̄ dicit Dam.
q̄ deus uerbū ſbale eſt: ⁊ in ypoſtaſi ens. Reliq̄
vo uerba nr̄a. ſ. virtutes ſunt aīe. ¶ Ex premiſſis
etiā p3 q̄ vbū pprie loquēdo ſemp pſonalit acci

Nūc trinitas ſibi pōt aſſilari nō aūt qn̄ itelligit alia a ſe.

In oī itellectuale neē ē ponere ſcīariōem uerbi.

Nā itellectual' hūana angelica ⁊ diuina.

Triplex dr̄ia vbi diuini a uerbo hūano. Prima dr̄ia.

In cognitione priorū pricipioꝝ diſcurrēdo nō pueniē cū ſint ſimpliter cognita.

In aīa nr̄a ē cogitatio per quā ingrēdo diſcurrit ē ⁊ vbū qd ſolarus eſt ſ3 pfectam cōtēplationē3 ueritatis.

Scda dr̄ia inter vbū diuinū ⁊ hūanu3.

De^9 ſe ⁊ alia itelligēdo vnico intelligit actu ⁊ vnicum format vbū.

Tertia dr̄ia inter vbū diuinū ⁊ hūanu3.

In deo idē ē itellige ⁊ eſſe.

Uerbū i diuinis pſonalr ſemp accipitur.

pĩſ in diuinis cũ nõ importet niſi quid expreſſum ab intelligẽte. ❡ Itez ꝙ ṽbũ in diuinis ſit ſimilitudo ei⁹ a quo ꝓcedit: ⁊ ꝙ ſit coeternũ ei a quo ꝓcedit: cũ nõ prius fuerit formale ꝙ̃ formatũ: ſed ſemꝑ in actu: ⁊ ꝙ ſit eq̃le patri cũ ſit ꝑfectũ ⁊ toti⁹ eẽ patris expreſſiuũ: ⁊ ꝙ põt coeẽtiale ⁊ ꝯſubſtãtiale pr̃i cũ ſit ſuba ei⁹. ❡ Patet etiã ꝙ cũ i q̃libet nã illud qd̃ ꝓcedit hñs ſilitudinẽ nãe eius a quo ꝓcedit uocet̃ fili⁹. Et hoc ṽbũ ꝓcedit in ſilitudine ⁊ idẽtitate nãe ei⁹ a quo ꝓcedit: ꝯuenient ⁊ ꝓprie dr̃ fili⁹. ⁊ ꝓductio ei⁹ dicit̃ generatio. Sic ergo pꝫ primũ. ſ. q̃d ſit hoc ꝙ dicit̃ [ṽbũ.] ❡ Circa hoc aũt q̃tuor q̃ões occurrũt. due ſunt Criſo.

Verbũ i diuis ẽ ſilitudo ei⁹ a q̃ ꝓcedit ⁊ eſt eq̃le pr̃i coeẽnale ⁊ cõſubſtãle patri.

Cũ i q̃libet nã id qd̃ ꝓcedit hñs ſilitudinẽ nãe ei⁹ a q̃ ꝓcedit uocet̃ fili⁹ ⁊ ṽbũ i diuis ſit eiuſdẽ nãe cũ illo a q̃ ꝓcedit ꝯuẽienter dr̃ fili⁹ ⁊ ꝓductio ei⁹ generatio.

Quatuor. q. circa ꝓdicta.

Prima eſt cur ioãnes euãgeliſta pr̃ez diuinitatẽ cõfeſſum ĩcepit a filio dicẽs [In pĩcipio erat ṽbũ.] ❡ Ad hoc aũt eſt duplex r̃nſio. Una eſt q̄ pr̃ oĩbus inotuerat in ueteri teſtamẽto: ꝙ̃uis nõ in rõne pr̃is ſed ut deus. fili⁹ autẽ ignorabat̃. ⁊ ideo in nouo teſtamẽto in quo agit̃ de cognitione uerbi ĩcipit a uerbo ſiue filio.

Pria Criſo. R̃nſio ad ꝓdictã q̃õnẽ Criſ.

❡ Alia eſt q̄ per filiũ ducimur in notitiã pr̃is Io. xvii. pr̃ manifeſtaui nomẽ tuũ hominib⁹ quos dediſti mihi ⁊c̃. uolẽs ergo fideles in notitiã pr̃is ducẽ euangeliſta decenter ĩcepit a filio ſtatim ſubiũgẽs de patre cũ dicit [Et uerbũ erat apud deũ.]

Alia r̃nſio ad eandem.

❡ Secũda q̃õ eſt etiam Criſo. cũ enĩ ſicut dictũ eſt uerbũ ꝓcedat ut fili⁹ q̃re dixit uerbũ ⁊ nõ fili⁹. ❡ Ad hoc etiaꝫ dupliciter r̃ñdetur. Primo q̄ fili⁹ dicit aliq̃d genitũ ⁊ cũ audimus generationẽ filij: poſſit q̃s cogitare gñationẽ illã talẽ eſſe q̃lem cõprehẽdere põt. ſ. malẽ ⁊ paſſibilẽ. ideo ergo nõ dixit fili⁹ ſed ṽbũ qd̃ ĩportat itelligibilẽ ꝓceſſuꝫ: ut nõ ĩtelligat mãlem ⁊ paſſibilẽ gñationeꝫ illã fuiſſe. oſtendẽs igit̃ filiũ ex deo ĩpaſſibilr̃ naſci deſtruit vitioſam ſuſpitionẽ per ṽbi nũcupationẽ.

Secunda dubitatio Criſo. R̃nſio pria ad obiectionem.

Secũda r̃nſio ad eandem.

❡ Aliter põt dici ſic. Euãgeliſta tractaturus erat de uerbo incarnatum uenerat ad manifeſtãdũ pr̃ez. ❡ Un̄ cũ ratio manifeſtationis magis ĩportet̃ in noĩe ṽbi ꝙ̃ in nomine filij. ideo magis eſt uſus noĩe uerbi.

Rõ manifeſtationis magis ĩportat̃ noĩe ṽbi ꝙ̃ filij.

❡ Tertia queſtio eſt Aug. in lib. lxxxiii. q̃õnum que talis eſt. In greco ubi nos habem⁹ uerbũ: hẽtur logos. Cũ ergo logos ſignificet in latino rõnẽ ⁊ ṽbum: q̄ trãſlatores trãſtulerũt uerbũ: ⁊ nõ rõnẽ. Cũ ergo ⁊ ratio ſit q̃d ĩtrinſecũ quẽadmodũ etiã uerbũ.

Tertia queſtio Aug. in li. 83. queſtionum.

❡ R̃ñdeo dicẽdũ ꝙ rõ ꝓprie noĩat cõceptũ mẽtis: ſed ꝙ in mẽte eſt: ⁊ ſi nihil per illã exterius fiat: per uerbũ ṽo ſignificat̃ reſpect⁹ ad exteriora: ⁊ ideo q̄ euãgeliſta per hoc ꝙ dixit logos nõ ſolũ ĩtendebat ſignificare reſpectũ ad exñtiaꝫ filij in pr̃e: ſed etiã operatiuã potẽtiã filij: qua per ip̃m facta ſunt oĩa. magis antiqui tranſtulerunt per ṽbuꝫ qd̃ ĩportat reſpectũ ad exteriora: ꝙ̃ rõ que tm̃ conceptũ mentis innuat.

R̃nſio ad q̃õnem Aug.

Rõ ꝓprie nominat ꝯceptũ mẽtis etiã ſi nihil fiat ꝑ ipaꝫ exteri⁹. Sꝫ ṽbuꝫ ſigñt reſpectũ ad exteriora.

❡ Quarta q̃õ eſt Orige. que talis eſt. Scriptura in pluribus locis loquẽs de uerbo dei noĩat ip̃m non abſolute uerbũ: ſed cũ additione. ſ. dei cũ dicit ṽbũ dei uel dñi Eccĩ. i. Fons ſapiẽtie uerbũ dei in excelſis. Et apoc. xix. ⁊ nomẽ ei⁹ ṽbũ dei. q̄ ergo euãgeliſta cũ loqueret̃ hic de ṽbo dei nõ dixit [In pĩcipio erat ṽbũ dei.] ſed dixit tñmodo ṽbũ.

Quarta q̃õ Orige. eſt.

❡ R̃ñdeo dicẽdũ. ꝙ lꝫ ſint mlte ṽitates ꝑticipate: eſt tñ vna ṽitas abſoluta que per ſuã eẽntiã eſt ṽitas. ſ. ip̃m eẽ diuinũ. Qua ueritate oĩa ṽba ſunt ṽba. Eodeꝫ mõ eſt vna ſapiẽtia abſoluta ſupra oĩa eleuata. ſ. ſapiẽtia diuina: per cui⁹ ꝑticipationẽ oẽs ſapientes ſunt ſapiẽtes. Et etiã vnũ ṽbuꝫ abſolutũ: cui⁹ ꝑticipatiõe oẽs hñtes uerbũ dicunt̃ dicẽtes. hoc aũt eſt uerbũ diuinũ: ꝙ per ſeip̃m eſt uerbũ ſuꝑ oĩa uerba eleuatũ: ut ergo euãgeliſta hãc ſuꝑeminẽtiã diuini uerbi ſignificaret ip̃m ṽbũ abſq̃ʒ illa additione nobis abſolute ꝓpoſuit. ⁊ q̄ greci q̃n uolũt ſignificare aliq̃d ſegregatum ⁊ eleuatum ab omnibus alijs conſueuerunt apponere articulũ nomini: per qd̃ illud ſignificat̃: ſicut platonici uolẽtes ſignificare ſubãs ſeꝑatas: puta bonũ ſeꝑatũ: uel hominẽ ſeparatũ uocabãt illud li per ſe bonũ: uel li per ſe hominẽ: ideo euãgeliſta uolens ſignificare ſegregationẽ ⁊ eleuationẽ iſtius uerbi ſuꝑ oĩa appoſuit articulũ ad hoc nomẽ logos: ut ſi dicat̃ in latino li uerbuꝫ.

R̃nſio ad q̃õnẽ Orige.

❡ Secundo ꝯſiderandũ eſt q̃d ſignificet hoc qd̃ dicit [In pĩcipio.] ❡ Sciẽdũ eſt autẽ ꝙ pĩcipiuꝫ ſcḋm Orige. multis modis dicit̃. Cũ enĩ pĩcipiũ importet ordinem quẽdã ad alia: neceſſe eſt inuenire principium in oĩbus in quib⁹ eſt ordo.

Scḋo ꝯſider⁹ Principiũ ſꝫ Orig. dr̃ multis modis. ita ꝙ ubicũq̃ʒ eſt ordo ĩbi ẽ principium.

❡ Inuenit̃ autem ordo in q̃ñtitatibus: ⁊ ſcḋm hoc dicit̃ pĩcipiũ in nũis ⁊ lõgitudĩs puta linee. ❡ Inuenit̃ etiã ordo in tẽpore. ⁊ ſcḋm hoc dicit̃ principiũ tẽporis uł durationis.

Ordo i q̃ñtitatib⁹ inuenit̃ ut i n lõgitudib⁹ ⁊ nũis in tp̃e ⁊ in duratiõe.

❡ Inuenit̃ ordo in diſciplinis ⁊ hic eſt duplex ſꝫ nãm ⁊ quo ad nos: ⁊ utroq̃ʒ modo dicit̃ principiũ. Heb. v. deberetis eẽ magiſtri per tẽpus ⁊c̃. Et hoc mõ ſꝫ nãm quidẽ in diſciplina chriſtiana initiũ ⁊ principiũ ſapientie nr̃e eſt chriſtus incarnatuꝫ eſt ſapiẽtia ⁊ uerbũ dei. i. ſcḋm diuinitatẽ. Quo ad nos ṽo principiũ eſt ipſe chr̃s incarnatuꝫ uerbũ caro factũ eſt. i. ſcḋm eius ĩcarnationẽ.

In diſciplinis duplex ordo ſcḋm nãꝫ ⁊ quo ad nos.

❡ Inuenit̃ etiã ordo in ꝓductione rei: ⁊ ſcḋm hoc principiũ dicit̃ ex parte generati. ſ. ipſa prima ꝑs generati ſeu facti: ſicut fundamẽtũ dicit̃ principiũ domus. Uel ex ꝑte faciẽtis: ⁊ ſic eſt triplex principiũ. ſ. itẽtionis. qd̃ eſt finis qd̃ mouet agentẽ. Rõnis ꝙ eſt ipſa forma in mente artificis ⁊ executionis. ꝙ eſt potentia operans.

In ꝓductiõe rei inuenit̃ et ordo. ⁊ hic ẽ duplex uł ex ꝑte gñantis uel ex ꝑte generati. Ex ꝑte facientis eſt triplex pĩn^m. ſ. itẽtiõis rõnis ⁊ executionis

❡ His igit̃ modis de principio ingrendũ eſt: quõ ſumat̃ hic principiũ cum dicit [In principio erat uerbũ.] Dicẽdũ eſt igitur ꝙ põt ſumi tripliciter.

Inq̃ſitio quõ ſumat̃ pĩn^m q̃ñ dicit [In pĩn° erat uerbuꝫ.]

Uno mõ ſcḋm ꝙ principiuꝫ ſupponit pro ꝑſona filij qd̃ principiũ eſt creaturarũ ſcḋm rõnem virtutis actiue: ⁊ per modũ ſapiẽtie que eſt ratio coꝝ que fiunt. Un̄ dicit̃ prĩe Cor. i. Chr̃m dei virtutẽ: ⁊ dei ſapientiam. Un̄ ⁊ dñs de ſe dicit Io. viii. Ego pĩcipiũ qui ⁊ loquor uobis. Sic ergo accipiẽdo principiũ itelligendũ eſt ꝙ dicit̃ [In principio erat uerbũ.] ac ſi diceret. In filio erat uerbũ. ut ſit ſenſus ip̃m uerbũ eſt principiũ ex modo loquẽdi. quo dicit̃ vita eſſe in deo: que tñ non eſt aliud ꝙ̃ ip̃e deus. ⁊ hec eſt expoſitio Orige.

In pĩn°. i. i filio erat ṽbũ. i. ipſꝫ ṽbũ eſt pĩn^m ⁊ iſta eſt expoſitio Orige.

❡ Dicit ergo hec euãgeliſta ut ſtatim in principio diuinitatẽ uerbi oſtẽderet ut Criſ. dicit dũ aſſerit ip̃m eẽ principiũ: quia ſcḋm determinationẽ oĩum pĩcipiũ eſt honoratiſſimũ.

❡ Secũdo mõ põt accipi principiũ put ſupponit ꝓ ꝑſona pr̃is qd̃ eſt pĩcipiũ non ſolũ creaturarũ: ſed oĩs diuini ꝓceſſus. Et ſic accipit̃ in pſal. tecũ pĩcipiũ ⁊c̃. Secũdũ hoc ergo dicit̃ [in pĩcipio erat uerbũ.] ac ſi diceret. In patre erat fili⁹. ⁊ hec eſt expoſitio Aug. ⁊ etiã Orige. dicit̃ autẽ filius eſſe in patre. q̄ eiuſdẽ eẽntie eſt cũ patre. Cũ enim filius ſit ſui eẽntia. in quocũq̃ʒ eſt eẽntia filij eſt fili⁹. q̄ ergo in patre eſt eẽntia filij ꝑ cõſubſtãtialitatẽ ꝯueniens eſt ꝙ filius ſit in pr̃e. vñ Io. xiiii. dicit̃. Ego in pr̃e ⁊c̃.

Alio mõ ſũit pĩn^m ut ſupponit ꝓ ꝑſona pr̃is

Expõ Aug. ⁊ Orige.

❡ Tertio mõ põt accipi principiũ ꝓ principio durationis ut ſit ſenſus [In principio erat

Tertio mõ ſumit pĩn^m ꝓ pĩncipio durationis ⁊ eſt expõ Aug.

uerbū. Ji. uerbum erat ante oīa ut Aug^9 exponit. ⁊ deſignatur per hoc uerbi eternitas ſm Baſilium ⁊ Hilarium. per hoc enim q̇ȯ dicitur [In principio erat uerbum.] oſtenditur ꝙ quodcūq3 principiū durationis accipiatur ſiue rerum temporaliū q̇ȯ eſt tēpus ſiue euiternaꝝ q̇ȯ eſt euū. ſiue totius mūdi: ſiue quodcūq3 imaginatū3 extenſum per multa ſecula. In illo principio iam erat uerbum. Unde Hilarius dicit. vii. de trinitate. trāſcēduntur tēpora: tranſcenduntur ſecula: tolluntur etates. pone aliquid q̇ȯ uoles tue opinionis principiū iam erat vñ tractatur. ⁊ hoc eſt quod dicitur prouer. viii. Dominus poſſedit me initio viaru3 ſuarum antēq̄ quicq̄ faceret a principio. Quod autē3 eſt ante durationis principium eſt eternum. Sic igitur ſm primam expoſitionem aſſerit uerbi cauſalitas. Secūdum autem ſecundam uerbi conſubſtantialitas ad patrem qui uerbum loquitur. Secundu3 v̇o tertiam uerbi coeternitas. ¶ Conſiderādum eſt etiam hic ꝙ dicitur [uerbum erat] q̇ȯ eſt temporis preteriti imperfecti. maxime videtur cōpetere ad deſignandū eterna ſi attēdamus naturā temporis: ⁊ eorum que ſunt in tempora. Q̇ȯ futurū eſt nondum eſt actu: preſens autē actu eſt. ⁊ per hoc q̇ȯ eſt actu preſens non deſignatur fuiſſe: preteritum autem perfectum deſignat aliquid extitiſſe: ⁊ eſſe iam determinatum: ⁊ iam defuiſſe. Sed preteritū imperfectum ſignificat aliquid fuiſſe ⁊ nō eſſe adhuc determinatu3 nec defuiſſe: ſed adhuc remanere: ideo ſignanter Joannes ubicūq3 ponit aliq̄d eternu3 dicit [erat.] ubi v̇o dicit aliq̄d tēporale dicit fuit: ⁊ infra patebit. Sed q̄ntum ad rationem preſentis competit maxime ad deſignandū eternitatē3 preſens tempus quod ſignat aliquid eſſe in actu: q̇ȯ ſemper conuenit eternis. ⁊ ideo dicitur Exo. iii. Ego ſum qui ſum. ⁊ Aug^9 dicit ꝙ ille ſolus uere eſt: cuius eſſe non nouit preteritum ⁊ futurum.

Tpō p̄terítū imꝑfectū maxie vi͂ competere ad deſignandum eterna.

¶ Eſt etiam conſiderādum ꝙ hoc uerbum [Erat] ſm glo. nō ſumitur hic inq̄ntum ſignificat temporales motus more aliorum uerboru3 ſed ſm ꝙ ſignat rei exiſtentiam. vnde ⁊ uerbum ſubſtantiuū dicitur.

Uerbum erat ſumit hic ut ſignificat rei exiſtentiam.

¶ Sed poteſt aliquis querere. Cum uerbum ſit genitum a patre: quomō poſſit eſſe patri coeternum. homo enim filius a patre homine genitus eſt eo poſterior.

Dubitatio.

¶ Ad q̇ȯ dicendum eſt ꝙ principium origīs inuenitur eē prius duratione: eo ꝙ eſt ex principio propter tria. Primo quidē quia principium originis alicuius rei precedit tempore actionem: qua ꝑducit rem cui^9 eſt principium. ſicut nō ſtatim quando homo eſt incipit ſcribere: ⁊ ideo tempore p̄cedit ſcripturā. Secundo per hoc ꝙ actio ſucceſſionem habet: ⁊ ideo etiam ſi ſimul cum agente incipiat tamen terminus actionis eſt poſt agentē3. ſicut cum ſimul generatus eſt ignis in iſtis inferioribus icipit ſurſum tendere: prius tamen eſt ignis q̄ ſit ſurſum: quia motus quo ſurſum tendit quodam tempore menſuratur. Tertiomodo eo ꝙ ex uoluntate principij determinatur initium durationis eius quod eſt in principio ſicut ex uoluntate dei determinatur initium durationis creature. vnde prius fuit deus q̄ creatura.

Rñſio ad dubitationem.

Principiu3 eſt pri^9 origie prīcipiato ꝑ tria

¶ Nihil autem horum triu3 in generatiōe diuini uerbi inuenitur. non eniz deus primo fuit q̄ inceperat generare uerbum. Cū enī generatio uerbi nihil aliud ſit q̄ intelligibilis cōceptio. ſequeretur ꝙ deus eſſet prius itelligens in potentia q̄ in actu q̇ȯ eſt ipoſſibile. Similiter nō poteſt eſſe ꝙ ipſa uerbi generatio ſit ſucceſſiua. ſic enim diuinū uerbum prius eſſet informe q̄ formatū. ſicut accidit in nobis qui cogitādo uerba formamus: q̇ȯ eſt falſu3: ut iam dictum eſt.

Nullo illoru3 trium modoꝝ pri^9 ut pa^ter dicit eē prior filio.

¶ Similiter non poteſt dici ꝙ pater ſua uoluntate initium durationis filio ſuo preſtituerit: quia deus pater non generat filium uolūtate ut Arriani dixerunt: ſed naturaliter. deus enim pater ſeipſum intelligendo uerbum concipit. ⁊ ideo non ante fuit deus pater q̄ filius. Huius aliq̄lis ſimilitudo apparet in igne ⁊ in ſplēdore procedente ab igne. ꝓcedit enim ſplēdor naturaliter ⁊ ſine ſucceſſione. Item ſi ignis eſſet eternus: ſplendor eius coeternus eſſet: ꝓpter q̇ȯ filius dicitur ſplendor patris Heb. i. Qui cum ſit ſplendor glorie. ſed in hac ſimilitudine deficit conaturalitas: ⁊ ideo nominamus eum filium. Cum tamen in humana filiatione deficiat coeternitas. oportet enim ex multis ſimilitudinibus ſenſibilium in diuinam cognitionem peruenire. quia vna non ſufficit. ⁊ hoc eſt q̇ȯ dicitur in libro epheſini concilij conſiſtere. ergo ſemper patri filium. ſplendor enim denunciet impaſſibilitatem natiuitatis oſtendit uerbum conſubſtantialitatem v̇o filij nomen inſinuet. Nominamus ergo filium diuerſis nominibus ad exprimendum perfectionem eius que vno nomine nō poteſt exprimi: ut enim oſtendatur connaturalis patri dicitur filius. ut oſtendatur in nullo diſſimilis dicitur imago: ut oſtendatur coeternus patri dicitur ſplendor: ut oſtēdatur immaterialiter genitus dicitur uerbum. ¶ Deinde cum dicit.

Arrianoꝝ pō erat ꝙ de^9 pr filiu3 uolūtate generaret.

Uariis noīb^9 noīat filius ad exprimēdū ꝑfectionem ei^9

¶ Et uerbum erat apud deum.

¶ Hic ponitur ſecunda clauſula: quam euangeliſta ponit in ſua narratione. ubi prius conſideranda eſt ſignificatio duorum uerborum que in prima clauſula poſita non fuerūt. ſ. [deum ⁊ apud.] Quid enim ſit uerbum ⁊ quid principium ia3 expoſitum eſt. Hec ergo que in hac ſecunda clauſula ponuntur de nouo ſcilicet [deum ⁊ apud.] inueſtigantes diligentius proſequamur. Et ut melius expoſitionem huius ſecūde clauſule intelligam^9 dicendum eſt aliquid de ſignificatione utriuſq3 q̄ntum pertinet ad propoſitum. ¶ Sciendum eſt ergo in primis ꝙ hoc nomē deus ſignificat diuinitatem: ſed in ſuppoſito ⁊ concrete. Hoc v̇o nomen deitas ſignificat deitatem in abſtracto ⁊ abſolute: ⁊ inde eſt ꝙ nō poteſt ſupponere pro perſona ex naturali virtute ⁊ ex modo ſignificandi: ſed ſupponit ſolummodo pro natura.

Quid ſporter hoc nomē de^9 ⁊ hoc nomen deitas.

Hoc v̇o nomen [deus] habet naturaliter ex modo ſignificandi ꝙ ſupponat pro aliqua perſonarum. ſicut hoc nomē homo ſupponit pro ſuppoſito humanitatis: ⁊ ideo quandocunq3 ueritas locutionis uel ipſum predicatum exigit ut hoc nomē deus ſupponat pro ꝑſona: tunc ſupponit pro perſona ut cum dicimus deus generat deum. ⁊ ita cū hic dicitur [apud deum.] neceſſe eſt ꝙ deus pro perſona patris ſupponat: quia hec ꝑpoſitio [apud] diſtinctionem ſignificat uerbi: quod eſſe dicitur apud deu3. ⁊ l3 ſignificet diſtinctionē in perſona non tamen in natura: cum eadem ſit natura patris ⁊ filij. Euāgeliſta igitur ſignificare uoluit patris perſonam per hoc ꝙ dixit [deum.]

Hoc nomē deus naſ̄l ⁊ ex mō ſignificandi ſupponit ꝑ aliq̄ ꝑſonaru3 ſicut hoc nomē hō ſupponit ꝑ ſuppoſito humanitatis.

¶ Sciendum eſt autem circa hoc ꝙ hec prepoſitio [apud

Hec ꝑpō apud

Qdā rei ſigni ficate ꝯiūctio nē per rectuȝ importat.
Dīa īter ꝓpō nem in: ⁊ ꝓpō nem apud.

quandam coniūctionem rei ſignificate per rectū
ad rem ſignificatam per obliquuȝ: importat ſicut
hec prepoſitio |in|. ¶ Sed differenter: qꝛ hec pre-
poſitio |in| ſignificat quādam coniunctionem in-
trinſecam. hec vō ꝓpoſitio |apud| quodammo-
do extrinſecam coniūctioneȝ importat ⁊ utrūqȝ
dicimus in diuinis. ſ. filiuȝ eſſe in pr̄e ⁊ eſſe apud
patrem: ⁊ intrinſecum quidem ad conſubſtātiali-
tatem pertinet extrinſecuȝ non. ut ſic loqui liceat
cum improprie in diuinis dicatur extrinſecū: nō
niſi ad diſtinctionem ꝑſonalem refert cum filius
a patre ſolum per originem diſtinguatur. ⁊ ideo
per utrūqȝ iſtorum ⁊ conſubſtātialitas in natura
deſignatur: ⁊ diſtinctio in perſonis. Cōſubſtanti-
alitas quidem inquātum coniūctionem quandā
importat: diſtinctio vō inquantuȝ diſtinctionem
quandam ſignificat (ut ſuperius dictum eſt.) Et
quia hec prepoſitio |in| ut dictum eſt principali-
ter conſubſtātialitatem deſignat inquātum im-
portat coniūctionem intrinſecam: ⁊ ex conſequē
ti diſtinctionem ꝑſonarum inquantum omnis ꝓ
poſitio eſt trāſitiua. hec autem prepoſitio |apud|
diſtinctionem perſonaleȝ ſignificat principaliter:
conſubſtātialitatem vō inquātum quandam cō
iūctionem ſignificat quaſi extrinſecam: ideo euā
geliſta in hoc loco ſpecialiter iſta prepoſitione
apud |uſus eſt: ut diſtinctionem ꝑſone filij a pa-
tre inſinuaret cum dixit [Et uerbuȝ erat apud de
um.] ideſt filius apud patreȝ: ut alia ꝑſona apud
aliam. ¶ Sciendum eſt autem ꝙ per hanc prepo
ſitionem |apud| quatuor ſignificātur per que ob
iectiones quatuor contrarie excluduntur. ¶ Si-
gnificat enim hec prepoſitio |apud| ſubſiſtētiam
in recto: qꝛ ea que ſubſiſtētiam per ſe non habēt
nō dicunt ꝓprie eſſe apud aliquid: ſicut non dici
mus albedinem eſſe apud corpus. ⁊ ſimiliter de
alijs que per ſe nō ſubſiſtunt. Ea autem que per
ſe ſubſiſtūt dicuntur proprie eſſe vnum apud ali
ud: ſicut dicimus hominem eſſe apud hominem
⁊ lapidem apud lapidem. ¶ Secundo ſignificat
auctoritatem in obliquo. non enim proprie dici-
tur rex eſſe apud militem: ſed proprie dicit miles
apud regem. ¶ Tertio dicit diſtinctionem. non
enim ꝓprie dicitur aliquis eſſe apud ſeipſum: ſed
vnus homo eſt apud alium. ¶ Quarto ſignifi-
cat coniūctionem ⁊ ſocietatem quandam. Cum
enim dicitur aliquis eſſe apud alium: inſinuatur
nobis inter eos quedam ſocialis cōiūctio. ¶ Se-
cundum autem iſtas cōditiones importatas in ſi
gnificatione huius prepoſitionis |apud| conueni
enter euangeliſta hanc clauſulam. ſ. [uerbuȝ erat
apud deum.] ſubiungit prime clauſule ſcilicet [In
principio erat uerbum.] Pretermiſſa nāqȝ vna il
larum trium expoſitionum huius qd̄ eſt [In pri
cipio erat uerbum.] illa ſcilicet ſm quam principi
um ponitur pro filio ad quālibet aliarum expoſi
tionum ſcilicet ad illam que principiuȝ dicit idē
quod ante omnia. ⁊ ad illam ſm quam principi-
um ſumitur pro patre: duplex obiectio fit ab he
reticis ⁊ ſic ſunt quatuor obiectiones quas per q̄
tuor conditiones huius prepoſitionis |apud| ſu-
pra poſitas excludere poſſumus. ¶ Quaruȝ pri-
ma talis eſt. Tu dicis ꝙ uerbum erat in principio
ideſt ante omnia: ſed ante omnia nihil erat. Ubi
ergo erat uerbum ſi ante omnia erat. hec autem
obiectio procedit ſm imaginationem coruȝ qui

Per hāc ꝓpō nē apud: q̄tu- or ſignificant ꝑ q̄ q̄tuor ob- iectiones ex- cluduntur.
Primo ſigni ficatio. ſ. ſigni ficat ſubſiſtētiā

Scda ſignifi- catio. ſ. ſignifi cat auctēȝ in obliquo.
Tertia ſignifi catio. ſ. ſignifi cat diſtīctiōeȝ
Quarta ſigni ficatio. ſ. ſigni ficat ſocietatē quandam.

Scdm q̄tuor ſignificata hu ꝰ ꝓpōnis apd q̄tuor ab hereticis fuit obiectū

ponunt: omne quod eſt eſſe alicubi: ⁊ in loco.
¶ Que quidem excluditur a Joanne cum dicit
[apud deum.] deſignat coniūctionem ſm ultimā
dictarum conditionum: ut ſit ſenſus ſm Baſiliuȝ.
ubi ergo erat uerbum. Reſpondet [apud deum.]
non in aliquo loco cum incircūſcriptibile ſit: ſed
apud patrem qui nullo comprehenditur loco.
¶ Secunda queſtio ad idem eſt talis. Tu dicis ꝙ
uerbum erat in principio: ideſt ante omnia: ſed
ea que ſunt ante omnia a nullo videntur procede
re: cum illud a quo procedit aliquid prius eſſe vi-
deatur eo ꝙ procedit ab ipſo. ergo uerbum non
eſt procedens ab alio. ¶ Hec autem obiectio ex-
cluditur cum dicit [uerbum erat apud deum.] ut
li [apud] accipiatur ſm ſecundam conditionem
ſm quam importat auctoritatem in caſuali: ⁊ ſit
ſenſus ſm Hilarium. A quo eſt uerbum ſi eſt ante
omnia. Euāgeliſta reſpondet [uerbum erat apud
deum.] quaſi dicat lȝ uerbum careat initio durati
onis: non tamen caret principio uł auctore. Erat
enim apud ut apud auctorem. ¶ Tertia queſtio
eſt ad aliam expoſitionem ſm quam principium
ſupponit pro pr̄e que talis eſt. Tu dicis [In prin
cipio erat uerbum.] id eſt filius erat in patre: ſed il
lud quod eſt in aliquo non videtur eſſe ſubſiſtēs
ut ypoſtaſis. ſicut albedo que eſt in corpore non
ſubſiſtit. ¶ Sed hec obiectio ſoluitur per hoc qd̄
dicit [uerbum erat apud deuȝ.] ut li [apud] ſuma
tur ſm primam conditionem per quam impor-
tat ſubſiſtentiam in recto: ⁊ ſic ſm Criſoſtomum
eſt ſenſus [uerbum erat in principio] non ut acci-
dens: ſed [erat apud deum] ut ſubſiſtens ⁊ ypo-
ſtaſis diuina. ¶ Quarta queſtio ad idem eſt talis
Tu dicis ꝙ uerbum erat in principio: ideſt in pa-
tre: quod autem eſt in aliquo non eſt diſtinctum
ab eo: ergo filius non eſt diſtinctus a pr̄e. ¶ Sed
hec obiectio excluditur [⁊ uerbum erat apud de-
um.] ut li [apud] ſumatur ſm tertiam conditionē
ſm quam ſignificat diſtinctionem: ut ſit ſenſus ſȝ
Alcuinum ⁊ Bedam [uerbum erat apud deum.]
⁊ ſic erat in patre per conſubſtātialitateȝ nature:
qd̄ tamen eſt apud ipſum per diſtinctionem per
ſone. ¶ Sic ergo per hanc clauſulam [⁊ uerbum
erat apud deuȝ.] oſtenditur coniunctio uerbi ad
patrem in natura ſm Baſilium. Diſtinctio autem
in perſona ſm Alcuinum ⁊ Bedam. Subſiſtentia
uerbi in natura diuina ſm Criſoſtomum. Aucto
ritas patris ad uerbum ſm Hilarium. ¶ Notan-
dum auteȝ ſm Origenem ꝙ per hoc ꝙ dicit [uer
bum erat apud deum.] oſtendit filium ſemper fu
iſſe apud patrem. In ueteri enim teſtamento dici
tur factum eſſe uerbum domini ad Hieremiaȝ uel
quemcūqȝ alium: ut patet in multis ſcripture lo-
cis: non auteȝ dicitur uerbum dn̄i erat apud hie
remiam uel apud alium: quia ad illos fit uerbuȝ
qui incipiunt habere uerbum poſtq̄ȝ nō habue-
runt. vnde euangeliſta non dixit uerbum factum
eſſe apud patrem ſed [erat apud patrem.] quia ex
quo pater erat uerbum apud eum erat. ¶ Dein-
de cum dicit.

¶ Et deus erat uerbum.

¶ Hec eſt tertia clauſula narrationis ioannis: que
quidem ſm ordinē doctrine cōgruētiſſime ſequi
tur: quia enim ioannes dixerat de uerbo quādo
erat ⁊ ubi erat: reſtabat querere quid erat v̄bum

deo.
Prīa obiectio.
Excluſio obie ctiōis a Jo. cū dicit [apd deū]
Rn̄ſio baſilij.

Scda obiectiō ab eiſdē facta

Excluſio ſcde obiectionis cuȝ dicit [v̄bū erat apud deuȝ.]

Rn̄ſio hilarij.

Tertia obiectio ad idem.

Excluſio iſtie obiectiōis cū di cit [v̄buȝ erat apud deum.]
Rn̄ſio Criſo.

Quarta obie ctio ad idem.

Excluſio q̄rte obiectionis cuȝ dicit [uerbuȝ erat apd deū]

Rn̄ſio alcuini ⁊ Bede.

Per hāc cla uſulā ⁊ v̄buȝ ⁊c. habet ꝯiū ctio v̄bi ad pa trē ſm Baſil. Diſtictio i pſo na ſȝ alcuinū ⁊ bedā. ſubſi ſtētia v̄bi i nā dīa ſȝ hilar. auctas patris ad uerbuȝ ſm Hilarium.

ideſt uerbum erat deus. ut li [uerbū] ponatur ex parte ſuppoſiti ꝛ li [deus] ex pte pdicati. ¶ Sed cum prius querēdum ſit de re qd eſt ꝙ ubi ꝛ quā do ſit: videt ꝙ ioānes hūc ordinem puertat: inſi nuans primo de vbo ubi ꝛ quādo ſit. ¶ Ad hāc autem qōnem reſpōdet Origenes dicēs ꝙ aliter dicit eſſe uerbū dei apud hoiem ꝛ aliter apud deum. Nam apud hoiem eſt ut pficiens ipſum: qa per illud homo efficit ſapiens ꝛ bonus. Sap. vii. Amicos dei ꝛ pphetas cōſtituit. Apud deuz vo nō ita dicit eſſe uerbum quaſi pater pficiat per vbum ꝛ illuſtret ab ipſo. ſed ſic eſt apud deum ꝙ accipit naturalē diuinitatem ab ipſo qui uerbum loquit: a quo habet ut ſit idē deus cum eo: ex eo ꝙ eſt per originē apud deū: neceſſe fuit primum oſtēdere ꝙ vbuz erat in patre ꝛ apud patrē ꝙ ꝙ vbū erat de⁹. ¶ Sciēdū eſt aūt ꝙ p hāc clauſulā [deus erat vbuz.] reſpōderi pōt duabus obiectionib⁹ que ex pcedētib⁹ iſurgūt. Quarū vna iſurgit ex noīe vbi ꝛ eſt talis. Tu dicis ꝙ [vbū erat in principio ꝛ apd deū.] Cōſtat aūt ꝙ vbū ſm cōez uſum loquēdi ſignificat uocē aliquā ꝛ enūciationē necnō manifeſtationē cogitationū: ſꝫ iſta tranſeūt ꝛ nō ſubſiſtūt: poſſet ergo credi ꝙ de tali uerbo euāgeliſta loqueret. ¶ Sed iſta qō ſatis per pdicta excludit ſm Hila. ꝛ Aug. homel. prima ſup Io. qui dicit manifeſtū eē vbū in hoc loco nō poſſe per locutionē accipi: qꝛ cū locutio ſit in motu ꝛ traſeat nō poſſet dici ꝙ [in principio erat vbū.] ſi vbū eēt qd traſiēs ꝛ in motu. Itē cū dicit [ꝛ vbuz erat apud deū.] datꝫ idē itelligi. ſatis enim pꝫ ꝙ aliud eſt ineē ꝛ aliud eſt adeſſe. Uerbū enim nrm cū nō ſubſiſtat nō adeſt ſed ieſt. vbū aūt dei eſt ſubſiſtēs ꝛ ideo adeſt: ꝛ idcirco euāgeliſta ſignāter dixit [uerbū erat apud deū.] Sed tn̄ ut obiectionis cā tollat totalr nām ꝛ eē vbi ſubdit. d. [ꝛ vbū erat deus.] ¶ Alia qō iſurgit ex hoc ꝙ dixerat [apud deū.] Cū enim li [apud] dicat diſtinctionez: poſſet credi ꝙ [vbū erat apud deū.] ſ. patrē: ab ipſo i nā diſtinctū. Etiō ad hoc excludēdū ſtatiz ſubdit cōſubālitatē vbi ad patrē. d. [Et vbū erat de⁹.] q. d. nō ſepat⁹ a pře per diuerſitatē nāe qꝛ ipm vbum eſt deus. ¶ Nota ēt ſpālē modū ſignificādi qꝛ dicit [vbū erat de⁹.] abſolute ponēdo [deū.] ut oſtendat nō eo modo deū eē quo nomē deitatis attribuit dicē in ſacra ſcriptura: qꝛ cuꝫ additione aliq aliqñ hoc nomē creatura pticipat: ſicut illō Exo. vii. Ego ꝯſtitui te deū pharaonis. ad deſignāduz ꝙ nō erat de⁹ ſimplr: nec per nām: qꝛ ꝯſtituebat deus alicuius determinate. Et illud pſal. Ego dixi dij eſtis. q. d. per meā reputationē nō ſm rei veritatem dij eſtis. Aliud enim eſt deū reputari. aliud eē deū. Uñ vbū abſolute dr deus qꝛ eſt ſm eēntiam ſuam deus ꝛ nō pticipatiue ſicut hoies ꝛ angeli. ¶ Sciēdū eſt ēt ꝙ circa hāc clauſulaz Origenes turpiter errauit ex mō loquēdi q in greco hētur ſumēs occaſionē ſui erroris. Cōſuetudo enim eſt apud grecos ꝙ cuilibet nomini apponūt articulum ad deſignādum diſcretionē quādam. qꝛ ergo in euāgelio ioannis in greco huic nomini qō eſt uerbū cum dicit [In principio erat uerbum.] ꝛ ſimiliter huic nomini qō eſt [deus.] cum dicit [ꝛ uerbū erat apud deum.] apponit articulus ut dicat li [uerbum.] ꝛ li [deus.] ad deſignandum eminētiam ꝛ diſcretionē uerbi ad alia uerba: ꝛ principalitatez patris in diuinitate: ꝛ ideo cum in hoc

Dubitatio. *Rñſio origēis* *In hac pticla [de⁹ erat vbū] rñdet duabus obiectionibus* *Prīa obiectō* *Rñſio ad obiectionē ſm Hilariū ꝛ Aug^n* *Scda obiectō* *Rñſio ad obiectionem.* *Spālis mod⁹ ſignificādi ponit cū dr [vbū erat deus.] qꝛ ponit de⁹ abſolute ꝛ nō cum aliq̄ additione* *Error Orige. q qꝛ cū dr [uerbū erat deum.] ꝛ nō ponat articulo ad li [vbū.] neq̄ ad li [de⁹] ut greci faciūt. dixit ꝙ fili⁹ erat vbuz p eēntiā nō tñ de⁹ p eēntiā ſꝫ ſolus pr: qō falſiſſimū eſt.*

qō dicit [uerbum erat deus.] nō apponat articulus huic nomini [deus.] qō ſupponit pro pſona filij. Blaſfemauit Origenes ꝙ uerbū non eſſet deus per eēntiam: lꝫ ſit eēntialiter uerbū. ſed dicitur per participationē deus. ſolus vo pater eſt deus per ſuam eēntiam ꝛ ſic ponebat filium patre minorem. ¶ Qō aūt non ſit uerum pbat Criſoſtomus per hoc ꝙ ſi articulus poſitus huic nomini [deus] importaret maioritatez in patre reſpectu filij nunq̄ apponeret huic nomini deus cum de alio pdicat: ſed ſolum quādo pdicat de patre: ꝛ ſemp cum dicat de patre apponeretur articulus. ¶ Inuenimus aūt cōtrarium per duas auctoritates apli qui notat chriſtū deum cum appoſitione articuli. d. in epiſtola ad Titum. ii. Expectātes beatam ſpem ꝛ aduentū glie magni dei. Ibi eniz deus ſupponit pro filio ꝛ apponitur ei articulus In greco ergo chriſtus eſt deus magnus. ¶ Itez idem aplus Rom. ix. dicit. Ex quibus chriſt⁹ qui eſt ſup omnia deus bñdictus in ſecula. ibi ſimiliter ad li [deus] ponit in greco articulus. ¶ D. prime Ioā ultimo dicit. Ut ſimus in uero filio eius chriſto ieſu. hic eſt uerus deus ꝛ vita eterna. chriſtus ergo nō eſt per pticipationē ſed uerus. Patet igit eē falſum qō Origenes finxit. ¶ Ratio aūt qre euāgeliſta nō appoſuit articulū huic noī [deus.] aſſignat a Criſo. ſ. qꝛ iā bis noīauerat deū cū appōne articuli: ꝛ iō nō oportebat reitare tātō ſꝫ ſubītelligit. ¶ Uel dicēdū eſt ꝛ meli⁹ ꝙ de⁹ ponit hic in pdicato ꝛ tenet formalr. ꝯſuetū erat aūt ꝙ nominib⁹ in pdicato poſitis: nō ponit articulus cū diſcretione iportet. ſi vo de⁹ poneret hic ex pte ſubiecti pro q̄cūq3 pſona ſupponeret ſiue p filio ſiue pro ſpū ſcō nō eſt dubium ꝙ in greco ibi apponeret articulus. ¶ Deinde cum dicit.

Probō Criſ. ꝙ nō opꝫ huic noī [de⁹] appōnere articulū. *Probō ex duplici auctē locū ſumens.* *Quare euāgeliſta nō appoſuit articulū Criſo⁹ rōnē aſſigt* *Alia rñſio ꝛ melior.*

¶ Hoc erat in principio apud deum.

¶ Hic ponit quarta clauſula que introducit propter clauſulam pcedentem. Ex hoc enim ꝙ euangeliſta dixerat ꝙ [uerbum erat deus.] duplex falſus intellectus accipi poterat a nō recte ſentientibus. ¶ Unus a gentilibus qui ponūt pluralitatem ꝛ diuerſitatem deoꝝ ꝛ eoꝝ contrarias dicunt eē uolūtates: ſicut illi qui fabulant iouē pugnaſſe cū ſaturno: ꝛ ſicut manichei qui ponūt duo ꝯtria pricipia nāe. Cōtra hūc errorē dñs dixit Exo. xxx. Audi iſrael dñs de⁹ tuus de⁹ vnus eſt. Quia ergo euāgeliſta dixerat [vbū erat apud deū ꝛ deus erat vbū.] pñt iſti in fulcimētū ſui erroris iſtō adducē: itelligētes aliū eē deū apud quē eſt vbum ꝛ aliū ipm vbū: ꝛ cū hoc alteri⁹ ſiue ꝯtrie uoluntatis: qō eſt ꝯtra legē euāgelij. Ad hoc ergo excludēdum dicit [hoc erat in principio apud deum.] q. d. ſm Hilariū. ita dico ꝙ uerbū eſt deus: qō tñ nō eſt hñs diuiſam diuinitatē. ſed eſt apud deuz ſ. in vna natura ꝛ eadē in qua ipſe eſt. ¶ Itez per hoc ꝙ dicit [uerbū erat deus.] ne intelligeretur ꝙ hēret ꝯtriā uolūtatē addidit hoc ꝙ ſ. [uerbū erat in principio apud deū.] ſ. patrē nō diuiſim ab ipſo. nō enim ꝯtriū: ſed hñs cū eo idētitatē nāe ꝛ cōcordiā uolūtatis: que qdē vnio fit per eōionē diuine nāe in trib⁹ pſonis: ꝛ per nexū nālis amoris patris ꝛ filij. ¶ Alius error poterat ex pmiſſis uerbis elici ab arrianis qui ponūt filiū minorem eſſe ꝙ pater, ppter hoc qō dicit Pater maior me eſt. Ioānis. xiiii. Dicunt enim patrem maio-

Ex iſtis ppōne ſ. [vbū erat deus.] duplex falſus itellect⁹ pt accipi. Un⁹ accipit a gētilib⁹ q pluralitatē deorū poſuerūt. Ali⁹ aūt ſiue ꝛ ipſi manichei q duo ꝯtria pricipia nāe poſuerunt. *Error arriāorū q ponebāt patrē eē maiorem filio.*

tē filio ꝛ q̄tū ad eternitatē ꝛ q̄tū ad nāe diuinitatē. ut ergo euāgeliſta excluderet addidit [hoc erat ī principio apud deū.] Arri⁹ eni primā clauſulā .ſ. [In pricipio erat v̄bum.] admittit. Nō tñ vult ꝙ ibi pricipiū accipiat pro pr̄e: ſed pro pricipio creaturarū .d. ꝙ [v̄bū erat in pricipio] creaturaꝝ. ꝛ iō nequaq̄ pr̄i eſt coetn⁹. ſed hoc excludit̄ ſm Criſ. per illā clauſulā [hoc erat in pricipio.] nō q̄dē creaturarū ſed [in pricipio apud deū.] i. ex quo deus fuit. nunq̄ eni pr̄ ſolitari⁹ fuit a filio ſiue v̄bo: ſed ſemp hoc .ſ. v̄bum apud deū erat. ¶ Itē Arrius ꝯfitet̄ ꝙ uerbū erat deus: ſed tamē minor patre. Sed hoc excludit̄ per ea que ſequuntur. ¶ Duo enim ſunt ꝑpria magni dei que Arrius deo patri ſingulr̄ attribuebat .ſ. etnitas: ꝛ oipotētia. In quocūq̄ ergo iſta duo īueniunt̄: ille eſt magn⁹ deus quo nullus eſt maior. ſꝫ hec duo euāgeliſta v̄bo attribuit. ergo v̄bū eſt magn⁹ de⁹ ꝛ nō minor. Eternitatē q̄dē dic̄ eē in v̄bo per hoc ꝙ dic̄ [hoc erat in pricipio apꝺ deū.] i. v̄bū ab eterno nō ſolū in pricipio creaturarū (ut Arri⁹ ītellexit) erat: ſꝫ apud deū accipiēs eē ꝛ diuinitatē ab eo. Oipotētiā v̄o attribuit v̄bo ꝑ hoc ꝙ ſubdit [oia per ipm facta ſunt.] ¶ Origenes v̄o hāc eādē clauſulā ſatis pulchre exponēs dic̄ ipſaꝫ nō eē aliā a tribus primis: ſed ipſam eē quēdā epilogū ꝑmiſſoruꝫ. Euāgeliſta eni poſtq̄ īſinuauerat v̄tatē eſſe filij: trāſitur⁹ ad ei⁹ inſinuādā v̄tutē ꝓcedit q̄ſi inſumma epilogādo in q̄rta clauſula qꝺ in primis trib⁹ ꝓdixerat. Primo eni ꝑ hoc ꝙ dic̄ [hoc.] ītelligit t̄tiā clauſulā. ꝑ hoc v̄o ꝙ dic̄ [erat ī pricipio.] recolligit primā. ꝑ hoc v̄o ꝙ ſbdit [erat apꝺ deū.] recolligit ſcḋam: ut ſic nō ītelligas aliud v̄bū qꝺ erat in principio: ꝛ qꝺ erat de⁹. Sed hoc v̄bū qꝺ erat de⁹ [erat in pricipio apud deū.] ¶ Siq̄s ergo recte ꝯſideret has q̄tuor ꝑpōnes īueniet euidenter per eas deſtrui oēs hereticoꝝ ꝛ phoꝝ errores. ¶ Quidā eni heretici ſic hebeon ꝛ corinthus dixerūt chriſtū nō ꝓexititiſſe bt̄e v̄gini: ſed ab ea ſūpſiſſe eēndi ꝛ durationis pricipiū ponētes eū fuiſſe hoiem purū ſed meruiſſe diuinitatē per bona merita. ¶ Qꝺ ēt fotin⁹ ꝛ paulus ſamoſecan⁹ eos ſecuti dixerūt. ¶ Hoꝝ errorē euāgeliſta excludit d. [In pricipio erat v̄bū.] i. añ oia ꝛ in pr̄e ab etno. nō ergo ſūpſit initiū ex v̄gine. ¶ Sabelli⁹ v̄o lꝫ fateret̄ ꝙ de⁹ qui carnē ſuſcepit ex v̄gine nō ſūpſit initiū: ſed fuit ab etno: tñ dicebat ꝙ non erat alia ꝑſona pr̄is qui fuit ab etno: ꝛ filij qui carneꝫ aſſūpſit ex v̄gine: ſed idē erat pr̄ ꝛ fili⁹ ꝑſonalr̄: trinitatē ꝑſonaꝝ in diuinis ꝯfundēs. ¶ Cōtra hūc errorē dicit euāgeliſta [ꝛ v̄bū erat apud deū.] .ſ. filius apud patrē ut ali⁹ apud aliū. ¶ Eunomi⁹ v̄o poſuit filiū oīno diſſilem eē pr̄i: ꝛ hoc ꝯñter euāgeliſta excludit. d. [et de⁹ erat v̄bū.] ¶ Arrius v̄o dicebat filiū pr̄e minorē: ſed hoc excludit euāgeliſta cū dic̄ [hoc erat in pricipio apud deū.] qꝺ ſupra fuit expoſitū: per hoc etiā excludunt̄ errores phoꝝ. ¶ Quidā enim phoꝝ antiq̄ .ſ. nāles ponebāt mūdū nō ex aliquo ītellectu neq̄ per aliquā rōnē: ſed a caſu fuiſſe: ꝛ iō a pricipio rōnē non poſuerūt: ſeu ītellectū aliquā cām rerū: ſed ſolā māꝫ fluitātē utpote athomos. ¶ Sicut Democritus poſuit ꝛ alia huiuſmodi pricipia mālia: ut alij poſuerūt. Cōtra hos eſt qꝺ euāgeliſta dic̄ [In principio erat v̄bū.] a quo res .ſ. principiū ſūpſerūt: ꝛ nō a caſu. ¶ Plato aūt poſuit rōnes oium rerū ſeparatarū ſubſiſtētes ſeꝑatas in ꝑprijs naturis: ꝑ q̄rū ꝑticipationē res māles eēnt: puta per rōneꝫ hois ſeꝑatā quā dicebat per ſe hoiem hērēt ꝙ ſunt homines. Sic ergo hāc rōnē per quā oia facta ſunt ītelligas ſeꝑatas a deo ut Plato ponebat. addit euāgeliſta [ꝛ v̄bū erat apꝺ deū.] ¶ Alij ēt platōici ut Criſo⁹ refert: ponebāt deū pr̄eꝫ eminētiſſimū ꝛ primū: ſub quo ponebāt mētē quādā ī qua dicebāt eē ſilitudines ꝛ ideas oium reruꝫ. Ne ergo ſic ītelligas ꝙ v̄bū erat apꝺ patrē: q̄ſi ſub eo ꝛ minor eo: addit euāgeliſta [ꝛ v̄bū erat deus.] ¶ Ariſtoteles v̄o poſuit in deo rōnes oiuꝫ reꝝ. ꝛ ꝙ idē eſt in deo ītellect⁹ ꝛ ītelligēs ꝛ ītellectū: tñ poſuit mūdū coeternū ſibi fuiſſe. Et cōtra hoc eſt quod euāgeliſta dicit [hoc.] .ſ. v̄bū ſolū [erat in pricipio apud deū.] ita ꝙ li [hoc] nō excludit aliā ꝑſonaꝫ: ſed aliā nām coetnā. ¶ Nota ēt in ꝑdictis dr̄iam Jo. ab alijs euāgeliſtis: quō .ſ. digni⁹ euāgeliū ſuum īcepit q̄ alij. Ipſi eni annūciauerūt chriſtum filiū dei ex tpe natū Mat. ii. Cū nat⁹ eēt ieſus ꝛc̄. Jo. v̄o dicit eū ab eterno fuiſſe [In principio] inquit [erat v̄bū.] Ipſi ēt dicūt eū ſubito īter hoies appꝑuiſſe. Luce. ii. Nūc dimittis ſeruū tuū dn̄e ꝛc̄. añ faciē oium populoꝝ ꝛc̄. Jo. v̄o. d. eū apud patrē ſemp fuiſſe [ꝛ v̄bū] ingt [erat apud deū.] Alij ēt ipm hoiem Mat. ix. Glificabāt deū qui ptāteꝫ talē hoib⁹ dedit. Jo. v̄o. d. ipm eē deū. [ꝛ v̄bū] inquit [erat de⁹.] Alij dixerūt eū fuiſſe cū hoib⁹ cōuerſatū Mat. xvii. Cōuerſantib⁹ aūt illis ꝛc̄. Sed Jo. dicit eū apꝺ patrē ſemp fuiſſe. [hoc] ingt [erat in pricipio apꝺ deū.] Nota ēt ꝙ euāgeliſta ſignāter recitat hoc v̄bū [erat.] ut oſtēdat v̄buꝫ dei oia tpa .ſ. pn̄s: ꝓteritū ꝛ futurū excedē. q. d. erat ultra tps pn̄s: ꝓteritū: ꝛ futurū: ſm ꝙ tāgit̄ in gloſa.

Arrian⁹ ꝯfitetur v̄bū eē deū: ſꝫ dicit eē minorē patre. Duo ſūt ꝓpria magni dei .ſ. etnitas ꝛ oipotētia.

Expō Orige.

Per ꝑdictas q̄tuor ꝑpōnes oēs extirpant̄ errores. Error hebeonis ꝛ corinthi.

Fotin⁹ ꝛ paulꝰ ſamoſecan⁹ hebeonis ſecti ꝛ corinthi. Hoꝝ errores ꝯfutat euāgeliſta.

Error ſabellij.

Cōtra hūc errorē euangeliſta dic̄ ꝛ v̄buꝫ erat apud deū.

Error eunōij.

Error arrij.

Pō Dēocriti

Pō platonis.

Pō quorūdā platonicorum

Pō Ariſtotel

Drīa Jo. ab alijs euāgeliſtis.

LEC. II.

Omnia per ipſum facta ſunt.

Poſtq̄ Euāgeliſta eē ꝛ nāꝫ diuini v̄bi quātū dici pōt ab hoie īſinuauerat: ꝯñter manifeſtat ei⁹ v̄tutē. Et primo oſtēdit ei⁹ v̄tutē q̄tuꝫ ad oia que in eē ꝓcedūt. Scḋo ſpāliter quātū ad hoies ibi [Et vita erat lux hoium.] ¶ Circa primū ponit tres clauſulas q̄s nō diſtinguimus ad pn̄s: q2 ſm diuiſas expōnes ſanctoꝝ ſunt diuerſimode diſtinguende. ¶ Prima ergo clauſula eſt [Oia per ipꝫ facta ſunt.] que iducit̄ ad oſtēdēdū tria de v̄bo. ¶ Et primo ſm Criſo. ad oſtēdēduꝫ eq̄litatē v̄bi ad patrē: ſicut eni dictū eſt ſupra euāgeliſta excluſerat errorē arrij: oſtēdēs coeternitatē filij ad patrē per hoc ꝙ dixerat [hoc erat in pricipio apud deū.] hic v̄o eūdē errorē excludit oſtēdēdo oipotētiā filij. d. [Oia per ipm facta ſunt.] ¶ Eſſe enim principiū oium factoꝝ ꝓpriuꝫ eſt dei magni oipotētis: iuxta illud pſal. Oia queciūq̄ dn̄s uoluit fecit in celo ꝛ in terra. Uerbū ergo per qꝺ facta ſunt oia eſt deus magnus ꝛ coeq̄lis pr̄i. ¶ Scḋo ad oſtēdēdū coeternitatē v̄bi ad patrē ſm Hilariū. Quia eniꝫ per hoc qꝺ dixerat [In principio erat v̄bū.] poſſet aliq̄s intelligere hoc dictū fuiſſe de principio creaturarū. i. fuiſſe aliqꝺ tēpus añ oēm creaturā in quo v̄bū non erat: ideo hoc excludēs euāgeliſta dixit [Oia per ipm facta ſunt.] Si enim oia ſunt facta per v̄bū: ergo ꝛ ipꝫ tp̄s: ex quo ſic argumētat̄. ¶ Si oē tp̄s ab ipſo factū ē: ergo nullū tp̄s fuit añ ipm nec cū ipſo: q2 añ oia erat. ergo ſūt ab etno coetni. ¶ Tertio ſꝫ

Primo ponit̄ tres clauſule q̄ diuiſimode a dictis exponūt.

Tria iducit̄ d̄ v̄bo. ꝛ primo ſꝫ Criſo. eq̄litas v̄bi ad patreꝫ

Propriū magni dei ē eē principiū oiꝫ factoꝝ.

2⁹ iducit̄ coeternitas v̄bi ad pr̄eꝫ ſꝫ Hila.

Rō phīs ꝓpoſitum.

Unde dicũt ꝙ poſtq̃ euãgeliſta dixerat[oĩa per ipſum facta ſunt.] ɔ̃nter adiũgit[⁊ ſine ipſo factũ eſt nihil.] quaſi dicat ita dico oĩa per ipſuꝫ facta eſſe: qđ tñ ſine ipſo factũ eſt aliqđ. ſ. ipſum nihil.

Ex hoc error triplex hẽſis ꝓceſſit. ⁊ prima Ualentini.

¶ Ex hoc aũt ꝓceſſit triplex hẽſis. ſ. Ualẽtini q ut dicit Orige. ponit multa principia: ⁊ ex illis prĩcipijs dicit ꝓcedẽ. xxx. ſecula. Prima tñ prĩcipia q̃ ponit ſunt duo. ſ. ꝓfundũ qđ uocat deũ pr̃ẽ: ⁊ ſilẽtiũ. Ex his duob⁹ dicit ꝓceſſiſſe decẽ ſecula. Ex ꝓfundo aũt ⁊ ſilẽtio dicit eẽ alia duo prĩcipia. ſ. itellectũ ⁊ ṽitatẽ: ex qb⁹ ꝓceſſerũt octo ſecula. Ex itellectu aũt ⁊ ṽtute dicit eẽ alia duo prĩcipia. ſ. uerbũ ⁊ vitã: ex qb⁹ ꝓcedũt. xii. ſecula ⁊ ſic ſunt. xxx. ex ṽbo aũt ⁊ vita ſm euũ ꝓceſſit hõ chr̃s ⁊ eccl̃ia. ſic ergo Ualẽtin⁹ ponebat ꝓlationẽ ṽbi multa ſecula preceſſiſſe. ⁊ iđ dicit ꝙ q2 euãgeliſta dixerat [oĩa per ipm̃ facta ſunt.] ne aliqs intelligeret illa ſcl̃a ꝓcedẽtia eẽ ꝑfecta per ṽbũ: ideo ɔ̃nter adiũxit[⁊ ſine ipſo factũ eſt nihil.] i. oĩa ſcl̃a ꝑexñtia ⁊ que in eis fuerũt: que ideo Joãnes uocat[nihil:] q2 humanã rõnẽ excedũt: nec pñt capi per itellectũ.

Scḋs error ẽ fuit manichei.

¶ Scḋs error ex hoc ꝓcedẽs fuit manichei: qui ponebat duo ɔ̃ria principia. Unũ. ſ. rerũ icorruptibiliũ: ⁊ aliđ corruptibiliũ. dicit ergo ꝙ poſt q̃ ioãnes dixerat[Oĩa per ipm̃ facta ſunt.] ne crederet ṽbũ eẽ corruptibiliũ rerũ cã ſtatim ſubiũxit[Et ſine ipſo factũ eſt nihil.] i. corruptioni ſubiecta. que nihil eẽ dicunt: q2 coꝝ eẽ eſt ɔ̃tinue trãſmutari in nihil.

3⁹ error ẽ coꝝ q per nihil uolũt ꝙ itelligat diabolus.

¶ Terti⁹ error eſt coꝝ qui uolunt ꝙ per[nihil]itelligat diabolus: iuxta illud Job xviii. Habitet in tabernaculo ei⁹ ſocij eius qui nõ eſt. Dicũt ergo oĩa eẽ facta per ṽbũ preter diabolũ. ⁊ iđ exponũt[ſine ipſo factũ eſt nihil.] i. diabolus.

Iſti tres errores ex vno fõte ꝓcedẽtes ſ. ꝙ li nihil affirmatiue accipiatur.

¶ Sed oẽs iſti tres errores ex vno fonte ꝓcedẽtes. ſ. ex hoc qđ ipm̃ nihil uolũt affirmatiue accipi: excludunt per hoc ꝙ nihil nõ ponit hic affirmatiue ſed negatiue tm̃ ut ſit ſenſus ita facta ſunt oĩa per ṽbũ ꝙ nihil eſt ꝑticipãs eẽ: qđ non ſit factũ per ipſuꝫ.

Inſtãtia ɔ̃tra predicta.

¶ Sed iſtabit forſitã aliqs dicens hãc clauſulã ſupflue fuiſſe appoſitaꝫ. Si itelligat negatiue: eo ꝙ euãgeliſta dicẽs[Oĩa per ipſuꝫ facta ſunt.] ſufficiẽter videt dixiſſe non eẽ aliqđ qđ nõ ſit factũ per ṽbũ.

Solo inſtãtie.

¶ Ad qđ dicẽdũ ꝙ ſm multos itroducta eſt hec ꝑticula m̃tiplr̃ ex m̃tis de cauſis. Quarũ vna cã eſt ſꝫ Criſoſtomũ ne aliqs legẽs in ueteri teſtamẽto ⁊ iueniẽs ſolũ viſibilia enũata a moyſe in creatione rerũ: crederet illa tm̃ facta eẽ per vbũ. ideo euãgeliſta dũ dixiſſet[Oĩa per ipſuꝫ facta ſunt.] que. ſ. enũauerat moyſes: iđ ɔ̃nter adiũxit[ſine ipſo factũ eſt nihil.] q̃ſi dicat nihil coꝝ que ſunt ſiue viſibile ſiue iuiſibile eſt factũ ſine ṽbo. Et hoc mõ loquit Ap̃lus Col. i. dicens Oĩa ɔdita eẽ in chr̃o ſiue viſibilia ſiue iuiſibilia. Ubi ap̃ls ſpãliter mẽtionẽ facit de iuiſibilib⁹: qa de eis Moyſes apte mẽtionẽ nõ fecerat ꝓpter ruditatẽ illi⁹ ppl̃i q ſupra ſenſibilia eleuari nõ poterat.

Aſſignat alia cã q̃re itroducta ſit illa ꝑticula ꝑ Criſoſt. ⁊ eſt aſſignatõ ſua ſecunda.

¶ Introducit ẽt ſm Criſoſtomuꝫ aliomõ ſic. Poſſet enim aliqs legẽs euãgeliũ multa ſigna ⁊ miracula facta per chr̃m: ſicut illud Mat. ii. Ceci vidẽt ⁊c̃. credẽ per hoc ꝙ dicit Joãnes[Oĩa ꝑ ipſum facta ſunt.] debẽ itelligi oĩa illa tm̃ que in illis euãgelijs ɔtinent: ⁊ nihil aliud factũ per ipſuꝫ ⁊ iđ ne hoc ſuſpicet qs: ɔ̃nter euãgeliſta inducit. [⁊ ſine ipſo factũ eſt nihil.] q. d. nõ ſolũ ea que in euãgelijs ɔtinent ſunt facta per ipſuꝫ: ſed nihil eorũ que facta ſunt eſt factũ ſine ipſo. ⁊ ſic ſm Criſoſtomũ hec ꝑticula itroducit ad oſtẽdẽdũ totalem cãlitatẽ: ⁊ eſt q̃ſi cõpletiua premiſſe.

Alia cã aſſignat Hilari⁹ q̃re introducit hec ꝑticula.

¶ Scḋm Hilariũ ṽo introducit hec ꝑticula ad oſtẽdẽdum ꝙ ṽbũ hẽt ṽtutẽ opatiuã ab alio. q2 cuꝫ euãgeliſta dixerat[Oĩa per ipſum facta ſunt.] poſſet intelligi patrẽ excludi ab oĩ cãlitate. ideo ɔ̃nter addidit [Et ſine ipſo factũ eſt nihil.] q. d. ſic per cuꝫ facta ſunt oĩa: ut tñ pr̃ cũ eo oĩa fecerit. Nã tãtũ ualet[ſine eo.] ac ſi dicat nõ ſolus. ut ſit ſenſus. nõ ipſe ſolus eſt per quẽ facta ſunt oĩa: ſed ipſe eſt alius ſine quo factũ eſt nihil. q. d. [ſine ipſo.] cũ alio opante ſ. patre[factũ eſt nihil.] iuxta illud Prouer. viii. Cũ eo erã cũcta cõponẽs.

In q̃dã homi. q̃ Orige. attribuit alia expõ inuenitur.

¶ In q̃dã aũt homel. que icipit. Uox ſpũalis aqle. ⁊ attribuit Orige. iuenit alia expõ ſatis pulchra. Dicit enĩ ibi ꝙ in greco ẽ [thoris]ubi in latino hẽm⁹[ſine.]thoris aũt idẽ eſt qđ foris uel extra. q. d. ita[Oĩa per ipſuꝫ facta ſunt.] ꝙ extra ipſum factũ eſt nihil. ⁊ ideo hoc dicit ut oſtẽdat per ṽbũ ⁊ in ṽbo oĩa ɔſeruari: iuxta illđ Heb. i. Portãs oĩa ṽbo ṽtutis ſue.

Quedã ſũt q̃ nõ idigẽt operãte niſi quãtum ad fieri.

¶ Quedã enim ſunt que nõ idigẽt opante: niſi quãtũ ad fieri: cũ poſſunt ſubſiſtẽ poſtq̃ fuerũt facta abſq3 agẽtis iſluxu. ſicut dom⁹ idiget qdẽ artifice quãtum ad ſuũ fieri: ſed tñ ꝑſiſtit in ſuo eẽ abſq3 artificis iflucntia. Ne ergo credat aliqs oĩa per ṽbũ ſic facta eẽ ꝙ ſit cã coꝝ quãtũ ad fieri ſolũ ⁊ nõ quãtuꝫ ad ɔſeruationẽ in eẽ: ideo ɔ̃nter euãgeliſta ſubiũxit. [Et ſine ipſo factũ eſt nihil.] hoc eſt nihil factũ eſt extra ipſuꝫ: q2 ipſe ambit oĩa ɔſeruãs ea.

Alia expõ ſm Aug⁹ Orig. ⁊ plures alios

¶ Exponit aũt hec ꝑticula ſm Aug. ⁊ Orig. ⁊ pl̃res alios ſic. ut per nihil itelligat peccatũ. q2 ergo cũ diceret[Oĩa per ipſuꝫ facta ſunt.] poſſet itelligi malũ ⁊ pctm̃ per ipſuꝫ fieri: iđ ɔ̃nter adiũgit ⁊[nihil] i. pctm̃[eſt factũ ſine ipſo.]

Ars nõ eſt cã alicui⁹ defect⁹ in artificiatis. ſꝫ ꝑ ſe eſt cã ꝑfectiõis ⁊ foꝛe

¶ Nã ſicut ars non eſt principiũ ſeu cã alicui⁹ defect⁹ in artificiatis: ſed ꝑ ſe eſt cã ꝑfectionis ipſoꝝ ⁊ forme: ita ⁊ ṽbũ qđ ẽ ars pr̃is plena rõnũ viuẽtũ nõ eſt cã alicui⁹ mali uel inordinationis in reb⁹: ⁊ precipue mali culpe qđ hẽt ꝑfectã rõnẽ mali.

Per ſe cã peccati ẽ uolũtas hoĩs ſiue ãgeli. Opans ſm artẽ uolũtarie errãs ẽ cã defectuũ i artificiatis ſm uolũtatẽ ⁊ nõ ſꝫ artẽ

¶ Sed hui⁹ mali cã per ſe eſt uolũtas creature ſiue hoĩs ſiue angeli libere declinãs a fine ad quẽ nãliter ordinat. ¶ Opans ſm artẽ uolũtarie errãs eſt cã defectuũ incidẽtiũ in artificiatis nõ per artẽ ſed per uolũtatẽ. Uñ in talib⁹ ars nõ eſt principiũ ſeu cã defectuũ ſed uolũtas. ⁊ ideo malũ eſt defect⁹ uolũtatis ⁊ nõ artis alicui⁹: ⁊ ideo inquãtũ tale nihil eſt. Sic ergo iſta ꝑticula addit ad oſtẽdẽdũ ipſius ṽbi vniuẽſalem cãlitatẽ ſm Criſoſtomũ. Societatẽ ad patrẽ ſm Hilariũ. ⁊ virtutẽ ṽbi in ɔſeruãdo ſm Origenẽ. Item puritatẽ cãlitatis: q2 ſic eſt cã bonoꝝ ꝙ nõ eſt cã pcti ſm Auguſtinuꝫ ⁊ Origenem ⁊ plures alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod factum eſt in ipſo vita erat.

Manichei opinati ſũt ꝙ qcqd ẽ i mũdo viuit ꝓp uerba que hic Jo. ponit mou.

¶ Hic ponit tertia ꝑticula ubi cauẽdus eſt falſus itellect⁹ manichei: qui ex hoc ṽbo mot⁹ eſt ad dicẽdum ꝙ oĩa que ſunt viuũt: puta lapis lignuꝫ ⁊ hõ: ⁊ qcqd aliud eſt in mũdo. ⁊ pũctabat ſic[Qđ factũ eſt in ipſo.] diſtinguẽ[erat vita.] ſed nõ erat vita niſi viueret. ergo qcqd factũ eſt in ipſo viuit vult etiã ꝙ[in ipſo] idẽ ſit ac ſi dicat per ipſuꝫ cũ coĩter ſcriptura in ipſo uel per ipſum accipiat ſicut illud Col. i. In ipſo ⁊ per ipſum condita ſunt omnia. Sed hũc intellectuꝫ iſta experiẽtia oſtẽdit eſſe falſum. Põt tamẽ ſine errore multipliciter exponi. Naꝫ in illa homel. Uox ſpiritualis. exponit

ſic] qđ factum eſt in ipſo.] i. per ipm. hec vita erat nõ in ſcipſo: ſed in ſua cã. ¶ In oib⁹ eni cauſatis hoc cõe eſt. q effect⁹ ſiue per nãm ſiue per volũtatẽ pducti ſunt in ſuis cauſis: nõ ſm ppriũ eẽ ſed ſm vtutẽ pprie ſue cãe. ſicut effect⁹ iferiores ſunt in ſole ut in cã nõ ſm eoꝝ eẽ: ſed ſm virtutẽ ſolis: q2 ergo cã oiuʒ effectuũ pductoꝝ a deo eſt vita quedã ⁊ ars plena rõnũ viuẽtiũ. iõ oẽ qđ factũ eſt in ipſo. i. per ipm vita erat in ſua cã. ſ. in ipſo deo. ¶ Aug⁹ aũt aliter legit ſic pũctãdo. [Qđ factũ eſt.] diſtingue [in ipſo vita erat.] ¶ Res eni dupl'r ɔſiderari pñt ſm. ſ. q ſunt in ſcipſis ⁊ ſm q ſunt in verbo. ſi ɔſiderent ſm q ſunt in ſeipſis ſic nõ oẽs res ſũt vita nec etiã viuẽtes: ſed alique carent vita: alique viuũt: ſicut facta eſt terra: facta ſunt etiã ⁊ metalla que nec vita ſunt nec viuũt: facta ſunt aĩalia: facti ſunt hoĩes: que ſm q ſunt in ſcipſis nõ ſunt vita ſed viuũt ſolũ. Si vo ɔſiderent ſm q ſunt in vbo nõ ſolũ ſunt viuẽtes: ſed etiã vita: nã rõnes in ſapiẽtia dei ſpũalit' exñtes quib⁹ res facte ſunt ab ipo verbo ſunt vita: ſicut archa facta per artificẽ in ſe qdẽ nec viuit nec vita eſt. Ratio vo arche que pceſſit in mẽte artificis viuit quodãmõ inqʒtũ hẽt eẽ itelligibile in mẽte artificis: nõ tñ eſt vita q2 ipm intelligere artificis nõ eſt ſua eẽntia neqʒ ſuũ eẽ. ¶ In deo aũt ſuum itelligere eſt ſua vita ⁊ ſua eẽntia: ⁊ iõ qcqd eſt in deo nõ ſolũ viuit: ſed eſt ipſa vita: q2 qcqd eſt in deo eſt ſua eẽntia. ¶ Uñ creatura in deo eſt creatrix eẽntia. Si ergo ɔſiderent res ſʒ q in vbo ſũt vita ſunt. ¶ Hanc expõnẽ hẽs alibi. ¶ Orig. vo ſup Joãnẽ legit hoc alit' pũctãdo ſic. [Qđ factũ eſt in ipſo] diſtingue [vita erat.] ¶ Ubi notãduʒ eſt q de filio dei dicit' aliqd ⁊ ſm ſe. ſicut dicit' de⁹ oĩpotens ⁊ huiuſmodi. Aliqd vo dicit' de eo per cõparationẽ ad nos: ſicut ſaluatoꝛ ⁊ redemptoꝛ. Aliqd vo utroqʒ modo: ſicut ſapientia ⁊ iuſtitia. In oib⁹ aũt que abſolute ⁊ ſm ſe de filio dicũtur: nõ dicit' q ſit fact⁹ ſicut nõ dicit' fili⁹ fact⁹ de⁹: neqʒ oĩpotẽs. Sed in illis que dicunt' in cõparatione ad nos. ſeu utroqʒ mõ põt addi adiunctio facti: ut dicat' ſm illud Cor. i. Qui fact⁹ eſt nobis a deo ſapiã ⁊c̃. ⁊ ſic lʒ ſemp fuerit in ſeipſo ſapiã ⁊ iuſtitia: tñ põt dici q de nouo fact⁹ eſt nobis iuſtitia ⁊ ſapiẽtia. Secũdũ hoc ergo Orig. exponens dicit q qʒuis in ſeipo ſit vita: tñ nobis fact⁹ eſt vita p hoc q nos viuificauit: iuxta illud Rom. xv. Sicut in adã oẽs moriunt': ita ⁊ in ipo oẽs viuificabunt'. Et iõ dicit q [vbũ qđ factũ eſt] nobis vita. [in ipſo vita erat] ut qñqʒ nobis fieret vita. ⁊ ſtatĩ iõ ſubdit [Et vita erat lux hoĩuʒ.] ¶ Hilari⁹ eni ſic pũctat [Et ſine ipo factũ eſt nihil qđ factũ eſt in ipſo.] ⁊ poſtea dicat' [vita erat.] q2 ipſe dicit in. ii. de trini. cũ dicit euãgeliſta [⁊ ſine ipſo factũ eſt nihil.] poſſet eẽ ambiguũ. an quedam alia adhuc que per ipm facta ſunt: fuerũt facta nõ p ipʒ nõ tñ ſine ipo: ſed in eis aſſociauit facientẽ ⁊ hãc clauſulã eẽ additã ad coꝛreptionẽ pcedẽtis. Ne ergo hoc itelligeret': iõ euangeliſta cũ dixiſſet. [Oĩa per ipm facta ſunt.] ſubiũgit [⁊ ſine ipſo factum eſt nihil] qđ tñ factũ eſt [in ipo.] i. per ipʒ. ⁊ rõ huius eſt. q2 [vita erat.] ¶ Manifeſtuʒ eſt eni q hoc mõ oĩa dicunt' per vbũ facta: inqʒtũ verbũ ex pře pcedens eſt deus. Ponamus aũt q aliqs pater filiũ hẽat: qui nõ ſit pfecte hñs opatiões hoĩs: ſʒ paulatim ad hoc pueniat. manifeſtũ eſt q multa faciet nõ per ipm filiũ: lʒ nõ ſine eo. Quia ergo filius dei eãdẽ vitã habuit ab eterno quã ⁊ pater: ſm illud Joã. vi. ſicut pater hẽt vitã in ſemetipſo ſic dedit ⁊ filio vitã hẽre in ſemetipſo. iõ nõ põt dici q de⁹ pater ⁊ ſi nihil fecerit ſine filio: tñ fecit aliq̃ nõ per ipm q2 vita erat. ¶ In viuẽtib⁹ eni que vita pticipãt põt cõtingẽ q vita impfecta pcedat vitã pfectã: ſed in p ſe vita que nõ pticipat vitã: ſed eſt abſolute ⁊ ſimpl'r vita nullomõ põt i perfectio aliq̃ eẽ. q2 ergo verbũ eſt per ſe vita nunqʒ fuit in eo vita impfecta: ſed ſemp pfecta. ⁊ iõ ita [nihil factũ eſt ſine] eo qđ tñ nõ ſit factũ in ipſo. i. per ipm. ¶ Criſoſtom⁹ aũt aliũ modũ legendi hẽt: ⁊ pũctat ſic [Et ſine ipſo factũ eſt nihil qđ factuʒ eſt.] ⁊ rõ hui⁹ eſt: q2 aliqs poſſet credere q ſpũs ſanctus eẽt fact⁹ per verbũ. ⁊ ideo euãgeliſta hoc volens excludẽ dicit [Qđ factũ eſt.] q2 ſpũs ſanct⁹ nõ eſt qđ factũ: ⁊ poſtea ſequit' [In ipo vita erat.] qđ itroducit' ppt duo. ¶ Unũ ẽ ut poſt pductionẽ oĩuʒ rerũ oſtẽdat' deficientia cãlitatis ad res nõ ſolũ pductas: ſed etiã pducẽdas. q. d. in ipſo vita erat: q̃ſi nõ ſoluʒ oĩa pducẽ potuit: ſʒ etiã que hẽt idcficiẽtẽ fluxũ ⁊ cãlitatẽ abſqʒ mutationis diſpẽdio ad res ɔtinue pducẽdas: utpote ſons viuus nõ minorat' ex fluxu cõtinuo. Aq̃ vo collecta ⁊ nõ viua cũ defluit minorat' ⁊ deficit. vñ dicit' in pſal'. Apud te eſt fons vite. ¶ Secũdũ eſt ut oſtẽdat' gubernatio rerũ eẽ per verbũ. q2 eniʒ [in ipſo vita erat.] oſtẽdit' q nõ pduxit res per neceſſitatẽ nãe: ſed per volũtatẽ ⁊ intellectũ: ⁊ q res pductas gubernat. Heb. iiii. Viu⁹ eſt ſmo dei ⁊c̃. Et q2 apud grecos Criſoſtom⁹ eſt tãte auctis in ſuis expoſitioib⁹ q ubi ipſe aliqd expoſuit in ſacra ſcriptura nullã aliã expõnem admittãt: ideo in oibus libꝛis grecis inueniť ſic punctatuʒ ſicut pũctat Criſoſtom⁹. ſ. hoc modo [Sine ipſo factũ eſt nihil: quod factum eſt.] LEC. III.

In oib⁹ cãlis effectus ſunt p nãʒ ſiue p volũtatẽ pducti ſũt in ſuis cãis nõ ſm ppriuʒ ſuũ eẽ: ſed ſm vtutẽ pprie cãe

Aug. aliã pũctam ppõnem punctuat. Res põt ɔſiderari 2r. ſ. ut ſũt in ſeipſis ⁊ ut ſũt in verbo.

In deo q2 ſuũ eẽ eſt ſuũ itelligẽ. ⁊ eẽ. iõ qcqd eſt in deo ẽ ſua vita ⁊ eẽn⁹ Creatura i deo ẽ creatrix eẽn⁹

Orig. ſup Jo. legit hoc alit' punctuando.

De filio dei aliqd di ſʒ ſe ⁊ aliqd ſʒ nos. i. p cõparationeʒ ad nos: aliqd vo utroqʒ modo.

Pũctuatio hilarij.

Inqʒtũ vbũ a pře pcedit. ſic di q oĩa p ipʒ vbũ facta ſũt.

Exemplum

In viuẽtib⁹ q vita pticipant ɔtigit q̃ńqʒ vitã ipfectã pfectã vitã pcedẽ

Criſoſtom⁹ aliũ legẽdi modum hẽt.

Introducit' ii la pticula. i ipſo vita erat. ſʒ Criſoſto pp 2° ⁊ pꝛio ut oſtẽdat' deficiẽtia cãlitatis ad res

Scđo itroducit ut oſtẽdat rerũ gubernatio per verbũ

Criſoſto. ẽ magne auctis apud grecos.

Et vita erat lux hominum.

Evãgeliſta ſupꝛa iſinuauit vtutẽ verbi ſʒ quã oĩa pduxit in eẽ: hic vo iſinuat ei⁹ vtutẽ ſm q ſe hẽt ad hoĩes dicẽs hoc vbũ eẽ lucẽ hoĩuʒ. ubi pꝛio itroducit nobis lucẽ quãdã cũ dicit [Et vita erat lux hoĩuʒ.] Scđo lucis irradiationẽ cũ dicit [Et lux in tenebꝛis lucet.] Tertio lucis pticipationẽ cũ dicit [Et tenebꝛe eã non cõpꝛehẽderũt.] Põt aũt totũ dupl'r exponi. Uno mõ ſm influxũ cognitionis nãlis. Aliomõ ſm cõmunicationẽ grẽ. Dicit ergo qʒtuʒ ad primum [q vita erat lux hoĩuʒ.] ¶ Ubi pꝛimo ɔſiderãdũ eſt q ſm Aug. ⁊ plures alios nomẽ lucis magis ppꝛie dicit' in ſpũalib⁹ qʒ in ſẽſibilib⁹. ¶ Ambꝛoſi⁹ tñ vult q ſplẽdoꝛ metaphorice dicat' de deo: ſed in hoc nõ eſt magna vis faciẽda. Nã de quocũqʒ nomẽ lucis dicat' ad manifeſtationẽ refert': ſiue illa manifeſtatio ſit in itelligibilib⁹ ſiue in ſenſibilibus. Si ergo cõparent' manifeſtatio itelligibilis ⁊ ſenſibilis ſm nãm pꝛius inueniť lux in ſpũalib⁹ ſed quo ad nos qui noĩa reb⁹ iponim⁹ ex earum ppꝛietatib⁹ nobis notis: pꝛi⁹ iueniť in ſenſibilib⁹ q2 pꝛi⁹ impoſitũ eſt a nobis hoc nomẽ ad ſignificãdũ lucẽ ſenſibilẽ qʒ itelligibilẽ: qʒuis ſʒ virtutẽ pꝛius ⁊ veri⁹ conueniat ſpũalib⁹ qʒ ſenſibilibus. ¶ Ad euidentiã aũt ei⁹ qđ dicit' [Et vita erat lux hominũ.] Sciẽdũ eſt q multipl'r eſt gradus vite.

Scđm Aug. ⁊ plures alios nomẽ lucis magis ppꝛie di i ſpũalib⁹ qʒ in ſenſibilibus. Ambꝛo⁹ vult q ſplendoꝛ de deo metaphorice dicatur.

Multiplex ẽ gradus vite.

Quedã viuũt abſq̃ luce: ut plante.

Quedã viuũt ⁊ cognoſcunt ⁊ hñt lucē ſeu ſuo tñ ut bruta animalia.

Quedã nanq; viuũt: ſed abſq; luce: q2 nullã cognitionē hñt: ſicut ſunt plante. vñ vita earũ non eſt lux. Quedã vo viuũt ⁊ cognoſcũt: ſed tñ eorũ cognitio cũ ſit ſenſus tñ non eſt niſi pticulariũ ⁊ maliũ ſicut eſt i brutis: ⁊ ideo hec ⁊ vitã hñt ⁊ lucē quãdã: ſed nõ lucē hoium: qui viuũt ⁊ cognoſcũt nõ ſolũ ipſa uera: ſed ipſi⁹ ueritatis rõnem: ſicut ſunt creature rõnales: qb⁹ nõ ſolũ manifeſtatᷣ hoc uel illud: ſed ipſa ueritas que manifeſtabilis eſt ⁊ manifeſtatiua oium. Et ideo euangeliſta loquēs de uerbo dicit nõ ſolũ eſſe vitã: ſed etiã eſſe lucē: nec itelligasᷣ vitã ſine agnitiōe [hoiu3] aũt ne tñ cognitionē ſēſibilē ſuſpiceris q̃lis eſt i brutis.

Dubitatio.

¶ Sed q̃re dixit hominũ: cũ etiam ſit lux angelorũ? ¶ Ad hoc eſt duplex reſponſio. Criſo⁹ enim

Rñſio duplex ⁊ prĩa Criſo.

dicit q̃ euangeliſta intendebat in iſto euangelio tradē nobis cognitionē de uerbo ſ3 q̃ ad ſalutē hominũ ordinatᷣ: ⁊ ideo magis refert ſm ſuã intētionē ad homines q̃ ad angelos. Orige. vo dicit q̃ pticipatio hui⁹ lucis ptinet ad hoies ingtũ ſunt rõnalis nãe. Et ideo euãgeliſta dicens [Erat lux hominũ.] uoluit intelligi ois rõnalis nãe. In hoc etiam oſtēdiᷣ pfectio ⁊ dignitas hui⁹ vite: q2 eſt itellectualis ſeu rõnalis.

Rñſio ſecũda Orige.

Illa dicuntᷣ viuētia q̃ ſe aliq̃ mõ mouent.

¶ Cũ eni illa dicũtur viuētia que ſe aliquo mõ mouēt: illa dicuntᷣ vitã habere pfectam: que pfecte ſeipſa mouent: mouere autē ſeipm pfecte ⁊ ꝓprie in inferiorib⁹ creaturis ſoli homini conuenit. nã ⁊ ſi alia ex ſeipſis ab aliquo principio itrinſeco moueantᷣ: non tñ illud principiũ ſe habet ad apoſita: ⁊ ideo ex neceſſitate mouentᷣ ⁊ nõ libere. Mota igiᷣ a tali pricipio magis aguntᷣ q̃ agunt. hõ vo cu3 ſit dñs ſui act⁹ libere ſe mouet ad oia que vult: ⁊ ideo hõ habet vitã pfectã: ⁊ ſimilr quelibet itellectualis natura.

Vita vbi q̃ eſt lux hoium eſt vita perfecta.

In pmiſſis ueᷣ ītēdiᷣ ↄgruus ordo.

¶ Vita ergo uerbi que eſt lux hominũ eſt vita pfecta. ¶ Attendiᷣ etiã in pmiſſis uerbis cõgruus ordo. nã in nãli rerũ ordine: primo inuenitur eē: ⁊ hoc primo euãgeliſta iſinuanit dicēs [In principio erat uerbũ.] Secũdo viuere: ⁊ hoc eſt qõ ſeqtur [In ipo vita erat.] Tertio itelligere: ⁊ hoc ↄuēter adiũxit [Vita erat lux hominũ.] Unde ſ3 Origenē ↄueniēter vite attribuit lucē: q2 lux nõ niſi viuēti attribui põt.

Lux ad viuēt ↄ̃ cõpari põt.

¶ Eſt tñ notãdũ q̃ lux ad viuētem dupliciter compari põt: uel ut obiectũ: uel ut pticipata: ut p3 in viſu exteriori. Oculus eni lucē exteriorē cognoſcit tanq̃ obiectu3: ſed op3 ad hoc q̃ eã videat: q̃ pticipet aliquã lucē iteriore3: per quã aptetᷣ ⁊ diſponatᷣ oculus ad lucē exteriorem videndã. Sic ergo qõ hic dicitᷣ [Et vita erat lux hominũ.] duplr põt intelligi: ut dicatᷣ lux hominu3 per modum obiecti q̃ſi a ſolis hominib⁹ ↄſpicabilis: q2 ipa3 ſola rõnalis creatura cõſpicē põt: cu3 ipſa ſola diuine viſionis ſit capax. Job. xxxv. docet nos ſup iumēta terre: ⁊ ſup uolucres celi erudit nos. q2 l3 alia aĩalia cognoſcãt aliq̃ que uera ſunt: ſolus tñ hõ ipſa3 rõnē ueritatis cognoſcit. Põt etia3 dici lux hominũ pticipata. Nunq̃ eni ipm uerbũ ⁊ ipſã lucē ↄſpicere poſſem⁹: niſi per pticipationē ei⁹: que in ipo hoie eſt: que eſt ſuperior ps aĩe nr̃e. ſ. lux itellectiua: de qua dicitᷣ in pſal. Signatũ eſt ſup nos lumen vultus tui. i. filij tui qui eſt facies tua qua manifeſtaris.

¶ Et lux in tenebris lucet ⁊ tenebre eam nõ comprehenderunt.

¶ Introduxit ſupra euãgeliſta lucē quãdam: nũc vo agit de ipſi⁹ lucis irradiatione cũ dicit [Et lux in tenebris lucet.] Qõ q̃dē duplr põt exponi ſm duplicē acceptionē tenebrarũ. Prio vo accipiam⁹ tenebras nãlē defectũ create mētis. nam ita ſe hēt mēs ad lucē iſtã de qua hic loquitᷣ euangeliſta ſicut ſe hēt aer ad lucē ſolis: q2 l3 aer capax ſit lucis ſolis: tñ in ſe ↄſiderat⁹ tenebra eſt: ⁊ ſ3 hoc ſēſus eſt [lux.] i. vita illa que eſt lux hoium [in tenebris lucet.] i. in aĩab⁹ ⁊ mētib⁹ creatis irradiãdo ſemp oēs. Job. iii. Viro cui abſcõdita eſt lux. [ſ3 tenebre ea3 nõ cõprehēderũt.] i. iducē nõ potuerũt.

Duplr accipiᷣ pñt tenebre.

¶ Illud eni dicitᷣ cõprehēdi: cui⁹ fines ↄcludunt ⁊ cõſpiciuntᷣ. Quia ſicut dicit Aug⁹ attingere deũ mēte: magna beatitudo eſt. cõprehēdere vo impoſſe ē. Tenebre ergo eã nõ cõprehēderũt. Job. xxxvi. Ecce de⁹ magn⁹ vicēs ſciam nr̃a3. Hierᷣ. xxxii. Magnus ↄſilio ⁊ incõprehēſibilis cognitu. Et hec expoſitio habetᷣ in illa homelia que icipit. Vox ſpi. agle.

Illd cõprehēdiᷣ cui⁹ fines conſpiciuntur ſm Aug.

¶ Aliomõ põt exponi accipiēdo tenebras ſm Aug. pro nãli iſipientia hoium: que tenebra dicitur Eccl. ii. Vidi quia tñ precederet ſapientia ſtultitiam: quantum differt lux a tenebris. Ex eo ergo aliq̃s iſipiēs eſt q̃ priuatᷣ lumine ſapiētie diuine. ſicut ergo mētes ſapiētũ pticipatione iſtius diuine lucis ⁊ ſapientie lucide ſunt: ita ei⁹ priuatione tenebre ſunt.

Scdomõ pñt accipi tenebre.

¶ Qõ ergo quidã tenebroſi ſint nõ eſt ex defectu iſti⁹ lucis: q2 ingtũ eſt de ſe in tenebris lucet ⁊ oēs irradiat: ſed io iſipiētes priuati ſũt ea luce: q2 [tenebre eã nõ comphēderũt.] i. nõ apphēderũt ad ipi⁹ pticipationē eo2 inſipientia ptigere nõ ualētes uel poſt dati nõ durãtes. Job xxxvi. Immanib⁹. i. ſupbis abſcõdit lucē. i. lumē ſapientie ⁊ annũciat de eo amico ſuo: q̃ poſſeſſio ei⁹ ſit. ⁊ ad eã poſſit aſcēdere. Baruch. iii. Viã autē neſcierũt: neq3 cõmemorati ſũt ſemitas ei⁹. L3 ãt alique mētes ſint tenebroſe. i. ſapida ⁊ lucida ſapientia priuate: nulla tñ a deo tenebroſa eſt quin aliqd lucis diuine pticipet: q2 q̃cq̃d ueritatis a quocu q3 cognoſcitᷣ totũ eſt pticipatiõe iſti⁹ lucis que in tenebris lucet. Quia oē uer2 a quocũq3 dicatᷣ a ſpũ ſcõ eſt. ⁊ tñ tenebre. i. hoies tenebroſi [eã nõ cõprehēderũt.] ſ3 ueritatē. Sic ergo exponitᷣ iſta clauſula ſm nãlē iſluxũ: ſm Origenē ⁊ ſm Aug.

Nõ aliq̃ tenebroſi ſũt nõ ex defectu lumĩs ſed q2 lucē cõprehēdere nõ ualuerunt.

¶ Aliomõ ab illo loco [Et vita erat lux hoiu3.] exponitᷣ ſm fluxũ grẽ: q2 irradiamur per chr̃m ⁊ ↄtinuatᷣ ſic ad p̃cedētia. Supra egit euãgeliſta de creatione rerũ per vbũ. hic vo tractat de reſtauratione rõnalis creature facta per chr̃m. d. [Et vita vbi erat lux oiu3.] cõmuniter ⁊ nõ iudeo2 tñ: q2 fili⁹ dei carnē aſſumere uenit in mundũ: ut illuminaret grã ⁊ vitate oēs hoies. Jo. xviii. In hoc natus ſum: ⁊ ad hoc ueni: ut teſtimoniũ phibea3 vitati. Itē infra. ix. Quãdiu in mũdo ſu3 lux ſu3 mũdi: ⁊ ideo nõ dicit lux iudeo2. q2 l3 olim tñ in iudea notus eſſet: tñ poſtea toti mũdo inotuit. Iſa. xlix. Dedi te in lucē gētib⁹ ut ſis ſalus. m. uſq3 ad ex. terre. Cõgrue etiã cõiungit lucē ⁊ vitã. d. [Et vita erat lux hominũ.] ut oſtendat iſta duo luce3 ſ. ⁊ vitã nobis prouenīſſe per chr̃m. Vitã quide3 per participationem gratie. i. gratia ⁊ ueritas per Jeſum chr̃m facta eſt. Lucē vo per cognitionem ueritatis ⁊ ſapientie. hoc autē qõ dicitᷣ [lux in tenebris lucet] põt ſm hanc expoſitionē exponi tripliciter. ſm q̃ triplr poſſumus accipere tenebras.

Alia expõ ſm fluxũ grẽ q̃ irradiamur.

¶ Unomodo ꝓ pena. nã quelibet triſtitia ⁊ afflictio cordis tenebra quedã dici põt: ſicut qõlibet

Triplr accipiᷣ tenebre. ⁊ primo pro pena.

gaudiū lux. Mich. ultimo. Cū ſedero in tenebris
ꝛ in afflictionib⁹. dominus lux mea eſt .i. gaudiuꝫ ꝛ
conſolatio. Dicit ergo Orige. ſm hoc lux in tene-
bris lucet .i. chr̄m in mundū ueniēs ꝛ corpus paſ-
ſibile ꝛ abſq3 pctm̄ hñs in ſilitudine carnis ſꝫ ꝙ
dicit Roma. viii. lux in carne: que .ſ. caro chr̄i ſm
ꝙ in ſe hēt ſilitudinē carnis pcti tenebra dicit. q.
d. lux .i. uerbū dei circumuelatū tenebris carnis lu
xit in munduꝫ. ſm illud Ece. xxxii. Solē nube te-
gā. ¶ Secūdo accipiēdo per tenebras demones
iuxta illud Ephe. ultimo Non eſt nobis collucta
tio aduerſus carneꝫ ꝛ ſanguinē tm̄: ſed aduerſus
principes ꝛ poteſtates: aduerſus mundi rectores
tenebrarū haruꝫ. ꝛ ſm hoc dicit [lux.] i. filius dei.
[in tenebris lucet.] i. in mūdum deſcēdit ubi tene
bre .i. demones dominabant. Jo. xii. Princeps hu-
ius mūdi eiiciet foras. [ꝛ tenebre.] i. demones [cū
nō cōprehēderūt.] i. cū obſcurare nō potuerūt tē
tando: ut patet Mat. iiii. ¶ Tertio accipiēdo tene
bras errores ſiue ignorātias: quib⁹ tot⁹ mūdus
ante aduentū chr̄i plenus erat. ſm qḋ dicit aplƀ.
Eratis aliqñ tenebre. Dicit ergo ꝙ [lux.] i. uerbuꝫ
dei icarnatū [in tenebris lucet.] i. hoibus mundi
erroris ꝛ ignorātie tenebris ꝛ obſcuratis. Luc.
i. Illuminare his qui in tenebris. Et Iſaie. ix. Po
pulus qui ſedebat in tenebris vidit lucē magnā.
[Et tenebre cū nō cōprehēderunt.] i. nō vicerunt
qꝛ quātuncūq3 hoies peccatis obſcurati: inuidia
excecati: ſupbia tenebroſi: cōtra chr̄m pugnaue-
runt: ut pꝫ ex euāgelio exprobrādo .ſ. iiurias ꝛ cō
tumelias inferēdo: ꝛ tandem occidēdo: nō tamē
[cū comprehēderunt.] i. nō vicerunt cū obſcurā-
do: quin potius ei⁹ claritas per totū mūdū fulge-
ret. Sap. vii. Luci cōparata iuenit prior. illi eniꝫ
ſuccedit nox. ſapientia aūt .i. filiuꝫ dei incarnatum
nō vincit malitia iudeoꝝ .ſ. ꝛ hereticoꝝ: qꝛ ut dici
tur Sap. x. Certamē forte dedit illi: ut vinceret ꝛ ſci
ret quoniam oīum potentior eſt ſapientia.

Scdo accipit tenebra p demonibus.

Tertio accipitur tenebra p ignorantia.

LEC. IIII. Fuit homo miſſus a deo: cui nomē
erat ioannes. hic uenit in teſtimo
niū ut teſtimoniū perhiberet de lu
mine: ut omnes crederent per illū.

Supra Euangeliſta egit de uerbi diuinitate
In pte vo iſta icipit agere de uerbi
icarnatione. Et circa hoc duo facit. primo agit de
tēſte uerbi incarnati ſuo pcurſore. Secūdo de ad
uentu uerbi: ibi [erat lux uera.] Circa primū duo
facit. Primo deſcribit precurſorē in teſtimonium
uenientē. Secūdo oſtēdit eū ad ſaluādū inſuffici-
entē ibi [non erat ille lux.] Precurſorē aūt deſcri-
bit qdruplr. Primo a nāe cōditione: cū dicit [fuit
hō.] Secūdo ab auctē cū dic [miſſus a deo.] Ter-
tio ab officij idoneitate. cū dicit [Cui nomen erat
ioannes.] Quarto ab officij dignitate ibi [Hic ue
nit.] ¶ Conſiderādū aūt eſt circa primū ꝙ ſtatiꝫ
cū euangeliſta icepit de aliquo temporali mutat
modū loquēdi. Cū eni ſupra loqueret de eternis
utebat hoc vbo [erat] qḋ eſt pteriti impfecti: oſtē
dens per hoc eterna intermīata eē. Nūc vo cum
loquit de tēporalib⁹ utit hoc uerbo [fuit] ad oſtē
dendū ꝙ tēporalia ſic preterierūt ꝙ tñ terminā-
tur. Dicit ergo [Fuit hō.] per qḋ in pricipio exclu
dit puerſam opinionē hereticoꝝ cōtra conditio-
nem ſeu nām ioānis qui ppter qḋ dñs Mat. xi.
dicit de ioāne. hic eſt de quo ſcriptū eſt. Ecce mit

Quadruplex pcurſoris deſcriptio.

Quia de tpali euangeliſta loquitur: idcirco modū loquendi mutat.

to angelū meū ante faciē meā. ꝛ etiā Mar. i. dicit
de ipo. Opinati ſunt ꝙ ioānes fuiſſet nā angelus
Quod excludēs euāgeliſta dicit [fuit homo] nā: nō
angelus. Eccles. vi. Scit ꝙ ſit homo ꝛ ꝙ nō poſſit
cōtra fortiore ſe in iudi. conten. ¶ Cōuenient aūt
hō ad hoies mittit: per quē hoies magis alliciū
tur: utpote per ſibi ſimilē. Uñ dicit Heb. vii. Lex
eni homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem
hñtes. Poterat eni de⁹ homines gubernare per
angelos: ſed maluit per homines: ut ipſoꝝ exem
plo magis iſtruerent. Et iō ioānes [hō] fuit ꝛ nō
angelus. ¶ Ex auctē qdē deſcribit: cū dicit [miſ
ſus a deo.] equidē lꝫ ioānes nā nō fuerit angelus
fuit tñ officio. qꝛ [miſſus a deo.] Propriū eni āge
loꝝ offm̄ ē ꝙ a deo mittant ꝛ ſint nūcij dei. Heb. i.
Oēs ſt admiſtratorij ſpūs i myſteriū miſſi. vñ an
gelꝰ nūci⁹ iterptat. Pñt ergo hoies qui a deo ad
aliqd annūciādū mittunt angeli dici: iuxta illud
Aggei. i. Dixit agge⁹ nuncius dñi ex nuncijs dñi.
Requirit aūt ad hoc ꝙ aliqs teſtimoniū de deo
phibeat ꝙ ſit a deo miſſus: iuxta illud Roma. x.
Quomō predicabūt niſi mittant? Et qꝛ cū a deo
mittūtur non ſua querunt: ſed que ieſu chriſti. ii.
Cor. iiii. Nō eni predicamus noſmetipſos: ſed ie-
ſum chr̄m. Qui vo mittit a ſeipſo non a deo ſua
querit: uel que ſunt hoīs: non autē que ſunt chr̄i.
Ideo ergo hic dicit [Fuit homo miſſus a deo.] ut
intelligas qꝛ non annūciauit niſi diuinū: non hu
manū. ¶ Nota autem ꝙ tripliciter iuenie mus ali
quos miſſos a deo .ſ. per internaꝫ inſpirationem.
ſicut Iſa. xlviii. Et nūc miſit me dñs ꝛ ſpūs eius
q. d. per iteriorē ſpūs inſpirationē ſum a deo miſ
ſus. ¶ Itē per expreſſaꝫ ꝛ apertā iuſſionē: ſiue cor
poralē: ſiue imaginariā. Et ſic iterū miſſus eſt Iſa
ias. vñ dicit Iſa. vi. Audiui uocē dñi dicēs. Quē
mittā ꝛ qs ibit nobis? ꝛ dixi. Ecce ego: mitte me.
¶ Itē per prelati iniūctionē qui gerūt in hoc per
ſonam dei. ii. Cor. ii. Nam ꝛ ego ſiqd donaui pro
pter uos in pſona chr̄i. ¶ Et inde eſt ꝙ qui mit-
tunt a prelato mittunt a deo: ſicut miſſi fuerūt ab
aplo Barnabas ꝛ Tymotheus. ¶ Cū aūt dicitur
hic [Fuit hō miſſus a deo.] Intelligēdū eſt per in
teriorē iſpirationē: uel etiā forte per exteriorē iuſ
ſionē a deo eū miſſum fuiſſe. Jo. eodē. Qui miſit me
ipſe mihi dixit. ſup quē videris ſpūm dei ꝛc. Per
hoc etiā ꝙ dixit [fuit hō miſſus a deo] nō eſt itelli
gendū ſicut qdā heretici ponebāt credētes aias
hominū ante corp⁹ fuiſſe cū angelis ab initio cre
atas ꝛ mitti aiaꝫ cuiuſcūq3 qñ naſcit ad corp⁹. Et
ꝙ ioānes ſit miſſus ad vitā .i. ei⁹ aiam ad corpus:
ſed ꝙ fuit miſſus a deo ad officiū baptiſādi ꝛ pre-
dicandi. ¶ Ex idoneitate vo cōmendat: cū dicit
[Cui nomē erat ioānes.] Ad officiū nāq3 teſtimo
nij requirit idoneitas. Nā niſi teſtis ſit idone⁹ qli
tercūq3 mittat ab alio nō eſt ſufficiēs teſtimoniuꝫ
ei⁹. Ho eni efficit idone⁹ ex grā dei. i. Cor. xv. Grā
dei ſum id qḋ ſum. ii. Cor. iii. Qui idoneos nos fe
cit miſtros noui teſtamēti. ¶ Satis ergo cōgrue
euāgeliſta idoneitatē precurſoris inſinuat ex ei⁹
noie. d. [Cui nomē erat ioānes.] Qḋ interpretat
in quo eſt gratia. qḋ quidē nomē non fuit fruſtra
ſibi impoſitū: ſed ex diuina preordinatione: ꝛ an
teq3 naſceret: ut pꝫ Luc. i. Et uocabis nomē eius
ioānē dixit angelus ad Zachariā. Uñ poteſt dice
re illud Iſa. xlix. Domin⁹ ab utero uocauit me. ꝛ
Eccles. vi. Qui futurus eſt iaꝫ uocatū eſt nomē ei⁹

Auctās Joan. bap. deſcriptio Angeloꝝ offi ciū pprīū ē ut a deo mittāt. ꝛ ſic nūcij dñi.

Aliq inueniun tur miſſi a deo triplr. Primo p internaꝫ inſpirationem.

Scdo p expreſſam ꝛ apertā iuſſionem.

Tertio p plati iniūctionem.

Qui mittunt a plato mittun tur a deo.

Nō ſcdm qdā hereticoꝝ ponētiū aias añ corp⁹ cū āgelis fuiſſe creatas.

Idoneitatis io. ba. cōmēdatio

Joānes iterptatur .i. qḋ eſt grā.

Quod etiā oſtendit euangeliſta ex modo loquendi cum dicit [Erat] q̄ntum ad dei p̄ordinationem.

Dignitas officij Jo. bap. deſcriptio.

¶ Ex officij etiā dignitate deſcribit cū dicit [Hic uenit in teſtimoniū.] Ubi p̄io ponit officiū. Secundo ratio officij. ibi [ut teſtimoniū ꝑhiberet de lumine.]

Poſitio officij Jo. bap.

¶ Officiū aūt hui⁹ eſt teſtificādi. vn̄ dicit [Hic uenit in teſtioniū.] ¶ Ubi notādū eſt ꝙ de⁹ ⁊ hoīes ⁊ oīa que facit ꝓpter ſe operat̄. Prouer. xvi. Uniuerſa ꝓpter ſemetip̄m operatus eſt dn̄s. Non quidē ut aliq̄d ei accreſcat: q̄ȝ bonoꝝ nr̄oꝝ non eget: ſed ut eius bonitas manifeſtaret̄ in oībus a ſe factis inq̄ntū per ea que facta ſunt itellecta ꝯſpiciunt̄ ſempiterna eius virtus ⁊ diuinitas. Rom. i. Fit ergo quelibet creatura in teſtimoniū dei: inq̄ntum quelibet creatura eſt teſtimoniū q̄ddam diuine bonitatis. Et quidē magnitudo creature teſtimoniū quoddam eſt diuine virtutis ⁊ oīpotētie: pulchritudo v̄o diuie ſapiētie. ¶ Speciali v̄o modo ordinant̄ a deo quidā hoīes ⁊ nō ſolū nāliter inq̄ntum ſunt: ſed etiā ſpūaliter per ſua bona opa deo teſtimoniū ferūt. Unde oēs ſancti viri teſtes ſunt dei inq̄ntum ꝓpter eoꝝ bona opa deus glorioſus apud hoīes efficit̄. Mat. v. Sic luceat lux ueſtra corā hoībus ⁊c̄. Sed tn̄ illi qui ꝑticipant nō ſolum dona dei in ſeipſis per gr̄aȝ dei bene operādo: ſed etiā diffundūt ad alios docendo: monēdo ⁊ exhortādo: ſpālius ſunt teſtes dei. Iſa. xliii. Oēm qui inuocat nomē meum in laudē meā creaui illū.

Jo. bap. uenit in teſtimoniū ad hoc ut i alios diffūderet dona dei.

¶ Joānes ergo uenit in teſtimoniū ad hoc ut in alios diffunderet dona dei ⁊ annūciaret dei laudē. Hoc aūt officiū ioānis. ſ. teſtificādi eſt ualde magnū: q̄ȝ nullus pōt de aliquo teſtificari: niſi eo modo quo illud ꝑticipat. Jo. iii. Quod ſcimus loquimur: ⁊ q̄d vidim⁹ teſtamur.

Teſtimonium ꝑhibe͂ diuine v̄itati ē īdiciū cognitionis ipſius ueritatis. Chr̄s aliꝯ teſtimoniū ꝑhibet v̄itati: q̄ȝ ip̄m lumen v̄itatis ē: aliꝯ Jo. q̄ȝ ip̄m v̄itatis lumē ꝑticipās.

¶ Unde teſtimoniū ꝑhibere diuine ueritati indiciū eſt cognitionis ipſius v̄itatis. Et inde eſt ꝙ etiā chriſtus hoc officiū habuit. Jo. xviii. Ad hoc ueni ⁊ in hoc nat⁹ ſuȝ: ut ⁊c. ¶ Sȝ aliter chr̄s ⁊ alit̄ Joānes. Chr̄s enim ut ip̄m lumē cōp̄hendēs: imo ip̄m lumē exiſtēs. Joānes v̄o ut ip̄m lumē ꝑticipans tm̄. Et ideo chr̄s ꝑfecte teſtimoniū ꝑhibet: ⁊ ꝑfecte manifeſtat ueritatē. Joānes v̄o ⁊ alij ſcti inq̄ntum ipſam ueritatē diuinā ꝑticipāt. Eſt ergo magnū officium Joānis: ⁊ ex ꝑticipatione diuini luminis ⁊ ex ſimilitudine ad chr̄m: qui hoc officio uſus fuit. Iſa. lv. Ecce teſteȝ populis dedi eū ducem ac p̄ceptorē gentib⁹.

Rō rōnis officij Jo. bap. Alicui⁹ rei teſtimoniū ꝑhibet̄ duplici de cā.

¶ Rō autē huius officij ponit̄ cū dicit [ut teſtimoniū ꝑhiberet de lumine.] ¶ Ubi ſciendū eſt ꝙ alicui⁹ rei teſtimoniū ꝑhibet̄ duplici de cauſa. Una cā pōt eſſe ex ꝑte rei: cui teſtimoniū adhibet̄. puta ſi eſt dubia uel incerta. Alia cauſa eſt ex parte audiētiū: ſi ſunt duri ⁊ tardi corde ad credendū. Joannes v̄o in teſtimoniū quidē uenit: nō ꝓpter ipſam rem cui teſtimoniū ꝑhibebat: q̄ȝ lumē erat. vnde dicit [ut teſtimoniū ꝑhiberet de lumine.] nō de re obſcura: ſȝ de re manifeſta. uenit ergo in teſtimoniū ꝓpter ipſos quibus teſtificabat̄ [ut oēs crederēt per eum.] ſ. ioannē.

Sic lumē de ſe ē viſibile ⁊ ꝑ ip̄m oīa alia vident̄. Sic v̄bū dei de ſe ē viſibile. ⁊ oīa alia ꝑ ip̄m manifeſtant̄.

¶ Nā ſicut lumē nō ſolū in ſeipſo ⁊ per ſe viſibile eſt: ſed etiā oīa alia per ip̄m videri pn̄t. Ita uerbū dei nō ſolū in ſe lumen eſt: ſed etiā eſt oīa manifeſtans que manifeſtant̄. Cū eniȝ vnumquodq̄ȝ manifeſtet̄ per ſuā formā ⁊ cognoſcatur oēs aūt forme ſunt per uerbū q̄d eſt ars plena rationū viuentiū. Eſt ergo lumē nō ſolū in ſe ſȝ oīa manifeſtās. Eph. v. Omne q̄d manifeſtat̄ lumen eſt. ¶ Congrue aūt euāgeliſta filium dicit lumen. Quia uenit lumen ad reuelationē gentiū. Luc. ii. Supra aūt dixit filiū dei v̄buȝ: quo pater dicit ſe ⁊ oēm creaturā. Un̄ cū ꝓprie ſit lux hominum ⁊ hic euāgeliſta de eo agat ſm̄ ꝙ uenit ad ſalutem hoīuȝ p̄curādā: cōgrue intermittit hoc nomē uerbum cū loquit̄ de filio: ⁊ dicit illud lumen.

Dubitatio. Manicheoꝝ

¶ Sȝ ſi iſtud lume ſufficiens eſt per ſe oīa manifeſtare: nō ſolū ſeip̄m: quid ergo idigebat ut teſtificaret̄ non ergo neceſſaria ſunt teſtimonia ioannis ⁊ ꝓphetarū de chr̄o.

Rn̄ſio.

¶ Rn̄deo dicendū ꝙ hec obiectio eſt Manicheoꝝ qui uolūt deſtruere uet⁹ teſtamētuȝ. Un̄ a ſcīs ꝯtra hos multiplex rō aſſignat̄: q̄re chr̄s teſtimoniū ꝓphetarū uoluit hēre.

Tres rationes Ori. q̄re chr̄s uoluit hēre teſtimonia ꝓphetarum.

Orig. quidē aſſignat tres rationes ad hoc. Primo quidē ꝙ deus vult aliquos teſtes habere: nō ut ipſe eorum teſtimonio indigeat: ſed ut eos nobilitet: quos cōſtituit teſtes ſicut videmus etiā in ordine vniuerſi: ꝙ deus ꝓducit aliquos effectus per cās medias: nō q̄ȝ ipſe impotēs ſit ad eos imediate ꝓducēdos: ſed q̄ȝ ad nobilitandas ipſas cās medias eis cāſalitatis dignitatem coīcare dignat̄.

De⁹ aliq̄s effectus ꝓducit mediantib⁹ cāis medijs: nō q̄ȝ ipſe ſit īpotens ad eos ꝓducēdos: ſed ut cās nobilitet.

Sic ergo ⁊ ſi deus potuerit oēs hoīes illuminare per ſe ⁊ in cognitionē ſuam adducere: ut tn̄ debitus ordo ſeruaret̄ in rebus: ⁊ ut aliquos hoīes nobilitaret: uoluit diuinā cognitionē ad homines per aliquos homīes deuenire. Iſa. xliii. Uere uos teſtes mei eſtis dicit dn̄s. ¶ Secūda ratio eſt q̄ȝ chr̄s illuxit mūdo per miracula: que quidē quia in tempore facta erāt tēporalit̄ trāſierūt neq̄ȝ ꝑuenerūt ad oēs. Uerba v̄o ꝓphetarū cōmendata ſcripture poterāt nō ſolū ad p̄ntes: ſed etiā ad poſteros ꝑuenire. Uoluit ergo dn̄s hoīes ad cognitioneȝ uerbi uenire per teſtimonia ꝓphetarū: ut nō ſolū p̄ntes: ſed etiā futuri de ipſo illuminarent̄. ⁊ iō ſignanter dicit [ut oēs crederēt per illū.] non ſolū p̄ntes: ſed etiā futuri. ¶ Tertia rō eſt q̄ȝ homines ſunt diuerſe cōditionis: ⁊ diuerſimode ad ueritatis cognitionē perducti ⁊ diſpoſiti.

Quidā ad dei cognitionem magis ꝑ ſigna ꝑducunt̄: q̄dā magis ad ſapientiam.

Quidam nāq̄ȝ ad ueritatis cognitionē magis ꝑducunt̄ per ſigna ⁊ miracula. Quidā v̄o magis per ſapientiaȝ. Unde i. Cor. i. Judei ſigna petūt ⁊ greci ſapiam querūt. ut ergo dn̄s oībus oſtenderet viā ſalutis: utrāq̄ȝ viā pandere uoluit. ſ. ſignoruȝ ⁊ ſapientie. Ut qui nō ꝑducerent̄ ad viā ſalutis per miracula in ueteri ⁊ nouo teſtamēto facta ſaltem per viam ſapientie ut in prophetis: ⁊ alijs ſacre ſcripture libris ad v̄itatis cognitionē ꝑueniant.

Alia eſt rō ⁊ ē Criſ. q̄re chr̄s uoluit hēre teſtimonia ꝓphetarum.

¶ Quarta ratio eſt Criſo. quia ſi hoīes infirmi intellectus v̄itatē ⁊ cognitionē dei in ſeipſa capere non pn̄t: uoluit de⁹ eis cōdeſcēdere ⁊ illuminare quoſdaȝ hoīes de diuinis p̄e alijs: ut ab eis humano modo cognitionē de diuis acciperent: quoꝝ cognitioneȝ in ſeipſis attingē non ualebāt. ⁊ iō dicit [Ut oēs crederēt per illū.] q. d. [uenit in teſtimoniū] nō ꝓpter ip̄ȝ lumē: ſȝ ꝓpt̄ ip̄os hoīes: ut. ſ. [crederēt per illū.] Sic ergo pȝ idonea eē ⁊ ꝯgruētia teſtimonia ꝓphetarū: ⁊ iō recipiēda: utpote nobis nc̄ēia ad v̄itatis cognitionē. Dicit aūt [crederēt.]

Duplex eſt ꝑticipatio diuini lumīs ꝑfecta. ſ. ⁊ imperfecta.

¶ Quia ē duplex ꝑticipatio diuini luminis. Una. ſ. ꝑfecta que eſt in gl̄ia. Ps. In lumine tuo videbim⁹ lumē. Alia eſt impfecta que. ſ. habet̄ ꝑ fidē [q̄ȝ uenit ⁊c̄.] De iſtis duob⁹ modis dr̄. i. Cor. xiii. Uidem⁹ nūc per ſpeculū ⁊c̄. ⁊ ibidē dicit̄. Nūc cognoſco ex ꝑte ⁊c̄. Iſtoꝝ aūt modoꝝ prior eſt modus ꝑticipationis per fidē: q̄ȝ per ip̄am ꝑuenit̄ ad ſpem. Unde

Iſa. vii. ſ3 aliã lrãz. Niſi credideritis nõ itelligetis ubi nrã bẽt. Si nõ credideritis nõ ꝑmanebitis. ii. Cor. iii. Nos aũt oẽs reuelata facie glĩam dñi ſpeculãtes ĩ eãdẽ imaginẽ. ſ. quã ꝑdidim⁹ trãſformamur a claritate in claritatez. glo. a claritate fidei in claritatẽ ſpei. Dic̃ ergo [ut oẽs crederẽt ꝑ illũ.] nõ ut oẽs viderẽt illũ ꝑfecte ſtatĩ: ſed ut primo per fidẽ credẽdo: ⁊ poſtea per ſpem in patria ꝑfruẽdo. ¶ Dicit aũt [per eũ] ut oſtẽdat uiaz eius ad chriſtũ. Chrĩs enĩ uenit ut oẽs crederẽt in eũ. Joã. vii. Qui credit in me ⁊c̃. Joãnes ṽo ut oẽs crederent

Obiectio.

nõ qdẽ in eũ: ſed in chrĩm per eũ. ¶ Sed ꝯtra nõ oẽs crediderũt per illũ. ſi ergo uenit ut oẽs crederent per illũ fruſtra uenit.

Reſponſio.

¶ Rñdeo dicendũ ꝙ tum eſt ex ꝑte dei mittẽtis: ⁊ ex parte ioãnis uenientis ſufficiẽs modus adhibitus eſt oibus ꝑueniendi ad fidem: ſed ex ꝑte eorũ qui oculos ſuos ſtatuerũt declinare in terrã ⁊ noluerũt videre ipʒ lumẽ: defect⁹ fuit q: nõ oẽs crediderũt. Lʒ aũt ioannes de quo tot dicta ſũt: ⁊ ꝙ miſſus a deo magnus ſit. nihilominus tñ eius aductus nõ eſt ſufficiens hoib⁹ ad ſalutẽ: q: ſalus hois in hoc conſiſtit ꝙ ꝑticipet ipſam lucẽ. vñ ⁊ ſi ioãnes lux fuiſſet ſufficeſſet hoib⁹ ad ſalutẽ ei⁹ aductus: ſed ipſe non erat lux. ¶ Unde dicit.

Jo. aduẽt⁹ ad ſalutẽ hois ſufficiẽs nõ fuit lʒ de eo dictũ ſit ⁊ ꝙ fuerit magn⁹ ⁊ ꝙ fuerit miſſus.

¶ **Nõ erat ille lux: ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine.**

¶ Et iõ neceſſaria erat lux que ſufficeret hominibus ad ſalutẽ. ¶ Uel aliter ioannes uenit ut teſtimoniũ ꝑhiberet de lumine. Cõſuetũ eſt aũt teſtificãs eẽ maioris auctis ꝙ ille qui ꝑhibet teſtimoniũ. ne ergo credat̃ ioãnes eẽ maioris auctis ꝙ chrĩs dicit euãgeliſta [Nõ erat ille lux: ſed ut teſtimoniũ ꝑhiberet de lumine.] Teſtat̃ enĩ nõ q: maior: ſed q: notior: etiã ſi ſit minor.

Dubitatio.

¶ Sed querit̃ de hoc ꝙ dicit [Nõ erat ille lux.] Cõſequenter dr̃ Eph. v. Eratis aliqñ tenebre: nũc aũt lux in dño. ⁊ Mat. v. Uos eſtis lux mũdi ⁊c̃. Sũt ergo ioannes ⁊ apl̃i ⁊ oẽs boni lux.

Reſponſio.

¶ Rñdeo. qdã dicũt ꝙ ioãnes nõ erat lux cuʒ articulo. q: hoc eſt ſoli⁹ dei ꝓpriũ. Sed ſi lux ponat̃ ſine articulo erãt ioannes ⁊ oẽs ſcti facti lux: qd̃ eſt dictu. Fili⁹ dei eſt lux per eſſentiã. ioãnes ṽo ⁊ oẽs ſcti per ꝑticipationem. Et iõ quia ioãnes ꝑticipabat uerũ lumẽ ꝯgruẽter teſtimoniũ ꝑhibebat de lumine. Ignis enĩ ꝯuenienti⁹ manifeſtatur per aliquod ignitũ ꝙ per aliquid aliud: ⁊ color per coloratum.

Fili⁹ dei ẽ lux ꝑ eẽntiã. Joã. ṽo ⁊ oẽs ſci ꝑ ꝑticipationez.

LEC. V.

Erat lux uera que illuminat omnẽ hominẽ uenientem in hunc mundum. In mundo erat.

Superius Egit euãgeliſta de ꝑcurſore ⁊ teſte ṽbi ĩcarnati. In ꝑte ṽo iſta agit de ipſo uerbo ĩcarnato. Et circa hoc tria facit. Primo oſtẽdit aduentus uerbi neceſſitatẽ. Secũdo ex aductu ṽbi collatã nobis utilitatẽ ibi [ĩ ꝓpria uenit.] Tertio ueniẽdi modũ ibi [Et ṽbũ caro factũ eſt ⁊c̃.] ¶ Neceſſitas aũt aductus ṽbi videt̃ eſſe defect⁹ diuine cognitionis que in mũdo erat. Uñ hãc neceſſitatez ſui aductus aſſignat dicẽs Jo. xviii. In hoc nat⁹ ſum ⁊ ad hoc ueni. Ad ĩſinuãdũ ergo hũc diuine cognitionis defectũ duo facit euãgeliſta. Primo oſtendit ꝙ iſte defect⁹ nõ eſt ex parte dei: neqʒ ex defectu ṽbi. Secũdo oſtẽdit ꝙ eſt ex ꝑte hoium.

Defect⁹ diuĩe cognitionis q̃ in mũdo erat aductũ diuini ṽbi necẽitauit.

ibi [Et mũdus eũ nõ cognouit.] Qd̓ aũt nõ fuerit defectus ex ꝑte dei ⁊ ṽbi: q̃n hoies deũ cognoſcerẽt: ⁊ illuminarentur a ṽbo. oſtendit ex tribus. ¶ Primo ex ipſius diuine lucis efficacia [q: erat lux uera que illuminat oẽm hoiem uenientem in hũc mũdũ.] ¶ Secũdo ex ipſi⁹ diuine lucis pñtia q: [in mundo erat.] ¶ Tertio ex eius euidẽtia [q: mũdus per ipʒ fact⁹ eſt.] Non fuit ergo defect⁹ diuine cognitiõis in mũdo ex ꝑte uerbi: q: efficax eſt. Uñ primo oſtẽdit rõnẽ huius efficacie. Quia [erat lux uera.] Secũdo ipſaʒ eius efficaciã. Quia [illuminat oẽm hoiem uenientẽ in hũc mundũ.] Eſt enĩ efficax diuinũ uerbũ ad illuminãdũ. quia [Erat lux uera.] Quomõ aũt uerbũ ſit lux: ⁊ quomodo ſit lux hoium: q: ſupra ſatis explanatũ eſt ſuꝑfluũ eſt ad pñs reiterare. ¶ Iſtud tñ ad pñs eſt dicẽdũ quomõ ſit [lux uera.] Notãdũ eſt ergo ad huiuſmodi euidẽtiã ꝙ ueruʒ in ſcriptura trib⁹ opponit̃. Aliqñ enĩ diuidit̃ ꝯtra falſuʒ. ſicut illud Eph. iiii. Deponẽtes mẽdaciũ loqmini ṽitatẽ. Aliqñ aũt diuidit̃ cõtra figurale. ſicut illud Jo. i. L ex per moyſen data ⁊c̃. q: neceſſitas figurarũ legis facta eſt per chrĩʒ. Aliqñ ṽo diuidit̃ ꝯtra ꝑticipãs ſicut illud. i. Joã. ultimo. Ut ſim⁹ in uero filio eius q. ſ. nõ eſt fili⁹ ꝑ ꝑticipationẽ.

Uerũ diuidit̃ aliqñ ꝯ falſum aliqñ ꝯ figurale. aliqñ ꝯ ꝑtic̃ipãs.

¶ Fuit aũt añ aduẽtũ uerbi in mũdo quedã lux: quã. ſ. phi ſe hẽre iactabant. Sed hec quidẽ falſa fuit: quia (ut dicitur Ro. i.) Euanuerũt in cogitatiõib⁹ ſuis: ⁊ obſcuratũ eſt ĩſipiens cor eoꝝ. dicẽtes enĩʒ ſe eẽ ſapientes ⁊c̃. Hier. x. Stultus factus eſt oĩs hõ a ſciẽtia ſua.

Añ aduẽtũ ṽbi fuit lux qdã quã phi ſe hẽre iactabant.

¶ Fuit ẽt quedã alia lux quã gl̃iabant̃ ſe hẽre iudei ex doctrina legis. Sed hec qdem lux erat lux figuralis. Heb. x. Umbrã hñs lex futuroꝝ bonoꝝ nõ ipſam imaginẽ rerũ. ¶ Erat etiã in angelis ⁊ in ſcĩs hoib⁹ lux q̃dã inq̃tũ ſpecialiori mõ ꝑ gratiã deũ cognoſcebãt. Sed hec lux ꝑticipata erat Job. xxxv. Sup quẽ nõ reſplẽdet lumẽ illi⁹. q. d. Quicũqʒ lucidi ſunt inq̃tũ lucẽt: inq̃tũ ꝑticipãt lumẽ illi⁹. ſ. dei. Sʒ ṽbũ dei nõ erat lux falſa: nõ figuralis: nõ ꝑticipata: ſʒ [lux uera.] i. ꝑ eẽntiã ſuaz. Et iõ dic̃ [Erat lux uera.]

Añ aduẽtũ ṽbi fuit ẽt qdaʒ lux quã ex doctrina legis ſe hẽre gl̃iabant̃ iudei. In ãgelis erat q̃dã lux inq̃tũ ſpẽaliori mõ ꝑ grãz deum cognoſcebant.

¶ In quo qdẽ ṽbo excludit̃ dupl̃x error. ſ. fotini: q̃ chrĩʒ opinat⁹ eſt ex ṽgĩe initiũ ſũpſiſſe: ⁊ iõ ne aliqs hoc ſuſpicari poſſet euãgeliſta loquẽs de ĩcarnatiõe ṽbi dic̃ [Erat lux uera.] ſ. ab eterno: nõ ſolũ añ ṽginẽ: ſʒ añ oẽʒ creaturã. ¶ Excludit̃ etiã error Arrij ⁊ Orige. dicẽtiũ chrĩm nõ fuiſſe uerũ deũ: ſed per ꝑticipationẽ tñ. Qd̓ ſi uerũ eẽt: nõ eſſet lux uera (ut euãgeliſta dicit.) Sic̃ enĩ dr̃ i. Jo. i. De⁹ lux eſt: non per ꝑticipationẽ: ſed lux uera. Si ergo uerbũ erat lux uera. manifeſtũ eſt illud eẽ deuʒ uerũ. Patet ergo rõ efficacie diuini ṽbi ad diuinã cognitionẽ candã.

Fotin⁹ opinat⁹ eſt chrĩʒ ex ṽgĩne initiũ ſumpſiſſe.

Arri⁹ ⁊ orig. opiati ſũt chrĩʒ nõ fuiſſe uerũ deũ: ſʒ ꝑ ꝑticipationem tñ.

¶ Efficacia aũt ipſi⁹ ṽbi eſt q: [illuminat oẽm hoiem uenientẽ.] Oẽ enĩ qd̓ eſt per ꝑticipationẽ deriuat̃ ab eo qd̓ eſt per eẽntiã ſuã tale. Ut omne ignitũ eſt hoc per ꝑticipationẽ ignis qui eſt ignis per ſuã nãm. Quia ergo ṽbũ eſt lux uera per ſuaz nãm opʒ ꝙ oẽ lucẽs luceat per ipʒ: inq̃tũ ipʒ ꝑticipat. Ipſe ergo [illuminat oẽm hoiem uenientẽ in hũc mũdũ.]

Oẽ qd̓ ẽ ꝑ ꝑticipationẽ deriuat̃ ab eo qd̓ ẽ ꝑ eẽntiã tale.

¶ Sciẽdũ eſt aũt ad hoꝝ ĩtellectũ ꝙ mũdus in ſcriptura accipit̃ tribus modis. Aliqñ enĩ rõne ſue creatiõis ſic̃ Jo. i. Mũdus ꝑ ipʒ fact⁹ eſt. Aliqñ aũt rõne ſue ꝑfectionis ad quã ꝑ chrĩʒ ꝑtigit ſicut eſt. ii. Cor. v. De⁹ erat in chrĩo mũdum recõciliãs ſibi. Aliqñ rõne ſue ꝑuerſitatis ſicut illud. i. Jo. ii. Tot⁹ mũdus in maligno poſit⁹ ẽ. ¶ Il

Mũd⁹ ʒ'l ſcripturis accipit̃ rõne ſue creatiõis rõne ſue ꝑfectionis. rõne ſue ꝑuerſitatis.

luminatio ſeu illuminari per v̾bū itelligit̄ dupl̾r. ſ. de lumine nālis cognitionis de quo dicit̄ in ps. Signatū eſt ſup nos ꝛc. ¶ Iteꝫ de lumine gr̄e de quo dicit̄ Iſa. lx. Illumiare hieruſalē. His duab⁹ diſtinctionibus ſuppoſitis facile ſoluit̄ dubitatio que ex iſtis orit̄. Cū eni dicat euāgeliſta [Illumiat oēm hoiem.] videt̄ ſubeſſe falſum: cū adhuc multi ſint in mūdo tenebroſi. Si ergo nos memores dictarū diſtinctionū accipiam⁹ mūdū ſm ꝙ ponit̄ rōne ſue creationis: ꝛ illuminare ſm ꝙ accipit̄ ꝑ lumine nālis rōnis. v̾bū euāgeliſte nullā hēt calūniā: q2 hoies oēs ueniētes in hūc mundū ſenſibilē illuminant̄ lumīe nālis cognitionis: ex pticipatione hui⁹ uere lucis a qua deriuat̄ qcq̄d de lumine nālis cognitionis ꝑticipat̄ ab hoib⁹. ¶ Utitur aūt euāgeliſta hoc mō loquēdi (ut dicat uenientē i hūc mūdū.) nō ꝙ hoies vixiſſent aliquo tp̄is ſpatio extra mūdū: ꝛ poſtea uenirēt in mūdū: cū hoc ſit ꝯtra ſniam apl̄i Rom. ix. Cū enim nondū nati eēnt aut aliq̄d egiſſent boni: aut mali: ut ſꝫ electionē ꝛc. Uñ cū nō egiſſet aliq̄d anteq̄ꝫ nati eēnt: manifeſtū eſt ꝙ aīa nō eſt anteq̄ꝫ corpi ꝯiūgat̄. Dicit ergo [uenientē in hūc mūdū.] ut oſtēdat ꝙ hoies illuminant̄ a deo ſm hoc. ſ. ꝙ uenit̄ in mūdū. i. ſm itellectū qui eſt ab extriſeco. Hō eni ex duplici nāꝯſtituit̄ corpali. ſ. ꝛ itellectuali. ꝛ ſꝫ corpalē quidē nām ſeu ſenſibilē illuminat̄ hō lumine corpeo ꝛ ſenſibili. ſm aiam v̾o ꝛ itellectualē nām illuminat̄ lumine itellectuali ꝛ ſpūali. Cuꝫ ergo hō ſm nām corpalē nō ueniat in hūc mūdū: ſed ſit ex mūdo ſed ſm itellectualē nām que eſt ab extrinſeco (ut dictū eſt.) ſ. a deo per creationē. Uñ dicit̄ Eccīe. xii. Donec oīs caro i ſuā reuertat̄ originē: ꝛ ſpūs dirigat̄ ad deū qui fecit illū. Oſtēdit euāgeliſta ꝙ hec illuminatio eſt ſm illud qd̄ eſt ab extrinſeco. ſ. ſm itellectū: cū dicit [Uenientē in hūc mundū.] ¶ Si v̾o accipiatur illuminari pro lumīe gr̄e. ſic hoc qd̄ dī [Illumiat oēm hoieꝫ.] pōt tripl̾r exponi. ¶ Unomō ſꝫ Orig. in illa homelia: Aqla grādis. exponit̄ hoc mō: ut accipiam⁹ mūdum rōne ſue pfectionis: ad quā ꝑducit̄ hō reconciliat⁹ per chrm̄. ꝛ tūc dicit̄ [Illuminat oēm hoiem uenientē] per fidē [in hūc mūdū] ſpūalem. ſ. eccliam illuminatā lumine gr̄e. ¶ Aliomō ſm Criſo. exponit̄ accipiēdo mūdū rōne ſue creationis: ꝛ talis eſt ſenſus [illuminat.] ſ. v̾bū q̄ꝫtuꝫ de ſe eſt: q2 ex pte ſua nulli deeſt: imo vult omnes hoies ſaluos fieri: ꝛ ad agnitionē ueritatis uenire (ut dicit̄. i. Tym̄. ii.) [Oēm hoieꝫ uenientē.] i. qui naſcit̄ in hunc mundū ſēſibilē. ꝙ ſi aliq̄s nō illuminatur ex pte hois eſt auertētis ſe a lumine illuminātē. ¶ Tertiomō ſm Aug. exponit̄: ut li [omnē] ſit diſtributio accōmoda: ut ſit ſenſuꝫ [illuminat oēm hominē uenientē in hunc mūdū.] Nō ſimpl̾r. [ſed oēm hominē] ſimpl̾r: qui illuminat̄. ſ. q2 nullus illuminat̄ niſi a v̾bo. Dicit ergo ſm Aug. [uenientē.] ut aſſignet rōnē: q̄re hō idiget illuminari. ¶ Accipiēdo tñ mūdū rōne ſue ꝑuerſitatis ꝛ defect⁹. q. d. ideo idiget illuminari: q2 [uenit in hūc mundū.] ꝑuerſitate: ꝛ defectib⁹ tenebroſum: ꝛ ignorantia plenū. ¶ De mūdo ſpūali primi hois Luc. ii. Illuminare his q̄ in tenebris. ¶ Deſtruit̄ autē ꝑ v̾ba ꝑdicta error Manichei ponētis hoies ꝛ munduꝫ a principio ꝯtrario. i. diabolo in mūdo creatos fuiſſe: q2 ſi hō fuiſſet creatura diaboli ueniēs in mundū: nō illuminaret̄ a deo ſiue a uerbo: q2 chr̄s uenit in mundū

Lumē dupl̾r eſt nāle ꝛ gr̄e.

Hō ex duplici nā ꝯſtituit̄ ſ. corporali ꝛ itellectuali.

Expō Orige.

Expō Criſo.

Expō Aug.

Error Manichei q̄ imaginat⁹ eſt mūdū ꝛ hoies eē creatos a ꝯtrario pn̄⁹ ſ. diabolo.

ut diſſoluat opa diaboli. Jo. iii. Sic ergo pꝫ efficacia diuini v̾bi ꝙ defect⁹ cognitionis in hoib⁹ nō eſt ex pte ipſi⁹ v̾bi: q2 ad oēs illuminādos efficax eſt: cū ſit [lux uera: uel illuminat oēꝫ hominē ꝛc.] ¶ Sed ne credas defectū ip̄m eſſe ex remotione ſeu abſentia uere lucis. ꝛ hoc excludēs euāgeliſta ſubdit [In mūdo erat.] Simile huic hētur Actuū xvii. Nō longe eſt ab vnoquoqꝫ noſtrū. ſ. deus. in ipſo eni viuim⁹ ꝛc. q. d. euāgeliſta v̾bū diuinū efficax eſt: ꝛ p̄ñs eſt ad illuminādū. ¶ Notādū v̾o ꝙ in mūdo dicit̄ aliq̄d eē tripl̾r. Unomō per ꝯtinētiā ſicut locatū in loco. Jo. xvii. hij in mūdo ſunt. Aliomō ſicut ps in toto: nam ps mūdi dicit̄ eſſe in mūdo. ēt ſi nō ſit localis ſicut ſube ſupnāles. lꝫ locales nō ſint in mūdo: tñ ſunt ut ptes. ps. Qui fecit celum ꝛ terrā: mare ꝛ omnia que in eis ſunt. ¶ Neutro aūt iſtoꝝ modoꝝ lux uera i mūdo erat q2 nec localis eſt: nec ps vniuerſi imo quodāmō (ut ita liceat loqui) totū vniuerſuꝫ eſt ps bonitatē ei⁹ ꝑtialiter ꝑticipās. Erat ergo in mūdo tertio mō ſicut eū efficiēs ꝛ ꝯſeruās. Hiere. xxiii. Celū ꝛ terram ego ipleo. Sed tñ aliter eſt de v̾bo agente ꝛ cāñte oīa: ꝛ aliter de alijs agentib⁹. Nā alia agētia opantur (ut extrinſecus exn̄tia.) Cū enim nō agāt niſi mouendo ꝛ alterādo aliquomō quātū ad ea que ſunt extrinſeca rei: ut extrinſeca opant̄. Deus v̾o opat̄ in oīb⁹ ut iterius agēs: q2 agit creando. Creare autē eſt dare eſſe rei create: cū ergo eē ſit intimuꝫ cuilibet rei. de⁹ qui opando dat eſſe opat̄ in reb⁹: ut intimus agens. In mundo ergo erat (ut dans eē mūdo.) Cōſuetū eſt autē dici deum eē in oīb⁹ reb⁹ per eēntiā p̄ñtiā ꝛ potentiam. ¶ Ad cui⁹ itellectū ſciendū eſt ꝙ per potētiā dicitur eē aliq̄s in oīb⁹ que ſubdunt̄ potentie eius: ſicut rex dicit̄ eē in toto regno ſibi ſubiecto ꝑ ſuā potētiā. Nō tñ ibi eſt per p̄ñtiā: neqꝫ per eēntiaꝫ. ¶ Per p̄ñtiā dicit̄ eſſe in oibus que ſunt in ꝯſpectu eius: ſicut rex dicit̄ eſſe per p̄ñtiā in domo ſua. ¶ Per eēntiā v̾o dicit̄ eſſe in illis rebus in q̄bus eſt ſua ſuba: ſicut eſt rex in vno loco determinato. ¶ Dicim⁹ eni deū eē ubiqꝫ per potentiā: q2 oīa ei⁹ poteſtati ſubdunt̄. ps. Si aſcendero in celū tu illic es. Si ſumpſero pēnas meas diluculo ꝛc. tenebit me dextera tua. ¶ Per p̄ñtiā v̾o: q2 oīa nuda ꝛ apta oculis ei⁹ que ſunt in mūdo: ut habet̄ Heb. iiii. ¶ Per eēntiā autē: q2 eſſentia ſua intima eſt oibus reb⁹: opꝫ eni de neceſſitate oē agēs inq̄ꝫtuꝫ agēs imediate cōiungi ſuo effectui. Cum mouens ꝛ motū oporteat ſimul eſſe. De⁹ aūt actor eſt ꝛ ꝯſeruator oium ſm eē vniuſcuiuſqꝫ rei. Uñ cuꝫ eē rei ſit itimū in q̄libet re: manifeſtū eſt ꝙ de⁹ per eēntiā ſuā ꝑ quā oīa creat: ſit in oīb⁹ reb⁹. ¶ Notādū aūt ꝙ euāgeliſta ſignāter utitur hoc uerbo [erat] cū dicit [In mundo erat.] oſtēdēs ab initio creature ſemꝑ ip̄m fuiſſe in mundo cāns ꝛ cōſeruās oīa: q2 ſi ad momētū ſubtraheret de⁹ virtutē ſuā a reb⁹ cōditis oīa in nihilū redigerent̄: ꝛ eē deſinerent. Uñ Orige. ſatis ad hoc cōgruo exemplo utit̄. Dicit ꝙ ſicut ſe hēt uox humana ad uerbū humanū in mente cōceptū: ſic ſe habet creatura ad uerbum diuinū: nā ſicut uox nr̄a eſt effectus uerbi cōcepti in mente nr̄a: ita ꝛ creatura eſt effectus uerbi in diuina mente cōcepti. Dixit eniꝫ ꝛ facta ſunt. Uñ ſicut videmus ꝙ ſtatim deficiēte v̾bo nr̄o: uox ſenſibilis deficit. Ita ſi virtus uerbi diuini ſubtraheret̄ a rebus ſtatim res oēs in ipſo

Aliq̄d dr̄ eē i aliq̄ trip̄r. vno mō ꝑ ꝯtinētiā aliomō ſic̄ ps i toto. tertio⁹ ſic̄ eū efficiens ꝛ conſeruans

De⁹ q̄ eſt uera lux: neqꝫ eſt i mundo: ſicut ꝯtētū in ꝯtinēte: neqꝫ ſic̄ ps in toto. Sed ſicut eū efficiēs ꝛ ꝯſeruans.

Alia agētia operant̄ ut exteri⁹ agētia cum agāt mouēdo ꝛ altēādo aliq̄⁹. Deus v̾o operat̄ ut iterius agēſ cū opādo creet dādo eē qd̄ eſt intimuꝫ cuilibet rei.

De⁹ eſt in oīb⁹ reb⁹ ꝑ eēntiaꝫ p̄ñtiā ꝛ potētiā

De⁹ ē in oīb⁹ reb⁹ ꝑ potētiā q2 oīa ſue ſubdunt̄ ptāti. ꝑ p̄ñtiā v̾o quia oīa oculis ei⁹ nuda ꝛ aperta ſunt. ꝑ eēntiā demū: q2 ſua eēntia oīb⁹ rebus eſt itima.

Si de⁹ ad momētū v̾tutē ſuā a reb⁹ ꝯdītis ſubtraheret oīa in nihilū redigerent̄

Exēplū Orig. Ita ſe hēt creatura ad v̾bū diuinum ſicut uox hūana ad v̾bū hūanū in mēte ꝯceptuꝫ

momēto deficerēt: ⁊ hoc q2 eſt portās oīa uerbo virtutis ſue. Heb. 1. Sic ergo p3 q defectus diuine cognitionis nō eſt in hoib⁹ ex uerbi abſentia: qa [in mūdo erat.] Nō eſt etiā ex vbi inuiſibilitate ſeu occultatione: q2 fecit op⁹ in quo ſilitudo euidēter relucet. ſ. mundū. Sap. xiii. A magnitudine ſpēi ⁊ creature cognoſcibiliter poterat cox creator videri. ⁊ Rom. 1. Inuiſibilia dei per ea ⁊c. Et iō ſtatim euāgeliſta ſubiūgit [Et mūdus per ipm fact⁹ eſt.] ut. ſ. in ipſo lux ipſa manifeſtaret: ſicut in artificio manifeſtat ars artificis. Ita tot⁹ mūdus nihil aliud eſt q̄3 quedā repñtatio diuīe ſapiētie in mēte pńs ɔcepte. Sap. 1. Sp ſit illa3 ſup oīa opa ſua. Sic ergo p3 q defect⁹ diuine cognitōis nō eſt ex pte vbi q2 efficax eſt. cū ſit [lux uera.] Pńs ē q2 [in mūdo erat.] Euidēs eſt: q2 [mūdus p ip3 fact⁹ ē.] Uñ āt ſit h⁹ defect⁹ oñdit euāgeliſta ɔñr cū dic.

Et mundus per ipſum factus eſt: ⁊ mūdus eum non cognouit.

Quaſi dicat. nō eſt ex pte ipſi⁹: ſed ex pte mundi qui [eū nō cognouit.] Dicit aūt eum in ſingulari: q2 ſupra vbū dixerat: nō ſolū lucē hoium: ſed deū. vñ cū dicit [eū] intelligit deū. Ponit aūtē hic mūdus p hoie. Angeli nāq3 cognouerūt eū itelligēdo. Elemēta cognouerūt eū obediēdo: ſed mūdus. i. hō habitator mūdi. eum non cognouit. Et poſſum⁹ hūc defectu3 cognitionis diuine referre uel ad nām hoīs: uel ad culpā. Ad nām quidē: q2 l3 oīa hec predicta auxilia data ſint hoī: ut ducat in cognitionē dei: tñ rō humana in ſe deficiēs eſt ab hac cognitiōe. Job. Unuſqſq3 intuet eū procul. Et iterū. Ecce de⁹ magn⁹ vincens ſciam nram. Sed ſi aliq eū cognouerūt. hoc fuit nō inq̄tū fuerunt in mūdo: ſed inq̄tū fuerūt ſupra mundū: ⁊ tales qb⁹ dign⁹ nō erat mūdus: q2 [mūdus eum nō cognouit.] Et eſt q̄ſi rō: q̄re ab hoib⁹ de⁹ non cognoſcat. ⁊ ſic mūdus accipit pro iordinato mūdi amore. q. d. [mūdus eū nō cognouit.] vñ ſi aliquid eternū in mēte pceperūt: hoc fuit inq̄tū nō erāt de hoc mundo. Si vo referat ad culpā hoīs Tunc hoc qđ. d. [Mūdus eū nō cognouit.] eſt q̄ſi rō: q̄re ab hoib⁹ de⁹ non cognoſcat: ⁊ ſic accipit mūdus pro iordiato mūdi amatore. q. d. mūdus eū nō cognouit: q2 ſunt mundi amatores. Amor eīi mūdi (ut dicit Aug⁹) maxie retrahit a dei cognitiōe: q2 amor mūdi inimicū dei ɔſtituit. Jacobi. iiii. Qui aūt non diligit deū nō pōt eū cognoſcere. 1. Cor. ii. Animalis hō nō pcipit ea que ſunt ſpūs dei. Notādū aūt q ex hoc ſoluit queſtio gentiliū q uane q̄rūt. ſi a paucis tpib⁹ fili⁹ dei p ſalute hūana mūdo inotuit. vī q an tps illud na3 hūanā deſpiceret. Quib⁹ dicēdū eſt q nō deſpexit: ſ3 ſemp fuit in mūdo: ⁊ q̄tū in ſe eſt cognoſcibilis eſt ab hoib⁹: ſ3 q aliq eū nō cognouerūt fuit cox culpa: q2 mūdi amatores erāt. Notādū ēt q euāgeliſta logt de icarnatiōe vbi: ut oſtēdat idē eē vbū icarnatū: ⁊ q erat i pricipio apud deū ⁊ de⁹ ⁊c. Reſūit q̄ de ipſo ſupra dixerat. Ibi enī dixerat q [vbū erat lux hoiu3.] hic vo dicit q [erat lux uera.] ibi q [oīa p ipm facta ſūt.] hic vo [⁊ mūdus p ip3 fact⁹ ē.] ſupra vo dixit q [ſine ipſo fcm̄ ē nihil.] i. ſ3 vnā expōnē oīa obſuant. hic vo dicit [In mūdo erat.] mūdū ⁊ oīa creās ⁊ ɔſeruās Ibi dixit [Et tenebre eū nō cōprehēderūt.] hic vo [Et mūdus eū nō cognouit.] Et iō totū hoc qđ

Rńſio ad dubitationem.

ſeqt ab illo loco [Erat lux va.] vī qdā explicatio ſupiorū. Poſſum⁹ ēt ex p̄dictis accipe triplicē ronē q̄re de⁹ uoluit icarnari. Una ē puerſitas humane nāe: que ex ſui malitia iā obtenebrata erat vitiox ⁊ ignorātie obſcuritate. Uñ ſupra dixerat q [tenebre eū nō cōprehēderūt.] Uenit ergo i carne de⁹: ut tenebre poſſēt app̄hēdē lucē. i. cognitionē ei⁹ ptingē. Iſa. ix. Popl's q ambulabat in tenebris vidit lucē magnā. Secūda pp iſufficiētiā pphetici teſtimonij. Uenerūt enī pphete uenerat ioānes: ſ3 ſufficient illumiare nō poterāt: q2 [nō erat ille lux.] Uñ necīū erat poſt pphetax uaticinia: poſt ioānis aduētū: lux ipa ueiret ⁊ ſui cognitionē mundo traderet. hoc eſt qđ apl's dicit Heb. 1. Multiphariē multiſq3 modis. ⁊ ii. Pe. 1. Habebitis pphetieū ſermonē bñfacitis attēdētes donec dies illuceſcat. Tertia ppter creaturax defectū Nā creature iſufficiētes erāt ad ducēdū in cognitionē creatoris: vñ [mundus per ipm factus eſt.] ⁊ [ipm nō cognouit.] Uñ neceſſariu3 erat: ut ipſe creator per carnē in mundo ueniret: ⁊ per ſeipm cognoſceret: ⁊ hoc eſt qđ apl's dicit. 1. Cor. 1. Nā q i dei ſapia mūdus nō cognouit p ſapia3 deū placuit do p ſtultitiā p̄dicatiōis ſaluos facē credētes

Triplex rō q̄re de⁹ uoluit icarnari. pria ē puerſitatē humane nature. Scda pp iſufficiētiā pphetici teſtionij. tertia pp creaturarū defectū.

In propria uenit.

LEC. VI.

Aſſignata neceſſitate icarnationis vbi. ɔñter euāgeliſta manifeſtat utilitatē ex ipſa incarnatiōe ab hoibus ɔſecutā. Et primo inſinuat lucis aduētū q2 [in ppria uenit.] Secūdo hoiu3 occurſum ibi [Et ſui eū nō receperūt.] Tertio fructū ex aduētu lucis allatū ibi [Dedit eis ptātē.] Oſtēdit ergo q lux que erat pńs in mundo ⁊ euidēs ſeu manifeſta per effectū nō tñ cognoſcebat a mūdo. Et iō [uenit i ppria] ut cognoſceret. Sed ne cū dicit [uenit] itelligeres motū localez in hoc mō. ſ. uenerit: q̄ſi deſinēs eē vbi pri⁹ erat: ⁊ denuo icipiēs eē ubi pri⁹ nō erat. Dicit euāgeliſta [in propria.] i. in ea que erant ſua: que ipſe fecit: ⁊ uenit ipe ubi erat. Jo. xvi. Exiui a patre ⁊ ueni in mūdū. Uenit inq̄3 in ppria. i. in iudeā ſm quoſdā: que qdē ſpāli mō ſua erat. ps. Notus in iudea de⁹. Iſa. v. Uinea dñi exercitu domus iſrael eſt. Sed meli⁹ eſt ut dicat [In ppria.] i. in mundū ab eo creatu3. ps. Dñi eſt terra. Sed ſi pri⁹ erat in mūdo: quō uenit in mūdū. Rńdeo dicēdū q uenire in aliquē locū dr̄ dupl'r. ſ. uel q aliqs ueniat ubi nullomō prius fuerat: uel q ubi aliquomō pri⁹ fuerat incipiebat eē quodā novo mō: ſic rex q pri⁹ erat in ciuitate aliq̄ ſui regni p potētiā: ad illā poſtmodū ueniēs pſonal'r dr̄ uenire ubi prius erat. Uenit enī p ſuā ſbā3: ubi pri⁹ erat ſolū p ſua3 potētiā. Sic ergo fili⁹ dei uenit in mundū: ⁊ tñ in mūdo erat. Erat qdē per eēntiā potētiā ⁊ pñtia3 ſed uenit p carnis aſſuptionē: erat inuiſibilis: uenit ut eſſet viſibilis. Deinde cum dicit.

Dubitatio.

Rńſio.

Aliquē in aliquē locū uenire ɔtingit dupl'r. prio ut ueniat ubi nullo mō pri⁹ fuerat uel ubi aliquo mō pri⁹ fuerat Fili⁹ dei p carnis aſſūptionē q iuiſibil' erat uenit i mūdō ut eēt viſibilis

Et ſui eum nō receperunt. Quotquot autem receperunt eum.

Sequit hoiu3 occurſus q differēter ſe habuerūt ad ueniētē. Quia qdā eū recepunt non ſui. Uñ. d. [Et ſui eū nō recepunt.] Sui ſunt hoies q2 ab eo formati. Gen. 1. Formauit de⁹ hoiem. ps. Scitote qm̄ dñs ipe fec nos. Quia ad ei⁹ imaginē facti. Gen. 1. Faciam⁹ hoiem. Sz meli⁹ eſt ut dicam⁹ [ſui.] i. Judei eum nō receperunt per fidem credendo ⁊

honorando. Jo. v. Ego ueni in nomine patris mei ⁊ nō recepiſtis me. ⁊ Jo. viii. Ego honorifico patrē meum ⁊c. Sunt quidem iudei ſui: quia ab ipſo in populū peculiarē electi. Deute. xxvi. Elegit te dñs in populū peculiarē. [ſui.] ſm carnē cōiuncti. Rom. ix. Ex quibus chriſtus ſm carnē. ¶ Item [ſui.] i. ab eo bñficijs promoti. Iſa. i. Filios enutriui ⁊ exaltaui. Sed lʒ [ſui.] i. iudei eum nō receperūt: non defecerūt tñ qui eū receperūt. Uñ ſubdit [Quotquot aūt receperunt.] Utit euāgeliſta hoc mō loquendi d. [Quotquot.] ut oſtēdat ampliorē eē factā ſolutionē quā fuerit pro minimo que facta fuit ſoluʒ ſuis. ſ. iudeis. Iſa. xxxiii. Dñs legifer nr̄ ⁊c. ſed ſolutio non ſolū fuit facta ſuis: ſed [quotquot receperūt eum.] i. oībus in euʒ credētibus. Rom. xv. Dico aūt chriſtū miniſtrū fuiſſe circūciſionis ⁊c. pro miſſiones patrū. i. patribus factas ⁊c. Gētes autē ſup miſericordia: quia miſericorditer ſunt recepti. Dicit [Quotquot.] ut oñdat quod grā dei īdifferēter datur oībus recipiētibus chriſtū. Act. xi. ergo in nationes grā ſpūs ſcī ⁊c. Et nō ſolum liberis ſed etiam ſeruis: non ſolū maſculis: ſed etiā ⁊ feminis. Col. iii. In chrīo ieſu nō ē maſculus nec femīa gētilis ul' iude⁹ circūciſio ⁊ ꝑputiū ⁊c. ¶ Deīde cū dicē

¶ **Dedit eis poteſtatem filios dei fieri.**

¶ Sequit̄ fructus eius aduēt⁹. Ubi primo ponit fructus magnificētiā: quia [dedit eis poteſtatē.] Secūdo oſtēdit quibus dat: quia [his qui credūt.] Tertio inſinuat modū dādi: quia [non ex ſanguinib⁹.] ¶ Eſt ergo fructus aduētus filij dei magnus: quia hoīes ſūt per hoc filij dei. Gal. iiii. Miſit de⁹ filiū ſuū factū ex muliē: ut adoptionē filiorꝫ reciperem⁹. Et hoc cōgruē ut qui ſum⁹ filij dei per hoc quod aſſimilam⁹ filio reformamur per filiū. Dicit ergo [dedit eis ptātē.] ¶ Ad cui⁹ euidētiā ſciēdū ē quod hoīes ſūt filij dei per aſſimilationē ad deū: ⁊ iō ſʒ triplicē aſſimilationē hoīuʒ ad deū hoīes ſūt filij dei. ¶ Primo eni ꝑ grē īfuſionē. Uñ quicūqʒ hēt graʒ gratūfaciētē efficit̄ fili⁹ dei. Ro. viii. Nō accepiſtis ſpūm ſeruitutis ⁊c. Gal. iiii. Qm̄ eſtis filij dei miſit deus ſpūm filij. ¶ Secūdo aſſimilamur deo per operū ꝑfectionē: quia qui facit opa iuſtitie eſt filius. Mat. v. Diligite inimicos ueſtros. ¶ Tertio aſſimilamur deo per glīe adoptionē: ⁊ quātū ad animam per lumen glīe. Jo. iii. Cum apparuerit ſimiles ei erimus. Et quātū ad corpus. Phil. iii. Reformabit corpus humilitatis nr̄e. Uñ de iſtis duobus dicit̄ Rom. viii. Adoptionē filiorꝫ dei expectētes. ¶ Si ergo accipiamus ptātem filios dei fieri quātum ad operū ꝑfectionē ⁊ glīe adoptionem nullā difficultatē habebit ſermo: quia cuʒ dicit [dedit eis ptāteʒ.] intelligit̄ de ptāte grē: qua habita pōt homo facere opa ꝑfectionis ⁊ adipiſci gloriaʒ: quia (ut dicit̄ Rom. vi.) Gratia dei vita eterna. Et ſm hūc modū dicit̄ [dedit eis qui eum receperūt ptātē.] i. grē infuſionē [filios dei fieri.] bñ operando ⁊ glīam acquirēdo. ¶ Si vo intelligat̄ de grē infuſione tūc dubitationē habet hoc quod dicit̄ [dedit eis ptātē.] Quia nō eſt in ptāte nr̄a fieri filios dei: cum nō ſit in ptāte nr̄a grām habere. Hoc ergo quod dicit [dedit eis ptātē.] aut intelligit̄ de ptāte nāe: ⁊ hoc nō videt̄ eē uerū: quia infuſio grē eſt ſupra nām nr̄am. Aut intelligit̄ de ptāte grē: ⁊ tunc hoc ipſum eſt grām habere quod hēre [ptāteʒ filios dei fieri.] ⁊ ſic nō dedit ptātem filios fieri dei: ſed filios dei eſſe. ¶ Ad quod dicēdū quod in datione grē requirit̄ in hoīe adulto ad iuſtificationē ſuā conſenſus per motū liberi arbitrij: vñ quia in poteſtate hoīs eſt ut ꝯſentiat ⁊ nō ꝯſentiat [dedit eis poteſtatē.] Dedit aūt hāc ptātem ſuſcipiēdi grām dupliciter. Preparādo: ⁊ hoībus ꝓponendo. Sicut enim qui facit librū ⁊ ꝓponit homini ad legēdū dicit̄ dare ptātem legēdi. Ita chriſtus per quē grā facta eſt: ut dicit̄. Jo. i. Et qui opat⁹ eſt ſalutē in medio terre. Ut dicit̄ in pſal. [Dedit] nobis [ptāteʒ filios dei fieri.] per grē ſuſceptioneʒ. Scdo quia hoc nō ſufficit cū etiā liberū arbitriū indigeat ad hoc quod moueat̄ ad grē ſuſceptionē auxilio grē diuine: nō quidē habitualis ſed mouētis: ideo dat ptātem mouēdo liberū arbitriū hoīs: ut ꝯſentiat ad ſuſceptionē grē: iuxta illud Tren. ultimo. Conuerte nos dñe ad te. mouēdo uolūtatē nr̄am ad amorē tuū. ⁊ ꝯuertemur ⁊c. Et hoc mō uocat̄ iterior uocatio. de qua dicit̄ Rom. viii. Quos uocauit interius uolūtatē inſtigādo ad ꝯſentiendu grē. hos iuſtificauit grām infundēdo. Quia vo per hanc grām habet hō hāc ptātē ꝯſeruādi ſe in diuina filiatione. ¶ Pōt ⁊ aliter dici [dedit eis.] i. eū recipiētibus [ptātē filios dei fieri.] i. grām per quam potētes ſunt in diuina filiatione ꝯſeruari. i. Jo. ult. Oīs q nat⁹ ē ex deo nō peccat. ſʒ grā dei ꝑ quā regnāmur ī filios dei ꝯſuat eū. Sic ergo [dedit eis ptātē filios dei fieri.] filios dei fieri ꝑ graʒ gratūfaciētē: ꝑ operū ꝑfectionē: ꝑ glīe adoptioneʒ: ⁊ hec ꝑparādo mouēdo ⁊ ꝯſuādo graʒ. ¶ Deīn cū dicē

Reſponſio.

In hoīe adulto ī datiōe grē reqrit̄ ꝯſēſus ꝑ motū libi arbitrij ad iuſtificationē ſuā.

Liberū arbitriū īdiget auxilio grē di. ut moueat̄ ad ſuſcipiendam grām.

Hoīes ſūt filij dei per triplicē aſſimilationem.

Habita poteſtate grē hō pōt facē opa ꝑfectiōis ⁊ adipiſci gloriam

Obiectio.

¶ **His qui credunt in nomine eius.**

¶ Oſtēdit quibus ꝯferat̄ fructus eius aduētus. Et hoc quidē pōt accipi dupliciter: uel ut ſit expoſitiuum ſupiorꝫ: uel determinatiuū. Expoſitiuū quidē: quia euāgeliſta dixerat [Quotquot aūt receperūt eū.] Ut ergo oſtēdit quid eſt recipe eum quaſi exponēdo ꝯſiter ſubiūgit [his qui credūt in noīe eius.] quaſi dicat. hoc eſt recipe eum in eum credere: quia per fidē chriſtus habitat in cordibus nr̄is: iuxta illud Eph. iii. Habitare chriſtū per fidē ⁊c. Illi ergo [receperunt eū qui credūt in noīe eius.] Ut determinatiuū vo ponit̄ ab Orige. in homel. que īcipit. Uox ſpūalis. Hoc mō multi recipiūt chriſtū dicētes ſe eē chriſtianos: qui tñ nō ſūt filij dei: quia non uere credūt [in noīe ei⁹.] falſa dogmata de chrīo ſuggerēdo ſubtrahēdo. ſ. aliquid ſibi de diuinitate uel de humanitate iuxta illud. i. Jo. iiii. Oīs ſpūs q ſoluit chrīm ex deo nō eſt. Et iō euāgeliſta quaſi determinādo dicē [dedit eis.] ſ. recipiētib⁹ eū ꝑ fidē [ptātē filios dei fieri.] illis tñ [q credūt in noīe ei⁹.] i. qui nomē chrīi itegrū ſeruāt: ut nihil de diuinitate ul' humanitate chrīi diminuāt. ¶ Pōt ēt hoc referri ad fidei formationē: ut dicat̄ [his.] ſ. [dedit ptātē filii dei fieri q credūt in noīe ei⁹.] i. ꝑ fidē charitate iformatā opa ſalutis faciūt. Illi eni qui hn̄t ſolū fideʒ informē nō credūt in noīe eius: quia non opant̄ ad ſalutē. Sed prima expoſitio que accipit̄ ut expoſitiuū premiſſorꝫ melior eſt. ¶ Deinde cum dicit.

Qui hn̄t ſolā fidē informeʒ nō credunt in noīe chriſti.

¶ **Qui nō ex ſanguinib⁹: neqʒ ex uolūtate carnis: neqʒ ex uolūtate viri: ſʒ ex deo nati ſūt**

¶ Oſtēdit quāliter ꝯferat̄ hoīb⁹ tā magnificus fruct⁹. Quia eni dixerat quod fruct⁹ aduenientis lucis ē ptās fieri filios dei hoīb⁹ data. Fili⁹ aūt dr̄ aliquis ex eo quod naſcit̄. Ne eſtimes eos māli gnātione naſci. Dicē [nō ex ſanguinib⁹.] Et lʒ hoc nomē ſāguis ī latio

Sāguis ꝯcur ris ut mā ad cāналē gñonē ſecū ꝫ pħuꝫ de gñone aīa liū cap.18. eſt ultimi ſupfluitas cibi ſāgui nei.

Cā motiua ad actū carnaleꝫ eſt uolūtas ſe cōmiſcētiū .ſ. maris ꝛ femi.

nō habeat plurale:qꝛ tamē in greco habet: ideo trāſlatoꝛ regulā grāmatice ſeruare nō curauit ut ueritatē pfecte doceret. Uñ non dicit ex ſanguine ſm latinos: ſed [ex ſanguinibus.] per qð itelligit quicqd ex ſanguine generat ꝯcurrēs ut materia ad carnalē generationē. ℂ Semē aūt ſm pħm eſt ultimi ſupfluitas cibi ſanguinei. Uñ ſiue ſemē viri ſiue mēſtruū mulieris intelligit per ſanguinem ℂ Cauſa vō motiua ad actū carnalē eſt uolūtas ſe cōmiſcētiū .ſ. maris ꝛ femine. qꝛ ꝫ actus virtutis generatiue ſm ꝙ huiuſmodi no ſit ſubiectus uolūtati: pābula tñ ad ipſum uolūtati ſubijciunt. Et ideo dicit [neqꝫ ex uoluntate carnis.] pro pſona mulieris. [neqꝫ ex uolūtate viri.] ut ex cauſa efficiēte. [ſed ex deo nati ſunt.] q.d. nō carnaliter ſꝫ ſpūaliter filij dei ſunt. ℂ Accipit aūt hic caro ſm Aug pro muliere: quia ſicut caro obedit ſpūi: ſic mulier debet obedire viro. Geñ.ij. Dixit Adā de muliere. Hoc nūc os de oſſibus meis ꝛc̄. Et attendēdum ſm Aug. ꝙ ſicut diſſipat poſſeſſio dom⁹ in qua principat mulier ꝛ ſubijcit vir: ita diſſipat hō cum caro dñat ſpūi. Propter qð dicit Apłus Rom.viij. Debitores ſumus nō carni ut ſꝫ carnē viuamus. ℂ De modo aūt dicte generatiōis carnalis dicit Sap.vij. In uētre matris figurat⁹ ſum caro. Uel poſſumus dicere ꝙ motiuuꝫ ad carnalē generationē eſt dupłr. Unū .ſ. ex pte appetitus intelligit que eſt uolūtas. aliud a pte ſenſitiui qð eſt ꝯcupiſcētia. ad deſignādū ergo mālem cāꝫ dixit [nō ex ſanguinib⁹.] Sed ad deſignādū cām efficiētem quātum ad ꝯcupiſcētiaꝫ dicit [neqꝫ ex uolūtate carnis.] Quāuis improprie uolūtas dicat ꝯcupiſcētia carnis: quo tñ modo dicit Gal.v. Caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpūm ꝛc̄. Ad deſignādum vō appetitū intellectiuū dicit [Nō ex uolūtate viri.] Sic ergo generatio filioꝝ dei nō eſt carnalis: ſed ē ſpūalis qꝛ [ex deo nati ſūt.] Jo. ultimo. Omne qð natū eſt ex deo ꝛc̄. ℂ Nota aūt ꝙ hec ꝑpoſitio /de/ ſemꝑ denotat mālem cām ꝛ efficiētem ꝛ etiā cōſubalem. Dicimus enim ꝙ faber facit cultellū de ferro: ꝛ pater generat filiū ſuū de ſeipſo: qꝛ aliqd ſui occurrit aliquo mō ad generationeꝫ. ℂ Hec vō ꝑpoſitio /a/ ſemꝑ denotat cām mouentem. ℂ Hec vō ꝑpoſitio /ex/ accipit cōius: qꝛ importat cām mālem ꝛ efficiētē, no tñ ꝯſubſtātialē. Uñ qꝛ ſolus filius dei qui eſt uerbū eſt de ſubſtātia pꝛis: imo cum patre eſt vna ſuba. Alij vō ſancti qui ſunt filij adoptiui nō ſunt de eius ſuba: iō euāgeliſta utit hac prepōne /ex/ dicēs de alijs [ex deo nati ſunt.] De filio vō nāli ꝙ de patre eſt natus. ℂ Notādū eſt etiā ꝙ ſm ultimā expōnē carnalis generationis poſſumus accipe diīaꝫ carnalis generationis ad ſpūalē. Quia enim illa eſt ex ſanguinibus ideo carnalis. Iſta vō qꝛ non eſt ex ſanguinib⁹ ideo ſpūalis. Jo.iij. Qð natū eſt ex carne caro eſt: ꝛ qð natū eſt ex ſpū ſpūs eſt. Item carnalis gnātio eſt ex uolūtate carnis .i. ex ꝯcupiſcētia: ideo eſt imūda ꝛ gnāt filios pctōrꝫ. Ephe.ij. Eramus nā filij ire. Itē qꝛ illa eſt [ex uoluntate viri.] i. hoīs facit filios hoīum. hec vō qꝛ eſt ex deo facit filios dei. Si vō hoc qð dicit [dedit eis ptātē.] uoluit referre ad baptiſmū ꝑpter qð in filios dei regnāmur. poſſum⁹ videre in hoc ordineꝫ baptiſmi ut .ſ. primo regrat fides: qð fit in cathecuminis: qui debēt primo inſtrui de fide: ut .ſ. credāt in noīe eius: ꝛ deinde regenerent per baptiſmuꝫ:

Caro ſꝫ aug. hic accipit ꝑ mlīe: qꝛ ſicut caro obedire dꝫ ſpūi ita mulier viro.

ut ſupra.

Gñatio filioꝝ dei nō ē carnalis ſed ſpūalis

Prepō de ſꝑ denotat cauſā mālē uel efficientē: ꝛ etiā cōſubſtāntialem.

Prepō a denotat ſꝑ cauſā mouentem.

Prepō ex importat cāꝫ mālē ꝛ efficiētem nō tñ ꝯſbalem

nō qdē ex ſanguinib⁹ carnalr: ſed ex deo ſpūalr.

Et uerbum caro factum eſt. LEC.VII

Poſita neceſſitate aduēt⁹ uerbi in carnē ꝛ etiā utilitatē: ꝯñter euāgeliſta moduꝫ ueniendi manifeſtat. d. [Et vbū caro factū eſt.] Et ſꝫ hoc cōtinuat ad hoc qð dixerat [In ꝑpria uenit.] q.d. vbū dei in ꝑpria uenit. Sed ne credas ipm uenisſe locū mutādo: oſtēdit modū quo uenit .ſ. per incarnationē. eo enim mō uenit quo miſſus eſt a patre: a quo miſſus eſt: inquātum fact⁹ eſt caro. Gal. iiij. Miſit deus filiū ſuū factuꝫ ex muliere ꝛc̄. Ubi dicit Aug⁹. Eo miſſuꝫ quo factū. ℂ Scðꝫ Criſo. aūt ꝯtinuat ad illud [dedit eis ptāteꝫ ꝛc̄.] q.d. Si queris vñ potuit dare hāc ptātē hoīb⁹ ut filij dei fierēt. Rñdet euāgeliſta. Quia [vbū caro factum eſt.] dedit nobis ꝙ poſſemus filij dei fieri. Gal.iiij. Miſit deus filiū ſuū: ut adoptionē filioꝝ reciperemus. ℂ Scðm vō Aug. ꝯtinuat ſic ad hoc qð dixerat [ſed ex deo nati ſunt.] qſi enꝫ dure videbatur ut hoīes ex deo naſcerent. Ideo qſi in argumētū huius dicti: ut .ſ. vbū eē credat ſubdit euāgeliſta illud de quo minus videt .ſ. ꝙ [vbū caro fcm̄ eſt.] q.d. ne mireris ſi hoīes ex deo ſunt nati: qꝛ [vbū caro factū eſt.] i. deus factus eſt hō. ℂ Notādū ꝙ hoc qð dicit [uerbū caro factū eſt.] quidā male intelligētes ſūpſerūt occaſionē erroris. ℂ Quidam nāqꝫ poſuerūt uerbū ita carnē factū eſſe: ac ſi ipſum uel aliqd eius ſit in carne ꝯuerſum: ſicut cum farina ſit panis: ꝛ aer ignis. Et hic fuit Euticꝯs qui poſuit cōmixtionē nārū in cħo dicens in eo eādē fuiſſe dei ꝛ hoīs nām. ℂ Sed huius opinionis falſitas manifeſte appet: qꝛ ſicut eſt dictum ſupra [vbū erat deus.] Deus aūt imutabilis eſt: ut dicit Mal.iij. Ego deus ꝛ nō mutoꝛ. Unde nullo mō pōt eē ꝙ in aliā nām ꝯuertat. Eſt ergo dicendum ꝯtra Euticē [Uerbū caro factū eſt.] vbū carnē aſſumpſit: non ꝙ ipm vbū ſit ipſa caro: ſicut ſi dicamus hō fact⁹ eſt alb⁹: non ꝙ ipſe ſit ipſa albedo: ſed ꝙ albedinē aſſumpſit. ℂ Fuerūt et alij qui lꝫ crederēt vbū nō in carnē mutatū: ſed ꝙ cā aſſūpſit: tñ dixerūt ipm aſſumpſiſſe carnē ſine aīa. Nā ſi carnē aīatā aſſumpſiſſet: dixiſſet euāgeliſta [vbū caro cū aīa factū eſt.] Et hic fuit error Arrij: qui dixit ꝙ in chriſto nō erat aīa. ſed vbū dei erat ibi loco aīe. ℂ Et hui⁹ poſitionis falſitas appet: tuꝫ qꝛ repugnat ſacre ſcripture: que in plurib⁹ locis metioneꝫ facit de aīa chrī. ſicut illud Mat.xxvi. Triſtis eſt aīa mea uſqꝫ ad mortē ꝛc̄. ℂ Tū et qꝛ quedam paſſiones aīe recitant de chrō: que in uerbo dei nullomō eē pñt: nec ēt in carne ſola: ſicut illud Mat.xiiij. Cepit ieſus tedere ꝛ meſt⁹ eē. ℂ Tū etiam qꝛ deus nō pōt eſſe forma alicuius corporis: nec etiā angelus corꝑi vniri pōt per modum forme: cum ſm nām a corꝑe ſit a corpore ſeparatus. aīa autē vnit corpori ſicut forma. Non igit uerbū dei corporis forma eſſe pōt. ℂ Preterea cōſtat ꝙ caro nō ſortit ſpēm carnis niſi per aīaꝫ: qð patet quia recedēte anima a corpore hoīs ſeu bouis: caro hoīs uel bouis non dicit caro niſi equiuoce Si ergo uerbum nō aſſumpſit carnē aīatā: manifeſtum eſt ꝙ nō aſſumpſit carnē: ſed [uerbum caro factum eſt.] ergo carnem animatam aſſumpſit. ℂ Fuerūt aūt alij qui ex hoc moti dixerūt uerbū carnē qdeꝫ aīatā aſſumpſiſſe ſed aīa ſenſitiua tm̄

Cōtinuatio Criſoſtomi

Cōtinuatio Auguſtini.

Error eutície

Reprobatio.

Error Arrij.

Reprobatio.

Prima rō cōtra Arrium.

Scða ratio.

Tertia ratio.

Quarta ratio

Error appollinaris dicētis i chriſto nō fuiſſe aīaz: ſed ḃbuz loco anime.

nō itellectiua: loco cuius in corpe chriſti dixerūt
uerbū eſſe. Et hic fuit error Appolinaris qui q̄n-
q̄z Arrium ſecutus eſt: tādem ꝓpter auctoritates
ꝑdictas coactus fuit ponere aliquā aīam in chri-
ſto que poſſet harū paſſionū eſſe ſubiectū: ita tñ
ꝙ rōne ⁊ intellectu careret. Sed loco hoꝝ uerbū

Reprobatio.

eſſet in hoīe chriſto. ¶ Sed hoc manifeſte appa-
ret eē falſuz: q: repugnat auctoritati ſacre ſcriptu
re: in qua quidē dicūt de chriſto ꝙ nec in diuini-
tate nec in aīa ſenſitiua nec in carne inueniri pñt.
Sicut illud: ꝙ admiratus eſt ut dicitur Mat. viii.
Admiratio aūt eſt paſſio aīe rōnalis ⁊ intellectiue
cum ſit deſideriū cognoſcēdi cām occultā effect⁹
viſi. Sic igiē ſicut triſtitia cogit in chriſto ponere
partē aīe ſenſitiuā cōtra arrium: ita admiratio co
git ponere in ipſo ꝑtem aīe intellectiuā cōtra ap-
polinarem. ¶ Idem etiā appꝫ per rōnem. Sicut
enim nō eſt caro ſine aīa: ita nō eſt uera caro hu-
mana ſine aīa humana: que eſt aīa intellectiua. Si
ergo uerbū aſſumpſit carnē aīatam aīa ſenſitiua
tm̄ ⁊ nō rōnali: nō aſſumpſit carnē humanam. Et
ita nō poterit dici: deus fact⁹ eſt hō. ¶ P. ad hoc
uerbū humanā nāꝫ aſſumpſit ut eam repararet:
ergo id reꝑauit qḋ aſſumpſit. Si ergo nō aſſum-
pſit aīam rōnalem nō reparaſſet eam: ⁊ ſic nullus
fructus ꝓueniret nobis ex ṽbi incarnatione: qḋ
falſum eſt. [Uerbū] ergo [caro factū eſt.] i. carnem

Obiectio.

aīatam aīa rōnali aſſumpſit. ¶ Sed forte dicis.
Si ṽbum carnē ſic aīatā aſſumpſit quare euāgeli

Reſſio.

ſta de aīa rōnali mētionem nō fecit: ſed de carne
ſolū dicēs [Uerbū caro factum eſt.] ¶ Rñdeo di
cēdum ꝙ ꝓpter q̄tuor rōnes euāgeliſta hoc fecit

Prima ratio

¶ Primo ad oſtēdenduz ueritatē incarnationis
ꝯtra manicheos qui dicebāt ṽbū nō aſſumpſiſ-
ſe ueram carnē: ſed fantaſticā tm̄: cum nō eēt ꝯue
niēs ut boni dei uerbū aſſumeret carnē quaꝫ ipſi
dicebāt diaboli creaturam. Et ideo euāgeliſta ut
hoc excluderet fecit de carne ſpecialr̄ metionē: ſi-
cut ⁊ chriſtus Luce ulti. Exiſtimātibus diſcipulis
cum eē fantaſma: ueritatē reſurrectionis oſtendit

Scd̄a ratio.

dicēs. Spūs carnem ⁊ oſſa nō habet ⁊c̄. ¶ Secū
do ad demōſtrādam dei erga nos magnitudinē
benignitatis. Conſtat enim ꝙ aīa rōnalis magis
ꝯformis eſt deo q̄ꝫ caro: ⁊ q̄dem magnū pietatis
fact̄m fuiſſet ſi uerbuz aſſūpſiſſet aīaz humanā ut
pote ſibi ꝯformē. Sed aſſumere etiā carnē dōga
tam a ſimplicitate ſue nāe fuit multo amplioris: i-
mo ineſtimabilis pietatis indiciū ſm ꝙ Apl's di-
cit. i. ad Tym. iii. Manifeſte magnū eſt pietatis ſa-
cramētū qḋ manifeſtū eſt ī carne ⁊c̄. Et iō ut hoc
oſtēderet euāgeliſta ſolū de carne mētionēz fecit.

Tertia ratio.

¶ Tertio ad demōſtrādam ueritatē ⁊ ſingulari-
tatē vnionis in chriſto. Alijs eniꝫ hoībus ſanctis
vniē q̄dem deus quātum ad aīam ſolū. Uñ dicit
Sap. vii. Per nationes in aīas ſanctas ſe trāſfert:
amicos dei ⁊ ꝓphetas ꝯſtituit. Sed ꝙ uerbū dei
vniret carni hoc eſt ſingulare in chriſto: ſm illud
in pſalmo. Singulariter ſum ego ⁊c̄. Job xxviii.
Nō adequabit ei aurum ⁊c̄. Hac ergo ſingulari-
tatē vnionis in chriſto oſtēdere uolēs euāgeliſta
de carne ſolū mētionē faciēs. d. [Uerbum caro fa-

Quarta rō.

ctum eſt.] ¶ Quarto ad inſinuādam cōgruitatē
humane reꝑationis. Hō enim per carnem īfirma
baē: ⁊ ideo euāgeliſta uolēs inſinuare aduētū uer
bi ꝯgruum eē nr̄e reparationi: mētionem de car-
ne ſpāliter fecit: ut oſtēderet ꝙ caro infirma ꝑ car
nem uerbi reparata fuit. Et hoc eſt qḋ Apl'us dicit
Ro. viii. Nam qḋ impoſſibile erat legi in quo in-
firmabaē per carnē deus filiū ſuū mittēs in ſilitu
dinē carnis peccati ⁊c̄. ¶ Sed querit̄ q̄re euāgeli
ſta non dixit uerbū carnem aſſumpſit: ſed potius
[uerbū caro factū eſt.] ¶ Rñdeo dicēdū ꝙ hoc

Excludit errorē Neſtorij.

ideo fecit ut excluderet errorē Neſtorij qui dixit
in chriſto fuiſſe duas ꝑſonas ⁊ duos filios ⁊ aliū
eſſe filiū ṽginis: vnde nō ꝯcedebat ꝙ beata ṽgo
eſſet mater dei. Sed ſm hoc deus nō eſſet factus
homo: q: impoſſibile eſt ꝙ duoꝝ ſingulariū que
diuerſa ſunt ſm ſuppoſitū vnū predicet̄ de alio.
Unde ſi alia eſt ꝑſona uerbi ſeu ſuppoſitū: ⁊ alia
ꝑſona hoīs ſeu ſuppoſitū in chriſto tūc non erit
uerū qḋ dicit euāgeliſta [Uerbū caro factū eſt.]
Ad hoc enim fit aliq̄d ut ſit. Si ergo uerbum nō
eſſet homo nō pōt dici ꝙ uerbuz ſit factū homo.
Et ideo ſignāter euāgeliſta dixit [factū eſt.] ⁊ non

Unio ṽbi nō ē talis q̄lis eſt aſſūptio ꝓphāꝝ

dixit aſſumpſit: ut oſtēdat ꝙ vnio uerbi ad carnē
nō eſt talis qualis eſt aſſumptio ꝓphetarum: qui
nō aſſumebanē in vnitatē ſuppoſiti: ſed ad actuz
ꝓpheticū: ſed eſt talis ꝙ deū uere faceret hoīeꝫ: ⁊
hoīeꝫ deū. i. ꝙ de⁹ eēt hō. ¶ Fuerūt et alij qui nō

Q uerūdā circa īcarnatiōeꝫ ṽbi pō q̄ tāq̄ꝫ heretica dānata ē in ꝗ° ꝯcilio.

intelligētes modū incarnationis poſuerūt quidē
aſſumptionē predictā eē terminatā ad ueritatē ꝑ
ſone ꝯſitētes in deo vnā ꝑſonā dei ⁊ hoīs: ſed ta
men dicūt in ipſo fuiſſe duas ypoſtaſes ſiue duo
ſuppoſita. vnū nature humane creatū ⁊ tēporalē
aliud diuine increatū ⁊ eternū. Et talis eſt prima
opinio que ponit̄ in tertio ſentētiaꝝ diſtinctione
vi. Sed ſm hāc opinionē nō habet ueritatem iſta
ꝓpoſitio: deus factus eſt homo ⁊ homo fact⁹ eſt
deus. Et ideo hec opinio dānata eſt tanq̄ꝫ hereti-

Uerba. ꝗ. ꝯcilij

ca in q̄nto cōcilio ubi ibi dicit̄. Si quis in dño ie-
ſu chriſto vnaꝫ ꝑſonam ⁊ duas ypoſtaſes dixit:
anathema ſit. ⁊ ideo euāgeliſta ut oēm aſſumptio
nem excluderet que nō terminat̄ ad vnitatē per-
ſone uti ē hoc ṽbo [factū ē.] ¶ Si ṽo queris quo
modo uerbū eſt hō. Dicēdum ꝙ eo modo eſt ho
mo quo quicūqꝫ alius eſt homo. ſ. hñs humanā
naturā. nō ꝙ uerbū ſit ipſa humana natura: ſed
eſt diuinū ſuppoſitū vnitū humane nature. Hoc
aūt qḋ dicit̄ [uerbū caro factū eſt.] nō aliquā mu
tationē in uerbo ſed ſolū in natura aſſumpta de
nouo in vnitatē ꝑſone diuine dicit̄ [⁊ uerbuz ca-
ro factū eſt.] per vnionē ad carneꝫ. Unio aūt rela-

Unio relō quedam eſt.

tio quedam eſt. Relationes aūt de nouo dicte de
deo in reſpectu ad creaturas nō īportāt mutatio
neꝫ ex ꝑte dei: ſed ex ꝑte creature nouo modo ſe
habentis ad deum. ¶ Sequitur.

¶ Et habitauit in nobis.

¶ Qḋ quidē dupl'r diſtinguit̄ a premiſſis. Primo
ut dicat ꝙ ſupra euāgeliſta egit de uerbi incarna
tione dicēs [uerbū caro factū eſt.] Hic ṽo moduz
incarnationis inſinuat dicēs [⁊ habitauit in no-

Expō Criſo. ⁊ Hilarij.

bis.] Scd̄m enim Criſo. ⁊ Hilariū per hoc ꝙ euā
geliſta dicit [uerbū caro factū eſt.] Poſſet aliquis
intelligere ꝙ ſit ꝯuerſuz in carne: ⁊ nō fuiſſe in chri
ſto due nature diſtincte: ſed vna tm̄ natura: ex hu
mana ⁊ diuina cōmixta. Ideo euāgeliſta hoc ex
cludēs ſubiūxit [⁊ habitauit in nobis.] i. in nr̄a na
tura: ut tñ in ſua maneret diſtinctum. Illud enim

Illud qḋ ī aliq̄d ꝯuertit̄ nō manet ſm nāꝫ diſtinctum.

quod in aliquid cōuertitur non manet ab eo in-
quātum cōuertitur ſm naturā diſtinctā. Qḋ aūt
ab aliquo non diſtinguitur non inhabitat illud:

Diſtare biten‍tis z in q̄ bitat diſtinctionem importat.

q2 bitare diſtinctionē inhabitātis z in quo habi
tat importat.Sed uerbū habitauit in nr̄a natura
ergo nāliter eſt ab ipſa diſtinctū:z ideo inquātū
humana natura a natura v̄bi fuit in chriſto diſti
cta dicit̄ habitaculū diuinitatis z tēplum:iuxta il
lud Jo.iii.Hoc aūt dicebat de tēplo corporis ſui.
Et quidē q̄uis a p̄dictis ſanctis hoc ſane dicat̄:
cauēda eſt tamē calūnia quam aliqui ex hoc icur
rūt.Nam antiqui doctores z ſancti emergētes er
rores circa fidem pſequebant̄:ut interdū viderē

Diſpu° Aug. ꝯ manicheos.

tur in errores labi ꝯtrario.℄ Sicut Auguſtinus
ꝯtra Manicheos:qui deſtruebāt libertatē arbi
trij taliter diſputat:ꝙ videt̄ in hereſis pelagū inci
diſſe.Hoc igit̄ modo euāgeliſta Joannes ne per
hoc qd̄ dixerat[Uerbū caro factum eſt.]intellige
ret̄ in chriſto ꝯfuſio uel trāſmutatio naturaꝝ ſub
iūxit[z habitauit in nobis.]Ex quo v̄bo Neſtori
us occaſionē ſumēs erroris dixit filiū dei ſic eſſe
vnitum hoi ut tn̄ dei z hois nō eſſet vna perſona
Uoluit enim ꝙ uerbū per ſolā inhabitationē per

In cho nāz z pſonam poſſumus ꝯſiderar̄.

grām fuerit humane nāe vnitum:ex hoc aūt ſeq
tur ꝙ filius dei nō ſit homo.℄ Ad quoꝝ euiden
tiam ſciēdū eſt ꝙ in chriſto duo ꝯſiderare poſſu
mus.ſ.nām z pſonam.Scđm nām autem attēdi
tur in chriſto diſtinctio non ſm̄ pſonā:que vna z
eadē eſt in duabus naturis:q2 ſumma natura in
chriſto fuit aſſumpta in vnitatē pſone.Inhabita
tio ergo quam ponūt ſancti referēda eſt ad natu
ram:ut dicat̄ ꝙ[habitauit in nobis.]i.natura v̄bi
inhabitauit nām nr̄am:nō ſm̄ ypoſtaſim ſeu per
ſonā que eſt eadē utriuſq3 nature in chriſto.Qđ
aūt blaſfemat Neſtorius auc̄te ſacre ſcripture cui
dēter refellit̄.Apl̄us enim Phil.ii.Unionem dei
z hois exinanitionē uocat dicēs de filio dei.Qui
cū in forma dei eēt zc̄.uſq3 formā ſerui accipiēs.
Non aūt dicit̄ deus exinaniri ex eo ꝙ creaturam
rōnalem per grām inhabitet:q2 ſic pater z ſpirit°
exinanirent̄ cum z ipſi inhabitare hoiem dicunt̄
per grām.Dicit enim chriſtus de ſe z de patre lo
quēs Jo.xiiii.Ad eū ueniemus z māſionē apud
eum faciemus.De ſpū autē ſancto dicit Apl̄us.i.
Cor.iii.Spūs dei habitat in nobis.℄ P̄.ſi chri
ſtus pſonaliter deus nō eēt p̄ſumptuoſiſſime di

Ego pſonā loquētis dm̄rat.

xiſſet.Ego z pater vnū ſumus.Et anteq̄ abraam
fieret ego ſum.Ego aūt pſonam loquētis demō
ſtrat.homo aūt erat qui loquebat̄ vnum cum pa
tre p̄exiſtebat abrae.℄ Pōt etiā aliter ꝯtinuari:
ut dicat̄ ꝙ ſupra egit de uerbi incarnatione.Nūc
aūt agit de uerbi incarnati ꝯuerſatione dicēs[Et
habitauit in nobis.]i.inter nos apl̄os ꝯuerſatus
eſt familiariter.Scđm qđ dicit Petrus Act.i.In
omni tp̄e quo intrauit z exiuit inter nos dn̄s ie
ſus.Baruch.iii.Poſt hec in t̄ris viſus eſt zc̄.Hoc
aūt euāgeliſta addidit ꝓpter duo.Primo ut oſtē
dat mirabilē ꝯformitatē v̄bi ad hoies iter quos
ſic ꝯuerſatus eſt ut videret̄ quaſi vnus ex eis.Nō
ſolum enim in natura uoluit aſſimilari hoibus:
ſed etiā in ꝯuictu z familiari ꝯuerſatione abſq3
peccato cum eis uoluit eſſe ſimul:ut ſic hoies ſue
ꝯuerſationis dulcedine allecti traheret ad ſeip̄m.
Scđo ut oſtēdat ſui teſtimonij ueritatē.Euāgeli
ſta enim ſupra in uerbo magna quedā dixerat:z
adhuc ml̄ta de eo mirabilia dicturus erat:z ideo
ut eius teſtimoniū credibilius fieret accepit quaſi
in ueritatis argumētum ſe cum chriſto ꝯuerſatū
fuiſſe dicēs.[Et habitauit in nobis.]q.d.hn̄ poſ
ſum teſtimoniū p̄hibere de ipſo:q2 cum ipſo con
uerſatus ſum.i.Jo.i.Qđ fuit ab initio qđ audiui
mus qđ vidimus zc̄.Et Act.x.Dedit eum mani
feſtū fieri:non omni populo:ſed teſtibus preor
dinatis a deo.i.nobis zc̄.

Et vidimus gloriam eius.

Poſita uerbi incarnatione.
hic ꝯn̄ter euangeli
ſta inſinuat uerbi incarnati euidētiam
Et circa hoc duo facit.Primo enim oſtendit mo
dum manifeſtationis uerbi incarnati.Scđo utrū
q3 modū exponit ibi[de plenitudine.]Innotuit
aūt apl̄is uerbū incarnatū dupl̄r.Primo quidē

Uerbū icarnatū apl̄is 2° innotuit.p2io p vi ſū.2° p auditū ex teſtimonio Jo.bap.

per viſum acceperunt de eo notitiam.Secūdo per
auditū ex teſtimonio Joānis baptiſte.Primo er
go manifeſtat quid de uerbo viderint.Secundo
quid a ioāne audiuerūt ibi[Joānes teſtimoniū
zc̄.]Dicit aūt tria de uerbo.Primo eius gl̄ie ma
nifeſtationem:vn̄ dicit[Et vidimus gl̄iam eius.]
Scđo eius gl̄ie ſingularitatē cum ſubdit[q̄ſi vni
geniti.]Tertio huius gl̄ie determinationē q2[ple
num grē z ueritatis.]hoc autē qđ dicit[vidimus
gl̄iam eius.]pōt cōtinuari ad p̄cedēna tripliciter
Primo ut ſit argumentum eius qđ dixerat[Uer
bum caro factū eſt.]q.d.ex hoc habeo z ſcio ꝙ
uerbum dei eſt incarnatū.Quia ego z alij apoſto
li vidimus gl̄iam eius.Jo.iii.Quod ſcimus loq
mur z qđ vidimus teſtamur.i.Joā.i.Qđ fuit ab
initio zc̄.℄ Secūdo ꝯtinuat̄ ſm̄ Criſo.ut ſit exp̄ſ

Cōtinuatio Criſoſtomi.

ſiuū multiplicis bn̄ficij.q.d.Nō ſolum hoc bn̄fi
ciū collatū eſt nobis per incarnationē uerbi.ſ.
ꝙ efficiamur filij dei:ſed etiam ꝙ videamus glo
riam.Oculi enim debiles z infirmi lucē ſolis nō

Oculi dbiles z ifirmi lucē ſolis nō pn̄t vidē.

pn̄t videre.Sed tūc eam videre pn̄t cum in nube
uel in aliquo corp̄e opaco reſplēdet.Ante incar
nationem enim uerbi mētes humane erāt inuali
de ad vidēdum in ſeipſa lucē diuinam que illumi
nat oēm rōnalem nām:z ideo ut a nobis facilius
cerni ꝯtēplariq3 poſſet:nube nr̄e carnis ſe texit:
iuxta illud Exo.xvi.Reſpexerūt ad ſolitudinem
z viderūt gl̄iam dn̄i in nube.i.uerbum dei in car
ne.℄ Scđm Auguſtinū aūt cōtinuat̄ ſic:ꝙ refera

Continuatio Auguſtini.

tur ad bn̄ficium grē.Spūales enim oculi hoium
nō ſolum naturalr̄ deficiebāt a ꝯtēplatione diui
ne lucis:ſed etiā ex defectu peccati:ſm̄ illud pſal.
Sup̄cecidit ignis.ſ.ꝯcupiſcētie:z nō viderūt ſolē
ſ.iuſtitie.Ut ergo ipſa diuina lux poſſet a nobis
videri ſanauit oculos hoium:faciēs de carne ſua
ſalutare colliriū:ut ſic oculos ex ꝯcupiſcētia car
nis corruptos:v̄bū collirio ſue carnis curaret.Et
ide eſt ꝙ ſtatim cū uerbū factū eſt caro dixerunt
[Et vidim° gl̄iam eius.]Ad hoc ſignādū fecit do
minus lutum ex ſputo z liniuit oculos ceci nati:
Jo.ix.Lutum qdem de terra eſt:ſputū quidem a
capite deriuat̄.Ita in pſona chriſti:natura quidē
humana aſſumpta de terra eſt:uerbū v̄o incarna
tum a capite eſt.ſ.a deo patre.hoc ergo lutum ſta
tim cum appoſitū fuit oculis hoium[Uidim° glo
riam eius zc̄.]Hanc autem uerbi gl̄iam Moyſes
videre optauit dicēs.Oſtēde mihi gl̄iam tuā zc̄.
Exo.xxxiii.ſed eam videre nō meruit:imo dictū
eſt ei a dn̄o.Poſteriora mea videbis.i.vmbras z
figuras.Apl̄i v̄o ipſā claritatē viderunt.ii.Cor.
iii.Nos aūt reuelata facie gl̄iam dei ſpeculantes
zc̄.Moyſes enim z alij ꝓph̄ete uerbi gl̄iam ma

nifeſtãdam mũdo in fine tempoꝝ ſpeculabantur enigmatibus ⁊ figuris. Uñ dicit apl'us .i. Cor. xii. Hec dixit Iſaias quãdo vidit gl'iaȝ eius. Apl'i aũt ipſam uerbi claritatẽ per pñtiam corꝑalem vide rũt .ii. Cor. iii. Nos autẽ reuelata facie ⁊c̃. ⁊ Luce .x. Beati oculi qui vidẽt ⁊c̃. multi enim reges ⁊ prophete ⁊c̃. ¶ Conſequẽter cum dicit.

¶ Gloriam quaſi vnigeniti a patre.

¶ Oſtendit glorie eius ſingularitatẽ. Cum enim de qͥbuſdam hoĩbus inueniat̃ ꝙ fuerũt glorioſi ſicut ⁊ Moyſes. legit̃ Exo. xxxiiii. Et facies eius facta eſt ſplẽdida: uel cornuta ſm aliam litteram. Poſſet aliq̃s dicere ꝙ ex hoc ꝙ viderũt euȝ gl'io ſum nõ debet dici ꝙ uerbum dei ſit factum caro Sed hoc euãgeliſta excludit. d. [Gloriã quaſi vnigeniti a pr̃e.] q. d. gl'ia eius nõ eſt ſicut gl'ia angeli uel moyſi ⁊ helie uel heliſei uel cuiuſq; alterius: ſed [q̃ſi vnigeniti.] q2 ut dicit̃ Heb. iii. Ampliori gl'ia ⁊c̃. pſal. Quis ſilis deo in filijs dei. Hoc autẽ qd̃ dicit [q̃ſi] eſt expͥſſiuũ ṽitatis ſm Grego. Et eſt modus (ut Criſo. dicit) Sicut ſi aliq̃s vidiſſet regẽ multiplici gl'ia icedẽtẽ: ⁊ iterrogat' ab aliquo q̃liter regẽ vidiſſet: uolẽs ſe expedire illã multiplicem gl'iam vno ṽbo exprimeret dicẽs ꝙ ipſe incedebat ſicut rex. i. ſicut regẽ decebat. ita hic euãgeliſta q̃ſi interrogaret̃ ab aliquo q̃lis eẽt gl'ia uerbi quã viderat: nõ ualẽs eam plene exprimere. dicit aũt eẽ [q̃ſi vnigeniti a pr̃e.] i. talẽ q̃leȝ decebat vnigenitũ dei. ¶ Attẽdit aũt ſingularitas gl'ie uerbi quãtũ ad q̃tuor. ¶ Primo q̃tuȝ ad pr̃is teſtimoniuȝ qd̃ filio reddidit: q2 ioãnes fuit vnus de tribus qui viderũt chriſtũ trãſfiguratũ in monte: ⁊ audierũt uocẽ patris dicẽtis. Hic eſt filius me' dilectus ⁊c̃. ⁊ de iſta gloria dicit̃ .ii. Petri .i. Accepit a deo pr̃e honorẽ ⁊ gl'iam uoce dilapſa ⁊c̃. ¶ Secũdo q̃tum ad angeloꝝ miniſteriũ. Nam añ icarnationẽ chr̃i hoĩes erãt angelis ſubiecti: poſtmodum ṽo chriſto ſubiecti miniſtrauerũt. Mat. iiii. Tũc acceſſerũt angeli ⁊c̃. ¶ Tertio ṽo quãtũ ad nãe obſequiũ. Tota enim nã chriſto obediens ei obſequebat̃ ad nutũ: utpote ab ipſo inſtituta: q2 oĩa per ipſum facta ſunt. Qd̃ q̃dẽ nec angelis nec alicui alij creature ↄceſſum eſt: niſi ſoli ṽbo incarnato: ⁊ hoc eſt qd̃ dicit̃ Mat. ix. Qualis eſt iſte q2 mare ⁊ uẽti obediũt ei? ¶ Quarto quãtũ ad docẽdi ſeu oꝑandi modũ. Moyſes enim ⁊ alij prophete nõ ꝓpria auc̃te p̃cepta dabãt: ⁊ hoĩes inſtruebãt: ſed dei. Uñ dicebãt: hec dicit dñs ⁊c̃. Et locutus eſt dñs ad moyſen ⁊c̃. Chriſtus ṽo loquitur tanq̃ dñs ⁊ ꝑtãtem hñs. i. ꝓpria ṽtute. vñ dicebat Mat. v. Ego dico uobis ⁊c̃. ꝓpter qd̃ in fine ſermonis eius in mõte dicit̃ ꝙ erat docẽs q̃ſi ꝑtãtem hñs ⁊c̃. ¶ Item alij ſcĩ oꝑabant̃ miracula ṽtute nõ ſua: chriſtus ṽo ṽtute ꝓpria. Uñ dicit̃ Mat. i. Quenã eſt hec noua doctrina: q2 ſpiritib' ⁊c̃. Sic ergo ſingularis eſt gl'ia ṽbi. ¶ Nota autẽ ꝙ aliq̃n dicimus in ſcriptura chriſtũ vnigenituȝ ſicut hic. ⁊ infra. vnigenit' qui eſt in ſinu pr̃is ⁊c̃. Aliq̃n ṽo dicimus ipm̃ primogenituȝ. Heb. i. Et cum iterũ itroducit primogenitũ ⁊c̃. qd̃ ideo eſt: ꝙ ſicut totius ſcẽ trinitatis ꝓprium eſt: eſſe deuȝ: ita ṽbo dei ꝓpriũ eſt ꝙ ſit deus genitus. Et quãdoq; q̃dẽ noĩamus deũ ſm ꝙ eſt in ſe ⁊ ſic ipſe ſolus ſingulariter eſt deus per eẽntiã ſuam. vñ hoc mõ dicimus ꝙ eſt tm̃ vnus deus: ſm illud Exo. xx. Audi iſrael: dñs deus tuus vnus eſt. Quãdoq; nomẽ deitatis deriuamus etiã ad alios ſm ꝙ aliq̃ ſil'itudo diuinitatis ad hoĩes deriuat̃. ⁊ ſic dicimus multos deos: ſm illud .i. Cor. viii. Siq̃dem ſunt dij multi ⁊ dñi multi. Eodẽ mõ ergo ſi ↄſideremus ꝓprietatẽ filij qua genitus eſt quãtum ad modum quo ſibi iſta filiatio attribuit̃. ſ. per naturam: dicimus ipſum vnigenitũ dei: q2 cuȝ ipſe ſolus ſit nãliter genitus a patre: vnus tm̃ eſt genit' dei. Si ṽo ↄſideremus ipſum filiũ ſm ꝙ per ſimilitudinẽ ad ipſum: filiatio deriuat̃ ad alios: ſic ſũt multi filij dei per ꝑticipationẽ. Et q2 per eius ſilitudinẽ dicunt̃ filij dei: ideo ipſe dicit̃ primogenitus oĩum. Rom. viii. Quos p̃ſciuit ↄformes fieri ⁊c̃. Sic ergo chriſtus dicit̃ vnigenitus dei per naturam: primogenitus ṽo inquãtum ab eius naturali filiatione per quãdã ſilitudinem ⁊ ꝑticipationem filiatio ad multos deriuat̃. ¶ Conſequenter cum dicit.

Singularitas gl'ie ṽbi oñdit q̃tũ ad q̃tuor.

Alij ſcĩ oꝑabant̃ miracl'a ṽtute non ſua: chr̃s ṽo ṽtute ꝓpria.

Chr̃s q̃n̄q; in ſcriptura noĩatur vnigenit': q̃n̄q; dĩ primogenitus.

¶ Plenum gratie ⁊ ueritatis.

¶ Ipſam gl'iam uerbi determinat. q. d. talis eſt ei' gloria ꝙ plenus eſt grã ⁊ diuinitate. ¶ Pñt autẽ hec uerba exponi de chriſto tripl'r. Primo ſ; vnionem. Ad hoc enim alicui dat̃ gratia ut per ipſaȝ vniat̃ deo. Ille ergo grã plenus eſt qui ꝑfectiſſime deo vnit̃. Et alij quidẽ ↄiungunt̃ deo per participationem ſilitudinis nãlis. Geñ. i. Faciam' hominem ⁊c̃. Alij per fidem. Eph. vi. Habitare per fideȝ chriſtũ ⁊c̃. Alij per charitatẽ: q2 qui manet in charitate in deo manet. ut dicit̃ .i. Jo. iiii. Sed oẽs iſti modi ꝑticulares ſunt: q2 neq; per ꝑticipationem nãlis ſilitudinis ꝑfecte aliquis deo ↄiungit̃ neq; videt̃ deus per fidem ſicuti eſt: neq; per charitatem diligit̃ q̃bus diligibilis eſt: q2 enim ipſe eſt infinitũ bonum: ideo ſua amabilitas eſt infinita: ad quam infinite amãdam non põt ꝑtingere alicuius creature amor: ⁊ ideo non põt eſſe plena ↄiũctio. ¶ In chriſto aũt in quo humana natura eſt vnita diuinitati in vnitate ſuppoſiti eſt inuenire plenam ⁊ ꝑfectã ↄiũctionem ad deum: q2 talis fuit illa vnio: ut oẽs actus taȝ diuine q̃ȝ humane nature eẽnt actus ſuppoſiti. Fuit ergo plenus grã inquãtum nõ accepit a deo aliqd̃ donũ gratuitum ſpãle: ſed qd̃ eſſet ipſe deus. Phil. ii. Dedit illi nomẽ. ſ. deus pater filio qd̃ eſt ſuꝑ oẽ nomen. Rom. i. Qui p̃deſtinatus eſt filius dei in ṽtute. Fuit etiã plenus ueritatis: q2 humana natura in chriſto ꝑuenit ad ipſam ueritatẽ diuinam. ſ. ꝙ ille homo eſſet ipſa diuina ueritas. In alijs enim hoĩbus ſunt multe ueritates ꝑticipate: ſm ꝙ ipſa ueritas prima per multas ſilitudines in mẽtibus coꝝ relucet: ſed chriſtus eſt ipſa ueritas. vñ dicit̃ Col. ii. ꝙ in ipſo ſunt abſcõditi oẽs theſauri ſapientie. ¶ Scd̃o pñt exponi ſm aĩe ꝑfectioneȝ ſm quam dicit̃ plenus grẽ ⁊ ueritatis. ſm ꝙ in anima eius fuit plenitudo oĩum grãrum abſq; mẽſura aliqua. Jo. iii. Non enim datus eſt ſpũs ad menſuram: qui tamẽ mẽſurate datus eſt oĩbus creaturis rõnalibus tam angelis q̃ȝ hoĩbus. Nã ſm Auguſtinũ ſicut in ſingulis mẽbris corꝑis eſt vnus ſenſus cõmunis. ſ. ſenſus tactus. In capite ṽo ſũt ſẽſus oẽs. Ita in chriſto, qui eſt caput oĩs rationalis nature ⁊ ſpecial'r ſanctoꝝ que ei vniunt̃ per fidem ⁊ charitatẽ ſuꝑabũdãter oẽs ṽtutes ⁊ grẽ ⁊ dona inueniunt̃. In alijs ṽo ſanctis ꝑticipationes

Alij deo ↄiũgunt̃ ꝑ ꝑticipationẽ ſilitudinis nãlis.

De' infinite eſt bõitas: ideo ei' amabilitas eſt infinita.

In aĩa chr̃i fuit oĩs plẽitudo grãrum abſq; menſura.

Sicut in ſinglis mẽbris corꝑis ẽ vn' ſẽſus coĩs ⁊ i capite ſunt oẽs ſenſus: ita i chr̃o ſuꝑabũdãter ſunt oẽs virtutes.

ſunt donoꝝ ⁊ grãrũ: q̃uis cõe donũ oĩum ſcõꝝ ſit charitas. De plenitudine grẽ chriſti dicit Iſa. Egredieť virga de radice ieſſe ⁊c̃. uſq; ſpũs timoris dñi. Fuit etiã chriſtus v̾itate plenus: q2 eius p̄cioſa ⁊ beata aĩa oẽm ueritatẽ tam diuinaꝫ q̃ humanam ab inſtãti ꝯceptionis cognouit. Uñ dicit ei Petrus Jo. ulti. Tu oĩa ſcis. ⁊ in pſal. Ueritas mea. i. cognitio oĩs ueritatis: ⁊ miſericordia mea. i. oĩum grãrũ plenitudo cum ipſo. ¶ Tertio mõ pñt exponi ſm capitis dignitatẽ. ſ. inquãtuꝫ chriſtus eſt caput eccľie: ⁊ ſic ſibi cõpetit grãꝫ cõicare alijs: tam in mẽbris boĩum operando virtutem per grẽ infuſionẽ q̃ merẽdo per doctrinaꝫ ⁊ opa ⁊ paſſiones mortis ſupabũdãtem grãm infinitis mũdis ſi eẽnt. inquãtum igiť nobis largit᷒ eſt pfectam iuſtitiã: quã nõ poteramus habẽ per legeꝫ que infirmabať que nullũ iuſtificare poſſet: neq; ad pfectum adducere intãtum grã plenus eſt. dicit Ro. viii. ꝙ ĩpoſſibile erat legi ⁊c̃. ¶ Iteꝫ fuit v̾itate plenus: inquãtũ figuras ueteris legis ⁊ pmiſſiones factas patrib᷒ adimpleuit. Ro. xv. Dico chriſtũ ieſuꝫ miniſtrũ fuiſſe circũciſionis ad euacuãdas ⁊c̃. ii. Cor. i. Quotquot pmiſſiões dei ſunt ⁊c̃. ¶ Itẽ dicit plenus grã: q2 eius doctrina ⁊ ꝯuerſatio gratioſiſſima fuit. pſal. Diffuſa ẽ grã ⁊c̃. Uñ dicit Luce. xxi. ꝙ oẽs manicabant. i. mane ire ſtudebãt. ſed plenus v̾itate: q2 nõ docebat in enigmatib᷒ ⁊ figuris nec palpabat vitia boĩum: ſed v̾itatem oĩbus apte ⁊ ſine ulla laude predicabat. Jo. xvi. Ecce palã loqueris ⁊c̃.

LEC. IX. Joãnes teſtimoniũ phibet de ĩpo.

Poſita euidẽtia v̾bi qua ĩpis aplis innotuit per viſum: ꝯñter euãgeliſta ponit ei᷒ euidẽtiam ſꝫ ꝙ alijs q̃ aplis inotuit per auditũ per teſtimoniũ ipſi᷒ ioãnis ⁊c̃. Et circa hoc tria fac. Primo eniꝫ teſtis ĩtroducit. Scdo teſtificãdi modus inuit ibi [Et clamat.] Tertio teſtimoniũ ponit ibi [Hic erat quẽ dixi ⁊c̃. ¶ Dicit ergo nos q̃dẽ gliam eius vidim᷒ ſicut vnigeniti a pr̃e. ſed hoc nobis nõ crediť q2 forte hẽmur ſuſpecti. Accedat illius teſtis. ſ. Joãnes baptiſta qui teſtimoniũ chro phibuit. Eſt enim teſtis fidelis qui non mentieť. Prouer. xiiii. Teſtis fidelis non mẽtieť ⁊c̃. Joã. v. Uos miſiſtis ad ioãnem ⁊c̃. Dic eniꝫ ioãnes teſtimoniũ phibet. q. d. pſeuerãter ſuũ officiũ implet. Et q2 ipſe uenit in teſtimoniũ. Prouer. x. Labiuꝫ v̾itatis ⁊c̃. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et clamat dicens.

¶ Poniť modus teſtificãdi qui fit cũ clamore: ⁊ ideo dicit [clamat.] inq̃ꝫtuꝫ libere ſine timore. Iſa. xl. Exalta in fortitudine ⁊c̃. Ecce deus nr̃ ⁊c̃. ardẽter ⁊ ex magno feruore: q2 (ut dicit Ecci. xlviii.) Uerbũ ei᷒ ut facula ardebat. Iſa. vi. Seraphin clamabat alter ad alterũ. per qd̾ ĩtimior ardor mẽtis exprimiť. ¶ Per manifeſtationẽ etiã clamoris oñdiť ꝙ nõ ſub figuris neq; occulte ad paucos ſermo teſtificãtis dirigiť: ſed apte ⁊ oſtẽſiue declarať ⁊ denũciať v̾itas iam non paucis ſed multis. Iſa. xlviii. Clama ne ceſſes. ¶ Deinde cum dicit.

Per manifeſtationẽ clãoris oſtẽdit ꝙ nõ ſub figuris neq; occlte ad paucos ſermo teſtificãtis dirigit.

¶ Hic erat quem dixi.

¶ Quid ſit teſtificat᷒ ſubiũgit. Ubi duo fac. Primo enim deſcribit ꝯtinuitatẽ ſui teſtimonij. Secũdo deſcribit eũ cui teſtimoniũ phibet ibi [Qui poſt me.] Fuit ergo teſtimoniũ baptiſte ꝯtinuum q2 nõ ſemel tñ: ſed multotiẽs ⁊ etiã anteq̃ chr̃s ad ipm ueniſſet ioãnes teſtimoniũ ei phibuit. Et ideo dicit [Hic erat quẽ dixi.] i. anteq̃ vidiſſem eũ corpaliter teſtimoniũ ei phibui. Luce. i. Tu puer ppha ⁊c̃. Et hoc ideo q2 pñtẽ ⁊ futurũ oñdit. Eſt etiã eius teſtimoniũ certũ: q2 nõ ſolũ futurũ eẽ p̄dixit: ſed pñtẽ digito demõſtrauit. d. [Ecce agn᷒ dei.] ex quo inſinuať ꝙ chr̃s corpaliter pñs erať ioãni. nam ſolit᷒ erat ſepe ad ioãnẽ uenire anteq̃ baptiçatus fuiſſet. ¶ Deſcribit aũt conſequenter eum cui teſtimonium perhibet dicens.

Teſtimonium bap. fuit ꝯtinuuꝫ q2 nõ ſel tñ ſed multotiẽs fuit ẽt certũ q2 pñtẽ ⁊ futurũ oſtendit.

¶ Qui poſt me uenturus eſt: ante me factus eſt: quia prior me erat.

¶ Ubi notãdũ eſt ꝙ ioãnes non ſtatim p̄dicat diſcipulis chriſtũ eẽ filiũ dei: ſed paulatim eos ad altiora pueħit. Primo p̄ferẽs eum ſibi: qui tñ tãte fame ⁊ auctoritatis erat ut crederet eẽ chriſtus uľ aliq̃s de magnis pphetis. ¶ Cõparat aũt chr̃m ſibi. Primo quãtũ ad ordinẽ p̄dicationis. Scdo q̃tum ad ordinẽ dignitatis. Tertio quãtũ ad ordinem durationis. ¶ Quãtũ ad ordinẽ p̄dicationis ioãnes p̄ceſſit chriſtũ ſicut famulus dñm: ⁊ ſicut miles regẽ: ⁊ ſicut lucifer ſolem. Mal. iii. Ecce ego mitto angelũ meũ ⁊c̃. [Qui igiť poſt me uenit.] ſ. in notitiã boĩum p̄dicãdo. Et notãdũ ꝙ li [uenit] eſt tpis pñtis: q2 in greco poniť pticipiũ pñtis tpis. p̄ceſſit aũt ioãnes chr̃m duplici rõne. Primo ſm Criſo. q2 ioãnes erat ꝯſanguine᷒ chr̃i ſm carnẽ. Luce. i. Et ecce heliſabeth cognata tua ⁊c̃. Si ergo teſtimoniũ phibuiſſet chriſto poſtq̃ eum cognouerat potuiſſet ſuũ teſtimoniũ ſuſpectũ hẽre: ⁊ ideo ioãnes uenit ad p̄dicãdũ: nõduꝫ hñs familiaritatẽ cum chr̃o ut eius teſtimonium efficacius eẽt. vñ dicebat Jo. i. Ego neſciebã euꝫ ſed ut manifeſteť in iſrael: propterea ueni ego ⁊c̃. Scdo q2 in his que de potẽtia p̄cedũt ad actum impfectũ nãliter p̄cedit pfectũ. vñ dicit i. Cor. xv. Nõ prius qd̾ ſpũale eſt: ſed qd̾ aĩale ⁊c̃. Et ideo pfectã chriſti doctrinã debuit p̄cedere impfectior doctrina ioãnis: que quodãmõ fuit media inter doctrinã legis ⁊ pphetarũ que annũciabat de lõginquo chriſtũ futurũ: ⁊ doctrinã chr̃i que manifeſta erat ⁊ chr̃ꝫ mãifeſte annũciabat. ¶ Cõparat ſibi q̃tũ ad ordinẽ dignitatis cũ dič [Añ me fact᷒ eſt.] Uñ ſciẽdum eſt ꝙ ex hoc arriani ſumpſerunt occaſionẽ erroris. dicebãt enim ꝙ hoc qd̾ dixit [poſt me uenit.] intelligiť de chriſto ſm carnẽ aſſumptã: ſed hoc qd̾ addit [añ me factus eſt.] non põt intelligi niſi de v̾bo dei qd̾ carni p̄exiſtebat chriſtũ inq̃tum eſt uerbũ factũ eẽ ⁊ nõ eſſe pr̃i coeternum. ¶ Sed ſm Criſo. hec expõ ſtulta eſt: q2 ſi hoc eẽt uerũ nõ dixiſſet baptiſta [añ me factus eſt: q2 prior me erat.] cum nullus ignoret ꝙ ſi prior eo erat añ eum factus eſt. ſed potius econuerſo dixiſſet [prior me erať.] q2 factus eſt añ me. Et iõ ſm Criſo. intelligẽdum eſt de prioritate dignitatis. i. mihi p̄latus eſt ⁊ añpoſitus. q. d. q̃uis ieſus poſt me ad p̄dicãduꝫ uenerit: tñ factus eſt añ me. i. dignior ⁊ ſupior auc̃te ⁊ hominũ reputatione. Job. xxviii. Non adequabiť ei aurũ ⁊c̃. Uel [añ me fact᷒ eſt.] i. corã me. ut hẽtur in glo. ⁊ lr̃a in greco hoc ſonat. q. d. corã me. i. ĩ ꝯſpectu meo: q2 mihi appuit ⁊ ĩnotuit. ¶ Item cõparat eũ ſibi q̃tũ ad ordinẽ durationis dicẽs [q2 prior me erat.] q. d. Ipſe eſt ab eterno deus: ego ex tpe hõ fragilis.

Arriani vñ ſũpſerũt erroris occaſionem.

Et ideo lꝫ cū pꝛedicādo pꝛeceſſerim: tñ rōnabilit̄ ꝑlatus eſt mihi in fama ⁊ oppoſitione boīum. q ſua eternitate ꝓcedit oīa. Heb. ultimo. Jeſus chꝛiſtus heri ⁊ hodie ⁊c. ⁊ J. viii. Anteꝗ̄ Abꝛaā fieret ego ſum. ¶ Pōt etiā exponi qđ dictū eſt [Ante me factus eſt] ut referat̄ ad oꝛdinē tempoꝛis ſm carnē. ¶ Chꝛiſtus eni in inſtanti ſue cōceptionis fuit ꝑfectus deus ⁊ perfectus hō habēs rōnalem aīam ꝑfectam virtutibus ⁊ coꝛpꝰ oībus lineamētis diſtinctum. Nō tñ ſm quātitatē ꝑfectaꝫ. Hiere. xxxi. Mulier circūdabit virū. ſ. ꝑfectum. Cōſtat autē ꝙ chꝛiſtus ante fuit conceptꝰ ꝗ̄ ioannes eſſet natus ⁊ ꝑfectꝰ hō. ⁊ iō dicit. [Añ me factus eſt.] qꝛ ipſe pꝛiꝰ fuit hō ꝑfectus ꝗ̄ natꝰ fuiſſet ex utero. ¶ Sequit̄.

Chꝛiſtus in inſtanti ſue ꝯceptionis fuit ꝑfectꝰ deꝰ ⁊ ꝑfectus hō hñs rōnalē aīaꝫ ꝑfectā v̄tutibꝰ ⁊ coꝛpꝰ oībꝰ lineamentis diſtinctū. nō tñ ſm ꝙ̄titateꝫ perfectam.

LEC .X.

Et de plenitudine eius nos omnes accepimus.

Verba iſta uſqꝫ ad locū illum [Et hoc eſt teſtimoniū ⁊c.] dupl̄r īſerunt̄. Nā ſꝫ Oꝛige. ſicut v̄ba ꝓlata a Joāne bap. ⁊ ſubdunt̄ ab eo q in argumētuꝫ pꝛemiſſoꝝ. q. d. [Vere pꝛioꝛ me erat.] qꝛ [de plenitudie eiꝰ.] ſ. gratiarū: nō ſolū ego: ſed etiā oēs ꝓphete ⁊ pr̄es accepimus: qꝛ oēs grām quā habuerūt habuerūt per fidem īcarnati uerbi. Et ſm hoc ab illo loco [Joānes teſtimoniū ꝑhibet ⁊c.] incepit texere exoꝛdiū ſue īcarnationis. ¶ Secūdū Aug. aūt ⁊ Criſo. ſunt uerba ioānis euāgeliſte hoc qđ dicit̄. [Joānes teſtimoniū ꝑhibet.] ⁊ tunc cōtinuatur ad hoc qđ dixerūt [plenū gratie ⁊ ueritatis.] Ut dicat̄ ſic. Supꝛa euāgeliſta oſtendit euidentiā uerbi que innotuit: ⁊ per viſum: ⁊ per auditū. Hic v̄o utrūqꝫ explicat. Et pꝛimo quō apoſtolis innotuit viſu q̄ſi a chꝛiſto accipientibꝰ. Secūdo quomō ioannes teſtificatus eſt de eo ibi [Et hoc teſtimoniū.] ¶ Circa pꝛimū duo facit. Pꝛimo oſtēdit gratiā eē fontalē originē oīs ſpūalis gratie. Secūdo oſtēdit deriuatā in nos grām per ipm ⁊ ab ipſo ibi [Et grām pꝛo grā.] Dicit ergo pꝛimo. expimēto pꝫ [ꝙ vidimꝰ eū plenū gratie ⁊ ueritatis. qꝛ de plenitudine eius nos oēs accepimꝰ.] Eſt aūt plenitudo ſufficiētie: qua aliqs eſt ſufficiēs ad actus meritoꝛios ⁊ excellētes faciēdos: ſicut in Stephano. ¶ Itē oſtēdit̄ plenitudo redūdātie q̄ beata v̄go excellit oībus ſcīs ꝓpter eminentiā ⁊ abūdantiā meritoꝝ: ſed eſt plenitudo efficiētie ⁊ effluētie que ſoli homini chꝛiſto cōpetit: q̄ſi auctoꝛ eſt grē. Si eni beata virgo redūdauit grām in nos: ut tñ auctrix grē nequaꝗ̄ eēt: ſed ab aīa eiꝰ grā redundauit in carnē. Nā ꝑ ſpūs ſcī grām nō ſolū mēs v̄ginis fuit deo ꝑ amorē ꝑfecte vnita: ſed eius v̄tꝰ ſpiritu ſcō eſt ſupnāliter ipꝛegnatꝰ. Et ideo ſtatiꝫ cū dixiſſet Gabꝛiel. Aue grā plena. ſubiūxit de plenitudine uentris. d. Dñs tecū. Ut ergo euāgeliſta hāc ſingulariter plenitudinē redūdantie ⁊ efficiētie de chꝛiſto oñderet. dicit [de plenitudie eiꝰ oēs accepimus.] ſ. oēs apl̄i: ⁊ patriarche ⁊ ꝓphete: ⁊ iuſti qui fuerūt ſūt ⁊ erūt ⁊ etiā oēs angeli. Nota ꝙ hec pꝛepō |de| aliqñ quidē denotat efficiētiā: ſeu originalē cām: ſicut cū dicit̄ radius eſt uel ꝓcedit de ſole: ⁊ hoc modo denotat in chꝛiſto efficientiam grē ſeu auctēm: qꝛ plenitudo grē que eſt in chꝛiſto eſt cauſa oīuꝫ grārū que ſunt in oībus itellectualibus creaturis. Ecc. xxiiii. Uenite ad me oēs q cōcupiſcitis me: ⁊ a gnātionibꝰ meis que. ſ. de me ꝓcedūt adiplemini ꝑticipatione ſufficientis plenitudinis.

Plenitudo ſufficiētie eſt q̄ q̄s eſt ſufficiēs ad actꝰ meritoꝛioſ ⁊ excellētes.

Plenitudo eſt efficiētie ⁊ effluētie ſoli chꝛiſto cōpetit.

Pꝛepō de aliqñ denotat efficiētiā ſeu originalē cām.

¶ Aliqñ aūt hec pꝛepoſitio |de| denotat ꝯſubſtātialitatem: ut cū dicit̄ filiꝰ eſt de pr̄e. ⁊ ſm hoc plenitudo chꝛi eſt ſpūs ſanctꝰ: qui ꝓcedit ab eo ꝯſubſtālis ei in nā ī v̄tute ⁊ maieſtate. Quāuis eniꝫ dona habitualia alia ſint in aīa chꝛi ꝗ̄ ea que ſūt in nobis: tñ ſpūs ſanctus qui eſt in ipſo vnus ⁊ idē replet oēs ſcīficandos 1. Coꝛ. xii. Hec oīa opat̄ vnꝰ atqꝫ idē ſpūs. Joel. ii. Effundā de ſpiritu meo ⁊c. Rom. viii. Siquis ſpiritū chꝛi non habet hic nō eſt eius. Nam vnitas ſpūs ſancti facit in eccl̄ia vnitatem. Sap. 1. Spiritus dñi repleuit ⁊c. ¶ Terciomō hec pꝛepoſitio |de| denotat ꝑtialitateꝫ. Sicut cum dicimus. Accipe de hoc pane uel vino. i. ꝑtem accipe ⁊ nō totum. Et hoc modo accipiendo notat in accipiētibꝰ ꝑtem de plenitudine deriuari. Ipſe eni accepit oīa dona ſpiritus ſancti ſine menſura: ſm plenitudinem ꝑfectam. Sed nos de plenitudine eius ꝑtem aliquā ꝑticipamus per ipſum. Et hoc ſm menſurā quā vnicuiqꝫ deus diuiſit. Ephe. iiii. Unicuiqꝫ nr̄m data eſt gratia ⁊c. ¶ Deinde cum dicit.

Pꝛepō de aliqñ denotat cōſubſtātialitatem.

Pꝛepō de denotat ꝑtialitatē.

Chꝛiſtus accepit oīa dona. ſ. ſ. ſine mēſura nos aūt tm̄ parteꝫ eiꝰ aliquam.

¶ Et gratiam pꝛo gratia.

¶ Oſtēdit deriuationē gratiarū in nos per chꝛiſtū. Ubi duo facit. Pꝛimo oſtēdit ꝙ accepimus grāꝫ a chꝛiſto eo auctoꝛe. Secūdo accepimus ab eo ſapientiā ibi [deuꝫ nemo vidit vnꝗ̄.] Circa pꝛimum duo facit. Pꝛimo oſtēdit ꝙ de plenitudine eiꝰ accepimus. Secūdo neceſſitatē accipiēdi oſtēdit ibi [Quia lex per Moyſen.] Dicit aūt pꝛimo ꝙ accepimus de plenitudine chꝛi hoc qđ dico [Et gratiam pꝛo gratia.] Sed per hoc ꝙ ponit cogimur ītelligē ꝙ de plenitudine eiꝰ accepimꝰ grām: ⁊ ꝑ illa gratia accepimus aliā: ⁊ ideo vidēdū eſt que ſit pꝛima grā: pꝛo qua ſcdāꝫ accepimꝰ ⁊ que ipſa ſecūda. ¶ Secūdum Criſo. aūt pꝛima gratia quā totū genus humanū accepit fuit grā ueteris teſtamenti accepta in lege: que qdē magna fuit iuxta illud Pꝛou. iiii. Donū bonū tribuā uob̄ ⁊c. Magnū eni fuit ꝙ hoībus idolatris data ſunt pꝛecepta a deo: ⁊ vniꝰ ueri dei uera cognitio. Roma. iii. Quid amplꝰ video: aut que utilitas circūciſionis multum quidem per oēm modū: pꝛimum quidē qꝛ tradita ſūt eloquia dei illis. Pꝛo grā ergo iſta que pꝛima fuit ſecūdam longe meliorē accepimꝰ Zach. viii. Exequabit grām grē. ¶ Sed nūquid nō ſufficiebat pꝛima gratia? ¶ Rñdeo dicēdū. ꝙ nō: quia per legem ſolum cognitio pctī dat̄: non ablatio. Neminē enim ad ꝑfectū adduxit lex. Et ideo erat neceſſe ꝙ alia grā pctā auferēs: ⁊ reconciliās deo ueniret. ¶ Et ideo dicit.

Grā quā totū hūanū genus accepit ſꝫ Criſo. eſt grā ueteris teſtamēti accepta in lege.

Dubitatio. Rñſio.

¶ Quia lex per Moyſen data eſt: gratia ⁊ ueritas per ieſum chꝛiſtum facta eſt.

¶ Ubi Euangeliſta pꝛefert chꝛiſtum legiſlatoꝛi Moyſi: quem Baptiſta ſibi pꝛetulerat. Moyſes autem reputabatur maximus pꝛophetarū. Deut. ultimo. non ſurrexit ultra ꝓpheta ⁊c. ¶ Pꝛefert autem eum Moyſi ꝗ̄tum ad excellentiā ⁊ dignitatem operum: qꝛ per Moyſen lex data eſt: ⁊ hoꝝ duoꝝ tm̄ vnum excellit alium ꝗ̄tuꝫ figuratū excellit figuraꝫ: ⁊ v̄itas ipſam vmbꝛā. Umbꝛā enim habuit lex futuroꝝ bonoꝝ ⁊c. Heb. xi. ¶ Item excellit ꝗ̄tum ad modū operādi: quia lex data eſt per Moyſen: ſicut per Moyſen per ꝑmittentē nō per facientē: quia ſolus dñs eſt legiſer noſter. Jſa. xxxv. Gratia autem ⁊ ueritas facta

Gra prima ſʒ Aug. ē iuſtificās ⁊ ꝑueniēs q̄ nō dat nob.

eſt per chr̄m ſicut per dominū ⁊ auctorē ṽitatis ⁊ gratie: ut ſupra expoſitū eſt. ¶ Secundū Aug. ṽo prima eſt iuſtificans ⁊ preueniens que nō datur nobis ex operibus. Roma.xi. Si gratia iam nō ex operib⁹. Pro iſta ergo gratia. ſ. imperfecta accepimus aliam grām cōſumatā. ſ. eterne vite: ⁊ q̄uis eterna vita aliquomodo meritis acqrat̄: tñ q̄ principiū merēdi in oībus eſt grā preueniens. ideo vita eterna dicit̄ grā. Roma.vi. Gratia dei vita eterna. Et ut breuiter cōcludat̄: quicqd preuenienti grē de gratia addit̄ totum grā pro gratia dicitur. ¶ Neceſſitas aūt ſecūde grē eſt ex inſufficiētia legis que oſtēdebat: qd faciendū ⁊ quid cauēdum erat: ſed ad implendum ea que precipiebat nō prebebat auxiliū. Unde per occaſionē operabat̄ mortē que tñ videbat̄ fuiſſe ad vitā. Rom.vii. ⁊ apl's.ii. Cor.iii. Dicit legē miniſtrā fuiſſe mortis. Nā ſi miniſtratio dānationis in glīa eſt ⁊c̄. ¶ Itē ꝓmittebat auxiliū grē ſʒ nō ſoluebat: q̄ neminē ad pfectū adduxit lex ut dicit̄ Heb.vii. ¶ Itē per ſacrificia ⁊ cerimonias veritatē noue gratie figurabat ipſe ſuo ritu clamās eā figurā: ⁊ ideo neceſſe fuit q̄ chr̄s veniret qui per mortē ꝓpriā alienas mortes perimeret: conferre auxiliū noue grē: ut faciliter ⁊ delectabiliter adimpleremus precepta ⁊ moreremur trāſgreſſioni ⁊ ꝯuerſationi antique: Ro.vi. Uetus hō noſter crucifixus eſt ⁊c̄. ¶ Itē ut manifeſtaret̄ veritas figurarū cōtentarum in lege: ⁊ ut ꝓmiſſiōes facte p̄rib⁹ ſoluerent̄.ii. Cor.i. ¶ Uel aliter veritas per chr̄m facta eſt q̄tum ad ſapientiā ⁊ veritatē occultā a ſeculis quā veniēs in mundo apte docuit. J.xix. In hoc natus ſum: ⁊ ad hoc veni ⁊c̄.

Dubitatio. Rñſio.

¶ Sed ſi ip̄e chr̄s eſt veritas ut. J. xiiii. dicit̄. quō per ip̄m facta eſt veritas cū nihil poſſit fieri a ſeipſo? ¶ Rñdeo dicendū q̄ ipſe eſt per ſuā eēntiā veritas icreata: que eterna eſt ⁊ nō facta: ſed a p̄re eſt genita: ſed per ip̄ʒ facte ſūt oēs veritates create: que ſunt quedā ꝑticipationes ⁊ refulgētie prime veritatis que in animabus ſanctis relucent.

Chr̄s eſt per ſuā eēntiā ṽitas icreata eterna ⁊ nō facta.

LEC. XI.

Eum nemo vidit vnq̄.

Supra Euāgeliſta oſtendit quomodo grām apl'i acceperūt a chr̄o eo faciente. Hic oſtendit quō acceperunt ab ipſo eā docente. Et circa doctrina facit. Primo oſtēdit hui⁹ doctrine neceſſitatē dicens [Deū nemo vidit vnq̄.] Secūdo doctoris ad docēdum eam facultatem [Unigenitus qui eſt in ſinu.] Tertio ipſam doctrinam declarat ibi [Enarrauit.] Neceſſitas autē hui⁹ doctrine erat defectus ſapientie in hoībus: quē quidē defectū euāgeliſta iſinuat per ignorātiā dei que in hoīb⁹ abundabat dicēs [Deū nemo ⁊c̄.] Et hoc facit cōgrue. ¶ Nā ſapiētia ꝓprie in cognitione dei ⁊ diuinoꝝ cōſiſtit. Un̄ Aug⁹ dicit: q̄ ſapiā eſt diuinarū rerū cognitio: ſicut ⁊ ſciā humanarū. Qd̄ autē hic dicit euāgeliſta [deū nemo vidit vnq̄.] cōtrariari videt̄ pluribus auctōb⁹ diuīe ſcripture. Dicit̄ enī Iſa.vi. Uidi dñm ſedentē ⁊c̄.iii. Reg. fere idē habet. Uidi dñm ſedentē: ⁊ oēm militiā celi ⁊c̄. Mat.v. dicit dñs. Bti mundo corde q̄m ipſi deū videbunt. Sed ſi aliqs rñderet ad hoc ultimū dicēs. Uerū eē q̄ in preterito nullus vidit: ſed in futuro videbit: ſicut dñs ꝓmittit. Apl's hoc excludit dicens i. Tym̄. ultimo. Lucem habitat inacceſſibilem quā nullus hoīum vidit: ſed nec videre pōt.

Sapiā ꝓprie ī cognitione dei ⁊ diuinorum conſiſtit.

¶ Sed quia apl's dicit nullus hoīum vidit poſſet aliquis dicere q̄ ſi nō ab hoīb⁹ videri poſſit: ſaltē videt̄ ab angelis: preſertim cū deus dicat Mat.xviii. Angeli eoꝝ in celo ſemper vident ⁊c̄. Dubitatio.

¶ Sed nec iſto modo dici pōt: q̄ (ut dicit̄ Mat. xxii.) filij reſurrectiōis erūt ſic̄ angeli dei in celo. Si ergo angeli vidēt deū i celo: manifeſtū eſt etiā q̄ ⁊ filij reſurrectionis eū vidēt.i. Jo.iii. Cū appuerit ſiles ei erim⁹: ⁊ videbim⁹ eū ſicuti eſt. Quomō ergo itelligēdū eſt hoc qd̄ dicit euāgeliſta [Deum nemo vidit vnq̄.] ¶ Ad huius ergo itellectum ſciendū eſt q̄ deus dicitur videri tripliciter. Uno quidē modo per ſubiectā creaturā viſui corꝑali ꝓpoſitā: ſic credit̄ Abraā vidiſſe deū. qñ tres vidit ⁊ vnū adorauit. Geñ.xviii. Unū qdē adorauit q̄ tres quos pri⁹ hoīes reputauerat ⁊ poſtmodū angelos credidit recognouit miſteriū trinitatis. ¶ Aliomō ꝑ repñtatā imaginationē. Et ſic Iſa. Uidit dñz ſedētē ſuꝑ ſoliū excelſū ⁊c̄. plīres viſiones huic ſiles i ſcripturis repiunt̄. ¶ Alio ṽo mō videt̄ per aliquā ſpeciem itelligibilē a ſenſibilib⁹ abſtractā ab his qui per cōſiderationē magnitudinis creaturarū in intellectu intuent̄ magnitudinē creatoris (ut dicit̄ Sap.xiii.) A magnitudine ſpēi ⁊ creature cognoſcibiliter poterit ⁊c̄. ⁊ Ro. i. Inuiſibilia dei ⁊c̄. ¶ Aliomodo per aliqd̄ ſpūale lumē a deo infuſū ſpūalib⁹ mētib⁹ in ꝯtemplatione. ⁊ hoc modo vidit Jacob deū facie ad faciē Geñ.xxxii. Que viſio ſm̄ Greg. facta eſt per altā cōtemplationē.

Rñſio. De⁹ dī videri ꝗ̄. vnomō ꝑ ſb ſectā creaturā ſcd̄omodo ꝑ repreſētatā imaginē. tertiomō ꝑ aliquam ſpēm itelligibilē a ſēſibilib⁹ abſtractam.

Sed per nullā iſtarū viſionū ad viſionē diuine eēntie ꝑuenit̄. Nulla enī ſpēs facta ſiue qua informatur ſenſus exterior: ſiue qua informat̄ imaginatio: ſiue qua iformatur itellectus eſt repñtatiua diuine eſſentie ſicut eſt. Illud autem hō per eēntiam cognoſcit: q̄ ſpēʒ quā hēt in itellectu repñtat ut eſt per nullā ergo ſpēm ad viſionē diuine eſſentie peruenit̄. Qd̄ autem nulla creata ſpecies diuinam eſſentiā repreſentet pʒ: q̄ nullum finitum poteſt repñtare infinitum ut eſt: oīs aūt ſpēs creata eſt finita. ergo ⁊c̄. ¶ Preterea deus eſt ſuū eē: ⁊ ideo eſt ſapientia ⁊ bonitas: ⁊ quecūq̄ʒ alia idē ſunt. per vnū autem creatū non poſſent oīa iſta repñtari. ergo cognitio qua deus per creaturas videt̄ nō eſt ipſius eſſentia ſed enigmatica ⁊ ſpecularis ⁊ a remotis. Job xxxvi. Oēs homines vident eū aliquo dictorū modorum: ſed vnuſquiſq̄ʒ ītuetur procul: q̄ per oēs illas cognitiones nō ſcit̄ de deo quid eſt: ſed qd non eſt: uel an eſt. Unde dicit Dio⁹ myſtice theologie. Quod perfectus modus quo de⁹ in vita pñti cognoſcitur: eſt per priuationem oīum creaturarum ⁊ intellectarū a nobis.

Nulla ſpēs creata repñtatiua eſt diuine eēne ꝑfecte.

Nullū finitū pōt repñtare ifinitum.

De⁹ eſt ſuū eē ſua ſapiā ſua bonitas: ⁊ cētē q̄ ſunt in deo idem ſunt.

¶ Fuerūt autē aliqui dicentes q̄ diuina eēntia nunq̄ videbit̄ ab aliquo itellc̄u creato: ⁊ q̄ nec ab angelis: uel btīs videt̄. Sʒ hec poſitio oſtēdit̄ eē falſa ⁊ heretica tripliciť. ¶ Primo qdem q̄ contrariat̄ auctī diuine ſcripture. i. Jo.iii. Uidebimus eum ſicuti eſt. ⁊ Joā.xvi. Hec eſt vita eterna ⁊c̄. ¶ Secūdo q̄ claritas dei nō eſt aliud q̄ eius ſubā. Non enim eſt lucens per aliquā ꝑticipationē luminis: ſed per ſeipſā. ¶ Tertio q̄ impoſſibile eſt aliquis ꝑfectā beatitudinē cōſequat̄ niſi in viſione diuine eſſentie: q̄ nāle deſiderium intellectus eſt ſcire ⁊ cognoſcere cās oīum effectuū cognitorū ab eo: qd̄ nō poteſt impleri niſi ſcita ⁊ cognita prima vniuerſali oīum cā que nō eſt

Poſ. q̄rūdam

Extirpatio triplex hui⁹ pōis

compoſita ex effectu ꝛ cauſa ſicut cauſe ſecunde ꝛ ideo auferre poſſibilitatē viſionis diuine eſſentie ab hominibꝰ eſt auferre ipſam beatitudinem. Neceſſe eſt ergo ad beatitudinem intellectus creati ut diuina eſſentia videat. Mat. v. Beati mūdo corde: qm̄ ipſi deum videbunt. ¶ Ad diuiſionē autem diuine eſſentie opꝫ tria attendere. ¶ Primo q2 nunq̄ videbit oculo corporali: uel aliquo ſenſu uel imaginatione: cuꝫ per ſenſus non percipiatur niſi ſenſata corporea: deus aūt incorporeus eſt. j. iiii. Deus ſpiritus eſt ꝛc. ¶ Secūdo quia intellectus humanus q̄diu corpori eſt coniunctus deū videre nō pt̄ ꝛ aggrauat a corruptibili corpe: ne poſſit ad ſūmū contēplationis pertingere. Et inde eſt q̄ aīa quāto magis eſt a paſſionibꝰ libera ꝛ purgata ꝛ ab effectibus terrenoꝝ: tanto amplius in contēplationem ueritatis aſcendit ꝛ guſtat q̄ ſuauis eſt dn̄s. Sūmus gradus aūt cōtemplationis eſt videre deum per eſſentiā: ꝛ ideo q̄diu homo in corpore ſubiecto ex neceſſitate paſſionibꝰ multis viuit: deuꝫ non poteſt per eſſentiā videre. Exo. xxxiii. Nō videbit me hō ꝛc̄. ¶ Ad hoc ergo q̄ itellectꝰ humanꝰ diuinaꝫ eſſentiā videat: neceſſe eſt ut totaliter deſeret corpus per mortē: ſicut Apl̄us dicit. ii. Cor. v. Audemus ꝛ bonā volūtatem habemus magis pegrinari a corpore ꝛ p̄ſentes eſſe ad dn̄m: uel q̄ totaliter abſtrahēs per raptū a corporis ſenſibilibꝰ ſicut de Paulo legit ii. Cor. ix. ¶ Tertio modo q̄ nullus itellectus creatus q̄tūcūqꝫ abſtractꝰ ſiue per mortē: uel a corpore ſeparatus videns diuinā eſſentiā: ipſaꝫ nullomodo cōprehēdere pōt. Et ideo coiter dicitur q̄ lꝫ diuina eēntia tota videat a beatis cuꝫ ſit ſimpliciſſima ꝛ ptibus carēs: tn̄ non videt totaliter q̄ hoc eſſet eam cōprehendere. Hoc enim qd̄ dico totaliter dicit modū quēdam: quilibet aut modus dei eſt diuina eſſentia. Unde qui nō videt eū totaliter non apprehēdit eam. Cōprehēdere aūt ꝓprie dicit aliquis aliquā rem cognoſcēdo: qui cognoſcit rem illā q̄tū in ſe cognoſcibilis eſt: alias q̄uis cognoſcat eam non tn̄ cōprehendit. Sicut qui cognoſcit hāc ꝓpoſitionē triangulus habet tres angulos eq̄les duobus rectis. ſillogiſmo dyalectico: nō cognoſcit eam q̄tum cognoſcibilis eſt: ꝛ ideo non cognoſcit totaliter: ſed qui cognoſcit eaꝫ ſillogiſmo demōſtratiuo totaliter ſcit eaꝫ. ¶ Unūquodqꝫ eni tātū cognoſcibile ē q̄tuꝫ hēt de ente ꝛ ueritate: ſed ip̄e cognoſcens tātū cognoſcit q̄tū habet de virtute cognoſcitiua. Omnis aūt ſubſtātia intellectualis creata eſt finita: ergo finite cognoſcit. Cum ergo deus ſit īfinite virtutis ꝛ entitatis: ꝛ per cōſequēs infinite cognoſcibilis a nullo itellectu creato cognoſci pōt q̄tum eſt cognoſcibilis: ꝛ ideo omni itellectui creato remanet icōprehēſibilis. Job. xxxvi. Ecce deꝰ magnus vincēs ſciam nr̄am. Solus autē ipſe cōprehendendo cōtemplat ſeipſum: q2 tanta eſt eiꝰ virtus in cognoſcēdo quāta eſt eius entitas in eſſendo. Hiere. xxxii. Fortiſſime magne potens dn̄s exercituum: nomē tibi magnus cōſilio īcōprehenſibilis cogitatu. Sic ergo ſm̄ premiſſa itelligit [Deum nemo vidit vnq̄.] primo ſic [nemo.] i. nullus hoīum. [vidit deum.] i. eſſentiaꝫ diuinā oculo corporali ꝛ imaginario. Secūdo [nemo] in hac mortali vita viuens vidit diuinā eſſentiam in ſeipſa. Tertio [nemo] homo uel angelus [vidit deū] viſi-

Tria opꝫ attēdere ad diuiſionē diuine eſſentie.

Uidē diuinaꝫ eēntiā totalr ē ipſā cōpꝛhēdē.

Unūq̄dqꝫ intm̄ cognoſcibile ē in q̄tū hēt de entitate ꝛ ueritate.

Cognoſcēs tm̄ cognoſcit q̄tū hꝫ de v̄tute cognoſcitiua. Solus deꝰ cōprehēdēdo cōtēplat ſeipm̄.

one cōprehenſionis. Qd̄ aūt de aliquibus dicit q̄ deum viderūt oculo ſeu viuētes in corpore intelligit non per eſſentiā: ſed per ſubiectā creaturā ut dictū eſt. Sic ergo neceſſariuꝫ erat q̄ recipemꝰ ſapiam: q2 deum nemo vidit vnq̄.

¶ Unigenitus filius qui eſt in ſinu patris.

¶ Huius aūt ſapientie ſufficiēs doctor nobis ꝓponit ab euāgeliſta cū ſubdit [Unigenitus filiꝰ qui eſt in ſinu patris.] In quo oſtendit nobis doctoris ip̄iꝰ facultatē per tria. ſ. per nālē ſilitudinē ꝛ per ſingularē excellētiā: ꝛ perfectiſſimā cōſubalitateꝫ. ¶ Per nālē ſilitudinē: q2 filiꝰ nāliter ſilitudinē pr̄is habet. Et inde eſt etiā q̄ intm̄ aliqs dicit filius dei in q̄tum ſimilitudinē filij nālis ꝑticipat: ꝛ intm̄ cognoſcit: in q̄tū de ſimilitudine eius habet. Quia cognitio fit per aſſimilationē. i. Joā. iii. Nūc filij dei ſumꝰ. Et ſequit. Cuꝫ appuerit ſimiles ei erimus ꝛ videbimꝰ cuꝫ ſicuti eſt. Et ideo in hoc qd̄ euāgeliſta dicit. filius īportat ſimilitudo ꝛ aptitudo ad cognoſcēdum deū. Sed q2 iſte doctor ſpecialiꝰ q̄ alij filij deū cognoſcit. Ideo euangeliſta hic īſinuat per excellentiā ſingularē cū dicit [Unigenitus.] q. d. iſte cognoſcit deū pre alijs filijs ideo dicit [Unigenitꝰ] q2 eſt filiꝰ nālis eādē hn̄s cum p̄re nām̄ ꝛ cognitionē. ps. Dn̄s dixit ad me filiꝰ meꝰ es tu. Quāuis autem ſingulariter cognoſcit: poſſet tn̄ ſibi deeſſe facultas docendi: ſi nō cognoſceret totaliter: ꝛ ideo addit tertiū. ſ. conſubalitatē eiꝰ ad p̄reꝫ cū dicit [In ſinu pr̄is.] ut nō accipiat ſinus ꝓut in holbꝰ ueſtis ꝛ p̄cinctis dici ꝯſueuit. ſed pro pr̄is occulto. Illud eni in occulto gerimꝰ qd̄ in ſinu portamꝰ. ¶ Occultū aūt pr̄is ē q2 ſupexcedit oēm virtutē ꝛ cognitionē: cū dīna eēntia ſit infinita. In illo ergo [ſinu.] i. in occultiſſimo p̄ne nāe ꝛ eēntie que excedit oēm v̄tutē creature eſt vnigenitꝰ filiꝰ. ꝛ ideo cōſubalis eſt patri. Et qd̄ euāgeliſta hic ſignificauit per ſinū. hoc dauid expreſſit per uterū dicens. Ex utero añ luciferū. i. ex intimo ꝛ occulto mee eēntie incōprehēſibili oī itellectu creato genui te. ꝛ ꝯſubaleꝫ mihi ꝛ eiuſdē nāe ꝛ v̄tutis ꝛ ptātis ꝛ cognitionis. i. Cor. ii. Que ſunt hoīs nemo nouit ꝛc̄. ꝛ que ſunt dei nemo nouit: niſi ſp̄s dei. cōprehendit ergo diuinā eēntiā que ſua eſt. Aīa autē chr̄i deum cognoſcēdo nō cōprehēdit. q2 hoc nō dicit niſi de vnigenito qui eſt in ſinu pr̄is. Uñ ꝛ dn̄s dicit Mat. xi. Nemo nouit p̄rem niſi filiꝰ: ꝛ cui uoluerit filius reuelare: ut utrūqꝫ itelligat de notitia cōprehēſionis: de qua hic videt loqui euāgeliſta. Nullus eni diuinā cōprehēdit eēntiā: niſi ſolus deꝰ pater ꝛ filius ꝛ ſp̄us ſcūs. ſic ergo pꝫ facultas doctoris ad docēdū. ¶ Notādū etiaꝫ q̄ ꝑ hoc qd̄ dicit [Qui eſt in ſinu pr̄is.] excludit error quorūdā dicentiuꝫ p̄rem iuiſibilē eē: filiū v̄o viſibilē ꝛ non viſum fuiſſe in ueteri teſtamēto. Nā ex hoc q̄ eſt in abſcōdito pr̄is manifeſtū eſt q̄ nāliter iuiſibilis eſt ſicut pater. ꝛ ꝓpter hoc dicebat de ip̄o Iſa. xlv. Tu es uere deus abſcōditꝰ. ꝛ ideo in ſcriptura diuina fit mētio de cōprehēſibilitate filij. Mat. xi. Nemo nouit filiū niſi pater: neqꝫ p̄rē ꝛc̄. ꝛ Prou. xxx. Qd̄ nomē filij eius ſi noſti. ¶ Cōſequēter euāgeliſta modū tradēdi ipſaꝫ doctrinā inſinuat cum dicit.

Cognitio fit ꝑ aſſimilationē cognoſcentis ad rē cognitam.

Occultū pr̄is ē filiꝰ q2 ſupexcellit oēꝫ v̄tutem ꝛ cognitionem.

Nullꝰ diuinā eēntiā cōphēdit niſi ſolꝰ deus pr̄ filiꝰ ꝛ ſ. ſ.
Error q̄rūdā dicētiū p̄reꝫ iuiſibilē eē filiū v̄o viſibilē: ꝛ nō viſuꝫ fuiſſe in ueteri teſtamento.

¶ Ipſe enarrauit.

¶ Olim eni vnigenitꝰ filiꝰ manifeſtauit dei cognitionē per ꝓphetas: qui cū intātū annūciauerunt

inq̄ſtū eterni ubi fuerūt pn̄cipes. Unde dicebāt Factū eſt uerbū dn̄i ⁊c̄. Sed nūc ipſe unigenitꝰ filiꝰ [enarrauit.] Fidelibus. Iſa. lii. Ego ipſe qui loquebar ecce adſum. Heb. i. Multiphariē ⁊c̄. Et hec doctrina ideo oībꝰ aliis doctrinis ſupeminet dignitate auc̄te ⁊ utilitate: qꝛ ab unigenito filio qui eſt prima ſapiā imediate eſt tradita. Heb. ii. Que cū initiū accepiſſet enarrari per dominū ⁊c̄. Sed quid narrauit niſi unuz deū. hoc ipm̄ ⁊ Moyſes enarrauit. Exo. iii. Audi iſrael dn̄s deus tuus ⁊c̄. Quid ergo ampliꝰ Moyſe? Multū per oēm modum quia miniſteriū trinitatis ⁊ multa alia que nec Moyſes nec aliquis pphetarum narrauit.

LEC.XII.

Et hoc eſt teſtimoniū ioānis: qn̄ miſerunt iudei ab hieroſolymis ſacerdotes ⁊ leuitas ad eum ut interrogarent eū. Tu quis es? ⁊ ꝯfeſſus eſt ⁊ nō negauit: ⁊ cōfeſſus eſt: qꝛ nō ſum ego chrīs. Et iterrogauerūt eū. Quid ergo? Helias es tu? Et dixit. Nō ſum. Propheta es tu? Et reſpondit. Non.

Supra oſtēdit euāgeliſta quomō chrīs inotuit teſtimonio ioannis ipſius apl̄is. Hic plenius explicat ipm̄ teſtimoniū. Et prīo poſuit teſtimoniū ioānis ad turbas. Secūdo uero teſtimonium qd̄ phibuit de chrō diſcipulis ſuis ibi [Altera die iterū ſtabat.] Si aūt bene cōſiderent que dicta ſunt duplex teſtimoniū ioānis ad chrīz inuenit. Unū qd̄ tulit chrō in eius pn̄tia. Aliud in eiꝰ abſētia. Niſi enī in eiꝰ pn̄tia teſtimoniuz ioannes tuliſſet nō dixiſſet [hic erat.] Et niſi in eiꝰ abſentia non diceret [quē dixi uobis.] Primo ergo euāgeliſta explicat teſtimoniū ioānis qd̄ tulit de chrō in eiꝰ abſentia. Secūdo qd̄ tulit in eiꝰ pn̄tia ibi [Altera die uidit.] Differunt aūt hec duo teſtimonia. qꝛ primū tulit iterrogatꝰ. Alterū ſpōtaneꝰ ⁊ ideo in primo teſtimonio non ſolū ponit teſtimoniū qd̄ tulit: ſed etiā ipſa iterrogatio. Primo aūt fuit iterrogatus de pſona. Secūdo de officio ibi [Et qui miſſi fuerāt.] Oſtēdit ergo prīo quomodo ioānes ꝯfeſſus eſt ſe nō eē qd̄ nō erat. Secūdo quō non negauit ſe eē qd̄ erat ibi [Dixerūt ergo ei ⁊c̄.] Circa primū ponunt tres iterrogationes ⁊ tres rn̄ſiōes ſic pꝫ in lr̄a.

Prima interrogatio.

In prīa aūt iterrogatione eſt magna iudeoꝝ reuerētia ad ioannē qui mittūt ad euz eius teſtimoniū ingrentes ubi magnitudo reuerētie ex quatuor colligit. Primo ex mittētiū dignitate: nō enī galilei miſerūt: ſed illi qui precipui fuerūt in populo iſrael. ſ. iudei qui ſunt de tribu iuda hitātes iuxta hierl'z. Paral. v. De iuda elegit dn̄s ⁊c̄. Jo. iiii. Salus ex iudeis eſt. Scd̄o ex loci pemineūtia. qꝛ ab hierl'z que eſt ciuitas ſacerdotalis: ⁊ diuino cultui mancipata. Jo. iiii. Uos dicitis ⁊c̄. Iſa. xxxvi. Ante altare hoſ. ⁊c̄. Tertio ex nūcioꝝ auc̄te qui ſolennes erant ⁊ ſanctiores in populo: qꝛ ſacerdotes ⁊ leuitas. Iſa. lxi. Uos ſacerdotes dn̄i ⁊c̄. Quarto ex hoc quod miſerūt ut Joannes de ſe teſtimonium perhiberet quaſi tantam fidē habentes dictis ſuis: ut crederent Joanni de ſeipſo etiam teſtimoniuz perhibenti. Unde dicitur [Ut interrogarēt eū tu quis es?] qd̄ chrō nō faciebant: imo dicebāt ei Jo. viii. Tu teſtimoniū phibes de teipſo ⁊c̄. Cōſequēter cū dicit [⁊ ꝯfeſſus eſt ⁊c̄.] Ponit Joannes

Prima rn̄ſio

rn̄ſio. Jō aūt euangeliſta ingeminat hoc ꝙ dicit [⁊ ꝯfeſſus eſt.] ut oſtēdat humilitatē Joānis: qꝛ lꝫ eēt tāte auc̄tis apud iudeos ut eum crederēt chrīz. nō tn̄ honorē nō ſibi debitū uſurpabat: imo [cōfeſſus eſt qꝛ nō ſuz ego chrīs.] Sed qd̄ eſt hoc qd̄ dicit [ꝯfeſſus eſt ⁊ nō negauit?] Uidet aūt ꝙ negauit: qꝛ dicit ſe nō eſſe chrīm. Sꝫ dicēdū eſt ꝙ Io. nō negauit ūitatē. Quia dicit ſe nō eē chrīm: aliās negaſſet ūitatē. Job xxxi. Si uidi ſolē cū fulgeret: ⁊ lunā icedentē clare: ⁊ negatio ꝯtra deū altiſſimū ⁊c̄. Nō negauit ergo ūitatē: qꝛ quātūcūqꝫ haberet magnus nō eſt elatꝰ in ſupbiā: uſurpans ſibi honorē alienū. [Et cōfeſſus eſt qꝛ nō ſuz ego chrīs] qꝛ uere non erat: ſupra eodē. Non erat ille lux ⁊c̄.

Jo. bap. quātūcūqꝫ haberet magnus nō eſt elatꝰ in ſupbiā uſurpās ſibi alienuz honorem.

Sed cū hi qui miſſi erāt nō quererēt: an eēt chrīs ſed quis eſſet: qꝛ Joānes rn̄dit nō ſuz ego chriſtꝰ. Sed dicēdū ꝙ magis rn̄det ad mētē querētiū quā ad qōnē: ⁊ hoc pōt accipi duplr̄. Secūduz Origenē enī itelligēduz eſt ꝙ ſacerdotes ⁊ leuite bona itentione uenerāt ad ipm̄.

Expō Orige.

Cognouerāt enī ex ſcripturis ⁊ pcipue ex pphetia Danielis: qꝛ iā uenerat tēpꝰ aduētꝰ chrī. Un̄ uidētes ſcītatē Joānis ſuſpicabant eū eē chrīz. Un̄ miſerūt ad Joannē quaſi ſcire uolētes p hoc qd̄ dicūt ei [tu quis es?] an ipſe ſe chrīz fateret. Et ideo eoꝝ rn̄dit menti [Nō ſum ego chrīs.] Criſoſtomꝰ uero dicit ꝙ iſti fraudulēter iterrogabāt. Nā ioannes cognatꝰ erat ſacerdotuz: utpote pn̄cipis ſacerdotū filꝰ. erat ēt ſanctꝰ ⁊ tn̄ teſtimoniū phibebat chrō cuiꝰ genꝰ humile uidebat. Un̄ ⁊ dicebāt nonne iſte eſt fabri filius? ⁊ ignotus erat eis: ⁊ iō cupiētes magis hūc magiſtrū ioānē quā chrīm mittūt ad eū uolentes euz per blandicias allicē ⁊ iducere ut ſibi honorē hūc attribuens ꝯfiteret ſe eſſe chrīm. quā quidē malitiā uidēs ioānes dicit [Nō ſum ego chrīs.]

Expō Criſo.

Secunda iterrogatio ponit ꝯn̄ter cū dicit [⁊ iterrogauerūt eū ⁊c̄.] Sciēdū eſt aūt ꝙ a populo iudeoꝝ ſicut expectabat dominus uenturus: ita expectabatur helias chriſtum preceſſurus. Mal. ultimo Mittam uobis heliam ⁊c̄. Et ideo uidentes qui miſſi erāt ꝙ ioānes nō ꝯfitebat ſe eē chrīm inſtāt ꝙ ſaltē cōfiteat [⁊ ſi eſt helias.] Et hoc eſt ꝙ dicūt. Quid ergo? helias es tu?

Scd̄a iterrogatio.

Quidā aūt heretici dicūt ꝙ aīa de corpe traſmittit i corpꝰ. ⁊ hoc dogma tūc tēporis erat in auc̄te apud iudeos un̄ credebāt ꝙ pp̄ter ſimilitudinē operū Joānis ad heliā: aīa helie eēt in corpe ioānis: ⁊ dicūt ꝙ querebāt iſti a ioāne an eēt helias. i. an aīa helie eſſet in ioāne. ⁊ adducūt p eis qd̄ dicit dn̄s Mat. xi. de ioanne. Si uultis credere ipſe eſt helias. Sed ſtatim cōtrariat eis rn̄ſio ioānis dicētis [nō ſum helias.]

Poſitio quorundā hereticorū q ponebāt ꝙ aīa de corpe i corpꝰ traſmutebatur.

Ad qd̄ ipſi rn̄dēt ꝙ ioānes ex ignorātia rn̄dit neſciēs an aīa ſua eēt aīa helie. Sed ꝯtra hoc dicit origenes qd̄ ualde irrōnabile uidet ꝙ ioannes tanquā ppheta a ſpū illuminatꝰ ⁊ de deo unigenito tāta narrās ignoraret de ſeipſo an nunquā eius aīa fuerit in helia. Nō hac ergo itētione querebāt [helias es tu?] Sed qꝛ hn̄tes ex ſcripturis iiii. Reg. ii. ꝙ helias non fuit mortuꝰ: ſed uiuus raptus eſt per turbinē in celum. Un̄ credebant eum ſubito inter eos appuiſſe. Sed cōtra hoc eſt ꝙ Joannes ex notis pentibus natus erat ⁊ natiuitas eius oībꝰ nota erat. Unde dicitur Luc. i. ꝙ mirati ſunt uniuerſi ⁊ ponebāt in corde ſuo dicentes. Quis putas puer iſte erit? Ad qd̄ pōt dici ꝙ nō eſt incredibile ꝙ ita extimarēt de ioanne ſi-

Cōfutatio origenis iſtiꝰ herence pōnis explanatōis.

cut dictum eſt: q⁊ ⁊ ſimile habeť Matth.14.ꝙ herodes credebat de chriſto ꝙ eēt ioānes quē ipſe decollauerat: ⁊ tamē diu anteꝗ̄ ioannes decollatus eēt chriſtus ꝑdicauerat ⁊ notus fuerat: ⁊ ideo ex ſimili amentia ⁊ craſſitudine iudei querebāt a ioāne an ipſe eſſet helias. Sed qd eſt hoc qđ dicit Ioānes[Non ſum.]ſ.helias. cum chriſtus dixerit Mat.11. Ipſe eſt helias. ¶ Hāc queſtionez autem ſoluit angelus Luc.1. Ipſe ꝓcedet ante euz in ſpiritu ⁊ virtute helie:in ſuis.ſ.opibus. Non fuit ergo helias in ꝑſona ſed in ſpiritu ⁊ virtute: q⁊.ſ.ſimilitudinē helie in ſuis opibus oſtēdebat. ¶ Poteſt autem attēdi ſimilitudo quātum ad tria.ꝑmo quātum ad officium: q⁊ ſicut helias ſcđm dñi aduētum preueniet: ita iſte ꝓceſſit ꝑmum. Unde ⁊ angelus dixit. Ipſe precedet ante ipſum ⁊c̄. Secundo quātum ad viuēdi modum: q⁊ helias in deſertis morabať: parco utebať cibo: ⁊ duris veſtibus operiebať ut dicit.3.Reg.19.⁊.4.Reg.1. Et ioannes in deſertis erat cibus eius locuſte ⁊ mel ſilueſtre: ⁊ ȥona eius de pilis cameloꝝ. Tertio quātū ad ȥelum: q⁊ helias maximi ȥeli fuit: vnde dicebat.3.Regum.19. Zelo ȥelatus ⁊c̄. Sic ⁊ ioānes ȥelo ueritatis mortuus eſt: ut patet Mat.14. ¶ Conſequenter cum dicit[Propheta es tu?]ponitur tertia queſtio. Ubi ꝑmo queritur cuz dicať Luc.1. Tu puer ꝓpheta altiſſimi uocaberis ⁊c̄. Quid eſt ꝙ ioannes interrogatus ſi eſſet ꝓpheta: reſpondit ſe non eſſe ꝓphetam? ¶ Ad quod tripliciter reſpōdeť. Uno modo ꝙ ioānes non eſt propheta ſimpliciter ſed plus ꝗ̄ propheta. alij naꝗ ꝓphete ſolum futura predicebāt ⁊ a remotis. Abac.2. Si moram fecerit ⁊c̄. Ioānes ṽo chriſtum preſentem annunciauit quaſi digito oſtendēs Io.eodem. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mūdi: ⁊ ideo Mat.11. dominus dicit eum eſſe plus ꝗ̄ ꝓphetam. ¶ Itē alio modo ſm Origenem: q⁊ iudei ex malo intellectu tres excellentes perſonas futuras credebant circa aduētum chriſti.ſ.ipſum Chriſtum: Heliam: ⁊ quēdam alium maximum ꝓphetam: de quo Deute.18. Prophetam ſuſcitabit nobis dñs ⁊c̄. Et lz hic maximus ꝓpheta ſm ueritatem non ſit alius ꝗ̄ chriſtus: tamen ſm iudeos alius eſt a chriſto: ⁊ io non querūt ſimpliciter utrum ſit ꝓpheta: ſed an ſit ille ꝓpheta maximus. Quod quidem ex ordine queſtionis apparet. Nam primo querūt an ſit chriſtus. ſcđo an ſit helias. tertio an ſit propheta ille. Et ideo in greco ponitur hic articulus ut dicať ly ꝓpheta quaſi anthonomatice dictum. ¶ Tertio modo q⁊ phariſei mouebanť contra ioānem ꝙ ſibi baptiȥādi officium preter ordinem legis ⁊ traditionem eorum aſſumpſiſſet. De tribus autez habeť in ueteri teſtamēto quibus competere poterat baptiȥare.ſ.de chriſto. Eȥe.36. ex perſona chriſti dicit. Effundam ſuper uos aquam mūdam ⁊c̄. Itez de helia de quo dicať.4.Reg.2. ꝙ diuiſit aquas iordanis ⁊ trāſiens raptus eſt. Item de heliſeo qui Naaman ſyruz lauari fecit ſepties in iordane ut lauareť a lepra: ut dicitur.4.Reg.4. Uidētes ergo iudei ioānem baptiȥare credebāt eum aliquem iſtorum eſſe.ſ. Chriſtum: uel Heliaz: uel Heliſeū. ⁊ ideo cuz dicūt hic[Propheta es tu?] Interrogāt an ſit heliſeus. Et dicitur ſingulariter[ꝓpheta]propter multa miracula que fecerat. vnde ⁊ ipſe dicit.4.Regum.4. Ut autem ſciat prophetam eſſe in iſrael. ⁊ ſm hoc reſpondet[Non ſum.]ſ.heliſeus. ¶ Conſequenter cum dicit.

Io.bap^s nō fuit helias in ꝑſona ſz i ſpū ⁊ virtute.

Similitudo Io. bap. ad heliā pōt attēdi q̄ntū ad tria. p° q̄ntū ad offitiū. 2° q̄ntū ad viuēdi modū. 3° q̄ntū ad ȥelū.

3^a īterrogatio

Dubitatio.

R° triplex ꝑhemia

2° Orige. Iudei tres excellētes ꝑſōas futuras eē credebāt.ſ.ipſuz chriſtū: ipſū heliā: ⁊ quēdaz aliū magnuz ꝓphetam.

3^a reſpōſio.

¶ Dixerunt ergo ei: Quis es: ut reſponſum demus his qui miſerunt nos. Quid dicis de teipſo? Ait.

¶ Oſtēdit quomodo cōfeſſus eſt ſe eſſe quod erat. Et primo poniť interrogatio nunciorum. ſecūdo reſpōſio ibi[Ego uox clamātis in deſerto.] ¶ Dixerunt ergo[quis es? ut reſpōſuz demus ⁊c̄.]quaſi dicat ad hoc miſſi ſumus ut ſciam⁹ quis es: ideo dicas nobis quid dicis de teipſo? Sed attēde ioannis deuotionem. Iam impleuit quod Apoſtolus dicit Gal.2. Uiuo ego iam non ego ⁊c̄. ⁊ ideo non reſpondet: ego ſum filius ȥacharie: uel talis ⁊ talis: ſed ſolum illud in quo chriſtum ſequebať. Unde dicit.

Io.bap. attēdit deuotio q⁊ nō rñdit ſe eē filiū zacharie ſz ſolū illō rñdit i quo chr̄m ſequebať.

¶ Ego uox clamantis in deſerto: dirigite viam domini: ſicut dixit iſaias propheta.

¶ Dicit autem ſe uocem eē: q⁊ uox origine poſterior eſt uerbo: ſed notitia prior. Nam uerbum in corde conceptum per uocem ꝓlatam cognoſcimus: cum ſit ſignum eius. Deus autem pater precurſorem miſit ioānem in tempore factum: ut uerbum ſuum ab eterno cōceptum annunciareť: ⁊ ideo cōgrue dicit[Ego uox.]quod autem addit[clamātis.]poteſt intelligi dupliciter: ut.ſ.ſit uel ioānis in deſerto clamantis ⁊ predicātis: uel chriſti clamantis in ipſo ſm illud.2.Coꝝ.ultimo. An experimentum eius queritis qui in me loquitur chriſtus? ¶ Clamat autem ꝓpter quatuor. Primo naꝗ clamor manifeſtationem importat: ⁊ ideo ut oſtendat ꝙ chriſtus in ioāne ⁊ in ſe manifeſte loquebatur clamat Ioā.7. In nouiſſimo magne feſtiuitatis ⁊c̄. In prophetis autem non clamauit: quia ꝓphetie in enigmate ⁊ figuris date ſunt. vñ in pſal. dicitur. Tenebroſa aqua in nubibus aeris. ¶ Secundo quia clamor fit ad diſtantes. Iudei autem elongati erāt a deo: ideo neceſſe erat ꝙ clamaret. Pſal. Elongaſti a me amicum ⁊ ꝓximum. ¶ Tertio clamat q⁊ ſurdi erant. Iſa.42. Quis ſurdus niſi ſeruus meus? ¶ Quarto clamat: quia cum indignatione loquitur: quaſi iram dei meruerunt. Pſal. Loquetur ad eos in ira ſua ⁊c̄. ¶ Sed attēde ꝙ clamat[in deſerto.]quia Luc.3. factū eſt uerbum dñi ſuper ioānem ⁊c. Et poteſt eſſe huiuſmodi ratio: ⁊ litteralis: ⁊ myſtica. ¶ Litteralis quidem: ut in deſerto manēs: immunis eſſet ab omni peccato: ut ſic dignior eſſet chriſto teſtimonium ferre: ⁊ ex vita ſua teſtimonium ſuum credibilius eſſet hominibus. ¶ Myſtica autem cauſa duplex eſt. Nam per deſertum gentilitas deſignať iuxta illud Iſa.54. Multi filij deſerte ⁊c̄. ut ergo oſtenderet ꝙ doctrina dei decetero non debet eſſe in hieruſalem tm̄: ſed in gentibus: clamauit in deſerto Mat.21. Auferetur a uobis regnum dei ⁊c̄. Itē per deſertum itelligitur iudea que iam deſerta erat Matth.23. Ecce relinquetur uobis domus ueſtra deſerta. Clamauit ergo[in deſerto.]ideſt in iudea: ut per hoc daretur intelligi ꝙ populus cui predicabat iam deſertus erat a deo. Pſal. In terra deſerta ⁊c̄. Sed quid clamat[Dirigite viam domini.]quia ad hoc miſſus fui. Luc.1. Tu puer propheta altiſſimi uocaberis ⁊c̄. parare vias eius ⁊c̄. Uia autem ad recipienduz deum parata ⁊ recta eſt via iuſtitie ſm illud Iſa.26. Semita iuſti recta eſt ⁊c̄. Tūc enim ſemita iuſti eſt recta quādo homo totus ſu

Uox origine poſterior ē ṽbo: ſed notitia prior.

p° clāor manifeſtationez importat.

2° clamor fit ad diſtantes.

3° quia ſurdi erant.
4° q⁊ cū indignatiōe loqť.

Uia ad recipiendū deuz parata ⁊ recta eſt via iuſtitie.

Mō qd tome deo ſubijcit̃ ut ſ. itells p fi lē uoluntas per amorē: ⁊ opa ſo po͛ edicā- am tñc ei⁹ re- cta eſt ſimita.

LE. XIII.

bicitur deo: ut ſcilicet intellectus per fidem: uoluntas per amorem: operatio per obedientiam deo ſubijciātur: ⁊ hoc ſicut dicit Iſaias ꝓpheta. i. ſicut ꝑdixit: quaſi dicat ego ſuz ille in quo iſta cōplent̃.

Et qui miſſi fuerāt erāt ex phariſeis: ⁊ interrogauerūt eū ⁊ dixerūt ei: Quid ergo baptizas ſi tu non es chriſt⁹: neq3 helias: neq3 propheta? Reſpondit eis ioānes dicens: Ego baptizo in aqua.

Supra Joannes interrogatus phibuit teſtimonium chriſto de ſeipſo: quātuz ad perſonā. hic vo quātum ad officium. Et circa hoc ponunt̃ quatuor. Primo interrogātes. Secūdo interrogatio ibi [Et interrogauerūt eum.] Tertio rñſio in qua teſtimoniū phibuit ibi [Reſpondit eis ioannes ⁊c̃.] Quarto locus ubi hec facta ſunt ibi [Hec in bethania facta ſunt ⁊c̃.] ¶ Interrogantes aūt ſunt phariſei: vnde dicit [⁊ qui miſſi fuerāt erāt ex phariſeis.] Et qdem ſm Origenē qḋ dicit̃ ex hoc loco ad aliud teſtimoniū ptinet [⁊ iſti qui miſſi ſunt ex phariſeis] nō ſunt idem cum ſacerdotibus ⁊ leuitis qui miſſi ſunt a iudeoꝝ vniuerſitate: ſed alij ſpecialiter miſſi a phariſeis: ⁊ ſm hoc dicit [⁊ qui miſſi ſunt.] nō a iudeis. ſ. ſicut fuerunt ſacerdotes ⁊ leuite: ſed alij erant ex phariſeis: ⁊ ideo dicit ꝙ qr ſacerdotes ⁊ leuite diſciplinati erāt ⁊ reuerētes humiliter ⁊ cum reuerētia ioānem interrogant de eius dignitate: utrū. ſ. chriſtus eſſet: an helias: an ꝓpheta. Iſti vo qui ex phariſeis erant ſm nomē ſuum diuiſi importuni cōtumelioſas uoces pretēdūt baptiſte: vnde [dixerūt ei. Quid ergo baptiças ſi tu nō es ⁊c̃.] ¶ Secūdum alios vo Gregoriū. ſ. Criſoſtomū: ⁊ Auguſtinuz: iſti qui ex phariſeis ſunt illi idē qui miſſi fuerāt a iudeis ſacerdotes ⁊ leuite. Quedā enim ſecta inter iudeos: qui ꝓpter exteriorē cultum diuiſi erant ab alijs: vnde ⁊ phariſei. i. diuiſi uocabant̃: in qua qdem erant aliqui de ſacerdotibus ⁊ leuitis: ⁊ aliqui de populo. Ut ergo nūcij maioris auctoritatis cēnt miſerunt ſacerdotes ⁊ leuitas qui erant ex phariſeis: ut eis nec ſacerdotalis ordinis dignitas: nec religionis deeſſet auctoritas. Ideo aūt euāgeliſta addit hoc qḋ dicit̃ [⁊ qui miſſi fuerāt erant ex phariſeis.] ut ꝑmo qdem rōnem queſtionis baptiſmi ioannis pro qua miſſi non fuerūt aſſignet: quaſi dicat miſſi fuerūt ut interrogarēt a ioāne quis eſſet: ſed qḋ querūt [Quid ergo baptiças.] fecerūt qr erant ex phariſeis: qbus coꝝ religio auſum prebebat. Secūdo ut dicit Gregorius ut oſtēdat qua intētione queſierūt a ioāne [Tu quis es.] ¶ Pharisei eni inter oēs alios inſidioſe ⁊ calūnioſe ſe habebant ad chriſtū. Unde ipſi dixerūt ei Matth. 12. In belzebub principe demonioꝝ ⁊c̃. Ipſi etiam inierunt cum herodianis cōſilium ut caperēt ieſum in ſermone ⁊c̃. Matth. 22. Et ideo per hoc ꝙ dicit [qui miſſi fuerāt erant ex phariſeis.] oſtēdit ꝙ calūnioſe ſe habebāt ⁊ ex inuidia eum interrogauerunt. Interrogatio aūt eſt de officio baptiçādi. vñ dicitur [Et interrogauerūt eum ⁊ dixerūt ei: quid ergo baptiças ⁊c̃.] ¶ Unde notandum eſt ꝙ non querūt ut ſciant: ſed ut impediāt. Quia enim videbant multitudinē populi ad ioānem currere propter nouū ritum baptiçādi ⁊ extraneū a ritu phariſeoꝝ ⁊ legis: inuidebāt ioāni: ⁊ conabantur pro poſſe impedire baptiſmū eius. Et ideo ſe continere non ualētes ſuam manifeſtāt inuidiam ⁊ dicūt. [Quid ergo baptiças ſi tu nō es ⁊c̃.] quaſi dicat nō debes baptiçare ex quo negas te eſſe aliquem illoꝝ triū in qbus prefiguratus eſt baptiſmus (ut dictū eſt ſupra.) ſ. [Si tu nō es chriſtus.] qui habiturus eſt fontē in ablutionē peccati: ⁊ ſi nō es helias ſiue ꝓpheta. i. heliſeus: qui ſuo ueſtigio iordanem tranſiuerunt (ut dicit̃. 4. Regum. 2.) Quomodo audes baptiçare? Similes iſtis ſunt inuidi aīarū ꝑfectum impediētes: qui dicūt videntibus: nolite videre ⁊c̃. Iſa. 30. ¶ Reſpōſio aūt eſt uera: vnde dicit [Reſpōdit eis ioānes dicēs. Ego baptiço in aqua.] quaſi dicat. Nō debetis mirari ſi ego qui nō ſum chriſtus: nec helias: nec ꝓpheta baptiço: qr baptiſmus meus nō eſt cōpletiuus: ſed imperfectus. Nam ad ꝑfectionē baptiſmi exigit̃ lotio corporis ⁊ aīe. ⁊ corpus qdem ſm naturam lauat̃ aqua: aīa vo non niſi ſpiritu. vnde [ego baptiço in aqua.] i. corpore lauo corpus. Ueniet aūt alius qui ꝑfecte baptiçabit. ſ. in aqua ⁊ ſpiritu ſancto deus ⁊ homo: qui ⁊ corpus aqua ⁊ ſpūm ſpiritu lauabit: ita ꝙ ſanctificatio ſpūs deriuabit ad corp⁹. Act. ꝑ. Joānes quidem baptiçauit aqua ⁊c̃. ¶ Teſtimoniū aūt perhibet de chriſto cum dicit.

Expō Greg. Criſ. ⁊ Aug.

Sacerdotes ⁊ leuite ꝓ exteriorē cultū ab alijs erāt diuiſi.

Ad pfcōnem baptiſmi reqrit̃ lotio corporis ⁊ anime.

¶ Medius autem ueſtrum ſtetit quem uos neſcitis.

¶ Et primo per cōparationē ad iudeos. Secundo per cōparationem ad ſeipſuz ibi [Ipſe eſt q poſt me ⁊c̃.] ¶ Ad iudeos aūt cōparat cuz dicēs [Medius autē ueſtruz ⁊c̃.] quaſi dicat ego imꝑfectum opus feci: ſed eſt alius qui ꝑficiet opus meū. [Qui ſtetit medius ueſtrū ⁊c̃.] Qḋ qdem exponit̃ multipliciter. vno ſiqdem modo ſm Gregoriū: Criſoſtomum ⁊ Auguſtinum: ut referat̃ ad cōem chriſti cōuerſationem inter hoīes: qr ſm naturā humanam alijs hoībus ſimilis apparuit. Phil. 2. Qui cum in forma dei eſſet ⁊c̃. habitu inuētus ut homo ⁊c̃. ⁊ ſm hoc dicit [Medius ueſtruz ſtetit ⁊c̃.] i. multotiēs conuerſatus eſt quaſi vnus ex uobis. Luc. 22. Ego in medio ueſtrū ſum ⁊c̃. [quem uos neſcitis.] i. hoc ꝙ deus factus eſt homo capere non poteſtis. Itē neſcitis q̃ magnus ſit ſm naturā diuinam que in eo latebat. Job. 36. Ecce dñs magnus vincēs ſciētiam ueſtram ⁊c̃. Et ideo (ut Auguſtinus dicit) Accēſa eſt lucerna. ſ. ioānes ut inueniat̃ chriſtus. ⁊ Pſal. Paraui lucernā chriſto meo. ¶ Alio modo exponit̃ ſm Origenē: ⁊ hoc dupliciter. ¶ Primo ut referat̃ ad chriſti diuinitatem: ⁊ ſm hoc [medius ueſtrū.] i. in medio oīum rerum. [ſtetit.] ſ. chriſtus: qr ipſe ſm ꝙ uerbū a principio creature impleuit vniuerſam creaturam. Hiere. 22. Celum ⁊ terram ego impleo. [quem tamē uos neſcitis.] qr (ut dicit̃ ſupra eodem) In mūdo erat ⁊ mūdus eum non cognouit. ¶ Alio modo ut referat̃ ad cauſalitatē humane ſapiētie ⁊ dicat̃ [medius ueſtrū ſtetit.] i. in intellectu oīum relucet: qr qcquid lucis ⁊ ſapiētie eſt in hoībus: ꝓuenit eis ex ꝑticipatione uerbi: ⁊ dicit [in medio.] qr in medio hoīs corporaliter eſt cor: cui attribuit̃ quedā ſapientia ⁊ intellectus: vnde lȝ intellectus non habeat organum corporale: tamē qr cor eſt ꝑncipale organum: cōſueuit accipi pro intellectu: vnde in medio ſtare dicit̃ ſm hanc ſimilitudinez: inquantum illuminat omnem hominem uenientem in hunc

Expō Greg. Criſ. ⁊ Aug.

Expō Orig.

Tertia expō.

mundũ[quẽ tamẽ uos neſcitis.]q2 (ut dĩ ſupra) Lux in tenebris lucet ⁊ tenebre eam nõ comprebenderũt.

4ª expoſitio.

℄ Quarto modo exponitur ut referatur ad ꝓpheticam chriſti prenunciationem: ut ſic reſpondeatur principaliter phariſeis qui ↄtinue ſcripturas ueteris teſtamenti: in quibus prenunciabatur chriſtus: inquirebant: ⁊ tamen eum non cognoſcebant: ⁊ ſm hoc dicitur[Medium ueſtrũ ſtetit.]ideſt in ſacra ſcriptura quã uos ſemꝑ reuoluitis. Infra .5. Scrutamini ſcripturas ⁊c. [Quem tamen uos neſcitis.]q2 cor ueſtrum induratum ꝑpter infidelitatem ⁊ oculi ueſtri excecati ſunt: ut nõ agnoſcatis preſentẽ quẽ creditis futurũ. ℄ Cõparat aũt chriſtũ ad ſe Joãnes cũ dicit.

℄ Ipſe eſt qui poſt me uenturus eſt: qui ante me factus eſt.

℄ Ubi primo ponit excellẽtiã chri ad ſeipm. Secundo ṽo excellentie imenſitatem oſtẽdit ibi[Cuius nõ ſum ⁊c̃.]Excellentiam autem chriſti ad ſeipſum oſtendit: ⁊ quantum ad ordinem ꝑdicationis: ⁊ quantum ad ordinem dignitatis. ℄ Quantum quidem ad ordinem predicationis Joanni ꝑ inotuit: ⁊ ideo dicit[Ipſe eſt qui poſt me uenit.] ad predicãdum baptiſãdum ⁊ moriendũ: q2 ut dicitur Luc.1.preibis ante faciem domini parare vias eius. Sed ioãnes quidem preceſſit chriſtũ. ſicut imperfectum ꝑfectum: ⁊ ſicut diſpoſitio formã: ſicut dicitur ꝑme Cor.15. Non prius qd ſpirituale ⁊c̃. Nam tota vita ioannis fuit quoddam preparatorium ad chriſtum. vnde dicit. Ego uox clamãtis in deſerto: ſed chriſtus preceſſit ioannẽ ⁊ nos omnes ſicut perfectũ imperfectum: ⁊ ſicut exemplar exemplatum Mat.16. Siqs vult uenire poſt me abneget ſemetipſũ ⁊c̃. ꝑª Pe.2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis: nobis relinquẽs exẽplum.

Jo. bap. chriſtũ ꝑceſſit ſicut ipꝑfectũ ꝑfectũ. Sꝫ chꝯ preceſſit ioã. bap. ⁊ nos oẽs ſicut ꝑfectũ ipſcm ⁊ ſicut exẽplar exemplatum.

℄ Quãtũ ṽo ad ordinẽ dignitatis cũ dicit[Qui ante me factus eſt.]i. mihi platus eſt: ⁊ dgnitate prepoſitus: q2 (ut dicit .ĩ.3.) Me oportet minui: illum autẽ creſcere. ℄ Immẽſitatẽ aũt excellẽtie aſſignat cum dicit.

℄ Cuius ego non ſum dign⁹ ut ſoluã eius corrigiam calciamenti.

Expõ lrãlis.

℄ Quaſi dicat non intelligatis ipſum mihi in dignitate prepoſitum: ſicut vnus homo prefertur alteri: ſed tam excellenter: ꝙ nihil ſum in comparatione ad ipſum. Et hoc patet[Quia non ſum dignus ut ſoluam corrigiã calciamenti ei⁹.]qd eſt minimum obſequiũ qd hominibus fieri poteſt. ℄ Ex quo patet ꝙ ioannes multũ acceſſerat ad dei cognitionem inquantum ex conſideratione ĩfinite dei magnitudinis ſe totaliter vilipendebat ⁊ nihil ſe eſſe dicebat. Sicut Abraam cũ deum cognouiſſet dicebat Geñ.18. Loquar ad dominum meũ: cum ſim puluis ⁊ cinis. Sic Job 41. cum dominum vidiſſet dicit. Nunc oculus meus videt te idcirco ipſe me reprehẽdo ⁊ ago penitẽtiam in fauilla ⁊ cinere. Sic Iſa.40. poſtq̃ vidit gloriã dei dicit. Omnes gentes quaſi non ſint ⁊c̃. Et hec quidem expoſitio eſt lrãlis.

Joã. bap. ad dei cognitiõem multũ acceſſit inquantũ ex ↄſideratione ĩfinite dei magnitudinis ſe totalr vilipendit.

℄ Exponitur autẽ ⁊ myſtice vno modo ſm Greg. Ut per calciamentũ qd fit de pellibus mortuorum animalium intelligat humana natura mortalis quã chrs aſſũpſit. Pſal. In idumea extendã calciamẽtum meum ⁊c̃. Corrigia autem calciamenti eius eſt ipſa vnio diuinitatis ⁊ humanitatis: quã nec ioannes nec aliquis poteſt ſoluere: nec potuit plene inueſtigare: cum talis eſſet: ꝙ hominem faceret deũ: ⁊ deum hominem. ⁊ ideo dicit [cui⁹ nõ ſum dignus ut ſoluã corrigiam calciamenti.]i. ut explicẽ myſterium incarnationis ⁊c̃. Intelligendum eſt plene ⁊ perfecte. Nam quoquo modo ⁊ ioannes ⁊ alij predicatores lꝫ imperfecte ſoluunt corrigiã calciamenti.

Expõ myſtica p⁹ mõ ſm Gregorium. Humana nãtã ĩtelligĩt p calciamẽtũ qd fit ex pellib⁹ aĩaliũ mortuorum. Unio diuinitatis ⁊ hũanitatis ĩtelligĩt p corrigiã calciamenti.

Jo. bap. ⁊ ceteri ꝑdicatores aliquãtũ ſoluunt corrigiã calciamẽti imperfecte tamen.

℄ Alio modo exponitur: q2 in ueteri lege ꝑceptum erat Deut.25. ꝙ quando aliquis moriebatur ſine liberis: frater defuncti uxorem defuncti recipere tenebatur ⁊ ex ea ſemen fratri ſuo ſuſcitare. ꝙ ſi nollet eam in uxorem recipere: tunc aliquis ꝓpinquus defuncti eam recipere uolens debebat eum diſcalciare in ſignum huius ceſſionis ⁊ illam in uxorẽ recipere: ⁊ domus eius debebat uocari dom⁹ diſcalciati. Scdm hoc ergo dicit[Cuius nõ ſum dignus corrigiam calciamenti ſoluere.]i. nõ ſum dignus habere ſponſam que ſibi debetur eccleſiam: quaſi dicat non ſum dignus ut uocer ſpõſus eccleſie que ↄſecratur chriſto in baptiſmo ſpiritus. Ego autem baptiſo in aqua tm̃. Joan.3. Qui habet ſponſam ſponſus eſt ⁊c̃. ℄ Locus autem ubi predicta facta ſunt: ſubditur conſequenter cum dicit.

2ª mõ expõit.

℄ Hec in bethania facta ſunt trans iordanem ubi erat ioannes baptizans.

Dubitatio.

℄ Sed circa hoc primo conſurgit queſtio. Cum bethania ſit in mõte oliueti qd eſt iuxta hieruſalem (ſicut dicitur ioãnis ⁊ Mat.16.) Quomodo dicit ꝙ facta ſunt trans iordanem qui multum diſtabat ab hieruſalem? ℄ Sed dicendum ſm Origenẽ ⁊ Criſo^m. ꝙ nõ debet dici Bethania ſed Bethabora: que eſt quedam villa ultra Jordanem. Et hoc qd dicit bethania corruptũ eſt vitio ſcriptorũ. Sed quia tam libri greci q̃ latini habent bethania. Ideo dicendum eſt aliter ꝙ eſt duplex bethania: vna que eſt prope hieruſalem in latere montis oliueti: alia trans iordanem ubi erat ioãnes baptiſans.

Rñſio ſꝫ Ori ge. ⁊ Criſ.

℄ Quod autem mentionem facit de loco habet rationem lrãlem ⁊ myſticã. ℄ Lrãlem quidem ſm Criſo^m. Quia ioannes ſcribebat euãgelium iſtud viuentibus forte aliquibus: qui ⁊ tempus quo iſta facta ſunt: ⁊ locum viderant. ⁊ ideo quaſi ad maiorem certitudinem illos teſtes facit illorum que viderant.

Lrãlis expõ ſm Criſ.

℄ Myſticam ṽo quia hec loca conueniunt baptiſmo. Naꝫ ſi dicatur bethania que domus obedientie interpretatur ſignificat ꝙ neceſſe eſt per obedientiam fidei ad baptiſmum peruenire Rom.1. Ad obediendum fidei in omnibus gentibus. ℄ Si ṽo dicatur bethabora: que interpretatur domus preparationis: ſignificat ꝙ per baptiſmum preparatur homo ad vitam eternam. Nec uacat a myſterio ꝙ trans iordanem fit. Jordanis enim interpretatur deſcenſus eorum. ⁊ ſm Origenem ſignificat chriſtum: qui deſcendit de celis (ut dicit ipſe.) Deſcendi de celo ut facerem uoluntatem patris mei. Unde dicitur Ecc̃.24. Ego quaſi fluuius dorix. ℄ Per ipſũ autem omnes ingredientes in hunc mundum mundari cõuenit ſm illud Apoc̃.1. Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. ℄ Conuenienter etiã Jordanis baptiſmum ſignificat. ipſe enim confinium eſt inter illos qui acceperunt ſortes hereditatis a Moyſe ex vna parte iordanis: ⁊ illos qui acceperunt a Joſue ex alia: ⁊ ita baptiſmus quaſi

Myſtica expoſitio.

Jordanis interpretatur deſcenſus eorum.

quoddam cõfinium eſt inter iudeos ⁊ gentiles qui pꝛficaſcuntur illuc: ut ſe lauent ad chꝛiſtum uenientes: ut obpꝛobꝛium peccati deponant: ſicut etiam filios iſrael terram pꝛomiſſionis intrantes opoꝛtuit tranſire ioꝛdanem: ita ⁊ per baptiſmum opoꝛtet patriam celeſtẽ intrare. Dicit autem [trans ioꝛdanem.] Ut inſinuet ꝙ etiaꝫ tranſgreſſoribus ⁊ peccatoribus baptiſmũ penitentie pꝛedicabat ioannes. vnde ⁊ dominus Mat. 9. Non ueni uocare iuſtos: ſed peccatores ⁊c̃.

L. XIIII Altera die vidit ioannes ieſum uenientem ad ſe ⁊ ait. Ecce agnꝰ dei: ecce qui tollit peccata mundi.

Supra Joannes perhibuit teſtimonium chꝛiſto interrogatus. Hic vo perhibet aliud teſtimonium chꝛiſto ſpontaneus. Et pꝛimo quidẽ fert ⁊ ipſum teſtimonium. Secũdo teſtimoniũ latũ confirmat ibi [Et teſtimoniũ perhibuit ioannes ⁊c̃.] ¶ Circa pꝛimum autem pꝛimo quidem deſcribuntur circunſtantie teſtimonij. Secundo ponitur ipſum teſtimonium ibi [Ecce agnus dei.] Tertio excluditur ſuſpitio teſtis ibi [Et ego neſciebã eum ⁊c̃.] ¶ Deſcribuntur autem circunſtantie. ⁊ vna quidem ex parte tempoꝛis ut dicit [Altera die.] In quo quidem commendatur ioannis conſtantia: quia non vno die nõ ſemel tñ: ſed pluribus diebus ⁊ multotiens chꝛiſto teſtimonium perhibebat. Pſal. Per ſingulos dies benedicaꝫ tibi. ¶ Cõmendat etiã eiꝰ pꝛfectus: qꝛ nõ debet nobis ſuccedere vna dies ſicut alia: ſed que ſuccedit debet eſſe altera .i. melioꝛ iuxta illud pſal. Ibunt de virtute in virtutẽ. ¶ Alia circũſtantia ponit ex parte modi teſtificandi [Quia vidit ioannes ieſum.] In quo inſinuatur certitudo. Nam teſtimonium viſu certiſſimũ eſt. ¶ Alia vo circũſtãtia ponitur ex parte eiꝰ cui teſtimonium perhibetur. vnde dicit [Jeſuꝫ ad ſe uenientem.] ſ. de galilea (ut dicitur Mat. 3.) Uenit ieſus a galilea ⁊c̃. Nec tamen intelligendum eſt de aduentu quo uenit ad baptiſmum de quo ibi loquit Matthęꝰ: ſed de alio aduẽtu quo iã baptiçatus ⁊ circa ioꝛdanem aliquãdiu cõmoratus uenit ad ioãnem: alias non dixiſſet: Super quem videris ſpiritum deſcendentem ⁊c̃. ⁊ ego vidi ⁊c̃. Jam ergo viderat eum ⁊ ſpiritũ: ſuper eum deſcẽdenteꝫ quaſi columbã ⁊c̃. ut. ſ. dicit. ¶ Huius aũt chꝛiſti ad ioannem aduentus poſt baptiſmũ vna cauſa fuit: ut teſtimoniũ ioannis certificaretur. Dixerat eni ioannes de chꝛiſto. Ipſe eſt qui poſt me uenturus eſt. Nam aliquis poſſet errare in cognitione uenturi cum adeſſet: uenit ad ioanneꝫ ab eo digito oſtendẽdus dicẽte ioãne [Ecce agnus dei ⁊c̃.] ¶ Alia ratio ut excluderet errorẽ. Poſſet eñi aliquis credere ꝙ chꝛiſtus pꝛima vice: cum uenit ad baptiſmum: uenerit ad ioãnem ſicut a peccatis purgandus. Joannes ergo ut hoc excluderet uenit etiam ad eum poſt baptiſmum. vnde ſignanter dicit ioannes [Ecce qui tollit.] Peccatum nullum fecit: ſed uenit peccatum tollere. ¶ Uenit etiã ut pꝛeberet humilitatis exemplum: quia (ut dicit Ecc̃. 4.) Quãto magnus es humilia te in oĩbus. ¶ Et aduertẽdũ ꝙ ſicut chꝛiſto iam cõcepto quãdo virgo mater aſcendit in montana cũ feſtinatione helisabet matrem ioannis visere: ioannes in utero matris exiſtens nec loqui ualens reuerentiam chꝛiſto ⁊ tripudiũ faciens exultauit in utero ita ⁊ nunc chꝛiſto ex humilitate ad eum uenienti: teſtimoniũ ⁊ reuerentiam pꝛebet ⁊ in uocem pꝛorumpit dicens [Ecce agnus dei ⁊c̃.] Ubi teſtimonium Joannis ponitur. In quo quidem oſtendit virtutem chꝛiſti ⁊ dignitatem eius ibi [Hic eſt de quo dixi.] Uirtutẽ quidẽ oſtendit dupliciter. Pꝛimo pꝛoponendo figuram. Secundo exponendo eam ibi [Ecce qui tollit peccata mundi.] ¶ Circa pꝛimum ſciendu ꝫ eſt ꝙ ſicut dicit Origenes ꝙ in ueteri lege conſueuerunt quinqꝫ animalia offerri in tẽplo: tria de terreſtribꝰ. ſ. vitulus: capꝛa ⁊ ouis: ſꝫ ouiuꝫ quidẽ aries: ouis: ⁊ agnus. De uolatilibꝰ vo duo turtur. ſ. ⁊ columba. Que quidem omnia pꝛefigurata fuerũt ueri ſacrificij: qḋ eſt chꝛiſtus: qui ſemetipſum obtulit oblationem deo (ut dicitur Ephe. 5.) Quare ergo baptiſta chꝛiſto teſtimoniuꝫ perhibens agnus ſpecialiter nominauit ¶ Huius rõ eſt. Quia ſicut dicit Numeri. 24. Lꝫ alia fierent ſacrificia in templo ceteris tempoꝛibꝰ vnum tamen erat quotidianũ in quo iugit vnus agnus mane ⁊ alius ueſpere offerebatur: nec hoc mutabatur vnqꝫ ſed tanqꝫ pꝛincipale obſeruabat. Alia vo ex adiuncto: ⁊ ideo per agnũ qui erat pꝛincipale ſacrificium ſignificatur chꝛiſtus qui eſt pꝛincipale ſacrificium. Nam lꝫ omnes ſancti qui pꝛo fide chꝛiſti paſſi ſunt pſint ad ſalutem fidelium: ſed hoc non habent niſi inquantum ſuper oblationem agni quaſi oblatio adiũcta pꝛincipali ſacrificio imolans: ⁊ offertur quidẽ mane ⁊ ueſpere: qa per chꝛiſtuꝫ patet aditus ad intelligibilia diuinorum cõtemplanda ⁊ fruenda: qḋ pertinet ad cognitionem matutinam: ⁊ inſtruimur quomodo utamur terrenis abſqꝫ inquinamẽto qḋ pertinet ad ueſpertinam: ⁊ ideo dicit [Ecce agnus dei ⁊c̃.] i. per agnuꝫ ſignificatus. Dicit autem [dei] qa in chꝛiſto ſunt due nature humana. ſ. ⁊ diuina. Et ꝙ hoc ſacrificiũ eſſet virtuoſum ad purgandũ ⁊ ſanctificandum a peccatis: habet ex virtute diuinitatis inquantũ. ſ. deus erat in chꝛiſto mundũ reconcilians ſibi. 2. Coꝛ. 5. ¶ Uel dicitur [Agnus dei.] quaſi oblatus a deo. ſ. ab ipõ chꝛiſto qui eſt deus ſicut dicitur oblatio hominis quã homo offert. Uel dicitur [agnus dei.] ſ. patris. Quia ipſe pꝛuidit homini oblationem ad offerendum pꝛo peccatis ſufficientem quã homo per ſe habere nõ poteſt. Uñ Geñ. 22. Cũ Iſaac quereret ab Abꝛaam. Ubi eſt victima holocauſti ⁊c̃. Rñdit: deus pꝛouidebit ſibi victimã holocauſti ⁊c̃. Rom̃. 8. Pꝛopꝛio filio ſuo non pepercit deus ⁊c̃. ¶ Dicitur autem chꝛiſtus [agnus.] pꝛimo ꝓpter puritatẽ. Exo. 12. erit agnus anniculus ⁊c̃. pꝛᵉ Petri. 1. Nõ coꝛruptibilibus auro uel argento ⁊c̃. Secũdo pꝛopter manſuetudinem. Iſa. 53. quaſi agnus ⁊c̃. Tertio ꝓpter fructuꝫ. Pꝛouꝫ. 28. Agni ſunt tibi ⁊c̃. Et hoc quantum ad indumentũ iuxta illud Rom̃. 13. Induimini dominum ieſum chꝛiſtum. Et quantum ad cibum. j. 6. Caro mea ⁊c̃. Et ideo dicebat Iſa. 16. Emitte agnum domine ⁊c̃. ¶ Conſequenter pꝛopoſitam figuram exponit cum dicit [Qui tollit peccata mũdi.] idest aufert qḋ in lege nec per agnum: nec per alia ſacrificia auferri poterat: qꝛ (ut dicitur Hebꝛeoꝝ. 10.) Impoſſibile eſt per ſanguinem ⁊c̃. Sanguis iſte tollit idest aufert peccata mundi. Oſee. ultio. Omnẽ aufert iniquitatem. Uel tollit. i. in ſe accipit peccata totiꝰ mũdi: qꝛ (ut

Deſcriptio circũſt. io. bap. ⁊ pꝛimo pꝛinc.

2ᵒ ſcde cir. deſcriptio.

3ᵒ tertie cir. deſcriptio.

In ueteri lege quinqꝫ alalia ſolebãt offerri. de terreſtribꝰ vitulus: capꝛa ouis. De uolatilibꝰ 2ᵒ turtur ⁊ columba offerebantur.

Cognitio qua diuina intelligibilia ꝯtemplant ⁊ fruit ptinet ad cognitionẽ matutinam. Cognitio qua inſtruimur quõ terrenis utamur abſqꝫ inquinamẽto ptinet ad cognitionẽ ueſpertinam.

Chꝛs dr agnꝰ ꝓp puritatẽ ꝓpter mãſuetudinẽ: ⁊ ꝓpter fructum.

dicitur prime Petri.ii. Qui peccata nr̃a pertulit ⁊c̃. Iſa.liii. Dolores nr̃os ipſe tulit ⁊ lãguores nr̃os ipſe portauit. Dicit aũt ſm gloſam. Peccatũ ⁊ nõ peccata: ut oſtẽdat in vniuerſali ꝙ abſtulit totum genus peccati.i.Pe.ii. Ipſe eſt ꝓpitiatio pro peccatis nr̃is. uel q2 pro vno peccato.ſ. originali mortuus. Ro.v. Per vnũ hoiem peccatũ intrauit ⁊c̃.

Hic eſt de quo dixi. Poſt me uenit vir qui ante me factus eſt: q2 prior me erat.

Supra ꝓhibuit baptiſta teſtimoniũ chr̃o quãtum ad eius virtutẽ. Hic v̾o ꝓhibet.ſ. teſtimoniũ quãtum ad eius dignitatẽ cõparãs cum ſibi tripliciter. Et primo quãtum ad officiũ ⁊ ordinem ꝓdicationis. vñ dicit [Hic.] ſ. agnus digito demõſtrans eſt ille [de quo dixi.] ſ. in ei^9 abſentia. [poſt me uenit vir] ad predicãdum ⁊ baptiçãdum [qui poſt me uenit] naſcẽdo. Dicitur aũt vir chriſtus rõne ꝑfecte etatis: q2 quãdo incepit docere poſt baptiſmũ iaz erat in etate ꝑfecta. Luce.iii. Jeſus erat incipiẽs quaſi annoꝝ triginta. Item rõne ꝑfectionis oium v̾tutũ que in eo fuerũt. Iſa.iiii. Apprehendẽt ſeptẽ mulieres.i. virtutes virũ vnũ.ſ. chriſtum ꝑfectum. Zacha.vi. Ecce vir oriẽs nomẽ ei^9: q2 ipſe eſt origo oium virtutum in alijs. Item rõne deſpõſationis: q2 ipſe ſpõſus eſt eccl̃ie. Oſee ii. Uocabis me virum ⁊c̃. ii. Cor.ii. Deſpondi uos vni viro ⁊c̃. Secũdo quãtum ad ordinẽ dignitatis cũ dicit [qui ante me factus eſt.] q.d. licz poſt me ueniẽt ad predicãdum: tamẽ ante me.i. prelatus mihi factus eſt dignitate. Cant.ii. Ecce iſte uenit tranſiẽs montes trãſiliẽs colles. Collis vnus fuit ioãnes baptiſta quem chriſtus trãſiluit: qa (ut dicitur.j.iii.) Me oportet minui illuz aũt creſcere. Tertio quãtum ad ordinẽ durationis cum dicit [q2 prior me erat.] q.d. non mirum ſi preferetur mihi dignitate: q2 etſi poſterior ſit tẽpore: eſt tamen prior in eternitate. [q2 prior me erat.] Ex hoc aũt duplex error deſtruitur. Error Arrij: q2 nõ dicit [prior me factus eſt.] ut ſit creatura: ſed [prior me erat.] ab eterno ante oẽz creaturã. Prouer. viii. Ante oẽs colles generauit me dñs. Item error Pauli ſamoſetani: q2 dixit [prior me erat.] ut oſtẽdat ꝙ nõ ex Maria ſumpſerat exordiũ. Nam ſi eſſendi principiũ ſumpſiſſet ex virgine: non extitiſſet utiqz prior precurſore: qui chriſtum in ſex mẽſibus ſm generationem ꝓcedebat humanam. Conſequenter cum dicit.

Chriſtus dicitur vir rõne perfecte etatis.

Chriſtus dicitur vir rõne ꝑfectiõis oĩum virtutũ.

Chriſtus dicitur vir rõne deſpõſationis: q2 ſpõſus eſt eccl̃ie.

Error Arrij deſtruitur.

Error Pauli ſamoſetani deſtruitur.

Et ego neſciebã eum. Sed ut manifeſtetur in iſrael: ꝓpterea ueni ego in aqua baptiçans.

Excludit falſam ſuſpitionem a ſuo teſtimonio. Poſſet enim aliquis dicere Joannem teſtimoniũ ꝓhibuiſſe chriſto ꝓpter affectionẽ ſpecialis familiaritatis quam ad ipſum habebat. Et iõ hoc excludẽs ioãnes dicit [Ego neſciebã eum.] Nam ioãnes in deſerto a pueritia ſua ꝯuerſatus eſt. Licz autẽ miracula multa facta ſint in natiuitate chriſti puta de magis ⁊ de ſtella ⁊ huiuſmodi: tamẽ nõ erãt nota ioãni. Tum q2 infans erat ſm etatẽ. Tũ q2 ad deſertũ ſecedẽs chriſti familiaritatẽ non habuit. Medio v̾o tẽporis a natiuitate uſqz ad baptiſmũ nullum miraculũ chriſtus opatus eſt: ſed cõformis cõuerſatione alijs erat ⁊ ſua virtus ignota oibus exiſtebat. Quõ autẽ medio tpe non fuerit miracula opat^9 uſqz ad triginta annos patet per hoc quõ dicitur.j.ii. Hoc fecit initium ſignoꝝ

ieſus ⁊c̃. Ex quo apparet falſitas libri de infantia ſaluatoris. Ideo aut non fecit miracula medio tẽpore: ut non putarent myſteriũ circũciſionis incarnationis fantaſma eſſe ſi nõ ſe habuiſſet etate ſicut alij infantes. Et ideo demõſtrationẽ ſciẽtie ⁊ virtutis ſue in aliud diſtulit tẽpus: in quo alij homines ſciẽtia ⁊ virtute vigere ꝯſueuerũt iuxta quõ dicitur Luce.ii. Puer autẽ ꝓficiebat grã ⁊ ſapientia ⁊c̃. Non ꝙ ipſe virtutẽ ⁊ ſapiẽtiam ante nõ habitam ſuſciperet: cum in eis fuerit ab inſtãti ſue conceptionis ꝑfectus: ſed q2 virtus eius ⁊ ſapiẽtia magis innoteſcebat hoibus. Iſa.xlv. Uere tu es deus abſcõditus ⁊c̃. ⁊ ideo ergo ioannes neſciebat eum: q2 nulla ſigna adhuc de eo viderat neqz alijs per ſigna innotuerat. vnde ſubdit [ſed ut manifeſtetur in iſrael ꝓpterea ego ueni in aq̃ baptiçans.] q.d. totum miniſteriũ meum eſt ad manifeſtationem. ſupra eodẽ caplo. Non erat ille lux ſed ut teſtimonium ⁊c̃. Dicit aũt [ueni in aqua baptiçãs.] ad differẽtiam baptiſmi chriſti: q2 chriſtus nõ in aqua ſolum baptiçauit: ſed in ſpiritu ꝯferẽs gratiam. vnde ⁊ baptiſmus ioãnis fuit ſignificatiuuz tñ nõ effectiuũ. Manifeſtauit aũt baptiſmus ioãnis chriſtũ tripl'r. Primo.ſ. per ioãnis predicationẽ. Licz enim ioãnes etiam ſine baptiſmo potuiſſet predicãdo parare viam dño ⁊ inducere turbas ad chriſtũ: tamẽ ꝓpter nouitatem officij plures ad eum cõcurrebãt ꝙ ſi ſine baptiſmo predicatio facta eſſet. Secũdo ꝓfuit baptiſmus ioãnis ꝓpter chriſti humilitatẽ quam demonſtrauit baptiçari uolẽs a ioãne. Mat.iii. Uenit chriſtus ad ioãnem ⁊c̃. In quo quidẽ exẽplum humilitatis ꝓbuit: ut.ſ. nullus quantũcũqz magnus dedignetur a quocũqz ad hoc ordinato ſacramẽta ſuſcipere. Tertio q2 chriſto baptiçato a ioãne affuit virtus patris in uoce: ⁊ ſpũs ſanctus in colũba: per quã virtus chriſti ⁊ dignitas magis manifeſtata fuit. Luce.iii. Et uox patris intonuit. Hic eſt filius meus ⁊c̃. Conſequenter cum dicit.

Liber qui de infantia ſcribitur ſaluatoris falſus eſt.

Scia ⁊ ſapia chr̃i augmẽtũ nõ recipiebat cũ eã in inſtãti ſue ꝯceptiõis ꝑfectã hũerit: ſz dicebat creſcere q2 magis hoibus innoteſcebat.

Jo. baptizabat aq̃ tñ: ſed chr̃s aq̃ ⁊ ſpũ.

Baptiſm^9 Joan. bap. tripl'r chriſtũ manifeſtauit.

Nullus quantũcũqz magn^9 debet exẽplo chr̃i dignari eũ a quocũqz ad hoc ordinato ſacra recipere.

Et teſtimonium perhibuit ioãnes dicens: Quia vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de celo ⁊ manſit ſuper eum.

Ipſe magna que teſtatus eſt de chriſto ꝙ totius orbis terrarum ſolus peccata tolleret: confirmat auctoritate dei. Et circa hoc tria facit. Primo proponit viſionem. Secũdo prebet de intellectu viſionis inſtructionem ibi [⁊ ego neſciebam eũ.] Tertio ſuam ex ipſa viſione cõceptionem oſtẽdit ibi [⁊ ego vidi ⁊ teſtimonium ⁊c̃.] Uiſionem quidez ꝓponit cum dicit [Uidi ſpũm deſcendẽtem ⁊c̃.] Quõ quidẽ quãdo factum fuerit Joãnes euangeliſta non refert. Sed Mattheus ⁊ Lucas dicunt hoc factum fuiſſe quãdo chriſtus baptiçatus eſt a ioãne. Et quidem ꝯgruebat ꝙ ſpũs ſanctus adeẽt baptiçato ⁊ baptiſmo. Baptiçato nãqz cõgruebat: q2 ſicut filius exiſtens a patre manifeſtat patrem. j.xvii. Pater manifeſtaui nomen tuuz ⁊c̃. Ita ⁊ ſpũs ſanctus a filio exiſtẽs filiuz manifeſtat. j.xvi. Ille me clarificabit q2 de meo accipiet ⁊c̃. Baptiſmo aũt congruit q2 baptiſma chriſti eſt incohatiuum ⁊ cõſecratiuum noſtri baptiſmatis. Noſtrum autem baptiſma conſecratur per inuocationem ſancte trinitatis. Marci ultimo. Baptiçantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti ⁊c̃. Quod ergo nos inuocamus in baptiſmo

Bᷓſm baptiſma ꝯſecrat ꝑ inuocationẽ ſcẽ trinitatis.

noſtro affuit baptiſmo chriſti.ſ.pater in voce:ſpiritus ſanctus in columba:filius in humana natura ¶ Dicit autez[deſcendentē.]qr cum deſceſus duos terminos habeat.ſ.principiū ſurſum:ꝛ terminuz deorſum:quātum ad utrūqz conuenit baptiſmo. ¶ Eſt enim duplex ſpūs.vnus mūdi:ꝛ alius dei. Et ſpūs qdem mūdi eſt amor mūdi:qui nō eſt de ſurſum:ſed ab inferiori aſcēdit in hoīe ꝛ eum deſcēdere facit.Spūs aūt dei ſcilicet dei amor deſurſum deſcēdit ad hoīem ꝛ euz aſcēdere facit.prime Cor.ii.Nos aūt nō ſpūm huius mūdi accepimus ſed ſpūm dei ꝛc.Quia ergo ille ſpūs de ſuperius eſt:ideo dicit[deſcēdētem.]Similr etiam qr impoſſibile eſt creaturā recipere dei bonitatē ī tāta plenitudine ſm ꝙ cōuenit deo.Ideo bonitatis ipſi9 ad nos deriuatio eſt quaſi qdam deſcēſus. Jac.i.Omē datum optimū ꝛ omne donū pfectum deſurſum eſt deſcendēs ꝛc.Sed qr ſpūs ſanctus in ſua natura videri non pōt (ut dicit.Jo.iii.) Spūs ubi vult ſpirat ꝛc.Spūs etiam nō eſt deſcēdere ſed aſcendere.Eze.viii.Eleuauit me ſpūs ꝛc.Ideo ꝯſequēter euāgeliſta modū viſionis ꝛ deſcēſus exponit dicēs.hic nō fuiſſe in ſpiritu.i.natura:ſed in ſpecie colūbe in qua apparuit.vñ dicit[quaſi colūbaz.] ꝛ hoc qdem cōgrue ut.ſ.filius dei per carnē mundo viſibilis factus:manifeſtaret per ſpūm.ſ.viſibili ſpecie colūbe que qdē colūba nō eſt aſſumpta a ſpiritu ſancto in vnitatē pſone ſicut humana natura aſſumpta eſt a filio dei.Cuius ratio eſt:quia filius apparuit nō ſolū ut manifeſtator ſed ut ſaluator.Et ideo ſm ꝙ dicit Leo papa oportuit ꝙ eſſet deus ꝛ homo.Deus quidē:ut afferret remediū homo vō ut preberet exēplum.Spūs vō ſanctus apparuit ſolū ad manifeſtādū ad qȯ ſufficiebat ſpēm corpalem aſſumere ſolū ad ſignificationem quādam. ¶ Utrū aūt colūba illa fuerit uerū aīal ꝛ utrū pexiſtēs apparitioni. ¶ Sciēdum ꝙ rōnabiliter dicit illa fuiſſe uera colūba. Uenit eni ſpūs ſanct9 ad manifeſtādū chriſtū:qui cum ſit ueritas nō niſi per ueritatē manifeſtādus erat. ¶ Quantum vō ad ſecūdum dicēdum ꝙ nō pexitit apparitioni:ſed tunc virtute diuina abſqz cōmixtione maris ꝛ femine formata fuit.Sicut ꝛ corpus chriſti virtute ſpūs ſancti cōceptū:nō ex virili ſemine ꝛ tamē fuit uera colūba:qr (ut Aug9 dicit in libro de agone chriſtiano.) Oīpotenti deo qui vniuerſam creaturā ex nihilo fabricauit nō erat difficile uerum corpus colūbe ſine aliarū colūbaruz miniſterio figurare ſicut nō fuit difficile uerum corpus in utero beate virginis ſine māli ſemine fabricare. ¶ Cyprianus in libro de vnitate eccle.Idcirco ꝛ in columba dicit ſpūs ſanctus: qr colūba ſimplex aīal ꝛ innocēs eſt:non felle amarum:non morſib9 ſeuum:nō vnguiū laceratione violētum:hoſpitia humana diligere:vnius domus cōſortium noſſe cum generat ſimul filios edere:cum cōueniat uolātibus inuicem cohere:cōmuni ꝯuerſatione vitam ſuaz degere:oris oſculo ꝯcordiā pacis agnoſcere:legē circa oīa vnanimitatis implere. ¶ Quare aūt potius in colūba ꝙ in alia ſpecie apparuit: multipliciter ratio aſſignat. ¶ Primo quidem ꝓpter colūbe ſimplicitatē.Nam colūba ſimplex eſt Mat.x.Eſtote prudētes ſicut ſerpētes ꝛ ſimplices ſicut colūbe ꝛc.Spūs autē ſanctus qr facit reſpicere vnū.ſ.deuz ſimplices facit:ꝛ ideo in ſpecie columbe apparuit.ꝛ quidē ſm Aug.apparet etiam

Duplex ſpūs. vn9 mundi:ꝛ alius dei. Spūs mundi aſcēdit ad hominē ꝛ eū deſcēdere fac. ſpūs aūt dei deſcēdit ad hoiem ꝛ eū aſcēdere facit.

Nō duplex. Rñſio ad primam.

Rñ9 ad ſcdaz

Cōditiões columbe ſm Cypri.

Quare.ſ.ſ.apparuit in ſpecie colūbe ſuper chriſtū bap. Prima ratio

ſup diſcipulos ꝯgregatos per ignem:qr quidaz ſunt ſimplices ſed tepidi.quidā aūt feruentes ſed malitioſi:ut ergo ſpiritu ſanctificati dolo careant ſpūs in colūbe ſpecie demonſtrat:ꝛ ne ſimplicitas frigiditatis tepeſcat demōſtrat in igne. ¶ Secundo ꝓpter charitatis vnitatem.Nam colūba amore multū feruet.Cant.vi.Una eſt colūba mea ꝛc. ¶ Ut ergo oſtēdat eccle vnitatē in ſpecie columbe ſpūs ſanct9 apparet.Nec moueat te ꝙ diſcipulis diſpartite lingue apparuerūt quando ſedit ſupra ſingulos eoꝝ ſpūs ſanctus:qui ꝛ diſpartitus apparet ſm diuerſa donoꝝ officia:ꝛ tamē vnit p charitatē:ꝛ ſic ꝓpter primū apparuit in diſpartitis linguis (ut dicit prime Cor.xii.) Diuiſiōes grārum ſunt:in colūbe ſpecie ꝓpter ſecūdum. ¶ Tertio ꝓpter gemitū.Colūba eniz habet gemitū pro cantu:ſic ſpūs ſanctus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus ꝛc.(ut dicit Rom.viii. Nam ii.) Ancille eius mirabant. ¶ Quarto ꝓpter fecūditatem.hec eniz colūba aīal fecūdiſſimū eſt.idcirco ad deſignādum fecūditatē grē ſpūalis in eccleſia:in ſpecie colūbe ſpūs ſanctus apparuit.Hinc ē ꝙ Leuitici.xv.Dñs pullos colūbarum offerre ꝑcepit. ¶ Quinto ꝓpter colūbe cautelam. Sedet enim ſup riuos aquarū in quibus reſpiciēs falconem uolitātem ꝯſpicit ꝛ ſibi ab eo cauet.Cant.vi. Oculi tui ſicut colūbe ꝛc.Unde qr ī baptiſmo eſt noſtra tutela ꝛ defenſio:cōgrue in ſpecie columbe ſpūs ſanctus apparuit.Reſpondet igit figure ueteris teſtamēti:ſicut enim columba deferens ramū virentis oliue oſtēdit ſignum demētie dei his qui reſidui fuerāt ex aquis diluuij:ita ꝛ in baptiſmo ueniēs ſpūs ſanctus in columbe ſpecie oſtendit ſignum diuine demētie:que baptiçatis ꝛ peccata remittit ꝛ grām cōfert.Dicit autem [Manentem ſup eum.] qr in manſione quies deſignat. Et ꝙ ſpūs ſanctus in aliquo non quieſcit duplici de cauſa cōtingit. ¶ Una eſt ex peccato.Omnes eni alij hoīes preter chriſtum uel ſauciant vulnē peccati mortalis per qȯ effugat ſpiritus ſanctus: uel obfuſcant macula ueniali:per quam aliqua operatio ſpūs ſancti impedit. In chriſto autem neqz mortale nec ueniale nec originale peccatū fuit.vnde nec in eo fuit ſpūs ſanctus inquietatus:ſed ſuper eum māſit.i.quieuit. ¶ Alia cauſa:qr quātuz ad gratias gratis datas nō ſemp adeſt alijs ſanctis poteſtas opandi.Sicut non ſemp adeſt ſanctis poteſtas operādi miracula:nec ꝓphetis ſpiritus ꝓphetie. Chriſtus vō ſemper habuit poteſtatem ad oēm opationem virtutū ꝛ gratiarum. Et ideo ad hoc deſignādum[ſuper eum manſit.] Unde hoc ꝓprium ſignum fuit agnoſcendi chriſtum (ut dicit in glo.Iſa.xi.) Requieſcet ſup eum ſpūs ſanctus dñi.Qȯ intelligenduz eſt de chriſto inquātum eſt homo ſm ꝙ eſt minor patre ꝛ ſpiritu ſancto. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptiçare in aqua: ille mihi dixit. Super quem videris ſpiritum deſcendentem ꝛ manentem ſuper eum: hic eſt qui baptiçat in ſpiritu ſancto: ꝛ ego vidi ꝛ teſtimonium ꝑhibui: quia hic eſt filius dei.

¶ Inſtruit de itellectu viſionis ꝑdicte.Quidā eni heretici.ſ.ebyonite dicebāt chrz a pricipio natiu-

Quare.ſ.ſ.in forma colūbe apparuiſſe legit quā adē ī ſpē ignis. Scda ratio.

S.ſ.apparet diſpertit9 ſm diuerſa donoꝝ offā

Tertia ratio.

Quarta rō.

Quinta rō.

Prima rō. Peccatū mortale ē cā qre.ſ.ſ. ab hoīe effugat. Ueniale vō ē cā ꝙ aliā ſ.ſ.opō ipedit Chūs nō actuali pctō tuz originali oino īmunis extitit Scda ratio.

Poſitio ebyonitarum.

tatis ſue:neqꝫ chriſtū fuiſſe nec filiū dei:ſed ex tūc
filius dei ꝛ chriſti eē incepit: quādo in baptiſmo
oleo ſpūs ſancti vnctus fuit. ¶ Sed hoc eſt fal-
ſum:q2 in ipſa hora natiuitatis angelus dixit pa
ſtoribus. Luce .ii. Natus eſt uobis hodie ſaluator
qui eſt chriſtus dn̄s in ciuitate dauid. Ne ergo ali
qs crederet ſpūm ſanctū in baptiſmo ſupra chri-
ſtum deſcēdiſſe quaſi de nouo chriſtus indigeret
ſpiritu ad ſui ſctificationē. ¶ Jdeo cām ſui deſcē
ſus baptiſta oſtēdit dicēs:ꝙ nō deſcēdit ꝓpt ſui
neceſſitatē:ſed ꝓpter nos ut.ſ.gr̄a eius nobis ma
nifeſtaret:ꝛ ideo dicit[Ego neſciebā eum:ſed ut
Queſtio. manifeſtaret ꝛc̄.] ¶ Sed hic orit queſtio. Dic̄ eni.
[qui miſit me baptiꝫare ꝛc̄.] Si dicat ꝙ pater mi
ſit eum:uerū eſt. Similr̄ ſi dicat ꝙ filius:manifeſti
us:cum dicat ꝙ ꝛ pater ꝛ filius miſit eum:q2 Jo
annes nō eſt de illis de quibus dicit Hiere. xxiii.
Non mittebā eos ꝛ ipſi currebāt. Quomō ergo
Reſponſio. dicit[ego neſciebā eum.] ſi filius miſit eum. Si di
cat ꝙ lꝫ cognoſceret eum ſm diuinitatē:nō tn̄ co
gnoſcebat eum ſm humanitatē:niſi poſtq̄ꝫ vidit
Contra rn̄ſio nē argumētū ſpūm deſcēdentē ſup eum. ¶ Cōtra ſpūs eni ſan
ctus deſcēdit ſup chriſtū qn̄ baptiꝫatus eſt. Joā-
nes aūt cognouit chriſtuꝫ anteq̄ꝫ baptiꝫaret:alſ
nō dixiſſet[ego debeo a te baptiꝫari ꝛ tu uenis
Uera rn̄ſio. Pr̄a Criſo. ad me.] ¶ Eſt ergo dicēduꝫ ꝙ tripl'r pōt ad hāc
q̄ōnem rn̄deri. Unomō ſꝫ Criſo. ut referat ad co
gnitionē humanitatis:ut ſit ſenſus[ego neſciebā
eum.] ſ.familiariter. Et ſi obijciat ꝙ dicit Joannes
[Ego a te debeo baptiꝫari ꝛc̄.] Dicit iſta duo ſūt
ad diuerſa tpa referēda:ut in hoc ꝙ dicit[ego ne
ſciebā eum.] referat ad tēpus diu an baptiſmum
in quo nondū chriſto familiaris erat. Hoc v̓o q̄ꝺ
dicit[ego a te debeo baptiꝫari.] referat ad tēpus
illud in quo baptiꝫatus eſt chriſtus quādo iaꝫ ꝓ
pter frequētē viſitationē eius chriſtus familiaris
Scḋa Hier. erat. ¶ Aliomō ſm Hiero. dicēdum ꝙ erat chri-
ſtus filius dei ꝛ ſaluator mūdi ꝛ hoc quidem ſcie
bat Joānes:ſed neſciebat eum per baptiſmū mū
Tertia Aug. ꝛ melior. di ſaluatorē:ꝛ ideo hoc q̄ꝺ neſciuit addidit.ſ.ꝙ
[hic eſt qui baptiꝫat in ſpū ſancto.] ¶ Sed meli-
us dicēdū eſt ſm Aug. ꝙ aliqd ſciuit ꝛ aliquid ne
ſciuit:ꝛ hoc q̄ꝺ neſciuit addidit.ſ.ꝙ ꝑtāteꝫ bapti-
ꝫādi quam potuit fidelibus ſuis cōicare ſibi ſoli
retinuit. Et hoc eſt q̄ꝺ dicit[qui miſit me baptiꝫa
re in aqua ꝛc̄.] Hoc eſt ſingulariter.ſ.ꝛ ſolus q ba
Triplex atten dit in baptiſ-mo poteſtas. Prima ptā s ptiꝫat in ſpū ſancto:ꝛ nullus alius:q2 hāc ꝑtāteꝫ
ſibi ſoli retinuit. ¶ Notādum aūt ꝙ triplex pote-
ſtas chriſti attendit in baptiſmo. Una eſt efficiētie
qua mūdat interius aīam a macula peccati:quaꝫ
quidē ꝑtātem hēt chriſtus inquātū eſt deus:non
aūt inquātum homo:ꝛ hec ꝑtās nulli alij pōt cō-
Scḋa ptās. municari. ¶ Alia ꝑtās eſt miniſterij:quam q̄dem
cōicauit fidelibus Mat. ultimo. Baptiꝫātes eos ī
noīe patris ꝛ filij ꝛ ſpūs ſācti ꝛc̄. Et ideo ſacerdo-
tes ut miniſtri ꝑtātem habēt baptiꝫādi. Chriſtus
aūt inquātum hō miniſter dicit(ut Aplus dic.t.)
ſed tn̄ caput eſt oīum miniſtroꝝ eccl'ie:ꝛ quātum
ad hoc habet ſingulariter ꝑtātem excellētie in ſa-
cramētis:que q̄dem excellētia appet in quatuor.
Primo in ſacroꝝ inſtitutione:q̄ꝺ nullus hō pur⁹
Sacr̄a inuiſibi lē ꝯferūt grāꝫ nec etiā tota eccl'ia poſſet ſacr̄a inſtituere uel ſacr̄a
mutare aut a ſacr̄is abſoluere. ¶ Nam ſacr̄a inui-
ſibilē grām ꝯferūt ex eoꝝ inſtitutione. Cōferre au
tem grām ſolius dei eſt. Et ideo ſolus qui eſt uer⁹
deus ſacr̄a pōt inſtituere. ¶ Scḋm eſt quātuꝫ ad

meriti chriſti efficaciaꝫ. Nam ex merito paſſionis
chriſti ſacr̄a v̓tutem hn̄t. Rom. vi. Quicūqꝫ bapti
ꝫati ꝛc̄. ¶ Tertiū eſt q2 chriſtus pōt conferre effe
ctum baptiſmi ſine ſacr̄o: quod ſolius chriſti eſt.
¶ Quarto q2 aliquo tēpore baptiſmus confere
bat ad inuocationē noīs chriſti:ſed modo nō ita
fit. Que quidē quatuor nulli hoīum cōicauit: lꝫ
aliquid coꝝ cōicare potuiſſet:puta ꝙ in noīe pe
tri uel alicuius alterius cōferret baptiſmus:ꝛ for-
te aliquē alioꝝ. Sed hoc nō ideo fuit factū ne fie-
ret ſciſma in eccl'ia:ſi baptiꝫati ſpem ſuā ponerēt
in illis in quoꝝ noīatione baptiꝫarent. Hoc ideo
didicit ioānes per hoc ꝙ ſpūs ſanctus deſcendit
ſup eum:ꝙ chriſtus ſolus interius eſt qui ſua vir-
tute baptiꝫat. ¶ Et forte poſſet dici ꝙ cum dicit.
[Ego a te debeo baptiꝫari ꝛc̄.] cognoſcebat eum
per internā reuelationē. ſed cum vidit ſpūm ſan-
ctum deſcēdētem ſup eum:cognouit eum: ꝛ per
exterioris ſigni manifeſtationē:ꝛ ideo utrūqꝫ mo
dum cognitionis tāgit. Primū cuꝫ dicit[Qui me
miſit baptiꝫare ille mihi dixit.] i. interius reuela-
uit. Scḋm quādo addidit[ſup queꝫ videris ꝛc̄.]
¶ Cōſequēter oſtēdit quid baptiſta ex hac viſio-
ne itellexit.ſ.ꝙ chriſtus eēt filius dei:ꝛ hoc eſt q̄ꝺ
dicit[ꝛ ego vidi.] ſ.ſpūm deſcēdentē ſup eum. [ꝛ
teſtimoniū ꝑhibui q2 hic.] ſ.chriſtus[eſt fili⁹ dei.]
ſ.uerus ꝛ nālis. Filij enim adoptiui patris fuerūt
ad ſimilitudinē filij dei nālis. Rom. viii. Quos ꝑ-
ſciuit cōformes fieri ꝛc̄. Jlle ergo debet filios dei
facere qui baptiꝫat in ſpū ſancto per quē filij ado
ptant. Ro. viii. Nō enim accepiſtis ſpūm ſeruitu-
tis ꝛc̄. ſed ſpūm adoptionis ꝛc̄. Quia ergo iſte.ſ.
chriſtus eſt qui baptiꝫat in ſpū ſancto: ideo recte
ꝯcludit baptiſta ꝙ eſt filius dei uerus ꝛ purus. i.
Jo. ultimo. Ut ſimus in uero filio eius ꝛc̄. ¶ Sed
ſi alij viderūt ſpūm ſcm̄ deſcēdētē ſup eū qre nō
crediderūt? ¶ Rn̄deo q2 nō erāt diſpoſiti ad hoc
uel forte q2 ſoli baptiſte viſio illa demōſtrata eſt.

Altera die iterū ſtabat ioānes ꝛ ex
diſcipulis eius duo:ꝛ reſpiciēs ie- **LEC.XV**
ſum ambulātē dixit:ecce agn⁹ dei.

Supra euangeliſta poſuit teſti-
mōia baptiſte ad turbas
hic ꝯñter ponit eius teſtimonia ad diſcipulos io
annis. Et primo ponit teſtimoniū. Scḋo oſtēdit
teſtimonij fructus ibi[ꝛ audierūt eum ꝛc̄.] Circa
primū tria facit. Primo deſcribit teſtis. Secundo
aſſignat modus teſtificādi. Tertio ponit eius teſti
moniū. Sed teſtis deſcribit cum dicit[Altera die
iterū ſtabat ioānes ꝛc̄.] Jn hoc autē q̄ꝺ dicit [ſta
bat.] tria notat circa ioānē.ſ. doctrine ipſius mo-
dus qui differēs fuit a modo doctrine chriſti ꝛ di
ſcipuloꝝ eius. Chriſtus enim circūeūdo docebat.
vn̄ dicit Mat. iiii. ꝙ circuibat ieſus totā galileā ꝛc̄.
Similr̄ ꝛ apl'i diſcurrēdo per mūdum docebant.
Mat. ultimo. Euntes in mūdū vniuerſum ꝛc̄. Sꝫ
ioānes ſtando docebat. vn̄ dicit[ſtabat ioānes.]
ſ. in vno loco trās iordanē ꝛ inſtruebat de chriſto
oēs ad eum uenientes. ¶ Ratio aūt quare chriſt⁹
ꝛ eius diſcipuli diſcurrēdo docebāt eſt:q2 predi-
Predicatio chr̄i facta erat credibilis per miracula. catio chriſti facta erat credibilis per miracula: ꝛ
ideo circuibāt diuerſa loca: ut miracula ꝛ virtu-
tes chriſti innoteſcerēt. ¶ Predicatio v̓o ioannis
non eſt cōfirmata miraculis. vn̄ dicitur. j. iiii. Jo-
annes ſignum fecit nullum:ſed merito ꝛ ſctitate

vite: ⁊ ideo[ſtabat]in loco vno: ut diuerſi ad eum
ꝯfluerēt: ⁊ per eius ſcitatē ducerent ad chriſtū. Si
milr̄ etiā ſi ioānes ſine miraculis diſcurriſſet ad ꝑ
nūciādū chriſtū: eius teſtimoniū incredibileꝰ red-
deret: cū videret̄ iportune ⁊ q̄ſi ingerēdo ſe hoc fa
cere. ¶ Scd̄o notat Jo. ꝯſtātiā in v̄itate: q2 ioan-
nes nō fuit arūdo uēto agitata ſed firmꝰ fide ſm
illud .i. Cor. x. Qui ſe exiſtimat ſtare ⁊c̄. Abac. ii.
Sup cuſtodiā meam ſtabo. ¶ Tertio allegorice
notat ꝙ ſtare allegorice idem eſt qd̄ deficere. iiii.
Reg. vi. Stetitq3 oleū .i. defec̄. ſtabat ergo ioānes
ueniēte chriſto: q2 cum uenit v̄itas deficit figura.
Joānes ſtat: q2 lex trāſit. ¶ Modus aūt teſtificā
di ponit̄ certus: q2 cum aſpectu. Vn̄ dicit[⁊ reſpi-
ciēs ieſum ambulātē.] ¶ Ubi ſciēdum eſt ꝙ pro-
phete ꝑhibuerūt teſtimoniū chriſto. Act. x. Huic
oēs ꝓphete ⁊c̄. Silr̄ ⁊ apl̄i per mūdū diſcurrētes
Act. i. Eritis mihi teſtes in hierl̄m ⁊ in omni iu-
dea ⁊c̄. Sed tn̄ nō per viſuz: neq3 de p̄n̄te: ſed de
abſente: ꝓphete q̄dē ut de futuro: apl̄i v̄o ut de p̄
terito. Sed ioānes chriſto ſibi p̄n̄te ⁊ a ſe viſo te-
ſtimonium ꝑhibuit. Et ideo dicit[Et reſpiciēs.]
oculis corpis ⁊ mētis: iuxta illud pſal̄. Reſpice i
faciē chriſti tui. Jſa. lii. Stulo ad oculū videbūt. ſ3
dicit[ambulātem.]ut deſignet incarnatiōis my-
ſteriū per qd̄ dei v̄bū mutabilē nām aſſumpſit. J.
xvi. Exiui a p̄re in mūdū ⁊ ueni in mūdū. ¶ Con
ſequēter ponit̄ teſtamētū cum dicit[Ecce agnus
dei.]qd̄ nō ſolū eſt demōſtratiuū ſed admiratiuū
v̄tutis ipſius. Jſa. ix. Uocabit̄ nomē eius admira
bilis. Et uere admirabilis v̄tutis eſt iſte agnꝰ qui
occiſus leonē iterfecit. Jllū inq3 leonē de quo di-
cit̄. i. Petri ultimo. Aduerſarius ueſter diabolus:
tanq3 leo rugiēs ⁊c̄. ⁊ ideo ipſe agnus leo uocari
meruit victor ⁊ glorioſus. Apoc. v. Ecce vicit ⁊c̄.
¶ Breuiter autem teſtimoniū ꝓfert dicens.[Ecce
agnus dei ⁊c̄.]tum q2 diſcipuli quibus hoc teſti-
moniū ꝑhibebat ex his que audierāt a ioanne iā
ſatis inſtructi erāt de chriſto. Tunc etiā q2 ꝑ hoc
ſatis intelligit̄ tota intētio ioānis que ad hoc ſo-
lum erat ut eos ad chriſtū duceret. Nec dicit: ite
ad eum ne videant̄ diſcipuli grām p̄ſtare chriſto
ſi eum ſequerent̄: ſed cōmēdat chriſti grām: ut q̄-
ſi in bn̄ficiū ſibi cōputēt ſi chriſtū ſequunt̄. ⁊ ideo
dicit[Ecce agnus dei.] i. ecce in quo eſt grā ⁊ vir-
tus purgatiua peccatoꝝ. Agnus enim offerebat̄
pro peccatis(ut dictū eſt.) ¶ Cōſequenter ponit̄
fructus teſtimonij cum dicit.

Intētio Jo. ſolū erat ut di ſcipulos ſuos ad chriſtū ducēt

**¶ Et audierunt eum duo diſcipuli loquē-
tem: ⁊ ſecuti ſunt eum.**

¶ Et primo ponit̄ fructus ꝓueniēs ex teſtimonio
ioānis ⁊ diſcipuloꝝ eius. Secūdo v̄o ponit̄ fructꝰ
ꝓueniēs ex p̄dicatione chriſti ibi [Jn craſtinum
aūt uoluit ⁊c̄.] Circa primū primo ponit̄ fructꝰ ꝓ
ueniēs ex teſtimonio ioānis. Secūdo fructus pro
ueniēs ex p̄dicatione vnius diſcipulorū eius ibi
[Erat aūt andreas ⁊c̄.] Circa primū duo fac̄. Pri
mo ponit̄ incohatio huius fructus ex teſtimonio
ioānis facta. Scd̄o ponit̄ cōſumatio facta ꝑ chri-
ſtuz ibi[Cōuerſus aūt ieſus ⁊c̄.] Dicit ergo primo
[Et audierūt eum.] ſ. ioānē duo diſcipuli qui erāt
cum eo loquētem[Ecce agnus dei.] ⁊ ſecuti ſunt
ieſum: ad lr̄am eūtes cum eo. Ubi q̄tuor ſm Cri-
ſo. ꝯſiderari p̄nt. ¶ Primo q2 hoc qd̄ ioānes lo-
quit̄ ⁊ chriſtus tacet ⁊ uerbo ioānis diſcipuli con
gregant̄ ad chriſtū: cōpetit miniſterio. Chriſtus
enim eſt ſpōſus eccl̄ie. Joānes v̄o amicus ⁊ para-
nimphus ſpōſi. ¶ Officiū aūt paranimphi ē ſpō
ſaz tradere ſpōſo: ⁊ loquēdo pacta tradere. Spō
ſi aūt eſt quaſi p̄e uerecūdia tacere: ⁊ de ſpōſa iā
habita ꝓ uelle diſponere. Sic ergo diſcipuli tra-
dunt̄ a ioāne chriſto quaſi deſpōſati per fidē. Jo
annes loquit̄: chriſtus tacet: ſed tn̄ ſuſceptos dili-
genter inſtruxit. ¶ Secūdo v̄o ꝙ cum ioānes di-
gnitatē chriſti cōmēdās dixit. Ante me factus eſt:
⁊ quoniā nō ſum dignus ſoluere corrigiā calcia-
mēti eius nullus cōuerſus eſt. Sed quādo humi-
lia de chriſto ⁊ incarnationis miniſteria locutꝰ eſt
tūc ſecuti ſunt eum diſcipuli: q2 humilia ⁊ que ꝓ
nobis paſſus eſt chriſtus magis mouēt nos. ⁊ iō
dicit̄ Cant. i. Oleum effuſum nomē tuū ⁊ miſicor
dia qua ſalutē oium ꝓcuraſti: ⁊ ideo ſtatim ſequi
tur: adoleſcētule dilexerūt te nimis. ¶ Tertio q2
uerbū p̄dicationis eſt ſicut ſemē cadēs in diuiſas
terras. Jn vna quidē fructificat: in alia non. Jta ⁊
ioānes cum p̄dicat nō oēs diſcipulos cōuertit ad
chriſtū: ſed duos tn̄. ſ. qui bene diſpoſiti erāt. alij
v̄o ecōtrario inuidia mouent̄ ad chriſtū: vn̄ ⁊ qō
nem ei mouent(ut dicit̄ Mat. ix.) ¶ Quartuz eſt
ꝙ diſcipuli ioānis audito eius teſtimonio de chri
ſto nō ſtatim ingeſſerūt ſe ad loquēdū cum eo ex
arrupto: ſed quaſi ſtudioſi cum quadā uerecūdia
ſingulariter loqui cum eo ⁊ in ſecreto loco ſtudu
erūt. Ecc̄es. viii. Omni negocio tēpus eſt ⁊ oppor
tunitas. ¶ Conſequēter ponitur conſumatio fru
ctus cum dicit.

Chriſtus eſt ſponſus eccl̄ie. Jo. bap. amicꝰ ⁊ paranimphus ſponſi.
Offm̄ paranim phi ē ſpōſam tradē ſpōſo ⁊ loquendo pacta tradere.

**¶ Cōuerſus aūt ieſus ⁊ vidēs eos ſequen
tes ſe dicit eis. Quid queritis?**

¶ Qd̄ enim ioānes incohauit cōſumat̄ per chrūm
Quia neminē ad ꝑfectū adduxit lex(ut habet̄ he
breo. vii.) Et circa hoc chriſtus duo fecit. Primo
enim examinauit diſcipulos ſequētes. Scd̄o eos
inſtruxit ibi[dicit. Uenite ⁊ videte.] Circa primuz
primo ponit̄ chriſti examinātis interrogatio. Se
cūdo diſcipuloꝝ examinatoꝝ rn̄ſio ibi[Qui dixe
runt ei rabi ⁊c̄.] Dicit ergo [Cōuerſus ieſus aūt ⁊
vidēs eos ⁊c̄.] Et quidē per lr̄alem ſenſum intelli
gēdum eſt ꝙ chriſtus eos p̄ibat: ⁊ hi duo diſcipu
li euz ſequētes faciē eius minime videbāt: ⁊ ideo
chriſtus ut daret eis fiduciā cōuertit ſe ad eos. Jn
quo dat̄ nobis intelligi ꝙ oibus qui chriſtum ſe
qui incipiūt puro corde: dat fiduciā uel ſpem mi-
ſericordie. Sap̄. vi. Preoccupat eos qui ſe cōcupi
ſcūt. ¶ Cōuertit aūt ſe ieſus ad nos ut videatur a
nobis: hoc erit in illa beata viſione qn̄ oſtēdet no
bis faciē ſuā(ut dicit̄ in pſal̄.) Oſtēde nobis faci-
em tuā ⁊ ſalui erimus. Quādiu eniz in mūdo iſto
ſumus videmus poſteriora eius: q2 per effectꝰ in
ſuam cognitionē uenimus. vn̄ dicit̄ Exo. xxxiii.
Poſteriora mea videbis. ¶ Jtē ꝯuertit ſe ut opē
ſue mīe nobis impēdat. Hoc petebat pſal̄. Cōuer-
tere dn̄e aliquātulū ⁊c̄. Quādiu enim chriſtꝰ opꝫ
ſue miſerationis nō impēdit: videt̄ a nobis auer-
ſus. Cōuerſus eſt ergo ieſus ad diſcipulos ioan-
nis eum ſequētes: ut ⁊ faciē ſuam eis oſtēderet ⁊
grām eis infunderet. ¶ Examinat aūt eos ſpeci-
aliter de intētione. Sequētiū nāq3 chriſtū non ea
dem intētio eſt. Quidā enim eum ſequunt̄ ꝓpter
bona tp̄alia. Alij v̄o ꝓpter bona ſpūalia. Et ideo
q̄d iſti intēdāt dn̄s querit dicēs[Quid queritis?]

Jeſus qn̄ opē ſue miſeratiōis nob̄ nō impē- dit dr̄ a nobis auerſus.
Quidā ſequū tur chrm̄ ꝓpt bona tp̄alia: q dā aūt ꝓp bo- na ſpūalia.

Non quidē ut diſcat: ſed ut rectā intentionē aperi
entes: magis familiares faciat: ⁊ oſtēdat eos audi
tione dignos. ¶ Notādū aūt ꝙ hoc eſt ꝑmū uer
bum qđ chřs in iſto euāgelio loquit̄: ⁊ congrue.
Quia ꝑmū qđ querit deus ab hoīe: eſt recta itē
tio. Et ſm Origenē poſt ſex uerba que Joānes di
xerat: chriſtus 7^m locutus eſt. Primū nāqȝ ioānes
baptiſta locutus eſt: quādo teſtimoniū ꝑhibens
de chřo clamabat dicēs. hoc eſt ꝙ dixi ⁊c̄. Aliud
quādo dixit [Nō ſuȝ dignus ſoluere corrigiā ⁊c̄.]
Tertiū quādo dixit [Ego autēȝ baptiço in aqua
medius aūt ueſtrū ⁊c̄.] Quartū [Ecce agnus dei.]
Quintū [Uidi ſpūm deſcēdētē quaſi colūbā ⁊c̄.]
Sextū cū hic dicit [Ecce agnus dei ⁊c̄.] Et chriſt⁹
ſeptimū loquit̄ ut intelligas myſtice: ꝙ quies que
deſignat̄ per .7. dies nobis eſt futura per chřm: ⁊
ꝙ in ipſo eſt plenitudo ſeptiformis grē ſpūs ſctī.
¶ Conſequenter reſpondent diſcipuli.

Notandum.

Primū qđ querit de⁹ ab hoīe ē recta īētio.

¶ Qui dixerunt ei. Rabi: quod dicitur inter
pretatum magiſter: ubi habitas? Dicit eis.

¶ Et quidē interrogati de vno: duo reſpondent.
primo quidē q̄re chřm ſequant̄. ſ. ut adiſcāt. vnde
⁊ magiſtrū eū uocāt [Rabi] qđ dī īterptatū magi
ſter: q̄ſi dicerēt querimus: ut nos doceas. Jā eniȝ
ꝓcognoſcebāt: qđ dicit̄ Mat. 23. Un⁹ eſt magr̄ ue
ſter chřs. Scđo vo ꝙ ſequēdo querūt. ſ. [ubi ha
bitas.] qđ qdē litteraliter dici pōt ꝙ in ueritate do
muȝ chřī querebāt. ꝓpter eni mira ⁊ magna: que
a ioāne de eo audierāt nolebāt eum ꝑfunctorie i
terrogare: nec ſemel tm̄: ſed frequenter ⁊ ſerioſe: ⁊
ideo domū eius ſcire uolebāt: ut frequēter ad euȝ
accederēt iuxta conſiliū ſapientis Ecc. 6. Si vide
ris ſenſatū euigila ad illū ⁊c̄. Et Prou. 8. Beat⁹ qui
audit me ⁊ vigilat ad fores meas quotidie. ¶ Al
legorice aūt in celis eſt habitaculū dei ſȝ illud ꝑs.
Ad te leuaui oculos meos: qui habitas in celis.
Querūt ergo ubi chřs habitet: q: ad hoc debere
mus chřm ſequi: ut per eū ducamur ad celos. i. ad
gloriā celeſtē. ¶ Moralit̄ aūt īterrogāt ubi habi
tas: q̄ſi uellēt ſcire q̄les debēt eē hoīes: qui digni
ſunt: ꝙ chřs habitet in eis: de quo habitaculo di
cit̄ Ephe. 2. Edificamini in habitaculum dei. ⁊ ex
Can. Indica mihi quē diligit aīa mea: ubi paſcas
⁊c̄. ¶ Conſequenter cum dicit.

Senſus litteralis.

Senſus allegoricus

Senſus moralis

¶ Uenite ⁊ videte. Uenerūt ⁊ viderunt ubi
maneret: ⁊ apud euȝ manſerunt die illo. ho
ra autem erat quaſi decima.

¶ Ponit̄ inſtructio diſcipuloꝝ a chřo. ⁊ primo de
ſcribit̄ ipſa inſtructio diſcipuloꝝ a chřo. Secūdo
cōmendat̄ diſcipuloꝝ obediētia [uenerūt ⁊ vide
rūt.] Tertio determiant tēpus q: [hora erat q̄ſi de
cima.] Dicit ergo ꝑmo [uenite ⁊ videte.] ſ. ubi ha
bitē. ¶ Sed hic eſt queſtio cū dñs dicat Mat. 8.
filius hominis non habet ubi caput ſuū reclinet.
Quare dicit uenite ⁊ videte ubi habito? ¶ Rñ
deo dicēdū ſm Criſ. ꝙ per hoc ꝙ dixit dñs fili⁹
hoīs nō hēt ubi caput ſuū reclinet. demōſtrauit ꝙ
nō habuit ꝓpriū habitaculū: nō ꝙ in domo alicu
ius alteri⁹ nō maneret. Et ad hāc vidēdā iſtos in
uitabat dicēs [uenite ⁊ videte.] ¶ Myſtice aūt di
cit [uenite ⁊ videte.] q: habitatio dei ſiue glie ſiue
grē agnoſci nō pōt niſi per expientiā. Nam uerbis
explicari nō pōt. Apoc. 2. In calculo nomē nouū
⁊c̄. ⁊ ideo dicit [uenite ⁊ videte.] uenite credendo
⁊ operando. [⁊ videte] experiendo ⁊ intelligēdo.

Dubitatio.

Rñſio Criſ.

Senſus myſticus.

¶ Notādū aūt ꝙ q̄tuor modis ꝑuenit̄ ad hāc co
gnitionē. ¶ Primo per bonorū operū actionēȝ.
vnde dicit [uenite.] Pſal. Quādo ueniā ⁊ appare
bo ante faciē dñi. ¶ Secūdo per mētis quietē ſeu
uacationē. pſal. Uacate ⁊ videte. ¶ Tertio per di
uine dulcedinis guſtationē. pſal. Guſtate ⁊ videte
quoniā ſuauis eſt dñs. ¶ Quarto per orationem
deuotionis. Treñ. 6. Leuemus corda nřa cū mani
bus orādo ⁊c̄. Et ideo dicit dñs Luc. 24. Palpa
te ⁊ videte ⁊c̄. ¶ Cōſequēter ponit̄ diſcipulorum
obediētia: quia ſtatim ſequit̄ [uenerūt ⁊ viderūt.]
Quia ueniēdo viderūt ⁊ vidētes nō deſeruerunt.
vñ dī [Et manſerūt ibi die illo.] q: (ut dicit̄. j. 6.)
Oīs qui audit a pře ⁊c̄. Qui enim recedūt a chřo
nō viderūt eū adhuc ſicut videre opȝ. ¶ Iſti autē
qui ꝑfecte credēdo eū viderūt: māſerūt ibi die il
lo. audientes ⁊ vidētes. beatum diem: beatā no
ctē duxerunt. 3. Reg. 10. Beati viri tui ⁊ beati ſerui
tui ⁊c̄. hi qui ſtāt corā te ſemꝑ ⁊c̄. Et ideo (ut dicit
Auguſtinus) Edificem⁹ ⁊ noſmetipſi in corde no
ſtro ⁊ faciam⁹ domū quo ueniat ille ⁊ doceat nos
Et dicit [die illo] q: nox eſſe nō pōt ubi eſt lumen
chřī: ubi eſt ſol iuſtitie. ¶ Tēpus aūt determiatur
cōſequēter cū dicit [hora autē erat ⁊c̄.] qđ qdēȝ
euangeliſta determinat: ut ſm lřam inſinuet com
mēdationem chřī ⁊ diſcipuloꝝ. hora eni decima
eſt in occaſu diei: ex quo ⁊ chřs commendat̄: qui
tā ſtudioſus erat ad docēdū: ꝙ nec ꝓpt̄ tēporis
tarditatē eos docere diſtulit: ſed in hora decima
docuit eos. Ecc. 10. Mane ſemina ſemē tuū ⁊c̄. Si
militer etiā cōmendat̄ ⁊ diſcipuloꝝ temperantia:
q: etiā hora decima qua cōſueuerūt hoīes come
diſſe ⁊ cēminus ſobrij ad ꝑceptionē ſapientie ipſi
⁊ ſobrij ⁊ apti erāt ad ſapiētiā audiendā: nec pro
pter cibū: aut vinū īpediebātur. Nec mirū q: diſci
puli eius fuerāt. ſ. Joannis: cuius pot⁹ erat aqua
eſca aūt locuſta ⁊ mel ſilueſtre. ¶ Scđȝ aūt Augu
ſtinū per horā decimā lex ſignat̄ que in chřm ꝑce
ptis data eſt. Erat ergo hora decima quando iſti
uenerūt ⁊ māſerunt cū chřo ⁊ ab eo erudiunt̄: ut
impleretur lex per chřm: que a iudeis impleri nō
poterat. Et ideo etiam in ipſa hora uocatus eſt
[Rabi.] i. magiſter. ¶ Conſequenter cum dicit.

Quatuor modis ꝑuenit̄ ad dei cognitionē

Nox eē ñ pōt ubi eſt lumen chriſti ubi eſt ſol iuſtitie.

Expō Aug.

¶ Erat autēȝ Andreas frater Simonis pe
tri: vnus ex duobus qui audierat a ioanne:
⁊ ſecuti fuerant eum.

¶ Ponit̄ fructus quē fecit diſcipulus ioannis con
uerſus ad chřȝ. Et ſuꝑ hoc ꝑmo deſcribit̄ diſcipu
lus. ſecūdo fructus ab ipſo incohat⁹ ibi [Inuenit
hic primū ⁊c̄.] Tertio ponit̄ ꝯſumatio fructus fa
cta per chřm ibi [Intuitus aūt eum ieſus:] Deſcri
bitur autem diſcipulus. primo a nomine cū dicit
[Erat aūt Andreas.] i. virilis. pſal. Uirilit̄ agite ⁊
conforteť cor ueſtrū. ⁊ īponit̄ autē nomē: ut oſten
dat̄ eius priuilegiū: tū q: prior conuerſus eſt ad fi
dē chriſti ꝑfecte: tum etiā q: chriſtū ꝑdicauit. vn
de ſicut Stephanus fuit ꝑmus martyr poſt chřȝ
iſta ⁊ Andreas fuit prim⁹ chriſtianus. ¶ Secūdo
deſcribit̄ a cognatione. Quia [frater Simonis pe
tri.] q: iunior erat. Et hoc qdē eſt ad cōmēdatio
nē ſuā: ut qui etate poſterior: fide efficiat̄ primus.
¶ Tertio a diſciplina. Quia [vnus ex duob⁹ qui
audierāt a ioāne.] Et huius quidē nomē deſcribi
tur ad oſtendendum Andree priuilegiū qđ inſi
gnis fuerit. Alterius eni nomen tacet: aut quia ſ

Comendatio Andree.

le alius fuit Joánes euágeliſta: cuius conſuetudo eſt in ſuo euangelio cum de eo agit nomé ſuú nó exprimere ꝓpter humilitaté. Aut ſm Criſo. nó fuit aliquis inſignis nec fecit aliquod magnú. vnde nó fuiſſet utilitas nomé eius ponere. Sic eni ꝛ Lucas Luc. 10. nomina ſeptuaginta duorú diſcipulorú quos dñs binos miſit ante faciè ſuá: non poſuit: q2 nó erát ſolemnes perſone ꝛ inſignes: ſicut apoſtoli fuerút. Aut ſm Alcuinum. Ille diſcipulus fuit Philippus. Et hoc patet: q2 ſtatiʒ poſtq̄ euangeliſta ꝓſecutus eſt de Andrea. ꝓſequitur de Philippo dicens [In craſtinum aút uoluit exire in galileá: ꝛ inuenit philippú ꝛc̄.] ¶ Quarto commendaꝛ a deuotionis ſtudio. vnde dicit [Et ſecuti fuerant eum.] i. ieſum. Job. 33. Veſtigia eius ſecut⁹ eſt pes meus. ¶ Fruct⁹ aút ſcoh atus per Andreá ponit cum dicit [Inuenit hic ꝑmú ſimoné fratreʒ ſuú.] ¶ Et primo inſinuat apud qué fructú fecit ſ. apud fratré ſuum: ut cómédet ſue cóuerſionis ꝑfectioné: ſicut eni petrus dicit in itinerario clementis. Euidés ſignú ꝑfecte conuerſionis alicuius eſt: cú cóuerſus quáto aliquis ſibi eſt magis coniunctus tanto magis ſatagit euʒ conuertere ad chꝛm. Et ideo andreas ꝑfecte ꝯuerſus nó detinuit apó ſeipʒ inuentú theſaurú: ſed feſtinat ꝛ currit cito ad fratré traditur⁹ ei bona que ſuſcepit. ¶ Et ió dic̄.

Euidés ſignú ꝑfecte ꝯuerſionis alicui⁹ eſt cú ꝯuerſus qᵗo aliqs ſibi é magis ꝯiúct⁹ tanto magis ſatagit euʒ ad chꝛm ꝯuertere.

¶ Inuenit hic primum fratrem ſuú Simonem ꝛ dicit ei. Inuenim⁹ meſſiá: quod eſt interpretatuʒ chꝛiſtus: ꝛ adduxit eú ad ieſuʒ.

¶ Scilicet Andreas. [primú.] Primo aduerbialiter [fratré ſuú Simoné] qué q̄rebat: ut ſicut erat ſanguine: ita facet eú germanú fide. Prou. 18. Frat qui adiuuaꝛ a fratre ꝛc̄. Apoc. ultio. Qui audit dicat ueni. ¶ Scd'o ponit uerba que dic̄ Andreas [Inuenim⁹ meſſiá qó interpretaꝛ chꝛs.] Ubi ſʒ Criſ. tacite reſpondet cuidam queſtioni. ſ. ſiquis eum interrogaret de quo inſtructi fuiſſent a chꝛiſto. in promptu eſt rñſio. ſ. ꝙ per teſtimonia ſcripture inſtruxit eú itátú ꝙ cognoſceret eú eſſe chꝛm. Et ió dicit [Inuenim⁹.] per qó etiá innuit ꝙ diu cú deſiderio eum queſierát. Prou. Qui inuenit ſapiétiaʒ ꝛc̄. [Meſſiam] hebꝛaice qó grece interpretatú eſt chꝛiſtus. i. vnctus latine. Quia ſpecialiter vnctus eſt oleo inuiſibili. i. ſpús ſancti. Ideo ſignáter nomine iſto manifeſtat euʒ. vñ in pſal'. dicit. Vnxit te deus tuus oleo letitie ꝑ conſortibus. i. ꝑ omnibus ſanctis. Naʒ omnes ſancti iſto oleo vngunꝛ: ſʒ iſte ſingulariter vnctus eſt ꝛ ſingulariter ſanctus. Et ideo ſm Criſ. nó dicit [meſſiaʒ] ſimpliciter: ſed cú adiectione articuli. ¶ Tertio ponit fructuʒ qué fecit: q2 [Adduxit eum ad ieſuʒ.] ſ. petrú. In quo petri obedientia cómendaꝛ. Confeſti enim cócurrit in hoc non tardás. ꝛ Andree deuotioné cóſidera: q2 duxit eú ad ieſum nó ad ſe. (Sciebat eni ſe infirmum.) Et ideo eum ad chꝛm adducit: ut ipſe euʒ inſtruat. Inſtrués ſimul per hoc ꝙ hic debet eſſe ꝑdicatoꝝ conatus ꝛ ſtudiú: ut fructus predicationis ꝛ ſtudiú nó ſibi uendicét: ſeu ad utilitaté ꝛ honoré ꝓpꝛiú conuertát: ſed ut adducant ad ieſum ideſt ad eius gloriá ꝛ honoré referant. 2. Coꝝ. 4. Non eni predicamus noſmetipſos ꝛc̄. ſed ieſum chꝛiſtum ꝛc̄. ¶ Conſumatio auté huius fructus ponitur cum dicit.

Expó Criſ.

Andree iſtructio q̄r ꝺe ꝑdicatores conari debent ꝛ ſtudé ut fruct⁹ ꝑdicatióis ad dei honoré ꝛ utilitatem ꝯuertat ꝛ nó ſibi uédicent.

¶ Intuitus autem eum ieſus dixit. Tu es ſimon filius ioanna: tu uocaberis cephas quod interpretatur petrus.

¶ Ubi chꝛiſtus ad fidem diuinitatis eum eleuare uolens incipit que diuinitatis ſunt: opera facere occulta predicés. Et primo quidé quátú ad occulta ꝑſentia. vnde [Intuitus eú.] i. ſtatim cum vidit eum virtute diuinitatis conſiderauit: ꝛ dixit ei nomen ſuú. Vñ dicit [Tu es Simó.] Nec miꝝ: q2 (ut dicꝛ ꝑ Reg. 16. homines vidét ea que apparent. deus auté intuet cor. ¶ Congruit auté hoc nomé myſterio. Nam ſimon interpretaꝛ obediens: ut iſinuet ꝙ obedientia neceſſaria eſt ei qui conuerſus eſt ad chꝛm per fidé. Actuú. 5. Dat ſpiritú ſanctum obedientibus ꝛc̄. ¶ Secúdo vo quátú ad occulta preterita. vnde dicit [filius ioána.] Quia hoc nomíe uocat⁹ eſt pater ſuus. uel ſm Mat. filius ionа cum dicit: Simon bariona ꝛ utrúq3 congruit myſterio. ¶ Joanna eni interpretaꝛ gratia: ut inſinuet ꝙ hoíes per gram ueniunt ad fidem chꝛiſti Ephe. 2. Gratia ſaluati eſtis ꝛc̄. ¶ Jona vo interpretaꝛ colúba: ut inſinuet ꝙ per ſpúm ſanctuʒ qui datus eſt nobis firmamur in amore dei: ut dicꝛ Rom. 5. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus. ꝛc̄. ¶ Tertio vo quátú ad occulta futura: vnde dicit [Tu uocaberis cephas qó interpretaꝛ Petrus.] ꝛ in greco caput. Et cógruit myſterio: ut ille qui debet eſſe aliorú caput. ꝛ chꝛiſti vicarius firmitate inherét Mat. 16. Tu es petrus ꝛ ſup hanc petrá ꝛc̄. ¶ Sed hic eſt queſtio litteralis. Et primo q̄re chꝛiſtus impoſuit ei in principio ſue ꝯuerſionis nomé ꝛ non uoluit ꝙ a principio natiuitatis ſue hoc nomíe uocareꝛ? ¶ Et ad hoc rñdeꝛ dupli ſʒ Criſ. q̄dé. Quia noía diuinit⁹ impoſita aliquá eminentiá gr̄e ſpúalis deſignát. Quádo aút deus cóferꝛ ſpúalem grám alicui ab ipſa natiuitate nomé gratiá illá ſignificás imponit: ſicut pʒ de ioánе baptiſta qui ante a deo eſt noíatus q̄ natus. Quia fuit ſanctificatus in utero matris. Aliquádo aút aliter conferꝛ eminentia gr̄e ſpúalis tépore ꝓcedenti ꝛ talia noía diuinitus ipoñunꝛ: nó a ꝑncipio natiuitatis: ſʒ in ipſo ꝓceſſu téporis: ſicut pʒ de Abꝛaam ꝛ Sara quibus noía mutata ſunt: quádo ꝓmiſſionem multiplicádi germinis acceperút. Eodé modo ꝛ Petrus nolaꝛ diuinit⁹: quádo ad fidé chꝛiſti ꝛ gratiá apoſtolatus uocaꝛ. ꝛ ſpáliter q2 cóſtitut⁹ eſt princeps aplorú: ꝛ totius eccle: quod in alijs aplis nó eſt factú. ¶ Secúdú Auguſtinú autem Quia ſi a ꝑncipio fuiſſet noíatus Cephas: nó apparuiſſet myſterium. Et ió uoluit dñs ꝙ túc nomé héret: ut mutatió e noís eccle myſteriú appꝛeret q̄ in ꝯfeſſione fidei ei⁹ fundata erat. Petrus eni a petra dicꝛ. Petra aút erat chꝛs. In petri ergo noíe figurata eſt ecclia que ſupra firmá petrá imobileʒ i. chꝛm edificata eſt. ¶ Secúda queſtio eſt. utrum hic fuerit ipoſitú hoc nomé Simoni: an in Mattheo cú dicꝛ. tu es petrus? ¶ Et ad hoc reſpódet Auguſtinus dicés ꝙ iſtud nomé hoc loco fuit Simoni ipoſitú: ſʒ qó dicꝛ ei dñs in Mattheo. Tu es petrus ꝛc̄. nó eſt noís ipoſitio: ſed ipoſiti noís cómemoratio: ut q̄ſi utaꝛ illo noíe tanq̄ iaʒ impoſito. Alij auté dicút: ꝙ hoc nomé fuit impoſitum Simoni: qñ dñs dixit ei. Tu es petrus: ꝛ ſup hác petrá edificab o eccliam meaʒ ꝛc̄. Hic vo non imponit ei hoc nomé: ſed preſignat ꝙ ſit ei poſtmodú imponédú. ¶ Tertia queſtio eſt de uocatione Petri ꝛ Andree. Quia hic dicꝛ ꝙ fuerút uocati iux

Obediétia neceſſaria eſt ei q ꝯuſus é ad chꝛm ꝑ fidem.

Joána iterpꝛetatur gratia.

Jona iterpꝛetatur colúba.

Cephas iterpꝛetaꝛ petr⁹ ꝛ in greco caput.

Qó litteralis

Rñ Criſ.

Rñ Aug.

Petrus a petra dicitur.

Scda qó.

Rñ Aug.

Rñſio alioꝝ.

Tertia qó.

Reſponſio.

ta iordaneꝫ qui fuerūt diſcipuli ioānis. ꝛ Mat.4. dicit ꝙ chꝛs vocauit eos iuxta mare galilee. ¶ Et ad hoc dicēdū ꝙ triplex fuit vocatio apoſtolorū. ¶ Prima fuit ad cognitionē ſeu familiaritatē ꝛ fidē. ꝛ de hac dicit hic. ¶ Secūda fuit in officij preſignatiōe. de qua habet Luc.5. Ex hoc eris homines capiens. ¶ Tertia fuit ad apoſtolatū de qua dicit Mat.4. Que fuit pfecta: qꝛ poſtea non redierunt ad propria ꝛc.

LE.XVI

In craſtinum voluit exire in galileam: ꝛ inuenit philippum: ꝛ dicit ieſus. Sequere me. Erat autem philipp⁹ a bethſaida ciuitate andree ꝛ petri.

Poſito fructu qui puenit ex predicatiōe Joānis ꝛ eius diſcipuli. Cōſequēter euāgeliſta manifeſtat fructū qui prouenit ex pdicatione chꝛi. Et primo agit de ꝯuerſione vnius diſcipuli ad pdicationē chꝛiſti. Secūdo de cōuerſione aliorū ad predicationē diſcipuli ad chꝛm cōuerſi ibi [Inuenit Philipp⁹ nathanael ꝛc.] ¶ Circa primū tria facit. pmo ponit diſcipuli vocādi occaſio. Secūdo ſubdit ipſius diſcipuli vocatio. Tertio deſcribit vocati diſcipuli cōditio ibi [Erat aūt Philippus a bethſaida.] ¶ Occaſio quidē vocationis fuit exitus ieſu a iudea. Et ideo dicit [In craſtinū aūt voluit exire.]ſ. ieſus a iudea in galileā [ꝛ inuenit philippū.] ¶ Rō autē exitus ieſu in galileaꝫ aſſignat triplex. due videlicet lrales. Quaꝝ vna eſt qꝛ poſtꝙ baptiſatus fuerat a ioāne volēs honorem deferre baptiſte exiuit in galileā a iudea recedens: ne ſua pñtia offuſcaret ꝛ minueret ioannis magiſteriū: dūꝫ adhuc ſtatū hēt: docēs nos honore inuicem preuenire (ut dicit philip.2.) ¶ Secunda ratio eſt quia in galilea nō ſunt inſignes perſone. j.7. A galilea pphēta nō ſurgit ꝛc. Et ideo voluit exire illuc ieſus: ꝛ eligere inde pncipes orbis terre qui ſunt pphetis maiores: ut per hoc ſuā vtutē oſtēdat. pſal. Poſuit deſertū in ſtagna aquarū. ¶ Tertia ratio eſt myſtica. Quia galilea interptatur tranſmigratio. Voluit ergo exire a iudea in galileā ut inſinuet ꝙ in craſtinuꝫ .i. in die gratie .ſ. euāgelij exiret a iudea in galileā .i. ad gentes ſaluādas. j.8. Nūquid hic iturus eſt in diſperſionē gentiū ꝛc. Vocatio ergo diſcipuli eſt ad ſequēduꝫ. Et ideo dicit [Inuenit philippū: ꝛ dicit ei ſeque me.] ¶ Et nota ꝙ aliquādo hō inuenit deū: ſed quaſi ignotū. Prou.8. Qui me inuenit inueniet vitā: ꝛ hauriet ſalutem a dño. Aliqñ deus inuenit hominē ſꝫ ut eū manifeſtet ꝛ magnificet. pſal. Inueni dauid ſeruū meū ꝛc. Et ſic chꝛs inuenit philippū: ut euꝫ ad fidē ꝛ gratiā vocet. Et ideo ſtatiꝫ dicit [Sequere me.] ¶ Queſtio eſt quare ieſus a principio nō vocauit diſcipulos. ¶ Ad qḋ rñdet Criſo⁹: ꝙ noluit a pncipio aliquē vocare anteꝙ aliqs ſpontaneus ei adhereret per pdicationem ioānis. Quia hoīes magis exemplo trahunt ꝙ verbis. Exo.25. cortina trahit cortinā. ¶ Queriī etiaꝫ q̄re philippus ſtatim ad vnū verbū ſecut⁹ eſt chꝛm: cum Andreas eū ſecut⁹ fuerit audiens a ioāne de chꝛiſto Petrus aūt ab andrea. ¶ Ad hoc eſt triplex rñſio Una quia philippus iam iſtructus erat a ioanne Quia ſm vnā expoſitionē ſupra poſitā. Ille alius qui cuꝫ Andrea ſecutus eſt chꝛm erat philippus. ¶ Alia rō eſt qꝛ vox chꝛi vtutē quādā hēbat ut

Galilea interptat tranſmigratio.

Notandum.

Queſtio.
Rñſio Criſ.

Queſtio.

Reſpōſio p^a.

Secunda.
Vox chꝛi quā

nō ſolū exterius: ſed etiā iteri⁹ cor moueat. Hiere.23. Verba mea ſunt qſi ignis ꝛc. Nō enim vox chꝛi ſimpliciter oībus dicebat: ſed fideliū iteriora ad ei⁹ iſlamabat amorē. ¶ Tertio qꝛ forte philippus iam de chꝛo fuerat iſtructus ab Andrea ꝛ petro. quia ex eadē villa erāt: qḋ euāgeliſta videtur innuere per hoc qḋ ſubdit [Erat autē philippus a bethſaida ciuitate Andree ꝛ petri.] In quo diſcipuli vocati conditio exprimitur. Quia erat a bethſaida. Et ſic cōgruit myſterio. Bethſaida enī domus venatorū interpretat: ut oſtēdat quales tunc animo erāt philippus petr⁹ ꝛ andreas: ꝛ ꝙ de domo venatoꝝ ꝯgrue venatores ad capiēdas aīas ad vitā vocaret. Hie.16. Mittā meos vēatores ꝛc.

dā hnē hēt: ut nō ſolū exterius: ſꝫ ēt iteri⁹ cor moueat
Tertia.

Bethſaida dom⁹ venatorum interptat.

¶ Inuenit philippus nathanael: ꝛ dicit ei. Queꝫ ſcripſit moyſes in lege ꝛ prophete: inuenimus ieſum filium ioſeph.

¶ Cōſequēter ponit fruct⁹ diſcipuli ad chꝛꝫ ꝯuerſi. Et p ponit icohatio fruct⁹ facta a diſcipulo. Scdo ꝯſumatio facta p chꝛm ibi [vidit ieſus nathanael ꝛc.] ¶ Circa pmum tria facit. p ponit annūciatio philippi. Scdo miſſio nathanaelis ibi [Et dixit nathanael.] Tertio cōſequēs ammonitio philippi ibi [Dicit ei philipp⁹.] ¶ Circa pmū attēde ꝙ ſicut Andreas perfecte cōuerſus ſtuduit adducere fratrē ſuū ad chꝛm: ita ꝛ philippus fratrē ſuuꝫ Nathanaelē. Et ideo dicit [Inuenit philippus nathanael.] Quē forte querebat ſicut Andreas petrum queſierat: qḋ fuit ſignū pfecte cōuerſionis. [Et dixit ꝛc.] Nathanael interpretat donū dei. ꝛ ꝙ aliqs ad chꝛiſtū cōuertat ex domo dei eſt. Annūciat aūt ei oēs pphetias ꝛ legē cōplemētuꝫ habere: ꝛ deſideria ſanctoꝝ patruꝫ nō eſſe fruſtrata: ſed eē verificata: ꝛ qḋ coꝝ deſiderijs erat pmiſſum adeo iaꝫ adimpletū eſſe. [Quē ſcripſit Moyſes in lege ꝛc.] Per qḋ datur intelligi ꝙ Nathanael erat ſans peritus in lege: ꝛ ꝙ etiā Philippus iam inſtructus de chꝛiſto voluit Nathanaelem ex ſibi notis .ſ. ex lege ꝛ pphetis inducēad chꝛiſtū. Et ideo dicit [Quem ſcripſit Moyſes ꝛc.] Moyſes enim de chꝛiſto ſcripſit. j.5. Si crederitis Moyſi: crederetis forſitan ꝛ mihi. De me enī ille ſcripſit ꝛc. Similiter prophete de chꝛiſto ſcripſerūt. Act.10. Huic oēs pphete teſtimoniū perhibēt. ¶ Etiā attēde ꝙ tria dicit de chꝛiſto philippus legi ꝛ pphetis conſona. Primo quidē nomē. Unde dicit [Inuenimus ieſum.] Et hoc cōſonat pphetis. Iſa.29. Mittā eis ſaluatorē ꝛc. Abac. ultimo. Exultabo in deo ieſu meo. ¶ Secūdo vō genus. Unde duxit originē humanam cū dicit [filiuꝫ ioſeph.] .ſ. qui erat de domo dauid ꝛ familia. Et quis ex eo chꝛiſtus originē non duxerit: tñ ex virgine duxit: que erat de eadem pgenie cū Joſeph: vocat auteꝫ filiū Joſeph. Quia eius filius extimabat eſſe: cui .ſ. deſpōſata erat mater eius. Unde dicit Luc.3. Ut putabat fili⁹ ioſeph. Nec miruꝫ ſi philippus vocabat eum filiū ioſeph cum ꝛ mater eius diuine incarnationis conſcia ipſum eius filium diceret Pater tuus: ꝛ ego dolētes querebamus te. Et ſiquidē aliquis filius alicuius vocat qꝛ nutritur ab ipſo. Joſeph multo amplius pater ieſu dici poterat lꝫ ſm carnem pater nō eſſet quia ꝛ eum nutriuerat: ꝛ ſponſus matris virginis erat. Dicitur autem hic a philippo nō tanꝙ de cōmixtione Joſeph ꝛ virginis natus eſſet: ſed qꝛ ſciebat chꝛiſtum de generatione dauid naſciturum

Nathanael interptat donum dei.

Luce.2.

de cuius domo et familia erat Joſeph: cui deſponſata erat Maria. Et hoc etiam cōſonat ꝓphetis. Hie. 33. Suſcitabo dauid germē iuſtū zc. ℂ Tertio cōmemorat patriā dicens [a naçareth.] nō qꝛ in ea natus eſſet: imo in bethleem: ſed quia in ea erat nutritus. Quia enim natiuitas eius multis erat incognita. ℂ Locus autē ubi nutritus erat: cognitus erat mltis. Jdeo philippus bethleem tacuit et poſuit naçareth. Et hoc quidē cōſonat dictis ꝓphetarum. Nam Jſa. 11. Egredier virga de radice ieſſe et flos ſiue naçareus (ſm aliā litteram) de radice eius aſcendet. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ A nazareth. Et dixit ei nathanael. A nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei philippus. Ueni et vide.

Expō Aug. ℂ Ponit̄ rn̄ſio Nathanaelis. qd̄ quidem poteſt legi et aſſertiue et interrogatiue et utroqꝫ modo huiuſmodi rn̄ſio cōgruit uerbis philippi. Si enim ſm qꝫ Auguſtinus vult legat̄ aſſertiue eſt ſenſus [A naçareth pōt aliquid boni eē.] i. a ciuitate tanti nominis poteſt eſſe: qꝫ aliquid ſumme gratie nobis oriat̄: ſeu aliquis doctor eximius: qui florem virtutū mūditia ſanctitatis nobis ꝑdicet. Naçareth enim flos interpretatur. Ex quo datur intelligi qꝫ nathanael doctiſſimus in lege: ſcrutatus ſcripturas prenoſcebat qꝫ de naçareth expectandus eſſet ſaluator: qd̄ non facile alij ſcribe et phariſei nouerant. Et ideo cū philippus diceret [Inuenimus ieſum a naçareth] erectus in ſpem. Rn̄dit uere a naçareth poteſt zc. ℂ Si vō legat̄ ſm Criſoſtomū interrogatiue tūc eſt ſenſus [A naçareth pōt aliquid boni eſſe?] Quaſi dicat oīa alia que dicis credibilia videnſ eſſe: quia et nomē et genus ꝓphetis conſonat: ſed hoc qd̄ dicis [A naçareth] nō videtur poſſibile. Nathanael eni habuerat per ſcripturas qꝫ a bethleem opꝫ chꝛiſtum uenire ſm illō Mat. 2. Et tu Bethleem terra iuda zc̄. Et ideo non inueniens conuenire enunciationē philippi cū ꝓphetica ꝑdicatione prudenter et manſuete de ueritate dicti interrogat [A naçareth poteſt aliqd boni eē.] ℂ Cōſequent̄ ponit admonitio Philippi. dicit eni philippus [Ueni et vide.] Que quidē admonitio utriqꝫ reſponſioni nathanaelis conuenit. ℂ Aſſertiue quidē: ut dicat̄: tu dicis qꝫ a naçareth poteſt aliqd boni eē. Sed ego dico qꝫ illud bonū qd̄ tibi annūcio tātū et tāꝫ magnificū eſt qꝫ ego exprimē nō ualeo. Et ideo dicit [Ueni et vide.] ℂ Interrogatiue autē legit̄ ſic. Tu admirādo dicis [a naçareth poteſt aliquid boni eſſe.] Reputans hoc eē īpoſſibile ſm ſcripturas. Sed ſi experiri uolueris que ego expertus ſum intelliges uera eſſe que dico. Et ideo [Ueni et vide.] ℂ Trahit quidē philippus Nathanaelem ad chꝛiſtū eius interrogationibus nō fractus qui ſcit de reliquo eum nō ꝯdicturū: ſi uerba et doctrinā chꝛiſti guſtauerit: et in hoc philippus chꝛiſtū ſecutus eſt qui ſuperius interrogantib⁹ eum de habitaculo. Rn̄dit uenite et videte. pſal. Accedite ad eum et illuminamini. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Uidit ieſus nathanael uenientem ad ſe: et dicit de eo. Ecce uere iſraelita in quo dolus non eſt. Dicit ei nathanael. Unde me noſti? Reſpondit ieſus et dixit ei. Priuſqꝫ te Philippus uocaret cū eſſes ſub ficu vidi te. Reſpondit ei nathanael et ait. Rabi: tu es filius

Naçareth flos interpretatur.

Expō Criſ.

dei: tu es rex iſrael. Reſpondit ieſus et dixit ei. Quia dixi tibi vidi te ſub ficu credis: maius his videbis. Et dicit ei. Amen amen dico uobis: videbitis celū apertū: et angelos dei aſcendentes et deſcendentes ſupra filiū hominis.

ℂ Ponitur conſumatio fructus per chꝛiſtū. Sciendum autē qꝫ aliqui dupliciter ꝯuertunt̄ ad chꝛiſtū. Quidā per miracula viſa et expta in ſe ſiue in alijs. Quidā vō ꝑ ſpirationes īternas et ꝑ ꝓphetiā. et ꝑnoſcentiā occultoꝝ futuroꝝ. Sed efficacior eſt modus per ꝓphetias et prenoſcētiā futuroꝝ cōuerti qꝫ per miracula. Jpſi enim demones et aliq̄ hoīes eorum auxilio: aliqua mira precēdere poſſunt: ſed futura ꝑdicere ſolius diuine virtutis opus eſt. Jſa. 49. Uentura quoqꝫ annunciate: et dicemus qꝫ dij eſtis. ꝑ Coꝝ. 14. ꝓphetie date ſūt fidelib⁹. Et inde eſt qꝫ dn̄s nō per miracula: ſed per ꝑnūciationē occultoꝝ Nathanaelem ad fidē trahit. Et ideo dicit de eo [Ecce uere iſraelita zc̄.] Ubi tria occulta ei inſinuat. ſ. occulta preſentis: que ſunt in corde preterita facta: et futura celeſtia. Que quidē tria ſcire diuinum eſt et nō humanū opus. Occulta qdeꝫ ꝑſentia inſinuat ei cum dicit [Ecce uere iſraelita in quo zc̄.] Ubi quidem primo ponit̄ chꝛiſti ꝑnunciatio. Scdō vō Nathanaelis inqſitio ibi [Unde me noſti?] Dicit ergo circa primū [Uidit ieſus nathanael zc̄.] Quaſi anteqꝫ ad ipſum ꝑueniret. et dicit de eo [Ecce uere iſraelita zc̄.] Dicit autē hoc de eo anteqꝫ ad ipꝫ ꝑueniret: qꝛ ſi dixiſſet hoc poſtqꝫ ad ieſum ꝑueniſſet: potuiſſet credere Nathanael qꝫ hoc ieſus audiuiſſet a philippo. Dicit auteꝫ [Ecce uere iſraelita in quo dolus non eſt.] Jſrael autem duas interpretationes habet. Uno enim modo interpretat̄ rectiſſimus. Jſa. 44. Noli timere ſerue me⁹ rectiſſime quē elegi. ubi dicit gloſa qꝫ iſrael īterpretat̄ rectiſſimus. Alio mō iſrael īterpretat̄ vir vidēs deum. et ſm utrūqꝫ Nathanael eſt uere iſraelita. Quia enim ille dicit̄ rectus in quo non eſt dolus. Jdeo dicitur [Uere iſraelita in quo dolus nō eſt.] quaſi dicat. uere repreſentans genus tuū: quia tu es rectus et ſine dolo. Quia vō per mūditiā et ſimplicitatem homo deum videt. Jdeo dicit [Uere iſraelita.] i. tu es vir uere videns deum: qꝛ tu es ſimplex: et ſine dolo. Dicit autē [In quo dolus nō eſt] ne credat̄ qꝫ malitioſe dixerit. A naçareth pōt aliquod boni eē. ſed dubitans de ueritate ſolicitus. ℂ Auguſtin⁹ aūt aliter exponit. Manifeſtū eſt eni qꝫ oēs ſub peccato naſcunt̄. Jlli ergo dicunt̄ doloſi qui peccatū habētes in corde exterius fingūt ſe iuſtos. qui vō peccator eſt et ſe peccatoreꝫ confitet̄. non eſt doloſus. Dicit ergo [Ecce uere iſraelita in quo dolus nō eſt.] nō qꝫ peccatū nō haberet. Nō ꝗ illi medicus neceſſarius nō eſſet: qꝛ nemo ſic natus eſt: ut nullo medico indigeat: ſed in eo confeſſionē peccati laudauit. ℂ Conſequenter cum dicit. [Unde me noſti?] ponitur nathanaelis īquiſitio. Admirans enim nathanael virtutē dei in occultorū manifeſtatiōe: qꝛ hoc ſolius dei eſt. Hie. 17. Prauū eſt cor hominis et inſcrutabile: et qs cognoſcet illud? Ego dn̄s zc̄. et ꝑ. Reg. 16. Homines vident ea que apparent: deus aūt intuet̄ cor. Et ideo querit [Unde me noſti?] In quo cōmendatur Nathanaelis humilitas qꝛ licꝫ laudaret̄ nō eſt elatus: ſed laudē ꝓpriā ſuſpectā habuit. Cōtra qd̄ dicit̄ Jſa.

Cōuerti ad chꝛm̄ aliq̄ 2ᵒ.

Demones et aliq̄ hoīes eorū auxilio aliq̄ mira ꝑcedē poſſūt: ſꝫ futura ꝑdicē ſoli⁹ diuine virtutis opus eſt.

Jſrael interp̄tat̄ rectiſſim⁹

Jſrael interp̄tat̄ vir videns deum.

Expō Aug.

3°. Popule meus qui beatum te dicunt: ipſi te deci piunt. ¶ Preterea vo abſentia inſinuat. cum dicit [priuſq̃ te philippus uocaret rc̄.] Ubi primo ponitur denunciatio chriſti. Secūdo cōfeſſio nathanaelis ibi [reſpōdit ei nathanael ꝛ ait. Rabi tu es filius dei.] ¶ Circa primū ſciēdū eſt ꝙ Nathanael poſſet habere duplicē ſuſpitionē de chriſto. Unaꝫ ꝙ dixiſſet chriſt° premiſſa uolens ei blandiri ꝛ ad amicitiā ſuā trahe. Aliā ꝙ ea que dixit ſup̄ ab alio cognouiſſet. Ut ḡ ſuſpitioneꝫ auferat ꝛ ad altiora erigat illa occulta manifeſtat: que nullus niſi diuinitus ſcire potuiſſet: ea videlicet que ſtatim circa ipſum nathanaelem cōtigerant. Et hoc eſt quod dicit [priuſq̃ te philippus uocaret: cum eſſes ſub ficu: vidi te.] ¶ Ad litteraꝫ enim ſub arbore fici fuerat nathanael: cū a philippo uocaret: ꝙ chr̄s vtu te diuinitatis cōiecerat. q: (ut dicit̄ Ecc. 33. Oculi dn̄i multo lucidiores ſup ſolē rc̄. ¶ Myſtice autē per ficū deſignat̄ peccatū: tuꝫ q: iuenimus arborē fici maledictā folia ſola hn̄teꝫ ꝛ nō fructū Mat. 21. qd̄ factū ē ī figurā pctī: tū q: Adā ꝛ Eua cū peccaſſent de folijs fic° ꝑiſomata fecerunt. Dicit ergo [cū eſſes ſb̄ ficu.] i. ſub vmbra pctī anteq̃ ad grām uocat° eſſes. [Ego vidi te.] ſ. oculo mīe. Nam ipſa dei ꝑdeſtinatio oculo pietatis reſpicit predeſtinatos ſub peccatis vinctes. Eph. 1. Elegit nos rc̄ ante mūdi ꝯſtitutionē rc̄. Et de iſto oculo loquit̄ hic [Uidi te] ꝑdeſtinādo. ſ. ab eterno. Uel ſm Grego. [Cū eſſes ſb̄ ficu.] i. ſub vmbra legis [vidi te] Heb. 10. Umbrā hn̄s lex rc̄. Statim aūt nathanael ad hoc ꝯuerſus: ꝛ ṽtutē diuinitatis in chr̄o cognoſcēs ī uocē ꝯfeſſiōis ꝛ laudē ꝓrumpit dicēs [Rabi tu es fili° dei.] Ubi tria ꝯſiderat de chr̄o. ſ. plenitudinem ſcīe cū dicit [Rabi] qd̄ iterp̄tat̄ magr̄: ac ſi dicat. ꝑfect° es in ſcīa. Jā ꝑſentiebat qd̄ dꝫ Mat. 23. Magiſter nr̄ vn° eſt chr̄s. ¶ Scd̄o excellētiam ſingularis grē. cū dicit [Tu es fili° dei.] Nā ꝙ hō ſit fili° dei per adoptionē nō eſt niſi grē: ꝛ etiā eſſe filiū dei per vnionē: qd̄ eſt ꝓpriū hoī chr̄o: ꝑ grēꝫ eſt. Quia nō ex aliqb° ꝑcedētibus meritis: ſed per grām vnionis hō ille eſt fili° dei. ¶ Tertio vo īmēſitatē potentie cū dicit [Tu es rex iſrael.] i. expectatus ab iſrael in regē ꝛ defēſorē. Dan. 7. Ptās eius ptās eterna rc̄. ¶ Sꝫ circa hoc īſurgit qō ſꝫ Criſ. Cū petrus qui poſt multa miracula: poſt magnaꝫ doctrinā ꝯfeſſus fuit qd̄ hic cōfitet̄ Nathanael de chr̄o [tu es fili° dei] meruit beatificari dicēte dn̄o beat° es ſimon bariona rc̄. Cur ꝛ Nathanael: qui ſimile dixerat añ viſa miracula ꝛ ꝑceptā doctrinā beatificat° non fuit? ¶ Et ad hoc rn̄det Criſoſtomus ꝙ hui° cā eſt: q: lꝫ eadē uerba nathanael ꝛ petrus ꝓtulerint: nō tn̄ fuit eadē intētio utriuſq̃. Petrus qdē ꝯfeſſus chr̄m eē filiū dei uerū ꝑ nāꝫ nō a ſemetipſo loquēs: ſed ꝑ̄na iſpirat° grā tot° ſpūalis effectus eſt: ut. ſ. ſic eēt hō ꝙ tn̄ eſſet uerus de°. Hic autē ꝯfeſſus eū eē filiū dei per adoptionē ſm illud pſal. Ego dixi dij eſtis rc̄. Et hoc pꝫ per ṽba ſequētia. Si enī itellexiſſet eū eē filiū dei ꝑ nāꝫ: nō iduxiſſet: tu es rex iſrael ſolū: ſed tot° mundi. Hoc etiā pꝫ. Quia ad fidē petri chr̄s in hoc addidit q̄ſi ꝑfectā exn̄teꝫ: ſed eccīaꝫ dixit ſe fabricaturū eē in ꝯfeſſione illi°. Sꝫ nathanaelē q̄ſi maiori ꝑte ſue cōfeſſionis deficiēte eleuat ad maiora. ſ. ad cognitionē diuinitatis ſue. Uñ dicit [Maius his videbis.] Ubi notat̄ tertiū. ſ. īſinuatio futuroꝝ. q̄ſi dicat: qa dixi tibi ꝑterita: credis me eē filiū dei ꝑ adoptioēꝫ ꝛ regē iſrael tm̄: ſed ducam te ad maiorē cognitionē: ut. ſ. credas me filiū dei nālē ꝛ regē oīuꝫ ſeculorū. Et iō ſequit̄. [Amē amen dico uobis videbitis celū apertuꝫ rc̄.] Ubi ſm Criſ. vult ꝓbare dn̄s ꝙ ſit uer° dei fili° ꝛ deus. Angeloꝝ enī eſt ꝓpriū miniſtrare ꝛ ſubijci. pſal. Bn̄dicite dn̄o oēs angeli ei° miniſtri eius q facitis uolūtateꝫ ei°. Cū ergo videbitis ꝙ angeli adminiſtrabunt mihi: certū erit uobis ꝙ ſum uer° filius dei. Heb. 1. Cū introducit ꝑmogenitū in orbē terre dicit adorent rc̄. ¶ Sed qñ viderūt hic apl̄i? Uiderūt inq̃ in paſſione: quādo angelus affuit illi ꝯfortans eū. Luc. 22. Itē in reſurrectione: qñ apl̄i inuenerūt duos angelos ſtantes ſupra ſepulchrū. Silr̄ in aſcēſione: qñ dixerūt apl̄is Act. 1. Uiri galilei qd admiramini aſpiciētes in celū. hic ieſus qui aſſumpt° eſt a uobis in celum rc̄. Et q: de ꝑteritis ei mira iā dixerat magis ei credibile fuit qd̄ ꝓnūciat de futuro cū dicit [videbitis] Euidēs enī argumētū eſt uera dicere de futuris q de occultis ꝑteritis manifeſtauerat ṽitatē. Dicit aūt ſup filiū hoīs angelos aſcēdentes ꝛ deſcēdentes. Quia ſm carnē mortalē paulo minorat° eſt ab angelis: ꝛ intātū angeli aſcēdūt ꝛ deſcēdūt ſup eum. Sed ſm ꝙ eſt fili°: ipſe ſup angelos eſt (ut dictum eſt.) ¶ Scd̄m Augm̄. aūt pulchre in ṽbis ꝑdictis ſuā diuinitatē manifeſtat. Legit̄ enī Gen. 28. ꝙ Jacob vidit ſcalā ꝛ āgelos aſcēdētes ꝛ deſcēdētes. Et Jacob itelligēs qd vidit. ſurgēs vnxit lapidē oleo ꝛ deīde dixit. uere dn̄s ē in loco iſto. lapis iſte chr̄s eſt: quē reprobauerūt edificātes. ꝛ eſt vnct° oleo inuiſibili ſpūs ſcī. Sed erigit̄ in titulū: q: futur° erat eccl̄ie fundamētū (ut dicit̄ p° ad Coꝝ. 3.) Fūdamētū aliud nemo pōt ponere ꝑter id qd̄ poſitū ē rc̄. Angeli aūt aſcēdūt ꝛ deſcēdūt inquātuꝫ ei adſunt obſequēdo ꝛ miniſtrādo. Dic̄ ergo [Amē amē dico uobis rc̄.] q̄ſi dicat: q: uere iſraelita es. attende ad id qd̄ iſrael vidit: ut. ſ. credas me illū eſſe: qui eſt ſignificat° per vnctū lapidē a Jacob. Nā tu etiā videbis ſup ipm̄ angelos aſcēdētes ꝛ deſcendentes. Ul̄ angeli ſunt ꝑdicatores ſꝫ Augm̄ ꝑdicātes chr̄ꝫ Iſa. 18. Ite angeli ueloces rc̄. Qui qdē aſcēdūt ꝑ cōtēplationē ſicut paulus aſcēderat uſq̃ ad tertiū celū (ut dicit̄ 2. Coꝝ. 12.) Deſcēdūt ꝑ ꝓximoꝝ eruditionē ſup filiū hoīs. i. ad honorē chr̄i: q: ut dicitur. 2. Coꝝ. 4. Nō enī ꝑdicam° noſipſos rc̄. Sꝫ ut aſcēdāt ꝛ deſcēdāt apertū eſt celū: q: opꝫ ꝙ grā celeſtis dei ꝑdicatorib°: ut aſcēdāt ꝛ deſcendāt. Pſal. Celi diſtillauerūt rc̄. Apoc. 4. Poſtea vidi celū apertū rc̄. ¶ Rō aūt: q̄re Nathanael nō eligit̄ in apoſtolū poſt tātam fidei cōfeſſionē: iſta eſt. Quia chr̄s noluit ꝙ mūdi cōuerſio ad fidē aſcriberet̄ humane ſapie: ſed ſolū potētie dei. Et ideo nō uoluit nathanaelē in lege ꝑitiſſimū in apl̄m eligere: ſed ſimplices ꝛ indoctos elegit (ut dicit̄ p° Coꝝ. p°) Non multi ſapientes rc̄.

Et die tertia nuptie facte ſūt in chana galilee.

LEC.I.

Supra Euāgeliſta oſtēdit dignitatē uerbi incarnati ꝛ euidētiā ei° multiplicit. Hic ꝯñter incipit determinare de effectib°: ꝛ opib° qbus manifeſtata eſt mūdo diuinitas uerbi icarnati. Et ꝑmo narrat ea que chr̄s fecit in mūdo viuēdo ad manifeſtationē ſue diuinitatis. Scd̄o quō chr̄s ſuā diuinitateꝫ mōſtrauit moriēdo. ꝛ hoc a 12. caplo. ꝛ ultra. Circa ꝑmū duo facit. Primo enī oſtēdit chr̄i diuinitateꝫ

Margin notes: Hēbus ī ſolio (beside "cū eſſes ſub ficu"); Senſus myſticus.; Fic° myſtice, pctī deſignat; Expō Greg.; Rabi īterpretat̄ magiſter.; Qō Criſ.; Rūſio Criſ.; Angeloꝝ proprium ē ſubijci ꝛ miniſtrare.; Expō Aug. Predicatores ſūt angeli.

quātū ad dñium qđ habuit ſupra nām. Scđo q̄
tū ad effect⁹ grē. ⁊ hoc in 3° caplo ibi [Erat hō ex
phariſeis nomīe ⁊c̄.] Dñiū aūt chr̄i ſup nām pro
ponit̄ nobis per hoc q̄ naturā mutauit. Que q̄dē
mutatio facta eſt a chr̄o i ſignū. Pmo diſcipulis ad
ꝯfirmādū. Scđo v̄o turbis ad credēdū ibi [Poſt
hoc deſcēdit capharnaū.] ❡ Mutatio aūt nāe ad
ꝯfirmādos diſcipulos in q̄buſdā nuptijs facta ē
in q̄b⁹ ꝯuītit aquā in vinū. Et h̄ eſt qđ dicit [Nu
ptie facte ſunt ⁊c̄.] Ubi p̄ deſcribunt̄ nuptie. Se
cūdo illi qui nuptijs īterfuerūt ibi [Erat aūt mr̄ ie
ſu ibi.] Tertio deſcribit̄ ip̄m miraculū patratū ibi
[⁊ deficiēte vino ⁊c̄.] Deſcribit aūt nuptias. Prio
q̄dē quātū ad tp̄s. Un̄ dicit [Et die tertio nuptie fa
cte ſunt.] ſ. poſtq̄ p̄dicta de uocatione diſcipuloꝝ
fecerat. ❡ Poſtq̄ enī manifeſtat⁹ fuerat teſtimonio
ioānis uoluit etiā ſeip̄m manifeſtare. Si v̄o quan
tū ad locū. vn̄ dicit [In chana galilee.] Galilea nā
q̄ ꝓuincia eſt: chana viculus q̄dā in ip̄ſa ꝓuincia.
❡ Quātū aūt ad l̄ram p̄ncī ſciendū eſt q̄ circa tē
pus p̄dicationis chr̄i eſt duplex opinio. Quidam
nāq̄ dicūt q̄ a baptiſmate chr̄i uſq̄ ad paſſionē
ei⁹ fuerint duo anni ⁊ dimidius. Et ſm̄ hos hoc
qđ hic legit̄ de nuptijs eodem anno factū eſt: quo
chr̄s baptiçatus eſt. Sed his ꝯtrat̄ ſnia ⁊ ꝯſuetu
do eccl̄e. Nā in feſto epiphanie triū miraculoꝝ
cōmemoratio fit. ſ. adorationis magorū: que fuit
pmo anno natiuitatis dñice ⁊ baptiſmi chr̄i quo
baptiçatus eſt eodē die reuolutis trigīta annis. ⁊
de nuptijs que ſunt facte eodē die reuoluto anno:
ex quo ſequit̄ q̄ ad min⁹ vnus annus elapſus fuit
a baptiſmo uſq̄ ad nuptias. In quo quidē anno
nil aliđ legit̄ dñs feciſſe: niſi qđ dicit̄ Mat. 4. de ie
iunio in deſerto: ⁊ de tentatiōe a diabolo: ⁊ ea que
hic ioānes refert de teſtimonio baptiſte ⁊ ꝯuerſi
one diſcipuloꝝ. A nuptijs aūt cepit publice predi
care ⁊ miracula facere uſq̄ ad paſſionē: ita q̄ duo
bus annis cū dimidio publice predicauit. ❡ My
ſtice aūt per nuptias itelligit̄ coniūctio chr̄i ⁊ eccl̄e
q̄ꝛ (ut dicit apoſtolus p̄ͤ Coꝝ. 5.) Sacramētū hoc
magnū eſt. Dico aūt in chr̄o ⁊ eccl̄ia. Et illud q̄dē
matrimoniū initiatū fuit in utero virginali: qn̄ de
us pr̄ filio humanā nām viniuit in vnitate ꝑſone.
vn̄ hui⁹ coniūctionis thalamus fuit uterus virgina
lis. pſal. In ſole poſuit tabernaculū ſuum. De iſtis
nuptijs dicit̄ Mat. 22. Sile eſt regnū celoꝝ hoī re
gi qui fecit nuptias filio ſuo. Tūc. ſ. qn̄ de⁹ pr̄ hu
manā nām uerbo ſuo copulauit in utero virgina
li. Publicatū autē fuit: qn̄ eccl̄ia ſibi ꝑ fidē coniūcta
eſt. Oſee. 2. Sponſabo te mihi in fide ⁊c̄. De iſtis
nuptijs dr̄ Apoc. 19. Beati qui ad cenā nuptiarum
agni ⁊c̄. Uenerūt nuptie agni ⁊c̄. Cōſumatū autē
erit: qn̄ ſpōſa. i. eccl̄ia introducet̄ in thalamū ſpōſi
in celeſtem. ſ. gloriam. ❡ Nec uacat a myſterio q̄
die tertio nuptie facte ſūt. Prim⁹ nāq̄ dies eſt tp̄s
legis nature. Scđs tēpus legis ſcripte. Tertius v̄o
dies tēpus grē: in quo dñs icarnatus nuptias ce
lebrauit. Oſee. 6. Uiuificabit nos poſt duos dies
⁊c̄. ❡ Locus aūt cōgruit myſterio. Chana enī iter
pretat̄ ꝫelus. Galilea v̄o trāſmigratio. In ꝫelo er
go trāſmigrationis hē nuptie celebrant̄ ut denū
ciet eos maxime chr̄i coniūctione dignos exiſtere
qui ꝫelo pie deuotiōis feruētes trāſmigrāt de ſta
tu culpe ad grāꝫ eccl̄e. Ecc̄. 24. Trāſite ad me oēs
qui ꝯcupiſcitis me ⁊c̄. Et de morte ad vitā. i. de
ſtatu imortalitatis ⁊ miſie ad ſtatū imortalitatis ⁊
glie. Apoc. 21. Ecce noua facio oīa. ❡ Conſ cū dic̄

Galilea ē q̄dā ꝓuincia. Chana ē viculus q̄dā illius ꝓuincie. Expō l̄ralis. Opiones circa tp̄s p̄dicationis chr̄i.

Expō myſtica.

Chana iter p̄tatur ꝫelus. Galilea interp̄tat̄ trāſmigratio.

❡ Et erat mater ieſu ibi. Uocatus eſt aūt ie
ſus ⁊ diſcipuli eius ad nuptias.

❡ Deſcribunt̄ ꝑſone īuitate: ubi agit̄ de trib⁹. ſ. de
mr̄e: de ieſu: de diſcipulis. De mr̄e q̄dē cū dicit [Et
erat mr̄ ieſu ibi.] Que quidē premittit̄: ut oſtēdat
q̄ ieſus adhuc ignot⁹ erat: ⁊ non uocatus ad nu
ptias: ſicut īſignis ꝑſona: ſꝫ ex quadā familiarita
te tanq̄ not⁹ ⁊ vn⁹ alioꝝ. Sicut enī uocauerūt ma
trē: ita ⁊ filiū. Uel forte pri⁹ īuitat̄ mr̄: q̄ꝛ ambigo
bāt de ieſu: an īuitatus uēturus eēt ad nuptias ꝓ
pter ſummā religioſitatē: quā videbāt in eo: ⁊ q̄a
nō viderūt cū ſe imiſcuiſſe ꝯuiuijs. Et iđ puto q̄
pmo ꝯſuluerūt mr̄em an ieſus eēt uocādus. Et iđ
ſignāter dixit euāgeliſta pmo mr̄eꝫ adeē iā in nu
ptijs: ⁊ ieſū poſtmodū fuiſſe uocatū. Et hoc eſt qđ
ſequit̄. [Uocat⁹ eſt ieſus.] Uoluit āt chr̄s nuptijs
intereſſe. Primo quidē ut daret nobis humilitatis
exemplū. Neq̄ enī ad dignitatē ſuā reſpiciebat.
Sed quō dignat⁹ eſt formā ſerui accipe: nō dedi
gnat⁹ eſt ad nuptias uenire ſuoꝝ (ut dic̄ Criſ.) Et
iđ Aug. Erubeſcat hō eē ſup̄b⁹: qm̄ fact⁹ eſt hūilis
de⁹. Nā īter cet̄a hūilia q̄ fecit fili⁹ v̄gis uenit ad nu
ptias q̄ eas cū eēt apud pr̄eꝫ īſtituit in ꝑadiſo. Et
de h̄ exēplo dr̄ Mat. 11. Diſcite a me: q̄ꝛ mitis ſuꝫ ⁊
hūilis corde. ❡ 2° v̄o: ut errorē q̄rūdā excluderet q̄
nuptias dānāt: q̄ꝛ (ut dicit Beda) Si thoro imacu
lato ⁊ nuptijs debita caſtitate celebratis culpa īeēt
nequaq̄ dñs ad has uenire uoluiſſet. Quia ḡ ad
nuptias uēit īſinuat q̄ ſit dānabilis coꝝ ꝑfidia q̄
nuptijs detrahūt. p̄ͤ Coꝝ. 7. Nō peccat mlīer ſi nu
bat. ❡ De diſcipulis v̄o agit̄ cū dicit [Et diſcipuli
ei⁹.] ❡ Myſtice āt in nuptijs ſpūalib⁹ eſt mr̄ ieſu v̄
go. ſ. btā ſic nuptiaꝝ ꝯſiliatrix: q̄ꝛ ꝑ ei⁹ itercēſſionē
ꝯiūgitur chr̄o ꝑ grāꝫ. Ecc̄. 24. In me oīs ſpes vite
⁊ v̄tutis. Chr̄s āt ſicut uer⁹ aīe ſpōſus (ut dr̄. j. 3.)
Qui hꝫ ſpōſaꝫ ſpōſus ē. Diſcipli v̄o: ut ꝑanimphi
q̄ſi ꝯiūgētes eccl̄iaꝫ chr̄o. De q̄b⁹ vnus dicebat. 2.
Coꝝ. 11. Deſpōdi uos vni viro ⁊c̄. ❡ Et q̄ꝛ in iſtis
nuptijs mālib⁹ aliq̄d de miraclō ꝑtīet ad mr̄eꝫ: ali
q̄d ad chr̄iꝫ: ⁊ aliq̄d ad diſciplos. ❡ Iđ ꝯnr̄ cū dic̄

Myſtica expoſitio.

❡ Et deficiēte vino dicit mater ieſu ad eum
Uinum non habent.

❡ Oñdit q̄d ꝑtīeat ad mr̄eꝫ: q̄d ad chr̄m: ⁊ q̄d ad
diſciplos. Ad mr̄eꝫ q̄dē ꝑtīet miracli p̄curatio. Ad
chr̄iꝫ āt miracli cōſumatio ⁊ h̄ ibi [Erāt ibi lapidee
idrie. 6. ⁊c̄.] Ad diſcipulos v̄o miracli icōteſtatio
ibi [Hoc fecit initiū ⁊c̄.] ❡ Geſſit ergo q̄tū ad pmū
mr̄ chr̄i mediatricis ꝑſonā. Et iđ duo fac. p̄ enī in
terpellat ad filiū. 2° erudit miſtros ibi [⁊ dic̄ mr̄ ei⁹
⁊c̄.] Circa pmū q̄dē duo ponunt̄. p̄ mr̄is interpella
tio. 2° filij r̄nſio ibi [Dic̄ ei ieſus. q̄d mihi ⁊c̄.] ❡ In
mr̄e aūt iterpellāte p̄ q̄dē nota pietatē ⁊ miām. Ad
miām enī ꝑtīet ut q̄s defectū alteri⁹ reputet q̄ſi ſuū
Miſericors enī dr̄ q̄ſi miſerū hn̄s coꝛ ſup miſia al
teri⁹. 2. Coꝝ. 11. Quis īfirmat̄ ⁊ ego nō īfirmor? Q̄ꝛ
ergo v̄go btā miā plena erat: defect⁹ alioꝝ ſubleua
re uolebat: ⁊ iđ dic̄ [Deficiēte vino dic̄ mr̄ ieſu ad
eū.] ❡ 2° reuerētiā ei⁹ ad chr̄m. Ex reuerētia enim
quā ad deū hēm⁹: ſufficit nobis eī tm̄ defect⁹ nr̄os
exponē ſm̄ illđ p̄s. Dñe an̄ te oē deſideriū meū.
Qualit̄ aūt nob̄ de⁹ ſubueniat: nō eſt nr̄m inq̄rere
q̄a ſic dr̄ Ro. 8. Quid orem⁹ ſic op꞉ neſcim⁹. ⁊ iđ
mr̄ ei⁹ defectū alioꝝ ſimplr̄ expoſuit dicēs. [Uinū
nō hn̄t.] ❡ 3° v̄gis ſolicitudinē ⁊ diligētiā: q̄ꝛ uſq̄
ad extremā neceſſitatē nō diſtulit: ſꝫ deficiēte vino
i. dū eēt in deficiēdo: iuxͣ illđ qđ dr̄ in p̄s. de eo. Ad
iutoꝛ in opoꝛtunitatib⁹ in tribulatiōe. ❡ Sed q̄n

Mater chr̄i miſericors erat q̄ꝛ alioꝝ defect⁹ ſubleuare uolebat.

Mr̄ chr̄i fuit reuerēs q̄ꝛ ex reuerētia quā chr̄o habebat tm̄ vini defectū expoſuit.

Mr̄ chr̄i fuit ſolicita ⁊ dili gēs q̄ꝛ uſq̄ad extremā neceſſ

ſicut ad deſta bit: ſ; deficiebat vino. i. defecit ſu deficiendo ei ſui filio. vinuz non habet.

Criſo^o q̄re añ nō icitauit chr̄m ad miracula. Nā de
ṽtute ei^o erat iſtructa p angelū ꝛ ꝯfirmata p mlta
q̄ viderat circa ip̄m fieri: q oia ꝯſuabat ꝯferēs in
corde ſuo: ut dī Luc. 2. Cui^o rō eſt: q2 antea: ut vn^o
alioꝝ ꝯuerſabat: vñ q2 nō viderat tp̄s optunū h̄
facere diſtulit. Nunc vo poſt ioānis cōteſtationē3:
ꝛ poſt diſcipuloꝝ ꝯuerſionem cōfidēter chriſtum
ad miracula facienda prouocat: gerēs in hoc figu-
rā ſynagoge que eſt mr̄ chr̄i. (Nā familiare eſt iu-
deis miracla regrē.) p^e Coꝛ. 1. Judei ſigna querūt.
Dicit ergo ei [Uinū nō hn̄t.] Ubi ſciēdu3 eſt ꝙ añ
īcarnationē chr̄i triplex vinū deficiebat. ſ. iuſtitie:
ſapie ꝛ charitatis ſeu grē. ℂ Uinū eni3 mordicat.

Uinū mordicat ꝛ qn̄tu3 ad hoc iuſtitia dī.

Et quātū ad hoc iuſtitia dī vinū. Luc. 10. Sama-
ritanus vinū ꝛ oleū appoſuit vulnerib^9 ſauciati. i.
cū dulcedie mie ſeueritatē iuſtitie. p̄s. Potaſti nos
vino cōpūctionis. ℂ Uinū ēt letificat coꝛ. iuxta il-
lud pſal. Uinū letificat coꝛ hoīs. ꝛ q̄ntū ad hoc dī
ſapia cui^o meditatio maxime letificat. Sap̄. 8. Non
hēt amaritudinē ꝯuict^9 illius. ℂ Uinū ſitr iebriat.
Cant. 5. Bibite amici ꝛ iebriamini chariſſimi. ꝛ ſm
hoc charitas dicit vinū. Cant. 5. Bibi vinū meū cū
lacte meo. Et dī charitas etiā vinū rōne feruoris.
Zacharie. 8. Uinū germinās ṽgines. Et qdē iuſti-
tie vinū deficiebat in ueteri lege in qua iuſtitia im-
pfecta erat. S3 chr̄s eā pfecit. Mat. 5. Niſi abunda
uerit iuſtitia ueſtra plus q̄ ſcribarū ꝛc̄. Deficiebat
etiā vinū ſapie que erat occulta ꝛ figuralis. Quia
(ut dī p^e Coꝛ. 10.) Oia in figura ꝯtingebant illis.
S3 chr̄s eā manifeſtauit. Mat. 8. Erat enim docēs
eos: ſicut ptātē hn̄s ꝛc̄. S3 ꝛ vinū charitatis defici
ebat ibi: q2 accepant ſp̄m ſuitutis tm̄ in timore:
S3 chr̄s aquā timoris ꝯūtit i vinū charitatis: qñ
dedit ſp̄m adoptionis filioꝝ in quo clamam^9 ab
ba pr̄ (ut dī Ro. 8.) Et qñ charitas dei diffuſa eſt
in cordib^9 nr̄is. ita dī Ro. 5. ℂ Cōſequēter cū dic̄.

Uinū letificat coꝛ ꝛ q̄ntu ad hoc dī ſapia. Uinū iebriat ꝛ ſm hoc dicit charitas.

ℂ Dicit ei ieſus. Quid mihi ꝛ tibi eſt muli
er? Nondum uenit hora mea.

ℂ Ponit rn̄ſio chr̄i. Ex qua qdē rn̄ſione triplicis
hereſis occaſio ſūpta eſt. Manichei nāq3 dicentes
chr̄m nō habuiſſe uerū coꝛp^9: ſed fantaſticū. Et ua
lētin^9 aſſerēs chr̄m attuliſſe coꝛp^9 celeſte dic̄ ꝙ q̄n-
tū ad coꝛp^9: chr̄s nihil ptinet ad ṽginē. Et hui^9 er
roris fulcimētū ſumit p h̄ qd̄ dicit ei ieſus [Quid
mihi ꝛ tibi eſt mulier.] q.d. Nihil a te ſuſcepi. Sed
hoc eſt ꝯtra auctē ſacre ſcripture. Dī enim Gal. 4.
Miſit deus filiū ſuū factū ex mulie. nō eni3 poſſet
dici ex ea fact^9 niſi ex ea aliqd ſūpſiſſet. ℂ Arguit
aūt pmo ꝯtra eos Aug^9 dicēs: Quō ſcitis ꝙ dn̄s
dixit [Quid mihi ꝛc̄.] Rn̄^o. Quia ioānes euāgeli
ſta hoc narrat. S3 ipſe etiā euāgeliſta dicit de ṽgi-
ne: ꝙ erat mr̄ ei^9. Si ergo credis euāgeliſte in eo ꝙ
narrat ieſum dixiſſe mr̄i [Quid mihi ꝛ tibi eſt mu
lier?] Credas etiā in hoc ei qd̄ dicit [Et erat mr̄ ie
ſu ibi.] ℂ Ebion aūt dicēs ex viri ſemine chr̄m
ꝯceptū. Et Eluidius qui dicit ꝙ ṽgo poſt ptū nō
pmāſit ṽgo: ſūpſerūt erroris fulcimētū ex hoc qd̄
dicit [mulier.] qd̄ videt coꝛruptionē iportare: ſed
hoc eſt falſum. Quia mulier in ſacra ſcriptura qñ
q̄ iportat ſolū ſexū femineū: ſm illō Gal. 4. Factū
ex mulie ꝛc̄. Ex hoc patet ēt p hoc ꝙ adā ad deu3
loquēs de eua dixit. Mulier quā dediſti mihi ꝛc̄.
Gen̄. 3. Cōſtat enim tūc euā adhuc ṽginē fuiſſe cū
adhuc eēt in padiſo: ubi nō cognouerat eā. Unde
hoc qd̄ hic dicit [Mulier.] nō iportat coꝛruptio-
nē: ſed determinat ſexū. ℂ Sūpſerūt etiā priſiani
ſte erroris occaſionē ex hoc qd̄ dixit [Nō du3 uenit

Manicheoꝝ hereſis q ponebāt chr̄m nō habuiſſe ueꝝ coꝛp^9 ſed fantaſticum.

Hereſis ebiōis ꝛ Eluidij.

Erroꝛ priſcilianiſtarum.

hora mea.] dicētes oīa ex fato accidere: ꝛ facta ho
minū certis horis eē ſubiecta ꝛ etiā chr̄i. vñ ppter
hoc dixit [Nōdū uenit hora mea.] Sed hoc ē fal-
ſum de quolibet hoie: cū eni hō liberā electionem
hēat: libera aūt electio cōpetat ei ex hoc ꝙ rōne3 ꝛ
uolūtatē hēt: que qdē ſunt imālia: manifeſtum eſt
ꝙ hō quātū ad electionē nulli coꝛpi ſubijcit: ſed
potius dn̄at. Immālia enim nobiliora ſunt mali-
bus. Et iō dicit phs ꝙ ſapiēs dn̄at aſtris. S3 ꝛ p-
pterea hoc multominus locū hēt in chr̄o qui eſt
dn̄s ꝛ ꝯditoꝛ ſyderū. Uñ per hoc qd̄ dicit [Non-
dū uenit hora mea.] intelligit hora paſſionis ſibi
nō ex neceſſitate: ſed ſm diuinā pudētiā determi
nata. Cōtra eos etiā eſt qd̄ dicit Eccl. 33. Quare di
es diē ſupat ꝛc̄. ꝛ rn̄det a dn̄i ſcia ſepata ſunt. i. ex
diuina pudētia diſiuncta ſunt adiuuicē nō a caſu
ℂ His ergo excluſis iueſtigem^9 hui^9 dn̄ice rn̄ſio-
nis cām. [Quid mihi ꝛ tibi eſt mulier?] Et qdem
ſm Aug^m in ipſo ſunt due nāe: diuina. ſ. ꝛ huma-
na: ꝛ q̄uis idē chr̄s ſit in utraq3 nā: ea tn̄ que ꝯue
niūt ei ſm humanā nām: diſiuncta ſūt ab his que
cōueniūt ei ſm diuinā. Miracula aūt facere cōpe-
tit ei ſm diuinā nām quā accepit a p̄re: pati vo ſ3
humanā quā accepit a mr̄e. Et iō mr̄i exigēti mi-
raculū rn̄dit dicēs [Quid mihi ꝛ tibi eſt mulier.]
Ac ſi dicat. Illud qd̄ in me facit miracula nō acce
pi a te. ſed illud vñ patioꝛ. i. ſm ꝙ cōpetit mihi pa
ti. ſ. humanā nām a te accepi. Et iō tūc te cogno-
ſcam cū ipſa īfirmitas pēdebit in cruce. Et ideo ſb
dit [Nōdū uenit hora mea.] q.d. cū uenerit hora
paſſionis ibi te matrē recognoſcā. Uñ ꝛ in cruce
pendēs matrē diſcipulo cōmēdauit. ℂ Scd̄3 Cri-
ſoſtomū ṽo aliter exponit. Dicit enim ꝙ btā ṽgo
feruens ʒelo honoris filij uoluit ꝙ ſtatim antēq̄
opoꝛtunū eēt chr̄us miracula faceret. Et iō chr̄s
hoc dubiū ſapiētiori cauſa repſſit. Uoluit enim p̄
us facere miraculū q̄ ſcirei defectus. Quia ex hoc
fuiſſet minus notū ꝛ minus credibile. Et ideo di-
cit [Quid mihi ꝛ tibi eſt mulier.] q̄ſi dicat. Quid
me moleſtas? [Nōdū uenit hora mea.] i. nōdū co
gnitus ſum his qui adſunt. Sed neq3 defectu3 vi-
ni ſentiūt: ſine ergo pmo hoc ſentire: q2 cū neceſſi-
tatē cognouerint maius reputabūt bn̄ficium qd̄
recipiēt. Eccl. 8. Oi negocio tempus eſt. ℂ Quā-
uis aūt mater repulſa ſit: tn̄ de filij miſicoꝛdia nō
diffidit. ℂ Ideo ꝯñter monet miniſtros dicēs.

Expō Aug.

Expō Criſ.

ℂ Dicit mater eius miniſtris. Quodcunq3
dixerit uobis facite.

ℂ In quo qdē ꝯſiſtit totius iuſtitie pfectionē. Per
fecta nāq3 iuſtitia eſt chr̄o in oibus obedire. Exo.
24. Oia que pcepit nobis dn̄s faciemus. Hoc aūt
ṽbū [oia quecūq3 dixerit uobis ꝛc̄.] nō ꝯuenit di-
ci niſi de ſolo deo: hō eni aliqñ pōt errare. Uñ i ta
lib^9 que ſūt ꝯtra deū hoibus obedire nō tenemur
Act. 4. Op3 obedire deo magis q̄ hoib^9. Deo au
tē qui nō errat: nec falli pōt in oib^9 obedire debe-
mus. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Erant autem ibi lapidee idrie ſex poſite
ſecūdum purificationem iudeorum capiē-
tes ſingule metretas binas uel ternas.

ℂ Ponit ꝯſumatio miraculi per chr̄m. Circa qd̄ p̄
mo deſcribunt uaſa in qb^9 miraculū patratu3 eſt.
2° deſignat mā miraculi ibi [Dicit eis ieſus. Imple
te idrias aqua.] 3° īſinuat miraculi demrātio ꝛ ap-
probatio ibi [Dicit eis ieſus. Haurite ꝛc̄.] Uaſa aūt
in qb^9 miraculū patratū eſt ponunt ſex: ꝛ hoc eſt

Expõ lralis.

qđ dicͭ[Erãt aũt ibi rc̃.]Ubi ſciẽdũ ẽ q̃ ſicͭ Mat. 7.dĩ. Judei obſuabãt multas ablutiones corpa-les ⁊ baptiſmata calicũ ⁊ uaſoꝝ.Uñ qꝛ erãt in pa leſtina in q̃ eſt defect⁹ aq̃rũ:hẽbãt uaſa in qb⁹ ſua bat aq̃ puriſſima q̃ ſez uaſa crebro lauarẽt:⁊ iõ dicͭ q̃ erãt ibi ſex lapidee idrie.i.uaſa ad ↄſeruãdum aquã:ab idoꝛ qđ eſt aq̃[poſite ſm purificationẽ iudeoꝝ.]i.ad uſuȝ purificationis.[capiẽtes ſingu

Metros grece latine menſura dicit.

le metretas.]i.mẽſuras binas uel ternas.Metros enĩ grece mẽſura latine dicit.Et ut dicit Criſo⁹ ua ſa iſta deferunt ad tollẽdã miraculi ſuſpitionem. tum ꝑpter coꝝ puritatẽ:ne poſſet aliqs ſuſpicari q̃ aqua ſaporem vini ſumpſiſſet ex fecibus vini prius in eis repoſiti.(Nam uaſa illa erãt ſm purifi cationẽ.)⁊ iõ puriſſima oportebat ea eẽ:tũ etiaȝ ꝑ pter uaſoꝝ quãtitatẽ:ut euidẽter pateat q̃ aq̃ tot uaſoꝝ:in vinũ mutari nõ potuiſſet niſi v̾tute diui

Expõ myſtica.

na ℭ Myſtice v̾o per ſex idrias ſignĩ ſex etates ueteris teſtamẽti in qb⁹ erãt corda hoium recepti ua ſcripturarũ dei:pata ⁊ ꝑpoſita in exẽplo viuẽ di(ut dicit glo.)Hoc v̾o qđ dicͭ metretas ſȝ Aug^m refert ad trinitatẽ ꝑſonarũ.Et dicunt bine uel tne qꝛ qñq3 in ſacra ſcriptura tres ꝑſone diſtictim po nunt:ſm illud Mat.ult°.Baptiȥãtes eos in noie pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpũs ſci.Qñq3 v̾o duo tm̃.ſ.pr̃ ⁊ fili⁹: in qb⁹ itelligit ꝑſona ſpũs ſci qui eſt cõnexio am boꝝ ſȝ illud.J.14.Siqs ſermonẽ meũ ſeruabit:pr̃ meus diliget eũ rc̃.Uel binas ꝑpt duas ↄditio nes hoium iudeoꝝ.ſ.⁊ gẽtiliũ ex qb⁹ ꝑpagata eſt eccl̃ia.Uel ternas ꝑpt tres filios noe ex qb⁹ ꝑpa gatũ eſt hũanũ gen⁹ poſt diluuiũ.ℭ Cont cũ dicͭ.

ℭ Dicit eis ieſus. Jmplete idrias aqua: ⁊ impleuerunt eas uſq3 ad ſummum.

Queſtio

ℭ Agit de miraculi mã.ℭ Sed circa h̾ iſurgit qõ: q̃re nõ ex nihilo ſed ex mã p̃iacẽti hoc miraculuȝ

ſȝ⁹ Criſ. Ex nihilo aliqd facẽ mai⁹ eſt q̃3 facẽ aliqd ex ſbiecta materia.

factũ eſt?ℭ Ad qđ triplex rõ aſſignat.Una eſt ſȝ Criſo^m ⁊ lralis.Quia ex nihilo aliqd facẽ mai⁹ eſt ⁊ mirabilius q̃3 facẽ aliqd ex ſubiecta mã:ſed non eſt ita euidẽs ⁊ credibile mltis.Et iõ uolẽs magis credibile eẽ qđ fiebat:ex aq̃ fecit vinuȝ:capacitati

Dogmata Marchiõis ⁊ Manichei.

hoiuȝ ↄdeſcẽdẽs.ℭ Alia rõ eſt ad ↄfutãdũ puer ſa dogmata.Quidã nãq3 fũt)ut Marchion ⁊ ma nichei)qui dixerũt aliũ eẽ ↄditorẽ mũdi q̃3 deũ:⁊ oĩa viſibilia ab illo.i.diabolo ↄdita eẽ.Et iõ dñs plura miracula ⁊ ex ſubijs creatis ⁊ viſibilib⁹ fecit ut oſtẽdat ipſas ſubãs bonas eẽ ⁊ a deo creatas. ℭ Tertia rõ eſt myſtica.Jdõ enĩ noluit ex nihilo vi nũ facẽ:ſed ex aq̃ vinũ fecit:ut oſtẽderet ſe non oĩ-no nouã doctrinã cõdere ⁊ ueterẽ reprobare:ſed adiplẽ:ut dicit Mat.5.Nõ ueni ſoluẽ legẽ ſed adi plere.dũ qđ figurabat uet⁹ lex ⁊ ꝑmittebat:chr̃s exhibuit ⁊ apuit.Luc.ult°.Apuit illis ſenſuȝ ut i-telligerent rc̃.Uoluit aũt per miniſtros idrias im pleri aq̃:ut eos eius qđ fiebat teſtes hẽret.Uñ.J. dĩ[Miniſtri aũt ſciebãt rc̃.]ℭ Coñter cum dicit.

ℭ Et dicit eis ieſus.Haurite nũc: ⁊ ferte ar chitriclino:⁊ tulerunt.

Triclinium ẽ locus ubi ſũt tres ordies mẽſaꝝ. Cline i greco latine lect⁹ ſigr. Antiq̃ i lectis accũbẽtes comedẽ ↄſueuerunt.

ℭ Ponĩ miraculi publicatio:ſtatim enim q̃ idrie iplete ſunt aq̃ in vinũ ↄuerſa eſt.Et iõ ſtatim dñs miraculũ publicat dicẽs[Haurite nũc ⁊ ferte rc̃.] Ubi p̃mo ponĩ mãdatũ chr̃i examinatorẽ eligẽ-tis.2° ſniaȝ architriclini deguſtãtis ibi[Ut aũt gu ſtauit rc̃.]Dicit ergo eis.ſ.miſtris.[Haurite nũc.]ſ. vinum de idrijs[⁊ ferte architriclino.]ℭ Ubi ſciẽ dũ eſt q̃ triclinium eſt locus ubi ſũt tres ordies mẽ-ſarũ.Et dicĩ tricliniũ a triplici ordine lectoꝝ.Cli-

nẽ enĩ in greco lectũ ſignificat.Nã ãtiq in lectis ac cũbẽtes ↄſueuerãt comedẽ(ut maxim⁹ Ualerius narrat.)Et iõ dicũt i ſcripturis accũbẽ recũbẽ.Ar chitriclinus ergo dĩ p̃mus ⁊ p̃inceps iter ↄuiuas.

Architriclin⁹ ẽ p̃m⁹ iter ↄuiuas ſm Expõ Criſ.

ℭ Uel alr̃ ſm Criſo^m.Architriclin⁹ erat qui erat ordinatoꝛ ⁊ diſpẽſatoꝛ toti⁹ ↄuiuij.Quia v̾o ſoli-cit⁹ nõdũ aliqd guſtauerat:uoluit dñs q̃ ipſe iu-dicaret de eo qđ factũ erat:⁊ nõ ↄuiue:ne aliquis poſſet miraculo detrahẽ dicẽs eos ebrios eẽ ⁊ co-rũ ſenſus per comeſtionẽ corruptos:ita q̃ nõ poſ ſent diſcernẽ an vinũ eẽt uel aq̃.ℭ Sed ſm Aug^m

Expõ Aug.

architriclinus erat maioꝛ iter diſcũbẽtes(ut dictũ eſt.)⁊ iõ ut eius ſnĩa acceptabilioꝛ fieret:uoluit in eo qđ factũ erat hẽre ſniam p̃ſidẽtis.ℭ Myſtice

Expõ myſtica.

aũt qui hauriũt aquã ſũt p̃dicatores.Jſa.12.Hau rietis aq̃s rc̃.Architriclin⁹ aũt eſt aliqs legis pit⁹

Architriclin⁹ myſtice ẽ aliqs legis pit⁹.

puta Nichodem⁹:Gamaliel:⁊ Paulus.Dũ ergo ta lib⁹ v̾bũ euãgelij cõmittit:qđ latebat in lr̃a legis: q̃ſi vinũ de aq̃ factũ architriclino ꝑpinat:qui hoc deguſtans approbat fidẽ chriſti.ℭ Coñter cũ dicͭ

ℭ Ut ãt guſtauit architriclin⁹ aquã vinũ fcm ⁊ non ſciebat vnde eẽt:miniſtri aũt ſciebãt q hauſerãt aquã:uocat ſponſũ architriclin⁹:⁊ dicͭ ei.Omnis homo primũ bonũ vinũ po nit:⁊ cũ inebriati fuerint tũc id quod deteri⁹ eſt. Tu autẽ ſeruaſti bonũ vinũ uſq3 adhuc

ℭ Ponĩ examinãtis iudiciũ.Ubi p̃mo ingrit v̾ita tẽ facti.2° ꝑfert ſniam dicẽs[Ois hõ rc̃.]Dicit er-go[Ut aũt guſtauit architriclin⁹ aquã vinũ factũ: ⁊ nõ ſciebat vñ eẽt.]qꝛ ignorabat aquã vinum fa ctũ miraculo per chr̃m.[Miniſtri aũt ſciebãt.]Cu ius rõ eſt:qꝛ hauſerãt aquã.[Uocat ſpõſuȝ archi triclinus.]ut v̾itatẽ ingrat:⁊ de vino ſniam ꝑferat Uñ ſubdit[Ois hõ primũ bonũ vinũ rc̃.]Ubi ſȝ Criſo^m hoc ↄſiderãdũ eſt in miraculis chr̃i:q̃ oĩa ꝑfectiſſima fuerũt.Uñ ⁊ ſocrui petri ꝑfectiſſimam ſanitatẽ reſtituit:ita ut ſtatim ſurgens miniſtraret (ut dicĩ Mar.p̃.⁊ Mat.9.)palitico etiã ita ꝑfecte ſanitati reſtituit:q̃ ſtatim ſurgens ⁊ ſublato lecto iret in domũ ſuã(ut dicĩ Jo.5.)Hoc etiã i iſto mi-raclo appe̾ret:qꝛ nõ q̃lecũq3 vinũ de aq̃ fecͭ:ſȝ op timũ qđ poterat eẽ.Et iõ dicit architriclin⁹[Ois hõ primũ bonũ vinũ ponit:⁊ cũ inebriati fuerint tũc id qđ deterius eſt.]Quia minus bibũt.Et q̃a

Vinũ bonũ i q̃titate ſũptũ cũ q̃titate ci-bi magis g̃uat

vinũ bonũ in quãtitate ſũptũ cũ q̃3titate cibi ma-gis grauat.q.d.Uñ eſt tale vinũ[qđ tu ſeruaſti uſ q3 adhuc.]ↄtra ↄſuetudinẽ.ſ.faciẽs.ℭ Cõpetit au tem myſterio.Nã aliqs dicĩ myſtice primo bonũ vinũ ponere:qui alios decipe intẽdẽs errorẽ quẽ intẽdit nõ ꝑponit primo:ſed que alliciãt audito-res:ut poſtq3 inebriati ⁊ allecti fuerint ad ↄſenſum ſue intẽtiõis ꝑfidiã manifeſtet.Et de iſto vino di cĩ Prouer.23.Jngrediĩ blãde:⁊ in nouiſſimo rc̃. Dicĩ aũt aliqs primo bonũ vinũ ponere:q a p̃n-cipio ſue ↄuerſionis ſcẽ ⁊ ſpũalr̃ viuere incipiens tandẽ in vitã carnalẽ degñat.Gal.3.Sic ſtulti facti eſtis ut cũ ſpũ ccp̃itis rc̃.Chr̃s v̾o nõ p̃mo vinuȝ

Chr̃s ſ p̃ncipio amara ⁊ dura ꝑponit

bonũ ponit:qꝛ a p̃ncipio amara ⁊ dura ꝑponit. Mat.7.Arcta eſt via que ducit ad vitã.Sed quan to plus hõ in eius fide ⁊ doctrina procedit:tãto plus dulcorat ⁊ maiorẽ ſuauitatẽ ſentit.Prou.4.

Jn mũdo iſto amaritudines ⁊ tribulatiões patiunt oẽs q pie in chr̃o vi uere uolunt.

Ducã te ꝑ ſemitã eq̃tatis:q̃s cũ igreſſus fuerit rc̃. Item in mũdo iſto amaritudines ⁊ tribulatiões patiuntur oẽs qui pie uolũt viuere in chriſto.J.16. Amen amen dico uobis qꝛ plorabitis ⁊ flebitis uos rc̃.Sed in futuro delectationes ⁊ gaudia ſu-

ſcipiet. Vñ ⁊ ſequit. Triſticia veſtra vertet in gaudium. Rom. 8. Exiſtimo ꝙ nõ ſunt cõdigne paſſiones huius tpis ad futuram ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Hoc fecit initium ſignorum ieſus in chana galilee: ⁊ manifeſtauit gloriã ſuam: ⁊ crediderunt in eum diſcipuli eius.

¶ Ponit miraculi cõteſtatio per diſcipulos facta. Ex quo habet ꝙ falſa eſt hiſtoria de infantia ſaluatoris: in qua recitant mlta miracula facta a chriſto adhuc puero exiſtẽte. Si enim hoc verũ eſſet: nõ utiqꝫ euãgeliſta diceret [Hoc fecit initiũ ſignoꝝ ieſus.] Et ratio quare nõ in pueritia miracula fecit: aſſignata eſt ſupra. Ne ea. ſ. homines fantaſtica reputarent. ergo hac de cauſa hoc miraculũ. ſ. de aq̃ vinũ fecit in chana galilee ieſus: qd̃ eſt initium ſignoꝝ que fecit ieſus poſtea [⁊ manifeſtauit gl'iaꝫ ſuã.] i. potẽtiã qua glioſus eſt. Pſal. Dñs virtutũ ipſe eſt rex glie. [Et crediderũt in eũ diſcipuli ei'.]

Queſtio. ¶ Sed quõ crediderũt? Iã enim diſcipuli erãt ⁊

Rñſio. añ crediderãt. ¶ Sed dicẽdũ eſt ꝙ aliqd dicit eſſe aliqñ: nõ ſm ꝙ nunc eſt: ſed ſm ꝙ futurũ eſt: ſicut dicit ꝙ Paulus aplus natus eſt in tharſo cilicie: nõ ꝙ ibi ſit natus aplus: ſed ꝙ futurus aplus ibi natus fuit. Ita dicit hic [Et crediderũt in eũ diſcipuli eius.] i. qui erãt futuri diſcipuli eius. Vel dicẽdum ꝙ añ crediderũt ei ſicut bono viro iuſta ⁊ recta predicãti. Sed modo crediderũt in eum tanq̃ in deum ⁊c.

LEC. II.

Oſt hoc deſcendit capharnaum ipſe ⁊ mater eius ⁊ fratres eius: ⁊ diſcipuli eius: ⁊ ibi manſerũt non multis diebus.

Supra euãgeliſta poſuit ſignũ qd̃ fecit chriſtus ptinẽs ad virtutẽ imutatiuã nãe ad diſcipuloꝝ cõfirmationẽ. Hic ꝯñter agit de ſigno reſurrectionis ad eãdẽ virtutẽ ptinẽte qd̃ ꝓpoſuit chriſtus ad turbarũ cõuerſionẽ. Circa hoc ergo miraculũ duo facit euãgeliſta. Primo ponit miraculi ꝓponẽdi occaſionẽ. Secũdo ipſius miraculi prenũciationẽ ibi [Rñderũt ergo iudei ⁊c.] Circa primũ duo facit. Primo deſcribit locũ. Secũdo narrat factũ qd̃ fuit occaſio miraculi propo nẽdi ibi [Et inuenit in templo.] Locus aũt in quo hoc fuit eſt hieroſolyma. Et ideo euangeliſta gradatim oſtẽdit quo ordine hieruſalẽ dñs venerit. Primo ergo oſtẽdit quomõ in capharnaũ deſcẽdit. Secũdo vo quomõ hieroſolymã aſcendit ibi [Et ꝓpe erat paſcha.] Circa primũ tria facit. Primo aſſignat locũ quo deſcẽdit. Secũdo deſcribit ſocietatẽ quã habuit. Tertio innuit morã quaꝫ ꝓtraxit. Locus qdẽ quo deſcẽdit eſt capharnaum. Et ideo dicit [Poſt hoc.] ſcilicet miraculũ de vino [deſcẽdit in capharnaũ.] ¶ Videt quãtũ ad hiſto

Obiectio. riam ptinet huic dicto cõtrariari qd̃ dicit Mat. 4. ſ. ꝙ dñs deſcẽderit capharnaũ poſt icarcerationẽ ioãnis. Hoc aũt qd̃ hic refert euãgeliſta totũ factũ

Rñſio. eſt ante incarcerationẽ ioãnis. ¶ Rñdeo dicẽdum ꝙ ad huius qõnis intelligẽtiã ſciẽdum eſt ꝙ ſicut ex eccliaſtica hiſtoria habet reliqui euãgeliſte ſcilicet Mattheus Marcus ⁊ Lucas narrationẽ euangelicã inceperũt ab eo tpe quo ioãnes fuit incluſus in carcerẽ. Vñ ſtatim Mat. 4. poſt baptiſmũ: ⁊ ieiuniũ: ⁊ tẽtationẽ eius texere incepit ſuã narrationem añ incarcerationẽ ioãnis dicẽs. Cuꝫ audiſſet ieſus ꝙ traditus eẽt ioannes ⁊c. Et ſilr Marcus. Vñ dicit primo. Poſtq̃ aũt traditus eſt ioannes: venit ieſus in galileã ⁊c. Ioãnes vo euãgeliſta q ſupuixit alijs: cũ triũ euãgeliſtarũ ad ip ſum notitia pueniſſet: dictoꝝ fidẽ ⁊ veritatẽ ꝓbauit: tamẽ q2 vidit aliq̃ deeſſe: illa. ſ. que primo ꝑdicationis ſue tpe ante ioanis incarcerationẽ dñs geſſerat: ideo ad ꝑces fideliũ ipſe euãgeliũ ſuũ altius incohans ea que ꝑterierãt: priora añ traditionẽ ioannis dñi geſta cõſcripſit. ſ. a primo anno quo baptiçat' eſt: (ut in eius euãgelij ſerie apparet.) Scdm hoc ergo euãgeliſte nõ diſſonãt. Sꝫ q2 dñs bis capharnaum deſcẽdit: ſemel ante incarcerationẽ ioannis de quo agit hic: ⁊ ſemel poſt incarcerationeꝫ eius de quo agit Mat. 4. ⁊ Luc. 4. ¶ Capharnaũ aũt interpꝛtat villa pulcherrima: ⁊ ſignificat munduꝫ iſtũ qui habet decorẽ ex ordine ⁊ diſpoſitione diuine ſapiẽtie. pſal. Pulchritudo agri mecũ eſt. Deſcẽdit ergo dñs in capharnaũ. i. mũdum iſtũ cum matre: ⁊ fribus: ⁊ diſcipulis. (Naꝫ in celis dñs patrẽ habet ſine matre. In terris matrẽ ſine pře.) Et ideo ſignãter matrẽ ſolũ noiat. In celis ⁊ fřes nõ habet: ſed eſt ipſe vnigenitus qui eſt in ſinu patris Supra ꝑ. In terris vo eſt primogenitus in multis fribus: (ut dicit Rom. 8.) In terris habet diſcipulos quos docet myſteria diuinitatis: que ante hoibus non nota fuerint. Quia (ut dicit Heb. 1.) Nouiſſime dieb' iſtis locut' ẽ nob i filio ⁊c. ¶ Vel capharnaũ interpꝛtat ager cõſolationis: per qd̃ ſignat ois homo qui fructũ bonũ facit. Gen. 27. Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni. Et talis hõ dicit ager cõſolationis: q2 dñs cõſolat ⁊ gaudet de ꝓfectu eius. Iſa. 62. Gaudebit dñs ſuper te ⁊c. Quia de eius bono angeli gaudẽt. Luc. 15. Gaudium eſt angelis dei ſup vno peccatore ⁊c. ¶ Dicit [ipſe ⁊ mater.] Societas eius fuit primo mřis. vñ dicit [⁊ mater eius.] Quia enim ad nuptias venerat ⁊ fuerat miraculi ꝓcuratrix reducebat eaꝫ dñs naçareth que erat villa in galilea: in qua capharnaũ metropolis erat. Secũdo fuit fratrũ: vnde dicit [Et fřes eius ⁊c.] ¶ Vbi cauẽdi ſunt duo errores. ſ. Eluidij dicẽtis ꝙ beata virgo poſt chriſtum alios filios habuit: ⁊ hos dicit fřes dñi: qd̃ eſt hereticũ: q2 fides nřa tenet ꝙ mater chriſti ſicut fuit virgo añ partũ: ita ⁊ in partu: ⁊ poſt partũ vgo ꝑmãſit. ¶ Itẽ error quorũdam dicẽtiuꝫ ioſeph ex alia cõiuge filios genuiſſe: ⁊ hos vocari fřes dñi. Qd̃ eccleſia nõ tenet. Et ideo Hieronymus ſic iprobat. Nam dñs in cruce pẽdẽs vginẽ matrẽ dñi diſcipulo cuſtodiẽdã dimiſit. Cũ ergo ioſeph fuerit ſpãlis cuſtos vginis: ⁊ etiã ſaluatoris in pueritia: credibile eſt eũ vginẽ fuiſſe. Et ideo ſane intelligẽtes fřes dñi dicimus cõſanguineos vginis mřis in quocũqꝫ gradu: vel ⁊ ioſeph qui putabat pater ⁊ hoc qdẽ ſm ꝯſuetudinẽ ſcripture que cõiter cõſanguineos fřes appellat. Vñ Gen. 13. Ne queſo ſit iurgiũ inter me ⁊ te: fřes enĩ ſumus: dixit abraham ad loth: cũ tñ eſſet nepos eius. Et attende ꝙ ſeparatim noiat fratres ⁊ diſcip'los. Quia nõ oẽs cõſanguinei chriſti eius diſcipuli erãt. Vñ. J. 7. dicitur. Nõdũ credebãt in eũ fřes ei'. ¶ Tertio ſocij ei' fuerũt diſcipuli ſui. Vñ dicit [Et diſcipuli ei'.] ¶ Sed ex hoc inſurgit queſtio: Qui fuerint eius diſcipuli. Videt enim ſm Mattheũ ꝙ primi qui cõuerſi ſunt ad chriſtũ fuerit Petrus ⁊ Andreas: Ioãnes ⁊ Iacobus: ſed hi vocati ſunt a chriſto

Capharnauꝫ interpꝛtat villa pulcherrima ⁊ ſigt mũduꝫ iſtum.

Capharnauꝫ interpꝛtat et ager ꝯſolatiõis.

Error Eluidij q dicebat b. vginẽ poſt chřm alios filios habuiſſe.

Error qrũdã dicẽtiũ ioſeph ex alia ꝯiuge filios genuiſſe ⁊ hos vocari fřes chriſti

Queſtio

poſt incarceratione ioānis (ut patet Mat. 4.) Nō videt ergo q deſcēderūt cū chriſto in caphamaū (ut hic habet.) cū hoc fuerit aū ioānis incarcerationem. ℂ Sed ad hoc duplex eſt rñſio. Una ſm

R° 1ª Aug.

Aug^m de ɔſenſu euāgeliſtarū. q Mattheus non ſeruat ordinē hiſtorie: ſed illud qd ptermiſerat recapitulās ea narrat poſt ioānis incarcerationem que aū facta fuerāt. Uñ ſine ulla tpis ɔñtis differētia dixit. Ambulās ieſus iuxta mare galilee vidit duos fres zc. Nō addēs: Poſt hoc. Uel in diebus illis.

R° 2ª Aug.

ℂ Alia eſt ſm eūdem: q diſcipuli dñi in euāgelio dñi nō ſolum illi duodecim quos elegit dñs: z aplos noiauit (ut habet Mat. 10.) ſed etiā oēs qui in eū credētes: eius magiſterio ad regnuz celoꝝ erudiebant. Potuit ergo eē q quauis illi duodecim nōdū eum ſecuti fuiſſent: nihilominus tamē aliqui alij qui ſibi adheſerūt: hic eius diſcipuli noiant. Sed pma rñſio melioꝛ eſt. ℂ Morā autem cōtraxit ibi paruā. Uñ dicit [Et ibi māſerunt nō multis diebus.] Huius rō eſt: qꝛ ciues caphar naū nō ſe exhibuerūt deuotos ad ſuſcipiēdū doctrinā chriſti: qꝛ erāt ualde corrupti. Uñ z Mat. 11 dñs eis obiurgat q nec ad virtutes in eis factas: nec ad doctrinā chriſti penitētiā egerūt dicens. Et tu caphamaum nunqd ad celum exaltaberis zc. Quia ſi in ſodomis facte fuiſſent virtutes zc. Et tñ quāq mali eſſent deſcēdit illuc: ut deduceret matrē ad cuius cōſolatione z honorē ibidē aliquādiu moratus.

Expō myſtica.

ℂ Myſtice aūt ſignat per hoc q aliqui multis ſermonibus chriſti imorari non pñt: ſed pauca ad eoꝝ illuminatione de multis ſufficiant ppter intellectus eoꝝ imbecillitatē. Uñ apud tales chriſtus paucis documētis imorat (ut Orige. dicit ſm illud. J. 16.) Multa habeo uobis dicē zc. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Et prope erat paſcha iudeorum.

ℂ Manifeſtat locū quo aſcendit. Et circa hoc duo facit. Primo innuit occaſionē aſcēſus. Scđo ponit aſcēſum ibi [Et aſcēdit.] Occaſio aūt aſcenſus fuit paſcha iudeoꝝ. Exo. 23. Precipit q ter in anno omne maſculū pſentet corā dño: z inter illos terminos vnus erat paſcha iudeoꝝ. Quia ergo dñs uenit ut doceret oēs humilitatis z perfectionis exēplū: uoluit legē quādiu ſtatū habuit obſeruare. Nō enim uenit legez ſoluere: ſed adimplere (ut ipſe dicit Mat. 5.) Ex quo qꝛ paſcha iudeoꝝ iminebat hieruſalē aſcēdit. Nos ergo ad eius exēplū deberemus ſolicite diuina pcepta ſeruare. Si eniz ipſe dei filius decreta legis a ſe date implebat celebrās ſolēnitates: quāto ſtudio bonoꝝ operum deberemus nos eas z puenire z celebrare. Notādū eſt q in euāgelio ioānis in tribus locis fit mentio de paſcha. ſ. hic z infra. 6. ubi fecit miraculū de panibus. Ubi dicit. Erat aūt pximū paſcha dies feſtus iudeoꝝ. z J. 13. ubi dicit. Añ diē feſtū paſche zc. Uñ ſm hoc euāgelium habemus q poſt miraculū de vino chriſtus pdicauit duobus annis: z quātū eſt a diebus baptiſmi uſqz ad paſcha. Nam hoc qd fecit hic fuit ppe paſcha (ut hic dicit.) Et poſtea reuoluto anno ppe aliud paſcha fecit miraculū de panibus: z tunc ioānes fuit decollatus. Uñ ioānes circa paſcha decollatus fuit. Quia (ut dicit Mat. 14.) ſtatim poſt decollationem ioannis chriſtus ſeceſſit in deſertū: z ibi fecit miraculuz de panibus: qd qdem miraculū fuit factum ppe paſcha (ut dicit infra. 6.) ſed tñ feſtū huius decollationis celebraret eo die quo caput eius inuētum eſt. Poſtea in alio paſchate paſſus eſt chriſtus. Scđm opinionē ergo illoꝝ qui dicūt q miraculū factuz in nuptijs z ea que hic dicunt: eodem anno geſta ſunt quo baptiçatus eſt chriſtus. A baptiſmo chriſti uſqz ad eius paſſionē fuerūt duo anni z dimidius. z ideo ſm eos euāgeliſta dicit [Prope erat paſcha iudeoꝝ.] Ut oſtēdat quoniā ante paucos dies fuerat baptiçatus. Sed eccliā tenet cōtrarium. Credimus enim q eodē die quo dñs baptiçatus eſt reuoluto anno factū fuerit miraculum de vino. z poſtea reuoluto anno ppe paſcha ioānes fuerit decollatus: z q ab iſto paſchate circa qd ioannes fuerit decollatus fuit vnus annus uſqz ad paſcha in quo chriſtus paſſus. Unde opoꝛtet aliud paſcha a baptiſmo chriſti uſqz ad miraculū de vino intermediū eē: de quo nullus euāgeliſta facit mētionē: z ſic ſz q eccliā tenet: chriſtus tribus annis z dimidio pdicauit. Ait aūt [iudeoꝝ.] Nō q alterius nationis hoies paſcha celebrarēt: ſed duplici de cauſa. Una qꝛ quādo aliq feſtū aliqd ſancte z pure celebrāt dicit illud dño celebrare. Cū vo nec pure nec ſancte celebrāt: nō dño ſed ſibi ſolēniçāt Iſa. 1. Kalēdas ueſtras z feſtiuitates odiuit anima mea. q. d. Quia uobis z nō mihi celebratis non placēt mihi. Zach. 7. Cū ieiunaretis nunqd ieiuniū ieiunaſtis mihi zc. quaſi dicat. Nō: ſz uobis. Quia ergo iſti iudei depꝛauati erāt: z eoꝝ paſcha indebite celebrabāt: ideo euāgeliſta nō dicit [Prope erat paſcha dñi.] ſed [iudeoꝝ.] Uel hoc dicit ad differētiā nri paſche. Nam paſcha iudeoꝝ erat figurale: utpote imolatione agni figuralis celebratum. Sed noſtrū paſcha uerū eſt: in quo recolim⁹ uerā paſſionē agni imaculati. pme Coꝛ. 5. Paſcha nrm imolatus eſt chriſtus.

Paſcha iudeoꝝ erat figurale.
Paſcha nrz uerū ē in q recolim⁹ ueraz paſſionē imaculati agni.

ℂ Aſcēſus fuit in hieruſalem. Et ideo dicit.

ℂ Et aſcendit ieſus hieroſolymam.

ℂ Ubi nota ſm oꝛdinē hiſtorie ieſum bis circa feſtum paſche hieroſolymā aſcēdiſſe z expuliſſe de tēplo emētes z uēdentes. Semel qdem añ incarcerationem ioānis: qd hic euangeliſta cōmemorat. Alia vice iminēte paſchate z tpe paſſionis: quod narrat Mattheus. Nam frequēter dñs ſimilia facta opatus eſt: ſicut patet de duplici illuminatiōe cecoꝝ. Una Mat. 9. Et alia Mat. 20. Et ſimilr bis eiecit emētes z uendētes de tēplo.

Expō myſtica.
Hieroſolyma interptat viſio pacis: z ſigt eternā beatitudinē.

ℂ Myſtice aūt [aſcēdit hieroſolymā] que interptat viſio pacis: z ſignificat eternā beatitudinē: in qua aſcendit: z ſuos trāſduxit. Sed non uacat a myſterio q in caphamaū deſcēdit z poſtmodū hieroſolymā aſcēdit. Niſi enim deſcēdiſſet primum: nō cōpetiſſet ei aſcēdere. Quia (ut dicit Ephe. 4.) Qui aſcēdit ipe eſt z qui deſcēdit. Nō facit aūt mētionē de diſcipulis in aſcēſu ad hieroſolymā: qꝛ diſcipuloꝝ aſcenſus eſt ex aſcēſu chriſti. J. 3. Nemo aſcēdit in celum zc. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Et inuenit in templo uendentes oues z boues z columbas: z nummularios ſedentes.

ℂ Narrat euāgeliſta factū qd mouit chriſtū ad ſignum reſurrectionis pponendum. Et circa hoc duo facit. Primo manifeſtat iudeoꝝ vitiū. Secundo innuit chriſti remediū ibi [Et cū feciſſet quāſi flagellū zc.] Tertio ſubdit pphetie oraculū ibi [Re

cordati vo ſunt diſcipuli ꝛc.] ¶ Circa primū ſciē-
dum ꝙ diabolus inſidiaſ his que dei ſunt: ꝛ ea
niniſ corrūpere. Inter cetera aūt qbus ſcā corrum
pit pncipiū eſt vitiū auaritie. Uñ dꝭ Iſa.56. Paſto-
res ei9 neſcierūt itelligētiā ꝛc. ad auaritiam ꝛc.
Qḋ gdem ab antiqs tēporibus diabolus fecit.
Naꝫ ſacerdotes ueteris teſtamēti qui inſtituti erāt
ut diuinis uacarēt: auaritie ſtudebāt. Preceptū au-
tem erat a deo in lege: ꝙ in certis ſolēnitatibus do
mino immolarēt aliqua aīalia: ad qḋ gdem prece
ptū implēdū de ppe uenietes ad tēplū ſecum aīa-
lia ducebāt. Illi aūt qui a remotis uenicbāt non
ualebāt aīalia ducere de domibus ſuis. Quia er-
go oblationes huiuſmodi cedebāt in utilitateꝫ ſa-
cerdotū: ne deeſſent aīalia de remotis uenientibus
ad offerēdū, puiderūt ipſi ſacerdotes: ut aīalia in
tēplo uenderent: ꝛ ideo faciebāt ea in templo .i. in
atrio tēpli exponi ad uendēduꝫ. Et hoc eſt qḋ di-
cit [Et inuenit dñs in tēplo uendentes oues ꝛ bo-
ues ꝛ colūbas ꝛc.] Ubi primo facit mētionem de
duobus aīalibus terreſtribus: que ſm legem dño
offerri poterāt .ſ. de boue: ꝛ oue. Tertiū vo aīal ter-
reſtre qḋ offerebaſ capra .ſ. annumeraſ cuꝫ oue. Si
milr etiā turtur annumeraſ cum colūba. Et qꝛ cō
tingebat aliquādo aliquos ad tēplum uenire: qui
nec aīalia ſecum ducebāt: nec pecuniā: vnde eme-
re non ualebāt: ideo ſacerdotes aliā auaritie arteꝫ
adinuenerāt: ut .ſ. in tēplo cōſtituerent nūmularios
ꝛ cāpſores: qui pdictis non habētibus pecuniam
mutuarēt. Et lꝫ uſurā inde nō reciperent quod hoc
erat in lege, phibitū: loco tñ eius quedā collibia .i.
parua munuſcula ꝛ vilia recipiebāt. Et hec ipſa in
utilitatē ſacerdotū cedebāt. ꝛ hoc eſt qḋ dicit [Et
nūmularios ſedētes.] .ſ. in tēplo paratos ad pecu-
niā mutuādam. ¶ Sed hoc gdem myſtice triplici-
ter intelligi pōt. Primo enim per uendētes ꝛ emē-
tes ſignificanſ illi qui eccliaſticas res uendunt uel
emūt. Neqꝫ bona eccliaſtica ſpūalia ꝛ eis annexa ſi
gnificanſ per oues ꝛ boues ꝛ colūbas. Ipſa conſe
crata gdem ꝛ cōfirmata ſunt ex doctrinis aplorū
ꝛ doctoꝝ: que ſignificanſ per boues. Prouerb.14.
Ubi plurime ſunt ſegetes ibi manifeſta fortitudo
bouis. Item ex ſanguine martyrū: qui ſignifican
tur per oues. Unde in pſona coꝝ dicit in pſal. Eſti
mati ſumus ſicut oues occiſionis. Itē domus ſpi
ritus ſancti que ſignificanſ per colūbas. Quia (ut
dicit ſupra pmo.) ſpūs ſanctus in ſpecie columbe
apparuit. oia ergo hec uēdūt .ſ. doctrinā aplorū:
ſanguinē martyrū: ꝛ dona ſpūs ſancti: quicūqꝫ bo
na eccliaſtica ſpūalia ꝛ eis annexa uēdere pſumit.
¶ Secūdo cōtingit aliquos plato: ſeu eccliaruꝫ
pPoſitos: ꝛ ſi nō manifeſte per ſimoniā: occulte ta
men per negligētiā boues ꝛ oues ꝛ colūbas uēde
re: tūc .ſ. quādo iterū inhiāt tpalibus lucris ꝛ occu-
panſ in eis: ꝛ negligūt ſpūale ſalutē ſubditoꝝ. Naꝫ
per hoc uendūt oues: ꝛ boues: ꝛ colūbas .i. tria ge
nera hoiuꝫ eis ſubditoꝝ .ſ. pdicatores: ꝛ opatores
que ſignificanſ per boues. Iſa.32. Beati qui ſemi-
natis ſup oēs aquas imittētes pedē bouis ꝛ aſini.
Quia plati debēt ordinare boues .i. doctores ꝛ ſa
piētes cum aſinis .i. rudibus ꝛ ſimplicibus. uēdūt
etiā actiuos ꝛ miniſterijs uacātes: qui ſignificātur
per oues. Jo.10. Oues mee uocē meā audiūt ꝛc. ſcḋi
Reg. ultimo. Iſti qui oues ſunt gd fecerūt? Uēdūt
ꝛ contēplantes: qui ſignificanſ per colūbas. Pſal.
Quis dabit mihi pēnas ſicut colūbe ꝛ uolabo ꝛc.

Boues myſti
ce i ſacra ſcrip
tura doctores
ꝛ ſapientes ſi
gnificant.
Aſini vo ru-
des poie ſigō

¶ Tertio qꝛ tēplū dei pōt intelligi ſpūalis anima
(ut dicit p^s. Coꝝ.3.) Tēplum dei ſanctū eſt qḋ eſtis
uos hoies. Uendūt in tēplo oues ꝛ boues ꝛ colū-
bas: quādo in aīa beſtiales mor9 retinet: pro qui-
bus hō uēdit ſe diabolo. Naꝫ per boues qui agri-
culture deſeruiūt ſignificaſ hoīs ſtoliditas. Per co
lūbā vo hoīs inſtabilitas. Que quidē deus de cor
dibus hoium expellit. Et ideo ſtatim ponit dñi re
mediū cum dicit.

Per boues q
agriculture d
ſeruiūt ſignr
hoīſ ſtoliditaſ
Per colūbaſ
ſignr hoīs
inſtabilitas.

¶ Et cum feciſſet quaſi flagellum de funicu
lis: omnes eiecit de templo: oues quoqꝫ
ꝛ boues ꝛ nummulariorum effudit es: ꝛ
menſas ſubuertit.

¶ Ubi dñs appoſuit remediū ꝛ opis ꝛ uerbi: ut
doceret eos qui curā hñt eccliē ſubditos facto ꝛ
uerbo debere corrigere. Et ideo circa hoc duo fa-
cit. Primo ponit remediū qḋ adhibuit facto. Se-
cūdo remediū qḋ adhibuit vbo ibi [Ex his qui
uendebāt colūbas ꝛc.] Circa primū tria facit. Pri-
mo eicit hoies. Secūdo oues ꝛ boues. Tertio effu
dit pecuniam. Eiecit quidem homines flagello. ꝛ
hoc eſt qḋ dicit [Et cū feciſſet quaſi flagellū de fu-
niculis.] Qḋ gdem nō potuit fieri niſi virtute di-
uina. Nam ꝛ Origenes dicit ꝙ diuina ptās ieſu
poterat cū uolebat accēſam iracūdiam hoium ſuf
focare: ſicut ſedare mētiū turbines. Pſal. Dñs diſſi
pat cogitationes hoium. Facit aūt flagellū de fu-
niculis. Quia (ut dicit Auguſtin9) de peccatis no-
ſtris ſumit mām: vnde nos puniat. Ipſa enim p-
celatio peccatoꝝ ſm ꝙ peccata peccatis addūtur:
funiculi dicunſ. Prouer.5. Funibus peccatoꝝ ſuo-
rum ꝛc. Iſa.5. Ue qui trahitis inigtatē in funicu-
lis ꝛc. Sicut ergo eiecit de tēplo negociatores: ſed
nūmularioꝝ es effudit: ꝛ mēſas ſubuertit. Attende
ꝙ ſi iſta que videbanſ aliquo mō licita quaſi ad
cultum dei ordinata: de tēplo eiecit: quāto magis
ſi inueniſſet aliqua illicita. Ideo aūt eos eicit: qꝛ
ſacerdotes in hoc nō intēdebāt honorem dei: ſed
utilitatē, ppriam. Uñ dicit Eze.44. Poſuiſti cuſto-
des ꝛc. Oſtēdit aūt dñs ꝫelū ad ea que ſunt legis
ut ex hoc ipſo cōfutaret pōtifices ꝛ ſacerdotes qui
erāt ei de lege calūniā illaturi. Per hoc etiā ꝙ hu-
iuſmodi eiecit de tēplo: dedit intelligere ꝙ appro
pinqbat tempus quo ſacrificia legis ceſſare debe-
bāt: ꝛ uerus dei cultus ad gētes trāſferri. Mat.21.
Auferetur a uobis regnū ꝛc. Simlr etiā ut oſtende-
ret coꝝ dānationē qui ſpūalia uendūt. Act.8. Pe-
cunia tua tecū ſit ꝛc. ¶ Cōſequēter cum dicit.

Procelatio
petōꝝ ſm ꝙ
petā petis ad
dunt funicu-
li dicuntur.

¶ Et his qui colūbas uendebant dicit. Au
ferte iſta hinc.

¶ Ponit remediū qḋ adhibuit uerbo. Ubi notan
dum eſt ꝙ ſimoniaci pmo gdem fugandi ſunt de
eccliā. Sed qꝛ adhuc dū viuūt per liberū arbitriū
pñt ſe cōuertere: ꝛ adiuti a deo ad ſtatū grē redire:
nō ſunt deſperādi. Si vo nō cōuertunt: tūc gdem
nō fuganſ: ſed liganſ ab illis qbus dicit Mat.22.
Ligatis manibus ꝛ pedibus ꝛc. Et ideo dñs hoc
attēdens. Primo gdem admonet. Secūdo rōnem
admonitionis iducit ibi [Et nolite facere ꝛc.] Mo
net gdem uēditores colūbarū eos increpādo: qꝛ
per eos ſignanſ illi qui uendūt dona ſpūs ſancti
.ſ. ſimoniaci. ¶ Rōnem huius inducit cum dicit.

Simoniaci p
mo ſūt fugan
di ab eccleſia.

¶ Et nolite facere domum patris mei do
mum negociationis.

¶ Iſa. primo. Auferte malum ꝛc. Attende autem

qͦ Mat.21. dicit. Nolite facere domū meā ſpeluncam latronū. Hic vͦo dicit [domū negociationis.] qͦ dñs iō fecit: ut ſicut bonꝰ medicꝰ p̄mo a leuioribus icipiēs p̄terea dura ꝓponeret. Hoc enī qͦ hic factū dicit̄. Primo factū fuit ut in ipſo p̄ncipio nō latrones: ſed negociatores eos uocat. Sȝ q2 ex eorū duritia adhuc a tali negociatione nō ceſſabant: ideo dñs alia vice eos expellēs. (De quo agitur in Marco) durius eos icrepat uocās latrocinīū qͦ p̄ uocauerat negociationē. ❡ Dicit aūt [domū patris mei.] ad excludēdū errorē Manichei qui dicebat: ꝙ deus ueteris teſtamēti nō fuerat p̄r chr̄i: ſed deus noui. Sed ſi hoc uerū eēt cū tēplū fuiſſet domus dei ueteris teſtamēti: nō utiq3 chr̄s dixiſſet tēplū domū p̄ris ſui. ❡ Sȝ q̄re nō ſūt turbati iudei de hoc qͦ hic uocat deū patrē ſuū: ſic dr̄. j.5. Q̄ ꝓpter hoc eū pſequerent̄. ❡ Ad qͦ dicēdū eſt ꝙ deus eſt p̄r aliquoꝝ per adoptionē: puta iuſtoꝝ: ⁊ hoc nō erat nouū apud iudeos. Hier.3. Patreȝ uocabis me ⁊ poſt me ⁊c̄. Sed per nām ſoluꝰ chr̄i eſt. pſal. Dñs dixit ad me: filiꝰ meus es tu. ſ. uerus ⁊ nālis. ⁊ hoc īauditū erat apud eos. Et iō q2 chriſtꝰ ſe uerū filiū dei dicebat: iudei pſequebant̄ ipm. j.5. ꝓpter hoc pſequebant̄ iudei chriſtū: nō q2 ſolū ſoluebat ſabbatū: ſed patrē ſuū dicebat deū: eq̄lem ſe deo faciēs. Cū aūt hic deū uocat patrē: dicebāt de eo ꝙ eēt per adoptionē. Qͦ aūt domꝰ dei nō debeat fieri domꝰ negociationis habet̄ Zach. ultimo Nō erit ultra mercator ⁊c̄. Et in pſal. ſm aliā lrām. Qm̄ nō cognoui negociationē itroibo in potentias dñi. ❡ Conſequenter cum dicit.

Error Manichei qui dicebat deū ueteris teſtamenti nō fuiſſe p̄rē chr̄i: ſed deū noui teſtamēti.

Queſtio

Reſponſio.

❡ **Recordati ſunt uero diſcipuli eius q2 ſcriptum eſt: zelus domus tue comedit me.**

❡ Ponit ꝓphetie oraculū qͦ q̄dē ſcriptū eſt i p̄s. Zelus domꝰ tue. Ubi ſciendū ꝙ zelus ꝓprie dicit quādā itētionē amoris qua intēſe diligēs nihil ſuſtinet qͦ amori ſuo repugnet. Et ide eſt ꝙ viri diligētes itēſe uxores nec in eis ſuſtinētes alioꝝ conſortiū: utpote amori eoꝝ ꝯriū: zelotipi dicunt̄. Ille igit̄ ꝓprie zelū dei hēt q nihil patiēter ſuſtinē pōt ꝯtra honorē dei quē maxime diligit. 3. Reg.19. Zelo zelatꝰ ſum pro dño exercituū ⁊c̄. ❡ Nos aūt debemꝰ diligē domū dñi: ſȝ illō pſal. Dñe dilexi decorē domus tue. Et intātū debemꝰ diligē ꝙ zelus eius nos comedat: vū ſiq̄d ꝯriū fieri videbimꝰ ſtudeamus etiā quātūcūq3 chari nr̄i ſint qui hoc faciant remouē: nec timeamus ꝓpter hoc aliq̄ mala perpeti. Uñ dicit̄ in glo. Bonꝰ zelus eſt feruor aī: quo q̄s mortis abiecto timore pro defenſſione vītatis occiderei. Eo comedit̄ q quelibet praua que viderit corrigere ſatagit: ⁊ ſi neq̄3 tolerat ⁊ gemit ⁊c̄. nunc ⁊ ſemper.

Diligētes itēſe uxores: nec i eis ſuſtinētes alioꝝ ꝯſortiū utpote amori eoꝝ ꝯriū zelotipi dicuntur

LEC. III.

REſponderunt ergo iudei ⁊ dixerunt ei. Quod ſignum oſtendis nobis quia hec facis?

Poſita occaſiōe ſigni exhibēdi: hic ꝯñter euangeliſta māifeſtat ſignū exhibēdū. Et p̄mo ponit ſignū qͦ exhibebit̄. 2° ponit fructū factoꝝ ſignoꝝ q ſeqtur ibi [Cū aūt eēt hieroſolymis ⁊c̄.] Circa p̄mum tria facit. p̄ ponit̄ ſigni poſtulatio. 2° ſigni exhibitio ibi [Rn̄dit ieſus ⁊ dixit eis: ſoluite ⁊c̄.] 3° ſigni exhibiti itellectꝰ ſeu ꝯceptio ibi [Dixerūt ergo ei: q̄draginta ⁊ ſex annis ⁊c̄.] ❡ Signū aūt poſtulat̄ a iudeis: ⁊ hoc eſt qͦ dicit̄ [Rn̄derūt ergo iudei ⁊ dixerūt ei. Qͦ ſignū ⁊c̄.] Ubi ſciēdū eſt ꝙ in eiectione negociatoꝝ de tēplo per ieſum duo ꝯſiderari poterāt in chriſto: rectitudo ⁊ zelus que ptinēt ad vtutē: ⁊ p̄tās ſeu auctās. Sed de vtute ⁊ zelo chr̄i qͦ hꝰ p̄dicta fecerat: nō oportebat peti ſignū a chr̄o cū vnicuiq3 liceat opari ſm vtutē. De auctē tñ eius q2 eos de tēplo expellit ſignuȝ ab eo queri potat: cū hoc nō cuilibet liceret facē: ſed auctē hñti. Pretermiſſo igit̄ iudei zelo: ⁊ vtute ſignū petūt de eiꝰ auctē: ⁊ ideo dicūt. [Qͦ ſignū oſtēdis nobis: q2 hec facis?] i. q̄re cū tāta p̄tāte ⁊ auctē nos expellis? nō videt̄ hoc eē tui officij. Sile dicūt Mat.21. In qua p̄tāte hec facis ⁊c̄? ❡ Signū aūt querūt: q2 familiare erat iudeis ſignū querē: utpote per ea ad legē uocati. Deut. ultͦ. Nō ſurrexit ultra ꝓpheta. Et p̄c Coꝝ. p̄. Iudei ſigna querūt. Iō David in pſona iudeoꝝ eō querit̄ dicēs. Signa nr̄a non vidimus. Querebāt aūt ſignū: nō ut crederēt: ſȝ q̄ſi deſpantes ꝙ ſignū oſtēdere nō poſſet: ⁊ ſic eū repmeret ⁊ impediret. Quia ergo praue querebāt non dedit eis ſignū aptū: ſed occultū in figura. ſ. ſignū de reſurrectione. ❡ Unde dicit.

Familiare erat iudeis ſigna petere.

❡ **Reſpondit ieſus ⁊ dixit eis. Soluite templū hoc: ⁊ in tribus diebus excitabo illud.**

❡ In quo ponit̄ ſigni poſtulati exhibitio. Iō autē dat eis ſignū reſurrectionis futurē: q2 in hoc maxime virtus diuinitatis eius oſtēdit̄. Nō enim puri hoīs eſt: ut ſe excitaret a mortuis: ſed ſolū chriſtꝰ qui fuit inter mortuos liber; hoc virtute ſue diuinitatis fecit. Simile etiā ſignū oſtēdit eis Mat.15. Gñatio mala ⁊ adultera ſignū querit: ſed ſignū nō dabit̄ ei ⁊c̄. Et lȝ utrobiq3 dederit ſignū occultum ⁊ figurale: illud tñ manifeſtius: illud vͦo obſcurius fuit. ❡ Notādū aūt ꝙ añ icarnationē dedit deus ſignū future incarnationis. Iſa.7. Ipſe dñs dabit nobis ſignū. Ecce virgo cōcipiet ⁊ pariet filiū ⁊c̄. Silr̄ ⁊ añ reſurrectionē dedit ſignū de reſurrectione futura: q2 iſtis duobꝰ maxime virtus diuinitatis cōmēdat̄ in chriſto. Nihil enim mirabilius fieri potuit q̄3 ꝙ deus factus eſt hō: ⁊ ꝙ humanitas in chriſto poſt eius reſurrectionē imortalitatis diuine pticeps effecta eſt. Rom.6. Chriſtus reſurgens ex mortuis iam nō morit̄ ⁊c̄. qͦ enim viuit viuit deo i. ad ſilitudinē dei. Sed attēdēda ſunt uerba ſigni dati. Nā chriſtus corpus ſuū tēplū dicit. Cuius rō eſt: q2 tēplū dicit̄ in quo deus inhabitat ⁊c̄. ſm illud pſal. Dñs in tēplo ſcō ſuo. Et inde eſt ꝙ aīa ſācta quā deus inhabitat dicit̄ tēpluȝ dei. p̄c Coꝝ.3. Tēplū ſanctū dei eſt ⁊c̄. Quia ergo in corpe chriſti diuinitas inhabitat: ideo corpus chriſti eſt tēpluȝ dei: nō ſolū ſm aiam: ſed etiā ſm corpus. Coll.2. In quo inhabitat ⁊c̄. corpaliter ⁊c̄. ❡ In nobis q̄dē habitat deus ſm grām. ſ. ſm actū intellectus ⁊ uolūtatis: qui nō eſt actus corpis ſed aīe tm̄: ſed in chriſto habitat ſm vnionē in pſona. Que q̄deȝ vnio non ſolū ipſam aiam: ſed ⁊ corpus includit: ⁊ ideo ipm corpus chriſti eſt tēplū dei. ❡ Ex hoc aūt Neſtorius ſui erroris occaſionem ſumēs dicit. Uerbū dei vnitū humane nāe ſm inhabitationeȝ tm̄. Ex quo ſequit̄ ꝙ alia ſit pſona dei: alia hoīs in chriſto. Et ideo dicēdum eſt ꝙ inhabitatio dei in chriſto refert̄ ad nām: q2 alia eſt diuina nā: alia humana in chriſto: ſed nō ad pſonā que eſt eadeȝ in chriſto dei ⁊ hoīs. ſ. pſona vbi (ut dictū eſt ſupra.) ❡ Hoc igit̄ ſuppoſito: circa h̄ ſignū dñs duo facit.

Añ icarnationē deꝰ dedit ſignū future incarnationis.

Añ reſurrectionē ſilr̄ dedit ſignū de reſurrectiōe futura

Deꝰ hitat i nobis ſm grām ſ. ſm actū intellectꝰ ⁊ uolūtatis

Error Neſtorij.

Primo quidẽ prenũciat ſuã mortẽ futurã. Scdo vero reſurrectionẽ. Mortẽ quidẽ pnũciat cum dicit [Soluite tẽplũ hoc.] Chřs enim mortu⁹ fuit ɀ ab alijs occiſus Mat. 15. Et occident eũ eo tñ uolẽte: qꝛ (ut dicit Iſa. 53. Oblatus eſt qꝛ ipſe uoluit. Et ideo dicit [Soluite templũ hoc.] i. corpus meũ: ſed nõ dicit ſoluet. Ne intelligas eum ſapm occidiſſe: ſed dicit [ſoluite] qđ nõ eſt imperãtis: ſed prenũciantis: ɀ pmittẽtis. pnũciãtis quidẽ ut ſit ſenſus [Soluite templũ hoc.] i. ſoluẽs. Permittẽtis vero ut ſit ſenſus [Soluite tẽplum hoc.] i. facite de corpore meo qđ vultis illud uobis expono: ſicut dicit Jude Infra 13. Qđ facis: fac citius. Nõ quidem imperãs ei: ſed cum eius arbitrio derelinquẽs. Dicit aũt [Soluite.] Quia mors chři eſt ſolutio corpis eius. Aliter tñ q̃ aliorꝫ hominũ. Nã corpa aliorꝫ hominũ ſoluũtur per mortẽ uſq ad icinerationẽ carnis ɀ puluerizationẽ. Qualis q̃dẽ ſolutio non fuit in chřo: qꝛ (ut dicit in pſal.) Non dabis ſanctũ tuũ videre corruptionẽ. Fuit ibi tñ ſolutio per mortẽ. qꝛ aĩa ſeparata eſt a corpe ut forma a mã: ɀ qꝛ ſanguis ſeparatus eſt a corpore: ɀ qꝛ corpus eius pforatum eſt clauis ɀ lancea. Reſurrectionẽ autẽ prenũciat cũ dicit [Et in tribus dieb⁹ excitabo illud.] ſ. corpus. i. a mortuis ſuſcitabo. Non autẽ dicit excitabit. Nec excitabit illud pr̃: ſed [ego excitabo.] ut oſtẽdat ſe ppria virtute a mortuis reſurgẽ. Nec tamẽ negamus qn pater eũ a mortuis ſuſcitauerit. qꝛ (ut dicitur Jo. 8.) Qui ſuſcitauit ieſũ a mortuis: ɀ in pſal. Tu aũt dñe miſerere mei: ɀ reſuſcita me. Sic ergo deus pater chřm ſuſcitauit a mortuis: ɀ chřs ppria virtute reſurrexit. pſal. Ego dormiui ɀ ſoporatus ſum ɀ exſurrexi ɀc. Nec eſt in hoc ꝯtrarietas. qꝛ eadẽ eſt virtus utriuſq. Vñ quecũq pr̃ facit: hoc ſimiliter ɀ fili⁹ facit. Joãnis. 5. Naʒ ſi pater eũ ſuſcitauit ɀ filius. 2. Coꝛ. ultimo. Nã ſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed viuit ex virtute dei. Dicit autẽ [Et in tribus dieb⁹.] ɀ nõ poſt tres dies. Quia nõ dieb⁹ tribus cõpletis in monumẽto pmãſit: ſed ſicut Auguſtin⁹ dicit eſt ſine doctrina locutio: in qua ponit ps pro toto. ¶ Origenes aũt hui⁹ locutionis myſticã rõnem aſſignat dicens. Corpus chři uerũ eſt templũ dei: qđ quidẽ corpus figurat corp⁹ myſticũ. i. eccliam. pꝰ Coꝛ. 7. Uos eſtis corpus chři ɀ mẽbra de mẽbro. Et ſicut in corpe chriſti habitat diuinitas per grãm vnionis: ita ɀ in eccla per grãm adoptionis. Et quãuis corpus iſtud myſtice diſſolui videat aduerſitatibus tribulationũ: quibus affligitur: tñ ſuſcitatur in tribus dieb⁹. ſ. in die legis nãe: ɀ in die legis ſcripture: ɀ in die gratie. Quia ɀ ſi in his diebus quãtũ ad aliquos corpus diſſoluatur: quantũ ad aliquos tñ viuit. Et iđ dicit [In tribus dieb⁹.] Quia huius reſurrectio ſpũalis in tribus diebus pficit: ſed poſt tres dies pfecte reſuſcitabimur: nõ ſolũ quãtũ ad primã reſurrectionẽ ſed etiã quantũ ad ſecũdã. Apoc. 20. Beat⁹ qui habet partẽ in reſurrectione ſecũda. ¶ Conſr cũ dic.

¶ Dixerunt ergo iudei. Quadraginta ɀ ſex annis edificatum eſt templum hoc: ɀ tu in tribus diebus excitabis illud?

¶ Ponit ſigni exhibiti itellect⁹. Et primo quidem ponit itellectus falſus cõcept⁹ a iudeis. Scdo vero itellectus uerus cõcept⁹ ab aplis ibi [Ille aũt dicebat ɀc.] Falſus autẽ itellect⁹ iudeorũ erit: qꝛ credebãt q chřs diceret hoc de tẽplo mãli: in quo tũc erant. Et iđ ſm hũc itellectũ rñdẽt de tẽplo mãli ei dicentes [40. ɀ 6. annis edificatũ eſt templũ hoc.] ſ. mãle: in quo ſumus [ɀ in tribus dieb⁹ ɀc.] ¶ Sed ꝯ hec eſt obiectio lrãlis. Nã tẽplũ in hieruſalem p Salomonẽ fuit edificatum: ɀ (ut habet. 3. Reg. 7. a Salomone fuit cõſumatũ in. 7. annis. Quid eſt g qđ hic dicit [40. ɀ 6. annis edificatũ ẽ tẽpluʒ hoc?] ¶ Rñdeo dicẽdũ ſm quoſdã. q hoc nõ ẽ eſt itelligendũ de pma edificatione tẽpli: que cõpleta eſt a Salomone. 7. annis. (Nã tẽplũ qđ ſalomon edificauerat deſtructũ fuit a Nabuchodonoſoꝛ.) Sʒ itelligẽdũ eſt de reedificatione facta ſub Zorobabel poſtq̃ reuerſi fuerint a captiuitate: ſicut legit in libro eſdre. Que q̃dẽ multis ipugnãtibus vndiq minutis intãtũ ipedita ɀ dilata fuit q nõ potuit cõſumari tẽplũ uſq ad. 40. ɀ. 6. annos. ¶ Uel dicẽdũ ſm Origenẽ q itelligit de tẽplo Salomonis: qđ q̃dẽ dicit edificatũ. 40. ɀ. 6. annoꝛ ſpaciũ ut numeret tẽpus ab eo die quo Dauid metionẽ fecit de edificatione tẽpli cõſulẽs ſup hoc Nathan pphetã (ut habet. 2 Reg. 7.) uſq ad ꝯſumationẽ pfectã per Salomonẽ. Nã ex illo die Dauid ſcepit pparare mãm ɀ neceſſaria ad edificationem tẽpli. Et ſi diligẽter dictũ tẽpus cõſideraret aſcendit ad nũm. 46. annoꝛ. ¶ Quãuis aũt iudei itẽtionẽ ſuã referret ad tẽplũ mãle: tñ ſm Auguſtinũ põt referri ad tẽplũ corpis chři. Quia ſicut ipſe dicit in lib⁹ 83. q̃onũ. Cõceptio ɀ formatio humani corpis pficit in. 45. dieb⁹ hoc mõ. Primis eni. 6. dieb⁹ corpis humani ꝯceptio. q̃ſi lactis hẽt ſimilitudinẽ. 9. vero diebus ſequẽtib⁹ cõuertit in ſanguinẽ. 12. tñ diebus ſolidatur in carnẽ: ſed. 18. reliq̃s dieb⁹ formatur uſq ad pfecta lineamẽta oiũ mẽbroꝛ. Iſto ergo nũo ſ. 6. 9. 12. ɀ. 18. in vnũ coacto exurgit nũs. 45. cui addito vno propter facrm̃ vnitatis ſunt. 46. ¶ Sed ex hoc inſurgit qđ: qꝛ huius pceſſus formatiõis nõ videt hẽre locũ in corpe chři. Quia in ipſo inſtãti cõceptionis formatũ fuit ɀ aĩatum. ¶ Sʒ dicẽdũ q lʒ in corpis chři formatiõe ſit aliquid ſingulare qꝛ in ipſo inſtãti corp⁹ chři fuit pfectũ quãtũ ad oĩa lineamẽta mẽbroꝛ: nõ tñ quãtũ ad debitã corpis quãtitatẽ. Et iđ in utero virginis tãdiu pmãſit. quouſq ad quãtitatẽ debitam perueniret. ¶ Accipiamus aũt dictũ nũm ſupra poſitũ. ſ. ſenariũ qui pm⁹ erat. ɀ. 46. qui erat ultimus. ɀ ducam⁹ vnũ i alterũ: ex eis ſurgũt. 276. diuidẽdo ergo tot dies in mẽſes dãdo cuilibet menſi. 30. dies ſunt nouẽ mẽſes ɀ ſex dies Recte ergo. 46. ãnis tẽplũ dicitur edificatũ eſſe. qđ ſignificabat corp⁹ chři: ut iſinuet q tot anni fuerũt in fabricatione tẽpli: q̃t fuerant dies in pfectione corpis chři. Nãʒ ab. 8. klas Aprilis in quo chřs fuit (ɀ ut credit paſſus) uſq ad. 8. kalas Januarij ſunt tot dies. ſ. 276. qui nũs ſurgit ex ſenario ducto in. 46. ¶ Ex hoc etiã nũo Augu. (ut patet per glo.) Aliud intelligit myſtice Dicit eni q ex lrĩs nois Adam multiplicat ſm nũʒ quẽʒ more grecoꝛ ipſe lre iportãt: q̃ ſurgit nũs. ſ. 46. Nã. A. in greco ſʒ nũm iportat vnũ cũ ſit pma littera in alphabeto.) D. vero ſʒ ordinẽ importat q̃tuoꝛ. addito ergo vno qđ importat. A. ɀ. 40. qđ iportat. M. habem⁹. 46. In quo ſignificat q corpus chři aſſumptũ eſt de corpe Adã. ¶ Item ſm grecos. ex pmis lrĩs acceptis ex noĩb⁹ q̃tuoꝛ ptiũ mundi cõponit hoc nomen Adã. ſ. Anathole qđ eſt oriẽs: Diſis qđ eſt occidens: Arctos: qđ eſt ſeptentrio: mẽſembria: qđ eſt meridies in quo ſigt

Mors chři ẽ ſolutio aĩe corporis.

Corpa aliorũ hoĩuʒ ſoluunt p mortẽ uſq ad icineratiões ɀ pulueriʒatiõẽ. q̃lis ſolo nõ fuit i chřo.

Obõ lrãlis

Reſponſio

Alia reſ. Ori.

Conceptio ɀ formatio hũani corpis pficit i 45. dieb⁹: ita q i p̃mis ſex dieb⁹ ꝯceptio corpis hũani hʒ q̃ſi lactis ſimilitudinẽ. 9. poſtea dieb⁹ ꝯuertitur i ſanguinẽ. 12. tñ dieb⁹ ſolidat i carnẽ. 18. reliq̃s dieb⁹ formaꝫ uſq ad pfecta lineamẽta.

Chřs credit eſſe paſſus. 8. klas aplis i. 25. die martij

q chr̄s ex Adam carnē aſſumpſit: ut cōgreget electos ſuos a quattuoꝛ partib⁹ mundi. Mat.24. Cōgregabit electos ſuos ⁊c̄. ¶ Cōſequēter cū dicit.

¶ Ille autem dicebat de templo corpis ſui. Cum ergo reſurrexiſſet a moꝛtuis recoꝛdati ſunt diſcipuli eius q: hoc dicebat: ⁊ crediderunt ſcripture ⁊ ſermoni quē dixit ieſus.

¶ Ponit intellectus ſiue uerus cōceptus a diſcipulis. Et pmo ponit ipſoꝝ intellect⁹. Secūdo q̄ vō. vñ apl'i hoc cōceperūt ibi [Cū ergo ſurrexiſſet.] Dicit ꝙ iudei hoc dixerūt ignorātes: ſ; chr̄s nō ſic itelligebat: imo itelligebat de tēplo corpis ſui. Et hoc eſt qd̄ dicit [Ille aūt dicebat ⁊c̄.] Qua aūt rōne corpus chr̄i dicat tēplū: dictū eſt ſup. ¶ Et ex h' Apolinaris occaſionem erroris ſumens dixit: q caro chr̄i eēt mā inaiata: q: tēplū eſt res inaiata. Sed in hoc decipit: q: cū dicit. q corpus chr̄i eſt tēplū: eſt methaphorica locutio: in qua quidē locutiōe nō attendit ſilitudo quātū ad oīa: ſed quātum ad aliquid. ſ. quātū ad inhabitationē: que qdē refert ad aīām (ut dictū eſt ſupra.) Propter hoc manifeſte appet per auctēm ſacre ſcripture cū dicit ipſe chr̄s Ptātem habeo ponēdi aīam meā. j.10. Vñ autem apl'i hūc uerū itellectū conceperūt. Oſtēdit ꝯñter euāgeliſta cū ſubdit [Cum ergo ſurrexiſſet a moꝛtuis ⁊c̄.] Nā ante reſurrectionē difficile erat hoc intelligere. pmo q: per hoc oſtēdebat q in corpore chr̄i erat uera diuinitas: alias nō potuiſſet dici tēplū. ⁊ hoc tūc tēporis itelligere humanā capacitatē excedebat. Secūdo q: in hoc facit mentionē de paſſione ⁊ reſurrectione cū dicit [Excitabo illud] quē nullꝰ diſciploꝝ adhuc audierat. Vñ qñ chr̄iſtus reſurrectionē ⁊ paſſionem ſuā expreſſit apl'is Petrus hoc audiēs ſcādalizat⁹ eſt dicens. Abſit a te dñe. Mat.16. Sed poſt reſurrectionē qñ iā; plene cognouerāt chr̄; eſſe deū per ea que circa paſſionē ⁊ reſurrectionē oſtēderat. ⁊ quādo ſacramentum reſurrectionis ipſius didicerant [Tunc recoꝛdati ſunt diſcipuli eius q: hoc dicebat de corpore ſuo: ⁊ tūc crediderūt ſcripture.] ſ. pphetarū. Oſee 6. Viuificabit nos poſt duos dies. ⁊ tertia die ſuſcitabit nos. Jone.2. Erat Jonas in uentre ceti ⁊c̄. Et idē eſt q in ipſa die reſurrectionis aperuit illis ſenſum: ut itelligerēt ſcripturas. [Et ſmoni eius quē dixit ieſus.] huic. ſ. [Soluite tēplū hoc ⁊c̄.] ¶ Anagogice aūt per hoc dat nobis intelligi ſm Origenē. q in ultima reſurrectione nāe erim⁹ chr̄i diſcipuli: quādo in magna reſurrectione totū corpus ieſu. i. eccl'ia eius certificabit de his: que nūc per fidem enigmatice cognoſcimus: ⁊ tūc recipiemus fidei cōplemētū. videndo per ſpēm: qd̄ nūc per ſpeculum intuemur. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Cum autem eēt hieroſolymis in paſcha in die feſto: multi crediderūt in nomine ei⁹ videntes ſigna eius que faciebat.

¶ Ponit fructū conſecutū ex ſignis. ſ. conuerſione; aliquorū credētium. Et circa hoc tria facit. Primo pponit ipſos credētes ppter miracula. Secundo oſtēdit: quomō chr̄s ſe habuit ad eos ibi [Ipſe autē ieſus ⁊c̄.] Tertio rōnē aſſignat ad hoc ibi [Eo q ipſe noſſet ⁊c̄.] Fruct⁹ autē: qui puenit ex ſignis ieſu magnus eſt. Quia multi crediderūt ⁊ conuerſi ſunt ad eum. Et hoc eſt qd̄ dicit [Cū autē; eſſet hieroſolymis in paſcha in die feſto m'lti crediderūt in nomine eius.] i. in eū videntes ſigna: que faciebat.

¶ Nota autē q dupliciter aliqui crediderūt. Quidam nāq; ppter miracula viſa. Quidā vō ppter occultoꝝ reuelationē ⁊ pphetiam: ſed cōmendabiliores ſunt: qui ppter doctrinā credunt: q: ſunt magis ſpūales: q; qui ppter ſigna: q ſunt groſſiores ⁊ magis ſenſibiles. Iſti autē qui conuerſi ſunt ſenſibiles oſtendunt per hoc q non ppter doctrinā: ſicut diſcipuli: ſed videntes ſigna que faciebat crediderunt in nomine eius. pᵃ Coꝛ.14. Prophetie date ſunt fidelibus ⁊c̄. ¶ Sed queritur hic. Que nā ſigna viderūt facta a ieſu: cum nullū legam⁹ eū; tūc ſignū feciſſe in hierl'm. ¶ Ad hoc pōt dupliciter reſponderi ſm Origenē. Uno mō q multa ſigna facta ſint a ieſu ibi tūc temporis: que hic nō habent. Nam euangeliſte ſcienter multa pretermiſerunt de miraculis chr̄i. (cū; tot fecerit: q nō poſſent de facili ſcribi.) j. ultimo. Multa quidē ſigna fecit ieſus ⁊c̄. Et hoc ſignāter euāgeliſta oſtendit cum dicit [Videntes ſigna ⁊c̄.] Que iam ptermiſſa ſunt: q: non fuit intentio euāgeliſtarū omnia ſigna ieſu cōſcribere: ſed tot quot neceſſaria erāt ad eccleſiam fideliū inſtruendā. ¶ Alio modo: q: inter alia miracl'a pōt maximū ſignū reputare: q cū flagello facto ex funibus hominū multitudinē ieſus de templo ſolus eiecerit. ¶ Qualiter autē ad credētes ſe habuit. oſtendit dicens.

¶ Ipſe aūt ieſus non credebat ſemetipſū eis

¶ Scilicet qui crediderāt in eum. ¶ Sed quid eſt hoc q homines credūt deo. ⁊ ipſe ieſus nō credebat ſe eis. Nūquid potuiſſet eū occidere ipſo nolēte. ¶ Sed dicet aliquis q ideo nō credebat ſe eis Quia ſciebat eos ficte credere. Sed ſi hoc uerum eēt nō utiq; diceret euāgeliſta. [q multi crediderūt in nomine eius.] ⁊ tñ nō credebat ſe eis. Et rō eſt ſm Criſ. q iſti crediderūt in eum: ſed impfecte: q nondū poterāt attingere ad pfecta myſteria chr̄i. Et ideo non credebat ſe eis. i. ſecreta ſua myſteria eis nondū reuelabat. Na; ⁊ ipſis apl'is multa nō reuelauit. Infra.16. Multa habeo uobis dicere: ſ; non poteſtis portare mō. pᵃ Coꝛ.3. Nō potui uobis loqui ⁊c̄. ¶ Et iō notanter euāgeliſta: ut oſtēdat eos impfecte credere nō dicit q credebant in eū. Quia nondū credebāt eius diuinitatē: ſed dicit [in noīe ei⁹.] illud qd̄ de eo noīetenus dicebat ſ. q iuſtus uel huiuſmodi. Vel ſ; Aug^m. Iſti gerūt in eccl'ia typum cathecuminorū: q ſi credāt in nomine chr̄i: ieſus tñ nō credit ſe illis. Quia eccl'ia nō dat eis corpus chr̄i: qd̄ quidē corpus: ſicut nullus ſacerdos cōficere nō poteſt niſi in ſacerdotē conſecratus: ita nullus ſumere debet: niſi baptizatus. Rō aūt huius q non credebat ſe eis oſtenditur ex perfecta chr̄i cognitione. Unde dicit.

¶ Eo quod ipſe noſſet omnes: ⁊ q: opus ei non erat: ut quis teſtimoniu; perhiberet de homine. Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

¶ L; autē homo ignorās debeat de quolibet preſumere bonū: tamē poſtq̄ ueritas innoteſcit de aliquib⁹: debet ſe homo habere ad eos ſm eoꝝ cōditionē. Et q: chr̄m nihil latebat eoꝝ que ſunt in homine (cum ſciret eos impfecte credere) nō credebat ſe eis. ¶ Deſcribit aūt cognitio vniuerſalis. Quia nōdū familiares: ſ; etiā alios extraneos cognoſcebat. Et ideo dicit [eo q ipſe noſſet oēs.] Et hoc per potētiam diuinitatis. Ecc̄.23. Oculi domi

Occaſio erroris Apollinaris.

Senſus anagogicus.

Quidā credidit pp miracula: qdā vo ppt occultoꝝ reuelationē.

Queſtio.

Reſponſio.

Obiectio.

Reſponſio.

Hō ignorās licet debeat de quolibet pſumere bonū: poſtq̄ veritas innotuit de aliqb⁹ debet ſe hō habere ad eos ſm eorū conditionē.

ni multo lucidiores ſup ſoles ꝛc̄. Nam homo ⁊ ſi cognoſcat alios: nō tn̄ certā cognitionē de eis po teſt hr̄e. q2 non videt niſi ea que appent. Et ideo opus eſt ei teſtimonio alioꝝ. Chr̄s autē certiſſime cognoſcit: quia intuet cor. Et ideo nō erat ei opus ut qs teſtimoniū phiberet de hoīe. imo ipſe teſtis eſt. Job. 16. Ecce in celo eſt teſtis meus. pfecta: qa nō ſolū quantū ad exteriora ſua cognitio ſe extē dit. ⁊ iō dic̄ [Ipſe enī ſciebat qd eēt in hoīe.] i. oc culta cordis. Prou. 15. Infern⁹ ⁊ pditio corā dn̄o.

LE. I. 3. ca. Erat autē homo ex phariſeis Ni chodem⁹ nomine princeps iude orum. Hic uenit ad ieſum nocte ⁊ di xit ei. Rabi: ſcimus q2 a deo ueni ſti magiſter. Nemo eni3 poteſt hec ſigna facere que tu facis: niſi fuerit de⁹ cū eo

Supra oſtēdit euāgeliſta ūtutē chr̄i quātū ad mutationē nāe. Hic vō oſtēdit eā quātum ad reformationē grē: de qua pīcipaliter intendit. Reformatio aūt grē ſup ſpūalē genera tionē ⁊ p bn̄ficioꝝ regeneratis collationē. Pmo er go tractat de ſpūali generatione. Secūdo de bene ficioꝝ ſpūaliū regeneratis diuinit⁹ collatione. Et hoc in 5° caplo ibi [Poſt hoc erat dies feſtus iude orū ꝛc̄.] Circa pmū duo facit. pmo agit de ſpūali regeneratione quātū ad iudeos. Secūdo de ppa gatione fructuū huius regenerationis ēt quantū ad externas nationes. Et hoc in 4° caplo ibi [Ut ergo cognouit ieſus q2 audierūt pharisei ꝛc̄.] Cir ca pmū duo facit. pmo manifeſtat ſpūalē regene rationē uerbi. Secūdo iplet eam factis ibi [Poſt h̄ uenit ieſus ⁊ diſcipuli ei⁹ in iudeā terrā ꝛc̄.] Circa pmū tria facit. pmo oſtēdit ſpūalis regeneratio nis neceſſitatē. Secundo eius q̄litatē ibi [Dicit ad eu3 Nichodemus: quomō pōt ꝛc̄.] Tertio ei⁹ mo dum ⁊ rōnem ibi [Rn̄dit ad eu3 Nichodemus ⁊ dixit ei. quomō poſſunt hec fieri ꝛc̄.] Circa pmū duo facit. pmo oſtēdit demōſtrāde neceſſitatis oc caſionē. Secundo neceſſitatem huius regeneratio nis ibi [Rn̄dit ieſus ⁊ dixit ei. Amē amen dico tibi ꝛc̄.] Occaſio aūt hui⁹ neceſſitatis inducit ex nicho demo. Et ideo dicit [Erat aūt homo ex phariſeis nichodemus nomie ꝛc̄.] Quē deſcribit ex pſona ex tēpore: ⁊ ex ꝯfeſſione ipſius. ¶ Ex pſona qdē deſcribit quātū ad tria. s. quātum ad religionē. qa phariſeus. Un̄ dicit [Erat hō ex phariſeis.] Du plex nāq3 ſecta erat apud iudeos. s. phariſeoꝝ ⁊ ſa duceoꝝ. ¶ Sed phariſei magis cōueniebāt nobiſ cu3 in oppoſitionibus. Quia credebāt reſurrectio nē. ⁊ dicebāt eē creaturas aliq̄s ſpūales. ¶ Sadu cei vō magis diſcordabāt. Quia nec reſurrectio nē futurā nec ſpiritū eē credebant. Et dicebant iſti phariſei: q̄ſi ab aliis diuiſi. Et q2 oppoſitio eorū p babilior erat: ⁊ magis ppinqua ueritati. Ideo ni chodemus facili⁹ ꝯuerſus eſt ad chr̄m. Act. 26. Se cūdū certiſſimā ſectā religiōis noſtre ꝛc̄. ¶ Itē q3 tū ad nomē. cu3 dicit [Nichodemus nomine.] qd i terpretat victor ſeu victoria populi. per quā ſignt̄ illi qui ex iudeis ad chr̄m conuerſi fide vicerunt mūdum. p° Joānis ultimo. Hec eſt victoria: que vi cit mundum ꝛc̄. Item tertio quantū ad dignitatē Unde dicit [Princeps iudeoru3.] A pncipio nāq3 l3 dn̄s non elegerit ſapientes: potentes: aut nobi les: ne virtus fidei ſapientie ⁊ potentie humane at tribueret (ut dicitur p° Cor. 1. Non multi ſapientes

Duplex ſecta erat inter iudeos. s. phariſeorū ⁊ ſaduceorum.

Phariſei dicebant q̄ſi ab aliis diuiſi.

Nichodem⁹ interpretat victor ſeu victoria populi.

ꝛc̄.) Uoluerit tamen aliquos ſapientes ⁊ potētes a principio ad ſe conuertere: ne ſi doctrina ſua ſo lum ab ignobilibus ⁊ inſipientibus reciperet. ha beretur contemptui. Et ne credentium multitudo potius attribueret ruſticitati: ⁊ inſipientie conuer ſorum q3 virtuti fidei. Nihilominus tamen uoluit iſtos nobiles ⁊ potētes nō multos eſſe ad eum cō uerſos: ne (ut dictū eſt) humane potētie aut ſapiē tie aſcriberetur. Et ideo dicit Joannis. 12. q aliqui ex principib⁹ crediderūt in eum. Inter quos fuit iſte nichodemus. pſal. Principes populorū ꝯgre gati ſunt. ¶ Ex tempore vō deſcribit eum cum di cit [Hic uenit ad ieſum nocte ꝛc̄.] Ubi ſciendu3 eſt q qualitas temporis conſueuit in ſcriptura deſcri bi circa aliquos: ad inſinuandam cognitione3 mē tis. ſeu conditionem actionis eorum. Deſcribitur autem hic tempus iſtud obſcurū. Unde dicit [Ue nit nocte.] Nox enim obſcura eſt. ⁊ competebat q̄ litati affectus Nichodemi: qui non cum ſecurita te ⁊ libera ppalatione: ſed cum timore ad ieſum ueniebat. Nam erat de illis principibus de qui bus dicitur Joannis. 12. q crediderunt in eum: ſed propter phariſeos non confitebantur: ut de ſy nagoga non eicerent. Non enim pfecte diligebāt Unde ſubditur. Dilexerunt enim magis gloriam hominum ꝛc̄. Competit etiam nox eius ignoran tie ⁊ impfecte cognitiōi quā iſte habebat de chri ſto. Ro. 13. Nox pceſſit ꝛc̄. pſal. Neſcierunt: nec in tellexerūt. in tenebris ambu. ꝛc̄. ¶ Ex confeſſione vō deſcribitur cum ſubdit [Et dixit ei. Rabi ſcim⁹ ꝛc̄.] Ubi confitetur chriſti officium in docēdo cu3 dicit [Rabi ꝛc̄.] Et eius poteſtatem in agendo ibi [Nemo eni3 poteſt ꝛc̄.] Et quidē in utroq3 veru3 dicit (l3 parum confeſſus eſt.) Uerum enim eſt. q uocat eum [Rabi.] i. magiſter. Quia (ut dicitur. j. 13. Uos uocatis me magiſter: ⁊ domine ⁊ bene di citis ꝛc̄.) Legerat enim Nichodemus qd ſcriptu3 eſt Joelis 2°. Filii ſyon exultate ꝛc̄. Sed parum dicit. Quia dicit eum a deo ueniſſe magiſtrum: ſed tacet eum deum eſſe. Nam uenire a deo magiſter cōmune eſt omnibus bonis prelatis. Hie. 3. Et da bo uobis paſtores ꝛc̄. Unde hoc non eſt ſingula re chr̄o. q3q3 aliter doceant homines aliter chriſt⁹. Alii eni3 magiſtri docent tm̄ exterius: ſed chriſtus etiam interius: q2 (ut dicit ſupra pmo.) Erat lux uera ꝛc̄. Et ideo ipſe ſolus dat ſapientiam. Luc. 10. Ego dabo uobis os ⁊ ſapientiam. Et hoc nullus purus homo dicere pōt. ¶ Poteſtatē vō cōfitet ex ſignis viſis. q̄ſi dicat. Credo q a deo ueniſti ma giſter [Quia nemo poteſt hec ſigna facere.] Et ue rum dicit. Quia ſigna que chr̄s fecit: non poſſunt fieri niſi diuinitus: ⁊ q2 deus cum eo erat. j. 8. Qui me miſit mecū eſt. Sed parū dixit: qa credebat q chr̄s nō propria poteſtate ſigna faceret: ſed quaſi indigens extranea virtute. ac ſi deus nō eēt cu3 eo per vnitatē eſſentie: ſed per infuſionē gratie ſolum Quod quidem falſum eſt: q2 non extranea virtute: ſed ppria ſigna faciebat. Nam eadem eſt ptās dei ⁊ chriſti. Siēr eſt qd dicit mlier Helie. 3. Reg. 17. In hoc facto cognoui ꝛc̄. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Reſpondit ieſus ⁊ dixit ei. Amen amē di co tibi: niſi quis renatus fuerit denuo: non poteſt videre regnum dei.

¶ Ponit neceſſitatem ſpiritualis regenerationis p uenientem ex ignorātia Nichodemi. Et ideo dicit

Amē q̄ñq; ſignificat uerū. q̄ñq; uere. q̄ñq; fiat.

Rō quare ſo. euāgel. igemīnat hāc dictionē. Amē ⁊ ceteri euāgeliſte non.

[Amen amē.] Ubi notādū eſt q̄ hec dictio Amē eſt hebreū. Qua frequēter chriſtus uſus eſt. Unde ob eius reuerentiā nullus tranſlator tam grecorū q̄ latinoꝝ transferre uoluit. Et q̄ñq; quidē ſignificat idē q̄ uerum: aut idem q̄ uere. Quādoq; v̄o idem q̄ fiat. Unde in pſal. ubi nos habemus fiat ī Heb. eſt. Amen amē. Sed hāc dictionē ſolus Joannes euāgeliſta īgeminat inter euāgeliſtas. Cui⁹ ratio eſt. Quia alij euangeliſte ea p̄ncipaliter tradunt: que ad humanitatē chriſti pertinet: ad que cum facilius credibilia ſint: minor aſſertio neceſſaria erat. Joānes v̄o ea que ad diuinitatem chr̄i ꝑtinent p̄ncipalit̄ tractat. que (cū occulta ſint: ⁊ a cognitione hoīum ſemota) maiori aſſertione indigebant. ℂ Deinde attendēdū eſt q̄ hec r̄ñſio chriſti videtur oīno incōſona ꝓpoſitis a Nichodemo: niſi diligenter cōſiderent̄. Quomodo nāq; ꝯuenire videt̄ qd̄ dixit nichodemus [Rabi ſcimus: quia a deo uenisti.] Hoc qd̄ r̄ñdit dominus [niſi qs renatus fuerit denuo ⁊c̄.] ℂ Sȝ notādū ſicut iaȝ dictum eſt q̄ nichodem⁹ imꝑfectā opinionē habēs de chriſto confitebat̄ eum magiſtruȝ. ⁊ hec ſigna facere tanq̄ hoīem purum. vult ergo ei dñs oſtēdere quomō ad altiorē cognitionē de ipſo poſſet ꝑuenire. ⁊ quidē poterat de hoc dominus diſputare: ſed quia hoc fuiſſet uerſum in cōtentionē. Cuius ꝯtrarium de eo ſcriptum eſt Jſa. 42. Non contendet. Jdeo cum manſuetudine uoluit euȝ ad ueram cognitionē ꝑducere: q̄ſi diceret. Non miruȝ ſi me purum hominē credis: q̄ illa ſecreta diuinitatis non poteſt aliquis ſcire niſi adeptus fuerit ſpiritualem regenerationē. Et hoc eſt qd̄ dicit [Niſi quis renatus fuerit denuo non pōt videre regnū dei.] ℂ Ubi ſciendū q̄ cum viſio ſit actus vite ſm̄ diuerſas vitas diuerſe ſunt viſiones.

Uita carnalis hȝ carnalē viſionē. ⁊ vita ſpūalis hȝ ſpiritualē viſionē

Nam eſt quedam vita carnalis qua coīter omnia alia viuūt: ⁊ hec hēt carnalē viſionem ſeu cognitionē. Eſt ⁊ vita ſpūalis qua homo cōformat̄ deo ⁊ ſpeciēb⁹ ſanctis: ⁊ hec hēt ſpūalē viſionem. Secūdū carnalem quidem ſpūalia videri non poſſunt. p̄ͤ Cor. 2. Aial. homo nō ꝑcipit ea que ſūt ſpūs dei: ſed ꝑcipitur viſione ſpirituali. Unde ibidem ſubditur. Que dei ſunt nemo nouit ⁊c̄. Spiritus autēȝ eſt qui regenerat. Unde Apo⁹ Ro. 8. Non accepiſtis ſpūm ⁊c̄. Et hunc quidē ſpūm per regenerationē ſpūalem accipimus. Titum. 3. Per lauacrū regn̄ationis ſpiritus ſancti ⁊c̄. Si ergo viſio ſpūalis non eſt niſi ꝑ ſpūm ſanctū. ⁊ ſpiritus ſanctus īfundit̄ nobis per lauacrū regenerationis ſpūalis. ergo non poſſum⁹ videre regnū dei: niſi per lauacrū regn̄ationis. Et ideo dicit [Niſi quis renat⁹ fuerit ⁊c̄.] Quaſi dicat Non eſt mirū ſi nō videres regnū dei: q̄ nullus illud videre pōt niſi accipiat ſpūm ſanctū: per quē renaſcitur in filiū dei. Ad regnū aūt non ſolū pertinet regale ſolium: ſed etiā que ſunt ad regni gubernationē. ſ. regia dignitas: beneficia grārum. ⁊ vie iuſtitie: qua ſolidat̄ regnū. Et ideo dic̄ [Nō poteſt vidē regnūȝ dei.] i. gloriā ⁊ dignitatē dei. i. myſteria ſalutis eterne: que per fidei iuſtitiam īſpiciātur. Rom. 14. Regnū dei nō eſt eſca ⁊ potus. ℂ Jn ueteri autē lege fuit quedā regeneratio ſpūalis: ſȝ imꝑfecta ⁊ figuralis. p̄ͤ Cor. 10. Oēs ſub Moyſe baptiçati ſunt ⁊c̄. i. in figura baptiſmū acceperūt. Et iō myſteria regni dei videbāt qdē: ſed figuralit̄ tm̄. Heb. 11. A longe aſpicientes. ℂ Jn noua v̄o lege eſt manifeſta regeneratio ſpūalis: ſed tm̄ eſt imperfecta: q̄ renouamur interius tm̄ per grām: ſed non exterius per incorruptionē. 2. Cor. 4. Lȝ his qui foris eſt noſter homo corrūpat̄ ⁊c̄. Et ideo videmus regnū dei ⁊ myſteria ſalutis eterne: ſed imperfecte: q̄ (ut dicit̄ p̄ͤ Cor. 13. Uidemus nunc per ſpeculū ⁊ in enigmate ⁊c̄.) Jn patria v̄o eſt ꝑfecta regeneratio: q̄ renouabunt̄ interius ⁊ exteri⁹. Et ideo regnuȝ dei ꝑfectiſſime videm⁹. vnde p̄ͤ Cor. 13. Tunc autē videbimus facie ad faciē. Et Joannis. 3. Cum ap͞paruerit ſimiles ei erimus ⁊c̄. Patet ergo q̄ ſicut viſionē corꝑalem non habet quis. niſi natus: ita nec ſpūalem hēre pōt: niſi renatus. Et ſȝ triplicē regenerationē. eſt triplex modus viſionis. ℂ Nota autē q̄ in greco non habet̄ [denuo.] ſed anothei. deſuꝑ: qd̄ Hieronym⁹ trāſtulit denuo: ut ſ. importet additionēȝ. Et ſic Hieronym⁹ intellexit dicēs [Niſi renatus fuerit denuo.] quaſi dicat: niſi renatus iterato per ſpūalem generationem. ℂ Criſoſtom⁹ autē dicit naſci deſuꝑ eē ꝓpriū filij dei: q̄ ipſe ſolus natus eſt deſuꝑ. j. eodem. Qui deſurſuȝ uenit ſuꝑ omnes eſt. ⁊ dicit̄ chriſtus naſci deſuper quātum ad tempus (ut ita liceat loqui) q̄ ab eterno genitus. pſal. Ante luciferū genui te. Et quātuȝ ad generationis p̄ncipiuȝ: quia a patre celeſti. J. 6. Deſcendi. non ut faciā uoluntatē meā ⁊c̄. Quia ergo noſtra regeneratio eſt ad ſimilitudinē filij dei ſȝ illud Rom. 8. Quos preſciuit cōformes fieri ⁊c̄. Et ideo q̄ illa generatio ſuꝑna eſt. ⁊ nr̄a gn̄atio deſuper eſt quātum ad tēpus per eternaȝ p̄deſtinationem. Ephe. 1. Elegit nos in ipſo ⁊c̄. Et quantū ad donum dei. J. 6. Nemo pōt uenire ad me ⁊c̄. Ephe. 2. Gratia ſaluati eſtis ⁊c̄. ℂ Conſequenter cū dicit

ℂ **Dicit ad eum Nichodemus. Quomodo poteſt homo renaſci cum ſit ſenex. Nūquid poteſt in uentreȝ matris ſue iterato introire ⁊ renaſci?**

ℂ Ponit modū ⁊ rōnē huius ſpūalis regn̄ationis Et circa hoc primo ponit̄ dubitatio Nichodemi. Secūdo r̄ñſio chr̄i ibi [Reſpondit ieſus. Amē amē dico tibi ⁊c̄.] Circa p̄mū ſciēdū eſt: q̄ ſicut dicit̄ p̄ͤ Cor. 2. Aialis hō non ꝑcipit ea que ſunt ſpūs dei ⁊ ideo: q̄ Nichodem⁹ carnalis adhuc ⁊ aialis erat nō potuit que dicebant̄ niſi carnaliter intelligere: Et ideo ea que dñs dixerat de regn̄atione ſpūali. ipſe de gn̄atione carnali intelligebat. Et hoc eſt qd̄ dicit [Quomodo hō pōt naſci ⁊c̄.] Ubi ſm̄ Criſoſtomū ſciēdū eſt. q̄ nichodemus uoluit obicere ꝯ̄ uerba ſaluatoris: ſed tm̄ obiectio ei⁹ deriſibilis eſt: q̄ chr̄s loquit̄ de regn̄atione ſpūali: hic aūt obicit de carnali. Sil̄r oēs rōnes īducte ad impugnādū ea que ſunt fidei deriſibiles ſūt: q̄ nō ſunt ſm̄ īntentionē ſacre ſcripture. Obicit aūt nichodemus ꝯtra uerba dñi dupl̄r ſȝ q̄ duplex videbat̄ dictū dñi īpoſſibile. ſ. q̄ hō denuo renaſcat̄. Uno mō. ſ. ꝓpter irreuerſibilitatē humane vite (Nā a ſenectute nō pōt hō redire ad pueritiā. Unde dicit Job. 18. Semitā. ſ. vitā p̄ñtem: per quā nō reuertar ambulo.) Et ſm̄ hoc dicit [Quō pōt hō naſci cum ſit ſenex.] Quaſi dicat: nunq̄d iteꝝ efficiet̄ puer: ut renaſcat̄. Job. 7. Non reuertet̄ ultra in domū ſuam: neq; cognoſcet ⁊c̄. ℂ Scd̄o ex mō carnalis gn̄ationis (Nā hō a p̄ncipio cū gn̄at̄. eſt in ꝑua quātitate: ita ut poſſit eū uterus matern⁹ capere: poſtmoduȝ v̄o cum iam nat⁹ eſt ad ꝯtinua incremēta paulatiȝ ꝑducat̄: ita nō poſſet in materno utero cōtineri.) Et

ideo dicit[Nūquid pōt in uentrē matris ſue itera ro itroire ꝛ renaſci?]Quaſi dicat. Nō: q2 nō capit eum uēter. Sed hec locū non hñt in gnatione ſpiritualı: q2 homo quātūcūqꝫ per peccatū ſpūaliter inueteratus (ſm illud pſal. Qm̄ tacui inueterauerunt oīa oſſa mea.) pōt per auxiliū grē diuine ad nouitatē uenire. ſm illud pſal. Renouabitur ut aquile iuuentus tua. Poteſt ꝛ quātūcūqꝫ magnus in uterꝫ ſpūalē. ſ. eccleſie per ſacramētum baptiſmi introire Qui aūt ſit uter ſpūalis: manifeſtuꝫ eſt: alias non oꝫ diceret. Ex utero ante luciferū genui tc. Nihilominus tñ aliqualem ſilitudinē hēt qḋ dicit. Naꝫ ſicut homo ſemel carnaliter natus nō pōt iterū naſci: q̄re nō debet iterū baptiçari. Eph. 4. Unus dominus: vna fides: vnū baptiſma. ¶ Cōnr cū dicit.

¶ Reſpondit ieſus. Amen amen dico tibi: niſi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ ſpiritu ſancto non poteſt introire in regnum dei.

¶ Ponit rñſio chr̄i. Et circa hoc tria facit. pmo ſoluit rōnes Nichodemi oſtēdēdo q̄litatē regñationis. Secūdo manifeſtat ſolutioneꝫ per rōnem ibi [Qḋ natū eſt ex carne ꝛc̄.] Tertio per exēpluꝫ ibi [Non mireris ꝛc̄.] Soluit ergo obiectiones oſtendens qꝫ regñatio: de qua loquit. eſt ſpūalis ꝛ non carnalis. Et hoc eſt qḋ dicit[Amen amē dico tibi. Niſi qs renat᷒ fuerit ꝛc̄.] Quaſi dicat: tu intelligis de generatione carnali: ſed ego loquor de ſpūali. ¶ Sed attende qḋ ſupra dixerat[Non pōt videre regnū dei.] hic vō dicit [Nō pōt itroire regnū dei.] Qḋ idem eſt. Nā que regni dei ſunt: nullus videt: niſi regnū dei itret. ꝛ tātū videt: quātū itrat Apoc. 2. In calculo nomē nouū ſcriptū ꝛc̄. Qḋ aūt ſpūalis regñatio ex ſpū fiat rōnē hēt. Nā opꝫ gñatū gñari ad ſimilitudinē gñantis. Nos autē regeneramur in filios dei ad ſimilitudinē ueri filij: opꝫ ergo qꝫ regñatio ſpūalis fiat per id per qḋ aſſimilamur uero filio. qḋ qdē eſt per hoc. qꝫ ſpūm ei᷒ habemus. Rom. 8. Si quis ſpūm chr̄i nō hēt hic nō eſt eius. pͤ Ioannis. 4. In hoc cognoſcim᷒ qm̄ in eo manemus: ꝛ ipſe in nobis: q2 de ſpiritu ſuo dedit nobis ꝛc̄. Opꝫ ergo qꝫ ſpūalis regeneratio per ſpūm ſanctū fiat. Ro. 8. Nō accepiſtis ſpūm ſeruitutis iterū in timore ꝛc̄. j. 7. Spūs eſt qui viuificat ꝛc̄. ¶ Eſt etiā huic regñationi neceſſaria aqua ꝑpter tria. Primo quidē ꝑpter humane nāe ꝯditionē. (Homo eni ex aīa ꝛ corpe cōſtat.) ꝛ ſi in ei᷒ regeneratione eſt ſpūs tm̄: ſolum qḋ ſpūale eſt hoīs oſtēderet regenerari. Ut ergo regeneret etiā caro. opꝫ qꝫ ſicut eſt ibi ſpūs: per quē regñaret aīa: ita ſit ibi aliqḋ corpale: per qḋ regeneret corp᷒. Et hec eſt aqua. ¶ Scḋo ꝑpter humanā cognitionē. Nā ſicut deus dicit diuina ſapiā: ita oīa ordiat: ut vnicuiqꝫ ꝑuideat ſm ſuā ꝯditionē. (Hō aūt eſt nalit cognoſciturus) opꝫ ergo eo mō dona ſpūalia hominibus ꝯferri: ut ea cognoſcāt. pͤ Cor. 2. Ut ſciamus que a deo donata ſunt nobis. Nalis aūt modus hui᷒ cognitiōis eſt: ut ſpūalia per ſenſibilia cognoſcat (cū oīs nr̄a cognitio a ſenſu icipiat.) Oportuit ergo ad hoc. qꝫ intelligam᷒ id qḋ ſpūale eſt in hac regñatione. qꝫ eēt in ea aliquid ſenſibile ꝛ materiale. ſ. aqua per qḋ itelligamus. qꝫ ſicut aqua lauat: ꝛ purgat corpalit exterius: ita ꝛ per baptiſmū hō lauat ꝛ purgat iteri᷒ ſpūaliter. ¶ Tertio ꝑpter cāe ꝯgruitatē. Nā cā nr̄e regñationis eſt uerbū incarnatū. ſupra. ꝑ. Dedit eis ꝑtātē filios dei fieri. Cōgruit ergo qꝫ in ſacris que efficaciam hñt ex ūtute uerbi icarnati ſit aliqḋ corrñdens carni ſeu corpi. Et hoc eſt ſpālit aq̃ in ſacro baptiſmi: ut. ſ. per eaꝫ ꝯfiguremur morti chr̄i: dū ſōmergimur in ea: qñ baptiçamur ſicut chr̄s trib᷒ dieb᷒ fuit in uētre terre. Ro. 6. Cōſepulti enīꝫ ſum᷒ cū illo per baptiſmū ꝛc̄. Hoc etiā myſteriū in pma rerꝫ ꝑductione ſignatum eſt Gen. ꝑ. qñ ſpiritus dñi ferebat ſup aquas: ſed per tactuꝫ mundiſſime carnis chr̄i maior ūtus collata eſt aquis: q2 in principio ꝑducebāt aque reptile aīe viuētis: ſed ex quo chr̄s baptiçatus eſt in iordane. aīas ſpūales aqua reddit. Per hoc aūt qḋ hic dicit[Niſi qs renat᷒ fuerit ex aqua ꝛ ſpū ſācto.] Manifeſte appet ſpūm ſcm̄ eſſe deuꝫ. Supra eni pmo dicit. Nō ex ſanguinib᷒: nec ex uoluntate viri: ſed ex deo nati ſunt. Ex quo ſic formatꝫ rō. Ille ex quo ſpūaliter renaſcunt hoīes eſt deus: ſꝫ homines renaſcunt ſpūaliter per ſpūꝫ ſcm̄ (ut hic dicit.) ergo ſpūs ſcūs eſt deus. ¶ Sꝫ hic eſt duplex queſtio. Prima eſt. Si nullus intrat regnū dei: niſi renaſcat aqua. Antiqui auteꝫ pr̄es non ſunt renati aq̃: q2 non baptiçabant: ergo nō itrauerūt regnū dei. ¶ Alia eſt: q2 cū ſit triplex baptiſmus. ſ. fluminis. flaminis. ꝛ ſanguinis. Et multi fuerit baptiçati ultimis duob᷒: quos dicim᷒ intraſſe regnuꝫ dei ſtatiꝫ (cum tñ nō fuerūt renati aqua.) nō videt eē uerū qꝫ hic dicit[Niſi qs renat᷒ fuerit ꝛc̄. ¶ Rñſio. dicēdū eſt quātū ad pmū. q2 regeneratio ex aq̃ ꝛ ſpiritu ſctō fit duplr. ſ. in ueritate ꝛ figura. Antiq aūt pr̄es: lꝫ nō fuerunt regenerati regñatione uera fuerūt tñ renati regñatione figurali: q2 ſemꝑ hñt aliqḋ ſignū ſēſibile: in quo uera regñatio ꝑfigurabat: ꝛ ſm hoc renati intrauerunt regnū dei ſoluto precio. ¶ Quātū ad ſcḋm dicēdū qꝫ illi qui renaſcunt baptiſmo ſanguinis ꝛ flaminis lꝫ nō hēant regñationē in actu hñt tñ in uoto. alias enim neqꝫ baptiſmus ſanguinis aliquid ualeret: nec eſſe poſſet baptiſm᷒ ſpirit᷒. Sic ergo ad hoc qꝫ hō itret regnū dei. opꝫ qꝫ adſit baptiſm᷒ aque in re (ſicut eſt in oīb᷒ baptiçatis. Uel in uoto) ſicut eſt in martyribus ꝛ cathecuminis q morte ꝑueniunt anteqꝫ uotum ipleant. Uel in figura: ſicut in antiquis patribus. ¶ Ex hoc qꝫ dicit[Niſi qs renat᷒ fuerit ꝛc̄.] Pelagiani errātes dixerūt qꝫ pueri baptiçant nō qdē ut mūdent a peccatis que nonduꝫ hñt: ſed ut poſſint itrare regnū dei. Sed hoc eſt falſū: q2 ſm qꝫ Auguſtin᷒ dicit in libro de baptiſmo puulorū. inconueniens eſt qꝫ imago dei. ſ. hō ſubtrahat a regno dei: niſi ꝑpi aliqḋ ipedimentū qḋ eē nō pōt: niſi peccatū. opꝫ ergo qꝫ in pueris qui ſubtrahunt a regno ſit aliqḋ pctm̄. ſ. originale. ¶ Cōnr cū dicit

¶ Quod natum eſt ex carne: caro eſt: ꝛ quod natū eſt ex ſpiritu: ſpiritus eſt.

¶ Probat per rōnē qꝫ opꝫ naſci ex aq̃ ꝛ ſpū ſancto ꝛ eſt rō ſua talis. Nullus pōt ꝑuenire ad regnū: niſi ſpūalis efficiat: ſed nō aliqs efficit ſpūalis niſi ꝑ ſpūm ſcm̄: ergo nullus pōt itrare regnū dei. niſi renatus ex ſpū ſctō. Dicit ergo[qḋ natuꝫ eſt ex carne caro eſt.] i. natiuitas ſm carnē facit naſci in vitā carnalē. pͤ Cor. 12. Prim᷒ hō de tra terren᷒ ꝛc̄. [ꝛ qḋ natū eſt ex ſpiritu.] i. ex ūtute ſpūs ſcti[ſpūs eſt.] i. ſpūalis. Nota aūt qꝫ hec ꝑpō ex: quādā deſignat cām mālem (ſicut cum dico cultellus eſt ex ferro) quādoqꝫ cām efficientē: ſicut domus eſt ex edificatore. Et ſm hoc qḋ dicitur[qḋ natuꝫ eſt ex car-

Nos regñamur in filios dei ad ſimilitudinē ueri filij

Q° prima.

Q° ſecunda

R° ad pmaꝫ. Regño ex aq̃ ꝛ ſ. ſ. fit duplr. ſ. in ueritate ꝛ i figura. Antiq pr̄es lꝫ nō fuerūt regñati regñatione uera: fuerunt regñati regñatione figurali.

R° ad ſcḋm.

Error pelagianorum.

Prepō ex aliqñ denotat cām mālē: aliqñ vo cām efficientem.

ne pōt intelligi dupl'r: effectiue ꝛ mālit'r. Effectiue q̄dē: q̄ꝛ virtus que eſt in carne eſt effectiua generationis. Mālit'r vō: q̄ꝛ aliqͦd carnale in aīali bus eſt materia gnāti. Sed ex ſpū nō dr̄ aliqͦd naſci mālit'r: cū ſpūs imutabilis ſit. mā vō ſit ſubiectū trāſmutationis: ſed dicit̄ effectiue. Scōm hoc ergo poſſum⁹ accipe triplicē gnātionē. Unā que eſt ex carne mālit'r ꝛ effectiue: que eſt coīs oībus qui carnalē ſtatū hn̄t. Alia eſt ſm ſpūꝫ effectiue ſꝫ quā regn̄amur in filios dei per grām ſpūs ſcī ꝛ efficimur ſpūales. Tertia eſt media. ſ. que eſt ex carne mālit'r solū: ꝛ ex ſpū ſcō effectiue. Et hec ē ſingularis ꝛ ꝓpria chr̄i: q̄ꝛ mālit'r eſt hn̄s carneꝫ ex carne mr̄is nat⁹: ꝛ effectiue eſt ex ſpū ſcō. Mat. p̄. Qͦd enī in ea natū eſt de ſpū ſcō eſt. Et iō nat⁹ eſt ſanct⁹. Luc. p̄. Spūs ſanct⁹ ſupueniet in te: ꝛ v̓tus altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoqꝫ qͦd naſcetur ex te ſanctum ꝛc̄.

LE. II. Non mireris q̄ꝛ dixi tibi: oportet uos naſci denuo. Spirit⁹ ubi vult ſpirat: ꝛ uocem eius audis: ſed neſcis vnde ueniat: aut quo uadat. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu.

Supra poſuit dn̄s rōnē ad iſtruēdā ſpūaleꝫ gn̄ationē. Hic ponit exēplū. Dat̄ autē intelligi q̄ nichodemus audito [qͦd natum eſt ex ſpū ſpūs eſt.] Turbationē quādā dubietatis icurrit. Et ideo dn̄s dicit ei [Non mireris q̄ꝛ dixi tibi: opꝫ uos naſci denuo.] ¶ Ubi ſciēdū eſt q̄ dupl'x eſt admiratio. *Duplex ē admiratio.* Una deuotionis ſm q̄ aliquis magnalia dei ꝯſiderās cognoſcit ea ſibi icōprehenſibilia eē: vn̄ relinquit̄ admirationi locus: ſm illud pſal. Mirabilis in altis dn̄s. ꝛ alibi Mirabilia teſtimonia tua ꝛc̄. Et ad hāc hoīes ſunt iducēdi nō ꝓhibēdi. ¶ Alia eſt infidelitatis dū q̄s ea que dicunt̄ nō credēs mirat̄. Un̄ dicit̄ Mat. 13. q̄ mirabātur in doctrina chriſti. Et ſequit̄ q̄ ſcādaliçabant̄ ī eo. Et ab hac admiratione dn̄s nichodemū remouet iducēs exēplū cū dicit [Spūs ubi vult ſpirat.] Qͦd q̄dē eadē ſeruata ſnīa dupl'r quātū ad l̄raꝫ exponi pōt. *Expō. Criſ.* Uno enī mō ſm Criſoſtomū accipit̄ ſpūs ꝓ uēto ſicut in ps. Spūs ꝓcellarū que faciūt uerbū ei⁹. Et ſm hoc q̄tuor dicit de uēto. Primo uēti ptātēꝫ cū dicit [Spūs ubi vult ſpirat.] i. uēt⁹ quo vult flat. ¶ Et ſi dicas q̄ uēt⁹ nō hēt uolūtatē. Dicēdū q̄ uolūtas ſumit̄ pro appetitu nāli: qui nihil eſt aliud q̄ꝫ nālis iclinatio: de qua dicit̄ Job. 28. Qui creauit uētis pōdus. ¶ Scōo ponit̄ uēti indiciū cūꝫ dicit [Et uocē eius audis.] Et ſumit̄ uox pro ſono quē facit uētus ex ꝑcuſſione ad aliqͦd corpus. De quo dicitur in pſalmo. Uox tonitrui tui in rota. ¶ Tertio ponit uenti originem que occulta eſt. Unde dicit [Et neſcis vnde ueniat.] idest ubi oriatur. Pſal. Qui producit uentos de theſauris ſuis. ¶ Quarto ponit uenti finem: qui ſimiliter occultus eſt. Unde dicit [aut quo uadat.] ſupple neſcis. idest ubi perſiſtat. Et hanc quidem ſimilitudinem inducit ad propoſitum cum dicit [Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu.] quaſi dicat. Si uētus qui eſt corporeus habet occultam originem: nec poteſt ſciri eius proceſſus. Quomodo miraris ſi tu non potes ſcire proceſſum regenerationis ſpiritualis? *Obiectio aug.* ¶ Sed contra hanc expoſitionē obijcit Auguſtinus dicēs q̄ dn̄s non intellexit de uēto cum dicit [Spūs ubi vult ſpirat ꝛc̄.] Nā de quolibet uēto ſcimus vn̄ ueniat aut quo uadat. Nā auſter uenit a meridie: ꝛ uadit ad aq̄lonē. Boreas vō econuerſo ab aq̄lone ad meridiē uadit. Qͦ uō ḡ de ſpū corpeo dicat dn̄s [Neſcis vn̄ ueniat ꝛc̄.] *Auſter uenit a meridie ꝛ uadit ad aq̄lonē. Boreas vō e cō.* ¶ Sꝫ ad hoc r̄ideri pōt q̄ ꝑncipiū uēti pōt ſciri dupliciter *Reſponſio.* Uno mō in gn̄ali: ꝛ hoc mō ſcit̄ vn̄ ueniat. i. a q̄ ꝑte mūdi (ſicut ſcit̄ q̄ auſter uenit a meridie) ꝛ quo uadat: q̄ꝛ ad aq̄lonē. Alio mō in ſpāli: ꝛ hoc modo neſcit̄ vn̄ ueniat. i. in qua plaga determinate incipiat: aut quo uadat. i. ubi determinate ceſſet. Et cūꝫ Criſ. ad hāc expōnē ꝯueniūt oēs fere greci doctores. *Alia expō.* ¶ Alio mō exponit̄ de ſpū ſcō: ꝛ ſm hoc q̄tuor ponit de ſpū ſcō. Primo q̄dē eius ptātē cū dicē [Spūs ubi vult ſpirat.] Quia pro libero ptātis arbitrio īſpirat ubi vult ꝛ q̄n̄ vult corda illuſtrando. p̄ Cor. 12. Hec oīa opat̄ vnus atqꝫ ideꝫ ſpūs diuidēs ſingulis ꝓut vult. ¶ Ex quo ꝯfutatur error Macedonij ponētis ſpūm ſcm eē miniſtrū pr̄is ꝛ filij. *Erroris macedonij ꝯfu⁹* (Nō enī ſpiraret ubi ipſe uellet: ſꝫ ubi ei mādaret.) 2° vō ponit ſpūs ſcī indiciū cū dicit [Et uoceꝫ eius audis.] pſal. Hodie ſi uocē ei⁹ audieritis ꝛc̄. ¶ Sed ꝯtra hoc obijcit Criſo. dicēs q̄ nō pōt intelligi de ſpū ſcō. *Obiectio Criſ.* (dn̄s enī loquebat̄ cū Nichodemo: qui adhuc īfidelis erat: cui nō cōpetebat audire uocē ſpūs ſcī.) ¶ Sed dicēdū ſꝫ Aug^m q̄ ſpiritus ſcī eſt duplex uox. *Duplex uox ſpūs ſancti* Una qua loq̄tur intus in corde hoīs: ꝛ hāc audiūt ſolū fideles ꝛ ſcī: de qua dr̄ in pſal. Audiā q̄d loquat̄ in me dn̄s de⁹. Alia eſt q̄ ſpūs ſanct⁹ loquit̄ in ſcripturis: uel per p̄dicatores ſm q̄ dr̄ Mat. 12. Nō enī uos eſtis qui loq̄mini: ſꝫ ſpūs ꝛc̄. Et hāc audiūt ꝛ īfideles ꝛ peccatores. ¶ 3° ponit ſpūs ſcī originē que occulta eſt. Un̄ dicit [Et neſcis vn̄ ueniat.] ſꝫ uocē eius audias. Et hoc iō: q̄ꝛ uenit a pr̄e ꝛ filio. J. 15. Cūꝫ aūt uenerit paraclitus quē ego mittā uobis a pr̄e ſpūm v̓itatis: qui a patre ꝓcedit. Pr̄ aūt ꝛ filius in lucē habitāt iacceſſibilē quā nemo hoīum vidit ꝛc̄. (ut dicit̄ p̄me Thimo. ult°.) ¶ 4° ponit ſpūs ſcī finē qui q̄dē occult⁹ eſt. Et iō dicit [aut quo uadat.] ſupple neſcitis: q̄a ꝑducit ad occultū finē. ſ. ad btitudinē eternā. Un̄ dicit̄ pign⁹ hereditatis. Eph. p̄. ꝛ p̄ Cor. 2. Oculus nō vidit ꝛc̄. Uel [neſcis vn̄ ueniat.] i. quō hominē itrocat. [aut quo uadat.] i. ad quā ꝑfectionē illū adducat. Job. 9. Si uenerit ad me nō videbo eū. [Sic eſt oīs qui nat⁹ eſt ex ſpū.] i. ſicut ſpūs ſanctus. Nec miruꝫ. Nā ſicut ſupra dixerat. [qͦd natū eſt ex ſpū ſpūs eſt.] q̄ꝛ in viro ſpūali ſunt ꝓprietates ſpūs ſcī: ſicut in carbone ſuccēſo ſunt ꝓprietates ignis. *In viro ſpūali ſt ꝓprietates ſ. ſ. ſic̄ i carbone ſuccēſo ſūt proprietates ignis.* Sūt aūt in eo qui nat⁹ eſt ex ſpū ſcō p̄dicte q̄tuor ꝓprietates ſpūs. Primo nāqꝫ hēt libertatē. p̄ Cor. 3. Ubi ſpūs dn̄i ibi libertas: q̄ꝛ ſpirit⁹ dn̄i ducit ad id qͦd rectū eſt. pſal. Spūs tu⁹ bon⁹ deducet me ꝛc̄. ꝛ libat a ſuitute pcti ꝛ legis. Rom. 8. Lex ſpūs vite in chr̄o liberauit me ꝛc̄. Scōo vō eius indiciū ſumis per uocē v̓boꝝ ſuoꝝ: quā dum audis cognoſcis eius ſpūalitatē. Mat. 12. Ex abūdātia cordis os loquit̄. Tertio vō hēt originē occultā ꝛ finē: q̄ꝛ nullus pōt ſpūalē iudicare. p̄ Cor. 2. Spūalis oīa iudicat ꝛ ipſe ꝛc̄. Uel [neſcis vn̄ ueniat.] Principium ſpiritualis natiuitatis ei⁹: quod eſt gratia baptiſmalis. [aut quo uadat.] idest quo dignus efficiatur. idest vita eterna que tibi adhuc occulta eſt.

¶ Reſpondit nichodemus ꝛ dixit ei. Quomodo poſſunt hec fieri?

Ⅽ Hic ponit cauſa ⁊ rõ ſpũalis regñationis. Et primo ponit interrogatio nichodemi. Scdo reſponſio dñi ibi[Rñdit ieſus ⁊ dixit ⁊c.] Appet aũt ex pmo ꝙ nichodemus adhuc rudis ⁊ adhuc iudeus ſenſibilis exiſtens myſteria chri ⁊ per exẽpla ⁊ per rõnes ꝓpoſita intelligẽ nõ poterat. ⁊ ideo dicit[Quõ pñt hec fieri.] Dupl'r nãq; aliq ingrũt. Quidã nãq; ex diffidẽtia: ſicut Zacharias Luce p. Vñ hoc ſciã ⁊c. Et ideo punit' fuit. Iſa. 40. Qui dat ſcrutatores eius ⁊c. Aliq vo ex ſtudio addiſcẽdi: ſicut virgo beata cũ dixit angelo Luc. 2. Quõ fiet iſtud ⁊c. Et tales iſtruunt. Quia ergo iſte querit ex ſtudio addiſcẽdi: ideo meruit iſtrui: ⁊ hoc eſt qd ſequitur.

Dupl'r aliq i-grũt. qdã ex diffidẽtia. qui dã vo ex ſtudio addiſcẽdi

Ⅽ Reſpondit ieſus ⁊ dixit ei. tu es magiſter in iſrael ⁊ hec ignoras? Amen amen dico tibi qꝛ quod ſcimus loquimur: ⁊ quod vidim' teſtamur: ⁊ teſtimonium noſtrum non accipitis. Si terrena dixi uobis ⁊ non creditis: quomodo ſi dixero uobis celeſtia credetis

Ⅽ Ubi primo dñs arguit eius tarditatẽ. Scdo rñdet ad qõnẽ ipſi' ibi[Et nemo aſcẽdit in celũ ⁊c.] Tarditatẽ eius arguit ex tribus. Primo ex ↄditione pſone eius cui loquit cum dicit[Tu es magr.] Ubi nõ reprhẽdit eum dñs ut inſultaret ei: ſed qa cõſidebat adhuc de magiſterio ſuo preſumẽs de ſua ſciẽtia: uoluit eum humiliãdo efficere habitaculum ſpũsſancti. Iſa. ult°. Ad quẽ reſpiciam ⁊c. Et dicit[Tu es magiſter.] Quia ſi aliqs ſimplex non põt pfunda cape: tolerabile eſt. ſed h' in magiſtro ualde eẽt reprhẽſibile. Et ideo dic ei[Tu es magr.] Lrẽ que occidit. p° Cor. 3.[in iſi h' ⁊ hec. I. ſpũalia[ignoras.] Heb. 6. Etenim cũ deberetis eẽ magri ⁊c. Ⅽ Si dicas ꝙ dñs iuſte argueret nichodemũ ſi dixiſſet ei aliq̃ de ueteri lege ⁊ ipſe nõ itellexiſſet: ſꝫ dixit ei de noua lege. Ⅽ Dicẽdũ ꝙ ea q̃ dñs dicit de ſpũali gñatione ↄtinent in lege ueteri: ſed ſub figura(ſm ꝙ habet p° Cor. 10. Oẽs ſb moyſe baptiçati ⁊c. Et pphete etiã hoc dixerunt Eze. 36. Effundã ſup uos aquã mũdã ⁊c.) Ⅽ Secũdo vo arguit eius tarditatẽ ex cõditione dicẽtis: Qd enim nõ acqeſcat dictis alicuius hois rudis tolerari põt: ſed repugnare dictis hois ſapientis ⁊ magne auctis: reprehẽſibile eſt: ⁊ ideo dicit. [Amẽ amẽ dico tibi: qꝛ qd ſcim' loquimur ⁊c.] Reqrit enim ad idoneitatẽ teſtis ut ꝑhibeat teſtimoniũ de auditu uel viſu. pme Joã. p. Qd vidim' ⁊ audiuimus ⁊c. Et ideo dñs utrũq; dicit[Qd ſcimus loquimur: ⁊ qd vidimus teſtamur.] Scit autez dñs ſm ꝙ hõ oĩa. i. ult°. Dñe tu oĩa noſti. Mach. 6. Dñe qui habes ſcãm ſciam ⁊c. Sed ⁊ videt oĩa cognitione diuinitatis. i. 8. Ego que vidi apud patrẽ meũ hoc facio. Dicit aũt pluralr[ſcimus ⁊ vidimus.] ut inſinuet myſteriũ trinitatis. Ideo Pr in me manens ipſe facit opa. Vel[qd ſcimus.] ego ⁊ alij ſpũales effecti. Quia: ut dicit Matth. 10. Nemo nouit patrẽ niſi filius: ⁊ cui uoluerit fili' reuelare. [⁊ tñ teſtimoniũ.] ita pbatũ: ita firmũ[non accipitis.] i. eodẽ. Et teſtimoniũ eius nemo accipit. Ⅽ 3° arguit eius tarditatẽ ex ↄditione eoꝝ que dicũtur. Qd enim aliq̃ difficilia nõ capiant ab aliquo: non eſt mirũ: ſed ꝙ facilia qs nõ capit reprhẽſibilis eſt. Et iõ dicit[Si terrena dixi uobis ⁊c.] q. d. Si hec que ſunt leuia nõ capis: quõ cape poteris pceſſũ ſpũs ſci. Sap. 9. Que in terris ſunt difficile inuenim' ⁊ que in celis ſunt qs inueſtigabit? Ⅽ Sꝫ ↄtra nõ inueniũ ex pmiſſis ꝙ dñs dixerit nichodemo aliq̃ terrena. Ⅽ Et dicẽdũ ſm Criſ. hic ꝙ dicit dñs[Si terrena dixi uobis ⁊c.] itelligit de exẽplo uẽti. Vẽt' enĩ cũ ſit gñabilis ⁊ corruptibilis nũat iter res terrenas. Vel põt dici ſm eundẽ ꝙ ſpũalis regñatio que eſt in baptiſmo celeſtis qdẽ eſt quãtũ ad pncipiũ qd ſcificat ⁊ regñat: ſed terrena quãtũ ad ſubiectũ.[qd enĩ regñat. ſ. hõ terrenus eſt.] Ⅽ Vel dicẽdũ ſm Aug^m ꝙ itelligẽdũ eſt de eo qd ſupra dixerat. Soluite tẽplũ hoc ⁊c. qd iõ terrenũ eſt: qꝛ h' dixit de tẽplo corpis ſui qd de terra accepat.[Si t'rena dixi uobis ⁊ nõ creditis: quõ ſi dixero celeſtia credetis?] q. d. ſi nõ creditis gñationẽ ſpũalem tpalẽ: quõ credetis eternã filij gñationẽ? Vl' ſi nõ creditis q̃ dico de ptãte corpis mei: quõ credetis de ptãte diuinitatis mee: ⁊ de ptãte ſpũs ſancti?

Obiectio.
Reſponſio.
Rñſio Criſ.
Alia reſponſio eiuſdem.
Alia reſponſio Aug.

Ⅽ Et nemo aſcendit in celum niſi qui deſcendit de celo: filius hominis qui eſt in celo.

Ⅽ Hic rñdet qõni. Et pmo põit cauſas ſpũales regñationis. Scdo manifeſtat qd dicit ibi[Sic enim deus dilexit ⁊c.] Cauſa autẽ ſpũalis regñationis eſt duplex. ſ. myſteriũ icarnationis chriſti ⁊ paſſionis eius. Et ideo pmo agit de incarnatione. ſecundo de paſſione ibi[Et ſicut moyſes.] Ⅽ Eſt autez ↄſiderãdũ pmo quõ iſta rñſio chri qõni nichodemi ſatiſfaciat. Dixerat enim ſupra dñs de ſpũ loquẽs ꝙ[neſcis vñ ueniat aut quo uadat.] Per qd dabat itelligi ꝙ ſpũalis regñatio hẽret occultum pncipiũ ⁊ occultũ finẽ. Occulta aũt nobis ſũt que in celis ſunt ſm illud Sap. 9. Que in celis ſunt qs inueſtigabit? Queſtio ergo nichodemi[Quõ pñt hec fieri?] ſic debet itelligi: quõ poſſit aliqd de occulto celoꝝ uenire: aut ad occultũ celoꝝ ire. Unde anteq̃ qõni ſatiſfaceret hũc intellectũ qõnis explicauit dicẽs[Quõ ſi dixero celeſtia credetis.] Et ſtatim icipit oſtẽdere cuius ſit in celũ aſcẽdere proprũ. Quia oĩs qui de celo deſcẽdit. ſm illd Ep h. 4. Qui deſcẽdit ipſe eſt ⁊ qui aſcẽdit. Hoc enim ⁊ in rebus nãlibus iuenit: ꝙ vnũquodq; corpus tẽdit in locũ ſm ſuã originẽ uel nãꝫ. Vñ hoc modo põt fieri: ut aliqs per ſpũm uadat ad locũ quem carnales neſciũt aſcẽdẽdo in celũ: ſi hoc fiat per v̾tutẽ eius qui deſcẽdit de celo: qꝛ ad hoc deſcẽdit ut aſcẽdẽs nobis viam apiret. Mich. 2. Aſcendit pandẽs iter añ eos. Ⅽ Sed qꝛ dicit[Qui deſcendit de celo filius hois.] Quidã errãdi ſumpſerũt occaſionẽ. Cũ enim filius hois deſignet humanã nãm que cõponit ex aĩa ⁊ corpe: per hoc quod dicit ꝙ filius deſcẽdit de celo. Valẽtinus accipe uoluit ꝙ etiam corpus de celo detuliſſet: ⁊ trãſiſſet p v̾ginẽ: nihil ex ea accipiẽs ſicut aq̃ per fiſtulã: ergo nõ de terrena ſubã: nec ſũptũ de v̾gine: qd eſt contra Aplm Ro. p. Qui fact' eſt ei ex ſemĩe dauid ſꝫ carnẽ. Ⅽ Origenes vo dixit ꝙ deſcẽdit de celo ſꝫ aĩaꝫ quã dic ab initio fuiſſe creatã cũ angelis ⁊ v̾bo vnitã: ⁊ poſtmodũ de celo deſcẽdiſſe aſſumendo carnẽ de v̾gĩe. Sꝫ ⁊ hoc repugnat catholice fidei que aĩas dic añ corpa nõ extitiſſe. Nõ g itelligẽdũ eſt ꝙ fili' hois ſm humanã nãm de celo deſcẽderit: ſed ſm ſuã diuinã: cũ in chrõ ſit vnũ ſuppoſitũ uel ypoſtaſis: uel pſona duaꝝ nãrũ: diuine ſ. ⁊ humane. Ex quacũq; earum hoc ſupponit nominẽ pñt ei attribui ⁊ dina ⁊ humana. Poſſum' enĩ dicẽ. Filius hois creauit ſtellas: ⁊ ꝙ fili' dei cru

Error Valẽtiani qui dixit chr'm nihil ex v̾gine ſũpſiſſe
Error Orig.

crucifixus eſt. Sed filius dei crucifixus eſt: nõ ſm diuinam nãm: ſed ſm humanã. Filius aũt hoĩs creauit ſtellas ſm diuinam nãm: ita ut in his que de chriſto dicunt: non eſt attẽdẽda diſtinctio quãtũ ad id de quo dicunt: q2 indifferens z diuina z humana dicunt de deo z hoĩe. Sed eſt attẽdenda diſtinctio quãtum ad id ſm qð dicunt. Quia diuina dicunt de chriſto ſm diuinã nãm. Humana vo ſz humanã. ¶ Deſcẽdere ergo de celis dicitur de filio hoĩs: non ſm humanam nãm: ſed ſm diuinam: ſm quam cõuenit ei ante incarnationẽ de celo fuiſſe ſm illud pſal. Celum celi dño. ¶ Dicitur aũt deſcẽdiſſe non motu locali: q2 ſic non remaneret in celo (nihil enim localiter motũ manet vnde deſcẽdit.) Et ideo ad excludẽdum motũ localem ſubdit [Qui eſt in celo.] q.d. ſic deſcẽdit de celo ꝙ tamẽ eſt in celo. Deſcẽdit enim de celo non qdem deſinẽs eſſe ſurſum: ſed aſſumẽs naturã que eſt deorſum: que q2 non includit uel cõprehẽdit corpore eius exiſtẽte in terra: ipſe ſm diuinitatẽ erat in celis: z ubiqz. Et ideo ad deſignãdum ꝙ hoc mõ dicit deſcẽdiſſe: q2 aſſumpſit naturam: dixit: ꝙ deſcẽdit filius hoĩs. i. inquãtum factus eſt filius hominis. Uel põt dici etiam ꝙ inquãtum corpꝰ deſcẽdit de celo (ut Hyla. dicit.) nõ ꝙ materia corporis chriſti deſcẽdit de celo: ſed ꝙ virtus formatiua eius de celo fuit. ¶ Sz qd eſt qð dicit [Nemo aſcẽdit in celum: niſi filius hoĩs zc.] Nõne Paulus z Petrus z alij ſancti aſcẽderũt ſm illud. 2. Corin. 5. Domũ habemus nõ manufactã in celis zc̃. ¶ Rñdeo dicẽdum ꝙ nemo aſcẽdit in celum niſi chriſtus: z mẽbra ſua. i. iuſti fideles: ppterea filius dei de celis deſcẽdit: ut nos faciẽdo mẽbra ſua ad aſcẽſum celoꝝ p̃pararet. Nunc qdem in ſpe: tandẽ vo in re. Ephes. 2. Qui reſuſcitauit nos z conſedere nos fecit zc̃.

Deſcẽdit ð celo dr̃ de filio hoĩs: non ſm humanã nãz ſed ſm diuinã. Deſcẽſus xp̃i e celis in terraz nõ eſt deſcẽſus per motũ localem.

Queſtio.

Reſponſio

¶ Et ſicut moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto: ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipſo non pereat: ſed habeat vitam eternam.

¶ Hic ponit myſteriũ paſſionis cuius virtute baptiſmu efficaciã habet. Rom. 6. Quicũqz baptizati ſunt zc̃. Et circa hoc tria facit. Primo nãqz proponit paſſionis figurã. Secũdo paſſionis modũ. Tertio paſſionis fructũ. Figuram qdem aſſumit de ueteri lege ut reducat ad intellectũ nichodemũ cum dicit [Sicut moyſes exaltauit ſerpẽtem in deſerto zc̃.] Qð qdem habet Numeri. 21. Quando dñs populo iudeoꝝ dicẽti. Nauſeat aĩa noſtra ſuper hoc cibo leuiſſimo. in ultionẽ miſit ſerpẽtes: z poſtea cõcurrẽte populo ad moyſen: z ipſe clamãte ad dñm: mãdauit dñs in remediũ fieri ſerpentẽ eneum: qui qdem fuit z in remediũ cõtra illos ſerpentes: z in figuram paſſionis dñice. Unde z dicit ibi. In ſignũ zc̃. Propriũ aũt ſerpẽtis eſt habere uenenum: ſed ſerpẽs eneus uenenum nõ habuit: ſed figura fuit ſerpẽtis uenenoſi. Sic z chriſtus non habuit peccatũ: qð eſt uenenum: q2 cum conſumatũ fuerit generat mortẽ (ut dicit Jacobi. 4.) ſed habuit ſimĩtudinem peccati. Rom. 8. Miſit deus filiũ ſuum zc̃. Ideo chriſtus habuit effectũ ſerpẽtis cõtra motum cõcupiſcẽtiarum ignitarum. ¶ Modum aũt paſſionis oſtẽdit cum dicit [ſic exaltari oportet zc̃.] Qð itelligit de exaltatione crucis. Unde. j. 12. cum diceret [oportet exaltari filium hominis zc̃.] Sequit [Hoc dicebat ſignificãs qua morte clarificaturus eſſet deum.] Uoluit aũt mori exaltatus. Primo ut purgaret celeſtia. Iã enim per ſanctitatẽ ſue ↄuerſationis purgauerat terram reſtabat per mortẽ purgare aera. Coll. pmo. Pacificãs per ſanguinẽ ſuum que in celis z que in terris. ¶ Secũdo ut triũpharet de demonibus qui in aere bellum p̃parãt. Eph. 2. Scðm principẽ aeris zc̃. ¶ Tertio ut corda nr̃a ad ſe traheret. infra 12. Ego ſi exaltatus fuero a terra omnia trahã ad me zc̃. ¶ Quarto q2 in morte crucis fuit exaltatꝰ inquantum ibi de inimicis triũphauit. Uñ mors nõ uocat: ſed exaltatio. pſal. De torrẽte zc̃. ¶ Quinto q2 crux fuit cauſa exaltationis eius. Phil. 2. Factus eſt obediẽs patri uſqz ad mortem: mortẽ aũt crucis: ppter qð zc̃. Fructus aũt paſſionis chriſti eſt vita eterna. Unde dicit [Ut oĩs qui credit in ipſum.] bene opando [non pereat: ſed habeat vitam eternã.] Et rñdet hic fructus fructui figuralis ſerpentis. Quicũqz enim reſpiciebãt ſerpẽtem eneũ liberabant a ueneno: z p̃ſeruabant vite. Ille autẽ reſpicit filiũ hoĩs exaltatũ: qui credit chriſto crucifixo: z ſic liberat a ueneno z a peccato. Infra. 11. Qui credit in me non morief zc̃. Et preſeruat ad vitam eternã. Infra. 20. Hec ſcripta ſunt ut credatis: z ut credentes vitam habeatis zc̃.

Propriũ ſerpẽtis e͂ hr̃e ueneñ. ſz ſpẽs eneꝰ uenenũ non habet.

Fructꝰ paſſionis chrĩ eſt vita eterna.

LEC. III.

Sic enim deus dilexit mundum ut filium ſuum vnigenitum daret: ut omnis qui credit in eum non pereat: ſed habeat vitam eternam.

Supra dñs aſſignauit cauſam ſpũalem huius generationis quãtum ad deſcenſum filij: z exaltationẽ filij hoĩs: z poſuit fructum ſ. vitam eternã. Qui qdem fructus incredibilis videbat hoĩbus habẽtibus neceſſitatẽ moriẽdi. Et ideo dñs hoc manifeſtat. Et primo pbat magnitudinem fructus ex magnitudine diuini amoris. Secũdo excludit quãdam rñſionem ibi [Nõ eniz miſit deus filium ſuum.] ¶ Notãdum eſt autem ꝙ oĩum bonoꝝ nrorum cauſa eſt dñs z diuinus amor. Amare ppꝛie eſt uelle alicui bonum. Cuz ergo uolũtas dei ſit cauſa rerum: ex hoc puenit nobis bonum: q2 deus amat nos. Et qdẽ amor dei eſt cauſa boni nãe. Sap. 11. Diligis oĩa que ſũt zc̃. Item eſt cauſa boni grẽ. Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te zc̃. ſ. per grãm. Sed ꝙ ſit etiam dator boni glorie: procedit ex magna charitate. Et ideo oſtẽdit hic hanc dei charitatem eſſe maximã ex quatuor. ¶ Primo nãqz ex perſona amãtis: q2 deus eſt qui diligit: z immẽſus. Et ideo dicit [Sic deus dilexit.] Deut. 33. Dilexit populos omnes ſancti zc̃. ¶ Secũdo ex cõditione amati: q2 homo eſt qui diligit mũdanus. ſ. corporeus. i. in peccatis exiſtens. Rom. 5. Cõmendat deus ſuã charitatẽ in nobis: quoniã ſi cũ adhuc inimici eſſemus zc̃. Et ideo dicit [Mũdũ.] ¶ Tertio ex magnitudine munerũ. Nam dilectio oſtẽditur per donum. Quia (ut dicit Gregorius. Probatio dilectionis exhibitio opis eſt.) Deus autẽ maximum donũ nobis dedit: q2 filiũ ſuũ vnigenitũ. Et ideo dicit [Ut filiuz ſuũ vnigenitũ daret.] Ro. 8. Proprio filio ſuo non pepercit: ſed pro nobis omnibus zc̃. Et dicit [ſuum.] i. filium naturalem ſibi conſubſtantialem: non adoptiuum: de qbus in ps. Ego dixi dij eſtis. Et per hoc patet falſitas

Amare ppꝛe eſt uelle alicui bonum.

Arrij. Quia si filius dei esset creatura (ut ipse dicebat) non posset in eo ostendi immensitas diuini amoris per susceptionẽ infinite bonitatis quam nulla creatura recipe pōt. Dicit ēt [vnigẽitũ] ut ostē dat deũ nō diuisuz amorẽ hĩc ad plures filios: sed totũ in filio quẽ dedit ad cōprobādũ imẽsitatem sui amoris. j. 5. Pater diligit filiũ ꝛ oīa demōstrat ei. ¶ Quarto ex fructus magnitudine: qꝛ per euz hẽmus vitã eternã. Uñ dicit [Ut oīs qui credit in eũ nō pereat: sed hẽat vitã eternã.] quam acq̄siuit nobis per mortẽ crucis. Sꝫ nunq̄d ad hoc dedit eũ: ut moreref in cruce? Dedit q̄dẽ eũ ad mortem crucis ĩquãtũ dedit uolũtatẽ patiẽdi in ea. Et hoc dupl'r. ¶ Primo qꝛ inquãtũ filius dei ab eterno habuit uolũtatẽ assumẽdi carnẽ: ꝛ patiẽdi pro nobis: ꝛ hãc uolũtatẽ habuit a p̄re. ¶ Scd̄o vō q̄a aie christi ĩspirata est a deo uolũtas patiẽdi. ¶ Nota aũt q̄ dñs supra loquẽs de descẽsu qui cōpetit christo ſm diuinitatẽ: noīauit eũ filiũ dei. Et hoc ē rōne vni⁹ suppositi in duab⁹ naturis (sicut supra dictũ est.) Et iō diuina pñt p̄dicari de supposito humane nãe ꝛ humana de supposito diuine: non tñ ſm eãdẽ nãm: sed diuina ſm diuinã nãm: ꝛ humana ſꝫ humanã. ¶ Sp̄alis aũt causa quare hĩc noīauit eũ filiũ dei ẽẽ: qꝛ ipse ꝓposuit donuz istud in signũ diuini amoris per quẽ ꝑuenit nobis fructus vite eterne: tali ergo noīe noīandus erat: cui cōpeteret iudicare virtutẽ factiuã vite eterne que nō est in christo: inquãtũ filius hoīs: sed inquãtũ filius dei. Jo. ult°. Hic est uerus deus ꝛ vita eterna supra p̄. In ipso vita erat. ¶ Sed nota q̄ dicit [nō ꝑeat.] Perire nãq3 dicit aliq̄d qd̄ ĩpedit: ne ꝑueniat ad finẽ ad quẽ ordinat. Hō aũt ordinat ad finẽ qui est vita eẽna ꝛ q̄ãdiu peccat auũt se ab ipso fine. Et lꝫ dũ viuit oīno nō ꝑeat: ita q̄ nō posset restaurari: tñ q̄si morit in pctō: tũc ꝑit oīno. psal. Iter ipioꝝ ꝑibit. In hoc aũt qd̄ dicit [hẽat vitaꝫ eternã.] Indicat diuini amoris imẽsitas (Nã dãdo vitã eternã dat seip̄m.) Nam vita eterna nihil aliud est q̄ꝫ frui deo. Dare aũt seip̄m magni amoris est indiciũ. Eph. 2. Deus aũt qui diues est in misericordia ẽẽ. qui viuificauit nos in chr̄o ẽẽ. i. fecit nos hẽre vitã eternã.

Perire tunc aliq̄s dr̄ q̄n impedit ne ꝑueniat ad finem ad quẽ ordinat.

¶ Non enim misit deus filium suum in mũdum ut iudicet mundum: sed ut saluetur mũdus per ipsum.

¶ Hic excludit dñs obiectionẽ que posset fieri. In ueteri enim lege ꝓmittebaf q̄ dñs eẽt uẽturus ad iudicãdũ. Isa. 3. Dñs ad iudiciũ ueniet ẽẽ. Unde posset aliq̄s dicẽ: q̄ nō uenerat filius dei ut det vitam eternã: sed ut iudicet mũdũ. Et iō hoc excludẽs dñs: ꝑmo ostẽdit se nō uenisse ad iudicãdum scd̄o ꝓbat ibi [Qui credit ĩ eũ ẽẽ.] Dicit ergo. Nō enim uenit filius dei ad iudicãdũ: qꝛ [nō misit deus filiũ suũ.] s. quãtũ ad primũ aduẽtũ [ut iudicet mũdũ: sed ut saluet.] Silẽ habef Jo. 12. Nō enim ueni ut iudicẽ mũdũ ẽẽ. Salus aũt hoīs est: ut ꝑueniat ad deũ. psal. In deo salutare meũ. Peruenire aũt ad deũ est cōsequi vitã eternã. vñ idẽ est saluari qd̄ hẽre vitã eternã. Nec debẽt hoīes esse pigri ꝛ abutẽtes dei mĩa ꝓpter hoc qd̄ dicit. Nō ueni ut iudicẽ ẽẽ. licẽtiã sibi ĩdulgẽ peccãdi: qꝛ etsi in ꝑmo aduẽtu nō uenerit ad iudicãdũ: sed ad dimittẽdũ. In scd̄o tñ ueniet ad iudicãdũ: sed nō ad dimittẽdũ (ut Criso⁹ dicit.) psal. Cũ accep̄o tempus

Idẽ ẽ saluari qd̄ habere vitam eternam.

ego iustitias iudicabo ẽẽ. ¶ Cōtra est qd̄ dicit. j. 9. In iudiciũ ego ueni. ¶ Sꝫ dicẽdũ est q̄ duplex est iudiciũ. Unũ est discretionis: ꝛ ad hoc uenit filius dei in ꝑmo aduẽtu: qꝛ eo uenientẽ hoīes discreti sunt: q̄dã per cecitatẽ: q̄dã per lumẽ gr̄e. Aliud est ꝯdẽnationis: ꝛ in hoc quãtũ de se nō uenit.

Obiectio.
Solutio.

¶ Qui credit in eum non iudicatur.

¶ Hic ꝓbat que dixerat q̄si per locũ a diuisione ẽ mō. Quicũq3 iudicabif: aut erit fidelis: aut infidelis: sed nō ueni ad iudicãdũ ĩfideles: qꝛ iã iudicati sunt: ergo a ꝑncipio nō misit deus filiũ suũ ut iudicet mũdũ. Primo ergo ostẽdit q̄ fideles non iudicanf. scd̄o q̄ nec ĩfideles ibi [Qui ãt nō credit.] Dicit ergo [Nō ueni ut iudicẽ mũdũ.] qꝛ non ueni ad iudicãdũ fideles: qꝛ qui credit in eũ nō iudicaf s. iudicio ꝯdẽnationis: quo nullus credẽs in euz fide formata iudicaf. j. 5. In iudiciũ nō uenit: sed trãsiet ẽẽ. sed iudicabif iudicio ꝑmiationis ꝛ approbationis. De quo dicit Ap̄ls p̄ᵉ Cor. 4. Qui autẽ iudicat me dñs est. ¶ Sed nunq̄d multi fideles pctōres nō dãnabunf? ¶ Rñdeo dicẽdũ q̄ q̄daꝫ heretici dixerũt q̄ nullus fidelis quãtũcũq3 pctōr dãnabif: sed saluabif merito fundamẽti. s. fidei: lꝫ aliquã penã patiaf. Et erroris sui fundamẽtuꝫ sumũt ex hoc qd̄ dicit Ap̄ls p̄ᵉ Cor. 3. Fũdamẽtum aliud nemo pōt ponẽ. ꝛ. j. Si cuius sꝫ opus arserit ipse tñ saluus erit: q̄si per ignẽ. Sed hoc manifeste est ꝯ ap̄lm ad Gal. 5. Manifesta sunt opa carnis q̄ sunt fornicatio ẽẽ. ꝛ. j. Qui talia agũt: regnum dei nō possidebũt. ¶ Dicẽdũ est ergo q̄ fundamẽtuꝫ nō est fides ĩformis: sed formata: que per charitatẽ opaf. Et iō signãter nō dicit dñs qui credit ei: sed [qui credit in eũ.] i. qui credẽdo in eũ per charitatẽ tẽdit: nō iudicaf: ꝛ hoc qꝛ nō peccat mortalif per qd̄ tollif fundamẽtũ. ¶ Uel ſm Criso^m. Oīs qui male agit nō credit. Titũ p̄. Cōfitenf se nosse deũ: factis aũt negãt. Sed qui bñ agit. Jac. 2. Ostẽde mihi ex opib⁹ fidẽ tuã: ꝛ talis nō iudicaf ꝛ non ꝯdẽnaf ꝓpter ĩfidelitatem.

Fũdamẽtum saluãdi nō est fides infor mis: sꝫ folata.

¶ Qui autem non credit iam iudicatus est: qꝛ non credit in nomine vnigeniti filij dei.

¶ Hic ostẽdit q̄ ĩfideles nō iudicanf. Et ꝑmo ponit suã sñiam. Scd̄o manifestat eã ibi [Hoc aũt est iudiciũ ẽẽ.] ¶ Sciẽdũ est aũt circa primũ ſm Aug^m q̄ nō dicit dñs [Qui nō credit.] iudicaf: qꝛ iam iudicatus est. sed dicit [nō iudicaf.] Qd̄ pōt tripliciť exponi. ¶ Scd̄m Aug^m eni [Qui nō credit nō iudicaf: qꝛ iã iudicatus est.] nō in re: sed in dei ꝑscia. i. iã ꝑcognit⁹ est apud deũ ꝯdẽnãdus. 2ᵉ Thim. 2. Nouit dñs qui sunt eius. ¶ Alio mō ſm Criso^m. [Qui nō credit iã iudicat⁹.] i. hoc ip̄m q̄ non credit est sibi ad ꝯdẽnationẽ. (Nō credere eni est nō adherẽ lumini: qd̄ est eẽ ĩ tenebris.) Et hec est magna ꝯdẽnatio. Sap. 17. Una cathena tenebrarum ẽẽ. Thobie. 5. Quale mihi gaudiuꝫ ẽẽ. ¶ Tertio mō ſm eũdẽ [Qui nō credit.] nō iudicaf. i. iam cōdẽnatus est. i. iã manifestã cãm ꝯdẽnationis hẽt. Et simile est ac si diceret de aliquo: qui manifestaꝫ cãm mortis hẽt: aũ eniã q̄ꝫ feraf sñia mortis cōtra eũ: qꝛ iam mortuus est. Unde Greg⁹ dicit q̄ in iudicio duplex est ordo. Quidã etenim iudicabũtur iudicio discussionis. Illi videlicet qui hñt aliquid ꝯdẽnatōi repugnãs. s. bonũ fidei. s. fidelis pctōris Sꝫ ĩfideles quoꝝ dãnatio est manifesta absq3 discussione dãnanf. Et de istis dĩ [Qui nō credit iaꝫ

Expō Aug.

Expō Crī.

Expositio alĩa quidem.

Duplex ĩ iudicio attendit ordo.

iudicat⁹ eſt.] pſal. Nō reſurgūt ipſi in iudicio .ſ. diſcuſſionis. ¶ Sciēdum eſt aūt ꝙ iudicari idē eſt ꝙ ꝯdēnari. Cōdēnari aūt eſt a ſalute excidē ad quaꝫ vna ſola via ꝑuenit̄ .ſ. per nomē filij dei. Act. 4. Nō eſt aliud nomē datū ſub celo. Et in pſal. De⁹ in nomine tuo ſaluū me fac. Qui ergo nō credūt in filiū dei excidūt a ſalute: ⁊ manifeſta eſt in eis cauſa dānationis.

¶ Hoc eſt aūt iudiciū: q2 lux uenit in mūduꝫ ⁊ dilexerūt homines magis tenebras q̄ꝫ lucem. Erant enim eorum mala opera.

¶ Hic manifeſtat dn̄s ſuā ſn̄iam .ſ. ꝙ cā ꝯdēnationis manifeſta eſt in īfidelib⁹. Et p̄mo ponit manifeſtās ſignū. 2° oſtēdit ſigni ꝯueniētiā ibi [Oīs eniꝫ qui male agit ⁊c̄.] ¶ In ſigno aūt ꝓpoſito tria facit. Primo eni ꝓponit dei bñficiū. 2° ꝑuerſitatem mētis īfideliū. 3° ꝑuerſitatis cām. Dicit ergo manifeſte appet ꝙ qui non credit iā iudicat⁹ eſt. qđ apparet ex dei bñficio: q2 [lux uenit in mūdū.] Hoīes eni erāt in tenebris ignorātie: q̄s q̄dē tenebras deus deſtruxit mittēs lucē in mūdū: ut hoīes cognoſcerēt v̄itatē. Jo. 8. Ego ſum lux mūdi: qui ſequit̄ me ⁊c̄. Luc. 1. Uiſitauit nos oriēs ex alto: illuminare his qui in tenebris ⁊c̄. Sed iſta uenit in mūduꝫ .ſ. lux: q2 hō ad eā accedē nō poterat. Nā lucē hītat īacceſſibilē quā nemo hoīuꝫ ⁊c̄. ¶ Appet etiā ex ꝑuerſitate mētis īfideliū [Qui dilexerūt magis tenebras q̄ꝫ lucē.] i. magis uoluerūt eē in tenebris igrātie q̄ꝫ iſtrui per chr̄m. Job. 22. Ipſi fuerūt rebelles lumini. Iſa. 5. Ue qui ponūt lucē tenebras ⁊c̄. Cui⁹ q̄dē ꝑuerſitatis cā ē: q2 [erāt eoꝝ mala opa.] que a luce diſſonāt: ⁊ tenebras q̄rūt. Ro. 13. Abijciam⁹ opa tenebrarū .i. pctā que tenebras q̄rūt. p̄ᵉ Theſſa. vlt°. Qui dormiūt nocte dormiūt. Job 24. Oculus adulteri obſeruat caliginē. Ex h̄ autēꝫ aliquis nō credit luci qđ ei repugnat diſcedendo.

Obiectio. ¶ Sed nunq̄d oēs īfideles hñt mala opa? Uidet̄ ꝙ nō. Nā multi gētiles ſm v̄tutē opati ſunt: puta

Reſponſio. Cato ⁊ alij plures. ¶ Sed dicēdū ſꝫ Criſoſtomū: ꝙ aliud eſt bñ opari ex v̄tute. Aliud ex aptitudie

Aliud eſt opari ſꝫ v̄tutē: ⁊ aliud ſꝫ aptitudinē ⁊ diſpōneꝫ naturalem. ⁊ diſpōne nāli. Nā aliq ex diſpōne nāli bñ opantur: q2 ex eoꝝ diſpōne nō īclinātur ad ꝯtrariū. Et hoc mō etiā īfideles potuerūt bñ opari: ſicut ꝙ aliqs caſte vixit: q2 nō īpugnabat a ꝯcupiſcētia: ⁊ ſic de alijs. Illi aūt ex v̄tute bñ opant̄: q2 ⁊ ſi īclinent̄ ad vitiū ꝯtrariū: tñ ex rectitudine rōnis ⁊ bonitate uolūtatis a v̄tute nō declināt: ⁊ hoc eſt ꝓpriū fideliū. ¶ Uel dicēdū ꝙ lꝫ īfideles bona facerēt: nō tñ faciebāt ꝓpter amorē v̄tutis: ſed ꝓpt̄ inanē glīam. Nec etiā oīa bñ opabant̄: q2 deo cultū debitū nō reddebāt. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Omnis enim q male agit odit lucē: ⁊ non uenit ad lucem ut non arguantur opa eius.

¶ Oſtēdit ꝓpoſiti ſigni ꝯueniētiā. Et p̄mo q̄dem quātū ad malos. 2° quātū ad bonos ibi [Qui aūt facit v̄itatē ⁊c̄.] Dicit ergo [Ideo nō dilexerūt lucem q2 erāt eoꝝ mala opa.] Et hoc pꝫ: q2 [oīs qui male agit odit lucē.] Nō aūt dicit egit: ſed [agit.] q2 ſi q̄s male egit tñ penitēs ⁊ vidēs ſe male feciſſe dolet: nō odit lucē: ſꝫ ad lucē uenit. [Sed oīs qui male agit.] i. in malo ꝑſeuerat: nō dolet: nec ad lucem uenit: ſed eā odit: nō inquātū v̄itatis q̄dē eſt manifeſtatiua: ſed inquātū per eā pctm̄ hoīs manifeſtatur. Diligit eni malus hō cognoſcē lucē ⁊ v̄itatē: ſꝫ odit per eā manifeſtari. Job. 24. Si ſubito apparuerit aurora arbitrant̄ vmbrā mortis ⁊c̄. Et ideo [nō uenit ad lucē.] Et hoc [ut nō arguāt̄ opa ei⁹.] Nullus eni hō qui nō vult malū deſerere: non vult rep̄hēdi: ſed fugit ⁊ odit. Amos. 5. Odio hūerunt corripiētē in porta. Prouer. 15. Nō amat peſtilens eum qui ſe corripit.

¶ Qui aūt facit ueritatē uenit ad lucē ut manifeſtētur opa eius: q2 in deo ſunt facta.

¶ Hic oſtēdit idē quātū ad bonos faciētes v̄itatem .i. bona opa. (Ueritas eni nō ſolū in cogitatione ⁊ dictis ꝯſiſtit: ſed ⁊ in factis uenit ad lucē.) ¶ Sed nunq̄d aliqs an̄ chr̄iſtū fecit ita? Uidet̄ ꝙ nō. Ille Obiectio. eni facit v̄itatē qui nō peccat: ſed an̄ chr̄m oēs peccauerūt (ut dr̄ Ro. 3.) ¶ Rn̄deo dicēdū ſꝫ Augᵐ: Reſponſio. ꝙ ille facit v̄itatē in ſeipſo cui diſplicet malū qđ fecit: ⁊ relictis tenebris obſeruat ſe a pctīs: ⁊ de p̄teritis penitēs [uenit ad lucē.] ad hoc ut ſpecialiter [manifeſtent̄ opa ei⁹.] ¶ Sed ꝯtra eſt ꝙ nullus de Obiectio bet publicare bona que facit. vn̄ phariſei de hoc a dn̄o rep̄hēdunt̄. ¶ Dicēdū eſt ꝙ licitum eſt uelle Reſponſio. manifeſtare opa ſua corā deo: ut approbent̄: ſm qđ dicit̄ 2ᵉ Cor. 10. Nō eni qui ſeip̄m cōmēdat ille ꝓbat⁹ eſt: ſed quē deus ⁊c̄. ⁊ Job. 16. Ecce in celo eſt teſtis ⁊c̄. Uelle etiā manifeſtari in ſua cōſcīa ut gaudeat: ſm qđ dicit̄ 2ᵉ Cor. p̄. Glīa nr̄a hec eſt teſtimoniū ꝯſcīe ⁊c̄. Uelle aūt manifeſtari hoībus ad laudē uel glīam ꝓpriā rep̄hēſibile eſt. Nihilomin⁹ tñ ſcī viri bona que faciūt manifeſtari deſiderāt hoīb⁹ ꝓpter honorē dei: ⁊ ꝓpter utilitateꝫ fidei. Mat. 5. Sic luceat lux ueſtra corā hoībus ⁊c̄. ſed [ueniūt ad lucē: ut manifeſtent̄ opa eoꝝ: q̄m in deo ſunt facta.] i. ſm mādatū dei uel per grām dei. Quicq̄d eni boni facimus ſiue vitādo pctm̄: ſeu penitēdo de cōmiſſis: ſiue bona opando totū eſt a deo iuxta illud Iſa. Omnia opera noſtra operatus es in nobis ⁊c̄.

P Oſt hoc uenit ieſus ⁊ diſcipuli ei⁹ in terram iudeam: ⁊ illic morabatur cum eis ⁊ baptizabat. LE. IIII.

Supra dn̄s tradidit doctrinam de ſpūali regn̄atiōe per v̄ba. Hic v̄o doctrinā illā ipſa per opa baptiçando. Et p̄mo īducit̄ duplex baptiſm⁹. 2° mouet̄ qō de cōparatione eoꝝ ibi [Facta eſt ergo qō ⁊c̄.] Circa p̄mū duo facit. Primo īducit̄ baptiſm⁹ chr̄i. 2° baptiſm⁹ ioānis ibi [Erat aūt ioānes ⁊c̄.] Dicit ergo p̄mo [Poſt hoc.] .ſ. que de doctrina ſpūalis regn̄ationis p̄miſſa ſunt [Uenit ieſus ⁊ diſcipuli ei⁹ in iudeā terrā.] ¶ Sed hic eſt qō līalis. Nā ſupra Queſtio. dixerat euāgeliſta ꝙ dn̄s de galilea uenerat in hieruſalē: que eſt in iudea terra ubi īſtruxerat Nichodemū. Quō ergo poſt īſtructionē Nichodemi uenit in iudeā cū iā eēt ibi? ¶ Ad qđ ē duplex rn̄ſio. Rn̄ſio prima Nā ſꝫ Bedā chr̄s poſt v̄ba Nichodemi iuit in galileā: ⁊ ibi aliq̄ꝫdiu morat⁹ redit in iudeā. Et iō cū dicit̄ [Poſt hoc uenit ieſus.] Nō eſt itelligēdū ꝙ īmediate uenerit in iudeaꝫ poſt uerba nichodemi. ¶ Aliomodo ſm Criſoſtomum intelligendū eſt Rn̄ſio ſecūda ꝙ poſt hoc immediate uenerit in terram iudeam. Chr̄s eni uolebat p̄dicare ubi multitudo ꝯueniebat: ut multi ꝯuerterent̄. pſal. Annūciaui iuſtitiam tuā in eccl̄ia magna. Et īfra. 18. Ego palā locutus ſum ⁊c̄. Duo aūt loca erāt in iudea ad que confluebat multitudo iudeoꝝ .ſ. hierl̄m: ad quā ibāt ad feſta: ⁊ iordanis: ad quē ꝯcurrebāt ꝓpter p̄dicatio

nē ⁊ baptiſmū ioānis. Et iō dñs iſta duo loca frequētās: ſtatim cōpletis dieb⁹ feſtis in hierlm que eſt in vna pte iudee uenit in aliā ptē iudee ubi ioānes baptiçabat .ſ. in iordanē. ¶ Moralr autē̄ iu-

Iudea moraliter interptat̄ confeſſio.

dea īterptat̄ ɔfeſſio ad quā uenit ieſus: q2 chr̄s cōfitētes ſua pctā uel diuinā laudē viſitat. pſal. Facta eſt iudea ſcificatio eius. Et illic morat̄: q2 tales nō trāſitorie viſitat. J. 14. Ad eū ueniemus ⁊ māſionē apud eū faciem⁹. Et illic baptiçat .i. purgat a pctis q2 niſi qs pctā ſua ɔfiteat̄: remiſſionē nō ɔſequit̄. Prouer. 28. Qui abſcōdit ſcelera ſua nō dirigetur ¶ Deinde cum dicit.

¶ Erat aūt ⁊ ioānes baptizās in ennon iuxta ſalim: q2 aque multe erāt illic: ⁊ ueniebāt ⁊ baptizabantur. Nondum enim miſſus fuerat ioannes in carcerem.

¶ Inducit euāgeliſta baptiſma ioānis. Et circa h̄ q̄tuor facit. Primo eni ponit pſonā baptiçantis. 2° locū baptiſmi. 3° fructū. 4° tps. Perſona baptiçās eſt ioānes: ⁊ iō dicit [Erat aūt ioannes baptiçās.]

Queſtio.

¶ Sed hic eſt qō: q2 cū baptiſma ioānis ordinaret̄ ad baptiſmū chr̄i: videt̄ q2 ueniēte baptiſmate chr̄i ioānes ceſſare debuerit a baptiçādo: ſicut ueniēte v̄itate ceſſat figura.

Rñſio pma.

¶ Ad hoc ē triplex rñſio. Una quātū ad pſonā chr̄i. Nā ioannes baptiçauit ut chr̄s baptiçaret̄ ab eo. Nec oportebat q2 ſolus chr̄s ab eo baptiçaret̄: ne baptiſmus ioānis ex hui⁹ ſingularitate melior chr̄i baptiſmate videret̄. Et iō expediēs fuit: ut alij an̄ chr̄ȝ baptiçarent̄ a ioāne. Quia anteq̄ȝ chr̄i doctrina publicata eēt: neceū erat hoīes pparari ad chr̄m baptiſmo ioānis. Uñ ſm hoc ita ſe hēt baptiſm⁹ ioānis ad baptiſmū chr̄i ſicut cathecaſm⁹ (in quo baptiçādi inſtruunt̄ de fide: ⁊ pparant̄ ad baptiſmuȝ) ſe hēt ad uerū baptiſma. Neceſſariū ēt fuit ut poſt q̄ȝ chr̄s baptiçat⁹ fuerat a ioāne alij baptiçarētur ab eo: ne ioānis baptiſma reprobādū videret̄: ſicut ēt nō ſtatim ueniēte v̄itate ceſſauit uſus legaliū: ſȝ ſm Aug^m licuit iudeis determinato tpe legalia ſuare.

Secūda rñſio.

¶ Alio mō quātū ad pſonā ioānis. Nam ſi ioānes ſtatim cū chr̄us baptiçare cepit reſtitiſſet a baptiſmo: potuiſſet credi q2 hoc feciſſet ex inuidia: uł ira. Et q2 (ut dicit̄ Ro. 12.) Prouidē debem⁹ bona nō ſolū corā deo: ſȝ etiā corā hoib⁹. Iō ioānes nō ſtatim ceſſauit.

Tercia rñſio.

¶ Alio mō quātū ad diſcipulos ioānis: qui non icipiebāt ſe çelotipes hēre ad chr̄m: ⁊ ad diſcipulos ei⁹: q2 baptiçabāt. Unde ſi ſtatim ioānes totalr̄ baptiçare ceſſaſſet: dimiſiſſet diſcipulos ſuos in maiori çelo ⁊ ɔtrouerſia cōtra chr̄m ⁊ diſcipulos ei⁹. Iā eni ioāne baptiçāte ipi egre ferebāt baptiſmū chr̄i: qd̄ pȝ ex ſequētibus: ⁊ iō nō ſtatim ceſſauit. p^e Cor. 8. Uidete ne hec licētia nr̄a offendiculū fiat īfirmis. ¶ Locus autem baptiſmi erat [in ennon iuxta ſalim: q2 aque multe ⁊c̄.] Salim eni alio noīe dicit̄ ſalem que eſt villa Uñ Melchiſedech rex fuit. Et dī hic [ſalim.] quia apud iudeos lector pro uolūtate uti pōt uocalib⁹ lr̄is in medio dictionū. Uñ ſiue dicat ſalim ſiue ſalem nō refert apud iudeos. Hoc aūt qd̄ addit [q2 aque multe erāt ⁊c̄.] ponit ad exponēdū hoc nomen lon .ſ. [ennon.] qd̄ idē eſt q2 aq̄. ¶ Fruct⁹ autē baptiſmi eſt remiſſio pctōꝝ: ⁊ iō dicit [Et ueniebāt ⁊ baptiçabant̄.] .i. mūdabant̄. Quia hoc dicit̄ Mat. 3. ⁊ Luc. 3. Multitudo magna ibat ad ioānē ¶ Tēpus ponit̄ ibi [Nōdū eni miſſus fuerat ioānes in carcere.] Qd̄ iō dicit ut det itelligē q2 ipſe īcepit narrationē de factis chr̄i an̄ alios euangeliſtas. Alij nāq̄ȝ īceperūt narrare opa chr̄i ſolum a tpe īcarceratiōis ioānis. Uñ dī Mat. 4. Cū audiſſet ieſus q2 ioānes tradit⁹ eēt ⁊c̄. Et iō q2 oīa facta chr̄i an̄ ioānis īcarcerationē ptierāt: ioānes q ultimo ſcripſit euāgeliū defectū hūc ſuppleuit. Et h̄ īſinuat cū dicit [Nōdū eni ⁊c̄.] ¶ Sed nota q2 diſpēſatione diuina factū eſt: ut ioānes chr̄o baptiçāte nō diu baptiçaret ⁊ predicaret: ne ex hoc fieret ſciſma in pplō: q̄ȝq̄ȝ hoc ei aliquo tpe pmiſſuȝ fuerit: ne reprobādus videret̄ (ut ſup̄ dictū eſt.) Sic etiā diſpēſatione factū eſt: ut poſt pdicationē fidei ⁊ ɔuſſionē fideliū tēpliū totalr̄ deſtrueret̄: ut videlicet tota deuotio ⁊ ſpes fideliū traheret̄ ad chr̄iſtū ¶ Deinde cum dicit.

¶ Facta eſt autem queſtio ex diſcipulis ioannis cū iudeis de purificatione.

¶ Inducit̄ qō baptiſmatuȝ. Et pmo pponit̄ ipſa qō. 2° relatio qōis ad ioānē ibi [Et uenerunt ad ioānē ⁊c̄.] 3° ponit̄ qōis determīatio ibi [Rñdit ioānes ⁊ dixit eis ⁊c̄.] Quia ergo duo baptiçabāt (ut dictū eſt.) ſ. chr̄s ⁊ ioānes: diſcipuli ipſi⁹ ioānis pro magr̄o ſuo çelātes occaſionē diſſidij ſumpſerūt. Et hoc eſt qd̄ dic̄ [Facta ē qō.] .i. ɔtrouſia. [ex diſcipulis ioānis.] ipſis .ſ. pmo mouētib⁹ hāc qōnē [cū iudeis.] quos rephēdebāt diſcipuli ioānis: eo q2 ad chr̄iſtū magis currerēt ppt miracula que faciebat: q̄ȝ ad ioānē qui miraculū nullū faciebat. Et qō iſta facta eſt [de purificatione.] .i. de baptiſmo. Cām aūt vñ iuidebāt diſcipuli ioānis ⁊ ɔtrouerſiā mouebāt: ſup̄ ſerūt ex eo q2 ioānes illos qs baptiçabat mittebat ad chr̄m. Chr̄s vō quos baptiçabat nō mittebat ad ioānē. Ex quo videbat̄: ⁊ forte iudei dicebāt chr̄m maiorē eē ioāne: ⁊ ideo iſti nōdū ſpūales de hoc ɔtēdūt cū iudeis. p^e Cor. 2. Cū eni ſit iter uos çelus ⁊ ɔtētio: nōne carnales eſtis? ¶ Sȝ motā qōnē referūt ad ioānē: ⁊ iō dic̄.

¶ Et uenerūt ad ioannem ⁊ dixerūt ei. Rabi: qui erat tecum trans iordanem cui tu teſtimonium perhibuiſti: ecce hic baptizat ⁊ omnes ueniunt ad eum.

¶ Et ſi attēdit̄ diligēter conati ſūt cōmouē ioāneȝ ɔtra chr̄ȝ. Siles īſiſūt bilinguib⁹ ⁊ ſuſurronibus Ecc̄. 28. Suſurro ⁊ bilinguis maledict⁹ ⁊c̄. Proponūt aūt q̄tuor que cōmotionē in aīo ioānis cōtra chr̄m carēt.

Diſcipuli io. q̄tuor ſibi proponūt q̄ ɔtra chr̄m cōmotionē cauſarēt.

Primo eni cōmemorāt humilitatē ſtat⁹ chr̄i pteriti. 2° bñficiū a ioāne ipēſum. 3° officiū aſſūptū a chr̄o q̄ſi detrimētū qd̄ pueniit ioāni ex chr̄i officio. Humilitatē aūt ſtatus cōmemorāt cū dicūt [Qui erat tecū.] q̄ſi vn⁹ de diſcipulis. Nō aūt tu cū illo ſicut cū magr̄o.

Cū alicui maiori honor exhibet nō ē cā inuidie.

Nā ſi alicui maiori honor exhibeat̄: nō eſt tāta cā inuidie. Sȝ tūc qs inuidet qn̄ minori ſe magis honor exhibet̄. Ecc̄. 10. Uidi ſuos i egs ſedētes ⁊ pncipes ⁊c̄. Iob. 19 Seruū meū uocaui ⁊c̄. Quia plus turbat̄ dñs aliqs de rebellione ſui ⁊ ſubditi q̄ȝ alicui⁹ alterius. 2° cōmēorātes bñficiū ipēſuȝ a ioāne: iō dicūt [queȝ tu baptiçaſti.] q2 in hoc ɔfeſſi fuiſſent magnificentiā chr̄i que in baptiſmo demīrata eſt: ⁊ deſcēſum ſpūs ſci ſup̄ eū in ſpē colūbe: ⁊ uocē pr̄is ſibi fcāȝ ſed dicūt [Cui ⁊ teſtimoniū phibuiſti.] .i. quē tu clarū ⁊ circūſpectū feciſti talia tibi repēdē audet. qd̄ multum concitat exacerbationem. pſal. Qui edebat panes meos ⁊c̄. ¶ Sed quia querentes pro-

ꝓꝓriam gl'iam: ⁊ intēdētes lucrū ꝓꝓꝛiū in ſuo offi‑
cio dolēt: ſi alius officiū illud aſſumat. Jdeo tertio
iſti addūt etiā ꝙ chꝛiſtus ioānis officiū ſibi aſſū‑
pſit cū dicūt[Ecce hic baptiçat.] i. officiū tuū exer‑
cet: qḋ multū cōcitat ad turbationē. ¶ Naꝫ coīter
videmus hoc hoīes eiuſdē artis inſidioſe ⁊ īuide
ſe habere adiuuicē: figulus figulo inuidet: nō aūt
fabꝛo. Sic etiā doctores ꝓꝓꝛiū honorē querētes:
dolēt ſi alius v̓itatē docet. Cōtra quos dicit Gre.
Mēs pij paſtoris optat ut ueritatē quā ſolus do
cere nō ſufficit alij doceāt. Sic ⁊ Moyſes Nume.
xi. Quis det ut oīs hic ꝑplus ꝓphetet? Sed nō
ſolū ſufficiebat iſtis cōcitare ioānē: ſed qḋ magis
mouet referūt .ſ. detrimētū: qḋ ioāni ex aſſūpto of
ficio a chꝛiſto ꝓuenire videbat. Qḋ q̄rto exponūt
cum dicūt[⁊ oēs ueniūt ad eū.] qui .ſ. ad te uenire
ſolebāt. qḋ te dimiſſo ⁊ ꝯtēpto oēs ad baptiſmū
eius currūt. Qḋ aūt añ cōſueuerāt ire ad ioānem
patet ex teſtimonio Mat. xi. Quid exiſtis in deſtū
vidē ⁊c̄. Tali inuidia mouebant̄ phariſei ꝯtra chꝛm̄
Uñ dicebāt. j. xi. Ecce totus mūdus poſt eū uadit
Sed ex his ioānes nō fuit motus cōtra chꝛiſtum.
Non eni erat arūdo uēto agitata: ut dicit̄ Mat. xi.
Et hoc patet ex rñſione ioānis que ſequit̄ in de‑
terminatione queſtionis ſibi ꝓpoſite.

Hoīes eiuſdē artis īſidioſe ⁊ inuide adinuicem ſe habēt.

LE. V

R Eſpondit ioannes ⁊ dixit. Non
poteſt homo accipere quicꝙ̄ niſi
fuerit ei datum de celo.

Hic ponit̄ rñſio ioānis ſuꝑ queſti
one ſibi ꝓpoſita a diſcipulis: q̄
q̄dē qō duo cōtinebat .ſ. querimoniā de officio aſ
ſūpto. vñ dicebāt. Ecce hic baptiçat. Et de chꝛiſti
ꝓfectu in fama ⁊ opinione hoīum. vñ ⁊ dicebant.
Et oēs ueniūt ad eū. Et ideo ioānes dirigit rñſio‑
nē ſuā ad hec duo. Et ꝑmo rñdet ad querimoni‑
am de officio aſſūpto. Scḋo v̓o ad querimoniam
de ꝓfectu chꝛiſti ibi[Jllū opꝫ creſcē ⁊c̄.] Circa pri
mū tria facit. Pꝛimo oſtēdit officioꝝ chꝛiſti ⁊ ſui
originē. Scḋo ipſoꝝ diſtinctionē ibi[Jpſi uos mi
hi teſtimoniū.] Tertio oſtēdit habitudinē chꝛiſti
⁊ ſuam ad dicta officia ibi[Qui hēt ſpōſam ⁊c̄.]
¶ Circa primū aūt nota ꝙ diſcipuli ioānis lꝫ ma
litioſe ioāni qōnē ꝓponāt: ⁊ ex hoc ſint repꝛehēſio
ne digni: Joānes tñ nō eos uehemēter icrepat. Et
hoc ꝓpter imꝑfectionē. Timebat enim ne cōmo‑
ti ex repꝛehēſione recederēt ab eo: ⁊ iūgētes ſe pha
riſeis chꝛiſto publice īſidiarent̄: implēs in hoc qḋ
de dño dicit̄ Jſa. 42. Calamū quaſſatū nō confrin
get ⁊c̄. ¶ Sīt̄ aduertēdū ꝙ a ꝑncipio ſue rñſiōis
nō ardua ⁊ ꝑclara de chꝛō aſſerit: ſed humilia ⁊
plana ꝓpter ipſoꝝ īuidiā. Cū eni excellētia ſit alte
rius inuidie ꝓuocatiua: ſi ioānes ſtatim chꝛi excel‑
lētiā eis ꝓpoſuiſſet: illoꝝ inuidie fomētū ꝑſtitiſſet:
⁊ iō humilia ꝓponēs dicit[Nō pōt hō a ſe accipe
q̄cꝙ̄.] Jntēdēs in hoc eis terrorē incutē. q. d. hoc
ꝙ oēs ad eū currūt. non eſt niſi a deo: q꞉[non pōt
hō accipe q̄cꝙ̄.] ſ. ꝑfectionis ⁊ boni niſi fuerit ei
datū de celo. ⁊ iō ſi uos ꝯdicitis: ꝯdicitis deo. Act.
5. Si ex hoīb⁹ eſt opus iſtud diſſoluet̄. Et ſic expo
nit Criſ. referēs hoc ad chꝛiſtū. Aug⁹ aūt refert ad
ipm̄ ioānē ⁊ melius.[Nō pōt hō accipe ⁊c̄.] q. d.
Uos ꝫelatis pro me: ⁊ vultis ꝙ ego maioꝛ ſim q̄ꝫ
chꝛs: ſed hoc nō eſt mihi datū: nec ego uolo mihi
uſurpare: ſꝫ illud Heb. 5. Nemo aſſumit ſibi hono
rē ⁊c̄. ¶ Sic ergo pꝫ officioꝝ origo. Sequit̄ offici

Jo. bap⁹ a ꝑn‑
cipio ſue rñſi‑
onis nō ardua
⁊ ꝑclara d' x°
aſſerebat: ſed
hūilia ⁊ pla‑
na ꝓpter ipſo
rū inuidiam.

orum diſtinctio cum dicit.

¶ Jpſi uos mihi teſtimonium perhibetis
quod dixerim: non ſum ego chꝛiſtus: ſed
q꞉ miſſus ſum ante illum.

¶ Quaſi dicat ex teſtimonio meo qō ſibi ꝑhibuiſ
poteſtis ſcire officiū mihi cōmiſſum a chꝛō. Naꝫ
[ipſi uos teſtimoniū ꝑhibetis.] i. ꝑhibē poteſtis
[ꝙ dixerim. Nō ſum ego chꝛs.] ſupꝛa ꝑ. Cōfeſſus
eſt ⁊ nō negauit: ſed hoc dixi q꞉[miſſus ſum añ il
lū.] ſicut ꝑco añ iudicē. Sic ergo ex teſtiōio meo
ſcire poteſtis officiū meū: qḋ eſt ꝑcedē chꝛꝫ ⁊ ꝑpa
rare ſibi viā. ſupꝛa ꝑ. Fuit hō miſſus a deo ⁊c̄. Eꝫ
offm̄ chꝛi eſt iudicare ⁊ ꝑcelle: ⁊ ſi bñ attēdit ioan‑
nes more ꝓudi rñdētis ꝓponētes ex v̓bis coruꝫ
arguit ſm̄ illud Matth. 25. Ex ore tuo te iudico.
¶ Qualiter autꝫ ioānes ſe habet ad officium ſu
um oſtēdit cum ſubdit.

¶ Qui habet ſponſam ſponſus eſt.

¶ Et ꝑmo ponit quādā ſilitudinē. 2° adaptat eaꝫ
ad ꝓpoſitū ibi[Jn hoc aūt gaudiū meū ⁊c̄.] Cir
ca ꝑmū duo facit. Pꝛimo ponit ſilitudinē quātuꝫ
ad id qḋ ꝑtinet ad chꝛiſtū. 2° quātū ad id qḋ ꝑti‑
net ad ſeipm̄ ibi[Amicus aūt ſpōſi ⁊c̄.] ¶ Circa ꝑ
mū notādū eſt ꝙ in reb⁹ humanis diſponē ⁊ dña
ri ⁊ hēre ſibi ſpōſaꝫ ꝑtinet ad ſpōſum tm̄. ⁊ iō dič
[Qui hēt ſpōſam.] i. ad quē ꝑtinet hēre ſponſam
[ſpōſus eſt.] Jſte aūt ſpōſus eſt chꝛs. pſal. Tanꝙ̄
ſpōſus ꝓcedēs ⁊c̄. Spōſa ſua eſt eccl'ia que ꝯiūgi
tur ei per fidē. Oſee. 2. Spōſabo te mihi in fide ⁊c̄.
Et in hui⁹ figurā dixit ſephora ad moyſen Exo.
4. Spōſus ſanguinū tu mihi es. Et de iſtis nupti‑
is Apoc. 19. Uenerūt nuptie agni. Sic ergo q꞉ ſpō‑
ſus etiā ad eū ꝑtinet hēre ſpōſam .ſ. eccl'iam: ſꝫ ad
me nō ꝑtinet niſi gaudē ꝙ ſponſus ſponſam ha‑
bet. Unde dicit.

Jn reb⁹ hūa‑
nis diſponē ⁊
dñari ⁊ hēre ſi
bi ſpōſam ꝑti
net ad ſpōſuꝫ
tm̄.

Chꝛs ſpōſus
ē: ⁊ ſpōſa ſua
eſt eccleſia.

¶ Amicus aūt ſponſi qui ſtat ⁊ audit eū: gau
dio gaudet propter uocem ſponſi.

¶ Et lꝫ ſupꝛa dixerit ꝙ nō erat dignus ſoluē corri
giā calciamētoꝝ ieſu: hic tñ uocat ſe eius amicū: ut
iſinuet charitatis fidelitatē ad chꝛm̄. Nam ſeruus
ad ea que dñi ſui ſūt nō mouet̄ affectu charitatis:
ſed ſpū ſeruitutis. ¶ Amicus v̓o ex amore q̄ amici
ſunt ꝓcurat ⁊ fidel'r. Uñ ſuus fidelis eſt ſicē ami
cus dñi ſui. Ecc. 33. Si eſt tibi ſuus fidelis ſit tibi q̄
ſi aīa tua: ⁊ ex hoc pꝫ fidelitas ſui: qñ gaudet de
bonis dñi: ⁊ qñ nō ſibi ſed dño ſuo bona ꝓcurat
¶ Sic ergo q꞉ ioānes ſpōſam ſibi creditā nō ſibi
ſed ſpōſo reſuauit: ſeruus fidelis fuit ⁊ amic⁹ ſpōſi
Et iō ad hoc iſinuādū ſe amicus ſpōſi dicit. Eſt tāle
debēt facē hoīes amici v̓itatis: ut ſpōſam eis cuſto
diēdā: cōmiſſam nō ad ꝓpꝛiā utilitatē ⁊ gl'iam cō
uertant̄: ſed ad honorē ⁊ gl'iam ſpōſi honorifice
ꝑſeruēt: al's nō eēnt amici ſpōſi: ſed potius adulte
ri. Uñ Greg. dicit: ꝙ adulterine cogitationis puer
reus eſt ſi placē oculis ſpōſe deſiderat: ꝑ quē ſpō‑
ſa dona trāſmittit: qḋ nō faciebat Aplš 2° Coꝛ. xi.
Deſpōdi eni uos vni viro ⁊c̄. Siĉ ⁊ ioānes facie‑
bat: q꞉ ſpōſam .ſ. ꝑplm̄ fidelē nō ſibi retinuit: ſed
ad ſpōſum .ſ. chꝛiſtū duxit. Sic ergo iſinuat chari
tatis ſue fidelitatē per hoc qḋ dicit[Amicus ſpon
ſi.] Jtē ꝑmanētiā cū dicit[ſtat.] firmus in amicitia
⁊ fidelitate nō eleuās ſe ſupꝛa ſe. Abac. 2. Suꝑ cu
ſtodiā meā ſtabo. ꝑ° Coꝛ. 15. Eſtote ſtabiles ⁊ imo
biles. Ecc. 6. Amicus ſi ꝑmaneat ⁊c̄. Jtē attētionē
cū dicit[Et audit eū.] i. attēte cōſiderat moduꝫ q̄

Seru⁹ ad ea q̄
dñi ſui ſūt nō
mouet̄ affectu
charitatis ſed
ſpū ſeruitutis
Amic⁹ ex amo
re q̄ amici ſūt ꝓ
curat ⁊ fidel'r
Fidelitas ſui
ibi cognoſcit̄
qñ gaudet de
bonis dñi ſui
⁊ qñ nō ſibi ſꝫ
dño ſuo bona
procurat.
Jo. bap⁹ quia
ſpōſā ſibi cre
ditā .ſ. eccliaꝫ
nō ſibi ſꝫ chꝛo
reſeruauit fide
lis fuit amic⁹
ſponſi.

ſpōſus ſpōſe ꝯiungit̄. In quo ſm Criſo^m explicat modū iſtoꝝ ſponſaliū. Nam per fidē celebrant̄. Fides autē ē ex auditu. Ro. 10. Uel [audit.] i. reuerent obedit diſponēdo de ſpōſa ſm imperium ſponſi. Iſa. p. Audiā eū quaſi magiſtrū. Qḋ eſt ꝯtra malos prelatos: qui nō ſm chꝛi mandatū diſponūt eccliam. Item inſinuat ſpūalē iocūditatē. cū dicit [Et gaudio gaudet ꝓpter vocē ſponſi.] ſ. cum ſpōſus ſponſam ſuam alloquit̄. ⁊ dicit [Gaudio gaudet.] ut oſtēdat ỽitatē ⁊ ꝑfectionē ſui gaudij. Qui enī non gaudet de bono. non vero gaudio gaudet. Et ideo ſi ego dolerē ex hoc ꝙ chꝛs qui eſt verus ſponſus ſponſe .i. eccl'ie ꝑdicat: non eſſem amicus ſponſi: ſed ego nō doleo: Immo.

Qui nō gaudet de bono amici nō vero gaudio gaudet.

¶ Hoc ergo gaudium meū impletum eſt.

¶ Scilicet ꝙ video qḋ diu deſideraui: ſponſum videt ſponſam alloquētē uel [In hoc gaudiū meuȝ impletū eſt.] i. ad ꝑfectā debitā mēſurā ꝑuenit: qn̄ ſponſa iā ꝯiungit̄ ſponſo: q2 iam hēo grām meaȝ ⁊ officiuȝ meū ꝑfeci. Abac. 3. Ego aūt in dn̄o gaudebo. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Illum oportet creſcere: me autē minui.

¶ Soluit q̄ōneȝ quantū ad querimoniā de ꝓfectu gr̄e chꝛiſti. Et ꝑmo ponit huius ꝓfect⁹ cōuenientiā. Secūdo rationem aſſignat ibi [Qui de ſurſum eſt ⁊c̄.] Dicit ergo. Uos dicitis ꝙ oēs currunt ad euȝ .i. ad chꝛm̄ ⁊ ſic ꝓficit in honore ⁊ fama populi: ſed ego dico ꝙ hoc nō eſt inconueniēs: q2 [illum opȝ creſcere] non in ſe: ſed quātū ad alios: inquātū ei⁹ virt⁹ magis ac magis inoteſcit: ſȝ [me opȝ minui] in reuerentia ⁊ fama quo ad populum. Nam honoꝛ ⁊ reuerētia non debet̄ minus ſicut ꝑncipali: ſȝ chꝛo. Et ideo ip̄o veniente ceſſat exhibitio reuerētie quātū ad me: ſed creſcit quātū ad chꝛȝ: ſicut veniente pꝛīcipe ceſſat officiū legati. p^c Coꝛ. 13. Cuȝ venerit qḋ ꝑfectū eſt euacuabit̄ ⁊c̄. Et ſicut in celo lucifer ꝑcedit ſolem ad illumīnādū: quo veniente ceſſat eius lux: ita Joānes ꝑceſſit chꝛm̄. Uñ lucifero comparat̄. Job. 30. Nunqd ꝓduces luciferū ⁊c̄. Significat̄ hoc etiā in natiuitate Joānis ⁊ in moꝛte eius. In natiuitate quidē: q2 Joannes natus eſt eo tēpore quo dies decreſcē icipiūt. Chꝛs ỽo qñ dies creſcere incipiūt. ſ. 8. kl'as Januarij. Quātū ad moꝛtē ỽo: q2 Joānes moꝛtuus minorat⁹ per capitis abſciſſionē. chꝛs ỽo ſublimat⁹ per crucis exaltationē. Moraliter autē hoc debet eē in vnoquoq3 nr̄ȝ. [Opȝ illū.] i. chꝛȝ in te creſcere: ut. ſ. cōgrue ⁊ amore eius ꝓficias: qḋ inquātū magis eum potes cognoſcēdo ⁊ amādo ꝑcipe: tāto magis chꝛs creſcit in te. ſicut qui magis ꝓficit in vidēdo vnaȝ ⁊ eādem lucē. reputat lucē magis creſcere: ⁊ ex hoc opȝ hoīes ſic ꝓficiētes minui in ſua reputatione q2 quāto plus cognoſcit quis de altitudine diuiña tāto minorē reputat ꝑuitatē humanā. Uñ Prou. 30. dicit̄. Uiſio quā locutus eſt vir cū quo eſt deus ⁊c̄. Et ſequit̄ ſtultiſſimus ſuȝ virorum ⁊c̄. Et Job vltio. Auditu auris audiui te nūc autē oculus meus videt te. idcirco ipſe me repꝛehendo ⁊c̄. ¶ Conſequenter cum dicit.

Chꝛs nō creſcit in ſe: ſȝ qñ ad alios inquātū ei⁹ virt⁹ magis ac magis inoteſcit.

Jo. ba. eo tpe nat⁹ eſt q̄ dies decreſcē icipiūt chꝛs ỽo qñ dies creſcē icipiunt. ſ. 8. kl'as Janu.

Chꝛs in hoīe tāc magis creſcit qñ magis hō i ei⁹ cognitione ⁊ amore ꝓficit.

¶ Qui de ſurſum uenit ſuper omnes eſt.

¶ Aſſignat rōnem dictoꝝ. Et hoc dupliciter. Pꝛīo ex origine. Secūdo ex doctrina ibi [Qui de terra eſt ⁊c̄.] Circa pꝛimū ſciendū eſt ꝙ in rebus vnumquēq3 ad hoc ꝙ ſit ꝑfectū. opȝ venire ad terminuȝ ſibi debituȝ ex ſua origine. ſicut ſi aliquis ex rege ortus opȝ eū tā diu creſcere: quouſq3 fiat rex. chꝛiſt⁹ aūt hȝ originē excellētiſſimā ⁊ etnā. Et iō opȝ illū creſcere per manifeſtationē ſue virtutis quātuȝ ad alios: quouſq3 inoteſcat eū ſuꝑ oēs eſſe. Et ideo dicit [Qui deſurſum eſt.] ſ. chꝛs ſm diuinitatē. ſupꝛa eodē. Nemo aſcēdit in celū niſi qui de celo deſcendit. j. 8. Uos deoꝛſum eſtis. Ego aūt deſuꝑ ius ſuȝ. Uel deſurſum uenit ſm humanā nām .i. de altitudine humane nāe aſſumēdo eā in altitudine ſua ſȝ ꝙ fuit in quolibet ſtatu. ¶ Cōſiderat̄ enī ſȝ triplicē ſtatū. Pꝛim⁹ enī ſtat⁹ humane nāe eſt ante peccatum. Et de hoc aſſumit puritatē aſſumendo carnē nō inquātū ꝯtagio culpe originalis. Exo. 12. Erit agn⁹ anniculꝰ abſq3 macula. ¶ Scḋs ſtat⁹ eſt poſt peccatū. Et de hoc aſſumpſit paſſibilitatē. ⁊ moꝛtē aſſumendo ſimilitudinē carnis peccati quātuȝ ad penā: nō ip̄m peccatū quātum ad culpā ſm illud Ro. 8. Miſi deus filiū ſuū in ſilitudinē carnis peccati. ¶ Tertius eſt ſtat⁹ reſurrectionis ⁊ gl'ie. Et de hoc aſſumpſit ipoſſibilitatē peccādi ⁊ fruitionem gl'e. ¶ Sed cauēdus eſt hic erroꝛ quorūdā dicentiū in Adam remāſiſſe aliqḋ māliter nō inquātuȝ macula originali. ⁊ traductū in poſteros puta uſq3 ad beatā ỽginē. Et de hoc coꝛp⁹ chꝛi fuiſſe formatū. qḋ qdē hereticū eſt: q2 quicqd in Adā māliter fuit macula originalis peccati inquātū eſt. Materia ỽo de qua formatū eſt coꝛp⁹ chꝛi depurata fuit virtute ſpūs ſancti beatā virginē ſanctificātis. Iſte inq3 [qui deſurſum uenit] ſm diuinitatē. ⁊ ſm humanā nām [ſuꝑ oēs eſt.] ⁊ per eminētiā gradus ſȝ illud pſal. Excelſus ſuꝑ oēs gentes dn̄s: ⁊ per auctoritatē ⁊ ꝑtātem Eph. 2. Ipſum dedit caput ſuꝑ omnem ⁊c̄.

pfectū: opȝ ꝙ veniat ad terminum.

Cōſideratio humane nāe ſȝ triplicē ſtatū.

Erroꝛ quorūdā

Māa de q̄ formatū ē coꝛp⁹ chꝛi depurata fuit virtute ſ. ſ. ỽginē hūis ſanctificātis.

¶ Qui de terra eſt de terra ē: ⁊ de terra loqtur

¶ Hic oſtēdit rōnē quātū ad doctrinā. Et ꝑmo oſtēdit modū doctrine chꝛi ⁊ eius altitudinē. Secūdo diuerſitatē recipientiū uel nō recipiētium ipſaȝ doctrinā ibi [Et teſtimoniū ei⁹ nemo accipit ⁊c̄.] Circa ꝑmū duo facit. Pꝛimo ꝓponit cōditionē doctrine Joānis. Secūdo ꝯditionē chꝛi ibi [Qui de celo venit ⁊c̄.] ¶ Circa ꝑmū ſciēdū ē ꝙ hō ꝑ loquelā ſuam maxime cognoſcit̄. Mat. 22. Loquela tua manifeſtū te facit. Et Mat. 12. Ex abundantia coꝛdis os loquit̄. Et ſic eſt ꝙ ꝯditio doctrine attendit̄ ſm cōditionē ſue originis. Sic ergo ad cognoſcēdū ꝯditionē doctrine Joānis ꝯſiderem⁹ pꝛimo ꝯditionē ſue originis. Uñ dicit [Qui eſt de terra.] ſ. Joānes: nō ſolū māliť: ſed etiā actiue: q2 coꝛpus ei⁹ ỽtute creata formatū fuit. Job. 4. Qui habitant domos luteas. ⁊ terrenū hn̄t fundamētū. Secūdo ꝯſiderem⁹ ei⁹ ꝯditionē que terrena eſt. Uñ dicit [de terra eſt.] i. terrenus. Et iō tertio doctrina eius deſcribit̄. Uñ dicit [De terra loquit̄.] i. de terrenis. Iſa. 29. De terra loqueris ⁊ de humo ⁊c̄. ¶ Sȝ quō de terra loqtur qui fuit ſpū ſancto repletus eſt adhuc ex utero mr̄is ſue? ¶ R̄ndeo ſȝ Criſoſto^m dicēdū ꝙ Joānes de terra ſe loqui dicit in cōparatiōe ad chꝛi doctrinā: q̄ſi dicat ea que loquit̄ ꝑua ⁊ humilia ſunt q̄lia decēs eſt ſuſcipe terreſtrē nāȝ in cōparatiōe ad illū: in quo ſunt oēs theſauri ſapie ⁊ ſcie dei abſcōditi (ut dicit̄ Col. 2. Iſa. 55. Sicut exaltātur celi a terra: ita exaltate ſunt vie mee ⁊c̄.) ¶ Uel dicēdū ſȝ Aug^m ⁊ melius ꝙ ꝯſiderādū eſt in quolibet hoīe qd hēat ex ſe. ⁊ qd ex alio. Joānes aūt ⁊ quilibet hō purus ex ſe hȝ ꝙ ſit de terra. Et iō quā

Dubitatio.

R̄o Criſ.

Alia r̄ſio Aug.

In reb⁹ hūanis vnūq̄dq3 ad hoc qḋ ſit

tū ad ip̄m ꝑtinet: nō hēt ꝙ loquaꝛ niſi de terra: ⁊ ſi aliqua diuina loquiꝛ. hoc hꝫ ex diuina illuminatione. Ecc. 34. Coꝛ tuū q̄ſi fantaſias patiꝛ niſi ab oīpotente fuerit emiſſa viſitatio. Vn̄ ⁊ Ap̄lus dic̄ p̄ᵉ Coꝛ. 15. Non aūt ego: ſꝫ gr̄a dei mecū eſt. Mat. 10. Nō eni vos eſtis qui loq̄mini: ſed ſpūs ⁊c̄. Sic ergo quātū ad Joānē ꝑtinet de terra eſt ⁊ de terra loq̄tur. Si qd aūt diuinū in eo fuit nō recipiētis eſt: ſed illuminantis eſt.

❡ Qui de celo uenit ſuper omnes eſt. ⁊ qđ vidit ⁊ audiuit hoc teſtatur.

❡ Hic ꝓponit ꝯditionē doctrine chr̄i. Et circa hoc tria facit. Primo eni oſtēdit ꝯditionē originis que celeſtis eſt. Vn̄ dicit [Qui de celo uenit ⁊c̄.] Lꝫ enī corpus chr̄i mālit de terra fuerit. actiue tn̄ de celo uenit inquātū virtute diuina coꝛp⁹ ei⁹ formatum fuit. Venit etiā de celo: qꝛ ꝑſona eterna ⁊ increata filij de celo uenit ꝑ carnis aſſūptionē. Supra eodē Nemo aſcēdit in celū ⁊c̄. Scđo oſtēdit dignitatē ſue cōditionis: que altiſſima eſt. Vn̄ dicit [Super oēs eſt.] Et hoc expoſitū eſt ſupra. Tertio ꝯcludit dignitatē doctrine ſue: que certiſſima eſt [Quia qđ vidit ⁊ audiuit hoc teſtaꝛ.] Chr̄s eni inquātum eſt deus eſt ip̄ſa ueritas: ſed inquātū hō: eſt teſtis ueritatis. J. 19. In hoc nat⁹ ſum ⁊ ad hoc ueni: ut teſtimoniū ꝑhibeā ueritati. Jō teſtimoniū ꝑhibet de ſeip̄ſo. J. 4. Teſtimoniū perhibes de teip̄ſo. Sed teſtatur terra: qꝛ que audiuit. J. 8. Ego que vidi apđ p̄rē: ⁊ que audiui. J. 8. Ego que audiui a p̄re meo ⁊c̄. ⁊ p̄ᵉ Joānis p̄. Qđ vidim⁹ ⁊ audiuim⁹. Sed nō ꝙ aliter habeꝛ cognitio rei per viſum: ⁊ alr̄ ꝑ auditū. Nā per viſum hētur cognitio rei per ip̄ſam rem viſam: ſed per auditū nō cognoſcaꝛ res per ip̄ſam vocē auditā: ſed per itellectū loquentis. Quia ergo dn̄s hēt ſciam acceptā a p̄re. Jō dicit [Qđ vidit] i. quātū ꝓcedit de eēntia p̄ris. [⁊ audiuit] i. quātū ꝓcedit: ut verbū itellect⁹ p̄ni: ſed qꝛ in rebus itelligētibus: aliud eſt coꝝ eē: ⁊ aliud coꝝ intelligē. Jō alr̄ accipiꝛ ab eis cognitio ꝑ viſum ⁊ alr̄ ꝑ auditū. Sed in deo p̄re idē ē eē ⁊ intelligē. Jō in filio idē eſt vidē ⁊ audire. Silr̄ ēt qꝛ in vidēte nō eſt ip̄a eēntia rei in ſe: ſed ſimilitudo ei⁹ ſimiliꝛ ⁊ in audiēte nō eſt ip̄ſa ꝯceptio loquētis: ſed ſignū ip̄ſi⁹. Jō vidēs nō eſt ip̄ſa eſſentia rei in ſe. Nec audiēs eſt ip̄ſum verbū. In filio aūt eſt ip̄ſa eēntia p̄ris accepta per gn̄ationē. ⁊ eſt ip̄m verbū. Et iō in ip̄ſo idē eſt videre ⁊ audire. Et hoc ſic ꝯcludit Joānes ꝙ ex quo doctrina chr̄i altioꝛ ⁊ certioꝛ eſt q̄ʒ mea. Jdeo magis audiendus eſt chr̄s q̄ʒ ego.

In reb⁹ intelligētib⁹ aliud ē eē coꝝ: ⁊ aliud intelligē. iō aūt idē ē eē ⁊ intelligere.

In vidēte nō ē ip̄a eēn⁹ rei nec i audiēte ē ip̄a eēntia loquētis. Jō vidēs nō ē ip̄ſa eēntia rei: nec audiēs ē ip̄ſū vbū. In filio aūt dei ip̄ſa eēntia p̄ris accepta p gn̄ationē ⁊ ip̄ō vbū. Jō i ip̄ſo idē ē audire ⁊ videre.

LEC. VI.

❡ Et teſtimoniū eius nemo accipit.

Supra Joānes baptiſta cōmendauit chr̄i doctrinā. Hic vō agit de diuerſitate recipientiū. Vn̄ tractat de fide adhibēda ip̄ſi doctrine. Et circa hoc tria facit. p̄ oſtēdit raritatē credētiū. Scđo credēdi debitū ibi [Qui aūt accepit.] Tertio fidei p̄miū ibi [Qui credit in filiū ⁊c̄.] Dicit ergo: dico ꝙ chr̄s certā ſciam hēt: ⁊ vera loquiꝛ: tn̄ lꝫ pauci teſtimoniū eius accipiāt: nō ꝓpter hoc doctrine ip̄ſius derogaꝛ. Quia hoc nō eſt ex ꝑte ei⁹: ſed ex parte coꝝ: qui nō recipiūt. ſ. diſcipuloꝝ Joannis qui nondū credebāt. ⁊ phariſeoꝝ: qui ip̄ſi⁹ doctrine detrahebāt. Et iō dicit [Et teſtimonium ei⁹ nemo accipit.] Hoc aūt qđ dicit [Nemo.] pōt dupl'r exponi. Uno mō [Nemo.] i. pauci: ⁊ ſi aliq̄ accipiāt: ⁊ ꝙ aliq̄ accipiāt oſtēdit ſubdens

❡ Qui autem acceperit ei⁹ teſtimoniū ſignauit: qꝛ deus uerax eſt.

❡ Hoc mō loquēdi uſus eſt euāgeliſta cū dicit. ſupra p̄. In ꝓpria uenit ⁊ ſui eū ⁊c̄. Quia pauci eum receperūt. Alio mō: qꝛ accipere eius teſtimoniū eſt credere in deū. Sed nullus pōt credere ex ſeip̄ſo: ſꝫ ex deo. Eph. 2. Gr̄a ſaluati eſtis ⁊c̄. Et iō dicit [Nemo accipit.] i. ex ſe niſi donetur ſibi a deo. Vel aliꝛ cōſuetū eſt in ſcriptura diuina pop'lō loq̄ de duobus. Quia q̄ʒdiu ſum⁹ in hoc mūdo: mali ſunt permixti bonis. Et iō ſcriptura aliq̄n loquiꝛ de populo referēdo intētionē ſuā ad malos. Aliq̄n ad bonos. Et hic modus loquendi hētur Hie. 26. Nā p̄ dicit oīs populus ⁊ ſacerdotes querebāt occidere Hieremiā referēs intētionē ſuā ad malos ⁊ poſtea ſtatī dicit: ꝙ oīs populus querebat eū liberare loquēs de bonis. Eodē mō ⁊ Joānes baptiſta hn̄s oculos ſuos ad ſiniſtrū. i. ad malos dicit [Et teſtimoniū ei⁹ nemo accipit.] Et ex alia referēs ad dexterā. i. ad bonos dicit [Qui aūt accepit ei⁹ teſtimoniū ⁊c̄.] Ubi oſtēdit debitū fidei qđ eſt ſuppone ſe ueritati diuine. Et circa hoc q̄tuoꝛ facit. Primo ꝓponit diuinā ueritatē. Scđo ſubdit diuine ueritatis denunciationē ibi [Quē eni miſit de⁹ ⁊c̄.] Tertio inſinuat denūciādi facultatē ibi [Nō eni ad mēſurā ⁊c̄.] Quarto aſſignat facultatis rōnem ibi [Pater diligit filiū ⁊c̄.] Debitū aūt fidei eſt: ut hō ueritati diuine ſe ſupponat. Et iō dicit: ꝙ ſi pauci teſtimoniū eius accipiūt: tn̄ aliq̄ accipiūt. Vn̄ dicit [Qui aūt accepit eius teſtimoniū.] i. q̄cūq̄ ſit ille [ſignauit.] i. ſignū qđdā in corde ſuo pone debet ſeu poſuit ꝙ ip̄e chr̄s eſt deus. [Et eſt uerax.] Quia ip̄ſe dicebat ſe eē deū. ꝙ ſi nō eēt. nō eſſet uerax. Cū tn̄ ſcriptū ſit Ro. 3. Eſt aūt de⁹ uerax ⁊c̄. De iſto ſignaculo dicit Cant. 7. Pone me ut ſignaculū ⁊c̄. Et p̄ᵉ Thimo. 2. Firmū fūdamētū dei ſtat hn̄s ſignaculū ⁊c̄. Vel ſm Criſoᵐ [ſignauit.] i. monſtrauit [Quia deus.] ſ. pater [uerax eſt.] Quia ſ. miſit filiū ſuum: quē ꝓmiſit mittēdū. Qđ iō dicit euāgeliſta: ut oſtēdat eos: qui non credūt chr̄o ueritatē p̄ris negare.

Nullus pōt credē in deū ex ſeip̄ſo.

Expō Criſ.

❡ Et iō ſtatim ſubdit diuine ueritatis commendationem dicens.

❡ Quē enī miſit de⁹: uerba dei loquitur.

❡ Quaſi dicat hoc ſignū ꝙ chr̄s cui⁹ teſtimoniū accipit [quē de⁹ miſit v̄ba dei loq̄tur.] Et iō q̄ credit ei credit p̄ri. J. 8. Ego que audiui a p̄re ⁊c̄. Vn̄ non loquebaꝛ niſi p̄rēm: ⁊ verba p̄ris. qꝛ miſſus erat a p̄re: ⁊ qꝛ ip̄ſe eſt verbū p̄ris. Vn̄ etiā cum ſe loquitur p̄rē loq̄tur. Vel ſi hoc qđ dicit [ꝙ de⁹ uerax ē] referaꝛ ad chr̄m. Daꝛ itelligi diſtinctio ꝑſonarū. cū eni p̄r ſit de⁹ uerax: ⁊ chr̄s eſt uerax de⁹: ſeq̄tur ꝙ uer⁹ de⁹ miſit deū uerū diſtinctū ab eo in ꝑſona non in nā. ❡ Denūciādi aūt facultas ſubeſt chr̄o maxia: qꝛ nō ad mēſurā recipit ſpiritū. Et ideo dicit.

Cū chr̄s ſit in ꝑſona a p̄re diſtinct⁹ ⁊ miſſus ſit a p̄re ⁊ p̄r verax ē: ſeq̄ ꝙ ver⁹ de⁹ verū deū miſerit.

❡ Non enim ad mēſurā dat de⁹ ſpūm.

❡ Poſſes eni dicere ꝙ lꝫ miſerit eū de⁹: tn̄ non oīa a deo loq̄tur: ſed aliq̄. Nā ⁊ ꝓphete aliq̄n q̄dē locuti ſunt ex ſpū ſuo. Aliq̄n vō ex ſpū dei. Sicut 2. Reg. 7. legiꝛ de Nathan ꝓpheta. ꝙ ex ſpū ſuo loquēs ꝯſuluit David ꝙ edificaret teplū: qđ q̄dem poſtmodū ex ſpū ⁊ nutu diuino retractauit. Sꝫ hʼ oſtēdit baptiſta locū non hēre in chr̄o. Quia ꝓphete q̄dē accipiūt ſpūm dei menſurate. ſ. q̄ʒtū ad aliq̄d non q̄ʒtū ad oīa. Et iō non quātū ad oīa v̄-

ba dei loquunť. Chr̄s aūt qui abſq; mēſura ⁊ q̄tū ad oīa ſpūm recepit: iō quātū ad oīa v̄ba dei loqtur. ¶ Sed quō ſpūs ſanct⁹ dať ad mēſurā eſt ſic imēſus ſm illud Cāticū Athanaſij. Immēſus pať imēſus filius: imēſus ſpūs ſanct⁹.

Dubitatio.

¶ R̄nſio. dicendū q̄ ſpūs ſanct⁹ dať ad mēſurā: nō quātū ad eēntiā ſuā ⁊ v̄tutē eius ſm q̄ eſt infinit⁹: ſed quātū ad dona que danť mēſurato. Ephe. 4. Unicuiq; nr̄m data eſt gr̄a ſʒ mēſurā.

R̄ſio.

¶ Notādū aūt q̄ hoc qđ dī hic de chr̄o q̄ nō ad mēſurā dedit ei deus pať ſpūm. pōt dupliciter itelligi. Uno mō itelligiť de chr̄o ſm q̄ deus. Alio mō ſm q̄ hō. Ad hoc enim dať alicui aliqd ut hēat illud. Hēc aūt ſpūm ſanctū cōuenit chr̄o ⁊ inquātū deus ⁊ inquātū hō. ⁊ ſic ſm utrāq; hēt ſpiritū ſanctū. ſ. inquātū hō hēt ſpiritū ſanctū ut ſanctificātē. Iſa. 61. Spūs dn̄i ſup me eo q̄ vnxerit me. ſ. hoiem. Inquātū v̄o deus hēt ſpiritū ſanctū ut manifeſtātē tm̄ ſm q̄ ab eo procedit. Io. 12. Ille me clarificabit. i. manifeſtabit: quia de meo accipiet.

Chr̄s inq̄tū hō hēt. ſ. ſ. ut ſcificātē: inq̄tum v̄o deus hēt ut manifeſtantem.

Sic ergo utroq; mō. ſ. inq̄tū de⁹ ⁊ inquātū hō. ſ. chr̄s hēt ſpūm ſanctū: nō ad menſurā. Nā chr̄o inquātū deus dicit deus pater dare ſpūm ſanctū: nō ad mēſurā. Quia dat ei v̄tutem ⁊ p̄tātem ſpirādi ſpūm ſanctū: qui cū ſit infinit⁹ infinitū dat ei p̄r: quē quidē p̄r dat ei ſicut ipſe hēt ut. ſ. ſicut ab eo p̄cedit: ita ⁊ a filio. ⁊ hoc dedit ei p eternā gn̄atione.

Chr̄o inq̄tū deus ē de⁹ p̄r dať. ſ. ſ. nō ad menſurā.

Siliter ⁊ chr̄s iquātū hō: nō ad mēſurā hūit ſpūm. Nā hoib⁹ dať ſpūs ſāct⁹ ad mēſurā q: gr̄a ei⁹ ad mēſurā eis dať: ſed chr̄s iquātū nō hō ad mēſurā recepit gr̄am. Et iō nō ad mēſurā recepit ſpūʒ ſcm̄.

Chr̄o inq̄tū hō ē deus p̄r dat. ſ. ſ. ā nō ad mēſuraʒ.

Hoib⁹ dať. ſ. ſ. ad mēſuraʒ. q: gr̄a ei⁹ eis dať ad mēſurā: ſʒ chr̄o nō dať ad mēſurā: q: gr̄aʒ nō recepit ad mēſuram.

¶ Sʒ notādū q̄ in chr̄o eſt triplex gr̄a. ſ. Unionis ſingularis pſone que eſt hitualis. ⁊ capitis que eſt iſfluētie. Et q̄libet iſtarū recepit chr̄s nō ad mēſurā. Nā gr̄a vnionis: que nō eſt habitualis: ſed qđdā gratuitū donū dať chr̄o: ut ſ. humana nā chr̄i vnita ſit filio dei in pſona: que qdē vnio gr̄a dicit q̄ nullis p̄cedentib⁹ meritis hoc habuit. Nālis aūt diuinitas īfinita eſt. Un̄ ex ipſa vnione accepit donū īfinitū. Sic ergo nō ad menſurā recipit ſpūm ſcm̄. i. donū ⁊ gr̄am vnionis; que ſpūi ſancto attribuiť īnquātū gratuitā. Gratia aūt habitualis dī ſm q̄ aīa chr̄i plena fuit gr̄a ⁊ ſapia ſm qđ dicit ſupra p. Uidim⁹ cū q̄ſi vnigenitū a patre plenū gr̄e ⁊c̄. De qua qdē gr̄a dubiū eē pōt an recepit eam nō ad mēſuram. Cū enim hi⁹ gr̄a ſit donū tm̄: ↄfiteri opʒ q̄ hēat eēntiā finitā. Q̄ v̄o qdē quātum ad eēntiā ſm q̄ qd creatū eſt. ipſa gr̄a habitualis finita fuit. Sed tn̄ chr̄s dicit eā recepiſſe nō ad mēſurā triplici rōne.

In chr̄o ē triplex gr̄a: vnionis: ſingularis pſone: ⁊ capitis. Gr̄a vnionis ē qđdā donū gratuitū chr̄o datū: ut. ſ. humana nā chr̄i vnita ſit filio dei in pſona. Gr̄a ſingularis pſone q̄ hitualis dī ē ſʒ quā aīa chr̄i plena fuit gr̄a ⁊ ſapientia. Q̄ chr̄s gr̄aʒ ſingularis pſone q̄ hitualē dī nō recepit ad mēſurā triplici rōne pbatur.

Prima rō.

¶ Primo qdē ex pte recipiētis. manifeſtū eſt vniuſcuiuſq; nāe capacitatē eē finitā: q: ⁊ſi īfinitū bonū recipe poſſit cognoſcēdo ⁊ amādo ⁊ fruēdo: tn̄ ipm̄ recipit fruendo finite. Eſt aūt cuiuſlibet creature ſm ſuā ſpēm ⁊ naturā determinata capacitatis mēſura: que tn̄ diuine p̄tāti nō p̄iudicat qn poſſet aliā creaturā facere maioris capacitatis: ſed iā non eſſet eiuſdē nāe ſm ſpēm. Sicut ſi ternario addať vnitas erit alia ſpēs nūi. Q̄n̄ igiť alicui nāe nō dať de bonitate diuina quāta eſt capacitas nālis ſpēi ſue videť ei ſm aliquā mēſurā donatū. Q̄n̄ v̄o tota nālis capacitas ipleť: nō videť ei ſm mēſurā donatū. Quia ⁊ ſi ſit menſura ex pte capacitatis. nō eſt tn̄ mēſura ex pte dātis: qui totū parat⁹ eſt dare: ſicut ſi aliqs uas ad fluuium deferens abſq; menſura. inuenit ibi aquā paratā: quāuis ipſe cū menſura accipiat pp vaſis determinatā quātitatē. Sic igiť gr̄a chr̄i habitualis finita qdē eſt ſm eēntiā: ſed īfinite ⁊ nō ſʒ mēſurā dicit dari: q: tātū ei dať quātum nā creata capere pōt.

¶ Scđo v̄o ex pte doni recepti. Nam oīs forma ſeu actus ſm rōnē ſuā ↄſideratus non eſt finit⁹ eo mō: quo finiť per ſubctū: in quo recepiť: ſed nihil p̄hibet illū ſm ſuā eēntiā finitū eē in quātū eē ſuū eſt in aliquo receptū. Illud eni ſʒ eēntiā ſuā īfinitū eſt: qđ hʒ totā plenitudinē eēndi: qđ quidē ſoli deo ↄuenit: qui eſt ſuū eē. Si autem ponatur aliqua forma ſpūalis eſſe. nō in ſubiecto exiſtēs. puta albedo uel color: nō qdē hēret eēntiā infinitā: q: eēntia ei⁹ eſſet determinata ad genus uel ſpēm. Nihilomin⁹ tn̄ totaʒ plenitudinē illius ſpēi poſſidet. vn̄ ſm rōnē ſpēi abſq; termino uel mēſura eēt hn̄s quicqd ad illā ſpēm ptinere pōt. Si aūt eē in aliquo ſubiecto recipiať albedo uel color nō hēt ſemp totū qcquid ptiet ad rōnē forme huius de neceſſitate ⁊ ſemp: ſʒ ſolū qn̄ ſic habeť: ſicut pfecte hēri pōt: ita. ſ. q̄ modus hn̄di adeq̄t rei hite p̄tātem. Sic igitur gr̄a chr̄i habitualis finita qdē fuit ſm eēntiā: ſed tn̄ dī abſq; termino ⁊ menſura fuiſſe: q: qcquid ad rōnē gr̄e poterat ptinere totū chr̄s accepit. Alij aūt nūc totū accipiūt: ſed vn⁹ ſic ⁊ alius ſic. diuiſiones eni gr̄arum ſunt. p̄ Cor. 12.

2ª ratio. Act⁹ ſeu forma nō diffinitur eo mō quo recipiť ⁊ finiť p ſbm. ſʒ ſi hēt totā plenitudinē eēndi ſicut ē in deo dī infinit⁹: ſin aūt eſt finitus. Si ponať aliq̄ forma ſpūalis ſeparata a ſbo. ut albedo. lʒ ſm eēntiā ſit finita: tn̄ quicqd ad illā genus ptinet. ſiue ſpēm in ſe hʒ.

¶ Tertio aūt ex pte cāe. In cā eni quodāmō habeť effectus. Cuicūq; ergo adeſt cauſa infinite v̄tutis ad iſfluendū. dicať hēc illud qđ influitur abſq; menſura. ⁊ aliquo mō infinite: puta ſiquis hēret fontē: qui aquā īfinitā poſſet extrahere diceretur abſq; menſura aquam habere. Sic aīa chr̄i infinitam ⁊ abſq; menſura gr̄am hēt ex hoc ipſo q̄ hēt v̄bū ſibi vnitū: qđ eſt totius emanationis creaturarum īfinitū ⁊ indeficiēs p̄ncipiū.

3ª ratio.

¶ Patet autē ex his que dicta ſunt: q̄ gratia ipſi⁹ chr̄i que dicať capitis ſm q̄ chr̄s eſt caput eccl̄ie eſt infinita quātuʒ ad iſfluentiā. Ex hoc eni q̄ hēt vn̄ effunderet abſq; mēſura. Spūs dona accepit v̄tutē effūdēdi ipa abſq; menſura: ut. ſ. gr̄a chr̄i nō ſolū ſufficiat ad ſalutē hoīuʒ aliquoꝝ: ſed hoīum toti⁹ mūdi. ſm illđ p̄ Ioānis 2. Ipſe eſt p̄piciatio pro peccatis nr̄is: ⁊ nō pro nr̄is tm̄: ſed etiā totius mūdi. Addi etiam pōt plurium mūdoꝝ ſi eſſent. ¶ Hēt etiā chr̄s denunciandi ueritatem diuinam oportunā facultatē q: oīa ſunt in p̄tāte eius. Unde dicit.

¶ P̄r diligit filiū ⁊ omnia dedit in manu ei⁹

¶ Q̄đ quidē pater referri ad chr̄m ſm q̄ hō ⁊ ſm q̄ deus: ſed aliter ⁊ alr̄. ¶ Si eni referať ad chr̄m ſm naturā diuinā tūc diligit: nec deſignat principium ſed ſignū. Nō enim poſſumus dice q̄ p̄r oīa filio dat: q: diligit eū, p̄p ter duo. Primo q: diligere eſt act⁹ uolūtatis. dare aūt naturā filio eſt gn̄are ipſum. Si ergo p̄r daret uolūtate naturā filio: uolūtas p̄ris eēt principiū gn̄ationis filij: ⁊ ſic ſequereť q̄ p̄r gn̄aret filiū uolūtate ⁊ nō natura: qđ eſt hereſis arriane. Secūdo aūt q: dilectio p̄ris ad filiū eſt ſpūs ſanct⁹. Si ergo dilectio p̄ris ad filiū eēt rō q̄re dedit oīa p̄r in manu filij: ſequereť q̄ ſpūs ſcūs eēt principiū gn̄ationis filij: qđ eſt inconueniens.

Dilig̃ē ē act⁹ uoluntatis. Dare nāʒ filio ē ipʒ gn̄are.

¶ Dicēdū eſt ḡ q̄ lʒ [diligit] importet ſignū tm̄: ut dicať q̄ dilectio pfecta qua [p̄r diligit filium] eſt ſignū q̄ p̄r dedit oīa in manu eius: que. ſ. p̄r habet Mat. 11. oīa mihi tradita ſūt ⁊c̄. īfra. 13. Sciēs q̄ oīa dedit ei p̄r in manus. ¶ Si referať aūt ad chriſtuʒ ſm q̄ hō ſic lʒ [diligit] dicit rōnē principij ut dicať P̄r oīa in manu filij tradidiſſe. ſ. que in celis ⁊ que

in terris ſūt ſm illud Mat. ultio. Data eſt mihi oīs ptās ⁊c̄. Heb. 1. Quē ↄſtituit heredē vniuerſoꝝ. Et huius traditionis rō eſt: qꝛ diligit eū. Uñ dicit [pr̄ diligit filiū.] Dilectio enim pr̄is rō eſt creādi quālibet creaturā. Sap. 11. Diligis oīa que ſunt ⁊ nihil odiſti ⁊c̄. De dilectione aūt filij habet Mat. 3. ⁊ 11. 3. hic eſt filius meus dilect⁹ ⁊c̄. ⁊ Phil. 1. Trāſtulit nos in regnum charitatis ſue. i. filij ſui dilecti ⁊c̄.

Dilectio pr̄is rō ē creādi q̄lbet creaturā

¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Qui credit in filium habet vitam eternā.

¶ Oſtēdit fructū fidei. Et primo ponit fidei ꝓmiū. Secūdo īfidelitatis ſuppliciū ibi [Qui aūt icredulus eſt ⁊c̄.] Sed ꝓmiū fidei eſt inextimabile: qꝛ vita eterna. ⁊ iō dicit [Qui credit in filiū hēt vitā eternā.] Et hoc ex ꝓmiſſis oſtēdit. Si pr̄ oīa dedit filio. ſ. que hēt: ⁊ ipē hēt vitā eternā: ergo ⁊ filio dedit ut ſit vita eterna. īfra. 5. Sicut pr̄ hēt vitā in ſemetipſo ſic dedit ⁊ filio ⁊c̄. qđ quidē cōpetit chr̄o inquātū eſt uerus ⁊ naturalis dei filius. p⁹ Jo. ult. Ut ſitis in uero filio eius ieſu chr̄o: hic eſt uer⁹ deus ⁊ vita eterna [Qui credit in eū] hēt illud in qđ tendit. ſ. ipm̄ filiū in quē credit: ſed ipſe eſt vita eterna: ergo qui credit in eum hēt vitā eternā. Infra. 10 Oues mee vocē meā audiūt ⁊c̄. ⁊ ego vitā etnā ⁊c̄.

¶ Suppliciū aūt īfidelitatis eſt īntolerabile: ⁊ q̄tū ad penā dāni ⁊ quātū ad penā ſenſus. Quantū quidem ad penā damni: qꝛ ꝑuat vita. Uñ dicit.

¶ Qui autē incredulus eſt filio: non videbit vitam: ſed ira dei manet ſuper eum.

¶ Non autē dicit nō habebit [ſed nō videbit.] qꝛ vita eterna in viſiōe uere vite ↄſiſtit. ī. 17. Hec eſt vita eterna: ut cognoſcāt te ſolū deū ⁊c̄. Quā qdē viſionē ⁊ cognitionē increduli nō habebūt. Job. 20. Non videat riuulos lactis ⁊c̄. i. dulcedinē vite eterne. Dicit aūt [nō videbit.] qꝛ videre vitā ipſaꝫ eſt ꝓpriū premiū fidei formate. ¶ Quātū vō ad penā ſenſus qꝛ grauit̄ punit. vnde dicit [Sed ira dei manet ſup eū.] Ira enī in ſcripturis pro afflictiōe qua deus malos punit accipit. Unde cū dicit [Ira dei pr̄is manet ſup eū.] Idē eſt ac ſi dicat. Sentiet penā a deo pr̄e: ⁊ lꝫ pater oē iudicium dederit filio ut dicit. ī. 5. Tñ baptiſta referret hoc ad pr̄em intēdens per hoc iudeos reducere ad credēdū filio. Et de iſto iudicio dicit Heb. 10. Horrendū eſt incidere in manus dei viuētis. Dicit autē [Manet ſup eū.] quia iſta pena nunq̄ ab incredulis deſiſtet: ⁊ quia oēs qui naſcunt̄ in iſta vita mortali hñt ſecū iram dei quā accepit prim⁹ adā. Ephe. 2. Eram⁹ nā. i. ꝑ natiuitatē filij ire: ab hac aūt ira non liberamur niſi per fidē chr̄i. ⁊ ideo qui nō credunt in chriſtum filium dei manet in eis ira dei.

Ira ī ſcripturis accipit̄ p afflictiōe q̄ deus malos punit.

LE. I. 4c.

T ergo cognouit ieſus: qa audierunt phariſei quod ieſus plures diſcipulos facit ⁊ baptizat q̄ ioānes

Poſita doctrina chriſti de ſpirituali regñatione: ⁊ q̄ chr̄s grām ſpiritualis regñationis iudeis cōicauerat. hic ↄñter oſtēdit quō ipa gratia etiā ad gētes deriuata eſt per chr̄m. Salutaris autem grā chriſti deriuata eſt dupl̄r in gentib⁹: per doctrinā: ⁊ ꝑ miracula Mat. ult. Illi autē ꝓfecti ꝑdicauerūt ubiq̄ Ecce doctrina. Dño coopante ſequētibus ſignis. Ecce miracula. Primo ergo oſtēdit futuraꝫ gentiuꝫ ↄuerſionē per doctrinā. Secūdo futurā gentiū cōuerſionē ꝑ miracula ibi [Poſt duos autē dies ⁊c̄.]

Circa ꝑmū duo facit. Primo premittit quedā preambula ad doctrinā. Secūdo ꝓponit doctrinam ⁊ eius effectū ibi [Rñdit ieſus ⁊ dixit ei: ſi ſcires donū dei.] Quantū ad primū tria ꝑambula ꝑmittit. vnū ex parte ipſius docētis. Scđo ex parte ei⁹ de quo doctrina erat ibi [Erat autē ibi fons Jacob.] Tertiuꝫ ex pte ꝑſone audientis ibi [Uenit mulier de ſamaria ⁊c̄.] Ex parte aūt docētis ꝑambulū eſt eius acceſſus ad locū doctrine. Et ideo dicit [Ut ergo cognouit ieſus ⁊c̄.] Ubi tria facit. Primo īnuit terminū a quo recedit: qꝛ a iudea. Scđo terminuꝫ ad quē accedit in galileā. Tertio inſinuat medium per qđ trāſit: qꝛ per ſamariā. Quātū ad primū ponit ꝑmo cām receſſus de loco in quo erat. Scđo exponit quedā dicta in cauſa aſſignata ibi [Quāq̄ ieſus nō baptiſaret ⁊c̄.] Tertio deſcribit receſſū chriſti a iudea ibi [Reliquit iudeā ⁊c̄.] Dicit ergo [Ut cognouit ieſus q̄ audierūt phariſei ⁊c̄.] Uolēs oſtēdere euāgeliſta q̄ poſtq̄ baptiſta recepit diſcipuloꝝ ſuoꝝ inuidiā chr̄s declinauit phariſeorū malitiā. ¶ Sed cū dicat̄ Ecc̄. 23. Dño deo nr̄o nota ſūt oīa anteq̄ fiant. Et Heb. 4. Oia nuda ⁊ apta ſunt oculis eius. Querēdū videt̄ quō ieſus dicitur aliquid de nouo cognoſcere. ¶ Ad qđ dicenduꝫ eſt q̄ ieſus virtute diuinitatis ſue ab eterno cognouit oīa ꝑterita pñtia ⁊ futura: ut ꝑdicte auctētes oſtēdunt: ſed inquātum hō aliqua de nouo cognouit ſciā expimētali ⁊ de hac dicit̄ hic [Ut cognouit ieſus.] Poſtq̄ fuit ei nūciatū [qꝛ audierunt phariſei ⁊c̄.] Et hanc cognitionē chriſtus de nouo accipere uoluit diſpenſatiue ad oſtendēdum ueritatē humane nāe: ſicut ⁊ mlta alia humane nāe ꝓpria uoluit facē ⁊ pati. ¶ Sꝫ qd eſt hoc q̄ dicit [Quia audierūt phariſei q̄ chr̄s plures diſcipulos ⁊c̄.] Cum ad eos non ꝑtineat. Nā ipſi ioānē perſecuti ſūt nec ei credebāt. Ut dicit̄ Mat. 21. Cū dñs quereret baptiſmū ioānis vñ eēt. Dicebāt intra ſe. Si dixerim⁹ de celo. Dicet nobis. Quare ergo nō credidiſtis ⁊c̄. Nō ergo crediderūt ioāni. ¶ Sed ad hoc eſt duplex reſpōſio. Una q̄ ipſi diſcipuli ioānis qui ſupra qōnem cōcitauerāt ↄtra chr̄m: erāt phariſei uel phariſeis cōfederati. Uñ Mat. 9. dicit̄ Q. ō phariſei ſimul cū diſcipulis Joānis ꝓpoſuerūt qōnes ↄtra diſcipulos chriſti. Et ſm hoc concludit euāgeliſta [Ut ergo cognouit ieſus: qꝛ audierunt ⁊c̄.] i. poſtq̄ intellexit qōnem ⁊ cōmotiones diſcipuloꝝ ioānis: qui erant phariſei uel phariſeis ↄfederati ſup baptiſmo ſuo ⁊ diſcipuloꝝ ei⁹. [Reliqui ⁊c̄.] ¶ Uel dicēdū q̄ phariſei ꝓp̄ iuidiaꝫ turbati ſunt de predicatione ioānis. Uñ ſuaſerūt Herodi ut caperet eum. Et hoc pꝫ Mat. 17. Ubi cum chriſtus loqueret̄ de ioāne dicit helias iā uenit ⁊ fecerunt in eū queciq̄ uoluerūt. Et poſtea ſubdit. Sic ⁊ filius hoīs paſſurus eſt ab eis. Ubi gloſa dicit q̄ phariſei incitauerūt Herodē ad incarceratiōnē ioānis ⁊ mortē. Videt̄ ergo ꝓbabile q̄ ſimiliter mouerent̄ ↄtra chr̄ꝫ ex hoc q̄ ꝑdicabat. Et hoc ē qđ dicit̄ [audierūt.] ſ. ad ꝑſequēdū phariſei inuidi ⁊ ꝑſecutores chriſti [qꝛ ieſus ⁊c̄.] De iſto auditu dī Job. 28. Perditio ⁊ mors dixerūt auribus noſtris audiuimus fa. eius. Sed boni audiūt ad obediendum. pſal. Ecce audiuimus eā in effrata. ⁊ poſtea ſequitur. Adorabimus in loco ⁊c̄. Audierūt inq̄ duo. ſ. q̄ plures diſcipulos faceret q̄ ioannes: qđ quidē iuſtuꝫ erat ⁊ rōnabile: quia ut dicit̄ ſupra. 3. Chriſtum opꝫ creſcere ⁊ ioānē minui. aliud q̄ [ba-

Obiectio.

Solutio.

Chr̄s ſcḋm q̄ deus oīa pñtia ꝑterita ⁊ futura cognoſcit: ſꝫ inq̄tū hō aliq̄ de nouo cognoſcit ſciā expimētali.

Obiectio.

Rñſio ꝑma.

Rcđa rñſio.

pticabat.]Et hoc merito quia ipſe mundat. pſal. Laua me domie ab iniuſtitia mea. z alibi. Exurge dñe. ſ. baptiçando in p̄cepto qḋ mādaſti. ſ. de baptiſmo. z ſynagoga per baptiſmū congregatorū circundabit te. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Quanq̄ ieſus non baptizaret ſed diſcipuli eius.

Obo Aug. ℂ Exponit qḋ ſup̄ dixerat de baptiſmo chriſti: q̄ audierūt phariſei zc̄. ℂ Sed Auguſtinus dicit hic apparere incōueniens. Nam ſupra dixerat: z baptiçat. hic v̄o quaſi corrigens id utpote falſum dicit[quanq̄ ieſus nō baptiçaret.] ℂ Et ad hoc eſt duplex reſpōſio. Una Criſoſtomi: q̄ hoc qḋ dicit euāgeliſta: uerū eſt q̄ chriſtus non baptiçauit aliquē. Illud autē qḋ ſupra dictum eſt. ſ. baptiçat. intelligendū eſt ſm famā currentem ad phariſeos q̄ chriſtus baptiçaret: q̄ aliqui uenientes ad ipſos phariſeos dicerēt. Uos inuidebatis ioanni q̄ꝰ diſcipulos hēat z baptiçabat: ſz ecce q̄ hic. ſ.[ieſus.] plures diſcipulos facit q̄ꝫ Ioannes: z baptiçat. Quare ergo ſuſtinetis cuꝫ? Et ideo nō dicit euāgeliſta ex ſe q̄ baptiçat: ſed q̄ audierunt phariſei: z ideo falſum rumorē populi euāgeliſta corrigē uolens dicit. Uerū eſt q̄ audierunt phariſei q̄ chriſtꝰ baptiçat: ſed hoc eſt falſum. Uñ ſubdit[q̄ꝫq̄ꝫ ieſus non baptiçaret: ſed diſcipuli eius.] Ideo autē ſm Criſoſtomū chriſtus nō baptiçauit: q̄ in oī baptiſmate quo ioānes z diſcipuli baptiçauerūt per totum tempus ante chriſti paſſionē non dabaṫ ſpiritus ſanctus: ſed ad hoc erat: ut aſſueſcerēt hoīes ad baptiſmū chriſti z cōgregarent ad predicationem: ut ipſe dicit. Inconueniēs eſſet q̄ chriſtus baptiçaret ſi non dareṫ in illo baptiſmo ſpiritus ſanctus: qui non dabaṫ ante chriſti paſſionē: q̄ ut dī. i. 7. Nōdū erat ſpūs datus q̄ nōdū ieſus erat zc̄.

Rñſio Aug. ℂ Sed ſm Auguſtinū dicendū eſt z uerius q̄ diſcipuli baptiçabāt baptiſmo chī z aqua. ſ. z ſpiritu qui in ipſo baptiſmo dabaṫ: z etiā ipſe chūs baptiçabat z non baptiçabat: baptiçabat quidē: q̄ ipſe mundabat interius: ſed nō baptiçabat: q̄ ipſe nō tingebat aqua exterius. Nam diſcipuli p̄bebāt myſterium per ablutionem corporis: Chriſtꝰ v̄o p̄bebat ſpūm interius mūdantē. Uñ ipſe ppriе baptiçabat. ſupra. p̄. Super quē videris deſcendētem zc̄. hic eſt qui baptiçat zc̄. ℂ Ad hoc ergo q̄ Criſoſtomus dicit: q̄ nondū erat ſpiritus datꝰ zc̄. Dicēdum q̄ nō erat datus viſibilibus ſignis: ſicut poſt reſurrectionē chriſti datus eſt diſcipulis: ſed tñ datus eſt: z dabaṫ per internā ſanctificationem credentibꝰ. Per hoc autē q̄ chūs nō ſemꝑ baptiçauit dat nobis exemplū: q̄ maiores eccleſiarū prelati in his que per alios fieri poſſunt nō occupenṫ ſed ea minoribus faciēda relinquāt. pᵉ Cor. p̄. Nō enim miſit chriſtus baptiçare zc̄. ℂ Si aūt querit an diſcipuli chī baptiçati fuerint. Dicendū ſz Auguſtinū ad ſteleūtinꝫ. q̄ baptiçati fuerint baptiſmo ioānis: q̄ aliq̄ ex diſcipulis chriſti fuerāt diſcipuli ioānis: ſiue qḋ magis credibile ē baptiſmo chriſti: neq̄ꝫ enim miniſterio baptiçandi defuiſſe crediṫur ut hēret baptiçatos ſeruos per quos ceteros baptiçaret. Et hoc intelligēdū eſt per hoc qḋ dicit Ioānis. 17. Qui lotus nō indiget zc̄. z poſtea ſequitur. z ideo uos mundi zc̄. ℂ Conſequenter chriſti receſſum ponit dicens.

Diſcipuli p̄bebāt myſteriū baptiſmi p ablutionē corpis: chūs v̄o p̄bebat ſpiritū iteriꝰ mūdantē.
Rñſio ad dictū Criſ.
Prelati maiores eccleſiarū in his que p alios fieri pñt nō occupent ſz ea minoribus facienda relinquāt.

ℂ Reliqui iudeam.

ℂ Et hoc triplici de cauſa. Una ut ſubtraheret ſe inuidie phariſeoꝝ: qui ex his que audierant de chriſto, turbabanṫ z pſecutionem parabant: dans nobis exemplū ut per manſuetudinē malis cedamꝰ ad tempus. Ecc̄. 7. Nec ſtrues ligna in ignem illiꝰ. ℂ Alia de cā ut oſtēderet nō eſſe peccatū pſecutores fugere. Mat. 10. Si uos pſecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliā. ℂ Tertia cauſa eſt: q̄ nondū uenerat tēpus ſue paſſionis. i. 7. Tempus meū nōdū aduenit zc̄. Eſt autē z alia cauſa ppter miniſteriū. Nā per huius receſſū ſignificauit q̄ diſcipuli ppter pſecutionē relicturi erant iudeos z ituri ad gētes. ℂ Conſequenter cum dicit.

Chūs exēplo malis aliq̄ñ ad tēpꝰ debemꝰ cedere.
Peccatū nō eſt perſecutores fugere.

ℂ Et abiit iterum in galileam.

ℂ Oſtendit locū ad quē acceſſit. Dicit autē[iterū] q̄ ſupra. 2. fecerat mētionem de quodā alio deſcēſu chī in galileā quo poſt miraculū nuptiarū deſcēdit capharnaū. Quia ergo alij tres euāgeliſte non faciunt mentionē de illo deſcēſu primo. Ideo euangeliſta: ut det intelligere q̄ alij euangeliſte oīa que dixerant uſq̄ꝫ ad iſtud capl'ꝫ dimiſerūt z ex hoc loco ipſe hiſtoriaꝫ eis cōtemporaneā texere incepit. Dicit[iterū.] Per galileā enī ſm vnā interpretationē intelligiṫ gentilitas ad quā chriſtus a iudeis uadit. interp̄taṫ enī galilea trāſmigratio. ſm aliā interp̄tationē per galileā intelligiṫ celeſtis gloria. Nā galilea reuelatio interpretaṫ. ℂ Cōſequenter cū dicit

Galilea ſm vnā interp̄tationem celeſtis glia interp̄taṫ. Nam galilea reuelatio interpretatur.

ℂ Oportebat autem eum tranſire per mediam ſamariam.

ℂ Deſcribit mediū per qḋ trāſit. z p̄mo i gn̄ali. Secūdo in ſpāli ibi[Uenit ergo in ciuitatē zc̄.] Medium aūt p trāſit abiens in galileā eſt ſamaria. Et rō dicit[Oportebat eū trāſire per ſamariā.] Dicit aūt [oportebat] ne videaṫ ɔtrarius ſue doctrine. Nam Mat. 10. precepit diſcipulis dicēs. In viā gentium ne abieritis. Quia ergo ſamaria terra gentiū erat. Ideo oſtendit q̄ nō ex ꝓpoſito: ſed ex neceſſitate illuc iuit. Dicit[oportebat.] Et rō huiꝰ neceſſitatis erat q̄ ſamaria erat ſita media inter iudeā z galileam. De iſta ſamaria ſciendū eſt qḋ ſummꝰ rex iſrael cōſtituit ciuitatem in monte vno quā ſamariam nominauit: que erat q̄ſi ſedes regni metropolis: z iō tota regio ab hac ciuitate ſamaria uocabaṫ. Uñ hoc qḋ dī hic[oportebat eū trāſire per ſamariā.] nō eſt intelligendū per ciuitatē illā trāſitū eēt facturus: ſed per regionē. Et ideo ſpāle mediū deſcribens ſubdit.

Samaria erat ſita media inter iudeā z galileam.

ℂ Uenit ergo in ciuitatem ſamarie que dicitur ſichar: iuxta predium quod dedit iacob ioſeph filio ſuo.

ℂ Ideſt regiōis ſamarie q̄ dī[ſichar.] Sichar enī idē eſt q̄ ſichem: ſm aliḋ nomē: de q̄ ciuitate hī Gen̄. 34. q̄ Iacob iuxta eā tetēdit tētoria ſua z ppter raptū dine filie ſue a filio regis ſichem: duo filij Iacob īdignati occiderūt hoīes ciuitatis illiꝰ z ſic ceſſit in poſſeſſionē Iacob: z habitauit ibi fodiens in ea puteos. Poſtmodū v̄o circa mortē ſuam dedit eam Ioſeph filio ſuo ſm q̄ legiṫ Gen̄. 48. Dabo tibi ꝑtem vnā extra fratres tuos zc̄. Et hoc eſt qḋ dicit[Iuxta p̄diū. i. agrū. [qḋ dedit iacob filio ſuo.] Iō aūt hec oīa diligēter euāgeliſta narrat: ut oſtēdat q̄ oīa que ɔtigerūt circa patriarchas fuerūt ducētia ad chrm̄. z q̄ chūs ſignatꝰ eſt per eos z ab eis ſm carnē deſcēdit. ℂ Conſequenter cū dicit.

Sichar idē ē ſz alio noīe q̄ ſichem.

ℂ Erat autem ibi fons iacob.

¶ Ponit ꝑambulū doctrine ex pte rei de qua doctrīa tradēda erat ⁊ hoc ɔgruēter. Nā doctrina futura erat de aq̄ ⁊ fonte ſpūali: ⁊ iō fit hic mentio de fonte nāli ex quo ſumit occaſio diſputādi de fonte ſpūali qui eſt chrūs. pſal. Apud te eſt fons vite. i. ſpūs ſcūs q eſt ſpūs vite. Itē fons eſt baptiſm⁹ de quo dicit Zach. 10. Erit fons patens domui Jacob in ablutionē ⁊c̄. Circa hoc tria facit. Primo deſcribit ip̄m fontē. Scdo ſeſſionē chrī ſup eū. Et tertio ſeſſionis tp̄s deſignat. Fontē quidē deſcribit cū dicit [Erat aūt ibi fons Jacob. ¶ Sed 3. ī. dicit puteus alt⁹ eſt. Nō ergo erat fons. ¶ Sed dicēdū ſz Aug̃m. q̄ fons erat ⁊ puteus. oīs eni pute⁹ fons ē: ſed nō conuertit̄. Nā ubi aq̄ de terra ſcaturit fons eſt. Si qdē aliq̄ in ſupficie terre ſcaturit fons tm̄ dr̄. Si vō in alto ⁊ in pfūdo ſcaturit: ita puteus uocat: ut nomē fōtis nō amittat. Dr̄ aūt fons Jacob q: ipſe puteū illū foderat in tra illa pp defectū aq̄ ut dr̄ Gen̄. 34. ¶ Seſſionē chrī innuit cū ſubdit.

Obiectio. *Rñſio.*

¶ Jeſus autem fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem.

¶ Oſtendit infirmitatem q̄uis eſſet virtutis immēſe: non propter defectum v̄tutis: ſed ut oſtēderet ueritatē nature aſſumpte. Nā ſm Aug̃m iēſus fortis eſt: q: in pncipio erat uerbū: ſed infirmus eſt: q: uerbū caro factū eſt. Chrūs ergo uolēs oſtēdere v̄itatē humane nāe pmittebat eam agere ⁊ pati que ſūt ppria hoīs uolēs etiā oſtēdere in ſe ueritate diuine nāe faciebat ⁊ opabat̄ ppria dei. Uñ qñ retrahebat in fluxu v̄tutis diuine a corpe eſuriebat ⁊ fatigabat̄: qñ vō ipſaʒ virtutē diuinā corpi exhibebat ſine cibo nō eſuriebat ⁊ in laborib⁹ nō fatigabat̄ Mat. 4. q̄ ieiunauit. 40. dieb⁹ ⁊. 40. noctib⁹ ⁊c̄. Ex hoc aūt q̄ ieſus fatigat⁹ eſt ex itinere: dat̄ nobis exēplū non refugiendi laborē ppter ſalutē alioꝝ. pſal. Pauper ſum ego ⁊ in laborib⁹ a iuuentute mea. Simil̄r etiā datur exemplū paupertatis q: ſedebat ſic. i. ſup nudā terrā. Myſtice aūt ſeſſio humilitatē paſſionis chrīſti ſignificat. pſal. Tu vō cognouiſti ſeſſionem meam. i. paſſionem: ⁊ reſurrectionem meam. Item ſignificat auctoritatem docendi q: loq̄t tanq̄ ptātē hñs. vñ dr̄ Mat. 7. q̄ ſedēs docebat eos. ¶ Tēpus autē determinat̄ cū ſb̄dit.

Chrūs infirmus hō opabat̄ ⁊ patiebatur ut hō. ſ. eſuriendo ⁊ ſitiēdo: ſʒ tanquā de⁹ ppria dei opabat̄. ſ. ſine cibo nō eſuriebat: ⁊ ſine potu nō ſitiebat

Seſſio myſtice chrī paſſionē ⁊ humilitatē ſignificat: ſignificat etiaʒ auctē docēdi.

¶ Hora autem erat quaſi ſexta.

¶ Et rō hui⁹ determinationis aſſignat lr̄alis ⁊ myſtica. Lr̄alis quidē ut oſtēdat cām fatigationis: nā in calore ⁊ 6. hora diei hoīes magis fatigant̄ ex labore. Itē ut oſtēdat cām ſeſſionis. libent eni hoīes in eſtu ⁊ calore diei iuxta aq̄s q̄eſcūt. Myſtica aūt cā aſſignat̄ triplex. ¶ Una q: chrūs in 6ᵃ etate ſeculi in mundū uenit carnē aſſumēs. ¶ Alia q: ſexto die hō factus eſt ⁊ in ſexto mēſe cōceptus eſt chrūs. ¶ Tertia q: in. 6ᵃ hora ſol in alto exiſtit ⁊ non reſtat niſi ut declinet. Sol aūt quantū ad hoc ptinet tēporalē pſperitatē ſigt. ſʒ illud Job. 31. Si vidi ſolē cū fulgeret ⁊c̄. Tūc ergo chrūs uenit qñ proſperitas mūdi in alto erat. i. i cordib⁹ hoīuʒ per amorē florebat: ſed per eum amor a cordib⁹ hoīuʒ declinare debebat. ¶ Conſequenter cum dicit.

Lr̄alis expō. *Myſtica expō ⁊ pᵃ.* *Secunda.* *Tertia.*

¶ Uenit mulier de ſamaria haurire aquam. Dicit ei ieſus.

¶ Ponit̄ preambulū ex pte audientis. Et circa hoc tria facit. Pr̄o ponit̄ pſona cui exhibet̄ doctrina. Scdo innuit̄ ꝑparatio eius ad doctrinā ibi [Dicit ergo ei mulier illa ſamaritana.] Perſona āt cui exhibet̄ doctrīa eſt mulier ſamaritana. vñ dicit [Uenit mulier de ſamaria haurire aquā. Mulier iſta ſignificat eccliam gētiū nōdū iuſtificatā: que idolatria detinebant̄: ſed tñ per chrūʒ iuſtificādā. [uenit] autem ab alienigenis. i. a ſamaritanis: que alienigene fuerāt. lʒ vicinas terras incolerent: quia eccleſia de gentibus aliena a genere iudeorum uentura erat ad chriſtum. Mat. 8. Multi uenient ab oriente ⁊ occidente ⁊ recumbent ⁊c̄. Hec autē mulier preparatur ad doctrinam per chriſtum cum dicit.

¶ Da mihi bibere.

¶ Et primo dat ei occaſionem querendi. Secūdo euangeliſta interponit querendi oportunitatem ibi [Diſcipuli autem eius ⁊c̄.] Occaſio autem ⁊ ꝑparatio mulieris fuit petitio chriſti. vnde dicit [Da mihi bibere.] Petiit naq̄ potū ⁊ quia ſitiebat aquā propter eſtum diei ⁊ ſitiebat ſalutem hoīs propter amorem eius. Unde ⁊ in cruce pendēs dixit Sitio. Oportunitatē autē querendi a muliere habuit chrūs q: non erant ibi diſcipuli eius a quib⁹ quereret aquā. Et ideo dicit euangeliſta q̄

¶ Diſcipuli enim ei⁹ abierāt in ciuitatē ut cibos emerent.

¶ Ubi tria de chriſto nota. ſcilicet eius humilitatem in eo q̄ ſolus relinquebat̄. dabat enim in hoc exemplum diſcipulis ſuis oēm ſupbiam cōculcare. ¶ Sʒ quereret fortaſſe aliq̄s que neceſſitas fuerat aſſueſcere diſcipulos ad humilitatē qui piſcatores ⁊ humiles extiterāt ⁊ tabernaculoꝝ factores. ¶ Sed aduertere debent qui talia dicunt q̄ repēte piſcatores hui⁹ facti ſunt reuerentiores cib⁹ regibus: facūdiores phis ⁊ rhetorib⁹: ⁊ familiares dñi orbis terrarū ⁊ tales ſic repēte pmoti cōſueuerunt ſupbire: utpote inexptes ad tātuʒ honorē. ¶ Secūdo nota chrī parſimoniā. Nam ita parū curabat de cibis q̄ nihil comeſtibile ſecū ferebat. ¶ Tertio etiā nota q̄ dimiſerunt eum ſolū in cruce. Iſa. 63. Torcular calcaui ſolus ⁊c̄.

Queſtio

¶ Dicit ergo ei mulier illa ſamaritana. Quomodo tu iudeus cū ſis bibere a me poſcis: que ſum mulier ſamaritana?

¶ Preparauit dominus mulierem ad recipiēdum ſpiritualem doctrinam dando ei occaſionem querendi. Hic ɔñter ponit̄ qō 2ᵒ aſſignat̄ ratio qōnis ibi [Nō eni couuunt̄ ⁊c̄.] ¶ Sciēdū ē āt q̄ dñs petierat a muliere potum itēdēs magis de ſpūali q̄ de corpali potu. Mulier vō potū ſpūalē nōdū capiēs itēdebat ſolū de corpali. ⁊ iō rñdet [Quō tu iude⁹ cū ſis bibē a me poſcis q̄ ſū mulier ſamaritana ⁊c̄.] Chrūs iude⁹ erat: q: ⁊ de iuda pmiſſus Gen̄. penul. Nō auferet̄ ſceptrū de iuda. ⁊ de iuda nat⁹. Heb. 7. Manifeſtū ē q̄ ex iuda ort⁹ ſit dñs nr̄. Cognoſcebat aūt mulier chrūʒ eē iudeū ex habitu. Nā ſic dicit̄ Numeri. 15. Dñs p̄cepit q̄ iudei portarēt fimbrias iacintinas in q̄tuor angul' ueſtiū ſuaꝝ: ut p eas diſcernerent̄ ab alijs pplis. ¶ Cōñter aſſignat̄ ratio qōnis: ſiue ab euāgeliſta ſʒ glo. ſiue a muliere ſm Criſoſtomum cum dicit.

¶ Non enim couuntur iudei ſamaritanis.

¶ Sciēdū eſt aūt circa h̄ q̄ ſic dicit̄. 4. Reg. 18. Propter pctā ppli iſrael. ſ. chrūʒ tribuū: q colebāt idola ducti ſūt in captiuitatē a rege Aſſirioꝝ in babylonē: ⁊ ne ſamaria abſq̄ habitatorib⁹ remaneret fec̄ ibi gentes ex diuerſis locis ductas habitare. ⁊ cuʒ ibi eſſent uolens dominus oſtendere q̄ non propter

imbecillitatem ſue virtutis: ſed propter iudeorũ malitiã tradidit eos: immiſit ipſis gẽtibus leones ꝛ feras beſtias que eos ledebãt. Que ubi nunciata ſunt regi aſſyriorũ habito ex conſilio ꝙ hoc iõ eis ↄtigeret qꝛ nõ ſeruabãt legitima dei terre: miſit ad eos ſacerdotẽ quẽdã ex iudeis traditurũ eis dei legẽ ſm legẽ moyſi. Unde ꝛ iſti licꝫ nõ eẽnt ex ꝑplo iudeorũ ſeruabãt tñ legẽ moyſi. ſed cũ deo uero colebãt idola: nec ꝓphetis attẽdebãt ꝛ uocabãt ſe ſamaritanos a ciuitate ſamarie que erat ſita in monte ſomer. 3. Reg. 16. Reuertentib' ergo iudeis ex captiuitate in hierlm ſemꝑ infeſti fuerũt ꝛ ↄtrij: ꝛ ſicut dicit in Eſdra ĩpediebãt eos edificare tẽplũ ꝛ ciuitatẽ: ꝛ licꝫ iudei vitarẽt oẽs alias nationes: ſpãlr̃ tñ vitabãt iſtos: nec in aliquo coutebant eis: ꝛ hoc ẽ qd dicit [Nõ enĩ coutunt iudei ſamaritanis.] Non dicit ꝙ ſamaritani nõ coutant iudeis: quia libẽter uoluiſſent adiungi ꝛ couti iudeis: ſed iudei eos repellebãt ſm illud Deut. 7. Nõ inibis cũ eis fedus ꝛc̃.

Ciuitas ſamarie erat ſita in mõte ſomer.

℄ Sed ſi nõ erat fas iudeis couti ſamaritanis: q̃re de' petebat a ſamaritana potũ? ℄ Ad qd ſm ꝙ dicit Criſ. poſſet aliqs dicẽ ꝙ dñs ſciebat eã nõ ſibi traditurã potũ: ꝛ iõ petiuit. ℄ Sed h' nõ ſufficit: qꝛ petẽs qd nõ licet: a pctõ nõ eſt imunis q̃tũ in ſe eſt: gn ſcãdalizet: etſi non det ei qd ip ſe petit. ℄ Et iõ dicẽdũ eſt ꝙ ſic dr̃ Mat. 12. Filı' hoĩs eſt dñs ẽt ſabbati: vñ tanq̃ dñs legis poterat uti ꝛ nõ uti lege ꝛ obſuãtijs ꝛ legalib' ſm ꝙ ſibi expediẽs videbat: ꝛ qꝛ iminebat tps quo gẽtes uocarent ad fidem ipſis gentibus coutebat. ℄ Conſequenter cum dicit.

Ductio: Rñ io Criſ.

Impugnatio rõnio Criſ.

Alia rñſio.

LE. II.

Eſpondit ieſus ꝛ dixit ei. Si ſcires donũ dei: ꝛ quis eſt qui dicit tibi: da mihi bibere: tu forſitã petiſſes ab eo: ꝛ dediſſet tibi aquã viuam.

Narrat Euãgeliſta ipſam doctrinã ſpũalẽ Et ꝑ ponit ipſã doctrinã. 2° effect' doctrine ibi [Et ↄtinuo uenerũt diſcipuli ei'.] Circa ꝑmũ duo facit. Primo ponit ſũmarie totam doctrinã. 2° explicat eã per ꝑtes ibi [Dicit ei mulier. Dñe neq; in quo haurias ꝛc̃.] ℄ Dicit ergo tu miraris ꝙ ego iudeus potũ petij a te ſamaritana: ſed nõ debes mirari: qꝛ ad hoc ueni ut etiã gẽtib' potũ darẽ. ꝛ iõ dicit. [Si ſcires donũ dei: ꝛ qs eſt qui dicit tibi ꝛc̃.] Et ut ſapiam' ab ultimo regrẽdũ eſt qd intelligit per aquã. ℄ Et dicẽdũ ꝙ per aquã intelligit grã ſpũs ſci: que qñ ẽ qñq; dicit ignis: qñq; aq: ut oſtẽdat ꝙ nec hoc nec illud dicit ſm ſubeꝓprietatẽ: ſed ſm ſilitudinẽ actionis. Nã ignis dr̃ qꝛ eleuat cor per feruorẽ ꝛ calorẽ. Rom. 12. Spiritu feruẽtes ꝛc. ꝛ qꝛ cõſumit pctã Cant. 8. Lampades ei' lãpades ignis ꝛc̃. Aq võ dicit ꝓpter purgationẽ. Eze. 36. Effundã ſuꝑ uos aquã mũdã ꝛ mũdabimini ꝛc̃. ꝛ ꝓpter refrigerationẽ ab eſtibus tẽtationũ. Ecc̃. 3. Ignẽ ardẽtẽ extinguit aq̃. Et propter ſatietatẽ cõtra ſitim terrenorũ ꝛ quorũcũq; tẽporaliũ. Iſa. 55. Oẽs ſitiẽtes uenite ad aqs ꝛc̃. Eſt aũt duplex aq̃ .ſ. viua ꝛ nõ viua. Nõ viua qdẽ eſt que nõ cõtinuat ſuo ꝓncipio vñ ſtatuit: ſed collecta de pluuia ſeu aliunde in lacunas ꝛ ciſternas a ſuo ꝓncipio ſeꝑata ſeruat. Uiua aũt aq̃ ẽ que ſuo ꝓncipio ↄtinuat ꝛ effluit. Scd'm hoc ergo gra ſpũs ſci recte dicit aq̃ viua: qꝛ ita ipſa gra ſpũs ſancti dat hoĩ ꝙ tñ ipſe fons grẽ dat. ſ. ſpũs ſanctus: imo per ipſũ dat grã. Rom. 5. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus nr̃is per ſpũm ſanctũ ꝛc̃. Nã ipſe ſpũs ſanctus eſt fons indeficiẽs a quo oĩa dona grãrum effluũt. Cor. 12. Hec oĩa opat vnus atq; idem ſpũs ꝛc̃. Et inde eſt ꝙ ſi aliqs donũ ſpũs ſancti habeat ꝛ nõ ſpũm aqua nõ cõtinuatur ſuo ꝑncipio: ꝛ ideo eſt mortua ꝛ nõ viua. Jac. 2. Fides ſine opibus mortua eſt. Sic ergo patet quid per aquã intelligat.

Des. ſ. ſ. qñq; aq̃ dicit: qñq; ignis.

Des. ſ. ſ. dicit ignis qꝛ eleuat cor p feruorẽ ꝛ calorẽ: dr̃ aq̃ qꝛ purgat

Aq̃ duplex ẽ: viua. ſ. ꝛ non viua.

S. ſ. ẽ fons indeficiẽs a quo oĩa dona grãrũ effluunt.

℄ Sed ↄſequẽter oſtendit ꝙ ad habẽdũ aquã viuã .i. grãm in adultis per deſiderũ ꝑuenit .i. per petitionẽ. pſal. Deſideriũ pauꝑũ exaudiuit dñs: qꝛ abſq; petitione ꝛ deſiderio nõ dat aliter grã. Un dicimus ꝙ in iuſtificatione impij reqrit liberũ arbitriũ ad deteſtãdũ peccata ꝛ ad deſiderãdum per grãm ſm illud Mat. 7. Petite ꝛ accipietis. Incitatum enim reqrit deſiderium ꝙ etiã ipſe filius ad petendum inducit. pſal. Poſtula a me ꝛ dabo tibi. Unde nec aliqs contradicens gratie eam recipit: niſi prius reducat ad deſiderium gratie ſicut patet in Paulo. qui anteq̃ gratiam reciperet reductus eſt ad deſideriũ gratie dicens. Dñe quid me vis facere? Act. 9. Et inde eſt qd ſignãter dicit [Tu forſitã petiſſes ab eo.] Et dicit [forſitan.] ꝓpter liberum arbitrium quo homo aliquãdo deſiderat ꝛ petit grãm: aliquãdo non. Sed ad petẽdum grãm incitatur deſiderium hominis ex duobus. ſ. ex cognitione deſiderãdi boni: ꝛ ex cognitione datoris. Et ideo duo cognoſcenda ꝓponit. Primo .ſ. ipſum donum. Unde dicit [Si ſcires donum dei.] quod eſt omne bonum deſiderabile quod eſt a ſpiritu ſancto. Sapien. 8. Scio ꝙ nõ poſſum eſſe continens ꝛc̃. Et hoc donum dei eſt ꝛc̃. Secũdo proponit ipſum datorẽ. Unde dicit [ꝛ quis eſt qui.] i. ſi ſcires eum qui dare põt: qui ſum ego. Infra. 15 Cum uenerit paraclitus quem ego mittam ꝛc̃. pſal. Dedit dona hominibus. Sic ergo hec doctrina eſt de trib' .ſ. de dono aque viue: de petitione ipſius doni: ꝛ de datore eius. ℄ Et ideo cum dicit.

In iuſtificatione impij reqrit liberũ ar. ad deteſtãdũ peccata: ꝛ ad deſiderãdũ ꝑ grãm.

Deſideriũ hominis incitat ad petẽdũ grãm ex duob'. ꝑ° ex cognitione boni deſiderãdi. 2° ex cognitione datoris.

℄ Dicit ei mulier. Domine: neq; in quo haurias habes: ꝛ puteus altus eſt. Unde ergo habes aquam viuam? Nunquid tu maior es patre noſtro iacob: qui dedit nobis puteum: ꝛ ipſe ex eo bibit: ꝛ filij eius ꝛ pecora eius.

℄ De ipſa doctrina tractat explicite quantum ad hec tria. Et primo quantum ad donum. Secundo quantum ad petitionem ibi [Dicit ei mulier. Domine ut video ꝓpheta es tu.] Tertio quantũ ad datorem ibi [Dicit ei mulier ſcio ꝙ meſſias uenit ꝛc̃.] Circa primum duo facit. Primo explicat donũ oſtẽdẽdo eius virtutem. Secundo agit de perfectione ipſius doni ibi [Dicit ei mulier domine da mihi hanc aquam ꝛc̃.] Circa primum duo facit. Primo ponitur inquiſitio mulieris. Secundo reſponſio chriſti ibi [Reſpondit ieſus ꝛ dixit ei omnis qui biberit ꝛc̃.] Circa primum ſciendũ eſt ꝙ mulier iſta ſamaritana uerba que dominus ſpecialiter intelligebat: carnaliter accipiebat. quia erat animalis. prime Cor. 2. Animalis homo non percipit. Et ideo uerba que dominus dicebat quaſi inconuenientia ꝛ impoſſibilia argumento quodam utens infringere conabatur hoc modo: tu promittis mihi aquam viuam: aut ergo de iſto puteo: aut de alio. Sed non de iſto ꝙ [Nec in quo haurias hẽs: ꝛ puteus altus eſt.] De alio aũt

nõ videt̃ credibile φ dare poſſis q̃[nõ maioꝛ es patre nr̃o iacob qui dedit ꝛc̃.]Primo ergo pꝛoſequẽtes ꝑmũ videamus hoc qd dicit[Dñe neqꝫ in quo haurias h̃es.]i.hauritorio cares quo aquaꝫ de puteo extrahere poſſis.[ꝛ puteus alt͛ eſt.]ſ.ut abſqꝫ hauritorio manu nõ poſſis attingere.ꝑpter altitudinẽ ſeu ꝓfunditatẽ putei:intelligit̃ ſacre ſcripture ꝓfunditas ꝛ ſapiẽtie diuine.Ecc̃.7.Alta ꝓfunditas ꝛ qs ꝛc̃.Hauritoriũ aũt quo aq̃ ſapie ſalutaris hauriẽ eſt oro.Jacobi.1.Si qs idiget ſapia poſtulet a deo.¶Scd̃m oſtẽdit cũ dicit[Nunqd tu es maioꝛ pr̃e nr̃o ꝛc̃.]q.d.Nũqd meliorẽ aquã habes ad dãdũ nobis q̃ iacob?Dicit aũt patrem ſuũ iacob:nõ φ ſamaritani de genere ſint iacob: ut ex ſupra dictis apparet:ſed q̃ legẽ moyſi habebãt:ꝛ q̃ intrauerũt terrã ſiuei iacob repꝛomiſſam Cõmẽdat aũt mulier iſta puteũ iſtũ ex tribus.Primo ex auctẽ dãtis.vñ dicit[patre nr̃o iacob q dedit ꝛc̃.]Scd̃o ex ſuauitate aque ꝛ dicit φ[ipſe iacob ex eo bibit ꝛ filij eius.]Niſi enim fuiſſet ſuauis nõ ipſi bibiſſent ſed pecoꝛibus eam tradidiſſent.Tertio ex ubertate cũ dicit[ꝛ pecoꝛa eius.]q̃ enim erat ſuauis niſi fuiſſet uberrima:nõ dediſſent eã pecoꝛibus.¶Sic ꝛ ſacra ſcriptura magna ẽ auctoꝛitate:q̃ a ſpũ ſcõ eſt data.Delectabilis eſt ſuauitate.pſal.Quã dulcia faucibus meis eloqa tua.Iterũ fecũda eſt ubertate:q̃ nõ ſolũ ſapiẽtib⁹:ſed etiã inſipiẽtibus coicat̃.¶Cõñter cum dicit.

Sacra ſcrip⁹ mag̃ ẽ auctẽ: q̃ a.ſ.ſ.ẽ data Delectabil̃ ẽ ſuauitate. Fecũda ẽ ubtate

¶ Reſpondit ieſus ꝛ dixit ei.Omnis qui bibit ex aqua hac ſitiet iterum.Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei: non ſitiet in eternum.

¶Ponit̃ r̃ſio dñi ubi explicat ṽtutẽ ſue doctrine ꝛ ꝑmo quãtũ ad hoc φ dixerat eã eẽ aquã.Scd̃o quãtũ ad hoc φ dixerat eã eẽ aquã viuã ibi[Sed aquã quã ego dabo ei ꝛc̃.]Oñdit aũt φ doctrina ſua ſit optia aq̃ ex hoc φ h̃et aque effectuꝫ.ſ.φ auferat ſitim multo amplius q̃ aq̃ iſta coꝛꝑalis.oſtẽdẽs ſe in hoc eẽ maiorẽ q̃ iacob.Et iõ dicit[Rñdit ieſus ꝛ dixit ei.]q.d.Tu dicis φ iacob dedit uobis puteũ:ſed ego dabo aquã meliorẽ.Quia[oĩs qui biberit ex hac aq̃.]ſ.coꝛꝑalis uel carnalis cupiditatis ꝛ ꝯcupiſcẽtie:lꝫ ad horã ſedet̃ appetit⁹: iñ ſitiet iterũ:q̃re inſatiabilis eſt delectationis appetitus.Pꝛouer.23.Qñ euigilabo ꝛ rurſus vina repiã[Sed qui biberit ex hac aq̃.]ſ.ſpũali.[quam ego dabo ei nõ ſitiet in eternũ.]Iſa.penul͛.Serui mei bibẽt ꝛ uos ſitietis.¶Sed ꝯtra Ecc̃.24.dr̃.Qui bibũt me adhuc ſitiẽt.Quõ ergo nõ ſitiet in eternũ qui biberit ex hac aq̃.ſ.diuina ſapia.Cum ipſa ſapia dicat.Qui bibũt me adhuc ſitiẽt.¶Sed dicẽdũ φ utrũqꝫ uerũ eſt:q̃ qui bibit ex aqua quaꝫ chr̃s dat:ꝛ ſitit adhuc:ꝛ non ſitit:ſed qui bibit ex aqua celi ſitiet iterũ:ꝛ hoc ꝑpter duo.Primo q̃a aq̃ mũdi ꝛ carnalis nõ eſt ꝑpetua nec cãm ꝑpetuam h̃et ſed deficiẽtẽ.Uñ ꝛ effect⁹ ꝯpꝫ φ ceſſet.Sapiẽ.5.Trãſierũt hec oĩa q̃ſi vmbꝛa ꝛc̃.Aq̃ võ ſpũalis cãm ꝑpetuã h̃et.ſ.ſpum ſcm̃ qui eſt fons vite nunq̃ deficiẽs:ꝛ ideo qui ex ea bibit nõ ſitiet in eternũ:ſicut qui h̃eret in uẽtre fontẽ aque viue nõ ſitiret vnq̃.¶Alia rõ eſt q̃ diuĩa eſt iter rẽ ſpũalem ꝛ tꝑalẽ:lꝫ enim uterqꝫ gñet ſitim:tñ alr̃ ꝛ aliter:quia res tꝑalis habita cãt qdẽ ſitim nõ ſuiipſius ſed alterius rei.Spũalis võ tollit ſitim alterius rei ꝛ cauſat ſuiipſius ſitim.Cuius rõ eſt:q̃ res tꝑalis ante

Obiectio.

Reſponſio.

Alia rõ ad id ꝛ pulchꝛa.

Aq̃ ſpũalis ꝛ coꝛꝑalis lꝫ utraqꝫ gñet ſitiꝫ:

q̃ h̃eat̃ extimat̃ magni ꝓcij ꝛ ſufficiẽs.Sed poſtq̃ habet̃ q̃ nec tãta nec ſufficiẽs ad q̃etãdũ deſiderium inuenit̃:ideo nõ ſatiat deſideriũ qn ad aliõ hñdũ moueat̃.Res võ ſpũalis nõ cognoſcit̃ niſi cum habet̃ Apoc̃.3.Nemo nouit niſi qui accipit.Et iõ nõ habita nõ mouet deſideriũ:ſed cũ habet̃ ꝛ cognoſcit̃ tũc delectat affectũ ꝛ mouet deſideriũ: nõ qdẽ ad aliud hñdũ:ſed q̃ imꝑfecte ꝑcipit̃ ꝑpter recipiẽs imꝑfectionẽ: mouet ut ipſa ꝑfecte h̃eat̃. Et de hac ſiti dicit̃ in ꝑs.Sitiuit aĩa mea ad deum fontẽ viuũ.Sed hec ſitis in mũdo iſto uſquequaq̃ nõ tollit̃:q̃ bona ſpũalia in vita iſta ꝑꝑe non poſſum⁹.ꝛ iõ qui biberit ex hac aq̃ adhuc qdẽ ſitiet eius ꝑfectionẽ:ſꝫ nõ ſitiet in eternũ: q̃ſi ipa aq̃ deficiat:q̃ ut dicit̃ in pſal.Inebꝛiabunt̃ ab ubertate domus tue.In vita aũt glĩe ubi bti ꝑfecte bibũt aquã diuine gr̃e nõ ſitiẽt in eternũ.Mat.5.Beati qui eſuriũt ꝛ ſitiũt iuſtitiã.ſ.in mũdo iſto:q̃ ſaturabunt̃ in vita glĩe.¶Conſequẽter cum dicit.

alio ml' modo vna:t alio m̃ alia.

¶Sed aqua quã ego dabo ei:fiet in eo fons aque ſalientis in vitam eternam.

¶Oſtẽdit doctrinã ſuã eẽ aquã viuã ex motu ipſius aque.Uñ dicit φ eſt fons decurrẽs.pſal.Fluminis ipetus letificat ciuitatẽ dei.Sꝫ alius eſt curſus aque mũdi.ſ.deoꝛſum.Alius iſtius ſpũalis q̃ ducit ſurſuꝫ.ꝛ iõ dicit dico φ talis eſt aq̃ mũdi φ nõ tollit ſitim.[ſed aq̃ quã ego do.]nõ ſolũ ſitim aufert ſed eſt viua:q̃ eſt ꝯiuncta fonti.Uñ dicit φ[fiet in eo fons.]fons inq̃ ꝑducẽs per bona oꝑa ad vitã eternã.Iõ dicit[aque ſaliẽtis.]i.ſalire faciẽtis[i vitã eternã.]ubi nõ eſt ſitis.J.7.Qui credit i me flumina de uẽtre eius.ſ.bonoꝝ deſiderioꝝ de uentre ei⁹ fluẽt aque viue.pſal.Apd̃ te eſt fons vite.¶Cõſequenter cum ſubdit.

¶Dic̃ ad eũ mulier.Domine da mihi hãc aquam:ut non ſitiã neqꝫ ueniã huc haurire

¶Agit̃ de petitione doni.Et ꝑmo ponit̃ ꝑcipiẽdi moduꝫ per ipm̃ donũ.Scd̃o cõuincit̃ mulier ibi[Dicit ei ieſus:bñ dixiſti ꝛc̃.]Modus ꝑcipiẽdi ut dictũ eſt:eſt per orõnẽ ꝛ petitionẽ.Et iõ ꝑmo ponit̃ petitio mulieris.Scd̃o r̃ſio chꝛiſti ibi[Dic ei ieſus uade ꝛc̃.]Quãtũ ad primũ notãdũ φ mulier iſta in exoꝛdio collationis mutue chꝛiſtũ non uocauit dñm:ſed ſimplr̃ iudeũ dicẽs.Quõ tu iudeus cum ſis ꝛc̃.Hic võ ſtatim cũ audit eũ fore ſibi utilẽ ꝛ aquã dare poſſe dñm eũ uocat.Uñ[Dicit ad eũ mulier.Dñe da mihi hãc aquã.]Quia eni hoc carnalr̃ itelligebat ꝛ duplici coꝛꝑali neceſſitate tenebat̃.ſ.ſitis ꝛ laboꝛis ueniẽdo ad puteũ ꝛ poꝛtãdo: iõ aquã petẽs hec duo allegat:dicẽs quo ad primum[Ut nõ ſitiam.]ꝛ quo ad ſcd̃m[Neqꝫ ueniaꝫ huc haurire.]Nãliter eni hõ laborẽ refugit.ꝑs.In laboꝛe hoium nõ ſunt.

¶Dicit ei ieſus.Uade uoca virum tuum: ꝛ ueni huc.

¶Hic ponit̃ r̃ſio dñi.Sed ſciẽdũ eſt φ dñs r̃ndebat ſpũaliter:ſed mulier intellexit carnalr̃.ꝛ iõ põt hoc duplr̃ exponi.¶Uno mõ ſm Criſoſ͛ qui dicit φ dñs nolebat dare aquã ſpũalis doctrine nõ ſibi ſoli:ſed ſpãliter viro ſuo:q̃(ut dicit̃ ꝑͣ Coꝛ.11 Caput mulieris vir.Et ideo uoluit ut ꝑcepta dei ad mulieres per virũ deuenirẽt.ꝑͣ Coꝛ.14.dicitur φ ſi mulier aliquid addiſcere uult domi virum interroget.Et ideo dicit[Uade ꝛ uocꝫ virũ tuũ.ꝛ ueni huc.]ꝛ tũc cũ eo ꝛ per eũ dabo tibi.¶Alio mõ

Expõ Criſ.

Expō Aug. ⁊ ē myſtica expō. Uir myſtice ē itellc̄. Uolūtas ṽo ē mulier

ſ; Augᵐ exponit myſtice. Nam ſicut de aq̄ dn̄s figuratiue loquebat̃ ita de viro. ¶ Uir autem iſte ſm̄ Augᵐ eſt intellectus. Nam uolūtas parit ⁊ cōcipit a vi app̄ hēſiua mouēte eam. vn̄ uolūtas eſt ſicut mulier. Rō ṽo mouēs uolūtatē eſt vir eius. Quia ergo mulier .i. uolūtas p̄mpta erat ad recipiēdū: ſed nō mouebat̃ ab intellectu ⁊ rōne ut ſpecialr̃ hoc intelligeret: ſed adhuc ſub ſenſu detinebat̃. Ideo dn̄s dicit ei [Uade.] iu ſenſualis. [uoca virū tuū.] i. rōnabilē intellectū aduoca: quo ſpūaliter ⁊ itelligibilr̃ itelligas qd̄ mō carnaliter ſapis [⁊ ueni huc.] intelligēdo ducta rōne.

¶ Reſpondit mulier ⁊ dixit. Non habeo virum.

¶ Hic ↄuincit̃ a chriſto mulier. Et p̄mo ponit̃ eius r̄nſio. 2° eius cōteſtatio qua ↄuincit̃ a chr̄o ibi [Bene dixiſti.] ¶ Circa primū ſciēdū eſt q̄ mulier turpitudinē ſuā occultare uolēs ⁊ chr̄m ſicut purum hoīem credēs: ſ; uerū r̄nderit chr̄o: tn̄ ficte ⁊ occulte dedecus ſuū tacebat. q̄r hoc dicit̃ in Prouerb. Mulier fornicaria q̄ſi ſtercꝰ ⁊c̄. Et iō [R̄ndit ⁊ dixit: virū nō hēo.] ⁊ uerū erat: q̄r lz an̄ plures habuerit .ſ. q̄nq; nūc ṽo nō legitimū hēbat virū: ſed cuidā adheſerat. Et iō cōuincit̃ a dn̄o. Un̄ dicit.

¶ Dicit ei ieſus. Bene dixiſti: quia non habeo virum. Quinque enim viros habuiſti: ⁊ nunc quem habes non eſt tuus vir. Hoc uere dixiſti.

¶ Scilicet legitimū. [q̄nque enim viros habuiſti.] an̄ iſtū. [⁊ nūc quē hēs.] i. quo mō uteris ut viro. [nō eſt tuus vir: hoc uere dixiſti:] q̄r virū nō hēs. Ideo aūt dicit ei dn̄s ea que ab ea nō didicerat ⁊ occulta ſibi videbant̃: ut mulierē ad ſpūalē intelligētiā reducat ⁊ credat in chr̄o aliq̄d diuinum eſſe

expō myſtica ¶ Myſtice aūt q̄nque viri ſunt q̄nque libri moyſi: q̄r ſamaritani (ut dictū eſt.) eos recipiebāt: ⁊ iō dicit [q̄nque eni viros hūiſti: ⁊ hūc quē hēs.] i. quē audis .ſ. chr̄m nō eſt tuus vir: q̄r nō credis. Sed ut dicit Augᵘˢ hec expō nō eſt bona: q̄r mulier iſta dimiſſis q̄nque viris uenit ad hūc quē hēbat: ſ; iſti qui uenirūt ad chr̄m nō dimiſerūt quinque libros moyſi. Et iō alr̃ dicēdū q̄ [q̄nque viros hūiſti.] i. q̄nque ſenſus q̄bus uſq; mō utebaris: ſ; hūc quē hēs .ſ. rōnē erratē qua ſpūalr̃ dicta adhuc carnalr̃ itelligis. [nō eſt tuus vir.] legitimus: ſed adulter: ⁊ iō tolle iſtū adulterū errorē: qui te corrūpit. Et [uoca virū tuū.] i. itellectū ut intelligas me.

¶ Dicit ei mulier. Domine video quia propheta es tu. Patres nr̄i in monte hoc adorauerunt: ⁊ uos dicitis quia hieroſolymis eſt locus ubi adorare oportet.

¶ Hic agit̃ de petitione qua donū ⁊ que eſt oratio Et p̄mo ponit̃ qd̄ mulieris de orōne. 2° r̄nſio chr̄i ibi [Dicit ei ieſus: mulier crede mihi.] Circa p̄mū duo facit mulier. Primo ↄfitet̃ idoneitatē chr̄i ad r̄ndēdū q̄ōni. 2° q̄ōnē p̄ponit ibi [Patres nr̄i ⁊c̄.]

Propriū p̄phetarū ē: ut abſentia ⁊ incognita ānūciēt ¶ Mulier aūt iſta audita que chr̄s de occultis ei manifeſtauerat: quē uſq; mō purū hoīem crediderat: nūc p̄phetā cōfitet̃ idoneū ad ſatiſfaciēdū de dubijs. hoc eſt p̄priū p̄phetarū ut abſentia ⁊ incognita annūciēt. 1. Reg. 9. Qui olim dicebat̃ uidens nūc dicit̃ p̄pheta. Et iō dicit [Dn̄e ut video p̄pheta es tu.] q.d. in hoc q̄ occulta mihi dicis oſtenderis p̄pheta. In quo ſm̄ Augᵐ patet q̄ cepit ad eā uenire vir: ſed nō plene uenit: q̄r dn̄m p̄phetā putabat. Lz enī p̄pheta eēt Mat. 13. Nō eſt p̄pheta ſine honore ⁊c̄. tn̄ erat plus q̄ p̄pheta: q̄r prophetas ipſe cōſtituit. Sap. 1. In aīas ſc̄as per nationes ſe trāſferūt ⁊c̄. ¶ Cōſter ponit q̄ōnē de orone dicens [Patres nr̄i ⁊c̄.] In quo admiranda eſt mulieris diligētia: q̄r mulieres utpote curioſe ⁊ infructuoſe: ⁊ nō ſolū īfructuoſe: ſed ⁊ ocioſe. p̄ʳ Thimo. 5. Nō de mādatis: nō de futuris eū interrogabat: ſed de his que dei ſunt ſm̄ illud Mat. 7. Primū querite regnū dei. Et mouet p̄mo q̄ōnem de his que in terra illa hoīes moueri ↄſueuerāt .ſ. de loco orōnis de quo qd̄ ṽtebat̃ iter iudeos ⁊ ſamaritanos. Et hoc eſt qd̄ dicit [P̄res nr̄i in mōte hoc adorauerūt: ⁊ uos dicitis ⁊c̄.] ¶ Circa qd̄ ſciēdū eſt q̄ ſamaritani (ſm̄ legis mādata) deū colētes fecerūt tēplū in quo eū adorarēt: nō eūtes in hierlm̄ p̄pter iudeos eis īfeſtos: qd̄ q̄dē tēplū fecerunt in mōte garizim. Iudei ṽo in mōte ſyon. Un̄ qd̄ ṽtebat̃ inter eos q̄s iſtoꝝ mōtium eēt ↄuenientior locus orōni: ⁊ utriq; adducebāt rōnes pro p̄te ſua. Samaritani q̄dē dicebāt magis in mōte garizim eē adorādū: q̄r antiq̄ patres adorauerūt ibi dn̄m ⁊ ideo dicit [Patres nr̄i in mōte hoc adorauerūt.]

Queſtio. R̄ſio ſm̄ Criſ. ¶ Sed quō dicit mulier [Patres nr̄i.] cū ſamaritani nō eent ex ſemine iſrl̄? ¶ Ad hoc eſt r̄nſio ſ; Criſoᵐ: q̄ aliq̄ dicūt abrahā in mōte illo filiū obtuliſſe. Alij aūt in mōte ſyon ut habet̃ Gen̄. 22. Ul̄ pōt dici q̄ [p̄res nr̄i.] itelligunt̃ iacob ⁊ filij eius: q̄ ut habet̃ Gen̄. 33. ⁊ dictū eſt ſupra hitauit in ſichē: que eſt ſita iuxta mōtē garizim: ⁊ forte ibi adorauerūt in mōte dn̄m. Uel pōt dici q̄ filij iſrl̄ adorauerūt in mōte hoc: q̄n moyſes p̄cepit ut aſcenderēt in mōtē garizim ad bn̄dicēdū ſeruātibus mādata dn̄i: ut dicit̃ Deut. 6. Et uocat iſtos patres ſuos: uel p̄pter legē datā filijs iſrl̄: quā ſeruabāt ſamaritani: uel p̄pter terrā eoꝝ quā inhitabāt ut dictū eſt ſupra. ¶ Iudei aūt dicūt orādū eē in hieruſalem auctē dn̄i qui p̄cepit Deut. 12. Caue ne offeras holocauſta tua in omni loco quē videris: ſed in loco quē elegerit dn̄s deus tuus: qui q̄dē orōnis locus p̄mo fuit in ſylo: poſtea ṽo auctē dicendum Salomonis ⁊ Natha p̄phete archa dei portata eſt de ſylo in hieruſalē: ⁊ ibi factū eſt tēplū ſm̄ illud pſal. Repulit tabernaculū ſylo. ⁊ poſtea ſeq̄tur: ſed elegit tribū iuda in mōtē ſyon quē dilexit. Sic ergo ſamaritani adducebāt pro ſe auctoritatē patrū. Iudei ṽo auctē p̄phetarū quos ſamaritani nō recipiebāt. Nūc ergo q̄ōnē mulier p̄ponit nec eſt mirādū a quo docta fuerit: q̄r cōſter cōtingit in terris in q̄bus diuerſa ſunt dogmata etiam ſimplices in eis ſint inſtructi. Un̄ q̄r ſamaritani fuerāt in cōtinuo iurgio cū iudeis: ideo mulieres ⁊ ſimplices in mā iſta edocti erāt. ¶ Cōſter cū dicit

¶ Dicit ei ieſus. Mulier crede mihi: q̄r ueniet hora quando neq; in monte hoc neq; in hieroſolymis adorabitis patrem.

¶ Ponit̃ r̄nſio chr̄i: ⁊ p̄mo diſtinguit trinā orōnē. 2° cōparat eas adinuicē ibi [Uos adoratis qd̄ neſcitis.] Circa primū reddit p̄mo mulierē attētā: utpote grādia locuturꝰ dicēs [Crede mihi.] ⁊ fidē adhibe q̄r abſq; opꝰ eſt fide. Heb. 11. Accedētē ad deū opꝫ credere. Iſa. 7. Niſi credideritis nō itelligetis. Secūdo p̄ponit trinā adorationē: quarū due iam erāt: iam alia ṽo expectabat̃ futura. Duarum autē que erāt vna erat ſamaritanoꝝ qua orabāt i mon

Triplicis ado rationis ·dcā°.

te gariſim: ꝛ hác exprimit dicens[Ueniet hora quádo neqꝫ in mōte hoc.]ſ.gariſim[adorabitis.] Alia eſt iudeoꝝ qua orabát in monte ſyon.ſ.in hie ruſalē: ꝛ hác exprimit dicēs[Neqꝫ in hieruſalem.] Tertia eſt futura que expectaꝛ: que eſt alia ab iſtis ꝛ hác inſinuat excipiēdo utrāqꝫ adorationē. Nam ſi ueniet hora quádo adorabūt non tamē in mō te gariſim: neqꝫ i hieruſalē: manifeſtū eſt ꝙ erit tri na adoratio chriſti euacuās utrorūqꝫ adorationē. Nam ſi aliqs uellet duos populos in vnū cōiūge re oporteret in utroqꝫ remoueri illud in quo abin uicem diſſiderēt: ꝛ aliqd eis cōmune in quo cōue niant cōcedere. Chriſtus ergo uolēs coniūgere iu deos ꝛ gētiles remouit a iudeis cerimonias ꝛ a gē tibus idolatriā: que duo erāt ſicut paries vnus in quo uterqꝫ abinuicē diſſidebant: ꝛ fecit ex utroqꝫ pplo vnum populū: ſm illud Eph.2. Ipſe eſt pax nr̄a ꝛc. Sic ergo ceſſauit cerimonialis cult⁹ ꝛ ido latria gētium: ꝛ ſic introductus eſt uerus dei cult⁹ a chriſto.

Expō myſti ca.

℃ Myſtice aūt per tres adorationes in telligunt̄ diuine ſapiētie tres ꝑticipationes. Quidam nāqꝫ ꝑticipāt eam obnubilatá tenebris erro ris: ꝛ iſti adorát in mōte: q2 oīs error ex ſupbia cā

Oīs error ex ſupbia cāꝰ.

tur. Hiere. Ecce ego ad te mons peſtifer. Quidā ṽo ꝑticipāt ipſam diuinā ſapiam ſine errore: ſed imꝑfecte: q2 in ſpeculo ꝛ enigmate: ꝛ iſti adorant in hierl'm que ſignificat pn̄tem eccl'iam. pſal. Edi ficās hieruſalē dn̄s ꝛc. Beati ṽo ꝛ ſancti ꝑticipāt illam ſine errore ꝑfecte: q2 vidēt deum ſicuti eſt ut dicit̄ pᵉ Joā.3. Et ideo dicit[Uenit hora.] i. expe ctabit̄ qn̄ neqꝫ in erroribus: neqꝫ per ſpeculuꝫ ꝛ in enigmate ꝑticipabitis diuinā ſapiētiam: ſed ſicuti eſt. ℃ Conſequenter cum dicit.

℃ Uos adoratis quod neſcitis: nos adora mus quod ſcimus: q2 ſalus ex iudeis eſt.

℃ Cōparat ꝓdictas adorationes adinuicē. Et pri mo cōparat ſecūdam ad primā. Secūdo tertiam ad ꝓmā ꝛ ſcdam ibi[Sed uenit hora.] Circa primuꝫ tria facit. Primo oſtēdit defectū prime adorationis Scdo ueritatē ſecūde. Tertio ronē utriuſqꝫ aſſigt. Quātum ad primū dicit[Uos adoratis qd̄ neſci

Queſtio.

tis.] ℃ Sed videt̄ alicui ꝙ dn̄s explicare debuiſ ſet ueritatē qōnis ꝛ rōnē mulieris exſolue. ℃ Sꝫ

Reſponſio.

dn̄s de hoc non curat: q2 utraqꝫ adoratio ceſſare debebat. Quātum aūt ad hoc ꝙ dicit[Uos ado

Alia ē cogᵒ in reb⁹ cōpoſitis ꝛ alia in ſim plicibus. In cōpoſitis pōt eē falſa co gnitio.

ratis.] Sciēdū eſt ꝙ ſicut phus dicit alia eſt cogni tio in rebus cōpoſitis: ꝛ aliter in ſimplicibus. Nā cōpoſita qdē pn̄t quātum ad aliqd cognoſci: ita ut quātū ad aliqd in eis remaneat incognita: vn de pōt de eis haberi falſa cognitio. Sicut ſi aliqs hn̄s uerā cognitionē de aīali quātum ad eius ſub ſtātiam: tn̄ pōt errare circa cognitionē accidentis utrū. ſ. ſit albū uel nigrū. ꝛ differentie utrū. ſ. ſit ala tuꝫ uel quadrupes.

In ſimplicib⁹ qn̄ ꝑfcē cogno ſcunt̄ nulla pt̄ eē falſa cogᵒ

In ſimplicibus aūt nullo mo do pōt eē falſa cognitio: q2 aut ꝑfecte cognoſcun tur in quātū ſcit̄ eoꝝ quiditas: aut nullo modo co gnoſcunt̄: ſi non poſſit ad ea attingi. Cū ergo de us ſit oīno ſimplex non pōt de eo hēri falſa cogni tio per hoc ꝙ aliqd de eo ſciat: ꝛ aliqd neſciat: ſed per hoc ꝙ nō attingit̄: neſcit. Un̄ quicūqꝫ credit de um eſſe aliqd qd̄ nō eſt: puta corpus uel aliquid huiuſmodi nō adorat deū q2 neſcit eū ſꝫ aliquid

Error ſamari tanoꝝ q̄tum ad duo circa adorationē dī

aliud. ℃ Samaritani aūt falſam opinionē hēbāt de deo dupl'r. Primo q2 extimabāt eum eē corꝑe um: vn̄ ꝛ credebāt ipſum in vno loco corꝑeo tm̄ determinate ꝛ ibidē adorari oportere. Deinde q2 non credebāt eum eſſe ſup oīa ſed equalē aliqbus creaturis. Unde ſimul cū eo ꝛ idola adorabāt q̄ſi ſibi eq̄lia: ꝛ ideo neſciebāt eum: q2 nō attingebāt ad uerā cognitionē eius. Et ideo dicit dn̄s[Uos adoratis qd̄ neſcitis.] i. non adoratis deū q2 neſci tis ipſum: ſed fantaſiā ueſtrā qua aliqd apphēdi tis ut deū. Eph.4. Sicut ꝛ gētes ambulāt in uani tate ſenſus ſui ꝛc. ℃ Quātū ṽo ad ſcdm. ſ. quātū ad diuerſitatē adorationis iudeoꝝ dicit[Nos ado ramus qd̄ ſcimus.] ꝛ cōnumerat ſe iudeis: q2 ꝛ iu deus erat ſm gentē: ꝛ etiā mulier opinabat̄ eum ꝛ ꝓphetā ꝛ iudeū eē.[Nos adoramus qd̄ ſcimus.] q2 iudei per legē ꝛ ꝓphetas uerā cognitionē ſeu eſtimationē de deo hēbāt: i hoc. ſ. ꝙ nō credebāt ipſum eē corporeū: nec in vno loco determinato eē: q̄ſi eius maieſtas a loco capi poſſit. 3. Reg.4. Si enim celi ꝛ celoꝝ te capenō pn̄t ꝛc. Nec etiā ido la colebāt: ꝛ ideo in pſal. dicit̄. Notus in iudea de us. ℃ Rōnē aūt huius aſſignat cū dicit[Quia ſa lus ex iudeis ē.] Quaſi dicat: ideo uera notitia de deo hēbat̄ ſolum a iudeis: q2 futurū erat ꝙ terra rum ſalus ex iudeis ꝓueniret: ꝛ ſicut principiū ſa nitatis debet eē ſanū: ita ꝓncipiū ſalutis qd̄ habe tur per dei uerā cognitionē ꝛ uerū cultū: opꝫ uerā cognitionē de deo hēre. ꝛ ideo q2 ex eis ꝓncipiuꝫ ſalutis ꝛ cauſa. ſ. chr̄m ꝓuenire debebat ſm illud Gen̄.22. In ſemine tuo bn̄dicent̄ oēs gētes. opor tet deū notū eē in iudea. ℃ Prouenit aūt ex iude is ſalus tripl'r. Primo q̄tū ad doctrinā ueritatis:

Salus ex iu deis tripl'r ꝓ uenit.

q2 oēs gētes erāt in erroribus: iudei aūt in ueritā te ꝑmanebāt. Reg.3. Quid amplius eſt iudeo qa tradita ſunt eis eloqa dei. Scdo quātum ad ſpūa lia dicta. Nam ꝓphetica ꝛ alia dona ſpūs ſcī ꝑus eis data fuerūt: ꝛ ex eis deuenerāt ad alios. Ro.11. Tu. ſ. gētilis cum eēs oleaſter inſertus es in illis. ſ. iudeis. Ro.15. Nam ſi ſpūaliū eoꝝ. ſ. iudeoꝝ partici pes facti ſunt gētiles. Tertio quātū ad ipſum ſalu tis actorē: q2 ex eis ꝓceſſit ſm carnē. Rom.9. Ex q bus chriſtus ſm carnē. ℃ Cōſequēter cum dicit.

℃ Sed uenit hora ꝛ nunc eſt quando ueri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu ꝛ ueritate.

℃ Cōparat aliā adorationē duabus primis. Et ꝓ mo ponit eminētiā eius ad alias. Secūdo ꝑ emi nētie ꝯueniētiā ibi[Naꝫ ꝛ pater tales q̄rit.] ℃ Sꝫ attēdēdum eſt circa primū ſm Orige. ꝙ ſupra lo quēs de tertia adoratione cum dixit[Uenit hora quādo nō in mōte ꝛc.] nō addidit dn̄s[ꝛ nūc ē.] Hic ṽo de ipa loquēs dicit[Uenit hora ꝛ nūc eſt.] Quia tūc locutus eſt de adoratione in patria ſm quā ꝑfectā dei cognitionē ꝑticipabimus: que nō dum viuētibus in hac carne mortali uenit. Hic ṽo loquit̄ de ea que eſt in vita iſta: que iam uenit per chriſtū. Et ideo dicit[Uenit hora ꝛ nūc eſt quan do ueri adoratores.] Qd̄ pōt legi primo qdē ſm

Expō Criſ.

Criſoᵐ: ut per hoc totū oſtēdat eminētia iſti⁹ ado rationis ad adorationē iudeoꝝ: ut ſit ſenſus: ſicut adoratio iudeoꝝ ꝑeminet adorationi ſamaritano rum: ita adoratio chriſtianoruꝫ ꝑeminet ei que eſt iudeoꝝ: ꝛ hoc in duobus. Primo q2 illa eſt ſm car nales cerimonias. Heb.9. In iuſtitijs carnis uſqꝫ ad tempus correctionis impoſitis: ad hoc autem ſm ſpiritum. Secundo ṽo: quia illa eſt ſm fi guras. Nam deo illę victime ſm ꝙ ſunt res: quę

dā non placebāt. Unde in pſal. dicit. Nunqd māducabo carnes thauroꝝ ⁊c̄. Et alibi. Sacrificium dediſſem utiqꝫ holocauſtis nō delectaberis. ſ. quātuꝫ. ſ. ſunt res quedā. Sed delectabat in eis inquātum erāt figura vere victime ⁊ ueri ſacrificij. Heb. 10. Umbram habet lex futuroꝝ bonoꝝ non reruꝫ ipſam imaginē ⁊c̄. Hec aūt adoratio eſt in ueritate qꝛ ipſa ſm ſe deo placet. ſupra p̊. Gr̄a ⁊ vitas p ieſum chr̄m facta eſt. Et iō quātū ad p̄mum dicit ꝙ [ueri adoratores adorabūt in ſpū.] nō in cerimonijs carnalib⁹. Quātū ad 2m dicit [in vitate.] nō in figura. ℂ Scd̄o pōt legi ꝙ dn̄s per hec duo que dicit. ſ. [In ſpū ⁊ vitate.] vult oſtēdere dr̄iam hui⁹ adorationis: nō tm̄ ad illā iudeoꝝ: ueruntā ad eā que erat ſamaritanoꝝ. Ad illā qdē iudeoꝝ p hoc qd̄ dicit [Et vitate.] Nā illa (ut dictū eſt) cū errore erat: qꝛ adorabāt qd̄ neſciebāt. Iſta vō eſt cū uera dei cognitione. ℂ Tertio mō legit ut per h' qd̄ dicit [In ſpū ⁊ vitate.] oſtēdat cōditio uere adorationis. Ad hoc enī ꝙ orō ſit uera duo reqrūtur. Unum ꝙ ſit ſpūalis. Vn̄ dicit [in ſpū.] i. in feruore ſpūs. p̊ Coꝛ. 14. Orabo ſpū orabo ⁊ mēte. Eph. 5. Pſallētes in cordib⁹ ueſtris deo. Aliud ꝙ ſit in [vitate.] Primo qdē fidei qꝛ nullus feruoꝛ ſpūalis deſiderij eſt ad merēdū idoneus niſi adſit vitas fidei. Jacobi p̊. Poſtulet aūt in fide nihil heſitās. 2° vō [in vitate.] i. ſine fictione ⁊ ſimulatione: ꝯtra qd̄ dicit Mat. 6. Amāt in angulis orare: ut videantur ab hoīb⁹. Sic ergo ad ipſam orōnē reqrit feruoꝛ charitatis quātū ad p̄mū: ⁊ vitas fidei quātū ad ſcd̄m: ⁊ rectitudo intētionis quātū ad tertiū. Sed dicit [patrē.] qꝛ adoratio legis nō erat p̄ris: ſꝫ dn̄i. Nos adoramus ut filij per amorem: illi vō adorabāt ut ſerui per timorē. Sic ergo hoc qd̄ dicit [ueri.] opponit cōtra tria ſm dictas expōnes. Primo ꝯtra falſum adorationis ſamaritanoꝝ. Ephe. 4. Deponētes mēdaciū loqmini vitatē. Scd̄o cōtra uanū ⁊ trāſitoriū qd̄ erat in cerimonijs carnalib⁹ pſal. Ut qd diligitis uanitatē ⁊ queritis mēdaciū. Tertio ꝯtra figuralē. ſupra p̊. Gr̄a ⁊ vitas per ieſū chr̄m facta eſt. ℂ Conſequenter cum dicit.

Alia expō.

Tertia expō.

Ad ipſam orōnē reqrit feruoꝛ charitat: ⁊ vitas fidei. ⁊ rectitudo intentionis.

ℂ Nam ⁊ pater tales querit qui adorēt euꝫ.

ℂ Oſtēdit ꝯuenientiā tertie adorationis ex duob⁹. Primo ex uolūtate ⁊ acceptione eius qui adorat. 2° ex ipſius nā ibi [ſpūs eſt deus.] ℂ Circa p̄muꝫ ſciēdū eſt ꝙ ad hoc ꝙ hō mereat quod petit accipere: ea debet petē que nō ſint ꝯtra uolūtatē dātis: ⁊ eo mō quo acceptū eſt dāti. Et iō cū oram⁹ deū eē debem⁹ qles deus querit. Deus aūt tales q̄rit qui. ſ. eū adorēt in ſpū ⁊ vitate ⁊ in feruore charitatis ⁊ vitate fidei. Deut. 10. Et nc̄ iſrl' qd dn̄s deus tuus petit a te: niſi ut timeas dn̄m deū tuum: ⁊ ambules in vijs eius: ⁊ diligas eū ac ſeruias dn̄o deo tuo in toto corde tuo: ut bn̄ ſit tibi ⁊c̄. Mich. 6. Indicabo tibi o hō qd ſit bonū: ⁊ qd deus reqrat a te. Utiqꝫ facē iudiciū ⁊ diligere miām ⁊ ſolicitū ambulare cū deo tuo ⁊c̄.

ℂ Spiritus eſt deus ⁊ eos qui adorant eum in ſpiritu ⁊ ueritate opoꝛtet adorare.

ℂ Nā ſicut dicit Ecc̄. 13. Oē aīal diligit ſibi ſile: ergo deus intātū diligit nos iquātū ei aſſimilamur: ſed non aſſimilamur ei ſm carnalia: qꝛ eſt icoꝛpe⁹ ſed ſꝫ ſpūalia: qꝛ [deus ſpūs eſt.] Eph. 4. Renouamini ſpū mētis ueſtre. Hoc aūt qd̄ dicit [ſpūs de⁹ eſt.] denotat in deo icoꝛpeitatē. Lucul⁹. Spirit⁹ carnē ⁊ oſſa nō hēt. Itē viuificationē: qꝛ tota vita nr̄a eſt a deo ut a p̄ncipio effectiuo. Eſt etiā de⁹ vitas. i Ego ſum vitas ⁊ vita. Et iō in ſpū ⁊ ueritate opꝫ adorare eū. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Dicit ei mulier. Scio quia meſſias uenit: qui dicitur chriſtus.

ℂ Agit hic de datore doni: ꝙ rn̄det ei ꝙ dn̄s dixerat [Si ſcires donum dei ⁊ qs eſt qui dicit tibi. Da mihi bibere.] Et primo ponit ꝯfeſſio mulieris. 2° doctrina chr̄i ibi [Ego ſum qui loquoꝛ tecū.] Circa p̄mū facit duo. Primo enī ꝓfitet mulier fidem chr̄i uēturi. Scd̄o p̄fectionē doctrine ei⁹ ibi [Cum ergo uenerit ille annūciabit nobis oīa.] ℂ Sciēdū eſt ergo ꝙ mulier: eoꝝ que dicta ſunt altitudīe fatigata obſtupuit: ea cape non ualēs. Dicit [Scio qꝛ meſſias uenit qui dicit chriſt⁹.] q. d. iſta vba nō capio: ſed ueniet tēpus qn̄ ueniet meſſias: ⁊ tūc ſciemus oīa iſta. ℂ Meſſias enim hebraice: vnct⁹ latine: grece chr̄s eſt. Sciebat aūt mulier iſta meſſiam uēturū edocta per libros moyſi ubi chr̄i aduētus p̄nūciat⁹ eſt. Gen̄. penul°. Nō auferet ſceptrū de iudea ⁊ dux de femore ei⁹ donec ueniat qui mit. ⁊c̄. Sicut aūt Aug⁹ dicit hec eſt p̄ma locutio mulieris in quo noīat chr̄m: ut det itelligere ꝙ poſt qnque ſenſus coꝛpeos iā incipet redire ad virū legitimū. ℂ Hic aūt meſſias cū uenerit p̄fectā doctrinam ꝓponit cum dicit.

Meſſias hebraice: latine vnct⁹: grece chriſtus.

ℂ Cum ergo uenerit ille nobis nunciabit omnia.

ℂ Et hoc p̄dixerat Moyſes Deut. 18. Prophetaꝫ ſuſcitabo eis de medio fratrū ſuoꝝ ſilem eis: ⁊ ponam vba mea in ore ei⁹: loqueturqꝫ ad eos oīa q̄ p̄cepo illi. Et qꝛ iam aduocauerat mulier iſta viꝝ ſuū intellectū. ſ. ⁊ rōnē: iō dn̄s aquā doctrine ſpūalis ei ꝓpinat optūe manifeſtādo ſe ei. ℂ Et iō dr̄.

ℂ Dicit ei ieſus: ego ſum qui loquoꝛ tecum.

ℂ Scilicet chr̄s. Sap. 6. Preoccupat eos qui ſe cōcupiſcūt: ut illis ſe p̄oꝛ oſtēdat. i. 14. Ego diligā eū ⁊ manifeſtabo ei meipm. ℂ Nō aūt deus manifeſtauit ſe mulieri a p̄ncipio: qꝛ forte credidiſſet ⁊ viſum fuiſſet ſibi ex uanitate log. Nūc aūt paulatim in cognitione chr̄i eā reducēs opoꝛtune reuelauit ſeipm. Prouer. 25. Mala aurea in lectis argenteis qui loquit uerbū in tpe ſuo. Et qdē iterrogatur a phariſeis utrū eēt chr̄s. i. 10. Si tu es chr̄s dic nob̄ palā: ⁊ tn̄ eis nō ſe manifeſte reuelauit: qꝛ non ad diſcēdo querebāt: ſed ad tētandum. Hec vō ſimplici mente loquebatur.

Notandum

Et continuo uenerunt diſcipuli ei⁹ ⁊ mirabantur quia cuꝫ muliere loquebatur. Nemo tamen dixit qd queris aut quid loqueris cum ea. LEC. III.

Poſita doctrina de aq̄ ſpūali. Hic agit de effectu ipſius doctrine. Et p̄mo ꝓponit ipm effectū. Scd̄o ipꝫ effectū manifeſtat ibi [Interea rogabāt eū diſcipuli eius.] Effect⁹ autē huius doctrine eſt fruct⁹ ꝓueniēs ex pte fidelium. Et iō p̄mo ponit fruct⁹ ꝓueniēs ex pte diſcipulorū admirātiū. Scd̄o fruct⁹ ꝓueniēs ex pte mulieris vtute chr̄i annūciātis ibi [Reliqt ergo idriā ſuam mulier.] Tria aūt ponunt quātū ad diſcipulos ſ. eoꝝ reditus ad chr̄m. vn̄ dicit [Et ꝯtinuo uenerūt diſcipuli eius.] Et ut dicit Criſ. ſatis opoꝛtune poſtqꝫ ſe chr̄s mulieri manifeſtauit: diſcipuli occurrerūt: ut oſtēdant omnia tpa diuine ꝓuidentie

diſpēſari. Sap. 6. Unūquodq; fecit deus: q2 puſil
lum ꝛ magnū: ꝛ eq̄liter eſt ei cura de oib9: ꝛ in om
ni ꝓuidētia occurret illis. Ecc. 8. Omni negocio tē
pus eſt ꝛ oportunitas. ¶ Scōo ponit eoꝝ admi-
ratio de chr̄o. Un̄ dicit [Et mirabant̄ q2 cū mulie-
re loquebat̄.] Mirabant̄ q̄dē bonū: ſed nō ſuſpi-
cabant̄ malū: ut Aug9 dicit. Mirabant̄ autē duo.
Primo q̄dē ſupabūdātem chriſti māſuetudinē ꝛ
humilitatē: q2 dn̄s orbis terrarū dignat9 eſt cum
inope muliere loq ꝛ dix: dās in hoc nobis exēplū
humilitatis. Ecc. 4. Cōgregationi pauperum affa-
bilē te facito. 2° q2 cū ſamaritana ꝛ alienigena loq̄
bat: neſciētes myſteriū: q2 mulier typū eccl'ie gētiū
gereret: quā querebat qui uenit querē ꝛ ſaluū fa
cere qd̄ perierat. Luc. 19. 3° ponit̄ eoꝝ reuerentia ad
chr̄m que oſtēdit̄ ex taciturnitate eoꝝ. In h9 enim

Deo oſſdēre reuerētia q̄n ei9 fc̄a ñ diſcutiāt

oſtēdimus reuerētiā ad deū q̄n facta eius diſcute
re nō audemus. Prouer. 25. Glīa dei eſt celare uer
bū: ꝛ glīa regū inueſtigare ſermonē. Et iō dicit q2 lz
mirarent̄ [Nemo tn̄ dixit q̄d queris aut q̄d loque
ris cū ea?] Ecc. 2. Audi taces ꝛ pro reuerētia acce-
det tibi bona gr̄a. Sed tn̄ ſic eruditi erāt diſcipuli
ordinē ſeruare: ut ex reuerentia ꝛ timore filiali ad
chr̄m aliq̄n q̄dē cōſiderēt eum iterrogēt. i. de his
que ad eos ptinebāt. ſ. q̄n chr̄s aliq̄ ꝓponebat ad
eos ptinētia que eoꝝ capacitatē traſcēdebāt. Ecc.
3. Adoleſcēs vix loquere in cauſa tua. Aliq̄n vō cū
nō iterrogare in his. ſ. que ad eos non ptinebāt:
ſicut hic. ¶ Conſequenter eum dicit.

¶ Reliquit ergo idriam ſuam mulier: ꝛ abijt
in ciuitatem.

¶ Ponit̄ fructus ꝓueniēs ex pte mulieris officium
aploꝝ annūciādo aſſumētis: ꝛ ponunt̄ tria q̄ col-
ligi pn̄t ex dictis ꝛ factis eius. ſ. deuotionis affect9.
2° p̄dicationis modus ibi [Dicit illis hoīb9. Ueni
te ꝛ videte hoīem qui dixit mihi oīa quecūq; feci.]
3° p̄dicationis effect9 ibi [Et exierūt de ciuitate ꝛ
ueniebāt ad eū.] ¶ Affect9 aūt mulieris appet ex
duob9. Primo ex hoc q2 pre magnitudine deuoti
onis illud pro quo ſpāliter uenerat ad fontē: qua
ſi oblita dereliq̄t aquā. Un̄ dicit q2 [reliq̄t mulier
idriā ſuā ꝛ abijt in ciuitatē annūciare ꝛc̄.] ſ. magna
lia de chr̄o: nō curās de corpeo cōmodo propter
utilitatē alioꝝ. In quo ſequit̄ aploꝝ exēplū: qui ut
dicit̄ Mat. 14. Relictis retib9 ſecuti ſunt dominū.

Idria ſig̃t cupiditatē ſeculi

¶ Per idriā aūt itelligit̄ cupiditas ſeculi per quā
de ꝓfundo tenebrarū cuius imaginē puteus gerit
i. de terrena ꝯuerſatione hoīes hauriunt uolupta-
tes. Qui ergo cupiditates ſeculi ꝓpt deū dereli-
quūt: idriā dereliquūt. 2° Thim. 2. Nemo militās
deo iplicat ſe negocijs ſecularib9. ¶ 2° vō appet
ex multitudine eoꝝ q̄bus annūciat: q2 nō vni tm̄:
nec duob9 uel trib9: ſed toti ciuitati. vn̄ [abijt in ci
uitatē.] In quo ſignificat̄ aploꝝ offm̄ q̄b9 cōmi-

Offm̄ aploꝝ eſt annūciare.

ſit dn̄s Mat. ult°. Eūtes docete oēs gētes. Jo. 15. Po
ſui uos ut eatis ꝛ fructū afferatis. ¶ Predicatiōis
aūt modus inuit̄ cū dicit.

¶ Et dicit illis hominibus. Uenite ꝛ videte
hominem qui dixit mihi omnia quecūq; fe
ci. Nunquid ipſe eſt chriſtus? Exierunt ergo
de ciuitate ꝛ ueniebant ad eum.

¶ Ubi p̄ inuitat ad chr̄i viſionē cū dicit [Uenite ꝛ vi
dete hoīez.] Audierat enī mulier iſta a chr̄o q2 ego
ſum chriſt9: ſed nō ſtatim dixit q2 uenirēt ad chr̄m
ſeu crederēt: ne daret occaſionē blaſphemādi: ꝛ iō
a p̄ncipio dixit ea de chr̄o que credibilia erāt ꝛ in
ꝓpatulo. ſ. q2 eēt hō. Phil. 2. Et in ſiītudinē hoīuz
fact9. Nec dixit credite: ſed [Uenite ꝛ videte.] quia
manifeſte nouerat q2 ſi guſtarēt de illo fonte cum
vidēdo eadē paterent̄ que ꝛ ipſa. pſal. Uenite ꝛ nar
rabo quāta fecit aīe mee. Nihilomin9 tn̄ in h9 uerbis
p̄dicatoris imitat̄ exēplū: nō ad ſe hoīes: ſꝫ ad chri
ſtū uocādo. p̄° Coꝝ. 2. Nō enī p̄dicam9 noſmetip-
ſos ſed chr̄m. Scōo ponit diuinitatis chr̄i indiciū
cū dicit [Qui dixit mihi oīa quecunq; feci.] ſ. quot
viros habuerat. Hoc enī eſt diuinitatis offm̄ ꝛ idi-

Offm̄ diuinitatis eſt occulta ꝛ ſecreta manifeſtare.

ciū q2 occulta ꝛ ſecreta cordiū manifeſtet: ꝛ lꝫ illa q̄
fecerat ad ꝯfuſionē ſuā ptinerēt: nihilomin9 tn̄ nō
eſt uerecūdata referre. Nā ut Criſo. dicit. Aīa cum
ignita fuerit igne diuino ad nihil eoꝝ que ſūt i ter-
ra de reliquo reſpicit neq; ad glīam: nec ad uerecū
diā: ſed ad illā ſolā que detinet eā flāmā. 3° autem
ꝯcludit chr̄i maieſtatem dicēs [Nunq̄d nō ipſe eſt
chr̄s?] Nō eſt auſa aſſerēdo oſtēdere q2 eēt chriſt9:
ne videret̄ alios uelle docē: ꝛ ipſi ex hoc irati exire
ad eū nollēt. Neq; tn̄ totalr̄ hoc ſiluit: ſed ſub q̄ō-
ne q̄ſi hoc eoꝝ iudicio cōmittēs ꝓpoſuit. d. [Nun
q̄d nō ipſe eſt chr̄s?] (Hic enī facilior modus ē ſua
dēdi.) ¶ Per hāc aūt mulierē que iſime ꝯditiōis
eſt ſignat aploꝝ p̄dicātiū modus: q2 ut d2 p̄° Cor.
1. Nō multi ſapiētes: nō multi potētes ſm̄ carnem
ſed que ſtulta ſunt mūdi elegit deus: ut ꝯfūdat ſa-
piētes. Un̄ Prouer. 9. Ipſi apl̄i ancille dicunt̄. Mi
ſit inq̄t ſapīa diuina. ſ. filiꝰ dei āncillas ſuas. ſ. aploſ
uocare ad arcē. ¶ Fruct9 aūt p̄dicatiōis ponit̄ ibi
[Et exierūt de ciuitate.] ad quam iuerat mulier. [ꝛ
ueniebāt ad ipſum.] ſ. chr̄m. In quo dat̄ itelligi q2
ſi ad chr̄m ire uolumus: opꝫ nos exire de ciuitate.
i. amorē carnalis cupiditatis deponē. Heb. 13. Ex-
eamus ad eū extra caſtra ꝛc̄. ¶ Cōſiter eum dicit.

¶ Interea rogabant eum diſcipuli dicentes
Rabi: manduca.

¶ Manifeſtat̄ effect9 ſpūalis doctrine. Et p̄ per do
ctrinā chr̄i ad diſcipulos. 2° per effectū opis in ali-
os ibi [Ex ciuitate aūt illa multi crediderūt.] ¶ Cir
ca p̄mū duo facit. Primo ponit̄ occaſio manifeſta
tionis huius fruct9. 2° ponit̄ ipſa manifeſtatio ibi
[Ille aūt dicit eis. Ego cibū ꝛc̄.] Occaſio aūt ma-
nifeſtationis ſumit̄ ex inſtātia diſcipuloꝝ: ad hoc
ut chr̄s mārducaret. Et iō dic̄ [Interea.] i. iter mulie
ris v̄ba ꝛ locutionē chr̄i cū ea: ꝛ iter tēpus aduēt9
ſamaritanoꝝ [Rogabāt eū.] ſ. chr̄m [diſcipuli eius
dicentes. Rabi māduca.] arbitrātes hoc tēpus fo
re aptū ad prādiū: anteq; multitudo eoꝝ cōcurre
ret. Nō enim corā aliquo aduena ſibi eſcas propi
nabāt. Un̄ dicit̄ Mat. 6. q2 tāta mltitudo ꝯfluebat
ad eū: q2 nō hēbat tēpus māducādi. ¶ Hūc autez
fructū manifeſtat data ſibi occaſione dicēs.

¶ Ille autem dixit eis. Ego cibū habeo mā
ducare quem uos neſcitis.

¶ Ubi primo ponit fructū ſigrā locutione. 2° inuit̄
tarditas diſcipuloꝝ ad intelligēdū ibi [Dicebāt er
go diſcipuli eius.] 3° exponit dn̄s que dixerat ibi
[Dicit eis ieſus. Meus cibus ꝛc̄.] Fruct9 aūt ſpūa-
lis doctrine ꝓponit̄ ſub figura cibi ꝛ refectionis:
ꝛ iō dicit eis [Ego cibū habeo māducare.] ¶ Et

Cib9 corporis nō ē pfect9 niſi potu iūgat̄ ꝛ ecō.

ſciēdū q2 ſicut refectio corpalis nō eſt pfecta niſi ci
bo iūgat̄ potus ꝛ ecōuerſo. Ita etiā ad ſpūalēz re-
fectionē utrūq; hēre debet. Ecc. 15. Cibauit illū do-
minus pane vite ꝛ itellect9. Ecce cibus: ꝛ aq̄ ſapien

tie ſalutaris. Ecce potus ꝛc. Iō ꝯgrue poſt pocu
Per aquā itelligit ſapia ꝛ p cibū itelligit opatō bōa
li negociū quo ſamaritana potata fuerat: dñs erat
ꝛ de cibo diſceptare: ꝛ ſicut per aquā itelligit ſapi
entia ſalutaris: ita per cibū itelligit opatio bona.
Cibus aūt iſte quē chr̄s mādućare bebat eſt ſalus
hoīuꝫ: quā querebat oſtēdēs per hoc ꝙ dicit ſe ci-
bū hr̄e mādućare qͥꝫ deſideriū hꝫ ſalutis nr̄e: ſic
enim nobis cū eſurim⁹ ꝯcupiſcibile eſt mādućare:
ita ei ſaluare nos. Prou̇. 8. Delitie mee ſūt eē cū fili
is hoīuꝫ. Et iō dic[Cibū.]i. gētiū.[hēo mādućare
quē vos neſcitis.] qꝛ nō poterāt adhuc ꝑcognoſcē
Expō Orig.
ꝯuerſionē gentiū. ❡ Uel aliť ſm Orig. ꝯtingit. ſicē
de cibo corꝑali: ita ꝛ de ſpūali. Nō enim eadē quā
titas oīb⁹ ſufficit: ſed vni quidē maior quātitas ne
ceſſaria eſt: alteri mior: ꝛ vni qdē ſanū eſt: qȯ alteri
nocet. Eodē mō in ſpūali refectione: nō eni eadem
qualitas ſeu quātitas doctrine ſpūalis adhibēda
eſt ſingulis: ſed ſm diſpoſitionis ꝯgruitatē ꝛ capa
citatē hominū. Nā ſm aplm. Nuꝑ geniti infantes
rōnabiles lac appetunt. ꝑfectoꝝ aūt eſt ſolidus ci
bus. Uñ Origenes dicit ꝙ ille qui eſt altioris do-
ctrine ꝛ alijs in ſpūalibus ꝑeſt: pōt hoc verbū dice
re īfirmis ꝛ debilioris itellect⁹ exiſtentibus. Et ſic
Apl̄s loquiť pͥ Cor. 3. Tanq̄ꝫ puulis in chr̄o lac
uobis potū dedi non eſcam. Et hoc multo ampli
us veridicus ieſus dicere pōt[cibū habeo mādu-
care.] Jo. 16. Multa habeo uobis dicere que nō po-
teſtis modo ꝛc. ❡ Tarditas aūt itellect⁹ diſcipulo
rū innuiť ex hoc ꝙ ea que dicit dñs de cibo ſpūali:
intelligebāt de corꝑali. Adhuc eni ꝛ ipſi ſine intel-
lectu erant ſm illud Mat. Et iō dicebāt adinuicē.

❡ Dicebāt ergo diſcipuli adinuicē. Nunqd aliquis attulit eis manducare?

❡ Non eſt ergo miruꝫ ſi mulier illa ſamaritana ſpi-
ritualē aquā nō itelligebat. Ecce eni ꝙ diſcipuli in
dei ſpūalē nō intelligunt eſcā. In hoc aūt qȯ dicit
adinuicē[Nunqd aliquis attulit ei.] Conſuetudi-
nē chr̄i debemus attēdere: qꝛ cibos ab alijs obla-
tos ſolebat accipere: niſi ꝙ bonis nr̄is indigeret:
qꝛ bonoꝝ nr̄oruꝫ nō indiget: ut diciť in pſal. Nec
eſca hominū: qꝛ dat eſcā omni carni. ❡ Sed q̄re q̄
rebat ꝛ ab alijs accipiebat. ❡ Propť duo. Primo
ut dantes ꝛ afferentes meritū ꝯſequerenť. Secun
do ut daret chr̄s exemplū. ꝙ uocātes ſpūalib⁹ nō
erubeſcāt paupꝑtatē: nec graue putent ab alijs nu
Propriū eſt doctorib⁹ alios hr̄e cibos ꝓcuratores.
triri. Propriū eſt eni doctorib⁹ alios hr̄e ꝓcurato
res ciboꝝ: ut ipſi de nullo curātes vbi miniſtratio
nē ſolicite ꝓcurēt (Ut dicit Criſoſtomus.) Et hoc
idē habeť in glo. pͥ Thim. 5. Qui bene p ſunt pſby
teri duplici honore habeanť maxime qui laborāt
in verbo ꝛ doctrina ꝛc.

LEC.IIII

Dicit eis ieſus. Meus cibus eſt: ut faciā uolūtatem eius qui miſit me ut perficiam opus eius.

Poſita Tarditate intellect⁹ di
ſcipuloꝝ circa figura-
tā locutionē. hic ꝯñter dicēs explanat eā. Et pͥmo
ponit explanationē figurate locutionis. Secundo
adhibet ſimilitudinē ibi[Nonne uos dicitis: quia
adhuc q̄tuor mēſes ſunt: ꝛ meſſis veniet.] Circa pͥ
mū ſciendū eſt ꝙ ſicut chr̄s ſupra explanauit mu-
lieri: qȯ figuraliť ei ꝓpoſuit de aqua. Sic ꝛ aplīs
explanat qȯ figuraliť eis de cibo ꝓpoſuit. Sꝫ ali-
ter ꝛ aliť. Nam aplīs tanq̄ꝫ capacioribus abſq̄ꝫ v-
borū inuolutiōe expoſitionē ſtatī ꝓponit. Mulierē
aūt (utpote minus capacē) per multa vba ad veri
tatis cognitionē ꝑducit. Hoc aūt qȯ dicit[Me⁹ ci-
bus eſt: ut faciā uolūtatē ei⁹: qui miſit me: ut ꝑficiā
eius opus.] Satis rōnabilē hēt cām. Cum eni cib⁹
corporalis ſuſtētet hoīem ꝛ ꝑficiat ipm. Ille eſt ſpi
ritualis cibus aīe ꝛ creature rōnalis: quo ſuſtētať
ꝛ perficiť. hoc aūt eſt ut ꝯiungať ſuo fini: ꝛ ut ſeq̄-
tur regulā ſuꝑiorē: qȯ Dauid intelligens dicebat
Mihi aūt adherere deo bonū eſt. Et iō chr̄s ſꝫ ꝙ
homo ꝯuenienť ſuū cibū eē dicit: ut dei faciat uo-
luntatē ꝛ ut ꝑficiat opus eius. Et hec quideꝫ duo
pn̄t intelligi ut vnū: ita tn̄ ꝙ ſcđm ſit expoſitio pͥ
mi. Uel poſſunt intelligi: ut aliud ꝛ aliud. Si aūt in-
telliganť ut vnū tūc eſt ſenſus[Meus cibus eſt.]i.
in hoc eſt firmitas ꝛ ſuſtentatio mea[Ut faciā uo-
luntatē eius qui miſit me.] ſm illud pſal. Facē uo-
luntatē tuā deus meus uolui ꝛ legeꝫ tuā in medio
cordis mei. Infra. 6. Deſcēdi de celo: nō vt faciā uo
luntatē meā: ſed uolūtatē eius que miſit me. Sꝫ qa
uolūtatē facere alicui⁹ intelligiť dupliciť. Uno mō
faciat eius velle. Alio mō ut opere compleat illud
qȯ ſcit cum velle. Ideo dñs exponēs quid ſit face
re uolūtatē eius qui miſit euꝫ. dicit hoc. ſ. eſſe[Ut ꝑ
ficiā opus eius.]i. Ut cōpleā opera que ſcio eū vel
le. Jo. 9. Me opꝫ opari opera eius qui miſit me do-
nec dies eſt. Si autē intelligať: ut aliud ꝛ aliud. Sic
ſciendū eſt ꝙ chriſtus duo fecit in mundo iſto. Pri
mo docuit veritatē inuitādo ꝛ uocādo ad fideꝫ. Et
in hoc cōpleuit uolūtatē pr̄is. Jo. 6. Hec eſt uoluntas
patris qui miſit me. Ut oīs qui videt filiū ꝛ credit
in eum habeat vitā eternā. Secūdo cōſumauit ip
ſam veritatē apiendo per paſſionē ſuā in nobis ia
nuā vite dando poteſtatē ꝑueniendi ad ꝯſumatā
veritatem. Infra. 17. Opus conſumaui qȯ dediſti
ut faciam. Sic ergo dicit[Meus cibus eſt: ut faciaꝫ
uolūtatē ei⁹ qui miſit me.] uocādo hoīes ad fidem
[Ut ꝑficiā opus eius.] ꝑducēdo eos ad ꝑfectuꝫ.
❡ Uel ſm Origenē. Oīs homo qui bene opatur *Expō Orig.*
ad duo debet dirigere ſuā intētionē. ſ. ad honorē
dei ꝛ ad utilitatē ꝓximi: qꝛ ſicut dť pͥ Thim. 1. Fi-
nis precepti eſt charitas: que cōtinet amorē dei ꝛ
proximi. Et ſic qñ aliqd facim⁹ ꝓpter deū finis ꝑ-
cepti eſt deus. Qñ v̇o ꝓpter utilitatē ꝓximi. finis
precepti eſt proximus. Scđm hoc ergo dicit chr̄s
[Meus cibus eſt: ut faciā uolūtatē dei.]i. ut intētio
nē meā dirigam: ꝛ regulem in his que ſunt ad ho
norē dei[Ut ꝑficiā opus eius.]i. ea faciā que ſunt
ad utilitatē ꝛ ꝑfectionē hoīs. ❡ Sed ꝯtra. dei ꝑfe *Dubitatio.*
cta ſunt opa: nō ergo ꝯueniēter dť opa perfici dei.
❡ Rñdeo dicēdo ꝙ inter ceteras creaturas iferio- *Reſponſio.*
res: homo eſt ſpāle opus dei: qꝛ ad imaginē ꝛ ſimi
litudinē ſuā fecit illū. Geñ. pͥ. Et hoc opus in pͥnci
pio quidē perfectū fuit: qꝛ deus fecit hoīem rectuꝫ
(Ut dť Eccs. 7.) Poſtmodū v̇o per peccatuꝫ hāc
perfectionē amiſit. ꝛ a rectitudine receſſit. Et ideo
ut hoc opus dñi ꝑfectum eſſet reparari īdigebat
qȯ qdē perfectū eſt per chr̄m. quia diciť Ro. 5. Si-
cut eni per vnius hoīs inobedientiā peccatores cō
ſtituti ſunt multi. Ita per vnius ꝛc. Sic chr̄s dicit
[Ut ꝑficiā opus eius.]i. ut hoīem ad perfectuꝫ de
ducam. ❡ Conſequenter cum dicit.

❡ Nonne uos dicitis qȯ adhuc quatuor mēſes ſunt ꝛ meſſis uenit. Ecce dico uobis: leuate oculos ueſtros ꝛ uidete regiones qa albe ſunt iam ad meſſem.

¶ Ponit ſilitudinē. Sed attēde φ chr̄s a muliere potū petiuit dicēs. Da mihi bibere. Et ideo occaſiōe hui⁹ petitiōis itroduxit ſimilitudinē de aqua. Hic v̄o diſcipuli inducūt dn̄m ad manducādū. Un̄ ꝛ occaſione huius introducit dn̄s ſimilitudinē de cibo ſpirituali: qꝛ idem intelligit̄ per cibū ꝛ potū. Sic ergo ſunt qdā a qbus de⁹ petit potū: ſicut a muliere. Quidā v̄o deo offerūt potū. Sed cibū nullus deo offert: niſi p̄us petierit ab eo de⁹. Tunc eni deo cibū ſpūale offerim⁹. qn̄ ab eo poſcim⁹ ſalutē nr̄am: cū .i. petimus fiat uolūtas tua: ſicut in celo ꝛ in terra. Salutē ex nobis ipſis ꝯſequi nō poſſum⁹: niſi p̄ueniā a gr̄a p̄ueniēte ſʒ illud Tren. ult. Cōuerte nos dn̄e: ꝛ cōuertemur. Ipſe ergo p̄ri⁹ petit qui per p̄uenientē grāz nos petere facit. ¶ In hac aūt ſilitudine. Primo agit de meſſe. Scd̄o de meſſorib⁹ ibi [Et qui metit mercedē accipit.] Circa p̄mū duo facit. Primo ponit ſimilitudinē de meſſe corpali. Scd̄o de meſſe ſpūali ibi [Ecce dico uobis leuate ꝛc̄.] Per hoc aūt qd̄ dicit [Nōne uos dicitis φ adhuc qtuor ꝛc̄.] Dat itelligi φ chr̄s ſtatim poſt captionē ioānis de iudea receſſit (Sicut dicit̄ Mat. 4.) ꝛ tranſiuit per ſamariā. Et φ hoc fuerit in hyeme: ꝛ Ioānes ſilr̄ captus. Un̄ qꝛ inalbeſcere meſſes p̄ſpiciunt̄ qtuor mēſes erant ab illo tempore uſqꝫ ad meſſez. Dicit ergo [Nōne uos dicitis] loquēdo de meſſe corpali [φ adhuc qtuor mēſes ſunt.] Qui extant futuri. [ꝛ meſſis uenit.] i. tp̄s collectionis meſſium. Sʒ [Ecce dico uobis.] de ſpūali meſſe loquēs. [Leuate oculos ueſtros ꝛc̄.] Ubi ſciēdū eſt φ tēpus meſſium dicit̄ tp̄s collectionis fructuū. Et iō oīs collectio fructuū compat̄ tēpori meſſium. Tēpus aūt collectionis fructuū duplex eſt. ¶ Nihil eni p̄hibet in tpalibus ꝛ in ſpūalibus qn illud qd̄ eſt fructus reſpectu p̄cedētiū ſit etiam ſemē reſpectu ſequētiū. ¶ Naʒ bona opa ſunt fructus ſpūalis doctrine: ſicut fides ꝛ hi⁹: que tn̄ ſunt ſemina vite eterne: qꝛ per ea ad vitā eternā p̄uenit̄. Ecc̄. 24. dicit ſapia. Flores mei reſpectu fructus ſequētis ſunt fructus honoris: ꝛ honeſtatis reſpectu p̄cedētiū. Scd̄ʒ hoc ergo vna eſt collectio meſſis ſpiritualis reſpectu fructuū eternoꝝ. ſ. cōgregatio fideliū in vitā eternā de qua dicit̄ Mat. 13. Meſſis eſt cōſumatio ſeculi. Et de iſta nō agit̄ hic. Alia eſt in p̄nti. Et hoc pōt intelligi duplr̄. Uno mō collectio fructuū. ſ. fideliū in eccl̄ia ꝯgregandoꝝ conuerſio. Alio mō ip̄a cognitio v̄itatis qua aliqs fructū v̄itatis in aīa ſua ꝯgregat. Et de utraqꝫ ſm̄ diuerſas expōnes hic agit̄. De p̄ma ſm̄ Aug⁹ ꝛ Criſoſtomū hoc mō [Uos dicitis] Qm̄ adhuc nō eſt tēpus corpalis meſſis: ſed nō ſic eſt de meſſe ſpūali. Immo [Ecce dico uobis leuate oculos ur̄os.] ſ. mētis p̄ ꝯſiderationē: uel oculos et corpis [ꝛ videte regiones qm̄ albe ſunt iā ad meſſez.] Quia ſ. tota regio plena erat ſamaritanis ad chr̄m exeūtib⁹. Hoc aūt qd̄ dic̄ [Albe ſt̄] metaphoricū eſt. Cū eni ſegetes dealbate ſunt: ſignū eſt φ ſunt p̄parate ad meſſem. Nihil aliud per h̄ ſignificare uoluit qꝫ φ hoīes ad ſalutē: ꝛ ſuſceptionē v̄bi pati erāt ei. Un̄ dicit [Uidete regiones.] qꝛ nō ſolū iudei ſʒ et gētiles pati ſūt ad fidē. Mat. 9. Meſſis qdē mlta opa rij aūt pauci. Et ſic meſſes dealbant̄ ppt̄ p̄ntiā ſolis eſtiuo tp̄e magis feruētis: ita ꝛ hoīes per aduētū ſolis iuſtitie. ſ. chr̄i ꝛ p̄dicationē atqꝫ v̄tutē ſuā p̄parabant̄ ad ſalutē. Et de iſto ſole di Mal. 3. Uobis timētib⁹ nomē meū oriet̄ ſol iuſtitie. Et inde eſt φ tp̄s aduēt⁹ ei⁹ dicit̄ tp̄s plenitudinis. Gal. 4. Cū venit plenitudo tp̄is miſit de⁹ filiū ſuū. ¶ De 2ª aūt collectione meſſis .i. v̄itatis in aīaz exponit Origenes q dicit. Qd̄ tot fruct⁹ v̄itatis colligit in meſſe φ qs v̄itates cognoſcit. Et vult φ totū hoc qd̄ dicit̄ [Nonne uos dicitis qm̄ adhuc qtuor mēſes ꝛc̄. Et ecce dico uobis leuate ꝛc̄.] Intelligat̄ p̄abolice dictū. Et ſm̄ h̄ duo facit dn̄s in v̄bis iſtis. p̄ ponit falſā opīonē quorūdā. 2° excludit eā ibi [Ego dico uobis.] Opinio nāqꝫ qrūdā erat φ nulla ueritas alicui⁹ rei hēri poſſit ab hoīe. Et ex hoc deriuata eſt hereſis Achademicoꝝ dicētiū. Nihil p̄ certo ſciri poſſe i vita iſta. Iuxᵃ qd̄ dicit̄ Ecc̄. 7. Cūctatus ſum oīa in ſapia. dixi ſapiēs efficiar. Ille autē receſſit a me multo magis qꝫ fuerat. Hāc ergo opīonez tāgit dn̄s dicēs. [Nōne uos dicitis qm adhuc qtuor mēſes ſunt: ꝛ meſſis uenit.] i. tota vita p̄ns in qua hō qtuor elemētis deſeruit finiri opʒ ut poſt eā collectio v̄itatis hēatur in alia vita. ¶ Sʒ hanc opīonē ꝯn̄ter excludit cū dicit. Nō eſt ita [Sed ecce dico uobis leuate oculos ueſtros.] Hoc eni in ſacra ſcriptura dici ꝯſueuit: qn̄cūqꝫ aliqd̄ ſubtilez altum cōſiderādū p̄cipit̄ Iſa. 40. Leuate in excelſum oculos ur̄os ꝛc̄. Nā oculi qn̄ non ſunt eleuati a terrenis uel a cōcupiſcētia carnali nō ſunt idonei ad cognitionē ſpūalis fruct⁹. Nā qn̄qꝫ deprimunt̄ ad terrena retracti a ꝯſideratione diuinoꝝ ſm̄ illō pſal. Oculos ſuos ſtatuerūt declinare ad terrā. Qn̄qꝫ excecant̄ p̄ ꝯcupiſcētiā Dan̄. 13. Et declinauerūt oculos ſuos ut nō viderent celū: neqꝫ recordarent̄ iudicioꝝ dei. Dicit ergo [Leuate oculos ueſtros ꝛ videte regiones: qm̄ albe ſunt ad meſſem.] i. ita diſpoſite: φ ex eis ueritas ſciri pōt. (Nā per regiones ſpāliter intelligunt̄ oīa: ex qb⁹ ueritas accipi pōt.) Et hec ſpāliter duo. ſ. ſcriptura. Infra. 5. Scrutamini ſcripturas: qꝛ ipſe teſtimoniū p̄hibēt de me. Et hec regiones erāt qdē in ueteri teſtamēto: ſed non erāt albe ad meſſem. Quia hoīes nō poterant ex eis ſpūale fructū accip̄e quouſqꝫ chr̄s uenit: q eas dealbauit apiendo coꝝ itellectū. Luc. ulti. Apuit illis ſenſum: ut itelligerēt ſcripturas. Itez creature ſunt meſſes: ex qb⁹ colligit̄ fruct⁹ v̄itatis. Roma. p̄. Inuiſibilia dei per ea que facta ſunt ꝛc̄. Sed tn̄ gētiles qui earum cognitioni īſiſtebāt errore pot⁹ qꝫ ueritatis fruct⁹ ex eis colligebāt: qꝛ (ut ibidē dicit̄) Seruierūt creature potius qꝫ creatori. Et iō nōdum albe erāt. Sed chr̄o ueniente albe facte ſunt ad meſſem. ¶ Conſequenter cū dicit.

¶ Et qui metit mercedem accipit: ꝛ ꝯgregat fructū in vitā eternā: ut ꝛ qui ſeminat ſimul gaudeat ꝛ qui metit.

¶ Agit de meſſorib⁹. Et circa hoc p̄ p̄ponit meſſorū p̄miū. 2° inducit p̄uerbiū ibi [In hoc eni eſt v̄bū uerū.] 3° exponit. i. adaptat ip̄m ibi [Ego miſi uos metē.] ¶ Quātū ad p̄mū notādū eſt. φ dn̄s exponēs ſupra qd̄ de aq̄ dixerat ſpūale p̄poſuit ꝯditionē per quā aq̄ ſpūalis differt a corpali: qꝛ. ſ. q bibit ex aq̄ corpali ſitiet iteꝝ. Qui v̄o biberit ex aq̄ ſpūali nō ſitiet in eternū. Eodē mō et hic exponēs qd̄ dicit de meſſe p̄ponit qd̄ diſſile eſt iter meſſem corpalē ꝛ ſpūalē. Un̄ ꝛ tria p̄ponit. Unū qdē ſm̄ φ attēdit̄ ſilitudo utriuſqꝫ meſſis. ſ. φ q metit tā in corpali meſſe qꝫ in ſpūali mercedē accipit. Ille aūt metit ſpūaliter: q ꝯgregat fideles in eccl̄ia: uel qui colligit fruct⁹ v̄itatis in aīa ſua. Et uterqꝫ mercedē

Salutē a nob ipſis ꝯſeq nō poſſum⁹ niſi a gr̄a p̄ueniēte ſim⁹ p̄ueti.

Bona opa ſūt fruct⁹ ſpūalis doctrine.

Meſſis alia ē ſpūal: q̄ ē cōgregatio fideliū i vitā eternā: alia i p̄nti. Et hec itellr̄ 2⁹. vno mō collectio fructuū ſ. fideliū in eccl̄ia: alio mō ipſa cognitio veritatis.

Meſſis ſicut pp̄ p̄ntiā ſol eſtiuo tp̄e dealbat: ita hoīes p aduētū ſol iuſtitie. ſ. chr̄i p̄parabāt ad ſalutem.

Expō Orig.

Hereſis achademicoꝝ dicētiū nihil i hac vita p̄ certo ſciri poſſe.

Ille metit ſpūaliter q ꝯgregat fideles in eccl̄ia uel q colligit fruct⁹ v̄itatis i aīa ſua

accipit ſm illud pᵉ Cor. 3. Unuſqſq; ꝓpriam mercedẽ accipiet ſ; ſuũ laborẽ. Duo alia ꝓponit ſm q̃ attẽdit diſſilitudo. Primo qdẽ q: fruct⁹ meſſoris: qui metit meſſem corp̃alẽ ꝑtinet ad vitã corp̃alē;. Sed fructus ei⁹ qui metit meſſem ſpũalẽ ꝑtinet ad vitã eternã. Et iõ dicit[Et ꝯgregat.]Ille. ſ. qui metit ſpũaliter[fructũ in vitã eternã.]ſ. fideles qui ad vitã eternã ꝑuenerint. Ro. 6. Habetis fructũ veſtruʒ in ſctificationẽ. Finẽ võ in vitã eternã: vel ipſaʒ cognitionẽ ⁊ expõnem v̾itatis per quã hõ acq̃rit vitã eternã. Ecc. 24. Qui elucidãt me vitã eternã habebũt. Scdo võ attẽdit diſſilitudo: q: in meſſe corporali ad miſeriã reputat̃ q̄ vn⁹ ſeminet ⁊ ali⁹ metat. Uñ qui ſeminat triſtat̃ de hoc q̄ ali⁹ metit. Sʒ in ſemĩe ſpũali aliť eſt: q: [qui ſemiat ſimul gaudeat ⁊ qui metit.]Et qdẽ ſm Criſo^m ⁊ Aug^m ſeminãtes ſemẽ ſpũale ſunt pr̃es veteris teſtamẽti ⁊ ꝓphete. Nã (ut dr̃ Luc. 8.) Semẽ eſt v̾bũ dei qđ Moyſes ⁊ ꝓphete ſeminauerũt in iudea: ſʒ apl̃i meſſuerunt: q: ipi qđ intẽdebãt. ſ. hoĩes adducẽ ad chriſtũ efficere nõ potuerũt: qđ tñ apl̃i fecerũt. Et iõ utriq; ſimul gaudẽt. ſ. apl̃i ⁊ prophete in vna mãſione glĩe de ꝯuerſiõe fideliũ. Iſa. 51. Gaudiũ ⁊ letitia inuenit̃ in ea: grãꝝ actio ⁊ vox laudis. ¶ Et per hoc ꝯfutat̃ hereſis manicheoꝝ dãnantiũ pr̃es veteris teſtamẽti: cũ (ut hic dñs dicit)ſimul gaudebũt cũ apl̃is. Scdʒ Orige. võ ſeminãtes in q̃libet facultate dicunt̃ illi qui illi⁹ facultatis ꝑncipia tradunt. Metẽtes võ qui ex illis procedũt ulteri⁹. Et hoc multo magis in iſta que eſt oĩum ſciarũ ſcia. Prophete ſeminãtes ſũt: q: multa de diuinis tradiderũt. Meſſores võ ſunt apl̃i: q: ea que nõ manifeſtauerũt ꝓphete hoib⁹ p̃dicãdo ⁊ docẽdo reuelauerũt. Ephe. 3. Qđ aliis gñationib⁹ nõ eſt agnitũ (ſicut nunc)reuelatũ eſt ſanctis apl̃is ei⁹. ¶ Cõſequenter cũ dicit.

Seminãtes ſemẽ ſpũale ſm Criſ. ⁊ Aug. ſũt pr̃es veteris teſtamẽti ⁊ ꝓphete.

Cõfutatio hereſis manicheorũ qui dãnabant pr̃es veteris teſti.

¶ In hoc enim eſt uerbum uerum: q: alius eſt qui ſeminat: ⁊ alius qui metit.

¶ Inducit̃ ꝓuerbiũ. q̄ſi dicat q̄ [in h̾.]i. i. iſto facto [uerũ eſt uerbũ.]Implet vulgare ꝓuerbiuʒ qđ erat apud iudeos. ſ. Unus ſeminat ⁊ ali⁹ metit. Qđ ꝓuerbiũ deriuari vr̃ ex eo qđ dr̃ Leuit. 26. Seretis fruſtra ſegetẽ que ab hoſtib⁹ deuorabit̃. Ex quo conſueuerunt iudei: qñ aliqs in re aliq̃ laborabat ⁊ ali⁹ inde gaudebat: hi⁹ ꝓuerbiũ ꝓferre. Hoc eſt ergo qđ dñs dicit in hoc q̄ ꝓphete ſeminauerũt ⁊ laborauerũt ⁊ vos metitis ⁊ gaudetis. Implet̃ ꝓuerbiũ. ¶ Uel aliť [In h̾ v̾bũ ueꝝ eſt.]ſ. qđ ego dico [q̄ alius eſt qui ſeminat ⁊ alius q metit.] Quia vos metetis fruct⁹ ꝓphetaꝝ ex laborib⁹ ꝓphetaꝝ Sed ꝓphete qdẽ ⁊ apl̃i alii ſunt in fide ⁊ alii non Quia ⁊ illi ⁊ iſti fidẽ habuerũt. Ro. 3. Nũc aũt ſine lege iuſtitia dei manifeſtata eſt teſtificata a lege ⁊ ꝓphetis. Sũt tñ alii in ꝯuerſatiõe: q: ꝓphete viuebãt ſub cerimoniis legalib⁹ a qb⁹ chr̃iani ⁊ apl̃i liberi ſunt. Gal. 4. Et cũ eſſem⁹ ꝑuuli ſb elemẽtis huius mũdi eram⁹ ſeruiẽtes ⁊c̃. Et lʒ diſparis t̾pis labores habuerũt apl̃i ⁊ ꝓphete tñ gaudio ꝑiter ꝑfruent̃: ⁊ mercedẽ accipiẽt in vitã eternaʒ. Ut ſic ſit̃ gaudeat qui ſeminat ⁊ qui metit. Et hoc p̃figuratũ fuit in trãſfiguratione chr̃i. Ubi oẽs gl̃iam ſuaʒ habuerũt ⁊ pr̃es veteris teſtamẽti. ſ. Moyſes ⁊ helias: ⁊ pr̃es noui teſtamẽti. ſ. Petr⁹ Joãnes ⁊ Jacobus. Dans per hoc itelligere q̄ in illa futura gloria ſimul gaudent noui: ⁊ veteris teſtamenti iuſti.

Iudei qñ aliqs in re aliq̃ laborabat ⁊ ali⁹ gaudebat ſolebat hoc ꝓuerbiũ ꝓferre Un⁹ ſemiat ⁊ ali⁹ metit.

¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Ego miſi uos metere quod uos non laboraſtis.

¶ Adaptat ꝓuerbiũ ad ꝓpoſitũ. Et p̃ ponit ep̃ſos eẽ meſſores. 2° oñdit alios eẽ laboratores ibi [Alii laborauerũt: ⁊ vos in labores eoꝝ itroiſtis.] Quãtũ ad p̃mũ dicit. Dico q̄ alius eſt qui metit: q: vos eſtis meſſores. Ali⁹ eſt qui ſeminat. quia [Ego miſi uos metere qđ nõ laboraſtis.] Nõ aũt dicit mittã ſed miſi: q: bis miſit eos. Semel añ paſſionẽ ſuam ad iudeos cũ dicit eis. In viã gentiuʒ ne abieritis ſed ite poti⁹ ad oues que ꝑierũt dom⁹ iſrael. (ut dicit̃ Mat. 10.) Et quãtũ ad hãc miſſionẽ miſſi fuerunt metere qđ nõ laborauerũt. ſ. ipſos iudeos cõuertẽ in qb⁹ ꝓphete laborauerũt. Miſit autẽ eos poſt reſurrectionẽ ad gẽtes dicẽs eis Mat. ultimo Euntes in mũdũ vniuerſũ p̃dicate euãgeliũ ⁊c̃. In hac miſſione miſſi ſunt de nouo ſeminare. Unde Apl̃s Ro. 15. Sic aũt p̃dicaui euãgeliũ ubi nõ nominat⁹ eſt chr̃s: ne ſup alienũ fundamẽtũ edificarẽ ⁊c̃. Et iõ dicit [miſi] hñs reſpectũ ad p̃mã miſſionem. Sic ergo apl̃i ſunt meſſores: ſed alii. ſ. ꝓphete ſunt ſeminatores. ¶ Unde dicit.

¶ Alii laborauerũt: ⁊ uos in labores introiſtis.

¶ Seminãdo p̃mordia doctrĩe chr̃i [Et vos in labores eoꝝ itroiſtis.]ad colligẽdũ fruct⁹. Ecc. 13. Bonoꝝ laboꝝ glĩoſus ẽ fruct⁹ laborauerũt in q̃ꝝ ꝓphete: ut adducerẽt hoĩes ad chr̃m. Infra. 5. Si crederetis Moyſi crederetis forſitan ⁊ mihi. (De me ei ille ſcripſit)Si aũt illi⁹ l̃ris nõ creditis: quõ verbis meis credetis? Sʒ nõ ipſi fructũ meſſuerũt. Uñ ſʒ hoc dicebat. Iſa. 49. In vacuũ laboraui ⁊ ſine cauſa fortitudinẽ meam conſumpſi ⁊c̃.

Ex ciuitate aũt illa multi crediderũt in eũ ſamaritanoꝝ ꝑꝑ uerbũ mulieris p̃hibẽtis q: dixit omnia que cũq; feci. Cũ ueniſſent ergo ad illũ ſamaritani rogauerunt eum ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies. LE. V. 4. c.

Supra dñs p̃nunciauit apl̃is fructũ qui ꝓuenerat ſamaritanis ex p̃dicatiõe mulieris. Hic autẽ euãgeliſta agit de iſto fructu. Et p̃ ponit̃ fruct⁹ ꝓueniens ex p̃dicatione mulieris. 2° inſinuat̃ augmẽtatio ipſi⁹ fruct⁹ facta per chr̃m ibi [Et multo plures crediderũt in eũ ⁊c̃.] Fruct⁹ aũt ex p̃dicatione mulieris ꝓueniẽs oſtẽdit̃ quãtũ ad tria. Primo quãtũ ad fidẽ: q: in chr̃ʒ crediderunt. Uñ dicit [Ex ciuitate aũt illa]ad quã. ſ. abierat mulier [multi hoĩes crediderunt in eũ ſamaritanoꝝ.] Et hoc [propť uerbũ mulieris]a q̃ chr̃s aquã petierat [teſtimoniuʒ ꝑhibẽtis]hoc. ſ. [Quia dixit mihi oĩa queciiq; feci.] Qđ qdẽ teſtimoniũ ſatis inducẽs erat ad credẽdũ chr̃o. Cũ ea q̃ chr̃s dixerat ꝑtinerẽt ad defectuũ ſuoꝝ maĩfeſtationẽ. q̄ niſi ipſa cõmota fuiſſet ad credendũ talia non referret. Et iõ ſtati ad auditũ verboꝝ ſuoꝝ crediderũt. In quo ſignificabat̃ q̄ fides eſt ex auditu. 2° oſtendit̃ fruct⁹ quãtũ ad eoꝝ acceſſuʒ ad chr̃m (Nã ex fide ſequit̃ deſideriũ rei credite.(Et iõ poſtq̃ crediderũt accedũt ad chr̃ʒ ut ꝑficiant̃ ꝑ eũ. Uñ dicit [Cũ ueniſſent ad illũ ſamaritani.] Pſ. 33. Accedite ad eũ: ⁊ illuminamini. Mat. 11. Uenite ad me oẽs qui laboratis ⁊c̃. 3° quãtũ ad deſideriũ. (Naʒ credenti nõ ſoluʒ eſt neceſſariũ uenire ad chr̃m ſed q̄ habeat eum ſecũ.

Ex fide ſeq̄t deſideriũ rei.

Uñ dicit q[Rogauerũt eũ:ut ibi maneret. Et mãſit ibi duos dies.] Manet aũt dñs nobiſcũ p charitatẽ. Infra.14. Siquis diligit me ſermonẽ meum ſerua. ꝛc. Et mãſionẽ apđ eũ faciem⁹. Sed manet duos dies. q2 duo ſunt pcepta charitatis. ſ. dilectiõis dei ꝛ ꝓximi. in quibus lex pendet ꝛ ꝓphete (ut dr̃ Mat.22.) Tertia ãt dies eſt dies glĩe. Oſee 6. Uiuificabit nos poſt duos dies. In die tertia ſuſcitabit nos. Et in hac die nõ manſit ibi: q2 ſamaritani nõ erãt adhuc capaces glorie. ¶ Conſequẽter cum dicit.

Precepta charitatis ſũt duo. ſ. dilectio nis dei ꝛ ꝓxi.

¶ Et multo plures crediderunt propter ſermonẽ eius: ꝛ mulieri dicebant: q2 non propter tuã loquelã credimus. Ipſi enim audiuimus ꝛ ſcim⁹ q2 hic eſt uere ſaluator mũdi

¶ Ponit euãgeliſta q fructus ꝓueniẽs ex pdicatione mlieris augmẽtat⁹ eſt ex pñtia chr̃i. Et hoc tripliciter. Primo ex multitudine credentiũ. Secũdo ex mõ credẽdi. Tertio ex ueritate fidei. ¶ Ex multitudine credentiũ augmẽtatus eſt: q2 ꝓpter mulierẽ multi crediderũt in eũ. [Sed multo plures crediderũt ꝓpter ſermonẽ eius.] ſ. chr̃i. in quo ſignificatur q lʒ multi crediderũt per ꝓphetas: tñ multo plures cõuerſi ſunt ad fidẽ ueniente chr̃o ſm illud pſal. Exurge dñe in pcepto qđ mãdaſti ꝛ ſynagoga populoꝝ circũdabit te. ¶ Scđo augmẽtatus eſt fructus ex mõ credẽdi. Uñ dicũt mlieri [Quia iã nõ ꝓpter tuã loquelã credimus.] ¶ Sed notãdũ q tria ſũt neceſſaria ad pfectionẽ fidei que hic per ordinẽ ponunt. Primo ut ſit recta. Scđo ut ſit ꝓmpta. Tertio ut ſit certa. ¶ Recta quidẽ eſt fides cũ ueritati nõ ꝓpter aliqđ aliud ſed ei ꝓpt ſe ipſam obedit. Et quãtũ ad hoc dicit q[mulieri dicebãt q iam credim⁹ ueritati: nõ ꝓpter tuã loquelã] ſed ꝓpt ipſam ueritatẽ. ¶ Inducũt aũt nos ad fidẽ chr̃i. Primo qdẽ rõ naturalis. Ro.p. Inuiſibilia dei a creatura mũdi ꝛc. Scđo teſtimonia legis ꝓphetarũ. Ro.3. Nũc aũt iuſtitia dei ſine lege manifeſtata eſt teſtificata a lege ꝛ ꝓphetis. Tertio pdicatio aplõꝝ ꝛ alioꝝ. Ro.10. Quõ credẽt ſine pdicãte. Sed qñ per hoc hõ manuduct⁹ credit tunc põt dicẽ: q ꝓpter nullũ iſtoꝝ credit: nec pp rõnẽ nalẽ: nec pp teſtimonia legis: nec pp pdicationẽ alioꝝ: ſed pp ipſam ueritatẽ tñ. Gen.16. Credidit abraam deo ꝛ reputatũ eſt ei ad iuſtitiã. ¶ Prompta qdẽ eſt fides ſi cito credit. Et hoc erat in iſtis. Quia ad ſolũ auditũ cõuerſi erãt ad eũ. Uñ dicũt [Ipſi enĩ audiuim⁹ ꝛ tñ credim⁹ ei. Et ſcim⁹: q2 hic eſt uere ſaluator mũdi. Ipſi enĩ audiuimus ꝛ credim⁹ ei] abſq3 hoc q miracl'a viderem⁹ ſicut iudei viderũt Et lʒ credere cito hoib⁹ ptineat ad leuitatẽ ſm illud Ecc.19. Qui facile credit leuis eſt corde: tñ credere cito deo magis laus ẽ. ſʒ illđ pſal. In auditu auris obediuit mihi. ¶ Debet fides eẽ certa. Quia qui dubitat in fide īfidelis eſt. Jac.p. Poſtulet aute in fide nihil heſitans. Et iõ iſtoꝝ fides certa erat vñ dicũt [ꝛ ſcimus.] Aliqñ enĩ ipʒ credere dicitur ſcire: ſicut hic pʒ q ſcia ꝛ fides cõueniũt in certitudine. Nã ſicut ſcia eſt certa: ita ꝛ fides. Immo multomagis. Quia certitudo ſcie innitit rõni humane: que falli põt. Certitudo võ fidei innitit rõni diuine: cui ꝯtrariari nõ põt. Differũt tñ in mõ. Quia fides hẽt certitudinẽ ex lumie infuſo diuinitus. Scientia võ ex lumine naturali. Nã ſicut certitudo ſcientie habet per prima pncipia nãliter cognita: ita

Ad fidem pfectã tria ſũt neceſſaria. p⁹ ut ſit recta. 2⁹ ut ſit prompta. 3⁹ ut ſit certa.

Ad fidẽ tria nos īducũt p⁹ rõ nal. 2⁹ teſtimonia legiſ ꝓphetaꝝ. 3. pdicatio aploꝝ ꝛ alioꝝ.

Credẽ cito lʒ hoib⁹ ptineat ad leuitatẽ: tñ credẽ cito deo magis laus ẽ

Scia ꝛ fides ꝯueniũt ī certitudine. imo fides eſt magis certa q̃ ſcia: ꝛ hoc pʒ q2 certitudo ſcie īnitit rõni hũane que falli põt: certitudo võ fidei

ꝛ principia fidei cognoſcunt ex lumine infuſo diuinitus. Eph.2. Gratia ſaluati eſtis per fidẽ ꝛ hoc nõ ex uobis. Dei enĩ donũ eſt. ¶ Tertio augmẽtat⁹ eſt fructus ex ueritate credendi. Et iõ dicit [Quia hic eſt uere ſaluator mũdi.] Ubi cõfitent chr̃ʒ ſaluatorẽ ſingularẽ uerũ ꝛ vniuerſalẽ. ¶ Singularẽ quidẽ cũ diſcretũ cũ ab alijs dicunt [hic eſt] qui. ſ. ſingularit̃ ſaluare uenit. Iſa.45. Uere tu es de⁹ abſconditus: deus iſrael ſaluator. Act.4. Nõ eſt aliud nomen ſub celo datũ hoibus in quo oporteat ſaluos fieri. ¶ Uerũ aũt cũ dicit [uere.] Naʒ cum ſm Dio^m ſalus ſit liberatio a malis ꝛ ꝯſeruatio in bonis. Eſt duplex ſalus. quedã uera quedã non uera Uera quidẽ ſalus cũ liberamur a ueris malis: ꝛ cõſeruamur in ueris bonis. In ueteri autẽ teſtamẽto lʒ miſſi fuerint aliqui ſaluatores non tñ uere ſaluabant: q2 liberabant a malis tẽporalibus: que non ſunt uera mala: nec uera bona: q2 ſunt tranſitoria. Sed chriſt⁹ eſt uere ſaluator qui liberat a ueris malis. ſ. peccatis Mat.1. Ipſe enĩ ſaluũ faciet populuʒ ſuuʒ a peccatis eoꝝ. Et preſeruat in ueris bonis. i. ſpiritualibus. ¶ Uniuerſalẽ võ: q2 nõ particularẽ ſ. iudeoꝝ tñ: ſed [mũdi] ſupra 3⁰. Nõ enĩ miſit de⁹ filiũ ſuuʒ in mundũ: ut iudicet mundũ: ſʒ ut ſaluet mundus per ipſum ꝛc.

innitit rõni diuine cui ꝯtrariari non poteſt. Scia ꝛ fides differũt ī mõ: q2 fides hʒ certitudinẽ ex lumine īfuſo diuinitus. ſcia võ ex lumie nãli

Salus eſt duplex: qdã uera: qdam nõ uera.

Oſt duos autem dies exijt inde: ꝛ abijt in galileam. L.VI.46

Poſita Cõuerſione gentiũ per viã doctrīe. hic põit ipſorũ ꝯuerſio per viã miraculi. Uñ ꝛ qđdam miraculũ a chr̃o ꝑpetratũ euãgeliſta īducit. Circa qđ primo ponit locus. Secundo deſcribit miraculũ ibi [Et erat quidaʒ regulus ꝛc.] Tertio ponitur miraculi effectus ibi [Cognouit ergo pater ꝛc.] Circa pmũ duo facit. Primo deſignat generalẽ locũ miraculi. ſ. patriã. Secũdo ſpecialeʒ ibi [Uenit ergo iterũ in chana galilee.] Circa primuʒ duo facit. Primo deſignat gñalem locuʒ miraculi Secundo inſinuat quõ chriſt⁹ fuit ibi receptus ibi [Cum ergo ueniſſet in galileã.] Circa primuʒ duo facit. Primo deſignat locuʒ gñalem. Secũdo rõnẽ aſſignat ibi [Ipſe enĩ ieſus teſtimoniũ perhibuit.] Dicit ergo primo. Dico q manſit ieſus apud ſamaritanos per duos dies. [Et poſt duos dies exijt inde.] i. de ſamaria [ꝛ abijt in galileaʒ] ubi nutrit⁹ fuerat. per qđ ſigtur q in fine ſeculi cõfirmatis gentibus in fide ꝛ ueritate reuertet ad iudeos ꝯuertẽdos. ſm illud Rom.10. Donec oĩs plenitudo gentium ꝛc. ¶ Et rõnẽ aſſignat dicẽs.

In fine ſeculi firmatis gẽtibus in fide ꝛ ueritate reuertet ad iudeos cõfirmãdos ꝛ ꝯuertẽdos.

¶ Ipſe enim ieſus teſtimoniũ perhibuit: q2 propheta in ſua patria honorẽ non habet.

¶ Hic duplex oritur dubitatio. Una quidẽ de ſententia littere. Alia võ ex eius continuatione ¶ De ſñia quidẽ lr̃e dubitat: q2 non videt uerum eẽ qđ hic dicit. ſ. q propheta in patria ſua honorem nõ hẽt. Nam aliqui prophete honorati legunt in terra ſua. ¶ Sed ſm Criſo^m rñdet ad hoc. Quia dominus hic loquit prout in pluribus accidit. Uñ lʒ in aliquo ſingulari habeat īſtantiã: nõ tñ propter hoc debet reputari falſum. (Nã in nalib⁹ ꝛ in moralibus regula eorum que ut in pluribus uerificatur ẽ uera ꝛ ſi in aliq̃ pticulari aliter ſit nõ reputat falſa.) Iſtud autẽ qđ dñs dicit in plurib⁹ prophetarũ uerũ erat. Quia in ueteri teſtamẽto vix inuenitur aliquis prophetarũ qui a ſuis cõtribulib⁹ per-

Duplex dubitatio. p⁹ dubitatio.

Rñſio ſm̃ dubõnis eĩ.

Regula in nãlib⁹ ꝛ moralib⁹: q ut i plurib⁹ uerificat eſt: eſt uera

ſecutionē paſſus nō fuerit ƺ illud Act.7.Quē pro
phetarum non ſunt perſecuti pr̄es ueſtri.Et Mat.
23.Hieruſalē hierlƺ que occidis ꝓphetas ꝛc̄.Hoc
etiā uerbū dn̄i uerificaẗ non ſolū in ꝓphetis apō
iudeos:ſed etiā ut Orige.dicit.in pluribus apud
gētiles:qui a ſuis ciuibus ſunt habiti ꝯtēptui:ꝛ ad
Cōuerſatiō ꝯſueta cū hoī-bꝰ ꝛ nimia familiaritas reuerētiā minuit ꝛ ꝯtēptū par. Siqs p amorē ꝛ ꝯtēplatiō nē familiarior ꝗ̃to magiſ efficit deo tanto eū excellētiorē reputans magis reueret
mortē deducti.Nam cōſueta ꝯuerſatio cuƺ hoībꝰ
ꝛ nimia familiaritas reuerētiam minuit ꝛ ꝯtēptuƺ
parit.Et ideo quos familiares magis hēmus mi-
nus reuereri cōſueuimus:ꝛ quos familiares hēre
nō poſſumus magis reputamus.Cuius ꝯriū con
tingit de deo.Nam quāto aliqs deo per amorē ꝛ
ꝯtēplationē familiarior efficit:tāto eum excellēti-
orem reputās magis reuereẗ:ꝛ ſeipm minorem re
putabat.Job.41.Auditu auris audiui te:nūc aūt
oculus meus videt te.Idcirco ipſe me rep̄hēdo:
ꝛ ago penitētiā in fauilla ꝛ cinere.Et huius rō eſt:
qꝛ in hoīe:cū ſit infirme ꝛ fragilis nāe:qn̄ cuƺ alio
diu ꝯuerſat:cognoſcit in eo aliq̄ infirma:ꝛ ex hoc
diminuit reuerētia eius ad eū.Sed(cū deus ſit im
mēſe ꝑfectus.)quāto plus hō in cognitione eius
ꝓficit:tāto magis ꝑfectionis eius excellētiā admi
Dubitatio.
raẗ:ꝛ ex hoc eū magis reuereẗ.¶Sƺ nunqd chri-
ſtus ꝓpheta fuit?Videẗ ꝙ nō:qꝛ ꝓpheta impor
Argꝰ negaꝰ.
tat enigmaticā cognitionē.Nū.12.Siqs fuerit inter
uos ꝓpheta dn̄i in viſione appꝑebo ei.Chriſtꝰ aūt
nō habuit enigmaticā cognitionē.¶Qd̓ aūt ꝓ-
Argꝰ affirꝰ.
pheta fuerit:patet per illud qd̓ dicit Deut.18.Pro
phetā ſuſcitabit dn̄s de frībus tuis ꝛc̄.qd̓ exponi
Reſponſio.
tur de chriſto.¶Rn̄deo dicēdū ꝙ ꝓpheta duplr̄
habet officiū.ſ.viſionis.1.Reg.9.Qui nūc uocat ꝓ
pheta olim dicebaẗ vidēs.Itē annūciationis:ꝛ q̄ꝫ
tum ad hoc chr̄s ꝓpheta fuit:qꝛ ṽitatē de deo an
nūciauit.Infra.17.Ad hoc natus ſuƺ:ꝛ ad hoc ue
ni in mūdū:ut teſtimoniū ꝑhibeā ueritati.¶Sed
Chr̄s fuit ſil viator ꝛ comprehenſor.
quātū ad primū ſciēdū eſt ꝙ chr̄s fuit ſimul viator
ꝛ cōprehēſor.Viator qdē quātū ad humane nāe
In viſione ꝓphie duo ſūt.ſ.lumē intellīale mētis ꝛ viſio imaginaria
paſſibilitatē ꝛ ad oīa que ad eā ꝑtinēt.Cōprehen
ſor ṽo quātū ad vnionē diuinitatis ſm quaƺ deo
ꝑfectiſſime fruebaẗ.Sed in viſione ꝓphetie duo
ſunt.ſ.lumē intellectuale mētis.Et quātū ad hoc
nō habuit rōnē ꝓphetie:qꝛ nō habuit lumē defe
ctiuū:ſed cōprehēſoris.Itē eſt ibi viſio imagina-
ria:ꝛ quātū ad hoc habuit ſilitudinē cū ꝓphetis:
ſm ꝙ viator fuit ꝛ poterat diuerſa formare imagi
natione ſua.¶De ꝯtinuatione dubitaẗ.Nō enim
2ª dubitatio.
videẗ euāgeliſta recte ꝯtinuare hoc qd̓ dicit[Poſt
duos aūt dies abijt ieſus in galileā.]cū hoc qd̓ di
cit[Ipſe enim teſtimoniū ꝛc̄.]Videẗ enim ꝙ poti
us debuiſſet dicere ꝙ[nō abijt in galileā:qꝛ ipſe ie
ſus teſtimoniuƺ ꝑhibuit.]Si enī ſine honore erat
Rn̄ſio Aug. vno modo.
ibi videẗ ratio eē ꝙ nō erat illuc.¶Ad h̓ vno mō
rn̄det Augꝰ dicēs hoc euāgeliſtā dixiſſe rn̄dendo
qōni que poſſet fieri.Quare ibat illuc cū ī galilea
diu moratus fuiſſet ꝛ nō fuerūt ad eū ꝯuerſi gali-
lei:ꝛ ſamaritani in duobus diebus cōuerſi ſunt.q.
d.Lƺ ꝯuerſi nō fuerint:nihilominus tn̄ ipſe illuc
abijt.[Quia ipſe teſtimonium ꝑhibuit ꝙ ꝓpheta
Alio mō rn̄ſio Criſ.
ꝛc̄.]¶Alio mō rn̄det Criſoſtomus ſic.[Poſt du-
os dies exijt inde ꝛ abijt.]nō in caphernauƺ:que
erat patria ſua ꝓpter cōtinuā cōmorationē.Beth
leē aūt ꝓpter originē.Naçareth ṽo ꝓpter educati
onē.Nō ergo abijt in caphernaū.Vn̄ Mat.10.h̓
exprobrat eis dicēs.Et tu caphernaū ꝛc̄.Sƺ ī cha
na galilee.Et rōnē aſſignat hic:qꝛ male ſe hēbant
ad eum.Et hoc eſt qd̓ dicit[Ipſe enim ieſus teſti-

Alia dubō.
moniū ꝑhibuit ꝙ ꝓpheta ꝛc̄.]¶Sed nunquid
chriſtus querebat gliam ab hoībus?Videẗ ꝙ nō
Reſponſio. Deꝰ ſolus eſt q ſine vitio gliaƺ ſuā q̄rē pt:ſƺ hō nō gliā ſuā ſed dei q̄rere debet.
qꝛ.j.8.dicit.Ego nō quero gliam meā.¶Rn̄deo
dicēdū ꝙ ſolus deus eſt qui ſine vitio gliam ſuaƺ
querit.Hō aūt ab hoībus querere non debet gli-
am ſuā:ſed gliam dei.Chriſtus aūt querebat in-
quātum deus cōuenienter gliam ſuā:ꝛ inquātum
hō gliam dei in ſeipſo.¶Cōſequēter cum dicit.

¶Cum ergo. ueniſſet in galileam excepunt
euƺ galilei cum omnia vidiſſent que fecerat
hieroſolymis in die feſto.Et ipſi enim uene
rant ad diem feſtum.

¶Oſtendit ꝙ honorifice fuerit chriſtus a galileis
receptus:magis q̄ꝫ ante cū dicit.[Cū ergo ueniſſet
in galileā ieſus exceperūt eū galilei honorifice.]ꝛ
huius rō eſt[qꝛ viderūt oīa que fecerat hieroſoly
Dubitatio.
mis in die feſto:ꝛ ipſi uenerāt ad diē feſtū.]ſm ꝙ
mādabaẗ in lege.¶Sed contra hoc eſt:qꝛ ſupra
nō legimus chriſtū aliqd̓ miraculū hieroſolymis
Rn̄ſio Orig.
feciſſe.¶Rn̄deo dicēdū ſm Origenē ꝙ iudei ma
ximū miraculū reputauerūt hoc ꝙ chr̄s cum tāta
Alia rn̄ſio.
auctē expulit emētes ꝛ uēdentes de tēplo.¶Vel
dicēdū ꝙ forte fecit ibi plura miracula que nō ſcri
pta ſunt ſm illud.j.ultimo.Multa qdem ꝛ alia ſi-
Expō myſtica.
gna fecit ieſus que nō ſunt ſcripta in libro h̓.My-
ſtice aūt per hoc daẗ nobis exēplū:ꝙ ſi uolumꝰ in
nobis recipe chriſtū ieſum:oportet nos aſcendere
in hieruſalē in die feſto.i.captare qetem mētis ꝛ vi
dere ſingula que ꝑagit ibi ieſus.Iſa.33.Reſpice ſy
on ciuitatē ſolēnitatis nr̄e.pſal.Meditatus ſum in
oībus opibus tuis.¶Attēde aūt ꝙ ſm ꝙ hoīes
inferiores ſunt in ordine dignitatis meliores erāt
quo ad deū.Iudei aūt digniores erāt q̄ꝫ galilei.
Hoīes qn̄to erāt īferiores tāto erāt quo ad deū meliores:ꝛ ps qa iudei q digniāte ꝑerāt ſamaritanis ꝛ galileis erant ipſis peiores
Jo.ſcrutamini ſcripturas:qꝛ ꝓpheta a galilea nō
ſurrexit.Galilei ṽo digniores erāt q̄ꝫ ſamaritani.
ſupra eodē.Nō tn̄ coutunt iudei ſamaritanis:ſed
econuerſo.Samaritani meliores erāt q̄ꝫ galilei:qa
plures ex eis crediderūt in chriſtū in duobus die-
bus:ꝛ ſine miraculo q̄ꝫ de galileis in multis diebꝰ
ꝛ etiā cū miraculo vini.Nō enim crediderūt in euƺ
niſi eius diſcipuli.Iudei ṽo peiores erāt ipſis ga-
lileis:qꝛ nullus ex eis crediderat:niſi forte nicho-
demus.¶Conſequēter cum dicit.

¶Venit ergo iterum in chana galilee ubi fe
cit aquam vinum.

¶Qd̓ ſm Criſoſtomū poniẗ ut cōcluſio ꝑmiſſorū
q.d.Quia nō honorabaẗ in caphernaū:ideo no-
luit ire illuc.Vbi dehonorabaẗ.Sed in chana gali
lee ire debebat.Nam ꝑmo erat inuitatus ad nupti
as.Modo autem uenit iteruƺ non inuitatus.Iō
autem de duplici aduentu in chana mentionem
facit:ut oſtēdat eoꝝ duritiā.Naƺ in ꝑmo miraculo
ſ.de vino ſoli diſcipuli eius crediderūt in eū.In ſe
cūdo ṽo ſolus regulus:ꝛ domus eius tota.Sƺ ſa
maritani ad ſolū uerbum crediderūt.¶Myſtice
Expō myſtica.
aūt per duplicē aduētum in chana ſignaẗ duplex
effectus uerbi dei in mētē.Primo eniƺ letificat:qꝛ
(ut dicit Mat.13.)Cum gaudio ſuſcipiūt uerbum
Alia ſignifꝰ.
Et hoc ſiḡtur in miraculo vini:qd̓ letificat cor ho-
minis:ut dicit in pſalmo.Secūdo ſanat.Sap.16.
Neqꝫ herba neqꝫ malagma ſanauit eos.Et hoc ſi
gnificaẗ in cura infirmi.¶Iteƺ per hoc ſignificat
duplex aduētus filij dei.ſ.ꝑmus qui fuit māſuetu
dinis ad letificādū.Iſa.12.Exulta ꝛ lauda hītatio
ſyon:qꝛ magnus in medio tui ſanctus iſrael.Vn̄ ꝛ

angelus ad paſtores ait Luc. 2. Annūcio vob gau diū magnū: q2 natus eſt nobis rc̄. Et hoc ſig̃tur p vinum. Sc̄o aduētus eius in mūdū erit maieſta tis: qñ veniet tollere infirmitates r penalitates no ſtras: r cōfigurare nos corpi claritatis ſue. r hoc ſi gnatur in cura infirmi.

LE. VII. Et erat quidam regulus cuius fili us infirmabatur capharnaum.

Expoſito Loco miraculi ↄſequē ter agitur de ipſo mi raculo. Et ponunt̄ tria. ſ. Perſona infir māſ. Perſona interpellāſ. Et perſona ſanāſ. Per ſona infirmāſ eſt filius reguli. Perſona īterpellāſ eſt pater eius. Sed pſona ſanans eſt chriſtus. Cir ca pſonā infirmā primo ponit̄ eius ↄditio [Quia filius reguli.] Secūdo locus īfirmitatis [Quia ca pharnaū.] Tertio cōditio morbi [Quia febris.] Quātū ad pmū dicit [Erat quidā regulus: cuius filius infirmabat̄.] Dicit̄ aūt regulus multipliciter Uno mō qui p̄eſt pro regno. Et hoc mō nō acci pit̄ hic. Quare tūc temporis nullus erat rex in iu dea. J. 10. Non habemus regē niſi ceſarē. Alio mō ſm Criſo^m aliquis de ſtirpe regia. Nec hoc mō ac cipit̄. Sȝ tertio mō regulus dicit̄ aliquis officialis regis. Et iſto modo accipit̄ hic regulus. Uñ ſm q Criſoſtomus dicit quidā eundē ipm extimāſ Cē turionē. De quo habet̄ Mat. 8. Sed hoc nō eſt ue rum. Nā quātū ad quatuor differunt. Primo qui dem quātum ad genus infirmitatis. Nā ille centu rionis erat paraliticus. Uñ dicebat puer meus ia cet paraliticus in domo. Fili^s aūt reguli erat febri citāſ. Uñ dicit. Heri hora 7ª reliquit eū febris. Se cūdo quātū ad perſonā infirmatā. Quia ille erat ſeruus. Uñ dicit. Puer meus. Iſte vō erat fili^s. vñ dicit [Cuius filius.] Tertio quātū ad petitionem. Nā Centurio chrīȝ nolētem ire ad domū ſuā roga bat remanere dicēs. Dñe nō ſum dignus rc̄. Regu lus vō eū rogabat deſcēdere in domū ſuā dicens. Dñe deſcēde prius q̄ moriat̄. ¶ Quarto quātū ad locū: q2 illō fuit in capharnaū. Iſtud vō in cha na galilee. Ergo iſte regulus nō eſt idē q centurio Sȝ erat qdē de familia herodis tetrarche: ſiue nū ci^s ſiue officialis ipatoris. ¶ Allegorice aūt regu lus iſte Abraā: vel aliqs ex pr̄ibus veteris teſtamē ti dicit̄. ex eo q adhereret magni regi per fidē. ſ. chr̄o de quo dicit̄ in pſal. Ego autē ↄſtitut^s ſum rex ab eo. Huic aūt Abraam adheſit ſȝ illud. J. 8. Abraam p̄r veſter exultauit ut videret diē meū. Filius eius eſt pplīs iudeoꝝ. J. 8. Semen Abrae ſum^s rc̄. Qui īfirmat̄ prauis voluptatibus r dogmatibus: ſȝ in capharnaū. i. in abundātia que fuit iudeis cā rece dendi a deo ſm illud Deut. 32. Incraſſatus eſt dile ctus r recalcitrauit. Et ſequit̄. Dereliquit deū rc̄. ¶ Moralr̄ vō in regno aīe. Rex eſt ipſa rō ſȝ illō Prou. 20. Rex qui ſedet in ſolio ſuo. Quare dī rex q2 totū corp^s hoīs per eā regit̄: r affect^s hoīs ab ea dirigit̄ r īformat̄: necnō r alie vires aīe eā ſequun tur. Sed qñ q̄ dicit̄ regulus qñ. ſ. diminuitur in co gnitione r obſcurata ſequit̄ īordinatas paſſiones r nō reſiſtit eis ſm illud Eph. 4. Ambulāt in vani tate ſenſus ſui tenebris obſcuratū hñtes itell̄ȝ. Et iō fili^s ei^s. i. affect^s infirmat̄. i. declinat a bono r decli nat ad malū. Si enī rō fuiſſet rex. i. fortis. Fili^s eius nō īfirmaret̄: ſȝ q2 regulꝰ eſt: iō fili^s ei^s īfirmat̄. [Et ħ capharnaū.] Quia abundātia tp̄alīū eſt cā ſpi

Regulus acci pit̄ p^o p pro rege. 2. p aliq̄ ē in ſtirpe regia 3. p aliq̄o of ficiali regis. Improbō di cit Criſ.

Sēſus allego ricus.

Sēſus moral̄

ritualis infirmitatis Eze. 16. Hec fuit iniquitas ſo roris tue ſodome abundantia rc̄. ¶ Conſequen ter cum dicit.

¶ Hic cum audiſſet quia ieſus adueniret a iu dea in galileam: abijt ad eum: r rogabat eū ut deſcenderet r ſanaret filium eius. Incipie bat enim mori.

¶ Ponit̄ pſona īterpellāſ. Et p̄ ponit̄ motiuū ad interpellādū. Secūdo ipſa īterpellatio. Et tertio ne ceſſitas īterpellādi. Motiuū ad īterpellādū fuit ad uētus chr̄i. Uñ dicit [Hic. ſ. regulus. [cū audiſſet q ieſus adueniret rc̄.] Nā q̄diu aduēt^s chr̄i diffe rebat̄ ſpes boīuȝ īualidior erat de ſanatione a pec catis: ſȝ cū audit̄ aduētus chr̄i appropinq̄re: ſpes ſanitatis cōfortat̄ in nobis. Et tūc im^s ad eū. Nam ad hoc ipſe venit in mūdū: ut peccatores ſaluos fa ceret. Luc. 19. dicit̄. Uenit fili^s hoīs querere rc̄. Sȝ ſic dicit Ecc. Añ orōnē aīaȝ pare debem^s: qō fit occurrēdo deo per deſideriū. Et hoc fecit iſte. Uñ dicit̄ q [abijt ad eū] Amos. 4. Preparare in occur ſuȝ dei tui iſrl̄. ¶ Petitio aūt fit de ſanatiōe filij ſui Uñ dicit [Rogabat eū ut deſcēderet.] ſ. per miam. Iſa. 64. Utinā diſrūperes celos r deſcēderes [Et ſanaret filiū ei^s.] Sic r nos debemus rogare ut ſa nemur a pctis ſȝ illud ps. Sana aīam meā: q2 pec caui tibi. Nā nullus p ſe pōt ad ſtatū iuſtitie redire niſi a deo ſanaret̄. ſȝ illud Job. Nō eſt auxiliū mi hi ex me. Sic r pr̄es veteris teſtamēti rogabāt pro pplō iſrl̄. Uñ de vno eoꝝ dī. 2. Macha. ult. Hic eſt fratrū amator qui multū orat p ſcā ciuitate r p po pulo iſrl̄ hieremias pp̄ha dei. ¶ Sed nc̄citas iter pellādi ē urgēs [Incipiebat enī mori.] Qñ enī hō tētat̄ icipit īfirmari. Sȝ qñ tētatio p̄ualet: ita ut icli net ad ↄſenſū eſt ppe mortē: ſȝ qñ iā ↄſentit icipit mori. Cū g̃ ↄſumat pctm̄ morit̄. Quia (ut dī Jac. p.) Pctm̄ cū ↄſumatū fuerit gñat mortē. De qua dī in ps. Mors pctōrum peſſima. Quia hec icipit r in futuro abſq̄ fine terminat̄. ¶ Coñr cuȝ dicit.

¶ Dixit ergo ieſus ad eum. Niſi ſigna r pro digia videritis non creditis.

¶ Agitur de petitione ſanitatis que fit per chriſtuȝ Et primo ponitur reprehenſio domini. Secundo petitio reguli. Tertio ipetratio petitionis. Rep̄hē dit aūt eum dñs de infidelitate. Uñ dicit ad eum [Niſi ſigna r prodigia videritis nō creditis.] Sȝ hoc hēt q̄ōnē. Prio q̄dē videt̄ icōueniēter dictuȝ de regulo. [Niſi ſigna r pdigia videritis: nō credi tis.] Niſi enī eū ſaluatore credidiſſet nō petiuiſſet ab eo ſanitatē. ¶ Ad qō dicēdū ē q regulꝰ iſte ad huc nō credebat pfecte. (Erat enī in eo duplex de fect^s fidei.) Un^s q2 lȝ crederet chrīȝ eē verū hoīem. nō tñ credebat eū hēre ṽtutē dinā. Alias crediſ ſet eū abſentē poſſe ſanare. Cū de^s ubiq̄ ſit pñs ſȝ illud Hie. 23. Celū r terrā ego iplebo. Et ſic nō ro gaſſet eū q deſcēderet in domū ſuā: ſȝ q mādaret tm̄. Scd̄s defect^s fuit: q2 ſȝ Criſo^m dubitabat. utrū chr̄s ſanare poſſet filiū ſuū. Nā ſi p certo hoc cre didiſſet: nō expectaſſet aduētū chr̄i ad terrā ſuā: ſȝ ipſe pot^s iuiſſet in iudeam. Sed mō q̄ſi deſpatus de ſalute filij volens negligere qcq̄d creatura hic facere poſſet: abijt ad eū more parētū: qui deſp an tes de ſalute filioꝝ r impitos medicos cōſulunt. ¶ Scd̄o vō q2 nō videt̄ rep̄hēdēdus de hoc q ſigna q̄rebat. Nā fides p ſigna pbat̄. ¶ Et ad hoc dicēdum eſt q alr̄ trahunt̄ ad fidē chr̄i īfideles. Et

Abūdātia t̄palis ē cā ſpūalis infir mitatis.

Nullus p ſe pōt ad ſtatū iuſtitie redire niſi a deo ſanari.

Queſtio.

Rñſio.

Alia q̄ō.

Rñſio.

alr fideles. Infideles nõ pñt trahi nec adduci auctoritate ſacre ſcripture: q2 ei nõ credũt. Nec p rõnẽ nalẽ: q2 fides eſt ſupra rõnẽ. Et iõ ducẽdi ſunt per miracula. p̃ Cor. 14. Signa data ſunt infidelibus ⁊c̃. Fideles aũt ducẽdi ſunt ⁊ dirigẽdi in fidez auctẽ ſcripture: cui acgeſcẽ tenent. In hoc ergo regulus redarguit. Quia cũ eẽt natiu' iter iudeos ⁊ de lege inſtruct': nõ per ſcripture auctẽ: ſed per ſigna credẽ volebat. Et iõ dñs eũ rep̃hẽdens dicit [Niſi ſigna ⁊ ꝓdigia.] i. miracula: que ſunt aliqñ ſigna ingrũ ſunt demrãtiua dñice veritatis. Prodigia vo: vel q2 certiſſime indicẽt: ut ſic dicat̃ ꝓdigium: qſi porroditũ: vel q2 aliqd futurũ ꝓẽdit. Ut ſic dicat̃: ꝓdigiũ qſi ꝓcul oſtẽdẽs aliquẽ effectũ futurũ. Cõſter ponit̃ inſtãtia reguli. Nõ enim ad rep̃heſionẽ dñi deſiſtit: ſed cũ iſtãtia dicit ad eum.

Miracula aliqñ dñr ſigna inqñtũ ſũt demrãtiua dñi ee veritatis: aliqñ ꝓdigia uel inqñtũ certiſſime idicẽt uel q2 aliqd futuꝝ ꝓẽdit

Dicit ad eum regulus. Dñe deſcende priuſq3 moriatur filius meus. Dicit ei ieſus. Uade: filius tuus viuit.

Luce. 18. Op3 ſemp̃ orare ⁊c̃. Dñdit in hoc profectus ſidei eius quãtũ ad aliqd. Quia. ſ. vocat eũ dñm: l3 nõ totalr in fide ꝓfecerit. Adhuc enim corp̃alẽ p̃ñtiã chr̃i ad ſalutẽ filij ſui neceſſariam credẽs rogabat eũ ut deſcẽderet. Sed q2 orõ ꝑſeuerãs impetrat. iõ qõ petit ꝯcedit̃ ei a dño. Uñ [Dicit ei ieſus. Uade: filius tuus viuit.] Ubi p̃mo ponit̃ annũciatio ſanitatis per chr̃m qui eã fecit. Scdõ ꝑſonas qui eã factã viderũt ibi [Jam aũt eo deſcẽdẽte ⁊c̃.] Circa primũ duo ponunt̃. Mãdatũ dñi: ⁊ obediẽtia reguli ibi [Credidit hõ ⁊c̃.] Circa p̃mũ dñs duo facit. Primo qdẽ p̃cipit. Scdõ vo annũciat. Precipit aũt ut vadat. Uñ dicit [Uade.] i. diſpone te p̃parãdo ad gr̃am per motuz liberi arbitrij in deũ. Iſa. 45. Cõuertimini ad me ⁊ ſalui eritis. Et per motũ liberi arbitrij in pctm̃. Nã in iuſtificatione ipij q̃tuor exigunt̃ ſpãliter in adultis. ſ. īfuſio gr̃e: ⁊ remiſſio culpe. Mot' liberi arbitrij i deum qui eſt fides. Et in pctm̃ qui eſt ꝯtritio. Annunciat aũt ei ſalutẽ filij quã petierat dicẽs [Filius tu' viuit.] Sed querit: cur deus rogat' a regulo ut deſcẽderet in domũ ſuã corp̃alr ire recuſat. Ad ſeruũ vo cẽturionis corp̃aliter ire pollicet̃. Huiꝰ autẽ duplex rõ aſſignat. Una ſm Greg^m. Ut in h̃ ſuperbiã nr̃am rep̃hẽdat: qui magnis hoĩb' nos ad ſeruiẽdũ offerimus. Paruis aũt ſeruire recuſam'. Cum ipſe qui eſt dñs oĩum ad ſeruũ cẽturionis ſe iturũ obtulit. Ire vo ad filiũ reguli recuſauit. Ecc. 4. Cõgregationi paup̃u3 affabilẽ te facito. Alia rõ ſm Criſoſtomũ. Quia cẽturio iã cõfirmat' erat in fide chr̃i credẽs: q̃ etiã abſens ſaluare poſſet. ⁊ iõ ad finẽ ⁊ deuotionẽ eius oſtẽdendã dñs rep̃omiſit. Iſte vo adhuc imp̃fectus erat. Nõdũ nouerat manifeſte q̃ abſens curare poterat. Et iõ non accedit ut eum imp̃fectionẽ ſuã cognoſcere faciat. Obediẽtia reguli ponit̃ quãtũ ad duo. Primo q2 annũciãti credidit. Uñ dicit.

In iuſtificatiõe ipij 4. exigunt̃ p̃ īnfuſio gr̃e. 2. remiſſio culpe. 3. motꝰ liberi ar. in deũ: q̃ ẽ fides 4. motꝰ cõtra ſ pctm̃: qui eſt cõtritio.

Queſtio. Rñ' ſm Greg. Dñs ad regulũ domũ nõ deſcẽdit: ⁊ ad domũ cẽturiõis deſcẽdit: dãs nobis ex' ut potꝰ ad paupes accedam' q̃ ad diuites. Rñ' ſm Criſ.

Credidit homo ſermoni quem dixit ei ieſus: ⁊ ibat.

Scilicet [filius tuus viuit.] 2' vo q2 mãdato obediuit. Uñ dic̃ [Et ibat.] ꝓficiẽdo in fide. S3 adhuc neq3 itegre neq3 ſane (ut Orig. dic̃.) In quo ſignat̃ q̃ ex fide iuſtificari op3. Ro. 5. Iuſtificati ex fide ⁊c̃. Op3 nos ꝓficiẽdo ire: q2 qui ſtat exponit ſe piculo ut vitã gr̃e ꝯſuare nõ poſſit. In via enim dei nõ ꝓficẽ deficẽ eſt. Annũciatio aũt ſanitatis

In via dei nõ ꝓficẽ ẽ deficẽ.

facta per ſeruos ponit̃ ꝯñter cum dicit.

Jam autem eo deſcendente ſerui occurrerunt ei: ⁊ nunciauerunt dicentes: quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerũt ei: q2 heri hora ſeptima reliquit eum febris.

Et primo ponit̃ denũciatio ſalutis. 2' ſit inq̃ſitio de tp̃e ſanationis ibi [Interrogabat aũt ⁊c̃.] Dic̃ ergo [Iã aũt deſcẽdẽte.] a chana galilee in domũ ſuam [ſerui occurrerũt ei.] Ex quo p3 q̃ regulus iſte diues erat hñs multos ſuos. [Et annũciauerũt ei dicẽtes. Quia fili' tuus viuit.] Hoc iõ. q2 credebãt chr̃m ꝑſonalr accedẽ: cuius p̃ñtia iã3 curato filio ſup̃flua videbat̃. Myſtice aũt ſui reguli. ſ. rõis ſunt op̃a hoĩs: q2 eſt dñs ſuoꝝ actuũ: ⁊ affect' ſenſitiue ꝑtis: q2 obediũt rõni in: ꝑatũ ⁊ diligẽti. Iſti aũt ſui annũciãt qdẽ q̃ fili' reguli. ſ. rõnis viuit: qñ relucẽt in hoĩe bona op̃a: ⁊ vires īferiores magis obediũt rõni: ſm illud Ecc̃. 19. Amict' corp̃is ⁊ riſus dentiũ: ⁊ igreſſus hoĩs enũciãt de illo. Sed q2 regulus neq3 itegre neq3 ſane adhuc credebat: adhuc volebat ſcire utrũ caſu: an p̃cepto chr̃i fili' curatus eẽt. Et ideo tẽpus curationis inqrit. Et hoc eſt qõ dicit̃. [Interrogabat ergo horã ab eis.] ſ. ſeruis. [in qua melius hãbuerat.] ſ. fili' ſuus: ⁊ inuenit q̃ illa hora curat' fuit ſtatim: quãdo dñs dixit ei [Uade: filius tuus viuit.] Nec mirũ: q2 ipſe chr̃ſtꝰ eſt vbũ quo factũ eſt celũ ⁊ terra ſm pſal' Ipſe dixit ⁊ facta ſunt. ⁊ Ecc̃. 10. Facile eſt in ꝯſpectu dñi ⁊c̃. Et iõ [dixerũt ei.] ſ. ſerui. [q̃ heri hora ſeptima reliqt eũ febris.] Myſtice aũt per horã ſeptimã in q̃ puer a febre dimittit̃ ſignãt ſeptẽ dona ſpirit' ſcĩ. ſ. per quẽ ſit remiſſio pctõꝝ ſm illõ Jo. 20. Accipite ſp̃ũm ſcm̃: quoꝝ remiſeritis pctã remittũtur eis. Per quẽ etiã vita ſp̃ũalis cauſat̃ in aĩa. J. 6. Sp̃s eſt qui viuificat. Etiam per horaz ſeptimam ſignatur tempus q̃eti conueniens. Na3 dñs ſeptimo die requieuit ab omni opere quod patrarat. In quo ſig̃tur q̃ vita ſpiritualis hominis in quiete ſpirituali conſiſtit ſm illud Iſa. 30. Si quieueritis ſalui eritis. De malis dicit̃ ibidẽ. Cor impij quaſi mare feruens quod quieſcere non põt. Conſequenter cum dicit.

rep̃ mýſtice

Et ĩius myſtice.

Cognouit ergo pater q̃ illa hora erat in q̃ dixit ei ieſus: filius tuus viuit: ⁊ credidit ipſe ⁊ domus eius tota.

Ponitur effectus miraculi. Et primo ponit̃ miraculi fructus. Secundo ipſum miraculu3 altero miraculo continuatur ibi [Hoc iterum ſignu3 ⁊c̃.] Dixit ergo [cognouit ergo pater.] cõparans horam nũciantium ſeruorum hore chr̃iſti prenunciantis [q2 illa hora erat in qua dixit ei ieſus. Uade: filius tuus viuit.] Ex hoc cõuerſus eſt ad chr̃iſtũ cognoſcens miraculum eius virtute factum. [Credidit ipſe ⁊ domus eius tota.] ſ. ſerui ⁊ miniſtri. q2 ſm cõditionem dñorum ſiue bonam ſiue malam: ſerui diſponũt: ſm illud Prouer. 10. Secũdum iudicem populi ſic ⁊ miniſter eius. Gen̄ 18. Scio enim q̃ p̃cepturus ſicut filijs ſuis. Patet autem ex hoc q̃ fides iſtius ſemper profecit. Nam a principio quãdo interpellauit pro filio infirmo debilis erat: poſtea plus firmitatis habere cepit: quãdo vocauit eum dñm. Deinde quãdo credidit homo ſermoni ⁊ ibat. magis ꝑfecta erat: tamẽ non integre: q2 ad hoc dubitauit. Hic cognita manifeſte dei vir-

tute in chriſto pficiť in eius fide. Quia (ut dicitur
Prouer.4.) Iuſtoꝝ ſemita quaſi lux ſplendēs p-
cedit: ⁊ creſcit uſq ad pfectum diem. ¶ Cōtinuať
autem miraculū iſtud precedēti miraculo cum dī.
¶ Hoc iterum ſecundum ſignum fecit ieſus
cum uenisset a iudea in galileam.
¶ Quod pōt dupľr intelligi. Uno modo q in iſto
eodem aduentu de iudea in galileā fecerit domi-
nus duo miracula: quoꝝ primo non ſcripto iſtud
poniť ſecūdum. Alio modo q ieſus duo ſigna fe-
cit in galilea diuerſis temporibus. Unum ſcilicet
de vino. Et iſtud ſecūdum qđ fecit circa filium re-
guli ueniēs iterum a iudea in galileā. Oſtēdiť au-
tem per hoc q galilei peiores erāt ſamaritanis: q
nullum ſignū a dño expectātes uerbo tm̄ eius cre
diderūt multi ex eis: ſed ad iſtud miraculum non
credidit chriſto: niſi regulus ⁊ domus eius tota.
Nam iudei ppter eoꝝ duritiam paulatim conuer
tebanť ad fidem: ſm illud Michee.7. Factus ſum
ſicut qui colligit racemos in autūno ⁊c̄.

LEC.I.5.c P Oſt hec erat dies feſtus iudeorū
⁊ aſcendit ieſus hieroſolymam.
Eſt autem hieroſolymis probati-
ca piſcina que cognominatur he-
braice bethſaida quinque porticus habēs.
In his iacebat multitudo magna languen-
tium cecorum claudorum aridorum expe-
ctantium aque motum. Angelus autem do
mini deſcendebat ſecūdum tempus in piſci-
nam: ⁊ mouebatur aqua: ⁊ qui prior deſcen-
diſſet in piſcinam poſt motionem aque: ſa-
nꝰ fiebat a quacūq detinebatur infirmitate.

Supra dñs egit de regñatione ſpūali. Hic
agit ꝯſequēter de beneficijs que rege
neratis ſpūaliter conferunť a deo. Sed his qui car
naliter generanť tria conferunť a parētibus carna
libus. ſ. vita: nutrimētum: ⁊ doctrina ſiue diſcipli-
na. Et hec tria a chriſto etiā regñati ſpūaliter perci
piunt. Primo qdem ſpūalem vitam. Secundo vō
ſpūale nutrimētum. Tertio ſpūalem doctrinā. Se
cūdum hoc ergo de tribus hic agiť. Primo de col
latione ſpūalis vite. Secūdo de collatione ſpūalis
cibi. Et hoc infra.6. ibi [Poſt hec abijt ieſus ⁊c̄.]
Tertio de ſpūali doctrina. ī.7.cap. [Poſt hec am-
bulabat ieſus.] Circa primū tria facit. Primo pro-
ponit ſignū viſibile: in quo manifeſtať virtus chri
ſti factiua ⁊ reparatiua vite ſm cōſuetudinē huius
euāgelij: in quo ſemp doctrine chriſti adiūgiť ali-
quod viſibile factū pertinēs ad illud de quo ē do
ctrina: ut ſic ex viſibilibus inuiſibilia innoteſcant
Secūdo poniť occaſio doctrie ꝓponēde ibi [Erat
autem ſabbatū ⁊c̄.] Tertio ponit ipſa doctrīa ibi
[Reſpōdit itaq ieſus [Amē amen dico ⁊c̄.] Circa
primū tria facit. Primo deſcribiť locus miraculi p
petrati. Secūdo infirmitas ibi [Erat autem ibi ho
mo ⁊c̄.] Tertio reſtitutio ſanitatis ibi [Dic̄ ei ieſus
Surge tolle ⁊c̄.] ¶ Locus aūt miraculi deſcribiť
dupľr. ſ. generalis ⁊ ſpecialis. Gñalis locus eſt hie
roſolyma. Et ideo dicit [Poſt hec.] i. poſt miracu-
lum in galilea factū. [Erat dies feſtus iudeorum.]
ſ. penthecoſten ſm Criſoſtomū. Naz ſupra fit mē
tio de feſto paſche: quādo ierat in hieruſalē. Nunc
ergo in ſequēti feſto penthecoſten. [Aſcēdit ieſus
hieroſolymā.] iterato. Nam ſicut legiť Exodi.23.

Mandatū erat a dño ut omne maſculū generis iu
deoꝝ tribus vicibus in anno. ſ. in die feſto paſche:
penthecoſten ⁊ ſcenophegie in tēplo pſentaretur.
Et in iſtis feſtis dñs in hierlm aſcendit ppter duo
ſ. ne videretur legi fore cōtrarius. ſicut ipſe dixerat
Mat.5. Non ueni legē ſoluere: ſed adimplere. Et
ut multitudinē populi illuc cōcurrētis in diebus
feſtis ad deum per ſigna ⁊ doctrinā trahat. ſm il-
lud pſal. In medio multoꝝ laudabo. Et alibi. An
nūciabo iuſtitiam tuā in eccleſia magna. Uñ ⁊ ipe
dicit infra.18. Ego palam locutus ſum mūdo. Lo
cus aūt ſpecialis miraculi fuit ꝓbatica piſcina. Et
ideo dicit [Eſt hieroſolymis ꝓbatica piſcina ⁊c̄.]
Que qdem deſcribiť ex quatuor. ſ. ex noie: ex diſ-
poſitione: ex inhabitatione: ⁊ ex virtute. Ex nomi
ne qdem cū dicit [probatica piſcina.] Probaton
enim grece ouis diciť. Probatica ergo piſcina qſi
ouiaria uel peculiaris diciť: ex eo q ſacerdotes ca-
dauera beſtiarū: ⁊ pcipue ouium: que ut plurimū
in ſacrificijs offerebanť ibi abluebat. Et ideo he-
braice cognominabať [bethſaida.] i. domus ouiū
Erat enim ꝓpe tēplū ex aquis pluuialibus colle-
cta. ¶ Myſtice aūt ſm Criſoſtomū hec piſcina ba Expō myſtica ſm Criſ.
ptiſmū pfigurabat. Nam dñs uolēs grām baptiſ
malem in diuerſis pfigurare. Primo qdem dedit Piſcina myſtice ſigt bapm
aquam expurgātem corporis ſordes: que erāt ex
tactu immūdoꝝ ſm legem: de qua habeť Numeri
19. Secūdo dedit virtutē huic piſcine: que repſen-
tat expreſſius q aqua illa virtutē baptiſmi: non ſo
lum ab immūditijs carnis ſanādo: ſed etiam ab i-
firmitatibus corporis ſaluādo. Nam quāto figu-
re fuerint ꝓpinquiores ueritati: tanto expreſſiores
erāt. Signabat ergo virtutē baptiſmi: q2 ſicut aq̄
illa per hoc q lauabat corpa habebat virtutē ex
angeloꝝ natura ꝓpria īfirmitatē ſanādi: ita aqua
baptiſmi habet virtutē ſanandi ⁊ ablnēdi eťiam a
peccatis. Apoc̄.1. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis
nr̄is. Et inde eſt q paſſio chriſti per ſacrificia uete-
ris legis pfigurata fuit: que ē cauſa baptiſmi: que
eſt repñtatio mortis chriſti. Ro.6. Quicūq bapti-
ʒati eſtis in chriſto ieſu in morte ipſius baptiʒati
eſtis ⁊c̄. ¶ Secūdum Augm vō aqua illius piſci- Expō myſtica ſm Augm
ne ſignificabat ſtatū populi iudeoꝝ ſm illud Apo
cal.17. Aque multe populi multi. Nam pplus gen
tium nouerat incluſus ſub limite diuine legis: ſed
vnuſqſq ambulabat ſm uanitatē cordis ſui: ſm
illud Eph.4. Populus vō iudeoꝝ concluſus erat
ſub cultu vnius dei: ſm illud Gal.3. Cōcluſi in eaꝫ
fidem que reuelāda erat. Et ideo iſte populus ſi-
gnificabať per aquam in piſcina cōcluſam. Et dici
tur [ꝓbatica.] q2 ipſi erant ſpeciales oues dei ſʒ il-
lud pſal. Nos autem populus eius ⁊ oues paſcue
eius. ¶ Ex diſpōne autem deſcribiť: q2 erat [quin
que porticus habēs.] i. per circuitum: ut multi ſa-
cerdotes abſq impedimēto cōmode ſtarēt ad la-
uādū cadauera beſtiarū. ¶ Per hos qnque por- Expō porticuū myſtica
ticus myſtice ſignant ſm Criſoſtomū qnque vul- ſʒ Cri. q ſignt
nera corporis chriſti: de qbus diciť infra.20. Mit 5. vulnera xpi.
te manū tuam in latus meū ⁊c̄. ¶ Scđm Auguſti Expō myſtica eandē ſm
num vō qnque libri moyſi. ¶ Ex inhabitatione Aug. q ſigt. 5
aūt deſcribiť: q2 in his. ſ. porticibus [iacebat multi libros moyſi.
tudo magna ⁊c̄.] Cuius lrālis ratio eſt ꝓpter con- Expō lrālis.
curſum omniū infirmoꝝ ad virtutem aque: que
quia continue non ſanabat: nec multos ſimul:
oportebat q multi illic expectantes morarentur.
¶ Per hoc autē myſtice ſignificať ſm Auguſtinū:

Expõ mystica ſm Aug.

q lex non poterat peccata ſanare ſm illud Hebre.
10. Impoſſibile eſt per ſanguinẽ hyrcoꝝ aut thau
roꝝ peccata purgari: ſed oſtẽdebat ea tm̃ ſm illud
Rom. 7. Per legem enim cognitio peccati. Et ideo
iacebãt in ea infirmi diuerſis infirmitatibus cura
ri nõ ualẽtes. ¶ Que qdẽ deſcribunt quãtũ ad q̃
tuor. Primo qdẽ quãtũ ad ſitũ: q iacebãt, pſtrati.
ſ. per peccata inherẽdo terrenis. (Qui eni iacet ex
toto inheret terre.) Mat. 9. Miſert eſt coꝝ: q erãt
uexati: ⁊ iacẽtes: q̃ſi oues nõ hñtes paſtorẽ. Iuſti
aũt nõ iacẽt: ſed recti ad celeſtia ſtãt. pſal. Ipſi. ſ. pec
catores obligati ſunt ⁊ ceciderunt: nos aũt. ſ. iuſti
ſurreximus ⁊ erecti ſumus. ¶ Scd̃o quãtũ ad nu
merũ: q multi. Uñ dicit [multitudo magna.] Ec
cl. 1. Peruerſi difficile corrigunt: ⁊ ſtultoꝝ infinit' ẽ
nũs. Et Mat. 7. Lata eſt via que ducit ad pditiõe3
⁊ multi incedũt per eã. ¶ Tertio quãtũ ad diſpo
nẽ ſeu habitũ infirmoꝝ. Et ponit q̃tuor que hõ p
pctm̃ incurrit. ¶ Primo eni hõ ex hoc q ſubijcit
paſſionibus pctoꝝ ei pdñantib' efficit lãguidus:
⁊ q̃tũ ad hoc dicit [lãguẽtiũ.] Uñ ⁊ a Tullio paſſi

Tulli' paſſiones aie puta ira ⁊ ꝯcupiam aie egritudies vocat.

ones aie: puta ire: ⁊ ꝯcupiſcẽtie: ⁊ huiuſmodi que
dã egritudies aie dicunt. Uñ pſal. dicebat. Miſe
rere mei dñe qm̃ iſirmus ſum. ¶ Scd̃o v̓o ex do
minio paſſionũ: ⁊ victoria in hoie excecat rõ p cõ
ſenſum. Et quãtũ ad hoc dicit [cecoꝝ.] ſ. per pecca
ta ſm illud Sap. 2. Excecauit eos malitia coꝝ. ps.
Supcecidit ignis. ſ. ire ⁊ ꝯcupiſcẽtie: ⁊ nõ viderũt
ſolẽ. ¶ Tertio hõ lãguẽs ⁊ cecus efficit inſtabilis
in ſuis opib': ⁊ eſt q̃ſi claudus. Uñ dicit Prouer.
10. Impius facit opus iſtabile. Et quãtũ ad h̓ dic
[claudoꝝ.] 3. Reg. 19. Uſquequo claudicatis in du
as ptes. ¶ Quarto hõ ſic lãguidus cecus itellcu:
claudus in effectu: efficit aridus in affectu in quan
tũ exiccat in eo oĩs pinguedo deuotionis quã pe
tebat pſal. dicẽs. Sicut adipe ⁊ pinguedine replea
tur aia mea. Et quãtũ ad hoc dicit [aridoꝝ.] pſal.
Aruit tanq̃ teſta v̓tus mea. Sed ſunt aliq ſic affe
cti lãguore pcti: qui nõ expectãt aque motum in
pctis ſuis regeſcẽtes: ẜ illud Sap. 14. In magno
viuẽtes in ſcẽtie bello tot ⁊ tãta mala pacẽ appel
lãt. De qbus dicit Prouer. 2. Letant cũ male fece
rint: ⁊ exultãt in rebus peſſimis. Cui' rõ eſt: q nõ
abhorrẽt pctã: nec peccãt ex ignorãtia ſeu iſirmi
tate: ſed ex certa malitia. Iſti aũt (utpote nõ ex ma
litia peccãtes) nõ q̇eſcebãt in pctis: ſed per deſi
deriũ expectabãt aque motũ. Uñ dicit [expectãti
um.] Job. 17. Cũctis dieb' qbus nũc milito expe
cto donec ueniet imutatio mea. Sic ⁊ illi qui erant
in ueteri teſtamẽto expectabãt chr̃m. ſm illd̓ Geñ.
penul'. Salutare tuũ expectabo dñe. ¶ Ex v̓tute
v̓o deſcribit piſcina: q ſanat ab omni iſirmitate
corꝑali v̓tute angeli deſcẽdẽtis. Et iõ dicit [Ange
lus aũt dñi ſm tp̃s ⁊c̃.] Et qdẽ v̓tus piſcine in ali

Uirt' piſcine i aliq̃ cõcordat cũ bap' ⁊ i aliquo differt.

quo ꝯcordat cũ baptiſmo: ⁊ in aliquo differt. Cõ
cordat qdẽ in duob'. Primo qdẽ in occultatione
v̓tutis. Nã v̓tus aque huius piſcine nõ erat ex nã

Prima ꝯcordantia.

ſua: alr̃ ſemꝑ ſanaſſet: ſed ex aliq̃ v̓tute occulta. ſ.
ex angelo. Uñ dicit q [Angelus dñi ſm tp̃s ⁊c̃.]
Et ſilr̃ aq̃ baptiſmi ex eo q aq̃ nõ hẽt v̓tutez pur
gatiuã aiarũ: ſed ex occulta v̓tute ſpũs ſci: ſm illd̓
ſupra. 3. Niſi qs renatus fuerit ex aq̃ ⁊ ſpũ ſcõ nõ

2ª ꝯcordantia.

põt introire in regnũ dei. ¶ Scd̃o ꝯcordat in ef
fectu: q ſicut aq̃ baptiſmi ſanat: ita ⁊ iſta piſcina ſa
nabat. Et iõ dic q [q̇ pͦr deſcẽdiſſet ſan' fiebat.]
Ideo aũt v̓tutẽ ſanãdi corꝑa aque iſti' piſcine de

us ꝯtulit: ut hoĩes ablueñdo per ſalutẽ corꝑalẽ aſ
ſueſcerẽt querẽ ſpũalẽ. ¶ Differt aũt quãtũ ad tria

Prima diña.

Primo quãtũ ad id cuius v̓tute hoc fiebat. Quia
aq̃ piſcine ꝯferebat ſanitatẽ v̓tute ãgeli. Aqua v̓o
baptiſmi v̓tute icreata: nõ ſolũ ſpũs ſci: ſed etiã tri
nitatis. Uñ etiã Mat. 3. Sup dñm baptiçatũ tota

In bap' nr̃o fit iuocatio trinitatis.

trinitas affuit. Pr̃ in uoce. Filius in pſona. Spirit'
ſanctus in colũbe ſpecie. Et idẽ eſt q i nr̃o baptiſ
mo fit iuocatio trinitatis. ¶ Scd̃o differt quãtu3

Scd̃a diña.

ad efficaciã: q aq̃ piſcine non habuit v̓tutẽ ſanati
uam ꝯtinue: ſed [ſm tẽpus.] i. determinato tẽpore
Aq̃ v̓o baptiſmi ꝯtinuã abluẽdi v̓tutẽ hẽt ſm illd̓
Zach. 13. Erit fons patẽs domui iacob: ⁊ hitãtib'
hierl̃m in ablutionẽ pctõris ⁊ menſtruate. ¶ Ter

Tertia diña.

tio quãtũ ad multitudinẽ ſanãdoꝝ: q ad motum
aque illius piſcine ſanabat tm̃ vnus: ſed ad motũ
aque baptiſmi ſanant oẽs. Nec mirũ: q v̓tus illi'
aque cũ ſit creata finita eſt: ⁊ finitũ habet effectu3.
In hac v̓o aqua virtus eſt infinita ad iſinitas ani
mas: ſi eẽnt abluẽdas. Eze. 36. Effundã ſuper uos
aquã mũdam: ⁊ mũdabimini ab oĩbus inquina
mẽtis ueſtris. ¶ Scd̃m v̓o Auguſtinũ per angelũ

Expõ Aug.

iſtũ intelligit chriſtus: ſm illud Iſa. 9. Scd̃m alia3
l̃ram. Uocabit magni cõſilij angelus. Sicut ille an
gelus ſm tẽpus deſcẽdebat in piſcinã: ita ⁊ chriſt'
ſm determinatũ tẽpus a pr̃e deſcẽdit in mũdum.
Iſa. 14. Prope eſt ut ueniat tẽpus ei' ⁊c̃. Gal. 4. At
ubi uenit plenitudo tp̃is miſit deus filiũ ſuu3 ⁊c̃.
Itẽ ſicut ille angelus nõ videbat niſi motus aque
ita etiã chriſtus ſm diuinitatẽ nõ cognoſcebatur:
Quia ſi cognouiſſent nunq̃ dñm glĩe crucifixiſ
ſent. 1. Coꝛ. 2. Nam Iſa. 40. dicit. Uere tu es deus
abſcõditus. Et ideo videbat aqua turbata: ſed a
quo turbaret nõ videbat. Quia infirmitatẽ chriſti
videntes: diuinitatẽ eius nõ cognoſcebant. Et ſicut
ille qui deſcẽdebat in piſcinã ſan' fiebat: ita ⁊ qui
humilr̃ credit in deũ paſſiue ſanat. Rom. 3. Iuſtifi
cati per fidẽ per redẽptionẽ que eſt in chriſto quẽ
ꝓpoſuit deus ꝓpitiatorẽ per fidẽ in ſanguine ipſi
us. Sanabat aũt vnus tm̃: q nullus ſanari põt ni
ſi in eccleſiaſtica vnitate. Eph. 4. Unus deus: vna fi
des: vnũ baptiſma. Ue ergo illis qui oderit vnita
tẽ. ⁊ ptes ſibi faciũt in hoibus. ¶ Cõſter cũ dicit.

¶ Erat autem quidam homo ibi triginta ⁊
octo annos habens in infirmitate ſua.

¶ Ponit infirmitatẽ. Et pͥmo ponit diuturna infir
mitas. Scd̃o oſtendit cauſa diuturne infirmitatis
ibi [Hũc cu3 vidiſſet ergo ieſus ⁊c̃.] Infirmitas diu
turna erat. [Quia hõ erat hñs. 38. annos in iſirmi
tate ſua.] Qđ ſatis pulchꝛe introducit. Hõ qui cu
rari nõ poterat a piſcina: curãdus tm̃ a chriſto: q a
quo s lex ſanare nõ poterat chriſtus ꝑfecte ſanat
ſm illud Rom. 8. Nam qđ impoſſibile erat legi in
quo infirmabat per carnẽ: mittẽs deus filiũ ſuũ in
ſilitudinem carnis peccati ⁊ de peccato dãnauit
peccatũ in carne: ut iuſtificatio legis impleret i no
bis. Ecc. 36. Innoua ſigna ⁊c̃. Cõgruit aũt iſte nu

Nũs q̃dragenari' deſigñt ꝑfectionẽ iuſtitie q̃ ꝯſiſtit in obſuanõe decẽ ꝑceptoꝝ: q̃ pdicãda ſit ꝑ 4. ptes mũdi. ex. 4. g' nũo i dcãriũ ducto ꝯſurgit nũs q̃dragenarius

merus infirmitati ad languorẽ ptinẽs magis q̃
ad ſanitatẽ. Nam ſm Auguſtinũ quadragenarius
numerus cõſecrat ad deſignãdam ꝑfectionẽ iu
ſtitie: que in obſeruatione legis cõſiſtit. Lex autẽ
in chriſtũ ꝑceptis data eſt: ⁊ predicãda erat in q̃tu
oꝛ partibus mũdi. ſ. implẽda per quatuoꝛ euange
lia ſm illud Rom. 10. Finis legis chr̃s. Quia ergo
denari' ꝑ 4ͦʳ multiplicat' ꝑuenit ad q̃dragenariũ

recte pfecta iuſtitia deſignat. Subtractis ergo duo
b' a qdragenario nũo efficiunt .38. hec aũt duo ſũt
duo pcepta charitatis qbus iplet oĩs pfecta iuſti-
tia. Et iõ hõ iſte lãguebat: qꝛ de qdragita duo mi-
nus hẽbat. i. impfectã iuſtitiã. Quia (ut dicit Mat.
22.) In his duob' pẽdet lex ꝛ pphete. ¶ Conſe-
quenter cum dicit.

¶ Hunc cum vidiſſet ieſus iacentẽ ꝛ cogno
uiſſet qꝛ iam multum tempus haberet: dicit
ei. Uis ſanus fieri?

¶ Exgrit eã diuturne ĩfirmitatis. Et pmo ponit ĩ-
terrogatio dñi. 2° rñſio lãguidi ibi [Rñdit ei lan-
guidus.] Dicit ergo [hũc.] ſ. hoĩem [cum vidiſſet ie
ſus iacẽtẽ.] Nõ ſolũ oculo corpis: ſed etiã miſerati
onis: qliter videri petebat Dauid dicẽte. Reſpice
in me dñe ꝛ miſere mei. [ꝛ cognouiſſet qꝛ multum
tẽpus hẽret.] in ĩfirmitate qd eſt ↄtra cõi chõi ꝛ in
firmi ſm illud Ecc. 10. Lãguor plixior grauat medi
cũ. [Dicit ei. Uis ſanus fieri?] nõ qſi ignorãs. Nam
ſatis ↄſtare poterat q ſanus fieri uolebat: ſꝫ ut ex-
citet deſideriũ ĩfirmi: ꝛ ut oſtẽdat patiẽtiã qui tot
annis expectauit eripi ab egritudine nõ deſiſtẽs.
ꝛ de hoc cognoſcat dignior ad ſanãdũ pſal. Uiri
liter age ꝛ cõfortet cor tuũ oẽs qui ſpatis in deo.
Excitat aũt deſideriũ: qꝛ ſtabili' tenet qd cuꝫ deſi-
derio pcipit ꝛ facilius acqrit nobis. Mat. 7. Pul-
ſate per deſideriũ: ꝛ apiet uobis. ¶ Sed notãdum
q dñs a ceteris fidẽ reqrit. Mat. 9. Creditis q poſ
ſum hoc facẽ uobis? Sed in iſto nihil tale facit. qa
illi qdẽ audierãt aliq de miraculis ieſu. Iſte autẽ
nõdũ. Et iõ fidẽ ab eo nõ reqrit niſi poſt factũ mi
raculũ. ¶ Rñſio lãguidi ponit cum dicit.

¶ Reſpondit ei lãguidus: domine hominẽ
non habeo: ut cum turbata fuerit aqua mit-
tat me in piſcinam. Duꝫ uenio enim ego ali-
us ante me deſcendit.

¶ Et duo ĩſinuat que tñ erãt diuturne ĩfirmitatis.
ſ. paupertatẽ: ꝛ debilitatẽ. Quia eni paup erat nõ po
terat hẽre hoĩem qui mitteret eũ in piſcinã. Un di-
cit [Dñe hoĩem nõ hẽo ꝛc.] Et forte ſm Criſoſto- Expõ Criſ.
mũ opinabat ſibi chõim utilẽ fore ad mittẽdũ eum
in aquã. Quia võ debilis erat ꝛ feſtinãter ire non
poterat pueniebat ab alio. Un dicit [Dum uenio
eni ego alius aũ me deſcẽdit.] Et ſic poterat dice-
re cũ Iob. 6. Ecce nõ eſt auxiliũ mihi in me. Per h
ſigñr q nõ erat aliqs hõ purus qui humanũ ge
nus ſaluare poſſet. Quia oẽs peccauerũt ꝛ egerunt
gra dei quouſqꝫ ueniret chrĩs deus ꝛ hõ per queꝫ
ſanarent. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Dicit ei ieſus. Surge tolle grabatum tuũ
ꝛ ambula.

¶ Ponit reſtitutio ſanitatis ſeu ppetratio miraculi
Et pmo ponit mãdatũ dñi. 2° obediẽtia hoĩs ibi
[Et ſtatim ſanus fact' eſt hõ ꝛc.] Precepit aũt dñs
nãe ꝛ uolũtati hoĩs. Hec eni duo ſub ptãte ei' ſunt
Nãe pcepit cũ dicit [Surge.] Nõ eni hoc uolũtati
pcepit: qꝛ hoc nõ erat in ei' ptãte: ſed nãe: qꝛ dñs
pcipiẽdo ĩmutauit dãdo ei vtutẽ qua ſurgere poſ
ſet. Uolũtati võ duo pcepit. ſ. [Tolle grabatũ tuũ
ꝛ ambula.] Et qdẽ quãtũ ad lrãm hec duo pcepit
ut oſtẽdat pfecta ſanitatẽ hoĩ reſtitutã. In oib' eni
miraculis ſm optimũ illius nãe dñs pfectũ opus
fecit. Deut. 32. dicit. Dei pfecta ſunt opa. Iſte aũt in
duob' defecerat. ſ. in virib' pprijs ſe ſuſtinere nõ
ualẽs. Un dñs cũ iacẽtẽ inuenit: ꝛ in ſubſidio alioꝝ

Un dicebat [hoĩem nõ hẽo.] Ut ergo pfecta ſani
tas inoteſceret ei qui ſe ſuſtine nõ ualebat: pcepit:
ut lectũ ſuũ tollat. Et ei qui ambulare nõ poterat:
pcepit: ut ambulet. Nihilominus tñ hec tria in iu-
ſtificatione dñs pcepit. Primo q ſurgat recedẽdo
a pctõ. Eph. 5. Surge qui dormis ꝛ exurge a mor
tuis. Scdo pcipit [Tolle grabatũ.] ſatiſfaciẽdo de
cõmiſſis. Per grabatũ eni in quo hõ regeſcit ſigñt Grabatũ in q hõ regeſcit ſignificat pctm.
pctm. Tollit ergo hõ grabatũ ſuũ qñ fert on' pe-
nitẽtie ſibi p pctõ ĩpoſitũ. Mich. 7. Irã dñi por-
tabo: qm peccaui ei. Tertio ut ambulet pficiẽdo ĩ
bono ſm illud pſal. Ibũt de vtute in vtutẽ. ¶ Se
cũdũ Augᵐ duo deficiebãt iſti lãguido. ſ. pcepta Expõ Aug.
gemine charitatis. Et iõ uolũtati que charitate p-
ficit duo mãdat. ſ. tollẽ grabatũ ꝛ ambulare. Pri-
mũ ptinet ad dilectionẽ pximi: que prior eſt ordine
faciẽdi. Scdm ad dilectionẽ dei que prior eſt ordie
pcipiẽdi. Dicit ergo quãtũ ad pmũ [Tolle graba-
tum tuũ.] q. d. qñ ĩfirmus eſ: pximus tuus ſuſtiet
te ꝛ patiẽter fouet: ut grabatus infirmũ. Ro. 14. De
bemus nos firmiores ꝛc. Qñ ergo ſanus fact' es
[Tolle grabatũ tuũ.] i. ſuſtine ꝛ ſupporta pximuꝫ
tuũ qui te ĩfirmũ portabat. Gal. 6. Alter alteri' one
ra portare. Quãtũ võ ad ſcdm dicit [ambula.] ap
propinquãdo ad deũ. Un in pſal. dicit. Ibunt de
vtute in vtutẽ. Et ſequit. Uidebit deus deoꝝ in ſy
on. Io. 12. Ambulate dũ lucẽ hẽtis. ¶ Conſ cũ dicit.

¶ Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: ꝛ ſu-
ſtulit grabatum ſuum ꝛ ambulabat.

¶ Ponit obediẽtia. Et pmo nete: qꝛ [ſtatim factus
eſt hõ ſanus.] Nec mirũ qꝛ ipſe eſt vbũ per qd ce
lũ ꝛ terra facta ſunt. pſal. Dixit ꝛ facta ſũt. Et alibi.
Uerbo dñi celi firmati ſunt. Scdo uolũtas. Et pri
mo qꝛ [ſuſtulit grabatũ ſuuꝫ.] Scdo qꝛ [ãbulabat.]
Exo. 24. Oĩa quecunqꝫ precepit dñs faciemus ꝛ
erimus obedientes ꝛc.

Rat aũt ſabbatum in die illo. LE. II. 5. c.

[E]Poſito miraculo viſibili per
qd oſtendit virt' chri
ſti ad reparãdã vitã ſpũalẽ. hic ponit
occaſio doctrine chriſti: que qdẽ occa-
ſio ſumit ex pſecutione iudeoꝝ cõtra chrĩm mota
Cuius qdẽ pſecutionis duplex cauſa fuit ex par-
te iudeoꝝ inuidẽtiũ chriſto. Prima qdẽ cõparatio
pietatis. Secũda võ doctrina ueritatis ibi [Ieſus
aũt rñdit eis. Pater meus uſqꝫ mõ opat ꝛc.] Cir-
ca primũ tria facit. Primo pmittit occaſio pſecuti
onis. Secũdo ponit calũnia illata cõtra curatũ ibi
[Dicebãt ergo iudei illi qui ſanus ꝛc.] Tertio po-
nit calũnia illata ↄtra chrĩm ibi [Interrogauerunt
eũ. Quis eſt ille ꝛc.] ¶ Occaſio aũt pſecutionis in
ducte ↄtra chrĩm ſumit ex eo q ſabbato curauit. ꝛ
iõ dicit euãgeliſta. [Erat aũt ſabbatuꝫ in die illa.]
qñ miraculũ fecit ieſus: qñ grabatuꝫ tollere iuſſit.
¶ Aſſignat aũt triplex rõ qre dñs in ſabbato opa Triplex rõ q re chriſt' i ſabbato operat. p' Ambroſiũ.
ri incepit. ¶ Una ab Ambroſio ſup lucã. Chriſt'
enim ad hoc uenit: ut opus creationis. ſ. hoĩem de
formatũ repararet. Unde aũt incipere debebat ubi
actor in creatione opus ↄſumatum creauerat: hoc
aũt fuit in die ſabbati (ut dicitur Geñ. p.) Et ideo
ut chriſtus oſtenderet ſe reparatorem totius cre-
ature incepit in ſabbato. ¶ Alia ratio eſt: quia di-
es ſabbati celebratur a iudeis in memoriam pri- Bede ratio.
me creationis. Chriſtus autem uenit ut quaſi no-
uã creaturam faceret: ſm illud Galat. ultimo. In

chriſto ieſu neqꝫ circũciſio: neqꝫ ꝓputiũ aliqḋ ua-let: ſed noua creatura: ⁊ noua creatio per grãꝫ q̄ fit per ſpũm ſanctũ ſm̄ illud pſal. Emitte ſpũm tuuꝫ ⁊ creabunẗ: ⁊ renouabis faciẽ terre. Uolens ergo chr̄s oſtẽdẽ ꝑ eũ recreationẽ fieri in ſabbato opa-tur. Iac. i. Ut ſimus initiũ aliqḋ creature. ⸿ Tertia rō eſt ut oſtẽderet ſe facturũ qḋ lex facere non poterat. Rom. 8. Nam qḋ impoſſibile erat legi in quo infirmabaẗ per carnẽ: miſit deus filiũ ſuuꝫ ⁊c̄. ⁊ ĩ. Ut iuſtificatio legis impleret in nobis. Iudei aũt nihil opabanẗ in ſabbato: in figura ꝙ quedaꝫ que erãt ſabbati cõſumanda erãt: que per legẽ fie-ri non poterãt. Et hoc patet in q̄tuor que deus er-ga diem ſabbati ordinauit. Nam diem ſabbati ſã-ctificauit: diẽ ſabbati bñdixit. In eo opa ſua con-ſumauit: ⁊ in eo requieuit. Que qdẽ lex facẽ nõ po-tuit. Nam ſcificare non poterat. Uñ pſal. dicebat. Saluũ me fac dñe qm̄ defecit ſanctus. Neqꝫ etiam bñdicere: quinimo qui ſunt ex opibus legis ſub maledicto ſunt: ut dicit Gal. 3. Neqꝫ cõſumare ⁊ ꝑficere: qꝛ neminẽ ad ꝑfectum adduxit lex. Heb. 7. Nec etiam ꝑfectã quietem ꝑſtare. Quia (ut dicit Hebreoꝝ. 4.) Nam ſi eis ieſus requiem ꝑſtitiſſet: nunq̄ꝫ de alia loqueret. Hec ergo que lex facere nõ potuit chriſtus fecit. Ipſum enim populũ ſcificauit per paſſionẽ. Heb. 10. Ieſus ut per ſuũ ſanguinẽ ſancti-ficaret populũ ⁊c̄. Ipſe bñdixit per grẽ infuſioneꝫ Ephe. 1. Bñdictus deus pater dñi nr̄i ieſu chriſti: q bñdixit nos in omni bñdictione ſpũali in celeſti-bus impfecte ⁊c̄. Ipſe cõſumauit iuſtitie inſtructi-onem. Mat. 5. Eſtote ꝑfecti ſicut ⁊ pater celeſtis ꝑ-fectus eſt. Ipſe introduxit in uerã requiem. Heb. 4. Nos qui credidim⁹ ingrediemur in requieꝫ ⁊c̄. Ip-ſi ergo cõpetit in die ſabbati opari: q que ad ſab-bati ꝑtinet ꝑficere põt a qbus lex impotẽs quie-ſcebat. ⸿ Conſequẽter ponit calũniam illatam cõ-tra curatum cum dicit.

⸿ Dicebant ergo iudei illi qui ſanatus fue-rat. Sabbatum eſt: non licet tibi tollere gra-batum tuum.

⸿ Et ꝑmo poniẗ calũnie cõtra curatũ illatio. Scđo ſubdiẗ curati excuſatio ibi [Rñdit eis. Qui me ſa-num fecit ⁊c̄.] Calũniã aũt inferũt cõtra iſtum de hoc ꝙ in ſabbato grabatũ portat: ſed nõ de cura-tione. Uñ dicũt [Sabbatũ eſt: nõ licet tibi tollere grabatũ tuũ.] Cuius rō multiplex põt aſſignari.

Prima rō. ⸿ Una qꝛ iudei frequẽter chriſto de curatione in die ſabbati calũniã inferẽtes cõfutati erãt a chriſto per hoc ꝙ ipſi etiã iumẽta de puteo in die ſabbati eruebãt ⁊ ſaluabãt. (ut habeẗ Luc. 14.) Et ideo de curatione tanq̄ꝫ de re utili ⁊ neceſſaria tacẽt. de por-tatione ṽo lecti que nõ neceſſaria uidebaẗ calũniã-tur. q. d. Si ſanitas nõ erat deferẽda qd erat neceſ-ſariũ lectuꝫ portare: ſeu portari ꝑcipe? ⸿ Alia rō

Scđa ratio. eſt: qꝛ dñs dixerat ꝯtra eos ꝯcludẽs: ꝙ licet ſabba-to bñ facere. Et ideo qꝛ curari nõ eſt bñ facere: ſed

Tertia ratio. bñ pati: curatũ potius q̄ꝫ curãtẽ calũniant. ⸿ Ter-tia rō eſt: qꝛ hoc in lege uideẗ ꝓhibitũ eſſe iudeis: ne aliqd in die ſabbati opent: ſpãliter cum porta-tio onerũ in die ſabbati ꝓhibeaẗ. Hiere. 7. Ne por-tetis onera in die ſabbati. Et ideo ſpãliter calũnia-ti ſunt portationẽ in die ſabbati (utpote dicto pro-phete ꝯtrariam.) Sed hoc tñ mãdatũ ꝓphete myſti-cum eſt. Nam per onera nõ portãda itẽdebat eos inducere ut in die ſabbati requieſcerẽt ab oneribus pctoꝝ. de qbus dicit in pſal. Iniquitates mee ſicut onus graue grauate ſunt ſup me. Uñ qꝛ iam erat tẽpus ſoluẽdi figuras occultas: mãdat chriſt⁹ iſti grabatũ tollere. i. ꝓximũ in infirmitate ſuſtẽtare ſꝫ illud Gal. 6. Alter alterius onera portate: ⁊ ſic adim-plebitis legẽ chr̄i. ⸿ Conſequẽter ponitur excuſa-tio curati cum ſubditur.

⸿ Reſpondit eis. Qui me ſanuꝫ fecit ille mi-hi dixit: tolle grabatum tuum ⁊ ambula.

⸿ Et qdẽ prudẽter ſe excuſat. Tunc q̄ꝫ enim adeo ꝓ-baẗ bene doctrina eẽ diuinitus ſicut per oſtẽſionẽ miraculoꝝ: que nõ niſi diuinit⁹ fieri poſſit. Mat. ult⁹. Illi aũt ꝓfecti ꝑdicauerũt ubiq̄ꝫ dñ̄o coopan-te: ⁊ ſermonẽ cõfirmãte ſequẽtibus ſignis. Et ideo iſte auctorẽ ſanitatis ſue calũniãtib⁹ obijciebat di-cẽs. [Qui me ſaluũ fecit ⁊c̄.] q. d. Uos dicitis ꝓhi-bitũ eẽ ne onus porteẗ in ſabbato: ⁊ hoc auc̄te di-uina. Sed mihi eadẽ auc̄te eſt impoſitũ: ut tollam grabatũ. Nam [ille qui me ſaluũ fecit.] ⁊ ꝑ ſanita-tẽ reſtitutã ſe diuinã ṽtutẽ hẽre oſtẽdit [mihi di-xit. Tolle grabatũ tuũ ⁊c̄.] Et iõ mãdatis ei⁹ q tan-te eſt ṽtutis: ⁊ qui mihi tale bñficiũ ꝯtulit merito teneor obedire. pſal. In eternũ nõ obliuiſcar iuſti-ficationes tuas: qꝛ in ipſis uiuificaſti me. ⸿ Con-ſequenter cum dicit.

⸿ Interrogauerunt ergo eum. Quis eſt ille homo qui dixit tibi: tolle grabatum tuum ⁊ ambula? Is autem qui ſanus fuerat effect⁹ neſciebat quis eſſet. Ieſus enim declinauit a turba conſtituta in loco.

⸿ Quia curatũ hoiem calũniari nõ poterãt chriſti curationẽ calũniari nituntẗ (per hũc enim ſe excuſa-uerat hõ ille.) Et qꝛ eum determinate qs eẽt nõ in-dicauerat: maligne interrogabãt ab eo quis eſſet. Et ideo circa hoc ꝑmo agiẗ de chr̄i inquiſitione. Se-cũdo de eius inuẽtione ibi [Poſtea inuenit eũ ieſus.] Tertio de eius ꝑſecutione ibi [ꝓpterea ꝑſequebã-tur iudei ieſum.] Circa primũ tria ponunẗ. ſ. iudeo-rum inquiſitio: curati ignorãtia: ⁊ ignorãtie cauſa. Quãtũ ad ꝑmũ dicit [Interrogabãt ergo euꝫ iu-dei.] ſ. nõ bona intẽtione: ut ꝓficiãt: ſed maligno aĩo ut ꝑſequanẗ ⁊ ꝑdãt. j. 8. Queretis me ⁊ in pec-cato ueſtro moriemini. Et hãc eoꝝ malitiã eoꝝ ṽ-ba manifeſtãt. Cũ eniꝫ dñs ⁊ ſanari lãguidũ ⁊ gra-batũ tolli iuſſerit: ꝑmũ diuine ṽtutis oſtẽſiuũ: ⁊ ir-refragabile ſignũ ſubticeẗ. Aliud qḋ ꝯtra legeꝫ ui-deẗ replicãt dicẽtes. [Quis eſt ille hõ qui dixit ti-bi. Tolle grabatũ tuũ ⁊ ambula?] Eccl̄. 11. Bona in mala ꝯuertẽs inſidiaẗ ⁊ in electis iponit. i. imponẽ nitiẗ maculã. Quãtũ ad ſcđm dicit [Qui aũt ſan⁹ factus fuerat neſciebat ⁊c̄.] Sanus iſte ſignificat fi-deles per grãm chr̄i ſanatos. Ephe. 2. Gratia ſalua-ti eſtis: qui qdẽ neſciũt chr̄m qs eſt: ſed effectuꝫ tñ eius cognoſcũt. 2ᵃ Coꝝ. 5. Quãdiu ſum⁹ in corpe ꝑegrinamur a dñ̄o. per fidẽ enim ambulam⁹ ⁊ nõ per ſpẽm. Sed tũc cognoſcemus chr̄m qs eſt: qñ uidebimus eũ ſicuti eſt. i. Io. 3. Huius aũt ignorã-tie cãm aſſignat quãtũ ad tria cũ dicit [Ieſus autẽ declinauit a turba ꝯſtituta in loco.] Qḋ qdẽ cãm habet lr̄alem ⁊ myſticã. Lr̄alem qdem quãtuꝫ ad

Expō lr̄alis. duo. Primo ut daret nobis exẽplũ occultãdi opa nr̄a bona: ⁊ nõ querẽdi in eis hoium fauorẽ ſm̄ il-lud Mat. 6. Attendite ne iuſtitiã ueſtram faciatis coram hominibus. Secũdo ut declinemus ⁊ fugi-amus oculos inuidoꝝ ab oĩbus opibus nr̄is: ⁊

ex hoc eoꝝ inuidia creſcat. Ecc. 8. Ne ꝯtra faciem
ſtes ꝯtumelioſi: ne ſedeat quaſi inſidiatoꝛ oꝛi tuo.

Expõ myſtica.

℄ Myſticã vᵒ quãtũ ad duo. Primo ut det itelli
gere ꝙ chꝛs nõ de facili inuenit in hoium multitu
dine: ꝛ in turbine curarũ tp̃aliũ: ſed in ſpũali ſecre
to. Oſee. 2. Ducã eã in ſolitudinẽ: ꝛ ibi loq̃r ad coꝛ
eius. Nã v̓ba ſapiẽtũ audiunt in ſilẽtio (ut dꝛ Ec
cl. 9.) Scdõ ut iſinuet ꝙ chꝛs debebat declinare a
iudeis ad gẽtes. Iſa. 8. Abſcõdit faciẽ ſuã parũper
a iacob. i. ſubtraxit v̓itatis ſue notitiã a pp̃lo iude
oꝛũ. ℄ Cõſequẽter agit de iuẽtione chꝛi cũ dicit.

℄ Poſtea inuenit eum ieſus in templo: ꝛ di-
xit illi. Ecce ſanus factus es: iam noli pecca
re: ne deterius tibi aliquid contingat. Abijt
ille homo: ꝛ nunciauit iudeis: qꝛ ieſus eſſet
qui fecit eum ſanum.

℄ Et p̃ dicit ꝙ inuenit. 2ᵒ iſinuat ꝙ inuentus docet. 3ᵒ
ꝙ poſt doctrinã manifeſtat. Quãtũ ad inuẽtionez

Chꝛs nõ inue-
nit niſi prius
inueniat.

duo ponit. ſ. modũ inueniẽdi: ꝛ locũ. Modus q̃dez
eſt mirabilis. Quia nõ inuenit niſi inueniat. Un̄ dic
[Poſtea.] i. ꝑ que dicta ſunt. [inuenit eũ ieſus.] Nam
hõ ſua v̓tute chꝛm inuenire nõ põt: niſi ei ſe chꝛs p̄
ſentet. Un̄ et pſal. dicebat. Requ̇re ſeruũ tuũ. Sap. 6
Pꝛeoccupat eos qui ſe ꝯcupiſcũt. Locus aũt in q̇
inuenit chꝛs eſt uenerabilis. Quia in tẽplo ſm illud
pſal. Dñs in tẽplo ſcõ ſuo. (Nã ꝛ mr̃ eius in tẽplo
eũ inuenit. Luc. 2.) Et hoc qꝛ in his que p̃ris ſui ſr̃
oportebat eũ eẽ. In q̇ dat nob̃ intelligi ꝙ curatꝰ iſte
nõ ad uanitatẽ: ſed ad religiõis ſtudiũ ꝯuerſus tẽ-

Si q̇s ad ꝯdi
toris cognitio-
nẽ uenire uult
fugiẽda ẽ tur
ba prauoꝝ ef
fectuũ ꝛ decli
nãda ſi malo
rũ ꝯuẽticula ꝛ
fugiẽdũ ad tẽ
plũ coꝛdis ſui

plũ frequẽtãs: in ipſo chꝛm cognoſcat. Quia ſi ad
ꝯditoris cognitionẽ uenire uolumꝰ: fugiẽda ẽ tur
ba etiã prauoꝝ effectuũ: ꝛ declinãda ſunt malorũ
ꝯuẽticula: ꝛ fugiẽdũ eſt ad tẽplũ coꝛdis nr̃i: q̇d de
us inuiſere ꝛ ihabitare dignat. ℄ Cõnter iuẽtꝰ do-
cet. Un̄ [ꝛ dixit illi. Ecce ſanus ꝛc̃.] Ubi p̄mo com
memorat ipẽſum bñficiũ. Scdõ ꝓponit ſanũ ꝯſi
liũ. Tertio oſtẽdit imminẽs ꝑiculũ. Sed bñficiuz eſt
admirabile. Quia ſubita reſtitutio ſanitatis. Un̄
dꝛ [Ecce iã ſanus factꝰ ꝛc̃.] Et iõ ſemꝑ opz in me-
moria teneri: ſm illud Iſa. 63. Miſerationũ dñi re
coꝛdaboꝛ. ℄ Cõſiliũ vᵒ utile. Quia [iã amplꝰ no-
li peccare.] Ecc. 21. Fili peccaſti: ne adijcias iterum.

Queſtio.

℄ Quare dñs iſti paralitico ꝛ alijs q̇buſdam ab eo

Reſponſio.

curatis mẽtionẽ facit de pctis: ꝛ nõ alijs? ℄ Iõ. ſ.
ut oſtẽdat per hoc ifirmitates aliq̇bꝰ p̄oꝛibꝰ pctis
ꝓuenire: ſm illud pᵉ Coꝛ. 11. Iõ multi ifirmi ꝛ i-
firmi: ꝛ doꝛmiũt multi. Per q̇d etiã ſe eẽ deũ oſtẽ-
dit pctã ꝛ occulta coꝛdiũ manifeſtãs. Pꝛouerb. 15.
Infernꝰ ꝛ ꝑditio corã illo: quãto magis coꝛda fili
oꝛũ hoium? Iſtis ergo ſolis mẽtionẽ de pctis facit
ꝛ nõ alijs ab eo curatis: qꝛ nõ oẽs ifirmitates pro
pter pctã p̄oꝛa ꝓueniũt. Sed quedã ex nãli diſpõ
ne. Quedã ꝓpt̃ ꝓbationẽ: ſicut in iob. Uel de iſtis
tñ mẽtionẽ fecit: qꝛ magis p̄parati erant ad coꝛre-
ctionẽ. Pꝛouer. 9. Noli arguere deriſorẽ: ne oderit te
Argue ſapiẽtẽ ꝛ diliget te. Uel in iſtis oibꝰ alijs h̃
mãdauit. ℄ Periculũ aũt iminẽs erat terribile. vñ
dicit [Ne deteriꝰ tibi aliq̇d ꝯtingat.] Q̇d q̇dẽ 2ᵉ in
telligi põt ſm duo que in iſto p̄ceſſerũt. Pꝛio enĩz
punitꝰ fuit per ꝓlixũ moꝛbũ. 2ᵒ ꝯſecutꝰ fuit magnũ
bñficiũ. Et iõ ad utrũq̧ referri põt q̇d dicit. Ad p̄
mũ q̇dẽ: qꝛ cũ aliq̇s pro pctõ punit: ꝛ ex ipa pena
a pctõ nõ retrahit: iuſtũ eſt ut grauiꝰ puniat. Et iõ
dicit [Noli amplius peccare.] qꝛ ſi peccaueris [de-
teriꝰ tibi ꝯtinget.] Hiere. 2. Fruſtra ꝑcuſſi filios no-
ſtros: diſciplinã nõ receꝑunt. Ad ſcdm vᵒ: qꝛ qui
poſt bñficia recepta ad pctã ꝓlabit: grauiori ſup-
plicio reus efficit ꝓpter igratitudinẽ ſm illud. 2.
Petri. 2. Melꝰ erat eis viã v̓itatis nõ agnoſcẽ: q̃z
poſt agnitionẽ retroꝛſum ꝯuerti. Silr̃ etiã: qꝛ poſt
q̃z hõ ad pctũ ſemel redierit faciliꝰ peccat: ſm illõ
Mat. 12. Fiũt nouiſſima hoīs illius peioꝛa p̄oꝛibꝰ
Hiere. 2. A ſeculo fregiſti iugũ: rupiſti vinculũ: dixi
ſti nõ ſeruiã. ℄ Cõſequẽter ponit inuẽti manife-
ſtatio cũ ſubdit [Abijt ille hõ ꝛ nũciauit ꝛc̃.] Et ſ3
quoſdã poſſet itelligi (ut Criſ. dicit.) ꝙ ex malitia
manifeſtaſſet eũ. Sed hoc nõ videt ꝓbabile. ſ. ꝙ
poſt tãtũ bñficiũ ita igratꝰ eẽt. [Nũciauit ḡ iudeis
qꝛ ieſus eẽt qui fecit eũ ſanũ.] Ut manifeſtaret chꝛi
v̓tutẽ ad ſanãdũ. pſal. Uenite ꝛ narrabo quãta fe-
cit dñs aie mee. Et hoc pz: qꝛ illi interrogauerunt
eũ: q̇s iuſſerit grabatũ tolle. Iſte aũt annunciauit
eis ꝙ [ieſus fecerit eũ ſanũ.] ℄ Cõnter eum dicit.

℄ Propterea perſequebantur iudei ieſum:
quia hec faciebat in ſabbato.

℄ Ponit̃ ꝑſecutio ꝯtra chꝛm: que eſt ꝑꝑ q̇dã opꝰ
pietatis in ſabbato exhibitũ. vñ dicit [Propterea
ꝑſequebant iudei ieſum ꝛc̃.] pſal. Pꝛincipes perſe
cuti ſunt me gratis. ℄ Cõſequẽter eum dicit.

℄ Ieſus autem reſpondit eis. Pater meus
uſq̧ modo operatur: ꝛ ego operoꝛ.

℄ Ponit ſcdã cã ꝑſecutionis que ſumit ex doctrĩa
Et p̃ ponit doctrina v̓itatis. 2ᵒ ꝑſecutio iudaice p̄
uitatis ibi [Propterea ergo magis querebãt ꝛc̃.] Do-
ctrinã aũt v̓itatis ꝓponit dñs excuſando ſe de ſo-
lutione ſabbati. ℄ Sed notãdũ eſt ꝙ dñs de hu-
ius ſolutione aliq̃n q̇dẽ excuſauit ſe: aliq̃n diſci-
pulos ſuos. Et diſcipulos q̇dez. Quia hoies puri
erãt: excuſauit per ſilitudinẽ hoium. ſ. per exẽpluz
ſacerdotuz qui oꝑabant in tẽplo in die ſabbati: ꝛ
ſabbatũ nõ ſoluebãt. Et Dauid qui ſub Achime-
lech ſacerdote in die ſabbati a facie ſaulis fugiẽs
panes ꝓpoſitionis accepit de tẽplo (ut h̃r Mat.
12.) Se vᵒ qꝛ hõ erat ꝛ deus: aliq̃n per ſilitudinez
hoium excuſauit a ſolutione ſabbi. Luc. 14. Quis
ueſtrũ ſi ceciderit bos aut aſinus ſuus in puteum:
nõ ꝯtinuo extrahet eũ die ſabbati? Aliq̃n vᵒ ꝛ p̄
cipue in hoc loco excuſat ſe per ſilitudinem dei di
cẽs [Pr̃ meꝰ uſq̧ mõ oꝑat ꝛ ego oꝑoꝛ.] q. d. nolite
putare ꝙ ſabbato ita requieuerit pr̃ meus: ut ex illo
nõ oꝑet. Sed ſicut ipſe ꝛ nũc ſine labore oꝑat: ita
ꝛ ego oꝑoꝛ. In quo excludit falſum intellectũ iu-

Iudeoꝝ fal
ſus excludit i-
tellect⁹ q ſe deo
uolẽtes cõfoꝛ
mari i die ſab
bati nihil ope
rantur.

deoꝝ: qui uolẽtes cõfoꝛmari deo: nihil in die ſab-
bati oꝑant: ac ſi deus ipſo die oĩno deſtiterit oꝑa-
ri. Et q̇dẽ lz i ſabbato requieuerit a nouis creaturis
cõdẽdis: nihilominus tñ ſemꝑ ꝛ ꝯtinue uſq̧ mo-
do oꝑat creaturas in eẽ cõſeruãdo. Un̄ ꝛ ſignan-

Deꝰ lz i ſabbᵒ
requieuit a no-
uis ꝯdẽdis cre
aturis: nihilo
minꝰ tñ ſꝑ ꝛ ꝯ
tinue oꝑat cre
aturas in eẽ
conſeruando

ter v̓bo requietionis Moyſes eſt v̓ſus poſt oꝑa dei
a q̇bus cõdendis requieuit: ut ſignaret ſpũalẽ requiez
quã deus exẽplo gens ſue fidelibus poſtea q̃ bo
na fecerũt oꝑa achana ſignificatione pollicebatur
Un̄ dici põt illud mãdatũ in vmbꝛa futuri fuiſſe p̄
ceptũ. Signãter aũt dicit [Uſq̧ nũc oꝑat.] Nõ au
tez oꝑatus eſt: ut deſignet ꝯtinuationẽ diuini ope
ris. Nam poſſent imaginari deũ eẽ cauſam mũdi:
ſicut artifex eſt cauſa domus quãtũ ad fieri tñ: ut
ſicut domus manet etiã ceſſante oꝑatione artifi-
cis: ita ꝛ mũdus ſubſiſtere poſſet in fluxu diuino

Deꝰ ita ẽ cã oĩ
uz rerũ ꝙ ẽ cã
ſubſiſtẽdi oĩũ

ceſſante. Sed ſm Augᵐ deus ita eſt cauſa omniuz
creaturarũ: ꝙ ſit etiã cauſa ſubſiſtẽdi. Quia ſi eius

Ita ꝙ ſi eiꝰ po[t]ẽ[tia] ad mom[en]tũ ceſſaret: ſimul et illarũ ceſſarẽt ſp[eci]es: quas nũ continet.

potẽtia ad momẽtũ ceſſaret: ſimul ⁊ illarũ ceſſarent ſpẽs oẽs q̃s nũ cõtinet. ſicut ſi diceré ꝙ aer tamdiu illuminat̃ q̃diu lumẽ ſolis manet in ipſo. Cuiꝰ r͂o. dẽ rõ eſt. Quia ea que cãm bñt quãtũ ad fieri ſolũ ceſſante cã ſubſiſtere pñt. Ea võ que non ſolũ fieri ſed etiã ſubſiſtẽtie cãm bñt continua ↄſeruatione cãe indigẽt. Excludit etiã per hoc qõ dicit[Pater meus uſq; mõ opatur.] Opinionẽ quorũdã dicẽtiũ ꝙ deus mediãtibus ſcðis cauſis res producit qõ eſt ↄtra illud Iſa. 26. Oĩa opa nr̃a opatus es in nobis dñe. [Sicut ergo pr̃ meus] in pñcipio i[n]ſtituẽdo nãm [uſq; mõ opat̃.] eadẽ operatione ipſam cõtinendo: ⁊ cõſeruãdo [⁊ ego operor.] Quia ſuũ pr̃is uerbũ: per qõ oĩa operat̃. Geñ. p. Dixit ieſus: fiat lux. Un̄ ſicut p̃mã inſtitutionẽ rerũ per uerbum opatus eſt: ita ⁊ ipſarũ ↄſeruationẽ: ⁊ ſicut ſi ipſe [uſq; mõ opat̃ ⁊ ego operor.] q̃ſ ſum uerbuʒ patris: per qõ oĩa fiũt ⁊ ↄſeruant̃. ¶ Coñr cũ dic.

Opĩo q̃rũdã dicẽtiũ deum mediãtibꝰ cãis ſcðis res producere.

¶ Propterea ergo magis querebant euʒ iudei interficere: q̃ non ſolũ ſoluebat ſabbatũ ſed ⁊ patrem ſuũ dicebat deum: equalem ſe faciens deo.

¶ Ponit̃ perſecutio ex doctrĩa ↄueniẽs: q̃ ꝓpter ipſam doctrinã [iudei magis.] i. auidiori aĩo feruẽtiori ʒelo [querebãt eũ iterficere.] Duo enĩ crimina in lege morte punita fuerũt. ſ. crimẽ ſolutionis ſabbati. Un̄ ille qui collegit ligna i ſabbato lapidatꝰ eſt. Numeri. 15. Et crime blaſphemie. Un̄ dr̃ Leuit. 23. Educ blaſphemum extra caſtra ⁊ lapidet eum oĩs multitudo filiorꝫ iſrael. Blaſphemiam aũt iſti reputabãt ꝙ hõ diceret ſe eẽ deũ. Infra. 10. De bono ope nõ lapidamus te: ſʒ de blaſphemia. Quia hõ cũ ſis ⁊c. ⁊ hec duo crimina imponebãt chr̃o. Unũ. ſ. q̃ ſoluebat ſabbatũ. Aliũ q̃ dicebat ſe eq̃lẽ deo. Un̄ dicit: ꝙ iõ [querebãt eũ occidere: q̃ nõ ſolũ ſoluebat ſabbatũ: ſed etiã pr̃emſuũ dicebat deum.] Sed q̃ etiã alij iuſti deũ p̃r̃eʒ ſuũ dicũt. Hie. 3. Patrẽ uocabis me. Iõ nõ ſolũ dicũt pr̃em ſuũ dicebat deũ: ſed addũt qõ ptinet ad blaſphemiam [equalẽ ſe faciẽs deo.] Qõ ex hoc colligũt: qõ dixit pr̃ meus opat̃ ⁊ ego operor. Deũ pr̃em ſuũ dicit ut det intelligere ꝙ pater eius eſt per nãm. Aliorũ aũt per adoptionẽ ſm quẽ modũ loquit̃ i. Uado ad pr̃em meũ. ſ. per nãm: ⁊ pr̃m ueſtrũ. ſ. p graʒ. Itẽ ad ſimilitudinẽ eius ſe opari dicit ſoluẽs per hoc calumniã iudeorꝫ de ſolutiõe ſabbati. Que nõ eſſet ↄueniẽs excuſatio: niſi eq̃lis auctis eẽt in operãdo cuʒ deo. Et iõ dicũt ꝙ fecit ſe eq̃lẽ deo. ¶ Et quidẽ magna eſt Arrianorꝫ cecitas: qui in uerbis dñi nõ pñt intelligere que iudei intelligunt dicentes chr̃m deo pr̃e minorem eẽ. Sed Arriani dicũt ꝙ chr̃s non fecit ſe eq̃lem deo ſed iudei hoc ſuſpicabant̃. Sed per ea que dicta ſunt in ipſo textu aliter etiã manifeſtũ eſt. Nã euãgeliſta dicit ꝙ iudei pſequebant̃ chr̃ʒ q̃ ſoluebat ſabbatũ: ⁊ q̃ dicebat patrem ſuũ deũ: ⁊ q̃ faciebat ſe eq̃leʒ deo. Aut ergo chr̃s eſt mẽdax aut eſt eq̃lis deo. Sʒ ſi eſt eq̃lis deo: ergo chr̃s deus eſt per nãm. Dicit autẽ euãgeliſta [ſe equalẽ faciẽs deo.] Nõ ꝙ ip̃e ſe equalẽ deo faceret: q̃ per eternã gñationẽ equalis erat deo: ſʒ ſm intẽtionẽ iudeorꝫ loquẽs. qui nõ credẽtes chr̃iſtuʒ eẽ filiũ dei per nãm itellexerũt ex uerbis eius. ꝙ ſe diceret dei filiũ: q̃ſi uolẽs ſe equalẽ deo facere cũ tñ hoc eũ eẽ nõ crederẽt. i. Tu hõ cũ ſis facis te ipſuʒ deuʒ. i. dicis te eẽ deum: qõ iterp̃tat̃ ac ſi tu

Error Arrianorꝫ q dicunt chr̃m eẽ pr̃e minorem.

ipſe facias teipſum deum.

REſpondit itaq; ieſus ⁊ dixit eis. Amen amen dico uobis: non poteſt filius a ſe facere quicq;: niſi qõ viderit patrem facientem.

LEC.III.

Hic Tradit doctrinã de ptãte viuificatiua. Et p̃mo ponit̃ ipſa doctrina. Secũdo ↄfirmatio eius ibi [Si ego teſtimoniũ ⁊c.] Circa primum duo facit. Primo ꝓponit doctrinã eius de ptãte viuificatiua in cõi. Secũdo i ſpãli ibi [Et maiora his demõ.] Circa primũ tria facit. Primo inſinuat poteſtatis ſue originẽ. Secũdo ipſius ptãtis magnitudinẽ ibi [Quecũq; enĩ ille fecerit ⁊c.] Tertio aſſignat utriuſq; rõnẽ ibi [Pater enĩ diligit filiũ.] Cõſiderandũ aũt circa primũ ꝙ Arriani ex his v̄bis que hic dñs dicit [Non põt filius a ſe facere q̃cq; ⁊c.] Errorẽ ſuũ ↄfirmare nitunt̃. ſ. ꝙ filiꝰ minor ſit pr̃e. Quia enĩ ſm ꝙ euãgeliſta dixit iudei pſeq̃bãtur chr̃m: q̃ faciebat ſe equalẽ deo. Qõ vidẽs dominus iudeos ex hoc moueri uolens hoc excludẽ (ut Arriani dicũt) talia uerba ſubiũxit: ut ſe equalẽ pr̃i nõ eſſe mõſtraret dicẽs [Amẽ amen dico uobis. Nõ põt filius a ſe facere q̃cq;: niſi qõ viderit pr̃em facientẽ.] Quaſi dicat nõ itelligatis me per hoc qõ dixi. Pater meus opatur: ⁊ ego opor. Sic opari ꝙ ego ſim ei equalis: q̃ nõ poſſum facere a meipſo [Quia ergo filius nõ põt facere quicq;: niſi qõ viderit pr̃em facienteʒ.] Utiq; minor eſt pr̃e (ut ipſi dicunt.) ¶ Sed hic intellcꝰ falſus eſt: ⁊ erroneus. Quia ſi filius nõ eſſet eq̃lis pr̃i: tũc nõ eẽt filius idem cũ pr̃e: qõ eſt cõtra illud. i. 10. Ego ⁊ pr̃ vnum ſumus. (Nã equalitas attendit̃ ſm magnitudinẽ que in diuinis eſt ipſa eſſentia.) Un̄ ſi eſſet patri inequalis differet ab eo ſʒ eſſentiã. ¶ Ad uerũ aũt huius intellectuʒ ſciendũ eſt ꝙ in his que i filio minorationẽ importare vident̃ poſſet dici ab aliquibꝰ hec de chr̃o dicta eſſe ſm nãm aſſumptaʒ ſicut dicit̃. i. 14. Pater maior me eſt. Un̄ ſm hoc uellẽt dicere: ꝙ hoc qõ dñs dicit [Non poteſt filius a ſe facere quicq;.] Hoc intelligendum eſt de filio ſm nãm aſſumptã. Qõ quideʒ ſtare non poteſt: q̃ ſʒ hoc oporteret dicere ꝙ oĩa que filꝰ dei fecit in natura aſſumpta: pater aũt euʒ feciſſet: puta ꝙ ſiccis pedibus ſuper mare ambulaſſet: ſicut chr̃s ambulauit. Alias nõ diceret [Niſi qõ viderit pr̃em facienteʒ.] Sed ſi dicatur ꝙ quecũq; chr̃s in carne fecit: etiã ⁊ deus pater fecit inq̃ntum in eo pater operat̃ ſm illud. i. 14. Pater autẽ in me manens ipſe facit opera. Ut ſit ſenſus [Non põt filius a ſe facere q̃cq;: niſi qõ viderit patrẽ facientẽ] in ſeipſo. Sed nec hoc ſtare põt: q̃ ſm hoc ea que ſequuntur nõ poſſent ei adaptari. ſ. quecũq; ille fecerit h̄ ⁊ filꝰ ſilr̃ facit. Nunq̃ enim ſm nãm aſſumptam filius creauit mundũ: ſicut ⁊ pater creauit. Non ergo ad naturaʒ aſſumptam referendũ eſt qõ dicit̃. Scðʒ Augꝰ autem alius modus eſt intelligendi ea que vident̃ in filio minorationẽ iportare: ſʒ non iportent: ut. ſ. referantur ad originẽ filij a pr̃e. Quia ſʒ filius ſit eq̃lis patri per oĩa: tñ hoc ipm habet a pr̃e per eternam gñationem: ſed pater a nullo habet cũ ſit ingenitus. Unde ſm hoc continuat̃ ſic. Quid ſcandaliʒati eſtis: quia patrẽ meum dixi deuʒ: ⁊ q̃ equalem me feci deo [Amẽ amẽ dico uobis: nõ poteſt filius a ſeipſo facere quicq;.] Quaſi dicat. Ita ſum equalis patri. Ut ab illo ſim: nõ ille a me. Et q̃q;d

Arriani errorem ſuũ ex his v̄bis ↄfirmare nituntur.

Exprobratio erroris Arrianorum.

Filꝰ ſm nãm aſſũptã nunq; mundum creauit.

ego habeo: ut faciã eſt mihi a patre. Scd̃m hũc er
go modũ in his uerbis fit mẽtio de ꝑtãte filij ꝑ h̃
uerbũ põt. Et de eius oꝑatione per hoc v̓buȝ facẽ.
Et iõ utrũꝗ põt hic itelligi: ut .ſ. oſtẽdat̃ pmo deri
uatio ꝑtãtis filij a pr̃e. Scdo v̓o ut oñdat̃ ꝯformi
tas oꝑationis filij ad oꝑationẽ pr̃is. ℭ Quãtũ ad

Expõ Hyla.

pmũ expõit Hylarius h̃ mõ. ſupra dñs dixit ſe eẽ
eq̃lẽ prĩ. Sed aliqui heretici ꝑpter auctes ſcriptu
re que dicũt vnitatẽ ⁊ eq̃litatẽ filij ad prẽm attri
buũt filio ꝙ ſit igenit⁹: ſicut Sabelliani dicẽtes fi
liũ eẽ idẽ cũ pr̃e in ꝑſona. Ne ergo hoc intelligas
dicit [Nõ põt filius a ſe facẽ qcq̃.] Nã potẽtia filij
idẽ eſt ꝙ nã eius: ab eo ergo filius hẽt poſſe a quo
hẽt eẽ. Eẽ aũt hȝ a pr̃e. J. 16. Exiui a pr̃e: ⁊ ueni i mũ
dũ. a quo etiã hẽt nãm: q2 de⁹ eſt de deo: ergo ab
eo hẽt poſſe. Sic ergo hoc qd̃ dicit [Nõ põt filius
facẽ qcq̃: niſi prẽȝ viderit faci.] tãtũ ualet ac ſi dica
tur. filius ſicut nõ hẽt eẽ niſi a pr̃e: ita nec poſſe fa
cere aliq̃d niſi a patre. In nãlib⁹ enĩ ab eodẽ aliq̃d
accipit poſſe oꝑari: a quo recipit eẽ: ſicut ignis ab
eo recipit ꝙ poſſit aſcendere ſurſum a quo recipit
formã ⁊ eẽ. Nec tñ per hoc qd̃ dicit [Non põt fili⁹
⁊c̃.] Importat̃ ineq̃litas. Quia poſſe ꝑtinet ad re
lationẽ. Equalitas aũt ⁊ ineq̃litas ꝑtinet ad quã
titatẽ. Per hoc aũt qd̃ dicit. [Niſi qd̃ viderit prẽm
facientẽ.] poſſet alicui falſus itellect⁹ ſubintrare: ut
crederet filiũ hoc mõ facere: q2 vidit prẽm facientẽȝ
.ſ. ꝙ pater pmo fecit: hoc viſo filius poſtea icepit fa
cere ad modũ duoꝝ fabroꝝ. magiſtri .ſ. ⁊ diſcipuli
qui archã facit ſm modũ quẽ viderit magiſtrum
facere. Qd̃ q̃dẽ nõ eſt uerũ de uerbo. (Nã ſupra ꝑ
dicit̃.) Oĩa per ipm̃ facta ſunt. Ergo pr̃ nõ fecit ali
q̃d: ita ꝙ fili⁹ videret fieri ⁊ addiſceret. Sed hoc di
ctũ eſt: ut deſignet̃ cõicatio ꝑtãtis filio per gñatio
nẽ que cõuenient̃er deſignat̃ h̃ uerbo viderit. Quia
per viſum ⁊ auditũ in nos ab alio ſciã trãſfundit̃.
Nã per viſum quidẽ ſciam a rebus accepim⁹. Per
auditũ v̓o a ſmonib⁹. Filius autẽ non eſt aliud. q̃
ſapiẽa genita ſm illud Eccẽ. 24. Ego ex ore altiſſimi
ꝑdij pmogenita añ oẽm creaturã. Et ſic deriua
tio filij a pr̃e nihil aliud eſt q̃ deriuatio diuine ſa
piẽtie. Quia ḡ viſio deſignat deriuationem cogni
tionis ⁊ ſapiẽ ab alio. Recte ꝑuiſionẽ gñatio filij a
pr̃e deſignat̃. Ut ſic nihil aliud ſit filiuȝ videre pa
trẽ facientẽ q̃ ꝑcedẽ itelligibili ꝑceſſione a pr̃e oꝑ
ante. ℭ Põt aũt ⁊ hl⁹ ſm Hylariũ alia rõ aſſignari
.ſ. Ut per hoc qd̃ dicit [viderit.] excludat̃ oĩs imꝑ
fectio a gñatione filij uel uerbi. Nã in gñatõe mãli
illud qd̃ gñat̃ paulati per icremẽta tꝑum ab imꝑ
fecto ad ꝑfectũ ꝑducit̃. Nã enĩ iã ꝑfectũ eſt aliq̃d:
qñ gñari incipit. Sȝ hoc in gñatione eterna locuȝ
nõ hẽt. cũ fuerit gñatio ꝑfecti a ꝑfecto. Et iõ dicit.
[Niſi qd̃ viderit fili⁹ prẽm facientẽ.] Cũ enĩ videẽ ſit
act⁹ ꝑfecti manifeſtũ eſt. ꝙ fili⁹ ſtati ꝑfect⁹ genit⁹ eſt:
tanq̃ ſtati videẽs: ⁊ nõ per icremẽta tꝑum ad ꝑfe
ctũ ꝑducit̃. ℭ Quãtũ v̓o ad ſcd̃m exponit Criſo⁹
.ſ. ad oſtẽdẽdũ cõformitatẽ pr̃is ad filiũ quãtũ ad
oꝑationẽ h̃ mõ. Dico ꝙ licet mihi oꝑari in ſabba
to. Quia ⁊ pr̃ me⁹ cõtinue oꝑat̃: cui nõ poſſum oꝑ
ari ꝯriũ. ⁊ hoc [q2 nõ põt filius a ſe facẽ qcq̃ ⁊c̃.]
Cũ enĩ q̃s aliq̃d a ſe facit: tũc in faciẽdo nõ ſe cõfor
mat alii. Quicũq̃ aũt eſt ab alio ſi diſcordat ab eo
peccat. J. 7. Qui a ſemetipſo loquit̃ gl̃iam ꝑpriam
querit. Quicũq̃ ḡ exñs ab alio a ſemetipſo oꝑat̃
peccat. Fili⁹ aũt eſt a pr̃e. Ergo ſi oꝑat̃ a ſeipſo pec
cat. qd̃ eſt ĩpoſſibile per hoc ergo qd̃ dic̃ dñs [Fi
lius nõ põt a ſe facere qcq̃ ⁊c̃.] In hoc aliud inſi
nuat q̃ ꝙ fili⁹ nõ põt peccare. q̃ſi dicat. Iniuſte ꝑſe
quimini me de ſolutione ſabbati: q2 nõ poſſuȝ pec
care. Quia nõ opor̃ ꝯria prĩ meo. Utrãq̃ autẽ ex
poſitionẽ .ſ. Hylarij ⁊ Criſo. facit Auguſtinus: lȝ in
diuerſis locis. ℭ Conſequenter cum dicit.

Errox Sabellianoꝝ dicẽtiũ ꝙ ex quo fili⁹ ẽ eq̃l prĩ ꝙ ẽ igenit⁹ ⁊ ẽ idẽ cũ pr̃e in ꝑſona.

Fili⁹ ab eo hȝ poſſe a q̃ hẽt eſſe.

Per viſũ ſciẽ tiã a reb⁹ acce pim⁹. per au ditũ a ſmoni bus.

Alia ratio Hylarij.

In gñatione mãli illud qd̃ gñat paulatĩ p icremẽta tꝑoꝝ ab ipfe cto ad ꝑfcm̃ ꝑducitur.

Expõ Criſ.

ℭ Quecunq̃ enim ille fecerit: hec ⁊ fili⁹ ſimi
liter facit.

ℭ Ponit̃ magnitudo ꝑtãtis chr̃i ⁊ excludit in his
tria circa ꝑtãtẽ ſuã. ſ. ꝑticularitatẽ: diuerſitatẽ: ⁊ im
ꝑfectionẽ. Particularitatẽ: q2 cũ ſint diuerſa agẽtia
i mũdo: ⁊ agẽs pmũ vniũſale v̓tutẽ hẽat ſup oĩa
agẽtia. Alia v̓o agẽtia que ſunt ab ipſo tãto ꝑticu
laris v̓tutis ſint: quãto ſunt inferiora in ordine cã
litatis. poſſet aũt ex hoc aliq̃s credere ꝙ cũ fili⁹ nõ
ſit a ſe hẽat ꝑtãtẽ ꝑticulatã reſpectu aliquoꝝ exñ
tiũ: ⁊ nõ vniuſalem reſpectu oĩuȝ: ſicẽ hẽt pr̃. Et iõ h̃
excludẽs dic̃ [Quecũq̃ enĩ ille.] .ſ. pr̃ [fecerit.] i. oĩa
ad que ſe extẽdit ꝑtãs pr̃is: extendit ſe et ꝑtãs filij
ſup̃ ꝑ. oĩa per ipm̃ facta ſunt. Diuerſitatẽ v̓o: q2 ali
qñ vnũ ab alio exñs: põt q̃dẽ facere quecunq̃ il
le a quo eſt facit. Nihilominꝰ tñ illa que facit non
ſunt eadẽ cũ illis: que ille a quo eſt facit: ſicut ſi vn⁹
ignis exñs ab alio põt facẽ quecũq̃ ali⁹ facit: pu
ta cõburẽ: ſed tñ alia cõburit iſte: alia ille lȝ eadem
ſit cõbuſtio utriuſq̃ ſm ſpẽm. Ne ergo itelligas ſic
oꝑationẽ filij diuerſam eẽ ab oꝑatione pr̃is. Dicit
hec. i. nõ diuerſa ſed eadẽ. Imꝑfectionẽ v̓o. q2 qñ
q̃ ꝯtingit aliqd̃ vnũ ⁊ idẽ ex duob⁹ agentib⁹ fie
ri: ſȝ ab vno q̃dẽ ſicut a pncipali ⁊ ꝑfecto. Ab alio
v̓o ſicut ab inſtrũ ⁊ imꝑfecto: ſed nõ ſilr̃: q2 aliter
agit pncipale agẽs: ⁊ aliter inſtrũ. Quia iſtrũ imꝑ
fecte agit: utpote in virtute alteri⁹. Ne ergo ſic in
telligas filiũ facere quecũq̃ pr̃ fac̃. addit [ſilr̃.] i. ea
dẽ ꝑtãte qua pr̃ facit ⁊ filius: q2 eadẽ v̓t⁹ ⁊ eadẽ ꝑfe
ctio eſt in pr̃e ⁊ filio. Prouẽ. 8. Cũ eo erã cũcta cõpo
nẽs. ℭ Conſequenter cũ dicit.

ℭ Pater enim diligit filiũ: ⁊ omnia demon
ſtrat ei que ipſe facit.

ℭ Aſſignat rõnẽ utriuſq̃ .ſ. originis ⁊ magnitudĩs
ꝑtãtis filij: que q̃dẽ rõ aſſignat̃ ex dilectione pr̃is:
q̃ diligit filiũ. Uñ dicit [Pr̃ enĩ diligit filiũ.] Sȝ ad
ſciẽdũ quõ dilectio pr̃is ad filiũ ſit rõ originis ſeu
cõicationis ꝑtãtis filij. Attendenduȝ eſt ꝙ duplr̃
aliq̃d diligit. Cũ enĩ bonũ ſolũ ſit amabile: aliqd̃
bonũ põt ſe duplr̃ ad amorẽ hr̃e. ſ. uel ut cã amo
ris: uel ut ab amore cãtũ. In nobis aũt bonũ cau
ſat amorẽ. Nã cã amoris nr̃i ad aliquẽ eſt bonitas
eius. Nõ enĩ ideo bonus eſt: q2 nos eũ diligimus
Sed iõ diligimus eũ: q2 bonus eſt. Uñ in nobis
amor cãtur a bono. Sȝ in deo alit̃ eſt: q2 ipẽ amor
dei eſt cã bonitatis in reb⁹ dilectis: quia enĩ deus
diligit nos: iõ boni ſum⁹. (Nã amare nihil eſt aliud
q̃ uelle bonũ alicui.) Cum ergo uolũtas dei ſit cã
rerũ. Quia oĩa quecũq̃ uoluit dñs fecit. (Ut dicit
ps.) Manifeſtũ eſt ꝙ amor dei cã eſt bonitatis in
rebus. Uñ Dionyſi⁹ dicit. 4. c. de di. no. q2 amor di
uin⁹ nõ ꝑmiſit eũ ſine germine eẽ. Ergo ſi cõſidere
mus originẽ filij videam⁹ utrũ amor q̃ pr̃ diligit fi
liũ ſit pn̄^m originis uel ꝑcedat ab ea. Amor ãt in di
uinis duplr̃ accipitur .ſ. eẽntialiter ſm ꝙ pater dili
git ⁊ filius ⁊ ſpũs ſanctus. Et notionaliter: ſeu per
ſonaliter: ſm ꝙ ſpũs ſanctus procedit: ut amor. Sȝ
neutrũ horum modoꝝ amor dictus poteſt eẽ pn
cipium originis filij. Nam ſm ꝙ accipitur eſſentia

Bonũ ſolũ ẽ amabile.

Bonũ põt ſe hr̃e ad amorẽ uel ut cã amo ris uel ut cãtũ

Bonũ in no bis cãt amo rem.

Amor dei eſt cã bonitatis i reb⁹ dilectis.

Amor i diuinis accipit̃ dupl̃r vno mõ eẽnti aliter: alio mõ notionalr̃ ſeu ꝑſonaliter.

Amor ut accipit eſſentialiter eſt principium originis filij.

liter ſic importat actum uoluntatis. Si ergo eſſet principium originis filij: ſequeretur q̄ pater genuiſſet filium uoluntate non natura: qđ eſt erroneum. Aliter etiã: nec amor notionaliter ſumptus. quia pertinet ad ſpiritum ſanctum. Quia tunc ſequeretur q̄ ſpiritus ſanctus eſſet principium filij: qđ eſt erroneum. Jmmo nullus hereticus hoc dixit. Lʒ enim amor notionaliter ſumptus ſit principiũ omnium donorũ que nobis donãtur a deo: non tamen eſt principium filij: ſed potius ipſe a patre filio ꝓcedit.

Amor ut accipit notionaliter nõ ẽ principium filij.

¶ Sic ergo dicendũ q̄ rõ iſta non ſumitur ex dilectione: ut ex principio: ſed ut ex ſigno. Cum enim ſimilitudo ſit cauſa dilectionis. (Omne enim animal diligit ſimile ſibi.) Ubi inuenitur perfecta ſimilitudo dei: ibi inuenitur etiam pfecta dilectio dei. Perfecta aũt ſimilitudo pr̃is in filio eſt: ſʒ illđ Col' p. Qui eſt imago inuiſibilis dei Heb. p. Qui cũ ſit ſplẽdor glorie. ⁊ figura ſubẽ eiꝰ. Perfecte ergo filius a pr̃e diligit. Et iõ q2 perfecte diligit eum ſignũ eſt q̄ pr̃ oĩa oſtenderit ei. ⁊ coĩcauerit ei ſuã ptãtẽ ⁊ nãm. ⁊ de huius dilectione dicitur. ĩ. 3. Pater diligit filium ⁊ oĩa dedit in manu eius. Et Mat. 3. Hic eſt filius meus dilectus.

Rõ q̄re pr̃ diligit filiũ nõ ſumit ex dilectione: ut ex principio: ſʒ ut ex ſigno.

Similitudo ẽ cã dilectionis.

Circa h̃ autẽ qđ ſeq̃t [Et oĩa demõſtrat ei que ipſe facit.] Sciẽdũ eſt q̄ dupliciter põt aliquis alicui ſua opa demr̃are. Uel quãtũ ad viſum: ſicut artifex ea que facit demõſtrat diſcipulo. Uel quãtũ ad auditum ſicut quãdo uerbo inſtruit eũ. Quocũq3 ergo iſtorũ modorũ accipiat [Demõſtrat] ſequi põt duplex incõueniẽs: qđ tñ nõ eſt in iſta demõſtratione: qua pater demõſtrat filio. Si eni pater dicat demõſtrare filio q̄tũ ad viſũ. Primo qdẽ ſeq̃t in iſtis inferioribus q̄ prius operetur aliqđ qđ alteri demr̃at. deinde q̄ ſeorſum ab eo cui demõſtrat. Sed pater nõ demonſtrat filio ea que prius facit. Quia ipſe filius dicit Prou. 8. Dñs poſſedit me in initio viarũ ſuarũ anteq3 quicq3 faceret. Neq3 etiã ea que ſeorſũ a filio facit: q2 pater oĩa opat per filiũ. ĩ. 1. Oĩa per ip̃m facta ſunt. Si autem accipiat demr̃atio q̄tum ad auditũ. Duo vident ſequi. Nã qui v̄bo docet pmo demõſtrat ignorãti: deinde uerbũ eſt inter demonſtrãtẽ: ⁊ cui fit demonſtratio. Sed neutro mõ pr̃ demonſtrat filio. Nõ eni ſicut ignorãti: cum filius ſit ſapiẽtia pr̃is. p' Cor. 1. Chr̃m dei virtutẽ: ⁊ dei ſapiẽtiam. Nec aliquo alio uerbo medio: q2 ipſe filius eſt uerbũ pr̃is. ĩ. 1. Uerbum erat apud deũ. Dicit ergo pr̃ oĩa que facit demr̃are filio inquãtũ coĩcat ei notitiã oĩuʒ ſuorũ operũ. Sicut igit magiſter dicit demõſtrare diſcipulo ĩquãtũ dat ei notitiam eorũ que facit. Unñ ſm Aug^m demonſtrare patrem filio nihil aliud eſt q̄ pr̃ẽ gñare filium. Et filium videre que pater facit: nihil aliud eſt q̄ filiũ eẽ ⁊ nãm a pr̃e recipere. Põt tñ dici demr̃atio illa ſimilis viſuali inquãtũ ipſe filius eſt ſplẽdor viſionis paterne (ut dicit Heb. 1.) Nã pater videns ſe: ⁊ intelligens: cõcipit filium: qui eſt ipſe cõceptus huius viſionis. Põt etiã eẽ ſimilis ei: que fit p auditum: inquãtũ filius procedit a pr̃e ſicut uerbũ. Ut ſi dicat q̄ [pr̃ oĩa demõſtrat filio] inquãtũ producit ip̃m ut ſplẽdorẽ ⁊ cõceptũ ſue ſapientie ⁊ uerbũ. Hoc ergo qđ dicit [demõſtrat] refert ad illđ quod ſupra dixit. [Non poteſt filius a ſe facere quicq̄: niſi quod viderit patrem facientem.] Hoc v̄o quod dicit [Omnia] refertur ad illud quod dixit [Quecunq3 enim ille fecerit: hoc ſimiliter ⁊ filius facit.]

Aliq̄s alicui ſua opa dupliciter poteſt demonſtrare.

Et maiora his demõſtrabit ei opera: ut uos miremini.

Oſtenſa ptãte filij in cõi: hic cõſequẽter oſtẽdit eã in ſpeciali. Et pmo dñs manifeſtat ſuã poteſtatẽ viuificatiuã. Secũdo manifeſtat quedã pdicta: que videbant obſcura ibi [Sic enim pater hẽt vitã in ſemetipſo.] Circa primũ duo facit. Pmo oñdit filiũ hẽre ptãtem viuificatiuã. 2° docet modum ꝑcipiendi vitã a filio ibi [Amen amen dico uobis. Quia qui uerbũ meũ audit ⁊c.] Circa primũ tria facit. Primo proponit ptãtẽ viuificatiuã filij. 2° dicti rõnem aſſignat ibi [Neq3 eni pater iudicat quenq̄.] 3° oſtẽdit effectũ exinde prouenientẽ ibi [Ut oẽs honorificent filiũ ⁊c.] Circa primũ duo facit. Primo ꝓponit ptãteʒ viuificatiuã in cõi. 2° exp̃mit eã ibi [Sicut eni pr̃ ⁊c.] Quãtũ ad pmum dicit [Maiora his demr̃abit.] q. d. miramini ⁊ turbamini de ptãte filij in ſanatione languidi. Sed adhuc pater [maiora his demõſtrabit opera.] ſ. in ſuſcitatione mortuorũ. [ut ⁊ uos miremini.]

Dubitatio.

¶ Sed ex his uerbis inſurgit dubitatio quãtũ ad hoc qđ dicit [Demonſtrabit.] Naʒ hoc (qđ ſupra dictũ eſt) q̄ pr̃ oĩa demonſtrat filio refertur ad eternã gñationeʒ. Quõ ergo hic dicit [demr̃abit] cũ filiꝰ ſit ei coeternꝰ ⁊ in eternitate non ſit accipere futurũ. Scđo qdem quãtũ ad hoc qđ dicit [ut uos miremini.] Si eniʒ ideo demonſtraturꝰ eſt: ut iudei mirent: tũc filio demõſtratus eſt ſimul ⁊ iſtis. Alias nõ mirarent: niſi viderent: cũ tñ filius ab eterno oĩa viderit apđ patrem.

Reſpõ. Expõ Aug.

¶ Et iõ dicẽdũ eſt q̄ h̃ exponit tripl'r. Uno modo ſm Auguſtinũ: ut referatur hec demonſtratio fienda diſcipulis. Cõſuetus eni modus loquẽdi eſt chriſti: ut aliqñ attribuat ſibi fieri qđ fit mẽbris ſuis ſʒ illud Mat. 25. Qđ uni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. Et tunc eſt ſenſus. uos vidiſtis filium magna facientem in curatione languidi ⁊ mirari. Sed adhuc [maiora his pr̃ demõſtrabit ei.] i. mẽbris. ſ. diſcipulis Mat. 4. Et maiora horũ faciet tibi. Dicit ergo [ut uos miremini.] Quia ex miraculis diſcipulorũ iudei intãtũ mirati ſũt: q̄ maxima multitudo eorũ conuerſa eſt ad fidẽ (ſicut habetur Act. 1.)

Alia expoſitio Aug.

¶ Aliomõ ſm Aug^m ſic. Ut ſ. referat ad chr̃m ſm naturam aſſumptã. Jn chr̃o eniʒ eſt ⁊ nã diuina ⁊ natura humana: ⁊ ſm utrãq3 hẽt a pr̃e ptãtem viuificatiuã. ſed alit ⁊ alit. Quia ſm diuinitatẽ hẽt ptãtem viuificatiuã quãtũ ad aĩas: ſed ſm naturã aſſumptã viuificat corpa. Nam reſurrectio chr̃i ⁊ myſteria q̄ chr̃s impleuit ĩ carne ſũt cauſa future reſurrectionis corpum. Eph. 2. Cõuiuificauit nos in chriſto. p' Cor. 15. Si chriſtus reſur. ⁊c. Sed primũ hẽt ab eterno. Et hoc oſtendit cũ ſupra dixit. Et oĩa demr̃at ei que ip̃e facit: que qdem oĩa demr̃at carni: ſed alia ex tẽpore: ⁊ quãtũ ad hoc dicit [Et maiora his demr̃abit ei.] i. demõſtrat ptãs eiꝰ ĩ h̃ q̄ maiora faciet: ſuſcitãdo mortuos: quoſdã quidẽ hic: ſicut Lazarũ. puellã. ⁊ uniũ matris. Oẽs tantũdẽ in die iudicij.

3ª expoſitio.

¶ Tertio modo ut referat ad chr̃m ſm nãm diuinã. ſm illũ modũ quo in ſcriptura dici ↄſuetũ eſt: tũc aliqđ fieri: qñ inoteſcit: ſicut illud Mat. ult. Data eſt mihi oĩs ptãs in celo ⁊ in terra. Cum eni chr̃s ab eterno habuerit ptãtem pleniſſimã. Quia quecũq3 pater facit: ⁊ ſilr filiꝰ facit: dicit tñ poſt reſurrectionem dñi ptãtem datã eẽ. Non q2 tunc tñ ea recepit: ſed q2

per reſurrectionis gl'iam: tũc maxime inotuit. Sm hoc ergo dicit: ſibi ptãtem dari ſȝ q eã exequit in opere. Ut dicat [Et maiora demonſtrabit ei opa.] i. ſibi data per executionẽ oſtẽdet: ⁊ hoc nobis mirãtib': qñ. ſ. qui nobis videt ut hõ tãto apparebit virtutis diuine ⁊ deus. Sic autẽ verbũ demõſtrationis accipit: ut verbum viſionis ſm q̃ ſupra expoſitum eſt. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Sicut enim pater ſuſcitat mortuos ⁊ viuificat: ſic ⁊ filius quos vult viuificat.

¶ Explicat in ſpãli ptãtem viuificatiuã filij oſtendẽs: que ſunt illa maiora: que pr̃ filio demonſtrabit. Ubi ſciendũ eſt q diuina virtus in ueteri teſtamento ex hoc p̃cipue cõmẽdat. q deus eſt auctor vite. 1. Reg. 2. Dñs mortificat ⁊ viuificat. ⁊ Deut. 32. Ego occidã ⁊ ego viuere faciã. Quã quidẽ v̾tutẽ ſicut hẽt pater: ſic habet ⁊ filius. Et ideo dicit [Sicut pat̃ ſuſcitat mortuos: ⁊ viuificat: ſic ⁊ fili' ⁊c̃.] q. d. hec ſunt maiora: que pr̃ filio demõſtrabit. ſ. ut mortuos viuificet. Plane maiora ſunt iſta ualde: quia plus eſt: ut reſurgat mortuus q̃ʒ ut ꝯualeſcat egrotus. Sic ergo filius: quos vult viuificat ⁊ primã vitã viuẽtib' dãdo: ⁊ mortuos ſuſcitãdo. Nec tñ putem' alios a prẽ ſuſcitari: ⁊ alios a filio: ſȝ eoſdẽ q̃s pr̃ ſuſcitat ⁊ viuificat: fili' ſuſcitat ⁊ viuificat: qꝛ pr̃ ſicut oĩa opat̃ per filiũ: qui eſt vita. Uñ dic. J. 14. Ego ſuȝ via ueritas ⁊ vita. Nõ tñ per filiũ ſuſcitat ⁊ viuificat mortuos: ſicut per inſtrũm: qꝛ ſm hoc filius nõ eſſet ꝯſtitut' in ſue ptãtis arbitrio. Jdeo ut hoc excludat dicit [Filius quos vult viuificat.] i. in ſue ptãtis arbitrio ẽ: quos viuificare vult. Nã nõ aliud vult filius q̃ʒ pater. Sicut enĩ illis eſt vna ſubſtantia: ſic eſt illis vna uoluntas. Uñ Mat. 20 dicit. An non licet mihi q̃ uolo facẽ? ¶ Cõſequẽter cum dicit.

¶ Neqȝ enim pater iudicat quenq̃ʒ: ſed omne iudiciũ dedit filio.

¶ Aſſignat rõnem dicti manifeſtans ſuã ptãtẽ. Sȝ attendendum eſt: q ex hoc loco uſqȝ ad finez ſunt due expoſitiões. Una eſt Aug. Alia Hylarij ⁊ Criſo. ¶ Scõȝ Aug'' q̃dẽ exponit ſic. Dixerat dñs ſupra q ſicut pater ſuſcitat mortuos: ita ⁊ fili'. Sed ne itelligeres illã mortuorũ reſuſcitationẽ tñ qua aliquos ad hãc vitã reſuſcitauit ad miraculi oſtenſionẽ: ⁊ non illã qua reſuſcitat ad vitaȝ eternã. Jõ ducit eos ad altiorẽ ꝯſiderationẽ: alterius. ſ. reſurrectionis: que erit in futuro iudicio. Uñ ⁊ ſpecialr̃ de iudicio mentionẽ facit dicẽs [Neqȝ enĩ pater iudicat ⁊c̃.] Poteſt ⁊ aliter ſȝ eundẽ ſub eodẽ ſenſu ꝯtinuari. Ut ſm hoc q̃ dixit [Sicut pater reſuſcitat mortuos: ſic ⁊ fili' ⁊c̃.] Referat ad reſurrectionẽ aĩarum quã facit filius inquãtũ eſt uerbũ. Hoc v̾o q̃ dicit [Neqȝ enĩ pater iudicat ⁊c̃.] Referat ad reſurrectionẽ corporũ quã facit in quãtum uerbuȝ caro factũ eſt. Reſurrectio enim aĩarum fit per pſonam pr̃is ⁊ filij. Unde ⁊ ſimul nominat prẽm ⁊ filium dicẽs [Sicut pater ſuſcitat ſic ⁊ filius.] Reſurrectio v̾o corporũ per diſpenſationẽ humanitatis patri nõ coeternã. Et ideo ſoli filio iudiciũ attribuit. Sed attẽde mirabilẽ uarietatem uerboruȝ. Naȝ primo ꝓponit nobis pater operãs: ⁊ filius uacãs ſ. cũ dicitur. Non poteſt filius a ſe facere q̃cq̃ʒ: niſi q̃ viderit prẽm facientẽ. Hoc v̾o ecõuerſo ꝓponitur fili' operãs: ⁊ pater uacans. [Neqȝ enĩ pater iudicat quenq̃ʒ: ſed omne iudiciũ dedit filio ⁊c̃.] In quo datur itelligi q alio mõ loquit hic: ⁊ alio mõ ibi. Nam ibi loquit de operatione que eſt pr̃is ⁊ filij. Unde dicit q a ſe non facit quicq̃ʒ: niſi q̃ viderit prẽm facientẽ. Hic v̾o loquit de operatione: q̃ filius ſm q hõ iudicat ⁊ non pr̃. Uñ dicit [q omne iudiciũ dedit filio.] Nam pater in iudicio nõ apparebit: qꝛ ſm iuſtitiã deus ꝓpria nã iudicãdis oĩbus appere nõ poteſt: quia cũ viſio diuina ſit beatitudo noſtra: ſi mali deum in propria nã viderẽt, iam eẽnt beati. Appebit ergo ſolus filius. qui ſolus hẽt nãm aſſumptam. Jpſe ergo ſolus iudicat qui ſolus oĩbus apparebit: ſed tamẽ auc̃te patris Act. 10. Hic eſt qui cõſtitutus eſt a deo iudex viuorũ ⁊ mortuoꝝ. Et in ps. Deus iudiciuȝ tuũ regi da. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Ut omnes honorificent filium: ſicut honorificant patrem.

¶ Ponit effectũ qui ꝓuenit ex ptãte filij. Et primo ponit fructuȝ ꝯñtem. Secũdo excludit ꝯ̃dictionez ibi [Qui nõ honorificat filiũ nõ honorificat prẽm ⁊c̃.] Dicit ergo. Jõ pater oẽ iudicium dedit filio ſȝ humanã nãm: qꝛ in icarnatione ſe filius exinaniuit formã ſui accipiẽs i qua ihonorat' eſt ab hoĩbus ſm illud. J. 8. Ego honorifico prẽm meum: ⁊ uos ihonoraſtis me. Jdeo ergo in ipſa nã aſſumpta datũ eſt ei iudiciũ: ut oẽs honorificẽt filium: ſicut honorificat prẽm. Tũc enĩ videbũt filiũ hoĩs uenientẽ cum ptãte magna ⁊ maieſtate Luc. 21. Et Apoc. 15. Ceciderũt in facies ſuas ⁊ adorauerunt dicẽtes: Benedictio: ⁊ claritas: ⁊ ſapientia: ⁊ grãrũ actio: honor: v̾tus: ⁊ fortitudo deo noſtro. Sȝ poſſet aliquis dicere: uolo honorificare prẽm ⁊ non curare de filio. ſed hoc nõ põt eſſe: qꝛ qui non honorificat filiũ nõ honorificat prẽm: qui miſit illũ. Aliud enĩ eſt honorare deũ rõne qua deus eſt. aliꝺ honorare prẽm. Nam bene põt aliquis honorare deũ inq̃ʒtũ creator oĩpotẽs: ⁊ icõmutabilis. abſqȝ hoc q honoret ⁊ filiũ. Sed honorare deũ: ut patrẽ nullus põt q̃n honorificet filiũ. (Nam pater dici nõ põt: ſi filiũ nõ hẽt.) Sed ſi inhonoras filiuȝ diuidẽdo eius virtutem inhonoras ⁊ prẽȝ: ibi enĩ tollis virtutẽ patri: ubi minorẽ das filio. Uel aliter. ſm eundẽ. Chr̃o debet duplex honor. ſ. ſm diuinitatem ſm quã debet ei honor eq̃lis patri. Et q̃ʒtum ad hoc dicit [Ut oẽs honorificẽt filium: ſicut hono. pa.] Alius debet ei ſm humanitatẽ: ſed nõ eq̃lis patri. Et de iſto dicit [Qui nõ honorificat filium nõ honorificat prẽm: qui miſit illum.] Unde ibi ſignãt dicit ſicut Luc. 10. Qui uos ſpnit me ſpernit. Hic autẽ nõ dicit ſicut: ſed ſimpliciter dicit filiũ eſſe honorandũ. ¶ Secũdum autẽ Hylariũ ⁊ Criſoſtomũ exponit magis ad lr̃am: q̃uis paruȝ mutet hoc modo. Dñs ſupra dicit. Filius quos vult viuificat. Quicũqȝ aliq̃d faciet pro libero uolũtatis arbitrio. agit ex ꝓprio iudicio. Supra v̾o dictũ eſt q oĩa quecũqȝ facit pater hic ⁊ fili' ſimiliter facit. Ergo filius de oĩbus habet liberũ uolũtatis arbitriũ. Quia ex ꝓprio iudicio ꝓcedit. Et iõ ſtatim facit mentionẽ de iudicio dicẽs [Neqȝ pater iudicat quenq̃ʒ] ſeorſum. ſ. a filio. Et hoc modo loquẽdi uſus eſt dñs. J. 12. Ego nõ iudico uos. ſ. ſolum: ſȝ ſȝ quẽ locut' ſũ ille iudicabit uos in nouiſſimo. [Sȝ omne iudiciũ dedit filio] ſicut ⁊ dedit ei oĩa. Sicut enim dedit ei vitã: ⁊ genuit eũ viuentẽ: ita dedit ei oẽ iudiciũ. i. genuit euȝ iudicẽ. J. eodẽ. Sicut audio

Ex. ô Aug.

Alia eiuſdem expoſitio.

Pr̃ in iudicio nõ appebit: qꝛ ſȝ iuſtitiã de' ꝓpria nã iudicãdis oĩb' appere non põt ⁊ maxie malis

Aliq̃s ſi honorare deũ i quãtũ creator oĩpotẽs: ⁊ icõmutabil' abſq̃ h' q honoret filiũ: ſȝ nõ põt honorare deũ ut prẽ: niſi honoreȝ filiũ

Expõ Hyla. ⁊ Criſ.

iudico.i.ſicut habeo eſſe a patre:ita ꝛ iudiciū. Ratio huius eſt. Quia filius nihil aliud eſt (ut dictuꝫ eſt ſupra) ꝙ conceptus paterne ſapiētie. Unuſquiſ ꝗ autē per cōceptum ſue ſapiētie iudicat. vñ ſicut pater oīa per filium facit:ita ꝛ oīa per ipm̄ iudicat. Et fructus huius eſt[Ut oēs honorificent filiū ſicut honorificant patrem.]i.exhibeant ei cultū latrie ſicut patri. Cetera vō nō mutant. ¶ Sed attēdēda eſt ſm̄ Hylariū mirabilis cōnexio verboꝝ:ut errores cōtra eternā gn̄ationē cōfutent. Due enī hereſes cōtra ipſam gn̄ationem eternā extorte fuerūt. ¶ Una Arrij dicētis filiū minorē pr̄e qḋ eſt cōtra eq̄litatē ꝛ vnitatem. ¶ Alia Sabellij dicentis. Nō eē diſtinctionē pſonarū in diuinis:qḋ eſt ꝯtra originē. Et ideo ubicūꝗ facit mentionē de vnitate ꝛ equalitate:ſtatim addit ꝛ diſtinctionē pſonarū ſꝫ originē ꝛ ecōuerſo. Unde qꝛ innuit originē pſonarū dicens. Non pōt filius a ſeipſo facere quicꝗ niſi qḋ viderit pr̄em facientē: ne crederes inequalitatem ſtatim ſubiūgit. Quecūꝗ enim ille fecerit. hec ꝛ filius ſimilr̄ facit. Et ecōuerſo. cū innuit equalitatem dicēs. Sicut enī pater ſuſcitat mortuos: ꝛ viuificat:ita ꝛ fili°:quos vult viuificat. Ne diſcernas originem ꝛ filium genitū ſubiungit [Neꝗ enim pater iudicat quenꝗ:ſed oē iudiciū dedit filio.] Eodem mō cū inſinuat equalitatē perſonarum dicēs [Ut oēs honorificent filiū:ſicut honorificāt patreꝫ. Statim ſubiungit de miſſione. In qua demonſtratur origo dicens[Qui nō honorificat filium:non honorificat patrē:qui miſit illū.] Non per ſeparationem a ſeipſo:miſſionē audi.j.8. Qui me miſit mecum eſt ꝛc.

Arri° dicebat filiū eē minorem patre. Sabelli° dicebat nō eē diſtinctionē pſonarū in diuinis.

¶ Amen amen dico uobis: qꝛ qui uerbum meū audit ꝛ credit ei qui miſit me:habet vitam eternā. Et in iudiciū non uenit ſed tranſiet a morte in vitam.

¶ Supra oſtendit dn̄s ſe habere virtuteꝫ viuificatiuā. hic oſtēdit modū quo aliquis ab ipſo vitam participare pōt. Et primo ponit moduꝫ: quomō aliquis per ipſum vitā participet.2° huiuſmodi adipiſcionē prenūciat ibi[Amen amē dico uobis quia uenit hora.] Circa primū conſiderādum eſt ꝙ ſunt q̄tuor gradus vite. Unus quidē iuenitur in plātis:que nutriunt:augent:ꝛ gn̄ant:ꝛ generant. Alius in aīalibus:que tm̄ ſentiunt. Alius vō in his: que mouent:que ſunt aīalia perfecta. Ulterius vō eſt alius genus vite in his que itelligunt. Tot ergo ex ñtibus gradibus vite ipoſſibile eſt:uel vitā que eſt in plātis:uel eam que eſt in ſenſu: aut eam que eſt ex motu eſſe primā vitā.(Nam prima vita debet eſſe per ſe vita nō participata.) Nulla autē vita pōt eſſe talis:niſi ſola vita intellectualis. Alie aūt tres rōnes ſunt corpali ꝛ ſpirituali creature. Corpus autē qḋ viuit nō eſt ipſa vita:ſed vitā participans. Et ideo vita intellectualis eſt p̄ma vita: que eſt vita ſpiritus: que imediate pcipit a primo vite pn̄cipio. Vñ dicit vita ſapientie. Et ꝓpter hoc in ſcripturis vita attribuit ſapiētie. Prou.8. Qui me inuenerit inueniet vitā.ꝛ hauriet ſaluteꝫ a dn̄o. Sic ergo vitā a chr̄o qui eſt dei ſapiētia pticipamus in quātū aīa noſtra ab ipſo ſapiētiam percipit. Hec aūt vita itellectualis pficit in uera cognitione diuine ſapientie que eſt vita eterna. Infra.17. Hec eſt vita eterna:ut cognoſcāt te ſolū uerū deū ꝛ quē miſiſti ieſum chr̄m. Sed ad nullā ſapientiā pōt homo

Gradus vite ſunt quatuor.

ꝑuenire niſi per fidem. Vñ in ſciētijs nullus ad ſapientiā ꝑuenit:niſi prius fidē adhibeat dictis a magiſtro. Si ergo nos uolum° ad illā vitam ſapientie ꝑuenire opꝫ nos per fidē credē ea que ab illa nobis ꝓponunt. Heb.11. Opꝫ accedenteꝫ credere ꝛc. Iſa.28.ſꝫ aliā lr̄aꝫ. Niſi credideritis nō itelligetis Et ideo dn̄s congrue modū perueniēdi ad vitam oſtendit eſſe per fidē dicens[Qui uerbū meuꝫ audit ꝛ credit ꝛc.] Et primo ponit meritū fidei. 2° ſcḋo dit p̄miū eius ibi[habet vitā eternā.] Circa meritū fidei primo ponit illud qḋ per fideꝫ introducit Secūdo illud cui fides inn̄it. Introducit quidem fides per vbū hoīs. Ro.21. Fides ex auditu. Auditus autē per uerbū dei. Innuit autē fides non uerbo hoīs:ſed ipſi deo Gen.15. Credidit Abraā deo ꝛ reputatū eſt ei ad iuſtitiā. Ecc.2. Qui timetis deū credite illi. Sic nos introducit per uerbuꝫ hoīs ad credēdū nō ipſi homini:qui loquit: ſed deo:cui° uerba loquit. p° Thef.2. Cum accepiſſetis a nobis uerbum auditus ei accepiſtis illud nō ſicut uerbū hominū:ſed ſicut uere eſt vbū dei. Et hec duo domin° ponit. p̊ illud per qḋ fides itroducit. Unde dicit[Qui uerbū meū audit]qḋ introducit ad fidē. Secūdo illud cui inīnit cū dicit[Et credit ei qui miſit me]nō mihi:ſed illi:in cuius virtute loquor. Que quidem uerba poſſunt cōpetere chr̄o ſm̄ ꝙ hō:inquātū per uerbū eius humanū hoīes ꝯuerſi ſunt ad fidē. Et ſm̄ ꝙ deus inquātum chr̄s eſt vbum dei. Cum enī chr̄s ſit uerbū dei.manifeſtum eſt ꝙ audientes chr̄m audiebāt uerbum dei. Et ꝑ ꝯn̄s credebāt deo. Et hoc eſt qḋ dicit[Qui audit uerbū meū.]i.me uerbum dei.[ꝛ credit ei.]i.patri: cuius ſum uerbū. ¶ Premiū aūt fidei ponit cū ſcḋo dicit[Hēt vitā eternaꝫ.] Et ponit tria que nos hēbimus in gloria. Sed ordie retrogrado. Primo enī cōſequemur reſurrectionē ex mortuis. Secūdo liberationē a futuro iudicio. Tertio vitā eternā: ſicut dicitur Mat.15. Poſt iudiciū ibunt iuſti in vitā eternam. Et hec tria ponit ad fidei p̄miū pertinere. ¶ Et primo tertiū tanꝗ magis deſideratum. Vñ dicit [Qui credit.]ſ.per fidē.[habet vitaꝫ eternam]que cōſiſtit in plena dei viſione. Et dignum eſt:ut qui credit ꝓpter deum his que nō videt:ꝑducat ad plenā eorū viſionē.j.20. Hec ſcripta ſunt ut credatis:ꝛ ut credentes vitā habeatis in noīe ei° ¶ Secūdo ponit ſcḋꝫ cū dicit[Et in iudicium nō ueniet.] ¶ Sed ꝯtra hoc eſt qḋ Apoſtolus dicit 2.Cor.5. Omnes nos aſtare opꝫ ante tribunal chr̄i. etiā ipſos apoſtolos. Ergo qui credit in iudicium ueniet. ¶ Sed dicēdum ꝙ duplex eſt iudiciū.ſ.cōdemnationis. Et in iſto nō ueniēt:qui fide formata in deum credūt. De quo dicebat p̄s. Nō intres in iudiciū cuꝫ ſeruo tuo ꝛc.ō.4. Qui credit non iudicat. Eſt etiam iudiciū diſcretionis uel diſcuſſionis. Et ad iſtud opꝫ nos oēs ante tribunal chr̄i exhibere(ut dicit apoſtolus.) Et de iſto dicit in p̊s. Judica me deus ꝛ diſcerne cāꝫ meā ¶ Tertio ponit premiū cū dicit[Sed trāſit a morte in vitam.] uel trāſiet ſm̄ aliā litterā. Que qdē pōt exponi dupliciter. Primo ut referat ad reſurrectioneꝫ aīe. Et ſic planus eſt ſenſus. quaſi dicat nō ſolum per fidē adipiſcit vitā eternā ꝛ liberat a iudicio:ſed etiam remiſſioneꝫ peccatorū cōſequitur. Unde dicit[ſed tranſit]de infidelitate ad fidem:de iniuſtitia ad iuſtitiā p° Jo.4. Nos ſcimus qm̄ tranſlati ſumus de morte ad vitā. Secūdo ut referat ad reſurrectionē

Dubitatio.

Solutio. Judicium duplex cōdēnationis ꝛ diſcretionis.

corpoꝝ. Et tūc eſt expoſitiuū hui⁹ qȯ dicit[habet vitā eternā.]Poſſet eni ex hoc aliquis credere: ꝙ qui credit in deū nunꝙ moreret: ſed viueret in eternū: qȯ eſſe nō pōt: q2 oēs hoīes ſoluere opꝫ debitum pme puaricationis. ſm illud p̄s. Quis eſt hō qui viuet ꝛ nō videbit mortē? Et iō nō eſt itelligēdū eū: qui credit: ſic hēe vitā eternā: q̄ſi nunꝙ moriturus: ſed q2 de hac vita trāſiet per mortē in vitā .i. per mortē corpis reparabit in vitā eternā. Ul' [trāſiet] quātū ad aīam: q2 qñ hō credit iaꝫ habet meritū glorioſe reſurrectionis. Jſa. 26. Uiuēt mortui tui: interfecti tui reſurgēt. Et tūc ſoluti a morte ueteris hominis ſuſcipiemus vitam noui hominis .ſ. chriſti. [Amen amen dico uobis ꝛc̄.] Quia poſſent aliqui dubitare. utrum aliqui de morte ad vitam tranſirent: ideo dominus pronunciat huiuſmodi adimpletionem dicēs. Dico ꝙ [tranſiet]de morte in vitā: ꝛ hoc iam anteiplet. Et hoc eſt qȯ dicit.

Amen amē dico uobis: quia uenit hora ꝛ nunc eſt quādo mortui audient uoceꝫ filij dei: ꝛ qui audierint viuent.

Nō tali neceſſitate ſubiecta: ſed a deo pordinata p̄ Jo. 4. Nouiſſima hora eſt. Et ne credat diſtare ſubiūgit [Et nūc eſt.] Ro. 13. Hora eſt iā nos de ſomno ſurgere. hoc .ſ. nūc eſt [qñ mortui audiēt uocem filij dei: ꝛ qui audierint viuēt.] Qȯ pōt dupliciter expoī. Uno mō ut referat ad reſurrectionē corpis Et dicat [Uenit hora ꝛ nūc eſt ꝛc̄.] q. d. Uerꝫ eſt ꝙ oēs finalr̄ reſurgent: ſed etiā nunc eſt hora: qñ aliqui: q̄s reſuſcitaturus erat dn̄s [Audiēt uocē ei⁹.] ſicut Laçarus qñ dictū eſt ei. Ueni foras (ut dicitur j. n.) Et ſicut audiuit filia archiſynagogi (ut dicitur Mat 9.) Et filius vidue (ut habet Luc. 17.) Et iō

Reſurrectio duplex. ſ. corporū ꝛ aīarū.

dicit ſignāt [Et nūc eſt.] Quia p me iā icipiūt mortui reſuſcitari. Alio mō ſꝫ Aug⁹. Ut hoc qȯ dicit [Nūc eſt.] Referat ad reſurrectionē aīe. Nā ſicut dictū eſt ſupra duplex eſt reſurrectio .ſ. corpoꝝ que erit. Et hoc nōdū eſt: ſꝫ erit in iudicio futuro. Alia eſt aīarū de morte īfidelitatis ad vitā fidei: ꝛ iniuſtitie ad iuſtitiā: ꝛ hoc [iam nūc eſt.] Et iō dicit [uenit hora: ꝛ nūc eſt: qñ mortui.] ſ. īfideles ꝛ peccatores [audiēt uocē filij dei: ꝛ qui audierīt viuent.] ſꝫ uerā fidē. Sed duo mirabilia in his uerbis implicari vident. Unū cū dicit mortuos audire. Aliȯ cum ſubdit eos per auditū reuiuiſcere: q̄ſi prior ſit audit⁹ ꝙ̄ vita: cū tñ auditus ſit quidā act⁹ vite. Sꝫ ſi hoc referamus ad reſurrectionē. uerū eſt ꝙ mortui audiēt. i. obediēt uoci filij dei. Uox eni expreſſiua eſt iterioris ꝯceptus.

Uox eſt expreſſiua interioris conceptus.

Tota aūt nā ad nutū obedit uoluntati diuine. Ro. 4. Uocat ea que nō ſunt: tanꝙ ea que ſunt. ſm hoc ergo: lingua: lapides: ꝛ oīa nō ſolum oſſa arida: ꝛ cineres corpoꝝ mortuorū audiēt uocē filij dei inquātū ad nutū ei obediūt ꝛ hoc nō ꝯuenit chr̄o inquātū eſt filius hoīs: ſed inquātū eſt filius dei. Quia uerbo dei oīa obediūnt. Et iō ſignāter dicit [filij dei] Mat. 9. Qualis ē hic quia mare ꝛ uēti obediūt ei? Si vȯ referat ad reſurrectionē aīarū: rōneꝫ habet qȯ dicit. Nā uox filij dei: qua interius per īſpirationē: uel exterius per predicationē ſuā: ꝛ alioꝝ corda fidelium mouet habet vim viuificatiuam. Infra. 6. Uerba que locutus ſum uobis ſpiritus ꝛ vita ſunt. Et ſic viuificat mortuos duꝫ iuſtificat impios. Et q2 auditus eſt via ad vitam: uel nāc per obedientiam ad reparationem. ſ. nāe: uel auditus fidei ad reparationem vite ꝛ iuſtitie. Jdeo dicit [Et qui audierit] per obedientiā quātum ad reſurrectionē corporū: uel per fidem quātum ad reſurrectionem animarum [viuent]in corpore in eterna vita. ꝛ in iuſtitia vita gratie ꝛc̄.

LEC.V.

SIcut enim pater habet vitam in ſemetipſo: ſic dedit ꝛ filio habere vitam in ſemetipſo.

Supra Oſtendit dn̄s ſe habere ptātem viuificatiuam ꝛ iudiciariam. ꝛ explicauit utrāꝙ per effectū. hic manifeſtat quomō utraꝙ poteſtas ſibi cōpetat. Et pmo oſtēdit hoc de ptāte viuificatiua. 2⁰ de ptāte iudiciaria ibi [Et ptātem dedit ei iudicium facere.] Dicit ergo pmo. Dico ꝙ ſicut pater ſuſcitat mortuos: ita ꝛ ego. Et qui audit uerbū meum habet vitam eternā. Et hoc ideo habeo: q2 [ſicut pr̄ habet vitaꝫ in ſemetipſo: ſic ꝛ filio ꝛc̄.] Circa qȯ ſciēdum eſt. ꝙ aliqui viuūt: ſed nō hñt vitam in ſemetipſis. ſicut Paul'. Gal'. 2. Qȯ autē nunc viuo in fide filij dei viuo. ꝛ iteruꝫ viuo ego iā nō ego. viuit vȯ in me chr̄s. Uiuebat ergo: ſed nō in ſemetipſo ſed in alio per quē viuebat: ſicut ꝛ corpus viuit. ſꝫ nō habet vitam in ſeipſo: ſed in aīa p quā viuit. Jllud ergo in ſemetipſo vitā habet: qȯ habet vitaꝫ eſſentialem nō pticipatā .i. ꝙ ipm eſt vita. In quolibet autēꝫ genere rerum qȯ eſt per eſſentiā. eſt cā eorū que ſunt per pticipationē: ſicut ignis eſt cā oīum ignitorū. Qȯ ergo eſt per eſſentiā vita eſt cā ꝛ pncipiū omnis vite viuētibus. Et ideo ad hoc ꝙ aliqȯ ſit pncipium vite. requirit ꝙ ſit per eēntiā vita. Et ideo cōgrue manifeſtat dn̄s ſe totius vite

Qȯ eſt p eēntiā vita eſt cā oīs vite viuētibus.

pncipiū dicēs [ſe habere vitam in ſemetipſo.] i. per eſſentiā cum dicit [Sicut pater habet vitam in ſemetipſo.] i. ſicut eſt viuēs per eēntiā: ita ꝛ filius. Jō ſicut pater eſt cā vite: ita filius ſuus. Oſtēdit autēꝫ equalitatē filij ad prēm cuꝫ dicit [Sicut pater ꝛc̄.] Et diſtinctionē cum dicit [Dedit filio.] Sicut eniꝫ equales in vita pater ꝛ filius: ſꝫ diſtinguunt. Quia pater dat: filius accipit. Hoc eſt itelligēdū ꝙ filius a prē dante accipiat vitam: q̄ſi pexiſtat eam non hn̄s: ſicut in iſtis iferioribus. mā pma exiſtens accipit formā. Et ſubiectū ſubicit accn̄ti. Quia nihil in filio preexiſtens eſt acceptioni vite. Nam ſicut Hylarius dicit. Fili⁹ nihil habet niſi natū. i. qȯ per natiuitatē accepit. ꝛ cum ſit ipſa vita. Jō intelligēdū eſt [Dedit filio vitam.] i. pduxit filium vitā. Sicut ſi dicat. Mens dat uerbo vitā. Nā quaſi uerbum pexiſtat: ꝛ poſtea vitā recipiat: ſed q2 pducit vbū in eadē vita: qua ipſa viuit. Deſtruunt autē per uerba hec tres errores ſꝫ Hylariū. pmo Arrianoꝝ qui dicentes filiū minorē prē: coacti ſunt per hoc qȯ ſupra dictū eſt. Quecūꝙ pater fecerit: hec ꝛ fili⁹ facit. dicē ꝙ filius ſit equalis prī in virtute: ſed tñ adhuc negāt eū eē eq̄le ſibi in nā. Sed ecce ꝙ etiā in hoc cōfutant per hoc qȯ dicit [Sicut pater hēt vitā in ſemetipſo: ſic dedit ꝛ filio vitā habere in ſemetipſo.] Nā cum vita pertineat ad nām: ſi fili⁹ habet vitā in ſemetipſo: ſicut ꝛ prī. Manifeſtū eſt ꝙ tenet in ſe originis ſue diſſimilē ꝛ eq̄leꝫ cū prē nām.

Cōfutatio erroris arrianoꝝ

Secūdo error eoꝝ quātū ad hoc qȯ negabāt filij coeternitatē ad prēm dicētes. filiū ex tēpore incepiſſe. Qȯ deſtruit inquātū dicit [Filius vitā hēt in ſemetipſo.] Nam in oīb⁹ viuētib⁹: quoꝝ gn̄atio

Cōfutatio .2. erroris eoꝝ in quā negabāt filij coeternitatem ad prēm

In viuētib⁹ oī b⁹ q̄z grauo ſtm tpe ſpē ia ītenire aliqd qđ aliqñ fuit non viuens. Deſtructio ſabellij negātis diſtinctionem perſonarum.

eſt in tēpore ſemꝑ eſt īuenire aliqd qđ aliqñ fuit nō viuēs: ſed in filio qcqd eſt: eſt ipſa vita. Et ideo ſic accepit ipſam vitam. vitā hēt in ſemetipſo: ut ſemꝑ fuerit viuens. ¶ Tertio per hoc qđ dicit [dedit] deſtruit error Sabellij negātis diſtinctionē ꝑſonarū. Si [eni pater vitā dedit filio] manifeſtū eſt ꝙ alius eſt pater qui dedit: ⁊ alius filius qui accepit. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Et poteſtatem dedit ei iudicium facere: qꝛ filius hominis eſt. Nolite mirari hoc: quia uenit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt audient uocem filij dei.

¶ Manifeſtat ſe habere iudiciariam poteſtatē. Et primo manifeſtat ſuam poteſtatem iudiciariā. Secundo rationem dictorū aſſignat ibi [Nō poſſum ego a me facere quicq̄.] Circa ꝑmū duo facit. primo ponit poteſtatis iudiciarie originem. Secundo oſtēdit iudicij equitatem ibi [Et ꝓcedēt qui bona fecerunt ⁊c̄.] Circa ꝑmū notādū eſt ꝙ hoc qđ dicit [ꝑtātē dedit ei] poteſt legi dupl'r. Uno mō ſꝫ Criſo^m. Alio mō ſm aug^m. Si aūt legat ſm Criſo^m tūc hec ꝑs diuidit in duas. ꝑmo ꝓponit iudiciarie ꝑtātis deriuationē. 2° excludit dubitationē ibi [qꝛ filius hoīs eſt.] ¶ Sciēdū eſt autē ꝙ hec lr̄a ſic pūctuat ſꝫ Criſo^m. [ꝑtātē dedit ei iudiciū facē.] Poſtea reſumit [Quia filius hoīs eſt nolite mirari hoc.] Et huius pūctuationis rō eſt. Quia Paulus ſamoſetanus quidā antiquus hereticus qui ſicut ⁊ Fotinus dicebat chꝛm purū hoīem eſſe: ⁊ initiū ſumpſiſſe ex virgine pūctuabat ſic [ꝑtātē dedit ei iudiciū facē: qꝛ filius hoīs eſt.] Et poſtea reſumit [Nolite mirari hoc: qꝛ uenit ⁊c̄.] q̄ſi itelligēs per hoc ꝙ iō neceſſe fuit dari ꝑtātē iudiciariā chꝛo [Quia filius hoīs eſt.] i. purus hō: cui ex ſe nō cōuenit iudicare hoīes. Et iō opꝫ ꝙ ſi iudicat aliud ſibi detur ꝑtās iudicādi. Sed hoc ſm Criſo^m non pōt ſtare. Quia nullā cōueniētiā hēt qđ dicit. Si eni ideo ſuſcepit ꝑtātem iudiciariā: qꝛ hō eſt: tūc pari rōne cuilibet hoī ꝯueniat iudiciaria ꝑtās per humanā nāīm nō plus cōpetet chꝛo q̄ȝ alijs hoīb⁹. Non ergo ſic legēdū eſt. Sꝫ dicēdū ꝙ qꝛ eſt ieffabilis dei filius ꝓpterea ⁊ iudex eſt. Et hoc eſt quod dicit. Nō ſolū dedit ei pr̄. ꝙ viuificet: ſed etiā [ꝑtātē dedit ei] per eternā gn̄ationē [iudiciū facere] ſicut per eā dedit ei vitā hēre in ſemetipſo. Act. 10. Hic eſt q cōſtitut⁹ eſt a deo iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. ¶ Dubitationē excludit cū dicit [Nolite mirari ⁊c̄.] Et ꝑmouet eā. 2° excludit ibi [Quia uenit hora ⁊c̄.] Dubitatio aūt oriebat in cordibus iudeoꝝ: quia eſtimātes chꝛm nihil plus eē q̄ȝ purū hoīe; ea vō que dicebant de eo erant ſupra hoīem: ⁊ etiā ſuꝑ angelum mirabant cū audirēt. Et iō dicit [Nolite mirari hoc.] ſ. qđ dixi. ꝙ filius viuificat mortuos. ⁊ hēt iudiciariā ꝑtātē ꝓpter hoc [qꝛ filius hoīs eſt.] Et de hoc mirabant: qꝛ purū hoīem eſtimātes videbāt in eo facta diuina. Mat. 9. Mirabant oēs dicētes: qualis eſt hic: qꝛ uēti ⁊ mare obediūt ei. Et ſōdit cām q̄re nō mirent. Quia. ſ. ipſe idē qui eſt fili⁹ hoīs eſt filius dei. Et lꝫ ſm Criſo^m nō exprimatur iſta ꝓpoſitio. ſ. ꝙ idē eſt fili⁹ hoīs qui eſt filius dei: ponit tn̄ dn̄s illud ex quo ꝓpoſitio illa de neceſſitate ſequit. Sicut videm⁹ ꝙ ſillogiſātes in doctrinis frequēter nō ꝓponūt itentū ꝑncipalr: ſed illō ex quo de neceſſitate ſequit. Et iō dn̄s nō dicit ꝙ ipſe eſt fili⁹ dei: ſed ꝙ filius hoīs talis eſt ꝙ ad uo-

Expō Criſ.

Error Pauli ſamoſatani ⁊ Fotini q dicebāt chꝛm purū hoīe; et ⁊ iꝑ illic initium ex virgine.

Syllogiſātes frequēter nō ꝓponūt iclūm ꝑncipalr: ſ; illud ex quo de neceſſitate ſeqꝑ.

cē eius ſuſcitant oēs mortui. Ex quo neceſſario ſequitur ꝙ ſit filius dei. (Naꝫ ſuſcitare mortuos eſt opus ꝓpꝛiū dei.) Et ideo dic̄ [Nolite mirari qꝛ uenit hora in qua omnes qui in monumētis ſunt audient ⁊c̄.] Sed nō dicit Et nūc eſt (ut ſupra dixit) Neq̄ qꝛ iſta hora nūc non eſt. Similiter hic dicit [Oēs] qđ non dixerat ſupra. Quia in prima reſurrectione aliquos tm̄ reſuſcitauit. ſ. Laçarū: filiū vidue ⁊ puellā. Sed tūc in futura reſurrectione: que erit tēpore iudicij [Omnes audient uocē filij dei.] ⁊ reſurgēt. Ezē. 37. Aperiam tumulos ueſtros ⁊c̄. ¶ Scdm autē Aug^m loquit ſic punctuando [Poteſtatem dedit ei iudiciū facere: quia filius hominis eſt.] Et poſtea ſubdit [Nolite mirari hoc.] Et ſm hoc diuidit in duas partes. In prima eni tangit collatio iudiciarie poteſtatis facta filio hominis. 2° manifeſtat per maioris ꝑtātis collatiōeꝫ ibi [Nolite mirari hoc.] Circa ꝑmum ſciendum eſt ſꝫ Aug^m. ꝙ locutus eſt ſupra de reſurrectione aīaruꝫ que fit per filiū dei. Hic vō loquitur de reſurrectione corporum que fit per filium hominis. Et qa vniuerſalis reſurrectio corporū futura eſt tempore iudicij. Ideo hic ꝑmittit de iudicio dicens [Poteſtatē dedit ei.] ſ. chꝛiſto [iudiciū facere.] Et hoc [qꝛ filius hominis eſt.] i. ſm humanam naturā. Unde ⁊ poſt reſurrectionē dicit Mat. ultimo. Data eſt mihi omnis poteſtas in celo ⁊ in terra. Eſt autem data iudiciaria ꝑtās hominum ꝓpꝛie ꝓpter tria. ꝑmo ut ab oībus videret (neceſſe eſt eni iudicē a iudicandis videri.) Iudicabunt autē boni ⁊ mali. Et boni quidē chꝛm videbunt ſm diuinitatē ⁊ humanitatē. Mali autē eum ſm diuinitatē videre nō poterūt. Quia hec viſio eſt beatitudo ſanctoꝝ: nec videt niſi mundus corde (ut dicit Mat. 5.) Beati mundo corde: qm̄ ipſi deū videbunt. Et iō ut videat in iudicio nō ſolū a bonis: ſed etiā a malis: iudicabit in forma humana. Apoc. 1. Uidebit eū oīs oculus: ⁊ qui eum pupugerunt. ¶ Secundo quia per humilitatē paſſionis ꝓmeruit gloriā exaltationis. Uñ ſicut ille qui mortu⁹ eſt ſurrexit: ita forma illa iudicabit: que iudicata eſt: ⁊ ſedebit iudex in iudicio holuꝫ qui ſtetit ſub iudice homine: dānabit uere reos: qui factus eſt falſo reus (ut dicit Aug⁹ libro de uerbis dñi.) Iob. 20. Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt: ſed iudicium cauſamq̄ recipies. ¶ Tertio ad inſinuandaꝫ iudicis clementiā. Qđ homo iudicetur a deo. videt ualde terribile. Horrendum eſt ei incidere in manu dei viuētis (ut dicitur Hebre. 11.) Sꝫ ꝙ homo iudicē habeat hominem confidentiam prebet. Et ideo ut iudicis experiaris clementiam. hominem habebis iudicem. Heb. 4. Nō habemus pontificem: qui non poſſit compati ifirmitatibus noſtris. Sic ergo [dedit poteſtatem] chꝛiſto [iudicium facere: quia filius hominis eſt.] Sed hoc quideꝫ [Nolite mirari.] Quia maiorem poteſtatem contulit ei ſcilicet reſuſcitandi mortuos. Unde dicit. Quia uenit hora: ſcilicet nouiſſima que erit in fine mundi. Ezē. 7. Uenit tempus prope eſt ⁊c̄. [In qua omnes.] Supra autem non dixit [omnes] quia ibi loquebatur de reſurrectione ſpirituali: ſm quā non omnes in primo aduentu reſurrexit. Quia 2. Theſ. 4. dicitur. Non enim omnium eſt fides. Hic vō loquitur de reſurrectione corporum ſm quam omnes reſurgem⁹. ꝑ^e Cor. 15. Sed addit [Qui in monumētis ſunt.] Quod ſupra nō dixerat: qꝛ aīe nō ſunt in monu-

Suſcitare mortuos eſt op⁹ ꝓpꝛiū dei.

Expō Aug.

Nō oēs videbūt chꝛm ſꝫ diuinitatē ⁊ hūanitatē. Mali aūt ſꝫ hūanitatē tm̄.

mentis: ſed corpora quorum tunc reſurrectio erit. [Oēs ergo qui in monumētis ſunt audiēt uocem filij dei.] Vox iſta erit ſenſibile ſignum filij dei ad quā oēs ſuſcitabunt. pᵉ Theſ. 4. Dñs ueniet in iuſ ſu archāgeli ⁊ in tuba dei. Et ſimile habet pᵉ Cor. 15. ⁊ Mat. 25. Media nocte clamor fact⁹ eſt. Que q̄ dē uox hēbit virtutē ex diuinitate chr̄i. Ps. Dabit uoci ſue uocē v̄tutis ſue. Quia vō Aug⁹ dicit ꝙ reſurrectio corpoꝝ fit per uerbū caro factū eſt. Reſurrectio aīarū per uerbū (ut dictū eſt ſupra.) ¶ Io q̄rēdū eſt quomō hoc intelligat: aut eni ſubintelligit de cā prima: aut de cā meritoria. Siquidē de cā prima cōſtat ꝙ diuinitas chr̄i eſt cā corpalis ⁊ ſpiritualis reſurrectionis .i. corpum ⁊ aīarum ſm illō Deut. 32. Ego occidā ⁊ ego viuere faciā. Si vō de cā meritoria: tunc humanitas chr̄i eſt cauſa utriuſ qȝ reſurrectionis. Quia per myſteria que in carne chr̄i cōpleta ſūt reparamur: nō ſolū quātū ad corpora ad vitā icorruptibilē: ſed etiā quātū ad aīas ad vitā ſpūalē. Ro. 5. Traditus eſt ꝑpter nr̄as iniq tates: ⁊ reſurrexit ꝑpter iuſtificationē nr̄am. Nō ergo videt uerū qd̄ dicit Aug⁹. ¶ Sed dicēdum ꝙ Aug⁹ loquit de cā exēplari: ⁊ de cauſa qua illō qd̄ viuificat ꝯformat viuificatori. (Nā oē illō qd̄ per aliud viuit cōformat ei per qd̄ viuit.) Reſurrectio aūt aīarum nō eſt per hoc ꝙ aīe ꝯformant humanitate chr̄i: ſed uerbo. Quia vita anime eſt per ſolū uerbū. Et iō dicit aīarum reſurrectionē fieri per uerbū. Reſurrectio vō corpum erit per hoc ꝙ corpora nr̄a cōformabunt corpi chr̄i per vitam glorie: videlicet per claritatē corpoꝝ. ſm illud Phil. 3. Reformabit corp⁹ humilitatis nr̄e cōfiguratū corpori claritatis ſue. Et ſm hoc dicit reſurrectionē corpuȝ fieri per uerbū carnē factū. ¶ Conſ̄r cū dic.

¶ **Et procedent qui bona fecerunt: in reſurrectionem vite: qui vō male egerunt in reſurrectionem iudicij.**

¶ Oſtēdit eq̄litatē iudicij. Quia boni p̄miabūtur Vn̄ dicit [Et ꝓcedēt qui bona fecerūt in reſurrectionē vite.] i. ad hoc ꝙ viuāt in eterna glīa. Mali aūt dānabunt. Unde dicit [Qui vō mala egerūt in reſurrectionē iudicij.] i. reſurgēt in cōdemnationem Mat. 25. Ibūt hi in ſuppliciū eternū. ſ. mali. Iuſti aūt in vitā eternā. Dan. 12. Multi ex his qui in terre puluere dormierāt reſurgēt. Quidā q̄dē ad vitā. Alij autē ad obprobriū ſempiternū: ut videant ſemꝑ. ¶ Et nota ꝙ ſupra loquēs de reſurrectione aīaruȝ dicit. Qui audierint viuent. Hic vō dicit ꝙ [ꝓcedēt.] Et hoc ꝑpter malos qui uadūt in cōdenationē. (Nā vita eoꝝ nō eſt dicenda vita: ſed potius mors eterna.) Similr̄ etiā ſupra fecit mētionē de fide tm̄ dicens. Qui uerbū meū audit: ⁊ credit ei: qui miſit me ⁊c̄. Hoc ne credas ſolam fideȝ ſine opibus ad ſalutē ſufficere: facit mētionē de oībus opibus dicēs [Qui bona fecerūt ⁊c̄.] q. d. Nō q̄ credit tm̄: ſed qui cum fide bona opat [ꝓcedet in reſurrectionē vite.] Iaco. 2. Fides ſine opibus mortua eſt. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ **Non poſſum ego a meipſo facere quicq̄: ſicut audio iudico.**

¶ Aſſignat rōneȝ p̄miſſorū. Duo autē p̄miſerat. ſ. originē ꝑtātis. Et eq̄tatē iudicij. Et iō utriuſqȝ cāȝ aſſignat. Primo de p̄mo. 2° de ſcđo ibi [Et iudiciū meū ⁊c̄.] Sciendū eſt aūt circa p̄mū ꝙ hoc qd̄ dic [Non poſſuȝ ego ⁊c̄.] Pōt duplr̄ legi. ſ. ſm Aug⁹.

Primo ut ſi referat ad filiū hoīs. hoc mō. Tu dicis ꝙ habes ꝑtātem reſuſcitādi mortuos: q̄ fili⁹ hominis es. Sed nunq̄d hoc eſt tibi ingētū, eſ filius hoīs? quia [Non poſſum ego a meipſo facere q̄cq̄ ſed ſicut audio iudico.] Nō dicit ſicut video: ſm ꝙ ſupra dixerat. Fili⁹ nō pōt a ſe facere q̄cq̄: niſi qd̄ viderit p̄rem facientē: ſed dicit [Sicut audio.] Naȝ audire idē eſt in hoc loco ꝙ obedire. Obedire aūt ꝑtinet ad illū cui fit imperiū. Imperare autē ꝑtinet ad ſupiorē. Et iō q̄ chr̄s inq̄ūtū hō minor eſt patre dicit [Sicut audio.] i. ſm ꝙ iſpirat a deo in aīa mea. De iſto auditu dī p̄s. Audiā q̄d loquat i me dñs deus. Supra autē q̄ loquebat de ſe ſm ꝙ eſt uerbum dei dixit [Vident.] ¶ Conſequent cū dic

¶ **Et iudicium meum iuſtuȝ eſt: quia nō quero uoluntatem meam: ſed uoluntatem eius qui miſit me.**

¶ Manifeſtat equitatē iudicij. Dixerat enim. Et ꝓcedent qui bona fecerūt ⁊c̄. Sed poſſet aliq̄s dicere. Nunquid faciet grām aliq̄bus minus puniēdo ⁊ plus remunerādo. Iō rn̄det ꝙ non dicēs. Quia [iudiciū meū uerum eſt.] Cuius rō eſt [Quia non quero uoluntatem meā ⁊c̄.] In dñō eni ieſu chriſto ſunt due uolūtates. Una diuina quā habet eādē cuȝ p̄re. Alia humana que eſt ſibi ꝓpria. ſicut eſt ꝓpriū eius eē hoieȝ. Volūtas humana fert in bonū ꝓpriū in chr̄o: ſed ꝑ rectitudinē rōnis regebat ⁊ regulabat ut ſemꝑ in oīb⁹ uolūtati diuīe ꝯformaret. Et iō dic. Nō quero iplere [uolūtatē meā] propriā: que quātū in ſe eſt iclinat ad bonū propriuȝ. Sed [uolūtatē eius qui miſit me p̄ris.] Ps. Ut facerē uoluntatē meā deus meus uolui. Mat. 26. Nō qd̄ ego uolo: ſed qd̄ tu vis. Et ſi q̄dē diligenter attendit dñs uerā rōnem aſſignat iuſti iudicij dicēs [Quia nō quero uolūtatē meā.] Non eni iudiciuȝ alicui⁹ eſt iniuſtū: q̄n ꝓcedit ab eo ſm regulā legis Volūtas autē diuina regula eſt ⁊ lex uolūtatis create. Et iō uolūtas creata ⁊ rō que regulat ſm regulā diuine uolūtatis iuſta eſt: ⁊ iudiciū eius iuſtum. Secūdo vō exponit: ut referat ad filium dei: ⁊ manet eadē diuiſio que pri⁹ poſita eſt. Dicit ergo chr̄s inquātū uerbū manifeſtās originē ſue ꝑtātis. Nō poſſum ego a me facere q̄cq̄ eo mō ſicut ſupra dixit. Nō pōt filius a ſe facere quicq̄. (Nā ſuū facere ⁊ ſuū poſſe eſt ſuū eſſe.) Eſſe aūt eſt ei ab alio. ſ. a patre. Et iō ſicut nō eſt a ſe: ita a ſe nō pōt facere quicq̄. j. 8. A meipſo facio nihil. Hoc autē qd̄ dicit. [Sȝ ſicut audio iudico.] eodē mō exponendū eſt: ſicut illud ſupra [Niſi qd̄ viderit p̄reȝ facientē.] Nos eni ſciam ſeu cognitionē aliquā accipim⁹ per viſum ⁊ per auditū. (Iſti duo ſenſus maxime ſeruiunt diſciplīne) ſed q̄ in nobis alius eſt viſus. alius auditus. Ideo alit̄ accipimus ſciam per viſum. Quia iueniendo. Aliter per auditū. Quia adiſcēdo. in filio vō dei idem eſt audit⁹ ⁊ viſus. Et iō ſiue dicat [Audit.] Siue [vidit] idē ſignificat ſm acceptionē ſcie. Et q̄ iudiciū in q̄libet nā intellectuali ex ſcia ꝓcedit. ſignāt dicit. Sicut audio iudico .i. ſicut cognitionē ſimul cuȝ eſſe a p̄re accepi. ſic iudico. j. 15. Oīa que audiui a p̄re meo nota feci uobis. Manifeſtās vō iudicij equitatē dicit. [Et iudiciū meū uerū eſt.] Cui⁹ rō eſt [Quia nō quero uolūtatē meā] ¶ Sȝ nunq̄d nō ē eadē uolūtas p̄ris ⁊ filij. ¶ Sȝ dicēdū ꝙ eadē quidē uoluntas eſt utriuſqȝ. Sed tm̄ p̄r nō hēt uolūtatē ab alio: filius vō hēt ab alio. ſ.

Audio.

Reſponſio.

Audire i hoc loco idē eſt ꝙ obedire.

In chr̄o ſunt due uolūtates

Voluntas diuina eſt regula ⁊ lex uoluntatis create.

Viſus ⁊ audi⁹ maxie ſuiūt diſciplīe.

Dubitatio.
Reſponſio.

a patre. Sic ergo filius implet uoluntatē ſuā ut alterius.i.ab alio hñs. Pater ṽo: ut ſuā.i.nō hñs ab alio: ⁊ ideo dicit[Nō quero uolūtatē meā]que ſit mihi originaliter a meipſo: ſʒ que eſt mihi ab alio ſcilicet patre.

LEC.VI.

Si ego teſtimoniū perhibeo de me ipſo: teſtimonium meum non eſt uerum.

Poſita doctrina circa ptātē filij uiuificatiuā. hic ꝯñter cōfirmat eā. Et p̄ ꝯfirmat que de excellētia ptātis ſue dixerat per multiplex teſtimoniū. Secūdo redarguit eoꝝ tarditatē ad credēdū ibi[Claritatēʒ ab hoibus nō accipio ⁊c̄.] Circa pmum duo facit Primo ponit neceſſitatē iudicādi. 2° iducit ipſa teſtimonia ibi[Alius eſt qui teſtimoniū.] Neceſſitas teſtimonij inducendi erat ex pte iudeoꝝ qui ei nō credebāt. Et pp hoc dicit[Si ego teſtimoniū phibeo de meipo: teſtimoniū meū nō eſt ueꝝ.] ¶ Sʒ

Queſtio.

admirationis p̄bet mām qḋ dicit. Naʒ ſicut dñs de ſe.j.10.dicit. Ipſe eſt ueritas. Quō ergo teſtimonium ei⁹ nō eſt uerū? Si ueritas eſt: uel cui credet: ſi ueritati nō credit? ¶ Et iō dicēdū ſʒ Criſo^m ꝙ

S'Cris.

dñs hic de ſe loquit ſm alioꝝ opinionē: ut ſit ſenſus[Si ego teſtioniū phibeo de meipſo: teſtimoniū meū nō eſt ueꝝ.] quātū ad ueſtrā reputationē qui nō accipitis illud qḋ de me dico: niſi per aliō teſtimoniū cōfirmet.j.8. Tu de teipſo teſtimonium dicis: teſtimoniū tuū nō eſt uerū. ¶ Cōñter cū dic.

¶ Alius eſt qui teſtimoniuʒ perhibet de me.

¶ Inducit teſtimonia. Et pmo teſtimoniū humanū. 2° teſtimoniū diuinū ibi[Ego aūt habeo teſtimoniū maius ⁊c̄.] Circa pmū duo facit. Primo inducit teſtimoniū Ioānis. 2° rōnem teſtimonij aſſignat ibi[Ego autē nō ab hoie teſtimoniū ⁊c̄.] Circa primū duo facit. Primo iducit teſtimoniū. 2° cōmendat eius teſtimoniū ibi[Scio qꝛ uerū eſt teſtimoniū eius.] Teſtē inducit dicēs[Alius eſt qui teſtimoniū phibet de me.] Iſte ali⁹ ſʒ Criſo^m eſt Ioannes baptiſta de quo dicit ſupra.1. Fuit hō miſſus a deo cui nomē erat Ioānes. hic uenit in teſtimonium ⁊c̄. ¶ Teſtificationem eni cōmēdat cū dicit.

¶ Et ſcio qꝛ uerū eſt teſtimonium eius quod perhibet de me.

¶ Et hoc a duobus. Primo a ueritate. 2° ab auctē. Quia fuit ab eis reqſitum ibi[Uos miſiſtis ⁊c̄.] A ueritate quidē cōmēdat eius teſtimoniū dicens [Et ſcio.]i. pro certo expioꝛ ꝙ[uerū eſt teſtimoniū ei⁹.]ſ. Ioānis qḋ phibet de me. Sic eni pater ei⁹ Zacharias pphetauit de eo Luc.p̄. Preibis eni añ faciē dñi parare uias eius. ad dandā ſciam ſalutis ⁊c̄. Cōſtat autē ꝙ teſtimoniū mēdax nō eſt ſaluiferū: ſed mortiferū: quia mēdaciū eſt cā mortis(Os qui mētitur occidit aīam.) Si ergo teſtimoniū Ioānnis eſt ad dandā ſciam ſalutis ⁊c̄. Uerū eſt teſtimoniū eius. Sed ſm glo. aliter[Si teſtimonium ⁊c̄.] Sup̄ Chrs locut⁹ eſt de ſe ſm ꝙ de⁹. hic ṽo loquit ſʒ ꝙ hō. Et eſt ſenſus. Si ego hō.ſ. teſtimonium de me phibeo.ſ. abſq3 deo.i. ꝙ de⁹ pr̄ nō phibeat: tūc ſequit ꝙ teſtimoniū meū non eſt uerum. Nā ṽbū humanū niſi a deo fulciat nihil ueritatis hēt: ſm illud Ro.3. Eſt autē deus uerax: oīs autēʒ hō mēdax. Uñ ſi itelligam⁹ chrm̄: ut hoīeʒ a deitate ſepatum ⁊ ei nō cōformē ⁊ in eſſentia eius mendacium inueni ⁊ in uerbis.j.8. Si ego teſtimoniuʒ

Mēdaciū eſt cā mortis.

Uerbū humanū niſi a deo fulciat nihil ueritatis hēt.

phibeo de meipſo uerū ē teſtimoniū meū.j. Quia ſolus nō ſum ⁊c. Et iō qꝛ nō erat ſolus: ſed cū pr̄e uerū eſt teſtimoniū ei⁹. Uñ ut oſtēdat teſtimoniuʒ eius ueritatē nō hr̄e ex eius humanitate ſm ſe: ſʒ inquātū eſt cōiūcta diuinitati. ⁊ ṽbo dei dicit[Sʒ alius eſt qui teſtimoniū phibet de me.] Nō Ioannes ſed pr̄ ſm iſtā expoſitionē. Quia ſi teſtimoniū chrī hoīs de ſe nō eſt uerū ⁊ efficax: multominus eſſet efficax teſtimoniū Ioānis. Nō ergo certificat teſtimonio Ioānis: ſʒ teſtimonio prīs. Uñ iſte ali⁹ qui teſtimoniū phibet itelligit pr̄.[Et ſcio qꝛ uerū eſt teſtimoniū eius.] Nā ipſe ueritas eſt.1. Io.1. De⁹ lux eſt.i. ueritas ⁊ tenebre mendacij in eo nō ſunt ulle. Sed pma expō que Criſoſtomi eſt magis eſt litteralis. ¶ Cōmēdat etiā teſtimoniū Ioānis ab auctē. Quia fuit requiſitū cum dicit.

¶ Uos miſiſtis ad ioannem ⁊ teſtimonium perhibuit ueritati.

¶ Quaſi diceret ſcio qꝛ uerū eſt teſtimoniū ei⁹. Nec uos debetis illud repudiare: qꝛ ppter magnam auctēm qua erat apud uos Ioānes reqſiuiſtis ab eo teſtimoniū de me qḋ nō feciſſetis: ſi euʒ dignū fide nō opinaremini.ſ.p̄. Miſerūt iudei ab hieroſolymis ſacerdotes ⁊ leuitas ad Ioānē. Et ioānes tūc[teſtimoniū phibuit]nō ſibi: ſed[ṽitati.]i. mihi. Sicut amicus ueritatis ueritati chrō teſtimonium phibuit.ſ.p̄. Cōfeſſus eſt ⁊ nō negauit: cōfeſſus eſt: qꝛ nō ſum ego chrs. ¶ Cōñter cum dicit.

¶ Ego aūt nō ab homine teſtimoniū accipio.

¶ Aſſignat rōnē teſtimonij ioannis inducti. Et pmo excludit rōnē opinatā. 2° aſſerit uerā ibi[Sed hoc dico ut uos ſalui ⁊c̄.] Rō autē inducti teſtimonij poſſet ab aliquo credi eē certificatio de chrō ppter eius iſufficiētiam. Et ideo hoc excludit dicēs [Ego aūt non ab hoie.] ¶ Ubi ſciēdū eſt ꝙ in ſciētijs aliqñ pbat aliqd per mi⁹ notū ſm ſe: ſed magis notū quo ad nos. Aliqñ per aliqd magis notum ſm ſe ⁊ ſimplr. Sicut in hoc loco. Debebat quidē pbari ꝙ chrs eēt deus. Et lʒ ueritas chrī eſſet magis nota ſm ſe ⁊ ſimplr. Nihilomin⁹ tñ pbat teſtimonio Ioānis: qḋ quantū ad iudeos magis notū erat. Et iō chrs ſm ſe teſtimonio ioānis non indigebat. Et hoc eſt qḋ dicit[Teſtimoniū ab homine nō accipio.] ¶ Sʒ ꝯ̄ hr̄ videt. qꝛ Iſa.42. Uos teſtes mei dicit dñs. Act.p̄. Eritis mihi teſtes in oī iudea ⁊c̄. Quō ergo dicit[hoc teſtimoniū ab hoie non accipio ⁊c̄?] ¶ Sed dicēdū ꝙ hoc duplr poteſt itelligi. Uno mō ut ſit ſenſus[Nō accipio ab hoie teſtimoniū]qſi ſim illo tm̄ cōtentus: ſed hēo maius teſtimoniū.ſ. diuinū. p̄ Coꝝ.4. Mihi autē p minimo ē: ut a uobis iudicer. Hie.17. Diē hoīs.i. claritateʒ humanā nō deſideraui tu ſcis. Alio mō[teſtimoniū ab hoie non accipio.] inquātū.ſ. teſtificans eſt hō: ſed inquātū eſt illuſtratus a deo ad teſtificandū.ſ.1. Fuit hō miſſus a deo ⁊c̄. p̄ Theſ.2. Non querentes ab hoibus gloriā.j.8. Ego gloriā meā non quero. Sic ergo accipio teſtimoniū Ioānis nō inquātum fuit hō: ſed inquātū miſſus ⁊ illuſtratus a deo ad teſtificādū. Tertio mō ⁊ melius [Ego teſtimoniuʒ non accipio ab hoie.]i. teſtimonio humano quātum ad me eſt auctēm non accipio ab aliquo: ſed a deo qui demonſtrat me clarum. ¶ Conſequenter cum dicit.

In ſciētijs aliqñ aliqd pbat p aliqd mi⁹ notū ſʒ ſe magis tñ notū q̄ ad nos. aliqñ ꝯ̄

Dubitatio.

Reſponſio.

¶ Sed hec dico ut uos ſalui ſitis. Ille erat lucerna ardēs ⁊ lucēs. Uos autēʒ uoluiſtis

ad horam exultare in luce eius.

¶ Aſſerit rōnem verā que erat ipſoꝝ ſalus. Et pmo
ponit rōnem. Secūdo exponit eā. ¶ Ratio vo i-
ducti teſtimonij erat: ut iudei credentes chõo teſti-
monio Joānis ſaluarent. Et iō dicit. Nō accipio
teſtimoniū Joanis ꝓpter me [ſed hoc dico: ut ſal
ui ſitis.] ꝑ Thi.2. Uult oēs hoīes ſaluos fieri. Et
ꝑ Thim. p. Chriſtus ieſus venit in hunc mundū
peccatores ſaluos facē. ¶ Et exponit qđ dicit [ſal
ui ſitis.] q2. ſ. induco teſtimoniū a vobis acceptatū.
Et ideo dicit [Ille erat lucerna ꝛc.] Ponit Joan-
nis acceptationē. Et primo ponit ꝙ Joānes fuit
teſtis ſm ſe accept⁹. Secūdo quomō fuit acceptat⁹
apud eos ibi [Uos aūt voluiſtis ꝛc.] Qđ aūt Jo-
annes fuerit ſm ſe acceptus teſtis: oſtendit per tria
que eū ꝑficiebāt. Primū ꝑtinet ad cōditionē nāe.
Et hoc cū dicit [Ille erat lucerna.] Secūdū ꝑtinet
ad ꝑfectionē affectus: quia [ardēs.] Tertiū ad ꝑfe
ctionē itellectus. Quia [lucēs.] Erat ergo in nā ꝑfe
ctus. Quia [lucerna.] i. illuſtratus grā: ꝛ illuſtratus
luce verbi dei. ¶ Differt enī lucerna a luce. Nam
lux eſt que per ſeipſam lucet. Lucerna vo que non
ꝑ ſe lucet: ſʒ per ꝑticipationē lucet. Lux autē vera
chõs ē (ut dicit ſupra. p.) Erat lux vera ꝛc. Joānes
autē lux nō erat (Ut ibidē dicit) ſed lucerna. Quia
illuſtratus erat: ut teſtimoniū ꝑhiberet de lumine
ducēdo ad chõm. De qua lucerna dicit in pō. Pa-
raui lucernā chõo meo. Sed erat in effectu ardens
ꝛ feruēs. Uñ dicit [Ardēs.] Nam aliqui ſunt lucer
ne ſolū quātū ad officiū. ſed quātū ad effectū ſunt
extincte. Nam ſicut lucerna lucere nō pōt: niſi igne
accēdat: ita ꝛ lucerna ſpūalis nō lucet niſi ꝑus ar-
deat ꝛ inflamet igne charitatis. Et ideo ardor ꝑmit
titur illuſtrationi. Quia per ardorē charitatis dat
cognitio veritatis. J.14. Si qs diligit me ſermonem
meū ſeruabit ꝛc. Et ad eū veniem⁹ ꝛc. ꝛ J.15. Uos
aūt dixi amicos: q2 oīa que audiui ꝛc. Ecc.2. Qui
timetis deū diligite illū: ꝛ illuminabunt corda vra.
Nam ignis duo hēt. ſ. ꝙ ardet ꝛ ſplendet. Ardor
autē ignis ſigt dilectionē ꝓpter tria. Primo qdē q2
ignis iter oīa corpa ē magis actiu⁹ ſic ꝛ ardor cha
ritatis intātū ꝙ nihil eius ipetū ferre pōt: ſm illō
2. Cor.5. Charitas chū urget nos. Secundo q2 ſi
cut ignis per hoc ꝙ eſt maxime ſenſitiu⁹ facit mul
tum eſtuare: ita ꝛ charitas eſtum cauſat quouſqʒ
hō conſequat intētū. Cant ultimo. Lampades ei⁹
lāpades ignis ꝛc. Tertio ſicut ignis eſt ſurſum du
ctiuus: ita ꝛ charitas intātū ꝙ coniungit nos deo. J.
Jo.4. Qui manet in charitate in deo manet: ꝛ de⁹
in eo. Erat etiā itellectu lucēs. Primo quidē per ve
ritatis cognitionē iterius. Iſa.58. Implebit ſplēdo
ribus. i. ſplendere faciet. Scđo per pdicationē ex-
terius. Phil.2. Inter quos lucetis tanqʒ luminaria
in mūdū verbū vite cōtinentes. Tertio per bono
rum opum manifeſtationē. Mat.5. Sic luceat lux
veſtra corā hoībus: ut videant opa veſtra bona.
Quia ergo ſic Joānes acceptabilis erat ſm ſe: q2
erat lucerna nō extincta: ſed ardēs. Non tenebras:
ſed lucēs dignus eſt ꝙ ꝛ apud nos acceptaret qđ
qdē ita fuit. Quia [Uos voluiſtis exultare ad ho-
ra in luce eius.] Et cōgrue exultationē luci adiun-
git: q2 in illo hō exultet in quo maxime delectat.
Nihil autē eſt in rebus corpalibus delectabilius
luce. ſm illud Ecc.10. Delectabile eſt oculis videre
ſolē. Dicit aūt [voluiſtis exultare] quieſcēdo ꝛ po-

Lucerna dr̃ a luce. lux eſt q̄ ꝑ ſeipſaʒ lucet. Lucerna vo q̄ nō ꝑ ſe lucet ſʒ ꝑ ꝑticipatiōnē lucis.

Aliq ſunt lucerne q̄ntū ad offi: ſʒ q̄ntū ad effectū ſūt extincte.

Ignis in ſe hʒ duo. ſ. ꝙ ardet: ꝛ ꝙ lucet. Ardor ignis ſigt dilectionē ꝓpter tria.

nēdo in eo finem credēdo cū chõm: ſed tñ ad ho-
ram: q2 in hoc fuiſtis inſtabiles. Nam vidētes ho
mines Joannē ad alium nō ad ſe ducē auerſi eſtis
ab eo. Uñ dicit Mat.21. ꝙ iudei nō crediderunt
in Joāne. Sunt eni de illis de quib⁹ dicit Mat.13.
Quia ad tempus credunt. ¶ Conſequent cū dic.
¶ Ego aūt habeo teſtimoniū maius ioāne.
¶ Ponit teſtimoniū diuinū. Et pmo iducit ei⁹ ma-
gnitudinē. Secūdo ꝓſequit de ipſo ibi [Opa que
dedit mihi pater ꝛc.] Dicit ergo pmo. Dico ꝙ ego
quātū eſt de me nō accipio ab hoīe teſtimoniū:
ſed ꝓpter vos. Nā [ego hēo teſtimoniū mai⁹ Joā
ne.] ſ. dei: qđ ē maius teſtimoniū ꝙ Joānis. ꝑ Jo.
ultimo. Si teſtimoniū hoīum accipimus: teſtimo-
niū dei maius eſt. Maius inqʒ ꝓpter maiorē au-
ctoritatē: maiorem cognitionē: infallibiliorē verita
tem. Nā deus mentiri non pōt. Nō eſt deus: ut hō
mētiat. Numeri.23. ¶ Teſtimonium autem ꝓſeq-
tur cum dicit.
¶ Opera enim que dedit mihi pater: ut ꝑfi-
ciā: ea ipſa opa que ego facio teſtimoniū ꝑ-
hibent de me: q2 pater miſit me.
¶ Tripliciter autē teſtificatus eſt deus de chõo. ſ. ꝑ
opa: per ſeipm: ꝛ per ſcripturas. Et iō pmo ponit
modū teſtificādi quātū ad opa miraculoꝝ. Secū-
do modū teſtificādi per ſeipſum ibi [Et qui miſit
me pater ꝛc.] Tertio per ſcripturas ibi [Scrutami
ni ſcripturas ꝛc.] Dicit ergo primo hēo aliud teſti
moniū maius Joāne. Et hoc ē q̄ntū ad opa. Quia
opa miraculoꝝ [que dedit mihi pater ꝛc.] Sciēn-
dū eſt enī ꝙ nāle eſt homini vtute ꝛ nās rerum ex
earū actōnib⁹ cognoſcere. Et iō cōuenienter dñs ꝑ
opa que ipſe facit dicit ſe poſſe cognoſci qualis ſit.
Cū ergo ipſe ꝓpria virtute diuina faceret: creden
dum erat in eo eē virtutē diuinā. Infra.15. Si opa
nō feciſſem in eis: que nemo alius fecit peccatum
nō haberent. ſ. infidelitatis. Et ideo ad ſui cognitio-
nē per opa ſua ducit dicēs [Opa que dedit mihi.]
in verbo [pī] per eternā gnationē dādo mihi vtu-
tem ſibi equalē. Uel dedit mihi hoī in cōceptione
dando. ut ſim vna ꝑſona dei ꝛ hoīs [ut ꝑficiā ea.]
i. ut ꝓpria virtute faciā. Qđ dicit ad dñaʒ aliorū
qui miracula faciūt nō ꝓpria vtute: ſed impetran
do a deo. Uñ petrus dicebat Act.3. In noīe ieſu
chū nazareni ſurge. Et iō ipſi nō perficiūt: ſed de⁹
Chõs vero ꝓpria vtute ea ꝑficiebat. J.11. Lazare veni
foras. Et iō opa que ego facio teſtimoniū perhi-
bent de me. J.10. Si mihi nō creditis ſaltem ope-
ribus credite. Quod aūt opa miraculoꝝ ſunt teſti-
monia dei dicit Mat. ult. Dño coopante ꝛ ſermo-
nem cōfirmāte ſequētib⁹ ſignis. ¶ Conſ cum dic.
¶ Et qui miſit me pater ipſe teſtimoniū per
hibuit de me. Neqʒ vocem eius vnqʒ audi-
ſtis: neqʒ ſpeciē eius vidiſtis. Et verbū eius
nō habetis in vobis manēs: q2 quem miſit
ille: huic vos non creditis.
¶ Ponit ſcđm modū teſtificādi per ipm deū. Et p-
mo ponit ipm modū. Secūdo oſtendit eos hui⁹ nō
eſſe capaces ibi [Neqʒ vocē ei⁹ nunqʒ audiſtis ꝛc.]
Dicit ergo nō ſolū opa que dedit mihi pr̄ teſtimo
niū perhibeāt de me. Sed [ipſe qui miſit me pr̄ te
ſtimonium perhibet de me.] In iordane quando
fuit baptizatus (ut habetur Mat.4.) Et in mon-
te quando transfiguratus (ut dicitur Mathei
17.) Utrobiqʒ enim vox patris audita eſt. Hic

Alij a chõo q̄ faciūt mirac la ꝓpria vtute: ſed petēdo a deo.

Chõs ꝓpria vtute miracula facit.

eſt filius meus ⁊c̃. Et iō credēdū eſt ei ſicut vero ⁊ naturali filio dei. p̄ᶜ Joānis ult. Hoc teſtimoniū dei: quod maiꝰ eſt: q2 teſtificatus eſt de filio ſuo. Et ſic qui non credit eum eſſe filium dei: non credit dei teſtimonio. Sed poſſet aliquis dicere q̄ deus etiā alijs teſtimoniū pħibuit per ſcipt̄ꝫ ſicut Moyſi in mōte cū quo locutꝰ eſt cūctis audiētibꝰ. Teſtimoniū vo nanq̄ꝫ audiuimꝰ. Et iō dicit dn̄s q̄[Neq̄ꝫ vocē eius vnq̄ꝫ audiſtis ⁊c̃.] ¶ Sed ꝯ Deut. 4. dī. Si factū eſt aliqn̄ res huiuſcemodi: ut audiret populus vocē dn̄i dei loquētis de medio ignis ſicut tu audiſti ⁊ vidiſti. Quid eſt ergo q̄ō nūc dicat chr̄s[Neq̄ꝫ vocē eius vnq̄ꝫ audiſtis?] ¶ R̄ndeo ſm̄ Criſoᵐ q̄ dn̄s eos in pħophicā ꝯſiderationē ꝯſtitués vult oſtendere q̄ teſtificat̄ alicui dupl̄r. ſ. ſenſibiliter ⁊ itelligibiliter. ¶ Sēſibiliter quidem ſicut per vocē ſenſibilē tm̄. Et hoc mō teſtificatus fuit Moyſi in mōte ſynai. Deut. 4. Vocē eius audiſtis: ⁊ formā penitꝰ nō vidiſtis. Itē per ſenſibilem ſpēm ſicut apparuit Abrae Gen̄. 28. ⁊ Iſa. 6. Vidi dn̄m ſedētē ſup ⁊c̃. Sed tn̄ in iſtis viſionibus: nec vox corporalis: nec figura dei eſt: ſicut cuiuſdam aialis: ſed effectiue inquātū a deo format̄. Nā cū deus ſit ſpiritus: neq̄ꝫ vocē ſenſibilē de ſe emittit: nec figurari pōt. ¶ Intelligibiliter aūt teſtificatur inſpirādo in cordibꝰ aliquoꝝ q̄ credere debeāt. ⁊ tenere. c. p̄s. Audiā qd loquat̄ in me dn̄s deꝰ. Oſee 2. Ducā eā in ſolitudine: ⁊ ibi loquar ad cor eius. Primo ergo teſtificatiōis capaces fuiſtis. Nec mirū: q2 nō fuerūt dei: niſi effectiue (ut dictū eſt) voces ille ⁊ ſpēs. Sed intelligibilis illius vocis[Neq̄ꝫ vocē eiꝰ vnq̄ꝫ audiſtis ⁊c̃.] i. ꝑticipes eiꝰ nō fuiſtis. J. 6. Oīs qui audit a p̄r̄e ⁊ didicit venit ad me: ſed vos nō venitis ad me. Ergo[nō audiſtis vocē eiꝰ: nec vidiſtis ſpēm eiꝰ.] i. nō h̄uiſtis iſtō teſtimoniū ītelligibile. Et iō ſubdit[Et verbū eius non habetis ⁊c̃.] i. nō h̄etis verbū interiꝰ iſpiratū. Et hec rō ē. [Quia quē miſit ille.] i. p̄r̄[huic vos nō creditis] Verbū enī dei ducit ad chr̄m. Nā ipſe chr̄s ē n̄ale dei verbū. Oē autē verbū a deo inſpiratū eſt quedā ꝑticipata ſimilitudo illius. Cū ergo oīs ſilitudo ꝑticipata: q̄ oē verbū inſpiratū a deo ducit ad chr̄m. Et iō vos nō ducimini ad me[nō h̄etis verbū] dei iſpiratū [in vobis manēs.] Joā ultᵒ. Qui nō credit in filiū dei nō h̄et vitā in ſe manētē. Et dicit[Manēs.] Quia cū nullus ſit qn̄ aliquā veritatē h̄eat a deo: illi tn̄ h̄n̄t veritatē ⁊ verbū in ipſis manēs: quibus intātū cognitio ꝓficit: ut ꝑducant̄ ad veri ⁊ n̄alis verbi cognitionē. Vel per hoc q̄ō dicit[Neq̄ꝫ vocē eius ⁊c̃.] Oñdit triplex modus q̄ a deo aliqd reuelat̄ alicui. Quia vel p vocē ſenſibilē. ⁊ ſic teſtificatꝰ eſt chr̄s in iordane ⁊ in mōte. (Ut dictū ē 2. pet. p̄.) Speculatores facti illiꝰ magnitudinis voce lapſa de celo a magnifica glīa. Et hāc iudei nō audierūt. Vel per viſionē ſue eſſentie. Et hāc reuelat beatis. Et hāc ſpēm ipſi nō viderunt. q2 2. Coꝝ. 5. Quādiu ſumus in corꝑe ꝑegrinamur a dn̄o ⁊c̃. Vel per interiꝰ verbū iſpirando. Et hoc ipſi nō h̄ebant. ¶ Conſequenter cum dicit.

Dubitatio.

R̄ſio Criſ.

Dn̄s deꝰ apparuit Abrae ⁊ locutꝰ ē moyſi: nec figura illa: nec vox iſta fuit ſicut eius ut aial: ſꝫ effectiue a deo inq̄ꝫtū a deo format̄.

Chr̄s eſt n̄ale dei verbum.

Aliqd reuelare alicui a deo tripliciter.

¶ Scrutamini ſcripturas: q2 vos putatis in ipſis vitā eternam h̄ere. Et ille ſunt que teſtimoniū pħibent de me ⁊ non vultis venire ad me ut vitam habeatis.

¶ Ponit tertiū modū quo deus teſtificatꝰ eſt chr̄o per ſcripturas. Et p̄mo inducit ſcripturaꝝ teſtimoniū. 2ᵒ oſtēdit eos fructu huiꝰ teſtimonij non ēē capaces ibi[Et nō vultis venire ad me ⁊c̃.] Dicit ergo[Scrutamini ſcripturas.] quaſi dicat. Vos nō habetis verbū dei in cordibꝰ veſtris: ſed in ſcripturis. Et iō opꝫ vos illud alibi querere. Et iō[ſcrutamini ſcripturas.] ſ. veteris teſtamēti. Nā fides chr̄i in veteri teſtamēto ꝯtinebat̄: ſed nō in ſupficie: ſꝫ in ꝓfundo obūbrata figura latebat. 2. Coꝝ. 11. Uſq̄ꝫ in hodiernū diē idipm velamē h̄n̄tes. Et ideo ſignāt dicit[Scrutamini] quaſi in ꝓfundū queratis. Prouͤ. 2. Si queſieris eā q̄ſi pecuniā: ⁊ ſicut theſauros effoderis illā ⁊c̃. p̄s. Da mihi itellectū: ⁊ ſcrutabor mādata tua. Nō aūt ſcrutinij ex n̄ra opinione ſumit̄[Quia putatis in eis.] ſ. ſcripturis[vitā eternā h̄ere.] Ex hoc q̄ō dicit̄ Eze. 18. Qui fecerit iudicia mea: vita viuet ⁊c̃. Sed eſtis decepti: q2 lꝫ ꝑcepta veteris legis vitalia ſint: nō tn̄ vitā h̄n̄t in ſeipſis. Sed intātū dicunt̄ vitalia iquātū ducūt ad me chr̄m: cū tn̄ vos utamini eis tanq̄ꝫ in ſe vitā h̄n̄tibus q̄ō decipit vos. Nā[ille.] ſ. ſcripture[ſūt que teſtimoniū ꝑhibēt de me.] i. itātū vitalia ſūt inq̄ꝫtū ad meā cognitionē ducūt: ut ap̄tis ꝓphetijs ſicut Iſa. 17. Ecce v̄go ꝯcipiet. Et iterꝫ Deut. 18. Prophetā ſuſcitabit vobis dn̄s deꝰ ⁊c̃. Vn̄ dicit̄ Act. 10. Huic oēs ꝓphete teſtimoniū ꝑhibēt. Vel operationibus ꝓphetaꝝ myſticis. Vn̄ dicit Oſee. 11. In manibꝰ ꝓphetaꝝ aſſimilatꝰ ſum: vel in ſacramētis ⁊ figuris: ſicut eſt imolatio agni: ⁊ alia figuralia ſacramēta legis. Heb. 10. Umbrā h̄n̄s lex futuroꝝ bonoꝝ ⁊c̃. Et iō q2 ſcripture veteris teſtamēti multiplir̄ teſtimoniū ꝑhibent de chr̄o dicit Ap̄ls Ro. p̄. Quā añ ꝓmiſerat per ꝓphetas in ſcripturis ſanctis de filio ſuo ⁊c̃. Sed fructū quidē in ſcripturis putatis h̄ē. ſ. vitā eternā cōſequi nō poteris: q2 teſtimonijs ſcripture de me nō credētes [nō vultis venire ad me.] i. nō vultis credere mihi: in quē eſt fructꝰ illaꝝ ſcripturaꝝ: ⁊ in quē ut in me[vitā h̄eatis] quā ego do credētibꝰ in me. j. 10. Ego vitā eternā do eis. Ecc̄. 3. Sapientia filijs ſuis vitā īſpirat. Prouͤ. 8. Qui me inuenerit inueniet vitam ⁊c̃.

Fides chr̄i in veteri teſtō cōtinebat̄: ſꝫ n̄ in ſupficie: q2 in ꝓfūdo obūbrato figura latebat.

Caritatē ab hominibus non accipio: ſed cognoui vos: q2 dilectionem dei non habetis in vobis. L.VII.

Poſtquā deus excellētiā ſue p̄tātis confirmauit teſtimonijs hoīum dei ⁊ ſcripturaꝝ. Hic cōſequēter eoꝝ tarditatē ad credēdū redarguit. Duplici aūt occaſione iudei ꝑſequebant̄ chr̄m. ꝓpter ſolutionē ſabbati ī quo videbat̄ ꝯtrius legi. Et q2 dicebat ſe dei filiū. in quo videbat̄ ꝯtrius deo. Vn̄ ꝑꝑ reuerētiā quā h̄ebāt ad deū: ⁊ ꝑꝑ zelū quē h̄ebāt ad legē Moyſi. Et iō dn̄s intēdit oſtēdere q̄ nō ꝓpt̄ hoc eū ꝑſequebant̄: ſꝫ ꝑꝑ ꝯtriū. Vn̄ p̄ oñdit irreuerētiā ipſoꝝ ad deū ēē cām icredulitatis ipſoꝝ. 2ᵒ q̄ irreuerētiā quā h̄ebāt ad Moyſen fuit cā incredulitatis ipſoꝝ ibi[Nolite putare q̄ ego ⁊c̃.] Circa p̄mū duo facit. Pⁱᵒ ponit irreuerētiā ipſoꝝ ad deū. 2ᵒ oſtēdit q̄ hoc ſit cā icredulitatis ipſorū ibi[Quō vos poteſtis credē ⁊c̃.] Circa p̄mū duo facit. Primo ꝓponit eoꝝ indeuotionē ad deū. 2ᵒ manifeſtat eā per ſignū ibi[Ego veni in noīe patris ⁊c̃.] Circa p̄ᵐ duo facit. Primo excludit intentionem oppoſitam: que ex verbis premiſſis accipi poſſet. Scdo aſſerit nāꝫ ibi[Sꝫ cognoui vos ⁊c̃.] Intentio oppoſita eſt. q̄ q2 dn̄s ſupra cōmemo-

rabat tot teſtimonia de ſeipſo .ſ. Joānis: dei ⁊ operū ſuoꝝ ⁊ ſcripturarum. poſſet opinari a iudeis ꝙ hoc fecerit q̄ſi querēs humanā gl'iam. Cōtra hoc dicit. [Claritatē ab hoīb⁹ nō accipio.] i. laudē humanā nō quero. Nō enī ueni ut exēplū darē querendi gloriā homini. p⁹ Theſ. 2. Neqꜫ querētes ab hoīb⁹ gloriā. Deus teſtis ⁊c̄. Uel [claritatē ab hominib⁹ nō accipio.] i. claritate humana nō īdigeo. Quia ab eterno claritatē habeo apud p̄rem. ī. 17. Clarifica me p̄r claritate quā habui anteq̄ mundus fieret. Nō enī ueni clarificari ab hoībus: ſed potius eos clarificare: cū a me oīs claritas ꝓcedat Sap̄. 7. Habeo per hāc .ſ. ſapientiā claritatē ⁊c̄. Dicitur autē deus clarificari ⁊ glorificari ab hoībus ſm illud Ecc̄. 43. Glorificātes deū quātūcūqꜫ poteſtis ꝑualebit adhuc. Nō ut ipē ꝓpter hoc glorioſior fiat: ſed inquātū glorioſus appꝫ ī nobis. Nō eſt ergo hec cauſa ꝓpoſitoꝝ teſtimonioꝝ. Sʒ alia eſt [Quia cognoui.] i. cognoſcē feci. [Quia nō habetis dilectionē dei in uobis.] quā habere uos fingitis. Uñ nō ꝓpter dei amorē me ꝑſeq̄mini. Nam tūc ꝓpter deū me perſequi uidemini: ſi deus ⁊ ſcriptura nō mihi teſtimoniū ꝑhiberet. Sed ipſe de⁹ mihi teſtatur: ⁊ per opera: ⁊ per ſcripturas: ⁊ per ſeipm (ut dictū eſt.) Et iō ſi deū amaretis oporteret ut ſicut me abijcitis: ita ad me ueniretis. Nō ergo diligitis deū. Uel alr̄ [Sed cognoui uos.] q̄ſi diceret. Nō induxi h⁹ teſtimonia indigens ueſtra clarificatione: ſed ſcio ⁊ ꝯdoleo uobis errātibus qui nō diligitis deū: ⁊ uolo uos reducere ad uiam ueritatis. ī. 15. Nunc aūt ⁊ uiderūt ⁊ oderūt ⁊ me ⁊ patrē. p̄s. Superbia eoꝝ qui te oderūt aſcēdit ſemꝑ.

De⁹ ī ſeipſo a nullo pōt hˀri odio: nec ſm oēs ſuos effectus.
Sʒ bonū qḋ ē in rebus ē a deo.

¶ Sed ſciendū ꝙ deus in ſeipſo a nullo pōt haberi odio: nec ſm oēs effect⁹ ſuos: cū oē bonū qḋ eſt in rebus ſit a deo: ⁊ īpoſſibile ſit ꝙ aliq̄s habeat odiū oīs boni: q̄n ad minus eſſe ⁊ uiuere diligat. Sed tñ aliquē defectū dei odio aliquis hēt inquātū ſuo appetitu ꝯriat: ut penā uel aliq̄d hmōi. Et ſm hoc dr̄ hr̄e deū odio. Signū aūt ꝙ dilectionē dei non habent ponit cum dicit.

¶ Ego ueni in nomine patris mei: ⁊ non accepiſtis me.

¶ Et primo ponit vnū ſignū de p̄ſīti. 2° aliud de futuro ibi [Si ali⁹ ⁊c̄.] Signū de p̄ñti ſumit ex ei⁹ aduētu. Et iō dicit [Ego ueni ⁊c̄.] q̄ſi dicēt. Manifeſte appꝫ qḋ dico. Nā ſi aliq̄s diligit dñm ſuū: manifeſtū eſt ꝙ honorat ⁊ recipit eū q̄ uenit ex ꝑte ſua ⁊ honorē ei⁹ q̄rit. Sed [ego ueni in noīe p̄ris mei.] manifeſtādo nomē ei⁹ mundo. ī. 17. P̄r manifeſtaui nomē tuū hoīb⁹ quos dediſti mihi [Et uos nō accepiſtis me.] Ergo nō diligitis eū. Dr̄ aūt fili⁹ manifeſtare p̄rem ſuū hoīb⁹: q̄ꝛ lʒ p̄r inquātū de⁹ notus eēt ſm illud p̄s. Not⁹ in iudea de⁹. tñ inquātū eſt nāl's p̄r filij nō erat not⁹ añ aduētū chꝛi. Et iō Salomō q̄rebat Prouī. 30. Qḋ nomē ei⁹: ⁊ qḋ nomē filij ei⁹ ſi noſti?

¶ Si alius uenerit in nomine ſuo: illum accipietis.

¶ Signū de futuro ſumit ex aduētu antichꝛi. Poſſent aūt iudei dicē. Lʒ tu uenias in noīe ei⁹: iō tñ nō te recepim⁹: q̄ꝛ nlł uolum⁹ recipe niſi ipꝫ deū p̄rem. Sʒ ꝯ hoc dicit dñs ꝙ hoc nō pōt eē: q̄ꝛ uos recipietis aliū: qui nō ueniet in noīe p̄ris: ſʒ in noīe ſuo ip̄ſi⁹. Et qḋ plus eſt [Ueniet in noie] nō p̄ris: ſʒ [ſuo.] Quia nō queret gl'iā p̄ris: ſʒ ſuā ꝓpriā: nec

p̄ri attribuet que faciet: ſed ſibi. 2. Theſ. 2. Qui aduerſat ⁊ extollit ſupra oē qḋ dr̄ aut qḋ colit de⁹. ⁊ [illū accipietis.] Uñ ibidē ſubdit. Mittet de⁹ illis operationē erroris: ut credāt mēdacio. Et hoc iō: q̄a doctrinā ueritatis nō receperūt: ut ſalui fierēt. Uñ dicit glo. Quia iudei noluerūt accipe chꝛm pena peti hui⁹ ꝯgrue erit: ut recipiāt antichꝛm. Ut qui noluerūt credere ueritati: credāt mēdacio. ¶ Sʒ ſʒ Aug^m pōt hoc itelligi de hereticis ⁊ falſis doctorib⁹: qui doctrinā ex corde ſuo ꝓferūt: ⁊ nō ex ore dei qui nomē ſuū laudāt: ⁊ nomē dei cōtēnunt. De q̄b⁹ dr̄ 1. Jo. 4. Audiſtis q̄ꝛ antichꝛs uenit: ⁊ nunc antichꝛi multi facti ſunt. Manifeſtū eſt ḡ. ꝙ ꝑſecutio qua me ꝑſeq̄mini nō eſt ex dilectione dei: ſed ex odio ⁊ liuore ad eū ꝓcedit. Et ex h' eoꝝ icredulitas cāhabatur. Et ideo concludit. ¶ Ergo.

Expō Aug.

¶ Quomodo uos poteſtis credere qui gloriā ab inuicem accipitis ⁊ gloriā que a ſolo deo eſt non queritis?

¶ Ideſt gloriā humanā: [⁊ eā que a ſolo deo nō q̄ritis] que eſt uera gloria. Iō aūt credē nō poterāt in chꝛm: q̄ꝛ cū ſuꝑba mens eoꝝ gl'iā ⁊ laudē appeteret. i. ſe ſuꝑ alios efferri reputabāt in gl'iam ⁊ decꝰ in chꝛm credē: q̄ abiect⁹ uidebat ⁊ pauꝑ. Et iō ei credē nō poterāt. Sʒ ille in eū credē pōt: q̄ cor hñs hūile: ſoli⁹ dei gl'iam querit: ⁊ ei placere appetit. Et iō ſic. ī 12. dr̄. Multi ex ꝑncipib⁹ crediderūt in eū: ſʒ ꝑꝑ phariſeos nō ꝯfitebat ut de ſynagoga nō eicerent. Et rō hui⁹ ē q̄ꝛ dilexerūt gl'iā hoium magis q̄ gl'iā dei. Ex q̄ appꝫ ꝙ multū ꝑiculoſa eſt inanis gl'ia. Uñ dicit Tullius. Cauenda eſt hoi gl'ia: que aufert oēꝫ libtatē pro qua magnanimis viris oīs debet eē ꝯtētio. Et iō dicit glo. Magnuʒ vitiū eſt iactātia ⁊ humane laudis ambitio: que de ſe vult extimari: que de ſe nō hēt. ¶ Cōñr eū dicit.

Qui cor hūile ſoli⁹ dei q̄rit gliam in eū credē pōt.

¶ Nolite putare q̄ꝛ ego accuſatur⁹ ſum uos apud patrem.

¶ Oſtēdit ꝙ nō hñt ꝝelū ad Moyſen. Et ꝑ oſtēdit quō Moyſes erat eis ꝯrius. 2° rōnē ꝯrietatis aſſignat ibi [Si enī credideritis Moyſi.] Circa ꝑmuʒ duo facit. Primo remouet opinatū ꝝeluʒ. 2° aſſerit uerū ibi [Eſt qui accuſat uos ⁊c̄.] Quātū ad ꝑmū dicit [Nolite putare ⁊c̄.] Cui⁹ quidē dicti eſt triplex rō. Una ꝙ fili⁹ dei nō uenit in mūdū: ut cōdemnet mūdū: ſʒ ut ſaluet. Et iō dicit [Nolite putare] ꝙ uenerim ad cōdemnādū: ſed ad liberādū. ſ. 3. Non enī miſit deus filiū ſuū in mūdū: ut iudicet mūduʒ i. ut cōdemnet mundū: ſed ut ſaluet mundus ꝑ ipſum. Et iō ſanguis chꝛi nō clamat accuſationē: ſʒ remiſſionē Heb. 11. Habem⁹ ſanguinē chꝛi meli⁹ clamātem q̄ Abel qui clamat accuſādo. Ro. 8. Quis accuſabit aduerſus electos dei? Chꝛs eſt qui iuſtificat. Quis eſt qui cōdemnet? Scḋo mō [Nolite putare ꝙ ego accuſaturus ſuʒ uos ⁊c̄.] Quia nō ero accuſator: ſed iudex. ſupra eodē. P̄r oē iudiciū dedit filio. Tertio modo [Nolite putare ꝙ ego] tm̄ .ſ. [accuſaturus ſum uos apud p̄rem] de hoc qḋ facitis mihi. Sʒ etiā Moyſes accuſabit uos de hoc ꝙ non creditis ei in his que de me dixit. Et iō ſubdit. [Eſt qui accuſat uos Moyſes ī quo ſperatis.] Quia creditis per ꝑcepta eius ſaluari. Accuſat autem eos Moyſes dupliciter. Materialr̄. Quia ex hoc ꝙ ꝑtergreſſi ſunt mādata ei⁹ ſūt accuſādi. Ro. 4. Quicūqꜫ in lege peccauerūt: per legē iudicabuntur. Itē accuſat eos. Quia Moyſes: ⁊ alij ſcī ꝓrātē

Sanguis chꝛi nō clamat accuſationē: ſed remiſſionem.

habebūt in iudicio. pſal. Gladij ancipites in manibus eoꝝ ⁊c. ❡ Rōne ɔnexitatis ponit dicens.

❡ Si enim crederetis moyſi: crederetis forſitan ⁊ mihi. De me enim ille ſcripſit.

❡ Ut patet deut. 18. Prophetā ſuſcitabit deus ⁊c. Et in oībus ſacrificijs qui erāt figura chri. Et dicit [forſitan.] ad deſignādū uoluntatē liberi arbitrij. nō ꝙ in deo ſit aliqḋ dubiū. ❡ Cōſter cum dicit.

❡ Si autem illius litteris non creditis: quo modo uerbis meis credetis?

❡ Ponit ſignū huius ɔnexitatis ſūptū a maiori: negādo per cōparationē ad duo. Primo pſone ad pſonā. Lȝ enī chrs ſimplr maior eēt moyſe: tñ in reputatione iudeoꝝ moyſes erat maior. Et iō dicit [Si nō creditis moyſi: nec mihi credetis.] 2° p cōparationē ad modum tradēdi: qꝛ moyſes pcepta dedit in ſcriptis que pñt diutius meditari: nec tradi obliuioni de facili. Et iō magis obligāt ad credēdū. Chrs vo tradidit vbis. Et quātū ad hoc dicit [Si non creditis lrīs illius.] quorum libros apud uos habetis. [quō credetis uerbis meis?]

LE.I.16.c. Oſt hec abijt ieſus trans mare galilee qḋ eſt tyberiadis. Et ſequebatur eum multitudo magna: quia videbant ſigna que faciebat ſup his qui infirmabātur.

Poſita doctrina de vita ſpūali qua chrs regñatos viuificat. ɔñter euāgeliſta agit de ſpūali nutrimēto quo chrs viuificatos ſuſtētat. Et pmo ponit viſibile miraculū qḋ fecit chrs exhibēdo nutrimētū corpale. 2° agit de nutrimēto ſpūali ibi [Rñdit eis ieſus ⁊ dixit. Amē amē dico uobis queritis me nō qꝛ ⁊c.] Circa primum duo facit. Primo ponit miraculū viſibile de nutrimēto corpali. Scdo oñdit effectū miraculi ibi [Illi ergo hoīes cū vidiſſent ⁊c.] Circa miraculū duo ponit. ſ. eius circūſtātias ⁊ eius patrationē ibi [Et cū ſubleuaſſet oculos ieſus.] Circa pmū tria facit. Primo deſcribit mltitudinē quā pauit. Scdo determinat locū ubi pauit ibi [Subijt ergo in mōtē ieſus.] Tertio tps qñ pauit ibi [Erat aūt pximuȝ paſcha ⁊c.] Circa pmū tria facit. Primo determinat locū quo multitudo eū ſequit. 2° turbā ſequētē. 3° cām ſequēdi aſſignat. Quo aūt turba dñm ſequeret īſinuat euāgeliſta cū dicit [Poſt hec abijt ieſus trās mare galilee.] i. poſt myſtica vba que dñs de ſua ptāte dixerat. Mare aūt iſtud galilee frequenter in ſcriptura ⁊ in diuiſis locis noīat. Quia iſtud mare nō eſt ſalſum: ſed eſt quedā ɔgregatio aqrū ex influxu iordanis. Iō a Luca dicit ſtagnuȝ (ut habet Luc. 5.) Quia vo ſꝫ pprietatē hebraici idiomatis oēs ɔgregationes aqrū uocant maria ſm illud Gen. p. Cōgregationeſqꝫ aqrū appellauit maria. iō dicit mare. Sed geneçareth cognoiat a nā loci. Nā multū fluctuat ex reuerberatiōe uētoꝝ q ex ipſis aque reſolutionib' gñant. Uñ geneçareth in greco idē eſt ꝙ aurā gñans. Denoiat etiaȝ galilee a galilea puincia in qua eſt. Tyberiadis vo a ciuitate ſic dicta que erat ex vna pte ipſi' maris ex oppoſito hñs ciuitatē capharnaū: ex alia pte que prius uocabat ceneretb: ſed poſtea ab herode tetrarcha iſtaurata in honorē tyberij ceſaris Tyberias appellata fuit. ❡ Rō aūt lrālis qre ieſus abijt trās mare aſſignat a Criſoſtomo. Ut chrs cederet furori ⁊ turbationi iudeoꝝ: quā ɔceperāt ɔ chrm

Geneçareth cognoiat a natura loci.
Geneçareth i greco idē ē qḋ aurā creās.
Geneçareth denoiat mare galilee a galilea puicia in qua eſt.
Geneçareth denoiat tyberiadis a ciuitate illa q̄ erat ex vna pte ipſi' maris: ex oppoſito hñs ciuitatē capharnaum.
Expō lrālis ſm Criſo^m.

pp̄ter ea que de ſe ſupra dixerat. Uñ (ut ipſe dicit) Sicut iacula cū in durū aliqḋ icidūt grauius feriunt. Que aūt nō habuerint aliqḋ obuiās diſſoluūtur cito imiſſa: ⁊ qeſcūt. Ita ⁊ ſi cū audacib' hoīb' impetuoſe ⁊ reſiſtēdo inceſſerim' ſeuiūt magis. Si autē eis ceſſerimus: facile mollimus eoꝝ inſaniā. Propterea chrs furorē iudeoꝝ ex pmiſſis ſermonib' natū ſecedēdo trās mare mitigauit. Dās nobis in hoc exēplū ſilr faciēdi. Ecc. 8. Ne ſtes ɔtra faciē cōtumelioſi. ❡ Myſtice aūt per mare pñs ſeculū turbidū deſignat. pſal. Hoc mare magnū ⁊ hoc mare trāſijt dñs qñ mare mortalitatis ⁊ penalitatis aſſūpſit naſcēdo: calcauit moriēdo: ⁊ trāſiens reſurgēdo in gliam reſurrectionis puenit. De iſto trāſitu dicit. j. 13. Sciēs ieſus qꝛ uenit hora eius ut tranſeat ex hoc mūdo ad patrē. Eū trāſeūtē ſecute ſūt credēdo ⁊ imitādo turbe multe ex utroqꝫ populo collecte. Iſa. 60. Tūc mirabit ⁊ dilatabit cor tuum qñ ɔuerſa fuerit ad te multitudo maris. pſal. Exurge dñe in pcepto quod mandaſti ⁊ ſynagoga. ❡ Deſcribit ergo turba ſequēs copioſa: qꝛ [ſequebat eū multitudo magna.] Eā aūt pp̄ter quam ſequebat eſt opatio miraculoruȝ. Uñ dicit [qꝛ videbāt ſigna que faciebat ſup his qui īfirmabātur.] ❡ Sciēdū eſt ꝙ qdā ſequebant eū pp̄ter doctrinam eius: qui. ſ. melius erāt diſpoſiti. Alij vo imperfectiores ſequebant eū pp̄ter admirationē ſignorū viſibiliū groſſioris mētis exñtes. Signa enim (ut dicit p' Coꝛ. 14.) nō ſunt data fidelib' ſed infidelibus. Aliq etiā pp̄ter deuotionē ⁊ fidē eū ſeqbant. ſ. illi quos corpe ſanauerat. Sic enim a dño ſanabant in corpe ut etiaȝ pfecte ſanarent in aia. Deut. 30. Dei pfecta ſunt opa. Et hoc p ꝫ: qꝛ paralitico ſupra. 5. ſignāter dixit. Uade: ⁊ ampli' noli peccare. ⁊ Mat. 9. Fili remittunt tibi petā: que magis ad ſanitatē aīe ptinēt qꝫ corpis. ❡ Notādū autē ꝙ cū euāgeliſta nō fecerit mētionē niſi de trib' miraculis. ſ. de nuptijs: de filio reguli: ⁊ paralitico: hoc tñ indeterminate dicit [ſigna que faciebat.] Ut det intelligere qꝛ chriſtus multa alia ſigna fecit (ut dicit. j. ultimo.) de qbus in hoc libro mētionē nō facit. Intēdebat enim ſpāliter ad manifeſtādū chriſti doctrinā. ❡ Conſequēter determinat locuȝ miraculi qui eſt mons. Unde dicit.

❡ Subijt ergo in montem ieſus: ⁊ ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

❡ Subijt ergo in mōtē.] i. latēter aſcēdit [ieſus ⁊ ibi ſedebat ⁊c.] Et qdē mons ſatis eſt cōgruus loc' refectioni. Per mōtē enim ſignat pfectio iuſtitie ſꝫ illud pſal. Iuſtitia tua ſicut mōtes dei. Quia ergo hec terrena nō ſatiāt: imo qui biberit ex hac aq ſitiet iterū (ut dicit ſupra. 4.) ſpūalia vo ſatiāt. Ideo dñs ad altiora cū diſcipulis aſcēdit: ut oſtēdat in ſpūalibus ſatietatē ⁊ pfectionē iuſtitie iueniri. De quo mōte dicit in pſal. Mons dei mons pinguis. Uñ ⁊ ibi doctoris exercebat officiū ſedēs cū diſcipulis ſuis. Ipſe enim eſt qui docet oēm hoiem ſcientiam. ❡ Cōñter deſcribit tēpus cum dicit.

❡ Erat autem proximum paſcha dies feſtus iudeorum.

❡ Qḋ qdem tēpus cōgruit refectioni. Paſcha enim interptat trāſitus. Exo. 12. Eſt enim phaſe. i. trāſit' dñi. ut det intelligere ꝙ qſquis pane diuini uerbi ⁊ corpe ⁊ ſanguine dñi deſiderat refici debet trāſire de vitijs ad virtutes. 1. Coꝛ. 5. Paſcha nrm im

Sagitte cū ꝯtenoſo reſiſtēdo ꝯcēdit ipſe magis ad irā puocat. ſꝫ ei cedendo mollit eius inſania.

Myſtica expoſitio.
Mare pñs ſeculū turbidū myſtice ſignificat.

Qui ſanabantur corpe a x° ita ſanabātur ut etiam ⁊ mēte pfecte ſanarentur.

Paſcha interpretat trāſitus.

molatus eſt chriſtus itaqꝫ epulemus ꝛc̄. Ecc̄. 24. dicit diuina ſapia. Trāſite ad me oēs qui ꝯcupiſcitis me. Hoc aūt eſt ſcōm paſcha de quo euāgeliſta mētionē facit. Ad qđ qdē iuxta legis ꝓceptuꝫ qđ habeť Exodi. 23. Dn̄s nō aſcēdit in hieruſalem Cuius rō eſt: qꝛ chr̄s deus erat ꝛ hō. Et inquātuꝫ hō ſuberat qdē legi. Inquātū deus ſupra legem erat. Ut ergo ſe hoīem oſtēderet ſeruabat aliquādo legē. Ut vō deū legē ſoluebat. Uñ ꝛ per h̄ q̄ nō iuit dedit ītelligere q̄ paulatim ꝛ in breui legalia ceſſarēt. ⁋ Conſequenter agit de patratione miraculi cum dicit.

⁋ Cum ſubleuaſſet ergo oculos ieſus: ꝛ vidiſſet quia multitudo maxima uenit ad eum dixit ad philippum. Unde ememus panes ut manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipſe enim ſciebat qđ eēt facturꝰ.

⁋ Et p̄ oſtēdit neceſſitas patrādi miraculi. 2° ſubdītur ipſa patratio ibi [Dicit ergo ieſus: facite hoīes diſcubē ꝛc̄.] Neceſſitas aūt miraculi fiēdi ſumiť ex īterrogatione dn̄i: ꝛ r̄ſione diſcipuloꝝ. Et ideo p̄mo poniť dn̄i īterrogatio. Scđo diſcipuloꝝ r̄ſio ibi [Rn̄dit ei philippus ꝛc̄.] Circa p̄mū tria facit. Primo poniť īterrogādi occaſio. 2° ſubdiť chr̄i interrogatio. Et 3° apiť īterrogātis intētio. Occaſio aūt interrogādi fuit viſio multitudinis ad chr̄m uenientis. Et iō dicit [Cū ſubleuaſſet oculos ieſus ꝛc̄.] Exn̄s in mōte cū diſcipulis q̄ſi ꝑfectioribus [ꝛ vidiſſet ꝛc̄.] In quo duo circa dn̄m ſunt ꝯſiderāda Unū ut diſcamus chr̄i maturitatē oculos non erigētis huc atqꝫ illuc: ſed pudice ſedētis ꝛ attēte cuꝫ diſcipulis ſuis. Q̄ō ꝯtra dicit Prouer. 30. Gn̄atio cuius ſublimes ſunt oculi. Et Ecc̄. 19. Ex viſu cogſcit vir. Scđo ut diſcamus q̄ neqꝫ ocioſe ſedebat cū diſcipulis ſuis: ſed attēte eos docēs: ꝛ ad ſcip̄ꝫ corda eoꝝ ꝯuertēs: diſcipulos quos docebat ītuebať. Mat. 5. Cū ſubleuaſſet oculos ieſus ad diſcipulos ſuos vidit turbā ꝛc̄. Et iō di. [Cū ſubleuaſſet oculos ieſus ꝛc̄.] ⁋ Myſtice aūt oculi dn̄i ſūt dona ſpūalia: que cū electis ſuis miſericorditer cōcedit: tūc in eos oculos ſuos ſubleuat .i. reſpectum pietatis ipēdit. Hoc petebat pſal. dicēs. Reſpice in me dn̄e ꝛ miſerē mei. ⁋ Interrogatio vō eſt de refectiōe multitudinis. Uñ [dixit ad philippuꝫ: Unde ememus panes ꝛc̄.] Unū ſupponit: ꝛ aliud querit Supponit qdē penuriā: qꝛ nō hēbāt vñ tāte multitudini cibū ꝑberēt. Querit aūt modū īueniendi cū dicit [Uñ emem' ꝛc̄.] ⁋ Ubi notādū q̄ ois doctor neceſſe hēt ſpūalr paſcē turbā ad ſe uenientem Et qꝛ nullus hō hēt ex ſe vñ paſcat eā: iō opꝫ q̄ aliunde emat labore: ſtudio: aſſiduitate orōnū. Iſa. 55. Qui nō hētis argētū ꝑperate ꝛ emite abſqꝫ ulla cōmutatione vinū ꝛ lac. Et iterū. Quare appenditis argētū ueſtrū .i. eloquētiā: ꝛ nō in panibus .i. nō in uerā ſapiam que reficit. Ecc̄. 16. Cibauit illuꝫ pane vite ꝛ ītellectꝰ: ꝛ laborē ueſtrū nō in ſaturitate: ad diſcēdo ea que nō ſatiāt: ſed magis euacuāt.

Dubitatio. ⁋ Intētio aūt interrogātis apiť cū dicit [Hoc auteꝫ dicebat tētās eū ꝛc̄.] ⁋ Ubi euāgeliſta vnā dubitationē excludēs ducit in aliā. Potuiſſet eniꝫ dubitari q̄ dn̄s philippū q̄ſi ignorās iterrogaſſet: ſed hoc excludit dicēs [Ipſe eni ſciebat qđ eēt facturꝰ] Sed cum tētare videť etiā ignorātis eē: cū ideꝫ ſit qđ experimētū ſumē: videť q̄ euāgeliſta in aliaꝫ dubitationē inducat cū dicit [tētās eum.] ⁋ Sed dicēdum q̄ diuerſimode aliqs tētat aliquē: ut experimētū de eo ſumat. Aliter enim tētat hō: qꝛ ut addiſcat. Aliter diabolus: qꝛ ut decipiat. p̄e Petri ultimo Aduerſarius ueſter diabolus tanqꝫ leo rugiēs circuit querēs quē deuoret. Deus vō ꝛ chr̄s tētat quidē nō ut addiſcat: qꝛ ipſe eſt qui ſcrutať corda ꝛ renes. Nō ut decipiat: qꝛ ipſe neminē tentat (ut dicit Iac. 1.) Sed tētat ut alijs experimētum de tētato tribuat. Sic tētauit deus abraā. Gen̄. 22. Tentauit deus abraaꝫ ꝛc̄. Et ſequiť. Nunc cognoui q̄ timeas dn̄m .i. cognoſcere feci q̄ timeas dn̄m. Ita ex hoc philippū tētat: ut iſinuaret alijs ſuam r̄ſionē inducēs per hoc eos in certiſſimā futuri ſigni cognitionem. ⁋ Cōſter poniť r̄ſio diſcipuloꝝ cum dicit

Responsio.

Hō tentat ut addiſcat. Diabolus tētat ut decipiat. Deꝰ tētat nō ut addiſceret: nec ut deciperet: ſꝫ ut alijs de tētato experimētū tribuat.

⁋ Reſpondit ei philippus. Ducentoruꝫ denariorum panes non ſufficiunt eis: ut vnuſquiſqꝫ modicum quid accipiat. Dicit ei vnꝰ ex diſcipulis andreas frater ſimonis petri. Eſt puer vnꝰ hic qui habet quinque panes hordeaceos ꝛ duos piſces. Sed hec quid ſunt inter tantos?

⁋ Ex primo r̄ſio philippi. Scđo r̄ſio andree ibi [Dicit ei vnus ex diſcipulis eius ꝛc̄.] ⁋ Sciēdum eſt aūt circa p̄mū q̄ philippus inter alios magis tardus ꝛ rudis erat: ꝛ iō īter alios frequētius dn̄ꝫ interrogabat. j. 13. Dn̄e oſtēde nobis patrē ꝛc̄. Sed in īterrogatione iſtoꝝ duoꝝ quātū ad lr̄am ꝑtinet andreas melius diſpoſitus erat q̄ꝫ philippꝰ: quia nullā intētionē ꝛ diſpōnem hēre videť ad miraculū fiēdū. Et iō illū modū inducit quo oēs hoīes illos paſcere poſſent .ſ. per pecuniā dicēs [Ducētoꝝ denarioꝝ panes ꝛc̄.] Quos nos nō hēmꝰ: ꝛ ideo nō poſſumus eis dare ad māducādū. In q̄ chr̄i paupertas inſinuať: qui nec ducētos denarios hēbat. Andreas vō videť hēre reſpectū ad miraculū fiendū. Fortaſſis enim in memoria hēbat ſignum qđ heliſeus de panibꝰ hordeaceis fecerat: qñ pauit de viginti panibꝰ cētū viros (ut legiť. 4. Reguꝫ 4.) ꝛ iō dicit [Eſt puer vnus hic ꝛc̄.] Sed tn̄ opinatus eſt q̄ chr̄s nō eēt facturus maius miraculuꝫ q̄ꝫ heliſeus. Eſtimabat enim q̄ de paucioribꝰ panibꝰ paucioꝛa: ꝛ de pluribus plura miraculoſe fierent. Quāuis ei qui ſubiecta mā nō īdiget ſilr facile ſit de pluribus ꝛ de paucioribꝰ paſcē turbas. Et ideo ſubdit. [Sed hec qđ īter tātos?] q.d. ſi etiā multiplicentur ſicut heliſeus multiplicauit non ſufficit.

Chr̄s tam pauꝑ erat ut ducētos nō hēt denarios: qbꝰ panes emerēt ad reficiēdū turbam.

⁋ Myſtice refectio ſpūalis per ſapiaꝫ ſigňr. vna aūt ſapia eſt quā docuit chr̄s: qui eſt uera ſapiētia. 1. Coꝛ. 1. Chr̄m dei vtutē ꝛ dei ſapiam. Sed añ aduētū chr̄i duplex doctrina erat. Una hūana quā hēbāt phi. Alia legis ſcripte. De p̄ma ergo mētionem facit philippus. ꝛ iō utiť noīe emptionis dicēs [Ducētoꝝ denarioꝝ ꝛc̄.] Nā ſapia humana ꝑ acqſitionē habeť. Cētenarius uñs ꝑfectionē īportat. Uñ ducēti duplicē ꝑfectionē inſinuāt neceſſariā huic ſapie. Nā ad eius ꝑfectionē duplici via ꝑuenit .ſ. per experimētū: ꝛ per ꝯtēplationē. Dicit ergo [Ducētoꝝ denarioꝝ ꝛc̄.] Quia qcqđ humana rō pōt experiri ꝛ cogitare de vitate nō ſufficit ad ꝑfectā ſanctitatē ſapiētie. Hiere. 9. Nō glieť ſapiēs in ſapiētia ſua ꝛc̄. ſed in hoc glieť qui gliať ſcire ꝛ noſſe me. Nam nullius phi tāta fuit ſapiētia: ut per eā hoīes ab errore reuocari pn̄t: qn potius multos ad errorē inducūt. De ſcđa vō mētionem facit andreas. Et ideo noluit q̄ alij panes emerent: ſed de

expō myſtica

Doctrina ad aduētū chr̄i erat duplex.

Sapia humana ꝑ acqſitionē habeť. Cētenarius ꝑfcōnē īport.

habitis turba reficeret.ſ.de his quo lex cõtinebat Uñ melius diſpoſitus erat q̃ philippus.ꝛ iõ dič [Eſt puer vnus hic ꝛč.]Puer iſte pot dici moyſes ꝓpter impfectionē ſtatus legis.Heb.10.Neminem ad pfectū duxit lex.Uel pplus iudeoꝝ qui ſub elemētis mūdi ſeruiebat(ut dicit Gal.4.)Puer ergo iſte qnque panes hēt.i.doctrinā legis.Uel qꝛ i qnque libꝛis moyſi cõtēta eſt.ſupra.1.Lex p moyſen data eſt.Uel qꝛ data eſt hoībus uacātibus ſenſibilib⁹ que per qnque ſenſus expmunt: qui ſūt hordeacei.Quia lex ipſa ita data erat:ut i ea vitale alimētum corpalibus ſacris obtegeret.Hordei enim medulla tenaciſſima palea tegit.Uel qꝛ pplus iudeoꝝ nõdū expoliatus erat carnali deſiderio : ſed tanq̃ palea cordi eius inherebat.Nam in ueteri teſtamēto exterius duritiā expiebātur ꝓpt cerimoniales obſeruātias.Act.15.Hoc eſt on⁹ quod nos nec pr̃es nr̃i poꝛtare potuerūt.ꝛ ipſi iudei corpalibus dediti ſpūalē ſenſum legis nõ capiebāt.2.Corin.3.Uelamē poſitū eſt ſupꝛa coꝛda ipſoꝝ.¶ Per piſces aūt duos qui ſaporē ſuauē pani dabāt:intelligit doctrina pſalmoꝝ ꝛ ꝓphetarū:ꝛ ſicuetus lex nõ ſolū hēbat panes.ſ.libꝛos qnque moyſi:ſed etiam duos piſces.ſ.ꝓphetas ꝛ pſalmos .Uñ ꝛ ſcriptura ueteris teſtamēti per hec tria dicit Luc.ult°. Que ſcripta ſūt in lege ꝛ ꝓphetis ꝛ pſalmis de me Uel per duos piſces ſm Aug̃ᵐ due pſone ſignificant.ſ.regia ꝛ ſacerdotalis:qbus pplˀs ille regebat que tñ due pſone chr̃m p̄figurabāt:qui fuit uer⁹ rex ꝛ ſacerdos.[Sed hec qd ſunt inter tātos ꝛč.] Quia per ea nõ potuit humanū genus ad cognitionē ỽitatis pfecte duci:lꝫ eius deus in iudea notus eēt:gētes tñ eū ignorabāt.¶ Cōñter cū dicit.

Hordei medulla tenaciſſima tegit palea.

Piſces .i.ſ. doctrinam pſalmoꝝ ꝛ ꝓphetarum.

¶ **Dicit ergo ieſus. Facite homines diſcumbere. Erat autem fenum multū in loco. Diſcubuerūt ergo viri numero q̃ſi qnque milia.**

¶ Agit de patratione miraculi.Et p̄mo ponit hominuꝫ diſpō.Scdo coꝝ refectio ibi[Accepit ergo ieſus ꝛč.] Tertio fragmētoꝝ collectio ibi[Ut autē impleti ſunt ꝛč.]Circa p̄muꝫ duo facit.Pꝛimo ponit mādatū de diſpōne turbarū.Scdo opoꝛtunitas diſpōnis.Et tertio mñs diſpoſitoꝝ.Mādatuꝫ aūt fuit dñi ad diſcipulos:ut diſponerēt turbā ad comedēdū.Uñ dicit ieſus[Facite hoīes diſcūbē.] i.ſedere ad comedēdū.(Nam ſicut dictū eſt ſupꝛa. 2.Antiquus hoīes lectis accūbētes pꝛandebant.) Uñ inoleuit ꝯſuetudo ut qui ſedēt ad māducādū dicant diſcūbere.Per qd myſtice ſignificat quies que necčia eſt ad pfectionē ſapie.Ecc.38.Qui minorat actu pficiet ſapiam ꝛč.que diſpō fit per diſcipulos:qꝛ per eos ad nos cognitio ỽitatis deriuata eſt.pſal.Suſcipiāt mõtes pacē pplo.¶ Opoꝛtunitas aūt diſpōnis capit ex loco.[Erat autē fenū multū in loco.]Qd ad lr̃am cõmodū eſt diſcūbētibus.¶ Myſtice aūt per fenū caro ſignificatur Iſa.40.Omnis caro fenū.Et ſm hoc pot ad duo referri.Cōpetit doctrine ueteris teſtamēti que dabat qeſcēti in carnalibus:ꝛ populo carnalr̃ ſapiēti.Iſa.1.Si uolueritis ꝛ audieritis me bona terre comedetis.Deut.33.Oculus iacob in terra frumēti vini ꝛ olei.Uel cõpetit pcipienti uerā ſapiētiam ad quā ꝑuenirī nõ põt niſi calcatis carnalib⁹ . Ro. 12.Nolite cõformari huic ſeculo.¶ Numerus aūt erat magnus.vñ dicit[Diſcubuerūt ergo viri ꝛč.] Uiros tm̄ euāgeliſta enumerat legalē cõſuetudinē

expõ myſtica

ſequēs:in qua moyſes a triginta annis ꝛ ſup populū numerauit nulla mētione de mulierib⁹ facta. (ut dicit Numeri p̄mo.)Qd ideo euāgeliſta fecit: Quia iſti ſoli ſunt capaces doctrine pfecte.1.Coꝛ. 2.Sapiētiam loqmur inter pfectos.Heb.6.Perfectoꝝ eſt ſolidus cibus.¶ Cõſequenter cum dicit.

¶ **Accepit ergo ieſus panes : ꝛ cum gratias egiſſet:diſtribuit diſcumbētibus. Similiter ꝛ ex piſcibus quantum uolebant.**

¶ Agit de refectione.Et p̄mo inſinuat reficientis affectus.Scdo mā refectionis.Et tertio pfecta ſatietas.In affectu aūt ieſu reficiētis.Pꝛimo qdē attēdit humilitas.Scdo ỽo grãrū actio. Humilitas qdē:qꝛ accepit panes:ꝛ diſtribuit.Et qdeꝫ chꝛiſt⁹ facturus miraculū poterat panibus ex nihilo creatis paſcere turbas.Sed diſpēſatione panes pexiſtētes multiplicauit ad refectionē turbarū.Pꝛimo qdē ut oſtēderet ſenſibilia a diabolo nõ eē:ſicut Manichei errātes dicūt.Nā ſi hoc uerū eēt dominus nõ uteret rebus ſenſibilib⁹ ad op⁹ diuine laudis:ꝛ p̄cipue cū ipſe uenerit ut diſſoluat opa diaboli(ut dicit.1.Io.4.)Scdo ut oſtēdat falſum eē qd ipſi dicūt.ſ.doctrinā ueteris teſtamēti nõ eē a deo:ſed a diabolo.Ut ergo oſtēderet nõ eē doctrinam aliā noui teſtamēti q̃ que p̄figurabat ꝛ cõtinebat in doctrina ueteris teſtamēti pꝛeexñtes panes multiplicauit:innuēs q̄ ipſe eſt qui legē pfecit ꝛ impleuit.Mat.5.Nõ ueni ſoluere legē.¶ Gratiarum aūt actio qꝛ[grãs egit.]ut oſtēdat ſe ab alio hēre.ſ.a patre qcqd habet:in quo oſtēdit nob̄ exēplum ſimile faciēdi.¶ Spāliter tñ grãs egit: Ut det nobis exēplū cum comeſtionē incipimus gratias debere agere deo.1.Thim.4.Nihil reiciēdum qd cū grãrū actione pcipit pſal.Edēt paupes ꝛ ſaturabunt ꝛ laudabūt dñm ꝛč.Itē ut oſtendat q̄ nõ ꝓpter ſe orabat:ſed ꝓpter turbā que pꝛeſens erat:ꝛ opꝫ ſuaderi q̄ a deo uenerat.Et iõ cū corā multis miraculū facit:orat ut oſtēdat ſe deo nõ eē ꝯtrarium:ſed ſm uolūtatē eius opari.Di tñ in Marco q̄ chꝛiſtus per aplˀos diſtribuit panes turbis: Sed hic dicit q̄ ipſe diſtribuit:qꝛ ipſe videt feciſſe qd per alios fecit.Sed utrūq; ſm myſteriuꝫ uerum eſt.qꝛ ipſe ſolus interius reficit ꝛ alij exterius ꝛ ut miniſtri reficiūt.¶ Materia aūt refectionis fuit panes ꝛ piſces:de qbus ſatis dictū eſt ſup̄.¶ Satietas ỽo refectionis pfecta fuit:qꝛ[quātum uolebāt.]Solus enim chꝛs eſt qui facit aiam inanē: ꝛ aiam eſurientē replet bonis.pſal.Satiaboꝛ cuꝫ apparuerit gl'ia tua.Alij ỽo q̃ſi ex mēſura hñtes grãm miracula faciūt.Chꝛiſtus ỽo abſoluta virtute cū multa ſupabūdātia oia opabat.Unde dicit q̄[impleti ſunt.]¶ Conſequēter cum dicit.

Cõfut⁹ erroris manichei:qui dicebāt ſenſibilia eē a pn̄° diabolo.

Manichei dicebāt doctrinā ueteris teſti eē nõ a deo:ſꝫ a diabolo.

¶ **Ut autem impleti ſunt dixit diſcipulis ſuis Colligite que ſuperauerunt fragmenta ne pereant.**

¶ Agit de fragmētoꝝ collectione.Et pꝛimo ponit mādatū dñi.Secūdo executio diſcipulorum ibi [Collegerūt ꝛč.]Dicit ergo[Ut aūt impleti ſunt: dixit diſcipulis ſuis.Colligite ꝛč.]Qd qdem dñs nõ ad ſupfluā oſtētationē fecit:ſed oſtēderet factū miraculū nõ eſſe fantaſticū:per hoc q̄ collecte reliquie diu ſeruate ſunt:ꝛ alijs in cibū fuerūt.Uoluit etiā per hoc miraculū illud firmius diſcipulorum coꝛdibus inherere:qbus ꝛ fragmēta poꝛtāda pꝛecepit:qm̄ eos maxime erudire uolebat:qui oꝛbis

Alij q̃ſi ex mēſura hñtes grãm miracula facit.i.chꝛiſt⁹ ỽo abſoluta ỽtute cū multa ſupabūdātia oia operatur.

terrarũ debebãt eẽ magiſtri. Sed diſcipuli fideliter exequunt. ¶ Unñ ſequit.

¶ Collegerunt ergo ⁊ impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis ⁊ duobus piſcib⁹ que ſuperfuerunt his qui manducauerant.

¶ Ubi notãdũ eſt q̄ nõ quãtecũq̧ reliqe ſupſunt neq̧ ad caſum: ſed ſm certitudinẽ: q2 neq̧ plus neq̧ minus: ſed quãtum uoluit fecit ſupflua eẽ. Cuius ſignũ eſt q̄ cophinus cuiuſlibet aplĩ plen⁹ fuit. Cophinus aũt uas eſt ruſticano officio deputatum. Duodecim ergo cophini ſignãt duodecĩ apoſtolos ⁊ eoꝝ imitatores: qui lʒ in p̃ñti ſint cõtẽptibiles: ſpũaliũ tñ ſacroꝝ diuitijs ſunt interius refecti. Qui duodecim eẽ dicunt: q2 fides ſancte trinitatis per eos p̄dicãda erat in quatuor ptib⁹ mundi.

Cophinus ẽ uas ruſticão offõ d̄putatũ

IE. II.

Illi ergo homines cum vidiſſent qd̃ ieſus fecerat ſignum: dicebant. Quia hic eſt uere propheta q uenturus eſt in mundum.

Poſito ſigno viſibili de nutrimẽto corporali. hic ponit effectus ſigni in turb triplex. Primo quãtũ ad fidei ꝯfeſſionẽ. Scd̃o q̄tum ad intẽtatã honoris exhibitionẽ ibi[Jeſus ergo cũ cognouiſſet ⁊c̃.] Tertio quãtũ ad diligentẽ inq̄ſitionẽ ibi[Ut aũt ſero factũ eſt ⁊c̃.] ¶ Sciẽdum eſt circa p̄mũ q̄ q̄ſi ex ore iudeoꝝ dictũ eſt in pſal. Signa nr̃a nõ vidimus: iam nõ eſt ꝓpheta. Erat aũt olim cõſuetudo ut ꝓphete multa ſigna facerẽt: vñ deficiẽtib⁹ ſignis videbat ꝓpheta ceſſaſſe. Cũ v̓o ſigna vidẽt reddita ſibi ꝓphetã cõſitent. Unñ iam tñ de viſo miraculo ꝓfecerãt q̄ deum ꝓphetã dicebãt. Dicit ergo[Illi hoĩes.] q ſaciati fuerãt ex q̄nque panib⁹.[cũ vidiſſent qd̃ fecerat ſignũ dicebãt ⁊c̃.] Sed tñ nõdũ ad pfectam fidẽ ꝑuenerãt: q2 eũ ꝓphetã credebãt: qui etiam eſt dñs ꝓphetarũ. Nec tñ ex toto fallunt: q2 etiã ipſe dñs ſe ꝓphetã noiat. ¶ Sciẽdũ eſt aũt q̄ ꝓpheta dicit vidẽs. 1. Reg. 9. Qui nũc dicit ꝓpheta oli uocabat vidẽs. Uiſio aũt ad vim cognoſcitiuã pertinet. In chr̃o aũt fuit triplex cognitio. ſ. ſenſitiua. ⁊ ſm hãc habuit aliquã ſimilitudinẽ cum ꝓphetis: in quãtũ in imaginatione eĩ formari poterant alique ſpẽs ſenſibiles: q̄bus futura uel occulta p̃ñtarent: p̄cipue ꝓpter paſſibilitatẽ que ſibi conueniebat ꝓpter ſtatũ viatoris. Itẽ cognitio intellectiua: ⁊ quãtũ ad hãc nõ hẽt ſimilitudinẽ cũ ꝓphetis. Sʒ eſt etiã ſupra angelos: q2 erat cõprehẽſoꝝ excellentius q̄ aliq̄ creatura. Itẽ cognitio diuina. Et quãtũ ad hãc fuit ꝓphetarũ ⁊ angeloꝝ inſpirator: cum oĩs cognitio cauſet per ꝑticipationẽ ſbi diuini. videt tñ in chr̃o excellẽtiã ꝓphetie cognoſcere i h̄ q̄ dicũt[uere ꝓpheta.] Lʒ enim multi ꝓphe inter iudeos fuerint: vnus tñ expectabat in eis p̄cipu⁹: ſm illud Deut. 18. Prophetã ſuſcitabit uobis dñs Et de hoc loquunt. Unñ ſignãter dicit[qui uenturus eſt in mũdum.] ¶ Deinde cum dicit.

Uiſio ad viʒ cognoſcitiuaʒ pertinet. In x̄o fuit triplex cognitio ſenſitiua. ſ. intellectus ⁊ diua

¶ Jeſus ergo cum cognouiſſet quia uenturi eſſent ut raperent eum ⁊ facerent eum regem: fugit iterum in montem ipſe ſolus.

¶ Ponit ſcd̃s effectus quãtũ ad intẽtatã honoris exhibitionẽ: quã tñ chr̃s refugit. Et iõ p̄mo ponitur conatus plebis. Scd̃o fuga chriſti. Conatus q̄dẽ cũ dicit[ut rapẽrent eũ ⁊ facerẽt eum regẽ.] Illo enim rapi dicit qd̃ p̄ter uolũtatẽ ⁊ oportunitatẽ acceipit. Uerũ aũt erat q̄ diſpõ dei p̄ris ab eterno fuerat de regno chr̃i manifeſtãdo: ſed manifeſtatio hec nõdũ optima erat ſm tẽpus. Nam uenerat tũc ſed nõ regnare: quõ regnãs eſt in eo qd̃ dicimus. Adueniat regnũ tuũ. Ubi regnabit etiã ſm illd̃ q̄ hõ fact⁹ eſt chriſtus. Et ideo huic manifeſtationi aliud tẽpus eſt ordinatũ: qñ. ſ. erit apta claritas ſanctoꝝ eius poſt iudiciũ ab eo factũ. De iſta manifeſtatione querebãt diſcipuli Act. 1. Dñe ſi in tempore hoc reſtitues regnum iſrl̃? Credẽtes ergo turbe eũ regnaturũ ueniſſe: uolebãt eum facere regẽ. Cuius rõ eſt: q2 hoĩes frequẽter talẽ in dñm uolunt: qui eos in tp̃alibus paſcat. Unñ q2 chriſt⁹ pauerat eos: eum regẽ facere uoluerũt. Iſa. 3. Ueſtimẽtũ tibi eſt: eſto p̄nceps nr̃. Unñ Criſoſtomus dicit. Uide quãta eſt gule v̓tus: nõ eis ultra cure eſt ſabbati trãſgreſſionis. Nec ultra ꝫelãt pro deo: ſʒ oĩa remota ſunt uẽtre repleto: ſed ⁊ ꝓpheta iã erat apd̃ eos: ⁊ regẽ eum intronizare uolebãt. ¶ Fuga aũt chriſti ponit cũ dicit[Fugit iteꝝ in mõtẽ ⁊c̃.] Ubi dat intelligi q̄ dñs vidẽs turbas de mõte deſcenderat: ⁊ circa inferiora loca pauerat turbas. Niſi enĩ de mõte deſcẽdiſſet nõ diceret iterũ fugere in mõtem. ¶ Sed cum ipſe ſit uere rex: q̄re fugit? ¶ Ad qd̃ triplex rõ aſſignat. Una q2 derogaſſet dignitati eius ſi regnũ ab hoĩe recepiſſet. Qui ſic rex erat: ut eius ꝑticipatione reges oẽs eſſent. Prouerb. 8. Per me reges regnãt. ¶ Alia rõ: quia p̄iudicaſſet ſue doctrine: ſi claritatẽ ⁊ robur ab hoĩbus accepiſſet. Sic enim opabat ⁊ docebat: ut totũ virtuti diuine aſcriberet ⁊ nõ fauori humano. ſup. 5. Claritatem ab hoĩbus nõ accipio. ¶ Tertia rõ eſt: ut erudiret nos mũdanas dignitates cõtẽnere. i. 13. Exẽplũ eñ dedi uobis. Ecc. 7. Noli querẽ ab homine ducatũ. Sic ergo glãʒ mũdi recuſauit: ut tamẽ penã ſpõte ſubiret: ſm illud Heb. 12. Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucẽ ꝯfuſione cõtempta. ¶ Sed huic videt ꝯtrũ qd̃ dicit Mat. 13. ſ. q̄ aſcendit ſolus in montẽ orare. ¶ Sed ſm Auguſtinuʒ hec nõ ſunt cõtraria: q2 cauſa fugiẽdi coniũcta eſt cãe orãdi. Nũc enim docet nos dñs magnã cãm eẽ orãdi cum iminet cã fugiẽdi. ¶ Myſtice auteʒ tũc aſcẽdit in montẽ: qñ turbe refecte parate erãt ei ſubijci. Quia tũc aſcẽdit in celũ: qñ populi parati erãt ſe v̓itati fidei ſubijcere ſm illud pſal. Synagoga populoꝝ circũdabit te: ꝓpter hãc in altũ regredere. i. ut circũdet te ſynagoga populoꝝ regredere in altũ. Sed dictũ eſt[fugit.] ut ſignaret q̄ nõ potuit intelligi altitudo eius. (Qd̃ enim nõ intelligimus dicimus a nobis fugere.)

ſter nolint regnare.

Reſp̄õſio ꝑpulchra Criſo. ad iudeos

Dubitatio.
Reſponſio.

Queſtio.

Reſponſio.

Expõ myſtica.

¶ Cum autem ſero factum eſſet deſcenderũt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcendiſſent nauim uenerunt trans mare in caphernaũ.

¶ Hic agit de tertio effectu. ſ. de diligẽti inq̄ſitione. Et p̄mo quãtũ ad diſcipulos. Scd̃o v̓o quãtũ ad turbas ibi[Altera aũt die ⁊c̃.] Circa p̄mũ duo facit. Primo ponit ſtudiũ diſcipuloꝝ. Scd̃o explicat ibi[Et tenebre iam facte erãt ⁊c̃.] Circa p̄mũ duo facit. Primo deſcribit deſcẽſuʒ diſcipuloꝝ ad mare. Scd̃o trãſitũ maris ibi[Et cũ aſcẽdiſſet nauim ⁊c̃.] ¶ Sciẽdũ ergo circa p̄mũ q̄ chriſtus aſcendit montẽ neſciẽtibus diſcipulis. Unñ expectauerũt uſq̧ ad ueſperã eũ uẽturũ eſſe putãtes ad ſe. Facta aũt ueſpa nõ ultra ſuſtineret eum nõ ingrere (tantus eos detinebat amor.) Et ideo dicit[Ut aũt ſe

Rapi⁹ q ſit

ro factũ eſt: deſcēderũt diſcipuli eius ad mare req-
expõ myſtica rētes eũ.] ¶ Myſtice aũt per ſero dñica paſſio ſeu
aſcēſio deſignat. Quādiu enim chr̃s pñtia corpa-
li cum diſcipulis fuit: nulla eos deprimebat turba
tio: amaritudo nulla uexabat. Mat. 9. Nõ pñt filij
ſpõſi lugere q̃diu ſpõſus eſt cũ illis. Sed chr̃o re-
cedēte ab eis deſcēdunt ad mare .i. ad turbationes
ſeculi. pſal. Hoc mare magnũ. ¶ Sʒ q2 amor quo
igniti erāt nõ ſinebat eos diutius dñi pñtia care-
re: ideo ſubdit eoꝝ tranſitũ cum dicit [Et cũ aſcen
diſſet nauim uenerũt trās mare in caphamaum.]
¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Et tenebre iam facte erant ꝛ non uenerat
ad eos ieſus.

¶ Explicat q̃d ſũmatim poſuerat. Et p̃mo de ꝑuē
tione ad mare. Scđo de trãſitu ibi [Mare aũt uen
to ꝛc̃.] Quãtũ ad p̃mũ dicit [Tenebre iã facte erāt
ꝛ nõ uenit ad eos ieſus.] Qđ nõ ſine cauſa euāge
liſta exp̃mit: ut per hoc feruētē eoꝝ oſtēdat amorē
(Nõ enim ueſpa nec nox eos detinuit.) ¶ My-
expõ myſtica ſtice aũt tenebre charitatis defectũ deſignāt. Lux
enim charitas eſt ſm illud .1. Io. 2. Qui diligit frēʒ
ſuũ in lumine eſt. Tenebre ergo in nobis ſunt: qñ
nõ uenit ad nos ieſus lux uera (ut dicit ſupra p̃.)
In cuius pñtia oēs tenebre ꝓpulſant. Subtraxit
aũt chriſtus ſe tãdiu diſcipulis. Primo qdē ut ſen
tirēt qd eēt eius abſentia: qđ qdē expti ſunt in tē-
peſtate maris. Hie. 2. Scito ꝛ vide q2 malũ ꝛ amaꝝ
eſt dereliquiſſe te dñm. Scđo ut diligētius quererēt
Cant. 6. Quo abijt dilect⁹ tuus o pulcherrima mu
lierũ: ꝛ queremꝰ eũ tecũ. ¶ Quãtũ ad trãſitũ dic̃.

¶ Mare aũt uēto magno flante exurgebat.

¶ Et p̃mo ponit maris tēpeſtas. Scđo chriſti ap-
paritio: ꝛ tēpus appitionis ibi [Et cũ remigaſſent
ꝛc̃.] Tertio appitionis effectus ibi [Et timuerunt
ꝛc̃.] Tēpeſtas aũt in mari cãbat a flatu exorti uē-
ti. Et iõ dicit [Mare aũt uēto magno flāte exurge
bat.] in altũ. Per uētũ illũ figurat tētatio ꝛ perſecu
Uēt⁹ ſigt tētationē ꝛ pſecutionē q̃ futura ē eccłie ꝓp defectũ charitatis. tio que futura eſt eccłie ꝓpter defectuʒ charitatis.
Nã ſicut Aug⁹ dicit. Ubi charitas refrigeſcit: inde
fluctus augent ꝛ turbat nauis: nec tñ uēti illi ꝛ tem
peſtas ꝛ fluctus ꝛ tenebre id agebāt: ut uel nauis
nõ ꝓmoueret: uel ſoluta frāgeret: q2 qui pſeuera-
uerit uſqʒ in finē hic ſaluus erit. Mat. 7. Flauerunt
uēti ꝛ irruerũt flumina: ꝛ nõ cecidit domꝰ. ¶ Ap-
paritio aũt chriſti nõ fuit ſtatim a p̃ncipio tēpeſta
tis: ſed poſt aliqđ ſpaciũ. Et ideo dicit.

¶ Cum remigaſſent ergo quaſi ſtadia viginti
quinqʒ aut triginta vident ieſum ambulan-
tem ſupra mare: ꝛ proximum naui fieri.

¶ Et hoc ideo ut daret intelligi q2 dñs patit nos
ad tēpus tribulari ut ũtus nr̃a ꝓbet: finalr̃ tamē i
neceſſitate nõ deſerit: ſed nobis ꝓximus fit. 1. Co-
rin. 10. Fidelis deus qui nõ patiet uos tētari ſupra
id qđ poteſtis: ſʒ faciet ēt cũ tētatiõe ꝓuētũ ut poſ-
ſitis ſuſtinere. Scđm Augm̃ 25. ſtadia que remigāt
ſunt quinque libri moyſi. (Nam hiꝰ nus eſt q̃dra-
tus.) De hoc nũo .5. ꝯſurgēs in multiplicatiõe ſui
Nũs multiplicat⁹ retinet ſignificationē ſue radicis. in ſeip̃m: quinquies enim quinque ſunt .25. Nũs autem
multiplicat⁹ retinet ſignificationē ſue radicis. Ũn
ſicut per quinque ſignificat uetus lex: ita per .25. ſi-
gnificat ꝑfectio noui teſtamēti. Per .30. aũt ſigtur
ꝑfectio noui teſtamēti que deerat legi. Nam ſi ipa
quinque multiplicent per ſex qui eſt nũs ꝑfect⁹ con
ſurgit nũs tercenarius. Adeo ergo qui remigant

25. aut triginta ſtadia .i. qui implēt legē uel ꝑfectio
neʒ euāgelicã: uenit ieſus calcãs oēs tumores mũ-
di: altitudines ſeculi pñtis. pſal. Tu dñaris ptãti
maris ꝛc̃. Et tũc videbimus chr̃m ꝓximuʒ naui:
q2 diuinũ auxiliũ approximat. pſal. Prope ē dñs
oibus timētibus eũ. Appet ergo q2 qui recte chr̃ʒ
querũt: eum hñt pñtē. Iſti aũt feruētiſſime chriſtũ
deſiderabāt. Qđ pʒ ex tp̃is tenebroſitate: ex ma-
ris tēpeſtate: ꝛ ex diſtãtia portus. Quibꝰ non ob-
ſtãtibus ad eũ ire conabant. Et ideo chriſtus affu
it eis. ¶ Effectus aũt apparitionis ponit cũ dicit

¶ Et timuerunt. Ille aũt dicit eis. Ego ſum:
nolite timere. Uoluerunt ergo accipere euʒ
in nauim. Et ſtatim nauis fuit ad terrã quaʒ
ibant.

¶ Et p̃mo ponit effectus iterior. Scđo exterior ibi
[Et ſtatim ꝛc̃.] Effectus aũt interior fuit timor. Et
ideo ponit diſcipuloꝝ timor cõceptꝰ ex ſbita chri
ſti appitione cũ dicit [ꝛ timuerũt.] bono timore q
cauſat ex humilitate. Ro. 11. Noli altũ ſape ſʒ time
Uł malo timore: q2 (ut dr̃ Mat. 12.) Extimabant
eũ fantaſma eē. pſal. Trepidauerũt timore ubi nõ
erat timor. qm̃ timor p̃cipue carnalibꝰ cõpetit qui
ſpũalia expaueſcũt. 2° ponit chr̃i ꝯfortatio ꝯ du-
plex ꝑiculũ .ſ. ꝯtra ꝑiculũ fidei in itellectu. Et q̃tũ
ad hoc dicit [Ego ſum.] q̃ſi dubitationē oēʒ repel
lēs. Luc. ult°. Uidete manus meas ꝛ pedes meos:
q2 ego ipſe ſum. 2° ꝯtra ꝑiculũ timoris in affectu.
Et quãtũ ad hoc dicit [Nolite timē.] Hiere. 1. Ne ti
meas a facie eoꝝ. pſal. Dñs illuminatio mea ꝛ ſa-
lus mea quē timebo. 3° ponit diſcipuloꝝ aſſecutio
q2 [uoluerũt eũ accipe in nauim.] Qđ ſignat: q2 ti
mor ſeruilis excludit a cordibꝰ nr̃is: ꝛ tũc recipimꝰ
chr̃ʒ amãdo ꝛ ꝯtēplãdo. Apoc. 3. Ego ſto ad oſti-
um ꝛ pulſo: ſi qs apuerit mihi intrabo. ¶ Effectꝰ
aũt exterior fuit quãtũ ad duo. Primo: q2 ſedata
tēpeſtate. 2° q2 ſtatim fuit ad terrã: cũ multũ ab ea
diſtaret. Nõ enĩ fallacē: ſed tranqllã p̃buit eis naui
gationē. Et nolēs maius miraculũ opari: nauē nõ
aſcēdit. Sic ergo triplex hic ꝯcurrit miraculũ .ſ. am
bulatio ſupra mare: ſubita tēpeſtatis ceſſatio: ꝛ di
ſtãtis nauis ad portũ deductio. Ut diſcamꝰ q2 fide Fideles in q b'ē chr̃s timorē mũdi p̃muñt fluct⁹ tribulationũ calcant ꝛ uelociť ad terrã viuētiũ trãſeunt.
les in qbꝰ eſt chr̃s timorē mũdi p̃mũt: fluctus tri-
bulationũ calcāt ꝛ uelociter ad terrã viuētiũ tran
ſeũt ſm illud pſal. Spũs tuus bonus deducet me
in terrã ꝛc̃. ¶ Sed hic eſt multiplex qõ. Una ē cir
ca lr̃am. In q videt Matthe⁹ ꝯriũ dicē. Nã Mat.
14. dicit. Qđ diſcipuli uenerũt ad mare de mãda- C ó lrãle.
to dñi. Hic aũt q2 deſcēderũt querētes eũ. ¶ Alia Alia queſtio.
qõ eſt q2 Mat. ibidē dicit q2 diſcipuli mare trãſfre-
tãtes uenerũt in terrã geneſareth. Hic aũt dr̃ q2 ue
nerũt caphamaũ. ¶ Tertia qõ eſt q2 Mat. dic̃ q2 Tertia qõ.
chr̃s itrauit nauē. Hic aũt q2 nõ. ¶ Sed de his tri-
bus breuiter expediēs ſe Criſoſtomus dicit iſtud
nõ fuiſſe idē miraculũ cũ illo Matthei. Nã (ut ipe
dicit) chr̃s frequēter huiuſmodi miraculũ fecē am-
bulãs ſupra mare: nõ tñ corã turbis: ſed corã di-
ſcipulis ſuis: ne turbe crederēt eũ nõ uerũ corpus
hēre. ¶ Scđm Augm̃ aũt dicit ꝛ uerius idē mira- R° ad tres qõ ne ſm Criſ. R° ſm Aug°. ad p̃mã qõeʒ
culũ fuiſſe qđ hic Joãnes narrat: ꝛ ibi Mattheus
Et ideo ad p̃mã qõnē rñdēs dicit q2 nõ refert qđ
dicit Mattheus eos ex p̃cepto chriſti ad mare de
ſcēdiſſe. Potuit enim eē q2 dñs hoc ei mãdaſſet: ꝛ
ipſi deſcēderũt: credētes chr̃m cum eis nauigatu-
rum: vñ expectarēt eũ uſqʒ ad noctē. Et q2 chriſtꝰ

me: nec tu me mutabis in te ut cibū carnis tue: ſed tu mutaberis in me. (ut dī lib. ↄfeſſ.) Et iō dic̄ dominus [Operamini.] i. opando querite: ſeu opibus meremini. [nō cibū qui perit.] ſ. corpalē. 1. Coꝝ. 6. Eſca uētri: ꝛ uēter eſcis. De⁹ aūt ꝛ hūc ꝛ hanc deſtruet: q꜄ nō ſemꝑ erit uſus ciboꝝ. ſed illuꝫ cibum [opamini.] ſ. ſpūalē [qui manet in vitam eternā.] Qui qdē cib⁹ eſt ipē de⁹ in q̄tū eſt veritas ↄtēplāda ꝛ bonitas amāda: qb⁹ reficit ſpūs. Prou. 9. Comedite panē meū. Eccl. 15. Cibauit illū pane vite ꝛ intellect⁹. Itē ipſa obediētia diuinoꝝ mādatoꝝ. ſupra. 4. Me⁹ cib⁹ eſt ut faciā uolūtatem ei⁹ qui miſit me. Itē ipſe ē̄ chrīus. i. eodē. Ego ſum panis vite. Itē caro mea uere eſt cib⁹: ꝛ ſanguis meus uere eſt pot⁹. Et hoc in q̄tū eſt ↄiūcta diuinitati que eſt cibus: quo angeli viuūt. Silē̄m aūt dr̄iam aſſignauit ſupra. 4. de potu corpali ꝛ potu ſpūali cū dixit. Qui biberit ex hac aqua ꝛc̄. Quā hic aſſignat inter cibū corpalē ꝛ ſpūalē: cuius rō eſt. Quia corpalia ſūt corruptibilia. ſpūalia vō: ꝛ maxime de⁹ ſūt eterna. ¶ Sed ſciēdū eſt ſm Aug.m in lib° de opib⁹ monachoꝝ: q ex hꝰ vbo ſ. [opami nō cibū q pit.] qdam monachi erroris cām ſūpſerūt dicētes ſpūales viros nō debē aliq̄ corpalr̄ opari. Sꝫ hic itellect⁹ eſt falſus: Quia paulus qui maxie ſpūalis fuit, ꝓpiis manib⁹ laborauit: ut habeī Thes. 3. Ipē dic̄ qui furabat iā nō furet: magis q laboret māib⁹ ſuis ꝛc̄. Ergo eſt ver⁹ itellect⁹: ut op⁹ nr̄m .i. pncipale ſtudiū ꝛ itētionē nr̄am dirigam⁹ ad querēdū cibū qui duc̄ ad vitā eternā. ſ. bona ſpūalia. Ad tp̄alia āt nō debemus pncipalr̄ attēdē: ſꝫ acceſſorie .i. ſolū ea ꝑcurare rōne corpis corruptibilis: qd̄ ſuſtētari optet q̄diu in hac vita viuim⁹. Uñ ↄtra hoc ſignāter dicit Ap̄ls. qui nō laborat nō māducet: q̄ſi diceret. Qui dicūt q nihil corpale eſt opandū: q꜄ comeſtio eſt qd corpale: tales nō debēt comedē. ¶ Cōſequenter cum dicit.

Error q̄rūdā monachoꝝ dicētiū ſpūales viros nihil corpalr̄ opari debere.

Paulus qui maxie ſpūalis fuit, ꝓpiis manib⁹ opabat.

¶ Quem filius hominis dabit uobis. Hūc enim pater ſignauit deus.

¶ Ponit ſpūalis cibi datorē. Et pmo ponit actorē hui⁹ cibi. 2° manifeſtat vñ hēat auctē cibādi. Actor aūt ꝛ dator cibi ſpūalis eſt chr̄s. Et iō dic̄ [Quē.] ſ. cibū qui nō perit. [fili⁹ hoīs dabit uobis.] Si dixiſſet fili⁹ dei nō fuiſſet viſū mirū: ſed hoc q filius hoīs dat cū magis eleuat ad attētionē. ¶ Spūaliter tñ iō fili⁹ hoīs dat: q꜄ nā humana īfirma per peccatū factū debebat ſpūalē cibū: nec poterat ipm ī ſua ſpūalitate ſumē. Uñ optuit q fili⁹ dei carnē ſumerēt: ꝛ ꝑ eā nos reficeret. ps. Paraſti ī ↄſpectu tuo mēſā. Uñ ut hēat auctē dādi ſubdit cū dic̄ [Hūc eniꝫ pr̄ ꝛc̄.] q. d. q fili⁹ hoīs dabit hoc nō hēt niſi in q̄tuꝫ ſingularitate ꝛ eminētia plenitudis grē p̄cellit oēs filios hoīuꝫ. Uñ dic̄ [Hūc.] ſ. filiū hoīs. [pr̄ ſignauit.] i. ſignāter diſtinxit a ceteris. ps. Unxit te de⁹ de⁹ tuus oleo le. p̄cōſor. tuis. ¶ Uel ſm Hylariū [ſignauit] i. ſigillauit. Qñ aūt ſigillū in cera īprimit: cera retinet totā figurā ſigilli: ſic ꝛ fili⁹ totā figurā pr̄is accepit. Eſt aūt duplex receptio qua fili⁹ recipit a pr̄e. Una eterna: ꝛ de hac nō itelligit qd̄ hic dī [ſignauit] q꜄ ſigillatio eſt aliud cū nā recipiēs aliud īprimēs. Sed hoc itelligit de myſterio īcarnationis: q꜄ ī hāc humana de⁹ pr̄ īpreſſit vbū qui eſt ſplēdor ꝛ figura ſubſtātie ei⁹ (ut dī Heb. 1.) ¶ Uel ſm Criſo.m [ſignauit.] i. ad hoc ſpāliter eū de⁹ pr̄ īſtituit ut daret vitā eternā mūdo. i. 8. Ego ueni ut vitā hēant ꝛc̄. ſic

Expō hylarij

Receptio q̄ fili⁹ recipit a patre ē duplex

Expō Criſo.

eni q̄ſi aliqs eligiī ad aliqd̄ magnū officiū pagendū dī ſignⁱ ad illud officiū. Luc. 10. Poſtq̄ deſignauit de⁹ ꝛ alios ſeptuaginta diſcipulos ꝛc̄. Uel [ſignauit.] i. manifeſtauit per uocē ī baptiſmo ꝛ per opa (ut dictū eſt ſupra. 5.) ¶ Conſequenter cum dicit.

Alia expō.

¶ Dixerūt ergo ad eum. Quid faciemus ut operemur opera dei? Reſpondit ieſus ꝛ dixit eis. Hoc eſt opus dei ut credatis in eum quem miſit ille.

¶ Manifeſtat qd ſit cib⁹ ſpūalis. Et pꝛio ponit qō iudeoꝝ. 2° ſubdit rñſio ieſu chr̄i ibi [Rñdit ieſus ꝛc̄.] Circa pm̄ ſciēdū eſt q iudei īſtructi ex lege credebāt nihil eternū eē niſi deū. Uñ cū dñs dixiſſet q cib⁹ ſpūalis pmanet in vitā eternā. itellexerūt cibū illū eē aliqd diuinū. Et iō querētes nō de cibo ſed de ope dei mētionē faciūt cū dicūt [Quid faciem⁹ ut opemur opa dei.] In quo nō lōge erāt a vitate cū nihil aliud ſit cib⁹ ſpūalis q̄ȝ opari opa dei. Mat. 19. Quid faciēdo vitam eternam poſſidebo. ¶ Rñſio dñi ponit cū dicit [Hoc eſt op⁹ dei: ut credat ī illū ꝛc̄.] ¶ Ubi ↄſiderādū eſt q Ap̄ls Ro. 4. diſtinguit fidē ab opib⁹ dicēs q abraā nō eſt iuſtificat⁹ ex opib⁹: ſꝫ ex fide. Quid eſt ergo qd̄ hꝰ dñs dicit. Ipaꝫ fidē ſeu credē eē opus dei? ¶ Ecd ad hꝰ eſt duplex rñſio. Una q ap̄ls nō diſtinguit fidem ab opib⁹ ſimplr̄ ſed ab exteriorib⁹. Sūt enim quedā opa exteriora que exercent corpalib⁹ mēbris q̄ ſi ad magis nota ſūt ſm cōem uſū opera dñi. Alia vō ſūt iteriora que exercent in ipā aīa que nō ſūt nota niſi ſapiētib⁹ ꝛ qui ↄuertunī ad cor. Alio mō dī q ipm credē pōt cōputari īter opa exteriora: nō q fides ſit ipā opa: ſed coꝝ principiū. vñ ꝛ ſignāter dic̄ [ut credat in illū.] Differt eni dicē credē deū ſic enim deſigno obiectū. ꝛ credē deo: q꜄ ſic deſigno teſtē. ꝛ credē in deū: q꜄ ſic deſigno finē: ut ſic deus poſſit hēri ut obiectū fidei: ut teſtis ꝛ ut finis: ſed aliter ꝛ aliter. Quia obiectū fidei pōt eē creatura. Credo eni celū eē creatū. Silr̄ ꝛ creatura pōt eē teſtis fidei. Credo eni paulo ſeu cuicūq̄ ſcoꝝ. Sꝫ fidei finis nō pōt eē niſi de⁹. Nā mēs nr̄a ſolū ī deo fert ſic in finē. Finis aūt cū hēat rōnē boni eſt obiectū amoris: ꝛ iō credē in deū ut in finē eſt ꝓpriuꝫ fidei formate per charitatē: que qdē fides ſic formata eſt principiū oīum bonoꝝ operū. Et intātū ipm credē dicit op⁹ dei. ¶ Sed ſi fides eſt op⁹ dei quō hoīes faciūt opa dei? ¶ Sed hoc ſoluit per Iſa. 26. cū dicit. Oīa opa nr̄a opat⁹ eſt in nobis. Nā hꝰ idē qd̄ credim⁹ ꝛ q̄cqd opamur boni eſt in nobis a deo. Phil. 1. Ipē eſt qui opaī in nobis ꝛ uelle ꝛ pficē. ꝛ iō ſignāter dic̄. Credē eē op⁹ dei: ut oñdat fidē eē donū dei (ut dī Eph. 2.) ¶ Cōñter cū dic̄.

Queſtio

Rñſio pma

Rñſio ſcda

Dr̄ia eſt dicē credo deum. ꝛ credo deo: ꝛ credo in deum.

Obiectū fidei pōt eē creatura. Creatura pōt eē fidei teſtis. Fidei finis nō pōt eē niſi de⁹

Queſtio Reſponſio

¶ Dixerūt ergo ei. qd̄ ergo tu facis ſignum: ut videamus ꝛ credamus tibi? quid operaris? Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto: ſicut ſcriptum eſt. Panem de celo dedit eis manducare.

¶ Agit de origine cibi. Et primo ponit queſtio iudeoꝝ. Secūdo reſponſio ibi [Amen amē dico uobis nō Moy. ꝛc̄.] Circa primū tria faciūt videri. p̄ petūt ſignū. 2° determināt ipm. Tertio iducūt ſcripture teſtimoniū. Signū aūt petūt ꝓponēdo qōnē. Uñ dixerūt illi [Qd̄ tu facis ſignū ut videam⁹ ꝛc̄.] Hec aūt qd̄ alr̄ iducit ab Aug. Et alr̄ a Criſoſtomo. Criſoſtom⁹ eni dicit q dñs initiauerat eos ad fidē. Argumēta aūt ad fidē iducētia ſunt mira

Arg⁹ ad fidē ſūt miracula.

cula.1.Cor.14.Signa data ſunt īfidelib⁹. Et ideo ad hoc querūt ſignū quo credāt. Mos enim eſt iu deis ſigna petē.1.Cor.1.Qm̄ iudei ſigna querunt. Uñ dicūt[Q.ḋ ergo ſignū tu facis?]Sed hoc ridiculoſum videt: ꝙ ꝓpter hoc querūt aliq̄ miracula Quia ſtatī fecerat aliq̄ multiplicādo panes: ⁊ ambulādo ſupra mare: que in p̄ntia extiterāt q̄b⁹ credere poſſent. Sed hoc iō dicūt ut ꝓuocēt dn̄m ⁊ īducāt: ut ſemp eos paſceret: qḋ p̄z: q: nullā mētionē faciūt de alio ſigno: niſi de eo qḋ factū eſt in eorū parētib⁹ per moyſen.40.annis. Ut q̄ſi per h̄ petāt ꝙ ſemp eos paſcat. Uñ dicūt[P̄res nr̄i māducauerūt māna in deſerto.]Nec dicūt de⁹ pauit patres nr̄os māna: ne videant̄ uelle eq̄re eū deo. Silr̄ nō dicūt moyſes pauit eos: ne videant̄ moyſen p̄ferre chr̄o q̄ſi in hoc eū allicē uolētes: ut continue eos paſcat. De cibo illo dicit̄ Exo.16.⁊ in pſal. Panē angeloꝝ māducauit hō. Aug⁹ aūt dicit: ꝙ dn̄s dixit ſe daturū eis cibū: qui ꝑmanet in vitā eternā. vñ q̄ſi videt̄ ſe moyſi p̄ferre. Iudei aūt moyſen reputabāt maiorē chr̄o. Uñ dicebant.ī.9. Nos ſcimus q: moyſi locutus eſt de⁹: hūc aūt neſcim⁹ vñ ſit. Uñ requirebāt ꝙ chr̄s faceret aliqua maiora q̄ moyſes fecerit dicētes.[P̄res nr̄i māducauerūt ⁊c̄.] q̄ſi dicerēt: hoc qḋ dicis de te maius eſt q̄ illḋ qḋ fecit moyſes: q: ꝓmittis cibū qui nō ꝑit: ſed manna qḋ dabat moyſes ſi ſeruabat̄ in aliū diē v̄mib⁹ ſcaturiebat. Si ergo vis ut credam⁹ tibi facias aliq̄d maius moyſe. Nā qḋ feciſti nō eſt mai⁹: q: ſatiaſti q̄nque milia hoīum: ſed panib⁹ hordeaceis: ⁊ ſemel tm̄. Ille v̄o totū pp̄lm ſatiauit māna de celo annis.40. Et hoc in deſerto ſicut ſcriptū eſt ī pſal. Panem de celo dedit eis manducare.

LE.IIII. Dixit ergo eis ieſus. Amen amē dico uobis: nō moyſes dedit uobis panem de celo: ſed pater me⁹ dat uobis panem de celo uerum.

Poſita iudeoꝝ interrogatione. Hic ponit̄ rn̄ſio chr̄i. Et p̄mo oſtēdit originē cibi ſp̄ūalis. Scḋo ꝓbat eā ibi[Panis enī uerus ⁊c̄.]Circa p̄mū ſciēdū eſt ꝙ iudei duo ꝓpoſuerāt chr̄o circa originē cibi corꝑalis: quē p̄res coꝝ habuerūt.ſ.datorē qui fuit moyſes.⁊ locū: q: de celo. Et ideo q: dn̄s circa originem cibi ſp̄ūalis hec duo remouēs ponit aliū eē datorē cibi ſp̄ūalis: ⁊ aliū locū. Uñ dicit remouēdo p̄dicta[Amē amen dico uobis: nō moyſes dedit uobis panē ⁊c̄.]Alius eſt qui dat: q: p̄r meus nō panē corꝑalē: ſed panē uerū de celo.

Queſtio. Sed ɔtra: nunq̄d nō uere panis fuit quē hūerāt p̄res in deſerto?

Reſponſio. Rn̄deo: ſi accipiat̄ uerū ſm ꝙ diuidit̄ cōtra falſum: ſic panis ille uerus fuit. Nō enī falſum erat miraculū de māna. Si aūt accipiat̄ uerū ꝓut v̄itas diuidit̄ ɔtra figurā: ſic panis ille nō fuit uerus: ſed figura panis ſp̄ūalis.ſ.dn̄i nr̄i ieſu chr̄i quē ip̄m māna ſignificabat (ut dicit Ap̄ls.1.Cor.11.) Oēs eādē eſcā ſp̄ūalē māducauerūt.

Alia dubi. Itē cōtra hoc qḋ dicit. Nō dedit nobis panē de celo. eſt qḋ dī in p̄s. Panē celi dedit eis.

Reſponſio. Rn̄deo celū accipit̄ dup̄r. Q̄nq̄ ꝓ aere. Mat.12. Uolucres celi comederūt illud. Et i p̄s. Intonuit de celo dn̄s. Q̄nq̄ pro celo ſydereo: ſꝫ illud pſal. Celū celi dn̄o. Et Mat.24. Stelle cadēt de celo. Q̄nq̄ v̄o pro ipſis ſp̄ūalib⁹ bonis. Mat.5 Gaudete ⁊ exultate q: merces ueſtra multa eſt i celo. Māna ḡ de celo fuit nō ſydereo: ſeu ſp̄ūali: ſed aereo. Uel dicit̄ de celo inquātum erat figura ueri panis celeſtis dn̄i ieſu chriſti. Cōſeq̄nter cum dic.

Panis enim uerus eſt qui de celo deſcendit ⁊ dat vitam mundo.

Probat ꝙ ſit de celo: ⁊ per effectū ei⁹. Uerū enim cibū eſt ſp̄ūalis nā cui per ſe ɔuenit vita. Et iō p̄ ſe viuificat.ī.eodē. Sp̄us eſt qui viuificat. Ipſe autē de⁹ eſt actor vite. Ex hoc ḡ cognoſcit̄ ꝙ panis iſte ſp̄ūalis eſt de celo: cū faciat ꝓpriū effectū ſ. dat vitā. Nā panis ille corꝑalis vitā nō dabat: q: oēs q̄ māna māducauerūt mortui ſunt. Iſte aūt dat vitā. Et iō dicit[Panis uer⁹ eſt.]ſ. nō figuralis[qui de celo deſcēdit.]Et hoc p̄z: q:[dat vitā mundo.] Nā chr̄s qui eſt uerus panis q̄s vult viuificat.ī.10. Ego ueni ut vitā hēant ⁊c̄. Ipſe ēt de celo deſcendit.ſup̄.3. Nemo aſcēdit in celū niſi q̄ deſcēdit de celo fili⁹ hoīs q̄ eſt in celo. Sic ḡ chr̄s uer⁹ panis vitā dat mūdo rōne ſue diuinitatis: ⁊ deſcēdit de celo rōne humane nāe. Nā (ut ſup̄.3.dictum eſt.) deſcēdiſſe de celo dī aſſumēdo humanā nām. Phil.2. Exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiēs.

Dixerunt ergo ad eum. Domine ſemper da nobis panem hunc.

Hic agit̄ de adeptiōe cibi ſp̄ūalis. Et p̄ ponit̄ petitio ip̄i⁹ cibi.2° ponit̄ expō ibi[Dixit aūt eis ieſus ego ſuz ⁊c̄.]Ubi oſtēdit modū adeptiōis. Sciēdū eſt aūt circa p̄m ꝙ iudei v̄ba dn̄i carnalr̄ itelligebāt: ⁊ iō q: in deſiderio carnaliū erāt: cibū carnalē petūt a chr̄o. Uñ dixerūt ad eū.[Dn̄e ſemp da nobis hūc panē.]q̄ reficiat. Hoc mō. Et ſamaritana v̄bū de aq̄ ſp̄ūali carnalr̄ itelligebat: ⁊ idigētia carē uolēs dixit. Dn̄e da mihi hāc aquā. Et lꝫ iſta v̄ba dn̄i de cibo itelligāt: ⁊ carnalr̄ petāt: tādē corꝑ petitio ſp̄ūalr̄ itellecta nob̄ cōpetit. Mat.6. Panē nr̄m q̄tidianū ⁊c̄. Quia nō poſſumus ſine hoc pane viuere. Conſequenter cum dicit.

Dixit aūt eis ieſus. Ego ſum panis vite.

Oſtēdit modū adeptiōis: oñdēs p̄ q̄d ſit iſte panis.2° quō acq̄rat̄ ibi[Oē qḋ dat mihi p̄r ⁊c̄.]Circa p̄m tria facit. p̄ ponit expōnē panis p̄dicti.2° expōnis rōnē aſſignat ibi[Qui uenit ad me ⁊c̄.]3° exponēdi neēitatē manifeſtat ibi[Sꝫ dixi uob̄ ⁊c̄. Dicit ḡ eis ieſus. Ego ſum panis vite.]Nā ſicut ſupra dictū eſt: v̄bū ſapiētie eſt ſp̄alis cibus mētis. (q: eo mēs ſuſtētat̄.) Ecc.15. Cibauit illū pane vite ⁊ itellectus. Dicit̄ aūt panis ſapie eē panis vite ad dr̄iam panis corꝑalis: qui eſt panis mortis: q̄ nō cōpetit niſi ad reſtaurādū defectū mortalitatis. vñ ⁊ ſolū in hac vita mortali nec̄c⁹ eſt. Sꝫ panis ſapie dīne eſt per ſe viuificatiu⁹: nec hēt mortē ēnā. Itē panis corꝑalis nō dat vitā: ſꝫ tm̄ p̄exn̄tē ſuſtētat ad tp̄s: ſꝫ panis ſp̄ūalis ita viuificat ꝙ dat vitam. Nā aīa ſapit viuit p̄ h̄ ꝙ adhēt v̄bo dei. p̄s. Apud te eſt fons vite. Quia ḡ oē v̄bū ſapie deriuat̄ a uerbo dei vnigenito. Ecc.1. Fōs ſapie vnigenit⁹ dei reſidēs in excelſo. Iō ip̄ꝫ dei v̄bū p̄ncipalr̄ dī panis vite. Et iō chr̄s dic[Ego ſuꝫ panis vite.]Et q: caro chr̄i ipſi v̄bo dei viuis eſt: hēt etiā ꝙ ſit viuificatiua. Uñ ⁊ corpus ſacrālr̄ ſumptū viuificatiuū eſt. Nam per myſteria que chriſtus in ſua compleuit dat vitā mūdo: ⁊ ſic caro chr̄i ꝑ ꝑ dn̄i v̄bū panis ē nō ɔſuete vite: ſed illius que morte nō reſerat. Et iō caro chr̄i dī panis. Gen. penult. Aſſer pīguis panis eius. Siḡtur ēt per māna.p̄ᵉ Cor.11. Mana interpretat̄ Quid eſt hoc. Quia iudei illud videntes ad-

Panis corpolis e panis mortis: vñ ſolū in hac vita neceſſarius eſt.

Panis ſapie dīne e viuificatiu⁹ nec habet mortē eternam

mirabunt̃ dicẽtes vnus ad aliũ q̃d eſt hoc? Sed nihil eſt admirabilius q̃ filius dei hõ fact⁹: ita ut cuilibet ↄtingat querere q̃d eſt hoc .i. quõ fili⁹ dei fili⁹ hoĩs eſt. Quomõ ex duab⁹ naturis ſit vna pſona chr̃i. Iſa. 9. Vocabit̃ nomẽ eius admirabilis ꝛc̃. eſt etiã mirabile quomõ chriſtus ſit ſub ſacramẽto. ℭ Conſequenter cum dicit.

ℭ Qui uenit ad me non eſuriet: ꝛ qui credit in me non ſitiet in eternum.

ℭ Aſſignat rõnẽ expõnis. ꝛ hoc ex effectu iſtius panis. Panis enĩ corpalis comeſt⁹ nõ in ppetuũ famem auffert: cũ corrũpat̃ ꝛ deficiat. Et iõ exigit̃ ad nutrimẽtũ. Panis aũt ſpũalis dãs per ſe vitã nunq̃ corrũpit̃. Et iõ hõ ſemel comedẽs nunq̃ eſurit. Et iõ dicit [Qui uenit ad me nõ eſuriet: ꝛ qui credit ꝛc̃.] Hoc aũt q̃d dic̃ .ſ. [Qui uenit ꝛ qui credit nõ eſuriet nec ſitiet.] nõ differũt ſm Aug̃m: q̃a idẽ eſt uenire ad eũ ꝛ credẽ in eũ. Quia ad deum uenimus nõ paſſib⁹ corpis: ſed mẽtis quoꝝ pmus eſt fides. Ide eſt ẽt comedẽ ꝛ bibere. Utroq̃ enĩ ſignificat̃ eterna ſatietas: ubi nulla eſt egeſtas. Mat. 5. beati qui eſuriũt ꝛ ſitiũt iuſtitiã: q̃m ipi ſaturabunt̃. ut ſit idẽ cib⁹ ſuſtẽtãs: ꝛ pot⁹ refrigerãs. Cã aũt q̃re tpalia nõ auferũt ſitĩ in ppetuũ. Una q̃dẽ eſt: q̃ nõ ſil' ſumunt̃: ſed paulatim: ꝛ q̃ſi cũ motu: ꝛ iõ ſp reſtat ad ſumẽdũ. Et pp hoc ſicut ↄſurgit delectatio ꝛ ſatietas ex iã ſumpto: ita ꝛ deſideriũ reſtat ex ſumẽdo. Alia võ eſt: q̃ corrũpunt̃: vñ remanet memoria ex corrupto: ꝛ g̃nat̃ iterato deſideriũ eorũ. Spũalia võ ꝛ ſil' ſumunt̃ ꝛ nõ corrũpunt̃ nec deficiũt. ꝛ iõ coꝝ ſatietas manet in ppetuum. Apoc. 7. Nõ eſuriẽt neq̃ ſitiẽt. Pſ. Adimplebis me letitia cũ vultu tuo delectatiões in dex. t. i. in ſpũalib⁹ bõis uſq̃ in finẽ. ℭ Conſequenter cum dicit.

Panis corpalis comeſt⁹ nõ in ppetuum famẽ aufert: cũ corrũpat̃. Panis ſpũalis dãs p ſe vitã nunq̃ corrũpitur.

ℭ Sꝫ dixi uob: q̃ ꝛ vidiſtis me ꝛ nõ credidiſtis.

ℭ Ponit̃ exponẽdi neceſſitas. Poſſet enim aliq̃s dicere. Nos queſiuimus panẽ: ſed tu non rñdes. Dabo uobis illũ: uel nõ dabo: ſed potius dicis. Ego ſum ꝛc̃. Et iõ nõ videt̃ bona rñſio tua. Sed q̃ bona ſit oñdit dñs dicẽs. [Dixi uobis ꝛc̃.] q̃d idẽ eſt ac ſi aliq̃s hẽet panẽ corã ſe ignorãs illũ: ꝛ dicat̃ ei Ecce panis corã te eſt. Et iõ dicit [Dixi uobis] ego ſum panis viuus. [ꝛ vidiſtis me ꝛ nõ credidiſtis.] i. deſideratis panẽ: ꝛ hẽtis illũ corã uobis: ꝛ tñ nõ ſumitis: q̃a nõ creditis: In quo coꝝ icredulitatẽ iprop̃at eis. j. 15. Sed viderunt ꝛ oderunt ꝛc̃. ℭ Conſequenter cum dicit.

ℭ Omne q̃d dat mihi pater ad me ueniet.

ℭ Oſtẽdit quõ acq̃rat. Et pmo ponit modũ acq̃rẽdi. 2⁹ finẽ puẽtionis ibi [ꝛ eũ qui uenit ꝛc̃.] 3⁹ manifeſtat q̃d dicit ibi [q̃a deſcẽdi ꝛc̃.] Sciẽdũ eſt circa pmũ q̃ ipm credẽ nr̃ꝫ eſt nobis ex dono dei. Eph. 2. Grã ſaluati eſtis ꝛ nõ ex uobis dei donũ eſt. Philip. 1. Ubi datũ eſt ut nõ ſolũ in illũ credatis ꝛc̃. Dr̃ aũt q̃nq̃ de⁹ pr̃ dare filio hoĩes credẽtes ſic h [Oẽ q̃d dat mihi pr̃ ꝛc̃.] Q̃nq̃ filius dat prĩ: ſicut illud 1. Cor. 15. Cũ tradiderit regnũ deo ꝛ prĩ. Ex quo itelligimus q̃ ſicut pr̃ dãs nõ adimit ſibi regnũ: ita nec fili⁹. Pr̃ aũt filio dat inq̃tũ facit hoĩeꝫ v̄bo ſuo adherere. 1. Cor. 1. Per quẽ .ſ. patrẽ uocati eſtis i ſocietatẽ filij ei⁹. Fili⁹ võ tradit prĩ inq̃tũ v̄bũ eſt manifeſtatiuũ ipſi⁹ prĩs. j. 17. Pr̃ manifeſtaui nomẽ tuum hoĩb⁹. Sic ergo dicit [Oẽ q̃d dat mihi pr̃ ad me ueniet.] i. qui in me credũt quos pr̃ mihi facit adherere ex dono ſuo. ℭ Sed diceret forte aliq̃s:

Credẽ nr̃m ẽ nobis ex dono dei.

Dubitatio

q̃ nõ neceſſariũ eſt q̃ aliq̃s dono dei utat̃. Multi enĩ recipiũt donũ dei qui nõ utunt̃ eo. Quõ ergo dicit [Oẽ q̃d dat mihi pr̃ ꝛc̃.] ℭ Ad q̃d dicẽdũ eſt q̃ in datione iſta nõ ſolũ itelligit̃ hit⁹ qui eſt fides ꝛ hi⁹. Sed ẽt iterior iſtinct⁹ ad credẽdũ. Quicq̃d aũt fac̃ ad ſalutẽ, totũ eſt ex dono dei. ℭ Sed reſtat q̃d q̃ ſi oẽ q̃d dat pr̃ chr̃o ad eũ uadit ut ipe dic̃. Illi ſoli ad deũ uadũt quos pat̃ dat ei. Nõ ergo dꝫ iputari illis qui nõ uadũt cũ nõ dent ei. ℭ Ad q̃d dicẽdũ q̃ nõ iputat̃ eis ſi abſq̃ auxilio dei ad fidẽ uenire nõ pñt: ſed hoc ei iputat̃: q̃a nõ uenit: q̃a ipedimẽtũ pſtat q̃ nõ ueniat auertẽs ſe a ſalute: cuius via q̃tũ in ſe eſt oĩb⁹ eſt apta. ℭ Finis aũt puẽtionis ponitur cum dicit.

Reſponſio

Alia dubĩ

Reſponſio

ℭ Et eum qui uenit ad me non eiciam foras

ℭ Poſſet enim aliq̃s dicẽ. Veniem⁹ ad te: ſed tu nõ recipies nos. Et iõ dic̃ hoc excludẽs [Eũ q̃ uenit ad me] paſſib⁹ fidei ꝛ bonis opationib⁹ [nõ eiciaꝫ foras.] In quo dat itelligẽ ſe eẽ int⁹. Illud eſt enĩꝫ itus vñ exit̃ foras. Attẽdam⁹ ergo q̃d ſit iſtõ itrinſecũ. ꝛ quõ ide eiciant̃. ℭ Sciẽdũ q̃dẽ igit̃ ẽ q̃ oĩa viſibilia cũ dicant̃ eẽ q̃ſi quedã exteriora reſpectu ſpũaliũ: q̃to aliq̃d eſt magis ſpũale tãto magis eſt itrinſecũ. Ergo duplex eſt itrinſecũ. Unũ eſt pfundiſſimũ .ſ. gaudiũ vite eterne: q̃d ſm Aug̃m eſt magis penetrale ꝛ dulce ſecretũ ſine tedio: ſine amaritudine malaꝝ cogitationũ: ſine iterpellatione tẽtationũ ꝛ doloꝝ. De quo dr̃ Mat. 25. Intra in gaudiũ dñi tui. ꝛ pſ. Abſcõdes eos in abſcõdito faciei tue .i. in plena viſione tue eẽntie. Et ab hoc itrinſeco nullus eicit̃. Apoc. 3. Qui vicerit faciã illũ colũnã ꝛc̃. ꝛ foras nõ egredietur. Quia (ut dr̃ Mat. 25.) Ibũt iuſti in vitã eternã. ℭ Aliud itrinſecũ eſt recitado ↄſciẽtie que eſt ſpũale gaudiũ. Et de h̃ dicit̃ Sap. 8. Intrãs in domũ meã ↄquieſcã. Et Cãtic. pᵒ. Introduxit me rex in cella vinaria ſua. Et de iſto aliq̃ eiciunt̃. Et iõ q̃d dñs dic̃ [nõ eiciã foras.] põt duplicit̃ itelligi. Uno mõ ut illi dicant̃ ad ipꝫ uenire qui ſũt dati ei a patre per eternã pdeſtinationẽ. Et de illis dicit [Eũ qui uenit ad me] pdeſtinatus a prẽ [nõ eiciã foras.] Ro. 11. Nõ repulit de⁹ plebẽ ſuã quã elegit. Alio mõ. Quia illi qui egrediũtur nõ tanq̃ a chr̃o eiecti egrediant̃. Sed cã eiectionis ſit ex pte ipoꝝ qui per ifidelitatẽ ꝛ pctã a ſecreto recte ↄſciẽtie recedũt. Et ſic dr̃ [non eiciã ego foras] ſed ipſi ſe eiciũt. Hiere. 23. Uos eſtis onus pjciã uos dic̃ dñs. Et hoc mõ eiect⁹ eſt foras qui ad nuptias itrauerat: nõ hñs ueſtẽ nuptialẽ (ut dicit̃ Mat. 22.) ℭ Rõnẽ aũt pmiſſoꝝ aſſignat cũ dicit.

Duplex eſt intrinſecũ. vnũ pfũdiſſimũ: ꝛ hoc ẽ vita eterna. aliũ eſt recitado ↄſcie.

ℭ Quia deſcendi de celo non ut faciam uoluntatem meã: ſed uolũtatẽ eius q̃ miſit me.

ℭ Et pmo ponit ppoſitũ de iplẽda uolũtate prĩs 2⁹ manifeſtat que ſit uolũtas prĩs ibi [hec eſt uolũtas.] 3⁹ oñdit finalẽ uolũtatis ipletionẽ ibi [ꝛ ego reſuſcitabo ꝛc̃.] ℭ Circa pm̃ ſciẽdũ eſt q̃ lr̃a iſta põt legi duplr̃. Uno mõ ſm Aug̃m alio mõ ſꝫ Criſo.m ℭ Scdm Aug̃m q̃dem ſic. Eũ qui uenit ad me nõ eiciã foras. ꝛ hoc iõ: q̃ ille uenit ad me qui meam humilitatẽ imitat̃. Mat. 9. Cũ diceret dñs. Uenite ad me oẽs qui laboratis. Cõſequẽter ſubdit: diſcite a me: q̃ mitis ſum ꝛ humilis corde. Uera aũt filij dei mititas in hoc eſt: q̃ uolũtatẽ ſuã ſuppoſuit uolũtati prĩs. Et iõ dicit: nõ eiciã [q̃ deſcẽdi de celo ꝛc̃.] Propter aiam a deo exijt: q̃ ſupba erat. ꝛ iõ neceſſe eſt humilitatẽ regredi ueniẽdo ad chr̃m

Expõ Aug.

per imitationē ſue humilitatis: que in hoc ē ꝙ nō facit uolūtatē ſuā ſolū: ſed dei prīs. ¶ Sciēdū eſt aūt ꝙ in chrō fuit duplex uolūtas. Unā ſm̄ humanā nām: que eſt ſibi ꝓpria ⁊ nā ⁊ uolūtate patris. Aliā ſm̄ nām diuinā que eſt eadē cū uolūtate prīs. Uolūtatē ergo ſuā .ſ. humanā ordinauit ſub uolūtate diuina: qꝛ obediētiā ſuā ſub effectu p̄ne uolūtatis oſtēdit: ipſam uolēs uolūtatē prīs explē. ps. Ut faciā uolūtatē tuā deus meus uolui. Hac uolūtatē fieri in nobis petimus cū dicimus Mat. 6. Fiat uolūtas tua. Illi ergo nō eiciunt̄ foras qui non faciūt uolūtatē ſuā: ſed uolūtatē dei. Nā cū diabolus uolēs facē uolūtatē ſuā: qđ eſt ſupbie eiect⁹ eſt de celo. Et p̄mus hō de ꝑadiſo. ¶ Scđm Criſoſtomū vo ſic. Iō nō eicio foras eū qui uenit ad me: quia ad hoc ueni ut impleā uolūtatē prīs de ſalute hominū. Si ego pro ſalute hoīum īcarnat⁹ ſum: quō debeo eos eicere? Et hoc eſt qđ dicit. Iō nō eicio: qꝛ [deſcēdi de celo: nō ut faciā uolūtatē meā: ſed eius qui miſit me prīs.] qui vult oēs hoīes ſaluos fieri (ut dicit̄ .1. Thim̄ 2.) Et ideo quātū eſt ex me nullū eicio. Ro. 5. Si enim cū inimici eēmus reconciliati ſumus deo per mortē filij eı⁹: multo magis recōciliati ſalui erimus in vita ipſius. ¶ Que autē ſit uolūtas prīs exponit primo cum dicit.

¶ Hec eſt enī uolūtas eius qui miſit me patris: ut omne qđ dedit mihi non perdam ex eo: ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.

¶ Scđo rōnē aſſignat ibi [Hec eſt enim uoluntas ⁊c̄.] Dicit ergo. Nō eiciā foras eos qui ad me ueniunt: qꝛ carne aſſumpſi: ut faciā uolūtatē prīs. [Uolūtas autē eius qui miſit me prīs hec eſt.] ſ. ut nō eiciā foras. Et iō nō eiciā .1. Thi. 4. Hec eſt uoluntas dei ſcīficatio ueſtra. Et iō dicit [ut oē qđ dedit mihi pr̄.] .ſ. [ut nihil ꝑdā.] quouſqꝫ ꝑueniat ad reſurrectionē futurā in qua aliq ꝑdent: nec tñ de illis qui dati ſunt ei per eternā p̄deſtinationē: ſed īpij. pſal. Iter impioꝝ ꝑibit. Illi vo quouſqꝫ tunc ꝯſeruant̄ nō ꝑdent̄. Per hoc aūt ꝙ dicit [Nō perdam.] nō eſt itelligēdū ꝙ indigeat eoꝝ: aut ꝙ detrimētū ſit ei ſi pereūt. Sed dicit hoc ꝓpter affectū ſuū ad ſalutē illoꝝ ⁊ bonū illoꝝ qđ reputat ſuum.

Dubitatio. ¶ Sed ꝯtra eſt qđ dicit̄ .i. 17. Nemo ex eis .ſ. quos dediſti mihi perijt: niſi filius ꝑditionis. Ergo aliq eoꝝ qui dati ſunt ei per eternā p̄deſtinationē perdunt̄. Nō eſt ergo uerū hoc qđ dicit [nō ꝑdam ex eo.]

Responſio. ¶ Sed dicēdū eſt ꝙ ex illis qui dati ſunt ei ꝑ p̄ntē iuſtitiā ꝑdunt̄. nō aūt de illis qui dati ſunt ꝑ eternā p̄deſtinationē. ¶ Rōnē aūt diuine uoluntatis ponit cum dicit.

¶ Hec eſt autem uoluntas patris mei q miſit me: ut omnis qui videt filium ⁊ credit in eum habeat vitam eternam.

¶ Rō quare pr̄ vult ꝙ nō ꝑdam ex eo ꝙ dedit mihi eſt: qꝛ uolūtas prīs eſt viuificare ſpūaliter homines: qꝛ ipſe eſt fons vite: ⁊ qꝛ eternus eſt quantum eſt de ſe uolūtatis eius eſt: ut oīs qui uenit ad me hēat vitā eternā. Et hoc eſt qđ dicit. [Hec ē uolūtas patris qui miſit me: ut oīs qui vidit filium ⁊ credit in eū ⁊c̄.] ¶ Sꝫ attēdēdū eſt qđ ſupra dixit. Qui videt filiū ⁊ credit ei ⁊c̄. Hic vo dicit [Qui credit in eum.] ut det itelligere eādē diuinitatē patris ⁊ filij cuius viſio per eſſentiā eſt ultimus finis nr̄ ⁊ obiectū fidei. Qui vo dicit [videt.] nō intelligit̄ de viſione per eēntiā quā p̄cedit fides: ſed de viſione corꝑali chrī: que inducit ad fidē. Et iō ſignāter dicit [Qui videt filiū ⁊ credit in eū.] Sup. 3. Qui credit in eū nō iudicat: ſꝫ trāſiet a morte in vitā .i. 20. Hec aūt ſcripta ſunt: ut credatis qm̄ ieſus chriſtus eſt filius dei: ⁊ ut credētes vitā hēatis in noīe eius. Hec aūt prīs uolūtas finalr̄ implebit̄. Et ideo ſubdit. Et qꝛ ita vult.

¶ Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

¶ Ut nō ſolū in aīa ſed etiā in corꝑe hēat vitā etnā. Dan̄. 12. De his qui in puluere dormiūt euigilabūt alij in vitā eternā: alij vo in obprobriū ſempitnū: ſicut ⁊ chriſtus reſurrexit. Rom. 6. Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur ⁊c̄.

Murmurabant ergo iudei de illo: quia dixiſſet: ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi: ⁊ dicebant. LEC.V.

Poſita doctria chriſti. Hic excludit ꝯdictio p̄ dcē doctrine. Et primo quātū ad turbas murmurātes. 2° quātū ad diſcipulos dubitantes ibi [Multi ergo audiētes ⁊c̄.] Circa primū duo facit. Primo exprimit murmur turbarū de origine ſpūalis cibi. Secūdo mitigat eoꝝ litigiū de cibi ſpūalis māducatione ibi [Litigabāt ergo ⁊c̄.] Circa p̄mū duo fac̄. Primo ponit̄ murmur turbarū. Secūdo repreſſio murmuris ibi [Rn̄dit ergo ieſus ⁊ dixit eis.] Circa primū duo facit. Primo ponit̄ occaſio murmuris. Secūdo ponit̄ murmurātiū v̄ba ibi [Nōne iſte ē ⁊c̄.] Cōcluditur ḡ ex p̄miſſis v̄bis chrī: ꝙ qdā de quodā dictoꝝ v̄boꝝ murmurabāt: qa .ſ. dixerat. ego ſum panis qui de celo deſcēdi. quē quidē ſpiritualē panē nō capiebāt nec deſiderabāt. Et ideo murmurabāt: qa in ſpūalib⁹ mētē fundatā nō habebāt: ⁊ huius rei antiquā ꝯſuetudinē habebant ſm̄ illud p̄s. Murmurauerūt in tabernaculis. ⁊ p̄ᵉ Coꝝ. 10. Neqꝫ murmurauerītis ſicut qdā eoꝝ murmurauerūt. Iō aūt ut Criſoſtom⁹ dic uſqꝫ huc nō murmurabāt: qa ſemꝑ ſperabāt ſe ꝯſtitutos corporalē eſcā: qua ſpe ſubtracta ſtatim murmurare īcipiūt: lꝫ aliā cām p̄tendāt. nō aūt manifeſte cōtradicūt ꝑꝑ reuerētiā quā adhuc habebāt ad ipſum ex memoria p̄cedētis miraculi. ¶ Uerba aūt murmurātiū ponit cum dicit.

Iudei hēbāt qdā āntiquā ꝯſuetudinē ꝙ ſemꝑ murmurabant.

¶ Nōne hic eſt filius ioſeph cuius nos nouimus patrem ⁊ matrē: quomodo ergo dicit hic: qꝛ de celo deſcendi?

¶ Quia enim carnales erāt carnalē chriſti gn̄ationē ſolā ꝯſiderabāt: ex qua īpediebant̄ ne cognoſcerēt ſpūalē ⁊ eternā. ⁊ iō de ſola carnali loquunt̄ ſm̄ illō ſupra. 3. Qui de terra eſt de terra loquit̄. ⁊ ſpūalē nō capiūt. Un̄ ſbdūt [Quō ergo dicit ⁊c̄.] Uocāt aūt eū filiū ioſeph ꝑꝑ reputationē: qa nutritius eius erat ſm̄ illud Luc̄. 3. Ut putabat̄ filius ioſeph. ¶ Murmurationis aūt repſſio ponit̄ cū dic̄.

¶ Reſpondit ergo ieſus ⁊ dixit eis. Nolite murmurare in inuicē. Nemo pōt uenire ad me: niſi pater qui miſit me traxerit eum.

¶ Et p̄mo reprimit ipoꝝ murmur. Secūdo ſatiſfacit dubitatiōi ibi [Amen amen dico uobis qui credit ⁊c̄.] Circa primū duo facit. Primo cohibet eoꝝ murmur. Secūdo aſſignat cām murmuris eoꝝ ibi [Nemo pōt ⁊c̄.] Cognoſcens ergo ieſus eoꝝ murmur. Reſpōdit. ⁊ comprimens ipſum murmur eorum dixit eis [Nolite murmurare ⁊c̄.] Hoc nanqꝫ eſt ſalubre documentum. Qui enim murmurat:

Qui mūm

rat oñdit mētē ſuā i dō nō eē firmatam.

oſtendit mētem ſuam in deo non eſſe firmatam. ꝛ
iō dī Sap. 1. Cuſtodite uos a murmuratiōe que
nihil ꝓdeſt. Cauſa aūt murmuris eſt īfidelitas coꝛ.
Et iō hāc oſtēdit dicēs [Nemo pōt ꝛc̄.] Ubi ꝑmo
oſtēdit neceſſariā eē pr̄is attractionē ad hoc ut ue
niat ad chr̄ꝫ. 2° oñdit modū attrahēdi ibi [Eſt ſcri-
ptū in ꝓphetis ꝛc̄.] Circa ꝑmū tria fac. ꝑ° pōit hu
mane facultatis defectū. 2° diui auxilij ſubſidiū. 3°
auxilij finē ſeu fructū. Eſt ergo hūana facultas de
ficiēs ad ueniēdū ad chriſtū per fidē. ꝛ iō dicit [ne-
mo pōt uenire ad me] ſm diuinū auxiliū eſt efficax
ad ſubueniēdū. Uñ ſbdit [niſi pr̄ ꝛc̄.] Sꝫ finis ſeu
fruct⁹ eſt optim⁹. vñ ſequit [Et ego reſuſcitabo eū
ꝛc̄.] Dicit ergo ꝑmo. Nō eſt mirū ſi murmurat: qꝛ
nōdū eſtis tracti a pr̄e ad me. Nā [nemo pt ad me
uenire] in me credēdo. [niſi pr̄ ꝛc̄.] ¶ Sed hic eſt

Qō prima

triplex qō. Prima eſt de hoc qd̄ dicit [niſi pr̄ traxe
rit eū.] Cū enī ad chr̄ꝫ ueniam⁹ credēdo (ſicut ſupra
eodē dictū eſt.) Uenire ad chr̄m eſt credē in eum.
Credē aūt nullus pōt niſi uolēs. Cū ergo tractio i-
portet violētiā quādā. ergo q tract⁹ uenit ad chr̄ꝫ

Rñſio

cogit. ¶ Rñſio. Dicēdū q̄ h̄ qd̄ hic dī de hac tra-
ctiōe pr̄is nō iportat coactionē cū nō oē trahēs fa
ciat violētiā. Sic ergo mltipl'r pr̄ trahit ad filiū ſꝫ
multiplicē modū trahēdi abſq violētia in hoīb⁹.

Nō trahit aliū pſuadē do rōne: per miraculorū opationē: tal licido.

Nā aliqs hō trahit aliquē pſuadēdo rōne. ꝛ hoc
mō pr̄ trahit hoīes ad filiū demōſtrando eū eē filiū
ſuū. Et hoc dupliciter. uel per internā reuelatiōeꝫ.
Mat. 16. Beat⁹ es ſimon bariona: qꝛ caro ꝛ ſāguis
nō reuelauit tibi. ſ. chriſtū eē filiū dei viui: ſed pat
meus. Uel per miraculoꝝ opatiōnē quā hēt a pa
tre. Supra. 5. Opa que dedit mihi pr̄ ipa teſtimo-
niū ꝑhibēt de me. Itē aliqs trahit aliū alliciendo
Prouer. 7. Blāditijs labioꝝ ſuoꝝ ꝓtraxit eū. ꝛ h̄ mō
illi qui attēdūt ad ieſum ꝓꝑ auctoritatē pr̄ne maie
ſtatis trahunt a pr̄e. Quicūqꝫ enī credit in chriſtū
ꝓꝑ hoc q̄ credit eū filiū dei: hūc pr̄ trahit ad fili-
um .i. pr̄na maieſtas. Hoc mō nō trahit Arrius: q
chriſtū nō uerū dei filiū: nec de ſubſtātia pr̄is geni
tū credebat. Nō ſic tract⁹ eſt Fotin⁹: Chriſtū puruꝫ
hoīem dogmatiçās. Sic ergo trahunt a patre ſua
maieſtate allecti. Sed trahunt ēt a filio admirabi-
li delectatiōe ꝛ amore vitatis: que eſt ipe fili⁹ dei.
Si enī (ut dicit Aug⁹) Trahit quēqꝫ ſua uoluptas
quāto fortius dꝫ hoc trahi ad chriſtū ſi delectatur
ueritate: beatitudine: iuſtitia: ſempiterna vita: qd̄
totū eſt chriſt⁹. Ab iſto ergo ſi trahēdi ſumus: tra-
hamur per dilectionē vitatis ſm illud ps. Delecta
re in dño ꝛc̄. Hic ſpōſa dicebat Cant. 1. Trahe me
poſt te ꝛc̄. Sed qꝛ nō ſolū reuelatio exterioꝛ: nec
obiectū vtutē attrahēdi hēt: ſed ēt iterioꝛ inſtinct⁹
īpellēs ꝛ mouēs ad credēdū: iō trahit multos pat
ad filiū per inſtinctū diuine opationis mouētis i-
terius coꝛ hoīs ad credēdū. Phil. 2. De⁹ eſt q opat
in nobis uelle ꝛ pficere. Oſee. 11. In funiculis adā
trahā eos in vinculis charitatis. Prouer. 21. Coꝛ re-
gis in manu dñi quocūqꝫ uoluerit iclinabit illud.

Scd̄a qō

¶ Secūda queſtio eſt. Quia cū dicat q̄ filius tra-
hit ad patrē. Mat. 11. Nemo nouit patrē niſi filius
ꝛ cui uoluerit fili⁹ reuelare. Infra. 17. Pr̄ manifeſta
ui nomen tuū hoīb⁹ quos dediſti mihi. Quō hic

Rñſio

dī q̄ pater trahit ad filiū. ¶ Sed dicendū q̄ ad h̄
pōt dupliciter rñderi. Nā de chriſto poſſum⁹ loq
aut ſm q̄ eſt homo: aut ſm q̄ eſt deus. Secūdum
aūt q̄ hō chriſt⁹ eſt via. Infra. 14. Ego ſum via. ꝛ
ſm q̄ eſt chriſt⁹ ducit ad patrē: ſicut via ad terminū
ſeu finē. Pater vō trahit ad chriſtū hoīeꝫ inquātū
dat nobis ſuā vtutē: ut credamus in chriſtū. Eph.
2. Gratia ſaluati eſtis ꝛ nō ex uobis (Dei enī donū
eſt) inq̄tū eſt chriſt⁹ ē vbū dei ꝛ manifeſtatiuū pa
tris. Sic filius trahit ad patrē: Pater aūt trahit ad
filiū inquātū manifeſtat ipm. ¶ Tertia queſtio eſt

Tertia qō

de hoc qd̄ dic. q̄ nemo uenire pōt niſi tract⁹ a pr̄e
Quia ſm hoc. ſi nullus ueniat ad chriſtū nō iputa
tur eis: ſed ei qui nō trahit eos. ¶ Rñſio. dicēdū:

Rñſio

q̄ uere nullus uenire pōt niſi tract⁹ a patre. Naꝫ ſi

Graue p nāꝫ nō pōt ſurſuꝫ ferri.

cut graue per naturā nō pōt per ſe ſurſum ferri ni
ſi trahat ab alio: ita coꝛ humanū ex ſe ad iferiora
tēdēs nō pōt ſurſum eleuari: niſi tractus. Si vō nō
eleuat nō eſt defect⁹ ex pte trahētis: qui quātuꝫ in
ſe eſt nulli deficit: ſed eſt ꝓꝑ impedimētū eius qui
nō trahit. Aliter aūt quātū ad hoc ptinet: poſſum⁹

Oēs hoīes i ſtatu nāe integre hui⁹ tractiōis poterāt eē pticipes. ſ. ad deū: ſed in nā corrupta ꝓꝑ īpedimētū pcti eq̄lit oēs ab hac tractiōne ꝓhibēt

loqui de hoīb⁹ in ſtatu nature itegre: ꝛ aliter i ſta
tu nature coꝛrupte. Nā in natura itegra nō erat ali
quod ipedimētū ꝓhibēs ab hac tractione. Unde
tūc oēs hoīes huius tractionis poterāt eē partici
pes. Sed in natura coꝛrupta oēs per impedimen
tū peccati equaliter ꝓhibent ab hac tractiōe. ꝛ iō
oēs idigēt trahi. Deus aūt oīb⁹ ad trahēdū manū
poꝛrigit quātū in ſe eſt. ꝛ qd̄ plus eſt. Nō ſoluꝫ at-
trahit manū recipiētis: ſed ēt auerſos a ſe ꝯuertit.
ſm illud Treñ. ulti. Cōuerte nos dñe ꝛ ꝯuertemur
ꝛ in ps. ſꝫ aliā lrām. Deus tu ꝯuerſus viuificabis
nos. Ex quo ergo deus parat⁹ eſt dare oīb⁹ grām:
ꝛ ad ſe trahere nō iputat ei ſi aliqs nō accipiat: ſꝫ

Quare illuꝫ de⁹ trahat ꝛ illū nō trahat. rō in gnāli pōt aſſignari. ſ. ut i illis q nō trahunt appeat ordo diuine iuſtitie: i illis āt q trahunt immēſitas diuine miſericoꝛdie. i ſpāli aūt nulla pōt aſſignari rō: niſi bñplaciti diuie uoluntatis.

ei qui nō accipit. Quare aūt non oēs aduerſos tra
hit: ſed aliqs. lꝫ ſint oēs eq̄liter aduerſi. Rō qdē i
gn̄ali pōt aſſignari: ut. ſ. in illis qui nō trahunt ap-
pareat ꝛ refulgeat oꝛdo diuine iuſtitie. In illis aūt
qui trahunt imēſitas diuine mīe. Quare aūt in ſpā
li trahat hūc ꝛ illū nō trahat: nō eſt rō aliq̄ niſi bñ-
placiti uolūtatis diuine. Uñ dicit Aug⁹. Quē tra-
hat ꝛ quē nō trahat. Quare illū trahat ꝛ illum nō
trahat: noli uelle iudicare ſi nō vis errare. Sed acci-
pe ꝛ itellige: nōdū traheris: ora ut traharis. Hoc ēt
oñdi pōt per exēplū. Nā aſſignari pōt rō q̄re pōit
aliqs lapides iferi⁹: ꝛ aliquos ſupius: ꝛ aliquos ex
latenb⁹. Ex diſpōne domus: cuius cōplemētuꝫ h̄
exigit. Sed q̄re hos lapides hic ponat: ꝛ hos ibi:
depēdet a ſua ſimplici uolūtate. Et ide eſt q̄ prima
rō diſpōnis refert ad uolūtateꝫ artificis. Sic ergo
deus ad cōplemētū vniuerſi q̄ſdā qdē trahit: ut in
eis appeat ſua mīa: quoſdā vō nō trahit: ut oñdat
in eis ſua iuſtitia. Sꝫ hos trahit: illos nō trahit ſm
ſuū bñplacitū uolūtatis. Silr etiā q̄re in eccl'ia ali-
quos fecit aplos: alios cōfeſſores: alios martyres.
Rō eſt ꝓpter eccl'ie decorē ꝛ cōplemētū. Sed q̄re
Petrū fecit aplm. Stephanū martyrē: ꝛ Nicolauꝫ
ꝯfeſſorē: nō eſt alia rō: niſi uolūtas ſua. Sic g̃ patet
humane facultatis defect⁹: ꝛ auxilij diuini ſubſidi
um. ¶ Sequit auxilij finis ꝛ fructus cum dicit.

¶ Et ego reſuſcitabo eū in nouiſſimo die.

¶ Etiā inquātū hō. Nā per ea que chr̄us in carne
ſua geſſit ꝯſequit reſurrectiōis fructū. Ro. 5. Sicut
per hoīem moꝛs: ita ꝛ per hoīem reſurrectio moꝛ
tuoꝝ. [ego.] ergo ſm q̄ hō [reſuſcitabo eū.] nō ſo
lū ad vitā nāe: ſed ēt ad vitā glīe. Et hoc [in nouiſ-
ſimo die.] Tenet enī fides catholica q̄ ſtat⁹ mūdi i
nouabit. Apoc. 21. Uidi celū nouū ꝛ terrā nouā. Et
īter alia q̄ ad hāc īnouationē ꝯcurrēt: credim⁹ celi
motū ceſſare: ꝛ ꝑ ꝯñs tps. Apoc. 10. Et āgelus quē

vidi ſtantē rc. Et infra. Quia tēpus nō erit amplius. Quia ergo ceſſante tp̄e in reſurrectione ceſſabit et nox z dies ſm illud Zacha. 14. Erit dies vna q̄ nota eſt dn̄o: nō dies neqꝫ nox. Jō dicit [reſuſcitabo eū in nouiſſimo die.] Quare aūt uſqꝫ tūc celi mot⁹ duret: z tēpus nō minus uel amplius. ¶ Sciēdū eſt q̄ illud qḋ eſt ꝑpter aliud diuiſimode diſponit ſꝫ diuiſam diſpōnez ei⁹ ꝑpter qḋ eſt. Oīa aūt corpalia ꝑpter hoīem facta ſunt. Et iō ſm diuiſaꝫ diſpōnē hoīs diuerſimode ea diſponi opꝫ. Quia ergo ī hoīb⁹ qn̄ reſurgēt icohabitū ſtat⁹ icorruptiōis ſm illud pᵉ Cor. 15. Mortale hoc īduet icorruptionē. Jō ceſſabit tūc etiā corruptio in reb⁹. Un̄ ceſſabit mot⁹ celi qui eſt cā gn̄ationis z corruptionis in rebus corpalib⁹. Ro. 8. Ipſa creatura libabit̄ a ſeruitute corruptiōis in libertatē filioꝝ dei. Sic ergo pꝫ q̄ ad fidē neccia eſt nobis attractio pr̄is. ¶ Cōſequenter cum dicit.

Illō qḋ ē ꝑpter aliud diuiſimode diſpōit ſꝫ diuerſam diſpōnem eius.

¶ Eſt ſcriptum in prophetis. erunt oēs docibiles dei. Omnis qui audiuit a patre z didicit uenit ad me. Non quia patrem vidit quiſqꝫ: niſi is qui eſt a deo: hic vidit patrem.

¶ Determinat modū attrahēdi. Et ꝑmo ponit attrahēdi modū. 2ᵒ attractionis efficaciā ibi [Oīs q audiuit a pr̄e.] 3ᵒ excludit opinatū modū attractionis ibi [Nō q: patrē rc.] Modus aūt attrahendi eſt cōgruus: q: trahit reuelādo z docēdo. Et h̄ eſt qḋ dicit [Scriptū eſt in ꝑphetis: erūt oēs docibiles dei rc.] Beda dicit hoc eē ſcriptū in Johele: ſꝫ nō videt̄ expꝛſſe ibi eē: ꝫ aliqd ꝯſonū dicit. 2. Joel. 2. Filij ſyon exultate in dn̄o deo nr̄o: q: dabit uob̄ doctorē iuſtitie. Jō aūt ſm Bedā dicit [in ꝑphis.] ut det itelligē q̄ ſenſus iſte pōt colligi ex diuiſis dictis ꝑphetarū. Sꝫ expꝛſſius videt̄ hoc dici Iſa. 54 Ponā filios tuos vniuerſos doctos a dn̄o. Dicit etiā Hiere. 3. Dabo nobis paſtores iuxta cor meū qui paſcēt uos ſciā z doctrinā. hoc aūt eſt qḋ dicit [Erūt oēs.] pōt tripliī itelligi. Uno mō: ut li [oēs] ſupponat pro oīb⁹ hoībus mūdi. Alio mō ut ſupponat pro oīb⁹ qui ſunt in eccliā chr̄i. Tertio mō pro oībus qui erūt in regno celoꝝ. Si aūt dicat̄ ꝑ mō: videt̄ nō eē uerū. Nā ſtatim ſubdit. [Oīs q audiuit a pr̄e z didicit uenit ad me.] Si ergo oēs de mūdo erūt docibiles: ergo oēs uenient ad chriſtū: Sed hoc eſt falſum: q: nō oīum eſt fides. ¶ Sꝫ ad hoc tripliī rn̄det̄. Nā ſm Criſ. ꝑmo mō dicēduꝫ h̄ dictū eē de plurib⁹. [Erūt] inqt [oēs] i. plurimi. ſm quē modū dicit̄ Mat. 8. Multi uenient ab oriēte z occidēte rc. ¶ Scḋo q̄ [oēs] quātū eſt ex deo [erūt docibiles.] ſed q̄ aliq nō doceant̄ eſt ex pte eorū. Sol eni quātū eſt de ſe oēs illuminat. pōt autēꝫ ab aliqb⁹ nō videri: ſi claudāt oculos: uel ſi ſint ceci. Et hoc mō dicit Apl's 2. Thim. ultimo. Uult oēs hoīes ſaluos fieri z ad cognitionē v̄itatis uenire. ¶ Tertio mō ſꝫ Augᵐ q̄ hec eſt accōmodata diſtributio ut dicat̄ [Oēs erūt docibiles dei.] i. oēs q docent̄ a deo docent̄: ſicut loqmur de aliquo litteraꝝ magiſtro. Dicimus eni ſicut in ciuitate ſolus docet: q: nullus docet̄ in ea niſi ab illo. Et hoc mō dr̄ ſupra. 1. Erat lux uera rc. que illuminat rc. Si aūt exponat̄ de illis qui ſunt in ecclia cōgregati dicitur [Erūt oēs.] ſ. qui ſūt in ecclia [docibiles deo.] Naꝫ Iſa. 54 dr̄. Ponā vniuerſos filios doctos a dn̄o. In quo qdē oſtēdit̄ ſublimitas fidei chr̄iane: que nō iheret doctrine hūane: ſꝫ doctrine dei. Doctrina

Uar⁹ ſel. Erūt oēs docibiles dei. triplex ſēſus.

Primus ſenſus Criſ.

Scḋs ſenſus

3ᵘˢ ſenſus Aug. et accōmodatā diſtributionē.

enim ueteris teſtamēti data fuit per ꝑphetas. Sꝫ doctrina noui teſtamēti eſt per ipſū filiū dei. Heb. 1. Multiphariē multiſqꝫ modis. i. in ueteri teſtamēto deus loquēs rc. nouiſſime diebus iſtis rc. z eodem. 2. Que cū initiū accepiſſet enarrari per dn̄m rc. Sicut ergo oēs qui ſūt in ecclia ſūt docti nō ab apl'is: nō a ꝑphetis: ſed ab ipſo deo. Et ſm Aug. hoc ipm qḋ ab hoīe docemur eſt ex deo, q docet iterius. Mat. 26. Un⁹ eſt magr̄ ueſter chr̄s. Nā intelligētia que neccia eſt p̄cipue ad doctrinā eſt nobis a deo. ¶ Si aūt exponat̄ de his qui ſunt in regno celoꝝ rc. tūc [oēs erūt docibiles deo.] q: ei⁹ eēntiā īmediate videbūt. 1. Jo. 3. Uidebim⁹ eū ſicuti eſt. Attractio aūt pr̄is efficaciſſima eſt: q: [oīs qui audiuit a pr̄e z didicit rc.] Ubi duo ponit. Unū ſ. qḋ ꝑtinet ad donū dei cū dicit [audiuit.] ſ. deo reuelāte. Aliud qḋ ꝑtinet ad liberū arbitriū cuꝫ dicit [z didicit.] ſ. per aſſenſum. Et iſta duo neccia ſūt in oī doctrina fidei. [Oīs qui audiuit a pr̄e.] docēte z manifeſtāte. [z didicit.] ꝑ bēdo aſſenſum. [uenit ad me.] Uenit inqꝫ tripliī. per cognitionē v̄itatis: per amoris affectū: z per opis imitatione. Et in qlibet opꝫ q̄ audiat z diſcat. Nā qui uenit per cognitionē v̄itatis opꝫ eū audire deo inſpirāte ſm illḋ ps. Audiā qd loquat̄ in me dn̄s deus. z addiſcē ꝑ affectū (ut dictū eſt.) Qui v̄o uenit per amorē z deſideriū (ut dr̄. i. 7. Siqs ſitit ueniat ad me z bibat. z hūc opꝫ audire v̄bū pr̄is z capē illud ad h̄ ut addiſcat z afficiat. Ille eni diſcit v̄bū qui capit ſꝫ rōnē dicētis. Uerbū aūt dei pr̄is eſt ſpirās amorē: qui ergo capit illud cū feruore amoris diſcit. Sapiē. 7. In aīas ſcās ſe transfert ꝑphetas z amicos dei cōſtituit. Per opis aūt imitationē itur ad chr̄ꝫ ſm illud Mat. 11. Uenite ad me oēs qui laboratis rc. Et hoc etiā mō qcūqꝫ diſcit uenit ad chr̄ꝫ. Naꝫ ſicut cōcluſio ſe hēt in ſcibilib⁹: ita z opatio in opabilib⁹. In ſcientijs aūt qcūqꝫ ꝑfecte diſcit uenit ad ꝯcluſionē. ergo in opabilib⁹ qui ꝑfecte uerba diſcit uenit ad rectaꝫ opationē. Iſa. Dn̄s apuit mihi aurē: ego aūt nō ꝯdico. ¶ Sed q: aliq poterit opinari q̄ oēs hoīes viſibilī a pr̄e audirent z addiſcerēt: iō ut hoc dn̄s excludat ſubdit [Nō q: patrem vidit qſqꝫ.] i. aliqs hō viuēs in hac vita non vidit patrē in ſua eēntia: ſm illud Exo. 33. Non videbit me hō z viuet. [niſi is.] ſ. filius [qui eſt a deo hic vidit patrē.] ſuū per eēntiā. Uel [qſqꝫ] nō vidit pr̄eꝫ viſione cōprehēſionis: qua viſione nec hō nec angelus eū vidit nunqꝫ: nec vidē pōt [niſi is qui eſt ex deo.] i. filius. Mat. 11. Nemo nouit patrē niſi filius. Cui⁹ qdē rō eſt: q: cū oīs viſio ſiue cognitio fiat per aliquā ſimilitudinē ſm modū ſimilitudinis quā hn̄t creature ad deū: ſm hoc hn̄t cognitionē ipſius. Un̄ z ph̄i dicūt q̄ itelligētie cognoſcūt ꝑmam cām ſm hāc quā hn̄t ſimilitudinē ei⁹. Oīs aūt creatura ꝑticipat qdē aliquā ſimilitudinē dei: ſed in īfinitū diſtātē a ſimilitudine ſue nāe. Et iō nulla creatura pōt ipm cognoſcē ꝑfecte z totalī ꝑut eſt i ſua nā. Fili⁹ aūt q: ꝑfecte totā nām pr̄is accepit per eēnaꝫ gn̄ationē: iō totalī videt z cōprehēdit. ¶ Sed attēdēdū cōgruū ordinē loquēdi. Nā ſupra cū loqret̄ de cognitione alioꝝ: uſus eſt v̄bo audit⁹. Hic v̄o cū loqtur de cognitione filij utit̄ v̄bo viſionis. Nā cognitio que eſt per viſum eſt imediata z apta. Ea v̄o que eſt per auditū fit mediāte eo qui vidit. Sic z nos cognitioni quā hēm⁹ de pr̄e accepimus a filio qui vidit ut ſic nullus patrē cognoſcat

Ille addiſcit v̄bū q capit ſꝫ rōneꝫ dicētis. Uerbū dei pr̄is eſt ſpirās amorem.

Cōcluſio ſe hēt i ſpeculabilib⁹ ita opatio i opabilibus.

Cognitio q̄ ē p viſū ē imediata z apta. ea v̄o q̄ p auditū fit mediante eo qui vidit.

niſi chriſtum qui eum manifeſtat: ⁊ nullus ad filium ueniat: niſi a patre manifeſtante audiens.

LVI. Amen amen dico uobis: qui credit in me habet vitam eternam.

Repreſſo Judeoꝝ murmure: ꝯſeq̄nter dn̄s ſatiſfacit dubitationi que orta erat in cordib⁹ iudeoꝝ de v̄bo qḋ dixerat. ſ. Ego ſuȝ panis qui de celo deſcēdi. Ubi intēdit ꝓbare hoc ueruȝ eē de ſe. Et argumētat̄ ſic. Jlle panis deſcendit de celo qui dat vitā mūdo: ſed ego ſum panis dans vitā mūdo: ergo ego ſum panis qui de celo deſcēdi ⁊c̄. Circa hoc ergo tria facit. Primo ponit quaſi minorē ſue rōnis. ſ. [ego ſū panis vite.] 2ᵒ pōit maiorē. ſ. ꝙ panis qui de celo deſcēdit debet dare vitā ibi [Pr̄es ueſtri ⁊c̄.] 3ᵒ ponit ꝯcl̄onē ibi [Ego ſū panis viuus.] Circa p̄mū duo facit. Primo manifeſtat ſuū ꝓpoſitū. 2ᵒ intētū q̄ſi ꝓbatū inducit ibi [Ego ſum ⁊c̄.] Propoſitū ſuū eſt oſtēdē ꝙ ſit panis vite. Panis aūt viuificat inquātū ſumit̄. Cōſtat aūt ꝙ qui credit in chr̄m ſumit eū intra ſeip̄m ſm̄ illud Eph. 3. Habitare chr̄m per fidē in cordibus nr̄is Si ergo ille qui credit in chr̄m hēt vitā: manifeſtū eſt ꝙ mādncādo hūc panē viuificat. ergo iſte panis eſt panis vite. Et hoc eſt qḋ dicit [Amē amē dico uobis: qui credit.] fide. ſ. formata: que nō ſoluȝ ꝑficit itellectū: ſed etiā affectū. Nō enī tēdit in rem creditā niſi amet. Chr̄s aūt eſt in nobis dupl'r. ſ. in itellectu per fidē inquātū fides eſt. Et in affectu ꝑ charitatē que iformat fidē. 1. Joā. 4. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ de⁹ in eo. Qui ergo credit ſic in chr̄m ut in eū tēdat: hēt ip̄m in affectu ⁊ itellectu. ⁊ ſi addam⁹ ꝙ chr̄s eſt vita eterna (ut dr̄ 1. Jo. ult.) Ut ſimus in uero filio ei⁹ ieſu chr̄o: hoc eſt uerus de⁹ ⁊ vita et̄na. Et ſup. 1. In ipſo vita erat Poſſum⁹ iferre ꝙ q̄cūq; credit in chr̄m hēt vitam et̄nā. hēt inq̄ȝ in cā: in ſpe: q̄nq̄ȝ hītur⁹ ī re. ¶ Manifeſtato ꝓpoſito iducit intētū cum dicit.

¶ Ego ſum panis vite.

¶ Jd eſt dās vitā: ut euidēter ſequit̄ ex p̄miſſis. De iſto pane Gen. penult⁹. Aſſer pinguis panis ei⁹ p̄bebit delitias. ſ. vite eterne regib⁹. ¶ Cōſeq̄nter cū dicit

¶ Patres ueſtri manducauerunt manna in deſerto ⁊ mortui ſunt.

¶ Ponit maiorē. ſ. ꝙ dare vitā ſit effect⁹ panis de celo deſcēdētis. Et p̄mo p̄mittit manifeſtationē ꝓpoſiti. 2ᵒ ponit intētū ibi [Hic eſt panis.] Propoſitū aūt ſuū manifeſtat per ꝯ̄riū. Dictū enī ſupra ꝙ moyſes non dedit iudeis panē de celo niſi aereo: oīs aūt panis qui nō eſt de uero celo nō pōt vitam ſufficiētē dare: ergo hoc eſt ꝓpriū panis celeſtis ꝙ det vitā. Et iō panis moyſi vn̄ uos ſupbitis non dat vitā: ⁊ hoc ꝓbat cū dicit [Pr̄es uri māducauerūt ⁊c̄.] Ubi p̄ exprobrat eoꝝ vitā cū dicit [Pr̄es ueſtri ⁊c̄.] quoꝝ. ſ. eſtis filij: nō ſolū ſm̄ carnis originē: ſȝ etiā ſm̄ opum imitationē: ꝙ eſtis murmuratores (ſic ⁊ ipſi murmurauerūt in tabernaculis ſuis: ut dr̄ in pſ.) Et iō dicebat eis Mat. 23. Implete mēſurā patrū ueſtroꝝ. Un̄ ſicut Aug⁹ dic. de ille re magis deū offendiſſe pro p̄dictis eſt q̄ȝ ꝯ̄ deū murmurādo. 2ᵒ iſinuat breue tp̄is ſpatiū cuȝ dicit [in deſerto.] Nō enī lōgū tp̄s fuit ꝙ māna eis datū fuit: neq; īit̄ ueniit in terrā ꝓmiſſionis: ſed tm̄ in deſerto (ut dicit Joſue. 5.) Jſte aūt panis in ꝑpetuū ꝯſeruat ⁊ reficit. 3ᵒ manifeſtat cibi defectum: q̄r nō ꝯſeruabat vitā īdeficientē. Un̄ dicit [⁊ mortui ſūt.] Nā ſicut habet̄ Joſue. 5. Oēs illi qui murmurauerūt p̄ter Joſue ⁊ Caleph mortui ſunt in deſerto. Un̄ ⁊ hec fuit cā ſcḋe circūciſionis. ſ. ꝙ oīs populus qui egreſſus eſt ex egypto mortui ſunt i deſerto: ut ibidē dicit̄. ¶ Sȝ querit̄ de qua morte dēus hic loq̄tur? Nā ſi loq̄tur de morte corꝑali nulla dr̄ia erit iter panē illū qui fuit in deſerto ⁊ panē nr̄m qui de celo deſcēdit. Quare etiā chr̄iani qui ſumūt iſtū corꝑalr̄ moriunt? Si v̄o loquit̄ de morte ſp̄uali nullū eſt: q̄r etiā hic ⁊ ibi q̄dā ſp̄ualr̄ moriunt̄: ⁊ q̄dā nō. Nā moyſes ⁊ multi qui deo placuerūt mortui nō ſūt: lȝ alij mortui ſint. Sil'r ⁊ qui iſtū panē idigne ſumūt moriunt̄ ſp̄ualr̄. 1 Cor. 11. Qui enī māducat ⁊ bibit. ¶ Ad qḋ dicēdū eſt ꝙ cibus ille cū cibo nr̄o ſp̄uali ꝯuenit. Cōuenitūt quidē quātū ad hoc ꝙ uterq; idē ſignificat. Nā ⁊ ille ⁊ iſte chr̄m ſignificat: ꝓpter qḋ dicit̄ idē cib⁹. 1. Corin. 11. Oēs eādē eſcā māducauerūt. Eādē dicit: q̄r utraq; eſt figura ſp̄ualis eſce. Sȝ differūt: q̄r ille figurabat tm̄: ſed panis iſte ꝯtinet qḋ figurat. ſ. ip̄ȝ chr̄m. Dicit ergo ꝙ uterq; cibo ꝝ iſtoꝝ pōt dupl'r ſumi. Uel quātū ad ſignū tm̄. ı. ꝙ ſumat ut cib⁹ tm̄ nō itellecto ſiḡto: ⁊ per hoc nō tollit̄ mors ſp̄ualis ſeu corꝑalis. Uel ꝙ ſumat̄ q̄tuȝ ad utrūq;. ı. ꝙ ita ſumat̄ cibus viſibilis ut itelligat̄ cib⁹ ſp̄ualis ⁊ ſp̄iritualr̄ guſtet̄: ut ſp̄ualr̄ ſatiet. Et hoc mō illi q̄ ſp̄iritualr̄ māducauerūt māna mortui nō ſunt ſp̄ualiter. Sed ⁊ qui euchariſtiā ſp̄ualr̄ māducāt ⁊ abſq; pctō ſp̄ualr̄ viuūt nūc: ⁊ corꝑalr̄ viuēt in et̄nuȝ hēt ergo plus cib⁹ nr̄ cibo illoꝝ: q̄r in ſe ꝯtinet qḋ figurat. ¶ Manifeſtato ergo ꝓpoſito inducit intentum. Unde dicit.

¶ Hic eſt panis de celo deſcendens: ut ſiqs ex ipſo manducauerit non moriatur.

¶ Et ſm̄ glo. [hic] dicit demōſtrando ſeip̄m: ſed hic eſt intellect⁹ dn̄i: q̄r cū ſtatim ſubdat [Ego ſum panis viuus ⁊c̄.] eēt v̄boꝝ iculcatio. Dicēdū eſt ergo ꝙ dn̄s hoc intēdit ut. ſ. dicat illū panē de celo deſcēdere qui hoc pōt facē. ſ. dare vitā: ſed ego ſuȝ talis Ergo ego ſū pāis de celo deſcēdēs. Jḋ aūt pāis de celo deſcēdēs dat vitā indeficiētē: q̄r oīs cibus nutrit ſm̄ ꝓprietatē ſue nāe. Celeſtia aūt icorruptibilia ſunt: ⁊ iō q̄r cib⁹ ille celeſtis eſt: nō corrūpit̄: qḋ q̄ȝdiu manet viuificat. Qui ergo māducauerit ex ipſo: nō morieī: ſicut ſi aliqs cib⁹ corꝑalis non q̄ȝ corrūperet̄ dās nutrimētū ſemꝑ viuificaret. Et iō panis iſte ſiḡtus eſt per lignū vite: qḋ erat in medio ꝑadiſi: quodāmō dās vitā in ꝑpetuū ſm̄ illḋ Gen. 3. Nūc ergo ne forte mittat manū ſuā ⁊ ſumat de ligno vite: ⁊ comedat: ⁊ viuat in eternū. ¶ Si ḡ iſte ſit effect⁹ huius panis: ut. ſ. qui māducat ex eo nō moriat̄. Et ego ſum talis: ergo

¶ Ego ſum panis viuus qui de celo deſcēdi.

¶ Circa hoc ergo duo facit. Primo loquitur de ſeipſo cōmuniter. Scḋo ſp̄aliter ibi [Et panis ⁊c̄.] Circa p̄imū duo facit. Primo ꝯcludit originē ſui ipſius 2ᵒ oſtēdit ei⁹ v̄tutē ibi [Siqs māducauerit ⁊c̄.] Dicit ergo [Ego ſum panis viuus.] ⁊ iō poſſū vitā dare. Panis enī corꝑalis nō in ꝑpetuū viuificat: q̄r nō hēt in ſe vitā: ſed viuificat alteratus ⁊ cōuerſus in nutrimētū v̄tute viuētis. [Qui de celo deſcēdi.] hoc expoſitū eſt ſupra. 3. Quō. ſ. deſcēderit. ¶ Et ꝓpter hoc excludunt̄ hereſes dicētiū chr̄m purum hoiem: q̄r ſm̄ hoc nō deſcēdiſſet de celo.

¶ Uirtus aũt eius eſt dare vitã eternã. Et iõ dicit

¶ Siquis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum.

¶ Siqs mãducauerit ex hoc pane] ſpũaliter. ſ. [vi uet] nõ tm̃ in pñti per fidẽ ⁊ iuſtitiã: ſed [in eternũ.] ſ. 10. Oĩs qui viuit ⁊ credit in me nõ morieť in eter nũ. ¶ Conſ ter loquit̃ de corpe ſuo cum dicit.

¶ Et panis quẽ ego dabo caro mea eſt pro mundi vita.

¶ Dixerat enim ꝙ erat panis viuus: ⁊ ne intelligaẽ ꝙ hoc ei eẽt inquantũ eſt uerbũ: uel ſm aiam tm̃: iõ oſtẽdit ꝙ etiã caro ſua viuificata eſt. Eſt eniꝫ or ganũ diuinitatis ſue. Uñ cũ inſtrũ agat v̓tute agẽ tis: ſicut diuinitas chr̃i viuificatiua eſt: ita (ut Da ma. dicit.) Et caro v̓tute v̓bi adiũcti viuificat. Uñ chr̃s tactu ſuo ſanabat ĩfirmos. Sic ergo qd̃ dixit ſupra. Ego ſum panis viuus. ptinet ad v̓tutẽ v̓bi hic v̓o qd̃ ſubdit ptinet ad coionẽ ſui corpis. ſ. ad eucharĩſtie ſacrm̃. ¶ Uel poſſum⁹ q̃tuor ↄſidera re circa ipm̃ ſacrm̃. ſ. ſpẽm inſtituẽtis: auctoritateꝫ: ſacri v̓tutẽ: ⁊ eius utilitatẽ. ¶ Spẽs qdẽ ſacri [hic eſt panis.] Prouer. 9. Uenite ⁊ comedite panẽ ⁊c̃. Cuius rõ eſt: qꝛ hoc eſt ſacrm̃ corpis chr̃i. Corp⁹ aũt chr̃i eſt eccl̃ia: que ↄſurgit in vnitate corporis ex multis fidelibus. Uñ iſtud eſt ſacrm̃ vnitatis ec cleſie. Ro. 12. Oẽs vnũ corpus ⁊c̃. Quia ergo pa nis ex diuerſis granis ↄficit̃: ideo eſt ↄueniẽs ſpe cies ſacri hui⁹. Jõ dicit [Et panis ⁊c̃.] ¶ Auctor huius ſacri chr̃us eſt. Nam lꝫ ſacerdos ↄſecret: tñ ipſe chr̃s dat virtutẽ ſacro. Quia ſacerdos in cõſe cratione tenet pſonã chriſti. In alijs aũt ſacris uti tur ſacerdos v̓bis ſuis ſeu eccl̃ie: ſed in iſto utit̃ v̓ bis chriſti. Quia ſicut chriſt⁹ corpus ſuum ppria volũtate dedit in mortẽ: ita ſua v̓tute dat ſe in cibũ Mat. 26. Accipiẽs panẽ ⁊c̃. Et iõ dicit [quem ego dabo.] ⁊ dicit [dabo.] qꝛ nõdũ inſtitutũ erat hoc ſacrm̃. ¶ Ueritas aũt huius ſacri inſinuat̃ cũ dicit [caro mea eſt.] Nõ dicit aũt carnẽ meã ſigt̃: ſed [ca ro mea eſt.] qꝛ ſm rei v̓itatẽ hoc qd̃ ſumit̃ uere eſt corpus chriſti. Job. 21. Si nõ dixerũt viri taberna culi mei qs det carnib⁹ eius ut ſaturemur? ¶ Sed cum in iſto ſacro cõtineat̃ tot⁹ chr̃s: q̃re dixit tm̃ [caro mea eſt?] ¶ Ad qd̃ rñdẽdo ſciẽdũ eſt ꝙ ĩ il lo myſtico ſacro totus chr̃s cõtinet̃ ſm v̓itatẽ: ſed corpus eſt ibi ex vi ↄuerſionis. Diuinitas v̓o ⁊ aĩa per nałẽ cõcomitãtiã. Dato eni per ĩpoſſibile ꝙ di uinitas ſeparet̃ a corpe chr̃i: iã nõ eẽt in ſacro di uinitas. Sił̓ etiã ſi in triduo mortis ſue aliqs ↄſe craſſet: nõ fuiſſet ibi aĩa chr̃i: ſed tale corpus quale erat in cruce ſeu in ſepulchro. Jõ aũt potius dicit [caro.] qꝛ cũ hoc ſacrm̃ ſit dñice paſſionis remẽo ratiuũ: ſm illud. 1. Cor. 10. Quotieſcũqꝫ mãduca bitis panẽ hũc ⁊ calicẽ bibetis mortẽ dñi annũci atis. Paſſio aũt chr̃i fuit ex ĩfirmitate ſm illud Co rin. ult. Mortuus eſt ex ĩfirmitate ⁊c̃. Ut ergo inſi nueť infirmitas ex qua mortuus eſt: poti⁹ dicit [ca ro mea eſt.] Nam hoc nomẽ infirmitatẽ ſignificat. ¶ Utilitas aũt hui⁹ ſacri magna eſt vniuſ̃ls. Ma gna qdẽ: qꝛ efficit in nobis nũc vitã ſpũalẽ: tãdeꝫ eternã: ut dictũ eſt. Nam (ut ex ſupradictis appet) cũ hoc ſacrm̃ ſit dñice paſſionis: ↄtinet in ſe chr̃m paſſũ. vñ qcqd eſt effect⁹ dñice paſſiõis: tot⁹ ẽt ẽ ef fect⁹ hui⁹ ſacri. Nihil eni aliud eſt hoc ſacrm̃ q̃ ap plicatio dñice paſſionis ad nos. Non eni decebat chr̃m ſm pñtiã ſuã eẽ ſemp nobiſcũ. Et ideo uo luit hoc ſupplere per hoc ſacrm̃. Uñ manifeſtum eſt ꝙ deſtructio mortis quam chr̃s moriẽdo de ſtruxit: ⁊ reparatio vite quã reſurgẽdo effecit: ⁊ hoc eſt effectus huius ſacri. Uniuſ̃ls aũt: qꝛ vita quam ↄfert nõ ſolũ eſt vita vnius hoĩs: ſed quãtũ in ſe ẽ totius mũdi: ad quã ſufficiẽs eſt mors chr̃i. 1. Jo. 2. Ipſe eſt ppiciatio pro pctĩs nr̃is: ⁊ nõ pro noſtris tm̃: ſed etiã totius mũdi. ¶ Notãdũ aũt eſt ꝙ alit̃ eſt in iſto ſacro: ⁊ aliter in alijs. Naꝫ alia ſacra hñt ſingulares effectus: ſicut in baptiſmo ſolus bapti ʒatus ſuſcipit grãm: ſed in imolatione huius ſacri eſt vniuſ̃lis effect⁹: qꝛ nõ ſolũ ſacerdos effectũ ↄſe quit̃: ſed etiã illi pro qbus orat ⁊ eccl̃ia tota: tã vi uoꝝ q̃ mortuoꝝ. Cuius rõ eſt: qꝛ ↄtineť in ipſo ip ſa cã vniuſ̃lis oĩuꝫ ſacroꝝ. ſ. chr̃s. Nec tñ ſi laicus ſu mat hoc ſacrm̃ pdeſt alijs quãtũ eſt ex ope opato inquãtũ ↄſiderat̃ ut pceptio: q̃uis ex ĩtẽtiõe ope rãtis ⁊ pcipiẽtis poſſit coicari oib⁹ ad quos diri git ſuã intẽtionẽ. Ex quo pꝫ ꝙ laici ſumẽtes eu chariſtiã pro his qui ſunt in purgatorio errant.

Litigabant ergo iudei adinuicẽ di centes. Quomodo poteſt hic no bis carnem ſuam dare ad mandu candum?

Supra repſſit dñs murmur iudeoꝝ qd̃ or tũ habuit de origine cibi ſpiritualis hic reſpmit eoꝝ litigiũ qd̃ erat ĩter eos de ſũptiõe huius cibi. Et pmo ponit̃ eoꝝ litigiũ. 2° dñs com primit illud ibi [Dixit ergo eis ieſus ⁊c̃.] 3° euãge liſta deſignat locũ ibi [Hic dixit ⁊c̃.] Circa pmũ ſci endũ eſt ꝙ euãgeliſta iudeoꝝ litigiũ ĩducit p mo dũ ↄcluſionis cũ dicit [Litigabãt ergo ⁊c̃.] Et q dẽ ſatis cõgrue. Nã ſm Aug̃m dñs locutus fuerat eis de cibo vnitatis: quo qui reficiunť efficiuntur vnanimes ſm illud pſał. Juſti epulent̃ ⁊ exultẽt in ↄſpectu dei ⁊ letent̃ in letitia. Et ſequit̃ ſm aliã lit teraꝫ. Qui hitare facit vnanimes in domo. Quia igit̃ iudei cibũ cõcordie nõ ſũpſerãt: iõ adinuiceꝫ litigabãt. Iſa. 58. Ecce ad lites ⁊ ↄtẽtiones ieiuna tis. Ex h̓ aũt ꝙ litigabãt cũ alijs ſe eẽ carnales oñ debãt. p⁹ Coꝝ. 3. Cũ ſit ĩter uos ʒelus ⁊ ↄtẽtio: nõ ne carnales eſtis? Et iõ hec v̓ba dñi carnalr̓ intelli gebãt. ſ. ꝙ caro chr̃i mãducaret̃: ſicut cib⁹ carnalis Uñ dicũt. [Quõ põt hic carnẽ ⁊c̃.] q. d. hoc eſt im poſſibile: ſicut ⁊ patres eoꝝ locuti ſunt ↄtra dñm. Nũ. 21. Aĩa nr̃a nauſeat ſup cibo iſto leuiſſimo. ſed hoc eoꝝ litigiũ cõprimit̃ a dño Unde

¶ Dicit ergo eis ieſus. Amen amẽ dico uo bis: niſi manducaueritis carnem filij homi nis ⁊ biberitis eius ſanguinem: non habe bitis vitam in uobis.

¶ Ubi pmo ponit v̓tutẽ ſũptionis hui⁹ cibi. 2° ma nifeſtat eã ibi [Qui mãducat meã carnẽ ⁊c̃.] Cir ca pmũ tria facit. Primo ponit carnis mãducãde neceſſitatẽ. 2° ei⁹ utilitatẽ ibi [Qui mãducat carnem meã ⁊c̃.] 3° ſubdit ei⁹ v̓itatẽ ibi [caro eni mea.] Di xit ergo ieſus [Amẽ amẽ dico uobis: niſi mandu caueritis.] q. d. uos reputatis ĩpoſſibile ⁊ ĩcõgruũ ꝙ carnẽ meã mãducetis: ſed nõ ſolũ nõ eſt ĩpoſ ſibile: ſed etiã eſt ualde neceſſ̃iũ: intãtũ ꝙ [niſi mãdu caueritis carnẽ filij hoĩs ⁊ biberitis eius ſanguinẽ nõ hẽbitis.] i. nõ poteritis hẽre [in uobis vitã.] ſ. ſpũalẽ. Nã ſicut cib⁹ corpalis ita eſt neceſſ̃ius ad vitã corpalẽ ꝙ ſine eo eẽ nõ poſſit. Tren. p. Dederũt p cioſa queqꝫ pro cibo. ⁊ in pſał. Panis cor hoĩs cõ

In ſacro q̃tu or cõſiderari poſſ. p⁹ ſpẽs in ſtituẽtis. 2° au ctoritas. 3° ſa cri v̓r⁹. 4° ei⁹ utilitas.

Dubitatio

Reſponſio Corpus chr̃i totũ ẽ ſꝫ v̓itatẽ ĩ ſacro: ſꝫ corp⁹ chr̃i ẽ ex vi ſacri: aĩa ſꝫ ⁊ diuinitas ex nałi ↄcomitã⁹

Sacra alia ab iſto hñt ſingu lares effect⁹ ut baptiſm⁹. ſꝫ h̓ ſacrm̃ hꝫ uniuſ̃ls effectũ: Laici ſumẽtes ſacrꝫ q̃uis ex ĩtẽtiõe operã tis ⁊ pcipiẽtis u le ſacrꝫ poſſit coicari oibus ad q̃s dirigit ſua ĩtẽtiõe: n̄ ex ope opato poſſ ſacr̃ ꝙ p ſit alijs a ſe. Laici qui ſu mũt ſacrm̃ p his q ſunt in purg̃ errant.

l. VII.

firmat: ita cibus ſpūalis neceſſarius eſt ad vitā ſpi
ritualē: adeo q̄ ſine ipſo vita ſpūalis ſuſtētari non
poſſit. Deut. 8. Nō in ſolo pane viuit hō ꝛc. ❡ No
tādū aūt q̄ hec ſnīa pōt referri uel ad ſpūalē man-
ducationē: uel ad ſacralē. Sꝫ ſi referat ad ſpūale nl'
lā dubitationē hēt ſnīa. Ille vͦo ſpūalr carnē chꝛi
ſti mādūcat ꝛ ſanguinē bibit: qui pticeps fit eccl'a
ſtice vnitatis que fit per charitatē. 1. Coꝛ. 10. Oēs
vnū corp⁹ eſtis in chꝛō. Qui ergo nō ſic mādūcat
eſt extra eccliam: ꝛ per ꝯñs extra charitatē. Ideo
nō hēt vitā in ſeipo. 1. Io. 3. Qui nō diligit manet
in morte. Si vͦo referat ad ſacrale dubiū hēt qͦd di
cit. Nam ſupꝛa. 3. dicit. Niſi qs renat⁹ fuerit ex aq̄ ꝛ
ſpū nō pōt introire in regnū celoꝝ: ſed ſicut ꝓpo
ſita fuit illa ſnīa: ita ꝛ iſta [Niſi mādūcaueritis ꝛc.]

Greci pueris baptiȥa. dāt eucharistiam

Cū ergo baptiſmus ſit ſacrm̄ neceſſitatis: videt' ēt
q̄ eucharistia. Sed hoc qdē greci ꝯcedūt. Unde ꝛ
pueris baptiȥatis dāt eucharistiā. Et in hoc hn̄t
pro eis ritū Dionyſij: qui dicit q̄ pceptio cuiuſli-
bet ſacri debet ꝯſumari in colone eucharistie: que
eſt ꝯſumatio oīuꝫ ſacroꝝ: ſed hoc uerū eſt in adul-

In ſum͂pᵗe eu charistiā req̄rit actualis re uerētia ꝛ deuo tio q̄ṁ pueri ꝛ am̄tes hr̄e nō pnt. Et ſic ſcd'r ſcti dio ny ij greci ip̄ſ oppoſitū ꝯce dētes errant.

tis: nō aūt in pueris: cū in ſumēte eucharistiā exiga
tur actualis reuerētia ꝛ deuotio: quā illi q nō hn̄t
uſum liberi arbitrij (ſicut ſunt pueri ꝛ amētes) hē
re nō pn̄t: ꝛ iō nullo mō eis eſt dāda. ❡ Dicēdum
ergo q̄ ſacrm̄ baptiſmatis eſt nec̄ius quātum ad
oēs ut realr pcipiat: qꝛ ſine eo nullus regnat ad vi
tā. Et iō opꝫ q̄ ipm̄ hēat in re: uel in uoto quātuꝫ
ad poccupatos. Nā ſi ꝯtēpt⁹ in aliquo baptiſmuꝫ
aque excludat: neqꝫ baptiſm⁹ flaminis ſāguis
ꝓdeſt ei ad vitā eternā. Sacrm̄ vͦo eucharistie ē ne
ceſſitatis quātū ad adultos tm̄: ita q̄ recipiat re ul'

Dubitatio.

uoto ſm̄ eccl'ie iſtituta. ❡ Sed ſm̄ hoc etiā dubi-
tat: qꝛ per hec vͦba dn̄i nō ſolū mādūcatio corpo
ris ſed etiā ſumptio ſanguinis eſt de neceſſitate ſa
lutis: pſertim cū pfecta refectio cibi nō ſit ſine po
tu. Cū ergo ꝯſuetudo aliqrū ecclīarū ſit q̄ ſolus ſa
cerdos coicet de ſanguine. Alij vͦo coicāt corpori

Reſponſio.

tm̄: videt' huic ſnīe ꝯtrari. ❡ Rn̄ſio dicēduꝫ q̄ ſm̄
antique eccl'ie ꝯſuetudinē oēs ſicut coicabāt corpi
ita coicabāt ꝛ ſanguini: qͦd etiā adhuc in qbuſdā
eccl'ijs ſeruat: ubi etiā miniſtri altaris ꝯtinue ꝛ cor
pore ꝛ ſanguine coicant. Sed ꝓpter piculū effuſi
onis in aliqb⁹ eccl'ijs ſeruat: ut ſolus ſacerdos cōi
cet ſanguine: reliq vͦo corpe: nec tm̄ eſt ꝯtra ſentēti
am dn̄i: qꝛ qui coicat corpi: coicat etiāꝫ ſanguini.
cū ſub utraqꝫ ſpē totus chꝛs cōtineat etiā quātuꝫ

Qui ſumit cō p⁹ ſolū ſumit ꝛ ſāguinē. ſil'r q ſumit ſoluꝫ ſanguinē ſu mit ꝛ corpus

ad corpus ꝛ ſanguinē. Sed ſub ſpēbus panis ꝯti
net corpus chꝛī ex vi ꝯuerſionis: ſanguis vͦo ex na
li ꝯcomitātia. Sub ſpēbus vͦo vini ꝯtinet ſāguis
chꝛī ex vi ꝯuerſionis: corpus vͦo ex ꝯcomitantia
nali. Sic ergo appꝫ neceſſitas ſumēdi hunc cibuꝫ
ſpūalem. ❡ Utilitas eius oſtēdit cum dicit.

❡ Qui mandūcat meam carnem ꝛ bibit me-
um ſanguinem: habet vitam eternam.

❡ Et pmo quātū ad ſpūm ſeu aīam. 2⁹ quātuꝫ ad
corpus ibi [Et ego reſuſcitabo ꝛc.] Eſt ergo utili-
tas huius mādūcationis magna: qꝛ dat vitā eter
nam. Un̄ dicit [Qui mādūcat meā carnē ꝛc.] Naꝫ
cibus iſte ſpūalis eſt ſilis qdē corpali in hoc q̄ ſi-
ne ipſo vita ſpūalis eē nō pōt: ſicut nec ſine corpa
li cibo vita corpalis (ut dictū eſt ſupꝛa.) Sed am-
plius hēt ab eo: qꝛ cāt indeficiētē vitā in ſumente:
quā cib⁹ corpalis nō efficit. Eū enim qui eū ſum-
pſerit viuet. Pōt enim fieri (ut Aug⁹ dicit) ut ſenio
uel morbo ꝛ aliquo caſu plurimi qui eū ſūpſerint
moriant. Qui vͦo hūc cibū ꝛ potū corpis ꝛ ſāgui-
nis dn̄i ſūpſerit [hēt vitā eternā.] ꝛ iō cōparatur li
gno vite. Prouer. 3. Lignū vite eſt his qui apphē-
derūt ꝛc. Un̄ dicit panis vite. Ecc. 15. Cibauit illū
pane vite ꝛc. ꝛ iō dicit [vitā eternā.] Et hoc qꝛ qui
mādūcat hūc panē hēt in ſe chꝛm̄ qui eſt uer⁹ de-
us ꝛ vita eterna (ut dicit. 1. Io. ult.) Sed ille hēt vi
tā eternā qui mādūcat ꝛ bibit: ut dicit: nō ſolū ſa
cramētalr: ſed etiā ſpūalr. Ille vͦo ſacralr mandu-
cat ꝛ bibit qui ſumit ipm̄ ſacrm̄. Spūaliter vͦo qui

Qui ſumit ſa crm̄, ꝯſū ſumit ipꝫ ſacralr. q vͦo pungit ad rē ſacri que ē duplex ſumit ipm̄ ſpūaliter. Qui ꝯiungit r⁹ p fidē ꝛ cha ritatē: ita q̄ tꝰ ſfomat ī ipꝫ ꝛ efficit ei⁹ mē bꝛū: ille mā ducat carnē ꝛ bibit ſāguinē chꝛi ſpūalr p cōpationē ad chꝛm ꝯtētū ꝛ ſi gnum.

pungit ad rē ſacri: que eſt duplex. vna ꝯtenta ꝛ ſi-
gnificata que eſt chꝛs integer: qui ꝯtinet ſub ſpēb⁹
panis ꝛ vini. Alia res eſt ſigta ꝛ nō ꝯtēta: ꝛ hoc eſt
corpus chꝛī myſticū qͦd eſt in pdeſtinatis uocatis
ꝛ iuſtificatis. Sic ergo ſpūalr mādūcat carnē ꝛ bi
bit ſanguinē per cōparationē ad chꝛm ꝯtētū ꝛ ſig
tūꝫ qui ꝯiūgit ei per fidē ꝛ charitatē: ita q̄ trāſfoꝛ
mat in ipm̄: ꝛ efficit ei⁹ mēbꝛū. Nō eni cib⁹ iſte con
uertit in eū qui ſumit: ſed mādūcātē ꝯuertit ad ſe
ſm̄ Aug^m. Cū dixit. Cib⁹ ſum grādiū creſce ꝛ mā-
ducabis me: nec tu me mutabis in te: ſed tu muta-
beris in me. Iō eſt cib⁹ diuinū hoīem face uolēs:
ꝛ diuinitate inebꝛiās. Itē per cōparationē ad cor
pus myſticū ſignatū tm̄ ſi fiat pticeps vnitatis ec-
cleſiaſtice. Qui ergo ſic mādūcat [hēt vitā eternā.]
Et de pmo per cōparationē ad chꝛm ſatis iaꝫ pꝫ.
Sil'r per cōparationē ad corpus myſticū: de neceſ
ſitate hēbit vitā eternā: ſi pſeueret. Nam vnitas ec
cleſie fit per ſpūm ſcm̄. Eph. 2. Unus ſpūs ꝛ vnuꝫ
corpus qui eſt pignus hereditatis eterne: ut dicit
Eph. 1. Eſt ergo magna utilitas huius cibi: qꝛ dat
vitā eternā aīe. ❡ Sed etiā magna eſt: qꝛ dat vitā
eternam corpori. Et ideo ſubdit.

❡ Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

❡ Sicut enim dictū eſt q̄ ille qui ſpūaliter mandu-
cat ꝛ bibit fit pticeps ſpūs ſci p quē vnimur chꝛō
vnione fidei ꝛ charitatis: ꝛ per quē efficimur mē-
bꝛa eccl'ie. Reſurrectionē aūt facit mereri ſpūs ſan
ctus. Ro. 7. Qui ſuſcitauit ieſum chꝛm̄ dn̄m nr̄m
a mortuis: reſuſcitabit ꝛ moꝛtalia corpa uꝛa ꝓpt
inhitātē ſpūm eius in nobis. Et iō dicit dn̄s q̄ eū
qui mādūcat ꝛ bibit reſuſcitabit ad gl'iam nō ad
ꝯdēnationē: qꝛ hec reſuſcitatio nō ꝓdeſſet. Et q-
dē ſatis cōgrue huiuſmodi effect⁹ ſacro euchari-
ſtie attribuit. qꝛ (ut dicit Aug⁹ ꝛ dictū eſt ſupꝛa) vͦ-
bū reſuſcitat aīas. Sed uerbū caro factuꝫ viuificat
corpa. In hoc aūt ſacro nō ſolū eſt vͦbū ſm̄ ſuam
diuinitatē: ſed etiā ſm̄ ueritatē carnis. Et iō nō eſt
ſolū cā reſurrectionis aīarū ſed etiā corpoꝝ. 1. Co-
rin. 15. Per hoīem moꝛs: ꝛ per hoīem reſurrectio
moꝛtuoꝝ. Patet ergo utilitas huius mādūcatio-
nis. ❡ Ueritas aūt eius oſtēdit cum dicit.

❡ Caro enim mea uere eſt cibus: ꝛ ſanguis
meus uere eſt potus.

❡ Poſſet enim aliqs credere q̄ ea que de carne di
cta ſunt ꝛ ſanguine enigma ꝛ pabola eēt. Et ideo
hoc dn̄s excludēs dicit [Caro mea uere eſt cib⁹.]
q.d. nō intelligatis q̄ figuralr loqr: ſed ſm̄ uerita
tem caro mea cōtinet in cibo fideliū. [Et ſanguis
meus uere] cōtinet in ſacro altaris. Mat. 26. Hoc
eſt corpus meū ꝛc. Et hic eſt ſanguis ꝛc. ❡ Ul' ali-
ter ſm̄ Criſoſtomū: qꝛ cibus ꝛ potus ſumit ad re-
fectionē hoīs. In hoīe aūt ſunt due ptes pncipa

Expō Criſ.

les. Una que eſt aīa. Et ſcdaria que eſt corpus. Il

lud eſt uere cibus hoīs qui eſt cibus aīe. Et hoc ē qđ dñs dicit [Caro enim mea ꝛc̃.] Quia nõ ſolaꝫ eſt cibus corporis: ſed etiã aīe. Silr̃ ꝛ ſanguis. ps. Sup aquas refectionis educauit me: aīam meam ꝯuertit. q̄ſi diceret. Hec refectio ſpūaliter ad aīam ordinaẜ. Uel aliter ſm Augᵐ. Illud uere dicit ee aliqd qđ facit effectũ eius. Effectus aũt cibi eſt ut ſatiet. Qđ ergo uere facit ſatietatē uere eſt cibᵘ ꝛ potus. hoc aũt facit caro ꝛ ſanguis chriſti: qui ducat ad ſtatũ glie ubi nõ eſt eſuries neqꝫ ſitis. Apoc. 7 Nõ eſuriēt nec ſitiēt ãplᵘ. ꝛ iõ dic̃ [Caro mea ꝛc̃.]

Expõ Aug.

¶ Qui manducat meam carnem ꝛ bibit meum ſanguinem in me manet ꝛ ego in illo.

¶ Hic ꝓbat dñs cibi ſpūalis ṽtutē ſupra poſitã. ſ. ꝙ det vitã eternã: ꝛ utiẜ tali argumēto. Quicunqꝫ mãducat meã carnē ꝛ bibit meũ ſanguinē ꝯiũgiẜ mihi. ſed qui cõiũgiẜ mihi hēt vitã eternã: ergo q mãducat meã carnē ꝛ bibit meũ ſanguinē hēt vitã eternã. Scđm hoc ergo tria facit. Primo ponit maiorē. Scđo minorē ꝛ ꝓbat eam ibi [Sicut miſit me ꝛc̃.] Tertio infert ꝯcluſionē ibi [Hic eſt panis ꝛc̃.] ¶ Sciēdũ eſt ergo q̄tũ ad pmũ ꝙ ſi hoc qđ dicit [Qui mãducat carnē meã ꝛc̃.] referaẜ ad carnē ꝛ ſanguinē myſtice: nulla dubitatio eſt in uerbo. Nã (ſicut dictũ eſt:) ille mãducat ſpūalr̃ per cõparationē ad rē ſigtã tm̃ qui corpi myſtico icorporaẜ per vnionē fidei ꝛ charitatis. Charitas aũt fac̃ deũ ee in hoīe ꝛ ecõuerſo. 1. Jo. 4. Qui manet i charitate in deo manet ꝛ deus in eo. Et hoc eſt qđ facit ſpūs ſanctᵘ. Uñ ibidē. In hoc cognoſcimᵘ qm̃ in deo manemus ꝛ deus in nobis: q2 de ſpū ꝛc̃. Si ṽo referaẜ ad ſũptionē ſacrãlē: tũc nõ quicũqꝫ mãducat carnē ꝛ bibit ſanguinē manet in deo: qa ſicut dicit Augᵒ. Eſt q̄dã modus mãducãdi illam carnē ꝛ bibēdi illũ ſanguinē quo qui mãducat ꝛ bibit in chr̃o manet ꝛ chr̃s in eo. Sed hic eſt ille q nõ ſacrãlr̃ tm̃: ſed reuera corpᵘ chr̃i mãducat ꝛ ſanguinē bibũt. Eſt ꝛ alius modus quo qui manducat nõ manet in chr̃o nec chr̃s in eis. hoc eſt qui i corde ficto ad illud accedũt. Nullũ enim effectum hēt ſacm̃ in ficto. Fictus enim eſt cũ nõ rñdet iterius qđ ſigtur exterius. In ſacro aũt eucharistie exterius q̄dē ſigtur ꝙ chriſtus incorꝑeẜ in eo qui ꝑcipit illud ꝛ ipſe in chr̃o. Qui ergo non hēt in corde ꝯſideriũ huius vnionis nec conaẜ ad remouendũ oē impedimētũ ad hoc eſt fictus. Et iõ chriſtᵘ in eo nõ manet nec ipſe in chriſto.

Sacr̃ꝫ i ficto nullu effectuꝫ ꝑgnit. Sic ſõiallē q̃ ra q̃ ſiit extiᵒ nõ corrñdens hĳs q̃ ſi iterᵒ.

¶ Sicut miſit me viuens pater ꝛ ego viuo propter patrem: ꝛ qui manducat me: ꝛ ipſe viuet propter me.

¶ Hic ponit minorē. ſ. ꝙ qui ꝯiũgiẜ chriſto hēt vitã. Et inducit hoc in manifeſtatione cuiuſdã ſilitudinis que talis eſt. Filius ꝑpter vnitatē quam hēt ad patrē recipit vitã a pr̃e: ergo qui vniẜ chr̃o recipit vitã a chr̃o. Et hoc eſt qđ dicit [Sicut miſit me ꝛc̃.] Que q̄dē ṽba pñt dupl̃r exponi de chr̃o. ſ. ſꝫ humanã nãm: ꝛ ſm diuinã. ¶ Si eni exponãtur de chr̃o filio dei: tũc li [ſicut.] importat ſilitudineꝫ chr̃i ad creaturã quãtũ ad aliqd: ſed nõ quãtũ ad oĩa: ſed quãtũ ad hoc qđ eſt ee ab alio. Nam hoc eſt cõe chr̃o filio dei ꝛ creature: ꝙ ſunt ab alio: ſed quãtũ ad aliud eſt diſſile: q2 filius hēt aliqd ꝓprium: q2 ſ. ſic eſt a patre ꝙ tñ recipit totã plenitudinē diuine nãe: intãtũ ꝙ q̄cq̄d eſt nãle pr̃i ſit etiam nãle filio. Creatura ṽo accipit aliquã ꝑfectioneꝫ ꝛ nãm ꝑticularē. ſupra. 5. Sicut pr̃ hēt vitã in ſemetipſo: ſic dedit ꝛ filio vitã hēre in ſemetipſo. ꝛ hoc oſtēdit: q2 nõ ait. Sicut mãduco patrē: ꝛ ego viuo ꝑpter patrē: cũ loquaẜ de ꝓceſſione ſua a patre: ſicut dixit [Qui mãducat me ꝛ ipſe viuet ꝓpẽ me.] cũ loqtur de ꝑticipatione corꝑis ꝛ ſanguinis eius qua nos efficimur meliores. Nã mãducatio quandã ꝑticipationē dicit. Sed chr̃s dicit ſe viuere ꝓpter patrē: nõ q̄dē mãducatũ: ſed gñantē ſine equalitatis detrimēto.

Alia expõ.

Et ab alio ē cõe filio dei ꝛ creature. Filiᵘ recipit ſic eē a pr̃e q recipit totã plenitudinē diuine nãe: ita ergo qd ē nãle pr̃i eſt ꝛ filio.

¶ Si ṽo exponaẜ de chr̃o hoīe: ſic quãtũ ad aliqd [ſicut] importat ſilitudinē inter chr̃m hoīem ꝛ nos in hoc. ſ. ꝙ ſicut chr̃us homo accipit ſpūalē vitã per vnionē ad deũ: ita ꝛ nos accipimus ſpūalē vitã in cõione ſacri. Sed tñ eſt diſſimile: q2 chr̃s hõ accepit vitã per vnionē ṽbi cui in ꝑſona vnitus: ſed nos vnimur chr̃o per ſacm̃ fidei. Et iõ duo dicit [miſit me.] ꝛ [pr̃.] Si ergo referaẜ ad filiũ dei: tũc dicit [viuo ego ꝓpter patrem.] q2 ipſe pr̃ viuēs eſt. Si ṽo referaẜ ad filiũ hoīs: tũc dicit [viuo ego ꝓpter patrē.] q2 [miſit me.] i. fecit me icarnari. (Miſſio enim filij dei eſt eius icarnatio.) Gal. 4. Miſit deus filiũ ſuũ ꝛc̃. Per hoc ergo ſm Hilariũ excludiẜ error Arrij. Nã ſi nos ꝓpter chr̃m viuimus: q2 aliqd de nã ſua hēmus: ut ipſe dicit. Qui mãducat meã carnē ꝛc̃. Ergo ꝛ chr̃s viuit ꝓpter patrē: q2 hēt in ſe nãm pr̃is: nõ aũt ꝑtē: q2 ſimplex eſt ꝛ indiuiſibilis: ergo hēt totaꝫ nãm pr̃is. Propter patrē ergo viuit filius: dũ natiuitas nõ alienã ei intulit diuiſamqꝫ nãm. ¶ Conẽ cũ dic̃

Miſſio filij dei ē eiᵘ icar. Excluſio erroris arrij.

¶ Hic eſt panis qui de celo deſcendit. Non ſicut manducauerunt patres ueſtri manna ꝛ mortui ſunt.

¶ Ponit duas cõcluſiones. Nã de duobus litigabat. ſ. de origine ſpūalis cibi: ꝛ de eius ṽtute. Pria ergo cõcluſio eſt de origine. Scđa eſt de virtute. ꝛ hãc ꝑncipalr̃ intēdit ibi [Qui mãducat hũc panē] ¶ Sciendũ eſt circa primũ ꝙ iudei turbati fuerãt q2 dixerat. Ego ſum panis viuus qui de celo deſcēdi. Et ideo ꝯtra eos hoc iterũ cõcludit ex h̃ qđ dicit [viuo ꝓpter patrē.] cum dicit [Hic eſt panis.] Nã deſcēdere de celo eſt de celo originē hēre: ſed filius hēt originē de celo: q2 viuit ꝓpter patrē: ergo chriſtus eſt qui de celo deſcēdit. Et ideo dicit [Hic eſt panis qui de celo.] i. de vita pr̃na deſcēdit ꝛ hoc quãtũ ad diuinitatē. Uel deſcēdit etiã quantum ad corpus inquãtũ. ſ. virtus formatiua eius: que fuit ſpūs ſanctᵘ de celo fuit ut virtus celeſtis. Uñ qui mãducãt hũc panē nõ morienẜ: quomõ mortui ſunt patres nr̃i qui mãducauerũt mãna nõ de celo: nec erat panis viuus (ut dictũ eſt ſupra.) Quõ aũt mortui ſunt qui mãna mãducauerũt ex ꝑmiſſis manifeſtũ eſt. ¶ Secũda cõcluſio de virtute panis poniẜ cum dicit.

¶ Qui mãducat hũc panem viuet in eternũ

¶ Qui ſequiẜ ex hoc. Qui mãducat carneꝫ meam. Qui enim mãducat hũc panē manet in me ꝛ ego in illo: ſed ego ſum vita eterna. Ergo qui manducat hũc panem]ut debet [viuet in eternum.]

¶ Hec dixit in ſynagoga docens in caphar naum.

¶ Locus autem ubi hoc dixit ieſus fuit [in ſynagoga.] in qua chriſtus docebat in capharnaũ. Uolens enĩ multitudinē attrahere in tēplo ꝛ in ſynagoga docebat: ꝛ ut ex multis ſaltē ꝓficiãt aliqui. pſal. Annũciaui iuſtitiam tuam in eccleſia magna.

LE. VIII. Multi ergo audientes ex diſcipulis eius dixerũt. Durus eſt hic ſermo ꝛ quis poteſt eum audire?

Poſtquã compſſit litigiũ iudeoꝝ ꝛ murmur. Cõñter dñs ſedat ſcandalũ diſcipuloꝝ. Et pmo agit de ſcãdalo diſcipuloꝝ recedentium. Secundo examinat deuotio remanẽtiũ ibi [Dixit ergo ieſus ad duodecim ꝛc̃.] Circa primũ tria facit. Pꝛio ponit ſcandalũ diſcipuloꝝ. Secũdo benignitas chꝛiſti ad reprimẽdum ipſum ibi [Sciẽs aũt ieſus ꝛc̃.] Tertio ponit ꝑtinacia ꝛ incredulitas recedentium ibi [Ex hoc multi diſcipuloꝝ eius ꝛc̃.] ¶ Sciẽdũ eſt ergo circa pmũ ꝙ multi erãt in populo iudeorum qui adherebãt chꝛiſto credẽtes ei: ꝛ ſequebãtur eum: nõ tñ relictis oĩbus ſicut duodecim: qui oẽs dicebant diſcipuli. Et de iſtis dicit ꝙ [multi.] ſ. in populo qui ei credebãt [audiẽtes] que ſupꝛa dixit. [dixerũt ꝛc̃.] De iſtis dicit Mat. 13. Ad tempus credũt: ꝛ in tp̃e tẽtationis recedũt. Dicit aũt [Multi.] qꝛ (ut dicit Ecc̃. 1.) Stultoꝝ infinitus eſt numerus. Et Mat. 20. Multi ſunt vocati pauci vͦo electi. Iſti ergo dixerũt [Durus eſt hic ſermo.] Durũ dicitur qð nõ facile diuidit ꝛ reſiſtẽtiam hẽt. Eſt ergo aliqs ſermo durus: aut qꝛ reſiſtit intellectui: aut qꝛ reſiſtit uolũtati eiꝫ. ſ. illũ intellectu cape non poſſumus: aut uolũtati nõ placet. Et utroqꝫ modo erat iſtis durus ſermo. Durũ qdẽ intellectu: qꝛ ſupexcedebat imbecilitatẽ intellectus eoꝝ. Cũ eniꝫ carnales eẽnt non poterãt cape qð dicebat: ſe carneꝫ ſuam daturũ eis ad manducãdũ. Uolũtati auteꝫ: qꝛ mlta dixit de potẽtia ſue diuinitatis: ꝛ lꝫ iſti crederẽt ei: ſicut ꝓpℏete: nõ tñ credebãt eum deum. ꝛ ideo videbat eis ꝙ loqueret maiora ſe ꝑo. 2. Corin. 10. Epl'e graues ſunt. Ecc̃. 6. Aſpa eſt nimiũ indoctis hoĩbus ſapiẽtia. Et ideo ſequit. [Quis poteſt eũ audire?] Hec dicũt ad excuſationẽ ſuã. Nam ex quo dederãt ſe ei: debebãt eum audire. ſed qa non docebat eos placẽtia uellẽt aliquã occaſionẽ querere recedẽdi. Prouer. 18. Non recipit ſtultus vͦba prudentie: niſi ea dixeris que uerſant in corde ſuo. ¶ Conſequẽter cum dicit.

¶ Sciens autem ieſus apud ſemetipſum qꝛ murmuraret de hoc diſcipuli eius dicit eis. Hoc uos ſcandalizat.

¶ Ponit benignitas chꝛiſti ad ſedãdũ ſcãdalũ. Et pꝛimo denũciat ꝛ manifeſtat ſcandalũ. Secũdo remouet cãm ſcãdali ibi [Si ergo videritis ꝛc̃.] Tertio inuit ipſam cãm ibi [Sed ſunt qdã.] Scandalũ aũt denũciat: qꝛ dixerãt occulte [Durus eſt hic ſermo.] ut ab illo non audirent. Sed ille qui uirtute ſue diuinitatis nouerat qd dicebãt: hoc manifeſtat. Et hoc eſt qð dic̃ [Sciẽs aũt ieſus apð ſemet ipſuꝫ.] qð ipſi in ſemetipſis dicebãt. ſ. [qꝛ murmurauerũt de hoc diſcipuli eius.] ſupꝛa. 5. Non erat ei opus ut qs teſtimoniũ ꝑhiberet de hoĩe (ipſe eni ſciebat qd eẽt in hoĩe.) pſal'. Scrutans corda ꝛ renes deus. [dixit eis. hoc uos ſcãdaliçat.] q. d. de hͦ non debetis ſcãdaliçari. Uel põt legi remiſſiue. q. d. Scio ꝙ de hoc ſcandaliçamini. Iſa. 8. Erit uob ſ. in chꝛiſto credẽtibus qdem in ſcĩficationẽ. In lapidẽ aũt offenſionis duabus domibus iſrael. i. diſcipulis murmurãtibus ꝛ turbis. ¶ Sed cum doctores debeãt vitare ſcandalũ audiẽtiũ: quare eis dñs talia dogmata ꝓponit vñ ſcãdaliçarent ꝛ recederẽt. ¶ Rñ° dicendũ ꝙ neceſſitas doctrine exigebat ut dñs eis talia ꝓponeret. Inſtiterãt enim apud euꝫ pꝛo cibo coꝛꝑali qui uenerat ut duceret in appetitũ cibi ſpũalis. Et ideo neceſſe erat ut eis ꝓponeret doctrinã de cibo ſpũali: nec tñ ſcãdalũ eoꝝ cauſabat ex vitio doctrine chꝛiſti: ſed ex eorũ infidelitate. Si enim uerba dñi nõ intelligebãt ꝓpter eoꝝ carnalitatẽ: poterãt dñm interrogare: ſicut apli als fecerũt. Hoc aũt ſm Augm dñs diſpẽſatiue ꝑmiſit: ut hñ docẽtibus cãm patiẽtie ꝛ conſolationis cõtra malignitates eoꝝ dicta ꝑberet cũ diſcipuli etiã uerbis chꝛiſti detrahere pꝛeſumerẽt. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Si ergo videritis filium hominis aſcẽdẽtem ubi erat pꝛius.

¶ Tollit occaſionẽ ſcandali que qdem erat ꝛ de ꝑſona dicẽtis: ꝛ de vͦbis dictis. ut dicit Criſoſtom⁹. Et iõ pͦ remouet occaſioneꝫ ſcandali quãtum ad ꝑſonam dicẽtis. Secũdo quãtum ad uerba dicta ibi [Spũs eſt ꝛc̃.] Occaſio aũt iſtoꝝ fuit: qꝛ audierant dñm loqui de ſe diuina. Unde qꝛ ipſi credebant eum eẽ filiũ ioſeph ſcãdaliçabant ex hoc qð de ſe dicit. Et ideo hac occaſionem remouẽs oſtẽdit eis deus aptius ſuam diuinitateꝫ. Unde dicit Uos turbamini de his que de me dixi. [Si ergo videritis filium hoĩs aſcendentẽ ubi erat pꝛius.] ſupple quid dicetis? q. d. Nunqꝫ poteſtis negare qn de celo deſcẽderim: qn ſim datoꝝ vite eterne. Simile fecit in nathanaele. Cum enim diceret. Tu es rex iſrael: uoluit eum ad ꝑfectiorẽ cognitionem eleuare. Unde dixit eis ſupꝛa. 1. Maiora his videbis. Et ideo iſtis aliqd maius futurũ de ſe manifeſtat dicẽs [Si ergo videritis filiũ ꝛc̃.] Aſcẽdit autẽ in celum vidẽtibus diſcipulis: ut dicit Act. 1. Si ergo aſcẽdit ubi pꝛius fuit: ergo pꝛius fuit in celo. ſupꝛa. 3. Nemo aſcẽdit in celum: niſi qui de celo deſcẽdit. ¶ Sed attende ꝙ etſi ſit eadem ꝑſona filij dei ꝛ filij hoĩs in chꝛiſto: qꝛ tamẽ natura eſt alia: ideo aliqd cõuenit rõne humanitatis. ſ. aſcendere: qð non cõuenit ei rõne diuinitatis ſm quam nõ habet quo aſcẽdat: cum eternalr ſit in ſummo rerum uertice. ſ. in patre: ſed ſm eam ꝯuenit ei aſcẽdere ubi erat pꝛius. ſ. in celo: ubi nõ fuit ſm humanã nãm: qð eſt cõtra errorẽ Ualẽtini dicẽtis: chꝛiſtuꝫ attuliſſe coꝛpus celeſte. Sic ergo ubi pꝛius fuit ſm diuinitatẽ aſcẽdit vidẽtibus aplis ꝛ ꝓpꝛia virtute ſm humanitatẽ. i. 16. Exiui a patre ꝛ ueni ꝛc̃. Sed ſm Augm aliter hec uerba introducunt. Dicit eniꝫ ꝙ iſti ſcandaliçati ſunt de hoc ꝙ dñs dixit: ꝙ daret eis carnẽ ſuam ad manducãdũ: qð intelligentes carnaliter: ac ſi eam ad litterã deberẽt comedere ut carnes aĩalium: ſcandaliçati ſunt. Et hũc intellectum remouẽs dicit [Si ergo videritis filium hoĩs aſcẽdentem] integro coꝛpore [ubi erat pͥus.] ſupple. Nunqd dicetis ꝙ ſic daturus eram uobis carnẽ meam ad manducandũ: ut carnes animaliũ. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Spiritus eſt qui viuificat: caro nõ pꝛodeſt quicqꝫ.

¶ Remouet occaſionẽ ſcandali ex parte uerboruꝫ platoꝝ. Et ſm Criſoſtomũ pꝛimo diſtinguit duplicem intellectũ ipſoꝝ uerboꝝ. Secũdo oſtendit quis eoꝝ cõgruat ipſis vͦbis ibi [Uerba que ego loquoꝛ ꝛc̃.] ¶ Sciẽdum eſt ergo quãtum ad pꝛimum ꝙ uerba chꝛiſti ſm duplicẽ ſenſum intelligi

Marginal notes:
Dux dicitur qð ñ facile diuidit ꝛ reſiſtẽtiã hꝫ
Dubio.
Reſponſio.
Aliqd ꝯuenit chꝛo rõe ꝑſõe qð nõ ꝯuenit ei rõne nãe. aſcẽdẽ dit i celũ ꝯuenit ei rõe ꝑſone. i. ſꝫ hũanitatẽ qð ñ cõuenit ei rõne nãe: qꝛ eternalr ſꝫ eẽ ẽ in pře
Expõ Criſ.

poſſunt.ſ.ſm ſpūalem ⁊ ſm corporalē. Et ideo dicit [Spūs eſt qui viuificat.] i.ſi ea uerba que dixi intelligatis ſm ſpūm.i.ſm ſpūalē ſenſuʒ viuificabūt. [caro non ꝓdeſt qcq̄.] i.ſi ſm carnalē ſenſum ea intelligatis nihil uobis ꝓſunt: immo nocēt. Quia (ut dicit Rom.8.) Si ſm carnem vixeritis morie mini. ſunt ibi uerba dñi de carne ſua mādūcanda carnalr intelligunt qñ accipiunt ſm q uerba exterius ſonāt: ⁊ ut nā carnis hēt. Et hoc mō ipſi itelligebāt: ut dictū eſt: ſed dñs dicebat daturum ſe eis ſicut ſpūalem cibū: nō qn ſit in ſacro altaris uera caro chriſti: ſed q ſpūali ⁊ diuino mō manducat. Sic ergo dictoꝝ vboꝝ cōgruus ſenſus eſt nō carnalis: ſed ſpūalis. Uñ ſubdit.

¶ Uerba que ego locutus ſum uobis ſpirit⁹ ⁊ vita ſunt.

¶ Scilicet de carne mea manducanda [ſpiritus ⁊ vita ſunt.] i.ſpūalē ſenſum hñt: ⁊ ſic intellecta vitā dant. Nec mirū ſi hñt ſpūalē ſenſum: qr ſunt a ſpū ſancto 1.Coꝛ.14. Spūs eſt qui loquit myſteria. ⁊ ideo myſteria chriſti viuificat. pſal. In eternuʒ nō obliuiſcar iuſtificationes tuas: qr in ipſis viuificaſti me. ¶ Scdm Aug

Expō Aug.

Aug⁹ vo aliter exponit. Naʒ hoc qd dixit [Caro nō ꝓdeſt qcq̄.] intelligit de carne chriſti. Manifeſtū eſt enim q caro chriſti ꝯiūcta vbo ⁊ ſpūi multū ꝓdeſt per oēm modū: alioquin fruſtra vbuʒ caro factū eēt. Fruſtra ipm pr̄ manifeſtaſſet in carne: ut dicit 1.Thim.4. Et iō dicēduʒ eſt q caro chriſti in ſe ꝯſiderata nō ꝓdeſt qcq̄ ⁊ non hēt effectū ꝓficuū niſi ſicut alia caro. Si enim per intellectū ſepet a diuinitate ⁊ ſpū ſcō: nō hēt aliaʒ virtutē q̄ alia caro: ſed ſi adueniat ſpūs ⁊ diuinitas multus ꝓdeſt: qr facit ſumētes manere in chriſto. Eſt ergo cauſa ſpūs charitatis per quē hō in deo manet. 1.Jo.4. In hoc cognoſcimus quia in deo manemus ⁊c̄. Et ideo dicit dñs hūc effectū.ſ.vite eterne quē ego ꝓmitto uobis: nō debetis attribuere carni in ſe cōſiderate: qr [caro] ſic [nō ꝓdeſt qcq̄.] Sed ſi ſpūi attribuatis ⁊ diuinitati coiūcte carni: ſic ꝓſtat vitā eternā. Gal.6. Si ſpū viuimus ſpū ⁊ ambulemus. Et ideo ſubdit [Uerba que locut⁹ ſum uobis ſpūs ⁊ vita ſunt.] i.referēda ſūt ad ſpiritū carni ꝯiūctū: ⁊ ſic intellecta vita ſunt.ſ.aīe. Naʒ ſicut corpus viuit vita corꝑali per ſpūm corꝑaleʒ ita ⁊ aīa viuit vita ſpūali per ſpūʒ ſcm. pſal. Emitte ſpūm tuū ⁊ creabunt. ¶ Conſequēter cum dic̄.

¶ Sed ſunt quidam ex uobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio ieſus qui eēnt credentes: ⁊ quis traditurus eſſet eum ⁊ dicebat. Propterea dixi uobis: q nemo pōt uenire ad me niſi fuerit ei datū a patre meo.

¶ Demōſtrat cauſam ſcādali que erat īfidelitas eorum. q.d. Cauſa ſcādali ueſtri nō eſt duritia ſmonis quem ego locutus ſum uobis: ſed infidelitas ueſtra. Et ideo p̄mo oſtēdit eoꝝ infidelitatē. Scdo excludit falſam opinionē. Tertio manifeſtat cām infidelitatis eoꝝ. Infidelitatē qdem eoꝝ oſtendit dñs cum dicit [Sunt qdam ex uobis qui nō credunt.] Non aūt dixit qui nō intelligūt. ſed quod plus eſt: cām quare nō intelligūt inſinuat. Ex hoc enim nō intelligebant qr non credebant. Iſa. ſm aliam l̄ram. Niſi credideritis nō intelligetis. Et dixit [qdam.] ut excipiat diſcipulos. 2.Thim.3. Non oium eſt fides. Rom.3. Non oēs obediūt euangelio. pſal. Non crediderūt uerbis eoꝝ. ¶ Falſaʒ ſuſpitionē excludit euāgeliſta cum ſubdit [Sciebat enim.] q.d. Nō ideo dixit ieſus [ſunt qdam ex uobis ⁊c̄.] quaſi de nouo hoc ei innotuiſſet: ſed quia [ſciebat ab initio mūdi.] ſ.[qui eēnt credētes ⁊ qs eēt traditurus eum.] Heb.4. Oia nuda ⁊ apta ſūt oculis eius. Et Ecc̄. Dño deo noſtro nota ſūt oia anteq̄ fiāt. ¶ Cauſam aūt infidelitatis eorū aſſignat dñs ꝯñter: que eſt ex remotione grē attrahētis. Uñ dicebat [Propterea ego dixi uobis.] q.d. Ideo neceſſariū fuit ut uobis p̄dicta dicerē. [quia nemo pōt uenire ad me] ſ.per fideʒ. [niſi fuerit ei datum a patre meo.] Ex quo ſequit ſm Auguſtinuʒ q etiam ipſum credere dat nobis a deo. Cur

Credē ſʒ Aug. dat nobis cū ab ipſo deo

aūt non oibus det: oſtēſum eſt ſupra eodē: ubi q̄ſi eadem vba dñs dixit. Repetit tñ ea hic propter duo. Ut oſtēdat q hoc qd recepit eos ad fidē magis erat eis ad bñficium ⁊ utilitatē q̄ chriſto. Phil ip.1. Uobis datū eſt ut in ipſum credatis. q.d. bonuʒ ueſtrū eſt qd creditis. Et ideo dicit Auguſtin⁹ magnū qdem eſt credere. Gaude qr credidiſti. Secūdo ut oſtēdat ſe non eē filiū ioſeph (ut ipſi putabant.) ſed dei. Naʒ deus pater eſt qui attrahit homines ad filiū: ſicut ex p̄miſſis apparet. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Ex hoc multi diſcipulorum eius abierunt retro.

¶ Ponit ipſoꝝ diſcipuloꝝ ꝑtinacia. Nam lʒ dñs reprehēderit eos ⁊ cauſam ſcādali quātum eſt ex ꝑte ſua remouerit: nihilominus tñ ꝑſeuerāt in infidelitate. Et ideo dicit q [Multi diſcipuli ⁊c̄.] Non dixit receſſerūt: ſed [abierūt retro.] a fide: quā ſm virtutē habebāt: ⁊ p̄ciſi a corꝑe chriſti vitam perdiderūt: qr forte non in corpore fuerūt (ut dic̄ Auguſtinus.) Sunt enim aliqui qui ſimplr̄ uadūt retro: illi.ſ. qui ſequunt diabolū: cum dictū eſt Mat.4. Uade retro ſathana. Et de qbuſdā feminis dicit 1.Thi.5. Quedā cōuerſe ſunt retro poſt ſathanam. Non ſic uadit retro petrus: ſed poſt chriſtuʒ, Mat.13. Uade retro me ⁊c̄. Iſti aūt abierunt poſt ſathanam. ¶ Unde ſequitur.

¶ Et iam non cum illo ambulabant.

¶ Sʒ q̄uis a nobis reqrat ut cū ieſu ambulem⁹. Mich.6. Indicabo tibi homo qd ſit bonū. Et ſequit. Solicite ambulare cum deo tuo. ¶ Conſequenter cum ſubditur.

¶ Dixit ergo ieſus ad duodecim. Nunquid ⁊ uos vultis abire?

¶ Examinat dñs diſcipulos remanētes. Et primo ponit examinatio diſcipuloruʒ ex interrogatione chriſti. Secūdo ſubdit deuotio remanētuʒ ex reſpōſione Petri ibi [Rñdit ergo ſimon petr⁹.] Tertio corrigit petri rñſio ibi [Rñdit eis ieſus.] Examinat aūt dñs duodeciʒ qui remāſerāt an uelint ꝑſiſtere. Et ideo dixit ad duodecim.ſ.aplos. [Nūquid ⁊ uos vultis abire?] Et hoc ꝓpter duo. Primo ne hoc q iſti alijs recedētibus remāſerāt proprie iuſtitie aſcribētes: ſuꝑbirēt extimātes ſe grāʒ feciſſe chrō eū nō relinquēdo. Et iō oſtēdēs ſe nō indigere eoꝝ ſequela magis eos detinet ⁊ confirmat. Job.35. Porro ſi iuſte egeris ⁊c̄. Scdo qr cōtingit q aliqñ aliqs habet uolūtatē recedendi ab aliquo: ⁊ tñ uerecūdia retinet. Et ideo nolēs eos uerecūdia coartari apud eum remanere: qr idem

Idē ē inuite ſuire q penit⁹ nō ſeruire.

eſt inuite ſeruire qd penitus nō ſeruire. Aufert etiā uerecūdiam ⁊ neceſſitatē remanēdi ponēs in eoꝝ

arbitrio: an uellet remanere: an abire. Quia hilarẽ datorẽ diligit de⁹. (ut dicit̃ .2. Cor.9.) ¶ Sequit̃ deuotio remanẽtium ex reſponſione petri.

¶ Rñdit ergo ei ſimon petrus. Domine ad quem ibimus? Uerba vite eterne habes: ⁊ nos credimus ⁊ cognouimus q2 tu es chri ſtus filius dei.

Petr⁹ ẽ frm amator: ⁊ amici ꝯſeruator: ⁊ ſpẽlẽ affectũ gerens.

¶ Nam ipſe fratrum amator ⁊ amici cõſeruator: ⁊ ſpecialẽ affectũ gerẽs ad chr̃m rñdet pro toto collegio dicẽs. [Dñe ⁊c̃.] Ubi tria facit. Primo extollit chriſti excellẽtiam. Secũdo cõmẽdat eius doctrinã. Et tertio ꝓfitet̃ fidẽ. ¶ Excellẽtiã qdẽ3 extollit cum dicit [Dñe ad quẽ ibimus?] q.d. repellis nos a te. Da nobis aliũ meliorẽ te ad quem eamus. Sed certe nullus ſimilis tui in fortibus dñe Exo.15. Et in pſal. Quis ſilis deo. Et ideo non dimittemus te. pſal. Quo ibo a ſpũ tuo? Et ſm Criſoſtomũ uerbũ petri multũ amicitie eſt oſtẽſiuum Jam enim chriſt⁹ eis erat honorabilior q̃3 patres ⁊ matres. ¶ Doctrinã ṽo cõmẽdat cum dicit [uerba vite eterne habes.] Moyſes aũt habuit uerba dei: ſimilr̃ ⁊ ꝓphete: ſed raro uerba vite eterne: tu ṽo ꝓmittis vitã eternam. Quid ergo aliud mai⁹ querimus. ſupra eodẽ. Qui credit in me habet vitam eternã. Et ſupra.3. Qui credit in filium dei ⁊c̃.

In fide nr̃a .2. principalr̃ credẽda ſũt. ſ. myſteriũ trinitatis ⁊ icarnatiõis.

Spũs ſctũs ẽ amor pãtris ⁊ filij ⁊ nex⁹ utriuſq3.

Chr̃s ſ3 diuinã nãm nõ vngit oleo. i. ſ. gra q̃ tali oleo vngitur melior efficit̃. Chr̃s ãt inq̃ntũ de⁹ nõ efficit̃ melior: remanet ergo q̄ vngat̃ ſm hũanã nãm.

Credere ẽ prius q̃3 cognoſcere

¶ Fidem aũt cõfitet̃ cum ſubdit [Et nos credim⁹ ⁊ cognouimus ⁊c̃.] In fide enim nr̃a duo principaliter credẽda ſunt. ſ. myſteriũ trinitatis ⁊ incarnationis: que duo hic petrus cõfitet̃. ¶ Myſterium qdem trinitatis cum dicit [Tu es fili⁹ dei.] In hoc enim q̄ dicit eum filiũ dei facit mẽtionem de pſona patris ⁊ filij ſimul etiã ⁊ ſpiritus ſancti: qui eſt amor patris ⁊ filij ⁊ nexus utriuſq3. ¶ Myſteriũ3 ṽo incarnationis cum dicit [Tu es chriſtus.] Chriſtus enim grece latine vnctus dicit̃ oleo. ſ. inuiſibili ſpũs ſancti: ſed nõ ſm diuinã nãm. Quia qui vngit̃ ſpũ ſancto ipſa vnctione melior efficit̃: ſed ſm q̄ deus chriſtus nõ efficit̃ melior: ergo eſt vnctus ſm q̄ homo. Dicit aũt [credimus ⁊ cognouim⁹.] q2 prius eſt credere q̃3 cognoſcere. Et ideo ſi prius cognoſcere q̃3 credere uellemus nõ cognoſceremus nec credere ualeremus. (ut dicit Auguſtin⁹.) Iſa. ſm aliam lr̃am. Niſi credideritis non intelligetis. ¶ Rñſionẽ aũt petri dñs corrigit cum dicit.

¶ Rñdit ei ieſus. Nõne ego uos duodecim elegi: ⁊ ex uobis vnus diabolus eſt?

¶ Primo ponit̃ rñſio dñi. Scd̃o expõ euãgeliſte ibi [Dicebat aũt.] Quia petrus largus fuit in rñſione ſua oẽs includẽdo: ſic dicẽs. [Et nos credim⁹ ⁊c̃.] Per qd̃ videbat̃ q̄ oẽs peruẽturi eẽnt ad vitam etnã: ideo dñs de collegio credẽtiũ excepit iudã. Sed hic qdẽ in petro cõmẽdabilis erat cõfidẽtia que nulliũ de ſocijs malũ ſuſpicabat̃. Sed in dño admirãda eſt ſapiẽtia qui occulta videbat. Et iõ dicit [Nõne ego uos duodecim elegi: ⁊ vnus ex uobis diabolus eſt.] nõ per nãm: ſed per imitatione3 diabolice malitie. Sap.1. Inuidia diaboli ⁊c̃. Jo.13. Poſt bucellã introiuit in eũ ſathanas: q2 ſcilicet factus eſt cõformis malitie eius. ¶ S3 ſi chriſtus elegit iudã ⁊ ipſe factus eſt malus: videt̃ q̄ errauerit in electione. ¶ Ad qd̃ rñdet̃ primo ſ3 Criſoſtomũ: q2 hoc nõ dicit̃ de electione ꝑdeſtinationis: ſed ad aliqd̃ officiũ ⁊ ad ſtatũ pñtis iuſtitie ad quẽ aliqñ aliqs eligit̃ nõ ſm futurũ: ſed ſm q̄ nũc eſt in re: q2 per hãc electionẽ nõ aufert arbitriũ libertatẽ: nec aufert poſſibilitatẽ peccãdi. Unde dicitur 2. Cor. Qui ſe exiſtimat ſtare ⁊c̃. Sic ergo dominus elegit iudã: nõ tanq̃3 malũ tũc: nec tñ per electionẽ ablata eſt ei poſſibilitas peccãdi. ¶ Secũdo rñdet̃ ſm Aug^m q̄ dñs elegit iudã malum: ⁊ q2 boni eſt ut malo utat̃ in bonũ: li3 ſciret eum malum. Malo eius bñ eſt uſus deus: dum tradi ſe ꝑtulit ut nos redimẽt. ¶ Uel dicẽdũ q̄ electio duodecim ap̃loꝝ non refert̃ hic ad pſonas ſed ad numerum. q.d. Ego elegi in uobis duodenariũ numerũ. Hic enim nũs cõgrue cõſecrat̃ eis qui fidem ſancte trinitatis per q̃tuor mũdi cardines ꝑdicaturi erãt. Qui qdem nũs non perijt: q2 in locũ ꝑeuntis ꝓditoris ſurrogatus eſt mathias. ¶ Uel ſm Ambro. Iõ elegit iudã malũ ut ꝯſolaret̃ īfirmitatẽ nr̃am. Si aliqñ ꝯtingerit nos ab amicis prodi cũ legimus a diſcipulo ꝓditũ dñm ⁊ magiſtrum. ¶ Sed q̃rit̃ hic q̃re cũ dicit dñs [Un⁹ ex uob̃ diabolus eſt.] nihil dicũt diſcipuli: ⁊ poſtea cum dicit ĩ.13. Unus ex uobis me tradet. Dixerũt. Nunquid ego ſum dñe? ¶ Rñ⁹ dicẽdũ q̄ huius rõ eſt: quia hic dñs gñalr̃ locutus eſt dicẽs. Unũ ex eis eẽ diabolũ: qd̃ põt referri ad quãcũq3 malitiã: ⁊ iõ non ſunt cõmoti. Ibi ṽo tãtũ facin⁹ audiẽtes ꝓditionẽ ſ. magiſtri ſe ꝯtinẽ nõ ualẽt. ¶ Uel dicẽdũ ad hoc q̄ cũ dñs hec ṽba dixit: qlibet coꝝ de ſua virtute cõfidebat. ⁊ ideo nõ timebãt de ſe. Sed qñ petrus audiuit. Uade poſt me ſathanas. territi ſunt ⁊ firmiora de ſe ſentiũt. Et ideo uacillãtes dicebãt. Nũquid ego ſum dñe ¶ Hãc aũt rñſionẽ qua3 dñs occulte fecerat euãgeliſta exponit dicens.

Rñſio Aug.

Alia rñſio

Rñſio alia ſ3 Ambroſium

Queſtio.

Reſponſio

Alia rñſio

¶ Dicebat autẽ de iuda ſimonis ſcariothis. Hic enim erat traditurus eum cu3 eẽt vnus ex duodecim.

¶ Ut rei ꝓbauit euẽtus: ut patet infra.13. ⁊c̃.

P Oſt hec aute3 ambulabat ieſus in galileam. Non enim uolebat in iudeam ambulare: quia querebãt eũ iudei interficere. Erat autẽ in proximo dies feſtus iudeorum ſcenophegia. L. I. 7. ca.

Poſtquã dñs egit de vita ſpũali ⁊ nutrimẽto. hic ꝯñter agit de inſtructione ſeu doctrina que eſt neceſſaria ſpiritualiter regeneratis (ut dictum eſt ſupra.) Et primo oſtendit originem ſue doctrine. Secundo manifeſtat eius utilitate3 ab octauo capitulo ⁊ deinceps. Circa primum tria facit. Primo ꝓponit̃ locus ubi originem ſue doctrine manifeſtauit. Secundo ponũtur occaſiones eam manifeſtãdi ibi [Judei ergo querebant eum ⁊c̃.] Tertio ponitur ipſa manifeſtatio ibi [Reſpondit eis ieſus ⁊ dixit. Mea doctrina ⁊c̃.] Circa primum tria facit. Primo ponitur incitatio chriſti ad eundum ad locu3 ubi publicauit originem ſue doctrine. Secũdo ponitur recuſatio dñi ibi [Dicit ergo eis ieſus ⁊c̃.] Tertio ſubditur quomõ chriſtus ad locum illu3 peruenit ibi [Hoc cum dixiſſet.] Circa primum duo facit. Primo ponit occaſiones q̃re chriſtũ incitabãt ad eũdum. 2° ſubdit ipſam incitationẽ ibi [Dixerũt aũt ⁊c̃.] Ex tribus aũt mouebant̃ ut incitarẽt chriſtũ ad eũdũ in iudeã. ꝑ qdẽ ex mora eius. 2° ex ꝓpoſito. 3° ex cõgruitate tpis. ¶ Ex mora qdem eius in galilea: in qua oſtẽdebat chriſtus ſe uelle morari. Et ideo dicit [Poſt hec.] ṽba. ſ. que dicta ſũt in caphernaũ [ambulabat ieſus in galileam.] i. accepat iter de ca

pharnaū que erat metropolis galilee: ut diſcurre-
ret per galileam. Ideo aūt dñs in galilea frequēti-
us morat: ut oſtēdat nobis tranſmigrādū eſſe de
vitijs ad virtutes. Eze.12. Tu ergo fili hoīs fac ti-
bi uaſa trāſmigrationis: ⁊ trāſmigrabis per diem
coram eis. ¶ Ex ꝑpoſito aūt chriſti qui forte eis
per uerba innotuit. Et ideo dicit. [Non enim uole
bat in iudeam ambulare.] Cuius rō eſt [q: quere-
bāt eum iudei interficere.] ſupra.5. Querebāt eum
iudei interficere: q: non ſolū ſoluebat ſabbatū ſed
etiam patrē ⁊c̄. ¶ Sed nunqd non poterat illuc
Queſtio. ire ⁊ ambulare inter iudeos ⁊ ab eis nō occidi: ſi
cut fecit.j.8. ¶ Rñº dicēdum ꝙ ad hoc triplex ra
Reſponſio. tio aſſignat. ¶ Prima ab Auguſtino: q: futurum
erat ut aliqs fidelis chriſti abſcōderet ſe ne a per-
ſecutoribus inueniret. Ne ergo illi fuga obijceret
pro crimine: uoluit dñs ad cōſolationē nr̄am hoc
in ſe ꝓceſſiſſe oſtendere: qd̄ etiam ⁊ uerbo docuit.
Mat.10. Si uos ꝑſecuti fuerint in vnam ciuitatē:
Scd̄a ratio. fugite in aliam. ¶ Alia qdem ratio eſt: q: ſ. chriſt⁹
deus erat ⁊ homo. Et ideo virtute diuinitatis po
terat non ledi a ꝑſecutoribus: ſed hoc noluit cōti-
Chr̄s qñqꝫ fugiebat ꝑſecutores: ut oſtēderet ſe uerꝫ hominē eē: qñqꝫ aūt p eos illeſus tranſibat ut oſtēderet ſe diuinum eſſe. nue facere: q: ſic fuiſſet declarata eius diuinitas: ꝙ
tamē humanitas eius ueniſſet in dubiū. Et iō fu-
giēs quādoqꝫ ꝑſecutores ut hō affirmat ſuam hu
manitatē: ut cōfundat oēs eum non uerū hominē
fuiſſe dicētes. Quādoqꝫ aūt trāſiēs illeſus per eos
oſtēdit ſuam diuinitatē: cōfundens oēs euꝫ homi
nem purū eſſe dicētes. Et ideo Criſoſtom⁹ habet
aliam lr̄am. ſ. [Nō enim hēbat ꝑtātem ſi uellet in
iudeam ambulare.] Qd̄ dicit ſm modū humanū
ſicut ſi dicat. Aliqs non pōt aliquo ire ſi uellet ꝑ-
Tertia ratio. pter inſidias. ¶ Tertia rō eſt: q: nōdū paſſionis
aderat tēpus: futurū eniꝫ erat ut pateret in paſcha
quādo imolabat agnus: ut ſic victima ſuccederet
victime.j.13. Sciēs ieſus quia uenit hora eius ⁊c̄.
¶ Ex cōgruitate vō tpis: q: erat tēpus cōgruum
ad eūdum in hieruſalē. Et hoc eſt qd̄ dicit. [Erat
aūt in ꝑximo dies feſtus iudeorū ſcenophegia.]
Scenophegia grecū ē cōpoſitū ex ſcenos qd̄ ē vmbra ⁊ phagim qd̄ ē comedere. Scenophegia aūt grecū eſt cōpoſitum ex ſcenos
qd̄ eſt vmbra: ⁊ phagim quod eſt comedere. q.d.
erat tēpus in quo comedebāt in tabernaculis. Do
minus enim mādauit filijs iſrael. Leuit.23. ꝙ mē
ſe ſeptimo per ſeptē dies habitarēt in tabernacu-
lis in memoriā ꝙ q̄draginta annis habitauerunt
in tabernaculis in deſerto. Et hoc feſtū tūc celebra
bant iudei. Cōmemorat aūt hoc euāgeliſta ut oſtē-
dat ꝙ multum tēpus ꝑtermiſit ab eo tpe quo pre
miſſa de cibo ſpūali dicta fuerūt uſqꝫ ad iſtud tem
pus. Nam quādo fecit miraculuꝫ de panibus erat
ꝓpe dies paſche. Hoc aūt feſtum ſcenophegie eſt
multo poſt paſcha. Et ſic nihil eoꝝ que in qnque
mēſibus intermedijs per dñm facta ſunt recitat h
euāgeliſta. Ut detur intelligi ꝙ lꝫ indeficienter ſigna
faceret (ut patet.j.ultimo.) illa ꝑcipue ſtuduerunt
euāgeliſte dicere qbus aut querela aut ꝯtradictio
a iudeis ſubſequebat. ¶ Conter eum dicit.

¶ Dixerunt autem ad euꝫ fratres eius. Trā
ſi hinc ⁊ uade in iudeam.

¶ Ponit incitatio fratrū dñi. Et primo ponit eorū
admonitio. Secūdo aſſignat admonitionis ratio
ibi [Ut diſcipuli tui ⁊c̄.] Tertio ab euāgeliſta aſſi-
gnat cauſa talis rōnis ibi [Neqꝫ enim fratres ⁊c̄.]
Circa primū primo ponunt incitātes. Unde dicit
[Dixerūt aūt ad eum fratres eius.] nō carnales ⁊

uterini: ut Eluidius blaſphemauit. qd̄ abhorret
fides catholica: ꝙ ſciſſimus ille virgineus uterus:
qui deum ꝓtulit ⁊ hoīem: ꝓtuliſſet poſtmodū ali
um hoīem mortalē. Fratres ergo eius erāt cogna Fr̄es chr̄i dicebātur q: erāt cōſanguinei b. virginis.
tione: q: erāt cōſanguinei beate Marie virginis.
Hec eſt enim cōſuetudo ſcripture conſanguineos Cōſuetudo ē ſcripture ſacre cōſanguineos fr̄es uocare.
appellare fratres: ſm illō Gen.13. Nō ſit queſo iur
gium inter me ⁊ te: fratres enim ſumus: cum tamē
Loth nepos eēt Abrae. Et ut Auguſtinus dic̄. Si
cut in ſepulchro ubi poſitū fuerat corpus dñi nec
ante nec poſtea iacuit corp⁹: ſic uterus Marie nec
ante nec poſtea qcqꝫ mortale cōcepit. Sed q: aliq
de cōſanguineis beate ṽginis erant apli: ſicut filij
zebedei: ⁊ iacobi alphei: ⁊ alij. Ideo nō eſt intelli-
gēdum ꝙ fuerūt de illis qui incitauerūt chriſtum:
ſed illi fuerūt alij ꝓpinqui eius qui chr̄m nō dili-
gebāt. ¶ Scd̄o ponit monitio eoꝝ cum dicunt.
[Trāſi hinc.] ſ. de galilea. [⁊ uade in iudeā.] Ubi
eſt hieruſalē: locus ſolēnis: doctoribus cōueniēs.
Amos.7. Qui vides gradere in terram iuda: ⁊ ibi
comedes panē tuū: ⁊ ꝓphetabis ibi. ¶ Rationem
autem ſubdunt dicentes.

¶ Ut ⁊ diſcipuli tui videant opera tua que fa
cis. Nemo qppe in occulto quid facit: ⁊ que
rit ipſe in palam eſſe. Si hec facis: manifeſta
teipſum mundo.

¶ Ubi oſtēdunt ſe ꝑmo inanis glīe cupidos. Secū
do ſuſpitioſos. Et tertio incredulos. ¶ Cupidos
qdē inanis glīe oſtēdūt ſe cuꝫ dicūt [Ut ⁊ diſcipu
li tui videāt ⁊c̄.] Patiebant eniꝫ aliqd humani ad
chriſtū: ⁊ uolebat captare glīaꝫ de honore huma
no qui chriſto exhiberet a turbis. Et ideo induce
bant eum ut faceret opa ſua in publico. Eſt enim Propriū ē cupidi inanis glīe ē: ut qcqd glīoſum ſui uel ſuoꝝ fuerit in publico oſtēdatur.
ꝓpriū inanis glīe cupidi: ut qcqd glīoſum ſui uel
ſuoꝝ fuerit oſtēdat in publico. Mat.6. Amāt in ſy
nagogis ⁊ in angulis platearū ſtātes orare: ut vi-
deant ab hoībus. De qbus dicit.j.eodem. Dilexe
rūt magis glīaꝫ hoīum q̄ꝫ dei. ¶ Suſpitioſos au
tem oſtēdūt. Et ꝑmo de fortitudine chriſtum no-
tāt: vnde dicūt ei. [Nemo qppe in occulto aliquid
facit.] q.d. Tu dicis te facere miracula: ſed facis in
occulto. Et hoc ex timore: alioquin ires in hierl̄ꝫ
⁊ faceres ea ibi corā multitudine. Sed tñ dñs dic̄
Mat.27. In occulto locutus ſum nihil. ¶ Scd̄o
notāt eum de amore glīe. Uñ dicūt [⁊ querit ipſe
in palā eē.] q.d. tu queris glīam de his que facis:
⁊ tñ ꝓpter timorē abſcōdis te. Hoc eſt ꝓpriū ma Propriū malorū ē: ut credāt alios ſiles eis paſſiōes hr̄e.
loꝝ ut credāt alios ſimiles eis animi paſſiones hē-
re. Uide q̄ꝫ irreuerēter prudētia carnis ṽbū caro fa
ctū arguebat. Contra quos dicit Job. Arguis eū
qui nō eſt ſilis ⁊c̄. ¶ Incredulos oſtēdūt ſe eē cū
dicūt.] Si hec facis manifeſta teipm mūdo.] qua-
ſi ſub dubio ponūt: an ipſe miracla faciat. Iſa.21.
Qui incredulus eſt īfidelr̄ agit. ¶ Cām aūt quare
ſic loquebant ſubdit euāgeliſta cum dicit.

¶ Neqꝫ enim fratres eius credebant in euꝫ.

¶ Cōtingit enim ꝙ carnales ꝯſanguinei maxie ad
uerſant ſuis ⁊ inuidēt de bonis ſpūalibus: ⁊ cōtē
nūt eū. Uñ dicit Aug⁹. Chriſtū cōſanguineū hēre
potuerūt. Credere autē in eum in ipſa ꝓpinqtate
faſtidierūt. Mich.6. Inimici hoīs domeſtici eius.
Job.19. Fratres meos lōge fecit a me: ⁊ noti mei
qſi alieni dereliquerūt me ꝓximi mei ⁊c̄. ¶ Cō-
ſequenter eum dicit.

¶ Dicit ergo eis ieſus. Tempus meum nō-

dum aduenit: tempus autem ueſtrum ſemp eſt paratum.

¶ Ponit̄ chr̄i rñſio. Et p̄ deſignatio tp̄is ad cū de idiſpōne. 2° aſſignat deo p̄ rōnē ibi [no p̄t mūdus] 3° ponit aſcēdēdi recuſationē ibi [Uos aſcendite.]

Expō Aug. Sciēdū eſt aūt q̄ tota ſequēs lr̄a aliter exponit̄ ſm Aug. ⁊ aliter ſm Criſo. Nā ſm Aug. fres dn̄i īuitabāt eū ad humanā gl̄iam. Eſt aūt tēpus quo ſancti p̄uenerūt ad gl̄iam. ſ. tēpus futurū ad quaꝫ p̄ueniūt per paſſiones ⁊ tribulationes. Sap. 3. Tā q̄ aurū in fornace pbauit ⁊c̄. Et in tp̄e erit reſpectus illoꝝ. Aliud vō eſt tēpus quo mūdani gloriā ſuā acq̄rūt. ſ. tēpus p̄ñs. Sap. 2. Nō p̄tereat nos flos tp̄is ⁊c̄. Uoluit ergo dn̄s oſtēdere q̄ nō querebat gl̄iam huius tp̄is: ſed ad celſitudinē gl̄ie celeſtis per paſſionē ⁊ humilitatē ſuā uolebat p̄uenire. Luc. ultio. Oportuit chr̄m pati ⁊ itrare in gl̄iaꝫ ſuā. Et iō dicit eis. ſ. frib°. [Tēpus meū.] i. tēp° gl̄ie mee [nōdū uenit.] Quia opꝫ q̄ triſtitia ꝯuertat̄ in gaudiū. Ro. 8. Nō ſūt ꝯdigne paſſiones ⁊c̄. [Sed tēp° ueſtrū.] i. mūdi gl̄ia. [ſemp eſt paratū.] ¶ Rationem huius diuerſitatis tp̄is aſſignat cum dicit

¶ Non poteſt mundus odiſſe uos. Me autem odit: quia ego teſtimoniūꝫ perhibeo de illo: quia opera eius mala ſunt.

Mūdani tēpus gl̄ie h̄nt paratū: q2 eadē amāt que mūdus amat. Sācti uō nō h̄nt paratū: q2 ꝯtrariāt mūdo ... ¶ Ideo enim mūdani h̄nt tēpus gl̄ie paratū: quia eadē amāt que mūdus amat: ⁊ mūdo cōſentiunt. Sācti vō qui querūt gl̄iam ſpūalē nō h̄nt hoc tēpus paratū: q2 querūt que mūdo diſplicēt. ſ. paupertatē: luctū: eſuriē ⁊ huiuſmodi. Uituperāt etiaꝫ que mūdus amat: imo ip̄m mūdū. ⁊ alibi ult. Mihi mūdus crucifix° eſt ⁊ ego mūdo. Et iō dic̄ [Nō pōt mūdus odiſſe uos.] quaſi diceret. Iō paratuꝫ eſt tēpus gl̄ie ur̄e: q2 mūdus nō odit uos: qui ꝯuenitis cū eo. Et oē aīal diligit ſibi ſile. [Sꝫ me odit] Et iō tēpus meū nō ſemp eſt paratū. Et rō odij ē: [Quia ego teſtioniū p̄hibeo de illo.] ſ. mūdo. [q2 opa eius mala ſūt.] i. nō p̄termitto mūdanos homines redarguere lꝫ ſciā ex hoc odiū itrare ⁊ morte iſtētari. Amos. 5. Odio habuerūt corripiētem in porta illi. ſ. qui amāt malitiā. Et puerb. 9. Noli arguere deriſorē.

Queſtio. ¶ Sed nūquid nō mūdani aliqui odio h̄ntur a mūdo. i. ab alio mundano. ¶ Rñſio

Reſponſio dicēdū q̄ minus quidē mūdanus in p̄ticulari habet odio ab alio inq̄ātū hēt ea que ip̄e uellet habē uel ipedit eū in his que ſūt de gl̄ia mūdi. Sed inq̄ātū mūdanus nullus odit̄ a mūdo. Sācti vō uniūſr odiunt̄ a mūdo: q2 ꝯtriant̄ ei: ⁊ ſi aliq̄s de mundo eos diligat: hoc nō eſt inq̄ātū eſt de mūdo: ſed inq̄ātū eſt in eo aliq̄d ſpūale. ¶ Recuſat autēꝫ dn̄s aſcēdere cū dicit.

¶ Uos aſcendite ad diem feſtuꝫ hunc. Ego enim non aſcendam ad diem feſtum iſtum: quia meum tempus nondum impletum eſt.

¶ Sicut enim ſunt due glorie: ita duo feſta. Mūdani enim habent feſta temporalia. ſcilicet gaudere ⁊ epulari ⁊ huiuſmodi exteriores delitias. Iſa. 22°. Uocauit dn̄s ad lamentum ⁊c̄. Et ecce gaudium. Iſa. 1. Solēnitates ur̄as ⁊c̄. Sācti vō h̄nt feſta ſpūalia que in delectationib° ſpūs cōſiſtūt. Iſa. 32. Reſpice ſyō ciuitatē ſolēnitatis ur̄e ⁊c̄. Et iō dic̄. Uos qui gl̄iāꝫ mūdi queritis [aſcēdite ad diē feſtū hūc] i. ad feſta letitie tp̄alia. [Ego aūt nō aſcēdā ad dieꝫ feſtū iſtū.] ſꝫ ad diē feſtū ſolēnitatis eterne. Et hoc [q2 meū tēpus.] ſ. gl̄ie ſue q̄ō erit p̄manēs in eternū gaudiū ſine fine. eternitas ſine labore. claritas ſine nube. [nōdū ip̄letū eſt.]

Expō Criſ. ¶ Scd̄m Criſo. fuata eadē diuiſione exponit̄ ſic. ſ. q̄ fres dn̄i ꝯſpirauerāt in mortē chr̄i cū iudeis. Un̄ īducebāt eū ad eūdē uolētes eū p̄dē ⁊ tradē iudeis. Et iō dic̄ [Tp̄s meū] ſ. crucis ⁊ mortis. [nōdū aduenit.] ut uadā i iudeam ⁊ occidar. [Tp̄s aūt ur̄m ſemp eſt paratū.] q2 ſine p̄iculo ꝯuerſari poteris cū eis. Et hui° rō eſt: [q2 nō p̄ñt odire uos.] ꝯſētiētes eadē ⁊ amātes cū eis. [Me aūt odit ⁊c̄.] Per q̄ō patet q̄ iudei nō p̄pter ſolutionē ſabbati: ſed p̄pter publicam redargutionē me odiūt. [Uos ergo aſcēdite ad diem feſtū hūc.] ſ. ad p̄ncipiū feſti. (Nā ſeptē dieb° celebratur: ut dictū eſt.) [Ego aūt nō aſcēdā ⁊c̄.] ſ. uobcū. ſ. ad p̄ncipiū feſti. [Quia nōdū tēpus meū eſt ip̄letū.] in quo patiar. Nā in futuro paſcha crucifigendus erat. Ideo autem non aſcendit cuꝫ eis ut poſſet magis latere ⁊c̄.

LEC. II.

Hec cum dixiſſet: ipſe manſit in galilea. Ut autem aſcenderunt fratres eius: tunc ⁊ ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſte: ſed quaſi in occulto.

Poſtquā Egit euāgeliſta de incitatione q̄ cognati dn̄i iducebāt chr̄m ut aſcēderet in iudeā. Et poſuit chr̄i rñſionem. Hic ꝯñter agit de aſ. ēſu ei°. Et p̄mo ponit̄ dilatio aſcēſus chr̄i. 2° ordo ei°. 3° modus. ¶ Dilatio quidē ponit̄ cū dicit [hec cū dixiſſet.] ſ. que rñdit [māſit ip̄e in galilea.] nō aſcēdēs cū cognatis ad diē feſtuꝫ: ut vērificaret vbū ſuū q̄ō dixerat. Ego nō aſcendā ⁊c̄. Nū. 23. Nō eſt deus ut hō: ut vinciat̄: neq̄ ut filius hoīs: ut mutet̄. ¶ Ordo vō eius ponit̄ cū dicit [ut aūt aſcēderūt fres eius.] i. cognati. [tūc ip̄e aſcendit ⁊c̄.]

Dubitatio ¶ Sꝫ hoc videt̄ ꝯtra illō q̄ō ſupra dixit. Ego aūt nō aſcēdā. Cū Apl's dicat. 2. Cor. 1. Chriſtus ieſus qui in uobis p̄dicat° eſt per nos nō fuit in illo: eſt ⁊ nō: ſed eſt in illo eſt.

Rñſio p̄ma. ¶ Rñſio dicendū p̄mo q̄ feſtū ſcenophegie ſeptē dieb° agebat̄ (ut dictū eſt) Dn̄s aūt dixit ſupra. Ego aūt nō aſcēdā ad dieꝫ feſtū. i. ad p̄ncipiū feſti. hoc aūt q̄ō hic dr̄ ad dieꝫ feſtū itelligēdū eſt q̄ātū ad itermedios dies. vn̄ ⁊ ſeq̄tur. Iā aūt die feſto mediāte. Et ſic patet q̄ factuꝫ chr̄i nō ꝯtriat̄ eius dicto.

R° 2a ſꝫ Aug. ¶ Secundo vō (ut Aug. dicit) Iſti uolebāt q̄ chr̄s aſcēderet in iudeā: ut q̄ſiturus gl̄iam tp̄alē. Et ſic dixit eis. Nō aſcēdaꝫ ad diē feſtū hūc hoc mō ſicut uos vultis: ſed ip̄e aſcēdit ad diē feſtū q̄ſi docturus turbas: ⁊ iſtructur° de gl̄ia ſempiterna.

R° 3a ſꝫ Criſ. ¶ Tertio ſm Criſo.: q̄ ſupra dixit. Nō aſcēdā ad diē feſtū hūc. paſſurus ⁊ moriturus (ut ip̄i uolebāt) ⁊ tn̄ ip̄e aſcēdit ad diē feſtum non ut pateretur: ſed ut alios erudiat. ¶ Modus aſcēſus oſtēditur. [Non in manifeſto: ſed quaſi in occulto.]

Ratio Criſ. ¶ Et huius ratio triplex eſt. Una ſꝫ Criſoſtomū. ne magis ſuā diuinitatē denudās incarnatio eius minus certa eēt (ut dictuꝫ eſt ſupra.) Et ut auferat uerecūdiam latēdi iuſtis hominib° quādo non p̄ñt p̄ſecutores ſuos publice detinere. Et ideo dicit [Quaſi in occulto.] ut oſtēdat hoc eē diſp̄ēſatione factū. Iſa. 45. Uere tu es deus abſconditus.

Ratio Aug. ¶ Alia ſm Aug.: ut. ſ. daret̄ intelligi q̄ chriſt° occultus eſt in figuris ueteris teſtamēti. Iſa. 9. Expectauit dn̄ꝫ: qui abſcōdit faciē. i. manifeſtā notitiam ſuā a domo iacob. Un̄ ⁊ uſq̄ in hodiernū diē uelamē h̄nt poſitū ⁊c̄. ut dr̄ 2. Cor. 3. Ideo omnia

que dicta ſũt antiquo pplo illi vmbre fuerũt futurorum bonorum: ut dicit. Heb. 10. Ut ergo oñdat q̄ carnaliter ipſum feſtũ cẽt figura. Ideo aſcẽdit in occulto. Scenophegia (ut dictũ eſt) erat feſtum tabernaculorum. Ille ergo hoc feſtum celebrat: qui ſe in mundo iſto intelligit peregrinũ. ¶ Alia rõ eſt: ut doceat nos bona que facimus occultare debere: nõ querẽtes fauorem hominum: nec põpas ſtipãtium turbarum deſiderãtes: ſm illud Mat. 6. Attẽdite ne iuſticiã ueſtrã faciatis corã hoibus ut videamini ab eis. ¶ Conſequenter cum dicit.

Alia ratio.

¶ Judei ergo querebant eum in die feſto: et dicebãt. Ubi eſt ille? Et murmur mult⁹ erat in turba de eo. Quidam enim dicebãt quia bonus eſt: alij autem dicebãt nõ: ſed ſeducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum iudeorum.

¶ Ponit occaſionẽ manifeſtandi originẽ doctrine ſpũalis. Et ponit duas occaſiones. Unã captam ex diſſenſione turbarũ. Aliam ex admiratione earum ibi [Jam aũt die feſto etc.] Diſſenſio turbarum erat circa opinionẽ de chriſto. Uñ circa hoc tria facit. Primo pponit id in quo oẽs cõueniebãt. Secundo illud in quo differebãt ibi [Et murmur mult⁹ etc.] Tertio quorum opinio inter eos pualebat ibi [nemo tñ etc.] Cõueniebãt aũt oẽs in hoc q̄ [querebãt eum in die feſto et dicebãt. Ubi eſt ille?] Patet q̄ ex mixto odio et inimicitia neq̃ cũ nolare uolebãt. Geñ. 37. Oderãt eum nec poterãt etc. ¶ Differebãt aũt: qr qdam querebãt deſiderio addiſcẽdi ſm illud pſal. Querite eũ et viuet aĩa ueſtra. Alij querebãt eum deſiderio malignãdi ſm illud pſal. Querũt aiam meã ut auferãt eam. Et ideo [murmur erat multus in turba.] de contẽtione que erat [de eo] in turba. Et licet murmur ſit gñis neutri: tamen hieronymus ponit in maſculino: qr hoc habebat antiq̃ grãmatica. Uel ut oſtẽdat diuinã ſcripturã nõ ſubiacere regulis Priſciani. [Erat diſſẽſio.] qr qdam de turba illi. ſ. qui habebãt rectum cor [dicebãt] de chriſto [qr bonus eſt.] pſal. Quam bonus iſrael deus his qui recto ſunt corde. Treñ. 3. Bonus eſt dñs ſperãtibus in eum aie querẽti illum. [Alij] ſ. qui ei erãt male diſpoſiti [dicebãt nõ.] ſ. nõ eſt bonus. Daĩ aũt per hoc intelligi q̄ multitudo opinabaĩ eum bonũ: ſed pncipes ſacerdotũ opinabanĩ eum malũ. Et ideo dicunt [ſed ſeducit turbas.] Luc. 22. Hũc inuenimus ſubuertẽtem gẽtem nrãm. Mat. 27. Recordati ſumus q̄ ſeductor dixit etc. ¶ Sciẽdum eſt aũt q̄ ſeducere eſt ſeorſum ducere. põt aũt hõ duci ſeorſum uel a ueritate: uel a falſitate. Et utroq̃ mõ põt dici aliquis ſeductor uel inquãtũ ſeorſum ducit a ueritate: et hoc modo non cõpetit chriſto: qr ipẽ eſt ueritas etc. j. 8. Uel a falſitate: et hoc modo chriſtus ſeductor dicit. Hiere. 20. Seduxiſti me dñe et ſeductus ſum etc. Et utinam ſic oẽs ſeductores uocemur et ſimus (ut dicit Aug⁹.) Magis aũt ſeductor dr̃ iſ qui a ueritate ſe ducit et decipit. Quia ille dicitur ſeorſum duci: qui trahiĩ a via cõmuni. Ueritas aũt cõis via eſt. Hereſis ṽo et via malorum diuerticula quedã ſunt. ¶ Preualet aũt opinio malorum. ſ. pncipũ ſacerdotum. Unde ſeqtur [Nemo tñ palam loquebaĩ.] Et hoc qa turbe cõprimebanĩ pp̄ter metũ principum ſacerdotũ. Quia (ut dicit. j. 8.) Siqs confiteretĩ ipſum cẽ chriſtũ extra ſynagogã fiebat. Ex quo patet eorũ

Multitudo iudeorum opinabatur chriſtum bonum: principes ſacerdotum opinabãt eũ malum.
Seducere eſt ſeorſum ducẽ.

Qui trahitur a via cõi dr̃ ſeductor: via cõis eſt ueritas.

qui pncipabanĩ malitia: qua chriſto inſidiabãtur. Et eorum qui ſubiciunĩ. ſ. plebi: qr nõ habebãt libertatẽ dicẽdi qd̃ ſentiunt. ¶ Cõſequenter cum dicit

¶ Jam autem die feſto mediãte aſcẽdit ieſus in templum et docebat. Et mirabãtur iudei dicentes. Quomodo hic litteras ſcit cũ nõ didicerit?

¶ Ponĩ ſecũda occaſio manifeſtãdi doctrinã que ſumiĩ ex admiratione turbarũ. Et pmo ponĩ admirationis mã. Secũdo ipſa admiratio. Et tertio admirationis ratio. ¶ Mã qdẽ admirationis eſt doctrina chriſti. Uñ et circa hanc ponĩ et tẽpus et locus. ¶ Tẽpus cum dicit [Jam aũt die feſto mediãte.] i. in illis diebus feſtis tot dies rem anſalient quot effluxerãt. Uñ cũ ſ. ſeptẽ diebus agereĩ feſtum dicit hoc fuiſſe q̃rto die. Et qdẽ in hoc q̄ ſe occultauit humanitatis chriſti eſt iudiciũ: et nũc virtutis documẽtũ (ut dictum eſt.) Hoc aũt q̄ ſe ꝑ ſe palauit nec eum tenere potuerũt: diuinitatis eſt oſtẽſiuum. Ideo aũt in medio feſtiuitatis ipẽ aſcẽdit: qr in principio feſti oẽs magis attẽti ſunt his que feſti ſunt. Boni qdem ad cultũ dei. Alij ṽo ad uanitates et ad lucra. Sed circa mediũ tpis his que feſti ſunt expeditis magis pari ſunt ad doctrinã. Ut ergo eos attẽtiores et paratiores ad doctrinã inueniret: nõ in pmis diebus aſcẽdit. Sĩr etiã qr hoc cõgruit ordini doctrine chriſti: qr nõ in fine mũdi nec in pncipio ſed in medio tpe uenit inſtruẽ hoies de regno dei ſm illud Abac 3. In medio annorum notum facies. ¶ Locus aũt doctrine oſtẽdiĩ cum dicit [in templũ.] Ibi docebat ꝓpter duo. ſ. ut oſtẽderet ſe docere ṽitatẽ quam calũniari nõ poterãt: et que erat oibus neccãria. j. 18. Ego in occulto locutus ſum nihil. Scdõ ṽo qr tẽplũ cũ ſit locus ſatis ꝯueniẽs eſt doctrine chriſti feſtiſſime. Iſa. 2. Uenite aſcẽdam⁹ ad montẽ dñi: et ad domum dei iacob et docebit etc. Quid aũt doceret chrĩs ptermittit euãgeliſta: qa (ut dictũ eſt.) nõ oĩa facta et uerba dñi exprimunt euãgeliſte: ſed ea que cõmotionẽ et ꝯdictionem in populo faciebãt. Et ideo hic mẽtionẽ facit de cõmotione populi ex ipſa doctrina: qr. ſ. qui añ dixerãt: ſeducit turbas. poſtea ex ipſa doctrina admiratione mouenĩ. Et ideo ꝯñter cum dicit [et mirabanĩ iudei.] Ponĩ ipſorum admiratio. Nec mirũ: qr hoc dicitĩ in pſ. Mirabilia teſtimonia tua. Uerba enim chrĩ ṽba ſunt ſapiẽ diuine. ¶ Rõ aũt admirationis ſubdiĩ cũ dicit [Quõ hic lrãs ſcit: cum nõ didicerit.] Sciebãt enim ieſum filiũ eẽ paupis mulieris: et putabaĩ filius fabri: qui de labore ſuo viuẽs nõ inſiſteret ſtudio lrãrum: ſed potius opi manuali ſm illud pſal. Paup ſum ego et in laborib⁹ a iuuẽtute mea. Et ideo cũ audiũt eũ docere et diſputare miranĩ dicẽtes. [Quõ hic lrãs ſcit etc.] Sĩle habeĩ Mat. 13. Uñ ſapiẽtia hec et virtutes: nõne hic eſt filius fabri etc?

¶ Reſpondit autem ieſus et dixit. Mea doctrina non eſt mea: ſed eius qui miſit me.

¶ Poſito loco et occaſionibus manifeſtãdi doctrine ſpũalis originẽ. Hic ꝯſequẽter ipſius doctrine originem manifeſtat. Et primo oſtendit originem ſpiritualis doctrine eſſe a deo. Secundo inuitat ad ſuſceptionem eius ibi [In nouiſſimo magne feſtiuitatis die etc.] Circa primum duo facit. Primo oſtendit originem doctrine ſm originem docẽtis ibi [Dicebãt ergo qdã etc.] Circa pmum duo

facit. Primo oñdit originē doctrine. 2° excludit ob iectionē ibi[Nōne moyſes rē.] Circa pmū duo fa cit. Primo oñdit originē doctrine. 2° pbat ibi[Si quis uoluerit rē.] Dicit ergo[Reſpondit eis ieſus ꝛ dixit.] quaſi dicat. Uos admiramini vnde habe am ſcientiam: ſed ego dico: ꝙ[mea doctrina non eſt mea.] Si dixiſſet doctrina quam ego dico nō eſt mea: nulla eēt queſtio. Sed qḋ dicit[mea nō eſt mea] videt̄ ꝯdictionē iplicare. ſed nō ſoluit: qꝛ hoc dicit eē hiꝰ multiplr. Uñ ſua doctrina aliquo mō pōt dici ſua: ꝛ aliq̄ mō nō ſua. ℂ Si eni itelligatur de chr̄o filio dei: ſic cū doctrina vniuſcuiuſq₃ nihil aliud ſit q̄₃ v̄bū eiꝰ. Filiꝰ aūt dei ſit v̄bū eiꝰ. ſeq̄tur ḡ ꝙ doctrina pr̄is ſit ipe filiꝰ. Idē aūt v̄bū eſt ſuie ip ſius per idētitatē ſubſtātie. Quid eni tuū eſt niſi tu ipe. Eſt aūt nō ſuū per originē: Quid eni nō tuū q̄₃ tu: ſi alicuiꝰ es qḋ es (ut Augꝰ dicit.) Hoc ḡ bre uiter videt̄ dixiſſe[mea doctrina non eſt mea] ac ſi diceret: Ego nō ſum a meipō. In quo hereſis ſa belliana ꝯfundit̄: qui dicē auſi ſūt ipſum eē filiū: q eſt pr̄. Uel[mea doctrina] quā ego ꝓnūcio uerbo creato[nō eſt mea: ſed eiꝰ qui miſit me pr̄is.] i. nō ē mihi a meipō ſed a pr̄e: qꝛ ēt cognitionē filiꝰ per ei nā gn̄ationē hēt a pr̄e. Mat. 11. Oīa tradita ſūt mi hi a pr̄e meo.

Filiꝰ p etnam gn̄ationē cog nitionē ēt hēt a patre.

ℂ Si v̄o itelligat̄ de chr̄o filio hoīs tūc dicit[mea doctrina] quā ego hēo ſm aīam cre atā ꝛ ꝓfero corpis ore[nō eſt mea.] i. nō eſt mihi a meipō: ſed a deo. Quia oē uerū a quocūq₃ dicat̄ a ſpū ſcō eſt. ſic ergo ſm Augᵐ ꝑ de tri. ſm aliqd ſuā dixit doctrinā: ꝛ ſm aliqd nō ſuā: ſm formā dei ſu am: ſm formā ſerui nō ſuā. Ex quo hēamꝰ exēplū ꝙ oēm cognitionē nr̄am cū gr̄a. i. in actiōe recog noſcamus a deo. 1. Cor. 4. Quid hēs qḋ nō accepiſti ſi aūt accepiſti rē. ℂ Conſequenter cum dicit.

Oē uerū a q̄cunq₃ dicat̄ a ſpū ſcō eſt.

ℂ Siquis uoluerit uoluntatem eius facere: cognoſcet de doctrina utrum ex deo ſit: an ego a meipſo loquar.

ℂ Probat ſuā doctrinā eē a deo. Et hoc dupliciter Primo ex iudicio recte ſentiētiū. 2° ex ſua intētione ibi[Qui a ſemetipſo loqtur.] ℂ Circa pmū ſciē dū eſt ꝙ iudicio illiꝰ ſtādū eſt. Utrū aliqs bn̄ opet̄ in aliq̄ arte: qui eſt expt̄ꝰ in arte illa: ſicut an aliqs bn̄ loquatur gallice: ſtādū eſt iudicio eiꝰ qui eſt ꝑitus in lingua gallica. Secūdū hoc ergo dicit dn̄s. Illiꝰ iudicio ſtādū eſt: an doctrina mea ſit a deo qui eſt expt̄ꝰ in rebꝰ diuinis. talis eni recte pōt de his iu dicare. 1. Cor. 2. Aīalis hō nō ꝑcipit ea que ſūt ſpi ritꝰ dei: ſpūalis aūt iudicat oīa. ꝛ iō dicit. Uos ali e nati eſtis a deo. ꝛ iō nō cognoſcitis de doctrīa utru₃ ex deo ſit.[Sed ſiqs uoluerit uolūtatē eius.] i. dei. [facē] iſte pōt[cognoſcē utrū doctrīa hec ſit a deo an ego a meipō loq̄r.] Ille quidē a ſeipſo loquit̄: qui falſum dicit. Quia ſic dr̄. j. 8. Cū loq̄r mēdaciū ex ꝓprijs loq̄r.

In illiꝰ iudi cio ſtādū ē an aliqs bn̄ opet̄ i aliq̄ arte: q i tali arte expꝰ eſt.

ℂ Uel aliter ſm Criſoᵐ. Uolūtas eni dei eſt pax charitas ꝛ humilitas nr̄a. vn̄ Mat. 5. dr̄. Bt̄i pacifici rē. Studiū aūt ꝯtētionis frequen ter ꝑuertit mētē hoīs: intātū ut uerū eſtimet falſu₃. Uñ depoſito ꝯtētionis ſpū rectꝰ habet̄ certitudo ueritatis. Iob 6. Rn̄dete obſecro abſq₃ ꝯtētiōe ꝛ loquētes id qḋ iuſtū eſt iudicate. Et iō dicit dn̄s. ſi qs vult recte de doctrina mea iudicare faciat uolū tatē eiꝰ. i. deponat irā iuidiā ꝛ odiū: qḋ ſine cauſa i me hēt: ꝛ nihil eſt qḋ ꝓhibeat eū cognoſcē[Utrū ex deo ſit: an ego a meipſo loq̄r.]

Expō Criſo.

ℂ Uel aliter ſm Augᵐ. uolūtas dei eſt ut faciamꝰ opa eiꝰ: ſicut uo lūtas patris familias eſt: ut operarij faciāt opꝰ eius. Opus aūt dei eſt ut credamꝰ in eū quē ipſe miſit. Supra. 6. Hoc eſt opus dei ut credatis in eū quē il le miſit. Iō dicit.[Siqs uoluerit facē uolūtatē eiꝰ] ſ. dei. i. credē in me: iſte[cognoſcet an doctrina mea ſit ex deo.] Iſa. 7. ſ₃ aliā lr̄am. Niſi credideritis nō itelligetis. ℂ Conſequenter cum dicit.

Expō Aug.

ℂ Qui a ſemetipſo loquitur: gloriam propri am querit. Qui autem querit gloriam eius qui miſit eum: hic uerax eſt: ꝛ iniuſtitia in illo non eſt.

ℂ Probat idē ex ſua intētione. Et ponit duplicē in tētionē per quā itelligit̄ duplex origo doctrine. Di cēdū eſt aūt aliqs loq a ſe: aliqs v̄o loq nō a ſe. Loq tur aūt nō a ſe quicūq₃ ſtudet loq v̄itatē. Oīs v̄ita tis cognitio ab alio eſt. Uel per modū quidē diſci plie ut a magr̄o. Uel p modū reuelatiōis ut a deo. Uel per iuētionē ut ab ipis rebꝰ. Quia (ut dr̄ Ro. ꝑ.) Inuiſibilia dei per ea que facta ſūt itellecta cō ſpiciunt̄. Sic ergo quocūq₃ iſtoꝝ modoꝝ cognitio aliq̄ habeat̄ nō eſt hoī a ſe. A ſe aūt loq̄tur: qui ea que dicit nec a rebꝰ: nec ex reuelatione: nec ex do ctrina humana accepit: ſed de corde ſuo. Hiere. 23. Uiſionē cordis ſui loquunt̄. Eze. 13. Ue ꝓphetis i ſipiētibꝰ qui uaticinant̄ de corde ſuo. Sic ergo cō fingere aliqd a ſeipſo eſt ꝓpter humanā gl'iam. q3 (ſicut Criſoꝰ dicit.) Qui aliquā ꝓpriā vult iſtrue re doctrinā ꝓpter ſe nihil aliud hic vult q̄₃ ut gl'i am acq̄rat. Et hoc eſt qḋ dn̄s dicit ꝓbās doctrinā ſuā a deo eē.[Qui a ſemetipſo loq̄tur.] de certa co gnitione v̄itatis que eſt ab alio: iſte[querit gl'ia₃ ꝓ priā.] ꝓpter quā ꝛ ꝑ ſupbiā hereſes ꝛ falſe opi niones itroducunt̄. Et hoc cōpetit antichr̄o. 2. The ſa. 2. Qui aduerſat̄ ꝛ extollit̄ ſup oē qḋ dicit̄ deus aut qḋ colit̄. Sed[qui querit gl'iam eiꝰ qui miſit il lū.] ſicut ego quero. j. 8. Ego gl'iam meā nō quero [hic uerax eſt rē.] Uerax ſum: qꝛ doctrina mea cō tinet ueritatē. iniuſtitia in me nō eſt: qꝛ alteriꝰ gl'ia₃ nō uſurpo. Et (ut dicit Augꝰ) Magnū nobis pre buit humilitatis exēplū: dū habitu iuētꝰ ut hō: q̄ rit gl'iam pr̄is nō ſuā. Qḋ tu hō facē debes: qn̄ ali quid boni facis. Gloriam tunc queris: quando ali qd mali facis: deo calūniā meditaris. Patet aūt ꝙ gl'iam ſuā nō querebat: qꝛ ſi nō fuiſſet aduerſatus ꝑncipibꝰ ſacerdotū nō fuiſſent eum pſecuti. Sic ḡ chr̄s ꝛ quicūq₃ gl'iam dei querit hoc qdē in itelle ctu cognitionē. Mat. 22. Magiſter ſcimꝰ qꝛ uerax es. Et iō dicit[hic uerax eſt.] In affectu aūt rectam intētionē. vn̄ dicit[Et iniuſtitia in illo nō eſt.] Iniu ſtitia eni eſt ꝙ hō uſurpet ſibi alienu₃. Gl'ia aūt eſt ꝓpa ſoliꝰ dei. Qui ergo ſibi querit gloriam iniu ſtus eſt. ℂ Conſequenter cum dicit.

Oīs ueritatꝭ cognitio ab a lio eſt.

Ille a ſe loq̄t q ea que dicit nec ex rebus nec ex reuela tiōe: nec ex hu mana doctri na accipit.

Iniuſtitia eſt ut hō vſurpet ſibi alienum.

ℂ Nonne moyſes dedit uobis legem. Et ne mo ex uobis facit legem. Quid me queritis interficere?

ℂ Excludit obiectionē. Poſſet eni aliqs dicē chr̄o: ꝙ iō doctrina ſua nō eēt a deo: qꝛ ſabbatū ſoluit: ſm illḋ. j. 9. Nō eſt hic hō a deo qui ſabbatū nō cu ſtodit. Et iō hoc itēdit excludē. Uñ circa hoc tria facit. Pmo excuſat ſe arguēdo ex pte accuſantiū. 2° oñdit coꝝ iniqua rn̄ſio ibi[Rn̄dit turba rē.] 3° ex cuſat ſe per rōnē ibi[Rn̄dit ieſus ꝛ dixit eis. vnum rē.] Dicit ḡ. Dato (ut uos dicitis) ꝙ doctrina mea nō ſit a deo: quia legem non ſeruo: ſabbatum ſolꝰ uens: tamen uos non habetis cauſam accuſandi

cum ſitis in ſili delicto. Uñ dicit [Nõne moyſes dedit uobis.] i. pplo veſtro [legẽ? & tñ [nemo ex uobis facit.] i. ſeruat legẽ. Act. 7. Accepiſtis legẽ in diſpoſitione angelo⁊ & nõ cuſtodiſtis eque. Uñ & petrus Act. 15. Hoc eſt onꝰ qḋ neq; uos &c. Si ergo uos nõ ſeruatis legẽ: q̃re ꝓpter trãſgreſſionẽ eius vultis me iterficere. Nõ enim ꝓpter hoc facitis: ſ; ꝓpter odiũ: aliogn ſi ꝓpter zelu legis faceretis ipſi uos ſeruaretis eã. Sap. 2. Circũueniamus iuſtũ qm̃ inutilis eſt nobis &c. Et ſequit: morte turpiſſima &c. ℂ Ul' dicẽdũ ꝙ nõ ſeruatis legẽ quã moyſes dedit uobis. & hoc pʒ in eo ꝙ me vultis interficere: qḋ eſt ꝯtra legẽ. Exo. 20. Nõ occides. ℂ Uel aliter ſm Augm. Nõ facitis legẽ: q: in lege ipſe cõtradicor. i. Si crederetis moyſi crederetis forſitan & mihi. De me enim ille ſcripſit. Sed uos vultis me interficẽ. ℂ Cõſequẽter ponit iniq̃ rñſio turbe cũ dicit

Alia expõ.

Expõ Aug.

ℂ **Reſpondit turba & dixit. Demonium habes. Quis te querit interficere?**

ℂ Uere aũt turba rñdet nõ ptinẽtia ad ordinẽ: ſʒ ad ptinaciã (ut Augꝰ dicit.) Uñ enim dicũt demoniũ hẽre qui demones expellit. Mat. 12. ℂ Et iõ conſequenter cum dicit.

ℂ **Reſpondit ieſus & dixit eis. Unum opus feci & omnes miramini.**

ℂ Dñs in ſua ṽitate tranqllus ꝯfutat eos excuſãs ſe per rõnẽ. Et p̃ cõmemorat eis factũ ꝓpter qḋ turbant. Scḋo oſtẽdit eos nõ debere turbari ibi [Propterea moyſes &c.] Tertio iducit eos ad iuſtũ iudiciũ ibi [Nolite iudicare ſm faciẽ &c. Rñdit ergo ieſus & dixit eis vnũ &c.] Nõ reddit cõuitio cõuitiũ: nec repulit. Quia. 2. Pe. 2. Cũ malediceret nõ maledicebat: ſed potꝰ eius opus cõmemorat de curatione paliticia: de quo oẽs admirabantur: nõ admiratione deuotionis: ſm illud Jſa 60. Uidebis. & afflues & mirabit & dilatabit cor tuũ: ſed admiratione turbationis ſm illud Sap. 5. Uidentes turbabunt timore horribili & mirabunt &c. Si ergo ꝓpter vnũ opus miramini. i. cũ turbatione turbamini: qd faceretis ſi oĩa opa mea videretis. Nã (ut dicit Augꝰ.) ipſius opa erãt que in mũdo videbãt oẽs: etiã infirmi per cũ ſanant. Pſ. Miſit ṽbũ ſuum & ſanauit eos. Sap. 16. Nec herba nec malagma &c. Jdeo ergo turbamini: q: vnum tm̃ opus videtis & nõ oĩa. ℂ Conſequẽter cum dicit

ℂ **Propterea moyſes dedit uobis circunciſionem: non q: ex moyſe eſt: ſed ex patribus Et in ſabbato circũciditis hominẽ. Si circũciſionẽ accipit homo in ſabbato ut non ſoluatur lex moyſi: mihi indignamini q: totum hominem ſanum feci in ſabbato.**

ℂ Cõuincit eos de iniuſta turbatione. Et p̃mo ponit mãdatũ eis datũ a moyſe. Scḋo opus eorum Et tertio arguit ex utroq;. Mãdatũ aũt moyſi eſt de circũciſione. Et iõ dicit [Propterea.] i. ad ſignificandũ mea opa. [moyſes dedit uobis circũciſionem.] Nã circũciſio in ſignũ data eſt ut habet Geneſ. 17. Erit uobis in ſignũ federis inter me & uos. Significabat eni chrĩm: & iõ ſignãter data eſt i mẽbro gñationis: q: ex abraã ſm carnẽ deſcenſurus erat chrĩs qui ſpũalẽ circũciſionẽ. i. mẽtis & corporis facit. Uel iõ in ipſo mẽbro fiebat: q: data eſt cõtra pctm̃ originale. Qḋ aũt moyſes dederit circũciſionẽ expſſe nõ habet niſi Exo. 12. Oĩs ſeruus emptitius circũcidet. Et lʒ moyſes dederit circũciſionem nõ tñ eã inſtituẽs: q: nõ ipſe p̃mus accepit circũciſionis mandatũ: ſed abraã: ut habet Geñ. 17. Factũ aũt iudeo⁊ eſt q: in ſabbato circũcidebant. Et hoc eſt qḋ dicit [& in ſabbato circũciditis &c.] Et hoc iõ: q: abrae mandatũ eſt ut octauo die circũcideret puer. Geñ. 21. Circũcidit eũ die octauo ſicut p̃cepat ei deus. A moyſe aũt p̃ceptũ erat eis ꝙ nihil opis facerẽt in die ſabbati. Cõtingebat autẽ aliqñ ꝙ octauꝰ dies neceſſitatis ueniret i die ſabbati: & ſic circũcidẽtes puerũ ipo die mãdatũ moyſi ſoluebãt ꝓpter mãdatũ patrum. Et iõ ex his arguit dñs cũ dicit [Si circũciſionẽ &c.] ℂ Ubi notãdũ eſt ꝙ hoc argm̃ efficaciã hẽt ex tribꝰ ꝯſiderationibꝰ: qrũ due ſunt expſſe: ſed tertia ſubĩntelligitur. Uidemus eni p̃mo ꝙ q̃uis mãdatum abrae p̃us fuerit: tñ mãdatũ moyſi de obſeruatione ſabbati nõ p̃iudicabat p̃ori. ſ. mãdato de circũciſiõe. Gal. 3. Dico aũt teſtm̃ cõfirmatũ a deo: que poſt q̃dringẽtos & triginta annos facta eſt lex nõ irritũ facit. Et iõ ex hoc arguit. Quia lʒ in humanis legibus poſteriora p̃iudicẽt p̃oribꝰ: tñ in diuinis p̃ora ſunt maioris auc̃tis. Et iõ p̃cepto facto abrae de circũciſione nõ p̃iudicat p̃ceptũ moyſi de obſuatione ſabbati. Multo ergo minus p̃iudicat mihi qui facio qḋ diſpoſitũ eſt a deo añ mũdi cõſtitutionẽ de ſalute hominum in ſabbato figurata. ℂ Alia ꝯſideratio eſt q: iudei mãdatũ hẽbant ut nõ oparent in ſabbato: & tñ iudei opabant ea q̃ ad ſalutẽ pticularẽ erãt. Dicit ergo. Si uos qbus mãdatũ eſt ut nihil opemini in ſabbato: circũciſionem accipitis ipſo die que eſt quedã pticularis ſalus. Uñ & in mẽbro pticulari fiebat: & hoc facitis: ut nõ ſoluat lex moyſi. Ex quo patet ea que ad ſalutẽ ptinet in ſabbato p̃mittẽda nõ eẽ. Ergo multo magis debet hõ facẽ ipſo die ea que ſũt ad vniuerſalẽ ſalutẽ. Nõ ergo debetis mihi idignari: qa totũ hoiem ſanũ feci in ſabbato. ℂ Tertia ꝯſideratio eſt. q: utrũq; mãdatũ fuit figura. Nã oĩa in figura ꝯtingebãt illis. Si ergo figura. ſ. mãdatuʒ de obſeruatione ſabbati nõ p̃iudicat figure. ſ. mãdato circũciſionis: multo minus p̃iudicat ṽitati. Naʒ circũciſio ipm̃ dñm figurabat: ut dicit Augꝰ. Jo. aũt dicit [totũ hoiem.] q: cũ dei pfecta ſint opera: curatus eſt ut ſanus eẽt in corpe: & credidit ut ſanus eẽt in aĩa. ℂ Conſequenter cum dicit.

Circũciſio ſignificabat xm̃ & iõ data ẽ in mẽbro gñatõis

Circũciſio data ẽ in mẽbro gñatõis: q: data eſt ꝯtra peccatũ originale.

ℂ **Nolite iudicare ſcḋm faciem: ſed iuſtuʒ iudicium iudicate.**

ℂ Reducit eos ad iuſtũ examẽ ſui: ut. ſ. nõ ſm faciẽ iudicẽt: ſed iuſtũ iudiciũ. Dicit aũt qs iudicare ſm faciẽ dupľr. Nam iudex iudicat ſm allegata. 1. Regũ. 16. Hoĩes videt ea que appent. Sed in hoc poteſt eẽ deceptio. & ideo dicit [Nolite iudicare ſm faciẽ.] i. ſm illud qḋ ſtatim appet: ſed diligẽter inquire. Job 29. Cam quã neſciebã diligẽter inueſtigabam. Jſa. 11. Nõ ſm viſionẽ oculo⁊ iudicabat. Ul' aliter [Nolite iudicare ſm faciẽ.] i. nolite accipe perſonã in iudicio. Hoc enim eſt ꝓhibitũ oĩbus iudicãtibus. Leuit. 19. Nõ accipies pſonã paupis i iudicio. Mal. 2. Faciẽ accipitis in iudicio. Accipe aũt pſonã in iudicio eſt pt̃mittere iuſtũ iudiciũ ꝓpter amorẽ: ſeu reuerẽtiã: ſeu timorẽ: aut ꝯditionẽ pſone que nõ ferunt ad cãʒ. Dicit ergo [Nolite iudicare.] q. d. ꝙ moyſes apud uos hẽt maiorẽ gliam q̃ʒ ego ex pſonarũ dignitate feratis ſñiam: ſed a rerũ nã ea que ego facio maiora ſunt q̃ʒ ea que

Judiciũ ſʒ faciẽ dupľr fit.

fecit Moyſes. ¶ Sed notādū ſm Auguſtinū: q̄ ille nō iudicat partialr qui equalr diligit. Nō enim cū hoīes diuiſo modo pro ſuis ḡdib⁹ honoram⁹ timendū eſt ne pſonā accipiamus.

LE. III.

Dicebāt ergo quidam ex hieroſolymis. nōne hic eſt quē querūt interficere.

Poſtquā egit de origie doctrine: ɔñter agit de origine docētis. Et p̄ ch̄s oñdit ſuū principiū a quo ꝓcedit. 2° ſuū finē ad quē uadit ibi[Adhuc modicū ꝛc̄.] Circa p̄m̄ tria fac. Pr̄o ꝓpoīt dubitatio turbarū de origine. 2° ponit doctrina ipſi us origis ibi[Clamabat ḡ ꝛc̄.] Tertio ponit effect⁹ doctrīe ibi[Querebāt ḡ eū ꝛc̄.] Circa p̄mū tria facit. Primo ponit admiratio turbe. 2° eoꝝ ſuſpitio ibi[Nū quid.] 3° iducit eoꝝ obiectio contra ea que ſuſpicant ibi[Sed ſcim⁹ ꝛc̄.] Admiratio autē turbarū cōſurgit ex duob⁹. Pr̄o ex iniquo ꝓpoſito p̄ncipū. 2° ex publica doctrina ch̄ri ibi[Ecce palā ꝛc̄.] Dictū eſt aūt ſupra q̄ ch̄s ut oñderet infirmitatē humane nature latēter aſcēdit ad diē feſtū: ſed ut oñderet ſue diuinitatis pſonā publice docet in tēplo ꝛ a pſequētib⁹ teneri non pōt. Et ſic ut ait Aug⁹. Apparet poteſtas que putabat timiditas. Et iō dicebāt qdā ex hieroſolymis q̄ſi admirātes. Nā ipſi ſciebāt quā ſentētia q̄rebāt a pricipibus utpote ei⁹ familiares ꝛ hieroſolymis exñtes. Uñ Criſo⁹ dicit. Oīb⁹ miſerabiliores erāt: qui diuinitatis ſignū uidētes maximū oīno iudicio corruptoꝝ p̄ncipū p̄termittētes ch̄m min⁹ reuerebātur ſm illud Eccle. 7. Qualis rector ciuitatis talis ꝛc̄. Sed tñ mirabātur quā potētia nō tenebat. Uñ ꝛ dicebāt[Nōne hic eſt quē iudei q̄rūt.] i. p̄ncipes ſm illud ſupra. 5. Propt̄ea pſequebātur eū iudei. i. p̄ricipes ꝛc̄. Dan. 13. Egreſſa eſt iniq̄tas a ſeniorib⁹ ꝓplī ꝛc̄. Apparet aūt per hoc v̄itas ſmonū ch̄ri ꝛ falſitas principū. Supra eñi cū dñs diceret eis. Quid me q̄ritis iterficere? Negauerūt dicētes. Demoniū hēs. Quis te q̄rit iterficere? Sed ecce qd̄ p̄ricipes negabāt iſti ɔfitent eū dicūt[Quē iudei q̄rūt interficere.] Sic ḡ admirant ex iniquo ꝓpoſito p̄ricipū. ¶ Silr etiā ex publica doctrina ch̄ri. Unde dicūt.

¶ Ecce palā loquitur: ꝛ nihil ei dicunt.

¶ Docēs. ſ. chriſtus: q̄ eſt indiciū ſecure ueritatis j. 18. Ego palam locutus ſum. Et tamē[nihil ei dicūt] quaſi repreſſi v̄tute diuina. Hec eſt eniz ꝓpria dei virtus q̄ malorum corda ab impetu ſue malitie reprimit. Prou. 16. Cum placuerint dño vie hoīs inimicos ei⁹ quoq̄ cōuertet ad pacē. Et alibi[Cor regū in manu dei ꝛc̄. ¶ Suſpitio eoꝝ ponit cum dicit.

Propriuz dei virtutis eſt q̄ maloꝝ corda ab ipetu ſue malitie repri mit.

¶ Nūquid uere cognouerunt principes: q̄a hic eſt chriſtus.

¶ Quaſi dicat. Ante querebant eū interficere: modo inuenerūt: ꝛ tamen nihil ei dicūt nō tamē mutati a ꝓpria ſentētia. Quia (ut dicitur. 1. Cor. 3.) Si eñi cognouiſſent ꝛc̄. Sz repſſi a v̄tute diuina. ¶ Obiectio aūt eoꝝ ɔ̄ ſuſpitionē ſubdit.

¶ Sed hunc ſcimus vnde ſit: chriſt⁹ aūt cuz uenerit nemo ſcit vnde ſit.

¶ Quaſi hoc modo arguētes. Ch̄s debet hēre occultā originē. Sed iſte hēt originē manifeſtam. Ergo nō eſt ch̄s. In quo apparet eoruz amētia Quia ſuppoſito q̄ qdā et p̄ricipes crederēt chriſto: nō tñ eoꝝ ſn̄iaz ſequūtur: ſed aliā corruptam pferūt. Exc. Iſta ē hierim in medio. Sciebāt eniz ch̄m eē ex Maria ſm originē: ſed tñ ei⁹ modum igrabāt. Mat. 13. Nōne pr̄ ei⁹ ē Joſeph ꝛc̄. ¶ Sz cū dicat Michee. 5. Ex te exiet dux ꝛc̄. Quare dicūt[Ch̄s cū uenerit nemo ſit vñ ſit.] ¶ Rñſio dicēdū q̄ h̄ hñt ex v̄bo Iſa. 53. Gñationē ei⁹ qs enarrabit? Sic ḡ ꝛ ex ꝓphetis hñt: ut ſciant vñ ſit ſm humanā originē. Et ex eis hñt q̄ neſciāt ſm diuinā gñationē. ¶ Cōſequēter eū dicit.

Dubitatio.

Rñſio.

¶ Clamabat ergo ieſus in tēplo docēs ꝛ dicens. Et me ſcitis: ꝛ vnde ſim ſcitis.

¶ Manifeſtat ſuaz originē. Et p̄ oñdit ſm qd ſua origo ſit nota: ꝛ ſm qd ſit igt̄a. Scd̄o docet quomodo ad ei⁹ notitiam poſſum⁹ pueniré ibi[Ego ſcio eū ꝛc̄.] Circa primū duo facit. Pr̄o oñdit qd de origie ei⁹ ſciebāt. 2° qd circa ipſuz igrabāt ibi [Et a meipſo ꝛc̄.] Nouerāt aūt de ieſu originē ſuam. Et ideo dicit[cla. ieſus.] Clamor āt ex magnitudīe affect⁹ ꝓcedit. Et ideo qñq̄ iportat turbulētiā ai interi⁹ cōcitati. Et hoc nō competit ch̄o de quo ſcriptū eſt Iſa. 42. Non clamabit: nec accipiet perſonā: nec audiet uox ei⁹ foris. Eccle. 9. Uerba ſapiētū audiūtur ꝛc̄. Qñq̄ iportat magnitudinē deuotiōis ſm illud p̄s. Ad dñz cū tribularer clamaui. Qñq̄ v̄o eū hoc magnitudinē dicēdoꝝ ſm illud Iſa 6. Seraphin clamabāt alt̄ ad alterū ꝛc̄. Prou. 8. Nūquid nō ſapiētia foris clamitat ꝛc̄. Et ſic p̄dicatores clamare monētur Iſa. 58. Clama ne ceſſes q̄ſi tu. exal. uo. tu. Et ſic clamabat hic dñs [docēs in tēplo ꝛ dicens.] B. ſ. [me ſcitis.] i. ſz faciē noſcitis[Et vñ ſim ſcitis] ſ. corporalr̄. Bar. 3. Poſt hoc in terris viſus eſt. Sciebāt eniz q̄ ex Maria nat⁹ erat in bethleē: ꝛ nutritus in naçareth: ſed neſciebāt virgīs partū: ꝛ q̄ per ſpūm ſcūm cōcept⁹ eēt (ut dicit Aug⁹.) Excepto virgīs partu totū nouerāt in ieſu qd ad hoīeꝫ ptinet. ¶ Neſciebāt aūt de ipſo originē occultā. Uñ dicit.

Clamor ex magnitudi ne affect⁹ procedit.

¶ Et a meipſo nō ueni: ſed eſt uerus qui miſit me quē uos neſcitis.

¶ Et primo iſinuat ſuā originē. 2° oñdit eā eis eſſe occultā. Origo aūt ſua eſt a pr̄e ab eterno. Uñ dic̄ [A meipſo non ueni.] q. d. Añ fui ſm diuinitatē q̄ȝ in mūdo uenirē per humanitatē. j. 8. Anteq̄ȝ Abraam fieret ego ſum. Alias nō cōueniret ei uenire: niſi añ fuiſſet: ꝛ tñ hoc ipſuz q̄ ueni nō ueni a meipſo: q̄a fili⁹ non eſt a ſe ſed a pr̄e. j. 16. Exiui a pr̄e ꝛ ueni in mūdū. Prenūciata aūt fuit ei⁹ origo a pr̄e qui eū ꝓmiſit mittere. Exo. 4. Obſecro dñe: mitte quē miſſurus es. Iſa. 19. Mittā eis ſaluatorē ꝛc̄. Et ideo dicit[Sed eſt uerus qui miſit me.] q. d. nō aliunde ueni: ſed ab eo qui ꝓmiſit: ꝛ ꝓmiſſū adimpleuit. Quia[uerus eſt.] Ro. 3. Eſt aūt de⁹ uerax. Et iō docet me v̄itatē log: q̄a a uero miſſus ſum. Eſt autē eis occulta: quia neſciūt eū qui miſit. Uñ dicit [Quē uos neſcitis.] Sed cū oīs hō lȝ in carne natus ſit a deo videt q̄ poſſit dicere. Ego ſuz a deo ꝛ per ɔñs. Me ſcitis vñ ſim. ¶ Rñſio dicēdū ſm Hyl. q̄ fili⁹ alr̄ eſt a deo q̄ȝ alij hoīes: quia ſic eſt a deo q̄ etiā eſt deus. Uñ de⁹ eſt p̄ricipiū ei⁹ cōſubſtantiale. Alia v̄o ſic ſunt a deo: q̄ tñ ſunt ex nihilo. Sic ḡ fili⁹ vñ ſit ignorat. q̄a nā ex qua eſt neſcitur. Sed hoīes vñ ſint nō ignorat: q̄a ſic ignorari nō pōt q̄cq̄d ſubſiſtit ex nihilo. ¶ Cōſequēter

Dubitatio.

ſ⁹ Hyl.

Filius ſic eſt a deo q̄ ē et ipſe deus.

cum dicit.

¶ Ego ſcio eū: τ ſi dixero quia neſcio eū: ero ſimilis vobis mendax. Sed ſcio eum: quia ab ipſo ſum: τ ipſe me miſit.

¶ Docet quomō puenīri poſſit ad notitiā ei⁹ a quo ē. Ab illo enī oportet nos addiſcē aliqd qui ſcit illud: ſolus aūt filius nouit patrē: τ ideo dicit. Si vultis notitiā ei⁹ qui miſit me hēe oportet ꝙ habeatis a me qa ego ſolus [ſcio eū.] Et ideo primo oñdit ſuā ſciētiā. 2° ſcie ſue perfectionē. 3° ſcie ſue rōnē. Suā ſciaꝫ oñdit cū dic [Ego ſcio eū τc̄.] Verū eſt aūt ꝙ oēs hoies vidēt eū: ut dr̄ Job. 36. Sed tñ diuerſimode: Quia hoies in vita iſta vidēt eū p creaturas. Ro. 1. Inuiſibilia dei per ea que facta ſunt. τ ideo dr̄ pᵉ Cor. 10. Videm⁹ nūc per ſpeculum in enigmate. Angeli vō τ beati in patria vident eū imediate per eſſentiā. Mat. 18. Angeli eorū in celis ſemp vidēt faciē τc̄. 1. Jo. 3. Videbim⁹ euꝫ ſicuti eſt. Sed filius dei videt eū excellēti⁹ oib⁹ ſ. viſiōe cōprehenſiōis. ſupra. 1. Deū nemo vidit vnqꝫ ſ. comprehendēdo. Unigenitus τc̄. Mat. 11. Neqꝫ patrē qs nouit niſi fili⁹ τc. de hac viſiōe loqtur hic dicēs [Ego ſcio eū.] ſ. notitia cōprehēſiōis. Perfectionem vō ſcie ſue oñdit dicēs [Si dixero qa neſcio eū: ero ſilis τc̄.] Quod qdē itroducit ppter duo Nā creature intellectuales ſciūt eū: ſed lōge τ impfecte: qa vnuſqſqꝫ intuet pcul (ut dr̄ Job. 36.) Ueritas enī diuina excedit oēm cognitionē noſtrā. 1. Jo. 3. De⁹ maior eſt corde ueſtro. Quicūqꝫ g deuꝫ cogſcit pōt abſqꝫ mēdacio dicere. Nō cognoſco eū: qa nō cogſcit eū quātū cognoſcibilis eſt. fili⁹ aūt deū patrē perfectiſſime cognoſcit: ſicut perfectiſſime ipſe ſe nouit. Vñ nō pōt dicē [Neſcio eū.] Itē qa cognitio dei τ matrie que eſt per grāz pōt pdi. ſm illud ps. Obliti ſūt qui redemit eos. Vñ poſſunt dicere [Neſcio eū.] quādiu eſt in vita iſta: Quia nemo ſcit utrū odio uel amore dign⁹ ſit. Filius aūt inamiſſibilē notitiā hēt de p̄re. Vñ nō poteſt dicere [Neſcio eū.] In hoc aūt qd dicit [ero ſimilis uobis τc̄.] Debet accipi ſimilitudo per contrariū. Nō enī eēnt mēdaces: ſi dicerent ſe neſcire deū: ſed potius ſi dicerent ſe deū cognoſcere cum eū ignorent. Si aūt chrūs diceret ſe eū nō noſſe cū noſcat eſſet mendax. Eſt ergo ſenſus uerbi [Si dixero quia neſcio eū] cū ſciā eū. [ero ſimilis uobis mēdax] qui dicitis uos cognoſcere eū: cū tamen ipſum ignoretis. ¶ Sed nūquid nō poterat chriſtus dicere neſcio eū? Videt ꝙ ſic: qa poterat mouere labia τ pferre uerba hi⁹: ergo pōt eē mēdax ¶ Sed dicēdū ꝙ chrūs hi⁹ vba ptulit: τ tñ nō fuit mēdax: qd itelligendū eſt ſic [Si dixero neſcio eū.] cū aſſertiōe ita ſ. ꝙ corde credā qd pfero ore. Aſſerere aūt falſū pro uero ex duplici defectu cōtingit. ſ. ex defectu cognitiōis in intellectu: Et hic defect⁹ nō poterat eē in chrō: cū ſit dei ſapiētia (ut dr̄ 1. Cor. p.) Itē ex defectu recte uolūtatis in affectu: Qui ſilr in chrō eē nō poterat: cū ſit dei virt⁹ (ut ibidē dr̄.) Vñ nō poterat dicere aſſerēdo [Neſcio eū.] nec tñ cōditionalis eſt falſa qūuis anteceдēs ſit ipoſſibile τ ꝯñs. ¶ Rō aūt ſingularis τ perfecte ſcie chrī ponit cū dicit. [Sed ego ſcio euꝫ qa τc̄.] Ois enī cognitio eſt per aliquā ſimilitudinē: cū nihil cogſcat: niſi put ſilitudo cogniti eſt in cognoſcēte. Oē aūt qd pcedit ab aliquo hēt eius ſilitudinē a quo pcedit. Vñ oēs uere cognoſcentes ſm diuerſuꝫ gradū pceſſionis earū a deo hñt diuerſimode ei⁹ cognitionē. Aia autē rōnalis dei cognitionē hēt ſm ꝙ ſimilitudinez ei⁹ participat in perfectiori quodā modo ab alijs creaturis itellectualib⁹. Angelus qa expreſſiorē dei ſilitudinez hēt: cū ſit ſignaculū ſilitudis maniſeſtius deū cognoſcit. Filius aūt perfectiſſimā p̄ris ſilitudinē habet: cū ſit eiuſdē eſſentie, τ virtutis cū ipſo: Et ideo pfectiſſime cognoſcit (ut dictū eſt.) Et ideo dicit. [Sed ego ſcio eū] quātū cognoſcibilis eſt. Et huius rō eſt [qa ab ipſo ſum] qſi hñs eādē nature eſſentiam cū ipſo naturalitate: vñ ſicut ipſe pfecte ſe nouit per eēntiā ſuā: ita τ per eandē eēntia [ego ſcio eū] perfecte. Sed ne hoc referat ad miſſionez q̄ uenit in mūdū ꝯtiuo ſubicit [Et ipſe me miſit] Ut ſit qd dicit. Ab ipſo ſum: referat ad eternā generationē per quā eſt cōſubſtātialis p̄ri. Ex quo habet pprietas cognitiōis de pprietate gñatiōis. Per hoc vō qd dicit [Ipſe me miſit.] Iſinuat p̄rēz actorē incarnatiōis. Galat. 4. Miſit de⁹ filiū τc. Sicut aūt per hoc ꝙ fili⁹ eſt a p̄re perfectiorē patris cognitionē hēt: ita etiā per h ꝙ aia chriſti ſingulariter eſt vnita uerbo: habet ſingularem τ excellentiorē pre alijs creaturis cognitionē dei: lꝫ eum nō comprehendat. ¶ Conſequēter eū dicit.

¶ Querebāt ergo eū apprehendere τ nemo miſit in illū man⁹: qr nōdū uenerat hora ei⁹.

¶ Agitur de effectu doctrine. Et primo quantum ad turbas. 2° quātū ad phariſeos ibi [Audierunt phariſei τc̄.] ¶ Circa pmū duo facit. Primo ponit effectū doctrine in turbis maliuolis. Secudo in turbis deuotis ibi [De turba autē.] Circa pm̄ ū tria facit. Primo īnuit turbarū iniquuꝫ ppoſituꝫ. 2° ppoſiti implēdi impedimētū. Et tertio impedimēti rōnē. Iniqtas aut ppoſiti maniſeſtat cū dicit [Querebāt ergo eū apprehendere.] Quia enī dixerat dñs que uos neſcitis. Irati ſunt iudei qſi ſimularēt eū ſcire: τ ideo iniqua pponebāt. ſ. eū apprehendere ad crucifigēdū τ occidēduꝫ ſm illud ps. Perſeqmini τ cōprehēdite eū. Sunt tñ aliqui qui chrm̄ in ſe hñtes querūt tñ pie apprehendere. Cant. 8. Aſcēdā in palmā τ apprehēdā fructus ei⁹. Vñ τ Apl's dicebat Phil. 3. Sequor ſi cōprehendā τc̄. Impedimētū ppoſiti ponit cum dicit. [Nemo miſit in illū manus.] Viſibiliter enī eorū furor refrenatus eſt τ repreſſus. Per qd pꝫ ꝙ uolūtas nocēdi eſt vnicuiqꝫ a ſe: ſed nocēdi poteſtas a deo. Quod patet Job. 1. τ 2. Ubi ſathan nō potuit Job affligere niſi quātū permiſſum eſt ſibi a deo. Rō aūt impedimēti aſſignat [Quia nōdū uenerat hora ei⁹.] Vñ ſciēduꝫ eſt ꝙ ſm illud Ecc̄. 8. Dei negatio tēpus eſt τ oportunitas. Tēpus aūt vniuſcuiuſqꝫ rei ex ſua cā determinat: Quia ergo corporaliū effectuū cā ſunt corpa celeſtia. Ideo in his que corporalr̄ aguntur hora determiat ex corporib⁹ celeſtib⁹. Aia vō cū ſm intellectū τ rōnem nullis corporib⁹ celeſtib⁹ ſubiaceat: cū quātū ad hoc tpales cās trāſcēdat: nō habet horas determinatas ex corpib⁹ celeſtib⁹: ſed ex cā eius. ſ. deo: qui diſpēſat qd quo tpe ſit faciendū. Ecc̄. 33. Quare dies diē ſupat: τ iterū lux lucē τ annus annuꝫ: τ ſol ſolē. A dñi ſciētia ſeparata ſunt τc̄. Multo ergo min⁹ in chrō determinat hora ab ipſis corporibus. Sic ergo intelligenda eſt hora eius nō ex neceſſitate fatali: ſed a tota trinitate pfinita. Nā

Hoies in vita exiſtēs vident deū per creaturas.

Angeli τ beati in patria vidēt deū immediate p eſſentiam.

Filius dei videt deū excellentius oibus ſ. viſiōe comprehenſiōis.

Dubitatio.

Rñſio.

Aſſerere uerū pro falſo ex duplici defectu cōtingit ex defectu cognitiōis in intellectu: τ ex defectu recte uolūtatis in affectu.

Aia chriſti ſingulariter eſt unita uerbo vnde: τ excellētiorē hēt cognitionem pre alijs non tamē deum comprehendit.

Voluntas nocendi eſt vnicuiqꝫ a ſe: ſed poteſtas nocendi ſoluꝫ a deo eſt.

Corpora celeſtia ſunt cā corporalium effectuum.

Aia ſm intellectū τ rōnem nullis corporib⁹ celeſtib⁹ ſubiacet: τ eſt cauſas tpales trāſcēdat nō determinatur horis tpalib⁹ ſed oia, ei⁹ effectuꝫ cauſa dicit eē deum. Vñ dr̄ nōdū uenit hora ei⁹

N̄ ē intelligēda hora fatalis: nec celeſtis: ſʒ hōa a tota trī nitate pſinita.

ut dicit Aug⁹. hoc nec de te credendū eſt: quanto
magis de illo per quē factus es? Si tua hora uo-
lūtas illius eſt. ſ. dei: hora illius que eſt niſi uolūtas
ſua. Nō ergo horā dixit qua cogeret̃ mori: ſʒ qua
dignaret̃ occidi. Supra. 2. Nōdum uenit hora eius
ut trāſeat ꝛc̄. ¶ Conſequēter cum dicit.

¶ De turba autem multi crediderunt in euʒ
ꝛ dicebant. Chriſtus cum uenerit nunquid
plura ſigna faciet q̃ʒ que hic facit?

¶ Ponit effectū doctrine in turbis deuotis. Et pri
mo ponit eoꝝ fides. [qꝛ multi de turba crediderūt
in eum.] Nō dicit de pncipibus. Quia quāto ma-
iores erāt: tāto magis erāt elōgati. Et ideo in eis
ſapiētia locū non hēbat. Quia (ut dicit̃ Prouerb.
16.) Ubi humilitas ibi ſapiētia. Turba aūt qꝛ ſuaʒ
egritudinē cito vidit: dn̄i medicinā ſine dilatione
cognouit. Mat. 11. Abſcōdiſti hec a ſapiētib⁹ ꝛ pru
dētibus ꝛc̄. Et ꝑpter hoc in principio humiles ꝛ
paupes cōuerſi ſunt ad chr̄m. 1. Coꝛ. 1. Ignobilia
ꝛ ꝯteptibilia mūdi elegit de⁹ ꝛc̄. Scḋo ponit mo-
tiuū ad fidē cum dicit [Chriſtus cum uenerit nun
q̄d ꝛc̄.] (Prophetatū enim erat ꝙ chr̄s in aduen
tu ſuo miracula multa eēt facturus.) Iſa. 35. De⁹
ip ſe ueniet ꝛ ſaluabit nos: tūc apient̃ oculi cecorū
ꝛ aures ꝛc̄. Et ideo vidētes miracula que chriſtus
faciebat inducebant̃ ad fidē eius: ſed tn̄ fides coꝝ
infirma erat: qꝛ nō a doctrina ſed a ſignis mouen
tur ad credēdū ei: cum tn̄ ipſi qui fideles iam erāt
e per legē inſtructi magis ad doctrinā moueri de-
buiſſent. Nam (ut dicit̃ 1. Coꝛ. 14.) Signa data ſūt
infidelib⁹ ꝛc̄. ¶ Scḋo qꝛ adhuc videnī aliū chri-
ſtum expectare. Uñ dicit [Chr̄s cum uenerit: nū-
quid ꝛc̄.] Uñ patet ꝙ nō credebāt in chr̄m ſicut i
deū: ſed ſicut in aliquē iuſtū virū ſeu ꝓphetā. Uel
ſm̄ Aug^m ſillogiçāt. [Chriſtus cū uenerit ꝛc̄.] q̄ſi
dicat. Chr̄s ꝓmittit̃ uēturus: ſed ipſe nō plura ſi-
gna faciet q̃ʒ hic facit. Ergo uel ipſe eſt chriſtus: ul'
erūt plures chr̄i. ¶ Cōſ̄ter cum dicit.

¶ Audierunt phariſei turbam murmurantē
de illo hec: ꝛ miſerunt principes ꝛ phariſei
miniſtros ut apprehenderent ieſum.

¶ Ponit̃ effectus in phariſeis. Et (ut Criſoſtomus
dicit) Chr̄s multa dixit: ꝛ tn̄ nō ſunt moti ꝯtra eū.
Qñ aūt vidēt turbā ei acqeſcere ſtatim concitant̃
ꝯtra eum: ꝛ inſaniētes eū occidere cupiebāt. Ex q̄
patet ꝙ ſabbati ſolutio nō erat uera cā odij eorū:
ſed hoc eos maxime mordebat: ꝙ turbe chriſtuʒ
glificabāt. Et hoc patet. j. 12. Uidetis ꝙ nihil ꝓfici
mus. Ecce totus mūdus poſt euʒ uadit. Quia v̊o
ipſi chr̄m cape nō audebāt timētes piculoꝝ: mini-
ſtros mittūt: tanq̃ʒ periculis expoſitos.

Solo ſabbati nō erat totaľ cā odij i chr̄m

LEC. IIII

I(E)xiit ergo eis ieſus. Adhuc mo-
dicum tempus uobiſcum ſum.

Poſtquā poſuit dn̄s origi
nis ſue principiuʒ
hic ꝯñter inſinuat ſuū terminū quo. ſ. iturus eſt ꝑ
mortē. Et ꝑmo inſinuat̃ terminus vie chr̄i. 2⁰ poni
tur admiratio turbarū de ſermonib⁹ eius ibi [Di-
xerūt ergo iudei ad ſemetipſos ꝛc̄.] Circa primuʒ
tria facit. Primo īſinuat ſue vie terminū. Scḋo ꝓ-
nūciat futurū turbarū deſideriū ibi [Queretis me
ꝛc̄.] Tertio ſubdit coꝝ defectū ibi [Et ubi ſuʒ ego
ꝛc̄.] Circa primū duo facit. Primo ꝓnūciauit mor
tis ſue dilationē. Scḋo inuit quo itur⁹ eſt ꝑ mor-
tē ibi [Et uado ad patrē ꝛc̄.] Et ſic in ꝑmo oſtēdit
ſuā ꝑtātē. In ſcḋo patiēdi uolūtatē. ¶ Ptātem q̄
dem ſuā oſtēdit in dilatione mortis: qꝛ lʒ iudei q̄
rerēt eū apꝑhēdere: nō tn̄ hoc pñt: niſi chr̄s uelit.
j. 10. Nemo tollit aīam meā: ſed ego pono eam. Et
ideo [dixit eis ieſus. Adhuc modicū tēpus ꝛc̄.] q.
d. Uultis me interficere: ſed hoc nō eſt poſitū i uo-
lūtate ueſtra: ſed in uolūtate mea: ꝛ ego determino
ꝙ [adhuc modicū tēpus uobiſcū ſum.] Et iō par-
uū expectate tēpus. Hoc qḋ vultis mō face factu-
ri eſtis. [Adhuc enim modicū tēpus uobiſcū ſuʒ.]
In quo q̄dē dn̄s ſatiſfacit. Primo q̄dē turbe que
eū reuerebāt faciēs eam magis auidā ad audiēdū
ꝙ ꝑuo tpe derelicto in quo poſſent hac doctrina
potiri (ut Criſoſtomus dicit.) Jo. 10. Dū lucem hē
tis credite in lucē. Scḋo v̊o turbe que eū ꝑſeque-
bant̃. q. d. Nō diu differt̃ deſideriū urm̄ de morte
mea. vñ patiēter ſuſtinete. Quia [adhuc modicū.]
Implere enim debeo diſpēſationē meā ꝑdicādo. ſ.
ꝛ miracula faciēdo: ꝛ ſic ꝑuenire ad paſſionē. L u-
ce. 13. Ite ꝛ dicite vulpi illi qꝛ hodie ꝛc̄. ope: ꝛ ter-
tia die cōſumoꝛ. Eſt aūt triplex cā q̄re chr̄s modi-
co tpe uoluit ꝑdicare. Prima ad demōſtrādū ſuā
v̊tutē ꝙ i tā modico tpe totū mūdū imutaret. ꝑs.
Melioꝛ eſt dies vna in atrijs tuis ſuꝑ millia. Secū
da eſt ad excitādū deſideriū diſcipuloꝝ: ut. ſ. ma-
gis eū deſiderarēt quē modico tpe coꝛꝑali pñtia
habituri erāt. Luc. 16. Uenient dies in q̄bus deſide-
rabitis vnā diē filij hois. Tertia eſt ad augmētan-
dū diſcipuloꝝ ſpūalē ꝓfectū. Cū enim chr̄i huma
nitas ſit nobis via tendēdi in deū (ut dicit̃ Jo. 14.)
Ego ſum via: v̊itas: ꝛ vita: nō debemus in ea q̄e-
ſcere ut in termino: ſed per eā debem⁹ in deū tēde
re. Ne ergo corda diſcipuloꝝ ad chr̄m carnalr̄ affe
cta in eo ut in hoīe q̄eſceret: ideo chr̄s coꝛꝑalē ſuā
pñtiā ab eis cito ſubtraxit. Uñ dicebat Jo. 16. Ex
pedit ut ego uadā. 2. Coꝛ. 6. Et ſi chr̄m ſm̄ carneʒ
nouim⁹: tūc. ſ. qñ coꝛꝑalr̄ nobis erat: ſed nūc iam
nō nouimus. ¶ Uolūtatē aūt ſue paſſionis oſten
dit cū dicit.

Cā q̄re chr̄s in modico tpe uoluit ꝑdicare eſt triplex.

¶ Et uado ad eum qui me miſit.

¶ Quaſi ſpōtaneus. ſ. per paſſionē. Iſa. 53. Oblat⁹
eſt qꝛ ipſe uoluit. Eph̄ 5. Obtulit ſemetipm̄ hoſti-
am deo in odorē ſuauitatis. [Uado] inq̃ʒ ad pa-
treʒ [qui miſit me.] Et hoc cōuenienter. Nam queli
bet res nālit̃ redit ad ſuū prin^m. Ecc̄. 1. Ad locum
vnde exeūt flumina reuertunt̃. Jo. 13. Sciēs quia a
deo exiuit: ꝛ ad deū uadit. Et iterū. 16. Uado ad eū
qui miſit me. ¶ Conſequēter cum dicit.

¶ Queritis me ꝛ non inuenietis.

¶ Prenūciat iudeoꝝ deſideriū. q. d. Modicū eſt ꝙ
pñs mea doctrina frui: ſed hoc modicū qḋ mō re
ſpuitis qñq̃ʒ q̄retis ꝛ nō inuenietis. Iſa. 55. Que-
rite dn̄m duʒ inueniri pōt. Et in pſal. Querite do
minū. ſ. in pñti: ꝛ viuet aīa ueſtra. Hoc aūt qḋ dicit
[Queritis me ꝛc̄.] pōt itelligi uel de inq̄ſitiōe coꝛ-
porali chriſti: uel de ſpūali. ¶ Si v̊o intelligat̃ de
coꝛꝑali: ſic ſm̄ Criſoſtomū queſierūt eum: quādo
filie hierl'm. ſ. mulieres plāgebāt ſuꝑ eum (ut dicit̃
Luc. 23. Et credibile eſt hoc tūc multos alios paſ-
ſos eē. Hoc eſt etiā a ueritate remotū: qꝛ imminēte
tribulatione iudeis: ꝛ ꝓpue cum ciuitas caperet̃
memores chriſti ꝛ miraculoꝝ eius: deſiderarēt ei⁹
pñtiā: qua liberarent̃. Et ſm̄ hoc dicēdū eſt [Que
retis me.] i. meam pñtiam coꝛꝑalem. [ꝛ nō inueni
etis.] ¶ Si v̊o intelligat̃ de ſpūali. Dicēdum eſt ſʒ

Aug9: q cum quē noluerūt cognoſcere pſitē: tunc poſtea queſierūt eū: vidētes multitudine credētes cōpūcti de ſcelere mortis chriſti: dixerunt Petro Act. 2. Quid faciemus rc. Sic ergo queſierūt chriſtum quādo crediderūt in eum ſuo ſcelere innocētem: quē viderunt ipſorum ſcelere morientē. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Et ubi ego ſum uos non poteſtis uenire.

¶ Oſtēdit corum defectū. Nec dicit. Quo uado. qđ eſſet magis cōſequēs ad pmiſſa. ſ. uado ad patrem qui me miſit: ſed dicit [Ubi ego ſum.] ut oſtendat ſe deum z hoiem. Hoiem qdem inquātū uadit. J. 16. Uado ad eum qui me miſit. ſed inquātū ſemp ibi erat chriſtus: quo fuerat rediturus oſtendit ſe deū. ſupra. 3. Nemo aſcēdit in celū niſi qui de celo deſcēdit. Sic ergo ſm Aug9: ſicut chriſtus redijt ut nos nō relinqueret: ſic ad nos per aſſumptionē viſibilis carnis deſcēdit: ut ſm inuiſibilē maieſtatem etiam eēt in celo. Nō aūt dicit nō inuenietis: qr aliq ituri erāt. Sed dicit [Nō poteſtis uenire.] qdiu. ſ. ſic indiſpoſiti eſtis. Nullus enim ad hereditatē celeſtē puenire pōt niſi ſit heres dei. Heres aūt dei aliqs efficit per fidem chriſti. ſupra. 1. Dedit eis ptātē filios dei fieri his qui credūt in noie ei9. Iudei aūt nōdū in eum credebāt. Et iō dicit [nō poteſtis uenire.] Iz in pſ. requirit. Quis aſcendet in montem dn̄i. Et rn̄det. Innocēs manibus z mūdo corde. Judei aūt nō erāt mūdo corde: nec inocētes manibus: qr uolebāt chrm̄ interficere. Ideo dicit. Nō poteſtis aſcendere in montez dn̄i. ¶ Cōſequenter cum dicit.

¶ Dixerūt ergo iudei ad ſemetipſos. Quo hic iturus eſt: qr non inueniemus eum? Nūquid in diſperſionem gentium iturus eſt: z docturus gentes? Quis eſt hic ſermo quez dixit: queretis me z non inuenietis: z ubi ſū ego uos non poteſtis uenire?

¶ Ponit iudeorum admiratio. Qui lz carnalr de chriſto ſapent: tn̄ ex pte credebāt. Et tria faciūt. Pmo admirant. 2° ſuſpicant. Et 3° cōtra ſuſpitionem argumētant. Admirant qdem cum dicūt [ad ſemetipſos. Quo iturus eſt hic: qr nō inueniemus eū?] (Ut enim dictū eſt) hoc carnalr intelligebāt. 1. Corin. 2. Aīalis hō non pcipit rc. Et ideo quo eēt iturus: nō qdem per morte: ſed corpaliter ad aliquez locū quo eis no liceret aſcēdere ſuſpicant ſup hoc dicētes [Nunqd in diſperſionē gētiū iturus eſt: z docturus gētes?] Nam gētes alienate erāt a cōuerſatiōe iudeorum. Eph. 2. Hoſpites teſtōrum rc. Et ideo quaſi eis exprobrātes dicūt [in diſperſionē gentium.] que. ſ. ubiqz diſſeminate erāt z impfecte adinuicē pmixte. Gen̄. 10. Hec ſunt familie noe rc. z ab his diuiſe ſunt rc. Sed populus iudeorum collect9 erat loco cultu vnius dei z obſeruatiōe legis. pſ. Edificās hieruſalē dn̄s diſpſiones iſraelis cōgregabit. Nec dicūt q iturus ſit ad gētes: qſi gentilis futurus: ſed tanqz eas reducturus. Un̄ ſubdūt [z docturus gētes.] Qđ forte ſumpſerūt ex Iſa. 49. Parū eſt mihi ut ſis mihi ſeruus ad ſuſcitādas tribus iacob z feces iſrael cōuertēdas: dedi te in lucem gētiū rc. Quāuis aūt iſti nō intelligerēt ea q̄ dicūt: ſicut nec cayphas intellexit cum dixit. Expedit uobis ut vnus hō moriat rc. tn̄ uerū dicunt: z ſalutē gētium pdixerūt (ut Aug9 dicit) q itur9 eēt ad gētes: nō pñtia corpis: ſed pedibus ſuis. ſ. apoſtolis. (Miſit enim ad nos mēbra ſua z fecit nos ſua mēbra. J. 10.) Alias oues hēo que non ſunt ex hoc ouili: z illas opz me adducere: z fiet vnū ouile rc. Et ideo Iſa. 2. dicit in pſona gētiū. docebit vias ſuas. ¶ Obiciūt aūt cōtra ea que ſuſpicant dicentes. [Quis eſt hic ſermo quem dixit. Queretis me rc.] q. d. Si dixiſſet [Queretis me: z nō inuenietis rc.] Poterat qdē intelligi q iturus eēt ad gentes. Sed per hoc qđ addidit. [Ubi ego ſum non poteſtis uenire.] videt excludere hūc intellectum. Nō enim impoſſibile eſt nobis ad gentes ire rc.

In nouiſſimo autem die magno feſtiuitatis ſtabat ieſus z clamabat dicens. LE.V.

Poſtquā dn̄s egit de origine ſue doctrine z docētis: necnō de ſmōe eius. hic ɔ̄ñter inuitat ad ipſam doctrinā. Et pmo ponit chriſti inuitatio. 2° turbarū diſſenſio ibi [Ex illa aūt turba.] Circa primum tria facit. Primo ponit inuitādi modus. ſecūdo ipſa inuitatio ibi [Siqs ſitit.] 3° ſubdit expoſitio ibi [Hoc aūt dixit rc.] Modus aūt inuitandi attēdit quātum ad tria. ſ. quātū ad tēpus inuitationis: quātum ad ſitū inuitātis: quātū ad conatuz uocātis. ¶ Quātū ad tēpus: qr [In nouiſſimo die magne feſtiuitatis.] Nam (ut dictū eſt) feſtuz illud celebrat ſeptē diebus: z primus z ultimus dies ſolēniores erāt: ſicut z apud nos primus dies feſti: z octauus ſolēnis eſt magis. Hoc ergo qđ hic dn̄s fecit: nō fecit primo die: qr nōdū aſcēderat hierlm nec intermedijs diebus: ſed in nouiſſimo. Et hoc ideo: qr pauci ſunt qui feſta ſpūaliter celebrāt. Et ideo nō eos a pncipio ad doctrinā inuitat: ne per uanitates ſequētiū dierū feſtorum aboleret de cordibus eorum. Quia (ut dicit Luce. 8.) Uerbū dn̄i ſuffocat a ſpinis: ſed in ultimo die eos inuitat: ut tenacius eorum cordibus imprimat. ¶ Quātū ad ſitū aūt qr [ſtabat ieſus.] ¶ Ubi ſciēdū eſt q chriſtus docuit ſedēs z ſtās. Sedēs qdem docuit diſcipulos. Mat. 5. Stās aūt turbas: ſicut hic. Et ideo ex hoc inoleuit cōſuetudo in eccl̄ia: ut turbis pdicet ſtando: religioſis vo z clericis ſedēdo. Cuius ratio eſt: qr cum pdicatio ad turbas ſit qſi ad eas ɔuertendas fit per modū exhortationis. Sed cū predicatio ad clerū fit qſi iam ad exiſtētes in domo dei eſt ut quedā cōmemoratio. ¶ Quātū ad conatū vocātis: qr [clamabat.] ut. ſ. oſtēderet ſuā ſecuritatem. Iſa. 40. Exalta in fortitudine uocē tuā: exalta noli timere. Et ut ab oibus audiret. Iſa. 58. Clama ne ceſſes qſi tuba rc. Et ut oſtēdat magnitudinem dicēdorum. Prouer. 8. Audite me qr de reb9 magnis locutus ſum. ¶ Cōñter cum dicit.

Cōſuetudo eccl̄ie ē q turbis ſtādo pdicat: religioſis vo ſedēdo (ut fecit chriſti9.)

¶ Siquis ſitit ueniat ad me z bibat. Qui credit in me ſicut dicit ſcriptura: flumina de uentre eius fluent aque viue.

¶ Ponit inuitatio. Et pmo oſtendit qui inuitentur Scđo qs ſit fructus inuitationis. Inuitant qdem ſitiētes. vn̄ dicit [Siqs ſitit ueniat ad me z bibat.] Iſa. 51. Oēs ſitiētes uenite ad aqs. Ideo enim ſitiētes uocat: qr tales ſunt qui deſiderāt deo ſeruire. Deus aūt coacta ſeruitia nō acceptat. 2. Cor. 9. Hilarem datorē diligit deus. Et ppter hoc dicebat pſal. Uolūtarie ſacrificabo. De iſtis dicit Matth. 5 Beati qui eſuriūt z ſitiūt iuſtitiā. Quos qdez dn̄s non partialiter uocat: ſed oēs. Un̄ dicit [Siqs ſi-

De9 coacta ſeruitia non acceptat.

tit,] q.d. Quicunq; eſt ille. Eccl. 24. Tranſite ad me oẽs qui ↄcupiſcatis me ꝛc. 1. Thim. 2. Uult omnes hoies ſaluos fieri. Inuitat aũt ad potãdum. Unde dicit[ꝛ bibat.] Potus enim iſte eſt ſpũalis refectio in cognitione diuine ſapiẽtie ꝛ veritatis & in impletione deſiderioꝝ. Iſa. 45. Serui mei bibẽt ꝛ vos ſitietis. Prouer. 9. Uenite ꝛ comedite panem meũ ꝛ bibite vinũ qḋ miſcui vobis. Eccl. 16. Aqua ſapiẽtie ſalutaris potabit illũ. ¶ Fructus autẽ huius inuitationis eſt redũdãtia bonoꝝ in alios. vnde dicit[Qui credit in me ꝛc.] Qḋ quidẽ ſm Criſoſtomũ legẽdũ eſt ſic.[Qui credit in me: ſicut dicit ſcriptura.] Hic ſubdiſtingue pũctuãdo. Et poſtea ſubſequit[Flumina ꝛc.] Nõ videt ↄueniẽs: qꝛ hoc qḋ dicit[flumina de vẽtre ꝛc.] nõ inuenit in aliquo libro ve. teſta. hoc ergo mõ dicatur.[Qui credit in me ſicut dicit ſcriptura.] i. ſꝫ ſcripture documẽta. ſupra. 5. Scrutamini ſcripturas.(Ipſe ſũt que teſtimoniũ ꝑhibẽt de me.) Et tũc[flumina de vẽtre eius fluẽt aque viue.] Et dicit[Qui credit in me.] cũ ſupra dixerit. Qui venit ad me. Quia idem eſt credere ꝛ venire. pſal. Accedite ad eũ ꝛ illuminamini. ¶ Scḋm Hiero. vo aliter pũctuat ſic.[Qui credit in me.] Et poſtea ſubdit[ſicut dicit ſcriptura: flumina ꝛc.] Qḋ(ut ipſe dicit) de Prouerb. ſũptum eſt. Prouer. 5. Bibe aquam de ciſterna tua: ꝛ fluẽta putei tui deriuent fontes tui foras. ¶ Sciẽdum eſt aũt ſm Aug. ꝙ flumina ꝓcedũt de fontibus ſicut a ꝓncipio. Qui aũt bibit potũ corꝑalẽ nõ habet in ſe nec fontẽ nec flumẽ: qꝛ particulam aque guſtat. Sed qui bibit credẽdo in chriſtũ haurit fontẽ aque: quo hauſto irrigat ↄſciam que eſt vẽter interioris hoĩs: ꝛ etiã ipſa fons. Uñ dicit ſupra. 3. Qui biberit ex hac aqua fiet i eo fons aque ſaliẽtis. Hic aũt fons qui haurit eſt ſpũs ſanct. De quo dicit in pſal. Apud te eſt fons vite. Qui ergo bibit ita ꝙ ſoli ſibi ꝓficit dona grãrũ que per flumina ſignĩt no fluunt aque viue de vẽtre eius: ſed qui ꝓximo feſtinat ↄſulere ꝛ diuerſa dona grãrũ recepta a deo aliis coicare: de vẽtre ei fluẽt aque viue. Propter qḋ dicit Petrus 1. Petri. 4. Unuſqſq; ſicut accepit grãm in alterutrũ illã adminiſtrãtes. Dicit aũt[flumina.] ad ſignificãdũ ſpũalẽ donoꝝ abũdãtiam fidelibus repromiſſam. pſal. Fluminis dei repletũ eſt aqs. Item coꝝ impetũ. Iſa. 26 Qui ingrediunt impetu a iacob ꝛc. Et in pſal. Fluminis impetus ꝛc. Uñ qꝛ ex inſtinctu ꝛ feruore ſpũs ſancti mouebat Apls dicebat. Charitas chriſti urget nos. ꝛ 2. Coꝝ. 5. ꝛ Ro. 8. Qui ſpũ dei agũtur hii filii dei ſunt. Item donoꝝ ſpũs ſancti diuiſionẽ. Quia(ut dicit 1. Coꝝ. 10.) Alii gr̃a linguarũ Alii genera ſanitatũ ꝛc. Huiuſmodi aũt flumina ſunt aque viue: qꝛ ſunt cõtinuate ſuo principio. ſcilicet ſpũi ſancto inhabitãti. ¶ Cõñter cum dicit.

Punctuatio Criſoſtomi.

Punctuatio Hiero.

Flumĩa procedunt de fõtibus ſicut a principio.

Flumĩa ſignificãt ſpũales donorum abundantiam & donoꝝ ſpũs ſancti diuiſionem.

¶ Hoc autem dixit de ſpiritu quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat ſpiritus datus: quia ieſus nondum erat glorificatus.

¶ Exponit que dixit. Et ꝑmo ponit expõ. Secundo aſſignat ratio expõnis ibi[Nõdũ enim ꝛc.] Dicit ergo. Dixi ꝙ flumĩa de vẽtre eius ꝛc. Sed hoc intelligẽdum eſſe euangeliſta dicit[de ſpũ quem accepturi erãt credẽtes in eum.] qꝛ ipſe eſt fons vite ꝛ fluuius. Fõs de quo dr̃ in pſ. Apud te eſt fons vite ꝛc. Fluuius vo quia a patre ꝛ filio procedit. Apoc. ulti. Oſtendit mihi angelus fluuium aque viue ſplẽdidũ tanq; criſtallũ procedentẽ de ſede dei ꝛ agni. Ja. 1. Dedit ſpiritũ. ſ. obedientibus ſibi. Huius expoſitionis ratiõnẽ aſſignat dicens[Nõdũ enim erat ꝛc.] Et dicit duo. ſ. ꝙ[nondũ erat ſpiritus datus:] ꝛ ꝙ chriſtus[nõdum erat glorificatus.] Circa primũ eſt duplex opinio. Criſoſtom enim dicit ꝙ ſpiritus ſanctus nõ fuit datus aplis quãtũ ad dona prophetica ꝛ miraculorũ ante reſurrectionẽ chr̃i. Unde gratia hui que dabatur ꝓphetis a terra defecerat uſq; ad aduentũ chriſti. Nec poſtmodũ alit data eſt uſq; ad predictũ tẽpus. Et ſi dicatur ꝙ apoſtoli eiciebant demonia ante reſurrectionẽ: itelligẽdũ eſt ꝙ hec nõ ſpiritu eiciebantur: ſed ea que a chriſto erat ptãte. quando enim mittebat eos: non dicitur. Dedit eis ſpiritũ ſanctum: ſed dedit eis poteſtatẽ. Sed hoc videtur contra illud quod dominus dicit Luc. 11 Si ego in beelzebub eicio demonia: filii veſtri in quo eiciunt? ſed cõſtat ꝙ ipſe in ſpiritu ſancto eiciebat demonia: ꝛ filii. i. apoſtoli manifeſtũ eſt eos accepiſſe ſpiritũ ſanctum. Et ideo dicendum eſt ſm Auguſtinũ ꝙ ante reſurrectionẽ apoſtoli habuerunt ſpm̃ ſctm̃ etiã q̃tũ ad dona prophetica ꝛ miraculorũ. Et hoc qḋ hic dicit[Nõdũ erat ſpiritus datus.] intelligendũ eſt de abundanti datione ꝛ viſibilibus ſignis: ſicut datus fuit eis poſt reſurrectionẽ ꝛ aſcẽſionẽ in linguis igneis. ¶ Sed cum ſpiritus ſanctus ſanctificet eccleſiam ꝛ modo accipiat a fidelib: quare nemo loquit linguis omniũ gentiũ ſicut tunc? ¶ Dicendũ ad hoc: ꝙ non eſt neceſſarium(ut Auguſtinus dicit.) Quia iã vniuerſalis eccleſia linguis gentiũ loquit: quia per ſpiritum ſanctum datur charitas. Ro. 5. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris: ꝛ hoc facient omnia coram facit quẽlibet cuilibet loqui. Unde dicit. Si amas vnitatẽ etiã tibi habet quiſq; in illa. i. in eccleſia aliqd habet: tolle inuidiã ꝛ tuum eſt quod habeo. Liuor ſeparat: charitas iungit: ipſam habeto: ꝛ cuncta habebis. In principio autẽ anteq; eccleſia per mundũ dilataretur: qꝛ pauci erant oportebat ꝙ linguis omniũ loquerentur: ut ſic eccleſiã in omnibus fundarent. ¶ Circa ſecũdũ ſciendum eſt ſm Auguſtinum: ꝙ hoc quod dicit[ieſus nondum fuerat glorificatus] intelligẽdum eſt de gloria reſurrectionis: quaſi dicat. Nõdũ a mortuis reſurrexerat: nondum ad celos aſcẽderat. De qua dicitur Jo. 17. Clarifica me pater. Et cã quare ſic voluit prius glorificari q̃ daret ſpiritum ſanctũ aſſignatur. Quia ſpiritus ſanct ad hoc dat nobis: ut erigat corda noſtra ab amore ſeculi in reſurrectionem ſpiritualem: ꝛ totaliter currũt in deum. Quia ergo vitam eternam promiſit ſpiritus ſancti charitate feruentibus. ubi non moriemur: ubi nihil timebimus. Ideo ipſũ ſpiritum ſanctũ noluit dare: niſi dum eſſet glorificatus: ut in ſuo corpore oſtenderet vitam: quã in reſurrectione ſperamus. ¶ Secũdũ Criſoſtomũ vo hoc non intelligitur de gloria reſurrectionis: ſed glorificatione paſſionis. De qua iminente paſſionis hora dominus dicit. i. 13. Nũc glorificatus eſt filius hominis. Et ſecũdũ hoc ſpiritus ſanct tunc primũ datus eſt. quando poſt paſſionẽ dixit apoſtolis. Accipite ſpiritum ſanctum ꝛc. Ideo nõ ante paſſionem datus eſt ſpiritus ſanctus: quia cum ſit donũ nõ debuit dari inimicis ſed amicis. Nos

Opinio Cri.

Dubitatio.
Rñſio.

Expõ Auguſtini.

Expõ Criſoſtomi.

autem inimici eramus. Oportebat ergo p̄mus offerri hoſtiam in ara crucis ⁊ inimicitiam in carne ſolui: ut ſic per mortem filij eius reconciliaremur deo. Et tunc facti amici donum ſpiritus ſancti recepere mus ⁊c̄.

❡ Ex illa ergo turba cum audiſſent hos ſermones eius dicebant. Hic eſt uere propheta. Alij dicebant. Hic eſt chriſtus. Quidaꝫ autēz dicebant. Nūquid a galilea uenit chriſtus? Nōne ſcriptura dicit: q̄r ex ſemine dauid ⁊ de betbleem caſtello ubi erat dauid uenit chriſtus.

❡ Poſita ergo chriſti ad ſpiritualem potum inuitatione. Hic conſequenter agit euangeliſta de turbarum diſſenſione. Et primo ponitur diſſenſio turbarum adinuicem. 2° diſſenſio in principibus ibi [Uenerūt ergo miniſtri.] Circa primū duo fac. Primo ponitur diuerſa diſſidentiū uerba. 2° ponit ipſa diſſenſio ibi [Diſſenſio itaq̄ꝫ facta eſt ⁊c̄.] Diuerſitas aūt uerboꝝ turbarū ex diuerſitate opinionū turbarū de chr̄o ꝓueniebat. Et ideo ponit tres opiniones turbarū. Duas quidē iā accedentium ad ſp̄ualē potū. Tertiā uero reſilientiuꝫ. Prima aūt opinio erat ꝙ dicebāt chr̄m ꝓphetā eē. Et io dicit [Ex illa ergo hora.] qn̄. ſ. in magno feſtiuitatis die talia dixerat [turba cū audiſſet hos ſermones ei⁹ dicebāt] illis. ſ. qui iā illā aquā haurire ceperant [Hic eſt uere ꝓpheta.] Nō ſolū ꝓphetā eū dicūt: ſed etiā uerū. i. quaſi anthonomatice intelligentes hūc eē: de quo Moyſes predixit Deut. 18. Propheꝫ ſuſcitabit uobis de⁹ de fratrib⁹ ueſtris: ipſum tanq̄ꝫ me audietis. ❡ Alia opinio erat: q̄r quidam dicebant [Hic eſt chr̄s.] Iſti enim magis ad potū accedebāt: ⁊ ſitum infidelitatis magis depoſuerāt. Et hoc etiā petrus cōfeſſus eſt Mat. 16. Tu es chr̄s filius dei uiui. ❡ Tertia opinio eſt reſilientiū cōtraria predictis. Et primo obiciunt contra opinionē dicētiū eū eē chr̄m. 2° obiectionem auctoritate cōfirmāt. Dicit ergo [Quidā autēꝫ] in ſue infidelitatis ariditate ꝑmanētes [dicebāt. Nūquid a galilea uenit chr̄s.] Nouerāt enim ꝓphetas chr̄m a galilea uēturū nō ꝑdixiſſe. Et ideo credentes in naçareth eū natū fuiſſe. (Ignorabāt enim ſue natiuitatis locū eē bethleem.) Hoc dicūt. Manifeſtū eni erat eū in naçareth nutritū: ſꝫ paucis notus erat natiuitatis locus: q̄uis tñ ſcriptura nō dicat chr̄m in galilea naſciturū: predixit tñ illuc eum primo declinaturū. Iſa. 9. Primo tp̄e alleuiata eſt terra çabulon ⁊c̄. Populus gentium qui ambulabat in tenebris ⁊c̄. Predixit etiā ꝙ de naçareth ꝓceſſurus eēt. Iſa. 11. Flos de radice ei⁹ aſcēdet. Ubi in hebreo habet. Naçaren⁹ de radice eſt ⁊c̄. ❡ Cōfirmāt obiectionē auctoritate ſcripture cū dicunt [Nōne ſcriptura dicit: q̄r ex ſemie dauid ⁊c̄.] Quod aūt de ſemie dauid uēturus eēt ieſus dr̄ Hiere. 23. Suſcitabo dauid germē iuſtū. Et 2. Re. 23. dr̄ de dauid. Dixit uir cui cōſtitutū eſt de chr̄o dei. Quod uero de bethleē dr̄ Michee. 5. Et tu bethleeꝫ terra iuda ⁊c̄. ❡ Conſequenter cū dicit.

❡ Diſſenſio itaq̄ꝫ facta eſt in turba propter eū. Quidā aūt ex ipſis uolebāt apprehēdere eū ſed nemo miſit ſuper eū manus.

❡ Primo ponit ipſa diſſenſio. 2° conatus quorūdā ex eis cōtra chr̄m. 3° conatus repreſſio. ❡ Diſſenſio aūt facta eſt ꝓpter eū. ſ. chr̄m in turba. Frequenter eni contingit: ꝙ in cordib⁹ malorū ex manifeſtatione ueritatis cauſat diſſenſio ⁊ turbatio. Un̄ ⁊ hoc in pſona chr̄i dr̄. Hier. 15. Ue mihi mater mea: ut q̄d me genuiſti uirū ⁊c̄. Propter hoc dicebat dn̄s Mat. Nō eni ueni mittere pacē ſed gladiū. Conatus aūt. ſ. aliquorū erat ad eū apprehendendū. Unde dicit [Quidā aūt ex eis.] ſ. qui dixerant. Nūquid a galilea ⁊c̄. [Uoluerūt apprehēdere eū.] ſ. ex inimicitia ad occidendū. ps. Perſequimini ⁊ comprehendite. Exo. 10. Dixit inimicus perſequar ⁊ cōprehēdā: ſꝫ eñ boni ⁊ fideles uolūt chr̄m apprehendere ut eo fruant. Cant. Aſcēdā in palma ⁊ apprehendā fructus ei⁹. ❡ Repreſſio aūt conatus eſt ex ptāte chr̄i. Et ideo dicit [Sed nemo miſit ſuper illū manus.] Quia. ſ. chriſtus nolebat. In ptāte ſua erat h̄. Jo. 10. Nemo tollit a me aiam meā: ſed ego ⁊c̄. Un̄ ⁊ qn̄ uoluit pati non eos expectauit: ſed ipſe ſe eis obtulit. Jo. 18. Proceſſit ⁊ dixit ad eos. Quem queritis? ❡ Conſequenter cum dicit.

Fideles ⁊ boni uolūt chr̄m apprehendere: ut ipſo fruantur.

❡ Uenerūt ergo miniſtri ad pōtifices ⁊ phariſeos ⁊ dixerūt eis illi. Quare nō adduxiſtis illū? Rñderūt miniſtri. Nunq̄ꝫ ſic locut⁹ eſt hō ſicut hic loquitur? Rñderūt ergo eis phariſei. Nūquid ⁊ uos ſeducti eſtis? Nunquid ex principib⁹ aliquis credidit in eum aut ex phariſeis? Sed turba hec que nō nouit legem maledicti ſunt.

❡ Ponit diſſenſio principū. Et p̄io ponit diſſenſio coꝝ ad miniſtros. 2° diſſenſio eorū adinuicem ibi [Dixit Nichodem⁹.] Circa primū tria facit. Primo ponit redargutio principū ad miniſtros. 2° teſtimoniū latū de chr̄o a miniſtris. 3° reprehēſiōis conat⁹ principū ad miniſtros. ❡ In p̄io attēde principū iniquitatē: cū dicūt. ſ. pōtifices ⁊ phariſei miniſtris [Quare nō adduxiſtis eū?] Adeo enim mali erant ꝙ eis nō poterāt ſatiſfacere miniſtri niſi chriſto nocumētū inferrēt. Prou. 4. Rapitur ſomnus ab oculis eorū ⁊c̄. ❡ Sed hic incipit q̄ō litteralis q̄r cū ſupra dictū ſit ꝙ miniſtri miſſi fuerūt ad capiendū ieſuꝫ die feſto mediāte. i. 4° die. Et hic ponat redit⁹ eoꝝ poſt ſeptimū diē qn̄ dixit. In nouiſſimo aūt die ⁊c̄. Uidet ꝙ intermedijs dieb⁹ uacauerūt. ❡ Ad q̄ō eſt duplex rn̄ſio. Una ꝙ euangeliſta anticipauit murmur turbarū. ❡ Uel dicēdū ꝙ forte tūc redierūt: ſed hoc nūc comemorat: ut manifeſtet cām diſſenſionis inter principes. ❡ In ſecūdo attēde miniſtroꝝ bonitatē in cōmēdabili teſtimonio q̄ō perhibuerūt de chr̄o dicētes [Nūquā ſic locutus eſt hō ⁊c̄.] Ubi reddūtur cōmēdabiles ex trib⁹. Primo ex admirationis cā: quia nō ꝓpter miracula ſed ꝓpter doctrinā chr̄m mirabātur: ex quo ꝓpinquiores efficiunt ueritati ⁊ recedunt a conſuetudine iudeorum qui ſigna querunt (ut dicitur. 1. Cor. 1.) Secūdo ex conuerſionis facilitate. Quia ad pauca uerba chriſti capti ſūt: ⁊ allecti ad eius amorem. ❡ Tertio ex animi ſecuritate: q̄r ipſis phariſeis: qui chriſto aduerſabātur talia dicūt de chr̄o [Nunq̄ꝫ ſic locut⁹ eſt homo.] Et hoc rōnabiliter q̄r nō ſolū hō erat: ſed etiā dei uerbū. Et ideo uerba ſua erant uirtuoſa ad cōmouēdū. Hiere. 24. Nūquid nō uerba mea quaſi ignis ⁊c̄. Et ideo dicitur Mat. 7. ꝙ erat docens ſicut poteſtatem habens. Erant etiam ſapida ad dulcorandum. Cant. 2. Sonet uox tua ⁊c̄. ps. Quā dulcia

Queſtio.

Rn̄ſio prima

Scd̄a rn̄ſio.

Uerba chriſti erant uirtuoſa ad com

nouellū: ſapida ad audiendū: utilia ad retinendū.

faucibus meis dulciora ſuꝑ mel ori meo. Erant utilia ad re-
tinendum. Quia promittebant bona eterna ſu-
pra. 6. Domine ad quem ibimus uerba uite ha-
bes. Iſa. 58. Ego dominus docens te utilia. ❡ In
tertio oſtēdit ſtare in eo ꝑfidiā: qua conant mini-
ſtros a chriſto retrahere. Unde[Reſponderūt eis. P. mini-
ſtri. Nunquid et uos ꝛc.] Ubi tria faciūt. Primo ar-
guūt eorum ſcꝫ miniſtrorū errorē. 2° ꝓponūt exem-
plum principū. 3° excludūt exēplū turbarū. ❡ Ar-
guūt aūt eos cum dicūt[Nunquid et uos ſeducti e-
ſtis?] q. d. Uidemus uos delectatos eē in ſermo-
ne illius. Et reuera laudabili ſeducti erāt. quia di-
uiſo malo infidelitatis ad ueritatē fidei ſunt ad-
ducti. De qua dicit Hiere. 20. Seduxiſti me domi-
ne ꝛc. ❡ Exēplū aūt principis ꝓponūt ut magis
eos aduertāt. Unde dicūt[Nunquid ex principibus.] Ex
duobus enim aliq fide digni reducunt. ſ. ex auctē
ꝛ ex religione. Unde hec duo cōtra chrīm adducunt.

Fide digni ex duobus reducūtur. primo ex auctē. ſecūdo ex religione.

q. d. Si chriſtus eēt acceptādus unqꝫ acceptaſſent eū
principes: in quibus eſt auctās: ꝛ phariſei in quibus
apparebat religio. Sed nullus iſtorū credidit in eū:
ergo nec uos debetis in eū credere. In his ergo im-
plet qḋ dicit in pſalmo. Lapidē quē reprobauerūt edi-
ficātes. ſ. principes ꝛ phariſei: hic factus eſt in caput
anguli. In cordibus populorū. Sed a dño factū
eſt iſtud: qꝛ bonitas eius ꝑpōderat malitie hoſtiū.
❡ Teſtimoniū aūt turbe excludūt: qꝛ eorū malitiā
cōfutat. Et ideo dicūt[Sed turba hec que nō nouit
legē maledicti ſunt.] Et ideo nō eſt ſtādū cū eis. Hoc
aūt ſcriptū eſt Deut. 27. Maledictus qui nō ꝑman-
ſit in lege ꝛc. Sed hoc male intelligebāt: qꝛ etiā il-
li qui nō hñt ſciam legis: ꝛ opa legis faciūt: ma-
gis ꝑmanēt in lege ꝙ̄ hñtes legis ſciam ꝛ nō ſuā-
tes eam. De quibus dicit Mat. 15. Populus hic labijs
me honorat ꝛc. Iac. 5. Eſtote factores uerbi ꝛc.
❡ Conſequenter cum dicit.

❡ Dixit nichodemus ad eos: ille qui uenit
ad eum nocte: qui unus erat ex ipſis. Nun-
quid lex noſtra iudicat hominem: niſi prius
audierit ab ipſo: ꝛ cognouerit quid faciat?

❡ Ponit diſſenſio principū adinuicē. Et primo ponit
nichodemi exhortatio. 2° principū cōtradictio ibi[Re-
ſponderūt ꝛ dixerūt.] 3° diſſenſionis terminatio. Circa
primū duo facit. Primo pmittit quedā de nichode-
mo. 2° ponit eius exhortationē. Premittit aūt tria
de eo: quorū duo oſtēdūt intentionē dicēdi. ꝛ tertiū
negtiā principū. ❡ Primū ergo ptinet ad fidem ni-
chodemi. Unde dicit[Dixit ille qui uenerat ad eū.] ſ.
crediderat. Idē enim eſt uenire ad chrīm: ꝛ credere i
eū. ❡ 2m ptinet ad fidē ſue impfectionē: qꝛ[nocte
uenit.] Si enim pfecte crediſſet nō ptimuiſſet. Io. 10
Multi ex principibus crediderūt in eū ꝛc. De quibus
unus erat nichodemus. ❡ 3m ptinet ad principū fal-
ſitatē. (Dixerāt enim ꝙ nullus ex principibus ꝛ pha-
riſeis in chrīm credidit.) Et ideo dicit[qui erat unus ex
ipſis.] q. d. Si nichodemus qui eſt unus ex principi-
bus credidit in eū: manifeſtū eſt falſum eē qḋ prin-
cipes ꝛ phariſei dicunt. ſ. ꝙ nullus ex principibus cre-
didit in eū. Hiere. 37. Uere mēdacium locutus eſt ꝛc.
❡ Exhortatio aūt nichodemi ponit cū dicit[Nū-
quid lex nr̄a ꝛc.] Nam ſm leges ciuiles opꝫ prece-
dere diligēs inquiſitio ſniam. Un̄ dicit act. 25. Nō eſt
romanis cōſuetudo dānare aliquem ꝛc. Un̄ Iob
29. Cauſam quam ignorabā diligēter inueſtiga-
bam. Propter hoc in lege Moyſi Exodi. 23. dicit.
Innocentem ꝛ iuſtū non cōdēnabis ꝛc. Hec autem
uba ideo dicit: qꝛ cū fidelis eēt: uolebat eos ad chrīm
cōuertere. Quia tñ timidus erat: occulte hoc facie-
bat. Credebat enim qꝛ ſi tm̄modo chrīm uellēt au-
dire: ꝙ ubū chriſti eēt tante efficacie ꝙ forte ſiles fi-
erēt illis qui miſſi fuerāt ad ieſum: ꝛ ad uba eius cō-
uerſi ſunt in facto eo ad qḋ miſſi fuerāt. ❡ Cōtra-
dictio principū ponit cum dicit.

❡ Reſponderunt ꝛ dixerunt ei. Nunquid ꝛ
tu galileus es? Scrutare ſcripturas ꝛ vide:
quia a galilea propheta non ſurgit.

❡ Ubi primo cōprehēdūt eum quaſi ſeductū. Secūdo
quaſi legis ignarū. ❡ Quātū ad primū dicūt[Nū-
quid ꝛ tu galileus es?] i. a galileo ſeductus. Arbi-
trant enim chrīm galileū ex couerſione in galilea.
Et ideo oēs qui chrīm cōfitebant: quaſi in obprobri-
um galileos uocāt. Mat. 26. Rñdit ancilla petro.
Et tu galileus. Io. 9. Nunquid ꝛ uos uultis diſcipuli
eius fieri? ❡ Quātū ad ſcḋm dicūt[Scrutare ſcri-
pturas ꝛ vide ꝛc.] Cum tñ eēt legis doctor nec de
nouo ſcrutari indigebat. q. d. Licꝫ tu ſis doctor: tñ
hoc ignoras (ſicut ſupra dictū eſt. 3. Tu es magr̄
in iſrael ꝛc.) Licꝫ aūt nō habeat expſſe in ſcriptura ue-
teris teſtamēti ꝙ de galilea ꝓpheta ſurgeret: hoc
tñ habet ꝙ inde exire debeat dñs ꝓphetarū (ſm
illud Iſa. 11. Flos. i. nazarenus de radice eius aſcē-
dit: ꝛ regeret ſup eū.) ❡ Sed terminatio diſſen-
ſionis oſtēdit infructuoſa. Unde dicit.

❡ Et reuerſi ſunt unuſquiſqꝫ in domū ſuam.

❡ Quaſi infecto negocio[in domū ſuā.] i. in ꝓpria
uacui fide: ꝛ fraudati a malo deſiderio ſuo. Iob
2. Cōſilium prauorū diſſipat. pſal. Dñs diſſipat cō-
ſilia ꝛc. Uel[in domum ſuam.] i. in malitiā infide-
litatis ꝛ impietatis ſue. Apoc. 3. Sed ubi habitas:
ubi ſedes eſt ſathane ꝛc.

IEſus autem perrexit in mōtem oli-
ueti ꝛ diluculo iterum uenit in tem-
plum ꝛ omnis populus uenit ad
eum: ꝛ ſedens docebat eos. LEC.I.8.c

Poſtquā egit euāgeliſta de origine do-
ctrine chriſti. Hic cōſequenter
agit de eius virtute. Habet aūt doctrina chriſti vir-
tutem illuminatiuā: ꝛ viuificatiuā: qꝛ uerba eius ſpi-
ritus ꝛ vita ſunt. Primo ergo agit de ṽtute doctri-
ne chriſti illuminatiua. Secūdo de virtute viuificati-
ua. 10. cap. ĩ. Amē amē dico uobis qui nō intrat ꝛc.
Oſtēdit aūt illuminatiuā ṽtutē doctrine chrī. Pri-
mo ubo. 2° miraculo ibi. 9. cap. [Et ꝑteriens ieſus
vidit ꝛc.] Circa primum duo facit. Primo introducit
chrīm docētē. 2° ponit doctrine chrī ṽtutē ibi[Ite-
rum ergo locutus eſt eis ꝛc.] Ad officiū aūt docto-
ris duo ptinēt. Primo ut deuotos iſtruat. 2° ut ad-
uerſarios repellat. Primo ergo chriſtus iſtruit po-
pulum deuotum. Secundo repellit aduerſarium
ibi[Adducūt autem ſcribe ꝛc.] Circa primū tria
facit. Primo deſcribitur locus doctrine. Secundo
auditor. Tertio doctor. Locus autem doctrine eſt
templum. Unde primo ponit receſſum ab eo. Se-
cundo reditum. ❡ Receſſum quidem cum dicit.
[Ieſus autem perrexit in montem oliueti.] Nam
dominus hanc ſibi conſuetudinem fecerat: ut per
dies quādo erat hieroſolymis in diebus feſtis pdicaret
in tēplo: ſigna ꝛ miracula faceret: ꝛ in ſero reuerte-
bat in bethaniā apud ſorores lazari: mariā ꝛ mar-
thā hoſpitabat que erat in mōte oliueti. Secūdū

ſigſt hūc morē dicit. Qḋ cum in nouiſſimo magne feſtiuitatis die ieſus ſtetiſſet in tēplo ⁊ predicaſſ & de ſero [perexit in mōtē oliueti.] ubi erat bethania Et hoc cōuenit myſterio. Nam (ut dicit Auguſtinus) Ubi decebat chr̄m docere ⁊ ſuā miſericordiam manifeſtare niſi in mōte oliueto. In mōte vnctionis ⁊ criſmatis. Oliua aūt miſericordiam ſigt. Uñ ⁊ in greco oleos idē eſt qḋ miſericordia. Luce 10. dicit de ſamaritano ꝙ infudit oleū ⁊ vinū ſm miſericordiā ⁊ ſeueritatē iudicij. Itē oleū ſanatiuū eſt. Iſa. 1. Uulnus ⁊ liuor ⁊ plaga tumēs nō eſt circūligata medicamine: neq3 fota oleo. Signat̄ etiā medicina ſpūalis grē: que ad nos deriuata eſt. ps. Unxit te deus deus tuꝰ ⁊c̄. Et alibi. Sicut vnguentum in capite qḋ deſcēdit in barbā. ¶ Reditus aūt ad locum ponit tēpeſtiuus. Uñ dicit [Et iterū diluculo uenit in tēplum.] Per qḋ ſignat ꝙ cognitionē ⁊ manifeſtationē grē ſue in tēplo ſuo. ſ. fidelib' ſuis manifeſtaturus erat. pſal. Suſcepimus deus miſericordiā tuam in medio tēpli tui. Qḋ aūt diluculo redijt exortū lumen noue grē deſignat. Oſee. 6. Quaſi diluculū pparatus eſt egreſſus eius. ¶ Auditor aūt doctrine eſt populus deuotus. Et iō dicit [Et oīs populus uenit ad eum.] pſal. Synagoga populoꝝ circūdabit te. ¶ Doctor aūt introducit ſedēs. Uñ dicit [⁊ ſedēs.] ꝗ cōdeſcēdens ut eius doctrina facilius capet. Seſſio enim humilitatem incarnationis ſignificat. pſal. Tu cognouiſti ſeſſionem meā ⁊c̄. Quia per ſuſceptā humanitatē viſibilis apparēs ceperūt de diuinis facilius edoceri. Et iō dicit ꝙ [ſedēs docebat eos.] ſ. ſimplices: ⁊ ſmonē eiꝰ admirātes. pſal. Docebit mites vias ſuas ⁊c̄. Iſa. 2. Docebit nos vias ſuas. ¶ Cōñ cū. d.

Oliua ſigt miſericordiā.

Oleum ſanatiuum eſt.

Seſſio hūilitatē incarnationis ſigt.

¶ Adducunt autem ſcribe ⁊ phariſei mulierem in adulterio deprehenſam: ⁊ ſtatuerunt eam in medio.

¶ Repellit aduerſarios. Et primo ponit calūnie tētatio. Secūdo calūniātium repulſio ibi [Ieſus autem inclināſ ſe ⁊c̄.] Circa primū tria facit. Primo ponit tētationis occaſio. Secūdo deſcribit ipſa tētatio ibi [Dixerūt ei: Magiſter ⁊c̄.] Tertio tentatorum intētio ibi [Hec aūt dicebant ⁊c̄.] ¶ Occaſio autem tētationis ponit adulteriū a muliere perpetratum. Et ideo primo aggrauāt culpam. Secundo pſentāt pſonam peccatem. Dicit ergo quātum ad primum [Adducūt aūt ſcribe ⁊ phariſei mulierem in adulterio deprehēſam.] (Ut enim Auguſtinus dicit) tria in chriſto ꝑeminebāt. ſ. ueritas: māſuetudo: ⁊ iuſtitia. De ipſo quippe fuerat predictum Procede ⁊ regna: ppter ueritatē ⁊ māſuetudinē ⁊ iuſtitiam. ¶ Nam ueritatē attulit (ut doctor) Et hanc percepant phariſei ⁊ ſcribe dum doceret. Infra eodem. Si ueritatē dico uobis quare non creditis mihi? (Nullum enim falſum in uerbis ⁊ doctrina eius deprehēdere poterāt.) Et ideo calūniari de hoc ceſſauerāt. ¶ Manſuetudinem vō attulit (ut liberator.) Et hāc cognouerūt dum aduerſus inimicos ⁊ pſecutores non cōmoueret. prime Petri. 2. Cum malediceret non maledicebat Unde dicebat Mat. 9. Diſcite a me qꝛ mitis ſum ⁊c̄. ⁊ ideo de hoc etiam nō calūniabant. ¶ Iuſtitiā autem attulit (ut cognitor.) Et hoc qꝛ nondū nota erat iudeis: maxime in iudicijs. Ideo in ea ſcandalum poſuerūt: uolētes ſcire utrum a iuſtitia ppter miſericordiā recederet. Et ideo pponūt ei crimen

In chr̄o tria ꝑeminebant: ueritas: māſuetudo ⁊ iuſtitia

notum: ⁊ cōfuſione dignum. ſ. adulterium. Ecc̄. 9. Oīs mulier fornicaria quaſi ſtercus ⁊c̄. ¶ Cōſiter pſonam peccātē repñtāt ut magis cōmoueāt. Uñ [⁊ ſtatuerūt eam in medio.] Ecc̄. 29. Hic in medio adducet: ⁊ inter filios dei ⁊c̄. ¶ Cōſiter cum dicit.

¶ Et dixerunt ei. Magiſter: hec mulier modo deprehenſa eſt in adulterio. In lege autem moyſes mandauit nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hec autē dicebant tentantes eum ut poſſent accuſare eū.

¶ Proſequit ipſam tētationem. Et primo manifeſtant culpam. Secūdo allegāt legis iuſtitiā. Tertio exquirunt ſententiam. Culpā qdem manifeſtāt cum dicūt [Hec mulier modo dephēſa eſt in adulterio.] Quā qdem culpā exaggerāt ex tribus quę chr̄m cōmouere dicerēt a ſua māſuetudine. Et primo ex culpe nouitate. Uñ dicūt [modo.] Nam quādo eſt antiq̄: non tātū mouet: qꝛ forte pceſſit correctio. Scḋo ex eius euidētia. Uñ dicit [deprehēſa eſt.] ita ꝙ nō poſſit ſe excuſare. (qḋ eſt cōſuetudis mulierum, ſm illud Prouer. Tergit os ſuū dicēs: Nō ſum opata malū. Tertio ex culpe enormitate. Uñ dicūt [in adulterio.] (qḋ eſt graue facinus: ⁊ malorum multoꝝ cauſa.) Ecc̄. 8. Oīs mulier que adulterat peccabit. Primo qdē in lege dei ſui. ¶ Legis iuſtitiā allegāt cum dicūt [In lege aūt.] ſ. Leuitici ⁊ Deut. 23. Moyſes mādauit huiuſmodi lapidare. ¶ Sniā aūt exquirūt cum ſubdūt [Tu ergo qd dicis?] Calūnioſa eſt interrogatio: quaſi dicat. ſi eam dimitti cēſuerit: iuſtitiā nō tenebit. Sed abſit ut qui uenerat querere ⁊ ſaluū facere qḋ perierat: eam cōdēnaret. ſupra. 3. Non enim miſit deus filiū ſuum in mūdū ut iudicet mūdū: ſed ut ſaluet mūdus ⁊c̄. Lex etiā qḋ iniuſtū erat iubere nō poterat. Et ideo nō dicit abſoluat: ne ꝯtra legē facē videretur. ¶ Et iō ꝯñter ſubdit pūerſa tētātiū intētio cū dicit [Hec aūt dicebāt ⁊c̄.] Credebāt enim ꝙ chr̄s māſuetudinē pderet: eā dimitti debē dicturus eēt ⁊ ſic accuſarēt eū tanq̄ legis ꝑuaricatorē. 1. Cor. 10 Neq3 tētauerimus chr̄m: ſicut illi tētauerūt. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Ieſus aūt inclināſ ſe deorſum: digito ſcribebat in terrā. Cum ergo pſeuerarēt interrogātes: erexit ſe: ⁊ dixit eis. Qui ſine peccato eſt ueſtrū: primus in illam lapidē mittat. Et iterum ſe inclināſ ſcribebat in terram.

¶ Repellit aduerſarios ſua ſapīa. Nam phariſei de duobus eū tētabāt. ſ. de iuſtitia ⁊ de miſericordia. Et utrūq3 in rñdēdo ſeruauit. Et ideo ꝑmo oſtendit quō ſeruauit. 2° ꝙ nō receſſit a miſericordia ibi [Erigēs aūt ſe ieſus.] Circa ꝑmū duo fac. Primo ponit ſniam iuſtitie. 2° ſubdit effectꝰ ſnie ibi [Audientes aūt ⁊c̄.] Circa ꝑmū tria facit. ꝑ deſcribit ſniā 2° ꝑnūciat eā. 3° pſeuerat iterū in ſcribēdo ſniam. ¶ Sniam aūt deſcribit in terra digito. Uñ dicit [Ieſus aūt iclināſ ſe ⁊c̄.] Scribebat aūt ſm quoſdā illud qḋ dicit Hiere. 22. Terra terra audi ſcribe iuſtū virū ſterilē: ſm alios vō ⁊ melius dicit ꝙ ſcripſit eadē que ptulit. ſ. [qui ſine pctō eſt urm ⁊c̄.] Neutrū tñ certū eſt. Sed in terra qdē ſcribebat triplici rōne. ¶ Una qdē ſm Augꝰ: ut oñdat eos q eū tētabāt in tra deſcribēdos eē. Hie. 27. Dñe recedētes a te i tra ſcribunt. Iuſti aūt ⁊ diſcipuli q eum ſequunt in celo ſcribunt. Mat. 5. Gaudete ⁊ exultate: qꝛ noīa ueſtra ſcripta ſunt in celo. Item ut oſten

Prima ratio ſm Augꝰ.

Scḋa rō.

dat ſe q ſigna faceret in terra: qui enim ſcribit ſigna facit. Scribere ergo in terra eſt ſigna facere. Et ideo dicit q [inclinauit ſe.] ſ. per incarnationis myſteriū: ex quo in carne aſſumpta miracula fecit. ¶ 3° qa lex uetus in tabulis lapideis ſcripta erat (ut habet Exo.22.) z 2.Cor.3. Per qd ſignificat eius duritia: qa irrita quis faciens legē Moyſi abſqz ulla miſeratiōe occidebat (ut dicit Heb.10.) Terra aūt mollis eſt. Ut g ſignaret dulcedinē z mollitiē noue legis per eum tradite in terra ſcribebat. ¶ Ex quo tria in ſentētijs debem° attēdē. Primo benignitatē in cōdeſcēdēdo puniendis. Uñ dicit. [inclinās ſe.] Iac.2. Iudicium ſine miſericordia ei zc. Gal.ult. Si preoccupat° fuerit aliqs in aliquo delicto z c. Secūdo diſcretionē in diſcernēdo. Uñ dicit [digito ſcribebat.] qui ppter flexibilitatē diſcretionē ſignificat. Dañ.5. Apparuerūt digiti quaſi man° hoīs ſcribētis cōtra candelabrū. Tertio certitudinē in pnūciādo. Uñ dicit [ſcribebat.] ¶ Sententiā aūt pfert ad eorū inſtātiā. vñ dicit [Cū autē pſeuerarent interrogātes eū zc.] dixit [Qui ſine peccato eſt ueſtrū zc.] Phariſei em̄ tráſgreſſores legis erāt: tū nitebātur cbr̄m de tráſgreſſiōe legis accuſare z mulierē cōdēnare. Et ideo chriſtus ſententiā pponit iuſtitie dicēs [Qui ſine peccato eſt ueſtrū.] q.d. puniat peccatricē: ſed nō a peccatoribus. Impleat lex: ſed nō a preuaricatorib° legis: qa (ut dī Ro.2.) In quo eni aliū iudicas teipſum cōdēnas. Aut ergo iſtā dimittite: aut cū illa penā legis excipite. ¶ Hic incidit qō utrū iudex in peccato exñs peccet ferendo cōtra aliū ſniam qui in eodē pctō exiſtit: z 13 manifeſtū ſit q iudex in publice in pctō exñs ſniaz ferat peccat ſcandaliçando: nihilomin° tñ hoc idē uidet ſi ſit in pctō occulto. Nā Ro.2. In quo aliū iudicas teipſū cōdēnas. Cōſtat aūt q nullus cōdēnat ſe niſi peccādo Ergo uidet q iudicādo aliū peccet. ¶ Rñ° dicendū q in hoc un ops duplici diſtinctiōe. Aut enim iudex perſeuerat in pposito peccādi aut penitet ſe peccaſſe. Itē aut punit (ut legis miniſter) aut motu ppzio. Et ſi qdē penitet ſe peccaſſe iā peccatum nō eſt in eo: z ſic abſqz peccato ſniaz poſſet ferre. Si aūt eſt in pposito peccādi aut pfert ſniaz ut legis miniſter z ſic nō peccat ex hoc q ſniaz pfert: quis peccet ex hoc: q talia facit: quib° dign° eſt cōtra ſe ſimilē ſniaz recipe. Si aūt ppzio motu. dico q pferēdo ſniaz peccat: cū non moueat ad hoc amore iuſtitie: ſed ex aliqua mala radice alias p zimo in ſe puniret: qd animaduertit in alios: quia hoc dī in Prou. Iuſt° pºr accuſator ē ſui. ¶ Perſeuerāt aūt in ſcribēdo: qa [iterū ſe inclinās ſcribebat.] Primo qdē ut oſtēdat ſue ſnie fraternitatē. Nūi.23. Nō eſt de° (ut hō) ut mētiat: z ut fi. homi. ut mutet. 2° ut oſſdat eos ſua viſiōe indignos. Uñ cū eos zelo iuſtitie pcuſſiſſet nō dignat° eſt eos attēdere: ſed auertit ab eis obtutū. 3° ut eoz uerecūdie cōſulēs daret eis exeūdi liberā facultatē. ¶ Effect° aūt iuſtitie eſt eoz cōfuſio. Uñ dicit.

¶ Audientes aūt hec vnus poſt vnū exibāt incipiētes a ſeniorib°: z remāſit ſolus ieſus z mulier in medio ſtans.

¶ Tū qa ſuiorib° pctis erāt īplicīti: z magis eos cōſciētia remordebat. Dañ.13. Egreſſa eſt iniqtas a ſenioribus zc. tum etiā qa meli° cognoſcebant eqtatem plate ſnie. Hier.5. Ibo g ad optimates.

[Et remāſit ſolus ieſus z mulier ſtās.] ſ. miſericordia z miſeria. Iō aūt ſolus remāſit: qa ipſe ſolus ſine pctō erat. Nā (ut dī in Ps.) Non eſt qui faciat bonū nō eſt uſqz ad vnū. ſ. cbr̄m. Et iō forte mulier territa ē z ab illo ſe puniēdā credebat. ¶ Et ſi remāſit ſolus quō dicit [in medio ſtās.] ¶ Et dicēdū q mulier ſtabat in medio diſcipuloz: z ſic li [ſolus] excludit extraneos nō diſcipulos. Uel [in medio] .i. in dubio: utrū abſoluenda eēt uel cōdēnāda. Sic ergo patet q dominus in rñdēdo iuſtitiā ſeruauit. ¶ Cōſequēter eū dicit.

¶ Erigēs āt ſe ieſus: dixit ei. Mulier: ubi ſūt qui te accuſabāt. Nemo te cōdēnauit. Que dixit. Nemo dñe. Dixit aūt ieſus. Nec ego te cōdēnabo. Uade z iā ampli° noli peccare.

¶ Oñdit q miſericordia nō receſſit dando ſniam miſericordie. Et pzio examiat. 2° abſoluit. 3° admonet. ¶ Exami at āt eā de accuſatorib°. Uñ dicē [q erigens ſe ieſus.] ſ. faciē ſuā a terra in qua ſcribebat ad mulierē cōuertēs [dixit ei. Mulier ubi ſunt qui te accuſabāt?] Itē de cōdēnatiōe. Unde queri: [Nemo te cōdēnauit.] Et illa rñdit. [Nemo dñe.] ¶ Abſoluit āt eā. Uñ dicē [Dixit ei ieſus: nec ego te cōdēnabo.] a quo te forte dānari timuiſti: qa in me pctm̄ nō inueniſti. Nec mirū qa nō n iſit de° filiū ſuū in mūdū: ut iudicet mūdū: ſed ut ſaluetur zc. ſupra.3. Eze.18. Nolo mortē peccatoris. Abſoluit aūt eā a culpa nō iponēdo ei aliquā penaz: qa cum abſoluendo eā te. ius iuſtificaret interius bene potuit eam adeo imutare ulterius per ſufficiētē ptritionē de peccatis: ut ab oī pena imunis efficeret. Nec tñ trahendū eſt in pſuetudinē: ut aliquis exēplo dñi abſqz cōfeſſiōe z pene iniūctiōe quēqz abſoluat: qa chriſtus excellētiam habuit in ſacramētis: z potuit cōferre effectum ſine ſacramēto: qd nullus pur° hō pōt. ¶ Admonet eo cā cū dicit [Uade z iā noli peccare.] Duo eni erāt in muliere iſta. ſ. natura z culpa. Et utrūqz poterat dñs cōdēnare: puta nāz ſi iuſſiſſet eā lapidare. Et culpā: ſi nō abſoluiſſet. Poterat etiā utrūqz abſoluere: puta ſi dediſſet licētiā peccādi dicēs [Uade] viue (ut vis) z ſto de mea libatiōe ſecura. Ego quā tūcūqz peccaueris etiā a gehēna z ab inferni tortorib° liberabo. Sed dñs culpā non amāns peccatis nō f u ens: ipſaz dānauit culpā nō nāz dicēs [Ampli° noli peccare] ut ſic appareat q dulcis eſt dñs per māſuetudinē: z rectus per ueritatē zc.

LE. II.

Iterū ergo locutus eſt eis ieſus dicens. Ego ſum lux mundi.

Poſtquā euangeliſta introduxit cbr̄m docētē. hic pñter p oñdit doctrine ipſi° illuminatiuam virtutē. 2° manifeſtat que de ea dicit ibi [Dixerūt ḡ phariſei. Tu de te zc.] Circa pm̄ tria facit. Pzio ponit ſpirituālis lucis priuilegiū. 2° ei° effectū ibi [Qui ſequitur me.] Tertio eius fructū ibi [Sed habebit lumē zc.] Priuilegiū autem ſpūalis lucis ponit quātū ad cbr̄m qui eſt lux. Et q̄tum ad hoc dicit [Iterū locut° eſt eis. Ego ſum zc.] Qd pōt vno mō ptinuari ad imediate dictum. Quia eni dixit. Nec ego cōdēnabo te zc. abſoluens eā a crimie. Iō ne alig dubitaret utrū ipſe abſoluere poſſet z peccata dimittere dignai opn° demutatis ſue potētiā demōſtrare dicēs ſe eē lucē: qui peccatiteñebras pellit. ¶ Alio mō pōt ptinuari ad illō

Terra rō.

Iudex in ſententijs ſuis tria debet attēdere pzio benignitatē in cōdeſcēdēdo. ſcdo diſcretionē in diſcernēdo. tertio certitudinē in pnūciādo.

Qō pulchra

Rñſio.

Dubitatio.

Rñſio.

Nullus exēplo dñi aliquē abſqz pene iniūctiōe abſoluere d3. Chriſt° in ſacramētis excellētiā h3: qz pōt aliqui cōferri ſacr. eff. ēt cōferre ſine ſacramēto q nullus purus hō pōt facē.

qđ ſupꝛa.7.dixit. Scrutare ſcripturas: ⁊ vide qꝛ ꝓ
pheta a galilea ⁊c. Quia enim cũ eſtimabãt galile
um: ⁊ q̃ſi ex loco determinato dependentẽ doctri
nam eius repudiabãt. Ideo dñs oſtẽdit ſe totius
mũdi eẽ lucẽ vniuerſaliꝫ dicẽs [Ego ſum lux mũdi.]
nõ galilee: neqꝫ paleſtine: neqꝫ iudee. Mãichei au
tem (ut Aug⁹ dicit) hoc falſo intelligebant. Quia
enim imaginationẽ nõ ualebãt trãſcẽdere que ſe
ad intellectualia ⁊ ſpũalia nõ extẽdũt: credebãt ſu
pꝛa corꝑalia nihil eẽ in rerũ natura. Uñ dicebant
deũ eẽ corpus ⁊ lucẽ quãdam infinitã: ⁊ ſolẽ iſtuꝫ
oculis carnis viſibilẽ chꝛĩm dñm eẽ putauerũt. Et
ꝓpter hoc ipꝫ dixiſſe. [Ego ſum lux mũdi.] ℂ Sꝫ
hoc ſtare nõ põt: ⁊ eccl'ia catholica impꝛobat tale
figmẽtũ. Sol enim iſte corꝑalis eſt lux quã ſenſus
attingere põt: ⁊ ideo nõ eſt ſuꝑma lux quã intelle
ctus ſolus attingit: que eſt lux intelligibilis ꝓpꝛia
rõnalis creature. Hic de ea dicit chꝛs [Ego ſuꝫ lux
mũdi ⁊c.] De iſta dicit ſupꝛa.1. Erat lux uera que il
luminat ⁊c. Lux aũt iſta ſenſibilis imago quedaꝫ
eſt illius lucis intelligibilis. Nã omne ſenſibile eſt
quaſi quoddã ꝑticulariter. Intellectualia aũt ſunt
quaſi totalr̃ quedã. Sic aũt lux iſta ꝑticularis hꝫ
effectũ in re viſa inquãtũ colores facit actu viſibi
les. ⁊ etiã in vidẽte: qꝛ per eam oculus cõfortat̃ ad
vidẽdum. Sic lux illa intelligibilis intellectũ facit
cognoſcẽtẽ: qꝛ qcqd luminis eſt in rõnabili creatu
ra: totũ deriuat̃ ab ipſa ſuꝑma luce. ſupꝛa.1. Illumi
nat oẽm hoĩem ⁊c. Itẽ facit res oẽs actu intelligi
biles inquãtũ ab ipſa deriuant̃ oẽs forme per qs
res hñt q̄ cognoſcant̃: ſicut oẽs forme artificiato
rum deriuant̃ ab arte ⁊ rõne artificis. pſal. Quam
magnificata ſunt oꝑa tua dñe: oĩa in ſapiã feciſti.
Et ideo recte dicit [Ego ſum lux mũdi.] Nõ ſol fa
ctus: ſed per quẽ ſol factus eſt. Tñ (ut Aug⁹ dicit)
lumẽ qđ ſolẽ fecit ſub ſole factuꝫ eſt: ⁊ carnis nube
tegit: nõ ut obſcuret̃: ſed ut tẽperet̃. Excludit̃ etiaꝫ
per hoc hereſis Neſtorij dicẽtis: q̄ fili⁹ dei erat vni
tus hoĩ per inhabitationẽ tñ. Cõſtat enim q̄ qui
hec v̓ba ꝓferebat [Ego ſum lux mũdi.] hõ erat: ni
ſi ergo ipſe qui loquebat̃: ⁊ videbat̃ hõ: ꝑſonalr̃
eẽt filius dei: nõ dixiſſet [Ego ſum lux mũdi.] ſed
in me habitat lux mũdi.] ℂ Effectus aũt huius lu
cis ẽ expellere tenebras. Uñ dicit.

Manicheoꝝ error qui dicebãt deũ eẽ corp⁹ ⁊ lux qdã infinita. ⁊ᵐ ſꝫo eẽ ſolẽ quẽ oculis carnalibus videmus

Neſtorij errõ q dicebat q̄ fili⁹ dei erat vni⁹ hoĩ p inhabitationẽ tñ.

ℂ Qui ſequitur me nõ ambulat in tenebris.

ℂ Et qꝛ lux iſta eſt vniuerſalis: ideo vniuerſaliter
tenebras omnes expellit. Sunt autem triplices te
nebre. ſ. ignorantie. Pſal. Neſcierunt neqꝫ intelle
xerũt in tenebris ambulãt. Et he ſunt rõnis ſm ſe
ipſam inquãtũ per ſeipſam obnubilat̃. Itẽ culpe.
Eph.5. Eratis aliqñ tenebre ⁊c. Et iſte ſunt rõnis
humane nõ ex ſe: ſed ex appetitu inquãtuꝫ male
diſpoſitus per paſſiones uel habitũ appetit aliqd
(ut bonũ.) qđ tñ nõ eſt nãe bonũ. Item tenebre
dãnationis eterne. Mat.25. Inutilẽ ſeruũ eicite in
tenebras exteriores. Sed due ꝑme ſũt in vita iſta.
Tertie v̓o ſunt in termino vie. [Qui ergo ſequitur
me nõ ambulat in tenebris] ignorãtie. Quia ego
ſum ueritas. Nec culpe: qꝛ ego ſum via ueritas ⁊c.
Nec dãnationis eterne: qꝛ ego ſum vita. ℂ Et idõ
conſequenter ſubdit fructum doctrine. ſ.

Tenebre ſũt triplici dña q dã ſũt ignorãtie: qdã culpe ⁊ dãnationis

ℂ Sed habebit lumen vite.

ℂ Nam qui hoc lumẽ habet eſt extra tenebras dã
nationis. Dicit aũt. Qui ſeqtur. qꝛ ſicut qcũqꝫ non
vult errare in tenebris opꝫ ut ſequat̃ eum qui lu
men portat: ita qcũqꝫ vult ſaluari opꝫ q̄ ſequatur
chꝛiſtũ: qui eſt lux credẽdo ⁊ amãdo: ⁊ ſic apl'i ſe
cuti ſunt eum. Mat.4. Quia v̓o lux corꝑalis defi
cere põt per occaſum: cõtingit q̄ qui ſequit̃ eam te
nebras incurrit. Lux v̓o iſta que neſcit occaſuꝫ nũ
q̄ꝫ deficit: ⁊ ideo qui ſequit̃ eam habet lumen inde
ficiẽs. ſ. vite. Lumẽ enim viſibile nõ dat vitaꝫ: ſed
coadiuuat exterius oꝑationes vite corꝑalis. Lu
men v̓o iſtud vitã dat quia viuimus inquãtuꝫ in
tellectũ habemus: qꝛ eſt quedã ꝑticipatio illius lu
cis. Quãdo aũt lux illa ꝑfecte irradiabit: tũc habe
bimus vitã ꝑfectã. pſal. Apud te eſt fons vite: ⁊ in
lumine tuo videbimus lumẽ. q.d. Tũc ipſam vitã
ꝑfecte hẽbimus qñ ipſum lumẽ per ſpẽm videbi
mus. Uñ dicit̃ Jo.17. Hec eſt vita eterna ut cogno
ſcãt te ſolũ uerũ deũ ⁊c. ℂ Sed attẽdendũ q̄ hoc
qđ dicit. Qui ſequit̃ me. ꝑtinet ad meritũ. Qđ v̓o
dicit [Hẽbit lumẽ vite.] ad ꝑmiũ. ℂ Cõñ cũ dicit.

Sicut qcũqꝫ nõ vult errare in tenebris opꝫ ut ſeqt̃ q lumẽ portat: ita qcũqꝫ nõ vult errare ⁊ vult ſaluari opꝫ ut chꝛĩm ſequat̃.

Lumẽ viſibile nõ dat vitã ſꝫ coadiuuat exteri⁹ oꝑatio nes vite cõꝑal'

ℂ Dixerunt ergo ei phariſei. Tu de teipſo te
ſtimonium perhibes: teſtimonium tuũ non
eſt uerum.

ℂ Manifeſtat hec tria que de ſe dicit. Et ꝑmo pri
mum. ſcđo ſcđm ibi [Dicit ergo iterũ eis ieſus.] 3°
tertiũ ibi [Amẽ amẽ dico uobis ⁊c. Si qs ſmonẽ
meũ ſeruauerit ⁊c.] Primuꝫ aũt qđ dixit eſt. Ego
ſum lux mũdi. qđ iudeos turbabat. Et ideo ꝑmo
ponit iudeoꝝ ꝯdictionẽ. 2° eoꝝ ꝯfutationẽ mani
feſtãdo ueritatẽ ſui dicti ibi [Rñdit ieſus ⁊ dixit eis
⁊c.] Manifeſtũ eſt aũt circa ꝑmũ q̄ illa que dixit in
tẽplo dixit in cõſpectu turbarũ: hic aũt corã pha
riſeis. Et ideo dixerũt ei ipſi phariſei. [Tu de teip
ſo teſtimoniũ ꝑhibes: teſtimoniũ tuũ nõ eſt uerũ.]
q.d. Ex hoc ipſo q̄ tu de teipſo teſtificar⁹ teſtimo
niũ tuũ nõ eſt uerũ. In hoĩbus enim nec acceptũ
nec ꝯgruũ eſt q̄ hõ ſe laudet. Prouerb.27. Laudet
te alienus ⁊ nõ os tuũ: qꝛ nõ ex hoc cõmẽdabilis
reddit̃: ſed ſi a deo cõmẽdat̃. 2. Cor.10. Nõ enim q
ſeipm cõmẽdat ille ꝓbatus eſt: ſed quẽ de⁹ cõmen
dat. Quia ſolus deus ꝑfecte eum cognoſcit. Deũ
aũt nullus põt ſufficiẽter cõmẽdare: niſi ipſe ſeipꝫ
Et ideo opꝫ q̄ ipſe de ſeipſo teſtificet̃: ⁊ etiã de ho
minibus. Job. Ecce in celo teſtis meus. Et ideo iu
dei decipiebant̃. ℂ Cõñter eum dicit.

In hoĩb⁹ nec acceptũ nec ꝯgruũ ẽ q̄ hõ ſe laudet.

ℂ Reſpondit ieſus ⁊ dixit eis. Et ſi ego teſti
monium perhibeo de meipſo: uerum eſt te
ſtimoniũ meũ: qꝛ ſcio vñ uenio ⁊ quo uado.

ℂ Dñs repellit eoꝝ ꝯdictionẽ. Et ꝑmo auctẽ ptis.
Scđo remouet ꝯdictionẽ exortã de p̃re ibi [Dice
bãt ergo ei. Ubi eſt p̃r tuus?] ℂ Cõtradictio autẽ
iudeoꝝ erat per quãdã ꝯñtiã. Et ideo ꝑmo oſten
dit eoꝝ ꝯñtiã non tenere. Scđo ꝓbat ſuũ teſtimo
nium uerũ eẽ ibi [Ego nõ iudico quenqꝫ ⁊c.] Cir
ca ꝑmũ duo facit. Primo oſtẽdit ꝯñtie falſitatẽ. 2°
ſubdit deceptionis ipſoꝝ cãm ibi [Uos aũt neſci
tis ⁊c.] ℂ Cõñtia aũt iſtoꝝ erat q̄ ex hoc ipſo q̄
chꝛiſtus de ſe teſtimoniũ ꝑhibeat teſtimoniũ eius
nõ erat uerũ: ſed dñs dicit ꝯtrium. ſ. q̄ ex hoc ipſo
uerũ eſt. Uñ [Rñdit ⁊ dixit eis. Si ego teſtimoniuꝫ
ꝑhibeo de meipſo teſtimoniũ meũ uerũ eſt.] Et h̓
ideo [qꝛ ego ſcio ⁊c.] q.d. ſm Criſoſtomũ: quia ex
deo ſum: ⁊ deus: ⁊ dei filius. (Eſt aũt deus uerax.
Rom.4.) Dicit autem [Scio vnde ueni.] i. cogno
ſco meum pꝛincipium. [Et quo uado.] ſcilicet ad
patrem: quem nullus ꝑfecte ſcire poteſt niſi filius
dei. Mat.11. Nec patrẽ qs nouit niſi filius ⁊c. Non

aūt ꝙ quicūq ſcit affectu ⁊ intellectu vn̄ ueniat ⁊ quo uadat: non pōt niſi uerū dicere. Nam a deo uenit ⁊ ad deū uadit. Deus aūt ueritas eſt. Quāto ergo magis filius dei: qui pfecte ſcit vnde uenit: ⁊ quo uadit uerum dicit. ¶ Conſ̄ter cum dicit.

¶ Uos autem neſcitis vnde uenio: aut quo uado. Uos ſcd̄m carnem iudicatis.

¶ Oſtēdit cauſam erroris que eſt ignorātia diuinitatis chriſti. Quia enim ipſam ignorabāt iudicabāt de eo ſm humanitatē. Sic ergo duplex cā erroris erat in eis. Una qꝛ eius diuinitatē ignorabant. Alia qꝛ de eo ſm humanitatē tm̄ iudicabant Et ideo quātū ad primū dicit [Uos neſcitis vnde uenio.] i. eternū meū pceſſum a patre. [aut quo uado.] ſupra. 7. Eſt uerus qui miſit me ⁊c̄. Job. 28. Un̄ ergo uenit ſapiētia? Jſa. 53. Gn̄ationē eius qs enarrabit? Quātum ad ſcd̄m dicit [Uos ſꝫ carnē iudicatis.] i. de me: me ſolū carnē eē putātes: non aūt deum. Uel [ſm carnē.] i. male ⁊ iniuſte. Sicut enim ſm carnē viuere eſt male viuere: ita ⁊ ſm carnem iudicare: eſt male iudicare. ¶ Conſ̄ter cū dicit

¶ Ego non iudico quenq̄. Et ſi iudico ego iudicium meum uerum eſt qꝛ ſolus nō ſum: ſed ego ⁊ qui miſit me pater.

¶ Oſtēdit teſtimoniū ſuum eſſe uerū: ⁊ falſum eſſe ꝙ ipſe ſolus de ſe teſtimoniuꝫ phibeat. Et qꝛ de iudicio mētio facta eſt: ſe oſtēdit primo nō eē ſe ſolum in iudicādo. Secūdo ſe nō eē ſolū in teſtificādo ibi [Et in lege ueſtra ⁊c̄.] Circa primū tria facit. Primo ponit iudicij dilationē. Scd̄o iudicij ueritatem. Et tertio ueritatis rōnē. ¶ Dilationē qdem iudicij ponit cum dicit [Ego nō iudico ⁊c̄.] q. d. dicatis uos iudicatis male. ſed [ego nō iudico quēq̄.] ſupra. 3. Nō enim miſit deus filiū ſuum in mūduꝫ ⁊c̄. Uel [nō iudico quenq̄] i. ſꝫ carnē: ſicut uos iudicatis. Jſa. 11. Nō ſm viſionem oculoꝝ iudicabit ⁊c̄. ſed tn̄ qn̄q̄ iudicabo. qꝛ pater oē iudiciū dedit filio. ſupra. 5. Et tūc [iudiciū meū uerū eſt.] i. iuſtuꝫ pſal. Judicabit orbē terre in eqtate. Ro. 2. Scim⁹ qꝛ iudiciū dei eſt ſm ueritatē ⁊c̄. In quo oſtendit iudicij ueritas. ¶ Rōnē ueritatis oſtēdit cum dīc [qꝛ nō ſum ſolus.] Qḋ aūt dicit ſupra. 5. Pat nō iudicat quenq̄. intelligēdū eſt ſeorſum a filio. Uel qꝛ non viſibilr̄ pater appebit oibus in iudicio. ⁊ ideo dicit [nō ſum ſolus.] qꝛ nō derelictus ab ipſo: ſed ſimul cum ipſo. i. 14. Ego in patre ⁊ pater i me eſt. Hic aūt excludit errorem Sabellij dicentis vnā eſſe pſonā patris ⁊ filij: nec differre niſi ſꝫ nomina. Si enim hoc eſſet: non dixiſſet [non ſum ſolus: ſed ego ⁊ qui miſit me.] Sed dixiſſet ego ſum pater: ⁊ ego ipſe ſum filius. Diſtingue ergo perſonas ⁊ cognoſce filiū eſſe alium a patre. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Et in lege ueſtra ſcriptum eſt: qꝛ duorū hominum teſtimonium uerum eſt. Ego ſum q teſtimoniuꝫ perhibeo de meipſo: ⁊ teſtimonium perhibet de me qui miſit me pater.

¶ Oſtēdit ꝙ nō eſt ſolus in teſtificādo: nec tamen differt teſtimoniū ſicut iudiciū. Un̄ nō dicit teſtimonium nō phibeo. Primo ergo introducit legē. Secūdo cōcludit ppoſitū ibi [Ego ſum.] ¶ Dicit ergo [in lege ueſtra.] ⁊ uobis data. Ecc̄. 24. Legem mādauit moyſes: ut ſcriptū eſt Deut. 19. Quia duorum hoium teſtimoniū uerū eſt. Sic enim eſt ibi In ore duoꝝ aut triū ſtabit omne uerbū. ¶ Sed ſm Aug^m habet magnā qōnē qḋ dicit duorum hoium teſtimoniū uerū eſt. Fieri enim pōt ꝙ duo mentiant. (Nam ſuſanna caſta duobus falſis teſtibus urgebat: ut habet Dan̄. 13.) Uniuerſus etiam populus mētitus eſt cōtra chriſtū. ¶ Rn̄ hoc qḋ dicit. [duoꝝ hoium teſtimoniū uerū eſt.] intelligēdum eſt ꝙ pro uero in iudicio eſt habēdū. Cuius rō eſt: qꝛ in actibus humanis uera certitudo hēri non pōt. Et ideo accipit̄ inde id qḋ certius haberi pōt: qḋ eſt per multitudinē teſtiū. magis eni eſt pbabile ꝙ vnus mentiat q̄ ꝙ multi. Ecc̄. 4. Funiculus triplex difficile ſoluit̄. Nihilominus tn̄ per hoc qḋ dicit. In ore duoꝝ aut triū teſtiū ⁊c̄. Reducit nos ſm Aug^m in cōſiderationē trinitatis: i qua eſt ppetua ſtabilitas ueritatis: a qua oēs ueritates deriuant̄. Dicit aūt [duoꝝ uel triū.] qꝛ in ſcriptura ſacra qn̄q̄ noīant̄ tres qn̄q̄ due pſone cuꝫ qbus etiā intelligit̄ ſpūs ſanctus qui eſt nexus duorum Si ergo duoꝝ hoium teſtimoniū uerū eſt uel triū teſtimoniū meuꝫ uerū eſt. Quia ⁊ [ego teſtimoniū phibeo de meipſo: ⁊ teſtimoniū phibet de me q miſit me pater.] ſupra. 5. Ego teſtimoniuꝫ habeo maius ioāne. ¶ Sed hoc nō videt̄ ad ppoſitū ptinere. Primo qdē qꝛ pater filij dei non eſt homo Et cū ipſe dicat [duoꝝ hoium ⁊c̄.] ¶ Secūdo vo qꝛ tūc ſunt duo teſtes alicuius: quādo teſtificātur de aliquo tertio: ſed ſi vnus teſtificat de vno non ſunt duo teſtes. Cum ergo chriſtus teſtificet de ſe: ⁊ ſilr̄ pater de chriſto: videt̄ ꝙ nō ſunt duo teſtes. ¶ Sed dicēdū ꝙ chriſtus hic arguit per locuꝫ a minori. Manifeſtū eſt enim ꝙ ueritas dei maior ē q̄ ueritas hois. Si ergo credūt teſtimonio hominum. multomagis credēdum eſt teſtimonio dei. pme Jo. 5. Si teſtimoniū hoium accipitis teſtimonium dei maius eſt. Itē hoc dicit ut oſtēdat ſe conſubſtātialē patri: ⁊ non indigentem alieno teſtimonio (ut dicit Criſoſtomus. ¶ Conſ̄ter cum dicit.

Cō ſm aug.
Reſponſio
Queſtio.
Reſponſio.

¶ Dicebant ergo ei. Ubi eſt pater tuus? Reſpondit ieſus. Neq̄ me ſcitis: neq̄ patrem meum. Si me ſciretis forſitan ⁊ patrem meum ſciretis. Hec uerba locutus eſt ieſus in gazophilatio docens in templo. Et nemo apprehendit eū: qꝛ necdū uenerat hora ei⁹

¶ Remouet exortā qōnem de patre. Et primo ponit qōnem iudeoꝝ. Secūdo ponit rn̄ſionē chriſti. Tertio innuit ſecuritatē rn̄dentis. ¶ Queſtio autem iudeoꝝ ppoſita chriſto eſt de patre: ubi eſſet. Un̄ dicebāt ei. [Ubi eſt pater tuus?] Intelligebāt enim chriſtū hēre patrē hoiem ſicut ipſi habēt. Et ideo qꝛ audierūt eum dicere. Solus nō ſum: ſed ego ⁊ qui miſit me pater. Et ideo cū viderāt eum ſolum dicūt. [Ubi eſt pater tuus?] ¶ Uel dicēduꝫ ꝙ loquunt̄ hic cum qdā ironia ⁊ cōtumelia. quaſi dicat. Quid frequēter patrē tuum nobis iducis nunqd eſt tāte virtutis ut eius teſtimonio credat̄? Ignotus enim eſt ⁊ ignobilis. Intelligebāt hoc de ioſeph. nihilominus tn̄ patrē ignorabāt. pſal. Nequādo dicāt gētes: ubi eſt deus eoꝝ. ¶ Rn̄ſio aūt chriſti eſt occulta ibi [Rn̄dit ieſus. Neq̄ ſcitis.] Quia enim nō ſtudio addiſcēdi: ſed malignandi querebāt: ideo chriſt⁹ nō apit eis ueritatē: ſed oſtēdit primo qdem ipſoꝝ ignorātiā. Scd̄o quō poſſint ad ṽitatis cognitionē puenire. ¶ Ignorantiam quidem ipſorum oſtendit cum dicit. [Neq̄ me ſcitis ⁊c̄.] quaſi dicat. Non queratis de pa-

tre:q2 me neſcitis. Quia enim me hoīem putatis: ideo patrē meū hoīem queritis: ſed q2 me non noſcitis: nec patrē cognoſcere poteſtis. ¶ Sed contra ſupra.7.dixit. Et me ſcitis: ⁊ vñ ſī ſcitis. ¶ Et dicendū φ ſciebāt eum ſm humanitatē ſed non ſm diuinitatē. ¶ Sciēdū aūt ſm Origenē φ ex h̄ v̄bo aliq̄ ſumētes occaſionē erroris dixerunt patrē chr̄i nō fuiſſe deū ueteris teſtamēti. Nam ipm iudei cognoſcebāt ſm illud pſal. Notus in iudea deus. ¶ Sz ad hoc eſt q̄druplex rñſio. Prima qa ideo dicit dñs iudeos patrez ignorare: q2 ad modum ignorātiū ſe hñt: inquātū mādatū eius non ſeruāt. Et hec rñſio ptinet ad actū. ¶ Scđo dicitur deū ignorare: q2 nō adherēt ei ſpūalr p amorem. Qui eniz aliqd cognoſcit ei adheret. ¶ Tertio q2 etſi cognoſcerēt eum per fidē: nō tñ hēbant de eo plenā ſciam. ſupra.1. Deū nemo vidit vnq̄. Unigenitus ⁊c̄. ¶ Quarto q2 in ueteri teſtamēto īnotuit pr̄ ſub rōne dei oipotētis. Exo.4. Ego apparui eis in deo oipotēte ⁊c̄. Nō aūt ſub rōne patris. Uñ lz ſcirēt eū ut deū: nō tñ ut patrē filij ꝯſubſtātialis. ¶ Uiā aūt pueniēdi ad cognitionē p̄ris dicit ſe eē. vñ dicit[Si me ſciretis.] q.d. q2 patrem meū loquor occultū: occult⁹ pus eſt ut me noueritis: ⁊ tūc[patrē meū forſitan ſciretis.] Nam fili⁹ eſt via cognitiōis p̄nc. j.14. Si cognouiſſetis me ⁊c̄. Nam ſm Augm̄ qd eſt[Si me ſciretis.] niſi ego ⁊ pr̄ vnū ſumus. Quotidiana locutio eſt: qñ vides aliquē alicuius ſimilem: ut dicat ſi hūc vidiſti illū vidiſti. Nō tñ φ pr̄ ſit filius: ſed q2 ſit p̄ri ſitis. Dicit aūt[forſitan.] nō dubitatiue: ſed icrepatiue. Ueluti ſi idigneris ſeruo tuo ⁊ dicas. Cōtēnis me: ꝯſidera φ forſitan dñs tuus ſum. ¶ Securitatē autem chr̄i rñdētis oſtēdit euāgeliſta cū dicit[Hec v̄ba locutus eſt ieſus ⁊c̄.] Et pmo qdē ex loco ubi docebat: q2 in gaʒophilatio: ⁊ in tēplo. Gaʒa enim pſica lingua dicunt diuitie. philaxe v̄o ſuare. Unde gaʒophilatiū ponit in ſcriptura pro archa ubi diuitie ꝯſeruant. Et hoc mō accipit 4. Reg.12. φ tulit ioiada ſacerdos gaʒophilatiū ⁊c̄. Aliqñ aūt p domo ubi diuitie cōſeruant: ⁊ hoc mō accipit hic. Scđo ex hoc φ illi qui miſſi fuerāt ad eū app̄hendēdū hoc facere nō potuerūt: q2 ipſe nolebat. Uñ dicit[Et nemo app̄hēdit eū q2 nodū uenit hora eius.] in qua pateret: nō fatalis: ſed ſua uoluntate ab eterno p̄deſtinata. Uñ dicit Aug⁹. [Nōduz uenerat hora eius.] nō qua cogeret mori: ſed qua dignaret occidi. ¶ Sed nota ſm Origenē φ qñcūq3 deſignat locus in quo dñs aliqd fecit hoc fit ppter myſteriū. In gaʒophilatio ergo qui eſt locus diuitiarū chr̄s docuit: ut daret itelligi φ numiſmata. i. v̄ba ſue doctrine imaginē regis magni impſſam hñt. ¶ Nota etiā φ qñ docebat[nemo app̄hēdit eū.] Quia ſermones eius fortiores erāt his q eū cape volebāt. Qñ v̄o uoluit crucifigi tacuit.

Dubitatio

Rñ⁹ q̄druplex Prima

Scđa rñſio.

Tertia rñſio.

Quarta rñ⁹.

Gaʒa pſica lingua ſignat diuitie. Philaxe gᵒ idē eſt qđ ſeruare. Gaʒophilatiū ponit i ſcriptura p archa ubi cōſeruantur diuitie.

LEC.III.

Dixit ergo iteruz eis ieſus. Ego uado ⁊ queritis me: ⁊ in peccato ueſtro moriemini.

Poſtquā dñs manifeſtauit de ſe puilegiuz lucis. Hic ꝯñter manifeſtat lucis effectū. ſ. φ liberat a tenebris. Et p̄ oſtēdit φ ipſi in tenebris detinētur. 2° docet remediū quo ab eis liberēt ibi[Dicebant ergo iudei: nunqd ⁊c̄.] Circa pmū tria facit. Pmo denūciat dñs ſuū receſſum. 2° oſtēdit iudeorū ſtudiū puerſum. 3° ipſoꝝ defectū. ¶ Receſſum autez ſuū dicit dñs eē per mortē: ⁊ iō dicit[Ego uado] In quo duo dat itelligē. Primo φ uolūtarie morit. ſ. uadēs: ⁊ nō ab alio duct⁹. Jo.16. Uado ad eū qui me miſit. j.10. Nemo tollit a me aiam meaz: ſed ego ⁊c̄. Et ſm hoc recte cōtinuat ad p̄cedētia. Dixit eni. Nemo app̄hēdit eū ⁊c̄. ⁊ q̄re? Quia per ſe uadit ſpōte. ¶ 2° oſtēdit φ mors chr̄i erat qdā pfectio illuc vñ uenerat: ⁊ vñ nō diſceſſerat: ſicut eū qui uadit in anteriora pficit: ita chr̄s per mortē puenit ad gliam exaltationis. Phil.2. Fact⁹ eſt obediēs uſq3 ad mortē mortē aūt crucis: ppter quod ⁊ deus exaltauit illū. j.13. Sciēs q2 a deo exiuit ⁊ ad deū uadit. ¶ Peruerſum coꝝ ſtudiū oſtēdit in doloſa inqſitione chr̄i. Et quātū ad hoc dicit[Queretis me.] Quidā aūt querūt chr̄m pie ex charitate: ⁊ hāc inqſitionē ſequit vita. pſal. Querite dñm ⁊ viuet aīa ueſtra: ſed iſti ipie querēt ⁊ odio ad pſequēdū. pſal. Uim faciebāt qui querebāt aiam meam. Et ſic dicit[Queretis me.] J. perſequētes poſt mortē qdē infamia. Mat.28. Recordati ſum⁹ φ ſeductor ille ⁊c̄. Jtē in mēbris meis. Act.9. Saule ſaule qd me pſequeris? Et hāc ſequelā ſequit mors. Et iō ſbdit ipſoꝝ defectū quē eis p̄nūciat dicēs[⁊ in pctō ueſtro moriemini.] Et pmo p̄nūciat defectū qui cōſiſtit in mortis dānatione. 2° defectuz q ꝯſiſtit in eoꝝ a glia excluſione ibi[Quo ego uado uos nō poteſtis uenire.] Dicit ergo q2 inique me queritis: iō[in peccato ueſtro.] J. pmanētes[moriemini.] Qđ pōt intelligi vno mō de morte corpali ⁊ ſic in pctis ſuis morit qui uſq3 ad mortē perſeuerat in eis. Et ſic per hoc qđ dicit[In pctō uro ⁊c̄.] exaggerat eoꝝ obſtinatā ptinaciā. Hier.8. Nō eſt qui penitētiā agat de pctō ſuo ⁊c̄. Eze.32. Deſcēderunt cū armis ad inferna. ¶ Alio mō de morte peccati. De qua dicit in pſal. Mors pctōꝝ peſſima. Et ſicut mortē corpalē p̄cedit infirmitas corporis ita ⁊ hāc mortē infirmitas quedā p̄cedit. Quādiu enim pctm̄ remediabile eſt: tūc eſt qſi quedā infirmitas que p̄cedit. pſal. Miſerere mihi dñe qm̄ infirmus ſum. Sed qñ eſt irremediabile uel ſimplr: ſicut poſt hāc vitā: uel quo ad ipm: ſicut eſt peccatum in ſpūm ſanctū: tūc cauſat mortē. pme Joā.5. Eſt peccatū ad mortē non pro illo. Et ſm hoc p̄nūciat eis dñs infirmitatē peccatoꝝ eſſe ad mortem. ¶ Defectum qui cōſiſtit in eoꝝ excluſione a gloria oſtēdit cum dicit.

Quidā q̄rūt chr̄m pie ⁊ ex charitate: ⁊ hāc inqſitionē ſequit vita.

Morit ille in pctis ſuis qui uſq3 ad mortē i illi pſeuerat.

¶ Quo ego uado uos non poteſtis uenire.

¶ Quo uadit dñs: uadūt ⁊ iſti per mortē: ſed dñs ſine peccato: iſti v̄o cū peccatis: qui in peccato ſuo moriunt. Et ideo non pueniūt ad gliam paterne viſionis. Et ideo dicit[Quo ego uado.] J. ſpōte p paſſionē meam. ſ. ad patrē ⁊ ad ſuā gliam. [uos non poteſtis uenire.] Quia non vultis. Si enim uoluiſſent ⁊ non potuiſſent: nō rōnabiliter diceret eis[in peccato ueſtro moriemini.] ¶ Sed notādū φ aliq̄ qui impediunt ne poſſint ire quo chriſtus uadit dupl̄r. Uno modo rōne ꝯtrarietatis: ⁊ ſic impediunt peccatores. Et de hoc loquit hic. Et ideo ſimpliciter pſeuerātibus in peccato dicit[Quo ego uado uos non poteſtis uenire.] pſal. Nō ergo habitabit in medio domus mee qui facit ſuperbiam. Jſaie.35. Uia ſacta uocabitur ⁊ pollutus non tranſibit ⁊c̄. Pſal. Quis habitabit in tabernaculo tuo Jnnocens manibus ⁊c̄. ¶ Alio modo ratione

Aliqui ne uadāt q̄ chr̄s uadit ipediunt dupliciter.

imperfectionis ſeu indiſpoſitionis. Et hoc modo impediuntur iuſti quādiu ſunt in corpore. 2. Cor. 5. Quādiu ſumus in corpore peregrinamur a dño. Et talib⁹ nō dicit dñs ſimplr [Quo ego vado nō poteſtis venire.] ſed addit ad terminationē tēporis. j. 13. Quo ego vado nō potes me modo ſequi. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ **Dicebāt ergo iudei. Nūquid interficiet ſe metipſum: qȝ dicit quo ego vado vos nō poteſtis venire? Et dicebat eis.**

ℂ Agit de remedio per qḋ a tenebris liberent. Et pmo ꝓponit remediū tenebras euadēdi. 2° inducit rōnes ad hoc remediū īpetrandū ibi [Dicebāt ergo ei: tu quis es?] Tertio prenūciat modum ad hoc ꝑueniendi ibi [dixit ergo eis. cū exaltaueritis zc̄.] Circa pmū duo facit. Primo ponit̄ verborū chr̄i occaſio. 2° ponunt̄ ea quibus cauſat̄ remedij inſinuatio ibi [Uos deorſuz eſtis.] ℂ Occaſio aūt verborū chr̄i ſumit̄ ex ꝑſona vel intellectu iudeorum. Cum eniȝ carnales eſſent: verba domini: que dixerat [Quo ego vado zc̄.] carnaliter itelligebāt pᵉ Cor. 2. Animalis hō nō ꝑcipit zc̄. Unde dicūt iudei [Nunqd iterficiet zc̄.] Que quidē ſm Augᵐ ſtulta opinio eſt. Nunqd eniȝ poterāt venire quo chr̄s precit. ſi iterficeret ſemetipm. poterāt quideȝ z ipſi ſeipſos iterficere. Sic ergo mors nō erat terminus chr̄i: ſed via qua ibat ad pr̄em. Uñ non dixit. ꝙ nō poſſent ire ad mortē: ſed ꝙ per mortem nō poterāt ire ad locū: quo per eā chr̄s exaltabat̄ ad dexterā. ſ. dei. ℂ Scḋm Origenē aūt forte nō ſine cauſa iudei hoc dicunt. Habebāt enī ex traditiōib⁹. ꝙ chr̄s voluntarie eēt moritur⁹ (ſicū ipſe dixit Jo. 10.) Nemo tollit aīaȝ meā zc̄. Qḋ ſpāliter videtur habuiſſe ex Jſa. 53. Pro eo ꝙ tradidit aīam ſuam in mortē zc̄. Quia ergo aliqualē ſuſpitionē habebāt de ieſu ꝙ eſſet chr̄s. Jō cum dixit [Ego vado zc̄.] Introduxerūt hāc opinionē ꝙ ipſe ſemetipm voluntarie morti traderet: ſed ꝯtumelioſe hoc ꝓferunt dicentes [Nunqd interficiet ſe.] alias dixiſſent. Nunqd aīa eius cū ipſi placuerit egredieł relicto corpore: qḋ nos non poſſumus facere. Et propter hoc ait [Quo ego vado vos non poteſtis.] ℂ Cōſequenter cum dicit.

Expō Aug.

Expō Orig.

ℂ **Uos deorſum eſtis: ego de ſuperius ſum. Uos de mundo hoc eſtis: ego non ſum de hoc mundo.**

ℂ Proponit remediū tenebras euadēdi. Et pᵒ pmittit ſuā z illoꝝ originē. 2° ex hꝭ cōcludit ꝓpoſitū ibi [Dixi ergo vobis zc̄.] Circa primū autē diuerſificat illoꝝ originē dupłr. Primo qȝ ipē eſt de ſuperius: z iſti deorſum. 2° qȝ iſti ſunt de hoc mūdo: de quo nō eſt chr̄s. Sȝ (ſicut Origenes dic̄.) Aliḋ eſt eē deorſum. z aliud de hoc mūdo. Nā ſurſuȝ z deorſum ſunt differētie ſitus. Ne ergo per hoc qḋ dixit ſe eē de ſuꝑius itelligāt eū eē de ſupiori parte mundi huius. Jō hoc excludēs dicit ſe non eē de hoc mundo. qſi dicat: ita de ſuꝑius ſum. ꝙ tñ totaliter ſum ſupra totū mundū iſtum. Et quidē eos eē de hoc mundo z deorſum manifeſtū eſt. ſȝ chriſtum eē de ſuꝑius. z nō de hoc mūdo: ſano idiget itellectu. ℂ Nā quidā ponētes oīa viſibilia creata eē a diabolo: ſicut Manichei dixerūt chr̄m etiā qꝫtū ad corpus nō eē de hoc mūdo viſibili: ſȝ de mūdo alterius creationis. ſ. inuiſibili. ℂ Ualētin⁹ etiaȝ hoc male ſuſpicātes dicit chr̄m attuliſſe corp⁹ celeſte.

Surſū z deorſū ſūt diffe ſi⁹

Opio manicheoꝝ q dicebāt ꝙ chr̄s qꝫ ūs hēret corp⁹: corp⁹ tñ ſuūs nō erat ð hō mūdo viſibili ſȝ de mūdo alterius creatiōis ſenſibilis.

Ualētini opinio qui dixit chr̄ꝫ attuliſſe corp⁹ celeſte.

Qḋ autē hoc nō ſit verus intellectus apparet. Quia ipſis apoſtolis dñs dicit. j. 14. Uos nō eſtis de hoc mundo. Dicēdū eſt ergo. ꝙ pōt itelligi de chr̄o filio dei. z de chr̄o homine. ℂ Nā chr̄s ſȝ ꝙ filius dei: eſt de ſuꝑius. j. 16. Exiui a patre z veni in mundū. Et ſimilr̄ nō eſt de hoc mūdo ſenſibili. ſ. qui cōſiſtit in rebus ſenſibilibus: ſed de mūdo intelligibili: qui eſt in mēte dei: qȝ eſt ipm verbū dei prout eſt ſumma ſapīa. (Oīa enī in ſapientia facta ſunt.) Uñ de eo dicit̄ ſupra pᵒ. Mundus per ipſuȝ factus eſt. ℂ Scḋm autē ꝙ hō chr̄s eſt de ſuꝑnis qȝ nō habuit affectū ad mūdana z infima: ſed ad ſuꝑiora: in quibus aīa chr̄i conuerſabat̄ ſm illud Phil. 4. Noſtra cōuerſatio in celis. Mat. 6. Ubi eſt theſaurus tuus. ibi eſt z cor tuū. Et ecōuerſo. Jſti qui deorſuȝ ſunt originē infimā hñt: z de hoc mūdo: qȝ hñt affectuȝ circa terrena. pᵉ Cor. 15. Prim⁹ hō de terra terrenus. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ **Dixi ergo vobis: qȝ moriemini in peccatis veſtris. Si eniȝ non credideritis qȝ ego ſum: moriemini in peccato veſtro.**

ℂ Concludit ꝓpoſitū. Et pmo manifeſtat ea que dixit de eoꝝ defectu. Secūdo oſtēdit eis remediū ibi [Si enī non credideritis zc̄.] Sciēdū autē circa pmū. ꝙ vnūquodqꝫ in ſuo ꝓgreſſu ſequit̄ cōditionē ſue originis. Uñ ea que hñt originē infimā: ſi ſibi relinquat̄ nālitér deorſum tendunt. Et in hoc nāliter tēdit ſurſuȝ: niſi qḋ ſuꝑiorē originē habet ī. 3. Nemo aſcendit in celū: niſi qui de celo deſcendit. Dicit ergo dñs. Hec eſt cā quare non poteſtis venire: quo ego vado: qȝ cum ſitis deorſum qꝫtoȝ in vobis eſt nō poteſtis niſi cadere. Et iō dixi [qȝ moriemini in peccatis veſtris.] Uerū eſt niſi mihi adhereatis. Et iō non totalr̄ excludat ſpem ſalutis pōit remediū dicēs [Si enī nō credideritis zc̄.] quaſi dicat nati eſtis in origīali peccato a quo nō poteſtis abſolui: niſi per fidē meā: qȝ [ſi nō credideritis. Quia ego ſum moriemini zc̄.] Et dicit [Ego ſum.] nō aūt quid ſim: vt rememoret qḋ dictum eſt Moyſi Exo. 3. Ego ſum qui ſum. Nā ipm eſſe eſt ꝓpriū dei. In qualibet enī alia nā a diuina differt eſſe z qḋ eſt: cū quelibet nā creata ꝑticipet ſuū eſſe ab eo qḋ eſt eius per eēntiaȝ. ſ. ipſo deo qui eſt ipſum ſuū eē: ita ꝙ ſuum eē ſit ſua eēntia. Uñ ipſe ſolus denominat̄ ab eo. Et ideo dicit [Niſi credideritis qȝ ego ſum.] i. qȝ ſum vere deus qui habet eē per eſſentiā [moriemini in pctō] veſtro. Dicit eniȝ [Quia ego ſuȝ] vt oſtēdat ſuā eternitatē. In oībus enim que incipiūt eſt imutabilitas quedā. z aliq̄ potētia ad nō eē. Uñ eſt inuenire in eis qḋdam preteritū z futurū. Et iō nō eſt ibi verū eſſe per ſe: ſed in deo nulla eſt potētia ad nō eſſe: nec eſſe incepit. Et ideo eſt ipm eē: qḋ ꝓprie per tēpus preſens deſignatur. ℂ Conſequenter cum dicit.

Unūqḋqꝫ in ſuo ꝓgreſſu ſequit̄ cōditionē ſue origis.

Nihil nālr̄ tēdit ſurſū: niſi ſupiorē originē habeat.

Eēē ꝓpriū ðī In q̄bꝫ nāa diua dīt eē. z qḋ ē cū q̄libꝫ nā creata ꝑticipet ſuū eē ab eo qḋ eſt eē ꝑ eēntiā. ſ. ipſo deo.

In oīb⁹ q̄ eē icipiūt ē imutabilitas q̄dā z aliq̄ po⁹ ad nō eē. Jō nō nulla cat po⁹ locutur.

ℂ **Dicebāt ergo ei. Tu qs es. Dicit ei ieſus. Principiū qui z loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui z iudicare: ſȝ qui me miſit verax eſt: z ego que audiui ab eo hec loquor in mundo.**

ℂ Ponit rōnes iducentes ad fidē. Et primo ponit̄ iudeoꝝ interrogatio. 2° chr̄i reſpōſio ibi [Dixit eis ieſus pncipiū zc̄.] Tertio itellectꝰ eoꝝ excecatio ibi [Et nō cognouerūt zc̄.] ℂ Quia enī dñs dixerat niſi credideritis quia ego ſum. reſtabat adhuc querere quis eēt. Et iō dicebat ei [Tu quis es?] qſi di

cat. Un̄ eſ: ut tibi credere debeamus? Et ideo con
ſequenter cū dicit [Principiū ⁊c̄.] Reſpondit idu-
cēs eos ad credēdū. Et p̄mo ex ſue nāe ſublimita
te. 2° ex iudiciaria ſua ptāte ibi [Multa habeo ⁊c̄.]
Tertio ex paterna ueritate ibi] ſ3 q miſit me ⁊c̄.]
¶ Inducit quidē eos ad credēdū3 chriſto nāe ei⁹
ſublimitas. Quia ipſe eſt p̄ncipiū. Unde [dixit eis
ieſus principiū qui ⁊ loquor uobis.] Principium
in latino eſt neutri generis. Un̄ dubiū eſt. utrū ſit
hic nominatiui uł accuſatiui caſus. Un̄ ſm Aug^m
non eſt legendū. Ego ſum principiū: ſed p̄ncipiu3
me credite. ne moriamini in peccatis ueſtris. Dicit
etiā ⁊ pater p̄ncipiū. Et vno quidem modo nomē
principij cōmune eſt patri ⁊ filio inquantū. ſ. ſunt
vnu3 p̄ncipiū ſpūs ſancti per cōem ſpirationē. Et
tres pſone ſimul ſunt principiū creature per crea-
tionem. Alio mō eſt ppriū patris: inquantū. ſ. p̄ē
eſt p̄ncipiū filij per eternā generationē. Non tamē
plura dicamus principia: ſicut nec plures deos. P̄s.
Tecū principiū in die virtutis tue ⁊c̄. Hic autē di-
cit dn̄s ſe p̄ncipiū reſpectu totius creature. Nā hoc
qd̄ eſt per eēntiā tale eſt p̄ncipiū ⁊ cā eoꝝ que ſunt
per participationē. ipſe per eēntiā (ut dictum eſt.)
eſt eē ſuum: ſed q2 chr̄s non ſolū habet in ſe diui-
na3 nām: ſed etiā humanā. Ideo ſubdit [Qui ⁊ lo
quor uobis.] Nam uocē dei imediate hō ·erre nō
poteſt. Quia ſm Aug^m. Infirma corda intelligibi-
le uerbū ſine uoce ſenſibili audire nō pn̄t. Exo. 20
Quid eſt homo: ut audiat uocē dn̄i dei ſui? Ad h̄
ergo q̄ imediate ip̄m diuinū uerbū audirem⁹ car
nem aſſumpſit: cuius organo locutus eſt nobis.
Un̄ dicit [Qui ⁊ loquor uobis.] i. humilis ppter
nos factus ad iſta uerba deſcendi. Heb. p̄. Multi-
pharie multiſq3 modis olim deus lo. pa. in pphe-
tis: nouiſſime locutus eſt ⁊c̄. s. p̄. Unigenitus qui
eſt in ſinu patris ipſe enarrabit uobis. ¶ Uł aliter
ſm Criſo^m. Ut per hoc qd̄ dicit [p̄ncipiū ⁊c̄.] rep-
hendit tarditatē intellectus iudeoꝝ. Nam poſt mł
ta ſigna que ab eo viderant fieri adhuc indurati
quirūt a dn̄o. Tu q̄s es? ⁊c̄. Et ideo ieſus reſpon-
dit [Ego ſum p̄ncipiū.] i. qui locutus ſum uobis a
p̄ncipio. q̄ſi dicat nō habetis op⁹ adhuc querere
q̄s ego ſum: cū iā deberet eē manifeſtū. Heb. 6. Cū
deberetis eē magiſtri ppter tēpus rurſum idige-
tis ⁊c̄. ¶ Secūdo iducit nos ad credēdū chr̄o iu-
diciaria eius auctoritas. Et iō ſubdit [Multa hēo
de uobis loqui ⁊ iudicare.] q̄ſi dicat. Habeo aucto
ritatē uos iudicandi. ¶ Sed ſciendum q̄ aliud eſt
loqui nobis: ⁊ aliō loqui de nobis. Nobis eni lo
quił chr̄s ad nr̄am utilitatē. ſ. ut ad ſe trahat. Et ſic
loquił nobis dum viuim⁹ p̄dicādo inſpirando: ⁊
bn̄ faciēdo. Loquił autem de nobis nō ad nr̄am
utilitatē: ſed ad ſuā iuſtitiā oſtēdendā. Et hoc mō
loquił de nobis in iudicio futuro. ¶ Sed ɔtra. s.
3. Nō eni miſit deus filiū ſuū in mundū: ut iudicet
mundū ⁊c̄. ¶ Rn̄ſio dicendū q̄ aliud eſt iudicare
⁊ aliud hr̄e iudicare. Iudicare dicit actū iudicij. Et
hoc non ptinet ad primū aduentū dn̄i (ut ſupra
dixit.) Ego nō iudico quēq3. ſ. ad pn̄s. Sed hr̄e
iudicare dicit iudicij ptātem. Et hāc hr̄t chr̄s. s. 5.
Pater oē iudiciū dedit filio. Act. 10. Ipſe qui cōſti
tutus eſt a deo iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ ⁊c̄ Et iō
ſignanł dicit [Multa hēo de uobis loqui ⁊ iudica
re.] ſ3 i futuro iudicio. ¶ Inducit etiā ad credēdū
chr̄o v̄itas paterna. Et quātū ad hoc dicit [S3 qui
miſit me uerax eſt.] q̄ſi dicat. Pater eſt uerus. Ego

Prin^m uno mō eſt cōe pr̄i ⁊ filio. q2 ſunt pn̄^a ſpirātis ſ. ſ. alio mō tri^b pſonis. alio mō pr̄i ūn.

Queſtio.

Reſponſio. Aliud eſt iudicare ⁊ aliud ē hr̄e iudicare.

autem loquor cōſona ei: ergo loquor uera. Ergo
debetis mihi credē. Dicit ergo [Qui miſit me.] ſ.
pater [uerax eſt.] Nō participatiue: ſed ipſa eēntia
ueritatis. ⁊ pater ueritatis: alias cū filius ſit ipſa ue
ritas eēt maior patre. Ro. 3. Eſt aute3 deus uerax.
Et ego que audiui ab eo. nō auditu humano: ſed
per gn̄ationē etnā cognitionē accepi: hec loquor.
Iſa 22. Que audiui a dn̄o exercituū ⁊c̄. s. 5. Nō po
teſt filius a ſe facere q̄cq3. Hoc autē qd̄ dixit [Qui
miſit me ⁊c̄.] Dupliciter cōtinuatur ad p̄cedentia.
Uno mō ſic dico q̄ [habeo de uobis iudicare.] ſ3
iudiciū meū uerum erit. Quia [qui miſit me uerax
eſt.] Ro. 2. Iudiciū dei eſt ſm ueritatē. Alio mō ſ3
Criſo^m dico q̄ [habeo de uobis iudicare.] ſed hoc
differo: nō ex impotētia: ſed ut obediā uoluntati
paterne. Nam qui [miſit me uerax eſt.] Un̄ cū pro
miſerit ſaluatorē ⁊ ppugnatorē miſit me nunc ad
ſaluādū. Et ego q2 nō loquor: niſi que audiui ab
eo. Ideo loquor uobis ſalutaria. ¶ Cōnr cū dic.

Pr̄ eſt uerax nō p̄ticipatiue ſ3 ē ipſa eēntia ueritatis.

¶ Et non cognouerunt quia patrem eius di
cebat deum.

¶ Reprehendit tarditatē intellectus ipſoꝝ. Nōdū
eni oc̄los cordis apertos habebant: quibus pr̄is
⁊ filij eq̄litatem itelligerēt. Et hoc q2 carnales erāt
p̄ͤ Coꝝ. 2. Aialis homo nō pcipit ⁊c̄.

¶ Dixit ergo eis ieſus. Cu3 exaltaueritis fi-
lium hominis tūc cognoſcetis.

¶ Hic primo prenūciat chr̄s per qd̄ puenire debe-
ant ad fidem: qd̄ eſt remediū cōtra mortē. Et circa
hoc duo facit. Primo oſtēdit per quid uēturi ſunt
ad fidē. 2° docet qd̄ ſit de ipſo credēdu3 ibi [Quia
ego ſum.] Dicit ergo p̄mo. q̄ ad fidē peruenire de
bebāt per paſſionē eius. Un̄ [dixit eis ieſus cū ex-
altaueritis ⁊c̄.] q̄ſi dicat. Modo non cognoſcitis
patrē meū eſſe deū. Sed [cū exaltaueritis filiū ho-
minis.] i. cū me ligno crucis affixeritis [tūc cogno
ſcetis.] ſ. aliqui ex uobis per fidem. J. 12. Ego ſi ex-
altatus fuero a terra ⁊c̄. Iō autē ſm Aug^m crucis
cōmemorat paſſionē: ut det ſpe3 peccatoribus. ut
ſ. nullus deſpet i quocūq3 ſcelere. ⁊ male ſibi ɔſci⁹
quādo ipſi crucifigentes chr̄m per ſanguinē chri-
ſti liberanł a peccatis. Nullus eſt eni adeo pecca-
tor qui per ſanguinē chr̄i liberari nō poſſit. ¶ Uł
ſm Criſoſtomū [cū exaltaueritis filium hoīs.] ſ. in
cruce [tunc cognoſcetis.] i. cognoſcere poteritis: q̄
lis ſim nō ſolū per gloria3 reſurrectionis mee: ſed
etiā per pena3 captiuitatis ⁊ deſtructionis ueſtre.
¶ Quātū aūt ad ſcōm tria docet de ſe credenda
Primo diuinitatis maieſtatē. 2° ſuam originē a pa
tre. 3° ſui a patre iſeparabilitatē. ¶ Maieſtate qui
dē diuinitatis cum dicit.

Expō. Criſ.

¶ Quia ego ſum: ⁊ a meipſo nihil: ſed ſicut
docuit me pater hec loquor. Et qui me mi-
ſit: mecū eſt: ⁊ non reliquit me ſolum q2 ego
que placita ſunt ei facio ſemper.

¶ Ideſt ego habeo in me nām dei. ⁊ ſum ille qui lo
cutus eſt Moyſi dicens. Ego ſum qui ſum. S3 q̄a
ad ip̄m eē ptinet tota trinitas: iō ne excludał pſo-
narū diſtinctio. Cōſequēter docet credere originē
a p̄re cū dicit [Et a meipſo facio nihil: ſed ſicut do
cuit me ⁊c̄.] S3 q2 cepit ieſus facere ⁊ docere: iō in
duob⁹ originē ſuā a p̄re deſignat. ſ. in his que fac̄
Un̄ dicit [Et a meipſo facio nihil. s. 5. Nō pōt fili⁹
a ſe facē quicq3: ⁊ in his que docet. Un̄ dicit [S3
ſicut docuit me pater.] i. tradidit ſcia3 gn̄ando me

ſcientem. Quia cũ ſit ſimplex nã ueritatis: hoc eſt filio eẽ ꝙ noſce. Et ſic quẽadmodũ pater dedit filio gignendo ut eẽt: ſic gignẽdo dedit ei ut noſcet. ſ.7. Mea doctrina nõ eſt mea. ¶ Et ne itelligaꝛ ꝙ ſit miſſus a patre qſi ab eo diſtictus: Iõ tertio docet credere eius a pře īſepabilitatẽ cũ dicit [Et qui miſit me.] ſ. pater [mecũ eſt] per ẽẽntie vnitatẽ. ſ.14. Ego in pře ꝛ pater in me eſt. Itẽ per amoris cõiũctionẽ. ſ.5. Pater diligit filiũ ꝛc̃. Et ſic itaqꝫ pater miſit filiuꝫ: ꝙ nõ receſſit ab eo. Uñ ſequitꝛ [Et non relinquit me ſolũ.] qꝛ affectus eius eſt circa me. Sꝫ cũ ambo ſimul ſint. vnus tñ eſt miſſus ꝛ alter miſit. Quia miſſio incarnatio eſt. Que quidẽ filij tñ eſt: ꝛ nõ přis. Qđ autẽ nõ reliquit me: pꝫ ex ſigno [Quia que placita ſunt ei facio ſemꝑ.] Qđ quidẽ nõ ponitur pro cã meritoria: ſed pro ſigno. qſi dicat. hoc ipm qđ ego facio ſemꝑ ſine initio: ſine fine [que placita ſunt ei.] eſt ſignũ ꝙ ſemꝑ mecũ eſt: ꝛ nõ reliquit me. Proũ.8. Cum eo erã cũcta cõponẽs. Uel aliter [non reliquit me.] ſ. hoieꝫ ꝓtegẽdo [Quia que placita ſunt ei ꝛc̃.] Et ſm hoc dicit cãꝫ meritoriam. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Hec illo loquente multi crediderũt in eũ.

¶ Ponitur effectus doctrine qui eſt cõuerſio multoruꝫ ad fidẽ ex auditu doctrine chřĩ. Rom.10. Fides ex auditu: auditus autem ꝛc̃.

LE.IIII. Dicebat ergo ieſus ad eos qui crediderũt ei iudeos. Si uos manſeritis in ſermone meo: uere diſcipuli mei eritis: ꝛ cognoſcetis ueritatẽ. ꝛ ueritas liberabit uos.

Poſito Remedio euadẽdi tenebras. hic conſequenter oſtendit ipſius remedij efficaciã. Et primo ponit remedij efficacia. 2° introducit remedij idigentia ibi [Reſponderunt ei iudei.] Circa pmũ duo facit. pmo oſtẽdit gd exigitur ab eis quib' remediũ confertꝛ: qđ ꝑtinet ad meritũ. 2° quid eis pro eo redditꝛ qđ ꝑtinet ad premiũ ibi [Uere diſcipuli ꝛc̃.] Dicit ergo pmo. Dictũ eſt ꝙ multi crediderunt in eũ. Et iõ oſtendit. ſ. qui crediderũt in eũ iudeis quid ab eis requiratꝛ hoc. ſ. ꝙ maneãt in ſermone eius. Uñ dicit [Si uos mãſeritis in ſermone meo uere ꝛc̃.] qſi dicat. Nõ propter hoc ꝙ creditis ſufficientenus eritis diſcipuli mei [ſed ſi mãſeritis in ſermone meo.] Exiguntur autẽ a nobis tria circa uerbũ dei. ſ. ſolicitudo ad audiendũ. Iac.1. Sit autẽ oĩs hõ uelox ad audiẽdũ ꝛc̃. Fides ad credendũ. Ro.10. Fides ex auditu. Cõſtantia ad ꝑmanẽdũ. Ecc̃.6. Quã aſpera eſt nimium in doctis hoĩb' ſapĩa: ꝛ nõ ꝑmanebit in illa excors. Et iõ dicit [Si mãſeritis.] ſ. per fidei ſtabilitatẽ: per cõtinuã meditationẽ. ꝑs. In lege eius meditabitꝛ die ac nocte. Et ſeruẽteꝫ affectioneꝫ. ꝑs. In lege dñi fuit uolũtas eius. Uñ dicit Aug' ꝙ illi in uerbis dñi ꝑmanent: qui nullis tẽtationib' cedũt. ¶ Primũ autẽ qđ perſiſtentib' redditꝛ oſtẽdit cũ dicit [uere ꝛc̃.] Et hoc quãtũ ad tria. ſ. quãtũ ad diſcipulatus chři ſublimationẽ: quãtũ ad ueritatis cognitionẽ: ꝛ quãtũ ad liberalitatis adeptionẽ. Si quidẽ magne dignitatis eſt ꝑuilegium eẽ diſcipulũ chři Iohel.2. filij ſyon exultate ꝛc̃. Et qn̄tũ ad hoc dicit [Uere diſcipuli mei eritis.] Quãto eni magiſter eſt maior: tãto diſcipuli ei' ſublimiores ſunt. Chřs aũt excellẽtiſſimus ꝛ ſũmus magiſter eſt. Diſcipuli ergo ei' excellentiſſimi ſunt. Tria

Tria exiguntꝛ a nobis circa vbũ dei pmo ſolicitudo ad audiendũ. fides ad credẽdũ. 3. conſtantia ad ꝑmanendum

aũt requiruntꝛ ex ꝑte diſcipuloꝝ. ¶ Primũ eſt itellectus ad capiẽdũ vba magři. Mat.15. Et adhuc ꝛ uos ſine intellu eſtis? Solus aũt chřs põt apire aurẽ itelligẽtie Luc̃. ult. Apuit illis ſenſum: ut itelligerent ſcripturas. Et ideo dicebat Iſa. Dñs apuit mihi aurẽ. ¶ 2m eſt aſcẽſus ad credẽdũ ſniẽ magři Nã (ut dicitꝛ. ſ.13.) Nõ eſt diſcipulus ſuꝑ magiſtrũ Et iõ nõ debet ei ꝯdicere. Uñ dicitꝛ Ecc̃.4. Nõ ꝯdicas uerbo ueritatis ꝛc̃. Et iõ ſubdit 3 ſa. Ego aũt nõ ꝯdico. ¶ 3° ſtabilitas ad ꝑmanendũ. ſ.6. Dicitꝛ ꝙ multi diſcipuli abierũt retro ꝛc̃. Iã cũ illo ꝛc̃. Et iõ ſubdit Iſa. Retrorſũ nõ abij. Sꝫ mai' eſt ueritatẽ cognoſcẽ: cũ ſit finis diſcipli. Et hoc ẽt dñs credentib' reddit. Uñ dicit [Cognoſcetis ueritatẽ.] ſ. doctrine: quã ego doceo. ſ.18. In hoc nat' ſum: ꝛ ad hoc ueni: ut teſtimoniũ ꝛc̃. Itẽ grẽ quã ego facio. ſ.1. Gřa ꝛ ueritas per ieſuꝫ chřm facta eſt. Et dr̃ gřa ueritatis per cõparationẽ ad figuras ue. le. Itẽ eternitatis in qua ꝑmaneo. ꝑs. In eternũ dñe ꝑmãet uerbũ tuũ in gñatione ꝛ gñationẽ ueritas tua. Sꝫ maximũ ẽ libertatis adeptio quã efficit cognitio ueritatis i credẽtib'. Uñ dicit [Et ueritas liberabit uos.] Liberare aũt in hoc loco nõ iportat exceptionẽ a qcũqꝫ anguſtia (put in latino ſonat.) Sed ꝓprie dicit liberũ facẽ. Et hoc a trib'. Quia ueritas doctrie liberabit ab errore falſitatis. Proũ.8. Ueritatẽ meditabitꝛ guttur meũ ꝛ la. mea dte. ipiũ. Ueritas grẽ liberabit a ſeruitute peccati. Ro.8. Lex autẽ ſpũs vite in chřo ieſu liberabit me ꝛc̃. Sed ueritas eternitatis in chřo ieſu liberabit nos a corruptiõe Ro.8. Ipſa creatura liberabatur a ſeruitu. corrup. ¶ Conſequenter cum dicit.

Tria regruntꝛ ex pte diſcipuloꝝ. pm itellꝛ ad capiẽdũ. 2. aſcẽſus ad credẽdũ. 3° ſtabilitas ad ꝑmanendum.

Ueritas doctrine liberat ab errore falſitatis Ueritas gře liberat a ſuitute pcĩ. Ueritas eternitatis liberat a corruptione.

¶ Reſponderunt ei. Semẽ abrae ſumus: ꝛ nemini ſeruiuimus vnqꝫ. Quomõ tu dicis liberi eritis?

¶ Oſtẽdit remedij neceſſitatẽ iudeis ineẽ. Et pmo exaggeratꝛ iudeoꝝ ꝓſũptio ſe tali remedio idigẽ negãtiũ. 2° oſtẽditꝛ quomõ remedio idigẽt ibi [Rñdit eis ieſus. Amẽ amẽ dico uobis.] ¶ Preſũptio aũt iudeoꝝ oſtẽditꝛ in qdã ꝓſumptuoſa iterrogatione. Uñ [Rñderunt ei iudei. Semen Abrae ꝛc̃. Quõ tu dicis.] In qua quidẽ pmo aliqd affirmãt. 2° aliqd negãt. Et 3° iterrogãt. Affirmãt qdẽ ſe eẽ ſemẽ Abrae. Uñ dicũt [Semẽ Abrae ſum'.] In quo oſtẽditꝛ coꝝ inanis gřia. Quia de ſola carnis origine gloriantꝛ. Mat.3. Ne ceperitis dicere. Přem habem' Abrãã. Silř faciũt qui de carnali nobilitate extolli querunt. Oſee.9. Oĩs gřa coꝝ a ꝑtu ab utero ꝛ cõceptu. Negãt aũt ſuitutẽ. Uñ dicũt. [Nemini ſuiuim' vnqꝫ.] In quo ſe hebetes oſtẽdũt: ꝛ mẽdaces. Hebetes qdẽ: qꝛ qđ dñs de ſpũali libertate loquitꝛ: ipſi itelligũt de corꝑali. pꝰ Cor.2. Aialis hõ nõ ꝑcipit ea que ſunt ſpũs dei. Mẽdaces aũt: qꝛ ſi hoc qđ dicũt [Nemini ſeruiuimus vnqꝫ.] Intelligãt de ſeruitute carnali: aut loquuntꝛ vniulr quãtũ ad totũ gen' iudeoꝝ: aut ſpãliter quãtũ ad ſeipſos. Siquidẽ vniuerſaliter manifeſte mẽtiuntꝛ. Nã Ioſeph uenũdatus eſt. Et přes coꝝ ſeruierunt in egypto (ut pꝫ Gen̄.40. Et Exo.p.) Uñ Aug' dicit O igrati qd eſt ꝙ aſſidue uobis iputat de' q uos de domo ſeruitutis liberauit: ſi nemini ſeruiuiſtis. Dicitꝛ eni Deut.13. Eduxi uos de egypto de domo ſeruitutis ꝛc̃. Si autẽ de ſeipſis loquuntꝛ: nõ pñt ẽt a mẽdacio excuſari. Nã ꝛ ipſi tũc tẽporis Romãis tributa ſoluebãt. vñ dicebãt Mat.22. Si licꝫ tribu

tū dari ceſari an non? Interrogāt autē libertatis
modū. Uñ dicūt[Quō tu dicis liberi eritis?]Do
min⁹ eis duo ꝓmiſerat.ſ.libertatē: ⁊ ꝟitatis cogni
tionē cū dixit. Cognoſcetis ueritatē ⁊c. Per qḋ iu
dei intelligebāt ſe ſeruos ⁊ ignaros a dño reputa
ri. Et lʒ magis iniurioſuʒ ſit deficere a cognitione
ꝙ̄ a libertate: qꝛ tñ carnales erāt: neglecta ueritate
modū libertatis ingrunt. ꝑs. Oculos ſuos ſtatu
erūt declinare in terrā.

¶ Reſpondit eis ieſus. Amen amē dico uo-
bis: qꝛ omnis q facit peccatū ſeru⁹ eſt peccati

¶ Hic dñs coꝝ preſumptionē excludēs: eos reme-
dio ꝑdicto idigere ꝯuincit. Et ꝑmo agit de coruʒ
ſuitute. 2° de coꝝ liberatione ibi[ſeru⁹ autē nō ma
net ⁊c.]3° de coꝝ origine ibi[ſcio qꝛ fili⁹ ⁊c.]¶ Cō
uincit autē eos de ſeruitute nō carnali qualem il-
li itelligebāt: ſed ſpūali.ſ.peccati ad quā exaggerā
dā duo ꝑmittit.ſ.ingeminatū iuramētū. Uñ dicit

Amē amē no men hebreū: qḋ iterꝑtaꝉ uere ul fiat.

[Amē amen dico uobis.]Amē eſt nomen hebreū
qḋ interꝑtaꝉ uere uel fiat. Qḋ ſm Aug⁹. nec gre-
cus interpꝛes: nec latinus auſus eſt iterꝑtari: ut ho
norē hēret uelamēto ſecreti: nō ut eſſet ligatū: ſed
ne vileſceret nudatū. Et ſpālr̄ ꝑꝑ reuerētiā dñi q
frequēter ipſo uſus eſt. Ponit ergo hic dñs qſi q̄-
dam iuramēto. Qḋ iō geminaꝉ: ut ſuā ſniam ma-
gis firmā oſtēdat. Heb.6. Interpoſuit iuſiurāduʒ
ut per duas res imobiles ⁊c.¶ Secūdo vniuſem
locutionē cū dicit[Oīs.]ſiue iudeus: ſiue grec⁹: di-
ues: aut paup: impatoꝛ: uel mēdicus. Ro.3. Nō eſt
diſtinctio iudei ⁊ greci. Oēs enim peccauerunt ⁊c.
Seruitutē etiā ꝓponit dicēs[Qui facit peccatum

Queſtio.

ſeru⁹ eſt peccati.¶ Sed ꝯ̄ ſeruus nō mouet ꝓpo
arbitrio ſuo ſed dñi. Qui aūt facit peccatū mouet

Reſponſio.

ꝓpꝛio arbitrio ſuo. Ergo non eſt ſuus.¶ Rñſio
dicēdū ꝙ vnūqḋqꝫ eſt illud qḋ cōuenit ei ſm ſuaʒ
nāʒ. Qñ ergo mouet ab aliquo extraneo nō ope
raꝉ ſm ſe: ſed ab ipꝛeſſione alteri⁹: qḋ eſt ſuile. hō
aūt ſm ſuā nām eſt rōnalis. Qñ ergo mouet ſʒ rō
nē ꝓpꝛio motu mouet: ⁊ ſm ſe opatur: qḋ eſt lib-
tatis. Qñ ꝟo peccat opatur ꝑter rōnē: ⁊ nō moue
tur qſi ab alio retētus terminis alienis. Et iō[qui
facit peccatū ⁊c.]2. Pet.2. A quo quis ſupat⁹ eſt ei⁹
ſeruus adduct⁹ eſt: ſed quāto qs mouet ab extra
neo: tāto magis in ſuitutē redigiꝉ. Et tāto magis
vinciꝉ a peccato: q̄to minus hēt de ꝓpꝛio motu.ſ.
rōnis ⁊ magis efficiꝉ ſeruus. Uñ q̄to aliqui liberi
us pagunt ꝑuerſa que uolūt ⁊ minori difficultate
tāto peccati ſeruitio obnoxius obligātur (ut Gre-
gorius dicit) que quidē ſeruitus grauiſſima eſt: qꝛ
vitari nō pōt. Nā quocūqꝫ hō uadat peccatū intra
ſe hēt: lʒ actus ⁊ delectatio eius trāſeat. Iſa.13. Cū
requiē dederit tibi deus a ſeruitute tua dura.ſ.pec
cati ⁊c. Seruus autē corporalis ſaltē fugiēdo eua-
di poteſt. Uñ dicit Aug⁹. O miſerabilis ſeruitus.ſ.
peccati. Seruus hoīum aliquādo ſui dñi duris i-
perijs fatigatus fugiēdo requieſcit: ſeruus peccati
quo fugit ſecū trahit quocūqꝫ fugerit: peccatū eni
qḋ fecit intus eſt. Uoluptas tranſit peccatū.i.actus
tranſit: pꝛeterijt qḋ delectabat: remāſit qḋ pūgat
¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Seruus autē nō manet in domo in eternū
Filius autē manet in eternū. Si ergo uos fi
lius liberauerit: uere liberi eritis.

¶ Agit de liberatione a ſeruitute. Quia oēs pecca
uerunt: ⁊ oēs erant ſui peccati. Sed iminet uobis
liberationis ſpes ab eo qui liber eſt a peccato. Et
hic eſt filius. Uñ circa hoc tria facit. Pꝛimo ꝑmit-
tit ſerui cōditionē ut diſtinguaꝉ liber a ſeruo. Se-
cūdo oſtēdit cōditionē filij a ſeruo diuerſam. Ter-
tio cōcludit ꝑtātē filij in liberādo.¶ Eſt ergo cō
ditio ſerui trāſitoria ⁊ inſtabilis. Uñ dicit[Seru⁹

Mali lʒ ipñ tı ſeculo ñ ſint ſepati nūo i ec cliā a fidelib⁹ i futuro tñ ⁊ nūo ⁊ merito ſepabuntur.

nō manet in domo in etnū.]Dom⁹ iſta eſt eccleſia
ꝑ̄ Tiḃm̄.4. Ut ſcias quō opoꝛteat te cōuerſari in
domo dei ⁊c. In qua quidē domo aliqui ſpūalr̄
ſerui ad horā tm̄ ꝑmanent: ſicut in domo pꝛīſfa-
milias coꝛpalr̄ ſerui manēt ad tēpus: non tñ in
eternū: qꝛ lʒ mō mali nō ſint ſepati nūo a fidelib⁹
ſed merito tm̄. In futuro tñ ſepabunꝉ utroqꝫ mō
Gal.4. Eice ancillā ⁊ filiū eius. Nō eni erit heres
⁊c.¶ Conditio ꝟo filij eſt eterna ⁊ ſtabilis. Unde
dicit[Filius autē.i.chr̄s ꝑmanet in eternū.]ſ.in ec-
cleſia tanqꝫ in domo ſua Heb.3. Diciꝉ ꝙ chr̄s tan-
q̄ꝫ filius in domo ſua ⁊c. Et quidē ipē per ſeipſum
in domo manet in eternū: qꝛ ipſe imunis eſt a pec-
cato. Nos autē ſicut per ipm̄ a peccato liberamur:
ita ⁊ per ipm̄ in domo manemus.¶ Liberatōis
autē ꝑtātem hēt filius. Uñ ſubdit[Si igiꝉ fili⁹ uos
liberauerit ⁊c. Gal.4. Non ſumus ancille filij: ſed li
bere: q̄ libertate chr̄s ⁊c. Nā (ut Apoc. dicit.) Ipſe
ꝑciū dedit nō argētū: ſʒ ſanguinē ſuū. Uenit eni in
ſimilitudinē carnis peccati. nullū oīno hn̄s pecca-
tum: ⁊ iō factū eſt uerū ſacrificiū pꝛo peccato. Uñ
per eum liberamur nō a barbaris: ſed a diabolo.
¶ Et nota ꝙ eſt multiplex libertas.ſ.ꝑuerſa. Qñ

Libertas eſt multiplex.ſ.ꝑuerſa uana uera q̄ eſt ipſecta ⁊ gl̄ie q̄ ē pfecta

quis abutitur ea ad peccādum. Et hec eſt libertas
a iuſtitia: quā nullus cogitur ſugere ꝑ̄ Pe.2. Quaſi
liberi ⁊ nō q̄ſi uelamē hn̄tes ⁊c. Uana que eſt tē-
poralis ſeu carnalis. Job.3. Seruus ⁊ liber a dño
ſuo. Uera ⁊ ſpūalis que eſt libertas gr̄e: que ē.ſ.ca-
rere criminibus: que eſt impfecta. Quia caro con-
cupiſcit aduerſus ſpiritū: ut nō ea que uolum⁹ fa-
ciam⁹. Ro.7. Gl̄ie ⁊ ꝑfecta atqꝫ plena: que erit i pa-
tria. Ro.8. Ipſa creatura liberabiꝉ a ſeruitute. Et hʒ
erit: qꝛ nihil erit ibi inclinās ad malū: nihil oppri-

Expō. Criſ.

mēs: qꝛ ibi erit libertas a culpa ⁊ a pena.¶ Criſo
ſtomus aūt hoc aliter introducit. Quia eni dixe-
rat. Qui facit peccatū ſeru⁹ eſt peccati: ne ꝑcurrāt
iudei: ⁊ dicant. Lʒ ſimus ſerui peccati: tñ poſſum⁹
liberari per ſacrificia: ⁊ cerimonias legis. Pꝛopte-
rea dñs oſtēdit: ꝙ per ea liberari nō pn̄t: ſed ſoluʒ
per filiuʒ. Unde dicit[ſeru⁹.]i. Moyſes ⁊ pōtifices
ueteris teſtamēti.[Nō manet in domo in eternū.]
Heb.3. Moyſes ſicut famulus in omni domo ſua:
⁊ cerimonie etiā eterne nō ſunt: ⁊ iō non pn̄t ꝯfer
re libertatē eternā.¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Scio quia filij Abrae eſtis.

¶ Agit de coꝝ origine. Et pꝛimo cōfiteꝉ coruʒ ori-
ginē carnis. Secūdo inqrit originē ſpūs ibi[Sed
queritis me interficere ⁊c.]Originē autē carnis ip
ſorū dicit eē Abraā[ſcio]inqt[qꝛ filij Abrae eſtis]
origine carnis tm̄ nō ſimilitudine fidei. Iſa.51. At
tēdite ad Abraā pꝛēʒ nr̄m ⁊ ad Saram ⁊c.¶ Spi
ritualē originē inquirit dicēs.

¶ Sed queritis me interficere: qꝛ ſermo me
us non capit in uobis. ego qḋ vidi apud pa-
trem: loquoꝛ.

¶ Et pꝛimo oſtēdit eos originē ſpūalē hēre. Secū-
do excludit originē pꝛeſumptā ibi[Reſponderūt
⁊ dixerūt ei pr̄ nr̄.]Tertio oſtēdit originē coꝝ ue-
ram ibi[Uos ex patre diabolo ⁊c.]Circa ꝑmum

duo facit. Primo ponit eoꝝ culpã. Secundo ↄcludit eorũ ſpũalẽ originẽ ibi[Uos que vidiſtis apd pr̃em veſtrum.] Circa pͥmũ tria facit. Primo imponit eis culpã homicidij. Secũdo crimẽ infidelitatis. Tertio aufert eis excuſationis viaꝫ. ¶ Oſtẽdit ergo eos dñs ſpũaliter ex mala radice procedere. Et ideo ſignanter arguit eos de peccato. ꝛ dimiſſis omnibus alijs quibus iudei multipliciter irretiti erant: hoc illud tñ cõmemorat qđ iugiṫ in mẽte habebãt. ſ. peccatũ homicidij. Quia (ut dictum eſt ſupra) eũ volebant occidere. Et iõ dicit[Sꝫ queritis me interficere.] Qđ eſt contra legẽ vrãm. Exo. 20. Nõ occides. J. 11. Ab illo ergo die cogitabant interficere eum. Sed poſſent dicere. Quia occidere aliquẽ ex culpa nõ eſt peccatũ. Et iõ dominus dicit cãm homicidij eẽ: nõ quidẽ culpã chriſti: nec eoꝝ iuſtitiã: ſed ipſoꝝ ĩfidelitas. quaſi dicat. Queritis me interficere: nõ propter iuſtitiã: ſed ꝓpter veſtrã infidelitatẽ. [Quia ſermo meꝰ nõ capit in vobis.] Mat. 14. Non omnes capiunt verbum iſtud: ſed quibus datum eſt ꝛc̃. Utitur autẽ dominus hoc modo loquẽdi. primo quidẽ ad oſtẽdendum ſui ſermonis excellẽtiaꝫ. q̃ſi dicat. Sermo meꝰ ſup excedit capacitatẽ veſtrã. Nam ipſe de ſpũalibus eſt: vos autẽ intellectũ carnalẽ habetis: ꝛ ideo ipſꝫ non capitis. pͥᵉ Coꝛ. 2. Aialis homo nõ percipit ꝛc̃. 2ᵒ vͦo propter ſimilitudinẽ quãdam. Nam (ut Augꝰ dicit) ſic eſt ſermo dei infidelibꝰ: tanq̃ piſcibus hamus: qui nõ capit: niſi capiaṫ. Et ideo dicit[ſermo meus non capit in vobis.] i. in coꝛ veſtrũ. Quia non recipiṫ in vobis eo modo quo Petrus captus erat. ṡ. 7. Dñe ad quẽ ibimus? Uerba vite eterne habes. Nec tñ fit iniuria eis qui capiuntur ad ſalutẽ quippe nõ ad pnitiẽ capiṫ. Naꝫ dicit Deut. 18. ꝙ ꝓpheta qui loquiṫ quaſi ex ore dñi ea que dñs nõ dixit. debet interfici. Un̄ ne iudei dicerẽt eum interficiẽdũ fore eo ꝙ a ſeipſo: ꝛ non ex ore dñi loquebaṫ. inducit ſubdens[Ego que vidi apud pr̃em meũ loquoꝛ.] q̃ſi dicat. Nõ pot̃ iponi mihi ꝙ loquoꝛ que nõ audiui: qꝛ non ſolũ audita ſed qđ plus eſt viſa loquoꝛ. Alij enĩ ꝓphete locuti ſunt ea que audierũt: ſꝫ ego que vidi hec loquoꝛ. ṡ. 1. Deũ nemo vidit vnq̃ vnigenitus. pͥᵉ Jo. p̊. Qđ vidimus ꝛ audiuimus ꝛc̃. Eſt autẽ hoc intelligendum de viſione certiſſime cognitionis: qꝛ filiꝰ pr̃eꝫ cognoſcit: ſicut ipſe ſeipm̃ nouit. De quo dicitur Mat. 11. Nemo nouit pr̃em niſi filius. ¶ Spũalez aũt eoꝝ origineꝫ cõcludit dicẽs.

Sermo dei ſic ẽ infidelibꝰ: ſicut hamus piſcibꝰ.

¶ Et vos que vidiſtis apud patrem veſtruꝫ: facitis.

¶ Quaſi dicat. Ego ea loquoꝛ que mee origini cõueniunt. Uos autẽ aliq̃ facitis que ſunt apud pr̃eꝫ veſtrũ. ſ. diabolũ: cuius filij erant. ſm Augᵐ nõ inquãtũ hoĩes: ſed inq̃ntũ mali erãt. Ea inq̃ que vidiſtis diabolo ſuggerẽte. Sap. 3. Inuidia diaboli. ¶ Scd̃m Criſoᵐ eſt alia littera[Uos que vidiſtis apud pr̃em vrm̃ facitis.] q̃ſi dicat. Sicut ego vͦbis in veritate pr̃em meum oſtẽdo: ita ꝛ vos oſtẽdite operibus pr̃em veſtrũ origine. ſ. Abraã: que vidiſtis docti per legem ꝛ prophetas.

Expõ Aug. *Expõ Criſ.*

LE. V. &c.

Reſponderunt ꝛ dixerũt ei. Pater nr̃ Abraam eſt. Dicit ei ieſus.

Poſtquã dominꝰ oſtendit iudeos aliquam ſpiritualẽ originẽ habere. hic cõcludit ab eis origines quas ſibi pſumptuoſe attribuebãt. Et primo excludit originẽ quã ſe traxiſſe dicebãt ab Abraã. Secundo originẽ, quã ſe putabãt habere a deo ibi[Dixerũt itaq̃ ei nos ex fornicatione ꝛc̃.] Circa pͥmum duo facit. Primo ponit opinionẽ iudeorum de eorum origine. Secũdo excludit eam ibi[Si filij Abrae eſtis ꝛc̃.] ¶ Sciendum eſt autem circa pͥmũ: qꝛ dominꝰ dixerat eis. Que vidiſtis apud pr̃em veſtrum facitis: ideo glorianteſ ſe de carnali gñatione trãſtulerunt ſe ad Abraaꝫ. Unde dicũt[Pater noſter Abraã eſt.] quaſi dicat Si ſpiritualẽ originem habemus boni ſumus: qꝛ Abraam pr̃ noſter bonus eſt. pſal. Semẽ Abraaꝫ ſerui eius (Et ut dicit Augꝰ) nitebantur eum ꝓuocare: ut aliqd male diceret de Abraaꝫ: ꝛ eẽt eis occaſio facere qđ cogitabant. ſ. occidendi chriſtuꝫ ¶ Sed dominus conſequenter eum dicit.

¶ Si filij abrae eſtis: opa abrae facite.

¶ Excludit hanc ipſoꝝ opinionẽ tanq̃ falſo prolatam. Et ꝓponit primo ſignum debitũ filiationis Abrae. Secũdo oſtẽdit hoc ſignũ in iudeis nõ eẽ ibi[Nunc autem queritis ꝛc̃.] Tertio cõcludit ꝓpoſitum ibi[Uos facitis opera patris veſtri.] Signũ quidem filiationis alicuius eſt. ꝙ aſſimileṫ ei cuius filius eſt: ſicut enim filij carnales: ut plurimũ parẽtibus carnalibus aſſimulantur: ita ꝛ filij ſpũales (ſi ſint vere filij) debẽt ſpũales parentes imitari. Eph. 5. Eſtote imitatores dei: ſic̃ filij chariſſimi. Et quantũ ad hoc dicit[Si filij Abrae eſtis: opera abrae facite.] quaſi dicat. Hoc ſignũ eẽt ꝙ eſſetis filij abrae ſi euꝫ imitaremini. Iſa. 51. Attẽdite abraã pr̃eꝫ noſtrum ꝛ ſarram ꝛc̃. ¶ Sed dubitaṫ hic. ꝙ videtur qdem eos negare eſſe filios abrae dubitatiue loquẽs[Si filij abrae eſtis.] ¶ Ad qđ dupliciter reſpõdeṫ. Uno mõ ſꝫ Augᵐ ꝙ ſupra affirmauit eos eſſe filios abrae ſm carnẽ. Hic autem negat eos filios ſm imitationẽ operum: ꝛ precipue fidei. Caro ergo illoꝝ ex ipſo erat: ſed vita nõ erat. Gal. 3. Qui ex fide ſunt: hi reputanṫ in ſemine. ¶ Alio mõ ſm Origenẽ ꝙ utrũq̃ referaṫ ad ſpũalẽ originẽ: ſed ubi nos habemus. Scio ꝙ filij abrae ꝛc̃. In greco habeṫ. Scio ꝙ ſemẽ abrae ꝛc̃. Hic vͦo dicit[Si filij abrae ꝛc̃.] Quia iudei qdẽ ſpũaliter loquẽdo ſemen abrae erãt: ſed nõ eius filij. Differẽtia eſt inter ſemen ꝛ filiuꝫ. Nã ſemẽ eſt qd informe ꝛ tñ habet in ſeipſo rationes eius cuius eſt ſemen. Filius enĩ trãſmutato ſemine per virtutẽ iformatiuã ab agente in appoſitã ſibi mãm a muliere ſup inducto nutrimẽto ſimilitudinẽ gñantis hẽt. Eodẽ mõ ꝛ iudei ſemẽ quidẽ abrae erant inquãtũ in eis aliqua ratio eoꝝ que deus in abraã infuderat apparebat: ſed qꝛ nõ ad pfectionem abrae peruenerant: ideo fili eius nõ erãt. Et ꝓpter hoc dicit eis [Si filij abrae eſtis opera abrae facite.] ideſt ad pfectã imitationẽ operum eius ſatagite. ¶ Ex hoc autẽ qđ dicit[Opera abrae facite.] Uideṫ ꝙ quecũq̃ ipſe fecit: ꝛ nos facere debemus. Ergo debemus plres vxores accipere. ꝛ ad ancillã accedere ſicut abraã fecit. ¶ Rñſio dicendũ ꝙ precipuum opus abrae eſt fides per quã iuſtificatus eſt apud deum. Gen̄. 15. Credidit abraaꝫ deo: ꝛ reputatũ eſt illi ad iuſtitiam. Et ideo intelligẽdũ eſt opa abrae facite. i. ad ſimilitudinẽ abrae credite. ¶ Sed ↄtra hoc eſt qꝛ fides nõ videtur poſſe dici opus cuꝫ contra opa diſtinguaṫ. Jac. p̊. Fides ſine operibꝰ moꝛ

Signũ filiationis alicuiꝰ ẽ ut aſſimileṫ ei cuius eſt filius. *Dubitatio.* *Rñſio Aug.* *Rñſio Orig.* *Dña ſeminis ꝛ filij.* *Dubitatio.* *Reſponſio.* *Dubitatio.*

Reſponſio.

nis eſt. ¶ Rñ⁹ dicendũ ꝙ fides opus dicī pōt ſm illud .ī.6. Hoc eſt opus dei: ut credatis in eum ⁊c̃. Verũ opus interius nõ eſt manifeſtũ hominibus ſed ſoli deo ſm illud .1. Reg.16. Homines vidẽt ea que appēt. Deus autẽ intuetur cor. Inde eſt ꝙ cõmunius ea que exterius fiunt cõſueuim⁹ opa noĩare. Fides ergo diſtinguiť nõ ab oĩb⁹ opib⁹: ſed ab exterioribus tm̃. ¶ Sed nunquid oĩa opa abrae debemus facere. ¶ Ad hoc dicendũ ꝙ opus poteſt conſiderari dupľr. Vel ſm ſpẽm operis eius. Et ſic oĩa opera eius non ſunt imitãda. Vel ſm radicẽ eorum. Et ſic opa abrae imitanda ſunt: qꝛ quicquid fecit ex charitate fecit. Unde dicit Aug⁹ ꝙ celibatus Joãnis non prefert coniugio abrae cũ eadem fuerit radix utriuſqʒ. ¶ Vel dicendũ ꝙ oĩa opera abrae imitanda ſunt quãtũ ad ſignificationem: qꝛ oĩa in figura ↄtingebant illis (ut dicit p⁹ Cor.10.) ¶ Conſequenter cum dicit.

Fides diſtinguitur nõ ab oĩbus opib⁹: ſʒ ab exteriorib⁹ tm̃.

Queſtio.

Reſponſio.

¶ Nunc autẽ queritis me interficere hominem qui ueritatem uobis locutus ſum quã audiui a deo.

¶ Oſtẽdit predictũ filiationis ſignũ in eis non eſſe. Et primo ponunť iudeorũ opera. Secũdo oſtendit ea eẽ abrae operibus diſſimilia ibi [Hoc abraã nõ fecit.] Oſtẽduntur aũt iudeorũ praua opera eẽ ⁊ pueſa: qꝛ homicide erãt. Unde dicit [Nunc aũt queritis me iterficere.] Iſa.p. Quomõ facta eſt meretrix ciuitas fidelis plena iudicij. Juſtitia habitauit in ea. Nũc aũt homicide: ſed hoc homicidium ineſtimabile peccatũ erat cõtra pſonã filij dei. Uñ qꝛ (ut dr̃ p⁹ Cor.2.) Si cognouiſſent nunq̃ dominũ glorie crucifixiſſent. Ideo domin⁹ nõ dicit eos filium dei querere iterficere: ſed hoiem. Quia ⁊ ſi filius dei dicatur paſſus ⁊ mortuus propter vnitatem ſuppoſiti. Hoc nõ eſt inquãtũ filius dei: ſed propter infirmitatẽ humanaʒ. qꝛ (ut dicit 2. Cor. ultimo.) Si crucifixus eſt ex ĩfirmitate noſtra: ſed viuit ex virtute dei. Et ut magis eorũ homicidiũ exaggeret. oſtẽdit eos nullaʒ mortis cãʒ aduerſus eum hẽre. Uñ ſubdit [Qui ueritatẽ locutus ſum uobis quã audiui a deo.] Iſta ueritas eſt ꝙ dicebat ſe equalẽ deo. ī.5. Querebant eum iudei interficere: qꝛ non ſolũ ſabbatũ ſoluebat: ſed pr̃em ſuũ dicebat deũ equalẽ ſe faciens deo. Hãc ueritatẽ audiuit a deo inquantũ ab eterno per gñationẽ eternã accepit a pr̃e eandẽ naturã quã ipſe hẽt. ī.5. Sicut pater hẽt vitã in ſemetipſo. Excludit autẽ duas cauſas propter quas prophete mãdabanť occidi in lege. Primo qdẽ ꝑpter mẽdaciũ. Deut.13. ubi pcipiť: ꝙ ſi aliqs propheta ſurrexerit loquẽs mẽdacium: aut fictor ſomniorũ interficiať. Et hoc a ſe dominus excludit dicẽs [Qui ueritatẽ locut⁹ ſum uobis.] Prouꝫ.8. Veritatẽ meditabitur guttur meũ ⁊c̃. Secũdo vo ſi aliquis propheta locutus fuerit ex noĩe falſorũ deorum: uel ex noĩe dei: qđ ipſe nõ pcepit occidi debebat (ut habeť Deut.13.) Et hoc dñs excludit a ſe cũ dicit [Quam audiui a deo.] ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Hoc abraam non fecit.

¶ Oſtẽdit eorũ opa diſſimilia eſſe operibus abrae qſi dicat. In hoc probatis uos non eẽ filios abrae quia facitis opera cõtraria opibus eius. Nã de eo legiť. Ecc̃.44. ꝙ ſeruauit legẽ altiſſimi: ⁊ fuit in teſtimonio cuʒ illo. ¶ Sed aliqui ſupflue obiciunt. ꝙ chr̃s ante abraã nondũ erat. Et ideo abraam hoc non fecit. Nõ enim occidi potuiſſet: qui non erat. ¶ Sed dicendũ ꝙ abraam nõ cõmendať ex hoc qđ nõ fecit in chr̃o: ſed ex eo ꝙ non fecit in ſimili perſona .i. in his qui tũc ueritatem dicebãt. ¶ Vel dicẽdum ꝙ ſi chriſtus nõ uenerat tempore abraã in carnẽ: uenerat tamẽ in mentẽ ſm illud Sap.13. In animas ſanctas per nationes ſe transfert ⁊c̃. Quẽ tamẽ abraam non interfecit mortaliter peccãdo. De quo dicit Heb.6. Rurſus crucifigentes filiũ dei ⁊c̃. ¶ Conſequenter cum dicit.

Obiectio.

Reſponſio.

Alia rñſio.

¶ Vos facitis opera patris ueſtri.

¶ Concludit ꝑpoſitũ quaſi dicat. Ex quo non facitis opa abraam. Ergo habetis aliquẽ alium patrem: cuius opera facitis. Simile habetur Mat.13 Vos implete menſurã patruʒ ueſtrorum. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Dixerunt itaqʒ ei. Nos ex fornicatione non ſumus nati. Unum patrem habemus deum.

¶ Oſtẽdit eos nõ habere originẽ a deo. Quia eniꝫ iam ex uerbis domini cognoſcebant eũ nõ de carnali gñatione loqui. Ideo ad ſpiritualẽ generationẽ ſe transferunt dicẽtes [Nos ex fornicatione nõ ſumus nati ⁊c̃.] Ubi primo eoꝝ opinionẽ proponunt. Secũdo eam dominus excludit ibi [Dixit ergo eis ieſus ſi deus ⁊c̃.] In eorum aũt opinione iudei vnũ negant. ⁊ aliud aſſerunt. ¶ Negãt ſe ex fornicatione natos. Qđ quidẽ ſm Origenem: quaſi improperando chr̃o ꝑpoſuũt latenter deſignantes ipſum ex adulterio productũ fore. quaſi dicat [Nos ex fornicatione nõ ſum⁹ nati] ſicut tu. ¶ Sʒ melius poteſt dici. ꝙ ſponſus aie ſpiritualiter de⁹ eſt. Oſee.3. Spõſabo te mihi ecclĩa. Sicut autẽ fornicatur ſponſa: cum preter ſponſum ſuũ carnalẽ alium virũ admittit: ita in ſcripturis iudea fornicari dicebatur: quãdo deum uerum deſerens idolis adherebat. Oſee.2. Fornicans fornicabitur terra a dño. Dicunt ergo iudei [Nos ex fornicatione non ſumus nati.] quaſi dicat. ſi aliquãdo mater noſtra ſynagoga a deo recedens fornicata eſt cum idolis nos tamẽ nõ receſſimus: nec cũ idolis fornicati ſumus. ꝑs. Nec obliti ſumus te: ⁊ inique non egim⁹ in teſtamento tuo: ⁊ non receſſit retro cor noſtrum. Iſa. aſcẽdite huc filij fornicatricis ⁊c̃. ¶ Affirmãt autẽ ſe eſſe filios dei: qđ videbať ſequi: ex quo nõ credebant ſe natos ex fornicatione. Unde dicunt [Unũ pr̃em habemus deũ.] Mal.2. Nõne vnus eſt pater oĩum noſtrũ. Hiere.3. Patrẽ uocabis me. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Dicit ergo eis ieſus. Si deus pater ueſter eẽt: diligeretis utiqʒ me.

¶ Confutatur eorũ opinio a domino. Et primo ꝑponit diuine filiationis ſignũ. Secũdo aſſignat rationem ſigni ibi [Ego enim a deo ueni ⁊c̃.] Tertio oſtẽdit eos a pdicto ſigno deficere ibi [Quare loquelã meam nõ cognoſcitis?] ¶ Sciẽdum eſt aũt circa pmũ. quia ſupra ſignũ carnalis filiationis dixit eſſe opera exteriora: que hoies exterius operãtur. Hic autem ſignũ filiationis diuine ponit interiorem affectionem. Nã filij dei efficimur per cõmunicationẽ ſpiritus ſancti. Ro.8. Nõ accepiſtis ſpiritũ ſeruitutis iterum in timore: ſed ſpiritũ adoptionis. Spiritus autẽ ſanct⁹ cauſa eſt amoris dei Quia charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ ſanctum: qui datus eſt nobis. Rom.5.

S. ſ. cã eſt amoris dei.

Signuȝ ergo ſpeciale diuine filiationis eſt dilectio
Eph.5. Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi
⁊ ambulate in dilectiõe. Et ideo dicit [Si deus pa-
ter ueſter eſſet diligeretis utiq; me.] ps. Innocen-
tes ⁊ recti (qui ſunt filij dei) adheſerũt mihi. ℭ Rõ
nem autem ſigni aſſignat dicẽs.

ℭ Ego enim ex deo proceſſi ⁊ ueni.

ℭ Et primo ponit ueritatem. Secundo excludit er-
rorem ibi [Neq; enim a meipſo ueni.] ℭ Ueritas
autem quam proponit eſt. ꝙ a deo proceſſit ⁊ ue-
nit. ℭ Sed ſciendum eſt ꝙ omnis amicitia in con-
iunctione fundat. Unde ⁊ fratres ſe diligunt inq̃-
tum ex eiſdem parentibus pncipium ſumũt. Dicit
ergo domin⁹. Uos dicitis ꝙ filij dei eſtis: ſȝ ſi hoc
eſſet diligeretis me. [Quia a deo proceſſi ⁊ ueni.]
Qui ergo non me diligit nõ eſt filius dei. [Proceſ
ſi] inq̃ȝ a deo: ut unigenitus ab eterno de ſubſtan
tia patris. pſal. Ante luciferũ genui te. Supra pmo
In principio erat uerbuȝ [Ueni] autem (ut uerbuȝ
caro factuȝ) ⁊ miſſus a deo per incarnationem. In-
fra.13. Exiui a patre ut uerbuȝ ab eterno. ⁊ ueni in
mundum: ut caro factuȝ in tempore. ℭ Errorem
autem excludit cum dicit.

Omis amicitia in coniunctione fundatur.

ℭ Neq; eniȝ a meipſo ueni: ſed ille me miſit.

ℭ Et primo excludit errorem Sabellij: qui chriſtũ
non ab alio originem habuiſſe dicit: ſed idem eſſe
patrem ⁊ filium in perſona finxit. Et quantum ad
hoc dixit [Neq; enim a meipſo ueni.] id eſt ſm Hy-
larium [Ego ueni non a meipſo] exiſtens: ſed qua-
ſi ab alio miſſus. ſ. a patre. Unde ſubdit [Sed ille
me miſit.] Gal.4. Miſit deus filium ſuuȝ natum ex
muliere ⁊c̃. Secũdo vo errorem iudeorum qui di-
cebant chriſtum non eſſe miſſum a deo: ſed falſuȝ
pphetam. De quibus dicitur. Nõ mittebaȝ eos ⁊
ipſi currebant. Et quantum ad hoc dicit ſm Ori-
genem [Neq; eniȝ a meipſo ueni: ſed ille me miſit.]
Hunc petebat Moyſes. Obſecro dñe mitte quem
miſſurus es. ℭ Oſtẽdit autẽ eos ab hoc ſigno de-
ficere cum dicit.

Expõ Hyla.

Expõ Orig.

ℭ Quare loquelam meam nõ cognoſcitis?
q̃ non poteſtis audire ſermonem meum.

ℭ Nam (ſicut dictum eſt ſupra.) Dilectio chriſti eſt
ſignum filiationis diuine. Iſti autem chriſtum nõ
diligebant. Unde manifeſtum eſt eos ab hoc ſi-
gno deficere. Qđ autem eum non diligant ma-
nifeſtat per effectum. Nam effectus dilectionis ali-
cuius eſt ꝙ diligens libenter audit uerba dilecti.
Unde Cant.2. Sonet uox tua in auribus meis.
Uox enim tua dulcis. ⁊ Cant. ultimo. Fac me au-
dire uocem tuam amici aſcultant te. Quia ergo iſti
chriſtum non diligebant duruȝ videbatur eis etiã
uocem eius audire. Supra.6. Durus eſt hic ſermo:
quis poteſt eum audire? Sap.5. Grauis eſt nobis
etiam ad videndum. Contingit autem ꝙ aliquis
non libenter audit uerba alicuius: quia ea exami-
nare non poteſt: nec per conſequens cognoſcere.
Et ideo eis contradicunt. Iob.6. Reſpondete ob-
ſecro abſq; contentione: ⁊ non inuenietis ⁊c̃. Et
ideo dicit [Quare loquelam meam non cognoſci-
tis.] dicentes ⁊ interrogãtes. Quid eſt hoc quod
dixit. Quo ego uado uos non poteſtis uenire. Et
hoc ideo inq̃ȝ non cognoſcitis. [Quia non pote-
ſtis audire ſermonem meum.] id eſt ita durum cor
habetis ad me: ꝙ ſermonem meum audire non
vultis.

Effect⁹ dilecti onis alicui⁹ ẽ ꝙ diligẽs libẽter audit dilecti uerba.

Os ex patre diabolo eſtis.

Poſtquam dominus iu-
deos oſtẽdit
originem aliquam ſpiritualem habere
⁊ excluſit ab eis originem preſumptaȝ
hic aſtruit ueram aſcribens eis paternitatem dia-
boli. Et primo proponit intentum. Secundo ra-
tionem eis aſſignat ibi [Et deſideria patris ue-
ſtri.] Tertio poſitam rationem manifeſtat ibi [Il-
le homicida erat ⁊c̃.] Dicit ergo. Uos facitis ope-
ra diaboli. Ergo [Uos ex patre diabolo eſtis.] ſ.
per imitationẽ. Eze.16. Pater tu⁹ amorreus ⁊ ma-
ter ⁊c̃. Cauenda eſt hec hereſis Manicheoruȝ qui
dicunt eſſe quandam naturaȝ mali. ⁊ gentẽ quan-
dam tenebrarum cum principibus ſuis a qua cor-
ruptibilia omnia originem trahunt: ⁊ ſȝ hoc om-
nes homines ſm carnem ex diabolo proceſſiſſe.
Ponebant autem quaſdã animas ad bonam cre-
ationem pertinere: ⁊ quaſdam ad malam. Unde
dicebant hoc dictum a domino [Uos ex patre di-
abolo eſtis.] Quia ab eo ſm carnem proceſſiſtis:
⁊ anime ueſtre ſunt de mala creatione: ſed (ut Ori-
genes dicit.) introducit duas naturas propter dif-
ferentiam boni ⁊ mali. Simile videtur ei qui dice-
ret. alteram eſſe oculi videntis ſubſtantiam. alteraȝ
caligantis: uel ſe aduertentis. Quemadmodum
enim oculi ſani ⁊ lippi non differunt ſubſtãtia: ſed
quedam contingit cauſa deficiens. ſ. que facit eum
caligare: ita eadem eſt ſubſtantia ⁊ natura rei: ſiue
ſit bona ſeu habeat in ſe defectum qđ eſt peccatũ
uoluntatis. Non ergo iudei mali dicuntur filij dia-
boli natura: ſed imitatione. ℭ Conſequenter cuȝ
dicit.

Hẽſis manicheoȝ dicẽtiũ oia corruptibilia a diabolo eſſe.

Quẽadmodũ oculi lippi ⁊ oculi ſani non differũt ſbã: ſȝ ptingit qđã cã deficiens: ita eadẽ ẽ nã rei bone ⁊ male l, mala hẽat l ſe aliquẽ defectum.

ℭ Et deſideria patris ueſtri vultis facere.

ℭ Rationẽ aſſignatã exponit. q̃ſi dicat nõ eſtis filij
diaboli tanq̃ȝ ab eo creati ⁊ in eẽ pducti. ſed q̃ cũ
imitãtes deſideria pr̃is ueſtri vultis facere: que q̃-
dem mala ſunt. Nam ſicut ille inuidit hoĩem: ut oc-
cidat. Sap.1. Inuidia diaboli mors introiuit: ita ⁊
uos mihi inuidẽtes queritis me iterficere hoĩem
qui ueritatem locutus ſum uobis. ℭ Coñr cũ dic.

ℭ Ille homicida erat ab initio.

ℭ Poſitam rationem manifeſtat. Et primo ponit
diaboli quã imitant cõditioneȝ. Secundo oſtẽdit
eos eſſe imitatores cõditionis illius ibi [Ego aũt
ſi ueritatẽ ⁊c̃.] ℭ Sciẽdũ eſt circa primũ: ꝙ in dia-
bolo duplex peccatũ maxime pollet. ſ. peccatũ ſu-
perbie ad deuȝ: ⁊ inuidie ad hominẽ: quẽ occidit.
Sed ex peccato inuidie ad hoĩem quo iſert nocu-
mẽta hominibus: cognoſcit a nobis peccatũ ſup-
bie. Et iõ primo ponit peccatum demonis cõtra
hominem. Secundo peccatũ eius cõtra deum ibi
[Et in ueritate non ſtetit.] ℭ Peccatum autẽ inui-
die cõtra hominẽ eſt ꝙ occidit euȝ. Uñ dicit [Ille.]
ſ. diabolus [homicida erat ab initio.] Ubi ſcien-
dum eſt ꝙ nõ ferro accinctus diabolus occidit ho-
minẽ: ſed mala pſuaſione. Sap.2. Inuidia diabo-
li mors introiuit in orbem terraruȝ. Et primo q̃dẽ
introiuit mors peccati. pſal. Mors peccatorũ peſſi-
ma. Deinde vo mors corpalis. Ro.5. Per vnuȝ ho-
mineȝ peccatũ intrauit: ⁊ per peccatũ mors. Et (ut
dicit Auguſtinus.) Noli putare te non eſſe homi-
cidam: quãdo fratri tuo mala pſuades. ℭ Attẽdẽ-
dum eſt autẽ ſm Origenẽ. ꝙ ille homicida dicitur
non propter aliquid ſingulariter tm̃: ſed pro toto

In diabolo fuit duplex pcõ. ſ. ſupbie ad deũ: ⁊ inuidie ad hoĩem

Diabolus occidit hoĩeȝ nõ ferro accinctus ſȝ mala pſuaſione.

genere qđ peremit (in adam in q̄ cuncti moriunt ut dr̄. Rom. 5.) Uñ anthonomatice homicida dr̄
Et hoc [ab initio] in quo .ſ. fuit homo: qui occidi poterat: ex quo potuit fieri homicidium. Non enī poſſet occidi homo: niſi prius homo fieret. ¶ Cōſequenter cum dicit.

¶ Et in ueritate non ſtetit.

¶ Ponit peccatū demonis contra deū: qđ cōſiſtit in hoc q̄ auertit ſe a ūitate que deus eſt. Et primo oſtēdit eum a ueritate auerſum. Secūdo oſtendit eum ueritati cōtrariū ibi [Dum loquit̄ mēdacium ⁊c̄.] Circa primū duo facit. Primo oſtēdit eū a ueritate auerſū. Secūdo manifeſtat qđ dixit ibi [Quia ueritas in eo nō eſt.] Dicit ergo [Et in ueritate non ſtetit.] ¶ Uñ ſciēdū eſt q̄ duplex eſt ueritas .ſ. uocis ⁊ operis. ¶ Ueritas quidē uocis eſt: qua quis profert ore: qđ gerit corde. ⁊ eſt in rerū na. Eph. 4. Deponentes mēdaciū loquimini ueritatē vnuſq̄ſq̄ cum proximo ⁊c̄. pſal. Qui loquit̄ ueritatē cū proximo ⁊c̄. ¶ Ueritas iuſtitie: qn̄ .ſ. quis agit qđ cōuenit ſibi ſm ordinē ſue nāe. De q. dr̄. 3. dicit. Qui fecerit ueritatē uenit ad lucē ⁊c̄. De hac ergo ueritate dñs loquens dicit [Et in ueritate.] .ſ. iuſtitie [nō ſtetit.] q2 deſeruit ordinē ſue nature. q erat ut deo ſubiceret: ⁊ per eū beatitudinē ſuā: ⁊ nālis deſiderij cōplemētum cōſequeret̄. Unde dum hoc per ſe cōſequi uoluit a ueritate cecidit. hoc autē qđ dicit [in ueritate nō ſtetit.] pōt dupliciter intelligi. uł q̄ nunq̄ in ueritate ſteterit: uel q̄ aliqn̄ ſteterit: ſed in ea nō pmanſit: ſȝ hoc q̄ nunq̄ fuerit in ueritate iuſtitie pōt hēre duplicē ſenſum. ¶ Unū quidem ſm Manicheos: qui dicūt diabolū nāliter maluȝ eſſe. Ex quo ſequitur q̄ ſemp malus fuerit. Nā qđ ineſt nāliter: ſemp ineſt: ſed hoc eſt hereticū: q2 in pſal. dicit̄. q̄ deus fecit celū ⁊ terrā mare ⁊ oia que in eis ſunt. Ergo omne ens eſt a deo. Oē autē qđ eſt a deo inquātū eſt: bonū eſt. ¶ Et iō alij dixerūt q̄ demon ex ſui nā bonus eſt a deo creatus: ſȝ in primo inſtāti factus eſt malus per liberū arbitrium Et differūt iſti a Manicheis. Quia illi dicūt demones ſemp fuiſſe malos ⁊ nālit̄. Iſti vō ſēp malos: ſed per liberū arbitriū. ¶ Sed poſſet alicui uideri q̄ q2 angelus nō eſt malus per nām: ſed per peccatū pprie uoluntatis. Peccatū autē eſt act⁹ quidam potuit fieri: ut angelus in principio actus fuerit bonus: ſed in termino actus mali fuerit malus effect⁹ Manifeſtū eſt autē q̄ actus peccati in demone eſt creatione poſterior. Terminus aūt creatiōis eſt ipſum eē angeli. Terminus vō opationis peccati eſt q̄ ſint mali. Et ſic ex hac rōne uolunt q̄ īpoſſibile ſit in principio inſtantis quo angelus eſſe cepit fuerit malus. ¶ Sȝ hec rō nō videt̄ ſufficiens. habet enī locū in motib⁹ tēporalibus tm̄: qui ſucceſſiue agunt̄: Nō autem in motibus inſtantaneis. Nā in motibus ſucceſſiuis aliud eſt inſtans in quo īcipit actio: ⁊ aliud in quo terminat̄. Sicut ſi mot⁹ localis ſequit̄ ad alterationē: nō pōt in eodē inſtāti terminari motus localis ⁊ alteratio: ſed in mutationibus inſtantaneis ſimul ⁊ in eodē inſtāti pōt eē terminus prime ⁊ ſecūde mutationis: ſicut in eodē inſtanti quo illuminat̄ luna a ſole: ⁊ illuminat̄ aer a luna. Manifeſtū eſt autē q̄ creatio eſt inſtātanea ⁊ ſimiliter motus liberi arbitrij in angelis. cū nō indigerēt collōne: ⁊ diſcurſu rōnis. Uñ nihil phibet ſimul in eodē inſtāti eē terminū creationis: ⁊ ī quo fuit bonus: ⁊ iterū terminuȝ liberi arbitrij in quo fuit malus. Et hoc aliqui cōcedūt: ſed dicunt hoc nō fuiſſe: lȝ eſſe potuerit. Et hoc ppter auctē ſcripture. Dicit̄ enī ſub figura regis babylonis de diabolo Iſa. 14. Quō cecidiſti lucifer: qui mane oriebaris. Et Eze. 28. dicit̄ ſub perſona regis Tyri. In delitijs padiſi dei fuiſti. Et iō dicūt: q̄ nō fuit ī principio ſue creationis malus: ſed qn̄q̄ bonus fuit: ⁊ per liberū arbitriū cecidit. Sed dicēdum eſt q̄ in primo inſtāti ſue creationis nō potuit eē malus. Cui⁹ ratio eſt: q2 nullus actus hēt rōnem peccati: niſi in quātū eſt preter rationē nāe agentis uolūtarij. In quolibet autē ordine actuū: prius eſt actus nālis: ſicut intelligendo. primo intelligunt̄ prima principia: ⁊ per ipſa intelligunt̄ alia: ⁊ in uolēdo ſilr̄ primo uolumus ultimā pfectionē: ⁊ ultimū finem: cuius appetitus nāliter nobis ineſt: ⁊ ppter ipm̄ appetim⁹ alia. Qđ autē ſm nām ſit non eſt peccatū. Impoſſibile eſt ergo q̄ primus actus diaboli fuerit malus fuit ergo diabolus in aliquo inſtanti bon⁹. [Sȝ in ueritate nō ſtetit.] i. non pmanſit. ¶ Ad illud autē qđ dicit̄ p⁹ Io. 3. Diabolus ab initio peccauit. Dicēdum q̄ ab initio quidē peccauit peccati ſui: q2 ex quo incepit peccare autem nunq̄ deſijt. ¶ Conſequenter cum dicit.

Ueritas ē duplex uocis ⁊ operis. Ueritas uocis eſt q̄ qs pfert ore q̄ gerit in corde. Ueritas opis eſt qn̄ qs agit qđ ɔuenit ſibi ſm ordinē ſue nature.

Senſus duplex ⁊ p⁹ manicheorū hereticus ē. Illud qđ ineſt alicui nāliter ſp eidē ineſt.

2⁹ ſenſus ⁊ dr̄ a primo manicheorum.

Nullus act⁹ hēt rōnē pcti niſi inquantū eſt pt̄ rōnē nāe agētis uoluntarij.

¶ Quia non eſt ueritas in eo.

¶ Manifeſtat qđ dixit. Que quidē manifeſtatio intelligit̄ dupliciter. Uno qdem modo ſm Origenē ut ſit māifeſtatio cōis per ſpecialē: ſicut ſi uelle manifeſtare q̄ ſortes ē aīal per hoc q̄ eſt hō. quaſi dicat. In ueritate nō ſtetit: ſed cecidit. Et hoc [q2 ueritas nō eſt in eo.] Eſt autē duplex gradus nō ſtātium in ueritate. Aliq enim in ueritate non ſtat: q2 non firmant̄ in ea: ſed dubitant. ps. Mei autē pene moti ſunt pedes ⁊c̄. Aliqui aut q2 totaliter a ueritate reſiliunt. Et ſic diabolus in ueritate nō ſtetit ſed ab ea receſſit per auerſioneȝ. ¶ Sed nunquid nulla ueritas eſt in eo: ⁊ qdem ſi nulla ueritas ſit: neq̄ ſemetipm̄ intelliget: neq̄ aliquid aliud: cū intellect⁹ nō ſit: niſi uerorū. Qđ eſt incōueniēs. ¶ Dicendum eſt ergo in demonibus eſſe aliquā ueritatem: ſi cut aliqđ uerū. Nullum enī malū totalit̄ corrumpit bonū. cum ad minus ſubiectū in quo malū eſt ſit bonum. Ideo Dionyſius dicit. q̄ in demonibus manent integra nālia bona. Sic igitur aliqua ueritas eſt in eis: ſed nō ueritas completiua: a qua auerſi ſunt .ſ. a deo: qui eſt ueritas ⁊ ſapientia cōpletiua. ¶ Secundo vō modo manifeſtatio iſta eſt per ſignuȝ (Ut Aug⁹ dicit.) Quia videt̄ q̄ potiꝰ debuiſſet ɔtrarium dici. Ideo .ſ. [ueritas nō eſt in eo.] Quia in ueritate nō ſtetit: ſed ſicut cauſa aliquādo manifeſtat̄ per effectū: ita dominus uoluit oſtēdere q̄ in ueritate nō ſtetit per hoc q̄ ueritas non eſt in eo (eſſet enim in eo ſi in ueritate ſtetiſſet) ſimilis modus loquendi habet̄ in pſal. Ego clamaui quoniā exaudiſti. Quaſi ex hoc apparet: q̄ clamauit: q2 fuit exaudit⁹. ¶ Cōſter cū dicit.

Gradus non ſtantiū eſt duplex.

Dubitatio.

Reſponſio.

Nullū malū corrūpit totaliter bonū: cū admin⁹ ſbm̄ in quo eſt malū ſit bonum.

¶ Cū loquitur mēdaciū: ex pprijs loquitur

¶ Oſtēdit q̄ diabolus eſt cōtrarius ueritati. Et primo ponit intentū. Secūdo manifeſtat ppoſitū ibi [Quia mendax eſt ⁊c̄.] Ueritati autē cōtrariū eſt falſum ⁊ mendaciū. Diabolus autem eſt ueritati cōtrarius: q2 loquit̄ mendacium. Et ideo dicit [Dum loquit̄: mendaciū loquitur.] Ubi ſciendū eſt q̄ q̄cūq̄ pter deū loqt̄ ex pprijs: mēdaciū loqt̄: q̄uis

quicunqʒ mendacium loquitur ex ꝓprijs loquiť. Solus autē deus loquēdo ex ꝓprijs loquitur ueritatē. Ueritas enī eſt illuminatio itellect⁹. De⁹ aūt eſt ipſ3 lumē. ⁊ ab ipſo omnes illuminanť. J̄o.1. Erat lux uera que illuminat ⁊c̄. Uñ ⁊ eſt ipſa ueritas. Et alij nō loquunť ueritatē: niſi inquātum ab ipſo illuminanť. Uñ ſicut Ambroſius dicit. Oē uerum a quocūqʒ dicať a ſpiritu ſancto eſt. Sic ergo diabolus cū loquiť ex ꝓprijs: loquiť mendaciū. Homo etiā cū ex ꝓprijs loquitur mēdaciū loquiť: ſed cuʒ a deo loquiť. tūc loquiť ueritatē. Ro.3. Eſt autem deus uerax: oīs autē homo mēdax quātū eſt in ſe ſed nō oīs homo qui loquiť mēdacium loquiť ex ꝓprijs: qꝛ qñqʒ hoc ab alio accipit: nō quidem a deo: qui eſt uerax: ſed ab eo qui in ueritate non ſtetit ⁊ ꝑmo mēdaciū adinuenit. Et iō ipſe ſingulariť cū loquiť mēdaciū ex ꝓprijs loquiť. 3. Reg. ultio. Egrediar ⁊ ero ſpūs mēdax ī ore ⁊c̄. Jſa.19. Dñs imiſcuit. i. miſcere permiſit in medio eius ſpūm erroris. ❡ Propoſitū autē manifeſtat cū dicit.

❡ Quia mendax eſt ⁊ pater eius.

Manicheoꝝ error ponētiū diaboli hēre prēm.

❡ Qđ quidē Manichei male intelligentes ponebant demonū gñationes putātes diabolū prēm hēre. Uñ dicebāt qꝫ diabolus [mēdax eſt ⁊ pr̄ ei⁹.] i. diabolus. Qđ quidē nō ſic eſt itelligendū. Nam dñs dixit qꝫ diabolus [eſt mēdax: ⁊ pr̄ eius.] i. mēdacij. Nō enī oīs qui mētitur pr̄ eſt ſui mēdacij. Nā (ut Aug⁹ dič.) Si ab alio mendaciū accepiſti: ⁊ dixiſti: tu quidē mētitus es. Sed pater mēdacij non es. Diabolus ṽo: qꝛ nō aliunde accepit mēdaciū quo tanqʒ ueneno hoiem occideret pater mēdacij eſt: ſicut deus pater eſt ueritatis. Diabolus enī ꝑmo mendaciū inuenit cuʒ. ſ. mulieri mētitus eſt. Nequaqʒ moriemini. Gen. 3. Qđ qualiter uerū fuerit rei euētus poſtmodū cōprobauit. ❡ Sciēdum eſt autē qꝫ hec uerba ab illo loco. Uos ex pr̄e diabolo eſtis in libro de queſtionib⁹ no. ⁊ ueteris teſtamēti exponunť de Caim. Hoc mō ſm qꝫ ille dicitur diabolus qui facit opa diaboli: ⁊ uos eum imitamini. Caim homicida erat ab initio: ex quo ſ. Abel frem ſuū occidit: ⁊ in ueritate nō ſtetit: qꝛ ueritas nō eſt in eo. Et hoc appet: qꝛ cū dñs quereret ab eo. Ubi eſt Abel frater tuus? Reſpōdit dicens. Neſcio domine. Nunqd cuſtos ⁊c̄. Uñ ipſe mēdax eſt ⁊ pr̄ eius. ſ. diabolus qui eſt pater eius impreſſione. Prima tñ expoſitio melior eſt.

Diabolus ꝑ⁹ mēdaciū inuenit: ⁊ iō pater mēdacij dr̄.

LE. VII. Ego autem ſi ueritatem dico nō creditis mihi.

Poſtquam poſuit diabolicaʒ conditionem. hic conſequēter oſtendit iudeos eē diabolice cōditionis imitatores. Duas autē malitie cōditiones dñs diabolo aſcripſit: homicidiū ſ. ⁊ mēdaciū: ſed de homicidio qdē in quo iſti diabolū imitabanť reprehēdit eos. Supra eodē. Nūc aūt queritis me iterficē ⁊c̄. Et iō hoc ꝑtermiſſo redarguit eos a uerſione eoꝝ a ueritate. Et ꝑmo oñdit eos eē auerſos a ueritate. Secūdo cām quā allegare poterāt excludit ibi [Quis ex uobis arguet me ⁊c̄.] Tertio ueram cām auerſionis cōcludit ibi [Si ueritatē dico ⁊c̄.] Dicit ergo primo. dictū eſt qꝫ diabolus mēdax eſt: ⁊ pr̄ eius: quē qdē uos imitamini: qꝛ ṽitati nō uultis adherē. Uñ dicit [Ego aūt ſi ueritatē dico uobis non creditis mihi.] Luc. 22. Si autē dixero nō crederetis mihi. J̄o.3. Quō ſi dixero uobis celeſtia credetis. Uñ ⁊ Jſa.53. ↄqueritur dicēs. Dñe quis credit auditui noſtro. ❡ Cām autē ſue īfidelitatis quā poterāt iudei allegare eſt peccatū in chr̄o. Nā peccatori etiā in ueritate non de facili credit. Uñ pſal. Peccatori aūt dixit deus. Quare tu enarras ⁊c̄. Poterāt ḡ dicere. Nō credimus qꝛ peccatoꝛ es. Et iō hāc cāʒ excludit dicēs.

❡ Quis ex uobis arguet me de peccato.

❡ Quaſi dicat. Nō habes iuſtā cauſam quare mihi ueritatē dicēti nō credis: cū in me nullū peccatū īueniri poſſit. ꝑ̄ᶜ Pet. 2. Qui peccatuʒ non fecit ⁊c̄. ſm Grego^m^ penſanda eſt decimā ſuetudo: qui non dedignať ex rōne oſtēdere ſe peccatorē nō eē: qui ex uirtute diuinitatis poterat peccatores iuſtificare. Job. 22. Si cōtempſi ſubire iudiciū meū cuʒ ſeruo meo ⁊c̄. Admirāda eſt etiā chr̄i ſingularis puritatis excellentia. Quia (ut Criſoſtom⁹ dicit.) hoc nullus hominū fiducialiť potuit dicere [Quis ex uobis arguet me ⁊c̄.] niſi ſolus de⁹ noſter qui peccatū non fecit. Prouī. 20. Quis pōt dicere mūdum eſt coꝛ meū purus ſum a peccato? q̄ſi dicat. Nullus niſi ſolus deus. Et in ꝑs. Oēs declinauerūt ſimul inutiles facti ſunt: nō eſt qui faciat bonū: non eſt uſqʒ ad vnū. i. chr̄m. ❡ Uerā autē cām auerſionis ↄcludit dicens.

In x⁰ pēſāda ē māſuetudo maxia: admirāda ē ēt chr̄i ſingularis puritatis excellētia

❡ Si ueritatē dico: quare nō creditis mihi?

❡ Et ꝑ ponit eā. 2⁰ iudeoꝝ ↄ̄dictioneʒ excludit ibi [Rñderūt ergo iudei ⁊c̄.] Circa ꝑmū tria facit. primo ponit qōnē. 2⁰ aſſumit rōnabilē ꝓpoſitionē. 3⁰ infert intētaʒ ↄcluſionē. Dicit ergo primo. Ex quo ergo nō poteris dicere: qꝫ iō nō creditis mihi: qꝛ peccatoꝛ ſum. Nūc reſtat querere. qre [Si ueritateʒ dico nō creditis mihi.] ex quo nō ſum peccatoꝛ: q̄ſi dicat. Si me quē exoſum habetis nō poteſtis arguere de peccato. Manifeſtū eſt qm̄ ꝓpter ueritatem me odio habetis: quoniā dico me filium dei. Prouī. 18. Non recipit ſtultus uerba prudentie ⁊c̄. ❡ Rationabilem autem ꝓpoſitionem ⁊ ueram aſſumit dicens.

❡ Qui ex deo eſt ṽba dei audit. Propterea uos nō auditis: qꝛ ex deo non eſtis.

❡ Ut enī dr̄ Ecc̄. 14. Oē aial diligit ſibi ſile. Quicūqʒ ḡ eſt ex deo inqʒtū huiuſmodi ei⁹ ſilitudinē hēt horū que ſunt dei: ⁊ eis inheret. Uñ qui ex deo eſt uerba dei libenť audit. J̄. 19. Oīs qui eſt ex ueritate audit meā uocē. precipue autē uerbū dei libēter audiri debet a b his qui ex deo ſunt cū ipm ſit ſemē per qđ ī filios dei gñamur. Supra. 8. Jllos dixit deos: ad quos ſermo dei fact⁹ eſt. ❡ Et ideo ex hoc intētā cōcluſionē infert dicēs [Propterea uos nō auditis: qꝛ ex deo nō eſtis.] Quaſi dicat. Non ergo peccatum meum eſt cauſa incredulitatis ueſtre: ſed malitia ueſtra. Ecc̄. 4. Quā aſpera eſt nimium indoctis hominibus ſapiētia. Et (ut dicit Auguſtinus) cum dicit. Ex deo quidē ſunt ſm naturam: ſed ex deo non ſunt vitio ⁊ praua affectione. Nam eis hoc uerbum dictum: qui non ſoluʒ peccato vitioſi erant (hoc enim cōmune oībus erat) ſed etiam precogniti qꝫ nō fuerāt credituri ea fide qua poſſent a peccatorum obligatione liberari. ❡ Notandum eſt autem qꝫ triplex eſt gradus male affectorum (ut dicit Gregorius.) Nam quidam ſunt qui p̄cepta dei: nec aure corporis. i. exteriori auditu dignanť audire. De qb⁹ dicať in ꝑs. Sicut aſpidis ſurdis ⁊ obturātis ⁊c̄. Quidā ṽo ſunt qui

Male affectorū triplex eſt gradus.

hoc quidez corporis aure percipiunt: ſed nullo ea mentis deſiderio cõplectunt: nõ hñtes uoluntatẽ implẽdi. Eze. 32. Audiunt ſermones ꝛc̃. Quidam autez ſunt qui libenter uerba dei ſuſcipiunt: ita ut etiã in fletib⁹ cõpungant: ſed poſt lachrymarũ tẽpus: uel tribulationib⁹ oppreſſi: aut allecti delitijs ad iniquitatẽ redeũt. Cuius exemplũ habet Mat. 13. Et Luc. 8. De uerbo a ſolicitudinibus ſuffocato. Eze. 3. Domus iſrael nolunt audire te: q2 nolũt audire me. ¶ Eſt ergo ſignũ ꝙ hõ ſit a deo qui li libenter audit uerba dei: ſed qui recuſãt audire affectu uel effectu ex deo nõ ſunt.

Qui libenter dei ꝟba audiunt ſũt a deo: q aũt audire recuſãt nõ ſũt a deo.

¶ Reſponderunt ergo iudei ꝛ dixerunt ei. Nõne bene dicimus nos: q2 ſamaritan⁹ es tu: ꝛ demonium habes.

¶ Hoc excludit iudaicã ꝯtradictionẽ. Et pmo ponit euãgeliſta iudeoꝝ ꝯdictionẽ. 2° dñi excluſionẽ ibi [Reſpondit ieſus. Ego demoniũ ꝛc̃.] Duo aũt iponũt iudei chrõ in eoꝝ ꝯdictione. Primo quidẽ ꝙ ſit ſamaritanus cũz dicũt [Nõne bene dicimus nos: q2 ſamaritanus es?] 2° vo ꝙ demoniũ hẽat. Unde ſubdunt [ꝛ demoniũ habes.] In hoc autẽ ꝙ dicũt [Nonne bñ dicimus nos.] Datur intelligi ꝙ hoc uerbũ frequẽter dño improꝑabãt. Et qdẽ de ſecũdo ꝙ ſit demoniacus legim⁹ Mat. 9. ꝛ 12. cum dicebant. In beelzebub pncipe demonioꝝ ꝛc̃. Sed ꝙ dixerũt eum ſamaritanũ nuſq̃ niſi hic in euãgelijo iuenit: lz forte hoc multotiẽs dixerũt. Multa enim dicta ꝛ facta ſunt erga ieſum: ꝛ a ieſu que nõ ſũt ſcripta in euãgelijs (ut dr̃ .j. 20.) ¶ Duplex autẽ cauſa aſſignari põt q̃re iudei hoc chriſto dicebant. Una quidẽ: q2 ſamaritani gens odioſa erat pro poplo iſraelitico: eo ꝙ decẽ trib⁹ in captiuitatẽ ductis terram eorũ poſſidebant .ſ. 4. Non enĩ coutunt iudei ſamaritanis. Quia ergo chriſt⁹ iudeos arguens: credebat a iudeis ꝙ hoc ex odio faceret. iõ eũz ſamaritanũ. ꝛ q̃ſi aduerſariũ reputabant ꝛc̃. ¶ Alia rõ: q2 ſamaritani ꝑtim quidẽ ſeruabãt ritus iudaicos ꝑtim vo nõ. Uidẽtes ergo iudei chrĩm in aliquo legẽ ſeruãtẽ: ꝛ in aliquo diſſoluentẽ (utpote ſabbatũ) uocabãt eum ſamaritanũ. ¶ Similiter autẽ duplici de cauſa dicebãt eũz demoniũ hẽre. Una quidẽ q2 miracula que faciebat ꝛ cogitationes eoꝝ q̃s reuelabat nõ attribuebant uirtuti diuine in chrõ: ſed arte demonũ ipm ea facere ſuſpicabant. Unñ dicebãt. In beelzebub principe demonioꝝ ꝛc̃. ¶ Alia vo ratio eſt ꝓpter eius ſermones trãſcẽdentes capacitatẽ humanaz dicẽs deũ pr̃em ſuũ eſſe: ꝛ ſe deſcẽdiſſe de celo. Et hi⁹ ꝯſuetudo rudiũ eſt: ꝙ cũz talia audiunt diabolica reputãt. Et ſic iſti credebãt: ꝙ chrs q̃ſi demonio plenus loqueret. j. 10. Alij dicebãt demonium hẽt ꝛc̃. Dicũt autẽ hec uerba: ut arguãt de peccato ꝯ illud qd̃ dixerat. Quis ex uobis arguet me ꝛc̃. ¶ Conſequẽter cũ dicit.

Duplex cã aſſignat: q̃re iudei chrĩz uocabãt ſamaritanum.

Duplex cã aſſignat. q̃re iudei uocabant chrĩz demoniũ habentem.

¶ Reſpondit ieſus. Ego demoniũ nõ hẽo.

¶ Repellit dñs iudeoꝝ cõtradictionẽ. Duo autez impoſuerãt chrõ .ſ. ꝙ ſamaritan⁹ eſſet: ꝛ ꝙ demoniũ haberet. Et de primo qdẽ dñs nõ ſe excuſat. ¶ Et hoc duplici de cã. Una quidẽ ſm Origenẽ Quia iudei ſemꝑ uolebãt ſe a gentilib⁹ ſeꝑare. Jã autẽ uenerat tẽpus: ꝙ remouẽda erat diſtinctio gẽtiliũ ꝛ iudeoꝝ: ꝛ oẽs ad viã ſalutis reuocãdi. Et iõ dñs ut oſtendat ſe ueniſſe pro ſalute oium magis q̃ paulus oia fact⁹: ut oẽs lucrifaceret .p° Coꝝ. 9. Jõ non negauit ſe eẽ ſamaritanũ. ¶ Alia rõ eſt. Quia ſamaritan⁹ interpretat cuſtos. Et q2 ipſe precipue cuſtos nr̃ eſt ſm illud ps. Ecce nõ dormitabit: neq̃ dormiet qui cuſtodit iſrael. Et iõ ſe ſamaritanuz eſſe nõ negauit. ¶ Negat autẽ ſe demoniũ hẽre dicens [Ego demoniũ nõ hẽo.] Et primo quidẽ repellit illataz iniuriã. Secũdo arguit iniuriantiuz ꝑtinaciaz ibi [Et uos ihonoraſtis me.] Circa pmũz duo facit. Primo repellit illatam iniuriã. 2° manifeſtat hoc per oppoſitum ibi [Sed honorifico ꝛc̃.] ¶ Notãdũ eſt autẽ circa pm ꝙ dñs iudeos corrigẽdo frequent eis dure locut⁹ eſt. Ue uobis ſcribe ꝛ phariſei ypocrite: ꝛ multa que legunt in euãgelijs ſed nõ inuenit: ꝙ dominus iudeis ſibi dura uerba uel facta inferentibus iniurioſe uel dure locut⁹ fuerit: ſed (ut dicit Greg.) Injuriã ſuſpiciens deus nõ cõtumelioſa uerba reſpõdit: ſed ſimpliciter dicit [Ego demoniũ nõ habeo.] ex qua re qd nobis inuit: niſi ut eo tẽpore quo a ꝓximis ex falſitate contumelias accipimus: etiã eoꝝ uerba mala tacea m⁹ ne miniſteriũ iuſte correctionis in arma uertat furoris. Et ꝙ que ad deum ꝑtinent iudicare debemus: que vo ad nos deſpicere. Hoc autẽ uerbum .ſ. [Ego demoniũ nõ habeo.] ſolus chrs dicere poteſt (ut Origenes dicit.) Nam ille nihil qd̃ demonis eſt: leue videlicet: aut graue ſe hẽt. Unde .j. 16. Uenit princeps huius mũdi: ꝛ in me non habet quicq̃. 2. Coꝝ. 6. Que conuentio chriſti ad belial. ¶ Manifeſtat autem hoc qd̃ dixit per oppoſitũz dicens.

2a ratio. Samaritan⁹ interpretat cuſtos

¶ Sed honorifico patrem meum.

¶ Diabolus enĩ honori dei reſiſtit. Qui ergo querit dei honorẽ: alienus eſt a diabolo. Chrs ẽ q honorificat pr̃em ſuũ .ſ. deum demonium nõ habet. Eſt autem ꝓpriũ chrõ ꝛ ſingulare ꝙ honorificet patrẽ ſuum (ut dicit Malach. p.) Fili⁹ honorificat pr̃em. Chrs autez ſingulariter eſt dei filius. ¶ Conſequenter cum dicit.

Proprium ꝛ ſingulare chrõ eſt ꝙ honorificet pr̃ez ſuum

¶ Et uos inhonoraſtis me. Ego autem non quero gloriã meã. Eſt qui querat ꝛ iudicet.

¶ Arguit iniuriantiũ ꝑtinaciã. Et pmo arguit iniuriantes. Secũdo excludit cãm inopinatã argutionis. Tertio ꝑdicit eis debitã damnationem. Dicit ergo pmo. Ego honorifico pr̃em meuz [ꝛ uos inhonoraſtis me.] quaſi dicat. Ego facio qd̃ debeo. Uos facitis qd̃ nõ debetis: imo in hoc ꝙ inhonoraſtis me: inhonoratis pr̃em meũ. ſ. 5. Qui nõ honorificat filium nõ honorificat pr̃em: qui miſit illuz. Sed q2 poſſent dicere nimis durus eſt: nimis de gloria tua curas. Sic nos arguens. Jdeo hoc excludẽs ſubdit loquẽs: inquatũ eſt homo [Ego gloriam meã nõ quero.] Solus enĩ deus eſt qui poteſt gloriã ſuã abſq̃ culpa querere. Alij autẽ nõ niſi in deo. 2. Coꝝ. 9. Qui gloriatur in domino glorietur. Supra. 6. Si ego glorifico meipſum. gloria mea nihil eſt. ¶ Sed nunquid chriſtus inquantũ homo non habet gloriam: imo magnam per omnem modũ: q2 lz ipſe eam non querit [eſt tamen qui querat.] ſ. pater. Nam dicit in ps. Gloria ꝛ honore coronaſti eum .ſ. chrĩm hominẽ. Et alibi. Gloriam ꝛ magnũ decorem impoſuiſti ſuper eum. Et non ſolum gloriam meam queret in operãtibus vinas ueritatis cauſas: ſed ꝛ puniet: ꝛ condemnabit ꝯdicentes glorie mee. Unñ ſubdit [Et iudicet.] ¶ Sed cõtra .ſ. 5. dicit. Pater non iudicat quenq̃:

Solus de⁹ eſt q abſq̃ culpa põt gliam ſuam querere.

Reſponſio. ſed omne iudicium dedit filio. ℂ Reſpōdeo. Pater nō iudicat quenq̄ ſeorſum a filio: q2 etiā3 hoc iudicium qd̄ faciet de eo: ꝙ iniuriamini mihi per
Alia rūſio. filium faciet. ℂ Uel dicendū ꝙ iudiciū quandoq3 pro cōdemnatione accipit. Et hoc iudiciu3 pr̄ dedit filio: q2 ipſe ſolus appebit in fo2a viſibili in iudicio (ut dictū eſt ſupra.) Q̄nq3 accipit pro diſcretione. Et de hoc loquit hic. Un̄ dicit in p̄s. Iudica me deus ꝛ diſcerne cā3 meā. q̄ſi dicat. Eſt pater qui gloriā meā a ur̄a diſcernet. Uos eni pro ſeculo gloriari diſcernit. ꝛ gloriā filij ſui quē vnxit pre pticipib9 ſuis: ꝛ qui ſine peccato eſt. Uos v̄o homines cum peccato.

LE. VIII Amen amē dico uobis: ſiquis ſermonē meum ſeruauerit: mortem non videbit in eternum.

Supra dn̄s duo pmiſerat eis ſequentibus ſcilicet liberationē a tenebris. ꝛ adeptionē vite dicēs. Qui ſequitur me nō ambulat in tenebris ꝛc̄. Et de p̄mo quidē dictū eſt ſupra. Nūc aūt agit de ſecūdo ſ. de adeptione vite per ch̄m. Et primo pponit ueritatē. Secūdo repellit iudeoꝝ cōtradictionē ibi [Dixerunt ergo iudei. Nūc cognouimus ꝛc̄.] Sciendu3 eſt autē ꝙ q̄uis ch̄s laceſſit9 eēt iniurijs ꝛ obprobrijs: non tn̄ deſtitit a doctrina: ſed poſtq̄ hēre demoniū dictus eſt predicationis ſue bn̄ficia largius impendit dicēs [Amen amē dico uobis ꝛc̄.] ℂ In quo dat nobis exēplum ꝙ cū maloꝝ puerſitas creſcit: ꝛ obprobria hominu3 ꝯculcant que ꝯuertant: nō ſolū p̄dicatio frāgi nō debet: ſ3 etia3 augeri. Eze. 3. Tu ergo fili hoīs ne timeas ꝛc̄. Et p̄e Timō. 3. Laboro uſq3 ad vincula q̄ſi male opans ſed uerbū dei ꝛc̄. Duo aūt facit dn̄s in his uerbis. Unū quidē eſt qd̄ requirit. aliud qd̄ pmittit. ℂ Requirit ſermonis ſui ſue obſeruatione. Un̄ dicit [Siq̄s ſmonē meū ſeruauerit ꝛc̄.] Nā ſermo ch̄i ueritas eſt. Iō debemus ip̄m ſeruare. Primo quidē per fidē ꝛ iugem meditationē. Prou. 4. Serua eam ꝛ ſeruabit te. Secūdo v̄o per opis ipletionē. Io. 14. Qui habet mandata mea: ꝛ ſeruat ea ꝛc̄. ℂ Promittit autē mortis liberatione3. Un̄ dicit [Mortem non videbit in eternū.] i. nō experiet. Ecc̄. 24. Qui operant in me. ſ. diuina ſapia nō peccabunt: ꝛ qui elucidant me vi. eter. ꝛc̄. Et cōgrue tali merito debet tale premiū. Nā vita eterna pcipue in diuina viſione cōſiſtit. Io. 17. Hec eſt vita eterna ut cognoſcant te ſolū uerū deū ꝛc̄. Huius autē viſionis q̄dā ſeminariū ꝛ p̄ncipiū in nobis fit per uerbū ch̄i. Mat. 13. Semē eſt uerbū dei. Sicut ergo ille qui ſeruat ſemen alicuius plāte uel arboris: ne corrūpat puenit ad pfectionē fructus: ita qui ſeruat uerbū dei puenit ad vita3 eternā. Leuit. 18. Que fecerit hō viuet in eis. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Dixerunt ergo iudei. Nunc cognouim9 q2 demoniū habes. Abraam mortuus eſt ꝛ prophete: ꝛ tu dicis: ſiquis ſermonē meum ſeruauerit: non guſtabit mortem in eternu3. Nunquid tu maior es patre noſtro Abraā qui mortuus eſt? Et prophete mortui ſunt. Quem teipſum facis?

ℂ Ponit cōtradictionis iudeoꝝ cōfutatio. Cōtradicūt aūt ch̄o tripliciter. Primo quidē falſitatis arguendo. Secūdo irridēdo ibi [Dixerūt ergo iudei ad eū. Quinquaginta ꝛc̄.] Tertio pſequendo ibi [Tulerūt ergo lapides ꝛc̄.] Circa primū duo facit Primo conant eu3 redarguere pſumptiōis. 2° ad quedā eoꝝ que dicta ſunt ch̄s rn̄det ibi [Si ego glorifico meip̄m ꝛc̄.] Circa primū tria facit. Primo irrogant improperiū 2° pponūt factū ibi [Abraā mortuus eſt ꝛc̄.] 3° interrogant ibi [Nunq̄d tu maior es ꝛc̄.] Interrogauerūt improperiū mendacij cū dicūt [Nūc cognouimus q2 demoniū habes.] ꝛ hoc ideo dixerunt: q2 notum eſt apud iudeos ꝙ adinuctor peccatorū eſt diabolus. ꝛ precipue mendacij ſm illud. 3. Reg. ultimo. Egrediar ꝛ ero ſpūs mendax ꝛc̄. Quia autē videbat eis hoc qd̄ dominus dixit. ſ. Siquis ſermonē meum ꝛc̄. apertū mēdaciū eſſe. Nam ipſi tanq̄ carnales itelligebant de morte corporali: qd̄ de ſpirituali ꝛ eterna morte dixerat. ꝛ precipue q2 ꝯtrariat aucti ſacre ſcripture p̄s. Quis eſt homo qui viuit ꝛc̄. Ideo dicūt ei [Demoniu3 habes.] quaſi dicat ex inſtinctu demonis mēdaciū loqueris. Et ut ꝯuincāt eū de mendacio duo faciunt. Primo quidē pponunt mortem antiquorū. Secūdo v̄o repetunt uerba chriſti ibi [Et tu dicis ꝛc̄.] ℂ Dicunt ergo uere falſum eſt qd̄ loqueris. Siquis ſermonē tuum ꝛc̄. Nā [Abraam.] homo [mortuus] eſt (ut p3 Gen̄. 25.) Similiter ꝛ [pphete] mortui ſunt. 2. Reg. 14. Omnes morimur ꝛc̄. Et quidē i3 mortui ſint corpaliter: non tn̄ mortui ſunt ſpūaliter. Mat. 22. dicit domin9. Ego ſum deus Abraā ꝛc̄. Poſtea ſequitur. Nō eſt de9 mortuoꝝ: ſed viuoru3. Mortui ergo ſunt corpore ſed viuunt ſpiritu: q2 ſermonem dei ſeruauerunt. ꝛ vixerunt ex fide. Et de ea morte domin9 itelligebat nō de corpali. ℂ Uerbum aūt ch̄i repetūt cū ſubdūt [Et tu dicis ꝛc̄.] Uelut cauti ꝛ maligni auditores dn̄icum ſermonē cōfundentes: nō repetūt eadē uerba. Nā dn̄s dixit. Mortē non videbit. Ipſi v̄o ptulerūt [Mortē non guſtabit.] ſed quātum ad eorum intentionē idē eſt. Quia per utrunq3 ipſi itelligunt ꝙ mortē. ſ. corporalē nō experiet in eternū. Sed quātum ad uerū intellectū differt (ut Origenes dicit.) Inter mortē guſtare ꝛ videre. Nā videre mortē eſt eam pfecte experiri. Guſtare aūt eſt aliquē mortis guſtu3 ſeu pticipationē hēre. Sicut autē eſt plus ad penā videre morte3: q̄ guſtare: ita plus eſt ad gloriā nō guſtare mortē: q̄ videre. Illi eni3 nō guſtāt qui in alto ſunt cū chriſto. ſ. in itellectuali loco ſtatū obſeruant. De quib9 dicit Mat. 14. Sunt de hic ſtantibus: qui nō guſtabūt mortē ꝛc̄. Aliqui tn̄ ſunt qui ſi nō videāt mortē mortalit peccando: tn̄ aliquid guſtant per aliquā leuē terrenoru3 affectionē. Et iō dominus (ut habet in greco ꝛ Origenes etiā exponit.) dixit mortē non videbit in eternum: q2 ſi ſermonē ch̄i acceperit ꝛ cuſtodierit ꝛ ſi guſtet aliq̄d: non tamen videbit mortē. ℂ Interrogant autē eū dicūt [Nunquid tu maior es pr̄e ꝛc̄.] Et p̄ q̄dē q̄rūt de cōparatione ipſi9 ad antiq̄s pr̄es [Nunq̄d inquiunt tu maior es ꝛc̄.] Poterāt (ut Criſ. dicit) ſm carnalē eoꝝ itellēn altius querē. Nunq̄d. ſ. tu maior es deo? Nā Abraā ꝛ pphete mādata dei ſuauerūt. ꝛ tn̄ corpalit mortui ſunt? Sic ergo ſiquis ſermonē tuu3 ſeruauerit nō morietur. videtur ꝙ ſis maior deo. Sed contenti ſunt hac redargutione: q2 putabant eū minorē q̄ Abraam: cum tn̄ ſit ſcriptum in p̄s. Non eſt ſimilis tui in dijs domine. Et Exo. 15. Quis ſimilis tui in fortibus dn̄e. q. d. nullus. Scd̄o q̄rūt de ſua extimatione quē. ſ. ſeipſum facit. q̄ſi dicat. Si tu es ma-

Notū ē apud iudeos diabolū eē inductorē peccatorum.

Uidē mortē ē eā pfecte experiri. Guſtare mortē ē aliquem mortē guſtum ſeu pticipatiōnem hēre.

ioꝛ iſtis.ſ.Abraā ⁊ ꝓphetis.videt̄ per hoc itelligi ꝙ ſis altioris nāc.puta Angelus: uel deus. Sed hoc nō extimam⁹ de te.Et ō nō dicūt. Tu ꝗs es? [Sꝫ quē te ipm̄ facis?]ꝗa ꝗcqͩ dr̄ ſupra iſtis nos recognoſcētes de te:reputabim⁹ ꝙ tu illud fingas Similiter dicebāt.j.10.De bono opere nō lapidamus te:ſed de blaſphemia.Quia tu homo cū ſis facis teipſum deum.℄ Conſequēter cū dixit.

℄ Reſpōdit ieſus.Si ego glorifico meipſuꝫ gloria mea nihil eſt.

℄ Ponitur rn̄ſio dn̄i.Et ꝓ reſpōdet ſcd̄e q̄ōni.2° vo ꝓme ibi[Abraā pater ⁊c̄.] Circa ꝓmū tria facit dn̄s.Prio excludit falſitatē quā itendebāt.Scd̄o docet ueritatē quā ignorabāt ibi[Eſt pater meus ⁊c̄.]Tertio manifeſtat utrūqꝫ qͦ proponebāt ibi [Et nō cognouiſtis eū.]℄ Dicit ergo queritis me dicentes.Quē teipm̄ facis:ac ſi glīam quā non habeo mihi uſurpē:ſꝫ ſuꝑuacua fuit hec ꝑlatio: qm̄ nō me facio id qͦ ſum:ſed ex pr̄e recepi. Nam[ſi ego glorifico meipm̄ gloria mea nihil eſt.]Qͦ ſꝫ hunc modū poſſet itelligi de chr̄o ſm̄ ꝙ eſt filius dei.Un̄ dicat cū precīſiōe[ſi ego]ſcilicet ſolus[glorifico meipm̄.]i.attribuā mihi gloriā:quā pr̄ mihi nō attribuat[gloria mea nihil eſt.]Nam gloria chr̄i ſm̄ ꝙ eſt deus:eſt gloria uerbi ⁊ filij dei.Fili⁹ autē nihil hēt niſi nat⁹.i.qͦ naſcēdo ab aliquo recepit.Si ergo dei per ipoſſibile ꝙ gloria ſua non eēt ab alio:nō eſſet gloria filij.Melius tn̄ videt̄ ꝙ dicat̄ de chr̄o ſm̄ ꝙ homo. Nā quicūqꝫ attribuit ſibi gloriā quā nō hēt a deo:glīa illa eſt falſa.Nā ꝗcqͩ ueritatis eſt:a deo eſt.Qͦ autē eſt ueritati cōtrariū falſum eſt.⁊ per ꝯn̄s nihil gloria ago que a deo nō eſt nihil eſt.Heb.5.Dicit̄ de chr̄o ꝙ non ſeipm̄ clarificauit:ut pontifex fieret.2.Coꝛ.10.Nō enī qui ſeipm̄ cōmēdat ille ꝓbatus eſt ⁊c̄.Sic ergo pꝫ iudeoꝝ falſitas.℄ Ueritatē autē quā intendit docere ponit dicens.

℄ Eſt pater me⁹ qui glorificat me:quē uos dicitis:qꝛ deus ueſter eſt.

℄ Quaſi dicat.Nō ego meipm̄ gloꝛifico:ſicut uos fingitis:ſed alius eſt qui me glorificat.ſ.[pr̄ me⁹.] Quē quidē deſcribit ex ꝓprietate:⁊ ex nā. ℄ Ex ꝓprietate quidē ꝑſonitatis. Un̄ dicit[Eſt pr̄ me⁹.] ⁊ nō ego.Ex quo quidē v̄bo(ut Aug⁹ dicit.)calūniant̄ Arriani ſidei noſtre:dicētes maiorē eē pr̄ē filio. Nam maioꝛ eſt qui glorificat eo qui glorificatur ab ipſo.Si ergo pr̄ glorificat filiū.pr̄ maioꝛ eſt filio.Sed dicēdū ꝙ apparentiā quidē hēret argumētū:niſi inueniret̄ econuerſo: ꝙ fili⁹ glorificet patrē.Dicit enī filius.j.17.Pater uenit hora clarifica filiū tuum:ut fili⁹ tuus clarificet te.Et in eodē.Ego te clarificaui ſuꝑ terrā.In greco autē idē eſt glorifica ⁊ clarifica:ſed ſm̄ Ambroſiuꝫ.gloria eſt clara cū laude notitia.Hoc aūt qͦ dicit[Eſt pr̄ me⁹ ⁊c̄.] Poteſt referri ad chr̄m.⁊ ſm̄ ꝙ eſt filius dei.Et ſꝫ ꝙ eſt filius hoīs.℄ Scd̄m ꝗdē ꝙ eſt filius dei pater glorificat eū gloria diuinitatis ab eterno euꝫ ſibi eq̄lem gn̄ando.Heb.1.Qui cū ſit ſplēdoꝛ glorie ⁊c̄.Phil.2.Omnis lingua cōfiteat̄:quia dn̄s ieſus chr̄s in gloria ⁊c̄.℄ Scd̄m v̄o ꝙ hō habuit gloriā per redundātiam diuinitatis in ipſum ⁊ grē ⁊ glorie ſingularis.ſuꝑ.1.Uidim⁹ gloriā eius gloriā quaſi vnig.⁊c̄.℄ Ex nā v̄o diuinitatis deſcribit eum cū dicit[Quē uos dicitis:qꝛ deus ⁊c̄.]Ne aūt aliū pr̄em putes q̄ꝫ deū.dicit ſe glorificari a deo.j.

Cū maioꝛ ſit q glificat q̄ꝫ q glificat̄.iō arriāi dicūt pr̄ē eē maiorē fili⁹

In greco idē eſt glificare ⁊ clarificare.

13.Nunc clarificat⁹ eſt filius hoīs ⁊c̄.Et deus clarificabit eū ⁊c̄.Sꝫ ſm̄ Aug^m hoc uerbū eſt ꝯtra manicheos:qui dicūt annūciatū nō eſſe in ueteri teſtamēto pr̄em chr̄i:ſed eē aliquē ex principib⁹ maloꝝ angeloꝝ.Conſtat autē ꝙ iudei nō dicūt alium deū ſuū eē q̄ꝫ deum ueteris teſtamēti Ergo deus ueteris teſtamēti eſt pr̄ chr̄i glificās eū.℄ Manifeſtat autem utrunqꝫ.ſ.iudeorum falſitatem ⁊ ſuam ueritatem cum dicit.

Hereſis manicheorum.

℄ Et non cognouiſtis eum..

℄ Manifeſtat autē dupliciter.Prio ꝗdē oſtēddo iudeorum ignorātiā.2° ſuā notitiā ibi[Ego aūt cognoui ⁊c̄.]℄ Circa p̄mū ſciēdū ꝙ poſſent iudei dicere.Tu dicis ꝙ glorificaris a deo:ſed nobis nota ſunt iudicia eius: ſm̄ illud p̄s. Non fecit tali oīi nationi:⁊ iudicia ſua nō manifeſtauit eis.Ergo ſi uerū eſt qͦ dicis:nos utiqꝫ ſciremus.hoc cū ergo nos lateat.cōſtat ꝙ nō eſt uerū.Et ideo cōcludēs dicit[Et nō cognouiſtis.]quaſi dicat.Nō mirum eſt ſi nō cognoſcitis gloriā qua me glorificat pat meus:quē dicitis deū ueſtrū:qꝛ nec ipm̄ deum cognoſcitis.℄ Sed ꝯtra p̄s.Notus in iudea.℄ Rn̄deo ut deus:ſꝫ nō ut pater noſt⁹ eſt ab eis.Un̄ ſupra dixit.Eſt pr̄ me⁹ ⁊c̄.℄ Uel dicēdū ꝙ nō cognouiſtis eū affectu:qꝛ carnaliter colitis:qui ſpūaliter colēdus eſt.ſ̄.4.Spūs eſt deus:⁊ eos qui adorant in ſpiritu ⁊ ueritate ⁊c̄.Itē effectu:qꝛ mādata eius adimplere cōtēpſiſtis.Titū.ꝓ Cōfitent̄ ſe noſſe deuꝫ:factis autem negant.℄ Sed quia poſſent dicere.Eſto ꝙ nos nō cognoſcamus gloriā tuā:quō cognoſcis tu gloriā te a deo pr̄e hr̄e.Et ideo ſubiungit notitiā ſuā dicens.

Obiectio. Solutio. Alia ſolo.

℄ Ego aūt noui eum.Et ſi dixero qꝛ nō ſcio eum:ero ſimilis uobis mēdax.Sed ſcio eū ⁊ ſermonem eius ſeruo.

℄ Et ꝓmo ponit ſuam notitiam.Secūdo oſtendit neceſſitatem huius notitie proferende ibi[Et ſi dixero ꝙ non ⁊c̄.] Tertio exponit quod dicit ibi [ſed ſcio euꝫ.]Dicit ergo.Ideo ſcio me habere gloriā a deo patre: quia ego[noui eum]ea.ſ. notitia qua ipſe nouit ſeipſuꝫ:⁊ nullus ali⁹ niſi fili⁹ Mat. 11.Nemo nouit filiuꝫ niſi pr̄.Nec pr̄em quis nouit niſi filius.ſ.cognitione ꝑfecta cōprehēſiōis.Et qꝛ oē imꝑfectū a ꝑfecto initiū ſumit:inde ē ꝙ oīs noſtra cognitio a v̄bo deriuat̄.Un̄ ſequit̄.Et cui uoluerit filius reuelare.Sꝫ qꝛ ſm̄ carnē iudicantibus poſſet chr̄o ad arrogantiā aſcribi:dicenti ſe noſſe deū.Ideo ſubdit neceſſitatē dicti ſui cum ſubiungit[Et ſi dixero qꝛ nō ⁊c̄.]Nā ſm̄ Aug^m nō eſt ſic arrogantia vitāda ut relinquat̄ ueritas:⁊ incurrat̄ mēdaciū.Ideo dicit[Si dixero]q̄ſi diceret: ſicut uos dicētes.Scire eū mētimini:ita ego ſi [dixero] me neſcire.cum ſciā eū[ero ſimilis uobis mēdax.] Unde hec ſimilitudo ſequit̄ a cōtrario:ut ſit ſimilitudo in mēdacio.Quia ſicut iſti mentiunt̄ dicētes ſe ſcire eū quē neſciūt:ita chr̄s eſſet mendax ſi diceret:ſe neſcire q̄ꝫ nouit. Sed diſſimilitudo eſt in cognitione.Quia iſti non cognoſcūt:chr̄s nō ſcit eū Sed nunquid potuiſſet chr̄s hoc dicere?Potuiſſet quidē uerba proferre materialiter:ſed non intēdere exprimere falſitatē:qꝛ hoc non potuiſſet fieri:niſi per inclinationē uoluntatis chr̄iſti ad falſum qͦ erat impoſſibile:ſicut impoſſibile erat euꝫ peccare nihilominus tamē cōditionalis eſt uera:lꝫ antecedens ⁊ cōſequēs ſit impoſſibile.℄ Qͦ autē patrē

Chr̄s lꝫ potuiſſet exp̄mere hec uerba mālr.ſ.ſe noſce deū:tn̄ nō poterat itēdē exp̄mē falſitatē

cognoſcat manifeſtat ſubdēs [Sed ſcio eū ⁊c.] Et cognitiōe ſpeculatiua: cū dicit [ſcio] intellectualiter per dictā cognitionē [eum] ſ. patrē. Itē cognitiōe effectiua. ſ. per conſenſuʒ uolūtatis ad ipſum. Unī dicit [Et ſermonē eius ſeruo.] ſupra 6. Deſcendi de celo nō ut faciā uolūtatē meā ⁊c. ℂ Conſequēter cū dicit.

ℂ Abraā pater ueſter exultauit ut videret diē meū: vidit ⁊ gauiſus eſt.

ℂ Rñdet prime qōni quā fecerāt ei iudei dicentes Nūquid tu maior es ⁊c. Oñdēs ſe maioreʒ tali ratione. Quicūqʒ enī expectat bonū ab aliquo ⁊ pfectionē ſuā eſt minor eo a quo expectat: ſed Abraam totā ſpem ſue perfectionis: ⁊ ſui boni babuit in me. ergo eſt me minor. Et quantū ad hoc dicit. [Abraā pater ueſter.] de quo. ſ. gloriamini. [Exultauit ut videret ⁊c.] Ubi ponit duplicē viſionem: ⁊ duplex gaudiū: ſed ab alio ⁊ alio ordie. Nā primo pmittit gaudiū exultatiōis dicēs [exultauit.] ⁊ ſubdit viſionē dicēs [ut videret.] Deinde pmittit viſionē dicēs [vidit] ⁊ ſubdit gaudiū dicēs [⁊ gauiſus eſt.] Et ſic gaudiū cōſiſtit inter duas viſiones procedēs ab vna ⁊ tendēs in aliā. q. d. [Uidit ⁊ gauiſus eſt ut videret diē meū.] Primo ergo videndū que ſit iſte dies queʒ vidit: ⁊ exultauit ut videret. Eſt aūt duplex dies chriſti. ſ. eternitatis: de quo in pſ. Ego hodie genui te. Itē dies incarnationis ⁊ humanitatis. De quo. ſ. 9. Me oportet operari: donec dies eſt. Ro. 13. Nox preceſſit dies autē ⁊c. Utroqʒ ergo mō dicim⁹ ꝙ Abraā vidit primo diē chriſti. ſ. eternitatis ⁊ icarnatiōis per fidē. Gen. 15. Credidit Abraā deo ⁊c. Et ꝙ vidit diē eternitatis manifeſtū eſt. Alias enī nō fuiſſet iuſtificatus a deo. Quia (ut dicit Heb. 10.) Accedētē ad deuʒ opʒ credere qꝛ eſt ⁊c. ꝙ aūt viderit diē incarnationis manifeſtat ex trib⁹. ſ. ex iuramēto qd̄ exegit a ſeruo. Nā Gen. 24. cū ſeruo ſuo quē mittebat. Pone manū ſubter femore meo: ⁊ iura mihi per deū celi ⁊ terre. ex quo (ut dicit Aug⁹.) ſignabat ꝙ de femore ei⁹ pceſſurus eēt deus celi. 2° (ut Gregorius dicit.) Cum in figura ſūme trinitatis tres angelos hoſpitio ſuſcepit. 3° qñ cognouit prefiguratā paſſioneʒ chriſti in oblatiōe arietis ⁊ Iſaac Gen. 22. Sic ergo ex hac viſione gauiſus eſt: ſed nō quieuit in ea. imo ex hac exultauit in aliā viſionē. ſ. apertā ⁊ per ſpeciē: quaſi totū gaudiū ſuū in ea ponens. Unde dicit [Exultauit ut videret] apta viſiōe] diē meū.] ſ. diuinitatis ⁊ humanitatis mee. Luc. 10. Multi reges ⁊ pphete uoluerūt videre ⁊c. ℂ Conſequenter cum dicit.

Dies chriſti eſt duplex. ſ. eternitatis ⁊ incarnationis.

ℂ Dixerunt ergo iudei ad eū. Quinquaginta annos nōdū habes ⁊ abraaʒ vidiſti.

ℂ Oñdit quō iudei irridēt uerba chriſti. Et primo ponit irriſio uerborū chriſti a iudeis ad cōfutandum. 2° ſubdit manifeſtatio ipſoꝝ uerboꝝ a chriſto ad irriſionē vitādam ibi [Dixit ergo eis ieſus. Amen amē dico uobis ⁊c.] Quia ergo chriſtus dixerat ꝙ abraā exultauit ut videret ⁊c. Iudei carnalē mentē habentes: ⁊ in eo ſolā carnis etatē penſantes: irridentes dictū ⁊ dicūt [Quinquaginta annos nōdū habes.] Uere qnquaginta annos nō hēbat nec etiā quadraginta: ſed circa triceſimū annuʒ erat. Luc. 3. Erat ieſus incipiēs quaſi annoꝝ triginta. Qd̄ aūt dicūt [50. annos ⁊c.] ideo forte eſt: quia apud iudeos ann⁹ iubileus in maxia reuerentia habebat quaſi per eū oīa cōputātes: tū quo ⁊ captiuos manū mittebāt ⁊ emptiuis cedebāt poſſeſſionib⁹. q. d. Tu nōdū exceſſiſti ſpatiū vnius iubilei [⁊ abraā vidiſti.] quāuis dñs nō dixerit ꝙ viderit abraā: ſed ꝙ abraā diē ei⁹ vidit. ℂ Et ideo dominus ut irriſionē vitet reſpōdēs iudeis uerba ſua exponit dicēs.

Iubileus annus in maxima reuerentia a iudeis habebatur.

ℂ Dixit eis ieſus. Amen amen dico uobis: anteqʒ abraam fieret ego ſum.

ℂ In quib⁹ uerbis dñs de ſe notabilia ⁊ efficacia cōtra arrianos dicit. Unum eſt: quia (ut dicit Gregori⁹) cōiungit ſimul uerbū pñtis tpis ⁊ preteriti. Ante enī ſignificat preteritū. ſuʒ ipis pñtis eſt. Ut ergo oñderet ſe eē eternū: ⁊ eē ſuū eſſe eternitatis inſinuet: non ait ante abraam ego fui. ſed ante abraā ego ſum. Nā eē eternū nō nouit tēpus preteritū ⁊ futurū: ſed in vno indiuiſibili includit oē tēpus. Unde dici pōt illud Exo. 3. Qui eſt miſit me ad uos: ⁊ ego ſum qui ſū. Ante ergo uel poſt abraā habuit eē: qui ⁊ accedere potuit per exhibitionē pñtis ⁊ recedere per curſum vite. ℂ Aliud ē ſm Auguſtinū: quia cū loqueret de abraam: qui creatura ē nō dixit [anteqʒ abraā eēt.] ſed [anteqʒ fieret.] Sed loquēs de ſe ut oſtendat ꝙ non eſt factus ut creatura: ſed ab eterno de eēntia pris genitus non dicit ego fio [ſed ego ſum] qui in principio erat uerbum. ſupra 1. Prouer. octauo. Ante omnes colles generauit me dominus. ℂ Conſequēter cum dicit.

ℂ Tulerūt ergo lapides ut iacerent in eū. Ieſus aūt abſcōdit ſe ⁊ exiuit de templo.

ℂ Ponitur intentatio iudeorum cōtra chrīm. Et pͦ ponit iudeoꝝ perſecutio. 2° chriſti euaſio. Sed perſecutio iudeoꝝ pcedit ex infidelitate. Nā mentes infidelium eternitatis uerba ſuſtinere nō ualētes nec intelligere ea reputabāt blaſphemiā. Et ideo ſm legis mandatū eū tanqʒ blaſphemū lapidare uolētes. [Tulerūt lapides ut iacerēt in eū ⁊c.] Et (ut dicit Aug⁹) tanta duritia lapidū quo curreret niſi ad lapides. ſ. 10. De bono ope nō lapidamus te. Simile faciunt qꝛ ex duritia cordis non intelligentes ueritatē aperte plată blaſphemāt pferentē. Unī dicit 3. Cano. Iudi. 3. Quecunqʒ nō norunt ⁊c. Euaſio aūt chriſti eſt ex eius ptāte. vñ ſequitur. [Ieſus aūt abſcōdit ſe.] qui. ſ. ſi diuinitatis ſue potentiā exercere uoluiſſet in ſuis actib⁹ eos ligaret: aut in penas ſubite mortis obrueret. [Abſcondit aūt ſe] ſpāliter ppter duo. Primo ut daret fidelibus ſuis exēplum declinādi perſecutores ſuos. Mat. 10. Si uos perſecuti fuerint in vnam ciuitatem ⁊c. 2° qꝛ non elegerat hoc genus mortis: ſed potius in ara crucis uoluit imolari. Et qꝛ nondū iplētū erat tēpus adhuc fugit. Sic ḡ tanqʒ hō a lapidib⁹ fugit: nō aūt [abſcōdit ſe] ſub lapide: uel in angulo. ſed ptāte ſue diuinitatis inuiſibilē ſe eis exhibēs exiuit: ⁊ receſſit de tēplo. Silr̄ fecit Luc. 4. Qñ uoluerūt eū pcipitare de ſupcilio montis. Per qd̄ (ut Grego. dicit) dat itelligi: ꝙ illis ipſa ueritas abſcōdit: qui ei⁹ uerba ſeq cōtēnūt. Ea ḡ ppe quā nō inuenit humilē ⁊itās fugit mētē. Iſa. 18 Qui abſcōdit faciē ſuā a domo Iacob. ⁊ ſimilr etiā quia dicebat eos correctionem ⁊ ueritatem non ſuſcipientes relinquere ⁊ ire ad gentes. Mat. vigeſimoprimo. Ecce relinquetur uobis domus ueſtra deſerta.

Fideles aliqñ per ſecutores debent declinare exēplo chriſti.

O

LE.I. 9.c.

Et preteriens ieſus vidit hominē cecum a natiuitate.

Poſtquā dominꝰ doctrine ſue illuminatiuam virtutē oñdit uerbo. hic conſequēter cōfirmat eā facto cecū corporalr illuminādo. Et circa hanc illuminationē tria ponunt. Primo infirmitas. Secūdo infirmitatis ſanatio ibi [hoc cū dixiſſet expuit ⁊c̄.] Tertio de ſanatione iudeoꝝ diſceptatio ibi [itaqꝫ vicini.] Circa pmū duo facit. Primo ponit infirmitas. Secūdo ingrit cā eius ibi [interrogauerūt eū diſcipuli.] ¶ Sciendū eſt circa primū ꝙ ieſus abſcōdēs ſe ⁊ de tēplo recedēs dū preteriret vidit hunc cecū. Et hoc eſt qḋ dicit [Et preteriēs ieſus vidit hominē cecū a natiuitate.] Ubi tria cōſiderant. Primo qdem preteriuit ut declinaret iudeorū furorē. Eccle. 8. Ne accendas carbones peccatoꝝ ⁊c̄. 2° ut emolliret iudeoꝝ duritiā ex miraculo facto ⁊ fiendo. J. 12. Si opa nō feciſſem in eis ⁊c̄. 3° ut per operationē ſigni uerba ſua firmaret. Nā facta dñi eorū que dicta ſunt a ſe faciunt fidez. Mat. ultimo. Sermonē cōfirmātē ſequētibus ſignis. ¶ Myſtice autem ſm Augm. Genus humanū eſt iſte cecus. Nā ſpūalis cecitas peccatum eſt. Sap. 3. Excecauit eos malitia coꝝ. Qui a natiuitate cecus eſt: qꝛ ex ſua origine trahit peccatum. Hec enim cecitas cōtingit per peccatū in hoīe primo: de quo oēs originē traduximꝰ. Ephe. 2. Eratis natura. i. naturali origīe filij ire. ¶ Cōñter cām dicit.

Expoſitio myſtica ſm Auguſtinum. Cecus ſignificat humanū genus.

¶ **Et interrogauerunt eū diſcipuli eius. Rabi quis peccauit: hic aut parentes eius ut cecus naſceretur?**

¶ Agit de cā ipſius infirmitatis. Et primo inquirit cā ipſius a diſcipulis. 2° manifeſtat a chro ibi [Nec hic peccauit.] Circa primū tria gquerēda occurrunt. Primū eſt cauſa inqſitiōis diſcipulorum a chro: que eſt (ut Criſoſtomꝰ dicit:) qꝛ ieſus egrediēs de tēplo ⁊ vidēs hūc cecū ualde ſtudioſe reſpexit: qſi vidēs in eo mām operande virtutis: ita ut diſcipuli hoc vidētes .ſ. eū ſtudioſe vidētē moti fuerūt ad interrogādū. ¶ Scđo diſcipuloꝝ diligētia: qꝛ dicūt. [Rabi.] uocātes eū magiſtrū: ut innuāt ſe ſic querere: quaſi creſcere deſiderātes. Tertio quaſi querētes cām peccati: dixerunt [qs peccauit ⁊c̄.] hoc dicunt: qꝛ ſupra. 5. Qñ dñs paralíticū ſanauit dixerat ei. Ecce iā ſanus factus es. Uade ⁊ amplius noli peccare. Cogitauerūt diſcipuli ꝙ ꝓpter peccatū ei illa infirmitas accidiſſet: eſtimātes ulterius ꝙ oīs humana infirmitas prouenīret ex pctō: ſm ꝙ Eliphas dicit Job. 4. Quis vnqꝫ inocēs perijt. Et ideo q̄rebāt utrū ex peccato ſuo uel parentū cecus natus fuiſſet. Sed ꝙ ex peccato ſuo eēt nō videtur: qꝛ nullus peccat anteqꝫ naſcat. Cū aīe ante corpora non fuerunt: nec peccauerūt (ut quidā falſo opinati ſunt.) ſm illud Ro. 9. Cuz nōdū nati fuiſſent ⁊c̄. ꝙ autē hoc ex peccato parentū paſſus fuerit nō videt: qꝛ Deut. 24. dr̄. Non occidunt patres pro filijs nec filij pro parentibus.

Aie ante corpora nō ſunt ⁊ conſequēter nō peccāt.

¶ Sed ſciendū ꝙ eſt duplex pena qua hoīes puniunt. Una eſt ſpūalis quātū ad aīam. Alia eſt corporalis quātū ad corpus. Et pena quidē ſpiritualí nunqꝫ filius pro patre punit. Cuius rō aſſignat Eze. 18. Quia aīa filij nō eſt ex pr̄e: ſed a deo. Oēs inquit aīe mee ſunt. ſ. per creationē: ſicut aīa pr̄is: ita aīa filij ⁊c̄. Hoc etiā dicit Auguſtinꝰ in quadam epl'a. Sed pena corporali filius pro patre punit: cū quantū ad corpus ſit quedā res patris. Et expreſſe hoc habetur Gen. 19. Ubi filij ſodomorum occiſi ſunt pro peccato parentū in ſubuerſione ſodome. Multotiens etiam dñs cōminat iudeis occaſionē puerorum ꝓpter peccata parentū. Quare aūt vno peccato alius puniatur. ¶ Sciendū ꝙ pena duo habet: leſionē ⁊ remedium. Nam aliquando abſcinditur mēbrū: ut totū corpus conſeruet. Et ſic pena huius leſionē infert inquantū abſcinditur: ſed remediū hēt inquātū conſeruat corpus. Nunqꝫ tamē medicus nobilius mēbrum abſcidit ꝓpter conſeruationē minus nobilis: ſed econuerſo. In rebꝰ aūt humanis aīa nobilior eſt corpore ⁊ corpus nobilius exteriorībꝰ rebus. Et ideo nunqꝫ fit: ut aliquis ꝓpter corpus in aīa puniatur: ſed potius in corpore ꝓpter remediū aīe. Quandoqꝫ ergo deus irrogat penas corporibus uel rebus exterioribus ꝓpter remediū bonū aīe. Et tunc huiuſmodi pene nō inferunt ut leſiue tm̄: ſed ut purgatiue in remediū. Unde ⁊ ipſa peruerſoꝝ ſodomitorū occiſio fuit ad bonū animarū: non quidē ad meritū: ſed ne paterne malitie imitatores viuēdo peccata cumulaſſent: pro quibus acrius punirent: ſicut ⁊ pro peccatis parentum pluries aliqui puniuntur. ¶ Conſequenter eum dicit.

Pena q̄ homines puniūtur duplex ē.

Filius q̄ntum ad penā corporis aliquādo punit pro pr̄e. Sed q̄ntū ad penaz aīe nunqꝫ punit cū aīa non ſit ex patre ſed a deo.

Pēa duo hꝫ ſ. leſionē ⁊ remedium.

Medicꝰ abſcidit mēbrū minus nobīle propter cōſeruationem magis nobilis: nō tamen econtra.

Aīa nobilior eſt corpore: ⁊ ideo nunqꝫ aīa punitur ꝓpter corpꝰ.

¶ **Reſpōdit ieſus. Neqꝫ hic peccauit neqꝫ parentes eius: ſed ut manifeſtētur opera dei in illo.**

¶ Manifeſtat dñs cām infirmitatis. Et primo excludit cauſam opinatam. Secūdo ſubdit uerā. Et tertio manifeſtat ipſam. ¶ Cauſam quidē opinatā excludit cū reſpōdit dicens [Neqꝫ hic peccauit ⁊c̄.] hanc eni cām eſſe infirmitatis opinati ſunt diſcipuli (ut dictuz ē.) ¶ Sed cōtra Ro. 3. Oēs eni peccauerunt: ⁊ egent ⁊c̄. Et. 5. dr̄ ꝙ peccatū ab adā in oēs pertranſit. ¶ Rñ° dicendū ꝙ taz cecus q̄ꝫ parentes eiꝰ originali peccato tenebant: ⁊ etiā alia actualia viuendo ſuperaddiderant: qꝛ ſi dixerimus ꝙ peccatū nō habemus ⁊c̄. pꝰ Jo. 3. Qḋ aūt dominus dicit [Neqꝫ hic peccauit.] intelligenduz eſt eos nō peccaſſe ad hoc ꝙ cecus naſceret: quaſi diceret ꝙ eius cecitas nō eſt conſecuta ex coꝝ peccato. ¶ Cauſam aūt uerā ſubdit dicens [Sed ut manifeſtentur.] Nā per opera dei in eius cognitionē ducimur. Ro. 1. Inuiſibilia dei per ea que facta ſunt ⁊c̄. ſupra. 5. Opera que dedit mihi pater hec ſ. ⁊c̄. Cognitio aūt dei eſt ſūmū bonū hoīs: cuiꝰ in ea cōſiſtat hoīs beatitudo. J. 17. Hec eſt vita eterna ut cognoſcant te ⁊c̄. Et Hie. 9. In hoc glorietur qui gloriat ſcire ⁊ noſce me. Si ergo infirmitas contigit ut manifeſtentur opera dei: ⁊ per ipſorum manifeſtationē deus īnoteſcat. Manifeſtū eſt ꝙ huiuſmodi corporales infirmitates contingūt ꝓpter bonū. ¶ Poſſet aūt alicui videri ꝙ manifeſtatio operū dei nō ſit ſufficiēs cā infirmitatis huiuſmodi. preſertim cuz [neqꝫ hic neqꝫ parentes eiꝰ peccauerunt.] Et ideo uolūt dicere ꝙ ly tenet nō cauſaliť: ſed cōſequēter. q. d. Eo exñte ceco opera dei manifeſtant ipſum curantis. ¶ Sed hoc nō videtur ſane dictū. Et ideo melius dicēdū ꝙ tenetur cauſaliter. Eſt eni duplex malum. ſ. culpe ⁊ pene. Sed malū quidem culpe deus non facit ſed permittit fieri: qḋ nō permitteret niſi intenderet inde bonū aliquod. Unde dicit Auguſtinus in enchi. Deus

Dubitatio.

Rñſio.

Malū eſt duplex. ſ. culpe ⁊ pene.

De[us] non eſt malus culpe ſ[ed] permiſit ut inde eliciat quod bonuz.

adeo bonus eſt ꝙ nunꝙ̃ permitteret aliquod malum fieri: niſi eſſet adeo potens ꝙ de quolibet malo eliciat bonũ. Sic ergo permittit aliqua peccata fieri ex intentione boni: qđ intendit. Sicut permiſit ſeuire tyrãnos: ut coronaret martyres. Multo ergo magis debet dici ꝙ malũ pene quod ipſe facit (ut dicit Amos. 3.) Non eſt malũ ⁊c̃. Nunꝙ̃ inducit niſi ex intẽtiõe boni. Et inter alia bona optimũ eſt ꝙ opera dei manifeſtant: ⁊ ex eis inoteſcat deus. Non eſt ergo incõueniens ſi aliqua flagella immittit: uel peccata aliqua fieri permittit: ut bonuz inde ꝓueniat. ¶ Et ſciẽdũ ꝙ (ut Gre. dic. 1. moral.) quinqz modis deus hoib[us] imittit flagella. Qñqz quidẽ ad initiũ dãnatiõis ſm illud Hie. 17. Duplici cõtritiõe cõtere eos. Et hoc flagello percutitur peccator in hac vita ſic: ut ſine retractiõe ⁊ ſine puniat in alia. Sicut Herodes qui occidit Iacobuz punitus eſt in hac vita ⁊ in inferno. Sicut Act. 11. Quãdoqz aũt ad correctionẽ. Et de hac dicit in ps. Diſciplina tua ipſe me docebit. Qñqz aũt flagellatur aliqs nõ ꝓpter preteritoꝝ correctionẽ: ſed ad futuroꝝ preſeruationẽ: ſicut de Paulo legitur. 2. Cor. 12. Ne magnitudo reuelationũ ⁊c̃. Qñqz aũt ad ꝓmotionẽ virtutis: ut. ſ. cum in aliquo nec preterita culpa corrigit: nec futura ꝓhibet: dũ inopinata ſalus perſecutionẽ ſequit ſaluantis virtus cognita ardentius amatur. 2. Cor. 12. Uirtus in infirmitate perficit. Ia. 1. Patientia opus perfectũ hẽt. Qñqz vo ad manifeſtationẽ diuine glorie. Unde ⁊ hic dicit [Ut manifeſtẽtur opa dei in illo.] ¶ Cõſequenter cum dicit.

De quinqz modis imittit flagella.

Primus modus.

Secundus modus.

Tertius modus.

Quart[us] modus.

Quint[us] modus.

¶ Me oportet operari opera eius qui miſit me donec dies eſt.

¶ Manifeſtat cãm ueră quã poſuit. Et qꝛ mẽtionẽ fecerat de operib[us] dei. Ideo primo ponit oportunitatem opera dei manifeſtandi. Secũdo aſſignat oportunitatis ſeu neceſſitatis rationez ibi [Uenit nox.] Tertio eã expõit ibi [Quãdiu in mũdo ſũ.] Dicit ergo ideo. ſ. cecus natus eſt: ut manifeſtentur opera dei in illo: que quidem manifeſtari oportebat. Nã [me opz ⁊c̃.] Qđ qdẽ põt referri ad chriſtũ ſm ꝙ homo. Et ſic eſt ſenſus [Me opz operari opera ei[us] qui miſit me.] Et opera cõmiſſa mihi a pr̃e ſupra. 6. Opera que dedit . . ibi pater ut faciam. ſ. ⁊ 17. dicit. Pater opus conſumaui: qđ dediſti mihi ⁊c̃. Uel ad chrm̃ ſm ꝙ deus. Et ſic dicit equalitatẽ ſue potẽtie ad patrẽ. Ut ſit ſenſus [Me opz opari ⁊c̃.] i. eq̃lia opera facere que pater fac. ſupra. 5. Quecũqz pater facit hec ⁊ filius ⁊c̃. Et ut oſtendat patris auctoritatem: ut ſit ſenſus [Me opz opari ⁊c̃.] i. opera que habeo a pr̃e. Oia eniz que filius facit etiã ſm diuinã naturã a patre hẽt. ſupra. 5. Nõ põt filius a ſe facere qcqz ⁊c̃. Opz inquã [donec dies eſt.] Dies qdẽ nialis ex pñtia ſolis ſuper terrã cãtur. Sol autẽ iuſtitie eſt chriſtus deus noſter. Mal. 3. Uobis timentib[us] nomẽ meuz orietur ⁊c̃. Quãdiu ergo ſol iſte nobis preſens eſt opera dei fieri poſſunt in nobis erga nos ⁊ a nobis. Preſens aũt fuit nobis aliqñ quidẽ corporali preſentia. Et tunc dies erat. ps. Hec dies quã fecit dñs ⁊c̃. Et ideo opz operari opa dei. Eſt etiã nobis preſens per gratiã. Et tunc eſt dies gratie in quo. ſ. opz operari opa dei donec dies ẽ. Ro. 13. Nox preceſſit dies aũt appropinquauit abiciamus ergo opera ⁊c̃. p[rim]e Theſal. 5. Qui dormiunt nocte dormiũt ⁊c̃. Uos aũt non eſtis ⁊c̃. ¶ Sed ſciendum ꝙ ſi preſentia ſolis facit diem: ⁊ abſentia noctẽ. Cũ ſol ſibi preſens ſit ſemꝑ ipſi ſoli ſemper dies eſt: ⁊ ſic ſoli ſemper eſt tẽpus operandi ⁊ lucendi. Sed quãtũ ad nos: quibus aliquãdo eſt ꝑſens: aliqñ abſens: nõ ſemper operatur ⁊ lucet. Eodẽ modo apud chrm̃ ſolem iuſtitie ſemper eſt dies: ⁊ tẽpus operãdi. Nõ autẽ apud nos: qꝛ non ſemper ſumus capaces ſue gratie propter impedimentũ ex parte noſtra. ¶ Rõnẽ autẽ oportunitatis predicte ſubdit dicens.

Dies materialis ex preſentia ſolis cauſatur.

¶ Uenit nox qñ nemo põt operari.

¶ Sicut eſt duplex dies: ita eſt duplex nox. Una eſt per abſceſſum corporalẽ ſolis iuſtitie: ſicut apoſtoli incurrerunt quando chriſto eis corporaliter ſublato tempore paſſionis ꝑturbati ſunt. Mat. 26. Oẽs uos ſcandalũ patiemini ⁊c̃. Et tunc nõ fuit tẽpus operãdi ſed patiendi. Sed melius eſt ut dicamus ꝙ etiã chriſto abſente corporaliter per aſcenſionez dies apoſtolis erat inquãtũ illucebat eis ſol iuſtitie ⁊ tẽpus operandi. Et ideo intelligẽdũ eſt de nocte que eſt per ſpiritualẽ ſeparationez ſolis iuſtitie. ſ. per ſubtractionẽ gratie. Que qdez nox duplex eſt. Una per ſubtractionem actualis gratie quã inducit peccatũ mortale. p[rim]e Theſal. 5. Qui dormiunt nocte dormiunt. Et quãdo hec nox uenit nemo põt operari opera meritoria vite eterne. Alia nox eſt cõſumata: quãdo nõ ſolũ priuat actuali gratia quis per peccatũ mortale: ſed etiam facultate adipiſcendi per eternã dãnationẽ in inferno. Ubi ꝓfunda nox eſt: que erit illis quib[us] dicet. Ite maledicti in ignẽ eternũ. Mat. 25. Et tũc nemo põt operari: qꝛ nõ eſt tẽpus merendi: ſed ſm merita recipiendi. Dum ergo viuis fac ſicut facturus es. Unde Ecc. 11. Quecunqz põt manus tua inſtãter operare qꝛ neqz rõ ⁊c̃. ¶ Rõnem aũt dictorũ exponit dicẽs.

Nox eſt duplex: una per ſubtractionez gratie actualis: alia conſumata.

¶ Quãdiu ſum in mũdo: lux ſum mundi.

¶ Quaſi diceret. Si vultis ſcire qs ſit dies ⁊ que nox de quibus loquor. Ego inqz ſum lux mũdi. Nã preſentia mea diẽ facit: ⁊ abſentia noctẽ. ſupra 8. Ego ſum lux mundi [quãdiu ego ſum in mundo.] corporaliter per meã preſentiã. Io. 16. Exiui a patre ⁊ ueni in mũdũ. Iterũ relinquo mundum ⁊c̃. [Lux ſum mundi.] Uñ dies iſte durauit uſqz ad aſcenſionẽ chriſti. Itẽ [quãdiu ſum in mundo] ſpiritualiter per gratiam. Mat. ult[im]o. Ecce ego uobiſcũ ſũ uſqz ad ꝯſumationẽ ſeculi ⁊c̃. ¶ Lux ſũ mũdi.] Unde dies iſte uſqz ad cõſumationẽ ſeculi extendetur. ¶ Conſequenter cũ ſubditur.

¶ Hoc cũ dixiſſet expuit in terram: ⁊ fecit lutũ ex ſputo: ⁊ liniuit lutũ ſuper oculos eius ⁊ dixit ei. Uade laua in natatoria ſyloe: qđ interpretatur miſſus. Abijt ergo ⁊ lauit: ⁊ uenit videns.

¶ Agitur de ſanatione ceci ad quã quinqz per ordinẽ cõcurrũt facta per chrm̃. Primo quidez ſputio. Unde dicit [ſpuit in terrã.] 2° luti factio. Unde dicit [lutũ fecit ex ſputo.] Tertio oculoꝝ linitio. Uñ dicit [Et liniuit ſuꝑ oculos ceci.] Quarto mãdatũ ꝙ lauaretur. Unde dicit [Uade] inquit [⁊ laua ad natatoria ſyloe.] Quinto viſiõis perceptio. Unde ſubdit [⁊ uenit vidẽs.] Que quidẽ oia cãz habent ⁊ litteralez ⁊ myſticam. Litteralem quidẽ ſm Criſoſtomum hoc modo. Sputo illuminat:

Expoſitio litteralis ſ[ecundu]m Criſoſtomum.

ut oſtēdat ꝙ virtute a ſe egrediente hoc faciebat ⁊ nulli alteri rei miraculum aſcribatur. Luc. 6. Uirtus exibat de illo. Lȝ enim omnia miracula dominus ſolo uerbo facere potuiſſet. Quia ipſe dixit ⁊ facta ſunt. Frequēter tñ corpore ſuo eis utitur: ut oſtendat ipſum inquātū eſt diuinitatis organum virtutem quandam ſalutarem eſſe ſortitum. Lutū autē fecit ex ſputo: ut oſtendat ſe mēbra homini deficientia poſſe formare: qui formauerat totum primū hominem. Unde ſicut primū hominē de luto formauit: ita lutū fecit ut formaret oculos ceci nati. Linuit aūt lutum ſuper oculos ceci nati: ut oſtenderet ſe conditorem corporum per id quod potiſſimū eſt in corporibus. Homo eniȝ inter creaturas corporales precxcellentior eſt. Inter membra vō hoīs precxcellit caput. Inter mēbra autē capitis oculus excellentior inuenitur. Uñ Mat. 6. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Formando ergo oculū ceteris corporalibus excellētiorē oſtēdit ſe creatorē eē toti⁹ hoīs ⁊ nature corporee. Dixit aūt ei. [Uade ⁊ lauare ⁊c̄.] Ne videret terra ſuper oculos linita virtutē ſanatiuam oculi habere. Unde q̄ diu lutū in oculis habuit non vidit: ſed poſtq̄ȝ lauit. Miſit autē cū longe ad lauandum .ſ. ad natatoria ſyloe. Primo quidē ad confutandaȝ iudeoꝝ duritiam. Nam oportebat eum tranſire ciuitatē: ut ſic omnes viderēt eundē cecū euntem lutū ſuper oculos habentem ⁊ redeuntē viſu ſuo reſtituto. Secūdo vō ut cōmēdetur ceci obedientia ⁊ fides. Frequēter enī forte lutū in faciem receperat, Frequenter in natatoria ſyloe ſe lauerat: ⁊ tamen nō viderat. Unde potuiſſet dicere lutum ſolet magis excecare: multotiens me ibidē laui ⁊ in nullo ſum adiutus: ſicut de Naamā legitur. 4. Reg. 5. ſed nō contradixit imo ſimpliciter obediuit. Unde ſequitur [Abijt ⁊ lauit.] Ideo autē ad natatoria ſyloe eum miſit: qꝛ per illā aquā ſignatus eſt populus iudeorū. Iſa. 8. Populus iſte adiecit aquas ſyloe que currūt cum ſilentio. Ut ergo oſtendat ꝙ nō eſt alienus ab amore populi iudaici ad ſyloe mittit eū. Effect⁹ aūt ſequit. Quia [rediit videns.] hoc predictū fuit Iſa. 35. Tūc aperientur oculi cecorū. ¶ Cauſam vō myſticā ⁊ allegoricā aſſignat Auguſtin⁹ qui dicit: ꝙ per ſputū qḋ eſt ſaliua de capite deſcendens ſignat uerbū dei: qḋ a deo p̄re capite oīuȝ rerū ꝓcedit. Ecc̄. 24. Ego ex ore altiſſimi ꝓdij ⁊c̄. Tunc ergo dñs de ſputo ⁊ terra lutū fecit: qñ uerbū caro factū eſt. [Linuit aūt oculos ceci.] i. humani generis oculos. ſ. cordis per fidem incarnationis chr̄i: ſed nōdū videbat: qꝛ qñ forte inunxit cathecuminū fecit: qui fidē hēt ſed nōduȝ eſt baptiçatus. Et ideo mittit eū ad piſcinam: que uocatur ſyloe: ut lauet ⁊ illuminet. i. baptiçet ⁊ in baptiſmo plenā illuminationē recipiat. Unde ſm Dionyſiū baptiſm⁹ dicit illuminatio. Eze. 36. Effundā ſuper uos aquā mundā ⁊c̄. Et ideo ſignanter hoc euangeliū legit illo die in q̄dragesima quo incipit fieri ſcrutiniū baptiçandoꝝ in ſabbato ſancto. Nec ſine cauſa euangeliſta ſubdit interpretationē piſcine dicens. [Qḋ iterp̄tat miſſus.] Quia quicunq̄ȝ baptiçant opȝ baptiçari in chr̄o qui ē miſſus a p̄re. Gal. 3. Quotquot baptiçati eſtis ⁊c̄. Niſi enī ille fuiſſet miſſus nemo noſtrū eēt ab iniq̄tate dimiſſus. ¶ Secūdū Greg. aūt per ſaliuaȝ ſapor intime contēplationis accipit que ad os a capite defluit: qꝛ de charitate conditoris adhuc in hac vita nos poſitos guſtu reuelationis tangit. Unde dñs ſaliuā luto miſcuit: ⁊ ceci nati oculos reparauit: qꝛ ſuperna gratia carnalē cogitationē noſtrā per admixtionē ſue contemplationis irradiat: ⁊ ab originali cecitate hoīes ad intellectum reformat ⁊c̄.

Hō precel. in oēs creaturas corpales. Caput precellit oīa mēbra hoīs. Oculus precellit oīa mēbra capitis.

Expō myſtica ſm Auguſtinum. Saliua de capite deſcēdēs ſignificat myſtice uerbum dei.

Cathecuminus eſt qui fidem habet: ſȝ nōdu eſt baptiçatus. Baptiſm⁹ dr̄ ſm Dionyſiū illuminatio.

Itaq̄ȝ vicini ⁊ qui viderant eū prius: quia mendicus erat: dicebant. Nōne hic eſt qui ſedebat ⁊ mendicabat? Alij dicebant quia hic eſt: alij autē nequaq̄ȝ: ſed ſimilis eſt ei⁹. Ille vō dicebat: quia ego ſuȝ. LE. II.

Poſita miraculoſa illuminatiōe ceci. hic cōſequēter ponit miraculi examinatio. Et primo quidem miraculum examinatur a populo. Secundo a phariſeis ⁊ principibus ibi [Adducūt eum ad phariſeos.] Tertio cecus propter ſuam cōfeſſionē inſtruitur a chr̄o ⁊ cōmēdat ibi [Audiuit ieſus qꝛ eiecerunt ⁊c̄.] Circa primum tria facit. Quia primo inqrit de perſona illuminati. Secūdo de ipſa illuminatione ibi [Dicebāt ergo ⁊c̄.] Tertio de pſona illuminātis ibi [Et dixerunt ei. Ubi eſt ille?] Circa primū tria facit. Primo ponit qō de pſona illuminati. Secūdo aſſumunt diuerſe opiniones ad qōnē. Tertio determinatur queſtio. ¶ Ponit quidē queſtio a populo. vnde dicit [Itaq̄ȝ vicini ⁊ qui viderāt eū pus ⁊c̄.] Ubi duo conſideranda occurrunt. Unū eſt ꝙ ex miraculi magnitudine ipſuȝ incredibile reddebat. vnde dicebant. i. A ſeculo nō eſt auditū ꝙ aperuit qs oculos ceci nati. Unde implet in eis qḋ dr̄ Abac. 1. Opus factū eſt in dieb⁹ noſtris ⁊c̄. Aliud eſt mirabilis dei clementia. Quia nō ſolū circa potētes: ſed etiā circa ignobiles dñs miracula opatur: dū eos qui mendicant cū multa pietate curabat. In quo oſtenditur ꝙ ꝓpter paupꝑtatē nullū repellit: qui ꝓpter ſalutē hominū uenit. Iac. 2. Nōne deus elegit pauꝑes diuites in fide ⁊c̄. Unde ⁊ iſti ſignanter dicunt. [Nōne hic eſt qui ſedebat ⁊ mendicabat] q. d. Ignobilis ⁊ curatiōe indign⁹. Cōtra dr̄ Bar. 3. ibi gigantes noīati. ¶ Opiniones aūt ponunt a plebe. Unde dicit [Alij dicebāt quia hic eſt.] ſ. qui mendicabat. Et hoc ideo qꝛ plures eum viderant mendicantem: ⁊ ſimiliter diſcurrentē per ciuitatem: quādo cū luto ad natatoria ibat inſpexerant. Unde nō ultra poterant dicere non eſt hic. Sed aliorum opinio erat cōtraria vnde dicebant [Nequaq̄ȝ.] ſ. hic eſt [ſed ſimilis ei⁹ eſt.] Cuius rō eſt (qꝛ ut Aug⁹ dicit) oculi reſtituti mutauerant vultū eius. (Nihil enim ita cognoſcibile ſicut viſus.) Ecc̄. 19. Ex viſu cognoſcit ſenſat⁹. ¶ Queſtio determinatur per cecū. Quia [ille dicebat.] ſ. cecus [ego ſum] ſ. qui mēdicabā. Uox grata eſt iſtec ne dānet ingrata. Quia enim nō poterat eſſe īgratus tanto beneficio: nec aliud ſignū gratitudinis oſtendere poterat q̄ȝ ꝙ conſtanter confiteret ſe a chr̄o curatū: dicit [Ego ſum.] qui. ſ. cecus erā ⁊ mēdicabam. ⁊ modo video. Iob 12. Benedicite deū celi ⁊ corā oībus viuentibus confitebit ⁊c̄. ¶ Conſequenter eum dicit.

Qui propter ſalutem uenit nullum propter paupertatē repellit.

¶ Dicebant ergo ei. Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

¶ Agitur de inquiſitione facti. ſ. de ipſa illuminatione. Et primo ponitur queſtio iudeorum. Secūdo reſponſio ceci ibi [Reſpondit. Ille homo qui

dicit ꝛc.]Dicit ergo ſi tu es ille qui cecus mendicabas. Dic ergo nobis[Quomodo aperti ſunt tibi oculi.]Sed iſta queſtio ex curioſitate procedit: quia hunc modũ nec ipſe qui curatus eſt: nec nos nouimus. Ecc.3. In pluribus opib⁹ eius: ne fueris curioſus. ¶ Rñſio ceci fuit mirabilis. Vñ dic.

¶ Reſpõdit. Ille homo qui dicitur ieſus lutum fecit: ꝛ vnxit oculos meos ꝛ dixit mihi. Uade ad natatoria ſyloe ꝛ laua. Et abij ꝛ laui: ꝛ video.

¶ In qua primo quidẽ demonſtrat perſonam illuminantẽ dicens.[Ille homo qui dicit ieſus.]. Recte nominat eũ hominẽ: quẽ hominem nouerat ꝛ uerus homo erat. Phil.2. In ſimilitudinẽ hominũ factus: lȝ autẽ euȝ non vidiſſet: q2 cecus ab eo receſſit ad ſyloe uadẽs: cognouit eum ex auditu ꝛ collocutione hominũ de ipſo. Secundo recitat factũ dicens[Lutũ fecit ꝛ vnxit oculos meos.]Ubi ſe ueracẽ oſtendit nõ aſſerens incerta. Dominus enim lutũ fecerat ex ſputo: qđ quidẽ iſte neſciuit: ſed lutũ factũ: ꝛ oculis ſuperpoſitũ: per ſenſum tactus didicit. Et ideo nõ dixit lutum fecit ex ſputo ſed ſimpliciter[lutũ fecit ꝛ vnxit oculos ꝛc.]p⁹ Jo. 1. Quod audiuim⁹ qđ vidim⁹ oculis noſtris ꝛ perſpeximus ꝛc. Tertio refert mandatũ dicẽs[Et dixit mihi.]ſ. ieſus[Uade ad natatoria ſyloe ꝛ laua.]Hoc etiã nobis neceſſariũ eſt: Nam ſi uolum⁹ mũdari a cecitate cordis opȝ ꝙ ſpũalit̃ lauemur. Iſai.1. Lauamini mũdi eſtote. Quarto cõmendat ſuã obedientiã dicens[Et abij ꝛ laui.]quaſi diceret. Ex quo mandatũ audiui deſiderio viſionis ductus executus ſum mandatũ. Neq3 mirum: q2 dicitur Prouẽ.6. Mandatũ. ſ. impletũ lucerna eſt ꝛ lex lux. Quinto cõfitet̃ beneficij effectũ dicẽs[Et vidi.]Et recte poſt obediẽtiã illuminat̃. Quia (ut dr̃ Act.5.) Dabit ſpiritũ ſanctũ obedientib⁹ ſibi. Uide ceci conſtantiã. Nam (ut Aug⁹ dicit.) Ecce annũciator factus eſt gratie. Ecce euangeliȝat ꝛ cõfitet̃ iudeis. Cecus ille confitebatur: ꝛ cor impiorũ ſtringebatur: q2 nõ habebãt lumen. ſ. in corde: quod ille habebat in facie. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Et dixerunt ei. Ubi eſt ille? Ait. Neſcio.

¶ Ponitur inq̃ſitio de perſona illuminãtis. Et primo ponit̃ iudeoꝝ queſtio cũ dicũt[Ubi eſt ille?] Malitioſe interrogant occiſionẽ meditantes. (Iã enĩ aduerſus chriſtũ conſpirauerãt.) ſupra.8. Nũc aũt queritis me interficere. Secũdo ponit̃ ceci reſponſio. Cũ ait[Neſcio.] Ut Auguſtinus dicit: ex uerbis apparet ꝙ ſicut corporaliter in ipſo geſtuȝ fuit: ita ſpiritualiter diuerſis tẽporibus repreſentatur. Nã adhuc primo linitur cecus: ꝛ poſt lot⁹ videt: ꝛ inunctio quidẽ incohationẽ ſanitatis corporalis repreſentat. Lotio autẽ perfectã cõſequit̃ ſanitatẽ. ¶ Specialiter aũt inunctio efficit cathecuminũ. Lotio. ſ. baptiſm⁹ perficit ꝛ illuminat. Sic ergo diuerſa diuerſis tẽporib⁹ repreſentat̃ fides imperfecta in cathecuminis. ſupra.5. Uos adoratis qđ neſcitis. Põt etiã per hoc ſignificari fides nr̃a. p⁹ Cor.13. Ex parte cognoſcim⁹ ꝛc. ¶ Conſequẽter cum ſubditur.

¶ Adducunt eũ ad phariſeos qui cecus fuerat. Erat aũt ſabbatum quando lutũ fecit ieſus: ꝛ aperuit oculos eius. Iterũ ergo interrogabant eũ phariſei quomodo vidiſſet. Ille aũt dixit eis. Lutũ mihi poſuit ſuper oculos: ꝛ laui ꝛ video.

¶ Agitur de inquiſitione. Et primo inquirunt a ceco. Secũdo a parentib⁹ ibi[Non crediderunt ergo iudei.] Circa primũ tria facit. Pr̃io preſentat̃ inquirendus. Secundo inquirentiũ intentio ponitur. Tertio ponit̃ ipſa inquiſitio. ¶ Inquirẽdus autẽ. ſ. cecus preſentatur a populo phariſeis. Vñ [Adducũt.]ſ. turbe[eũ qui cec⁹ fuerat ad phariſeos.]Et hoc ideo: q2 queſierant ab eo ubi eẽt ieſus ut ſi eũ inuenirent ducerent eũ ad phariſeos dãnandũ propter ſolutionem ſabbati. Quia v̾o chriſtum non habuerunt ducunt ceciũ: ut eũ uehementius interrogãtes cogant ĩportunitate: uel timore aliquid falſitatis contra chr̃m confingere. Hie.5. Ibo ergo ad optimates: ipſi enim ꝛc. ꝛ ecce hi magis confregerunt iugum ꝛc. ¶ Intentionẽ autẽ coꝝ euangeliſta puerſam eẽ oſtẽdit dicens[Erat aũt ſabbatũ qñ lutum fecit.]Hoc dicit ut coꝝ malam mentẽ demonſtret: ꝛ cãm ꝑpter quã eũ querebant: ut. ſ. occaſionẽ contra eũ inuenirent: ꝛ detraherent miraculo per eſtimatã legis preuaricationẽ. Cum tamẽ Mat.20. dicatur ꝙ dñs eſt filius ho. etiã ſabbati. ¶ Examinatio autẽ fit a phariſeis cũ dicitur[Iterũ ergo interrogabant eũ phariſei ꝛc.]Et primo interrogant de facto. Secundo de perſona faciẽtis ibi[Dicebant ergo.] Circa primũ duo facit. Primo ponitur coꝝ interrogatio. Secũdo ceci reſponſio. Interrogant aũt eum de materia conſecute viſionis. Unde[Iterum interrogabant eũ phariſei ꝛc.]Non ut ſcirent: ſed ut calũniã inferrent ꝛ falſitatẽ imponerent. Reſpõdet autem cecus non dictis contraria: nec diſſona ueritati. Vñ[ille.]ſ. cecus[Dixit eis. Lutuȝ poſuit mihi] Ubi primo admiranda eſt ceci conſtantia. Nã etſi corã turbis a quib⁹ ſine piculo interrogabat̃ ueritatẽ dixerat: nõ magnũ videbat̃. Sed hoc mire eſt cõſtantie: ꝙ in ampliori piculo conſtitutus. ſ. corã phariſeis: neq3 negat: neq3 contraria dicit priorib⁹ ſm illud ps. Loquebar de teſtimonijs tuis in conſpectu regũ ꝛc. Secũdo admirãda eſt ei⁹ ĩduſtria. Nã mores recitantiuȝ ſeruat: qui primo diffuſe ꝛ cũ circũſtãtijs oib⁹ referũt: ꝛ ſi ſecũdo referri oporteat ſuccincti⁹ loquũtur. Vñ neq3 nomẽ dicentis expreſſit: neq3 quoniã dixit mihi uade ꝛ laua. Sed confeſtim ſolam ſubſtantiã facti tangẽs dicit[Lutũ fecit.] ¶ Conſequẽter cũ ſubditur.

Recitatores primo diffuſe cũ oib⁹ circũſtantijs referũt. Si ſo ſcdo referri oportuit ſuccincti⁹ loquũtur.

¶ Dicebant ergo ex phariſeis quidã. Non eſt hic homo a deo qui ſabbatũ nõ cuſodit. Alij autẽ dicebant. Quõ põt homo peccator hec ſigna facere? ꝛ ſciſma erat inter eos.

¶ Fit inquiſitio de perſona illuminantis. Et primo ponuntur diuerſe ſñie phariſeorũ de chr̃o. Secũdo exquirit̃ ſñia ceci ibi[Dicunt ergo ceco iterũ.] Circa primũ tria facit. Primo ponit opinionẽ chriſtũ blaſphemantium. Secundo opinionem eũ cõmendantium. Et tertio concludit ꝙ inter eos erat ſciſma ꝛ diſſidium. ¶ Circa primum ſciendȝ eſt ꝙ illi qui malitioſe contra aliquẽ agunt tacent ſi quid boni in facto eius vident: ꝛ mala ſi qua viderunt manifeſtant. etiam bonum in malum conuertentes: ſm illud Ecc.11. Bona in mala conuertens inſidiatur ꝛc. Qđ ꝛ iſti faciunt. Nã id quod videbatur bonum. ſ. ceci illuminationẽ ſubticentes: qđ contra chr̃m eẽ poterat manifeſtant. ſ. ſolutionem

Qui malitioſe contra aliquẽ loquitur ſi quid boni viderit tacet malũ vero manifeſtãdo: et bonũ in malũ conuertẽdo.

ſabbati Unde[dicebāt quidā ex phariſeis.]ſ.ma
licioſi ⁊ praui[Nō eſt hic homo a deo qui ſabba
tū nō cuſtodit]Cū tñ chriſtus ſabbatū ſeruaret.
Dñs eni ꝓhibēs operari in ſabbato intendit de
opere ſeruili:quod eſt peccatū. ſupra.8. Qui facit
peccatū ſeruus eſt peccati. Ergo qui facit opa pec
cati in ſabbato ſoluit ſabbatū. Chriſtus ergo qui
ſine peccato erat. potius ſabbatū ꝙ ipſi cuſtodie-
bat. ¶ Cōmēdatiū aūt opinio ponit:cum ſubdit
[Quō pōt hō peccator ⁊c.]Iſti eni aliquā fidē ex
ſignis coceperāt ⁊ imperfecte ⁊ ibecilliter erāt diſ
poſiti: qꝛ ex timore phariſeoꝝ ⁊ principū qſi ſub
dubio ꝓponūt dicētes[Quō pōt ⁊c.]j.12.dicitur
ꝙ multi ex principib⁹ crediderunt in eū : ſed ꝓpē
phariſeos ⁊c. Qui tñ potius debuiſſent oſtende-
re qualiter ſabbatū nō ſolueret ⁊ conuenienter re
ſpondere pro ieſu. ¶ Reſiduū aūt concludit inter
eos dicens[Et ſciſma erat inter eos.]Quod ſ.fuerat
etiā inter populos:⁊ hoc erat ſignū interius illo-
rū.Oſee.10.Diuiſū eſt cor eoꝝ nūc interibūt.Mat.
13.Oē regnū in ſeipſum diuiſum ⁊c. ¶ Cōſequē
ter inquirunt ſniam a ceco ⁊ dicunt.

¶ Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos
tuos? Ille aūt dixit:qꝛ propheta eſt.

¶ Et primo ponit phariſeorū interrogatio. 2° ceci
rñſio. Interrogāt qdē cū dicūt[Tu qd dicis ⁊c.]
Expō Criſo. Que quidē interrogatio ſm Criſo.nō eſt eoꝝ qui
chrīm blaſphemabāt:ſed eoꝝ qui cōmēdabant.
Et hoc apparet ex modo interrogandi vnde cō-
memorāt ei receptū beneficiū dicētes?[Tu qd di
cis de illo qui aperuit oculos tuos.]Alioqn ſi alij
interrogaſſent:nō hoc dixiſſent:ſed peius ſ. qui
ſoluit ſabbatū. Ideo aūt beneficiū cōmemorant:
ut eū gratū reddentes inducāt ad chrī predicatio
Expō Aug. nē. ¶ Secūdū aūt Auguſtinū eſt interrogatio ad
uerſariorū uolētū calūniari hominē:qui conſtan
ter ueritatē confitebatur:uel ut ex timore mutaret
ſniaꝫ:uel ſaltē eū de ſynagoga eicerent. ¶ Rñſio
aūt ceci conſtās ponit. Un̄ ſubdit[Ille aūt dixit:
qꝛ ꝓpheta eſt.]Lꝫ enim adhuc quaſi inuictus in
corde dei filiū nōdū confiteret:conſtanter tñ qd
ſentiebat expreſſit:nō tñ mētitus eſt. Nā ipſe dñs
de ſe dixit Mat.13.⁊ Mar.6. Nō eſt propheta ſine
honore ⁊c.Deut.18.Prophetaꝫ ſuſcitabit uobis
deus ⁊c. ¶ Conſequenter cū dicit.

¶ Nō crediderunt ergo iudei de illo: qꝛ ce-
cus fuiſſet ⁊ vidiſſet donec uocauerūt paren
tes eius qui viderat:⁊ interrogauerunt eos
dicentes. Hic eſt filius ueſter quē uos dici-
tis qꝛ cecus natus eſt? Quō ergo nūc videt?

¶ Agitur de inquiſitione a parentibus. Et primo
ponit cā inqſitionis. 2° ſubdit interrogatio ibi
[Et interrogauerūt.]3° adhibet rñſio ibi[Rñde-
runt ergo eis.] 4° aſſignat rōnis rō ibi[Hoc dixe-
runt parentes ei⁹ ⁊c.]Cauſa aūt ſecūde inqſitiōis
fuit infidelitas phariſeoꝝ. Et hoc eſt qd dicit[Nō
crediderunt ergo de illo.]ſ.phariſei[ꝙ cecus nat⁹
fuiſſet ⁊ vidiſſet donec uocauerūt parētes ei⁹.]ſ.ce
ci qui viderat. Hoc quidē faciūt uolētes annullare
chri miraculū:ne perdāt gloriā ſuā.ſupra.5.Quō
poteſtis credere qui gloriā abinuicē ⁊c. Inquiſi-
tio aūt ponitur a phariſeis ad parentes. Ubi tria
ꝓponunt. Primo de perſona filij dicētes[Hic eſt
filius ueſter ⁊c.]quaſi diceret. Nūquid eſt hic? Se
cūdo de eius cecitate. Un̄ ſubdunt[Quē dicitis:
qꝛ natus eſt cecus.]Nō dicūt qui qñqꝫ fuit cecus
ſed[quē dicitis.]quaſi diceret.hoc cōfingitis.Nū-
quid hoc eſt uerū? Sed o inquinati. Quis pater
diceret talia mentiri de filio? Conant eni per hoc
eos ad negationē ducere. 3° querūt de modo cō
ſecute viſiōis dicentes[Quō ergo nūc videt?]qſi
dicat. Aut hoc eſt falſum ꝙ nūc videat:aut primū
ꝙ cecus fuerat. Sed ꝯſtat hoc eē uerū ꝙ videt. Fal
ſum ergo fuit ꝙ cecū eū dicebant. Ecc.7. Ex mul
ta enim loquela tentabat te ⁊c. ¶ Reſponſio pa
rentū ponitur cōſequenter cum dicunt.

¶ Rñderūt eis parentes eius ⁊ dixerūt. Sci
mus qꝛ hic eſt fili⁹ noſter: ⁊ qꝛ cecus natus
eſt. Quō aūt nūc videat neſcim⁹:aut quis ei⁹
aperuit oculos nos neſcimus. Ipſum inter
rogate. Etatē habet:ipſe de ſe loqtur. Hec
dixerūt parentes eius: qm̄ timebāt iudeos.
Iā enim conſpirauerant iudei:ut ſiquis eū
cōfiteretur eē chrīꝫ:extra ſynagogam fieret.
Propterea parentes eius dixerunt:qꝛ eta-
tē habet ipſum interrogate.

¶ De tribus aūt interrogauerant phariſei : ſed de
duob⁹ conſtanter reſpondent: ⁊ de tertio remit-
tunt ad filium. Primo quidē confitentur primum
ſ.ꝙ filius eorū ſit. Unde dicunt[Scim⁹ qꝛ hic eſt
filius noſter.]Item confitentur 2m. Cum ſubdunt
[Et qꝛ cecus natus eſt.]In quo pꝫ ꝙ ueritas ſem Ueritas ſem
per vincit mendaciū. Unde in apocrifis Eſdre di per vincit mē
citur ꝙ ueritas ſuper oīa vincit. Tertium autem ſ. dacium.
qliter vidit dicūt[Quō aūt nūc videat neſcim⁹.]
Scdo de pſona illuminante. Cum ſubdunt[Aut
quis aperuit oculos ⁊c.]Hoc ideo dicunt:quia in
quiſitio fiebat contra perſonā illuminatem. Et iō
remittunt ad filium dicentes[Ipſuꝫ interrogate:
etatem habet ⁊c.]quaſi dicant. Et ſi genuimus eū
cecū:non tamē mutū. Unde loq pōt pro ſe in cau-
ſa. Quod qdē diſpenſatiue factū eſt:ut dū parentes
confitentur qd ſciunt:⁊ cecus cōfirmat qui eſt cu-
rat⁹ ⁊ ṽitas miraculi magis appeat. ¶ Rñſio aūt
rñſionis ponit cū ſubdit[Hoc dixerūt parētes ei⁹
⁊c.]Adhuc eni impfecti erāt nec adimplere auſi
quod dicit dñs Mat.10. Nolite timere eos qui oc
cidunt corpus. Cauſa autem timoris fuit:qꝛ ſiam
conſpirauerant iudei. Ut ſiquis eum confiteretur
⁊c.]j.16. Hec locutus ſum uobis:ut non ſcandali-
ꝫemini abſqꝫ ſynagogis facient uos. Et (ut dicit
Auguſtinus.) Iam non erat malum fieri extra ſy
nagogā. Nam quos illi repellebant:chriſtus re-
cipiebat.

Uocauerūt ergo rurſuꝫ hominem LE. III.
qui fuerat cecus: ⁊ dixerunt ei. Da
gloriā deo. Nos ſcim⁹:qꝛ hic hō
peccator eſt.

Poſita ſupra inquiſitione negocij ſ. a ce-
co ⁊ parentibus. hic perſuadent
negare ueritatē ⁊ aſſerere falſitatem. Et primo per-
ſuadent ueritatis negationē. 2° irrogant maledi-
ctionē. 3° inferūt cōdēnationē. 2m ibi[Maledixe-
runt ⁊c.]Tertiū ibi[Reſponderunt ⁊ dixerunt ei.
In peccatis ⁊c.]Circa primum duo facit. Primo
oſtedit quomodo perſuadēt ei ueritatem nega-
re. Secundo quomodo iterato interrogant: ut
calumniam poſſint inferre ibi [Dixerunt ergo il
li ⁊c.]Circa primuꝫ duo facit. Primo proponit eo

rum malitiam. Secundo ceci conſtantiã ibi[Dixit ergo ille.] Malitia phariſeorum oſtenditur in ueritatis negande perſuaſione. Conſtantia ceci apparet in firma ueritatis confeſſione. Dicit ergo quantum ad primum [Uocauerunt ergo.] ſcilicet phariſei [rurſum hoĩem qui fuerat cecus.] Nã parẽtes interrogati remiſerãt eos ad cecum.[Et dixerũt ei. Da gl'am deo.] Unum dicũt: ſed aliud intendũt. Intendũt quidem ut cogãt eum dicere ſe non fuiſſe illuminatũ a chriſto. Uel ſi hoc nõ põt: ſaltem cõfiteat̃ ſe ab eo aliquo maleficio curatum hoc tamẽ non apte dicũt: ſed tacite ⁊ ſub pretextu religionis: ad hoc enim inducere uolũt dicentes. [Da gl'am deo.] quaſi dicat. Illuminatus es: ſed hoc nõ eſt niſi a deo. Ergo hoc nulli alij attribuas niſi deo: ⁊ non iſti. ſ. chriſto. Quia ſi hoc facis: oſtendis te non accepiſſe a deo curationis bñficiũ Quia deus per peccatores nõ opat̃ miracla. Unde ſubdũt.[Nos ſcimus q2 hic homo peccator ẽ.] Quaſi diceret: Cõfitere quoniã hic nihil opatus eſt: nega qd̃ accepiſti. Sed (ut Auguſtinus dicit.) ſi hoc feciſſet non dediſſet gl'am deo: ſed potꝰ ingratus exiſtẽs blaſphemaſſet: ſed uere mẽdacium locutus eſt ſtultus phariſeoꝝ dicẽtium[Nos ſcimꝰ quoniã hic homo ⁊c̃.] Nam ſupra. 8. Eũdẽ peccato arguere non potuerũt cum dixit. Quis ex uobis arguet ⁊c̃. Nec mirũ: q2 hoc dicit̃ prime Petri 2. Peccatum non fecit ⁊c̃.

¶ Dixit ergo eis ille. Si peccator eſt neſcio: vnum ſcio: quia cecus cum eſſem: modo video.

¶ Hic ponit̃ ceci conſtãtia. Nam ſtomachatus contra phariſeoꝝ duritiã ⁊ impatiẽs ad uerba eorum cum ueritatis aſſertione dicit[Si peccator eſt.] Sʒ cum ſupra dixit: q2 ꝓpheta eſt. Nunqd hoc ꝓpter timorẽ quaſi dubitãs dicit[Si peccator ẽ neſcio.] quaſi dicat. Uos aſſeritis eum peccatorẽ. Sʒ hoc ego neſcio ꝙ ſit peccator. ⁊ miror ꝙ hoc aſſeritis: q2 opus fecit qd̃ non videt̃ eſſe peccatoris.[Quia cecus cum eſſem: modo video.] eius bñficio.

Expõ Aug.

Secũdum Auguſtinũ hoc dicit: ut neq3 pateret calũniam: neq3 ueritatem ſubcelaret. Fortaſſis enim ſi dixiſſet: ſcio eum iuſtũ: qd̃ uerum erat: calũniati fuiſſent eum.

Expõ Criſ.

¶ Sed ſm Criſoſtomũ. Ideo hoc dixit: ut daret ei maius teſtimoniũ: ſcilicet ipſius miraculoſe opationis: ⁊ ſuam rñſionem faceret fide dignam ab acceptato beneficio.

¶ Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?

¶ Hic iterato interrogãt: ut calũniam inferant. Et primo ponit̃ doloſa phariſeoꝝ interrogatio. Secũdo reſpõdentis ceci deriſio ibi[Rñdit eis. ⁊c̃.] ¶ Dicit ergo quãtum ad primũ[Dixerũt ergo illi. Quid fecit ⁊c̃.] Quia enĩ cecus cõfeſſus fuerat ſe a chriſto viſum recepiſſe: qd̃ iſti non querebant ſed potius in ipſo modo faciẽdi cõtra chriſtum calũniam inferre intẽdebãt. Ideo non dicũt qualiter vidiſti: ſed[Quomodo aperuit tibi oculos.] quaſi dicat. Nunqd aliquo pſtigio ſeu maleficio hoc fecit. ſm illud pſal. Qui querebãt mala mihi locuti ſunt uanitates ⁊ dolos tota die meditabantur.

¶ Reſpondit eis. Dixi uobis iam ⁊ audiſtis Quid iterum vultis audire? Nunqd ⁊ uos vultis diſcipuli eius fieri?

¶ Hic ponit̃ rñſio. Quia enim cecus quaſi iam viderat: ideo nõ remiſſe: ſed audacter de reliquo eis loquitur. Unde primo irridet phariſeoꝝ iteratam interrogationem dicẽs[Dixi uobis iã ⁊ audiſtis: quid iterum ⁊c̃.] quaſi dicat. Ex quo ſemel dixi uobis: quid iterum vultis audire? hoc enim inſipientis eſt. Uidet̃ enim ꝙ non attenditis ad ea que dicũtur. Unde non eſt ultra reſpondendum uobis: inaniter interrogãtibus ⁊ cauillari potius q̃ diſcere uolẽtibus. Eccl̃. 22. Cũ dormiẽte loquit̃ qui narrat ſtulto ſapiẽtiam: ⁊ in fine narrationis ⁊c̃. Secũdo deridet pſumptuoſam phariſeoꝝ intentionẽ dicens[Nunquid ⁊ uos vultis ⁊c̃.] Quando enĩ aliquis diligẽter inquirit: aut hoc facit bona intẽtione: ut. ſ. ei adhereat: aut mala: ut eum condẽnet. Quia ergo iſti diligẽter querebant: ⁊ cecus nõ auſus eſt eis imponere ꝙ mala intentione quererẽt: declinat ad aliam partem dicẽs.[Nunquid ⁊ uos vultis ⁊c̃.] quaſi dicat. Si non queritis malitioſe: ergo vultis adherere ei. Hiere. 23. Si mutare poteſt ethiops pellem ſuam ⁊c̃. Et (ut Auguſtinus dicit) Illuminatus libẽter uolebat iſtos illuminari Unde ſignanter dicit[Et uos.] quaſi ſe innuẽs diſcipulum: quaſi dicat[Nunqd ⁊ uos vultis?] (ut ⁊ ego ſum)[diſcipuli eius fieri?] Ego iã video ueſtre illuminationi non inuideo. Et (ut Criſoſtomꝰ dicit) Ex iſta ceci conſtantia apparet q̃ fortis quidem ſit ueritas: que ſi deſpectos aſſumpſerit: claros ⁊ fortes eos facit. Et q̃ imbecile quidem ſit mendacium: quod etſi cum fortibus fuerit imbecilles eos monſtrat: ⁊ reddit.

Ueritas ſi deſpectos aſſũit claros ⁊ fortes facit. Mẽdaciũ ſi fortes aſſũit imbecilles eos reddit.

¶ Maledixerũt ergo ei: ⁊ dixerunt. Tu diſcipulus illius ſis.

¶ Hic irrogatur ceco a phariſeis maledictio. Et primo ponitur phariſeorum ad cecum maledictio. Secundo ceci ad phariſeos redargutio ibi[Reſpondit ille.] Circa primum duo facit. Primo ponitur phariſeorum maledictio. Secundo maledictionis occaſio ibi[Nos autem moyſi ⁊c̃.] Dicit ergo quantum ad primum[Maledixerunt ei.] ſcilicet phariſei ceco[⁊ dixerunt. Tu diſcipulus eius ſis.] Que quidem maledictio eſt: ſi prauum cor eorum diſcutias: non ſi uerba perpendas: immo eſt ſumma benedictio. Et tale maledictum ſit ſuper nos ⁊ ſuper filios noſtros. Supra. 8. Uere diſcipuli mei eritis ⁊c̃. Ideo tamen euangeliſta dixit[maledixerunt.] Quia ex malo eorum corde procedebat. Prouerb. 26. Quomodo ſi ornare uelis vas fictile argento ſordido: ſic labia tumentia cum peſſimo corde ſociata. Et de hac maledictione dicitur in pſal. Maledicent illi ⁊ tu benedices. Et Math. 5. Beati eritis cum maledixerint uobis ⁊c̃. ¶ Cauſam maledictionis ſubiungit conſequenter cum dicit.

¶ Nos autem moyſi diſcipuli ſumus. Nos ſcimus: quia moyſi locutus eſt deus: hunc autem neſcimus vnde ſit.

¶ Reputabant enim maledictionem ꝙ cecus dixerat eis ꝙ fierent diſcipuli chriſti: cum ipſi gloriarẽtur ſe eſſe diſcipulos moyſi: quem maiorem reputabant. Et ideo primo proponunt ſuam conditionem dicentes[Nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.] Eccl̃. 24. Legem mandauit moyſes in preceptis iuſtitiarum ⁊c̃. Sed falſa eſt eorum gloria: q2 nec eũ ſequebant̃: nec pcepta eius implebãt. ĩ. 5. Si crederetis moyſi crederetis forſitan ⁊ mihi. q.

c. Nec ſequimini ſeruum: ⁊ dorſum ponitis contra dñm. Secũdo extollunt moyſi dignitatẽ cum dicunt [Nos ſcimus q2 moyſi locutus ⁊c.] In quo uerum dicũt. Quia (ut dicit Exo. 33.) Loquebat dñs moyſi facie ad faciem: ſicut loqui ſolet homo ⁊c. Et Numeri. 12. dicit dñs. Si fuerit inter uos ꝓpheta dñi ⁊c. At nõ talis ſeruus meꝰ moyſes ⁊c. Ore enim ad os loquor ei. Unde excellẽtiori modo loquebat cum eo q̃ cum alijs prophetis. Et de hac locutione hic ipſi loquũtur. Conſtat autem ꝙ cum ad moyſen deus loqueret uerbum ſuum: ꝙ dignitas moyſi eſt ex uerbo dei. Et ſic uerbum maioris dignitatis eſt q̃ moyſes. Heb. 3. Amplioris glorie iſte ſcilicet chriſtus pre moyſe dignus habitus eſt quãto ampliorem ⁊c. Tertio occulte inſinuant chriſti dignitatem: cum dicunt [Hunc autem.] ſ. chriſtum [neſcimus vnde ſit.] Quod quidẽ uerum eſt: non tamẽ ſm eorum intẽtionem. Neſciebant enim patrem vnde chriſtus erat. Supra. 8. Neq3 me ſcitis: neq3 patrem meum. Sed falſum eſt quãtum ad eorum intẽtionem. Dixerũt enim [Hũc autem neſcimus ⁊c.] quaſi diceret. Nullius auctoritatis eſt: ⁊ quaſi apocriphũ: ita ut non conſtet de eo: an a deo uenerit. Per qđ videbant ei imponere illud Hiere. 23. Non mittebã eos ⁊ ipſi currebãt

❡ Reſpondit ille homo ⁊ dixit eis. In hoc mirabile eſt: quia uos neſcitis vnde ſit: ⁊ aperuit meos oculos.

❡ Hic ponit ceci cõtra phariſeos argutio. Et primo admirat eorum duritiam. Secũdo confutat eorum falſitatem ibi [Scimus aũt ⁊c.] ❡ Sciẽdum autem circa primum ꝙ non ea que frequẽter fiunt ⁊ ſm cõmunem modũ miramur: ſed inſolita ⁊ ardua ſiue bona ſiue mala ſint admiramur. Nam inſolita bona ⁊ ardua: ſm illud Heſter. 15. Ualde enim admirabilis es dñe: ⁊ facies tua ⁊c. Admiramur etiam ardua mala ſm illud Hieremie 2. Super hoc obſtupeſcite celi. Duo enim mala ⁊c. Secũdum hoc ergo reſpondens cecus dixit eis. [In hoc mirabile eſt ⁊c.] quaſi dicat. Si aliquem paruũ ⁊ nobis ſimilem non reputaretis alicuius auctoritatis non eſſet mirãdum. Sed q2 videtis expreſſum ⁊ euidẽs ſignum diuine virtutis in chriſto: ⁊ dicitis q̃ uos neſcitis vnde ſit: ualde mirabile eſt: preſertim q2 aperuit mihi oculos. ❡ Falſitatem eorum confutat dicens.

Non mirãur ea q̃ frequẽter fiũt ⁊ ſ3 cõem modũ: ſ3 inſolita ⁊ ardua.

❡ Scimus autem quia peccatores deus nõ audit.

❡ Utitur tali rõne. Quemcũq3 deꝰ audit: eſt a deo. Sed deus exaudiuit chriſtum: ergo eſt a deo. Primo ergo ponit primam. Secũdo aſſumit minorẽ ibi [A ſeculo non eſt auditum ⁊c.] Et tertio infert cõcluſionem ibi [Si non eſſet hic a deo ⁊c.] Circa primum duo facit. Primo inſinuat quos deus nõ audiat. Secundo oſtendit quos deus audiat ibi [Sed ſiquis dei cultor eſt ⁊c.] ❡ Nõ audit aũt deus peccatores. Et quãtum ad hoc dicit [Scimus q2 peccatores deus ⁊c.] quaſi dicat. In iſta opinione ego ⁊ uos cõſentimus ꝙ non exaudiant peccatores a deo. Unde in pſal. Clamauerũt ad dñm ⁊ non exaudiuit eos. Prouerb. 1. Tunc inuocabũt me ⁊ non exaudiam. ❡ Sed cõtra. 2. Paral. 6. Si autem peccauerũt tibi: neq3 enim eſt homo q̃ non peccet ⁊c. Aperiant queſo oculi tui ⁊ aures tue ⁊c. Luc. 19. De publicano dicit ꝙ deſcẽdit iuſtificatus in domum ſuam. Et ꝓpter hoc dicit Auguſtinus ꝙ cecus iſte adhuc loquitur ut inunctus: nondum perfecte ſciẽs. Nam ⁊ peccatores exaudit deus: alias fruſtra publicanus diceret. Dñe deus ꝓpitius eſto mihi peccatori. ❡ Si autem uerbũ ceci ſaluare uolumus: dicẽdum eſt ꝙ deus non exaudiuit peccatores in peccatis perſiſtẽtes. Exaudiuit tamẽ peccatores de peccatis penitẽtes qui magis ſũt computandi in numero penitentium q̃ peccatorum. ❡ Sed inſurgit dubitatio. Conſtat enim ꝙ miracula non fiunt ab hoibus propria virtute: ſed per orationẽ. Peccatores aũt frequenter miracula faciũt ſm illud Mat. 8. Nõne in nomine tuo ꝓphetauimus ⁊ virtutes multas fecimus: ⁊ tamẽ deus non nouit nos. Non videt ergo uerum qđ cecus dicit [Scimus q2 peccatores ⁊c.] ❡ Ad hoc eſt duplex reſponſio. Una cõmunis. Oratio enim duo habet. q2 ſcilicet impetrat ⁊ meret. Quãdoq3 ergo impetrat ⁊ non meret. Quãdoq3 autem meret ⁊ nõ impetrat. Et ſic nihil ꝓhibet orationẽ peccatoris impetrare quod petit abſq3 hoc ꝙ mereat. Sic ergo deus audit peccatores: non per modũ meriti: ſed inquãtum ex diuina virtute quam predicãt impetrant quod petunt. ❡ Alia eſt ſpecialis in caſu iſto quo loquebat. ſ. quãdo miraculũ factum notificabat perſonam chriſti. Sciẽdum eſt aũt ꝙ omne miraculum factum teſtimoniũ quoddã eſt. Quandoq3 miraculum ergo fit in teſtimonium ueritatis predicate. Quãdoq3 aũt in teſtimonio perſone facientis. ❡ Eſt autem attẽdendum ꝙ nullum uerum miraculum fit niſi virtute diuina. Et ꝙ deus nunq̃ ẽ teſtis mẽdacij. Dico ergo ꝙ quãdocũq3 miraculũ fit in teſtimoniũ doctrine predicate neceſſarium eſt doctrinam illam eẽ uerũ: etſi perſona predicãs non ſit bona. Quãdoq3 etiam fit in teſtimoniũ perſone neceſſe eſt ſimilr ꝙ perſona illa ſit bona. Cõſtat aũt ꝙ miracula chriſti fiebãt in teſtimoniũ perſone eiꝰ. Supra. 5. Opera que dedit mihi pater ut perficiam ea: teſtimoniũ perhibẽt de me. Hoc ergo modo loquendo cecus dixit ꝙ [nunq̃ deus peccatores exaudit.] ſ. ꝙ faciãt miracula atteſtãtia ſcitati peccatorum. ❡ Conſequenter cum dicit.

Deꝰ nõ exaudit peccõres in pctis pſiſtẽtes ſed penitẽtes

Dubitatio

Rñſio duplex. Oro duo hꝫ q3. ſ. ipetrat ⁊ meretur.

Sa ⁊ a ſpeciali:

Nullũ uerũ miraculum fit niſi virtute diuina.

Miraculum quõ fit in teſtimoniũ doctrĩe predicate neceſſe ẽ doctrinã illã eẽ uerã l3 pſona predicãs nõ ſit bona. Qñ autem fit in teſtimoniũ pſone neceſſe eſt ſilr ꝙ pſona illa ſit bona.

❡ Sed ſiquis dei cultor eſt: ⁊ uoluntatẽ eius facit: hunc exaudit.

❡ Oſtendit ꝙ iuſti exaudiant a deo ⁊ per modum meriti. ❡ Ubi ſciẽdum eſt ꝙ operatio miraculorum attribuit fidei. Mat. 21. Si dixeritis huic mõti ⁊c. Cuius ratio eſt. Quia miracula fiũt per omnipotẽtiam dei: cui fides innitit. Qui ergo vult impetrare a deo aliqđ: oportet ꝙ habeat fidem. Jac. primo. Poſtulet aũt in fide. Si aũt vult merẽdo impetrare: oportet ꝙ faciat dei uolũtatem. Et iſta duo hic ponunt. Quãtum ad primũ dicit [Sed ſiquis dei cultor eſt.] per ſacrificia ⁊ hoſtias. Iſa. 19. Colẽt eũ in hoſtijs ⁊c. In his enim cõſiſtit cultꝰ latrie que fidei atteſtatur. Quãtum ad ſecũdum dicit [Et uolũtatẽ eius facit.] Implendo eius mandatũ [hũc] ſupple [exaudit deus.]

❡ A ſeculo non eſt auditum: quia quis aperuit oculos ceci nati.

❡ Hic aſſumit minorẽ ſue rõnis. quaſi dicat. Ex ipſo corpe eius qđ adhuc nullus holum fecit manifeſtum eſt ꝙ per operationem dei hoc fecit: ⁊ ꝙ exauditus eſt a deo. Infra. 16. Si opera non feciſſem in eis que nemo alius ⁊c.

¶ Niſi eſſet hic a deo nō poterat facere qcq̄ȝ

¶ Hic infert cōcluſionem: quaſi dicat. Ex quo talia opera operatur: manifeſtū eſt q̄ eſt a deo. Nam [niſi eſſet hic a deo nō poterat facere quicq̄ȝ.] ſcilicet libere cōſtanter: ⁊ ueraciter. Quia (ut dicit infra.15.) Sine me nihil poteſtis facere.

¶ Reſponderunt ⁊ dixerunt ei. In peccatis natus es totus: ⁊ tu doces nos. Et eiecerūt eum foras.

¶ Hic phariſei cecum condēnāt. In qua quidē cōdēnatione triplicem defectū ſiue peccatum incurrunt. ſ. mendacij: ſupbie: ⁊ iniuſtitie. ¶ Mēdacij quidem cecitatē improperādo. Unde dicūt [In peccatis natus es totus.] ¶ Ubi ſciēduȝ eſt iudeos huius opinionis fuiſſe q̄ oēs infirmitates ⁊ aduerſitates tēporales puenirēt hoibus ppter eoꝝ pcedētia peccata: quaȝ qdē opinionē aſſerit Eliphas dicens Iob.4 Recordare obſecro qs vnq̄ȝ innocēs perijt: aut quādo recti delett ſunt: qn potius vidi eos qui opant iniqtatem ⁊c̄. Cuius qdem opinionis ratio eſt. Quia in ueteri lege ⁊ pro bonis premia tpalia: ⁊ pro malis pene tpales pmittebātur. Iſa.1. Si uolueritis ⁊ audieritis me ⁊c̄. Uidētes ergo q̄ iſte homo cecus nat⁹ fuerat: credebāt q̄ hoc cōtigiſſet ei ppter ſua peccata. Et ideo dicūt. [In peccatis natus ⁊c̄.] Sed falſum dicūt: q2 ſupra eodem dn̄s. Neq̄ȝ hic peccauit neq̄ȝ parētes eius. Eccl.21. Eſt correctio mēdax ⁊c̄. Addūt autem [tot⁹.] ut oſtēdant q̄ non ſolū eſt peccatis ingnatus quātum ad aīam ſm̄ q̄ omnes naſcunt peccatores: ſȝ etiam q̄ peccatoꝝ ueſtigia apparcāt in corpore p cecitate. ¶ Uel ſm̄ Criſoſtomū [totus.] i. toto tempore vite tue: ⁊ a prima tua etate in pctīs es. ¶ Superbie vero defectum incurrūt cōtēnēdo ceci doctrinam cum dicūt [tu doces nos.] quaſi diceret. Non es dignus. In quo apparet eoꝝ ſuperbia. Nullus enim homo quātumcūq̄ȝ ſapiens debet a quocūq̄ȝ paruo doctrinam repellere. Unde Apoſtolus docet prime Coꝝ.14. q̄ ſi minori aliqd reuelatum fuerit: q̄ tūc maiores debēt tacere ⁊ eum audire. Dan.13. dicit q̄ totus populus ⁊ ſeniores audierūt iudicium pueri iunioris. ſ. Danielis: cuius ſpiritum dn̄s ſuſcitauit. ¶ Iniuſtitie aūt defectum incurrūt iniuſte eum eiciēdo. Unde dicit q̄ [eiecerūt eum foras.] ſcilicet ppter ueritatis confeſſionem. In ceco aūt iam implet qd dn̄s dixerat Luc.6. Beati eritis cum uos oderint hoies: ⁊ ſeparauerint uos: ⁊ eiecerint ⁊c̄.

Iudei hāc habēt opinionē q̄ oēs infirmitates ⁊ aduſitates tpales puenirēt hoib⁹ ppter eoꝝ pcedētia pctā.

Expō Criſ.

Nullꝰ hō q̄ tūcūq̄ȝ ſapiens debet a qcūq̄ȝ paruo doctrinā repellere.

LE. IIII.

Audiuit ieſus quia eiecerunt eum foras: ⁊ cum inueniſſet eum dixit ei. Tu credis in filium dei?

Poſtquam Euangeliſta oſtendit quomodo iudei cecum in ueritate pſiſtētem eiecerunt. Hic oſtēdit quomō ieſus eum recepit ⁊ inſtruxit. Et primo ponit chriſti inſtructio. Secūdo ceci deuotio ibi [At ille ait. Credo dn̄e.] Tertio deuotionis eius cōmēdatio ibi [Dixit ei ieſus. In iudiciuȝ ⁊c̄.] Circa primum tria facit. Primo pponit ſtudium chriſti ad inſtruēdum. Secūdo deſiderium ceci ad credēdum ibi [Rn̄dit ille ⁊ dixit. Quis ē domine?] Tertio fidei documētum ad perficiēdū ibi [Dixit ei ieſus. Et vidiſti ⁊c̄.] ¶ Studium aūt chriſti ad inſtruēdum deſcribit ex tribus. ¶ Primo ex diligēti conſideratione eoꝝ que circa cecuȝ agebātur. Sicut enim princeps diligēter conſiderat ea q̄ ſuus athleta patit ppter eum: ita ⁊ chriſt⁹ ea que cecus patiebat ppter ueritatem ⁊ ſui cōfeſſionem diligēter attēdit. Et ideo dicit q̄ [audiuit ieſus.] id eſt diligenter attēdit [q2 phariſei eiecerūt eum foras.] ſ. ex templo. Hiere.18. Attēde dn̄e ad me ⁊ ad uoces aduerſarioꝝ ⁊c̄. ¶ Secūdo ex diligēti inquiſitione. Unde ſubdit [Et cum inueniſſet eum ⁊c̄.] Illud enim inueniri dicit qd diligenter queritur. Luc.15. Querit diligenter donec inueniat. Ex quo videt q̄ chriſtus ſolum eum querat: q2 in illo ſolo plus inuenit de fide q̄ȝ in oibus alijs. Un̄ colligit q̄ plus diligit vnus iuſtus a deo q̄ȝ decē milia peccatoꝝ. Hiere.13. Precioſior erat vir auro ⁊c̄. Et Gen̄.17. Dn̄s pro deceȝ iuſtis uoluit ſeruare ſodomam. ¶ Tertio ex ſerioſa interrogatione. Unde [dixit ei. Tu credis ⁊c̄.] Iſte cecus typum baptiçandoꝝ gerebat. Unde etiam cōſuetudo inoleuit in eccleſia: ut baptiçādi interrogent de fide. prime Petri.2. Nos ſaluos fecit baptiſma ⁊c̄. ⁊ bone conſciētie interrogatio in deum. Interrogās autē de fide nō dicit [credis] in chriſtū. ſed [in filium dei.] Quia (ut Hila. dicit.) Futurū erat ut aliqui chriſtū confiterent: quem tñ filiū dei ⁊ deum negarēt: qd poſtmodū Arrius finxit. Unde per hoc error ei⁹ manifeſte excludit. Nam ſi chriſtus nō eſſet deus: non eſſet in eum credendū: cum ſolus deus ſit obiectū fidei: que in prima ueritate quieſcit. Unde ⁊ ſignāter dicit [in filium.] Nam bene poſſum credere alicui creature: puta Petro ⁊ Paulo: non tamen in petrum: ſed in deum ſoluȝ ſicut in obiectū. Unde patet q̄ filius dei nō eſt creatura. Ioā.14. Creditis in deum ⁊ in me credite.

Iuſt⁹ vn⁹ plus diligit a deo q̄ȝ decē millia peccatorum.

Cōſuetudo eccleſie ē ut baptiçādi interrogent de fide.

Arrij manifeſte error excluditur.

Poſſū credē alicui creature. puta petro uel paulo: nō tñ in petrū ſȝ in deū ſolū q̄ ē p̄mū fidei obī.

¶ Reſpondit ille ⁊ dixit. Quis eſt domine ut credam in eum?

¶ Hic ponit deſiderium ceci ad credendū. ¶ Sciēdum eſt aūt circa hoc q̄ cecus iſte adhuc nō viderat chriſtum corpaliter. Nam quādo chriſtus liniuit oculos ſuos: ⁊ miſit euȝ ad natatoria ſyloe nōdum viderat eum: ⁊ anteq̄ȝ ad eum reuerteret poſt q̄ȝ lauit ⁊ vidit detentus fuit a phariſeis ⁊ iudeis. Lȝ aūt corporalr̄ eum nō vidiſſet: credebat tñ eum qui aperuit oculos ſuos eſſe filiū dei. Et ideo in vba deſiderātis ⁊ ualde ingrentis anime prorūpit dicēs [Quis eſt dn̄e.] ſ. filius dei: qui aperuit mihi oculos. [ut credam in eum.] Ex quo hic apparet q̄ euȝ ex parte cognoſcebat ⁊ ex parte ignorabat niſi enim eum cognouiſſet non tam cōſtanter pro eo diſputaſſet: ⁊ ſi non ignoraſſet: non utiq̄ȝ dixiſſet [Quis eſt dn̄e?] Iſa.26. Anima mea deſiderauit te in nocte. ſ. ignorātie. ¶ Sȝ q2 (ut dicit Sap̄.3.) Preoccupat eos qui ſe cōcupiſcūt. ſ. ſapiētia. Ideo ceco ſe cōcupiſcēti demonſtrat cum dicit.

¶ Et dixit ei ieſus. Et vidiſti eum: ⁊ qui loqtur tecum ipſe eſt.

¶ In quo ponit documentum fidei quo chriſtus eum inſtruit. ¶ Et primo cōmemorat ei ſuſceptū beneficium dicēs [Et vidiſti eum.] ſ. corporaliter q prius nullum videbas. quaſi dicat. Ab ipſo virtutem vidēdi accepiſti. Luc.12. Beati oculi qui vident que uos videtis. Et Luc.2. Nunc dimittis ſeruum tuum dn̄e: q2 viderūt oculi ⁊c̄. ¶ Secundo ponit documentū cuȝ dicit [Et qui loqtur tecū ⁊c̄. Heb.1. Nouiſſime locut⁹ eſt nob in filio ⁊c̄. Ex his ergo vbis ꝯfutat error neſtorij: q dixit aliō ſuppoſitū

Error neſto

Nota q̄ alius eſt filius ſuppoſitū chriſto filij dei: ⁊ alius chriſto filij hominis. chriſto filij dei. Aliud filij hominis. Nam qui loq̄bat ex Maria natus eſt ⁊ hoīs filius: ⁊ ipſe idem qui loquitur eſt filius dei (ut dn̄s dicit.) Non eſt ergo alius ⁊ alius: q̄uis natura non ſit eadem utriuſq;. ❡ Conſequenter cum dicit.

❡ At ille ait. Credo domine. Et procidens adorauit eum.

❡ Ponit deuotio fidei in ceco. Et primo fidē quaz credit corde confitet eam ore dicēs. [Credo domine.] Ro. 10. Corde credit ad iuſtitiā: ore ⁊c̄. Secundo ꝓteſtat eaz ope. Unde [ꝓcidens adorauit eū.] Per qd̄ oſtēdit ſe credere ei' diuinā naturā. Quia mūdata cōſciētia cognoſcit illum: nō ſolum filiū hoīs: qd̄ exterius videbat: ſed filium dei qui carnem ſuſcepat. Nam adoratio debet ſoli deo. Adoratio ſoli deo debetur. Deutero. 18. Dn̄m deum tuū adorabis. ❡ Conſequenter cum dicit.

❡ Et dixit ei ieſus. In iudicium ego in hunc mundum ueni: ut qui non vident videant: ⁊ qui vident ceci fiant.

❡ Hic cōmendat ceci deuotio. Et primo ponit deuotionis ceci cōmēdatio. Scd̄o iudeoꝝ murmuratio ibi [Audierūt q̄dam ⁊c̄.] Tertio murmurantium ꝯfutatio ibi [Dixit eis ieſus. Si ceci eētis ⁊c̄.] ❡ Cōmendat aūt cecus ex fidei illuminatione. vn̄ dicit [In iudiciū ego in hūc mūdum ⁊c̄.] ❡ Contra ſupra. 3. dī. Non eniz miſit deus filiū ſuū in mūdum (ut iudicet mūdum ⁊c̄.) Dubitatio. ❡ Rn̄deo loquitur de iudicio condēnationis. De quo dicit ſupra. 5. Qui mala egerūt ibunt in reſurrectionē iudicij. i. cōdēnationis: ad qd̄ non miſit deus filium ſuum in primo aduētu: ſed potius ad ſaluandū. Hic v̄o loquit de iudicio diſcretionis: de quo dicit in pſal. Judica me deus ⁊ diſcerne cauſam meā ⁊c̄. Nam ad hoc uenit: ut diſcerneret bonos a malis. ⁊ hoc oſtēdūt uerba ſequētia. ſ. [Ut qui nō vident videant: ⁊ qui vidēt ⁊c̄.] Nam ſm Auguſtinum illi nō vidēt qui reputāt ſe videre. Illi aūt vidēt qui reputant ſe nō videre. Dicunt aūt hoīes ceci ſpiritualiter inquātum habēt peccata. Supra. 2. Excecauit eos malitia eoꝝ ⁊c̄. Ille ergo reputat ſe videntem qui peccata ſua non recognoſcit. Nō videre autē ſe reputat qui recognoſcit ſe peccatorē. Primū eſt ꝓprium ſupboꝝ. Secūdum eſt humiliū. Eſt ergo ſenſus. [In iudiciū ueni ut vidētes ⁊c̄.] ut diſcernā humiles a ſupbis. Dies enim erat inter lucē ⁊ tenebras diſcernēs: ut. ſ. humiles qui non vidēt. i. reputāt ſe peccatores [videāt.] illuminati per fidē. [Et qui vidēt.] i. ſupbi [ceci fiāt.] i. remaneāt i tenebris. Reſponſio. ❡ Scd̄m Criſoſtomū exponit de iudicio condēnationis: ita tn̄ ꝙ hoc qd̄ dicit [In iudicium ego ⁊c̄.] non accipiat cauſalr ſed ꝯſecutiue. quaſi dicat Me ueniēte in mūdum cōſecutū eſt in q̄buſdā iudicium cōdēnationis: inquātū in aliq̄bus cōdemnationis cauſa magis creuit. Simile dicit Luce. 2. Ecce poſitus eſt hic in ruinā ⁊ in reſurrectionem multoꝝ. Non ꝙ ipſe ſit cauſa ruine: ſed q2 ex aduētu ſuo hoc cōſequit. Et ſubdit. [ut qui non vident.] ſ. gētiles carētes lumine diuine notitie [videant.] i. admittant ad cognitionē dei. Iſa. 9. Populus qui ambulabat in tenebris vidit ⁊c̄. [⁊ qui vident.] ſ. iudei habētes dei cognitionē. pſal. Notus in iudea deus. [ceci fiāt.] i. ab ipſa dei cognitione excidāt. Et hoc exp̄ſſe tangit Apl̄us Rom. 9. Gentes que non ſectabant iuſtitiam ⁊c̄.

Expō Criſ.

❡ Et audierunt quidam ex phariſeis qui cū ipſo erant: ⁊ dixerunt ei. Nunquid ⁊ nos ceci ſumus?

❡ Hic ponit murmur iudeoꝝ. Quia enim v̄ba domini carnaliter intellexerūt: vidētes cecum corꝑaliter illuminatū ⁊ intelligētes qd̄ dn̄s cōmendaret in ipſo ſoluz lumen faciei ⁊ non mētis: crediderūt ſimilr ꝙ cōminaret eis corꝑalem cecitatē: ⁊ exprobraret: cum dixit [ceci fiāt.] Et ideo dicit ꝙ [audierunt q̄dam ex phariſeis qui cum ipſo erāt.] uerba ꝑdicta. Ideo aūt dicit [qui cum ipſo erāt.] ut oſtēdat eoꝝ inſtabilitatē. Quia quādoq; cum ipſo ſūt ꝓpter aliqua miracula que vidēt: ſed tamē ab eo recedūt: cum aperit eis ueritas. Mat. 13. Ad temp' credūt ⁊ in tēpore tētationis recedūt. [Et dixerunt ei. Nunq̄d ⁊ nos ceci ſumus?] ſ. corporalr: q̄uis ſpūaliter ceci eſſent. Mat. 16. Sinite illos ceci ſunt ⁊ duces cecoꝝ.

❡ Dixit eis ieſus. Si ceci eſſetis non haberetis peccatum. Nunc v̄o dicim' quia videtis: peccatum ueſtrum manet.

❡ Hic ponit iudeoꝝ cōfutatio. ❡ Ubi ſm expoſitionē Auguſtini manifeſtat intētio precedētium: ut. ſ. oſtendat de qua cecitate loquit dn̄s: q2 de ſpirituali. Dicit ergo [Si ceci eſſetis.] i. uos cecos reputaretis: recognoſcētes per humilitatē peccatuz ueſtruz [non haberetis peccatū.] Quia curreretis ad remediū. Peccatū enim remittit per gratiā que non dat niſi humilibus. Iac̄. 4. Humilibus autez dat grām. [Nūc v̄o q2 dicitis videmus.] i. ſuperbe uos videre putātes nō recognoſcitis uos peccatores. [peccatū ueſtrū manet.] i. non remittit. Iac̄. 4. Deus ſupbis reſiſtit. ❡ Scd̄m Criſoſtomuz exponit de cecitate corꝑali. Ut ſit ſenſus. [Si ceci eſſetis] corꝑaliter: non haberetis peccatum: de hoc ꝙ ceci eſſetis. Quia cum ſit corꝑalis defectus non habet rōnem peccati. [Nūc v̄o q2 dicitis ⁊c̄.] Peccatum ueſtrū magis arguit: q2 videtis oculis corporalibus miracula que ego facio nō creditis mihi. Iſa. 6. Exceca cor populi huius. ❡ Uel aliter. [Si ceci eſſetis.] i. ignorātes iudicioꝝ dei ⁊ ſacramētoꝝ legis [non haberetis peccatū.] ſupple tātum. quaſi dicat. Si ex ignorātia peccaretis: peccatum ueſtrū non eſſet adeo graue. [Nūc v̄o q2 dicitis videmus.] i. arrogatis uobis ſciētiam legis ⁊ cognitionē dei: ⁊ tamē peccatis. Ideo [peccatū ueſtrum manet.] i. aggrauat. Luc̄. 12. Seruus qui ſcit uolūtatem dn̄i ſui ⁊c̄.

Expō Aug.

Expō Criſ.

Alia expō.

Amen amen dico uobis: qui non intrat per oſtium in ouile ouium: ſed aſcendit aliunde: ille fur eſt ⁊ latro. L. E. I. 10. c.

Poſtquā dn̄s oſtēdit ꝙ eius doctrina habet illuminatiuam virtutē hic cōſequenter oſtendit ꝙ habet virtutem viuificatiuam. Et primo oſtēdit hoc uerbo. Secūdo miraculo. 11. cap̄lo ibi [Erat autem quidaz languens ⁊c̄.] Circa primū tria facit. Primo oſtēdit ſe habere virtutē viuificatiuam. Secūdo oſtēdit viuificandi modum ibi [Ego ſum paſtor bonus ⁊c̄.] Tertio oſtēdit viuificādi poteſtatem ibi [Diſſenſio itaq; facta eſt ⁊c̄.] Prima pars diuiditur in tres. Primo enim dominus proponit quandam parabolam. Secundo euangeliſta inſinuat neceſſitatē expoſitionis ipſius ibi [Hoc prouerbium dixit

eis ⁊c.] Tertio dñs exhibet ꝑabole expoñez ibi [Dixit eis iterū ieſus ⁊c.] ¶ Parabolā aūt propo nit eis dicēs. [Amen amē dico vobis.] Que q̄dez ex duobus eſt. ſ. de fure ⁊ paſtore ouiū. Unde circa eam tria facit. Primo ꝓponit cōditionē furis ⁊ latronis. Scđo paſtoris ibi [Qui aūt intrat ꝑ oſtium ⁊c.] Tertio effectū utriuſq; ibi [⁊ oues illum ſe quūt ⁊c.] Ad intellectū aūt huius primo conſiderādum eſt que ſint oues. Que q̄dem ſunt fideles chriſti: ⁊ qui ſunt in gr̄a dei. pſal. Nos autē populus eius ⁊ oues paſcue eius. Eze. 33. Uos aūt oues paſcue mee hoīes eſtis. Ouile ergo ouiū eſt cōgregatio fidelis populi. Mich. 2. Cōgregabo iacob totum ⁊c. Oſtium aūt ouilis aliter accipit̄ ſm Criſoſtomū. ⁊ aliter ſm Auguſtinū. Naz ſm Criſoſtomum oſtiū uocat chriſtus ſcripturas ſacras: ſm illud Col. 4. Orātes ſimul p̄ro nobis: ut deus apiat oſtiū ſermonis. Dicit̄ aūt ſacra ſcriptura oſtiuz (ut Criſoſtomus dicit) Primo: q2 per ipſam acceſſum habemus ad dei cognitionē. Ro. 1. Qđ aūt ꝓmiſerat per ꝓphetas ſuos in ſcripturis ſcīs de filio ſuo ⁊c. Scđo q2 ſicut oſtiū oues cuſtodit: ita ſacra ſcriptura cōſeruat vitā fideliū. ſupra. 5. Scrutamini ſcripturas: q2 uos putatis vitaz hēre in ipſis. Tertio q2 ſicut oſtiū lupos ſupuenire nō ꝑmittit: ſic ſacra ſcriptura arcet hereticos a nocumēto fideliū. 2. Thim. 3. Oīs ſcriptura diuinitus inſpirata utilis ē ⁊c. Ille ergo nō intrat per oſtiū qui ad docenduz ppl̄m nō ingredit̄ per ſacram ſcripturā. Uñ dñs de talibus dicit Iſa. 29. Sine cauſa colūt me docētes ⁊c. Mat. 3. Irritū feciſtis mādatum dei. Hec ergo furis cōditio: ut non intret per oſtiū ſed aliūde Addit aūt [aſcēdit.] qđ ⁊ parabole cōgruit: q2 fures non intrātes per oſtiū cōſcendūt parietes ⁊ p̄cipitāt ſe in ouili. Cōgruit etiā ueritati: q2 cauſa q̄re aliqui doceāt aliter q̄ ſapiāt ſacram ſcripturaz ꝓcipue ex ſupbia ꝓuenit. p̄me Thim. 6. Siq̄s aliter docet ⁊ nō acq̄ſcit ſacris ſermonibus ſupbus eſt nihil ſciēs. Et quantū ad hoc dicit [aſcēdit.] ſcilicet per ſupbiā. Qui inq̄ ſic [aliūde aſcēdit ille fur eſt.] rapiēdo qđ non eſt ſuū. [⁊ latro.] occidendo qđ rapit. Abdie p̄. Si fures intraſſent ad te ⁊c. Et ſm hanc expoñem cōtinuat ad p̄cedētia hoc mō. Quia enim dñs dixerat. Si ceci eſſetis ⁊c. poſſent rñdere iudei ⁊ dicere. Non eſt ex nr̄a cecitate q̄ tibi non credimus: ſed ex tuo errore: ꝓpter quem a te auertimur. Et ideo dñs hoc excludēs: vult oſtēdere q̄ non eſt erroneus. q2 intrat per oſtiuz. i. per ſacram ſcripturā. i. docet ea que ſacra ſcriptura cōtinet. ¶ Sed cōtra hoc eſt qđ dñs infra codez exponēs dicit. Ego ſum oſtiū ⁊c. Ex quo videt̄ q̄ ꝑ oſtium debeat intelligi chriſtus. ¶ Ad qđ Criſoſtom' dicit q̄ in hac ꝑabola dñs dicit ſe eē ⁊ oſtiū ⁊ paſtorē. Uñ ſm q̄ ipſe diuerſimode ſe uocat: diuerſimode dicit̄ oſtiū. Quia ſm q̄ dicit ſe paſtorē opz q̄ aliud ſit oſtiū q̄ ipſe. Quia nō eſt idem paſtor ⁊ oſtium. Nihil aūt aliud a chriſto' cōuenietius pōt dici oſtiū q̄ ſacra ſcriptura: ꝓpter rōnes p̄dictas. Cōuenieter ergo ſacra ſcriptura oſtium dicit. ¶ Scđm Auguſtinū hic per oſtiū intelligitur chriſtus. Et hoc q2 per ipſuz intrat̄. Apoc. 4. Poſt hoc vidi oſtiū magnū ⁊c. Quicūq; ergo intrat in ouile opz q̄ per oſtium iſtud. ſ. chriſtū intret: ⁊ nō aliūde. ¶ Sed attēdendum eſt q̄ intrare in ouile cōpetit paſtori ⁊ oui. Oui q̄dem ut ibi cōſeruetur paſtori autem oues cōſeruet. Si ergo velis intrare ſicut ouis: ut ibi ꝯſerueris: uel ſicut paſtor: ut oues cōſerues: oportet te per chriſtū intrare in ouile: nō aliūde q̄ per chriſtum. Sicut philoſophi qui tractauerūt de principalibus virtutibus: ⁊ phariſei: qui cerimoniales traditiones ſtatuerūt. Sz iſti nō ſunt paſtores neq; oues. Quia (ut dñs dicit) [qui non intrat per oſtium in ouile ouiū.] i. per chriſtuz [ſed aliūde: fur eſt ⁊ latro.] Quia ſe ⁊ alios occidit Nam chriſtus eſt oſtium ouilis. i. cōgregationis fidelium. ⁊ non aliud. Rom. 5. Pacem habemus ꝑ chriſtū ad deum: per quem ⁊c. Act. 4. Non eſt aliud nomen ſub celo datum ⁊c. Et ſm hanc expoſitionem cōtinuat ad p̄cedentia hoc modo. Quia enim dicebant ſe videre ſine chriſto: ſm q̄ dixit. Nūc q2 dicitis videmus peccatū ⁊c. Ideo dominus oſtēdit hoc eſſe falſum: q2 non intrāt per oſtium dicēs. [Amen amen dico vobis.] ¶ Sciendū aūt q̄ ut qui ſicut ouis per oſtium non intrat non pōt cōſeruari: ita nec qui ut paſtor intrat cōſeruare pōt niſi per oſtium intret. i. per chriſtum: per qđ quidem oſtium intrauerūt ueri paſtores. De quibus Heb. 4. Nemo ſibi aſſumit hūc rem ⁊c. Mali vo paſtores non intrāt per oſtium: ſed per ambitionem ⁊ potētiam ſecularē: ⁊ ſimoniam: ⁊ iſti ſunt fures ⁊ latrones. Oſee. 8. Ipſi regnauerunt ⁊ non ex me: principes extiterūt ⁊c. Et dicit [ſed aſcendit aliūde.] q2 oſtium iſtud. ſ. chriſtus cum ſit paruum per humilitatē. Mat. 11. non poſſunt intrare niſi q̄ chriſti humilitatē imitant̄. Qui ergo non intrant per oſtium: aliūde aſcēdunt: ſcilicet ſupbi ſunt: ⁊ non imitant̄ illum: qui cū deus eſſet factus eſt homo: ⁊ humilitatem ſuam non recognoſcit.

¶ Qui autem intrat per oſtium: paſtor eſt ouium.

¶ Hic agit de paſtore. Et primo ponit paſtoris cōditionem. Secūdo oſtendit per ſigna q̄ iſte ſit paſtor ibi [Huic oſtiarius ⁊c.] Cōditio autē ueri paſtoris eſt intrare per oſtium. i. teſtimonia ſacre ſcripture. Unde dicebat Luce ultimo. Oportet impleri oīa que ſcripta ſunt in lege ⁊c. Paſtor uerus ⁊c. Hiere. 17. Ego nō ſum turbatus te paſtorē ſequēs Eze. 34. Sicut paſtor ⁊c. Sed ſi chriſtus intelligat̄ per oſtium (ut Auguſtinus exponit) ſic intrās per oſtium intrat per ſeipſum. Et hoc eſt ꝓprium chriſti. Nam nullus pōt intrare oſtium. ſ. ad beatitudinem niſi per ueritatē: q2 nihil aliud eſt beatitudo q̄ gaudium de ueritate. Chriſtus aūt inquantum deus ueritas eſt. Et ideo inquātum homo intrat per ſeipſum: ſcilicet per ueritatē que eſt ipſe inquātum deus. Nos aūt non ſumus ipſa ueritas: ſed ſumus filij lucis per participationez lucis uere ⁊ increate. Et ideo oportet nos per ueritatem que eſt chriſtus intrare. Infra. 17. Sanctifica eos in ueritate Infra eodem. Per me ſiq̄s intrauerit ſaluabitur. Sed ſiquis etiaz intrare vult ut paſtor: oportet q̄ intret per oſtium. i. chriſtum: ſcilicet ſm eius voluntatem ⁊ ordinationē. Unde dicit Eze. 30. Dabo eis paſtorem ⁊c. quaſi diceret. Per me dare debent ⁊ non per alios: ſeu per ſeipſos.

¶ Huic oſtiarius aperit: ⁊ oues uocem eius audiūt: ⁊ proprias oues uocat nominatim ⁊ educit eas: ⁊ cum proprias oues emiſerit ante eas uadit.

¶ Hic ponit ſigna boni paſtoris que ſunt tria. Primum ſumit̄ ex parte oſtiarij. ſ. q̄ ab eo introducat̄

Unde ouili ē ꝯgregatio fidelis populi.

Scriptura ſacra dī oſtium ſm Criſ. triplici de cauſa

Cōditō furis ē ut nō intret per oſtium.

Dubitatio

Rñſio Criſ.

Expō Aug.

Intrare i ouile cōpetit paſtori ⁊ oui.

Chriſtus ē oſtiū ouilis. i. ꝯgregationis fidelium.

Cōditio ueri paſtoris ē ut intret per oſtiū

Beatitudo nihil aliud ē q̄ gaudium de ueritate.

Signa boni paſtoris ſunt tria. p̄m ſignū

Et quãtũ ad hoc dicit[Huic oſtiarius aperit.] Qui
Expõ Criſ. ſ. oſtiarius ſm Criſo. ille eſt qui viã aperit ad cogni
tionẽ ſacre ſcripture. Qui primus fuit Moyſes qui
ſacras ſcripturas primus accepit ⁊ inſtituit. Et hic
aperit chriſto. Quia (ut di. eſt ſupra. 5.) Si crederetis
moyſi crederetis forte ⁊ mihi. De me enim ille ſcri
pſit. ¶ Uel ſm Aug. oſtiarius eſt ipſemet chriſtus:
Expõ Aug. q: ipſemet introducit hoĩes ad ſeipm. Dicit ipſe ſe
aperit: qui ſeipm exponit: ut nõ niſi per eius grãm
intramus. Eph. 2. Gratia ſaluati eſtis. Nec refert ſi
chriſtus qui eſt oſtiũ ipſe idẽ ſit oſtiarius. Nam quedã
in ſpũalibus cõgruũt que in corpalibus eẽ non põt.
Magis aũt differre videt paſtor ⁊ oſtiũ: qȝ oſtiuȝ
⁊ oſtiarius. Cũ ergo chriſtus dicat paſtor ⁊ oſtiu (ut di
ctum eſt) multo magis põt dici oſtiũ ⁊ oſtiarius.
Sed ſi aliã pſonã oſtiarij queris qȝ moyſẽ ⁊ chri
ſtum: vide oſtiariũ ſpũm ſcm (ut Aug. dicit.) Ad
officiũ oſtiarij ptinet ut oſtiũ aperiat: ⁊ de ſpũ ſancto
dicit. Jo. 14. Docebit vos oẽm veritatẽ. Chriſtus eni eſt
Scdm ſignũ oſtiũ inquãtũ eſt veritas. ¶ Scdm ſignũ ſumit ex p
te ouiũ. ſ. qȝ ei obediãt. Et hoc eſt qd dic[Et oues
vocẽ eius audiũt.] Qd qdẽ. ſ. ex ſilitudine mãlis
paſtoris attẽdit. Quia oues ex ↄſueta imaginatio
ne recognoſcũt vocẽ paſtoris: ſic ⁊ fideles iuſti vo
cem chriſti audiũt. pſal. Hodie ſi vocẽ eius audieri
Dubitatio. tis. ¶ Sed cõtra. Multi ſunt oues chriſti: qui tñ vo
cẽ eius nõ audierũt: ſicut Paulus. Itẽ aliq audierũt
Reſponſio ⁊ nõ fuerũt oues: ſicut iudas. ¶ Ad qd dici poſ
ſet qȝ iudas pro tpe illo ouis chriſti erat quãtuȝ ad
pñtẽ iuſtitiã. Paulus aũt qñ vocem chriſti nõ audie
bat nõ erat ouis: ſed lupus. ſȝ vox chriſti adueniẽs
mutauit lupũ in ouẽ. ¶ Hec aũt rñſio ſuſtieri poſ
ſet ſi nõ ↄtrariet ei qd dicit Eze. 33. Qd ↄfractũ fue
rat nõ alligaſtis: ⁊ qd erroneũ ⁊c. Ex quo videt qȝ
adhuc qñ cõfracte ⁊ erronee erãt oues erãt. ¶ Et
Alia rñſio ⁊ melior. ideo dicẽdũ qȝ loqtur hic dñs de ouibus ſuis: nõ
ſolũ ſm pñtẽ iuſtitiã: ſed etiã ſm eternã pdeſtina
tionẽ. Eſt enim quedã vox chriſti: quã nullus niſi p
deſtinatus audire põt. ſ. qui pſeueraueret uſqȝ in fi
nem ⁊c. Mat. 10. Ideo etiã dicit[⁊ oues vocẽ eius
audiũt.] Quia poſſent ſe excuſare de eoꝝ infideli
tate dicẽtes: qȝ nõ ſolũ ipſi: ſed etiã nullus ex pnci
pibus credit in eũ. Uñ ad hoc rñdẽs dicit[Et oues
vocẽ eius.] q. d. Ideo ipſi nõ credũt: q: nõ ſunt de
Tertiũ ſignũ ouibus meis. ¶ Tertiũ ſignũ ſumit ex actibus ipſi
us paſtoris. Et quãtuȝ ad hoc dicit[Et proprias
oues vocat noiatim.] ¶ Ubi ponit qttuor actus bo
Quatuor ſũt act9 boni paſtoris. ni paſtoris. Primo qdẽ qȝ oues cognoſcit. Uñ di
cit qȝ[proprias oues vocat noiatim.] In quo oſten
dit cognitionẽ ⁊ familiaritatẽ ſuaȝ ad oues. Illos
enim ex noie vocamus: quos familiariter cogno
ſcimus. Exo. 24. Ego noui te ex noie. Et qd ad of
ficiũ boni paſtoris ptinet ſm illud Prouerb. 27.
Diligẽter cõſidera vultũ pecoris tui. Et hoc qdeȝ
ↄuenit chriſto ſm pñtẽ cognitionẽ: vel magis ſm et
nam pdeſtinationẽ: qs ab eterno noiatenus nouit
pſal. Qui nũat multitudinẽ ſtellarũ: ⁊ oibus eis no
mina vocat. 2. Thim. 2. Nouit dñs qui ſunt eius.
¶ Scdo vo qȝ eas educit. i. ſegregat a ſocietate im
pioꝝ. pſal. Eduxit eos de tenebris ⁊ vmbra mor
tis. ¶ Tertio q: iã eductas ab impijs ⁊ inductas in
ouile vcrũ[educit eas.] ex ouili. Primo qdẽ in ſa
lutẽ alioꝝ. Iſa. ultimo. Mittã ex eis qui ſaluati fu
erint in libyam. Mat. 10. Ecce ego mitto vos ſicut
oues in medio lupoꝝ. ut. ſ. de lupis faciatis oues
Secũdo vo in directionẽ ⁊ viã ſalutis eterne. Lu

ce. 1. Ad dirigẽdos pedes nroſ in viã pacis. ¶ 4°
vo eas pcedit exẽplo bone ↄuerſationis. Uñ dicit
[Et añ eas vadit.] Qd qdẽ in paſtore corpali nõ
eſt ita: qn potius ſequit ſm illud pſal. De poſt fe
tãtes accepit eum. Bonus aũt paſtor añ eas vadit
per exẽplũ. pme Petri ultimo. Neqȝ ut dñantes in
clero: ſed forma facti ⁊c. Chriſtus aũt in utraqȝ miſſio
ne añ eas vadit: q: primus per doctrinã veritatis
mortẽ ſubijt. Mat. 16. Si qs vult poſt me venire ab
neget ⁊c. Et pceſſit omnes in viã eternã. Mich. 2.
Aſcendit pandens iter ⁊c.

¶ Et oues illum ſequuntur: quia ſciunt vo
cem eius.

¶ Hic agit de effectu utriuſqȝ furis. ſ. ⁊ paſtoris in
ouibus. Et primo ponit effectũ boni paſtoris. Se
cũdo effectũ lupi ⁊ furis ibi[Alienũ aũt.] ¶ Dicit
ergo qd dictum eſt de cõditionibus utriuſqȝ: ſed
[oues ſequunt illum] qui. ſ. añ eas vadit. Et hoc q
dem in pmptu eſt: q: ſubditi ſequunt veſtigia pre
latoꝝ (ut dicit pme Petri. 2.) Chriſtus paſſus eſt
pro nobis: nobis relinquẽs exẽplum ⁊c. Job 23.
Ueſtigia eius ſecutus eſt pes meus. Et hoc ideo:
[q: ſciũt vocẽ eius.] i. cognoſcũt ⁊ delectant in ea.
Cañ. 2. Sonet vox tua in auribus meis ⁊c. ¶ Ef
fectus aũt furis eſt: ut oues eum nõ diu ſequãtur.
ſed ad tẽpus. Unde dicit.

¶ Alienum autem non ſequuntur: ſed effugi
unt ab eo: q: non nouerunt vocem alienoꝝ.

¶ Ideſt doctorẽ mẽdacẽ ⁊ hereticũ nõ ſequuntur.
pſal. Filij alieni mẽtiti ſunt mihi ⁊c. Sic ⁊ Paulus
doctores mẽdaces nõ diu ſecutus eſt: [ſed fugiũt
ab eo.] Et hoc iõ: q: (ut dicit pme Coꝛ. 14.) Cor
rũpũt bonos mores ⁊c. Ideo aũt fugiũt[q: non
nouerũt.] i. nõ approbãt[vocem alienoꝝ.] i. doctri
nam eoꝝ: que ſerpit ut cancer.

HOc prouerbium dixit ieſus. Illi
autem non cognouerunt quid lo
queretur eis. LE. II.

HIc ponit euãgeliſta neceſſitatem
exponẽdi ſuppoſitã ſilitudi
nẽ: que qdẽ neceſſitas cauſat ex audiẽtiũ ignoran
tia. Primo vo tãgit ignorãtie cãm. Secũdo ipſaȝ
ignorãtiã manifeſtat. Cã aut ignorãtie fuit puerbi
alis chriſti locutio. Et hoc eſt qd dicit[Hoc puerbi
um dixit eis ieſus.] Prouerbiũ aũt dicit pprie qñ
Prouerbiũ pprie dr qñ loco alterius ponit aliud. loco alterius ponit aliud: cũ. ſ. vnũ vbũ ex ſilitudi
ne alterius dat intelligi. Qd etiã pabola dicit. Lo
quebat aũt in puerbijs dñs. Primo qdẽ propter
malos: ut myſteria regni celeſtis eis occultaret. Lu
ce. 9. Uobis datũ eſt noſſe myſteriũ regni dei. Ce
teris aũt ⁊c. Scdo vo ppter bonos: ut ex puerbi
is exercerent ad ingrendũ. Uñ poſtqȝ dñs turbis
puerbia ſeu pabolas ppoſuit: diſcipuli ſeorſum
chriſtum interrogabãt (ut habet Mat. 13. ⁊ Mar. 4.)
Uñ ⁊ Aug. dicit. Paſcit dñs manifeſtis. ſ. fideles
Turbas exercet obſcuris. ſ. diſcipulos. ¶ Ignorã
tiam manifeſtat cum dicit[Illi aũt nõ intellexerũt
qd loqueret.] Ignorãtia aũt que pueniebat ex p
uerbijs a chriſto ppoſitis utilis qdem erat ⁊ dã
noſa. ¶ Sed utilis qdẽ bonis ⁊ iuſtis: ut exercati
um: ⁊ dei laudem querẽtibus. Nam dum ea nõ in
telligunt: credũt: glificãt dñm: ⁊ eius ſapiẽtiam ſu
pra ſe exñtem. Prouer. 25. Glia dei eſt celare vbũ.
¶ Dãnoſa aũt malis: q: nõ intelligẽtes blaſphe
mãt. Nam (ut Aug. dicit) cum verba euãgelij au

ditū pi⁹ ⁊ ipius ⁊ ambo nō itelligūt:pius dic̄.Uerum eſt: ⁊ bonū eſt qđ dicit:ſed nos nō itelligim⁹ Et hoc quidē iam pulſat: cui dignū eſt aperiri.Sz ſi perſiſtat ipius dicat. Nihil dixit malū eſt qđ ait.

❡ Dixit ergo eis iterum ieſus. Amen amen dico uobis:q2 ego ſum oſtium ouium.

❡ Hic dn̄s exponit ſimilitudinē.Si autē recte cōſiderect p̄dicta ſimilitudo duas p̄ncipales clauſulas cōtinebat.ad quas alie ꝯſequunt. Quarū prima eſt.Qui non intrat per oſtiū in ouile ⁊c̄. Secunda v̄o eſt .Qui intrat per oſtiū paſtor. Et iō iſta pars diuidit in duas.Prio eni exponit p̄mā clauſulā. 2⁰ ſcđam ibi[Ego ſuz paſtor bon⁹.]Circa p̄^m duo facit.Primo exponit que p̄ma clauſula cōtinebat. Secūdo ꝓbat ea ibi[Ego ſum oſtiū.]Fit aūt mentio in prima clauſula de oſtio:fure: ⁊ latrone. Primo exponit primū.Secūdo ſcđz ibi[Oēs quotq̄t uenerūt fures ſūt ⁊c̄.]❡ Quātū ad p̄mū dicit[Dixit ergo eis iterū ieſus.]ut.ſ.eos attētiores reddat ⁊ intelligerēt ſimilitudinē Prou.p̄. Animaduertet parabolā ⁊ iterpretatione ⁊c̄.[Amē amē dico uobis.]i.uere.[Ego ſum oſtiū.]Officiū eni oſtij eſt ut per ip̄m quis ad domus interiora igrediatur. Et hoc ch̄ro cōuenit.Nā per eum op3 quēlibet ad dei ſecreta intrare.p̄s.Hec porta dn̄i:ſcilicet chriſt⁹ ⁊ iuſti intrabūt in eā.Dicit autē[ouium]q2 non ſolū paſtores per ch̄m itroducunt in p̄ntem eccliam uel in eterna beatitudinē per ch̄m igrediunt: ſed etiā oues.Un̄.ī.eodem.Oues mee:uocē mea3 audiunt ⁊c̄.Et ego vitā eternā do eis.❡ Conſequēter eum dicit.

❡ Omnes quotquot uenerunt fures ſunt ⁊ latrones:ſed non audierunt eos oues.Ego ſum oſtium.

❡ Exponit qđ dixit de fure ⁊ latrone.Et p̄mo oſtēdit quis ſit fur ⁊ latro.Secūdo ponit ſignū huius ❡ Circa p̄mū autē cauendus eſt error Manicheorū qui dānantes uetus teſtamētū ex hoc qđ dicit [Oēs quotq̄t ⁊c̄.]Dicūt p̄res ueteris teſtamēti qui fuerint ante ch̄m malos fuiſſe.⁊ damnatos. Sed hoc eē falſu3 app̄et ex tribus.❡ Primo quidē ex his que in parabola dicta ſunt. Hoc qđ hic dicit [Oēs quotq̄t uenerūt.]ſ.nō per me.i.nō intrātes per oſtiu3 [fures ſunt ⁊ latrones.]Conſtat autē ꝙ patriarche ⁊ ꝓphete oēs per oſtium.i.ch̄m intrauerūt:quos chriſtus uēturus p̄cones mittebat.Lz eni ex tēpore carne3 accepit: ⁊ factus fuerit homo. Ab eterno tñ erat uerbū dei.Heb.1.Jeſus ch̄s heri ⁊ hodie ⁊c̄.Prophete autē miſſi ſunt per uerbū dei ⁊ ſapiētiā.Sap.7.Per nationes in aīas ſanctas ſe transfert ꝓphetas ⁊ amicos dei ⁊c̄. Et iō ſignāt in ꝓphetis legimus uerbū dn̄i factū eē ad hūc uel ad illū ꝓphetā: qui per p̄ticipationē uerbi dei ꝓphetauerunt.❡ Scđo ex hoc ꝙ dn̄s dicit[Uenerunt.]q̄ſi dicat propria auctē ⁊ non a deo miſſi ſe ipſos igerentes.De quibus Hier.23. Nō mittebā eos ⁊c̄. Iſti quidē nō uenerūt a uerbo dei. Eze.33. Ue ꝓphetis iſipiētib⁹ ⁊c̄. Tales nō fuerunt p̄res ueteris teſtamēti(ut dictū eſt.)❡ Tertio ex ipſo facto qđ oſtēdit uerboꝝ cōueniētiā . Nā hic dicitur [Nō audierūt eos oues ⁊c̄.]Illi ergo q̄s audierūt oues nō fuerūt fures ⁊ latrones. Populus autem iſrael ꝓphetas audiuit.Propterea illi qui nō audierunt in ſacra ſcriptura vitup̄ant.Act.7. Quē prophetaꝝ nō ſūt ſecuti p̄res ueſtri.Mat.13.Hieruſalē hieruſalē que occidis ꝓphetas ⁊ lapidas eos ⁊c̄. Sic ergo errore excluſo dicendū eſt[Oēs quotq̄t uenerunt.]ſ.preter me ⁊ p̄ter diuinā inſpirationez ⁊ auctoritate: ⁊ nō cum itētione diuine glorie querende:ſed ꝓprie uſurpāde[fures ſūt]inquātū qđ nō ſuū eſt.ſ.docēdi auctem ſibi uſurpāt.Iſa.1.Principes tui ifideles ſocij furū[⁊ latrones.] quia per prauā doctrinā occidūt.Mat.21. Uos aūt feciſtis illam ſpeluncā latronū.Oſee.6.Particeps latronū iterficientiū in via p̄ gen.⁊c̄.Sed[eos.]ſ.fures ⁊ latrones[oues]p̄deſtinate[nō audierūt.]ſ.pſeueranter.alias nō fuiſſent de ouibus ch̄ri.Quia alienum non ſequūtur:ſed fugiunt ab eo(ut dicit ſupra eodē.)hoc etiā p̄cipit Deut.12. Non audias uerba illius ꝓphete aut ſomniatores.[Ego ſum oſtium]

❡ Hic manifeſtat expoſitionē. Et p̄ expoſitionez oſtij.Secundo furis ibi[Fur nō uenit.]Circa p̄mū duo facit.Primo reſumit qđ intēdit exponere.Secūdo exponit.❡ Reſumit autē qđ dixit.[Ego ſu3 oſtium.]Cant.ult. Si eſt oſtium cōpingamus ⁊c̄. i.attribuamus ei virtutē ipuniſſabilē.❡ Exponit autem eum dicit.

❡ Per me ſiquis introierit ſaluabitur.

❡ Ubi primo oſtēdit ꝙ cōpetit ei uſus oſtij:qui eſt ſaluare oues.Secūdo iſinuat ſaluationis modu3 ibi[Ingrediet.]❡ Saluat autē oſtiū arcendo iteriores ne ꝓgrediant.Et defendēdo ab exteriorib⁹ ne inuadant.Et hoc cōpetit ch̄ro. Nā per ip̄m ſaluamur ⁊ ꝓtegimur.Et hoc eſt qđ dicit[per me.]ſ.oſtiū[ſiquis]nō fict⁹[introierit]ad ſocietatē eccleſie ⁊ fideliū [ſaluabit.]ſupple ſi pſeuerauerit Act.4. Nō eſt aliud nomen ſub celo datū hoib⁹ ⁊c̄.Ro. 5.Multo magis ſalui erimus ⁊c̄.❡ Modus autē ſalutis ponitur eum dicit.

❡ Et ingredietur ⁊ egredietur: ⁊ paſcua inueniet.

❡ Que quidē uerba quadrupliciter exponi poſſūt ❡ Primū q̄dē ſm Criſo^m nihil aliud detur itelligi q̄ ſecuritas ⁊ libertas adherētiū ch̄ro . Nā qui aliunde aſcendit q̄3 per oſtium nō hēt liberum itroitū ⁊ exitū.Qui v̄o per oſtiū intrat:habet liberum exitū:q2 libere pōt exire.cū ergo dicit[Ingrediet ⁊ egrediet]eſt ſenſus ſm hanc ſimilitudine ꝙ apoſtoli adherentes ch̄ro cū ſecuritate igrediunt conuerſando cum fidelib⁹:qui intra eccliam ſunt: ⁊ cū infidelibus qui ſunt extra:quādo totius orbis terraꝝ facti ſunt dn̄i. ⁊ nullus eos eicere uoluit.Deut. 28.Prouideat dominus deus ſpirituum vniuerſe carnis hoiem ſup̄ populū iſtū qui poſſit ingredi ⁊ egredi ⁊c̄.[Et paſcua inueniet.]i.delectationē in cōuerſatione ⁊ gaudium etiā in pſecutionibus infideliū pro ch̄ri noie habebāt.ſm illud Act.3.Ibāt apoſtoli gaudētes a cōſpectu ⁊c̄.❡ Secūdo pōt exponi ſm Aug^m ſup̄ Joānē.Cuilibet bene agenti duo incumbūt.ſ.ut bene ſe habeat ad ea que intra ip̄m ſunt: ⁊ ad ea que extra.Interius autem in homine eſt ſpiritus.Exterius autem eſt corpus.2. Cor.2.Lz his qui foris eſt hō nr̄ corrumpat ⁊c̄. Ille ergo qui chriſto adheret ingrediē quidē per cōtemplationē ad cuſtodiā cōſcientie.Sap.8.Intrans in domum meā ſcilicet conſcientiā conquieſcam cu3 illa .ſ.ſapientia[Et egrediet foras.]ſ.per bonam actionē ad domandu3 corpus.p̄s.Exibit homo ad opus ſuum ⁊c̄.[Et paſcua inueniet.]ſ.in conſcientia munda. ⁊ deuota.p̄s.Introibo in con

Manichei dānantes uet⁹ teſt. dūt p̄ hoc qđ hic dr̄ dicit.ſ. [Oēs quotq̄t ⁊c̄.] q̄ oēs p̄res ueteris teſt. q fuerūt añ x^m fuerūt dānati.

Pria expō ſm Criſ.

Qui nō itrat p̄ oſtiū nō h3 liberū itroitū ⁊ exitum.

Scđa expō ſm Aug.

ſpectu tuo ſatiabor cũ apparuerit gloria tua. z in actione zc.[paſcua inueniet.]ſ.fructus.pſal. Uenientes autem uenient cum exultatione portantes.

3ª expõ aug. z greg.

❡ Tertia expoſitio eſt etiã eiuſdem z beati Greg. ſup Eze. Ut ſit ſenſus[Ingredie͂t] in eccleſiã credẽdo.ps. In locũ taber. zc. qd̉ eſt ingredi in eccleſiam militantẽ.[Et egredietur.]ſ. de militãte ad eccleſiam triumphante. Cant. 2. Egredimini filie ſyon z videte regẽ ſalomonẽ zc.[Et paſcua inueniet.]In eccl'ia militante ſ. doctrine z gratie. pſal. In loco paſcue ibi me collocauit. Et in eccleſia triumphãte ſ. gl'ie. Eze. 34. In paſcuis uberrimis paſcam eas.

4ª expõ que aug. attribuitur.

❡ Quarto exponit in libro de ſpiritu z aia: q Aug. attribuit: cui' tñ nõ eſt. Ubi dicit q [Ingredie͂t.]ſ. ſancti ad cõtẽplandã diuinitatem chriſti [z egredie͂t] ad eius humanitatem cõſiderandã Et in utroqȝ[paſcua inueniet.]q2 in utroqȝ gaudia cõtemplationis guſtabunt. Iſa. 33. Regem in decore ſuo videbunt.

❡ Fur non uenit niſi ut furetur z mactet z ꝑdat.

❡ Hic agitur de fure. Et primo ponit furis ꝓprietatem. Secundo aſſerit ſibi contrariam proprietatem inceͤ ibi[Ego ueni ut vi. zc.] ❡ Dicit ergo q illi qui nõ intrãt per oſtium. i. qui uenerũt ꝑter me ipſi fures ſunt z latrones: quorũ cõditio mala eſt. Nam ꝑmo quidẽ[Fur nõ uenit niſi ut furet.]i. ut uſurpet qd̉ nõ eſt ſuũ. cũ. ſ. ſeditioſi: z heretici eos qui chri ſunt ſibi adiungunt. pſal. Inſidiat ut rapiat pauperẽ. Secũdo fur uenit[ut mactet.]i. occidat inducẽdo peruerſam doctrinã z prauos mores. Oſee. 6. Particeps latronũ interficientium zc. Tertio ut ꝑdat immittẽdo i ꝑditionẽ eternã. Hie. 50. Grex ꝑditus factus populus meus. Que quidem cõditiones nõ ſunt in me. ❡ Nam.

❡ Ego ueni ut vitam habeant: z abundantius habeant.

❡ Quaſi dicat. Iſti nõ per me uenerunt: q2 ſimilia agerent his que ego ago: ſed ipſi cõtrariũ agunt. Quia furant occidunt z ꝑdunt[ſed ego ueni ut vitam habeãt.]ſ. iuſtitie ingrediẽtes eccleſiã militãtem per fi dẽ. Abac. 2. Et Ro. 1. Iuſtus aũt ex fide viuit. De iſta vita dicit ꝑ' Joãnis. 3. Nos ſcim' quoniã trãſlati ſumus de morte ad vitã qm̃ diligim' fratres.[Et abundãtius habeant.]ſ. vitã eternam egredientes de corꝑe. De qua vita eterna dicitur infra. 17. Ut cognoſcãt te ſolum uerũ deum.

LEC. III. Ego ſum paſtor bonus.

Hic Exponit ſcdam clauſulã premiſſe parabole. ſ. Qui intrat per oſtium paſtor eſt ouiũ. Et ꝑmo ponit expoſitionẽ. Secũdo manifeſtat eam ibi[Ego ſum paſtor bonus zc.] ❡ Exponit autẽ illam particulã dicens ſe eẽ paſtorem bonum. Secũdo ſubdit boni paſtoris officiũ ibi[Bonus paſtor zc.] Tertio oſtendit de malo paſtore cõtrariũ ibi[Mercenarius autẽ.] ❡ Dicit ergo quantũ ad primum[Ego ſum paſtor bonus.] Qd̉ autẽ chriſtus ſit paſtor manifeſte ei competit. Nam ſicut per paſtorem grex gubernat z paſcitur: ita fideles per chriſtum ſpirituali cibo z etiã corpore z ſanguine ſuo reficiunt. ꝑ' pet. 4. Eratis aliquãdo ſicut oues nõ habentes paſtorẽ zc. Iſa. 40. Sicut paſtor gregem ſuũ paſcit zc. Sed ad differentiã mali paſtoris z furis addit [Bonus.] Bonus inquã: q2 implet paſtoris officiũ: ſicut bonus miles dicit qui implet militis officiũ.

Bon' paſtor di: q iplet paſtoris offi: ſicut di bonus miles: q militis iplet offi.

❡ Sed cum chriſtus dixerit ſupra paſtorẽ intrare per oſtiũ. Et iterum ſe eſſe oſtium. Hic autem dicat ſe eẽ paſtorẽ: oportet q ipſe per ſemetipm̃ intret. Et quidem per ſeipſum intrat: quia ſeipm̃ manifeſtat: z per ſeipſum nouit patrẽ. Nos autem per illum intramus: quia per ipm̃ beatificamur. ❡ Sed attende q nullus alius eſt oſtium: niſi ipſe: q2 nullus alius eſt lux uera: ſed per ꝑticipationem. ſ. 1. Non erat ille lux. ſ. Joannes baptiſta: ſed ut teſtimoniũ zc. Sed de chriſto dicit. Erat lux uera zc. Et ideo eſſe oſtium nemo ſe dicit. hic ſibi ipſe chriſtus ꝓprie retinuit: eẽ autem paſtorem in alijs cõmunicauit z membris ſuis dedit. Nam z Petrus paſtor z ceteri apoſtoli paſtores fuerunt: z oẽs boni epi. Hie. 3. Dabo uobis paſtores ſꝫ cor meum zc. Lꝫ autẽ prepoſiti eccl'ie: qui filij ſunt oẽs paſtores ſint (ut Aug' dicit.) Ideo tñ ſingulariter dicit[Ego ſum paſtor bonus.] ut inſinuet virtutẽ charitatis. Nullus enim eſt paſtor bonus: niſi per charitatẽ efficiatur vnũ cum chriſto: z fiat mẽbrum ueri paſtoris. ❡ Officium boni paſtoris eſt charitas. Unde dicit.

❡ Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.

Dña ẽ iter bonũ paſtorẽ z malum.

❡ Sciendum eſt enim q differentia eſt iter bonum paſtorẽ z malũ. Nam bonus paſtor intẽdit cõmodum gregis. Malus autẽ comodũ ꝓpriũ. Et hec differentia tangit Eze. 34. Ue paſtorib' qui paſcunt ſemetipſos. Nonne greges paſcunt a paſtoribus? Qui igit utitur grege ut ſemetipſum tm̃ paſcat: nõ eſt paſtor bonus. Ex quo ſequit q paſtor malus etiam corporalis nullũ detrimẽtũ vult ſuſtinere pro grege: cum nõ intẽdat eorũ cõmodũ: ſed propriũ. Bon' võ paſtor ẽt corꝑalis ſuſtinet multa pro grege cuius bonũ intendit. Unde iacob dixit Geñ. 31. Nocte ac die gelu urebar z eſtu. Sed in corporalibus paſtoribus non exigit a bono paſtore: ut exponat ſe morti propter ſalutem gregis: ſed q2 ſpiritualis gregis ſalus ꝑponderat corporali vite paſtoris. Ideo cum ꝑiculum imminet de gregis ſalute: debet quiſqȝ ſpiritualis paſtor corꝑalis vite ſuſtinere diſpendiũ pro gregis ſalute. Et hoc eſt qd̉ dominus dicit[Bonus paſtor animam ſuam.]i. vitam corporalem ponit.[pro ouibus ſuis.]id eſt auctoritate z charitate. Utruqȝ enĩ exigit. z q ad eum pertineat z q eas amet. Nam primum ſine ſecũdo nõ ſufficit. Huius autẽ doctrine chriſtus nobis exemplum prebuit. ꝑ' Joannis. 3. Si chriſtus poſuit animã ſuam pro nobis: z nos debemus zc.

Bon' paſtor intẽdit bonũ z cõmodum ſui gregis.
Mal' paſtor intẽdit cõmodũ ꝓpriũ.

❡ Mercenarius autem z qui non eſt paſtor cuius non ſunt oues proprie: videt lupũ uenientem z dimittit oues z fugit.

❡ Hic agit de malo paſtore oſtendens ei cõtrarias conditiones inea a conditionibus boni paſtoris Et primo ponit mali paſtoris conditiones. Secũdo oſtendit quomõ ipe conditiones ſe inuicẽ conſequunt ibi[Mercenarius autem fugit zc.] Circa ꝑmum duo facit. Primo ponit cõditiones mali paſtoris. Secundo inſinuat periculum imminens gregi ex malo paſtore ibi[Et lupus rapit zc.] ❡ Notandũ autem q ex his que dicta ſunt de bono paſtore his que z dicuntur de malo triplex differentia conditionum ipſorum ſ. boni z mali paſtoris accipi poteſt. Prima quidem diſtinctio accipitur

Dis triplex iter cõditiones boni paſtoris z cõditiões mali paſtoris.

Pri͂a diffe.

quantum ad intentionem. Secunda quantum ad affectū. Tertia quantum ad ſolicitudinē. ¶ Differunt ergo primo in intentione. Et hoc ex nomine utriuſq̧. Nam primus dicit̃ paſtor. Ex quo datur intelligi ꝙ intendit paſtorem gregem. Eze.34. Nōne greges paſcūtur a paſtoribus. Iſte autē.ſ.malus dicitur mercenarius, quaſi mercedem querēs. Ut ſic differāt in hoc: ꝙ bonus paſtor querit utilitatem gregis. Mercenarius autē principaliter cōmodum proprium. Hec etiam differentia eſt inter

Rex ⁊ tyrannus differūt. Rex qrit utilitatē ſubditoꝝ. Tyrān⁹ ꝟo ꝓpriam.

Regē ⁊ Tyrannum (ut ph͂us dicit.) Quia rex in ſuo regimine intendit utilitatē ſubditoꝝ. Tyrānus ꝟo utilitatē ꝓpriam. Unde eſt ſicut mercenarius. Zach.11. Si bonū eſt in oculis ueſtris afferte mihi mercedem.

Queſtio.

¶ Sed nunqd poſſunt querere etiam boni paſtoris mercedem? Uidet̃ ꝙ ſic. Ecc̄.37. Da mercedem domine ſuſtinētibus te ⁊c̄. Iſa.40. Ecce merces eius cum eo. Et Luc̄.15. Quanti mercenarij in domo patris ⁊c̄.

Reſponſio. Merces accipit dupl'r cōiter ⁊ ꝓprie. Merces cōit̃ ē oē qḋ p meritis redditur.

¶ R̄ndeo dicēdum ꝙ merces pōt accipi dupl'r.ſ.cōmuniter ⁊ ꝓprie. ¶ Cōmuniter quidē: omne qḋ meritis reddit̃ dicitur merces: ⁊ qꝛ vita eterna que eſt deus. Joannis ultimo. Hic eſt uerus deus ⁊ vita eterna: meritis redditur. Ideo ipſa vita eterna merces dicit̃. Et hanc mercedem poteſt ⁊ debet querere quilibet bonus paſtor.

Merces ꝓprie ē aliqd ſegregatū ab hereditate.

¶ Proprie autē dicitur merces aliquid ſegregatū ab hereditate. Et ad hanc nō debet habere reſpectum ille qui eſt uer⁹ filius ad quē ſpectat hereditas. ſed ad eam reſpectū habent ſerui ⁊ mercenarij. Unde cum vita eterna ſit hereditas noſtra

Uita eterna ē hereditas nr̄a.

qui operatur habēs ad eam reſpectum operatur ut filius. Qui ꝟo intendit aliquid ſeorſum ab ea: puta terrenis cōmodis inhiat: honore prelationis gaudet mercenarius eſt.

Scḋa diffe.

¶ Secundo diſtinguunt̃ quantum ad ſolicitudinē. Quia de bono paſtore dicit̃ ꝙ oues ſunt ſue. nō ſoluꝫ cōmiſſione: ſed etiā amore ⁊ ſolicitudine Phi.p. Eo ꝙ habeā uos in corde ⁊c̄. Sed de mercenario dicit̃ [Cuius nō ſunt oues ꝓprie.] i. earum ſolicitudinē nō habet. Eze.34. Neq̧ queſierunt paſtores gregem meū: ſed paſcebant ⁊c̄.

Tertia diffe.

¶ Tertio differunt quantum ad affectum. Nam bonus paſtor qui diligit gregem animam ſuā dat pro eo. i. exponit ſe periculo vite corporalis. Malus autē: qꝛ nullū affectū hēt ad gregē fugit cū videt lupū. Un̄ dic̄. [Uidet lupū uenitē ⁊ dimittit oues.]

Lup⁹ accipit tripl'r. Uno mō p diabolo. ſ'mō p heretico. 3⁹ mō p tyranno.

¶ Lupus iſte tripl'r accipit̃. Prio quidē diabolus tentans. Eze.34. Sed ſi cōmunicabit aliquādo lupus cum agno. ¶ Secūdo ꝟo hereticus mactās. Mat.7. Attēdite a falſis ꝓphetis: qui ueniant ad uos in ueſtimentis ouiuꝫ. Act.20. Ego ſcio quādo intrabunt poſt diſceſſionē meaꝫ lupi rapaces ⁊c̄. ¶ Tertio tyrannus ſeuiens. Eze.32. Principes eius in medio eius qſi lupi ⁊c̄. ¶ Debet ergo bonus paſtor cōtra hunc lupum triplicē ſubditū gregem tueri. dum.ſ. videā lupū. i. tentationem diabolicā: deceptionē hereticā: ⁊ ſeuitiā tyrānicam opponit ſe. Qḋ cōtra dicit̃ Eze.34. Nō aſcēdiſtis ex aduerſo ⁊c̄. Et ideo dicit̃ de malo paſtore. ꝙ [fugit ⁊ dimittit oues.] Zac.11. O paſtor ⁊ idolū derelinquēs gregē. Quaſi dicat. Non es paſtor ſed ſimilitudinē: ⁊ idolum geris paſtoris. Ezec.37. Mercenarij eius in medio eius: qſi vitulis ſaginati ⁊c̄.

Dubitatio.

¶ Sed cōtra hoc eſt qḋ dicitur Mat.10. Si uos perſecuti fuerint in vnā ciuitateꝫ fugite in aliā. Ergo videt̃ ꝙ licet paſtori fugē.

R̄n͂o p̄⁹ ꝫ aug. ſup Joan.

¶ R̄ndeo dicēdū ꝙ ad hoc eſt duplex ſolutio. Una eſt Auguſtini ſuper ioannem. ¶ Eſt eniꝫ duplex figura.ſ.animi ⁊ corpis. Qḋ autē hic dicitur [dimittit oues ⁊ fugit] intelligit̃ de fuga animi. Nam dum malus paſtor a lupo ſibi periculum metuit reſiſtere eius iniuſtitie non p̄ſumit: ſed fugit nō mutādo locū: ſed ſubtrahendo ſolatiuꝫ refugiens.ſ. gregis ſolicitudinē. Sed hec expoſitio neceſſaria eſt quantū ad primū lupum. Nam cōtra diabolū non opꝫ corporaliter fugere. Sed qꝛ contingit etiā aliquādo paſtorem fugere corporaliter ꝓpter aliquos lupos.ſ. hereticum habentē poteſtatem ⁊ tyrānum: ideo adhibēda eſt alia r̄n͂ſio: quā Aug. ponit in epiſtola ad honoratum. Nam (ut ipſe dicit) videt̃ ꝙ liceat etiam corporaliter fugere lupos: non ſolū ex auctoritate dn̄i ſupra poſita ſed etiā exemplo ſanctorum aliquorum: puta Athanaſij. ⁊ aliorū perſecutores fugientium. Non eni͂ qꝛ fugit: ſed qꝛ dimittit oues vituperat̃. Un̄ ſi poſſet fugere nō dimittendo oues nō eēt vituperabile. Contingit eni͂ aliqn̄: ꝙ querit̃ pſona prelati: aliquādo totus grex. Manifeſtuꝫ eſt autem ꝙ ſi queratur ſola perſona prelati. poſſunt alij loco ſui ad gregis cuſtodiā deputari: qui vice ſui conſolent̃ ⁊ gubernent gregem. Un̄ ſi ſic fugiat non dicitur dimittere oues. Et hoc modo in caſu fugē licet. Si autē querat̃ totus grex: aut oportet ꝙ paſtores omnes ſimul ſint cū ouibus: aut opꝫ ꝙ aliqui ex eis remaneāt: ⁊ aliqui recedāt. Si autē totaliter deſerāt gregem: tunc eis cōpetit qḋ hic dicitur [Uidet lupū uenienteꝫ ⁊ dimittit oues ⁊c̄.]

¶ Et lupus rapit ⁊ diſpergit oues.

¶ Hic ponit̃ piculum iminens qḋ eſt duplex. Unū eſt ouium rapina. Unde dicit [lupus rapit] eum.ſ. qḋ alienuꝫ eſt ſibi uſurpat. Fideles eni͂ chriſti ſunt eius oues. Tunc igit̃ aliquis hereſiarcha ⁊ lupus rapit oues: quando fideles chriſti ad doctrinam ſuam falſam attrahit. Eze.34. Factus eſt grex meus in direptionem ⁊c̄. Aliud periculum eſt ouium diſperſio. Unde dicit [Et diſpergit oues.] inquātum aliqui ſedunt̃. ⁊ aliqui perſiſtunt Ecc̄.34. Diſperſi ſunt greges mei: ⁊ non erat ⁊c̄.

¶ Mercenarius autem fugit: quia mercenarius eſt: ⁊ non pertinet ad eum de ouibus.

¶ Hic oſtendit quomodo predicte conditiones ſe inuicem conſequunt̃. Nam ex primis duabus ſequitur tertia. Ex hoc enim ꝙ querit utilitatē ſuaꝫ: ⁊ non afficitur ad gregem per amorem ⁊ ſolicitudinem ſequitur ꝙ non uelit pro eo incōmoduꝫ ſuſtinere. Et ideo dicit [Mercenarius autem fugit.] Ideo.ſ. [Quia mercenarius eſt.] i. querit cōmodū ꝓprium quantum ad primam conditionem [⁊ nō pertinet ad eum de ouibus.] i. non eas diligit: neq̧ pro eis ſolicitat̃ quantum ad ſecundam conditionem eius. Unde Job.39. dicitur de malo paſtore. Indurat̃ ad filios quaſi nō fuerint ſui. e conuerſo autem eſt de bono paſtore. Nam gregis cōmodum querit ⁊ non proprium. Phil.4. Non quero datum: ſed quero fructum ⁊c̄. Et pertinet ad eū de ouibus. i. eas diligit. ⁊ de eis ſolicitat̃. Phil.1. Eo ꝙ habeam uos in corde ⁊ in vinculis meis ⁊c̄.

Ego ſum paſtor bonus. LEC.IIII

Hic dominus ꝓbat ſuā expoſitionem. Et primo reſumit quod probare intendit. Secundo probationem inducit ibi [Et cognoſco oues ⁊c̄.] Tertio eam ma-

nifeſtat ibi [Propterea me pater diligit.] Dicit ergo primo [Ego ſum paſtoꝛ bonus ⁊c.] Hoc expoſitum eſt ſupꝛa Eze.34. Requiram oues meas in die illa: ſicut viſitat paſtoꝛ. ℭ Conſequenter cũ dic.

ℭ Et cognoſco oues meas ⁊ cognoſcũt me mee. Sicut nouit me pr̃: ⁊ ego agnoſco patrẽ ⁊ animam meã pono pꝛo ouibus meis.

ℭ Pꝛobat quod dicit. Duo autez dicit de ſe. ſcilicet ꝙ eſt paſtoꝛ: ⁊ ꝙ eſt bonus. Pꝛimo ergo ꝓbat ꝙ ſit paſtoꝛ. Secundo ꝙ paſtoꝛ bonus. Paſtorez autem ſe eſſe pꝛobat per duo ſigna poſita ſuperius de paſtore. Quorum pꝛimum eſt. ꝙ oues ꝓpꝛias uocat nominatim. Et quantum ad hoc dicit [Et cognoſco oues meas.] 2. Thi.2. Nouit dominus qui ſunt eius. [cognoſco] inqꝫ notitia non ſolum ſimplici: ſed etiã pꝛobationis ⁊ dilectionis. Apoc. p̊. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis noſtris. ℭ Secundum ſignum eſt ꝙ oues uocem eius audiunt ⁊ ſciunt eum. Et quantum ad hoc dicit [Et cognoſcunt me mee] inqꝫ p̄deſtinatione uocatione ⁊ gratia: quaſi dicat. Ipſe me diligente obſequuntur. Unde hoc intelligit de notitia dilectionis: de qua dicitur Hiere.31. Oẽs cognoſcent me a minimo uſqꝫ ad maiorẽ ⁊c̃. ℭ Bonum autem paſtorẽ ſe oſtẽdit: oſtendens ſe habere officiũ boni paſtoris: qḋ eſt ut animam ſuam ponat pꝛo ouibus ſuis. Et p̄mo ponit cauſam huius. Secundo ipſum ſignum inducit. Tertio ſubdit fructũ ſigni. ℭ Cauſa autez huiꝰ ſigni. ſ. ꝙ animaz ſuam ponit pꝛo ouibus ſuis: eſt notitia quam habet de patre. Et quantũ ad hoc dicit [Sicut nouit me pater ⁊c̃.] Et hoc qdem uerbum dupliciter poteſt exponi. Uno modo ut li [ſicut] ſignificet ſimilitudinez. Et hoc modo notitia huius poteſt communicari creature alicui. p̄ͤ Coꝛ.13. Cognoſcam ſicut ⁊ cognitus ſuz. i. ſicut cognitus ſum ſine uelamine: ita ſine uelamine cognoſcam. Alio modo ut li [ſicut] impoꝛtet equalitatem Et tunc cognoſcere patrem: ſicut cognitus eſt ab eo eſt pꝛopꝛiũ ſolius filij. Quia ſolus filius cognoſcit patrem compꝛehendendo: ſicut pater compꝛehendendo cognoſcit filium. Matth.11. Nemo nouit filium niſi pater. neqꝫ patrem quis nouit niſi filius notitia ſcilicet compꝛehenſionis. Ideo autẽ dominus hoc dicit: quia in hoc ipſo ꝙ cognoſcit patrem cognoſcit eius uoluntatem: in qua erat: ut filius pꝛo ſalute humani generis moreref: in quo etiam dicit ſe mediatorem dei ⁊ hominis. Nam ſicut ad oues ſe habet ut cognitus ⁊ cognoſcens: ita ⁊ ad patrem: quia ſicut pater eum nouit: ita ipſe patrem cognoſcit. ℭ Conſequenter cum dicit. [Et animam meam ⁊c̃.] Ponit ipſuz ſignum. p̄ͣ Joannis.3. In hoc cognouimus charitatem dei: quo- *Dubiũ pulchꝛũ.* niam ille pꝛo nobis animã ſuam poſuit ⁊c̃. ℭ Sz cum in chꝛiſto ſunt tres ſubſtantie: ſcilicet ſubſtantia uerbi: anime: ⁊ coꝛporis. queritur quis loquatur cum dicit [Animam meam pono.] Si dicas ꝙ uerbum hic loquitur: non eſt uerum. Nam uerbũ nunqꝫ animam ponit cum nunqꝫ fuerit ab anima ſeparatum. Si autẽ dicas ꝙ anima loquitur. Hoc etiam impoſſibile videtur: quia nihil ſeparatur a ſeipſo. Si v̊o dicas ꝙ quantum ad coꝛpus chꝛiſtꝰ hoc dicit. Nec hoc videtur: qa coꝛpus non habet *Reſponſio.* poteſtatem iterum ſumendi eam. ℭ Dicendum ergo ad hoc. ꝙ in moꝛte chꝛiſti anima fuit ſeparata *Aĩa in moꝛte xpĩ fuit ſepara a carne.* a carne: alias non fuiſſet uere moꝛtuus: ſed diuinitas nunqꝫ ſeparata fuit in chꝛiſto ab ipſa anima ⁊ *Diuinitas nũqꝫ fuit ſeparata ab aĩa xpĩ neqꝫ a carne.* carne: ſed vnita fuit anime deſcendenti ad inferos ⁊ coꝛpori exiſtenti in ſepulchꝛo. Et ideo coꝛpꝰ virtute diuinitatis animaz poſuit. ⁊ iterum reſumpſit eam. ℭ Conſequenter cum dicit.

ℭ Et alias oues habeo que non ſunt ex hoc ouili ⁊ illas opoꝛtet me adducere ⁊ uocem meam audient: ⁊ fiet vnum ouile ⁊ vnus paſtoꝛ.

ℭ Ponit fructum moꝛtis chꝛiſti qui eſt ſalus nõ ſolum iudeorum: ſed etiã gentium. Quia enim dixerat animã meã pono pꝛo ouibus meis. Iudei reputantes ſe oues dei ſm̃ illud pſal. Nos autẽ populus eius: ⁊ oues paſcue eius. poſſent dicere ꝙ pꝛo eis tm̃ animã poneret. Sed dominus addit dicẽs ꝙ non tm̃ pꝛo eis: ſed etiam pꝛo alijs. Joannis 11. Hoc a ſemetipſo non dixit: ſed cum eſſet pontifex anni illius pꝛophetauit: qꝛ chꝛiſtus moriturus erat pꝛo gente. ⁊ non tm̃ pꝛo gente: ſed ut ⁊c̃. In iſto autem fructu dominus tria facit. Pꝛimo ponit gentium pꝛedeſtinationem. Secundo earum per gratiam uocationẽ. Tertio ipſarum iuſtificationẽ ℭ Quantum ad pꝛimum dicit [Alias oues hẽo.] ſ. gentes [que non ſunt ex hoc ouili.] ſ. de genere carnis iſrael: qḋ erat quaſi ouile. Miche.2. Cõgregabo iacob ⁊c̃. Nam ſicut oues in ouili cõcludun tur: ſic iſti in pꝛeceptis legalibus concluſi cuſtodiebantur. Et habetur Gal.3. Iſtas inqꝫ oues ſ. gentiles habeo a patre per eternã pꝛedeſtinationẽ. ps. Poſtula a me ⁊ dabo tibi gentes ⁊c̃. Iſa.49. Parum eſt: ut ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Jacob ⁊ feces iſrael conuertẽdas. dedi te in lucem gentiũ: ut ſis ſalus ⁊c̃. ℭ Quãtuz ad ſecũdũ dicit [Et illas opoꝛtet me adducere.] i. opoꝛtunũ eſt ſm̃ oꝛdinem diuine pꝛedeſtinationis ad gratiã uocare. ℭ Sed ꝯtra Matth.15. dicit dominus. Nõ ſuz *Dubitatio.* miſſus niſi ad oues que perierunt domus iſrael. ℭ Reſponſio: dicendum ꝙ ad oues domus iſ- *Rñſio.* rael tm̃ miſſus eſt ieſus ut eis coꝛpoꝛaliter pꝛedicaret ſm̃ illud Rom.15. Dico autem chꝛiſtũ ieſum miniſtrum fuiſſe circũciſionis ⁊c̃. Gentes autez adduxit per apoſtolos ſuos. Iſa. ultimo. Mittã ex eis qui reliqui fuerunt ⁊c̃. ℭ Quantum ad tertiuz dicit [Et uocem meã audient.] Ubi tria ponuntur ne- *Tria neceſſaria ad iuſtitiam chꝛiſtiane religionis. pͫ obedientia mãdatoꝝ dei. 2ͫ vnitas charitatis. 3ͫ vnitas fidei* ceſſaria ad iuſtitiã chꝛiſtiane religionis. ℭ Pꝛimũ eſt obedientia mandatorũ dei. Et quantũ ad hoc dicit [Et uocem meã audient ⁊c̃.] i. ſeruabunt mandata mea. Mat. ultimo. Docentes eos ſeruare omnia que ⁊c̃. ps. Populus quẽ non cognoui. i. quez nõ appꝛobaui auditu auris obediuit mihi. ℭ Secundũ eſt vnitas charitatis. Et quantũ ad hoc dicit [Et fiet vnum ouile.] i. ex duabus gentibus iudaico ⁊ gẽtili populo vna eccleſia fideliũ. Eph.4. Una fides. Et Phil.2. Ipſe eſt pax nr̃a ⁊c̃. ℭ Tertiũ eſt vnitas fidei. Et quantũ ad hoc dicit [Et vnꝰ paſtoꝛ.] Eze.37. Et paſtoꝛ vnus erit ouium eoꝝ. ſ. iudeorum ⁊ gentilium.

ℭ Propterea me diligit pr̃: qꝛ ego pono animam meam: ut iterum ſumã eam.

ℭ Hic dñs manifeſtat ſuã ꝓbationẽ. Et p̄mo manifeſtat ſuã cauſaz ſigni. Secũdo ſignũ ſeu effectuz ibi [Nemo tollit eam a me.] Tertio oſtendit eaz eẽ cõuenientẽ ibi [hoc mãdatũ ⁊c̃.] ℭ Cauſaz aũt moꝛtis dicit dñs eẽ notitiam: quã hẽt de patre dicens. Sicut nouit me pater ⁊c̃. Uñ hoc exponens dicit

Dubitatio.
Reſponſio.
Dubitatio.
Solutio.

[Propterea pater me diligit.] Ex quo pz φ pater nouit eaz notitia approbationis [propterea] inq̄ [q2 ego pono animam meā: ꝛ iterū ſumam eam.] ℂ Sed nunquid mors eſt cauſa paterne dilectionis? Videt φ non. Quia temporale nō eſt cā eterni. Mors autē chriſti eſt temporalis. Dilectio v̄o dei ad chriſtum eſt eterna ꝛc̄. ℂ Reſponſio dicēdum φ chriſtus hic loquit̄ de dilectione patris ad eam: ſed inquātum eſt homo. Et ſic hec littera dupliciter poteſt legi. Uno modo ut li [quia] teneat̄ cauſaliter. Alio modo ut deſignet terminū: uel ſignum dilectionis. Siqdem teneatur cāliter: tunc eſt ſenſus. [Quia ego pono aiam meā.] i. ſuſtineo mortem. [Propterea pater diligit me.] i. effectum dilectionis mihi dat. ſ. claritatem: ꝛ exaltationē corporis. Phil. ꝑ. Factus eſt obediens uſq3 ad mortē ꝛc̄. Propter qd̄ ꝛ deus exaltauit illū ꝛc̄. ℂ Sed cōtra hoc videt̄ eſſe: quia bona opera nō poſſunt eē meritoria diuine dilectionis. Cū enī opera noſtra intantū meritoria ſint inquātuz charitate informātur ſm qd̄ dicit̄ p̄ Cor. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum ꝛc̄. charitatē autem nō habeā nihil mihi prodeſt ꝛc̄. Et deus preueniat etiā nos in amādo. p̄ Joannis. 4. In hoc eſt charitas; nō quaſi dilexerimus deū: ſed quoniā ipſe prior dilexit nos. Manifeſtum eſt φ ſua dilectio precedit omne meritū noſtrū. ℂ Sed ad hoc dicēdū φ ipſaz dei dilectionē nullus mereri poteſt. Sed effectū diuine dilectionis: qui eſt augmētuz gratie: ꝛ collectio boni glorie: que ex dilectione ſua nobis deus cōfert mereri poſſumus per bona opa noſtra. Uñ poſſumus dicere φ deus propterea hunc uel illū hominem diligit. i. ei effectum ſue dilectionis impendit: q2 implet eius mādata. Et ſic poſſumus dicere de chriſto hoie φ ꝑpterea pater diligit eum. i. exaltauit ꝛ dedit illi claritatē glorie. Quia poſuit aiaz ſuam ad mortē. Si v̄o li [quia] ĩportet terminū dilectionis. Tūc eſt ſenſus [Propt me pr̄ diligit.] i. ad hoc me pater dilexit: ut [aiaz meā ꝛc̄.] quaſi dicat. Pater ſua dilectione quā hēt ad me ordinauit: ut per paſſionē meā redimerē genus humanū. Ro. 8. Proprio filio ſuo nō pepercit: ſed pro nobis oībus tradidit illū. Si autē li [quia] deſignet ſignuz dilectionis. Tunc eſt ſenſus [Propterea pater me diligit ꝛc̄.] quaſi dicat. Hoc ſignuz eſt φ pater me diligat [quia pono aiam meā ꝛc̄.] i. faciens mādata eius ꝛ uolūtatē ſuam: ſuſtineo mortē. Euidens enim ſignū dilectiōis eſt: φ homo ex charitate faciat dei mandata.

ℂ Nemo tollit eam a me: ſed ego pono eam a meipſo. Poteſtatem habeo ponendi eaz: ꝛ poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.

ℂ Hic exponit effectū ſigni: qd̄ quidē ſignum erat ubi dixit. Animā meā pono pro ouibus meis. exponens quomō eam ponit. Et ꝑmo excludit violentiam. Secūdo ſubiungit eius poteſtatē. ℂ Violentiam quidē excludit que alicui poſſet fieri in auferendo vitā: que chr̄o non fuit facta. Et quātum ad hoc dicit [Nemo tollet eam.] ſ. aiam meam per violentiā [ſed ego pono eam] propria virtute. ſ. [a meipſo.] Iſa. 49. Nunqd tolletur a forti preda ꝛc̄. ℂ Sed nunqd iudei intulerūt chr̄o violētiā? Intulerūt quidē quantū in eis fuit. ſed in chr̄o nō fuit illa violentia. Quia quādo uoluit eā ſponte poſuit. ſ. 8. dicit̄ φ iudei uolētes eum apprehendere nō potuerūt: q2 nōdum uenerat hora eius uoluntaria. ſ. nō qua cogeret̄ mori: ſed qua dignaret̄ occidi (ut dicit Aug.) ℂ Ptātem autē eius ſubiūgit cum dicit [Poteſtatē hēo ꝛc̄.] ℂ Circa qd̄ ſciēduz eſt φ cū vnio aīe ꝛ corporis ſit nālis: ꝛ lz cauſa huius ſeparationis ꝛ mortis poſſit eē uoluntaria: tñ mors in hoibus ſemper eſt naturalis. In nullo autem puro hoie natura ſubdit̄ uoluntati: cū ſicut uoluntas: ita ꝛ natura ſit a deo. Et ideo mors cuiuſlibet puri hoīs opz φ ſit naturalis. In chr̄o autē natura ſua ꝛ tota alia natura ſubdit̄ uolūtati eius: ſicut artificiata uoluntati artificis. Et iō ſm uolūtatis ſue placitū potuit aiam ponere cum uoluit. Et iterum eaz ſumere: qd̄ nullus purus homo facere poteſt: lz uoluntarie cām mortis ſibi poſſit inferre. Et inde eſt φ Centurio videns eum nō nāli neceſſitate mori: ſed ſua ſponte (dum clamās uoce magna emiſit ſpiritum.) recognouit in eo virtutem diuinā dicēs. Uere filius dei erat iſte. Unde ꝛ Apl's. p̄ Cor. ꝑ. Uerbum crucis pereuntibus ſtultitia eſt his autem qui ſalui ſiunt ꝛc̄. i. in ipſa morte chriſti manifeſtata eſt virtus poteſtatis eius.

Mors ĩ hoīe hīmgꝫ ē nāl

In x̄po nā ſua ꝛ tota alia nā ſubdit̄ uolūtati ſue ſicut artificiata uolūtati artificis. Nullus pur' hō uolūtarie pōt aīam ponē: lz uolūtarie poſſit ſibi cām mortis ĩferre.

ℂ Hoc mandatum accepi a patre meo.

ℂ Hic oſtendit cauſam ꝑdictā cōuenientem eē. Naz impletio mādati demonſtrat dilectionē ad mādatem. Et ideo dicit [hoc mādatū a patre meo.] ſ. animam ponendi ꝛ ſumendi eam. ĩ. 14. Siquis diligit me ſermonem meum ſeruabit ꝛc̄.

LEC. V.

Diſſenſio iterum facta eſt inter iudeos propter ſermones hos. Dicebant aūt multi ex ipſis. Demoniū habet ꝛ inſanit quid eum auditis? Alij dicebant. hec uerba nō ſunt demonuz habentis. Nunquid demoniū poteſt cecorum oculos aperire?

Poſtquā dominus oſtendit ſe habere virtutē viuificatiuā ꝛ inſinuauit viuificandi modū. Hic oſtendit ſꝫ quid ſibi viuificatiua poteſtas cōueniat. Et ꝑ euāgeliſta ponit diſſenſionē exortā ſup hoc iter turbas ad ſe inicē Secūdo ponit diſceptationē ꝑncipū iudeorū ad chr̄m ibi [Facta ſunt autez encenia ꝛc̄.] Circa primū tria facit. Primo ponit ipſaz turbarū diſſēſionē Secūdo ſubdit vnius partis diſſentiētiū opīonē. Tertio infert ſanā alterius ꝑtis aſſertionē. ℂ Diſſenſio autē orta eſt iter turbas: que chr̄z audierāt ex ſermonib' eius. Et hoc eſt qd̄ dicit [Diſſēſio itaq3 facta eſt iter iudeos ꝑpter ſermones hos.] Duz enī qdā ex eis ſermones ipſos recte ītelligebāt: qdā nō recte diſſentiebāt adiuicē. Mat. 10. Non ueni pacē mittere: ſꝫ gladiū. ſ. euāgelice doctrine. Cui alij credūt. Alij ꝯdicant. ꝑs. Effuſa eſt cōtētio ſup ꝑncipes. ℂ Opinio aūt alterius ꝑtis diſſentiētiuz eſt falſa. Et quantū ad hoc dicit [Dicebāt aūt multi ex ipſis.] Dicit autē [multi] Quia (ut dicit̄ eccleſiaſ. ꝑ. Stultoꝝ infinitus eſt numerus. [Dicebāt.] inq̄ [Demoniū hēt ꝛc̄.] Cōſuetudo nāq3 ſtultoruz eſt: ut dubia ſemꝑ interpretent̄ in malū: cum tñ ꝯriū debeat fieri. Uñ cōtingit φ quecūq3 ignorant blaſſemant (ut dicitur in canonica iude.) Quia ergo uerba domini intelligere nō ualebant. (Quia lux in tenebris lucet: ꝛ tenebre eam non comprehenderunt.) Ideo blaſſemāt dicentes [Demoniū hēt ꝛ īſanit.] Et nitunt̄ alios ab eo auertere dicentes [Quid eum auditis?] Blaſſemantes autē duo

Conſuetudo ſtultoꝝ eſt ut dubia ſꝑ ĩ malū interpretent̄

chꝛiſto ſponant. Pꝛimo ꝙ demoniū hꝫt. quaſi dicat nō ex ſpiritu ſancto: ſed ex ſpiritu maligno loquit Sicut dr̄ Act.17. de paulo. Nouoꝝ demonioꝝ annunciatoꝛ eſt. Cōtingit aliquē autē habere demoniū ꝑuatū ⁊ familiarē. Et talis lꝫ ſemꝑ inſaniat ſpiritualiter nō tñ ſemꝑ inſanit coꝛꝑaliter. Aliquē vō (ut arreptū a demone) ſemꝑ inſanit et coꝛꝑalr. Un̄ Marth.6. dicebant. Quī in furore uerſus eſt. Scdo ut oſtendant ꝙ chꝛs ſic habeat demoniū dicunt. [Et inſanit.] Act.27. Multe littere ad inſaniā te adducūt. Nec mirū ſi blaſſemant: qꝛ aiales ſunt (ut dicitur pͤ Coꝛ.2.) Aialis homo nō ꝑcipit ⁊c̄. ¶ Sententia autē ⁊ aſſertio alterius ꝑtis improbat ꝑmiſſam opinionē dupliciter. Pꝛimo ex pōdere uerboꝝ. Un̄ dicit [Alij] qui. ſ. recte ſapiebāt. [Dicebāt hec uerba nō ſūt demoniū hn̄tis.] quaſi dicat. Ex eis videt ꝙ non iſanit: cum ſint oꝛdinata ⁊ ponderoſa. s̄.6. Dn̄e ad quē ibim⁹. Uerba vite eterne habes. Unde Paulus dicit Act.26. Non inſanio optime feſte: ſed uerba ⁊c̄. Secundo ex ingratitudine miraculi. Unde dicit [Nunquid demoniū pōt oculos cecoꝝ aperire.] quaſi dicat. Nō erat enī hoc miraculū maximū? Et ideo recte credebant: ꝙ non niſi de virtute fieri poſſet. s̄.9. Si nō eſſet hic a deo ⁊c̄. ¶ Sciendū eſt autē ꝙ quedā miracula ſūt que poſſent fieri virtute demonū ⁊ angeloꝝ. Quedaꝫ vō ſunt que nullo mō eoꝝ v̄tute fieri poſſunt. Ea enī que ſunt ſupꝛa oꝛdinē nature: nulla creatura q̄cunqꝫ ſit ſua virtute pōt facere: cum etiā ipſa ſubiaceat legibus nāe. De⁹ autē ſolus qui eſt ſupꝛa naturā operari pōt ſupꝛa nāe oꝛdinem. Quicqd ergo aliqua creatura oꝑatur opꝫ ꝙ ſiſtat īfra nāe oꝛdinem. Ex quo pꝫ ꝙ oē illud qd poteſt fieri ſm oꝛdinē nāe poteſt angelus: ⁊ bonus: ⁊ malus quando ſibi ꝑmittit: ſicut ſm ſemina que ſunt in rebus nālibus ad gn̄ationē aliquorum aialium oꝛdinata poſſunt illoꝝ aialium gn̄ationē operari: ſicut fecerunt magi Pharaonis. Exo.7. Et ſimiliter alterare naturā alicuius pn̄t. Un̄ poſſent ſanare infirmos quibus beneficio nāe ſubueniri poſſet. Illa autē que ſimpliciter nāe oꝛdinem tranſcēdunt: non poſſunt fieri niſi a deo: ſeu a bonis angelis ⁊ ſanctis hominibus virtute dei: quā orādo perpetrant. Tale aūt eſt illuminatio ceci ⁊ reſuſcitatio moꝛtuoꝝ. Non enī nāe virtus ſe extendere pōt ad oculoꝝ reſtitutionē ⁊ moꝛtuoꝝ ſuſcitationē. Et ideo demonium non pōt cecoꝝ oculos aperire ⁊ moꝛtuos ſuſcitare: qꝛ hoc eſt ſolius dei ⁊ ſanctoꝝ virtute dei.

Quedā miracula ſūt q̄ virtute demonū ⁊ angeloꝝ pn̄t fieri: qdā vō q̄ nullo mō fieri poſſunt.

Illud qd nāe oꝛdini ſubiacet pōt angel⁹ bon⁹ ⁊ mal⁹ opari ſꝫ ſanare infirmos: ſꝫ q̄ ſūt ſupꝛa nāꝫ: ſicut illuminare cecū reſuſcitare moꝛtuos ⁊ illa ſol⁹ de⁹ pōt opari uel ſctis hō

¶ Facta ſunt autē encenia in hieroſolymis ⁊ hyems erat: ⁊ ambulabat ieſus in templo in porticu ſalomonis. Circundederunt ergo eum iudei.

¶ Hic ponit diſſenſio que mota eſt a pꝛīcipib⁹ iudeorum ad chꝛiſtum. Et ꝑmo euāgeliſta ꝓponit iudeoꝝ īterrogationē. Scdo ſubdit chꝛi rn̄ſionē ibi [Rn̄dit eis loquoꝛ uobis ⁊c̄.] Tertio inſert rn̄ſionis effectum ibi [Suſtulerūt lapides iudei.] Circa ꝑmū duo facit. Pꝛimo deſcribit circūſtantias īterrogationis. Secūdo ponit ipſam interrogationeꝫ ibi [Dixerunt ei. uſqꝫ quo ⁊c̄.] Circunſtantias autē interrogationis deſcribit quātū ad tria. ſ. quātum ad tempus: quātū ad locum: quantum ad perſonas interrogantes. ¶ Quātum ad tempus qdeꝫ pꝛimo ut ſpeciali dicēs [Facta ſunt encenia i hieroſolymis.] ¶ Ad cuius intellectuꝫ ſciendū eſt ꝙ (ut Aug⁹ dicit.) Encenia feſtiuitas erat dedicationis in eccleſijs. Ceno eniꝫ grece idē eſt qd nouū latine Unde encenia idē eſt ꝙ inouatio: que fit etiā cōmuni uſu loquēdi: qn̄ aliquod alicui dedicat nomen. Un̄ enceniari idē eſt ꝙ innouari. [Facta ſunt] ergo [encenia hieroſolymis.] i. feſtū ⁊ memoria cōſecrationis tēpli. Nam qn̄ de nouo aliquā eccleſiā diuino cultui dedicamus agit feſtū cōſecratiōis eiuſdē ⁊ eadē die ſingulis annis in memoriā ipſius. Hoc mō iudei ſingulis annis encenia faciebāt i. memoriam dedicationis tēpli. ¶ Ad ſciendū autē rōneꝫ feſti cōſecrationis ⁊ cām. Notādū eſt ꝙ oīa feſta celebrant in eccleſia in cōmemorationē diuinoꝝ beneficioꝝ. Iſa.53. Miſerationū dn̄i recoꝛdaboꝛ ⁊c̄. Et in pͤs. Poſtqꝫ dauid cōmemorauit multa beneficia dei dicens. Cōfitemini dn̄o qm̄ bonus ⁊c̄. Rn̄dit. Conſtituite diem ſolēnē in cōdenſis ⁊c̄. Recolimus autē diuina beneficia nobis exhibita triplicit ¶ Qn̄qꝫ qdē ut exhibita nobis in capite noſtro dn̄o ieſu chꝛo. Et ſic celebram⁹ feſtū natiuitatis ⁊ reſurrectionis ⁊ hu⁹. ¶ Qn̄qꝫ ut exhibita nobis in cōmēbꝛis noſtris. ſ. in ſanctis qui ſunt mēbꝛa eccleſie. Et hoc cōgruenter quia (ut dicit Apl̄s pͤ Coꝝ.12.) Si gloriat vnū mēbꝛū cōgaudent oīa mēbꝛa. Et ſic celebramus feſta ſanctoꝝ Petri ⁊ pauli ⁊ aliorū ſanctoꝝ. ¶ Qn̄qꝫ aūt prout ſunt exhibita toti eccleſie: puta in miniſterio ſacramētoꝝ ⁊ in alijs cōiter eccleſie collatis. Et qꝛ dom⁹ māīs eſt qſi ſignū collectiōis eccleſie fidelium: ⁊ etiā in ea oīa ſacramēta grē diſpenſant. Idō in memoriā ipſoꝝ bn̄ficioꝝ ſuoꝝ feſtū dedicationis eccleſie celebꝛam⁹. Qd quidē feſtum maius eſt qꝫ feſtū alicuius ſancti ſicut ⁊ beneficia toti eccleſie collata: quoꝝ memoriā agimus excedunt beneficiū collatuꝫ alicui ſancto: qd in feſto eius recolit. ¶ Sciendū eſt tñ ꝙ tēplū erat hieroſolymis tribus vicib⁹ ꝯſecratū. Pꝛimo qdē a ſalomone (ut habet. 3. Reg.8.) Secūdo tēpoꝛe Eſdre a ꝫorobabel ⁊ ieſu ſacerdote magno (ut hꝫtur pͦ Eſdre.8.) Tertio a Machabeis (ut habetur ꝑmo Machabeoꝝ.4.) ꝙ aſcenderūt hieroſolymā renouare ſancta. Hec aūt encenia nō ſunt facta in memoriā dedicationis que facta fuit a Salomone. Quia hoc fuit in autumno. ſ. mēſe ſeptimo Nec in memoriā dedicationis: que facta fuit tēpoꝛe Eſdre. Quia illa fuit i uere. ſ. 9. die martij: ſed in memoriā dedicatiōis: que facta fuit a machabeis in tēpoꝛe hyemali. Et ideo ut hoc deſignet deſcribit tempus in ſpāli dicēs [Et hyems erat.] Quod etiam cām myſticam habet (ut Gregorius dicit. 2. Moral.) Idcirco euāgeliſta hyemis curauit tpͦs exꝑmē: ut incē auditoꝝ coꝛdib⁹. ſ. iudeoꝝ malitie frigus indicaret. Hiere.6. Sicut frigidā facit ciſternā aquā ſuā: ita frigidam ⁊c̄. De hac hyeme dicit Cant.2. Jam enī hyems trāſijt ⁊c̄. ¶ Locū aūt deſcribit cum dicit [Et ambulabat ieſus ⁊c̄.] Et ꝑmo quidē in generali cum dicit [In templo.] pͤs. Dominus in tēplo ſancto ſuo ⁊c̄. Secūdo vō in ſpāli dicēs [In porticu ſalomonis.] ¶ Sciēdum eſt enī ꝙ nō dicit ſolū coꝛpus ipſi⁹: ſed etiā porticus circunſtātes: in quibus populus ſtabat ad orandū. Naꝫ in templo ſoli ſacerdotes orabant. ¶ Dicitur autē porticus ſalomonis locus ille in quo ſalomō ſtetit: quando ꝑacta dedicatione templi orauit. 3. Reg.8. Stetit ergo ſalomon in cōſpectu ⁊c̄. ¶ Sꝫ cōtra templū qd ſalomon edificauerat deſtructuꝫ fuit: ⁊ ſimilr porticus illa. Nō ergo debet dici poꝛ

Encenia feſtiuitas erat dedicatiōis eccleſie.

Encenia idē ē ꝙ inouatio. Enceniari idē inouari eſt.

Feſta oīa celebrant in eccleſia in cōmemorationē diuinoꝝ bn̄ficioꝝ.

Tēplū hieroſolymitanū trib⁹ vicib⁹ fuit ꝯſecratum.

Obiectio.

Solutio.

ticus ſalomonis.¶ Reſponſio: dicendum q̄ teplū
reparatum fuit ad ſimilitudinē prioris. Et ideo ſi-
cut antea porticus illa dicebant ſalomōis: ita ⁊ po
ſtea ob eius reuerentiā.¶ Perſonas autē interro-
gantes deſcribit quantum ad eoꝝ maliciā. Uñ di
cit[Circundederūt ergo eum iudei.] Frigidi a cha-
ritate diligendi: ſed ardētes auiditate nocēdi: ut ac
cederent aīo circūueniēdi ⁊ circūdarent cōprimen
tes animo ꝑſequēdi.ps. Circundederūt me vituli
multi tauri pingues obſederūt me. Oſee.9. Circū-
dederunt me ceſtraum. ¶ Conſequenter cū dicit.

¶ Et dicebant ei. Quouſq₃ animam noſtrā
tollis? Si tu es chriſtus dic nobis palam.

¶ Ponit iudeoꝝ īterrogatio. Et primo ponit fictā
cām interrogationis cum dicit[Uſquequo aīam
nr̄am tollis?] Adulatorie loquūtur uolētes ꝑ hoc
oſtēdere ſe deſiderare ſcire ueritatē de ipſo: q̄ſi di-
cat. Aīa nr̄a eſt in ſuſpēſo deſiderij q̄ādiu meſtos
nos derelinquis? Prouer.14. Spes que differtur af-
fligit aīaz. Et ideo ſecūdo ſubiūgūt īterrogationē
dicentes[Si tu es chr̄s dic nobis ⁊c̄.] Ubi p̄mo at
tende illoꝝ ꝑuerſitatē. Nā q₂ indignant ꝯtra chri
ſtuz q̄ ſe diceret filiū dei. ſup ca.5. Nō īterrogant eū
an ſit filius dei. Sed dicunt[Si tu es chriſtus dic
nobis ⁊c̄.] Ut per hoc poſſent hēre māz accuſādi
eum ad pilatū: ſicut ſeditioſum ⁊ appetentē regnū
Q̄ ō erat cōtra ceſarē ⁊ odioſum romanis. Uñ ⁊ pi
latus q̄ñ iudei accuſabant chr̄m q̄ filiū dei ſe face-
ret parū curauit. Dum ṽo dixerūt: oīs qui ſe regē
facit cōtradicit ceſari: magis cepit cōtra eū ſolicita
ri. Et ideo dicunt[Si tu es chr̄s] uel rex: uel vnct⁹
⁊c̄. Secūdo cōſidera illoꝝ neqtiā. Quia dicūt [pa
lam] quaſi dicat. Uſq₃ mō nō docuit publice: ſed
quaſi in occulto: cū tñ ipſe palā oīa diceret in feſti-
uitatibus ſemꝑ aſſiſtēs ⁊ nihil occulte loquebat.
J.18. Ego palā locutus ſum mūdo: in occulto locu
tus ſum nihil.

¶ Reſpondit eis ieſus. Loquor uobis ⁊ nō
creditis. Opa que ego facio in nomine pa-
tris mei hec teſtimoniū perhibēt de me. Sz
uos non creditis: q₂ nō eſtis ex ouibus me
is. Oues mee uocem meā audiunt ⁊ ego co
gnoſco eas ⁊ ſequūtur me ⁊ ego vitam eter-
nam do eis: ⁊ non peribunt in eternuz: ⁊ nō
rapiet eas quiſq₃ de manu mea.

¶ Hic ponit̄ mſſio chr̄i. Ubi oſtēdit eoꝝ īfidelitatez
oſtēdens falſuz eē qd̄ dixerāt ſe deſiderare ſcire ue
ritatē dicētes. Uſquequo aīam nr̄am tollis ⁊c̄? Et
hoc quātū ad duo. Primo: q₂ nō credebāt ṽbis
eius. Et quātū ad hoc dicit[Loquor uobis ⁊ non
creditis.] q̄ſi dicat. dicitis mihi. Si tu es rex chr̄s
dic nobis[ſed loquor ego.] i. dico uobis ueritatē:
[Et uos nō creditis.] Luc.22. Si dixero nō crede
tis ⁊c̄.¶ Secūdo q̄ nō credūt operib⁹ eius. Et q̄-
tuz ad hoc dicit[Opera que ego facio ⁊c̄.] Ubi p̄
oſtēdit incredulitatē eoꝝ ad ipſa opera. Secūdo i-
credulitatis rōnē ibi[Quia uos nō eſtis ex ouib⁹
⁊c̄.] Quantum ad primū dicit[Opera que ego fa-
cio.] quaſi dicat. Nec a ſolo uerbo ſuaderi poteſtis
ut uos ſileatis: ſed nec etiā a tot operibus que ego
facio[in nomine patris mei.] i. ad gloriā eius[hec
teſtimoniū perhibēt de me] que. ſ. non poſſunt ni-
ſi a deo fieri. Unde ex eis manifeſte apparet q̄ a deo
ueni. Matth.7. Unaqueq₃ arbor ex fructu ſuo co
gnoſcit. Supra.5. Opera que ego facio ⁊c̄.[Sed

uos non creditis.] Infra.12. Cuz ergo tanta ſigna
feciſſet: nō crediderunt ⁊c̄. Et ideo ſunt inexcuſa-
biles. Infra.15. Si opera nō feciſſem in eis: que ne-
mo alius fecit peccatū nō haberent. Nunc autez ⁊
viderunt ⁊c̄.¶ Ratio autez īcredulitatis eoꝝ eſt ſe
paratio eorum ab ouibus chriſti. Unde dicit. Jō
nō creditis[q₂ non eſtis ex ouib⁹ ⁊c̄.] Et circa hoc
tria facit. Primo ponit eorum excluſionem a con-
ſortio ouium chriſti. Secūdo oſtendit ouiū digni-
tatem ibi[Oues mee ⁊c̄.] Tertio probat qddam
qd̄ dixerat. ſ. q̄ nō rapiet quiſq₃ oues ſuas de ma
nu ſua ibi[Pater meus qd̄ dedit mihi ⁊c̄.]¶ Se
parationem eorum ab ouibus ſuis ponit dicens
[Uos non eſtis ex ouibus meis.] ſ. predeſtinati ad
credendum. Sed preſciti ad eternum interitum.
Hoc enim ipſum quod credimus: eſt nobis a deo
Phil.p. Uobis datum eſt non ſolum ut in ipſum
credatis ⁊c̄. Eph.2. Gratia ſaluati eſtis ⁊ non ex uo
bis dei donum eſt ⁊c̄. Quod quidem nulli datur
niſi cui preparatum eſt ab eterno. Et ideo illi ſoli
credent in ipſum: qui ad hoc ordinati ſunt a deo
per eternam predeſtinationem. Act.13. Crediderūt
quotquot preordinati erāt ad vitam eternam. Et
eiuſdem.15. Per gratiam domini noſtri ieſu chriſti
credim⁹ ſaluari.¶ Sed nunquid debet dici alicui Obiectio.
q̄ non ſit predeſtinatus. Uidetur q̄ nō. Cum eniz
nullus poſſit ſaluari: niſi predeſtinatus: ſi alicui di-
catur q̄ nō eſt predeſtinatus: videtur cogi ad de-
ſperationem. Ergo dominus dicens iudeis[Non
creditis: quia non eſtis ex ouibus meis.] Coge-
bat eos deſperare.¶ Reſpōſio dicendum q̄ in il- Solutio.
la turba erat aliquid cōmune oībus. ſ. q̄ non erant
preordinati a deo ad tunc credēdum aliquid ſpe-
ciale qd̄ aliqui ex eis preordinati erant ad creden-
dum ī poſterum. Unde ⁊ poſtea crediderūt(ut ha-
bet̄ Act.2.) Quod crediderunt ex iudeis vna die
tria milia. Aliqui autem q̄ nō erant ad hoc preor-
dinati. Nō ergo repugnabāt dicere in qua aliqui
erant p̄ordinati ad credēdū ī poſterum q̄ nō eēnt
ex ouibus: q₂ nullus de ſe determinate hoc pote-
rat ſuſpicari.(Repugnaſſet autē ſpei ſi hoc alicui
determinate dixiſſet.)¶ Dignitatē autē ouiuz ſua-
ruz ponit dicens[Oues mee ⁊c̄.] Ubi quatuor po-
nit. Duo ex parte noſtra que nos facimus quātuz
ad chriſtum. Et duo ex parte chriſti: que ipſe facit
in nobis viciſſim ſibi correſpōdentia ad chriſtuz.
¶ Primū ergo qd̄ nos faciamus eſt obedientia
ad chr̄m. Et quātū ad hoc dicit[Oues mee.] ſ. per
predeſtinationē[uocē meā audiūt.] credēdo: ⁊ p̄ce
ptis meis obediēdo. ps. Hodie ſi uocē ei⁹ audieri-
tis ⁊c̄.¶ Scd̄m qd̄ facit chr̄s ꝑ correſpōdēns huic
eſt ei⁹ dilectio ⁊ approbatio. Et quātū ad hoc di-
cit[Et ego cognoſco eas.] i. diligo ⁊ approbo. p̄ᵉ
Thi.2. Nouit dñs qui ſunt ei⁹. q̄ſi dicat. Hoc ipſ₃ q̄
me audiūt eſt per hoc q̄ ego[eas cognoſco] ab eter-
no eligēdo.¶ Sed ſi aliter nō pōt credere quis: ni- Obiectio.
ſi detur ei a deo. Uidet̄ q̄ īfidelitas non ſit alicui i-
putāda.¶ Ad qd̄ dicēdū eſt q̄ iō eis iputat̄: q₂ i- Reſpōſio.
eis eſt cā: q̄re eis nō dat̄. Sicut ego nō poſſuz vidē
lumen niſi ego illuminarer a ſole. ſi aūt clauderem
oculos non viderem lumen: quod nō eſſet ex par-
te ſolis: ſed ex parte mea: qui claudendo oculos Peccatū ē cā q̄re a deo nō il-
prebeo cauſam: ut non illuminarer. Peccatum au- luminamur.
tem eſt cauſa quare non illuminatur a deo per fi-
dem: puta originale: uel in aliquibus actuale: que
quidem cauſa in oībus eſt. Uñ oēs illi qui deſerū

tur. Juſto dei iudicio deſerunt: ⁊ illi qui eligunt ex dei miſeratione aſſumunt. ℭ Tertiū qḋ eſt ex parte noſtra eſt imitatio ad chrm̄. Et quātum ad hoc dicit [Et ſequūtur me.] Job 26. Ueſtigia eius ſecutus eſt pes meus. p̄ͤ Pet. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis: nobis relinquēs exēplū. ℭ Quartū correſpondens ex pte chriſti eſt p̄mij retributio. Et quātum ad hoc dicit [Et ego vitā eternā do eis.] quaſi dicat ipſi me ſequunt hic manſuetudinis ⁊ innocentie viam intēdēdo: ⁊ ego faciā ꝙ poſtea me ſequētur ad gaudia vite eterne intrādo. hoc autē p̄mium oſtēdit dn̄s eē indeficiens tripliciter. Nā aliqḋ pōt deficere tripliciter. Primo quidē ex nā̄ ipſius: puta ſi ſit corruptibile. Sed p̄miū iſtud quātū ad naturam ſuā incorruptibile eſt. Unde dicit [Uitā eternā do eis.] que eſt fruitio incorruptibilis ⁊ imortalis dei. j̄ 17. Hec eſt vita eterna ut cognoſcāt te ſolum verū deum ⁊c̄. Et (ut dicit Auguſtinus.) iſta ſunt paſcua de qb̄ ſupra dixerat Et paſcua bona vita eterna dicit: qꝛ ibi nulla herba areſcit totuꝫ viret. ℭ Secūdo pōt deficere ex defectu recipientis dum recipiens deficit: ⁊ dū male cuſtodit: ſed hoc non cōtinget in illo p̄mio. Unde dicit [Et nō peribunt in eternū.] ſ. oues. Qḋ eſt contra Origenem qui dixit ꝙ q̄ſ sancti qui ſunt in gloria peccare poterunt. Sed dn̄s dicit [Non peribunt.] Quia in eternū conſeruabunt. Apoc. 3. Qui vicerit faciā eū columnā ⁊c̄. Et foras non egredietur ⁊c̄. ℭ Tertio pōt deficere ex violētia rapiētis. forte enī neqꝫ adā excluſus fuiſſet: niſi affuiſſet ſeductor. In vita aūt eterna hoc nō erit. Uñ dicit [Et nō rapiet eos.] ſ. oues [quiſq̄ de manu mea.] i. ptectiōe ⁊ ptāte mea. Sap. 3. Juſtoꝝ aīe i manu dei ſūt (Ut enī dicit Aug⁹.) Ibi neqꝫ lup⁹ rapit: neqꝫ fur tollit: neqꝫ latro interficit.

Origenes dixit ꝙ q̄ſ ſcī q ſūt i glīa peccare poterunt qḋ ē erroneū

ℭ Pater meus qḋ dedit mihi maius omnibus eſt: nemo poteſt rapere de manu patris mei. Ego ⁊ pater vnum ſumus.

ℭ Hic probat qḋ ſupra de dignitate ouiū dixerat. ſ. ꝙ nō rapiet eas quiſq̄ de manu mea tali ratiōe. Illud qḋ eſt in manu patris mei nullus poteſt rapere. Sed eadem eſt manus patris ⁊ mea. Ergo illud qḋ eſt in manu mea etiā nullus poteſt rapere. ℭ Circa hoc tria facit. Primo ponit minorē manifeſtando cōmunicationem diuinitatis a patre ſibi tradite cum dicit [Pater qḋ dedit mihi.] ſ. per eternam generationē [maius omnib⁹ eſt.] nā ſupra. 5. Sicut pater habet vitā in ſemetipſo: ſic ⁊c̄. Itē [maius eſt] poteſtate. ē. 5. Poteſtatē dedit ei iudicium facē ⁊c̄. Itē [maius eſt.] reuerētia ⁊ honore. Phil. 2. Dedit illi nomen: qḋ eſt ſup omne nomen: ut in noīe ieſu ⁊c̄. [Maius eſt.] ergo [omnib⁹ qḋ dedit mihi pater.] ut ſ. ſim verbum eius: ſim vnigenitus eius: ſim ſplendor lucis eius. ℭ Secūdo ponit excellentiā ptātis paterne. Qḋ pertinet ad maiorem cum dicit [Et nemo pōt rapere.] i. per violentiā auferre: vel per ignorātiam ſurripere [de manu.] i. de poteſtate [patris mei.] vel a me qui ſum virt⁹ paterna: quāuis meli⁹ dicat de ptāte patris q̄ a me (ut Auguſtinus dicit.) Ideo autē [Nemo pōt rapere de manu patris.] qꝛ ipſe fortiſſimus eſt: cui nō poteſt fieri violētia. Et ſapientiſſimus in quē non cadit ignorātia. Job. 9. Sapiēs corde eſt ⁊ fortis robore ⁊c̄. ℭ Tertio ponit vnitatē ſui ad patrem: ex qua ſequit concluſio. Uñ dicit [Ego ⁊ pater vnuꝫ ſumus.] quaſi dicat. Ideo non rapiet eas quiſq̄ de manu mea. Quia [ego ⁊ pater vnuꝫ ſumus.] ſ. vnitate eēntie. Nam eadē eſt natura patris ⁊ filij. Per h̄ autē excludit duplex error. ſ. Arrij qui diuidebat eēntiam. ⁊ Sabellij: qui cōfundebat perſonas: ut ſic ⁊ a charibdi ⁊ a ſilla liberemur. Nā per hoc qḋ dicit [vnum.] liberat te ab Arrio. Nam ſi vnum. Non ergo diuerſum. Per hoc aūt qḋ dicit [ſum⁹] liberat a Sabellio: ſi enim [ſumus.] Ergo pater ⁊ filius eſt alius ⁊ alius. Sed hoc Arriani impietatis ſue mendacio negare contēdunt dicētes ꝙ creatura aliquo modo eſt vnum cum deo. Unde ⁊ hoc modo filius poteſt eē vnū cum patre. ℭ Sed hoc patet eſſe falſum ex tribus. Primo ex ipſo mō loquēdi. Manifeſtum eſt enim ꝙ vnum dicitur ſicut ens. Unde ſicut aliquid non dicit ens ſimpliciter: niſi ſm ſubſtantiā: ita nec vnum niſi ſm ſubſtātiā. vel naturā. Simpliciter autē dicitur aliquid: quod nullo addito dicitur. Quia ergo hoc ſimpliciter dicitur [Ego ⁊ pater vnū ſumus.] nullo alio addito. Manifeſtum eſt ꝙ ſunt vnum ſm ſubſtantiā ⁊ naturam. Nunq̄ autē inuenitur: ꝙ deus ⁊ creatura ſunt vnum ſine aliquo addito: ſicut illud p̄ͤ Cor. 6. Qui adheret deo vnus ſpiritus eſt. Ergo patet ꝙ filius dei nō eſt vnū cum patre: ut creatura. ℭ Secūdo ex his que ſupra dixerat. ſ. qḋ dedit mihi pater maius omnibus eſt. Et poſtea cōcludit [Ego ⁊ pater vnū ſumus.] quaſi dicat intantū vnum ſum⁹ inquantū dedit mihi id qḋ maius eſt omnibus. ℭ Tertio pꝫ ex ſua intentione. Nam dominus ꝓbat ꝙ nō rapiet eas quiſq̄ de manu ſua: per hoc ꝙ Nemo pōt rapere de manu patris eius: qḋ nō ſequeret: ſi poteſtas eius eēt minor q̄ poteſtas patris. [vnum] ergo ſunt pater ⁊ filius natura honore ⁊ virtute.

Eadē ē nā patris ⁊ filij.

Arri⁹ dicebat aliā eē nāꝫ pātris ⁊ aliaꝫ filij. Sabelli⁹ dicebat nō eē aliā pſonā pātris eē filij: ſed eādem

Arriani dicūt ꝙ de⁹ ⁊ creatura aliq̄ mō ſūt vnū: ⁊ ſic filius dei eē vn⁹ cum deo patre.

Simplr aliqḋ dr quod nullo addito dr.

LEC. VI.

Suſtulerunt ergo lapides iudei ut lapidarent eum. Reſpondit eis ieſus. Multa bona opa oſtendi vobis ex patre meo. Propter quod eorum opus me lapidatis.

Poſita doctrina chriſti: hic ꝯſequenter ponit effectus doctrine eius in iudeis. Et p̄mo redarguit eoꝝ ſeuitiā. Secūdo excludit a ſe impoſitaꝫ blaſſemiā ibi [Rn̄derūt ei iudei.] Tertio declinat eoꝝ pminaciā ibi [Querebat ergo eū apprehendere.] Circa p̄mū duo facit. Primo ponit iudeoꝝ ſeuitia qua excādeſcebant ad chrm̄ lapidandum. Uñ dicit [Suſtulerunt lapides iudei: ut iacerent in eum.] Quia enī duri erant: ⁊ profunda dn̄i verba intelligere nō poterant: lapidibus ſimiles ad lapides currunt. p̄s. Dum loquebar illis ipugnabāt me gratis. ℭ Secūdo cum ſubdit [Multa bona opera ⁊c̄.] Reprehendit dominus ipſorū ſeuitiam. Et primo cōmemorat eis exhibita beneficia. Secundo reprehēdit ipſorum ſeuitiam. Cōmemorat aūt beneficia que eis exhibuit in ſanitatibus īfirmoꝝ in exhibitione doctrine: ⁊ miraculorū. Uñ [Rn̄dit eis dicēs. Multa bona opa oſtēdi vobis.] ſ. ſanādo: predicādo: miracula faciēdo. Mat. 7. Bene oīa fecit. [ex pr̄e meo.] Cuius gloriā per oīa queſiui. ē. 8. Gloriā meā nō quero ⁊c̄. Secūdo reprehēdit dicens [Propter qḋ eoꝝ op⁹ me lapidatis.] quaſi dicat. Benefactorē oportebat honorare nō lapidare. Simile dicitur Hiere. 17. Nunquid redditur ꝓ bono malum ⁊c̄.

ℭ Reſponderunt ei iudei. De bono opere

Deus pr̄ ē fortiſſim⁹ cui nō pōt fieri violētia: ⁊ ſapiētiſſim⁹ i quē nō cadit ignorantia.

nõ lapidamus te:ſed de blaſſemia: ⁊ quia tu homo cum ſis facis teipſum deum.

¶ Hic domin⁹ excuſat ſe de blaſſemia. Et pͥmo ponitur blaſſemie impoſitio a iudeis. Secundo eius excuſatio a chriſto ibi[Reſpondit eis ieſus. Nonne ſcriptum eſt ⁊c̃.]¶ Dicit ergo quantum ad primũ[De bono opere non te lapidam⁹ ⁊c̃.]¶ Ubi quinq̧ conſideranda occurrunt. Primum quidez videtur pertinere ad motiuum lapidationis: qḋ eſt blaſſemia. Precipitur enim Leuitici .24. ꝙ blaſſemi lapidentur. Educ inq̃ꝫ blaſſemũ extra caſtra ⁊c̃. Et quantum ad hoc dicit [De bono opere nõ lapidam⁹ te:ſed de blaſſemia.]¶ Secundo ꝙ ſpecificant ipſam blaſſemiam. Nam blaſſemia eſt nõ ſolum attribuere deo: quod ſibi nõ conuenit:ſed etiaꝫ attribuere alteri quod ſolius dei eſt:ſicut blaſſemia eſt:non ſolum dicere deum eſſe corpus:ſed etiam dicere aliquaꝫ creaturam creare poſſe. Mat. 9. dicebant. Hic blaſſemat. Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus deus? Dicebant ergo iudei dominuꝫ blaſſemum eſſe.non primo modo:ſed uſurpando ſibi que diuinitatis propria erant. Unde dicebant[Quia tu homo cum ſis facis teipſum deum.]¶ Tertium eſt ꝙ iudei melius intellexerunt uerbuꝫ chriſti q̃ꝫ Arriani quod dixerat. Ego ⁊ pater vnum ſumus. Jdeo irati ſunt quoniam intellexerunt non poſſe dici. Ego ⁊ pater vnum ſumus: niſi ubi eſt equalitas patris ⁊ filij. Et hoc eſt quod dicunt[Facis teipſum deum.]Oſtendendo uerbis tuis ꝙ deus ſis: quod non eſt uerum[cum ſis homo.]¶ Quartum eſt ꝙ tãta eſt diſtãtia dei ⁊ hominis: ꝙ incredibile eis erat ꝙ idem qui eſt homo: eſſet deus. Unde ſignanter dicunt.[Quia homo cum ſis ⁊c̃.] Quamuis ab iſta incredulitate remoueri poſſent per hoc quod dicitur in pſal. Quid eſt homo ꝙ memor es eius ⁊c̃. Abac. pͥmo Opus ego facio in dieb⁹ ueſtris ⁊c̃.i.deſt opus incarnationis excedens omnem mentem.¶ Quintum eſt ꝙ in ſuis uerbis ſibiipſis contrariantur. Nam ex vna parte confitentur chriſtuꝫ bona opera facere dicentes[De bono opere non te lapidamus.]Ex alia parte imponunt ei blaſſemiam: ſcilicet ꝙ ſibi falſo uſurpet honorem dei: que quidem contraria ſunt. Non enim ex deo macula poſſet facere ſi deuꝫ blaſſemaret. Quia (ut dicitur Matth. 7.) Non poteſt arbor bona fructus malos facere ⁊c̃. Quod maxime locum habet in chriſto.

> Blaſſemia ē attribuē deo qḋ ſibi nõ cõuenit ⁊ attribuē alteri qḋ ſolius dei eſt.

¶ Reſpondit eis ieſus. Nonne ſcriptum eſt in lege ueſtra: quia ego dixi dij eſtis.

¶ Hic excludit a ſe impoſitam blaſſemiam. Et primo ponit ſuam excuſationem.¶ Secundo oſtendit ueritateꝫ ibi[Si non facis opera ⁊c̃.] Excuſat autem ſe per auctoritatem. Unde primo ponit auctoritateꝫ ſcripture. Secundo aperit eius intellectum. Tertio ex hoc concludit propoſitum.¶ Dicit ergo[Reſpondit eis ieſus. Nonne ſcriptum eſt in lege ueſtra.]i. ps. Ego dixi dij eſtis ⁊c̃.¶ Ubi ſciendum eſt ꝙ lex tripliciter accipitur in ſcriptura ¶ Quandoq̧ quidem vniuerſaliter pro toto ueteri teſtamento ſm qḋ cõtinet quinq̧ libros moyſi prophetas ⁊ agiographas. Et hoc modo accipitur hic in lege ueſtra.i.in ueteri teſtamento. Cum ſcriptum ſit in pſal. Quod ideo dicitur lex: quia totum uetus teſtamentum habetur pro auctoritate legis.¶ Aliquando accipitur lex: prout diuiditur

> Lex accipit tripliciter.

contra ꝓphetas pſalños ⁊ Agiographas. Et ſic accipitur Luc. ultimo. Oportet impleri omnia que ſcripta ſunt in lege ⁊ ps. de me.¶ Aliquando autem accipitur prout lex diuiditur cõtra prophetas Et ſic pſal. ⁊ alij libri ueteris teſtamenti preter pentateuchũ includuntur ſub prophetis: eo ꝙ ſpiritu prophetico edita ſit ſcriptura ueteris teſtamẽti. Et hoc modo accipit̃ Matth. 22. In his duobus mãdatis tota lex pendet ⁊ prophete. Sic ergo ſcriptũ eſt.[Ego dixi dij eſtis.]¶ Unde ſciendum eſt ꝙ hoc nomen deus tripliciter accipitur.¶ Aliquando enim ſignificat ipſam diuinam naturam. Et ſic dicitur ſingulariter ſolum Exo. 20. Audi iſrael dominus deus tuus vnus eſt.¶ Quandoq̧ autem dicitur deus nuncupatiue. Et hoc modo dicuntur idola dij. ps. Omnes dij gentiũ demonia.¶ Quñq̧ autem dicitur aliquis deus per participationeꝫ diuinitatis: ſeu excellentioris virtutis diuinitus infuſe. Et hoc modo ⁊ iudices dicuntur dij in ſcriptura. Exo. 32. Applicabis eos ad deos.i.ad iudices. Et Exo. 32. Dijs non detrahes.i.p̃latis. Et hoc modo accipit̃ hic hoc nomen deus cũ dicit.[Ego dixi dij eſtis.]idest participantes aliquam virtutem diuinam ſupra humanam.¶ Conſequenter cum dicit.

> De tripl'r accipit̃.ſ.p nã diuina: aliqñ nũcupatiue. aliqñ p̃ticipatiue.

¶ Si illos dixit deos ad quos ſermo dei factus eſt: ⁊ non poteſt ſolui ſcriptura queꝫ pater ſanctificauit ⁊ miſit in mũdũ uos dicitis quia blaſſemas quia dixi filius dei ſum.

¶ Aperit ſenſum auctoritatis predicte: quaſi dicat. Jdeo uocauit eos deos inquãtum participãt aliquid diuinitatis ſm participationem ſermonis dei ad eos facti. Nã ex ſermone dei homo aliquã participationem diuine virtutis ⁊ puritatis conſequitur. Infra. 15. Jam uos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ⁊c̃. Et Exo. 34. dicitur ꝙ ſplẽdida facta eſt facies Moyſi ⁊c̃. Ex his autem que predicta ſunt poſſet ſic argumentari. Manifeſtum eſt autem ꝙ aliquis ex participatione uerbi dei fit deus participatiue: ſed non fit aliquid participatiue hoc niſi ex participatiõe eius quod eſt per eſſentiam ſuam tale: puta non fit participatiue ignis: niſi participatione ignis per eſſentiã. Ergo nõ fit aliquid participatiue deus: niſi ex participatione eius: qui eſt deus per eſſentiam. Ergo uerbũ dei.ſ. ipſe filius: cuius participatione aliquis efficitur deus: eſt deus per eſſentiaꝫ. Sed dominus noluit humanis magis q̃ꝫ ſic ꝓfunde ꝯtra iudeos arguere.¶ Dicit autem [Et non poteſt ſolui ſcriptura.]ut oſtendat irrefragabilem ſcripture ueritatem. ps. In eternum domine permanet uerbum tuum.¶ Conſequenter cuꝫ dicit.[Quem pater ſãctificauit ⁊c̃.]Concludit propoſitum. Quod quidem ſi ſm hylarium referamus ad chriſtuꝫ ſm ꝙ eſt homo: tunc eſt ſenſus homines aliqui dicũtur dij ſola participatiõe ſermonis dei. Quomodo ergo dicitis[quia blaſſemas.]idest reputatis blaſſemiam: ꝙ ille homo dicatur deus: qui eſt vnitus uerbo dei in perſona. Et ideo dicit[Quem pater ſanctificauit.]Lꝫ enim omnes qui ſanctificantur deus ſanctificet. Infra. 17. Sanctifica eos in ueritate. Chriſtum tñ ſpãliter ſanctificauit. Nã alios ſctificat ut ſint filij adoptiui. Ro. 8. Accepiſtis ſpm̃ adoptionis filiorũ. Chriſtuꝫ autẽ ſanctificauit: ut eẽt filius dei per naturam vnitus in perſona uerbo dei

> Expõ hylarij

Quod hec uerba oſtēdunt dupliciter. Primo per hoc quod dicit [Quem pater ſanctificauit.] Si enī ut pater ſanctificet: manifeſtū eſt ꝙ ſanctificat ꝛ filium. Rom. pmo. Qui predeſtinatus eſt filius dei in virtute ſm ſpiritum ſanctificationis. ¶ Secundo per hoc quod dixit. [Et miſit in mundum.] Mitti enim in aliquem locum non conuenit alicui rei niſi ante fuerit ꝙ ibi eſſet. Ergo ille quem pater miſit in mūdum. ſcilicet viſibiliter eſt filius dei: qui preextitit viſibili viſioni. Quia (ut dicit ſupra p.) In mundo erat ꝛ mundus per ipſum ꝛc̄. ē.3. Non enī miſit deus ꝛc̄. Hūc ergo [Quem deus miſit in mūdum uos dicitis q2 blaſphemas: q2 dixit filius dei ſum.] quaſi dicat. Multo magis poſſum hoc dicere: qui ſum vnitus uerbo in perſona ꝙ illi [ad quos ſermo dei factus eſt.] ¶ Sed vnde iudei habuerunt ꝙ chriſtus eēt filius dei? Non enim hic dominus expreſſe dixit. ¶ Ad qđ dicendum eſt ꝙ lꝫ dominus hoc expreſſe nō dixerit: nihilominus tamen ex uerbis que dixit. ſ. Ego ꝛ pater vnum ſumus. Et qđ dedit mihi pater mai⁹ omnibus eſt. Intellexerunt euꝫ accepiſſe naturā a patre: ꝛ eſſe vnū in natura cum eo. Hoc autem. ſ. accipere eandem naturam ab aliquo ꝛ eſſe habet rationem filiationis. ¶ Si autē hoc qđ dicit [Pater ſanctificauit ꝛc̄.] referamus ſm Aug.m ad chriſtum inquantum eſt deus: tunc eſt ſenſus [quē pater ſanctificauit.] i. ſanctū ab eterno genuit. Sꝫ alia que ſequunt eodē modo exponenda ſunt: ſm ꝙ Hylari⁹ exponit: cum melius exponit ſi referatur totuꝫ ad chriſtum inquātum hō. ¶ Conſequenter cū dicit.

(In margin: Mitti aliquē i. aliquē locum nō ꝯuenit alicui: niſi ante fuerit ꝙ ibi eēt.)

(In margin: Dubitatio. Reſpōſio.)

¶ Si non facio opera patris mei nolite credere mihi. Si autem facio: ꝛ ſi mihi non vultis credere operibus credite: ut cognoſcatis ꝛ credatis quia pater in me eſt: ꝛ ego in pře.

¶ Probat ueritatē dictorum: quaſi diceret. Lꝫ ſim homo tm̄ ſm reputationem ueſtrā: tamen nō blaſſemo dicens me uere deum: quia uerißime ſum. Unde circa hoc duo facit. Primo ꝓponit argumētum operum. Secūdo infert concluſionem intētaꝫ ibi [Ut cognoſcatis ꝛc̄.] Circa primum duo facit. Primo dicit ꝙ ſine operibus eēnt excuſabiles. Et dicit [Si nō facio opa patris mei.] eadēꝫ. ſ. que ipſe facit: ꝛ eadem virtute ꝛ poteſtate [nolite credere mihi.] Supra. 5. Queciūꝗ pater facit hoc ꝛ filius ſimiliter facit. Secundo ꝙ ex ipſis operibus cōuincuntur dicens [Si autē facio.] ſ. eadem opera: que pater facit [ſi mihi] qui filius hoīs appareo, [non vultis credere operib⁹ credite.] i. ipſa opera demōſtrant: ꝙ ego ſum filius dei. j. 16. Si opera nō feciſſem que nemo alius ꝛc̄. ¶ Conſequenter infert cōcluſionē intentam dicēs [Ut cognoſcatis ꝛc̄.] Nullum enim tam euidens inditiū de natura alicuius rei eſſe poteſt ꝙ illud qđ accipit ex operibus eius. Euidenter ergo cognoſci pōt de chriſto ꝛ credi ꝙ ſit deus per hoc ꝙ facit opera dei. Et ideo dicit. Ex ipſis operibus cōuincti [ut cognoſcatis ꝛ credatis] qđ oculis ueſtris videre nō poteſtis: ſcilicet [q2 pater in me eſt ꝛ ego in patre.] Infra. 14. Ego in patre ꝛ pater in me eſt. Quod intelligendum eſt per vnitatem eſſentie: ꝛ quaſi idem eſt [pater in me eſt ꝛ ego in patre.] Et ego ꝛ pater vnū ſumus.

(In margin: Expō. Hyla.)

¶ Hylarius autē hoc bene exponit dicens: ꝙ differentia eſt inter deū ꝛ hominem. Nam homo cuꝫ ſit compoſitus non eſt ſua natura. Deus autem cū ſit ſimplicißimus eſt ſuum eē ꝛ ſua natura. In quocūꝗ ergo eſt natura dei ibi eſt deus. Cum ergo pater eſt deus ꝛ filius eſt deus: ubicūꝗ eſt natura patris ibi eſt pater. ꝛ ubicūꝗ eſt natura filij ibi eſt filius. Cum ergo natura patris ſit in filio ꝛ ecōuerſo. Ergo pater eſt in filio: ꝛ ecōuerſo. Sed (ut dicit Auguſtinus.) Lꝫ deus ſit in homine: ꝛ homo in deo (ut dicitur p̃ ioānis. 4.) Qui manet in charitate in deo manet: ꝛ deus in eo. Non eſt intelligendū per eſſentie vnitatem: ſed homo in deo eſt. i. ſub diuina cura ꝛ protectione: ꝛ deus in homine per ſimilitudinem ſue gratie. Unigenitus autēꝫ filius eſt in patre ꝛ pater in illo tanꝗ equalis.

(In margin: Expō. Aug.)

¶ Querebant ergo eum apprehēdere. ꝛ exiuit de manibus eorum. Et abijt iterum trās iordanem in eum locum ubi erat ioānes baptizans primuꝫ: ꝛ manſit illic. ꝛ multi uenerunt ad eum: ꝛ dicebant: quia ioannes quidem ſignum fecit nullum. Omnia aūt quecunqꝫ dixit ioānes de hoc uera erant: ꝛ multi crediderunt in eum.

¶ Hic dominus declinat iudeorum pertinaciā. Et primo oſtendit ipſorum pertinaciam. Secūdo declinat eam. Tertio oſtendit effectum declinationis. ¶ Pertinaciā autem oſtendit per hoc ꝙ poſt tot ueritatis documēta: poſt tot miraculorum ꝛ mirabilium operum argumēta adhuc in malitia perſeuerant. Unde [querebant eū apprehendere.] Nō ad credendum ꝛ intelligendum: ſed ad ſaeuiendum ꝛ ad nocendū. Nam q2 equalitatem ſui ad patrem euidentius expreſſerat magis cōcitati ſuerunt. Supre. 8. Apprehenderunt mendacium ꝛc̄. ¶ Declinat autem eorum ſeuitiā dominus exiens ab eis. Unde dicit [Exiuit ꝛc̄.] Ubi primo oſtendit quomodo eos dimiſit: ſcilicet exeundo de manibus eoꝝ. Et hoc ꝓpter duo. ¶ Primo ut oſtēderet ſe nō poſſe detineri: niſi quando uolebat. Luc. 4. Jeſus tranſiens per medium illorum ibat. Supra eo. Nemo tollit a me animam meam: ſed ego ponam a meipſo. ¶ Secūdo ut daret nobis exemplum declinandi malorum ſeuitiam: quādo ſine periculo fieri poteſt. Ecc. 8. Ne ſtes contra faciem contumelioſi. ¶ Secūdo oſtendit quomodo exiens ierit. Unde dicit [Et abijt iterum trans iordanem ꝛc̄.] ¶ Cuius quidem myſtica cauſa eſt. ꝙ aliquādo iturus eſſet per apoſtolos ſuos ad gētes ꝯuertendas. ¶ Cauſa vō litteralis eſt duplex. Una quia locus erat vicinus hieruſalem: ꝛ iaꝫ imminebat tēpus paſſionis. Unde nolebat ſe elongare. ¶ Secunda ut reducat ad memoriam teſtimonium qđ illic perhibuit Joānes dicens. Ecce agnus dei ꝛc̄. Et teſtimoniū patris ꝛ filij chřo perhibitum in baptiſmo. ¶ Effectus autē declinationis fuit conuerſio turbarum ad fidem que quidem conuerſio deſcribitur quantum ad tria. ¶ Quantum ad operationis habitionē. Unde dicit [Et multi uenerūt ad eum.] ſ. per imitationem operū. Mat. 11. Uenite ad me omnes qui laboratis ꝛ onerati eſtis ꝛc̄. ¶ Secundo quantum ad oris confeſſionem. Unde ꝛ dicebant [Quia ꝛ ioannes ꝛc̄.] Ubi primo cōfitētur eminentiam chriſti ad Joannem. Unde dicebant [Quia ioannes fecit nullū ſignum.] Cuius quideꝫ ratio fuit: quia ioannes miſſus fuit ut teſtis chriſti. Uñ oportebat ꝙ fieret fide dignus ꝛ teſtimoniuꝫ ei⁹ ōnderet ueꝝ. Qđ qdē fit ꝯuenient p ſctatē vite

(In margin: Cā myſtica. Cā litte.)

Chriſtus autem uenit ut deus. Et iõ oportebat ꝙ
oſtẽderet in ſe ſigna poteſtatis diuine. Et ideo Jo
annes vite ſanctitate pollebat. Chriſtus autem cũ
hoc exercebat ẽt opa ptãtem diuinã manifeſtãtia
Hic etiã mos ſeruabat apud antiq̃s ptãtes ꝙ in
preſentia ptãtis maioris: minor ptãs non utebaẽ
ſue poteſtatis iſignijs. Unñ in pſẽtia dictatoris cõ
ſules inſignia deponebant. Non ergo decens fuit
ut ioãnes qui minoris ptãtis erat: utpote pcurſor
ꝛ teſtis in chrĩ pñtia diuine ptãtis inſignijs uteret
ſed ſolum chrĩs. ℂ Scũdo cõfitent ueritatẽ teſti
monij ioãnis de chrõ. Unñ dicebant [Oĩa enĩ que
dixit ioannes de hoc.] ſ. de chrõ [erant uera.] qua
ſi diceret etſi nullũ ſignũ fecerit ioãnes: tñ de chri
ſto oĩa ueracit dixit. ℂ Tertio ↄfitent cordis fidẽ.
Unñ dicit [Et multi crediderunt in eũ] (ut Aug9 di
cit.) Chrĩm apprehendũt pmanentẽ: quẽ iudei uo
lebant apprehẽdere deſcẽdẽtem: qꝛ per lucernaʒ
ad diem uenerant. Joãnes eni lucerna erat: ꝛ dici
teſtimonium perhibebat.

Hos erat apud antiquos ut minor ptãs i pñtia maioris ptãs nõ uteret ſuis inſignijs.

L. I. tt. c.

ERat autem quidam languens la
zarus a bethania: de caſtello ma
rie ꝛ marthe ſororũ eius. Maria
aũt erat que vnxit dominũ vnguẽ
to ꝛ extersit pedes eius capillis ſu
is: cuius frater lazarus infirmabatur.

Supra Dominus virtutẽ ſuã viuificatiuã oñ
dit vbo. Hic cõfirmat eã miraclo quẽ
daʒ mortuũ. ſ. laçarũ ſuſcitãdo. Et primo ponitur
laçari infirmitas. Scdõ ipſius iam mortui ſuſcita
tio ibi [Ut audiuit.] Tertio ſubiũgit ſuſcitationis
effectus ibi [Multi ergo ex iudeis ꝛc̃.] Circa pmũʒ
tria facit. Primo ponit laçari egrotatio. Secũdo lã
guoris deñũciatio ibi [Miſerũt ergo ſorores ꝛc̃.]
Tertio aſſignat premiſſarũ rõ ibi [Audiens auteʒ
ieſus ꝛc̃.] Circa primũ tria facit. Primo deſcribit p
ſonã egrotã. Secundo languẽtis locũ. Tertio pſo
nã cõiunctã. ℂ Perſona egrota eſt laçarus. Unñ di
cit [Erat quidã languẽs laçarus.] Per hũc fidelis
ſignat: qui in deo ſperat ꝛ tñ patit ĩfirmitatẽ pecca
ti. De qua dicit in pſ. Miſerere mei dñe qm̃ ĩfirm9
ſum. Laçarus eni interpretat auxiliat9 a dño. Unñ
eum ſignificat qui ſpem hẽt diuini auxilij. pſ. Au
xiliũ meũ a dño ꝛc̃. ℂ Locus infirmi erat betha
nia. Unñ dicit [a bethania de caſtello.] Que qdem
bethania villa quedã erat ppe hieruſalẽ. Ubi do
minus ↄſueuerat frequẽter hoſpitari (ut frequent
ſupra dictũ eſt.) Et iterpretat dom9 obediẽtie. Per
qd datur itelligi ꝙ ſi ĩfirmus ſit deo obediẽs: põt
ab eo de facili curari: ſicut ĩfirmus obediẽs medi
co facilius ab eo beneficiũ conſequit ſanitatis. 4.
Reg. 5. Dixerunt ſerui Naaman ad eũ. Pater etſi rẽ
grandẽ dixiſſet tibi pphetã facere debuiſſes. Jſta
bethãia caſtellũ erat marie ꝛ marthe ſororꝫ laçari
ℂ Per q̃s duplex vita ſignat. Actiua ſ. ꝛ cõtẽpla
tiua. Ut ſic per hoc detur itelligi ꝙ per obediẽtiaʒ
hõ pfect9 reddit ĩ vita actiua ꝛ cõtẽplatiua. ℂ Per
ſona cõiuncta erat maria. Unñ dicit [Maria autem
erat ꝛc̃.] Quia eni mẽtionẽ fecerat de maria: ꝛ plu
res mulieres huius noĩs erãt. Jdeo ne erremus ex
nomĩe: notificat eam ex nouiſſima actione dicens
[Que vnxit dñm vnguento. ꝛ extersit ꝛc̃.] De hac
autẽ maria diuerſitas quedã eſt inter ſanctos. Qui
dã eni dicũt (ut Hiero. ꝛ Orig.) ꝙ hec maria ſoror
laçari nõ ẽ eadẽ cuʒ illa que peccatrix erat. De qua

Laçar9 interpretat auxiliat9 a dño.

Bethania interpretat dom9 obediẽtie.

Bethania erat caſtellum marie ꝛ marthe ſororꝫ laçari.
Maria ꝛ martha duplicem vitã ſignificãt. ſ. actiuã ꝛ cõtẽplatiuam.
Diuerſas opiniones ſanctorũ de maria magdalena.
Opio Hiero. ꝛ Orig.

dicit Luc. 7. ꝙ attulit alabaſtruʒ vnguenti: ꝛ ſtans
retro ſecus pedes ꝛc̃. Unñ ſic dicit Criſoſtom9. Hec
nõ fuit illa meretrix que in Luca legit. Deceniʒ ho
neſta fuit ꝛ ſtudioſa circa ſuſceptionẽ chriſti. Nam
peccatricis illius nomen tacet. Potuit autẽ maria
iſta erga chrĩm tẽpore ſue paſſionis ex deuotione ꝛ
ſpeciali dilectiõe ſimile opus feciſſe: qd̃ fecit et pec
catrix illa diligens ꝛ cõpuncta: qd̃ quidẽ factũ hic
ab euãgeliſta propter marie noĩs multitudinẽ per
anticipationẽ recitat. ℂ Quidã alij ſicut Auguſti
nus ꝛ Greg9. dicunt ꝙ hec eadẽ maria de qua hic
agit eſt illa peccatrix de qua agit Luc. 7. Et argu
mẽtum hui9 ex hoc uerbo Aug. aſſumit. Nam hic
euãgeliſta dicit anteq̃ʒ maria vngeret dñm vnguẽ
to: qꝛ illud fuit imminẽte paſſione. j. 12. Ubi dicit ma
ria ergo ſumpſit librã vnguẽti nardi piſtici pcio
ſi ꝛ vnxit pedes ieſu. Unñ dicit ꝙ hoc qd̃ hic dicit
euãgeliſta de ea factũ recitat Luc. 7. ℂ Ambroſi9
autẽ utrãq̃ʒ ptẽ tenet. Fm ergo opinionẽ Auguſti
ni manifeſtum eſt: ꝙ peccatrix illa de qua dicit in
Luca: eſt maria iſta. [Cuius frater laçar9 ĩfirmaba
tur.] ſ. miſerãdum corpus eius fornaceis febribus
alenduʒ edax incendium aſſumebat.

Opio Aug. ꝛ Grego.

Opio Am.

ℂ Miſerunt ergo ſorores eius ad eum dicẽ
tes. Domine: ecce quem amas infirmatur.

ℂ Hic ponit ĩfirmitatis denũciatio a ſororibus la
çari que languẽti aderant ꝛ caſu dolentes uiuentis
egrotãtis [Miſerũt ad eũ.] ſ. ieſum [dicentes. Dñe
ecce quẽ amas ꝛc̃.] Jn qua quidẽ denunciatione
tria cõſiderãda occurrũt. ℂ Unũ eſt ꝙ amici dei
q̃nq̃ʒ corpaliter affligunt. Unñ non eſt ſignuʒ ꝙ ali
quis nõ ſit amicus dei. ſi aliquãdo corporali af
fligatur ſicut Eliphaʒ ↄ Job falſo arguit. Job. 4
Recordare obſecro q̃s vnq̃ʒ innocens periit: aut
q̃ñ recti deleti ſunt. Et iõ dicunt [Dñe ecce quem
amas infirmat.] Prouẽ. 3. Quẽ diligit dñs corripit
ꝛ q̃ſi pr̃ in filio coplacet ſibi. ℂ Scdm̃ eſt ꝙ non
dicunt. Dñe ueni ſana eum: ſed tm̃ ĩfirmitatẽ expo
nẽs dicunt [Infirmat.] Jn quo ſignatur ꝙ ſuffi
cit amico tm̃ neceſſitatẽ exponere abſq̃ʒ alicuius pe
titionis additamẽto. Nã amicus cũ uidit bonum
amici: ſicut bonũ ſuũ: ſicut ſolicitus eſt ad repellẽ
dũ malũ ſuũ: ita ꝛ ad repellẽdũ malũ amici ſui. Et
hoc maxie uerũ eſt de eo: qui ueriſſime diligit. pſ.
Cuſtodit dñs diligẽtes ſe. ℂ Tertiũ eſt ꝙ iſte due
ſorores deſiderãtes curationẽ fratris lãguidi: nõ
uenerunt pſonaliter ad chrĩm: ſicut paralitic9. Luc.
5. Et centurio Mat. 8. Et hoc propter ↄfidentiam
quã hẽbãt ad chrĩm ex ſpeciali dilectione ꝛ famili
aritate quã chrĩs erga eas oſtẽderat. ꝛ forte a luctu
detinebant (ut Criſo9 dicit.) Ecc̃. 6. Amic9 ſi pmã
ſerit fixus erit tibi coeq̃lis: ꝛ in domeſticis tuis fi
ducialiter aget.

Si aliquis aliquando dei amic9 a deo affligat nõ ẽ ſignũ ꝙ hoc ꝙ nõ ſit dei amicus.

Amico ſuffit tm̃ neceſſitatẽ exponẽ abſq̃ alicui9 petitionis additamẽto.

ℂ Audiẽs autem ieſus dixit eis. Jnfirmitas
hec non eſt ad mortem: ſed pro gloria dei:
ut glorificetur filius dei per eam.

ℂ Hic ponit premiſſorꝫ ratio. Et pmo ratio ipſi9 in
firmitatis. Secũdo q̃re ſorores eius nõ uenerũt ad
chrĩʒ fm Aug^m ibi [Diligebat aũt ieſus ꝛc̃.] ℂ Ra
tio autẽ ĩfirmitatis eſt glorificatio filij dei. Unñ dicẽ
[Dixit eis ieſus. Jnfirmitas hec non eſt ad morteʒ
ſed pro gloria dei.] Ubi ſciendũ eſt: ꝙ ĩfirmitatuʒ
corporaliũ quedã ſunt ad mortẽ: quedam autem
non. Jlle autem ſunt ad mortem: que ad aliquid
aliud non ordinantur. Naʒ oĩa mala pene ex diuina

Jnfirmitatuʒ corpaliũ q̃dã ſũt ad mortẽ q̃dã autẽ non.

Mala oia pe neceſ oina ꝓuidẽtia iſfligũtur. ꝓuidentia infligunť.Amos.3.Si eſt malũ in ciuita
te qȯ dominꝰ nõ faciat.Mali ṽo culpe deus ultoꝛ
Mali culpe deꝰ ultoꝛ ẽ nõ tñ actoꝛ. eſt non tñ actoꝛ.Oia autem que a deo ſunt:oꝛdi
nata ſunt.Et ideo oia mala pene ad aliquid oꝛdi
nanť:quedã ad mortẽ:quedã ad aligd aliud . hec
autẽ infirmitas non eſt oꝛdinata ad mortẽ : ſed ad
Dubitatio. gloriã dei.℄ Sed nunquid nõ fuit mortuꝰ laçarꝰ
ex hac infirmitate.Uideť ꝙ ſic. Alias nõ ſteteret q̄
triduanꝰ in monumẽto:nec reſuſcitatio fuiſſet mi
Reſponſio. raculoſa.℄ Reſponſio dicẽdum ꝙ infirmitas hec
nõ fuit oꝛdinata ad mortẽ:ut ad finẽ ultimũ:ſed ꝓ
pter aliud (ut dictũ eſt) ut.ſ.ipſe qui reſuſcitatus fu
it:q̄ſi caſtigatꝰ iuſte viueret ad dei gloriã.ꝛ poplȝ
iudeus vidẽs miraculũ cõuerteret ad fidẽ.ps.Ca
ſtigans caſtigauit me dñs ꝛc̄.Uñ ſequiť[Sed pro
Expõ Criſ. gloria dei:ut glorificeť ꝛc̄.] Ubi ſm Criſoᵐ li pro
ꝛ li ut nõ tenenť cauſaliter:ſed cõſecutiue.Nõ eniȝ
ideo infirmatus eſt:ut ex hoc deus glorificaretur:
ſed aliunde quidẽ infirmitas hec uenit:ꝛ ex ea cõ
ſecutũ eſt hoc:ut glorificareť filius dei: inquãtum
cum reſuſcitãdo uſus eſt ea ad gloriã dei.hoc autẽ
vno quidẽ modo ueritatẽ hẽt:ſed alio modo non
Põt eni infirmitatis laçari duplex cauſa cõſidera
ri.Una naturalis.ꝛ ſȝ hãc uerificať dictũ Criſoſto
mi.Quia infirmitas laçari ſm cãm nãlem nõ oꝛdi
nabať ad reſuſcitationẽ.Alia cauſa põt cõſiderari
diuina ꝓuidẽtia.Et tũc nõ hẽt ueritatẽ dictũ Cri
ſoſtomi.Nã ex diuina ꝓuidentia huiꝰ iſfirmitas oꝛdi
nabať ad gloriã dei.Et ſm hoc li pro ꝛ li ut tenẽ
tur cauſaliter.q̄ſi dicat[Sed pro gloria dei]quia lȝ
ad hoc nõ oꝛdinareť ex intẽtione cauſe nãlis:oꝛdi
nabať tñ ex intẽtione diuine ꝓuidẽtie ad gloriam
dei in quãtũ facto miraculo crederẽt hoies in chꝛi
ſtum ꝛ vitarẽt uerã mortẽ.Unde dicit [Ut glorifi
cetur filius dei per eam.]hic manifeſte dñs filium
dei ſe nominat.Nã ipſe glorificandus erat in reſu
ſcitatione laçari.ꝛ ipſe eſt uerus deus.pᶜ Jo.ultio
Ut ſimus in uero filio eius.ā.9. Neqȝ hic peccauit
neqȝ pentes eius:ſed ut manifeſtenť opa dei in illo

℄ Diligebat autem ieſus marthã ꝛ ſoꝛorem
eius mariam ꝛ lazarum.

℄ hic ſm Augᵐ euãgeliſta aſſignat rõnez q̄re due
ſoꝛores nõ uenerũt ad chꝛm. Que.ſ.ſumiť ex cõfi
dentia ſpãlis dilectionis.Uñ dicit [Diligebat aũt
ieſus martham ꝛ mariã ꝛc̄.] Quippe qui triſtium
cõſolatoꝛ erat ſoꝛores triſtes diligebat.Et qui lan
guentiũ ſaluatoꝛ erat languidũ ꝛ mortuũ Laçaruȝ
diligebat.Deuť.26. Dilexit populos:oẽs ſancti in
manu illius ſunt.

LE. II. Ut ergo audiuit: quia infirmatur
tunc quidem manſit in eodem lo
co duobus diebus.

Hic Agiť de moꝛtui reſuſcitatiõe
Et ꝑmo poniť reſuſcitãdi ꝓ
poſitũ.Secũdo ſubdiť ſuſcitationis oꝛdo ibi [Ue
nit itaqȝ ieſus ꝛc̄.]Circa ꝑmũ tria facit.Pꝛimo dat
dñs locũ moꝛti.Secũdo ꝑnunciat ꝓpoſitũ de ac
cedẽdo ad locũ ubi moꝛtuus erat ibi [Deide poſt
hec dicit ꝛc̄.]Tertio ꝑnũciat ꝓpoſitũ ſuſcitãdi ibi
[Hec ait ꝛ poſt dicit illis ꝛc̄.]℄ Dat autẽ locum
moꝛti morã trahendo dñs trãs ioꝛdanẽ . Et ideo
dicit[Ut autẽ audiuit:q꜍ infirmabať.manſit in eo
dem loco duobꝰ diebꝰ.]Ex quo notať ꝙ eodẽ die
quo chꝛs recepit nunciũ ſoꝛorũ laçari moꝛtuus fu
it laçarus.Nã qñ chꝛs uenit ad locũ ubi moꝛtuus
fuit iam quatriduanus erat.chꝛs autẽ duobꝰ die
bus poſtqȝ recepit nunciũ:remãſit in eodẽ loco.ꝛ
ſequẽti die ab illis duobus iuit in iudeã.℄ Dedit
Quare chꝛs retardauit ꝙ nõ uenit anq̄ȝ laçarꝰ moreretur duplex aſſignať cã. autẽ locuȝ moꝛti per tot dies ꝓpter duo.Pꝛio q̄
dẽ ne ex preſentia eius mors laçari ipedita fuiſſet.
Nam ubi vita pñs eſt:mors locũ nõ habet.Secũ
do:ut miraculũ credibilius redderet:ꝛ nullus poſ
ſet dicere.Qm̃ nondũ defunctum eum ſuſcitauit:
ſed potius ſtupefactum.℄ Con̄ter cũ dicit.

℄ Deinde poſt hec dicit diſcipulis ſuis.Ea
mus in iudeam iterum.

℄ Dominus manifeſtat ꝓpoſitũ acceſſus ſui ad lo
cũ.Et ꝑmo ꝑnunciat propoſitũ.Secũdo ſubdiť ti
moꝛ diſcipuloꝝ ibi[Dicunt ei diſcipuli ꝛc̄.]Tertio
dñs timorẽ propellit ibi[Rñdit ieſus.Nonne ꝛc̄.]
℄ Dicit ergo quãtũ ad primũ[Deinde poſt hec.]ſ.
morã cõtractã[dixit.]ſ.ieſus [diſcipulis ſuis . Ea
mus in iudeã iteꝝ.]℄ Hic queriť.Quare hoc ſolũ
ꝑdixit apoſtolis iterũ iturũ in iudeam.cũ hoc alȝs
nõ fecerit?℄ Sed huius quidẽ ratio eſt:q᷑a iudei
nuꝑ in iudea ꝑſecuti fuerãt chꝛm:ita ut pene eum
lapidaſſẽt.Uñ ꝛ propterea inde deceſſerat.ꝓpť
qȯ credendũ erat:ꝙ chꝛo iterato illuc ire uolente
diſcipuloꝝ coꝛda timoꝛ inuaderet.Et q꜍ preuiſa ia
cula minus feriũt:ꝛ mala que preuidenť faciliꝰ to
leranť(ut Gregꝰ dicit.)Jõ dñs ut eis timorẽ auferret
ret eis itineris ſui ꝓpoſitũ manifeſtat.℄ Per hoc
Myſtica expoſitio. autẽ ꝙ iterũ reuertiť in iudeã myſtice dať intelligi
dñm in fine mundi iterũ reuerſurũ ad iudeos:qui
In fine mũdi iudei ad dñm conuertentur. cõuertenť ad chꝛm .Ro.11.Cecitas ex pte cõtingit
in iſrael ꝛc̄.℄ Timoꝛ diſcipuloꝝ poniť cũ dicit.

℄ Dicunt ei diſcipuli . Rabi nunc querebãt
te iudei lapidare:ꝛ iterum uadis illuc?

℄ Quaſi dicat videť ꝙ ſpontaneus uadas ad moꝛ
tẽ.Sed timoꝛ iſte irrõnabilis eſt : q꜍ ſecũ habebãt
diſcipuli deũ ꝛ protectorẽ:cum quo qui eſt timere
nõ debet.Jſa.50.Stemus ſimul:quis eſt aduerſa
rius meus?ps.Dñs illuminatio mea ꝛ ſalus mea
quẽ timebo?℄ Hunc timorẽ expellit dñs confoꝛ
tans eos.Unde dicit.

℄ Reſpondit ieſus. Nonne duodecim ſunt
hore diei?

℄ Scilicet diſcipulis[Nõne duodeci.] Ubi ꝑ põit
ꝯditionẽ tẽpoꝛis.Scḋo oſtẽdit qȯ tẽpus ſit aptuȝ
ambulationi.Tertio qȯ nõ ſit aptũ.Scḋȝ ibi [Si
quis ambulauerit ꝛc̄.]Tertiũ ibi[Si autẽ ambu
lauerit in nocte ꝛc̄.]℄ Ad intellectũ aũt huius lr̃e
Expõ Criſ. ſciendũ eſt ꝙ tripliciter exponiť.℄ Uno mõ a Cri
ſoſtomo ſic[Nonc .12.hore ſunt diei.] quaſi dicat
Uos dubitatis aſcẽdere in iudeã:q꜍ nuꝑ iudei uo
luerũt me lapidare.Sȝ dies habet.12.horas:ꝛ qȯ
cõtingit in vna non ꝯtingit in alia.Uñ lȝ tunc uo
luiſſent me lapidare:in alia hora hoc nollẽt.Ecc̄.3
Oia tẽpus hñt ꝛc̄.Et euſdẽ.8.Omni negocio tẽ
pus eſt ꝛ opoꝛtunitas.℄ Sed hic incidit queſtio
Qõ litteralis. litteralis. Quia aut loquiť de die naturali : aut de
die artificiali.Siquidem loquatur de die naturali:
tunc falſum eſt qȯ dicit.Cum nõ habeat duode
cim:ſed.24.horas.Similr̃ ſi loquiť de die artificia
li:falſum eſt qȯ dicit.Quia hoc uõ eſt uerum : niſi
in equinoctiale . Quia nõ omnes dies artificiales
Reſponſio. habẽt.12.horas.℄ Sed ad hoc dicẽdum ꝙ intel
ligendum eſt de die artificiali:q꜍ omnes dies arti
ficiales habẽt.12.horas.Naȝ hore huiuſmodi die
rũ diſtinguunť dupliciter.Quedã enim ſunt eq̄les

Et quedā ſunt inequales. Equales autē diſtiguū tur ſ₃ circulū eqnoctialis. Et ſ₃ hoc nō omnes dies habēt. 12. horas: ſed aliqui plures aliqui pauciores: niſi tm̄ in equinoctio. Inequales autem diſtiguunt ſm aſcēſiones ʒodiaci ꝓpter eius obliquitatem: q₂ nō equaliter aſcendūt ʒodiacus in omnibus ꝑtibus ſuis. Equinoctialis autē equalit: ⁊ de iſtis horis inequalibus qlibet dies artificialis hēt 12. horas: q₂ quolibet die aſcendūt 6. ſigna de die ⁊. 6. de nocte: ſed illa que aſcendunt in eſtate ſūt tardioris motus q̄₃ illa que aſcendunt in hyeme. Aſcēſus autē cuiuſlibet ſigni facit duas horas.

Signa ſex in horis ineq̄lib⁹ aſcēdūt i die 6. i nocte: tn̄ q̄lib₃ ſignū duas horas faciat: ſic dicim⁹ q̄ hab₃ diem hic horas 12.

¶ Siquis ambulauerit in die non offendit: q₂ lucem huius mundi videt.

¶ Id eſt honeſte ⁊ abſq₃ conſcientia alicuius mali. Rom. 13. Sicut in die honeſte ambulemus [Non offendit.] i. nō inuenit quid ei noceat. Et hoc ideo [quia lucem huius mūdi videt.] i. lux iuſtitie in eo eſt. p̄s. Lux orta eſt iuſto ⁊ rectis corde letitia. quaſi dicat dn̄s. Nos ſecure poſſumus ire cum in die ambulemus.

¶ Si autem ambulauerit in nocte: offendit: q₂ lux non eſt in eo.

¶ Scilicet in quantū de facili multa pīcula inuenerit. De qua nocte ꝑ° Theſ. 5. Qui dormiunt nocte dormiunt: ⁊ talis [offendit.] i. impingit [quia lux.] ſ. iuſtitie [nō eſt in eo.] ¶ Alio mō exponit quidā grecus. ſ. Theophilus ab illo loco [Siquis ambulauerit in die.] dicēs q̄ dies eſt preſentia chriſti in mūdo. Nox vo eſt tempus poſt paſſionez eius. Ut ſit ſenſus. Nō eſt timendū de iudeis: q₂ q̄₃diu ego ſuz in mundo uobis nō iminet periculū: ſed mihi. Uñ quādo iudei eum capere uoluerunt. i. 18. dixit dominus turbis. Si ergo me queritis ſinite hos abire: ut impleretur ⁊c̄. Sed [in nocte.] i. in tp̄e poſt paſſionē: tūc timendū eſt uobis ire in iudeam: q₂ patiemini a iudeis ꝑſecutionem. Zach. 13. Percute paſtorem ⁊ diſpergent oues ⁊c̄. ¶ Alio modo exponit Auguſtinus ſic. Ut per diem intelligat chr̄s Supra. 9. Me oportet operari opera eius qui miſit me donec dies eſt. Et q̄₃diu ſum in mūdo lux ſuz mundi. huius ergo diei. 12. hore ſunt. 12. apoſtoli ſupra. 7. Nōne ego uos 12. elegi? Sed timēdum eſt ualde qd̄ ſequitur. Et vnus ex uobis diabolus ē. Judas ergo non erat hora huius diei: quia nō lucebat. Sed dicendum q̄ dominus hoc dixit: non habito reſpectu ad iudam: ſed ad ſucceſſorē eius. Mathiam. Eſt ergo ſenſus [Nōne. 12. hore ⁊c̄.] q̄ſi diceret uos eſtis hore. Ego ſuz dies. Sicut ergo hore cōſequunt diem: ita ⁊ uos me debetis ſequi. Unde ſi ego uolo ire in iudeā uos nō debetis me precedere: nec mutare uolūtatē meam: ſed debetis me ſeq. Sic̄ dicit Petro Mat. 16. Uade retro poſt me ſathanas. i. nō precedas me: ſed me ſequere uoluntatē meā imitādo. [Siquis ambulauerit in die ⁊c̄.] quaſi diceret. Nō debetis timere periculū: q₂ uos itis mecū: qui ſum dies. Unde ſicut qui in die uadit nō impigit. i. nō offendit: ita nec uos qui me cū itis. Rom. 9. Si deus pro nobis: quis ꝯtra nos? Et hoc ideo: q₂ lucez huius mūdi videt in me [Si autē ambulauerit in nocte.] i. in tenebris ignorantie ⁊ peccati [Tunc offendit.] Et hoc ideo [q₂ lux] ſcilicet ſpiritualis [non eſt in eo.] Non quidē ex defectu lucis: ſed eorum rebellione. Job 22. Ipſi fuerunt rebelles lumini ⁊c̄.

Expō Theophili.

Expō Aug.

Hec ait: ⁊ poſt hec dicit eis. Lazar⁹ amicus noſter dormit: ſed uado ut a ſomno excitem eum.

LEC.III.

Supra prenunciauit domin⁹ ꝓpoſitū de accedendo ad locum defuncti. hic manifeſtat ꝓpoſituz de defuncti ſuſcitatione. Et primo prenūciat ipſum ꝓpoſitum. Secūdo diſcipulorū affectū ibi [Dixit ei thomas ⁊c̄.] Propoſitū autez prenunciat primo quaſi implicite ⁊ obſcure. Secūdo euāgeliſta oſtendit tarditatem intellectus diſcipuloꝝ ibi [Dixerunt ergo diſcipuli.] Tertio dominus ipſum ꝓpoſitū denunciat manifeſte ibi [Tunc ergo dixit eis ieſus.] Dicit ergo [Hec ait. Et poſt hec dicit illis.] quaſi diceret his que ſupra poſita ſunt dictis. Poſtmoduz dicit diſcipulis ſuis [Lazarus amic⁹ ⁊c̄.] Qd̄ quidem ſm Criſoſtomū videt facere ad ſecūdam rationē excludentē timorē diſcipuloꝝ. Nam p̄ma ꝓcedebat ex diſcipuloꝝ inocentia: q₂ qui ambulat in die nō offendit. Iſta ſumit ex neceſſitate iminente quaſi neceſſarium ſit ire. ¶ Uñ circa hoc tria facit Primo cōmemorat priſtinā amicitiā defuncti dicens [Lazarus amicus noſter.] ¶ Amicus. ſ. ꝓpt multa beneficia ⁊ obſequia que nobis exhibuit. Et ideo nō debem⁹ ei in neceſſitate deficere. Prou. 12. Qui negligit damnū ꝓpter amicū fidelē. ¶ Secundo ponit neceſſitatis iſtantiā. Unde dicit [dormit.] Unde opz q̄ ei ſubueniat. Prou. 17. Frater in anguſtijs cōprobatur [Dormit] inq̄₃ (ut dicit Auguſtinus) dn̄o: ſed mortuus erat hominibus: qui cum ſuſcitare non poterāt. ¶ Sciendum eſt eni q̄ ſomnus accipit multis modis. ¶ Aliqn̄ q₃ pro ſomno nature. p̄mi Reg. 3. Dormiuit Samuel uſq₃ mane. Et Job. 11. Securus dormias ⁊c̄. ¶ Aliq₃ pro ſomno mortis. ꝑ° Theſ. 4. Nolumus uos ignorare de dormientib⁹: ut non cōtriſtemini ⁊c̄. ¶ Aliqn̄ q₃ pro negligentia. p̄s. Ecce non dormitabit neq₃ dormiet qui cuſtodit iſrael. ¶ Quandoq₃ vo pro ſomno culpe. Ephe. 5. Exurge qui dormis ⁊ exurge a mortuis. ¶ Aliqn̄ q₃ pro quiete cōtemplatiōis. Cant. 2. Ego dormio: ⁊ cor meū vigilat ⁊c̄. ¶ Aliqn̄ q₃ pro quiete future glorie. p̄s. In pace in idipſum dormiā ⁊ requieſcā. Mors autē dicit ſomnus propter ſpem reſurrectionis. Et ideo mors conſueuit appellari dormitio ab eo tēpore quo chr̄s mortuus eſt: ⁊ reſurrexit. p̄s. Ego dormiui ⁊c̄. ¶ Tertio oſtēdit ſuā ad reſuſcitandū efficaciā cum dicit [Sz uado: ut a ſomno excitem eū.] In quo dat itelligere q̄ tāta facilitate excitabat eū de ſepulchro quāta excitas dormientē in lecto. Nec mirū: q₂ ipſe eſt qui ſuſcitat mortuos: ⁊ viuificat. Supra. 5. Unde ipſe dicit ibidē. Uenit hora in qua oēs qui in monumentis ſunt ⁊c̄. ¶ Tarditatem autē intellectus diſcipulorum ponit euangeliſta cum dicit.

Expō Criſ.

Sōn⁹ accipit multi modis.

Mors dicit ſōn⁹ ꝓp ſpem reſurrectionis.

Chr̄s tāta facilitate lazarū de ſepulchro excitabat q̄ta q̄s dormiēs a ſōno excitat.

¶ Dixerunt ergo diſcipuli eius. Domine ſi dormit ſaluus erit.

¶ Et primo ponit ſignū tarditatis eorū. ſ. q̄ nō reſponderunt ſm intētionem domini. Secūdo oſtēditur eorum tarditas manifeſte ibi [Dixerat autez ieſus ⁊c̄.] ¶ Circa p̄mum ſciendum eſt q̄ id qd̄ dixerat dominus de ſomno mortis: iſti intellexerunt de ſomno nature. Et quia ſolet ſomnus egrotātiū ſalutis eē indicium. Ideo [diſcipuli dixerunt ſi dormit ſalu⁹ erit.] quaſi dicat hoc manifeſte ſalutis eſt ſignum. Ut per hoc ulterius cōcludant. Domine

Sōn⁹ egrotātiū ſolet ſalutis eē indiciū.

Left column:

ſi dormit: non videtur utile eſſe: ut tu uadas ad excitādum eum. ¶ Tarditatem aute in ipſam ſubdit dicens.

¶ Dixerat autem ieſus de morte eius: illi autem putauerunt quia de dormitione ſomni diceret.

¶ Quia rudes erant. Unde dñs dicit eis Mat.15. Adhuc ⁊ uos ſine intellectu eſtis? De ſapiente uo dicitur Prouer.p̊. Animaduertet parabolam ⁊ interpretationeꝫ uerba ſcilicet ⁊c̄. ¶ Manifeſtat autem dñs explicite ſuſcitandi ꝓpoſitum cū ſubdit.

¶ Tunc ergo ieſus dixit eis manifeſte. Lazarus mortuus eſt: ⁊ gaudeo ꝓpter uos ut credatis quoniam non eram ibi. Sed eam⁹ ad eum.

¶ Et primo annūciat eis laʒari mortem qd̊ pertinet ad eius ſciētiam. Secūdo inſinuat ſuuꝫ affectū circa eius mortem: qd̊ pertinet ad eius ꝓuidentiaꝫ. Tertio innuit ꝓpoſitum de eundo ad locum ubi mortuus erat: quod pertinet ad eius clementiam. ¶ Mortem quidem prenunciat dicens manifeſte [Laʒarus mortuus eſt.] i. ſubijt legem cōmunem mortis: quam nullus hominum ſubterfugere poteſt. pſal. Quis eſt homo qui viuit ⁊ non videbit mortem? ¶ Affectum autem ſuuꝫ oſtēdit circa ei⁹ mortem dicēs [Et gaudeo ꝓpter uos ut credatis ⁊c̄.] Qd̊ pōt dupliciter exponi. Uno mō ſic. Nos audiuimus infirmitateꝫ laʒari: ſed ego abſens annuncio mortem eius. [Et gaudeo ꝓpter uos.] id eſt ꝓpter ueſtram utilitatem: ut ex hoc ſumentes experimētuꝫ diuinitatis mee: q2 in abſentia video Heb.4. Omnia nuda ⁊ apta ſunt oculis eius. Nec mirum: q2 ipſe eſt oībus p̄ſens. Hiere.13. Celum ⁊ terram ego impleo. [Ut credatis.] nō ut de nouo inciperēt credere: ſed ut firmius robuſtiuſqꝫ crederēt ſm illud Luc.10. Credo dñe: adiuua meam incredulitatem. ¶ Alio modo ſic [Gaudeo.] ſcilicet ꝙ mortuus eſt. Et hoc [ꝓpter uos.] i. ꝓpter utilitatem: ſcilicet [ut credatis.] Ideo inqꝫ [gaudeo: quia non eram ibi.] Nam ſi ibi fuiſſem nō fuiſſet mortuus: ſed q2 defunctus eſt maius apparebit miraculum: cum reſuſcitabo defunctū putreſcētem. Et ex hoc uos magis corroborabimini in fide (Maius eſt enim defunctum ſuſcitare qꝫ viuētem a morte p̄ſeruare.) Ex quo datur intelligi ꝙ aliquando mala ſunt ratio gaudij: inquātum ordinat ad bonuꝫ. Rom.8. Diligētibus deum oīa cooperātur in bonum. ¶ Propoſitum autem eundi innuit dicens. [Sed eam⁹ ad eū ⁊c̄.] In quo oſtēdit dei clemētiā inquātum homines in peccatis exiſtētes ⁊ quaſi mortuos per ſe ad eum accedere nō ualentes miſericorditer preueniendo attrahit: ſm illud Hiere.31. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te ⁊c̄.

Margin: Prima expō. · Beda expō.

¶ Dixit ergo thomas qui dicitur didymus ad condiſcipulos. Eamus ⁊ nos ⁊ moriamur cum eo.

¶ Hic ponitur diſcipulorum affectus. Qd̊ poteſt quidem dupliciter exponi. Uno modo ut importet affectum dubitātis. Alio modo ut importet affectum diligētis. ¶ Et primo modo exponitur a Criſoſtomo. Nam (ut ſupra dictuꝫ eſt.) omnes diſcipuli timebāt iudeos: ⁊ ſup alios Thomas. Naꝫ ante paſſioneꝫ infirmior erat alijs ⁊ infidelior: qui tamen poſtea fortior factus eſt ⁊ irreprehēſibilis: qui ſolus orbem terrarum peragrauit. Unde ex hac

Margin: Expō Criſ. Thomas ante paſſionē erat alijs īfirmior ⁊ īfidelior: ſed poſt paſſionē fact⁹ fuit forti

Right column:

dubitatione [dicit ad cōdiſcipulos. Eamus ⁊ nos ⁊ moriamur cū illo.] quaſi dicat. Iſte nō timet mortem: penitus vult ire ſe ⁊ nos uolēs tradere morti ¶ Secūdo modo exponit Auguſtinus. Thomas enim ⁊ alij diſcipuli ita chriſtum amabāt: ut uel cū eo p̄ſente viuere: uel cum eo mori uellent: ne poſt mortem deſerti iterum incōſolati remanerent. Unde ex hoc affectu [Thomas dicit ad cōdiſcipulos eamus ⁊ nos ⁊c̄.] quaſi dicat ire vult: periculum mortis ei imminet. Nunquid ⁊ nos remanebimus ut viuamus ⁊c̄? Abſit. Sꝫ [eamus ⁊ moriamur cū illo.] 2. Thim̄.2. Si cōpatimur ⁊ conregnabimus. 2. Cor.5. Si vnus pro oībus mortuus eſt ⁊c̄.

Margin: or. · Expō Aug.

Venit itaqꝫ ieſus: ⁊ inuenit euꝫ quatuor dies iam in monumento habentem. L.IIII.

Poſtquam prenunciauit defūcti ſuſcitationē. Hic deſcribit euāgeliſta reſuſcitationis ordinem. Et primo p̄mittit quedam p̄ambula pertinentia ad alios. Secūdo proponit quedam que ptinent ad affectum chriſti ibi [Ieſus autem vidit eam plorantem ⁊c̄.] Tertio ſubdit ſuſcitationis effectum ibi [Ieſus ergo rurſuꝫ fremēs.] ¶ Preambula autem ad alios pertinētia primo p̄mittit quātum ad defuncti cōditionem. Secūdo quantum ad iudeorum erga ſorores conſolationē ibi [Erat autem bethania ⁊c̄.] Tertio quantum ad ſororuꝫ deuotionem ibi [Martha autem ut audiuit ⁊c̄.] ¶ Defuncti autem conditio deſcribit quantuꝫ ad tempus mortis: q2 quatriduanus. Unde dicit [Uenit itaqꝫ ieſus ⁊ inuenit eum quatuor dies habentem.] Et quātum ad locum: q2 in monumēto. Ex quo apparet ſm litteram (ut dictum eſt ſupra) ꝙ p̄mus dies mortis fuit quādo nunciata fuit ei infirmitas. ¶ Per hos autem quatuor dies ſm Auguſtinum ſignātur quatuor dies quadruplicis mortis. ¶ Unus dies eſt peccati originalis: qd̊ homo trahit de mortis ꝓpagine. Rom.5. Per vnum hominem peccatum intrauit ⁊c̄. ¶ Alij tres dies referuntur ad mortem peccati actualis. Nam quodlibet peccatum mortale quedam mors dicit. pſal. Mors peccatorum peſſima. Et diuidunt ſm tranſgreſſionem triplicis legis. Primo quideꝫ legis nature: quam homines tranſgrediūtur. Et ſic eſt ſecūdus dies mortis. Iſa.24. Tranſgreſſi ſunt legem: ⁊ pactum ſempiternum ⁊c̄. i. legem nature. Secundo legis ſcripte: quam etiam homines tranſgrediuntur: ⁊ ſic eſt tertius dies. ſupra.7. Nōne moyſes dedit uobis legem ⁊ nemo ⁊c. Tertio legis euāgelij ⁊ gratie quam homines tranſgrediunt ⁊ ſic eſt quartus dies ⁊ grauior ceteris. Heb.10. Irritā q̄s faciens legem moyſi ſine ulla miſeratione ⁊c̄. quāto magis putatis deteriora ⁊c̄. ¶ Uel aliter p̄m⁹ dies eſt peccatum cordis. Iſa.p̊. Auferte malum cogitationum ueſtrarum ⁊c̄. Secūdus dies eſt peccatuꝫ oris. Ephe.4. Omnis ſermo malus de ore ueſtro non procedat. Tertius dies eſt peccatum operis. De quo Iſa.1. Quieſcite agere peruerſe. Quartus dies eſt peccatum peruerſe conſuetudinis. De quo Hiere.13. Sic ⁊ uos poteritis bene facere cum didiceritis male. Qualitercūqꝫ tamen exponat dominus quādoqꝫ ſanat mortuos quatuor dies habentes. i. legem euāgelij tranſgredientes: ⁊ in conſuetudine peccati detentos. ¶ Uiſitantium autem

Margin: Alia expō.

condicio deſcribit̃ ⁊ quantum ad viſitãdi opoꝛtunitatem: ⁊ quãtum ad eoꝝ quãtitatem. ¶ Quãtũ ad opoꝛtunitatẽ quidem: qꝛ locus defuncti erat ꝓpe hieroſolymam. Unde dicit.

¶ Erat autem bethania iuxta hieroſolymã quaſi ſtadijs quindecim. Multi autem ex iudeis uenerant ad martham ⁊ mariam ut cõſolarentur eas de fratre ſuo.

Miliare hẽt 8. ſtadia. ¶ Quod erat fere miliaria duo. Nam miliare habet octo ſtadia. Et ſic facilis multis iudeorum a hieroſolymis patebat illuc acceſſus. ¶ Myſtice autem per bethaniam (que interpꝛetatur domus obedientie: ⁊ hieruſalem viſio pacis.) datur intelligi ꝙ qui ſunt in ſtatu obedientie ſunt pꝛopinqui ad pacẽ vite eterne. ſupꝛa. 10. Oues mee vocẽ meã audiũt: ⁊ ego vitã eternã do eis. Et dicit [quindecim ſtadijs.] qꝛ qui vult de bethania .i. de ſtatu obedientie ire in hieruſalẽ celeſtẽ: opoꝛtet ꝙ trãſeat ſtadia qndecim. Pꝛimo qdem. 7. que pertinẽt ad obſeruantiam ueteris legis. (Nam ſeptenarius numerus ꝑtinet ad legem veterem: que diem ſeptimũ ſanctificat.) Deinde vero octo .i. impletionẽ noui teſtamẽti: ad quem pertinet numerus octonarius ꝓpter octauam reſurrectionis. ¶ Quantum vero ad quantitatem deſcribit: qꝛ multi. Unde dicit [Multi autem ex iudeis venerãt ad mariam ⁊ martham ut cõſolarent̃ eas.] Quod quidem pietatis erat. Ro. 12. Gaudere cum gaudẽtibus opoꝛtet. Ecc. 7. Non deſis ploꝛãtibus in cõſolationem. (Expõ myſtica)

¶ Martha ergo, ut audiuit quia ieſus uenit occurrit illi: maria autem domi ſedebat. Dixit ergo martha ad ieſum. Domine ſi fuiſſes hic frater meus non fuiſſet moꝛtuus. Sed ⁊ nunc ſcio: quia quecunq̃ popoſceris a deo dabit tibi deus.

¶ Soꝛoꝛes autem deſcribit euãgeliſta. Pꝛimo quidem quãtum ad martham. Secũdo vero quantũ ad mariam ibi [Hec cũ dixiſſet abijt ⁊c.] Martha autem deſcribit quãtum ad tria. Pꝛimo quantum ad eius occurſum: quo chꝛiſto obuiauit. Secũdo quãtum ad deuotionis affectum: quem chꝛiſto exhibuit. Et tertio quantum ad inſtructionis pꝛofectum: ad quẽ chꝛiſtus eam erexit. ¶ Occurſus autem marthe deſcribit̃ feſtinus: qꝛ [Martha ut audiuit quia ieſus venit occurrit illi.] abſq̃ mora dilatione. [Uenit] autem pñtis tẽpoꝛis eſt: foꝛte enĩ chꝛiſto ꝓpe caſtrum exiſtẽte: aliq̃s pꝛeceſſit ⁊ nunciauit marthe aduẽtum chꝛiſti: quo audito ſtatim occurrit. ¶ Ratio autem quare martha pꝛimo audiuit ⁊ ſola occurrit eſt: qꝛ martha ſolicita erat. Unde dñs dicit Luc. 10. Martha martha ſolicita es ⁊c. Et ideo occupata circa diſpõnem negocioꝛũ diſcurrebat per domum ⁊ nũcianti facilius occurrit. Maria aũt ſedebat domi cum illis qui venerãt de hieroſolymis. Et ideo nõ ita cito potuit ſibi indicari ſicut marthe. ¶ Ratio autem quare Martha nõ ſtatim indicauit marie aſſignat̃ a Criſoſtomo. Quia maria ſedebat cum iudeis: ⁊ martha ſciebat ꝙ iudei ꝑſequebant̃ chꝛiſtum: ⁊ iam cõſpirauerãt in eius moꝛtem. Et ideo timẽs ne ſi nunciaret ei: ⁊ illa iuiſſet in occurſum chꝛiſti: iuiſſent cũ ea. Pꝛopter hoc ergo ſibi nũciare noluit. ¶ Sed ſi iudei cõſpirauerãt cõtra chꝛiſtum: quomõ viſitabãt laçarum ⁊ ſoꝛoꝛes ſuas: qui chꝛiſti familiares erãt ⁊ quaſi diſcipuli? ¶ Ad qd̓ reſpõdet Criſoſtomꝰ (Dubium; Solutio Criſ.) ꝙ hoc faciebãt ꝓpter neceſſitatis calamitatem: ⁊ ꝓpter nobilitatem harum mulierũ: quas ſpꝛeto pꝛincipum mãdato cõſolabant̃. Uel qꝛ hi qui aderant nõ mali erãt: ſed bene ſe habebãt ad chꝛiſtũ (Multi enim ex populo credebãt.) ¶ Myſtice aũt ſignificatur per hoc ꝙ vita actiua que ſignat̃ per martham que occurrit chꝛiſto ad exhibẽdum obſequij bñficium membꝛis eius. Uita aũt cõtẽplatiua que ꝑ mariam ſignatur: que domi ſedet quieti contẽplationis ⁊ pietati conſcientie vacans. Pꝛouer. 8. Intrãs in domum meam cõquieſcam cum illa. ¶ Affectꝰ autem deuotionis in Martha oſtenditur pꝛecipuus. Unde dicit [Dixit martha ad ieſum. Dñe ſi fuiſſes hic frater meus nõ fuiſſet moꝛtuus.] ¶ Ubi duo chꝛiſto deuote ꝓponit. Unum qd̓ reſpicit ad pꝛeteritum. Et aliud qd̓ reſpicit ad futurũ. ¶ Ad pꝛeteritum quidem reſpicit qd̓ dicit [Dñe ſi fuiſſes hic: frater meus non fuiſſet moꝛtuus.] (Credebat enim ꝙ pꝛeſente chꝛiſto moꝛs locum nõ haberet: cum vidiſſet mulierẽ ad ſolum tactum fimbꝛie ieſu ſanatam. Mat. 14.) Et quidẽ rõnabiliter mouebatur. Nam vita cõtrariatur moꝛti. Chꝛiſtus autẽ vita eſt: ⁊ lignum vite. Pꝛouer. 3. Lignum vite eſt his ⁊c. Si ergo lignum vite poterat ꝑſeruare a moꝛte multo magis Chꝛiſtus. Nihilominus tamen imperfectam habebat fidem extimãs chꝛiſtũ minus poſſe abſentem q̃ pꝛeſentẽ. Unde dicebat [Dñe ſi fuiſſes hic ⁊c.] Quod quidem de virtute limitata ⁊ creata dici põt: ſed de virtute infinita ⁊ icreata que deus eſt nõ eſt dicẽdum: qꝛ equaliter ſe habet ad pꝛeſentiã ⁊ abſentiã: immo ſibi oĩa ſunt pꝛeſentia. Hie. 20. Putas ne deus e vicino ego ſum ⁊c. ¶ Ad futurum autem reſpicit hoc qd̓ ſubdit [Sed ⁊ nũc ſcio: oĩa quecũq̃ popoſceris a deo ⁊c.] In quo quidem licȝ aliquo modo verum dixerit (Nam chꝛiſto ſcḋm ꝙ hõ pertinebat a deo petere. Unde ⁊ frequẽter oraſſe legit̃. Et ſupꝛa. 9. dicit̃. Siquis dei cultoꝛ eſt ⁊c.) Tamẽ minus dixit. Nam per hec verba arbitrari videt̃ chꝛiſtum ſicut vnum ſanctũ hominẽ qui pꝛeteritã moꝛtem orãdo poſſet excludere: ſicut Heliſeus orãdo moꝛtuum ſuſcitauit. ¶ Pꝛofectus autem ponitur cum addit.

¶ Dicit illi ieſus. Reſurget frater tuus.

¶ Quia enim adhuc imꝑfecte cognoſcebat: ideo dñs ad altioꝛa eam inſtruẽdo pꝛouehit. Et pꝛimo pꝛenunciat fratris reſurrectionem. Secũdo oſtendit reſuſcitationis poteſtatem ibi [Ego ſum reſurrectio ⁊ vita ⁊c.] ¶ Circa pꝛimum duo facit. Pꝛio pꝛenũciat futurum miraculũ. Secũdo ponitur intellectus marthe de reſuſcitatione ibi [Dicit ei martha ⁊c.] ¶ Miraculum aũt qd̓ futurum dñs pꝛenũciat eſt reſuſcitatio laçari. Unde dicit [Reſurget frater tuus.] Iſa. 26. Uiuẽt ⁊ moꝛtui tui reſurgent. ¶ Sciẽdum eſt autem chꝛiſtum tres moꝛtuos ſuſcitaſſe. Puellam archiſynagogi (ut habet̃ Matth. 9.) Filium vidue qui efferebat̃ extra poꝛtã (ut habetur Luc. 10.) Et laçarum quatuoꝛ dies habẽtẽ in monumẽto. Sed puellã quidẽ in domo. Iuuenem extra poꝛtã. Laçarum in monumẽto. Itẽ puellam paucis arbitris ſecũ habẽs: patrem videlicet ⁊ matrem puelle: ⁊ tres ex diſcipulis ſuis: Petrum ſ. Iacobum: ⁊ Ioãnem. Iuuenẽ vero magna turba pꝛeſente. Sed laçarum aſſiſtẽte multitudine ⁊ cũ gemitu. Nam per hos tres ſuſcitatos tria genera peccatoꝝ intelligunt̃. ¶ Quidam enim peccãt per cõ (Chꝛiſtus 3. moꝛtuos ſuſcitauit) (Moꝛtui. 3. q̃s dñs ſuſcitauit)

[illegible]

ſenſum peccati mortalis in corde. Et iſti ſignātur per puellaz mortuā in domo. ¶ Alij vō ſunt qui per exteriora ſigna ⁊ actus peccāt. Et ſignātur per mortuū qui effert extra portam: ſed quādo per cōſuetudinē in peccato firmant: tunc clauduntur in monumento. Et tñ dñs omnes reſuſcitat. Sed illi qui per cōſenſuz ſolū peccāt ⁊ mortaliter peccādo moriunt: facilius ſuſcitant. Et qꝛ ſecretū eſt: ideo ſecreta emēdatione curat. Quādo aūt peccatum procedit extra: tūc publico indiget remedio. ¶ Intellectus aūt marthe de reſuſcitatione ꝓmiſſa ponitur cum dicit.

¶ Dicit ei martha. Scio qꝛ reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die.

¶ Non enim auditum eſt a ſeculo ꝙ quis quatriduanum fetētem in monumēto reſuſcitauerit. Et ideo non poterat cadere in corde marthe ꝙ ſtatī cum ſuſcitaret a mortuis: ſed credebat hoc in cōmuni reſurrectione futurum. Unde dicit [Scio.] i. certiſſime teneo [ꝙ reſurget in nouiſſimo die ⁊c̄.] Supra. 5. Ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Dicit ei ieſus. Ego ſum reſurrectio ⁊ vita.

¶ Dñs martham ad altiora eleuās primo oſtendit virtutem ⁊ poteſtatem ſuam. Secūdo ſubdit poteſtatis ſue effectum ibi [Qui credit in me ⁊c̄.] Tertio expoſcit fidem ibi [Credis hoc?] ¶ Poteſtas autem ſua eſt viuificatiua. Unde dicit [Ego ſuz reſurrectio ⁊ vita.] quaſi diceret marthe: credis ꝙ frater tuus reſurgat in nouiſſimo die? Totum autem hoc ꝙ hoīes reſurgēt erit mea ꝟtute. Et ideo ego cuius virtute tunc oēs reſurgēt poſſum etiam fratrem tuū ſuſcitare in pñtia. Dicit autez duo. ſcilicet ꝙ eſt [reſurrectio] ⁊ ꝙ eſt [vita.] ¶ Sciēduz eſt eni ꝙ effectum vite aliqui ꝑticipare indigēt. Quidam quidē: qꝛ vitā amiſerūt. Quidam vō: nō qꝛ ipſam amiſerūt: ſed ut habita cōſeruet. Sic ergo quātuz ad primum dicit [Ego ſuz reſurrectio.] qua qui vitam per mortē amiſerūt reparant. Quātum ad ſecūdū dicit [⁊ vita.] qua ſcilicet viuentes ꝯſeruātur. ¶ Sciēdum eſt aūt ꝙ hoc qđ dicit [Ego ſum reſurrectio.] eſt locutio cauſalis: quaſi dicat. Ego ſū reſurrectionis cauſa. Hic autez locutionis modus in illis tm̄ fieri cōſueuit qui ſunt cauſa alicuius rei. Chriſtus autem eſt tota cauſa reſurrectionis nrē: tam aīarum ꝗ̄ corporum. Et ideo hoc qđ dicit. [Ego ſum reſurrectio.] eſt cauſalis locutio. quaſi dicat. Totum hoc ꝙ reſurgēt in animab⁹ ⁊ in corporibus per me erit. prime Cor. 15. Quoniaz quidem per hoīem mors: ⁊ per hominem reſurrectio mortuoꝝ. Hoc inqꝫ ꝙ [ſum reſurrectio.] eſt mihi ꝑ hoc ꝙ ſum [vita.] Nam vite eſt ꝙ aliqui reparētur ad vitam: ſicut ignis eſt ꝙ aliqđ extinctum reaccendatur. ſupra. 1. In chriſto vita erat: ⁊ vita erat lux hominum. ¶ Affectus autem poteſtati reſpōdet. vnde dicit.

¶ Qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit viuet: ⁊ omnis q viuit ⁊ credit in me nō morietur in eternum.

¶ Primo ergo agit de effectu qui rñdet prime poteſtati. Secūdo de effectu qui reſpondet ſecunde. ¶ Primum autem qđ de poteſtate ſua dixerat eſt ꝙ ipſe ſit reſurrectio. Et huic reſpōdet effectus ꝙ ipſe mortuos viuificat. Et quantum ad hoc dicit. [Qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit viuet.] Cuius quidem cauſa eſt. Quia ego ſum reſurrectionis cauſa: cuius cauſe effectum aliqs cōſequit credendo in me. Unde dicit [Qui credit in me viuet: etiam ſi mortuus fuerit ⁊c̄.] Naz per hoc ꝙ credit habet me in ſe. Eph. 3. Habitare chriſtum per fidē in cordibus veſtris. Qui autem habet me: habet reſurrectionis cauſam. Ergo [qui credit in me viuet.] Qđ aūt per fidem aliqui reſurgāt habet ſupra. 5. Uenit hora ⁊ nunc eſt quādo mortui audiēt vocem filij dei: ⁊ qui audierint viuēt. vita. ſ. ſpirituali reſurgētes de morte culpe: ⁊ etiam vita naturali reſurgētes de morte pene. ¶ Secūdum autē qđ de poteſtate ſua dixerat eſt ꝙ ipſe ſit vita. Et huic reſpōdet effectus preſeruationis in vita. Unde dicit. [Et omnis qui viuit ⁊c̄.] vita iuſtitie. De qua Abac. 2. Iuſtus meus ex fide viuit. [Non morietur in eternum.] i. morte eterna: ſed habebit vitaz eternā ſupra. 6. Hec eſt volūtas patris mei: ut omnis qui viuit ⁊c̄. Et hoc non eſt intelligēdum quin moriatur ad tempus morte carnis: ſed ꝙ aliquando ſic morietur ut tamen reſuſcitatus viuet in eternum in anima donec reſurgat caro nunꝗ̄ poſtea moritura. Unde ſubdit ibidem ſupra. 6. Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. ¶ Expoſcit autem fidē ut eam perficiat. Unde dicit.

¶ Credis hoc? Ait illi. Utiqꝫ domine. Ego credidi quia tu es chriſtus filius dei viui qui in hunc mundum veniſti.

¶ Et primo ponit queſtio domini dicētis [Credis hoc?] Non interrogat dñs quaſi ignorans: ſed ſciens fidem eius: quippe qui ipſam fidem ſibi infuderat. (Credere enim a deo eſt.) Querit autem ut fidem quam habebat in corde confiteat ore. Ro. 10. Corde creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Secūdo ponitur reſponſio mulieris cū dicit [Ait illi. Utiqꝫ domine ego credidi ⁊c̄.] Que quidem reſponſio impertinens videt ad ea que dñs dixerat. Dixit enim. Ego ſum reſurrectio ⁊ vita. ⁊ poſtea queſiuit utrum hoc crederet. Mulier autem non reſpōdit. Credo ꝙ tu es reſurrectio ⁊ vita. Sed [Ego credidi: qꝛ tu es chriſt⁹ ⁊c̄.] Qđ quidem dupliciter exponitur. ¶ Criſoſtom⁹ eniz dicit ꝙ hec mulier nō intelligens alta verba domini quaſi ſtupefacta rñdit dicens. Domine ego nō intelligo hoc qđ dicis. ſ. ꝙ tu es reſurrectio ⁊ vita. ſed hec [credidi: quia tu es chriſt⁹ filius dei viui.] Expō Criſ.

¶ Auguſtinus vō dicit ꝙ mulier reſpōdit hoc iō qꝛ hoc qđ dicit eſt ratio omnium premiſſorum a dño: quaſi diceret. Quicqđ dicis de poteſtate tua ⁊ effectu ſalutis totum credo. Quia ego credo ꝙ plus eſt: ⁊ radix omnium. ſ. [quia tu es chriſtus filius dei viui.] Hec autem confeſſio marthe ꝑfecta eſt. Cōfitetur enim chriſti dignitatem: naturam: ⁊ diſpēſationem. ſ. incarnationis. ¶ Dignitatem quidem ⁊ regiam: ⁊ ſacerdotalem. Et hoc cum dicit. [Tu es chriſtus.] (Chriſtus enim grece latine dicitur vnctus.) Inungunt autem reges ⁊ ſacerdotes. Eſt ergo chriſtus rex ⁊ ſacerdos. Unñ angelus Luce. 2. Natus eſt nobis hodie ſaluator qui eſt chriſtus dñs ⁊c̄. Et vere ipſe eſt ſingulariter chriſt⁹: qꝛ alij vngunt oleo viſibili. Iſte vō oleo inuiſibili: ſcilicet ſpū ſancto. ⁊ ceteris alijs abūdātius. pſal. Unxit te deus deus tuus oleo letitie pre cōſortib⁹ tuis. Ideo pre cōſortibus. Quia (ut dicit ſupra. 3.) Nō ad meſuram dat ei deus ſpūm. ¶ Naturā etiā

Expō Aug.

Chrūs grece: latine vo vnctus. Reges ⁊ ſacerdotes inungit

in chriſto cõfitet diuinam patri equalem. Unde di
cit[filius dei viui ⁊c.] Nam ex hoc ꝙ ſingulariter
uocat eum filiuz dei viui. ueritatẽ filiationis annũ-
ciat. Non aũt eſt uerus dei filius niſi ſit patri cõna-
turalis. Unde de chriſto dicit pme Jo. ultimo. Ut
ſimus in uero filio eius chriſto. Hic eſt uerus deus
⁊c. ¶ Diſpẽſationis autem myſteriũ cõfitetur cum
dicit[Qui in hũc mũdum ueniſti.] ſ. carnẽ aſſumẽs
Simile cõfitet petrus Mat.16. Tu es chriſtus fili⁹
dei viui. Infra.16. Exiui a patre ⁊ ueni in mundum

LE. V. ET cum hec dixiſſet: abijt ⁊ uoca-
uit mariam ſororem ſuam ſilentio
dicens. Magiſter adeſt: ⁊ uocat te

Poſtq̃ Euãgeliſta pmiſit cõ-
ditões ſororꝫ q̃tũ ad
marthã. Hic deſcribit eas quãtum ad mariam. Et
pmo deſcribit uocationẽ marie. Scđo occurſuz
eius ad chriſtũ ibi[Illa ut audiuit.] Tertio ei⁹ de-
uotionem quã exhibuit chriſto ibi[Maria ergo
cum ueniſſet ⁊c.] Uocat aũt maria per martham:
que cõſolata ⁊ inſtructa per chriſtũ uolẽs ſororez
ſuam eẽ tãte cõſolationis exptã[Cum dixiſſet.] ṽ-
ba pdicta cum dño[abijt] ſtatim.[⁊ uocauit mari
am ⁊c.] Ubi qdem duo dubitãda occurrũt pmo
Pria dubõ. de hoc qđ dicit[ſilẽtio.] ¶ Nam ſilẽtiũ nihil aliud
Silẽtiũ eſt pri- eſt q̃ priuatio locutionis uel ſoni. Nõ ergo eam ſi-
uatio locutio- lẽtio uocare potuiſſet. ¶ Rñſio dicendum ſm Au
nis uel ſoni. R⁹ ſm Aug. guſtinũ ꝙ ſilẽtium ſuppſſam uocẽ nũcupauit: qua
ſi dicat uocauit eam ſubmiſſe: ſm illud Ecc.9. Uer
ba ſapiẽtum audiunt in ſilẽtio. Ideo aũt eam ſilen
ter uocat: q̄ multitudo iudeorꝫ erat cum ea(ut di-
ctum eſt) ⁊ forte erãt inter eos aliqui qui nõ dilige
rẽt chriſtum qui uel recederẽt: uel hoc audito mari
Expõ myſtica am ſequerent. ¶ Myſtice aũt per hoc dat intelligi
ꝙ ad chriſtũ quis uocat exteriori uoce tñ: ſed effi
cacius ſilẽter. Uñ dicit Iſa.30. In ſilẽtio ⁊ ſpe erit
Scđa dubõ. fortitudo ueſtra. ¶ Scđo dubitat de hoc qđ dic.
[Magiſter adeſt: ⁊ uocat te.] Uidet falſum dixiſſe.
Non enim dixit dñs marthe ꝙ uocaret mariam.
Rñſio Aug. ¶ Rñ⁹ dicit Auguſtinus ꝙ euãgeliſta cauſa bre-
uitatis dat intelligere ꝙ in ſua narratione intermi-
ſerat. Nam forte dñs dixit marthe ꝙ eam uocaret.
Rñſio alior. ¶ Alij aũt dicũt ꝙ martha ipſam pñtiam uocati-
onem reputauit: quaſi diceret. Inexcuſabile eſt ut
eo pñte tu non exeas obuiam ipſi. ¶ Conſequen
ter cum dicit.

¶ Illa ut audiuit ſurrexit cito: ⁊ uenit ad euz.

¶ Ponit occurſus marie. Et circa hoc duo fac. Pri
mo ponit ꝓmptitudo marie ad occurrẽdum. Se-
cũdo locus in quo ei occurrit ibi[Nõdum enim.]
Tertio comitiua que eam ſequit ibi[Iudei ergo
qui erãt ⁊c.] ¶ Promptitudo aũt marie ad occur
rẽdum deſcribit: q̄ non diſtulit ꝓpter luctum: nõ
tardauit ꝓpter aſtãtes: ſed ſtatim[ut audiuit ſurre
xit cito.] de domo in qua erat.[⁊ uenit ad euz.] ſ. ie-
ſum. Ex quo patet ꝙ nõ illam pueniſſet martha ſi
ei a pncipio notus fuiſſet aduẽtus ieſu. Dat etiaz p
hoc nobis exẽplum nõ tardãdi cum uocamur ad
chriſtũ. Ecc.5. Ne tardes cõuerti ad dñm ⁊c. Iſaie
50. Audiam eum quaſi magiſtrũ. ¶ Locus autem
ubi maria chriſto occurrit eſt idẽ illi ubi martha cũ
chriſto locuta fuerat. Unde dicit.

¶ Nondum enim uenerat ieſus in caſtellum:
ſed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei
martha.

¶ Quod ideo ponit euãgeliſta ne credat ſuperfluus
occurſus marie: cuz chriſtus potuerit adeo cito in
caſtellũ uenire: ſicut ⁊ martha. Ideo aũt chriſt⁹ in
illo loco remãſit: ut non videat ſeipm ingerere mi
raculo: ſed dum rogatus ⁊ inductus miraculũ ope
rat ↄfiteat: ipſum mortuũ eſſe: ⁊ miraculũ nullam
calũniã patiat. Dat etiam per hoc intelligi ꝙ cum
uolumus chriſto frui cum ueniẽtem anticipemus:
nõ expectãtes ꝙ ipſe nobis cõdeſcẽdat: ſed ut ipſi
potius ↄdeſcẽdamus ad eum. Hiere.15. Ipſi ↄuer
tent ad te ⁊ tu non cõuerteris ad eos. ¶ Comiti-
ua autem que ſequitur mariam deſcribit cũ dicit.

¶ Iudei ergo qui erant cuz ea in domo ⁊ cõ
ſolabantur eam: cum vidiſſent mariam quia
cito ſurrexit ⁊ exijt: ſecuti ſunt eam dicentes.
Quia uadit ad monumentum ut ploret ibi.

¶ Cauſam aũt quare eam ſequebant ponit dicens
[Quia uadit ad monumẽtum ut ploret ibi.] Cre-
debãt enuz ꝙ ex impetu doloris hoc faceret.(Nõ
enim audierãt ṽba que martha dixerat Marie.)
In quo quidẽ iudei cõmendandi ſunt q̄(ut dicit
Ecc.7.) Nõ deſis plorãtibus in cõſolationẽ. Nihi
lominus diuina ꝓuidẽtia factum eſt: ut eam ſeque
rent: ut cum plures eẽnt ibi: cum laʒarus ſuſcitat⁹
eſt: tam grãde miraculũ quatriduani reſurgẽtis te
ſtes plurimos inueniret(ut dicit Aug⁹.) ¶ Conſe
quenter cum dicit.

¶ Maria ergo cum ueniſſet ubi erat ieſus: vi
dens eum cecidit ad pedes eius.

¶ Cõmẽdatur deuotio marie ad ieſum. Et primo
deuotio quam exhibuit facto. Secundo deuotio
quam exhibuit uerbo ibi[Dñe ſi fuiſſes hic.] Cir-
ca primum nota in maria ſecuritatem ⁊ humilitatẽ
¶ Securitatẽ qdem: q̄ cõtra mãdatum pncipũ
ꝙ nullus cõfiteret chriſtum nõ uerecũdat turbaꝫ:
nec ſuſpitionem iudeorꝫ de chriſto uerẽs: cum aliq
inimicorꝫ chriſti intereſſent: ad chriſtũ currit. Pro-
uer.28. Iuſtus quaſi leo cõfidẽs ⁊c. ¶ Humilitatẽ
aũt: q̄[cecidit ad pedes eius.] qđ non de martha
legit pme Petri.5. Humiliamini ſub potẽti manu
dei ⁊c. pſal. Adorabimus in loco ubi ſteterunt pe-
des eius. ¶ Uerbo aũt deuotionẽ exhibuit cum
dixit ei.

¶ Et dixit ei. Domine ſi fuiſſes hic non eſſet
mortuus frater meus.

¶ Credebat enim eum eẽ vitã: ⁊ ubi ipſe eẽt mors
locum nõ haberet. pme Cor.6. Nõ eſt ↄuẽtio lu-
cis ad tenebras. quaſi dicat. Dum nobiſcũ preſens
fuiſti(ut Auguſtinus dicit) nõ morb⁹: nõ infirmi-
tas aliq̃ apparere auſa eſt apđ quas vita nouerat
hoſpitari. O infidelis cõuẽtio te adhuc poſito in ſe
culo laʒarus amicus tuus mortuus eſt. Si amicus
morit: inimicus qd patiet? ¶ Conſter cum dicit.

¶ Ieſus ergo ut vidit eam plorantem ⁊ iude
os qui uenerant cum ea plorantes: infremu
it ſpiritu ⁊ turbauit ſeipſum.

¶ Ponunt ea que ptinẽt ad affectũ chriſti. Chriſt⁹
enim nõ rñdet eadem marie que rñdit marthe: ſꝫ
ꝓpter aſtãtem turbam nihil loquit factis demon
ſtrãs ſuam virtutẽ. Primo ergo ponit affect⁹ chri-
ſti oſtenſus marie. Secũdo ſubdit diſceptatio de
chriſti affectu ibi[Dixerũt ergo iudei. Ecce.] Circa
primũ tria facit. Primo ponit affectus chriſti queꝫ
in corde habuit. Secũdo quomõ eum ṽbis expſ-

tur. Iuſto dei iudicio deſerunt: ⁊ illi qui diligunt ex dei miſeratione aſſumunt. ¶ Tertiũ qđ eſt ex parte noſtra eſt imitatio ad chrm̃. Et quãtum ad hoc dicit [Et ſequuntur me.] Iob. 26. Ueſtigia eius ſecutus eſt pes meus. p̄ Pet. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis: nobis relinquẽs exẽplũ. ¶ Quartũ correſpondens ex pte chriſti eſt pmij retributio. Et quãtum ad hoc dicit [Et ego vitã eternã do eis.] quaſi dicat ipſi me ſequunt hic manſuetudinis ⁊ innocentie viam intẽdẽdo: ⁊ ego faciã ꝙ poſtea me ſequẽtur ad gaudia vite eterne intrãdo. Hoc autẽ pmiũ oſtẽdit dñs eẽ indeficiens tripliciter. Nã aliqđ pōt deficere tripliciter. Primo quidẽ ex nã ipſius: puta ſi ſit corruptibile. Sed pmiũ iſtud quãtũ ad naturam ſuã incorruptibile eſt. Unde dicit [Uitã eternã do eis.] que eſt fruitio incorruptibilis ⁊ imortalis dei. Jo. 17. Hec eſt vita eterna ut cognoſcãt te ſolum uerũ deum ⁊c̃. Et (ut dicit Auguſtinus.) iſta ſunt paſcua de qb⁹ ſupra dixerat. Et paſcua bona vita eterna dicit: qꝛ ibi nulla herba areſcit totũ viret. ¶ Secũdo pōt deficere ex defectu recipientis dum recipiens deficit: ⁊ dũ male cuſtodit: ſed hoc non cõtinget in illo pmio. Unde dicit [Et nõ peribunt in eternũ.] ſ. oues. Qđ eſt contra Origenem qui dixit ꝙ qñq̃ ſancti qui ſunt in gloria peccare poterunt. Sed dñs dicit [Non peribunt.] Quia in eternũ conſeruabunt. Apoc. 3. Qui vicerit faciã eũ columnã ⁊c̃. Et foras non egredietur ⁊c̃. ¶ Tertio pōt deficere ex violẽtia rapiẽtis. Forte enĩ neq̃ adã excluſus fuiſſet: niſi affuiſſet ſeductor. In vita aũt etna hoc nõ erit. Uñ dicit [Et nõ rapiet eos.] ſ. oues [qſq̃ de manu mea.] i. ptectiõe ⁊ ptãte mea. Sap. 3. Iuſtoꝝ aĩe i manu dei ſt (Ut enĩ dicit Aug⁹.) Ibi neq̃ lup⁹ rapit: neq̃ fur tollit: neq̃ latro interficit.

Origenes dixit ꝙ qñq̃ ſcti q ſũt i glĩa peccare poterunt qđ ẽ erroneũ

¶ Pater meus qđ dedit mihi maius omnibus eſt: nemo poteſt rapere de manu patris mei. Ego ⁊ pater vnum ſumus.

¶ Hic probat qđ ſupra de dignitate ouiũ dixerat. ſ. ꝙ nõ rapiet eas quiſq̃ de manu mea tali ratiõe. Illud qđ eſt in manu patris mei nullus poteſt rapere. Sed eadem eſt manus patris ⁊ mea. Ergo illud qđ eſt in manu mea etiã nullus poteſt rapere. ¶ Circa hoc tria facit. Primo ponit minorẽ manifeſtando cõmunicationẽ diuinitatis a patre ſibi tradite cum dicit [Pater qđ dedit mihi.] ſ. per eternam generationẽ [maius omnib⁹ eſt.] Iñã ſupra. 5. Sicut pater habet vitã in ſemetipſo: ſic ⁊c̃. Itẽ [maius eſt] poteſtate. ẽ. 5. Poteſtatẽ dedit ei iudicium facẽ ⁊c̃. Itẽ [maius eſt.] reuerẽtia ⁊ honore. Phil. 2. Dedit illi nomen: qđ eſt ſup omne nomen: ut in noĩe ieſu ⁊c̃. [Maius eſt.] ergo [omnib⁹ qđ dedit mihi pater.] ut ſ. ſim verbum eius: ſim vnigenitus eius: ſim ſplendor lucis eius. ¶ Secũdo ponit excellentiã ptãtis paterne. Qđ pertinet ad maiorem cum dicit [Et nemo pōt rapere.] i. per violentiã auferre: uel per ignorãtiam ſurripere [de manu.] i. de poteſtate [patris mei.] uel a me: qui ſum virt⁹ paterna: quãuis meli⁹ dicat de ptãte patris q̃ a me (ut Auguſtinus dicit.) Ideo autẽ [Nemo pōt rapere de manu patris.] qꝛ ipſe fortiſſimus eſt: cui nõ poteſt fieri violẽtia. Et ſapientiſſimus in quẽ non cadit ignorãtia. Iob. 9. Sapiẽs corde eſt ⁊ fortis robore ⁊c̃. ¶ Tertio ponit vnitatẽ ſui ad patrem: ex qua ſequit concluſio. Uñ dicit [Ego ⁊ pater vnũ ſumus.] quaſi dicat. Ideo non rapiet eas quiſq̃ de manu mea. Quia [ego ⁊ pater vnũ ſumus.] ſ. vnitate eẽntie. Nam eadẽ eſt natura patris ⁊ filij. Per h̃ autẽ excludit duplex error. ſ. Arrij qui diuidebat eẽntiam. ⁊ Sabellij: qui cõfundebat perſonas: ut ſic ⁊ a charibdi ⁊ a ſilla liberemur. Nã per hoc qđ dicit [vnum.] liberat te ab Arrio. Nam ſi vnum. Non ergo diuerſum. Per hoc aũt qđ dicit [ſum⁹] liberat a Sabellio: ſi enim [ſumus.] Ergo pater ⁊ filius eſt alius ⁊ alius. Sed hoc Arriani impietatis ſue mendacio negare contẽdunt dicẽtes. ꝙ creatura aliquo modo eſt vnum cum deo. Unde ⁊ hoc modo filius poteſt eẽ vnũ cum patre. ¶ Sed hoc patet eſſe falſum ex tribus. Primo ex ipſo mõ loquẽdi. Manifeſtum eſt enĩ ꝙ vnum dicitur ſicut ens. Unde ſicut aliquid non dicit ens ſimpliciter: niſi ſm ſubſtantiã: ita nec vnum niſi ſm ſubſtãtiã. uel naturã. Simpliciter autẽ dicitur aliquid: quod nullo addito dicitur. Quia ergo hoc ſimpliciter dicitur [Ego ⁊ pater vnũ ſumus.] nullo alio addito. Manifeſtum eſt ꝙ ſunt vnum ſm ſubſtantiã ⁊ naturam. Nunq̃ autẽ inuenitur: ꝙ deus ⁊ creatura ſint vnum ſine aliquo addito: ſicut illud p̄ Cor. 6. Qui adheret deo vnus ſpiritus eſt. Ergo patet ꝙ filius dei nõ eſt vnũ cum patre: ut creatura. ¶ Secũdo ex his que ſupra dixerat. ſ. qđ dedit mihi pater maius omnibus eſt. Et poſtea cõcludit [Ego ⁊ pater vnũ ſumus.] quaſi dicat in tantũ vnum ſum⁹ inquantũ dedit mihi id qđ maius eſt omnibus. ¶ Tertio pȝ ex ſua intentione. Nam dominus ꝓbat ꝙ nõ rapiet eas quiſq̃ de manu ſua: per hoc ꝙ Nemo pōt rapere de manu patris eius: qđ nõ ſequeretur: ſi poteſtas eius eẽt minor q̃ poteſtas patris. [vnum] ergo ſunt pater ⁊ filius natura honore ⁊ virtute.

Eadẽ ẽ nã patris ⁊ filij.

Arri⁹ dicebat aliã eẽ nãm pñs ⁊ aliaꝫ filij. Sabelli⁹ dicebat nõ eẽ aliã pſonã pñs et filij: ſed eadem

Arriani dicũt ꝙ de⁹ ⁊ creatura aliq̃ mõ ſt vnũ: ⁊ ſic fili⁹ dei eẽ vn⁹ cum deo patre.

Simplr aliqđ dr quod nullo addito dr.

LEC. VI.

Suſtulerunt ergo lapides iudei ut lapidarent eum. Reſpondit eis ieſus. Multa bona opa oſtendi uobis ex patre meo. Propter quod eorum opus me lapidatis.

Poſita doctrina chriſti: hic ꝯſequent ponit effectus doctrine eius in iudeis. Et pmo redarguit coꝝ ſeuitiã. Secũdo excludit a ſe ipoſitaꝫ blaſſemiã ibi [Rñderũt ei iudei.] Tertio declinat coꝝ ptinaciã ibi [Querebãt ergo eũ apprehendere.] Circa pmũ duo facit. Primo ponit iudeoꝝ ſeuitia qua excẽ deſeebant ad chrm̃ lapidandum. Uñ dicit [Suſtulerunt lapides iudei: ut iacerent in eum.] Quia enĩ duri erant: ⁊ profunda dñi uerba intelligere nõ poterant: lapidibus ſimiles ad lapides currunt. p̄s. Dum loquebar illis ipugnabãt me gratis. ¶ Secũdo eũ ſubdit [Multa bona opera ⁊c̃.] Reprehendit dominus ipſorũ ſeuitiam. Et primo cõmemorat eis exhibita beneficia. Secundo reprehẽdit ipſorum ſeuitiam. Cõmemorat aũt beneficia que eis exhibuit in ſanitatibus iſirmoꝝ in exhibitione doctrine: ⁊ miraculorũ. Uñ [Rñdit eis dicẽs. Multa bona opa oſtẽdi uobis.] ſ. ſanãdo: predicãdo: miracula faciẽdo. Mat. 7. Bene oĩa fecit. [ex pr̃e meo.] Cuius gloriã per oĩa queſiui. ĩ. 8. Gloriã meã nõ quero ⁊c̃. Secundo reprehẽdit dicens [Propter qđ eoꝝ op⁹ me lapidatis.] quaſi dicat. Benefactorẽ oportebat honorare nõ lapidare. Simile dicitur Hiere. 17. Nunquid redditur ꝓ bono malum ⁊c̃.

¶ Reſponderunt ei iudei. De bono opere

nō lapidamus te:ſed de blaſſemia: ꝛ quia tu
homo cum ſis facis teipſum deum.

℗ Hic domin⁹ excuſat ſe de blaſſemia. Et ꝑmo po-
nitur blaſſemie impoſitio a iudeis. Secundo eius
excuſatio a chriſto ibi [Reſpondit eis ieſus. Non-
ne ſcriptum eſt ꝛc.] ℗ Dicit ergo quantum ad pri-
mū [De bono opere non te lapidam⁹ ꝛc.] ℗ Ubi
quinqꝫ conſideranda occurrunt. Primum quidez
videtur pertinere ad motiuum lapidationis: qḋ
eſt blaſſemia. Precipitur enim Leuitici .24. ꝙ bla-
ſſemi lapidentur. Educ inqꝫ blaſſemū extra caſtra
ꝛc. Et quantum ad hoc dicūt [De bono opere nō
lapidam⁹ te:ſed de blaſſemia.] ℗ Secundo ꝙ ſpe
cificant ipſam blaſſemiam. Nam blaſſemia eſt nō
ſolum attribuere deo: quod ſibi nō conuenit:ſed
etiaz attribuere alteri quod ſolius dei eſt: ſicut bla
ſſemia eſt:non ſolum dicere deum eſſe corpus:ſed
etiam dicere aliquaz creaturam creare poſſe. Mat.
9. dicebant. Hic blaſſemat. Quis poteſt dimittere
peccata niſi ſolus deus? Dicebant ergo iudei do-
minuz blaſſemum eſſe. non primo modo:ſed uſur
pando ſibi que diuinitatis propria erant. Unde
dicebant [Quia tu homo cum ſis facis teipſum
deum.] ℗ Tertium eſt ꝙ iudei melius intellexe-
runt verbuz chriſti ꝙ̄ Arriani quod dixerat. Ego
ꝛ pater vnum ſumus. Ideo irati ſunt quoniam in
tellexerunt non poſſe dici. Ego ꝛ pater vnum ſu-
mus: niſi ubi eſt equalitas patris ꝛ filij. Et hoc eſt
quod dicunt [Facis teipſum deum.] Oſtendendo
verbis tuis ꝙ deus ſis: quod non eſt uerum [cum
ſis homo.] ℗ Quartum eſt ꝙ tāta eſt diſtātia dei
ꝛ hominis: ꝙ incredibile eis erat ꝙ idem qui eſt
homo: eſſet deus. Unde ſignanter dicunt. [Quia
homo cum ſis ꝛc.] Quamuis ab iſta incredulita-
te remoueri poſſent per hoc quod dicitur in pſal.
Quid eſt homo ꝙ memor es eius ꝛc. Abac. ꝑmo
Opus ego facio in dieb⁹ ueſtris ꝛc. ideſt opus in-
carnationis excedens omnem mentem. ℗ Quin-
tum eſt ꝙ in ſuis uerbis ſibiipſis contrariantur.
Nam ex vna parte confitentur chriſtuz bona ope
ra facere dicentes [De bono opere non te lapida-
mus.] Et alia parte imponunt ei blaſſemiam: ſcili-
cet ꝙ ſibi falſo uſurpet honorem dei: que quidem
contraria ſunt. Non enim ex deo macula poſſet fa
cere ſi deuz blaſſemaret. Quia (ut dicitur Math.
7.) Non poteſt arbor bona fructus malos facere
ꝛc. Quod maxime locum habet in chriſto.

Blaſſemia ē attribuē deo qḋ ſibi nō cō uenit ꝛ attri- buē alteri qḋ ſoli⁹ dei eſt.

℗ Reſpondit eis ieſus. Nonne ſcriptum eſt
in lege ueſtra: quia ego dixi dij eſtis.

℗ Hic excludit a ſe impoſitam blaſſemiam. Et pri-
mo ponit ſuam excuſationem. ℗ Secundo oſten
dit ueritatez ibi [Si non facis opera ꝛc.] Excuſat
autem ſe per auctoritatem. Unde primo ponit au
ctoritatez ſcripture. Secundo aperit eius intelle-
ctum. Tertio ex hoc concludit propoſitum. ℗ Di-
cit ergo [Reſpondit eis ieſus, Nonne ſcriptum eſt
in lege ueſtra.] i. ꝑs. Ego dixi dij eſtis ꝛc. ℗ Ubi
ſciendum eſt ꝙ lex tripliciter accipitur in ſcriptura
℗ Quandoqꝫ quidem vniuerſaliter pro toto ue-
teri teſtamento ſm qḋ cōtinet quinqꝫ libros moy
ſi prophetas ꝛ agiographas. Et hoc modo acci-
pitur hic in lege ueſtra. i. in ueteri teſtamento. Cum
ſcriptum ſit in pſal. Quod ideo dicitur lex: quia to
tum uetus teſtamentum habetur pro auctoritate
legis. ℗ Aliquando accipitur lex: prout diuiditur

Lex accipit̄ tripliciter.

contra ꝓphetas pſal'os ꝛ Agiographas. Et ſic ac
cipitur Luc. ultimo. Oportet impleri omnia que
ſcripta ſunt in lege ꝛ ꝑs. de me. ℗ Aliquando au-
tem accipitur prout lex diuiditur cōtra prophetas
Et ſic pſal. ꝛ alij libri ueteris teſtamenti preter pen
tateuchū includuntur ſub prophetis: eo ꝙ ſpiritu
prophetico edita ſit ſcriptura ueteris teſtameti. Et
hoc modo accipit̄ Math. 22. In his duobus mā
datis tota lex pendet ꝛ prophete. Sic ergo ſcriptū
eſt. [Ego dixi dij eſtis.] ℗ Unde ſciendum eſt ꝙ
hoc nomen deus tripliciter accipitur. ℗ Aliquan
do enim ſignificat ipſam diuinam naturam. Et ſic
dicitur ſingulariter ſolum Exo. 20. Audi iſrael do-
minus deus tuus vnus eſt. ℗ Quandoqꝫ autem
dicitur deus nuncupatiue. Et hoc modo dicuntur
idola dij. ꝑs. Omnes dij gentiū demonia. ℗ Qñ
qꝫ autem dicitur aliquis deus per participationez
diuinitatis: ſeu excellentioris virtutis diuinitus in
fuſe. Et hoc modo ꝛ iudices dicuntur dij in ſcriptu
ra. Exo. 32. Applicabis eos ad deos. i. ad iudices.
Et Exo. 32. Dijs non detrahes. i. prelatis. Et hoc
modo accipit̄ hic hoc nomen deus cū dicit. [Ego
dixi dij eſtis.] idest participantes aliquam virtu-
tem diuinam ſupra humanam. ℗ Conſequenter
cum dicit.

De⁹ tripl̄r accipit̄. ſ. p nā dina: aliqñ nū cupatiue. aliqñ ꝑticipatiue.

℗ Si illos dixit deos ad quos ſermo dei fa-
ctus eſt: ꝛ non poteſt ſolui ſcriptura quez pa
ter ſanctificauit ꝛ miſit in mūdū uos dicitis
quia blaſſemas qꝛ dixi filius dei ſum.

℗ Aperit ſenſum auctoritatis predicte: quaſi di-
cat. Ideo uocauit eos deos inquātum participāt
aliquid diuinitatis ſm participationem ſermonis
dei ad eos facti. Nā ex ſermone dei homo aliquā
participationem diuine virtutis ꝛ puritatis conſe
quitur. Infra. 15. Iam uos mundi eſtis propter ſer
monem quem locutus ꝛc. Et Exo. 34. dicitur ꝙ
ſplēdida facta eſt facies Moyſi ꝛc. Ex his autem
que predicta ſunt poſſet ſic argumentari. Manife
ſtum eſt autem ꝙ aliquis ex participatione uerbi
dei ſit deus participatiue: ſed non ſit aliquid par
ticipatiue hoc niſi ex participatiōe eius quod eſt
per eēntiam ſuam tale: puta non ſit participatiue
ignis: niſi participatione ignis per eſſentiā. Ergo
nō ſit aliquid participatiue deus: niſi ex participa
tione eius: qui eſt deus per eſſentiam. Ergo uerbū
dei. ſ. ipſe filius: cuius participatione aliquis effici
tur deus: eſt deus per eſſentiaz. Sed dominus uo-
luit humanis magis ꝙ̄ ſic profunde ꝯtra iudeos
arguere. ℗ Dicit autem [Et non poteſt ſolui ſcri-
ptura.] ut oſtendat irrefragabilem ſcripture ueri-
tatem. ꝑs. In eternum domine permanet uerbum
tuum. ℗ Conſequenter cuz dicit. [Quem pater ſā
ctificauit ꝛc.] Concludit propoſitum. Quod qui-
dem ſi ſm hylarium referamus ad chriſtuz ſm ꝙ
eſt homo: tunc eſt ſenſus homines aliqui dicūtur
dij ſola participatiōe ſermonis dei. Quomodo er
go dicitis [quia blaſſemas.] idest reputatis bla-
ſſemiam: ꝙ ille homo dicatur deus: qui eſt vnitus
uerbo dei in perſona. Et ideo dicit [Quem pater
ſanctificauit.] Lz enim omnes qui ſanctificantur
deus ſanctificet. Infra. 17. Sanctifica eos in uerita
te. Chriſtum tñ ſpāliter ſanctificauit. Nā alios ſcifi
cat: ut ſint filij adoptiui. Ro. 8. Accepiſtis ſpm̄ ado-
ptionis filiorū. Chriſtuz autē ſanctificauit: ut eēt fi
lius dei per naturam vnitus in perſona uerbo dei

Expō hylarij

Quod hec verba oſtēdunt dupliciter. Primo per
hoc quod dicit[Quem pater ſanctificauit.]Si eni
ut pater ſanctificet: manifeſtuz eſt ꝙ ſanctificat ⁊ fi
lium. Rom. pmo. Qui predeſtinatus eſt filius dei
in virtute ſm ſpiritum ſanctificationis. ¶ Secun
do per hoc quod dixit.[Et miſit in mundum.]
Mitti enim in aliquem locum non conuenit alicui
rei niſi ante fuerit q̃ ibi eſſet. Ergo ille quem pa-
ter miſit in mūdum. ſcilicet viſibiliter eſt filius dei:
qui preextitit viſibili viſioni. Quia (ut dicit ſupra
p.) In mundo erat ⁊ mundus per ipſum ⁊c̄. ā.3.
Non enim miſit deus ⁊c̄. Hūc ergo [Quem deus
miſit in mūdum vos dicitis q2 blaſphemas: q2 di
xit filius dei ſum.] quaſi dicat. Multo magis poſ-
ſum hoc dicere: qui ſum vnitus verbo in perſona
q̃ illi[ad quos ſermo dei factus eſt.] ¶ Sed vn-
de iudei habuerunt ꝙ chriſtus eēt filius dei? Non
enim hic dominus expreſſe dixit. ¶ Ad qđ dicen-
dum eſt ꝙ l3 dominus hoc expreſſe nō dixerit: ni-
hilominus tamen ex uerbis que dixit. ſ. Ego ⁊ pa
ter vnum ſumus. Et qđ dedit mihi pater mai9 om
nibus eſt. Intellexerunt eu3 accepiſſe naturā a pa
tre: ⁊ eſſe vnū in natura cum eo. Hoc autem. ſ. acci-
pere eandem naturam ab aliquo ⁊ eſſe habet ratio
nem filiationis. ¶ Si autē hoc qđ dicit[Pater ſan
ctificauit ⁊c̄.]referamus ſm Augm ad chriſtum in-
quantum eſt deus: tunc eſt ſenſus[que3 pater ſan-
ctificauit.] i. ſanctū ab eterno genuit. S3 alia que ſe
quunt eodē modo exponenda ſunt: ſm ꝙ Hylari9
exponit: cum melius exponit ſi referatur totu3 ad
chriſtum inquātum hō. ¶ Conſequenter cū dicit.

¶ Si non facio opera patris mei nolite cre-
dere mihi. Si autem facio: ⁊ ſi mihi non vul
tis credere operibus credite: ut cognoſcatis
⁊ credatis quia pater in me eſt: ⁊ ego in pře.

¶ Probat ueritate3 dictorum: quaſi diceret. L3 ſim
homo tm̄ ſm reputationem veſtrā: tamen nō bla-
ſfemo dicens me uere deum: quia uerisſime ſum.
Unde circa hoc duo facit. Primo ꝓponit argumē
tum operum. Secūdo infert concluſionem intēta3
ibi[Ut cognoſcatis ⁊c̄.] Circa primum duo facit.
Primo dicit ꝙ ſine operibus eent excuſabiles. Et
dicit [Si nō facio opa patris mei.] eade3. ſ. que ip-
ſe facit: ⁊ eadem virtute ⁊ poteſtate[nolite credere
mihi.] Supra. 5. Queců́ꝗ pater facit hoc ⁊ filius ſi
militer facit. Secundo ꝙ ex ipſis operibus cōuin
cuntur dicens[Si autē facio.] ſ. eadem opera: que
pater facit [ſi mihi] qui filius hoīs appareo.[non
vultis credere operib9 credite.] i. ipſa opera demō
ſtrant: ꝙ ego ſum filius dei. j. 16. Si opera nō feciſ-
ſem que nemo alius ⁊c̄. ¶ Conſequenter infert cō
cluſionē intentam dicēs[Ut cognoſcatis ⁊c̄.] Nul-
lum enim tam euidens inditiū de natura alicuius
rei eſſe poteſt q̃ illud qđ accipit ex operibus eius
Euidenter ergo cognoſci pōt de chriſto ⁊ credi ꝙ
ſit deus per hoc ꝙ facit opera dei. Et ideo dicit.
Ex ipſis operibus cōuincti[ut cognoſcatis ⁊ cre
datis] qđ oculis ueſtris videre nō poteſtis: ſcilicet
[q2 pater in me eſt ⁊ ego in patre.] Infra. 14. Ego
in patre ⁊ pater in me eſt. Quod intelligendum
eſt per vnitatem eſſentie: ⁊ quaſi idem eſt[pater in
me eſt ⁊ ego in patre.] Et ego ⁊ pater vnū ſumus.
¶ Hylarius autē hoc bene exponit dicens: ꝙ dif-
ferentia eſt inter deū ⁊ hominem. Nam homo cu3
ſit compoſitus non eſt ſua natura. Deus autem cū
ſit ſimpliciſſimus eſt ſuum eē ⁊ ſua natura. In quo
cūꝗ ergo eſt natura dei ibi eſt deus. Cum ergo pa
ter eſt deus ⁊ filius eſt deus: ubicūꝗ eſt natura pa-
tris ibi eſt pater. ⁊ ubicūꝗ eſt natura filij ibi eſt fi-
lius. Cum ergo natura patris ſit in filio ⁊ ecōuer-
ſo. Ergo pater eſt in filio: ⁊ ecōuerſo. Sed (ut dicit
Auguſtinus.) L3 deus ſit in homine: ⁊ homo in
deo (ut dicitur pˢ ioānis. 4.) Qui manet in charita
te in deo manet: ⁊ deus in eo. Non eſt intelligendū
per eſſentie vnitatem: ſed homo in deo eſt. i. ſub di
uina cura ⁊ protectione: ⁊ deus in homine per ſi-
militudinem ſue gratie. Unigenitus autem filius eſt
in patre ⁊ pater in illo tanꝗ equalis.

¶ Querebant ergo eum apprehēdere. ⁊ exi-
uit de manibus eorum. Et abijt iterum trās
iordanem in eum locum ubi erat ioānes ba
ptizans primu3: ⁊ manſit illic. ⁊ multi uene-
runt ad eum: ⁊ dicebant: quia ioannes qui-
dem ſignum fecit nullum. Omnia aūt que-
cunq3 dixit ioānes de hoc uera erant: ⁊ mul
ti crediderunt in eum.

¶ Hic dominus declinat iudeorum pertinaciā. Et
primo oſtendit ipſorum pertinaciam. Secūdo de-
clinat eam. Tertio oſtendit effectum declinationis
¶ Pertinaciā autem oſtendit per hoc ꝙ poſt tot
ueritatis documēta: poſt tot miraculorum ⁊ mira-
bilium operum argumēta adhuc in malitia perſe-
uerant. Unde [querebant eū apprehendere.] Nō
ad credendum ⁊ intelligendum: ſed ad ſeuiēdum
⁊ ad nocendū. Nam q2 equalitatem ſui ad patrem
euidentius expreſſerat magis cōcitati ſuerunt. Hic
re. 8. Apprehenderunt mendacium ⁊c̄. ¶ Decli-
nat autem eorum ſeuitiā dominus exiens ab eis
Unde dicit[Exiuit ⁊c̄.] Ubi primo oſtendit quo
modo eos dimiſit: ſcilicet exeundo de manibus
eoꝝ. Et hoc ꝓpter duo. ¶ Prio ut oſtēderet ſe nō
poſſe detineri: niſi quando uolebat. Luc̄. 4. Ieſus
tranſiens per medium illorum ibat. Supra eo. Ne
mo tollit a me animam meam: ſed ego ponam a
meipſo. ¶ Secūdo ut daret nobis exemplum de
clinandi malorum ſeuitiam: quādo ſine periculo
fidei fieri poteſt. Ecc̄. 8. Ne ſtes contra faciem con-
tumelioſi. ¶ Secūdo oſtendit quomodo exiens
ierit. Unde dicit[Et abijt iterum trans iordanem
⁊c̄.] ¶ Cuius quidem myſtica cauſa eſt. ꝙ aliquā-
do iturus eſſet per apoſtolos ſuos ad gētes ꝯuer
tendas. ¶ Cauſa vō litteralis eſt duplex. Una q2
locus erat vicinus hieruſalem: ⁊ ia3 imminebat tē
pus paſſionis. Unde nolebat ſe elongare. ¶ Se-
cunda ut reducat ad memoriam teſtimonium qđ
illic perhibuit Ioānes dicens. Ecce agnus dei ⁊c̄.
Et teſtimoniū patris ⁊ filij chřo perhibitum in ba
ptiſmo. ¶ Effectus autē declinationis fuit conuer
ſio turbarum ad fidem que quidem conuerſio de
ſcribitur quantum ad tria. ¶ Quantum ad opera
tionis habitionē. Unde dicit[Et multi uenerūt ad
eum.] ſ. per imitationem operū. Mat. 11. Uenite ad
me omnes qui laboratis ⁊ onerati eſtis ⁊c̄. ¶ Se
cundo quantum ad oris confeſſionem. Unde ⁊ di
cebant[Quia ⁊ ioannes ⁊c̄.] Ubi primo cōfitētur
eminentiam chriſti ad Ioannem. Unde dicebant
[Quia ioannes fecit nullū ſignum.] Cuius quide3
ratio fuit: quia ioannes miſſus fuit ut teſtis chriſti.
Uñ oportebat ꝙ fieret fide dignus ⁊ teſtimoniu3
ei9 oñderet ue3. Qđ q̄dē ſit ꝯuenient p ſcitatē vite

Mitti aliquē i aliquē locu3 nō ꝯuenit alicui: niſi ari fu erit q̃ ibi eēt.

Dubitatio.

Reſpōſio.

Expō. Hyla.

Expō' Aug.

Cā myſtica.

Cā lr̄alis.

Chriſtus autem venit ut deus. Et iō oportebat ꝙ oſtēderet in ſe ſigna poteſtatis diuine. Et ideo Joannes vite ſanctitate pollebat. Chriſtus autem cū hoc exercebat et opa ptātem diuinā manifeſtātia. Dic etiā mos ſeruabat apud antiqꝫ ꝓtātes ꝙ in preſentia ptātis maioris: minor ptās non utebat ſue poteſtatis īſignijs. Uñ in pſētia dictatoris cōſules inſignia deponebant. Non ergo decens fuit ut ioānes qui minoris ptātis erat: utpote pcurſor ꝛ teſtis in chri pñtia diuine ptātis inſignijs uteret ſed ſolum chrs. ℂ Scdo cōfitent ueritatē teſtimonij ioānis de chro. Uñ dicebant[Oīa enī que dixit ioannes de hoc. ſ. de chro [erant uera.] quaſi diceret etſi nullū ſignū fecerit ioānes: tñ de chriſto oīa ueraciṫ dixit. ℂ Tertio ꝯfitent cordis fidē. Uñ dicit[Et multi crediderunt in eū](ut Aug' dicit.) Chrm apprehendūt pmanentē: quē iudei uolebant apprehēdere deſcēdētem: qꝛ per lucernaꝫ ad diem venerant. Joānes enī lucerna erat: ꝛ dici teſtimonium perhibebat.

Moos erat apud antiquos ut minor ptās ī pñtia maioris ptātis nō uteret ſuis inſignijs.

L. E. I. n. c.

Erat autem quidam languens lazarus a bethania: de caſtello marie ꝛ marthe ſororū eius. Maria aūt erat que vnxit dominū vnguēto ꝛ extérſit pedes eius capillis ſuis: cuius frater lazarus infirmabatur.

Supra dominus virtutē ſuā viuificatiuā oñdit vbo. Dic cōfirmat eā miraclo quēdaꝫ mortuū. ſ. laçarū ſuſcitādo. Et primo ponitur laçari infirmitas. Scdo ipſius iam mortui ſuſcitatio ibi[Ut audiuit.] Tertio ſubiūgit ſuſcitationis effectus ibi[Multi ergo ex iudeis ꝛc.] Circa pmuꝫ tria facit. Primo ponit laçari egrotatio. Secūdo languoris deñūciatio ibi[Miſerūt ergo ſorores ꝛc.] Tertio aſſignat premiſſarū rō ibi[Audiens autēꝫ ieſus ꝛc.] Circa primū tria facit. Primo deſcribit pſonā egrotā. Secundo languētis locū. Tertio pſonā cōiūctā. ℂ Perſona egrota eſt laçarus. Uñ dicit[Erat quidā languēs laçarus.] Per hūc fidelis ſignat: qui in deo ſperat ꝛ tñ patit īfirmitatē peccati. De qua dicit in ps. Miſerere mei dñe qm īfirm' ſum. Laçarus enī interpretat auxiliat' a dño. Uñ eum ſignificat qui ſpem hēt diuini auxilij. ps. Auxiliū meū a dño ꝛc. ℂ Locus infirmi erat bethania. Uñ dicit[a bethania de caſtello.] Que qdem bethania villa quedā erat ꝓpe hieruſalē. Ubi dominus ꝯſueuerat frequēter hoſpitari (ut frequent ſupra dictū eſt.) Et iterpretat dom' obediētie. Per qd datur itelligi ꝙ ſi īfirmus ſit deo obediēs: pōt ab eo de facili curari: ſicut īfirmus obediēs medico facilius ab eo beneficiū conſequit ſanitatis. 4. Reg. 5. Dixerunt ſerui Naaman ad eū. Pater etſi rē grandē dixiſſet tibi ꝓpheta facere debuiſſes. Jſta bethāia caſtellū erat marie ꝛ marthe ſoroꝝ laçari. ℂ Per qs duplex vita ſignat. Actiua. ſ. ꝛ cōtēplatiua. Ut ſic per hoc detur itelligi ꝙ per obediētiaꝫ hō pfect' reddit ī vita actiua ꝛ cōtēplatiua. ℂ Perſona cōiuncta erat maria. Uñ dicit[Maria autem erat ꝛc.] Quia enī mētionē fecerat de maria: ꝛ plures mulieres huius noīs erāt. Jdeo ne erremus ex nomine: notificat eam ex nouiſſima actione dicens [Que vnxit dñm vnguento. ꝛ extérſit ꝛc.] De hac autē maria diuerſitas quedā eſt inter ſanctos. Quidā enī dicūt (ut hiero. ꝛ Orig.) ꝙ hec maria ſoror laçari nō ē eadē cū illa que peccatrix erat. De qua dicit Luc. 7. ꝙ attulit alabaſtruꝫ vnguenti: ꝛ ſtans retro ſecus pedes ꝛc. Uñ ſic dicit Criſoſtom'. Hec nō fuit illa meretrix que in Luca legit. Deceniꝫ honeſta fuit ꝛ ſtudioſa circa ſuſceptionē chriſti. Nam peccatricis illius nomen tacet. Potuit autē maria iſta erga chrm tēpore ſue paſſionis ex deuotione ꝛ ſpeciali dilectiōe ſimile opus feciſſe: qd fecit et peccatrix illa diligens ꝛ cōpuncta: qd quidē factū hic ab euāgeliſta propter marie noīs multitudinē per anticipationē recitat. ℂ Quidā alij ſicut Auguſtinus ꝛ Greg'. dicunt ꝙ hec eadē maria de qua hic agit eſt illa peccatrix de qua agit Luc. 7. Et argumētum hui' ex hoc uerbo Aug. aſſumit. Nam hic euāgeliſta dicit anteqꝫ maria vngeret dñm vnguēto: qꝛ illud fuit īminēte paſſione. 12. Ubi dicit maria ergo ſumpſit librā vnguēti nardi piſtici pcioſi ꝛ vnxit pedes ieſu. Uñ dicit ꝙ hoc qd hic dicit euāgeliſta de ea factū recitat Luc. 7. ℂ Ambroſi' autē utrāqꝫ ptē tenet. Fm ergo opinionē Auguſtini manifeſtum eſt: ꝙ peccatrix illa de qua dicit in Luca: eſt maria iſta.[Cuius frater laçar' īfirmabatur.] i. miſerādum corpus eius fornaceis febribus alenduꝫ edax incendium aſſumebat.

Lazar' īterpſtat auxiliat' a dño.

Bethania interpſtat dom' obedientie.

Bethania erat caſtellum marie ꝛ marthe ſoroꝝ lazari.

Maria ꝛ martha duplicē vitā ſigt. ſ. actiuā ꝛ cōtēplatiuam.

Diuerſitas opī nionū ſcōꝝ de maria magdalena.

Opīo hiero. ꝛ Orig.

Opīo Aug. ꝛ Grego.

Opīo Amb.

ℂ Miſerunt ergo ſorores eius ad eum dicētes. Domine: ecce quem amas infirmatur.

ℂ Dic ponit īfirmitatis denūciatio a ſororibus laçari que languēti aderant ꝛ caſu dolentes inuenis egrotātis[Miſerūt ad eū.] ſ. ieſum[dicentes. Dñe ecce quē amas ꝛc.] Jn qua quidē denunciatione tria cōſiderāda occurrūt. ℂ Unū eſt ꝙ amici dei qñqꝫ corpaliter affligunt. Uñ non eſt ſignuꝫ ꝙ aliquis nō ſit amicus dei. ſi aliquādo corporalit affligatur ſicut Eliphaꝫ ꝯ Job falſo arguit. Job. 4 Recordare obſecro qs vnqꝫ innocens periit: aut qñ recti deleti ſunt. Et iō dicunt[Dñe ecce quem amas infirmat.] Prou. 3. Quē diligit dñs corripit ꝛ qſi pr in filio coplacet ſibi. ℂ Scdm eſt ꝙ non dicunt. Dñe ueni ſana eum: ſed tm īfirmitatē exponēs dicunt[. Jnfirmat.] Jn quo ſignatur ꝙ ſufficit amico tm neceſſitatē exponere abſqꝫ alicuius petitionis additamēto. Nā amicus cū uelit bonum amici: ſicut bonū ſuū: ſicut ſolicitus eſt ad repellēdū malū ſuū: ita ꝛ ad repellēdū malū amici ſui. Et hoc marie uerū eſt de eo: qui ueriſſime diligit. ps. Cuſtodit dñs diligētes ſe. ℂ Tertiū eſt ꝙ iſte due ſorores deſiderātes curationē fratris lāguidi: nō uenerunt pſonaliter ad chrm: ſicut paralitic'. Luc. 5. Et centurio Mat. 8. Et hoc propter ꝯfidentiam quā hēbāt ad chrm ex ſpeciali dilectione ꝛ familiaritate quā chrs erga eas oſtēderat. ꝛ forte a luctu detinebant (ut Criſo' dicit.) Ecc. 6. Amic' ſi pmāſerit fixus erit tibi coeqlis: ꝛ in domeſticis tuis fiducialiter aget.

Si aliqſ aliqñ dei amic' a deo affligat nō ē ſignū pp hoc ꝙ nō ſit ei' amicus.

Amico ſuffit tm neceſſitatē exponē abſqꝫ alicui' petitionis additamēto.

ℂ Audiēs autem ieſus dixit eis. Jnfirmitas hec non eſt ad mortem: ſed pro gloria dei: ut glorificetur filius dei per eam.

ℂ Dic ponit premiſſoꝝ ratio. Et pmo ratio ipſi' infirmitatis. Secūdo qre ſorores eius nō venerūt ad chrꝫ fm Aug^m ibi[Diligebat aūt ieſus ꝛc.] ℂ Ratio autē īfirmitatis eſt glorificatio filij dei. Uñ dic [Dixit eis ieſus. Jnfirmitas hec non eſt ad morteꝫ ſed pro gloria dei.] Ubi ſciendū eſt: ꝙ īfirmitatuꝫ corporaliū quedā ſunt ad mortē: quedam autem non. Jlle autem ſunt ad mortem: que ad aliquid aliud non ordinantur. Naꝫ oīa mala pene ex diuina

Jnfirmitatuꝫ corpaliū qdā ſūt ad mortē qdā autē non.

Mala oia pe ne ex diuina ꝓuidẽtia iſfligũ tur.
Mali culpe de⁹ ultor ẽ nõ tñ actor.

ꝓuidentia infligunt. Amos.3. Si eſt malũ in ciuitate qd dominꝰ nõ faciat. Mali võ culpe deus ultor eſt non tñ actor. Oia autem que a deo ſunt: ordinata ſunt. Et ideo oia mala pene ad aliquid ordinant: quedã ad mortẽ: quedã ad aliqd aliud. hec autẽ infirmitas non eſt ordinata ad mortẽ: ſed ad gloriã dei.

Dubitatio.

℄ Sed nunquid nõ fuit mortuꝰ laçarꝰ ex hac infirmitate. Uidet ꝙ ſic. Alias nõ ſteteret quatriduanꝰ in monumẽto: nec reſuſcitatio fuiſſet miraculoſa.

Reſponſio.

℄ Reſponſio dicẽdum ꝙ infirmitas hec nõ fuit ordinata ad mortẽ: ut ad finẽ ultimũ: ſed ꝓpter aliud (ut dictũ eſt) ut. ſ. ipſe qui reſuſcitatus fuit: q̃ſi caſtigatꝰ iuſte viueret ad dei gloriã. ⁊ poplꝰ iudeus vidẽs miraculũ cõuerteret ad fidẽ. ps. Caſtigans caſtigauit me dñs ⁊c̃. Uñ ſequit [Sed pro gloria dei: ut glorificet ⁊c̃.]

Expõ Criſ.

Ubi ſm Criſoꝰ li pro ⁊ li ut nõ tenent cauſaliter: ſed cõſecutiue. Nõ eniz ideo infirmatus eſt: ut ex hoc deus glorificaretur: ſed aliunde quidẽ infirmitas hec uenit: ⁊ ex ea cõſecutũ eſt hoc: ut glorificaret filius dei: inquãtum cum reſuſcitãdo uſus eſt ea ad gloriã dei. hoc autẽ vno quidẽ modo ueritatẽ hẽt: ſed alio modo non. Põt enĩ infirmitatis laçari duplex cauſa cõſiderari. Una naturalis. ⁊ ſʒ hãc uerificat dictũ Criſoſtomi. Quia infirmitas laçari ſm cãm nãlem nõ ordinabat ad reſuſcitationẽ. Alia cauſa põt cõſiderari diuina ꝓuidẽtia. Et tũc nõ hẽt ueritatẽ dictũ Criſoſtomi. Nã ex diuina ꝓuidentia hiꝰ iſfirmitas ordinabat ad gloriã dei. Et ſm hoc li pro ⁊ li ut tenẽtur cauſaliter. q̃ſi dicat [Sed pro gloria dei] quia lʒ ad hoc nõ ordinaret ex intẽtione cauſe nãlis: ordinabat tñ ex intẽtione diuine ꝓuidẽtie ad gloriam dei inquãtũ facto miraculo crederẽt hoĩes in chriſtum ⁊ vitarẽt uerã mortẽ. Unde dicit [Ut glorificetur filius dei per eam.] Hic manifeſte dñs filium dei ſe nominat. Nã ipſe glorificandus erat in reſuſcitatione laçari. ⁊ ipſe eſt uerus deus. pᶜ Jo. ultio Ut ſimus in uero filio eius. ã. 9. Neqʒ hic peccauit neqʒ ꝑentes eius: ſed ut manifeſtent opa dei in illo

℄ Diligebat autem ieſus marthã ⁊ ſororem eius mariam ⁊ lazarum.

℄ Hic ſm Augᵐ euãgeliſta aſſignat rõnẽ q̃re due ſorores nõ uenerũt ad chr̃m. Que. ſ. ſumũ ex cõfidentia ſpãlis dilectionis. Uñ dicit [Diligebat aũt ieſus martham ⁊ mariã ⁊c̃.] Quippe qui triſtium cõſolator erat ſorores triſtes diligebat. Et qui languentiũ ſaluator erat languidũ ⁊ mortuũ Laçaruz diligebat. Deut. 26. Dilexit populos: oẽs ſancti in manu illius ſunt.

LE. II.

Ut ergo audiuit: quia infirmatur tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.

Hic Agit de mortui reſuſcitatiõe. Et ꝑmo ponit reſuſcitãdi ꝓpoſitũ. Secũdo ſubdit ſuſcitationis ordo ibi [Uenit itaqʒ ieſus ⁊c̃.] Circa ꝑmũ tria facit. Primo dat dñs locũ morti. Secũdo ꝑnunciat ꝓpoſitũ de accedẽdo ad locũ ubi mortuus erat ibi [Deĩde poſt hec dicit ⁊c̃.] Tertio ꝑnũciat ꝓpoſitũ ſuſcitãdi ibi [Hec ait ⁊ poſt dicit illis ⁊c̃.] ℄ Dat autẽ locum morti morã trahendo dñs trãs iordanẽ. Et ideo dicit [Ut autẽ audiuit: qꝛ infirmabat. manſit in eodem loco duobꝰ diebꝰ.] Ex quo notat ꝙ eodẽ die quo chr̃s recepit nunciũ ſororũ laçari mortuus fuit laçarus. Nã qñ chr̃s uenit ad locũ ubi mortuus fuit iam quatriduanus erat. chr̃s autẽ duobꝰ diebus poſtq̃ recepit nunciũ: remãſit in eodẽ loco. ⁊ ſequenti die ab illis duobus iuit in iudeã.

Quare chr̃s retardauit ꝙ nõ uenit añq̃ laçarꝰ moreretur duplex aſſignat cã.

℄ Dedit autẽ locuz morti per tot dies ꝓpter duo. Primo q̃dẽ ne ex preſentia eius mors laçari ĩpedita fuiſſet. Nam ubi vita pñs eſt: mors locũ nõ habet. Secũdo: ut miraculũ credibilius redderet: ⁊ nullus ꝑoſſet dicere. Q̃m nondũ defunctum cum ſuſcitauit: ſed potius ſtupefactum. ℄ Cõter cũ dicit.

℄ Deinde poſt hec dicit diſcipulis ſuis. Eamus in iudeam iterum.

℄ Dominus manifeſtat ꝓpoſitũ acceſſus ſui ad locũ. Et ꝑmo ꝑnunciat propoſitũ. Secũdo ſubdit timor diſcipuloꝝ ibi [Dicunt ei diſcipuli ⁊c̃.] Tertio dñs timorẽ propellit ibi [Rñdit ieſus. Nonne ⁊c̃.] ℄ Dicit ergo quãtũ ad primũ [Deinde poſt hec.] ſ. morã cõtractã [dixit.] ſ. ieſus [diſcipulis ſuis. Eamus in iudeã iteꝝ.] ℄ Hic querit. Quare hoc ſolũ ꝑdixit apoſtolis iterũ iturũ in iudeam. cũ hoc alĩs nõ fecerit? ℄ Sed huius quidẽ ratio eſt: q̃a iudei nuꝑ in iudea ꝑſecuti fuerãt chr̃m: ita ut ꝑene cum lapidaſſet. Uñ ⁊ propterea inde deceſſerat. ꝓpter qd credendũ erat: ꝙ chr̃o iterato illuc ire uolente diſcipuloꝝ corda timor inuaderet. Et qꝛ preuiſa iacula minus feriũt: ⁊ mala que preuident faciliꝰ tolerant (ut Gregꝰ dicit.) Jõ dñs ut eis timorẽ auferret eis itineris ſui ꝓpoſitũ manifeſtat.

Myſtica expoſitio.

℄ Per hoc autẽ ꝙ iterũ reuertit in iudeã myſtice dat intelligi dñm in fine mundi iterũ reuerſurũ ad iudeos: qui cõuertent ad chr̃m. Ro. 11. Cecitas ex ꝑte cõtingit in iſrael ⁊c̃.

In fine mũdi iudei oẽs conuertentur.

℄ Timor diſcipuloꝝ ponit cũ dicit.

℄ Dicunt ei diſcipuli. Rabi nunc querebãt te iudei lapidare: ⁊ iterum uadis illuc?

℄ Quaſi dicat videt ꝙ ſpontaneus uadas ad mortẽ. Sed timor iſte irrõnabilis eſt: qꝛ ſecũ habebãt diſcipuli deũ ⁊ protectorẽ: cum quo qui eſt timere nõ debet. Jſa. 50. Stemus ſimul: quis eſt aduerſarius meus? ps. Dñs illuminatio mea ⁊ ſalusꝰ mea quẽ timebo? ℄ Hunc timorẽ expellit dñs confortans eos. Unde dicit.

℄ Reſpondit ieſus. Nonne duodecim ſunt hore diei?

℄ Scilicet diſcipulis [Nõne duodeci.] Ubi ꝑ põit ꝯditionẽ tẽporis. Scdo oſtẽdit qd tẽpus ſit aptuz ambulationi. Tertio qd nõ ſit aptũ. Scdʒ ibi [Si quis ambulauerit ⁊c̃.] Tertiũ ibi [Si autẽ ambulauerit in nocte ⁊c̃.] ℄ Ad intellectũ aũt huius lr̃e ſciendũ eſt ꝙ tripliciter exponit.

Expõ Criſ.

℄ Uno mõ a Criſoſtomo ſic [Nõne .12. hore ſunt diei.] quaſi dicat Uos dubitatis aſcẽdere in iudeã: qꝛ nuꝑ iudei uoluerũt me lapidare. Sʒ dies habet .12. horas: ⁊ qd cõtingit in vna non ꝯtingit in alia. Uñ lʒ tunc uoluiſſent me lapidare: in alia hora hoc nollẽt. Ecc. 3 Oia tẽpus hñt ⁊c̃. Et eiuſdẽ. 8. Omni negocio tẽpus eſt ⁊ oportunitas.

Qõ litteralis.

℄ Sed hic incidit queſtio litteralis. Quia aut loquit de die naturali: aut de die artificiali. Siquidem loquatur de die naturali: tunc falſum eſt qd dicit. Cum nõ habeat duodecim: ſed .24. horas. Similr ſi loquit de die artificiali: falſum eſt qd dicit. Quia hoc nõ eſt uerum: niſi in equinoctiale. Quia nõ omnes dies artificiales habẽt .12. horas.

Reſponſio.

℄ Sed ad hoc dicẽdum ꝙ intelligendum eſt de die artificiali: qꝛ omnes dies artificiales habẽt .12. horas. Naʒ hore huiuſmodi dierũ diſtinguunt dupliciter. Quedã enim ſunt eq̃les

Et quedã ſunt inequales. Equales autẽ diſtinguũtur ſꝫ circulũ equinoctialis. Et ſꝫ hoc nõ omnes dies habẽt .12. horas: ſed aliqui plures aliqui pauciores: niſi tñ in equinoctio. Inequales autem diſtinguunt̃ ſm aſceſſiones zodiaci ꝓpter eius obliquitatem: q2 nõ equaliter aſcendit zodiacus in omnibus ꝑtibus ſuis. Equinoctialis autẽ equalit̃: ⁊ de iſtis horis inequalibus qlibet dies artificialis hẽt 12. horas: q2 quolibet die aſcendũt 6. ſigna de die ⁊ 6. de nocte: ſed illa que aſcendunt in eſtate ſũt tardioris motus q̃ꝫ illa que aſcendunt in hyeme. Aſcẽſus autẽ cuiuſlibet ſigni facit duas horas.

Signa ſex in horis īeq̃lib⁹ aſcẽdũt ī die ⁊ 6. ī nocte: ⁊ cũ q̃libꝫ ſignũ duas horas faciat: ſcꝫ dictũ q̃libꝫ diem hẽre horas 12.

¶ Siquis ambulauerit in die non offendit: q2 lucem huius mundi videt.

¶ Id eſt honeſte ⁊ abſq3 conſcientia alicuius mali. Rom̃ .13. Sicut in die honeſte ambulemus [Non offendit.] i. nõ inuenit quid ei noceat. Et hoc ideo [quia lucem huius mũdi videt.] i. lux iuſtitie in eo eſt. p̃s. Lux orta eſt iuſto ⁊ rectis corde letitia. quaſi dicat dñs. Nos ſecure poſſumus ire cum in die ambulemus.

¶ Si autem ambulauerit in nocte: offendit: q2 lux non eſt in eo.

¶ Scilicet inquantũ de facili multa ꝑicula inuenerit De qua nocte ꝑ̃ Theſ. 5. Qui dormiunt nocte dormiunt: ⁊ talis [offendit.] i. impingit [quia lux.] ſ. iuſtitie [nõ eſt in eo.] ¶ Alio mõ exponit quidã grecus. ſ. Theophilus ab illo loco [Siquis ambulauerit in die.] Dicẽs ꝙ dies eſt preſentia chriſti in mũdo. Nox võ eſt tempus poſt paſſionẽꝫ eius. Ut ſit ſenſus. Nõ eſt timendũ de iudeis: q2 q̃ꝫdiu ego ſuꝫ in mundo uobis nõ iminet periculũ: ſed mihi. Unde quãdo iudei eum capere uoluerunt. ī. 18. Dixit dominus turbis. Si ergo me queritis ſinite hos abire: ut impleretur ⁊c̃. Sed [in nocte.] i. in tp̃e poſt paſſionẽ: tũc timendũ eſt uobis ire in iudeam: q2 patiemini a iudeis ꝑſecutionem. Zach. 13. Percute paſtorem ⁊ diſpergent̃ oues ⁊c̃. ¶ Alio modo exponit Auguſtinus ſic. Ut per diem intelligat̃ chr̃s Supra. 9. Me oportet oꝑari opera eius qui miſit me donec dies eſt. Et q̃ꝫdiu ſum in mũdo lux ſuꝫ mundi. Huius ergo diei. 12. hore ſunt. 12. apoſtoli ſupra. 7. Nõne ego uos .12. elegi? Sed timẽdum eſt ualde qđ ſequitur. Et vnus ex uobis diabolus ẽ. Iudas ergo non erat hora huius diei: quia nõ lucebat. Sed dicendum ꝙ dominus hoc dixit: non habito reſpectu ad iudam: ſed ad ſucceſſorẽ eius. Mathiam. Eſt ergo ſenſus [Nõne .12. hore ⁊c̃.] q̃ſi diceret uos eſtis hore. Ego ſuꝫ dies. Sicut ergo hore cõſequunt̃ diem: ita ⁊ uos me debetis ſequi Unde ſi ego uolo ire in iudeã uos nõ debetis me precedere: nec mutare uolũtatẽ meam: ſed debetis me ſeq. Sĩle dicit̃ Petro Mat. 16. Uade retro poſt me ſathanas. i. nõ precedas me: ſed me ſequere uoluntatẽ meã imitãdo. [Siquis ambulauerit in die ⁊c̃.] quaſi diceret. Nõ debetis timere periculũ: q2 uos itis mecũ: qui ſum dies. Unde ſicut qui in die uadit nõ impigit. i. nõ offendit: ita nec uos qui mecũ itis. Rom̃. 9. Si deus pro nobis: quis ꝯtra nos? Et hoc ideo: q2 luceꝫ huius mũdi videt in me [Si autẽ ambulauerit in nocte.] i. in tenebris ignorantie ⁊ peccati [Tunc offendit.] Et hoc ideo [q2 lux] ſcilicet ſpiritualis [non eſt in eo.] Non quidẽ ex defectu lucis: ſed eorum rebellione. Iob. 22. Ipſi fuerunt rebelles lumini ⁊c̃.

Expõ Theophili.

Expõ Aug.

Hec ait: ⁊ poſt hec dicit eis. Lazar⁹ amicus noſter dormit: ſed uado ut a ſomno excitem eum.

Supra Prenunciauit domin⁹ ꝑpoſitũ de accedendo ad locum defuncti. Hic manifeſtat ꝑpoſituꝫ de defuncti ſuſcitatione. Et primo prenũciat ipſum ꝑpoſitum. Secũdo diſcipulorũ affectũ ibi [Dixit ei thomas ⁊c̃.] Propoſitũ auteꝫ prenunciat primo quaſi implicite ⁊ obſcure. Secũdo euãgeliſta oſtendit tarditatem intellectus diſcipuloꝝ ibi [Dixerunt ergo diſcipuli.] Tertio dominus ipſum ꝑpoſitũ denunciat manifeſte ibi [Tunc ergo dixit eis ieſus.] Dicit ergo [Hec ait. Et poſt hec dicit illis.] quaſi diceret his que ſupra poſita ſunt dictis. Poſtmoduꝫ dicit diſcipulis ſuis [Lazarus amic⁹ ⁊c̃.] Qđ quidem ſm Criſoſtomũ videt̃ facere ad ſecũdam rationẽ excludentẽ timorẽ diſcipuloꝝ. Nam ꝑma ꝑcedebat ex diſcipuloꝝ inocentia: q2 qui ambulat in die nõ offendit. Iſta ſumit̃ ex neceſſitate iminente quaſi neceſſarium ſit ire. ¶ Uñ circa hoc tria facit Primo cõmemorat priſtinã amicitiã defuncti dicens [Lazarus amicus noſter.] ¶ Amicus. ſ. ꝑpt multa beneficia ⁊ obſequia que nobis exhibuit. Et ideo nõ debem⁹ ei in neceſſitate deficere. Prouẽ. 12. Qui negligit damnũ ꝑpter amicũ fidelẽ. ¶ Secundo ponit neceſſitatis iſtantiã. Unde dicit [dormit.] Unde opꝫ ꝙ ei ſubueniat̃. Prouẽ. 17. frater in anguſtijs cõprobatur [Dormit] inq̃ꝫ (ut dicit Auguſtinus) dño: ſed mortuus erat hominibus: qui eum ſuſcitare non poterãt. ¶ Sciendum eſt enĩ ꝙ ſomnus accipit̃ multis modis. ¶ Qñq3 pro ſomno nature. ꝑmi Reg. 3. Dormiuit Samuel uſq3 mane. Et Iob. 11. Securus dormias ⁊c̃. ¶ Qñq3 pro ſomno mortis. ꝑ̃ Theſ. 4. Nolumus uos ignorare de dormientib⁹: ut non cõtriſtemini ⁊c̃. ¶ Qñq3 pro negligentia. p̃s. Ecce non dormitabit neq3 dormiet qui cuſtodit iſrael. ¶ Quandoq3 võ pro ſomno culpe. Ephe. 5. Exurge qui dormis ⁊ exurge a mortuis. ¶ Qñq3 pro quiete cõtemplatiõis. Cant. 2. Ego dormio: ⁊ cor meũ vigilat ⁊c̃. ¶ Qñq3 pro quiete future glorie. p̃s. In pace in idipſum dormiã ⁊ requieſcã. Mors autẽ dicit̃ ſomnus propter ſpem reſurrectionis. Et ideo mors conſueuit appellari dormitio ab eo tẽpore quo chr̃s mortuus eſt: ⁊ reſurrexit. p̃s. Ego dormiui ⁊c̃. ¶ Tertio oſtẽdit ſuã ad reſuſcitandũ efficaciã cum dicit [Sꝫ uado: ut a ſomno excitem eũ.] In quo dat itelligere ꝙ tãta facilitate excitabat eũ de ſepulchro quãta excitas dormientẽ in lecto. Nec mirũ: q2 ipſe eſt qui ſuſcitat mortuos: ⁊ viuificat. Supra. 5. Unde ipſe dicit ibidẽ. Uenit hora in qua oẽs qui in monumentis ſunt ⁊c̃. ¶ Tarditatem autẽ intellectus diſcipulorum ponit euangeliſta cum dicit.

Expõ Criſ.

Sõn⁹ accipit̃ multi modis.

Mors dicit̃ ſomn⁹ ꝑpt ſpem reſurrectionis.

Chr̃s tãta facilitate lazarũ de ſepulchro excitabat q̃ꝫ q̃s dormiẽtẽ a ſõno excitat̃.

¶ Dixerunt ergo diſcipuli eius. Domine ſi dormit ſaluus erit.

¶ Et primo ponit ſignũ tarditatis eorũ. ſ. ꝙ nõ reſponderunt ſm intentionem domini. Secũdo oſtẽditur eorum tarditas manifeſte ibi [Dixerat auteꝫ ieſus ⁊c̃.] ¶ Circa ꝑmum ſciendum eſt ꝙ id qđ dixerat dominus de ſomno mortis: iſti intellexerunt de ſomno nature. Et quia ſolet ſomnus egrotãtiũ ſalutis eẽ indicium. Ideo [diſcipuli dixerunt ſi dormit ſalu⁹ erit.] quaſi dicat hoc manifeſte ſalutis eſt ſignum. Ut per hoc ulterius cõcludant. Domine

Sõn⁹ egrotãtiũ ſolet ſalutis eẽ indiciuꝫ.

97

ſi dormit:non videtur utile eſſe ut tu uadas ad ex
citãdum eum.¶ Tarditatem aute in ipſam ſub-
dit dicens.

¶ Dixerat autem ieſus de morte eius:illi au-
tem putauerunt quia de dormitione ſomni
diceret.

¶ Quia rudes erant.Unde dñs dicit eis Mat.15.
Adhuc ꝛ uos ſine intellectu eſtis?De ſapiente vo
dicitur Prouer.p̊.Animaduertet parabolam ꝛ in
terpretationez uerba ſcilicet ꝛc̄.¶ Manifeſtat au-
tem dñs explicite ſuſcitandi ꝓpoſitum cū ſubdit.

¶ Tunc ergo ieſus dixit eis manifeſte.La-
zarus mortuus eſt:ꝛ gaudeo ꝓpter uos ut
credatis quoniam non eram ibi.Sed eam⁹
ad eum.

¶ Et primo annũciat eis laçari mortem qḋ perti-
net ad eius ſciẽtiam.Secũdo inſinuat ſuuz affectũ
circa eius mortem:qḋ pertinet ad eius ꝓuidentiaz
Tertio innuit ꝓpoſitum de eundo ad locum ubi
mortuus erat:quod pertinet ad eius clementiam.
¶ Mortem quidem prenunciat dicens manifeſte
[Laçarus mortuus eſt.]i.ſubijt legem cõmunem
mortis:quam nullus hominum ſubterfugere po-
teſt.pſal.Quis eſt homo qui viuit ꝛ non videbit
mortem?¶ Affectum autem ſuuz oſtẽdit circa ei⁹
mortem dicẽs[Et gaudeo ꝓpter uos ut credatis
ꝛc̄.]Qḋ põt dupliciter exponi.Uno mõ ſic.Nos
audiuimus infirmitatez laçari:ſed ego abſens an-
nuncio mortem eius.[Et gaudeo ꝓpter uos.]id-
eſt ꝓpter ueſtram utilitatem:ut ex hoc ſumentes
experimẽtuz diuinitatis mee:qꝛ in abſentia video
Heb.4.Omnia nuda ꝛ apta ſunt oculis eius.Nec
mirum:qꝛ ipſe eſt oĩbus pſens.Hiere.13.Celum ꝛ
terram ego impleo.[Ut credatis.]nõ ut de nouo
inciperẽt credere:ſed ut firmius robuſtiuſꝙ crede
rẽt ſm illud Luc.10.Credo dñe:adiuua meam in-
credulitatem.¶ Alio modo ſic[Gaudeo.]ſcilicet
ꝙ mortuus eſt.Et hoc[ꝓpter uos.]i.ꝓpter utilita
tem:ſcilicet[ut credatis.]Ideo inꝙ[gaudeo:quia
non eram ibi.]Nam ſi ibi fuiſſem nõ fuiſſet mortu
us:ſed qꝛ defunctus eſt maius apparebit miracu-
lum:cum reſuſcitabo defunctũ putreſcẽtem.Et ex
hoc uos magis corroborabimini in fide(Maius
eſt enim defunctum ſuſcitare ꝙ viuẽtem a morte p
ſeruare.)Ex quo datur intelligi ꝙ aliquando ma-
la ſunt ratio gaudij:inquãtum ordinat ad bonuz.
Rom̃.8.Diligẽtibus deum oĩa cooperãtur in bo-
num.¶ Propoſitum autem eundi innuit dicens.
[Sed eam⁹ad eũ ꝛc̄.]In quo oſtẽdit dei clemẽtia
inquãtum homines in peccatis exiſtẽtes ꝛ quaſi
mortuos per ſe ad eum accedere nõ ualentes miſe
ricorditer preueniendo attrahit:ſm illud Hiere.31.
In charitate perpetua dilexi te:ideo attraxi te ꝛc̄.

¶ Dixit ergo thomas qui dicitur didymus
ad condiſcipulos.Eamus ꝛ nos ꝛ moria-
mur cum eo.

¶ Hic ponitur diſcipulorum affectus.Qḋ poteſt
quidem dupliciter exponi.Uno modo ut impor-
tet affectum dubitãtis.Alio modo ut importet af-
fectum diligẽtis.¶ Et primo modo exponitur a
Criſoſtomo.Nam(ut ſupra dictuz eſt.)omnes di-
ſcipuli timebãt iudeos:ꝛ ſup alios Thomas.Naz
ante paſſionez infirmior erat alijs ꝛ infidelior:qui
tamen poſtea fortior factus eſt ꝛ irreprehẽſibilis:
qui ſolus orbem terrarum peꝛuit.Unde ex hac
dubietate[dicit ad cõdiſcipulos.Eamus ꝛ nos ꝛ
moriamur cũ illo.]quaſi dicat.Iſte nõ timet mor-
tem:penitus vult ire ſe ꝛ nos uolẽs tradere morti
¶ Secũdo modo exponit Auguſtinus.Thomas
enim ꝛ alij diſcipuli ita chriſtum amabãt:ut uel cũ
eo pſente viuere:uel cum eo mori uellent:ne poſt
mortem deſerti iterum incõſolati remanerent.Un-
de ex hoc affectu[Thomas dicit ad cõdiſcipulos
eamus ꝛ nos ꝛc̄.]quaſi dicat ire vult:periculum
mortis ei imminet.Nunquid ꝛ nos remanebimus
ut viuamus ꝛc̄?Abſit.Sz[eamus ꝛ moriamur cũ
illo.]2.Thim̃ 2.Si cõpatimur ꝛ conregnabimus.
2.Cor.5.Si vnus pro oĩbus mortuus eſt ꝛc̄.

Prima expõ. — Secũda expõ. — Expõ Criſ. Thomas an paſſioné erat alijs iſirmior ꝛ iſidelior:ſed poſt paſſioné fact⁹ fuit forti — or. — Expõ Aug.

Uenit itaqꝫ ieſus:ꝛ inuenit euz qua- LIIII.
tuor dies iam in monumento ha-
bentem.

Poſtquam prenunciauit defũcti ſuſci-
tationẽ.Hic deſcribit euãgeliſta reſuſcitationis or-
dinem.Et primo pmittit quedam pambula perti-
nentia ad alios.Secũdo proponit quedam que p
tinent ad affectum chriſti ibi[Ieſus autem vidit
eam plorantem ꝛc̄.]Tertio ſubdit ſuſcitationis ef-
fectum ibi[Ieſus ergo rurſuz fremẽs.]¶ Pream-
bula autem ad alios pertinẽtia primo pmittit quã
tum ad defuncti cõditionem.Secũdo quantum
ad iudeorum erga ſorores conſolationẽ ibi[Erat
autem bethania ꝛc̄.]Tertio quantum ad ſororuz
deuotionem ibi[Martha autem ut audiuit ꝛc̄.]
¶ Defuncti autem conditio deſcribit quantuz ad
tempus mortis:qꝛ quatriduanus.Unde dicit[Ue
nit itaqꝫ ieſus ꝛ inuenit eum quatuor dies haben-
tem.]Et quãtum ad locum:qꝛ in monumẽto.Ex
quo apparet ſm litteram(ut dictum eſt ſupra)ꝙ p
mus dies mortis fuit quãdo nunciata fuit ei infir
mitas.¶ Per hos autem quatuor dies ſm Augu
ſtinum ſignãtur quatuor dies quadruplicis mor
tis.¶ Unus dies eſt peccati originalis:qḋ homo
trahit de mortis ꝓpagine.Rom̃.5.Per vnum ho-
minem peccatum intrauit ꝛc̄.¶ Alij tres dies refe
runtur ad mortem peccati actualis.Nam quodli-
bet peccatum mortale quedam mors dicit.pſal.
Mors peccatorum peſſima.Et diuidunt ſm tranſ
greſſionem triplicis legis.Primo quidez legis na
ture:quam homines tranſgrediũtur.Et ſic eſt ſen
ſus dies mortis.Iſa.24.Tranſgreſſi ſunt legem:ꝛ
pactum ſempiternum ꝛc̄.i.legem nature.Secun-
do legis ſcripte:quam etiam homines tranſgredi
untur:ꝛ ſic eſt tertius dies.ſupra.7.Nõne moyſes
dedit uobis legem ꝛ nemo ꝛc.Tertio legis euãge
lij ꝛ gratie quam homines tranſgrediunt ꝛ ſic eſt
quartus dies ꝛ grauior ceteris.Heb.10.Irritaz q̃s
faciens legem moyſi ſine ulla miſeratione ꝛc̄.quã-
to magis putatis deteriora ꝛc̄.¶ Uel aliter pm⁹ Alia expõ.
dies eſt peccatum cordis.Iſa.p̊.Auferte malum co
gitationum ueſtrarum ꝛc̄.Secũdus dies eſt pecca
tuz oris.Ephe.4.Omnis ſermo malus de ore ue
ſtro non procedat.Tertius dies eſt peccatum ope-
ris.De quo Iſa.1.Quieſcite agere peruerſe.Quar
tus dies eſt peccatum peruerſe conſuetudinis.De
quo Hiere.13.Sic ꝛ uos poteritis bene facere cum
didiceritis male.Qualitercũꝙ tamen exponat do
minus quãdoꝙ ſanat mortuos quatuor dies ha
bentes.i.legem euãgelij tranſgredientes:ꝛ in con-
ſuetudine peccati detentos.¶ Uiſitantium autem

98

conditio deſcribit ꝛ quantum ad viſitādi oportunitatem: ꝛ quātum ad eoꝝ quātitatem. ¶ Quātū ad oportunitatē quidem: q2 locus defuncti erat ꝓpe hieroſolymam. Unde dicit.

¶ Erat autem bethania iuxta hieroſolymã quaſi ſtadijs quindecim. Multi autem ex iudeis venerant ad martham ꝛ mariam ut cōſolarentur eas de fratre ſuo.

Miliare hȝ 8. ſtadia. expō myſtica

¶ Quod erat fere miliaria duo. Nam miliare habet octo ſtadia. Et ſic facilis multis iudeorum a hieroſolymis patebat illuc acceſſus. ¶ Myſtice autem per bethaniam (que interpretatur domus obedientie: ꝛ hieruſalem viſio pacis.) datur intelligi ꝙ qui ſunt in ſtatu obedientie ſunt propinqui ad pacē vite eterne. ſupra. 10. Oues mee vocē meã audiūt: ꝛ ego vitā eternā do eis. Et dicit [quindecim ſtadijs.] q2 qui vult de bethania .i. de ſtatu obediētie ire in hieruſalē celeſtē: oportet ꝙ trāſeat ſtadia qndecim. Primo qdem .7. que pertinēt ad obſeruātiam veteris legis. (Nam ſeptenarius numerus ꝑtinet ad legem veterem: que diem ſeptimū ſanctificat.) Deinde vero octo .i. impletionē noui teſtamēti: ad quem pertinet numerus octonarius ꝓpter octauam reſurrectionis. ¶ Quantum vero ad quantitatem deſcribit: q2 multi. Unde dicit [Multi autem ex iudeis venerāt ad mariam ꝛ martham ut cōſolarent eas.] Quod quidem pietatis erat. Ro. 12. Gaudere cum gaudētibus oportet. Ecc. 7. Non deſis plorātibus in cōſolationem.

¶ Martha ergo, ut audiuit quia ieſus venit occurrit illi: maria autem domi ſedebat. Dixit ergo martha ad ieſum. Domine ſi fuiſſes hic frater meus non fuiſſet mortuus. Sed ꝛ nunc ſcio: quia quecunqȝ popoſceris a deo dabit tibi deus.

¶ Sorores autem deſcribit euāgeliſta. Primo quidem quātum ad martham. Secūdo vero quantū ad mariam ibi [Hec cū dixiſſet abijt ꝛc.] Martha autem deſcribit quātum ad tria. Primo quantum ad eius occurſum: quo chriſto obuiauit. Secūdo quātum ad deuotionis affectum: quem chriſto exhibuit. Et tertio quantum ad inſtructionis profectum: ad quē chriſtus eam erexit. ¶ Occurſus autem marthe deſcribit feſtinus: q2 [Martha ut audiuit quia ieſus venit occurrit illi.] abſqȝ more dilatione. [Venit] autem pn̄tis tēporis eſt: forte enim chriſto ꝓpe caſtrum exiſtēte: aliqs preceſſit ꝛ nunciauit marthe aduētum chriſti: quo audito ſtatim occurrit. ¶ Ratio autem quare martha primo audiuit ꝛ ſola occurrit eſt: q2 martha ſolicita erat. Unde dn̄s dicit Luc. 10. Martha martha ſolicita es ꝛc. Et ideo occupata circa diſpōnem negociorū diſcurrebat per domum ꝛ nūcianti facilius occurrit. Maria aūt ſedebat domi cum illis qui venerāt de hieroſolymis. Et ideo nō ita cito potuit ſibi indicari ſicut marthe. ¶ Ratio autem quare Martha nō ſtatim indicauit marie aſſignat a Criſoſtomo. Quia maria ſedebat cum iudeis: ꝛ martha ſciebat ꝙ iudei ꝑſequebant chriſtum: ꝛ iam cōſpirauerāt in eius mortem. Et ideo timēs ne ſi nunciaret ei: ꝛ illa iuiſſet in occurſum chriſti: iuiſſent cū ea. Propter hoc ergo ſibi nūciare noluit. ¶ Sed ſi iudei cōſpirauerāt cōtra chriſtum: quomō viſitabāt laçarum ꝛ ſorores ſuas: qui chriſti familiares erāt ꝛ quaſi diſcipuli? ¶ Ad quod reſpōdet Criſoſtomus

Dubitatio.

Solutio Cri.

ꝙ hoc faciebāt ꝓpter neceſſitatis calamitatem: ꝛ ꝓpter nobilitatem harum mulierū: quas ſpreto ꝓncipum mādato cōſolabant. Uel q2 hi qui aderant nō mali erāt: ſed bene ſe habebāt ad chriſtū (Multi enim ex populo credebāt.) ¶ Myſtice aūt ſignatur per hoc ꝙ vita actiua que ſignatur per marthã que occurrit chriſto ad exhibēdum obſequij bn̄ficium membris eius. Uita aūt cōtēplatiua que ꝑ mariam ſignatur: que domi ſedet quieti contēplationis ꝛ pietati conſcientie vacans. Prouer. 8. Intrās in domum meam cōquieſcam cum illa. ¶ Affectus autem deuotionis in Martha oſtenditur precipuus. Unde dicit [Dixit martha ad ieſum. Dn̄e ſi fuiſſes hic frater meus nō fuiſſet mortuus.] ¶ Ubi duo chriſto deuote ꝓponit. Unum qd̄ reſpicit ad preteritum. Et aliud qd̄ reſpicit ad futurū. ¶ Ad preteritum quidem reſpicit qd̄ dicit [Dn̄e ſi fuiſſes hic: frater meus non fuiſſet mortuus.] (Credebat enim ꝙ preſente chriſto mors locum nō haberet: cum vidiſſet mulierē ad ſolum tactum fimbrie ieſu ſanatam. Mat. 14.) Et quidē rōnabiliter mouebatur. Nam vita cōtrariatur morti. Chriſtus autē vita eſt: ꝛ lignum vite. Prouer. 3. Lignum vite eſt his ꝛc. Si ergo lignum vite poterat ꝑſeruare a morte multo magis Chriſtus. Nihilominus tamen imperfectam habebat fidem extimās chriſtū minus poſſe abſentem ꝙ̄ preſentē. Unde dicebat [Dn̄e ſi fuiſſes hic ꝛc.] Quod quidem de virtute limitata ꝛ creata dici pōt: ſed de virtute infinita ꝛ increata que deus eſt nō eſt dicēdum: q2 equaliter ſe habet ad preſentia ꝛ abſentia: immo ſibi oīa ſunt preſentia. Hiē. 20. Putas ne deus evicino ego ſum ꝛc. ¶ Ad futurum autem reſpicit hoc qd̄ ſubdit [Sed ꝛ nūc ſcio: oīa quecūqȝ popoſceris a deo ꝛc.] In quo quidem lȝ aliquo modo verum dixerit (Nam chriſto ſm ꝙ hō pertinebat a deo petere. Unde ꝛ frequēter oraſſe legit. Et ſupra. 9. dicit. Siquis dei cultor eſt ꝛc.) Tamē minus dixit. Nam per hec verba arbitrari videt chriſtum ſicut vnum ſanctū hominē qui preteritā mortem orādo poſſet excludere: ſicut Heliſeus orādo mortuum ſuſcitauit. ¶ Profectus autem ponitur cum addit.

¶ Dicit illi ieſus. Reſurget frater tuus.

¶ Quia enim adhuc imꝑfecte cognoſcebat: ideo dn̄s ad altiora eam inſtruēdo prouehit. Et primo prenunciat fratris reſurrectionem. Secūdo oſtendit reſuſcitationis poteſtatem ibi [Ego ſum reſurrectio ꝛ vita ꝛc.] ¶ Circa primum duo facit. Primo prenūciat futurum miraculū. Secūdo ponitur intellectus marthe de reſuſcitatione ibi [Dicit ei martha ꝛc.] ¶ Miraculum aūt qd̄ futurum dn̄s prenūciat eſt reſuſcitatio laçari. Unde dicit [Reſurget frater tuus.] Iſa. 26. Uiuēt ꝛ mortui tui reſurgent. ¶ Sciēdum eſt autem chriſtum tres mortuos ſuſcitaſſe. Puellam archiſynagogi (ut habet Matth. 9.) Filium vidue qui efferebat extra portā (ut habetur Luc. 10.) Et laçarum quatuor dies habētē in monumēto. Sed puellā quidē in domo. Iuuenem extra portā. Laçarum in monumēto. Itē puellam paucis arbitris ſecū habēs: patrem videlicet ꝛ matrem puelle: ꝛ tres ex diſcipulis ſuis: Petrum ſ. Jacobum: ꝛ Joānem. Iuuenē vero magna turba ꝑſente. Sed laçarum aſſiſtēte multitudine ꝛ cū gemitu. Nam per hos tres ſuſcitatos tria genera peccatoꝝ intelliguntur. ¶ Quidam enim peccāt per cō

Chrs. 3. mortuos ſuſcitauit

Mortui. 3. q̄s dn̄s ſuſcitauit

Qui vita gr̄a peccātū

ſenſum peccati mortalis in corde. Et illi ſignātur per puellaꝫ mortuā in domo. ¶ Alij vō ſunt qui per exteriora ſigna ꝛ actus peccāt. Et ſignātur per mortuū qui effert extra portam: ſed quādo per cō ſuetudinē in peccato firmant: tunc claudit in monumento. Et tn̄ dn̄s omnes reſuſcitat. Sed illi qui per cōſenſuꝫ ſolū peccāt ꝛ mortaliter peccādo moriunt: facilius ſuſcitant. Et qꝛ ſecretū eſt: ideo ſecreta emēdatione curat. Quādo aūt peccatum procedit extra: tūc publico indiget remedio. ¶ Intellectus aūt marthe de reſuſcitatione ꝓmiſſa ponitur cum dicit.

¶ Dicit ei martha. Scio qꝛ reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die.

¶ Non enim auditum eſt a ſeculo ꝙ quis quatriduanum fetētem in monumēto reſuſcitauerit. Et ideo non poterat cadere in corde marthe ꝙ ſtatī eum ſuſcitaret a mortuis: ſed credebat hoc in cō muni reſurrectione futurum. Unde dicit [Scio.] i. certiſſime teneo [ꝙ reſurget in nouiſſimo die ꝛc̄.] Supra. 5. Ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Dicit ei ieſus. Ego ſum reſurrectio ꝛ vita.

¶ Dn̄s martham ad altiora eleuās primo oſtendit virtutem ꝛ poteſtatem ſuam. Secūdo ſubdit poteſtatis ſue effectum ibi [Qui credit in me ꝛc̄.] Tertio expoſcit fidem ibi [Credis hoc?] ¶ Poteſtas autem ſua eſt viuificatiua. Unde dicit [Ego ſuꝫ reſurrectio ꝛ vita.] quaſi diceret marthe: credis ꝙ frater tuus reſurgat in nouiſſimo die? Totum autem hoc ꝙ hoīes reſurgēt erit mea v̄tute. Et ideo ego cuius virtute tunc oēs reſurgēt poſſum etiam fratrem tuū ſuſcitare in p̄ñtia. Dicit auteꝫ duo. ſcilicet ꝙ eſt [reſurrectio] ꝛ ꝙ eſt [vita.] ¶ Sciēduꝫ eſt enī ꝙ effectum vite aliqui ꝑticipare indigēt. Quidam quidē: qꝛ vitā amiſerūt. Quidam vō: nō qꝛ ipſam amiſerūt: ſed ut habita cōſeruet. Sic ergo quātuꝫ ad primum dicit [Ego ſuꝫ reſurrectio.] qua qui vitam per mortē amiſerūt: reparant. Quātum ad ſecūdū dicit [ꝛ vita.] qua ſcilicet viuentes ꝯſeruātur. ¶ Sciēdum eſt aūt ꝙ hoc qd̄ dicit [Ego ſum reſurrectio.] eſt locutio cauſalis: quaſi dicat. Ego ſū reſurrectionis cauſa. Hic auteꝫ locutionis modus in illis tm̄ fieri cōſueuit qui ſunt cauſa alicuius rei. Chriſtus autem eſt tota cauſa reſurrectionis nr̄e: tam aīarum q̄ꝫ corporum. Et ideo hoc qd̄ dicit. [Ego ſum reſurrectio.] eſt cauſalis locutio. quaſi dicat. Totum hoc ꝙ reſurgēt in animab⁹ ꝛ in corporibus per me erit. prime Cor. 15. Quoniaꝫ quidem per hoīem mors: ꝛ per hominem reſurrectio mortuoꝝ. Hoc inq̄ꝫ ꝙ [ſum reſurrectio.] eſt mihi ꝑ hoc ꝙ ſum [vita.] Nam vite eſt ꝙ aliqui reparētur ad vitam: ſicut ignis eſt ꝙ aliqd extinctum reignitur. ſupra. 1. In chriſto vita erat: ꝛ vita erat lux hominum. ¶ Affectus autem poteſtati reſpōdet. vnde dicit.

¶ Qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit viuet: ꝛ omnis q viuit ꝛ credit in me nō morietur in eternum.

¶ Primo ergo agit de effectu qui rn̄det prime poteſtati. Secūdo de effectu qui reſpondet ſecunde. ¶ Primum autem qd̄ de poteſtate ſua dixerat eſt ꝙ ipſe ſit reſurrectio. Et huic reſpōdet effectus ꝙ ipſe mortuos viuificat. Et quantum ad hoc dicit. [Qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit viuet.] Cuius quidem cauſa eſt. Quia ego ſum reſurrectionis cauſa: cuius cauſe effectum aliqs cōſequit credendo in me. Unde dicit [Qui credit in me viuet: etiam ſi mortuus fuerit ꝛc̄.] Naꝫ per hoc ꝙ credit habet me in ſe. Eph. 3. Habitare chriſtum per fidē in cordibus veſtris. Qui autem habet me: habet reſurrectionis cauſam. Ergo [qui credit in me viuet.] Qd̄ aūt per fidem aliqui reſurgāt habet ſupra. 5. Uenit hora ꝛ nunc eſt quādo mortui audiēt vocem filij dei: ꝛ qui audierint viuēt. vita. ſ. ſpirituali reſurgētes de morte culpe: ꝛ etiam vita naturali reſurgētes de morte pene. ¶ Secūdum autē qd̄ de poteſtate ſua dixerat eſt ꝙ ipſe ſit vita. Et huic reſpōdet effectus preſeruationis in vita. Unde dicit. [Et omnis qui viuit ꝛc̄.] vita iuſtitie. De qua Abac. 2. Iuſtus meus ex fide viuit. [Non morief in eternum.] i. morte eterna: ſed habebit vitaꝫ eternā ſupra. 6. Hec eſt volūtas patris mei: ut omnis qui viuit ꝛc̄. Et hoc non eſt intelligēdum quin moriatur ad tempus morte carnis: ſed ꝙ aliquando ſic morief ut tamen reſuſcitatus viuet in eternum in anima donec reſurgat caro nunq̄ꝫ poſtea moritura. Unde ſubdit ibidem ſupra. 6. Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. ¶ Expoſcit autem fidē ut eam perficiat. Unde dicit.

¶ Credis hoc? Ait illi. Utiqꝫ domine. Ego credidi quia tu es chriſtus filius dei viui qui in hunc mundum veniſti.

¶ Et primo ponit queſtio domini dicētis [Credis hoc?] Non interrogat dn̄s quaſi ignorans: ſed ſciens fidem eius: quippe qui ipſam fidem ſibi inſuderat. (Credere enim a deo eſt.) Querit autem ut fidem quam habebat in corde confiteat ore. Ro. 10. Corde creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Secūdo ponitur reſponſio mulieris cū dicit [Ait illi. Utiqꝫ domine ego credidi ꝛc̄.] Que quidem reſponſio impertinens videt ad ea que dn̄s dixerat. Dixit enim. Ego ſum reſurrectio ꝛ vita. ꝛ poſtea queſiuit utrum hoc crederet. Mulier autem non reſpōdit. Credo ꝙ tu es reſurrectio ꝛ vita. Sed [Ego credidi: qꝛ tu es chriſt⁹ ꝛc̄.] Qd̄ quidem dupliciter exponitur. ¶ Criſoſtom⁹ eniꝫ dicit ꝙ hec mulier nō intelligens alta verba domini quaſi ſtupefacta rn̄dit dicens. Domine ego nō intelligo hoc qd̄ dicis. ſ. ꝙ tu es reſurrectio ꝛ vita ſed hec [credidi: quia tu es chriſt⁹ filius dei viui.] ¶ Auguſtinus vō dicit ꝙ mulier reſpōdit hoc ideo qꝛ hoc qd̄ dicit eſt ratio omnium premiſſorum a dn̄o: quaſi diceret. Quicqd dicis de poteſtate tua ꝛ effectu ſalutis totum credo. Quia ego credo ꝙ plus eſt: ꝛ radix omnium. ſ. [quia tu es chriſtus filius dei viui.] Hec autem confeſſio marthe ꝑfecta eſt. Cōfitetur enim chriſti dignitatem: naturam: ꝛ diſpēſationem. ſ. incarnationis. ¶ Dignitatem quidem ꝛ regiam: ꝛ ſacerdotalem. Et hoc cum dicit. [Tu es chriſtus.] (Chriſtus enim grece latine dicitur vnctus.) Inungunt autem reges ꝛ ſacerdotes. Eſt ergo chriſtus rex ꝛ ſacerdos. Uñ angelus Luce. 2. Natus eſt nobis hodie ſaluator qui eſt chriſtus dn̄s ꝛc̄. Et vere ipſe eſt ſingulariter chriſt⁹: qꝛ alij vngunt oleo viſibili. Iſte vō oleo inuiſibili: ſcilicet ſpū ſancto. ꝛ ceteris alijs abūdātius. pſal. Unxit te deus deus tuus oleo letitie pre cōſortib⁹ tuis. Ideo pre cōſortibus. Quia (ut dicit ſupra. 3.) Nō ad mēſuram dat ei deus ſpūm. ¶ Naturā aūt

Expō Criſ.

Expō Aug.

Chrs grece: latine vnctus. Reges ꝛ ſacerdotes inungūt

in chriſto cõfitet̃ diuinam patri equalem. Unde dicit [filius dei viui zc̃.] Nam ex hoc ꝙ ſingulariter uocat eum filiuz dei viui. ueritatẽ filiationis annũciat. Non aũt eſt uerus dei filius niſi ſit patri cõnaturalis. Unde de chriſto dicit̃ pme Jo ultimo. Ut ſimus in uero filio eius chriſto. Hic eſt uerus deus zc̃. ¶ Diſpẽſationis autem myſteriũ cõfitetur cum dicit [Qui in hũc mũdum uenisti.] ſ. carnẽ aſſumẽs Simile cõfitet̃ petrus Mat. 16. Tu es chriſtus fili⁹ dei viui. Infra 16. Exiui a patre z ueni in mundum

LE. V.

Et cum hec dixiſſet: abijt z uocauit mariam ſororem ſuam ſilentio dicens. Magiſter adeſt: z uocat te

Poſtq̃ Euãgeliſta pmiſit cõditões ſoroꝝ q̃tũ ad marthã. Hic deſcribit eas quãtum ad mariam. Et pmo deſcribit uocationẽ marie. Secũdo occurſuz eius ad chriſtũ ibi [Illa ut audiuit.] Tertio ei⁹ deuotionem quã exhibuit chriſto ibi [Maria ergo cum ueniſſet zc̃.] Uocat̃ aũt maria per martham: que cõſolata z inſtructa per chriſtũ volẽs ſororez ſuam eẽ tãte cõſolationis exptẽ [Cum dixiſſet.] vba pdicta cum dñõ [abijt] ſtatim. [z uocauit mariam zc̃.] Ubi q̃dem duo dubitãda occurrũt. pmo de hoc qd̃ dicit̃ [ſilẽtio.] ¶ Nam ſilẽtiũ nihil aliud eſt q̃ꝫ priuatio locutionis uel ſoni. Nõ ergo eam ſilẽtio uocare potuiſſet. ¶ Rñſio dicendum ſcdm Auguſtinũ ꝙ ſilẽtium ſuppſſam uocẽ nũcupauit: quaſi dicat uocauit eam ſubmiſſe: ſcdm illud Ecc̃. 9. Uerba ſapiẽtum audiunt̃ in ſilẽtio. Ideo aũt eam ſilenter uocat: q2 multitudo iudeoꝝ erat cum ea (ut dictum eſt) z forte erãt inter eos aliqui qui nõ diligerẽt chriſtum qui uel recederẽt: uel hoc audito mariã ſequerent̃.

Prĩa dubõ. Silẽtiũ eſt priuatio locutionis uel ſoni. ſcdm Aug.

Expõ myſtica

¶ Myſtice aũt per hoc dat̃ intelligi ꝙ ad chriſtũ quis uocat exteriori uoce tm̃: ſed efficacius ſilẽter. Uñ dicit̃ Iſa. 30. In ſilẽtio z ſpe erit fortitudo ueſtra.

Scda dubõ.

¶ Scdõ dubitat̃ de hoc qd̃ dic̃. [Magiſter adeſt: z uocat te.] Uidet̃ falſum dixiſſe. Non enim dixit dñs marthe ꝙ uocaret mariam.

Rñſio Aug.

¶ Rñ⁹ dicit Auguſtinus ꝙ euãgeliſta cauſa breuitatis dat intelligere ꝙ in ſua narratione intermiſerat. Nam forte dñs dixit marthe ꝙ eam uocaret.

Rñſio alioꝝ.

¶ Alij aũt dicũt ꝙ martha ipſam pñtiam uocationem reputauit: quaſi diceret. Inexcuſabile eſt ut eo pñte tu non exeas obuiam ipſi. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Illa ut audiuit ſurrexit cito: z uenit ad euz.

¶ Ponit̃ occurſus marie. Et circa hoc duo fac̃. Primo ponit̃ pmptitudo marie ad occurrẽdum. Secũdo locus in quo ei occurrit ibi [Nõdum enim.] Tertio comitiua que eam ſequit̃ ibi [Iudei ergo qui erãt zc̃.] ¶ Promptitudo aũt marie ad occurrẽdum deſcribit̃: q2 non diſtulit ppter luctum: nõ tardauit ppter aſtãtes: ſed ſtatim [ut audiuit ſurrexit cito.] de domo in qua erat. [z uenit ad euz.] ſ. ieſum. Ex quo patet ꝙ nõ illam puenıſſet martha ſi ei a pncipio notus fuiſſet aduẽtus ieſu. Dat̃ etiaz p hoc nobis exẽplum nõ tardãdi cum uocamur ad chriſtũ. Ecc̃. 5. Ne tardes cõuerti ad dñm zc̃. Iſaie 50. Audiam eum quaſi magiſtrũ. ¶ Locus autem ubi maria chriſto occurrit eſt idẽ illi ubi martha cũ chriſto locuta fuerat. Unde dicit.

¶ Nondum enim uenerat ieſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei martha.

¶ Qd̃ ideo ponit euãgeliſta ne credat̃ ſuperfluus occurſus marie: cuz chriſtus potuerit adeo cito in caſtellũ uenire: ſicut z martha. Ideo aũt chriſt⁹ in illo loco remãſit: ut non videat̃ ſeipm ingerere miraculo: ſed dum rogatus z inductus miraculũ operat̃ ꝯfuſcat̃: ipſum mortuũ eſſe: z miraculũ nullam calũniã patiat̃. Dat̃ etiam per hoc intelligi ꝙ cum uolumus chriſto frui eum uenientem anticipemus: nõ expectãtes ꝙ ipſe nobis cõdeſcẽdat: ſed ut ipſi potius ꝯdeſcẽdamus ad eum. Hiere. 15. Ipſi ꝯuertent̃ ad te z tu non cõuerteris ad eos. ¶ Comitiua autem que ſequitur mariam deſcribit̃ cũ dicit.

¶ Iudei ergo qui erant cuz ea in domo z cõſolabantur eam: cum vidiſſent mariam quia cito ſurrexit z exijt: ſecuti ſunt eam dicentes. Quia uadit ad monumentum ut ploret ibi.

¶ Cauſam aũt quare eam ſequebant̃ ponit dicens [Quia uadit ad monumẽtum ut ploret ibi.] Credebãt enĩ ꝙ ex impetu doloris hoc faceret. (Nõ enim audierãt vba que martha dixerat Marie.) In quo quidẽ iudei cõmendandi ſunt q2 (ut dicit Ecc̃. 7.) Nõ deſis plorãtibus in cõſolationẽ. Nihilominus diuina pvidẽtia factum eſt: ut eam ſequerent̃: ut cum plures eẽnt ibi: cum laʒarus ſuſcitatus eſt: tam grãde miraculũ quatriduani reſurgẽtis teſtes plurimos inueniret (ut dicit Aug⁹.) ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Maria ergo cum ueniſſet ubi erat ieſus: videns eum cecidit ad pedes eius.

¶ Cõmẽdatur deuotio marie ad ieſum. Et primo deuotio quam exhibuit facto. Secundo deuotio quam exhibuit uerbo ibi [Dñe ſi fuiſſes hic.] Circa primum nota in maria ſecuritatem z humilitatẽ. ¶ Securitatẽ q̃dem: q2 cõtra mãdatum principũ ꝙ nullus cõfiteret̃ chriſtum: nõ uerecũdat̃ turbaz: nec ſuſpitionem iudeoꝝ de chriſto uerẽt: cum aliq̃ inimicoꝝ chriſti intereſſent: ad chriſtũ currit. Prouer. 28. Iuſtus quaſi leo cõfidẽs zc̃. ¶ Humilitatẽ aũt: q2 [cecidit ad pedes eius.] qd̃ non de martha legit̃ pme Petri. 5. Humiliamini ſub potẽti manu dei zc̃. pſal. Adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes eius. ¶ Uerbo aũt deuotionẽ exhibuit cum dixit ei.

¶ Et dixit ei. Domine ſi fuiſſes hic non eſſet mortuus frater meus.

¶ Credebat enim eum eẽ vitã: z ubi ipſe eẽt mors locum nõ haberet. pme Coꝛ. 6. Nõ eſt ꝯuẽtio lucis ad tenebras. quaſi dicat. Dum nobiſcũ preſens fuiſti (ut Auguſtinus dicit) nõ morb⁹: nõ infirmitas aliq̃ apparere auſa eſt apd̃ quos vita nouerat hoſpitari. O infidelis cõuẽtio te adhuc poſito in ſeculo laʒarus amicus tuus mortuus eſt. Si amicus moriẽt̃: inimicus q̃d patiet̃? ¶ Cõñter cum dicit.

¶ Ieſus ergo ut vidit eam plorantem z iudeos qui uenerant cum ea plorantes: infremuit ſpiritu z turbauit ſeipſum.

¶ Ponunt̃ ea que ꝑtinẽt ad affectũ chriſti. Chriſt⁹ enim nõ rñdet eadem marie que rñdit marthe: ſz ppter aſtãtem turbam nihil loquit̃ factis demonſtrãs ſuam virtutẽ. Primo ergo ponit̃ affect⁹ chriſti oſtenſus marie. Secũdo ſubdit̃ diſceptatio de chriſti affectu ibi [Dixerãt ergo iudei. Ecce.] Circa primũ tria facit. Primo ponit̃ affectus chriſti quez in corde habuit. Secũdo quomõ eum vbis expſ-

ſit ibi[Et dixit ubi rc.]Tertio quomodo cum la
chrymis demonſtrauit ibi[Et lachrymatus eſt.]
¶ Dicit ergo quātum ad pmum[Jeſus ergo ut
Chrs erat ue r° de° r uerus hō: iō ubiqꝫ i factis fere ſu is hūana le gūt diuīs mix ta: r diuīa hu mana.
vidit eam plorātem.]¶ Ubi notādum eſt chriſtū
uerum deum eſſe: r uerum hoiem. Et ideo ubiqꝫ
fere i factis ſuis mixta legunt hūana diuis: r diuīa
hūanis: r ſic qñqꝫ ponit aliqd humanū de chrō:
ſtatim addit aliqd diuinum. Nihil enim infirmius
de chriſto legimus q̄ eius paſſionem r tamen eo
in cruce pendēte diuina facta patēt: qꝫ ſol obſcura
tur: petre ſcindunt: corpora ſctoꝝ qui dormierāt
reſurgūt. In natiuitate etiam r eo iacente in preſe
pio ſydus de celo fulget: angelus laudes cecinit.
Magi r reges munera offerūt. Simile autem ha-
bemus in hoc loco. Nam chriſtus ſꝫ humanitatis
affectum aliqd infirmum patit: turbationem quā
dam de morte laʒari cōcipiens. Unde dicit[Infre
muit ſpiritu r turbauit ſemetipſum.]Circa quam
qdem turbationem primo quidem attēde pietatē
Secūdo diſcretionem. Tertio poteſtatem. ¶ Pie-
Juſte tūc tur bat qñ eſt ex a lioꝝ triſticia r malo turbat.
tatem quidem ex cauſa que eſt iuſta. Tūc enim iu-
ſte turbat ſi ex aliorūꝫ triſtitia r malo turbetur. Et
quātum ad hoc dicit[Ut vidit eam plorātē.]Ro.
12. Gaudere cum gaudētibus r flere cum flentib⁹
¶ Diſcretionem autem: qꝛ ſm iudicium rōnis tur
batur. Unde dicit[Fremuit ſpiritu.]quaſi iudiciūꝫ
rōnis ſeruans. In turbatione eniꝫ ſpūs dicit mēs
uel ratio: ſm illud Eph.4. Renouamini ſpū mētis
ueſtre. Quādoqꝫ auteꝫ cōtingit qꝫ huiuſmodi paſ
ſiones ſenſitiue partis nec fiant ſpū: nec ſeruāt mo
deramen rōnis: quin potius magis ipſam pertur
bāt: qđ quidem in ipſo non fuit: qꝛ[ut fremuit ſpi
Queſtio.
ritu.]¶ Sed qd ſignificat fremitus chriſti? Uidet
qꝫ ſignificet iram. Prouer.19. Sicut fremit⁹ leonis:
ita r ira regis. Item videt qꝫ ſignificet indignatio-
nem: ſm illud pſal. Dētibus ſuis fremet r tabeſcet
Reſponſio
¶ Rñ° dicendū qꝫ hic fremitus in chriſto irā quā
dam r indignationē cordis ſignificat. Omnis au
tem ira r indignatio ex aliquo dolore r triſtitia cā
tur. Duo autem hic ſuberāt. Unum de quo chriſt⁹
turbat qꝫ erat mors homini inflicta ꝑpter pecca-
tum. Aliud autem de quo indignabat erat ſeuitia
mortis r diaboli. Unde ſicut quādo aliqs vult re
pellere hoſtem dolet de malis illatis ab ipſo: r in-
dignat ad aiaduertēdum in eum: ita r chriſt⁹ dolu
it r indignatus eſt. ¶ Poteſtatem aūt: qꝛ ipſe ſuo
imperio turbauit ſemetipſum. Nam huiuſmodi q-
dem paſſiones aliquādo inſurgūt ex cauſa indebi
ta: ſicut cum aliqs de malis gaudet r de bonis tri-
ſtat. Prouer.1. Qui letant cum male fecerint rc. Et
hoc non fuit in chriſto. Unde dicit[Ut vidit eam
plorātem rc.]Aliquādo inſurgūt ex aliqua cauſa
bona: non tamē rōne moderant. Et ꝑpter hoc di
cit[infremuit ſpiritu.]Aliquādo aūt eſti moderen
tur ab aliquo: preueniūt tamen iudicium rōnis: cu
iuſmodi ſunt ſubiti motus. Qđ qdem in chrō nō
fuit: qꝛ ois motus appetitus ſenſitiui fuit in eo ſꝫ
modūꝫ r imperium rōnis. Et ideo dicit[turbauit ſe
metipſum.]q.d. iudicio rōnis hanc ſibi triſtitiaꝫ aſ
Dubitatio.
ſumpſit. ¶ Sed ꝯtra eſt qđ dicit Iſa.42. Nō erit
Reſponſio.
triſtis nec turbulētus. ¶ Rñ° dicendum qꝫ hoc in-
telligit de triſtitia ꝑueniēte r imoderata. ¶ Uolu
Chrs uoluit ſe turbare r tri ſtari tplici cā.
it etiam chriſtus ſe turbare r triſtari ex triplici cā.
Primo qdem ad ꝓbandū cōditionem r ueritateꝫ
humane nature. ¶ Secūdo ut dum triſtai r cohi
bet ſeipſum doceat modum ſeruādum eſſe in tri-
ſtitijs. Stoici enim dixerūt qꝫ nullus ſapiēs triſtat.
Stoici dixe- rūt qꝫ nullo ſa piēs triſtatur.
Sed ualde inhumanū eſſe videt qꝫ aliqs de morte
alicuius non triſtet. Aliqui aūt ſunt qui in triſtitijs
de malo amicoꝝ nimis excedūt. Sed dñs triſtari
uoluit: ut ſignificet tibi qꝫ aliquādo debeas cōtri-
ſtari: qđ eſt ꝯtra ſtoicos. Et modū in triſtitia tenu-
it: qđ eſt ꝯtra ſcōos. Uñ Apls pme Theſ.4. No-
lumus uos ignorare de dormiētibus: ut non ꝯtri
ſtemini: ſicut ceteri qui ſpem nō hñt. Ecc.32. Sup
mortuū plora qꝛ defecit lux eius. Et poſtea ſubdit
Modicū plora rc. ¶ Tertia rō eſt: ut inſinuet qꝫ
nos pro mortuis corꝑaliter triſtari r plorare debe
mus: ſm illud pſal. Afflictus ſum r humiliat⁹ ſum
nimis. ¶ Cōſequēter dñs affectum ſui cordis uer
bis demonſtrat. Unde dicit.

¶ Et dixit. Ubi poſuiſtis eum? Dicūt ei. Do
mine ueni r vide.

¶ Sed ꝯtra. Nunqd dñs locuꝫ ubi poſit⁹ erat igno
Dubitatio.
rabat? Uidet qꝫ nō. Nam ſicut v̄tute diuinitatis ab
ſens ſciuit mortē eius: ita ſciuit etiā locū ſepulchri.
Quare ergo querit ex quo ſciuit? ¶ Rñſio dicēdū
Reſponſio.
qꝫ nō ut ignorās interrogat: ſed dū a ꝑplō ſibi ſe
pulchrū oſtēdi vult eos ꝯſiteri laʒarū mortuū r ſe
pultū. Et ſic miraculū ab oium ſuſpitione eripiat.
¶ Sūt ad hoc etiā due rōnes myſtice. Una eſt: qꝛ
Rōes myſtice
qui interrogat videt neſcire ea de qbus interro-
gat. Per laʒarū aūt in monumēto ſignāt mortui in
pctis. Oſtēdit ergo dñs ſe ignorare locum laʒari:
dās per hoc itelligē qꝫ q̄ſi neſciat pctōres: ſm illđ
Mat.7. Nō noui uos. r Gen.3. Adā ubi es? ¶ Alia
rō eſt: qꝫ qꝛ aliqs a pctō reſurgāt ad ſtatū iuſtitie di
uine: eſt ex ꝓfundo ꝑdeſtinationis diuine: qđ qui
dē ꝓfundū hoies ignorāt. Ro.11. Quis cognouit
ſenſum aut qs ꝯſiliari⁹ eius fuit? Et Hiere.23. Quis
enim affuit in ꝯſilio dñi r vidit rc. Et iō dñs hoc
inuēs ad modū neſciētis ſe habuit: cuꝫ r ipſi hoc
neſciamus. Sic ergo ponit dñi īterrogatio. ¶ Et
ſequit populi reſpōſio. Unde dicit[Dicunt ei. Do-
mine ueni r vide.] [Ueni]miſerādo.[vide] conſi-
derando. pſal. Uide humilitatem meam r laboreꝫ
meum rc. ¶ Conſequenter dñs affectum ſuuꝫ la-
chrymis demonſtrat. Unde ſubdit.

¶ Et lachrymatus eſt ieſus.

¶ Que quidem lachryme nō erant ex neceſſitate:
ſed ex pietate r cauſa.(Fons enim pietatis erat.)
Et ideo flebat: ut oſtēdat non eſſe rep̄henſibile ſi
Chrs fleuit ex pietate: fle uit ēt ex cā: ut oſtēdat hoieꝫ ꝑ peccm̄ fleti bus indigere
aliqs ploret ex pietate. Ecc.38. Fili ſuper mortuum
ꝓduc lachrymas. Fleuit ex cauſa: ut doceret homi
nem propter peccatum fletibus indigere: ſm illđ
pſal. Laboraui in gemitu meo: lauabo per ſingu
las noctes lectum meum. ¶ Conſequēter cū dicit

¶ Dixerūt ergo iudei. Ecce quō amabat eū.

¶ Ponit ergo euāgeliſta diſceptationeꝫ de affectu
chriſti. Et primo inducit quoſdam admirātes chri
ſti affectum. Secundo quoſdam ut dubium reuo
cantes miraculum prius factum ibi[Quidam aūt
ex ipſis rc. ¶ Admirātes autem miraculi chriſti
inducit euāgeliſta per modum concluſionis cum
dicit[Dixerūt ergo iudei.]oſtēſis. ſ. ſignis affectus
chriſti: tam uerbis q̄ lachrymis.[Ecce quomodo
amabat eum.]Nam amor maxime in triſtitijs ho
Amor maxie i triſtitijs hoi um manifeſtat expō myſtice
minum manifeſtatur. Ecc.4. In triſtitia amicus co-
gnitus eſt. ¶ Myſtice autem per hoc datur intelli
gi qꝫ deus hoies etiam in peccatis amat: niſi enim
eos amaſſet non utiqꝫ diceret: Non ueni uocare iu

Ros:ſed peccatores ad penitentiã. Mat.9. Unde Hiere.31. In charitate perpetua dilexi te:ideo attraxi te mihi miſerans.

℄ Quidam autem ex ipſis dixerunt: Nõ poterat hic qui aperuit oculos ceci nati facere ut hic non moreretur.

℄ Uertentes autem in dubiũ miraculum factum erant ex inuidia ieſu. Unde dicit [Quidam autem ex ipſis. ſ. iudeis [dixerunt. Non potuit hic rc̃.] q̃ſi dicat. Si ſic amabat eum ut etiam pro eius morte lachrymaretur: videtur q̃ uoluiſſet eum nõ mori. Nam triſtitia eſt de his que nobis non uolentibus acciderunt. Si ergo eo nolente mortuus eſt: videtur q̃ non potuit mortẽ impedire: multo magis videtur q̃ non potuerit aperire oculos ceci nati. Uel dicendum q̃ hoc dixerunt admirando: eo modo loquendi: quo Heliſeus dixit. 4. Reg. 2. ubi eſt deus helie etiam nũc. Et Dauid in ps. Ubi ſũt miſericordie tue antique domine rc̃.

Triſtitia ẽ de his que nobiſ nõ uolentib⁹ acciderunt.

LE. VI.

Ieſus ergo rurſuz fremẽs in ſemet ipſo: uenit ad monumentum.

Poſtq̃ȝ aũt Euãgeliſta poſuit quedã pãmbula ad ſuſcitationẽ. hic conſequenter agit de ipa ſuſcitatione. Circa quam quatuor agit. Primo de chriſti ad monumentum peruentione. Secundo de lapidis ſublatione ibi [Erat autem ſpelũca rc̃.] Tertio de chriſti oratione ibi [Ieſus autem eleuatis rc̃.] Quarto de mortui reſuſcitatione ibi [Hec cũ dixiſſet uoce magna rc̃.] ℄ Dicit ergo q̃tũ ad p^m [Ieſus ergo rurſuz fremens in ſemetipſo uenit ad monumentum.] Studioſe autem euangeliſta frequenter dicit q̃ lachrymatus: et q̃ infremuit (ut Criſoſtom⁹ dicit.) Quia in futuro oſtẽſurus erat ſue diuinitatis poteſtatem: Ne ergo dubites de ueritate ſue humanitatis infirmiora et humiliora noſtre nature de chriſto aſſerit. Et ſicut ioannes ceteris euangeliſtis expreſſius diuinam naturam et poteſtatem oſtendit: ita etiam quedam infirmiora de eo loquitur: ſicut q̃ lachrymatus eſt. q̃ infremuit et huiuſmodi: que maxime affectuz in chriſto demõſtrant humane nature. ℄ Myſtice autem infremuit. Ut detur intelligere eos qui a peccatis reſurgũt in cõtinuo debere perſiſtere luctu ſm illud ps. Tota die contriſtatus ingrediebar. ℄ Uel dicendum q̃ ſupra infremuit ſpiritu propter mortem laçari: hic autem rurſum in ſemetipſo propter infidelitatem iudeorum. Unde euangeliſta premiſerat dubietatem miraculi dicentium. [Nõ potuit hic qui aperuit oculos rc̃.] Qui quidẽ fremit⁹ fuit ex cõpaſſione et miſeratione ad iudeos. Mat. 14. Uidẽs ieſus turbas miſertus eſt rc̃.

Ioãnes ceteris euangeliſtis diuinã naturã et poteſtatem expreſſius oſtendit: et ét q̃daz infirmiora: q̃ maxime affectũ in chriſto demõſtrant humane nature.

℄ Erat aũt ſpelũca et lapis ſuppoſit⁹ erat ei. ait ieſus. Tollite lapidẽ. dic̃ ei martha ſoror ei⁹ q mortu⁹ fuerat. Dñe iaz fetet. q̃triduan⁹ eſt enĩ. Dicit ei ieſus. Nõne dixi tibi: q̃m ſi credideris videbis gl̃iaz dei. tulerũt ergo lapidẽ

℄ hic agitur de lapidis ſublatione. Ubi quatuor facit. Primo deſcribit lapidẽ. Secundo ſubdit mãdatum chriſti de lapide ſubmouendo. Tertio addit diſceptationem de lapidis amotione. Quarto inſinuat mãdati impletionem. ℄ Lapis autem deſcribit ſuppoſitus monumento. Unde dicit [Erat autem ſpelunca et lapis ſuppoſitus erat ei.] Sciendum eſt enim q̃ in partib⁹ illis cauernas quaſdaz in modũ ſpelũce habent ad hominũ ſepulturas: ubi põt plura mortuorũ corpora ponere diuerſis temporibus: et ideo habẽt foramẽ quoddam qd̃ de lapide claudũt: et apiũt: qñ eſt neceſſe. Et iõ dĩ hic q̃ [lapis erat ſuppoſit⁹ ei.] ſ. oſtio ſpelunce. Simile hẽtur Geneſ. 23. ubi Abraã emit agrũ et ſpelũcã ad ſepeliendũ Sarrã uxorẽ ſuã. ℄ Myſtice aũt per ſpelũcã intelligit̃ ꝓfunditas peccatorũ. De quo habet in ps. Infixus ſum in limo ꝓfũdi rc̃. Per lapidẽ ſuperpoſitum intelligitur lex que in lapide ſcripta eſt: et peccatum non tollebat: ſed tenebat eos in peccato: quia ex hoc grauius peccabãt q̃ contra legem faciebãt. Unde dicitur Ro. 11. Concluſit ſcriptura omnia ſub peccato. ℄ Mãdatum chriſti de lapide ſubmouendo ponit dicẽs [Ait ieſus. Tollite lapidẽ.] ℄ Sed quare querit̃ cum maius eſſet ſic ſuſcitare mortuũ q̃ȝ remouere lapidem: quia non etiam ſimul cũ hac ſua virtute lapidem ſuſtulit? ℄ Ad quod reſpondet Criſoſtomus q̃ hoc factum eſt ad maiorem certitudinẽ miraculi: ut. ſ. eos teſtes faciat miraculi: et ut non dicant qd̃ in ceco dixerunt. Non eſt hic qui mortuus fuit. ℄ Myſtice autem ſm Auguſtinũ. Remotio lapidis ſignificat amotionem põderis legalium obſeruantiarũ a fidelibus chriſti exigẽtibus ad eccleſiã uenientibus: q̃ eis aliqui impo nere uolebãt. Unde dicit beatus Iacobus in actibus. 15. Uiſum eſt ſpiritui ſancto et nobis rc̃. Et petrus dicit codẽ. Cur tentatis in ponere iugũ ſuper ceruic. rc̃. De hoc ergo dicit dñs [Tollite lapidẽ.] i. legis pondus et gratiã predicate. Uel per lapidẽ ſignificat eos qui in eccl'ia corrupte viuunt: et offenſiõi ſũt credere uolẽtib⁹: dũ eos a conuerſione retrahũt. de quo lapide i ps. Ne forte offẽdas ad lapidẽ pedẽ tuũ rc̃. Quẽ quidẽ domin⁹ precipit ut remoueat̃. Iſa. 57. Auferte offendicula rc̃. ℄ Diſceptatio aũt ponit̃ ex parte Marthe. Et p⁹ ponunt̃ uerba Marthe diſceptãtis. 2⁰ uerba chriſti rñdẽtis. ℄ Uerba q̃dẽ marthe ponit dicẽs [Dicit ei martha ſoror ei⁹ qui mortuus fuerat. Dñe iã fetet rc̃.] Qd̃ quidẽ ad litterã factũ eſt ad oſtẽſionẽ ueritatis miraculi q̃ſi iã per putrefactionẽ inciperent mẽbra reſolui. ℄ Myſtice aũt de illo qui peccare ꝯſueuit [Iã fetet.] ſ. per peſſimã famã: cuius odor deterius per pctm̃ ꝯſurgit. Nã ſicut ex bonis opib⁹ fragrat odor bon⁹ ſm qd̃ dicit Apl's. 2. Cor. Chri bon⁹ odor ſum⁹ rc̃. Ita ex malis opib⁹ fetor et malus odor euaporat: g etiaz recte q̃triduan⁹ dr̃. q̃ſi p̃ ſſue põdere terrenorũ pctõr: et cupiditatũ carnaliũ. Terra enĩ eſt ultimũ de q̃tuor elemẽtis. Iohel. 2. Aſcẽdet fetor ei⁹ rc̃. Illi aũt chriſtus rñdit dicẽs [Nõne dixi tibi rc̃.] Ubi dñs vĩ marthã arguere q̃ nõ memor erat ei⁹ qd̃ chriſtus ei dixerat. Qui credit in me ẽt ſi mortu⁹ fuerit viuet. Nã martha diffidebat an chriſtus poſſet reſuſcitare mortuũ q̃triduanũ. Lȝ enĩ aliq̃s recẽter mortuos ſuſcitaſſet: ipõſe tñ hoc de fr̃e credebat ob dierũ diuturnitatẽ. Et iõ dñs dixit ei [Nõne dixi tibi. Si credideris videbis gl̃iaz dei.] i. ſuſcitatiõis fr̃is tui p quã de⁹ gl̃ificabit̃. Sȝ cũ ſup dñs h̃ miraculũ ap'lis dixerit futurũ ad gloriã ſuã inquiẽs. Ut gl̃ificet̃ fili⁹ dei per eã. ſ. p mortẽ. hic tñ dic̃ marthe h̃ miraculũ futurũ ad gl̃iã dei: et hoc iõ q: eadẽ ẽ gl̃ia pr̃is et filij et ſpũs ſci. Iõ aũt nõ expreſſit hic gl̃iã filij: ne turbaret aſtãtes iudeos ad ꝯdictiõẽ ꝓmptos. Innuit aũt in his dñi uerbis duplex fruct⁹ fidei no-

Expõ myſtica.

expõ myſtica ſm Auguſt.

Terra eſt ultimũ de quatuor elemẽtis.

ſtre. Primũ eſt miraculorũ opatio que debetur fidei. Mat. 21. Si habueritis fidē ſicut granũ ſinapis ⁊c̄. Unde ⁊ Apl's p[a] Cor. 13. Si habuero fidē ita ut mōtes trāſferā. Et Mat. ultīo dicit. Illi aūt predicauerūt ubiq̧ dño cooperante ⁊ ſermonem cōfirmāte ſequentib[us] ſignis. Que quidē miraculorũ opatio eſt ad gloriā dei. Et ideo dicit [Si credideris videbis gl'iaꝫ dei.] ¶ Secūdus fruct[us] eſt viſio eterne glorie: que debet fidei pro p̄mio. Unde dicit [Uidebis gloriā dei.] Iſa. 28. ſm aliā lr̄aꝫ. Si nō credideritis non intelligetis. p[a] Cor. 13. Uidem[us] nūc per ſpeculū: ⁊ in enigmate per fidē: tunc aūt facie ad faciē. ¶ Impletionē mādati ponit in ſeruis. [Tulerūt ergo lapidē.] Ubi cōſiderādum eſt ſm Origenē q mora tollēdi lapidē ad iacentē ex ſorore defuncti cauſata eſt: ⁊ ideo tādiu reſuſcitatio fratris dilata eſt q̄diu chriſtū per uerba detinuit: ſed ſtatim cū chriſti mandatū obediēdo exequitur frater reſuſcitat. Ut per hoc diſcam[us] in hoc interponere inter iuſſa ieſu ⁊ ipoꝝ executionem: ſi cupimus q ō ſtatim ſalutis ſequatur effectus. p̄s. In auditu auris obediuit mihi.

¶ Jeſus autem eleuatis ſurſum oculis dixit. Pater gratias ago tibi quoniam audiſti me Ego autem ſciebam quia ſemper me audis ſed propter populum qui circunſtat dixi: ut credant quia tu me miſiſti.

¶ Hic agitur de chriſti oratiōe in qua gratias agit Circa quam euāgeliſta quatuor ponit. Primo ponit orandi modum. Secundo orationis efficaciā. Tertio excludit orandi neceſſitatem. Quarto ſubiungit orationis utilitatem. ¶ Modum autē orādi ponit congruenteꝫ. Quia [eleuatis ſurſum oculis.] ideſt intelligentiam ſuam erexit adducens illam per orationem ad excelſum patrem. Nobis autem ſi ad exemplum orationis chriſti orare uolumus: neceſſe eſt leuare oculos mentis noſtre ad cũ remouendo illos a preſentibus rebus: memoria: cogitationibus: ⁊ intentionibus. Leuamus etiam oculos ad deum: quando non confidentes de meritis noſtris de ſola dei miſericordia ſperamus: ſꝫ illud p̄s. Ad te leuaui oculos meos qui habitas i celis. Et ſicut oculi ancille ⁊c̄. Tren. 3. Leuem[us] corda noſtra ⁊c̄. ¶ Oris autem efficaciam ponit cum dicit [Pater gratias ago tibi: quoniā audiſti me.] In quo argumentuꝫ habemus q deus facilis eſt ad largiendum ſm illud p̄s. Deſiderium pauperũ exaudiuit dominus. Ut ſit deſiderium etiam ante q̄ꝫ proferat uerba exaudiat. Iſa. 13. Ad uocem clamoris tui ⁊c̄. Et. 60. Adhuc illis loquentibus dicā ecce adſum. Multo ergo magis expedit arbitrari de dño ſaluatore: q deus pater preueniēs ei[us] orationem eum exaudierit. Nam lachryme quas chriſtus pro morte laſari fuderat vicem orationis habuerunt. Per hoc autem q in principio oratiōis gratias agit: datur nobis exemplum: q cum orare uolumus anteq̄ꝫ futura petamus: pro perceptis beneficijs deo gratias referamus. p[a] me Thim. ultimo. In omnibus gratias agite. Quod autem dicit [Quoniam audiſti me.] ſi exponatur de chriſto ſm q homo nō h̄ꝫ difficultatē: ſic eni chriſt[us] minor patre erat: ⁊ ſm hoc cōpetit ſibi orare patrem ⁊ exaudiri ab eo. Si vō (ut Criſo[stomus] vult) exponat de chriſto: ſm q deus. Tunc uerbũ difficultatem h̄ꝫ. Nā ſm hoc ei orare nō cōuenit nec exaudiri: ſed potius aliorũ orationes exaudire. Et ideo dicendũ q tunc aliquis audit quādo uolūtas eius impletur. Uolūtas aūt patris ſemper iplet. Quia (ut dicit in p̄s.) Oia quecūq̧ uoluit dñs fecit. Cũ ergo eadē ſit uolūtas patris ⁊ filij: qñcunq̧ pater implet uoluntatē ſuā: implet uoluntatem filij. Dicit ergo filius ſm q uerbũ [Quoniā audiſti me.] i. feciſti que erāt in uerbo tuo: ut fierent. Dixit enim ⁊ perfecta ſunt. ¶ Neceſſitatē autē orandi excludit dicens [Ego aūt ſciebā: quoniā ſemp me au. ⁊c̄.] Ubi quaſi obūbrate dñs ſuā diuinitatē oſtendit quaſi diceret. Ad hoc ut fiat uoluntas mea: nō indigeo oratione: q2 ab eterno uolūtas mea impleta eſt. Heb. 5. In omnibus exauditus eſt pro ſua re. Nam [ego ſciebam.] i. certitudinaliter [quoniā ſemp me] uerbũ [audis.] Quia q̄cq̄d facis in me eſt: ut fiat. Item [me] hominē [ſemper audis.] q2 uoluntas mea ſemper eſt conformis uolūtati tue. [Sed propter populū qui circūſtat: ut credāt ⁊c̄.] In quo datur intelligi q multa fecit: ⁊ dixit propter utilitatem aliorũ. J. 13. Exemplũ dedi uobis ⁊c̄. Nam omnis chriſti actio noſtra eſt inſtructio. Uoluit autem chriſtus ſpecialiter per iſtaꝫ orationem demōſtrare ſe nō eſſe alienũ a patre: ſed recognoſcebat eum: ut ſuum principiuꝫ. Et ideo ſubdit [Ut credant quia tu me miſiſti.] J. 16. Hec eſt vita eterna ⁊c̄. Gal. 4. Miſit deus filiū ſuuꝫ ⁊c̄. Et in hoc ponitur orationis utilitas.

¶ Hec cũ dixiſſet uoce magna clamauit. Lazare ueni foras.

¶ Hic agitur de ſuſcitatiōe laſari. Et circa hoc tria facit. Primo ponitur uox excitantis. Secūdo uocis effectus ibi [Et ſtatim prodijt ⁊c̄.] Tertio mandatū de ſolutione excitati ibi [Dicit eis ieſus. Soluite ⁊c̄.] ¶ Uox autē excitātis ponit magna. Unde dicit [Hec cum dixiſſet.] ſ. ieſus [Uoce magna clamauit.] Et hoc ad litterā ut deſtrueret erroreꝫ gentilium: ⁊ quorūdam iudeorum dicentium animas mortuorū cōmorari in tumulis cum corporibus. Et ideo [clamat] quaſi animam ex longinquo euocans in tumulo non exiſtentem. Uel dicēdum: ⁊ melius q uox chriſti magna dicitur propter virtutis eius magnitudinem. Nam tanta virtus eius fuit q ſuſcitauit Laſarum quatriduanũ a morte: quomodo excitatur dormiēs a ſomno. p̄s. Dedit uoci ſue uocem virtutis. Uox etiam iſta magna repreſentatiua eſt illius magne uocis: que erit in cōmuni reſurrectione: per quam omnes de monumētis reſuſcitabuntur. Mat. 25. Media nocte clamor factus eſt ⁊c̄. Clamat inq̄ꝫ dicens [Laſare ueni foras.] Queꝫ ideo ex proprio nomine uocat: quia tanta erat virtus uocis ei[us]: q pariter oēs mortui cogerentur exire: niſi per expreſſionē nominis virtutem ſuam ad vnum determinaſſet (ut Auguſtinus dicit de uerbo domini.) Dat etiā per hoc intelligi: q chriſtus uocat peccatores foras exire de conuerſatione peccati. Apoc. 18. Exite de illa populus meus. Item de occultatiōe eius per confeſſionē ipſum peccatū manifeſtādo. Job. 31. Si abſcondi quaſi homo peccatum meuꝫ. ¶ Cōſequenter cũ dicit.

¶ Et ſtatim prodijt qui fuerat mortuus: ligatus manus ⁊ pedes inſtitis: ⁊ facies eius ſudario erat ligata.

¶ Ponitur uocis effectus. Et primo ponit mortui

Qñ aliquis orat āteq̄ futura petat: debet de perceptis beneficijs deo gr̄as agere ſicut fecit ieſus

Qñ aliquis uolūtas iplet tunc audit. Uolūtas patris ſemp implet.

Chriſtus multa fecit ⁊ dixit ꝓpter utilitatē aliorum.

Gentiles ⁊ quidā iudei dicebant animas mortuorũ cōmorari in tumulis cū corporibus: qd̄ eſt error.

reſurrectio. Secūdo reſurgentis mortui diſpoſitio. ¶ Reſurrectio quidem mortui fuit feſtina ad domini imperium. vnde dicit[Et ſtatim prodijt qui fuerat mortuus.] Tanta enim erat virtus uocis chriſti: ut abſqȝ temporis dilatione vitam conferret. Sicut erit in reſurrectione cōmuni: quando in ictu oculi mortui audientes tubam canentem. Mortui qui in chriſto ſunt reſurgēt primi. (ut dicitur pͥᵉ Cor. 15.) Iam enim anticipatur officium chriſti: quod dicitur ſupra. 5. Uenit hora ꝛ nunc eſt: quando mortui qui in monumentis ſunt audient uocem filij: ꝛ qui audierit viuēt ꝛc̄. Sic ergo impletuȝ eſt quod dixerat dominus. Uado ut excitem eum. ¶ Quantum autem ad diſpoſitionē reſurgentis dicitur[ligatus.]i. habēs ligatas[manus ꝛ pedes inſtitis.]i. faſcijs: quibꝰ antiqui mortuos inuoluebant[ꝛ facies eius ſudario erat ligata.]Ne. ſ. horrorem faceret. Ideo autem ligatum: ꝛ coopertum reſurgere iuſſit: ut miraculuȝ magis approbaretur. ¶ Conſequenter cū dicit.

¶ Dixit eis ieſus. Soluite euȝ ꝛ ſinite abire.

¶ Mandat ut ſoluatur. Cuius quidem ratio eſt: ut ipſimet qui ſoluerent fidentiores teſtes eſſent miraculi: ꝛ eius quod ſit tenaciorem memoriam habeant. Similiter autem etiam duȝ enim tangūt: ꝛ ſibi appropinquant vident: ꝙ uere eſt ille. Io autem addit[ꝛ ſinite abire]ut oſtendat miraculuȝ non eſſe fantaſticum. Aliqui enim magi viſi ſunt aliquando mortuos ſuſcitaſſe: non tamē ad hoc eos perducere potuerūt: ut pͥſtina officia exequerentur: ꝛ hoc quidem erat: quia eorum reſuſcitatio fantaſtica tm̄ erat: ꝛ non uera. ¶ Sciēdū eſt autem ꝙ hoc tm̄ quod dicitur[Et ſtatim prodijt.] Myſtice exponitur ab Auguſtino: ꝛ hoc dupliciter ſm̄ duplicem modum prodeundi. Prodit nāqȝ peccator quando exit penitendo a conſuetudine peccati ad ſtatuȝ iuſtitie. 2. Cor. 7. Exite de medio ꝛc̄. qui tamen habet manus ligatas inſtitis i. carnalibus concupiſcētijs: qui adhuc in corpore cōſtituti alieni a moleſtijs eſſe non poſſumus etiam a peccatis ſurgentes. vnde Apl's dicit Ro. 8. Ego ipſe mente ſeruio legi dei ꝛc̄. Q̄ꝺ autem facies eiꝰ ſudario tecta erat: hoc eſt ꝙ in hac vita plenam cognitionē dei habere nō poſſumus 1. Cor. 14. Uidemus nunc per ſpeculum in enigmate ꝛc̄. Et iō ſoluere eum iubet ꝛ abire: quia poſt hanc vitam auferentur a peccato ſurgentibus omnia uelamina: ut deū facie ad faciem contemplentur (ut dicit pͥᵉ Cor. 15.) Tūc enīȝ ſoluetur corruptibilitas corporis que eſt q̄ſi qꝺdā vinculū ligās ꝛ aggrauās animā ab omni hiꝰ pena ꝛ clara cōtēplatiōe. Iſa. 52. Solue vīcula colli tui ꝛc̄. Sic ergo appet vnꝰ modus ſpūalr̄ ꝓdeūdi: qui ponit ab Aug li° 83. q. ¶ Alius modus prodeundi eſt per cōfeſſionē: de quo dicitur Prouerb. 18. Qui abſcōdit ſcelera ſua ꝛc̄. Sic enīȝ prodire eſt ab occultis exeundo ꝑ cōfeſſionem manifeſtari: ſed ut confiteāris. deus facit uoce i. gratia magna uocando. Mortuus autē ꝓcedens adhuc ligatus eſt cōfitens adhuc reus. Ut autem ſoluerentur peccata eius. miniſtris mandat ut ſoluant eum ꝛ ſinant abire. Nam quem chriſtus per ſeipſum interius viuificat: diſcipuli ſoluunt: qꝛ miniſterio ſacerdotum viuificati abſoluunt. Mathei 16. Quecunqȝ ſolueris ſuper terram ꝛc̄. ¶ Dicunt autem quidam hoc miniſterium proſequentes: ꝙ ſicut chriſtus laçarum per ſeipſum viuificauit: viuificatum a diſcipulis abſoluenduȝ mandauit. Ita deus interius viuificat animam per gratiam remittēdo culpam: ꝛ abſoluendo a reatu pene eterne. Sed ſacerdotes virtute clauium abſoluūt a parte pene tēporalis. ¶ Sed hec poſitio nimis parum attribuit eccleſie clauibus. Hoc eſt enim ꝓpͥum ſacramentorum noue legis: ꝙ in eis gratia conferatur. Sacramenta autem in diſpēſatiōe miniſtrorum conſiſtunt. Unde in ſacramento penitētie contritio ꝛ confeſſio ſe tenent materialiter ex ꝑte ſuſcipientis ſacramentum. Uis autem cauſatiua ſacramenti eſt in abſolutione ſacerdotis ex virtute clauium per quas effectum dominice paſſionis quodammodo applicat ad eum qui abſoluit: ut remiſſionem conſequatur. Si ergo ſacerdos non abſolueret niſi ſolum a pena: ſacramentuȝ penitentie non eſſet gratie collatiuum per quam culpa remittitur: ꝛ per conſequens non eſſet ſacramentuȝ noue legis. ¶ Eſt ergo dicendum ꝙ ſicut in ſacramento baptiſmi ſacerdos uerba proferens ꝛ exterius abluens miniſterium baptiſmi exhibet chriſto interius baptiçante: ita ſacerdos exterius virtute clauium per gratiam culpam remittente. Sed hᷣ differentiam facere videtur ꝙ ad baptiſmum plerunqȝ accedunt pueri: non ante baptiſmum iuſtificati qui in baptiſmo remiſſionis gratiā conſequētur. Sed ad abſolutionem conſequēdam accedūt adulti plerunqȝ antea per contritionem peccatoꝝ remiſſionem conſecuti: ut ſic ſequens abſolutio nihil facere videatur ad peccatoruȝ remiſſionem. Sȝ ſiquis diligenter conſideret ex utraqȝ parte adultos accipiens inuenietur omnimoda ſimilitudo. Contingit enīȝ aliquos adultos anteq̄ȝ actu ſacramentum baptiſmi conſequantur: habentes illud ī uoto remiſſionem peccatoruȝ conſequi baptiſmo flaminis baptiçati: ꝛ tamen baptiſmus ſequēs q̄ntum eſt de ſe remiſſionem peccatorum operatur lȝ in iſto cui iam ſunt remiſſa hoc locum non habeat: ſed ſolum augmentum gratie conſequatur. Si quis autem adultus ante baptiſmum non perfecte fuiſſet diſpoſitus ad conſequendum remiſſiōeȝ peccatorum in ipſo actu dum baptiçaretur remiſſionem conſequitur virtute baptiſmi: ubi ponat per fictionem obſtaculum ſpiritui ſancto. Et ſimiliter eſt dicendum in penitentia. Siquis enim ante abſolutionem ſacerdotis plene cōtritus fuerit: cōſequitur remiſſionem peccatorum: eo ꝙ habet in uoto: ut ſubiciat ſe eccleſie clauibus: ſine quo uera contritio non eſſet. Si autem antea non plena fuiſſet contritio ſufficiens ad remiſſionem: In ipſa abſolutione remiſſioneȝ culpe conſequitur dummodo non ponat obſtaculum ſpiritui ſancto. Et ſimiliter eſt in euchariſtia ꝛ extrema vnctione ꝛ in alijs ſacramentis ꝛc̄.

Multi ergo ex iudeis qui uenerāt ad mariam ꝛ martham ꝛ viderāt que fecit ieſus crediderunt in eū. Quidam autem ex ipſis abierūt ad phariſeos: ꝛ dixerunt eis que fecit ieſus. LE. VII.

Poſtq̄ȝ Euangeliſta poſuit laçari mortē ꝛ eius reſurrectionem. hic conſequēter ponit effectꝰ reſurrectionis. Et pͥ ponit effectū eiꝰ in turba. 2° ponit effectū eiꝰ in ꝓncipibus ibi [Collegerūt ḡ pontifices ꝛc̄.] Circa pͥᵐ duo facit ꝑ

Margin notes:

Magi aliqui viſi ſūt mortuos ſuſcitaſſe: nō tamen ad hoc perducerunt ut facerent eos pͥſtina officia exerc[ere]: qꝛ erat fantaſtica ſuſcitatio non uera.

Peccator prodit: qui exit penitēdo a conſuetudine peccati ad ſtatuȝ iuſtitie.

Poſitio quorundā de remiſſione culpe ꝛ reatꝰ pene ꝛc.

Improbatio poſitionis ſupra poſite.

Sacramentorū noue legis ꝓpͥū eſt: ut in eis gr̄a cōferatur.

In ſacramento penitentie cōtritio ꝛ confeſſio ſe tenēt maliter ex ꝑte ſuſcipientis ſacramentū.

Sacramentis vis cauſatiua ē i abſolutiōe ſacerdotis ex virtute clauiū per quas effectꝰ dñice paſſionis quodāmodo applicat.

Myſteriū abſolutiōis ipē dn̄ chriſtꝰ iterꝰ

inducit quoſdam credentes dicẽs [Multi ergo ex iudeis qui venerant ad Mariam ⁊ Martham ad eas conſolandas: ⁊ viderant que fecit ieſus crediderunt in eum.] Nec mirum: quia tale mirũ non eſt auditum a ſeculo: ꝙ .ſ. mortuus quatriduanus in monumento reſuſcitaret ad vitam. Simulr etiã dominus dicit miraculũ illud facturũ ꝓpter populũ: qui circũſtabat: ut .ſ. credant in eũ. Et ideo verbũ iſtud non iuit incaſſum: ſed ex miraculo viſo multi crediderunt. i. Cor. i. Iudei ſigna querunt. Secũdo inducit quoſdã denũciantes dicẽs [Quidam autẽ ex ipſis venerũt ad phariſeos ⁊c.] Quod quidẽ põt dupliciter intelligi. Uno modo ꝙ dixerunt ea que ieſus fecit principibꝰ ſacerdotũ: ut mitigarent eos aduerſus ieſum: ⁊ ut confutarent eos de hoc qđ aduerſus ieſuꝫ qui tã mira faciebat machinarent. Alio modo ⁊ melius: quia hoc dixerũt ut concitarẽt eos cõtra chr̃m. Nam infideles erãt: ⁊ de miraculo ſcandaliçabãtur. Et hoc pꝫ ex ipſo modo loquendi. Nã cũ dixerat [Multi ergo ex iudeis ⁊c.] Subiũgit quaſi aduerſantẽ dicẽs [Quidam autẽ ex ipſis ⁊c.] Hi ſunt de quibus dicit infra. 12. ꝙ cũ tanta ſigna feciſſet ieſus corã eis nõ crediderunt in eum. Dilexerunt enim ⁊c. ¶ Conſequenter cũ dicit.

¶ Collegerunt ergo põtifices ⁊ phariſei cõcilium ⁊ dicebant.

¶ Ponit euãgeliſta effectũ miraculi in principibꝰ. Et primo ponit malitiã quã contra chriſtũ excogitauerunt. Secundo oſtẽdit quomodo chriſtus eaꝫ declinauit ibi [Ieſus ergo iã non in palã ⁊c.] Circa primũ tria facit. Primo ponit cõſilij congregationẽ. Secũdo ſubdit congregatorũ dubitationem ibi [Et dicebant. Quid facimus: quia ⁊c.] Tertio aſſignat dubitationis determinationẽ ibi [Unus aũt ex ipſis ⁊c.] ¶ Oſtenditur autẽ circa primũ pontificũ nequitia ex tribus. Primo ex perſonarũ conditione: q꞉ non plebei: ſed pontifices ⁊ phariſei. Pontifices aũt quia erant principes ſacrorum. Phariſei vo qui ſpem religiõis habebãt. Ut ſic impleatur qđ dĩ Geneſ penultimo. Symeon ⁊ leui vaſa bellantia ⁊c. Nã de ſymeone fuerũt adinuentores ſecte phariſeorũ. Pontifices autem manifeſtũ eſt de tribu leui fuiſſe. i. Eſdre. 9. Manꝰ principũ prima erat in trãſgreſſione hac. ¶ Secũdo ex malitie deliberatiõe. Uñ dicit [Collegerunt conſiliũ] quod eſt factũ ad conſiliandũ. Geneſ. penultimo. In conſiliũ eoꝝ non ueniat anima mea. Ps. Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorũ ⁊c. Sed (ut dicit Prouẽ. i.) Non eſt conſiliũ cõtra dominum. ¶ Tertio ex praua intentione: q꞉ aduerſus ieſum. i. ſaluatorem. Ps. Aduerſum me loquebantur inimici mei: aduerſum me cogitabant mala mihi. Hiere. 20. Uenite cogitemus cõtra ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit.

Pontifices erant principes ſacrorũ. Phariſei q ſpem religionis hẽbãt.

¶ Quid facimus? Quia hic homo multa ſigna facit.

¶ Ponit ipſoꝝ dubitationẽ. Et primo ponit dubitationis motiuũ. Secũdo dubitationis materiam ibi [Si dimittimus eum ⁊c.] Mouebant aũt eos ad dubitandum miracula chriſti. Unde dicebant [Quid facimꝰ: quia hic homo multa ſigna facit.] ¶ Ceci ſunt adhuc eum hominẽ vocantes cuius tantã ſuſceperunt diuinitatis demonſtrationem. Nam (ut ipſe dicit ſupra. 5.) Opera que dedit mihi pater: ut faciam: ipſa teſtimoniũ perhibent de me. Sunt etiã non minus inſipientes ꝙ̃ ceci: quia dubitant quid eos facere oporteat: cum nihil aliud eis faciendũ erat ꝙ̃ credere. ſupra. 6. Quod ſignũ facis: ut credamus tibi? Sed ecce ꝙ multa ſigna fecit: ⁊ adhuc dicunt [quia hic homo ⁊c.] Excecauit enim eos malitia eoruꝫ. Sapiẽ. 2. ¶ Materia autem dubitationis fuit: quia timebant dãna eos ſecutura. Et ponit duo quantum ad hoc. Primo amiſſionem principatus ſpiritualis. Et quantum ad hoc dicit.

¶ Si dimittimus eum ſic: omnes credẽt in eum. Et venient romani ⁊ tollent noſtrum locum ⁊ gentem.

¶ Quod quidem ſm rei veritatem optabile erat omnibus. Nam fides que eſt ad chriſtum ſaluat: ⁊ ad vitam eternã perducit. Hier. 20. Hec ſcripta ſũt ut credatis ⁊ ut credentes vitam ⁊c. Sed quantũ ad eorum prauam intentionem eis horrenduꝫ videbatur: cum crederent: nullum eorum qui crederet in chriſtum eis obedire. Unde ex eorum ambitione ſeipſos ⁊ alios retrahunt a ſalute. Unde dicitur in canonica Io. His qui amat primatum gerere in eis dyotrepes non recipit nos. ¶ Secũdo ponit ambitionem poſſeſſionis temporalis cum dicit [Et venient romani ⁊ tollent noſtrum locum ⁊ gentem.] Quod videtur ex hoc ſequi ſm Auguſtinum: quia ſi omnes in chriſtum crederent nemo remaneret: qui aduerſus romanos templum dei defenderet: quia deſererent ſanctum templum: ⁊ ſuas paternas leges: contra quas doctrinam chriſti eſſe ſentiebant: ſed hoc non videtur multuꝫ ad propoſitum pertinere: cum adhuc ſeruirẽt romanis: nec excogitaſſent contra eos mouere bellum. ¶ Et ideo melius videtur dicendum ſm Criſoſtomum ꝙ ideo hoc dicebant: quia videbãt chriſtum honorari a populo tanꝙ̃ rex: ⁊ quia mandatum romanorũ erat: ut nullus niſi per eos rex nominaretur: ideo timebant ꝙ ſi hoc audirent romani: ꝙ chriſtum haberent tanꝙ̃ regem reputarent ipſos iudeos rebelles ⁊ venientes cõtra eos deſtruerent ciuitatem ⁊ gentem. Infra. 19. Omnis qui ſe regem facit contradicit Ceſari. ¶ Sed attende eorũ miſeriã: quia nihil timent perdere: niſi tẽporalia: de vita eterna non cogitantes. Deut. 23. Oculus Iacob ad terrã ⁊c. Sed (ut dicit Prouẽ. 16.) Quod timet impius veniet ſuper eum. Ideo romani poſt paſſionem domini ⁊ glorificationeꝫ tulerunt eis ⁊ locum ⁊ gentem expugnãdo ⁊ trãſferendo. ¶ Determinationem autem dubitatiõis ponit cum dicit.

Expõ Aug.

Expõ Criſ.

¶ Unus autẽ ex ipſis Cayphas nomine: cũ eſſet pontifex anni illius dixit eis.

¶ Et primo ponitur determinatio. Secundo determinationis expoſitio ibi [Hoc a ſemetipſo ⁊c.] Tertio ſententie a cõgregatiõe acceptatio ibi [Ab illo ergo die ⁊c.] Circa primum duo facit. Primo deſcribit perſonam ſententiantis. Secundo ponit verba ſententie ibi [Uos neſcitis ꝗcꝙ̃ ⁊c.] ¶ Perſona ſententians deſcribitur ex nomine ⁊ ex dignitate. ¶ Ex nomine quidem: quia Cayphas: quod quidem nomen conuenit ſue malitie. Interpretatur enim primo inueſtigãs: quod atteſtatur ſue preſumptioni. Prouerb. 25. Qui ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur a gloria. Preſumpſit enim

Cayphas interpretat primo inueſtigãs.

cum dixit. Adiuro te per deum uiuum: ut dicas
nobis ſi tu es chriſtus. ¶ Secūdo interpretat̄ ſa-
gax: q̄d atteſtatur eius aſtutie: quia niti mortem
chriſti procurare. ¶ Tertio iterp̄tat̄ ore uomēs: q̄d
atteſtat̄ ei⁹ ſtultitie. Prouer. 10. Sicut canis qui reuer
tit̄ ad uo. ¶ Ex dignitate āt deſcribit̄: q: pōtifex
āni illi⁹. Circa q̄d ſciēdū eſt q̄ (ut habet̄ i Leuit.)
Dn̄s ↄſtituit vnū ſumū ſacerdotē: cui mortuo vn⁹
ſuccederet qui per totā vitā pontificaꝫ officiū exer
ceret. Poſtmodū āt creſcēte ambitiōe ↄ ↄtētiōe in
ter iudeos cōſtitutū eſt ut plures eēnt pōtifices ↄ
ad oēs viciſſim huiuſmodi dignitas ꝑueniret: ↄ
per annos ſinglos vicib⁹ miniſtrarēt. Et q̄nq̄ et
hec ſibi pecunia ꝑcurabāt (ut Joſephus de iſto
narrat.) Et ad hoc oñdēdū dicit [āni illi⁹.] ¶ Cō
ſequēter cū dicit.

Caypbas ſecundo interpretat̄ ſagax. Caypbas ter tio interpretatur ore uomens.

¶ Uos neſcitis quicq̄ nec cogitatis: q: ex-
pedit uobis ut vnus moriatur hō pro popu
lo: ↄ nō tota gens pereat.

¶ Ponit verba determinātis: qui quidē p̄io ex-
probrat̄ alijs ignauiā dicens [Uos neſcitis quicq̄
nec co.] q.d. uos eſtis ignaui: ↄ adhuc ſegni⁹ rem
attēditis. Et ideo 2° ponit ſuā maliciā dicēs [Ex-
pedit uobis ut vn⁹ moriat̄ hō ↄc.] Que quidē uer
ba aliū intellectū hn̄t ſm intētionē Caypbe: ↄ aliū
ſm expoſitionē euāgeliſte. Ut ergo primo expo-
nat̄ ſm eius prauā intētionē ſciendū eſt q̄ (ut dr̄
Deut. 13.) Mādatū eſt dn̄i ſi fuerit in medio tui ꝑ
phetes: aut qui ſomniū vidiſſe ſe dicat: ↄ voluerit
te a dn̄o retrahere: ꝓpheta ille: ut fictor ſomnioruꝫ
interficiat̄. Secūdū hāc ergo legē credebat iſte q̄
chr̄s auerteret populū a cultu dei. Luc. 24. Hūc in
uenim⁹ ſubuertētē gentē noſtrā. Et id̄ dicebat iſte
[Uos neſcitis.] ſ. legeꝫ [nec cogi. q: expedit uobis
ↄc.] ſ. [ut vn⁹.] iuſte [hō moriat̄.] ne tot⁹ populus
ſeducatur. q.d. Uni⁹ hoīs ſalutē pro cōi republi-
ca opꝫ cōtemnere. Uñ ſeqtur Deut. 13. Et auferes
malū de medio ꝑplī tui. p̄ᵉ Cor. 6. Auferte malum
ex uobis ↄc. ¶ Sed aliť euāgeliſta exponit dicēs.

¶ Hoc aūt a ſemetipſo non dixit: ſed cū eſſet
pontifex anni illius prophetauit: quia ieſus
moriturus erat pro gente.

¶ Ubi tria ponit. Primo hoꝝ verboꝝ actorē. Se-
cūdo ipſoꝝ rectū ſenſum ibi [q̄a ieſus moriturus
ↄc.] Tertio addit euāgeliſta ad uerba Caypbe ibi
[Et nō tm̄ pro gente ↄc.] ¶ Circa primū ſciendū
eſt: q: poſſet aliq̄s credere Caypbā inſtinctu pro-
prio uerba dicta ꝓtuliſſe. Euangeliſta hoc exclu-
dens dicit [Hoc aūt a ſemetipſo nō dixit.] In quo
dat̄ intelligi q̄ aliq̄s aliq̄n a ſemetipſo loqtur. Hō
enī eſt illud q̄d principale eſt in ipſo. Hoc auteꝫ eſt
intellectus ↄ rō. Uñ hō id q̄d eſt per rōnē. Q̄n er
go hō loqtur ex ꝓpria rōne: tunc loqtur a ſemet-
ip̄o: ſed q̄n loquit̄ aliq̄ ſup̄iori ↄ exteriori inſtin-
ctu nō loquit̄ a ſemetipſo. Dupliciter tm̄ hoc con-
tingit. Quādoq̄ ut motus a ſpiritu diuino ſm il
lud Mat. 10. Nō enī eſtis qui loquimini ↄc. Quā
doq̄ aūt: ut mot⁹ a ſpiritu maligno ſicut arrepti-
tij. Et utriq̄ aliq̄n dicunt̄ ꝓphetare. Q̄ꝫ q̄dē mo
ti a ſpiritu diuino ꝓphetent. dicit̄ 2. Petri. 1. Non
enī voluntate humana allata eſt aliq̄n ꝓphia: ſed
ſpiritu ſancto inſpirati ↄc. Q̄ꝫ aūt moti a ſpiritu
maligno ꝓphetet ↄc. habet̄ Hiere. 29. Dedit te do
min⁹ ſacerdotē pro Joiada ſacerdote: ut ſis dux
in domo dn̄i ſuper oēm virū arreptitium ↄ ꝓphe
tantem. ¶ Sciendum eſt etiam q̄ aliquando lo-
quitur aliquis inſtinctu ſpiritus ſancti: uel ſpirit⁹
maligni: qui tamen amittit uſum rationis ↄ arrip̄i
tur. Aliquando aūt manet ei liber uſus rōnis: nec
arripitur. Nam quando ſuperabundāt vires ſen-
ſitiue ex ſuperiori impreſſione ligat̄ rō: ↄ mouetur
ↄ arreptus eſt. Quia v̄o demō hēt poteſtatem im
primendi in fantaſiam: cum ſit potentia affixa or-
gano: poteſt in eam aliquando ſic imprimere: q̄
ex impreſſionis abundantia ratio efficiatur quaſi
ligata: non tamē q̄ cogatur ad conſenſum: ↄ tunc
homo arripitur a ſpiritu maligno. ¶ Reſtat er-
go queſtio: An Caypbas uerba iſta inſtinctu ſpi-
ritus ſancti dixerit: uel maligni. ↄ videtur q̄ nō di
xerit inſtinctu ſpiritus ſancti. Nam ſpiritus ſanct⁹
eſt ſpiritus ueritatis (ut dr̄ Hiere. 15.) Spirit⁹ auteꝫ
malign⁹ eſt ſpiritus mendacij 3. Reg. ultimo. Egre
diar ↄ ero ſpiritus mendax in ore oīuꝫ propheta
rū. Conſtat aūt q̄ Caypbas locutus fuerit mēda
ciū dicens [Expedit uobis ut vn⁹ moriat̄.] Nō er-
go locutus eſt inſtinctu ſpiritus ſancti (ut videt̄)
ſed ꝓphetauit inſtinctu ſpirit⁹ maligni arreptitij.
Hoc aūt non videt̄ conſonare dictis euāgelij. Nā
ſi ita eſſet Joannes non addidiſſet [Cum eēt pon
tifex anni illius.] Ideo ergo Caypbe dignitatem
addidit: ut inſinuaret eū inſtinctu ſpiritus ſancti fu
iſſe locutū. Ex quo datur nobis intelligi: q̄ etiam
malos in dignitate conſtitutos ſpiritus ſanct⁹ mo
uet ad loquendū aliqua uera: ↄ futura pro utilita
te (duntaxat ſubditorū.) ¶ Ad illud ergo q̄d in
contrariū dicitur. ſ. falſum eſſe: q̄d dixit [Expedit
uobis ut vnus moriatur ↄc.] Dupliciter reſpon-
deri poteſt. ¶ Uno modo q̄ mors chr̄i quantuꝫ
eſt de ſe: expediens fuit omnibus etiam his qui
eū occiderūt. p̄ᵉ Thi. 4. Qui eſt ſaluator oīum ho-
minū ↄc. Heb. 2. Ut gratia dei pro oīb⁹ ↄc. ¶ Alio
modo: ut dicat̄ [Expedit uobis.] i. populo. Unde
euāgeliſta. ubi Caypbas dixit [ut moriat̄ pro uo
bis.] ponit [pro gente.] Sed videt̄ ex uerbis euā-
geliſte q̄ fuit ꝓpheta: cū dicit [ꝓphetauit.] Si enī
prophetat quis: ſequitur eū eſſe prophetam. Sed
ſm Orige. non ſequitur q̄ quicūq̄ prophetat ſit
propheta: ſed ſi propheta eſt: utiq̄ prophetat. Nā
alicui quandoq̄ conceditur actus alicuius rei: cu
ius tamen conditio ei non conceditur: ſicut non
quicunq̄ facit aliquid iuſtuꝫ: eſt iuſtus: ſed qui iu
ſtus eſt iuſta facit. ¶ Notandum eſt aūt q̄ duplex
actus concurrit ad hoc q̄ aliquis prophetet. ſ. vi
dere. p̄mi Reg. 9. Qui nunc dr̄ ꝓpheta: olim uoca
batur videns. Item annunciare. p̄ᵉ Cor. 14. Pro-
pheta omnibus loquit̄ ad edificationē. Contin-
git autem quandoq̄: q̄ utrūq̄ aliquis habet: nō
tamen proprie dicitur propheta. Nam quandoq̄
aliquis habet propheticam viſionem ſicut Nabu
chodonoſor ↄ pharao. Et ſimiliter ip̄am viſionē
alijs annunciauerunt: non tamen prophete dici
poſſunt: quia defuit eis aliquid. ſ. intelligentia vi-
ſionis: qua opus eſt in viſiōe (ut dicitur Dañ. 10.)
Caypbas autem lꝫ viſionem propheticam nō ha
buerit habuit tamen denunciationeꝫ rei prophe
tice in q̄ꝫtum. ſ. denunciauit utilitatem mortis chri
ſti. Quādoq̄ nāq̄ ſpiritus ſanctus mouet ad to-
tum: quod pertinet ad prophetiam: quādoq̄ au
tem ad aliquid tm̄. Caypbe autem nec mentem
illuminauit: nec imaginationem. Et ideo eius
mens: ↄ imaginatio ad malū itēta māſit: mouit tñ

Demō hꝫ poteſtatē impri mendi in fantaſiam: cū ſit potentia affixa organo.

Act⁹ duplex concurrit ad hoc q̄ aliq̄s prophetet.

linguam eius: ut ꝓferret modū quo ſalus ppl'i impleret. Unde nō dicit ꝓpheta: niſi inquātum habuit propheticū actū in denunciatione: imaginatiōe ⁊ rōne eius ad cōtrariū exiſtente. Ex quo pꝫ ꝙ nō magis poteſt dici propheta q̄ aſina balaā. ¶ Cōſequenter cum dicit.

¶ Et non tm̄ pro gente: ſed ut filios dei qui erāt diſperſi congregaret in unum.

¶ Addit euangeliſta ad uerba pontificis dicēs. ꝙ ieſus nō tm̄ moriturus erat pro gente populi. ſ. iudeorum (ut Cayphas dixit) hebreculumo. Jeſus ut ſanctificaret per ſuū ſanguinē populū ⁊c̄. Sed addit etiam pro toto mundo. Unde ſubdit [Ut filios dei qui diſperſi erant ⁊c̄.] Ubi cauēda eſt hereſis Manicheoꝝ dicentium aīas aliquas eē de ſubſtātia diuina: ⁊ uocari filios dei: ⁊ ad has ꝯgregādas in unū dicunt deum ueniſſe: ſed hoc eſt erroneum: qꝛ (ut dicit Eze. 29.) Oēs anime mee ſunt. ſ. creatiōe. Et ideo hoc dicit [Ut filios dei ⁊c̄.] Nō eſt intelligendum ꝙ tunc iā accepiſſet adoptionis ſpiritū: qꝛ (ut Gregorius dicit.) Nec oues eius: neq̄ filij dei adhuc erant per adoptionem: ſed intelligendū ſꝫ ꝑdeſtinationē. Ut dicat [Ut filios dei.] ſ. ab eterno ꝑdeſtinatos. Ro. 8. Quos preſciuit cōformes fieri imagini filij eius ⁊c̄. [qui erant diſperſi] per diuerſos ritus: ⁊ gentes [ꝯgregaret in unū] ſcilicet in unitatē fidei. s̄. 10. Alias oues habeo que nō ſunt ex hoc ouili ⁊c̄. ꝑs. Edificans hieruſalem dominus diſperſiones ⁊c̄. ¶ Cōñter cū dic.

Manicheoꝝ error dicētium aliq̄s aīas eē de ſbā diuina ⁊ uocari filios dei

¶ Ab illo ergo die cogitauerunt ut interficerent eum.

¶ Ponit euāgeliſta conſenſum iudeoꝝ in mortem chriſti. ¶ Sed nunqd nō ante cogitauerunt eū occidere? Uidet ꝙ ſic. Quia ſupra in pluribus locis dicitur. ꝙ iudei querebant eum īterficere. ¶ Rñſio: dicendum ꝙ ante habuerūt inſtinctū ad eū occidēdū: ſed [ab illo die] cōcitati ad iram ex uerbis Cayphe tractauerunt firmo ꝓpoſito occidere dominum. Prou. ꝑ. Pedes eorum ad malum currūt.

Dubitatio.

Reſponſio.

LE. VIII. IEſus ergo iā non in palam ambulabat apō iudeos: ſꝫ abijt in regionē iuxta deſertuꝫ in ciuitatem que dicitur effren: ⁊ ibi morabatur cū diſcipulis ſuis.

Hic Euangeliſta ponit quomō chriſtus eorū maliciam declinauit. Et ꝑmo ponit modū declinationis ex parte chriſti. Secūdo effectuꝫ admirationis ex parte populi ibi [Proximū auteꝫ erat ⁊c̄.] Modus autē declinationis fuit per occultationē: ⁊ receſſum chriſti a iudeis. Nam poſt cōſilium cautius ſe obſeruans [non in palam ambulabat apud iudeos.] ſed nec aliquā ciuitateꝫ abijt populatā [ſed in regionē] remotam [iuxta deſertū in ciuitatem que dicit effren ⁊ ibi morabat cū diſcipulis ſuis.] Sed nunqd defecerat potentia eius in qua ſi uellet inter iudeos palam conuerſaret: ⁊ nihil ei facerent? Abſit. Sed hoc fecit non propter defectum potentie: ſed ut exemplum diſcipulis demōſtraret. In quo apparet non eſſe peccatū: ſi fideles eius oculis perſequētiū ſe ſubtraherent: ⁊ furoreꝫ ſceleratorum latendo potius uitarent q̄ ſe oſtendendo eis magis oſtēderent ſm illud Mat. 10. Si uos perſecuti fuerint in unam ciuitatem fugite ⁊c̄. ¶ Origenes autē dicit. ꝙ nullus debet ſe ꝑiculis īgerere: ni ualde laudabile eſt. ꝙ quādo iam periculā iminent: nec ieſu uitare cōfeſſionem: nec recuſare ſubire mortē gratia ueritatis. Et hoc ꝓpter duas rationes. Primo qꝛ ualde preſum ꝑiuoſum eſt ꝑiculis ſe ingerere ꝓpter inexperiētiam proprie uirtutis: que quādoq̄ fragilis inuenit: ⁊ ꝓpter futuri euentus incertitudinē. ꝑ Cor. 10. Qui ſe exiſtimat ſtare uideat ne cadat. Secūdo ne nos ingerentes perſecutoribus occaſionē ꝑſtemus eis: ut magis impij ⁊ noxij fiant. 2. Cor. 10. Sine offenſione eſtote. ¶ Conſequenter cum dicit.

Periculis nō ē ſe ingerē pp̄ inexꝑientiā ꝓpe virtutis.

¶ Proximuꝫ autem erat paſcha iudeorū ⁊ aſcenderunt multi hieroſolymam de regione ante paſcha ut ſanctificarent ſeipſos.

¶ Ponitur effectus admirationis in populo. Et ꝑmo ponitur admirandi occaſio. Secūdo ponitur ipſa admiratio. Tertio admirationis ratio. ¶ Occaſio autem querendi ⁊ admirādi ponitur duplex Prima quidem ex conditione tēporis: qꝛ [Proximum erat paſcha iudeorū.] In quo recolit memoria tranſitus hebreorū de egypto. Exo. 12. Eſt enī phaſe ⁊c̄. Addit autē [iudeoꝝ.] quia ipſum iudei paſcha male ⁊ indebite celebrabāt. Naꝫ quādo deuote paſcha celebramus: tūc dicit paſcha dei. Iſa. ꝑ. Solemnitates ueſtras nō feci. ¶ Secūda uero ex concurſu populi. Quia [aſcenderunt multi hieroſolymam de regione.] Nā (ut legitur Exo. 33.) Tribus temporibus in anno ſeu feſtiuitatibus filij iſrael debebāt ſe domino preſentare. Inter que ꝑmū erat paſcha. Et ideo magna multitudo aſcenderat hieroſolymam: ubi erat templum: ſed qꝛ nōdum erat tempus paſche quo debebant aſcendere. Jō euāgeliſta conſequenter cauſam aſcenſus aſſignat ſubdens [Ut ſanctificarent ſeipſos.] Nullus enī audebat comedere agnū: niſi mundus. Et ideo ꝑueniebāt tēpus paſche ut interim purificātes ſeipſos poſſent in paſcha agnū rite comedere. In quo datur nobis exemplum: ut tēpore quadrageſimali ieiunijs ⁊ bonis operibus nos purificemus: ut in paſcha rite ſumamus corpus domini noſtri.

¶ Querebāt ergo ieſuꝫ: ⁊ colloquebātur ad inuicem in templo ſtantes. Quid putatis: qꝛ non uenit ad diem feſtum iſtum?

¶ Admiratio autē ponitur ex cauſata abſentia domini. Et hoc eſt qd dicit [Querebāt ergo ieſum.] non quidem ad honorandum: ſed ad occidenduꝫ [⁊ colloquebantur ad inuicem in templo ſtantes. [Quid putatis ⁊c̄.] ¶ Sed notādū ꝙ quando dies feſtus agitur ſancte: ſemꝑ dñs eſt in die feſto. Mat. 24. Ubicūq̄ fuerint duo uel tres ⁊c̄. Et ideo nos congregati in domo dei queramus ieſuꝫ mutuo nos conſolando ⁊ exorando: ut ueniat ad diem feſtum noſtrum. Quādo uero non ſancte agitur feſtum: tunc nō uenit ieſus. Iſa. ꝑmo. kalendas ueſtras ⁊c̄.

¶ Dederant autem pontifices ⁊ phariſei mādatum: ut ſiquis cognouerit ubi ſit indicet: ut apprehēdant eum.

¶ Ratio autem admirationis: ⁊ abſentie ieſu ſubditur. Quia [dederant pontifices ⁊ phariſei mandatum: ut ſiquis cognouerit ubi ſit.] ſ. ieſus [indicet: ut apprehendant eum.] ſ. ad occidendum. Supra 8. Queretis me ⁊ in peccato ueſtro ⁊c̄. Sed (ut Auguſtinus dicit.) Nos qui ſcimus ubi chriſtus eſt: quia ad dexteram patris indicemus eis: ut ſic utinam apprehendāt eum per fidem.

LE.I.12.c.

Ieſus ergo ante ſex dies paſche.

In precedētibus Euangeliſta oñdit diuinitatis chr̄i virtutez per ea que in vita fecit: ⁊ docuit. Hic aūt incipit oñdere virtutē diuinitatis ipſius q̄tū ad paſſionem ⁊ mortē eius. Et primo agit de paſſione ⁊ morte eiꝰ. Secūdo de reſurrectione ipſiꝰ.20.caplo ibi[Una autē ſabbati ⁊c̄.] Prima pars diuidit in tres. In prima oñdit cām ſiue occaſiones paſſionis ⁊ mortis eius. In ſecūda ponit preparatio diſcipulorū a quibꝰ per mortē erat corporaliter receſſurus.13. caplo ibi[Ante diē feſtū paſche ⁊c̄.] In tertia agitur de ipſa paſſione ⁊ morte eiꝰ.18. caplo ibi[Hec cū dixiſſet ieſus egreſſus eſt ⁊c̄.] Cauſa aūt ſiue occaſio paſſionis chriſti fuit duplex. ſ. gloria ipſius chriſti que inuidiā excitauit: ⁊ infidelitas iudeoꝝ que ipſos excecauit. Primo agit de gloria chriſti. Secūdo de infidelitate iudeorū ibi[Cū autē tanta ſigna ⁊c̄.] Circa primū tria facit. Primo oſtēdit quō chriſtus glorificatus eſt ab hoibus. Secundo quō glorificatus eſt a deo ibi[Nunc aīa mea turbata eſt ⁊c̄.] Circa primū tria facit. Primo oſtendit quō glorificatus eſt a familiaribꝰ ⁊ domeſticis Secūdo quō glorificatus eſt a turbis iudeorum ibi[Cognouit ergo turba multa ⁊c̄.] Tertio quō glorificatus eſt a gentilibus ibi[Erāt aūt gentiles ⁊c̄.] Circa primū duo facit. Primo ꝓponit gloriā chriſti in miniſterio ſibi a familiaribus exhibito. Secūdo ſcelū ꝓditoris ex hoc cōcitatū ibi[Dixit ergo vnꝰ ex diſcipulis ⁊c̄.] Circa p̄mū tria fac̄. Primo deſcribit tēpus. Secūdo locū ibi[Uenit ieſus bethaniā ⁊c̄.] Tertio obſequiū chr̄o exhibitum ibi[Fecerūt aūt ei cenā ⁊c̄.] Dixit ergo p̄. Dictum eſt ꝙ chr̄s ante feſtum paſche abijt in regionē iuxta deſertū: ⁊ ꝙ iminēte ſolēnitate paſchali querebatur a iudeis. Ergo iminente paſchali tp̄e quo agnus typicus imolabat: ipſe tanq̄ verus agnꝰ ad locū paſſionis acceſſit: pro ſalute mūdi voluntarie imolandus ſm illud Iſa.53. Oblatus eſt: quia ipſe voluit. Dicit autē[Ante ſex dies paſche.] Ut intelligas diē paſche nō quidē.14. diē primi menſis in qua ad veſperā imolabat paſchalis agnus(ut habet Exo.12.) Sed potius hic dicit paſcha.15. dies. que tota erat feſtiua. Et illo anno occurrit feria ſexta in qua paſſus eſt dñs. Ita ꝙ ſextus dies ante paſcha fuit iſta feria.1. dies dominicꝰ in qua dominꝰ ramis palmarū hieroſolymā itrauit. Et ī die precedēti. ſ. ſabbato: chriſtus venit in bethaniam. Et hoc eſt qd̄ dī[Ante ſex dies paſche.] Cōuenit aūt hic numerus myſterijs. ¶ Primo quidē q̄tū ad numerū. Numerus eni ſenariꝰ ꝑfectus eſt. Uñ ⁊ deꝰ opa creatiōis ꝑficit ſex diebꝰ(ut dī Geneſ. 1.) Et ꝓpter hoc decuit ꝙ ſex diebus quodāmō cōpleret opus paſſionis: quo oīa ſunt reſtaurata ſm illud Col.1. Pacificās per ſanguinē ſuū: ſiue que in celis: ſiue que in terra ſunt ⁊c̄. Et.2. Cor.5. Deꝰ erat in chr̄o mūdū recōcilians ſibi. ¶ Secundo cōgruit myſterio quātū ad figurā. Mandatur eni Exo.12. ꝙ decima die mēſis primi tollat vnuſquiſq; per familias ſuas agnū paſchalē imolādū. Uñ ⁊ dñs decimo die primi mēſis hoc eſt ſexta die ante.15. hieruſalē intrare voluit: quaſi ad locū imolatiōis accedēs(ut p̄z per id quod dī infra eodē.) In craſtino aūt turba multa ⁊c̄. ¶ Deinde

Senariꝰ numerus perfectus eſt.

deſcribitur locus.

¶ Uenit bethaniā ubi lazarus fuerat mortuus: quem ſuſcitauit ieſus.

¶ Bethania āt erat vicus prope hieruſalē. Et interpretat domꝰ obedientie. Unde cōgruit myſterio. Primo quidē quantū ad cām paſſionis: ſm illud Phil.2. Factus eſt obediēs p̄ri uſq; ad mortē. Secundo quātū ad fructū paſſionis: quē conſequuntur ſoli illi qui ei obediunt. ſm illud Heb.6. Factus eſt oībꝰ obtēperantibꝰ ſibi cauſa ſalutis eterne ⁊c̄. Signāter aūt addit[Ubi fuerat Laçarus mortuus quē ſuſcitauit ieſus.] Quia in domo obedientie illi qui ſunt ſpiritualiter mortui in peccatis reſuſcitantur reducti ad vitā iuſtitie. Ro.5. Per vnius hoīs obedientiā iuſti conſtituent multi. Sed ſm litterā hoc dicit ad oſtendendū ꝙ chriſtus in bethaniā venit: ut memoriā reſurrectiōis Laçari renouaret. p̄s. Memoriā fecit mirabiliū ſuorum ⁊c̄.

¶ Deinde dicit.

¶ Fecerūt aūt cenā ibi.

¶ Ponit obſequiū chriſto exhibitū a ſuis familiaribꝰ. Et primo in cōmuni quātū ad oēs. Secūdo in ſpeciali q̄tū ad ſingulos ibi[Et martha miniſtrabat.] Conuenit aūt myſterio: ꝙ ibi. i. in bethania fecerunt ei cenam: qꝛ dñs in domo obedientie ſpiritualiter reficitur delectatus in obedientia noſtra. ſm illud Apoc.3. Si q̄s audierit vocē meā ⁊ aperuerit mihi ianuā introibo cū illo ⁊c̄.

¶ Et martha miniſtrabat: lazarꝰ vō vnꝰ erat ex diſcūbentibus cū eo. Maria ergo accepit librā vnguenti nardi piſtici precioſi. Et vnxit pedes ieſu: ⁊ extersit pedes eiꝰ capillis ſuis: ⁊ domus impleta eſt ex odore vnguēti.

¶ Deinde ponuntur tres perſone ei aſſiſtentes: vel miſtrātes. ſ. Martha Laçarꝰ ⁊ Maria. ¶ Per marthā ſignificātur prelati: qui ad miſteriū in eccleſijs inſtituūtur. ſm illud 1. Cor.4. Sic nos exiſtimet hō ut miniſtros chr̄i ⁊c̄. Unde dicit[Et Martha miniſtrabat.] Luc.10. Marta aūt ſatagebat circa frequēs miniſteriū. ¶ Per laçarum aūt reſuſcitatū ſignificant ſubditi miniſterio prelatorū a peccatis ad ſtatū iuſtitie reducti: qui cū alijs iuſtis ſpiritualiter cū dño epulantur. Unde dicitur[Laçarus autē vnus erat ex diſcūbentibus cum eo.] p̄s. Iuſti epulent ⁊ exultēt in ꝯſpectu dei ⁊c̄. ¶ Per mariā ſignificant cōtēplatiui.(Dicitur eni Luc.10.) ꝙ Maria ſedens ſecus pedes dñi audiebat verba illius. ¶ Circa cuius myſteriū tria tāgunt q̄tū ad litterā pertinet. Primo eni tangit vnguentū in quo obſecuta eſt. Secūdo obſequiū quod exhibuit ibi[Et vnxit pedes ⁊c̄.] Tertio effectū obſequij ibi[Et domꝰ īpleta.] Circa primū tria tangit Primo quantitatē vnguenti: qꝛ multū fuit. Unde dicit[librā vnguenti.] Thob.3. Si multū tibi fuerit abundanter tribue. Secundo materiā: qꝛ fuit ex nardo cōfectū. Unde dicit[Nardi.] Cant.1. Dū eēt rex in accubitu ſuo nardus ⁊c̄. Eſt autem nardus herba breuis ⁊ ſpicoſa ⁊ nigra: ex qua fit vnguētū: qd̄ vim cōfortandi h̄ēt ex ſua aromaticitate. ¶ Tertio cōpoſitionē s formā in eo qd̄ dic̄[piſtici precioſi.] Et ſm Auguſtinū dicitur[piſtici] a loco: in quo nardus oriebat. Sed meliꝰ eſt ꝙ exponatur[piſtici] i. fidelis hoc eſt nō ſophiſticati per aliquā admixtionē. Nā piſtis in greco idē eſt qd̄

Marta ſignificat prelatos qui ad miniſteriū in eccleſijs conſtituūtur.

Laçarus ſuſcitatus ſignificat ſubditos in miniſterio prelatorum.

Maria ſignificat contemplatiuos.

Nardus eſt herba breuis ⁊ ſpicoſa ⁊ nigra: ex qua fit vnguentū qd̄ vim confortandi h̄ēt ex ſua aromaticitate

Piſtis in greco idē eſt qd̄ fides.

fides. Addit autē [precioſi] q2 confectū erat ex ſpica nardi: ex qua p̄cioſum vnguētū fit τ forte amixtis alijs precioſis rebus. In quo docemur φ ea que precioſiſſima ſunt apud nos deo debemus offerre. ſm illud p̄s. Holocauſta medullata offerā tibi τc̄. Et Mal. 1. Maledictus doloſus qui habet in grege ſuo maſculū τ votū faciens offert dn̄o debile. ℭ Circa obſequiū eius primo nota humilitatē in hoc qd̄ dicit [Unxit pedes ieſu.] ad pedes ꝓcidens: ſm illud p̄s. Adorabim⁹ in loco ubi ſteterūt pedes eius. Secūdo deuotionē: q2 [extersit capillis ſuis] ut de ipſa quodāmō obſequiū offerret. Ro. 6. Exhibite mēbra ueſtra arma iuſtitie deo. ℭ Effectus aūt obſequij tangitur cōſequēter cū dicit [Et dom⁹ impleta eſt ex odore vnguenti.] Per qd̄ inſinuat vnguēti bonitas: cui⁹ odor totā domū impleuit. Cant. 1. Curremus in odorem vnguentorū tuorū. ℭ Dubitatur aūt utrū hec eadē mulier fuerit de qua dicit hic: φ vnxit dn̄m: τ de qua dī Luc. 7. τ Mat. 26. τ Mar. 13. Multis quidē videtur ſm Hiero. τ Criſo. φ mulier peccatrix de qua Lucas narrat nō ſit Maria ſoror Lazari: que dn̄m dicit vnxiſſe. ℭ Origenes aūt addit: φ non ſit eadē etiā de qua Mat. τ Mar. narrant: ſed illa ſit quedam alia tertia: τ hoc vult ꝓbare ex trib⁹. Primo quidē ex tēpore. Nā hec vnxit dn̄m ante ſex dies paſche. Illa v̓o de qua Mat. τ Mar. narrāt infra biduū ante paſcha. Premittit enī Mat. dn̄m dixiſſe. Scitis q2 poſt biduum paſcha fiet. Marcus aūt. Erat paſcha τ azima poſt biduum. ℭ Secūdo ex loco. Nā illa mulier legit dn̄m vnxiſſe in domo Simonis leproſi: hoc aūt colligit eē factū in domo Marthe ex hoc qd̄ dī φ Martha miniſtrabat (ut etiā Aug⁹ dicit.) ℭ Tertio ex ipſo facto. Nā illa mulier legit vnxiſſe caput: hec aūt pedes. ℭ Auguſtin⁹ v̓o τ Gre. dicūt φ vna τ eadē mulier fuit quā quatuor euangeliſte narrant dn̄m vnxiſſe: ſed bis hoc fecit. Primo qdē in principio ſue conuerſionis intermedio tp̄e predicationis chr̄i. Qd̄ Lucas narrat. Secūdo v̓o īminente chr̄i paſſione hoc fecit. Qd̄ tres alij euāgeliſte narrant. Un̄ idē factū eſt qd̄ hic narratur: τ qd̄ habetur Mat. 26. τ Mar. 14. ℭ Ad primū ergo qd̄ dicitur de diſſonantia tēporis: dicēdū eſt ſm Auguſtinū: φ Joānes ipſe ſeruat ordinē hiſtorie. Mat. τ Mar. per recordationē interponunt: qd̄ prius fuerat factū imediate ante ꝓditionē iude que ex hoc facto creditur occaſionē habuiſſe. ℭ Ad ſecundū qd̄ obijcit de diſſonātia loci pōt intelligi φ eadē ſit dom⁹ Simonis leproſi: τ etiā Marie τ Marthe: ita φ Simō fuerit paterfamilias dom⁹. Dicitur aūt leproſus: q2 primo leproſus fuerat τ a chr̄iſto curatus. ℭ Ad tertiū qd̄ obijcit de diſſonātia facti dicendū eſt ſm Auguſtinū φ mulier vnxit τ pedes τ caput. Et ſi quis obijciat qd̄ Marcus dicit φ fracto alabaſtro effudit ſuper caput ipſius recūbētis pōt dupliciter r̄nderi. Uno modo φ nō fuit ita fractū quin aliqd remāſerit. Unde pedes p̄ſit inungi. Alio modo pōt dici φ prius inunxit pedes: poſtea fracto alabaſtro totū ſupra caput effudit. ℭ Secūdū myſteriū autē per librā quā maria accepit deſignat opus iuſtitie. Nā ad iuſtitiam pertinet ſingula librare: τ ponderare. Ezechiel. 45. Juxta mēſurā chori erit libratio eorū. ℭ Op⁹ aūt iuſtitie debet quadruplici virtute adiuncta eē perfectū. Prio quidē pietate. Unde dicit [Unguēti] qd̄ q2 lenitiuū eſt: miſericordiā ſignificat. Jaco. 2. Judiciū ſine miſericordia τc̄. ℭ Secūdo humilitate. Unde dicit [Nardi] que cū ſit herba breuis ſignificat humilitatē. Ecc. 3. Quanto magnus es humilia te in oib⁹. ℭ Tertio fide. Un̄ dicit [piſtici] i. fidelis. Abac. 2. Juſti autem meus ex fide viuit. ℭ Quarto charitate. Unde dicit [precioſi.] Sola enī charitas preciū preſtat vite eterne. p̄ᵉ Cor. 13. Si diſtribuero pauperib⁹ oēs facultates meas τc̄. Opere aūt iuſtitie vngunt pedes ieſu τ caput ſuū. Per pedes intelligim⁹ myſteriū hūanitatis. Per caput v̓o diuinitatem: ſm illud p̄ᵉ Cor. 11. Caput chr̄i deus. Ut ergo intelligat caput τ pedes chriſti vngere qui diuinitatē τ humanitatē ei⁹ ueneratur. Uel per caput poſſum⁹ intelligere ipſam chr̄i perſonā ſm illud Eph. 1. Ipſum dedit caput ſup oēs eccleſiā. Per pedes aūt chr̄i fideles. De quib⁹ Mat. 25. Qd̄ vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. Iſa. 52. Quā pulchri pedes ſupra montes τc̄. Un̄ caput chr̄i inungit qui ipſum chr̄m ueneratur. Pedes aūt qui eius fidelib⁹ obſequit. Quia v̓o capilli ex ſuperfluitate generant: pedes dn̄i capillis terguntur: qn̄ aliqs ex ipſis que ſibi ſuperfluūt defectui ſubuenit ꝓximorū. Luc. 11. Uerūtamē qd̄ ſupereſt date elemoſynā. Un̄ Aug⁹ dicit. Si habes ſuperflua da pauperibus τ dn̄i pedes terſiſti. Per hoc aūt qd̄ dī [Et dom⁹ impleta eſt ex odore vnguenti.] ſignificatur φ ꝓpter opera iuſtitie bona fama totā replet eccleſiā. 2. Cor. 2. Odorē ſue notitie manifeſtat per nos in oī loco: q2 chr̄i bonus odor ſumus. ℭ Deinde cum dicit.

opus iuſtitie debet eſſe perfectū adiunctis: pietate: humilitate: fide: τ charitate.

Capilli ex ſuperfluitate generant.

Aliqs ex his que ſibi ſuperfluūt proximorū ſubuenit defectui dn̄i pedes capillis ſuis tergit.

Dubitatio.

Solō Hiero. τ Criſo.

Solō Orige.

Prima ꝓbatio ex temporis ſumpta.

Secūda ꝓbatio ex loco.

Tertia probatio ex facto.

Solū .o Auguſtini.

Solutio prie rōnis Orige. ſm Augu.

Solutio ſecūde rōnis Origenis ſm Auguſtinū.

Solutio tertie rōnis Origenis ſm Auguſtinum.

Ad iuſtitiam ptinet ſingula librare τ ponderare.

ℭ Dixit ergo vnus ex diſcipulis eius iudas ſcariothis qui erat eum traditurus.

ℭ Ponit zelus ꝓditoris ex predicto miniſterio cōcitatus. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝓditoris zelū. Secūdo ponit zeli repreſſio ibi [Dixit ergo ei ieſus τc̄.] Circa primū tria facit. Primo deſcribit perſona ꝓditoris. Secūdo ponunt uerba eius ibi [Quare hoc vnguentū τc̄.] Tertio manifeſtatur eius malitioſa intētio ibi [Dixit autē hoc nō q2 de egenis τc̄.] ℭ Perſona aūt eius manifeſtatur ex trib⁹. Primo quidē ex dignitate cū dicit [Dixit ergo vn⁹ ex diſcipulis τc̄.] ut oñdat φ nullus in quacunq3 excellentia conſtitutus de ſe preſumere debet. Quia (ut dī Job. 4.) In angelis ſuis reperit prauitatē. Secūdo ex noīe cum dicit [Judas ſcariothis noīe.] Interpretat aūt iudas cōfitēs ut ſignificet φ preter cōfeſſionē virtuoſā de qua Ro. 10. dī. Confeſſio fit ad ſalutē. Eſt quedā confeſſio vituperabilis τ mercenaria: de qua dī in p̄s. Cōfitebitur tibi cū benefeceris ei. Tertio deſcribitur ex crimine. Cū dicit [Qui erat eū traditurus.] p̄s. Qui edebat panes meos τc̄.

Judas interpretatur confitens.

ℭ Quare hoc vnguentū non uenijt trecētis denarijs: τ datū eſt egenis?

ℭ Deinde ponuntur uerba ipſius: ex quibus oſtenditur φ de bono odore vnguēti ſpiritualiter mortuus erat: ſm illud. 2. Cor. 2. Chr̄i bonus odor ſumus: alijs odor mortis in mortē τc̄. Diſplicebat enī ei: φ vnguentū nō erat uenditū: ſed effuſum in obſequiū chr̄i. Unde dicit [Quare hoc vnguētum nō uenijt.] i. uenditur [trecētis denarijs] Sed ſicut dicitur 2. Cor. 11. Miniſtri ſathane transfigurantur uelut miniſtri iuſtitie. Unde iniquitatē ſuā ſub ſpecie pietatis occultauit dicens [Et datū eſt

egenis.] Iſa. 32. Cor eius faciet iniquitatē ⁊ perficiet ſimulationem: ⁊ loquetur ad dominū fraudulēter. ℂ Unde euangeliſta eius fraudulentā aperit intentionem ſubdens.

ℂ Dixit autem hoc: non q̄r de egenis pertinebat ad euʒ: ſed quia fur erat: ⁊ loculos habens: ea que mittebantur portabat

ℂ Non enī curabat ꝙ eis ſubueniret: Quia Prouer. 22. dicitur. Uiſcera impiorum crudelia. [ſed q̄r fur erat] conſuetudinē furandi habens: ⁊ dolebat ſibi occaſionē furandi ſublatā per effuſionē vnguenti: ⁊ ex hac auaritia ductus eſt ad ꝑditionem. Dicitur enī Ecc. 10. Auaro nihil eſt ſceleſtius. Et ſupra. 10. Fur nō uenit niſi ut furet ⁊ mactet ⁊ perdat. Unde aūt furari ꝯſueuerit exponit ſubdens [Et loculos habens.] i. cuſtos loculorū dn̄i conſtitutꝰ ea que mittebant. ſ. in loculis donata a fidelibꝰ ad uſum chriſti: ⁊ pauperum portabat myſterio: ſed aſportabat furto. ℂ Ubi duo notant. Primo ꝙ chriſtꝰ tanq̄ pauper de elemoſynis viuebat. ps. Ego aūt mendicus ſum ⁊ pauper. Secūdo ꝙ nō

Queſtio. derogat perfectionē ſi elemoſyne in loculis reſeruentur. Unde qd̄ dicit Mat. 6. Nolite ſoliciti eſſe in craſtinū. nō intelligit: ꝙ nihil in craſtinū debeat reſeruari: cū dn̄s hoc fecerit: qui fuit ſūmū exēplar

Queſtio. perfectiōis. ℂ Sed queritur quare dn̄s iude quē furē ſciebat cuſtodiā loculorū cōmiſit. ℂ Ad qd̄

Reſpōſio. rn̄dendū eſt tripliciter. ℂ Primo quidē ſm Auguſtinū. hoc fecit chriſtus: ut eius eccl'ia cū fures patitur toleraret. Non enī eſt bonus qui malos tolerare nō potuit. Unde dicitur Cant. 2. Sicut lilium inter ſpinas: ſic amica mea inter filias. ℂ Secūdo ei loculos dn̄s cōmiſit: ut perditionis occaſioneʒ auferret: cū haberet ex loculis concupiſcentie mitigatione: ſed ſicut dr̄ Ecc. 5. Auarus non implebit pecunia. ℂ Tertio ſm alios: ut doceret ꝙ ſpiritualia ſunt maioribꝰ cōmittēda: tēporalia v̊o minus dignis. Unde dr̄ Act. 6. ab ap̄lis. Non eſt equum relinquere nos uerbū dei ⁊ miniſtrare menſis: ſed vni de diaconibus hoc miniſterium cōmiſerunt.

Queſtio. ℂ Queritur etiā quomodo hic dicatur: ꝙ ſolus iudas de hoc vnguēto effuſo dixerit: cū Mattheus narret diſcipulos hoc dixiſſe. ℂ Sed dicendū

Reſpōſio. eſt ꝙ Matthēꝰ ponit numerū pluralē pro numero ſingulari: ſicut Mat. dicitur. 2. Defuncti ſunt enī

Alia reſpōſio. qui querebant animā pueri. ℂ Uel pōt dici ꝙ iudas primo murmurauit: ⁊ ab eo ſunt poſtmoduʒ alij prouocati: ut ſimilia uerba proferant: lʒ nō ex eadem intentione.

LE. II.

Dixit ergo ieſus. Sinite illam ut in diē ſepulture mee ſeruet illud.

Poſito ꝯdo proditoris ꝓpter obſequium mulieris. Hic conſequenter ponit ipſius ꝯdi repreſſio. Et primo dn̄s repellit calūniā quā mulieri iudas iniecerat. Secūdo excludit piā cām quā pretēderat ibi [Pauperes enim ⁊c̄.] Dicit ergo [ſinite illam.] i. ne ꝓhibeatis eam. ℂ Sciendū enī ꝙ multa bona opera fiunt: de quibꝰ ſi peteret conſiliū anteq̄ fiēt nō ꝯſuleremus ꝙ fierent: q̄r forte poſſent fieri meliora: poſtq̄ tn̄ incipiunt fieri: dūmō ſiā bona ſunt non ſunt prohibenda. Et (ut Criſoꝰ dicit) forte ieſus anteq̄ mulier effudiſſet vnguētū potius illud dari pauperibꝰ elegiſſet. Nunc v̊o q̄r iam factum erat ꝓhibētes cōprimit dicēs [Sinite illā.] Prou. 3. Nolite ꝓhibere eū qui bene facit ⁊c̄. Et ſubdit. [Ut in diē ſepulture mee ſeruet illud.] Ubi primo prenunciat ſuā mortē iminere: ⁊ obſequiū huius mulieris: qd̄ parata fuit ei impendere in ſepultura niſi preuēta fuiſſet celeri chriſti reſurrectione. Nam (ut in Marco legit.) Maria magdalena cuʒ alijs emit aromata: ut uenientes vngerent ieſum. Ideo ergo dicit [Ut in diē ſepulture mee ſeruet illud.] ſ. non idē qd̄ effuſum fuit: ſed ſimile in ſpecie uł genere uel etiā ope. q. d. Non prohibeatis eam facere mihi iam viuo: qd̄ non poterit facere mortuo. Nam (ut dictum eſt) fuit certa chr̄i reſurrectione ꝓuenta. Et hoc magis exprimit in Mattheo ibi Ibi enim dicitur preuenit enī vngere corpus meum in ſepulturam. ℂ Sed nunquid preſciuit mortem chriſti. Dicendum ꝙ non. Non enim intelligebat qd̄ fecit: ſed quodā inſtinctu iteriori mota eſt ad hoc faciendū. ℂ Frequenter eniʒ aliqui mouē- *Preſagium eſt quod ante factum agit.* tur ad faciendū qd̄ nō intelligunt: ſicut Cayphas ſupra. 11. Cū eſſet pontifex ⁊c̄. Et huiuſmodi uocātur preſagia inquantū p̄mo ante facta agantur.

ℂ Conſequenter cū dicit.

ℂ Pauperes eniʒ ſemper habebitis uobiſcum: me aūt non ſemper habebitis.

ℂ Excludit piam cauſam quā iudas pretēderet dicens. Quare hoc vnguentū non uendit ⁊c̄. Unde dn̄s ſubdit [Pauperes enim ſemꝑ habebitis uobiſcū.] ℂ Ubi ſciendū eſt: ꝙ quandoq̄ faciendūʒ eſt: qd̄ minus eſt neceſſariū: ſi remaneat locus implendi quod eſt magis neceſſariū. Et ideo dn̄s lʒ magis neceſſariū eēt ꝙ hoc vnguentū daret pauperibus q̄ ꝙ vngerentur pedes eius ex eo: quia tamen adhuc pōt fieri: cum pauperes ſemper habeamus nobiſcum. Ideo dominus permiſit fieri iſtud quod eſt minus neceſſarium. In hoc autem quod dicit [Pauperes ſemper habebitis uobiſcum.] Datur intelligi familiaritas quā diuites debent habere ad pauperes ⁊c̄. Ecc. 4. Congregationi pauperū affabilē te facito. [Me autē nō ſem-

Obiectio. per habebitis.] ℂ Sed contra Mat. ultimo. Ego uobiſcum ſum uſq̄ ad conſumationem ſeculi ⁊c̄.

Solutio ſm Auguſtinū. ℂ Rn̄ſio ſm Auguſtinū. ꝙ dn̄s dicens [Me autē non ſemper habebitis.] loquebatur de preſentia corporis ſui prout in ſua ſpecie apparet: ſm quaʒ iturus erat ad celū. ſ. 16. Iterū relinquo mundum. Sed q̄tū ad preſentiā diuinitatis ſemper eſt no-

Alia ſolutio. biſcū. Et etiā ſacramentaliter in eccleſia. ℂ Uel aliter dicendū ꝙ dn̄s hoc dicens intelligit de preſentia diuinitatis ſue. Quidam enim vident habere chriſtū ſpiritualiter: uel in ſacramento: uel in cōfeſſione fidei: qui tamē non ſunt ſemper cū habituri: cū ſint tn̄ de eccleſia q̄tū ad numerū: non q̄tum ad meritū. Et huiuſmodi ſunt ſerui. Filij autē ſemper ſunt eum habituri: quia (ut dicit ſupra. 8.) Filius manet in domo in eternū. Dicit ergo iude [Me autē non ſemper habebitis.] quia indignū te feciſti ad hoc. Ut autem Criſoſtomus dicit. In hoc dominus obiurgat iudam. Nam per hoc ꝙ moleſte tulit obſequiū impenſum videtur grauari de preſentia chriſti. Et ideo chriſtus dicit [Me auteʒ non ſemper habebitis ⁊c̄.] quaſi diceret: grauis ſum tibi ⁊ onerofus: ſed expecta parum ⁊ abibo.

ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Cognouit ergo turba multa ex iudeis: q̄r illic eſt: ⁊ uenerunt non propter ieſum tm̄: ſʒ

ut Lazarū videret quē ſuſcitauit a mortuis. ℭ Oſtendit quomodo ieſus glorificatus eſt a turbis iudeorum. Et primo quomodo a turbis chriſtum viſitantibus. Secundo quomodo a turbis ei obuiātib⁹ ibi[In craſtinū aūt ꝛc̄.] Circa primū duo facit. Primo ponitur deuotio turbarū viſitātium. Secundo exagitatur concitāſ zelus pharisoꝝ inuidentiū ibi[Cogitauerūt aūt principes ſacerdotū.] Pria pars diuiditur in duas. In prima ponit̄ turbarū viſitatio. In ſecunda ſubdit̄ viſitationis occaſio. ℭ Quantū ad primū dicit[Cognouit ergo turba multa ex iudeis: q͛ ieſus illic eſſet] in bethania[ꝛ uenerūt.] Ad qͦ dn̄s inuitat Mat. 11. Uenite ad me oēs qui laboratis ꝛc̄. Et ideo ubi ſcimus eē eū debem⁹ feſtinanter accedere. ℭ Cauſa aūt viſitationis ponit̄ duplex. Una ut fruerent̄ viſione ꝛ doctrina chriſti. Alia ut viderēt Lazarū. Et hoc ꝑpter duo. ℭ Primo: q͛ illud qͦ factum erat circa ipſum in quātū quatriduanus in monumento ſuſcitatus fuit: valde mirabile erat. Et hoc homines videre deſiderant. ps. Mirabilia opera tua ꝛ aīa mea cognoſcet nimis. Laborabit ad cognoſcendū. ℭ Secūdo q͛ ſperabāt Lazaro referente aliqd de alia vita perpēdere ꝛ audire: cuius cognitionis deſideriū inatū eſt hoībus. Hoc autē eſt cōtra illud qͦ ſtulti dicūt Sap. 2. Exiguū ꝛ cū tedio eſt tēpus vite noſtre ꝛc̄. Et nō eſt qui agnit⁹ ſit reuerſus ab inferis. Ecce enim Lazarus: quem ſuſcitauit a mortuis ab inferis rediit. ℭ Concitatum autē zelū phariſeorū inuidentiū ponit dicēs.

ℭ Cogitauerunt autem principes ſacerdotū ut ꝛ Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex iudeis ꝛ credebant in ieſum.

ℭ In quo videbant̄ obuiare deo: ipſe enim viuificabat lazarū ꝛ iſti uolebant occidere. Job. 15. Occurrit aduerſus eū erecto collo. ℭ Rō autem zeli ponit̄[Quia multi ꝑpter illū abibant ꝛc̄.] ℭ Sed contra: chr̄s multos ſanauerat: puta paraliticum. ſupra. 5. Cecū natū. ſupra. 9. Quare lazarū tm̄ uolebāt occidere ꝛc̄. ℭ Ad qͦ Criſo⁹ quatuor rōnes aſſignat. Unā: q͛a iſtud miraculū erat euidentius corā multis factū: ꝛ inopinabile. Uidere mortuū quatriduanū ambulantē et loquētē. ℭ Alia ratio erat: q͛ Lazarus perſona inſignis erat. Cecus autē perſona ignobilis. Unde ꝛ eiecerunt eū de templo. ℭ Tertia rō eſt: q͛ miraculū iſtud factū eſt imminēte feſtiuitate: qn̄ totus populus iudeoruꝫ ad diē feſtū conueniēs admirabat̄ ꝛ dimittētes feſtiuitates bethaniā ueniebāt. ℭ Quarta rō quia in alijs chr̄i miraculis nitebant̄ criminari violatiōeꝫ ſabbati: ꝛ per hoc ab eo turbas adducere: ſ; hoc tale facere nō poterāt. Unde q͛ in nullo habebāt cō queri cōtra Jeſum aduerſus Lazarū faciūt conatū: tanq̄ꝫ hoc eēt potiſſima via ad miraculū occultandū. Prou. 1. Pedes eorū ad malū currunt: ꝛ feſtinant ꝛc̄.

Obiectio.

Rn̄ſio Criſo.

Prima rō.

Secūda rō.

Tertia rō.

Quarta rō.

LE. III.

In craſtinū autem turba multa que uenerat ad diem feſtuꝫ: cū audiſſent quia uenit ieſus hieroſolymā acceperūt ramos palmarū: ꝛ proceſſerunt obuiam ei: ꝛ clamabāt. Oſanna: benedict⁹ qui uenit in nomine domini rex iſrael.

Hic ponitur deuotio turbe obuiātis chr̄o. Et primo ponit̄ obuiatio turbarum. Secūdo zelus phariſeorum ibi[Phariſei aūt dicebāt ꝛc̄.] Circa primū tria facit. Primo ponit̄ turbe obuiatio. Secūdo aduentus dn̄i ibi[Et inuenit ieſus aſellū ꝛc̄.] Tertio obuiationis cā ibi[Teſtimoniū ergo ꝛc̄.] ℭ Obuiatio aūt deſcribit̄ quo ad quatuor. Primo q̄ꝫtū ad tēpus. Quia[in craſtinū.] ſ. ab illo die de quo dixerat. Ante ſex dies paſche qui eſt decimus dies mēſis. Et congruit figure. Exo. 12. ubi dicit̄ q͛ agnus paſchalis qui imolandus erat quartodecimo die ad ueſperā debebat accipi decīo die mēſis. ℭ Secūdo deſcribit̄ quātū ad perſonas obuiātes: quia [turba multa que conuenerat ad diē feſtum.] Per qͦ ſignificat̄ populoꝝ multitudo qui conuēturi erant ad chr̄m. ps. Synagoga populoꝝ circundabit me. Dicit aūt[ad diē feſtū.] Quia ad hoc fideles conuertuntur ad chriſtū ut ad diē feſtū celeſtis hieruſalē perueniant. Mat. 8. Multi uenient ab oriente ꝛ occidente ꝛ recumbent ꝛc̄. ℭ Tertio deſcribit̄ q̄ꝫtū ad motiuū obuiandi: q͛ eſt auditus de aduentu ieſu. Unde dicit[Cū audiſſet q͛a uenit ieſus hieroſolymā.] Ad chriſtū enim oēs fideles conuertunt̄ ꝑpter auditum fidei. Ro. 10. Fides ex auditu. Auditus autē ꝛc̄. Exo. 5. Audierunt filij iſrael q͛ viſitaſſet ꝛc̄. ℭ Quarto deſcribit̄ q̄ꝫtum ad modū obuiādi. Et primo q̄ꝫtū ad ea que fecerunt: quia[receperunt ramos palmarum.] Palma enī: q͛ viriditatē ſuā conſeruat: ſignificat victoriā Unde ꝛ apud antiquos triūphantibus in ſignuꝫ victorie dabatur. Et de martyribus triūphantibus legit̄ Apoc. 7. q͛ palme erant in manibus eorum. Rami ergo palmarū ſm̄ Auguſtinū laudes ſunt ſignificātes victoriā: q͛ dn̄s erat mortē moriendo ſuperaturus. In tropheo crucis de diabolo mortis principe triūphaturus[Et proceſſerunt obuiā ei.] Amos. 4. Preparare in occurſuꝫ dei tui ꝛc̄. ℭ Secūdo q̄ꝫtū ad ea que dixerunt[Quia clamabāt Oſanna ꝛc̄.] Ubi ponit petitionē ꝛ laudē. Petitionē quidē cū dicūt[Oſanna.] i. ſalua obſecro. q. d. Oſy qͦ eſt ſalua: ꝛ anna: qͦ eſt obſecro. Qͦ ſm̄ Auguſtinū nō eſt uerbū ſed interiectio deprecantis. Recte ad deū in hieruſalē petunt: quia (ut dī Iſa. 33.) Dn̄s ipē ueniet ꝛ ſaluabit nos. ps. Excita potentiā tuam ꝛ ueni. Laudē autem q̄ꝫtum ad duo. ſ. q̄ꝫtum ad eius aduentū: ꝛ q̄ꝫtū ad potētiam regni eius. ℭ Aduentū quidem eius laudāt dicentes[Benedictus qui uenit in nomīe dn̄i ꝛc̄.] Unde ſciendū eſt q͛ benedicere eſt bonuꝫ dicere. Aliter aūt deus benedicit nobis. Aliter nos deo. Deus enim benedicendo nobis: facit nos bonos Nā dicere ſuū eſt ei⁹ facere. (dixit enī ꝛ facta ſūt.) Nos aūt benedicendo deo confitemur eius bonitatē. ps. Benediximus uobis de domo dn̄i. Gen. 26. Qui benedixerit tibi: ſit ille benedictus ꝛc̄.[Benedictus] ergo[qui uenit in nomīe domini.] Chriſtus enim operabatur in nomine dei: quia omnia opera que faciebat ad gloriā dei ordinabat. Quia vͦo ꝛ pater dominus eſt: ꝛ filius domin⁹ eſt: ideo hoc quod dicitur[In nomine domini.] poteſt intelligi dupliciter. Uno modo[Benedictus qui uenit in nomine domini.] i. in nomine ieſu ipſius tanq̄ꝫ dominus. Iſa. 30. Domin⁹ legifer noſter. Moyſes ergo hoc modo: non uenit in nomine domini quia uenit ſicut ſeruus. Heb. 6. Moyſes in omni domo ſua tanq̄ꝫ famulus ꝛc̄. Sed ſm̄ Auguſtinū melius dicitur[in nomine domini.] ſ. patris. Nam

Palma: q͛ viriditatē cōſeruat ſignificat victoriam.

Deus nobis benedicendo nos facit bonos.

Nos benedicendo deo cōfitemur eius bonitatem.

uerba eius ad hoc noſtrum dirigunt intellectum ſupra.5.Ego ueni in nomine patris mei ⁊c̃.Dupliciter autem dicitur uenire in nomine patris. Primo quidem inq̃ntum uenit ut filiꝰ.Per quod datur intelligi pater.Sc̃do inquantū uenit ut manifeſtans patrem.j.14.Manifeſtaui nomen tuū ⁊c̃. ❡ Potentiã ṽo regni eius laudant cum dicunt. [Rex iſrael.]Ad litterã enim credebant iudei ꝙ ueniſſet regnaturus temporaliter ſuper eos ⁊ redempturus eos a ſeruitute romanorũ:⁊ ideo applaudebant ei tanq̃ regi. Hiere.33.Regnabit rex ⁊ ſapiens erit. Iſa.32.Ecce in iuſtitiam regnabit rex ⁊c̃. ❡ Sed ſciendū ꝙ omnia uerba predicta poterãt haberi ex pſal.Nam cum pſal. diceret. Lapidem quē reprobauerūt edificantes. Subdit.O domine ſaluum me fac.Benedictus ⁊c̃.Ubi hieronymꝰ ſcḋm hebream ueritatem tranſtulit. Oſanna Benedictus ⁊c̃.Sed hoc quod ſubdunt [Rex iſrael.] non eſt in pſalmis.Sed eſt ibi.Deus dominus ⁊ illuxit nobis.In quo ex eorū cecitate diminuūt eiꝰ laudem:quia pſalmus laudat eū tanq̃ deum:ipſi ṽo tanq̃ regem temporalem. ❡ Conſequenter cum dicit.

❡ **Et inuenit ieſus aſellum ⁊ ſedit ſuper eum.**

❡ Ponit domini aduentum.Et primo ponit modum ueniendi.Secundo inducit prophetiã.Tertio oſtendit diſpoſitionem diſcipulorū circa hoc factum. ❡ Notandum eſt circa primū:ꝙ Joãnes euangeliſta euangeliū ſuū poſt omnes alios euãgeliſtas conſcripſit.Unde omnia euangelia diligẽter perlegerat.Et que per alios diffuſe dicta erãt: ipſe compendio tradidit.Que ṽo omiſerant ipſe ſuppleuit.Quia ṽo diffuſe in alijs euãgeliſtis habetur quomodo dominus miſit duos de diſcipulis ſuis ut aſinam adducerent.Ideo hoc Joãnes breuiter pertranſiuit dicens[Et inuenit ieſus aſellum ⁊ ſedit ſuper eum ⁊c̃.] ❡ Sciendū autem ꝙ facta chriſti ſūt quaſi media inter facta ueteris teſtamenti ⁊ noui.Et ideo tam turba que precedebat q̃ que ſequebatur eū laudabat inq̃tū facta chriſti ſunt regula ⁊ exemplar eorū que ſunt in nouo teſtamento:⁊ prefigurata a prioribus ueteris teſtamenti.Aſellus autē qḋ eſt animal rude ſignificat populū gentium:ſuper quem ſedit:ut ſignificaret ꝙ ipſe redempturus eſſet gentes.Iſa.42.Dedi te lucem gentium:ut ſis ſalus mea ⁊c̃.Iſa.32. Beati qui ſeminatis ſuper omnes aquas mittẽtes pedem bouis ⁊ aſine.i.coniungentes in vnitatem fidei populum iudeorum ⁊ gentium.Quia autem Mat.euangelium ſuum ſcripſit iudeis mentionē facit de aſina: per quam ſignatur ſynagoga iudeorum que fuit quaſi mater gentium in ſpiritualibus:quia de ſyon exibit lex ⁊ uerbū ⁊c̃. Alij ṽo euãgeliſte: quia gentibus euangelia ſcripſere faciunt etiam mentionem de pullo ⁊c̃. ❡ Conſequenter cum dicit.

Aſellus qui eſt animal rude ſignificat populū gentium.

❡ **Sicut ſcriptum eſt. Noli timere filia ſyon: Ecce rex tuus uenit ſedens ſuper pullum aſine.**

❡ Inducit prophetiam que ſcripta eſt Zacha.9. In qua primo dat ſecuritatem.Secundo ꝓmittit regiam maieſtatem.Tertio ſubdit utilitatē regis. ❡ Securitatē dat cum dicit[Noli timere filia ſyō] Syon arx erat in hieruſalē ubi erat habitatio regis.Filia ergo ſyon eſt plebs hieroſolymorū ⁊ iudeorum qui ſubditi erant regi hieruſalem. Judeis ergo dicitur[Noli timere]quia dominus defenſor tuus.Iſa.51. Quis tu ut timeas ab hoie mortali.ps.Dominus defenſor vite mee ⁊c̃.In quo excludit euangeliſta timorem mundanū ⁊ ſeruilē. ❡ Regiã autē maieſtatē promittit dicens[Ecce rex tuus uenit ⁊c̃.Iſa.9. Paruulus datus eſt nobis.Et.j.Super ſolium Dauid ⁊ ſuper regnū eiꝰ ſedebit.Dicit autē[tuus.]i.ex te carnem ſumens. Quia nuſq̃ angelos apprehẽdit ſed ſemẽ Abrae Heb.2.Iterum[tuus.]i.ad utilitatē tuam. Unde ſubdit[uenit tibi]Mat.Et nunc que ad pacē tibi ⁊c̃.Sed tamen ipſi reſiſtendo eorum utilitatē impedierunt[Uenit]inq̃[tibi]non ad terrorem:ſed ad liberationem.Unde ſubdit[Sedens ſuper pullum aſine.]In quo ſignatur regis clementia que ualde eſt accepta ſubditis.Prouꝰ.20.Clemẽtia roborã ⁊c̃.Et cõtra dicitur Prouꝰ.9.Sicut fremitus leonis ⁊c̃.quaſi dicat.Non ueniet in fauſtu regio ꝓpter quod poſſet eſſe odioſus:ſed uenit in manſuetudine.Ecc̃.10. Rectorem te poſuerunt ⁊c̃. Noli ergo timere regni oppreſſionem. Uetus autem lex in timore data eſt:quia lex in ſeruitutem generabat.Item ſignatur in hoc regis potentia inq̃tum in humilitate ⁊ infirmitate ueniens totū mundum attraxit.pꝰ.Cor.1.Quod infirmū eſt dei fortius eſt hominibus. ❡ Cõſequenter cum dicit.

Syō erat arx in hieruſalē

ubi habitabat rex.

❡ **Hec non cognouerunt diſcipuli eius primum:ſed quãdo glorificatus eſt ieſus:tunc recordati ſunt:quia hec erant ſcripta de eo:⁊ hec fecerunt ei.**

❡ Ponit diſpoſitionem diſcipulorum ad prophetiam inductam:in quo euangeliſta confitetur ignorantiam ⁊ ſui:⁊ diſcipulorum. Quia(ut dicitur Prouꝰ.18.)Iuſtus in ꝓncipio accuſator eſt ſui.Unde dicit ꝙ[Hec]que predicta ſunt[nõ cognouerũt diſcipuli eius ꝓmū.]i.ante paſſionem[ſed quãdo glorificatus eſt ieſus.]i.quando virtutem ſue reſurrectionis oſtendit:[tunc recordati ſunt ⁊c̃.]Tū autem quando glorificatꝰ eſt cognouerunt.Quia tunc receperunt virtutem ſpiritus ſancti: ex qua effecti ſunt omnibus ſapientibus ſapiẽtiores.Job 21.Inſpiratio omnipotentis dat intelligentiam. Hoc autem ideo introducit euangeliſta: ut oſtendat non fuiſſe quod factum eſt ſerio a diſcipulis procuratum. ❡ Conſequenter cum dicit.

❡ **Teſtimoniū ergo perhibebat turba que erat cum eo quando Lazarum uocauit de monumẽto:⁊ ſuſcitauit eū a mortuis. Propterea ⁊ obuiam uenit ei turba:quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum.**

❡ Ponit cauſam obuiationis que fuit exhibitio teſtimonij[quod perhibebat turba que cum eo erat]de reſurrectione Lazari[quando.ſ. uocauit Lazarum de monumento.Propterea ⁊ obuiam ⁊c̃.]pꝰ.Cor.1.Judei ſigna querunt. Iſtud enim euidentius ſignum erat:⁊ mirabilius.Et ideo ultimo ipſum reſeruauit:ut magis imprimeretur eorum memorie. ❡ Conſequenter cum dicit.

❡ **Phariſei ergo dixerunt ad ſemetipſos. Videtis:quia nihil proficimus?Ecce mundus totus poſt eum abijt.**

❡ Ponit phariſeorum zelum:qui concitabatur ex fruſtratione conatus eorum.Unde dicebant[Ui-

dctis quia nihil proficimus ꝛc̄.] Quod quidem eſt uerbum phariſeorum inuidentium ut dicant. [Nihil proficimus.] ſ. in malitia noſtra non ualentes eum impedire. Hoc modo accipitur proficere. 2. Thi. 3. Mali autē homines ꝛ ſeductores proficiunt in peius. Sed qd inuidet ceca turba: quia poſt eum abijt mundus: per quem factus eſt mundus: ſed tamē ſignatur per hoc ꝙ totus mūdus eum ſecuturus erat. Oſee. 6. Viuemus in conſpectu eius ꝛc̄. Criſoſtom⁹ autem vult ꝙ hec ſint uerba phariſeorum credentiū occulte tm̄ propter metum iudeorum: ꝛ dicunt hoc ut retraherent eos a perſecutione chriſti: ac ſi dicerent. Quātūcunq; inſidiamini: tanto hic augetur: ꝛ gloria eius intenditur. Quid ergo non deſiſtitis a tantis inſidijs: qđ quidē quaſi idem eſt cum conſilio Gamalielis. De quo habetur Act. 5.

LE. IIII. ERant autem quidam gentiles ex his qui aſcenderant ut adorarent in die feſto.

Poſita gloria quam chriſtus habuit ex miniſterio domeſticorum: ꝛ ex deuotione turbarū. Hic euāgeliſta ponit gloriam quā chriſtus habuit ex deuotione gentilium. Et primo ponitur gentiliū deuotio. Secundo deuotionis ipſorū denunciatio ibi [Venit philippus ꝛc̄.] Tertio paſſiōis chriſti prenunciatio ibi [Jeſus autē reſpondit. Venit hora ꝛc̄.] Deuotio autem gentilium ponitur quātū ad duo. Primo ponitur quantū ad ſacramenta ueteris teſtamenti. Secundo quantum ad chriſtū ibi [Hi ergo acceſſerunt.] ¶ Deuotio autem gentilium ad ſacramenta ueteris teſtamenti oſtenditur per hoc ꝙ templum viſitabant. Unde dicit [Erāt autē gentiles quidā qui aſcenderant] ſupple in hieruſalē. [ut adorarent in die feſto.] quaſi dicat. Non ſolum turba iudeorum: ſed etiam ipſi gentiles honorabant chriſtum. ¶ Ratio autem quare aſcendebant ſm interlinearem quandam aſſignatur: Quia erant proſeliti ꝛ conuerſi ad ritū iudeorum ad predicationē iudeorū: quia per mundum habitabant ꝛ conabantur multos ad ſe conuertere. Mat. 26. Circuitis mare ꝛ aridā: ut faciatis vnū proſelitū. Et ideo ſm ritum iudeorū aſcendebāt cum alijs. Sed melius dicendum eſt ſm Criſoſtomum ꝙ ſicut habetur. 2. Mach. 3. Templum dei quod erat in hieruſalem in ueneratione habebatur cunctis populis: ꝛ regibus vniuerſe terre: ita ut ipſum templum maximis muneribus illuſtrarent. Et ideo contingebat ꝙ in dieb⁹ feſtiuis multi etiam gentiles aſcenderent hieruſalem. Simile habetur Act. 8. de eunucho cādacis regis ethiopum: qui uenerat adorare hieruſalē. Unde ꝛ Iſa. 56. dicitur. Domus mea domus orationis uocabitur cunctis gentibus: ait dominus. Iſti autem gētiles ex deuotione quam habebant ad templum aſcenderant. In quo prefigurabatur cōuerſio gētilium ad fidem.

¶ Hi ergo acceſſerunt ad philippū qui erat in bethſaida galilee: ꝛ rogabant eum dicentes. Domine uolumus ieſum videre.

¶ Deuotio autem gentilium ad chriſtum oſtenditur per hoc ꝙ deſiderabant eum videre. Unde dicit [Hi ergo] ſcilicet gentiles [acceſſerunt ad Philippum ꝛc̄.] ¶ Sciendum autem ꝙ chriſtus iudeis tm̄ perſonaliter predicauit. Ro. 15. Dico chriſtum ieſum miniſtrum fuiſſe circūciſionis propter ueritatem dei ꝛc̄. Gentilibus autē predicauit per Apoſtolos. Iſa. ultimo. Mittam ex eis qui ſaluati fuerint ad gentes ꝛc̄. ꝛ annunciabunt gloriam meam gentibus. Mat. ultimo. Euntes docete omnes gētes ꝛc̄. Hoc ergo hic iam preſagiebatur: inquantū gentiles chriſtum videre uolentes: non uenerunt immediate ad eum: ſed ad vnum ex diſcipulis ei⁹ ſcilicet ad Philippum. Et hoc congruenter quia ipſe primus predicauit his qui erant extra ritum iudeorū: ſcilicet ſamaritanis (ut habetur Act. 8.) Philippus autem deſcendit in ciuitatem ſamarie ꝛ predicabat illis chriſtum. Et hoc conuenit ei ſm nominis interpretationem. Philippus enī interpretatur os lampadis. Predicatores autē ſunt os chriſti. Hie. 15. Si ſeparaueris p̄cioſū a vili q̄ſi os meū eris. Chriſtus autem lampas eſt. Iſa. 42. Dedi te in lucem gentium ꝛc̄. Conuenit etiā ei quātum ad locum [qui erat a bethſaida.] que interpretatur uenatio. Quia p̄dicatores uenant eos quos ad chriſtum conuertunt. Hier. 16. Mittā eis piſcatores ꝛ piſcabuntur eos. Item [galilee] que interpretatur tranſmigratio ꝛ gentiles ad predicationes apoſtolorum tranſmigrati ſunt de ſtatu gentilitatis ad ſtatum fidei. Eze. 12. Fili hominis fac tibi uaſa tranſmigrationis ꝛc̄. Accedentes autem ad Philippum exprimunt eorum deſiderium dicentes [quia uolumus ieſum videre.] In quo ſignatur ꝙ gentiles qui chriſtum corporaliter nō viderant miniſterio apoſtolorum ad fidem conuerſi deſiderant eū videre glorificatū in patria. 3. Reg. 10. Omnis terra deſiderabat videre faciē Salomonis.

Philippus interpretatur os lāpadis. Predicatores ſunt os chriſti. Chriſtus lāpas eſt. Bethſaida interpretatur uenatio. Predicatores uenantur eos quos ad chriſtum cōuertunt.

¶ Venit philippus; ꝛ dicit andree. Andreas ꝛ philippus rurſum dixerunt ieſu.

¶ Hic ponitur denunciatio deuotionis gentilium ad chriſtum. In qua qdē ordo attenditur. Quia (ut dicit Ro. 13.) Que a deo ſunt ordinata ſūt. Eſt autem hic diuinus ordo: ut inferiora reducantur in deum per ſuperiora. Andreas autem ſuperior fuit in apoſtolatu Philippo: quia prius eo cōuerſus fuit: ꝛ ideo philippus nō per ſeipſum tm̄: ſed per Andream iſtos gentiles uoluit ad chriſtū adducere: memor forte eius quod dominus dixerat In viam gentium ne abieritis. Et hoc eſt quod dicit ꝙ [Philippus dicit Andree: rurſum ꝛc̄.] In quo datur nobis exemplum omnia de conſilio maiorum facienda. Sic ꝛ Paulus aſcendit hieroſolymam ꝛ contulit apoſtolis euangelium quod in gētib⁹ predicabat (ut habetur Gal. 2.) ¶ Poſſumus autem in nominibus iſtorum duorum intelligere duo neceſſaria predicatoribus: ut homines ad chriſtum adducant. ¶ Primum eſt diſcretudo ordinate locutionis que notatur in nomine philippi. Quod interpretatur os lampadis. ¶ Secundum eſt virtus bone operationis quod notatur in nomine Andree. Quod interpretatur virilis. p̄s. Verbo domini celi firmati ſunt: ꝛ ſpiritu oris eius ꝛc̄.

Andreas interpretatur virilis.

¶ Jeſus autem reſpondit eis dicens. Venit hora ut clarificetur filius hominis.

¶ Hic prenunciatur paſſio chriſti. Et primo prenūciat chriſtus imminere ſue paſſionis tempus. Secundo inſinuat paſſionis neceſſitatem ibi [Amen

amen dico uobis. Niſi granum rč.] Tertio inducit neceſſitatem paſſionis aliorum ibi [Qui amat animam ſuam rč.] ¶ Dicit ergo [uenit hora rč.] Ubi notandum eſt ꝙ dominus videns gentiles iſtos properare ad fidem: ꝛ intelligens in eis quodammodo conuerſionem gentium incohari: prenunciauit ſue paſſionis tempus imminere a ſimili: ſicut qui videt ſegetem dealbatam dicit. Uenit hora ut falx mittatur in meſſem. Supra.4. Uidete regiones quia albe ſunt iam ad meſſem. Sic ergo hic dominus loquitur: ex quo inquit gentes querunt me videre. [Uenit hora: ut glorificetur filius hominis.] Qui quidem glorificatus eſt tripliciter. Primo in ſua paſſione. Heb.5. Non ſemetipſum glorificauit ut pontifex fieret ſcilicet in ara crucis: ſed qui locutus eſt ad eum rč. Et ſm hoc dicit [Uenit hora ut clarificetur filius hominis.] id eſt patiatur: quia ante eius paſſionez gentes non conuertentur ad eum: in qua quidez paſſione clarificatus fuit: ꝛ quantum ad ſigna viſibilia: ſicut in obſcuritate ſolis: in ſciſſione veli: ꝛ aliis huiuſmodi. Et quantum ad ſigna inuiſibilia: ſicut in triumpho quo palam in ſemetipſo de tartareis principibus triumphauit (ut dicitur Col. 2.) Ideo autem ſupra dixit. Nondum uenit hora mea: quia nondum parata erat deuotio gentium ſicut modo. ¶ Secundo clarificatus fuit in reſurrectione: ꝛ aſcenſione. Prius enim oportuit chriſtum reſurgere: ꝛ in celum aſcendere: ꝛ ſic clarificatus mittere ſpiritum ſanctum in apoſtolos per quos gentes conuertende erant. Supra.7. Nondum erat ſpiritus datus: quia ieſus nondum erat glorificatus. Pſal. Aſcendens chriſtus in altuz rč. ¶ Tertio glorificatus eſt per conuerſionem gentium. Phil.2. Omnis lingua confiteatur quia dominus ieſus chriſtus in gloria rč. ¶ Conſequenter eum dicit.

¶ Amen amen dico uobis: niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit: ipſum ſolum manet.

¶ Inſinuat neceſſitatez ſue paſſionis. Et primo ponit eam. Secundo eius utilitatem ibi [Si autem mortuum fuerit.] Neceſſitas autem ſue paſſionis cauſatur ex conuerſione gentium: que eſſe non poteſt niſi filio hominis per paſſionem ꝛ reſurrectionem glorificato. Et hoc eſt quod dicit [Amen amē dico uobis.] id eſt in ueritate [Niſi granum frumēti rč.] ¶ Circa quod quantum ad litteram ſciendum eſt: ꝙ grano frumenti utimur ad duo: ſcilicet ad panem: ꝛ ad ſemen. Hoc autem quod dicit hic intelligitur de frumento ſm ꝙ eſt ſemen: non prout eſt materia panis. Quia ſm hoc nunꝗ pullulat ut faciat fructum. Dicit autem [mortuum fuerit.] non ꝙ amittat virtutem ſeminatiuā: ſed quia mutatur in aliam ſpeciem. prime Corin.15. Tu quod ſeminas non viuificatur: niſi prius moriatur. Sicut autem uerbum dei eſt ſemen in anima hominis: ſm ꝙ eſt uoce ſenſibili indutum ad fructum bone operationis producendum. Matth.13. Semen eſt uerbum dei. Ita uerbum dei carne indutum eſt ſemen miſſum in mundum: ex quo maxima ſeges pullulare debebat. Unde ꝛ grano ſinapis comparatur. Matth.13. Dicit ergo. Ego ueni ut ſemen fructificandum. Et ideo uere dico uobis [Niſi granum frumenti cadens in terram rč.] id eſt niſi ego moriar fructus conuerſionis gentium non ſequetur. Ideo autem grano frumenti ſe cōparat: quia ad hoc uenit: ut reficeret ꝛ ſuſtentaret mentes humanas: hoc autem precipue efficit panis frumenti. pſal. Panis cor hominis confirmat. Supra.6. Panis quem ego dabo uobis rč. ¶ Sz nunquid non erat conuertenda multitudo gentium niſi per mortem chriſti? Erat quidem ſm dei virtutem: ſed non ſm dei determinationem ordinatam ab ipſo: uel per hunc modum fieret: utpote qui congruentior erat. Hebreo.10. Sine ſanguinis effuſione rč. Infra.16. Si enim non abiero paraclitus non ueniet rč. ¶ Utilitas autē paſſionis ponitur cum dicit.

Frumētū moritur qn in terra mittitur: non ꝙ amittat virtutē ſeminatiuā: ſz ꝙ mutatur i aliam ſpeciem.

Chriſtus ſe cōparat frumenti grano: qꝛ ad hoc uenit ut reficeret ꝛ ſuſtētaret mētes humanas: qđ ꝓcipue facit panis frumenti.

¶ Si autem mortuum fuerit: multum fructū affert.

¶ Quaſi diceret. Niſi cadens in terram per paſſionis humilitatem. Philip.2. Humiliauit ſemetipſuz rč. Nulla utilitas ſequitur: quia ipſum ſolum manet. [Sed ſi mortuum fuerit.] id eſt mortificatus ꝛ occiſus a iudeis [multum fructum affert.] ¶ Et primo quidem fructum remiſſionis peccati. Iſaie 26. Hic eſt omnis fructus: ut tollatur peccatum. Quem quidem fructum attulit paſſio chriſti ſm illud prime Petri.3. Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt: iuſtus pro iniuſtis rč. ¶ Secundo uero fructum conuerſionis gentium ad deum. Infra.15. Poſui uos ut eatis: ꝛ fructum afferatis rč. Quem fructum attulit paſſio chriſti. Infra eodem. Ego ſi exaltatus fuero a terra rč. ¶ Tertio fructum glorie. Sap.3. Bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Supra.4. Qui metit mercedem accipit ꝛ congregat fructum in vitam eternam. Et hunc fructum etiam attulit paſſio chriſti. Hebr.10. Habemus fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine chriſti: qui initiauit nobis viam bonam ꝛ viuentem rč.

¶ Qui amat animam ſuam: perdet eam.

¶ Hic ponit neceſſitatem mortis aliorum: qui amore chriſti paſſionibus ſe exponunt. Et primo ponit mortis huius neceſſitatem. Secundo ad mortem ipſam hortatur ibi [Siquis mihi miniſtrat rč.] Circa primum duo facit. Primo premittit ſecundum neceſſitatem mortis propter chriſtuz. Secundo ſubdit mortis huius utilitatem ibi [Et qui odit animam rč.] ¶ Dicit ergo quantum ad primum [Qui amat animam ſuam.] Et quidem omnis homo animam ſuam amat. Sed quidam ſimpliciter. Et quidam ſm quid. Amare enim aliquē eſt uelle ei bonum. Ille ergo animam ſuam amat: qui vult ei bonum. Qui ergo vult anime ſue id quod eſt bonum ſimpliciter: ſimpliciter amat eaz. Qui autem vult ei aliquod particulare bonum: amat eam ſm quid. Bona autem anime ſimpliciter ſunt illa quibus anima fit bona: ſcilicet ſummū bonum: quod eſt deus. Qui ergo vult anime ſue bonum diuinum ꝛ ſpirituale: ſimpliciter amat eā. Qui autem vult ei bona terrena: puta diuitias: ꝛ honores: uoluptates ꝛ huiuſmodi: amat eam ſm quid. pſal. Qui diligit iniquitatem odit animam ſuam. Ecc.27. Si preſtes anime tue concupiſcentias ſuas rč. ¶ Poteſt ergo hec littera dupliciter intelligi. Uno modo ſic. [Qui animam ſuā amat.] ſupple ſimplr ad bona eterna [perdet eā.] i. exponet ſe morti ꝓpter chrm: ſed hic nō eſt ſenſus uerus

Bona ale ſūt quibus anima fit bona.

Et ideo dicitur[Qui amat animam ſuam.]ſm qd ſ.ad bona temporalia[perdet eam.]ſimpliciter.ſ. Mat.12.Quid enim proficit homini ſi totum mũdum lucretur:anime autem ſue ⁊c̄. ¶ Et ueritas huius ſenſus patet ex hoc qđ ſequitur[Qui odit animam ſuam in hoc mundo.]Igitur[Qui amat animam ſuam in hoc mundo.]ſ.ad bona mundana[perdet eam.] quantum ad bona eterna. Luce.6.Ue uobis qui ridetis:quia flebitis. Luce.16. Recordare q2 recepiſti bona in vita tua ⁊c̄. ¶ Utilitas autem huius mortis ſubditur cum dicit.

¶ Et qui odit animam ſuam in hoc mundo in vitam eternam cuſtodit eam.

¶ Ideſt qui denegat bona preſentia anime ſue: ⁊ ſuſtinet propter deum que videntur mala in hoc mundo.[In vitam eternam cuſtodit eam.] Mat.5.Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam ⁊c̄. Luc̄.13.Siquis uenit ad me ⁊ non odit patrem ⁊ matrem:adhuc autem ⁊ animam ſuam ⁊c̄. ¶ Attendẽdum autem ꝙ illud quod ſupra de grano frumenti dictum eſt competit huic ſentẽtie Nam ſicut chriſtus miſſus in mundum quaſi qđdam ſemen ad fructificandum. Ita quicquid nobis temporaliter datur a deo: non confertur nobis ut fructus:ſed ut per illud ad fructuȝ eterne remunerationis perueniamus. Uita auteȝ noſtra eſt quoddam temporale donum a deo nobis collatum. Qui ergo eam propter chriſtum exponit fructum multum affert. Hic ergo eſt qui odit animaȝ ſuam.ideſt qui vitam ſuam exponit ⁊ ſeminat propter chriſtum in vitam eternam ⁊c̄.pſal.Euntes ibant ⁊ flebant mittẽtes ſemina ſua. Uenientes autem uenient cum exultatione. Et ſimiliter qui diuitias ſuas ⁊ alia bona que habet exponit propter chriſtum: ⁊ cõmunicat alijs in vitam eternam ⁊c̄. 2.Cor.9.Qui ſeminat in benedictionibus de benedictionibus ⁊ metet ⁊c̄. ¶ Sed quia durum videtur ꝙ homo habeat animam ſuam odio:ideo dñs ad hoc ꝯſequẽter hortatur dicens.

Uita nr̃a ẽqđdam tp̃ale donũ a deo nobis collatum

¶ Siquis mihi miniſtrat:me ſequatur:⁊ ubi ſum ego:illic ⁊ miniſter meus erit.

¶ Et primo ponitur exhortatio. Secundo exhortationis ratio ibi[Siqs mihi miſtrauerit ⁊c̄.]Circa primum tria facit. Primo deſcribit ſuorum fidelium cõditionem. Secundo inducit ad ſui imitationem. Tertio ſubdit imitãtium remunerationem ¶ Et quidem attende quantum ad primum fidelium chriſti dignitatem: quia miniſtri chriſti.2.Corin.9.Miniſtri chriſti ſunt ⁊ ego. Illi ergo chriſto miniſtrant:qui ea que ſunt chriſti querunt:qui cõmoda propria querunt:non ſunt miniſtri chriſti: ſed ſuiipſorum. Phil.5.Omnes que ſua ſunt querunt. Prelati autem ſunt miniſtri inquantum eius ſacramenta fidelibus diſpenſant.prime Corin.4. Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros chriſti ⁊c. Item quilibet fidelis qui mandata chriſti ſeruat. ſcđe Cor.6.In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros ⁊c̄. ¶ Quantum ad ſecundum attende fidelium chriſti gloriam ⁊ nobilitatem. Unde dicit [me ſequatur.]quaſi dicat homines ſequuntur dominos ſuos quibus miniſtrant [Qui]ergo[mihi miniſtrat me ſequat.] ut ſcilicet ſicut ego mortem ſubeo:ut multum fructum afferam:ita ⁊ ipſe.(Sequi autem chriſtum eſt magna gloria ⁊c̄.)Ecc.4.Magna gloria eſt ſequi dominum. Supra.10. Oues mee uocem meam audiunt ⁊c̄. ¶ Quantum ad tertium attende fidelium beatitudinem. Quia[ubi ego ſum.]non ſolum in loco:ſed etiam in ipſa participatione glorie. Matth.24.Ubi fuerit corpus illuc congregabuntur aquile. Apoc̄.3.Qui vicerit faciã illum ſedere ⁊c̄. ¶ Ratio autem exhortationis ſubditur cum dicit.

¶ Siquis mihi miniſtrauerit:honorificabit eum pater meus.

¶ Qui enim miniſtrat chriſto honorat eum pater. Sed ſupra.5.dicitur. Ut omnes honorificent filium ſicut honorificant patrem. Idem eſt ergo honorificare filium ⁊ honorificare patrem. Pater autem dicit.1.Reg.2.Qui glorificauerit me glorificabo eum ⁊c̄. Qui ergo miniſtrat ieſu non ſua querens:ſed que ieſu chriſti honorificabit eum pater ieſu. Non autem dixit:ego honorificabo euȝ:ſed [pater meus.]Quia nondum opinionẽ de eo habebant:ꝙ ſcilicet eſſet equalis patri. ¶ Uel dicendum ꝙ hec dicit in ſignum maioris familiaritatis inquantum ab eodem honorificabuntur a quo ⁊ filius. Nam honorem quem habet filius per naturam:ipſi habebunt per gratiam. Unde Auguſtinus dicit. Maiorem honorem non poterit recipere adoptatus ꝙ̃ ut ſit ubi eſt vnicus. Ro.8. Quos predeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui ⁊c̄.

Nunc anima mea turbata eſt. L. V.

Supra actum eſt de gloria chriſto exhibita a diuerſis hominib⁹. Hic agit de gloria que chriſto exhibetur a deo. Et primo ponit huius glorie petitio. Secũdo ſubditur glorie promiſſio ibi[Uenit ergo uox de celo ⁊c̄.]Circa primum duo facit. Primo premittit anime ſue affectionem. Secũdo proponit petitioneȝ ibi[Et qd dicam ⁊c̄.] ¶ Sed attende circa primum ꝙ eſt mirabile quod dicit. [Nunc anima mea turbata eſt.]Supra enim fideles ſuos exhortatus eſt animam ſuam in hoc mũdo odio habere. Et nunc imminẽte morte audiuimus ipſum dñm dicentem[Nunc anima mea turbata eſt.] Propter quod Auguſtinus dicit. Dñe ſe qui iubes animam meam:turbari video animam tuam. Quale fundamentum queram ſi petra ſuccumbit. Et ideo videndum eſt primum qd ſit hec turbatio in chriſto. Secũdo quare noluit eam ſubire. ¶ Sciendum eſt autem quantum ad primuȝ ꝙ proprie dicit̃ turbari aliquid quãdo cõmouet̃. Unde ⁊ mare cõmotum dicimus eſſe turbatum. Quandocũqȝ aliquid excedit modum ſue quietis ⁊ tranquillitatis tunc illud dicitur turbari. In anima auteȝ humana eſt pars ſenſitiua:⁊ pars rationalis. In ſenſitiua quideȝ parte anime accidit turbatio:quãdo aliquibus motibus cõmouetur.puta cum timore cõtrahitur:ſpe eleuatur:gaudio dilatatur:ſeu aliqua alia paſſione afficitur. Sed hec quidem turbatio quandoqȝ quidem ſub ratione ſiſtit:quandoqȝ vero limitem rationis excedit:cum ſcilicet ipſa ratio perturbatur. Quod quidem plurries in nobis contingit. Sed in chriſto hoc locuȝ non habet:cum ſit ipſa ſapientia patris:nec etiam in aliquo ſapiente. Unde ſententia ſtoicorum eſt ꝙ ſapiens non turbatur:ſcilicet quantum ad rationem. Secundum hoc ergo eſt ſenſus.[Nunc anima mea turbata eſt.]ideſt affecta eſt paſſionibus timoris: ⁊ triſtitie quantum ad ſenſitiuam: qui-

Aliqd dicitur turbari qñ cõmouetur.

In aĩa humana ẽ ps ſenſitiua ⁊ rõnalis.

bus tamen ratio non turbatur: nec ſuum ordinē deſerebat. Matth.14. Cepit ieſus pauere ⁊ tedere. Huiuſmodi autem paſſiones aliter ſunt in nobis: ⁊ aliter fuerūt in chriſto. In nobis enim ſunt ex neceſſitate inq̄tū q̄ſi ab extrinſeco cōmouemur ⁊ afficimur. In chriſto autem non ſunt ex neceſſitate: ſed ex imperio rationis: cum in eo nulla paſſio fuerit: niſi quam ipſe concitauit. Nam intātum inferiores vires erāt ſubdite rationi in chriſto: ꝙ nihil agere ⁊ pati poterant: niſi quod eis ratio ordinabat. Et ideo dicit̄ ſupra.11. ꝙ ieſus infremuit ſpiritu ⁊ turbabat ſemetipſum. pſal. Cōmouiſti terraꝫ. i. humanaꝫ naturam: ⁊ turbaſti eam. Sic ergo turbata eſt anima chriſti: ꝙ nec cōtra rationem: ſed ſꝫ rationis ordinem turbatio in eo fuit. ¶ Quantuꝫ ad ſecūdum autem ſciēdum eſt ꝙ dn̄s turbari uoluit propter duo. Primo q̄dem propter fida documenta: ut ſcilicet ueritatem humane nature approbaret. Et ideo iam ad paſſionem appropinquans omnia humanitus agit. Secūdo ꝑpter exemplum. Nam ſi omnia cōſtanter egiſſet: ⁊ nullaꝫ paſſionem ſenſiſſet in anima: non fuiſſet ſufficiens exemplum ad mortem ſuſtinendam hominibus. Et ideo turbari uoluit: ut cum turbamur nō recuſemus mortem ſuſtinere: nec deficiamus. Hebr̄.4. Non habemus pōtificem qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris: tentat̄ per omnia ⁊c̄. Unde ex hoc apparet continuatio cum precedentib⁹ q̄ enim dixerat. Qui odit animam ſuam in hoc mundo ⁊c̄. In quo ad paſſionē diſcipulos exhortatus fuerat: ne dicant aliqui. O dn̄e ſecurus potes diſputare ꝓbari de morte: qui extra dolores humanos exiſtens propter mortem non turbaris Et ideo ut hoc excluderet turbari uoluit. Hec autē chriſti turbatio naturalis fuit. Naꝫ ſicut anima naturaliter amat corporis vnionem: ita ⁊ naturaliter refugit eius ſeparationem: preſertim cum ratio chriſti permiſerit agere anime ⁊ viribus inferioribus que eis proprie erant. ¶ Propter hoc etiaꝫ quod dicit[Nunc anima mea turbata eſt ⁊c̄.] Deſtruitur error Arrij ⁊ Apollinaris dicētium in chriſto non eſſe animam: ſed uerbum loco eius. ¶ Cōſequenter ponit dn̄s petitionem glorie dicens.

In chriſto vires inferio. erāt ſubdite rōni: ita ꝙ nihil agere uel pati poterāt niſi qḋ eis ratio ordinabat.

¶ Et quid dicam? Pater ſaluifica me ex hac hora. Sed propterea ueni in horam hanc: Pater clarifica nomen tuum.

¶ Ubi dominus transfert ad ſe affectum hominis turbati. Ad cuius modum quatuor circa ſuam petitionem facit. Primo enim ponit queſtionem deliberantis. Secundo proponit petitionem que ex vno motu procedit. Tertio per rationem illū motum excludit. Quarto ponit aliam petitionem ex alio motu cauſatam. ¶ Queſtionē autem dubitātis proponit quod naturale eſt hominibus in anguſtijs conſtitutis qḋ deliberent. Unde philoſophus in rhetoricis dicit: ꝙ timor facit conſiliatiuos. Ideo chriſtus poſt manifeſtationem ſue turbationis ſtatim ſubdit[Et quid dicam?] quaſi diceret. Quid faciēdum eſt poſt turbationem? Simile habet̄ in pſal. Timor ⁊ tremor uenerunt ſuper me. Et ſtatim ſequit̄. Quis dabit mihi pennas ſicut columbe ⁊c̄. Nam anguſtiati ⁊ paſſione turbati grauantur: ⁊ auxilium querunt quo liberentur. ¶ Petitionem ex vno motu cauſatam ponit: q̄a cum quis eſſet in ambiguo quid agere debeat debet recurrere ad deum. 2. Paralipo. 20. Cum ignoremus quid agere debeamus: hoc ſolum habemus refugij ut oculos ⁊c̄. pſal. Leuaui oculos meos in montes: vnde ueniet auxiliuꝫ mihi. Et ideo ad patrem recurrens dicit[Pater ſaluifica me.] id eſt libera me a tribulatione que imminet in hora paſſionis. pſal. Saluum me fac domine: quoniam intrauerunt aque uſq̄ ad animam meam. Et (ut Auguſtinus dicit) Ideꝫ eſt quod hic dominus dicit. Nunc anima mea turbata eſt. Et[Pater ſaluifica me.] cum eo quod dicit Mat. 26. Triſtis eſt anima mea ⁊c̄. ¶ Sed notandum ꝙ hec petitio non proponitur ex proprio motu rationis: ſed ipſa ratio quaſi aduocata loquitur in perſona naturalis affectionis: que deſiderabat non mori. Et ideo ratio deſignat motum affectionis naturalis in hac petitione. ¶ Ex quo ſoluit̄ queſtio que fieri conſueuit. Quia (ut dicitur ad Hebreos.5.) In omnibus exauditus eſt pro ſua reuerentia. Et tamen in hoc quod petijt non fuit exauditus. ¶ Ad quod dicendum ꝙ in illis eſt exauditus que ipſa ratio ex parte ſua petebat: ⁊ ut exaudienda. Hoc autem quod hic petit non proponit ex parte ſua: nec ut exaudienda: ſed ut exprimens naturalem affectū. Et ideo ſm Criſoſtomum legitur interrogatiue. [Et quid dicā?] Nunquid hoc[pater ſaluifica me ex hac hora?] quaſi diceret. Non dicā hoc. ¶ Petitionem autem hanc ex motu naturalis appetit⁹ propoſitam repellit dicens[Propterea ueni in horam hanc.] quaſi diceret. Non eſt iuſtuꝫ ut liberer ex hac hora paſſionis. Quia ideo ueni ut paterer non fatali neceſſitate ductus: non humana violētia coactus: ſed ſponte oblatus. Iſa.55. Oblatus ē quia ipſe uoluit. Supra.5. Nemo tollet eam. ſcilicet animam meam a me: ſed ego pono. ¶ Petitionē autem ſuam proponit ratio cum dicit[Pater clarifica nomen tuum.] ¶ Ubi per [nomen tuum.] poſſumus duo intelligere. ſcilicet ipſum filiuꝫ. Nomen eniꝫ a notitia dicit̄ quaſi notamē. Un̄ nomē eſt quo manifeſtatur res. Filius autem manifeſtat patrem. Infra.16. Pater manifeſtaui nomen tuum ⁊c̄. Et de hoc nomine dicit̄ Iſaie.30. Ecce nomen domini uenit de longinquo. Eſt ergo ſenſus [Pater clarifica nomen tuum.] ideſt filium tuum. Infra 13. Clarifica me pater claritate ⁊c̄. ¶ Uel nomē domini eſt notitia patris. Et tunc eſt ſenſus. Fac hoc [Pater clarifica nomen tuuꝫ.] ideſt fac illud quod gloria eſt tui nominis. Et in idem redit: q̄ clarificato filio clarificatum eſt nomen patris. Ideo autem hoc dicit: quia paſſione filius glorificandus erat. Phil.2. Factus eſt obediēs patri uſq̄ ad mortem: mortem autem crucis. Propter quod ⁊ deus exaltauit illum. quaſi dicat. Affectus naturalis petit ut ſaluer: ſed ratio petit ut clarificetur nomē tuum. i. ut filius patiatur: q̄ ſ. paſſione chriſti notitia dei clarificāda erat. Nam ante paſſionem deus notus erat in iudea tm̄: ⁊ in iſrael magnum nomē e⁹ Sed poſt paſſionem ſuam nomen eius clarificatum eſt in gentibus. ¶ Conſequenter cum dicit.

Chriſtus exauditus fuit qn̄ nō ex pte ſua petebat: ſꝫ qn̄ nō ex pte affectionis nālis petebat: nō ut exaudiēda: ſed niſi exp̄mēs affectū: ubi non fuit exaudit⁹

Nomē a notitia dicitur.

¶ Uenit ergo uox de celo dicens. Et clarificaui: ⁊ iterum clarificabo.

¶ Ponitur glorie promiſſio. Et primo inducitur uox gloriam promittentis. Secūdo ponit̄ opinio turbe deuote dubitāns ibi[Turba aūt que ſtabat ⁊c̄.] Tertio pōit̄ expō. ꝓlate uocis ibi[R̄ndit ieſus

⁊ dixit. Non propter me ⁊c̃.] Dicit ergo quantum
ad primum [Uenit ergo vox de celo.] Uox iſta
vox eſt dei patris: ſicut illa que ſupra chriſtum ba
ptiçatum. Mat. 3. Hic eſt filius meus dilectus. Et
ſimilr̃ que venit ſup̃ eum transfiguratum. Mat.
17. Lȝ autem omnis talis vox formata ſit virtute to-
tius trinitatis: ſpecialiter tamẽ formaſ ad repreſẽ
tandum perſonam patris. Unde ⁊ vox patris di-
citur: ſicut columba formata eſt a tota trinitate ad
ſignificãdam pſonam ſpũs ſancti: ⁊ ſimiliter cor-
pus chriſti a tota trinitate formatum eſt: ſed ſpecia
liter a pſona verbi aſſumptum: q2 ad hoc forma-
tum eſt: ut ei vniretˀ. Uox ergo iſta duo facit. Pri-
mo manifeſtat preteritum dicens [⁊ clarificaui.] i.
clarum genui ab eterno: q2 filius non eſt niſi que-
dam claritas ⁊ ſplẽdor patris. Sap̃. 1. Candor eſt
lucis eterne ⁊c̃. Heb. 1. Qui cum ſit ſplẽdor glorie
⁊c̃. Uel [clarificaui.] In natiuitate: quãdo angeli ce
cinerunt: Gloria in excelſis deo. Luc. 2. ⁊ in mira-
culis per eum factis. Secũdo prenũciat futurum.
[Et iterum clarificabo.] In paſſione in qua trium-
phauit de diabolo: ⁊ in reſurrectione: ⁊ in aſcẽſio-
ne: ⁊ in totius mundi cõuerſione. Act. 3. Deus pa
trum noſtrorum clarificauit ⁊c̃. ¶ Opinio turbe du
bitantis de voce ponitur cum dicit.

¶ **Turba ergo que ſtabat ⁊ audierat dicebat
tonitruum eſſe factum. Alij autem dicebant
Angelus ei locutus eſt.**

¶ In qua quidem turba ⁊ in omni turba quidã erãt
groſſioris ⁊ tardioris intellectus: quidam vero acu
tioris: quilibet omnes imp̃fecte ſe haberẽt ad ipſius
vocis cognitionem. ¶ Nam deſidioſi ⁊ carnales:
non perceperũt vocem ipſam niſi quãtum ad ſo-
num. Et ideo dicebant [tonitruũ factum eſſe.] ſed
non uſquequaq3 decipiebantˀ. Uox enim dñi to-
nitruum erat: tum q2 mirabilem ſignificationẽ ha
bebat: tum q2 maxime continebat. Job. 26. Cum
vix paruam ſcintillaȝ ſermonũ eius ⁊c̃. pſal. Uox
tonitrui tui in rota. ¶ Acutiores vero perceperunt
de ipſa voce q̄ eſſet ſonus vocis articulate ⁊ ſigni
ficatiue. vnde dixerũt eam eſſe locutionẽ. Sed cre-
dentes chriſtum eſſe purum hoiem defecerunt: lo
cutionem illam angelo tribuẽtes. Unde dicebant
[Angelus ei locutus eſt.] qui quidem ſimilia patie
bantur diabolo: qui credebat chriſtum angelorũ
adminiculo indigere. Unde dicebat Mat. 4. An-
gelis ſuis mandauit de te ⁊c̃. Non enim angelorũ
cuſtodia indiget ⁊ adiutorio: ſed ipſe angelos glo
rificat ⁊ cuſtodit. ¶ Expoſitio vocis ſubdiˀ cum
dicit.

¶ **Reſpondit Ieſus ⁊ dixit. Non propter me
hec vox venit: ſed propter vos.**

¶ Et primo exponit vocem plátam. Secundo po
nit cõtradictionem ibi [Reſpõdit ei turba.] Tertio
ſubdit dñi reſpõſionem ibi [Dicit ergo eis Ieſus.]
Circa primum duo facit. Primo ponit cauſaȝ vo-
cis. Secũdo ſubdit eius ſignificationem ibi [Nũc
iudicium eſt mũdi ⁊c̃.] ¶ Sciẽdum eſt circa p̃mũ
q̄ q2 dixerant. Angelus locutus eſt ei. (Angelus
autem loquiˀ alicui reuelando ad utilitatem eius
cui loquitur: ſicut patet Apoc. 1. ⁊ Eze. 1.) Ideo dñs
oſtendens ſe non indigere alicuius vocis: ſeu an-
gelice reuelationis adminiculo dicit [Nõ propter
me.] ſ. inſtruẽdum [venit hec vox: ſed ꝓpter vos.]
Nihil enim ſignificauit quod ipſe ante neſciret: q2

in ipſo ſunt omnes theſauri ſapientie ⁊ ſciẽtie dei
abſconditi: ita ut nouerit omnia que pater nouit.
[ſed ꝓpter vos venit.] ſcilicet inſtruẽdos. In quo
datur intelligi q̄ multa diſpenſatiue circa chriſtuȝ
propter nos facta ſunt: non q̄ eis chriſtus indige-
ret. Rom. 15. Quecũq3 ſcripta ſunt ad noſtram do
ctrinam ⁊c̃. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ **Nunc iudicium eſt mundi.**

¶ Ponit vocis ſignificationem. Et primo ponit iu
dicium quo erat glorificãdus. Secũdo ſubdit iu-
dicij effectum ibi [Nunc princeps mundi huiˀ ⁊c̃.]
Et tertio clarificationis modum ibi [Et ſi ego ex-
altatus ⁊c̃.] Dicit ergo [Nunc iudicium eſt mũdi.]
¶ Sed ſi hoc eſt: quid ergo expectamus q̄ domi
nus veniat iterum iudicaturus? ¶ Ad quod dicẽ
dum q̄ iam venit ad iudicãdum iudicio diſcretio
nis quo diſcerneret ſuos a non ſuis. Supra. 9. In
iudicium ego in hũc mũdum veni. Et de hoc di-
cit [Nunc iudicium eſt mũdi.] Sed vẽturus eſt ad
iudicãdum iudicio cõdẽnationis: ad quod primo
non venit. Supra. 3. Non enim miſit deus filium
ſuum in mũdum: ut iudicaret ⁊c̃. ¶ Uel dicendũ
q̄ duplex eſt iudicium. Unum quo cõdemnatur Iudiciuȝ du-plex: diſcretionis. ſ. ⁊ cõdẽnationis.
mundus: ⁊ de hoc non dicitˀ hic. Aliud eſt iudiciũ
mundi quo iudicaˀ pro mundo inquantum mun-
dus a ſeruitute diaboli liberatur. Hoc modo intel-
ligitur illud pſal. Judica dñe nocẽtes me ⁊c̃. ⁊ hec
duo in idem redeũt: q2 hoc ipſo q̄ iudicaˀ pro mũ
do excluſo diabolo diſcernuntur boni a malis.
¶ Effectus iudicij eſt excluſio diaboli. Unñ dicit.

¶ **Nunc princeps huius mundi eicietur fo
ras.**

¶ Per virtutem paſſionis chriſti. Unde ſua paſſio
eſt eius clarificatio: ut quaſi per hoc exponat qđ
dicit. Et clarificabo. inquãtuȝ ſcilicet [princeps hu
ius mundi eicietur foras.] quaſi per paſſionem vi
ctoriam de diabolo habeat. prime Joã. 3. In hoc
apparuit filius dei: ut diſſoluat op̃a diaboli. ¶ Sȝ
circa hoc dubitatur de tribus. Primo de hoc qđ Dubiũ p̃mũ.
dicit diabolum principem huius mundi. Ex quo
Manichei dicunt eum creatorem ⁊ dñm omniuȝ
viſibilium. ¶ Ad hoc dicendum q̄ diabolus dici Reſpõſio p̃ma. Diabolus eſt p̃nceps huiˀ mũdi nõ naturali dñio: ſȝ uſurpatiue.
tur princeps mundi huius: non naturali dominio
ſed uſurpatione: inquantum homines mundani
contẽpto vero dño ſe ſibi ſubdiderunt. ſecũde Co
rin. 4. Deus huius ſeculi excecauit ⁊c̃. Eſt ergo p̃n
ceps mundi huius inquãtum in mũdanis homi-
nibus principatur (ut Auguſtinus dicit.) qui to-
to orbe terrarum diffuſi ſunt. Nam nomen mun- Mũdi nomẽ qñq3 ſumiˀ in malã p̃tẽ pro hoiб. ſ. qui mũdũ amant qñq3 in bonã p̃tẽ pro bonis hoibus.
di quãdoq3 accipitur in malam partem pro ho-
minibus mundum amantibus. Supra. 1. Mũdus
eum non cognouit. Quãdoq3 autem in bonã pro
bonis hominibus ſicut hoc in mundo viuẽtibus
ut tamen eorum cõuerſatio ſit in celis. 2. Corin. 5.
Deus erat in chriſto mundum reconcilians ſibi.
¶ Secundo dubitaˀ de hoc quod dicit [eicieˀ fo- Sc̃dm dubiũ.
ras.] Nam ſi eiectus eſſet foras: non ita tẽtaret nũc
ſicut ante tentabat: cum tamen tentare non deſie-
rit. Non ergo eiectus eſt. ¶ Ad quod dicendũ eſt Sc̃da rñſio.
ſm Auguſtinum: q̄ lȝ diabolus tentet homines q̄
deſierunt eſſe de mundo: non tamen eo modo ten
tat quo prius: q2 tunc tentabat ⁊ regnabat ab in-
teriori: ſed poſtmodum ab exteriori tm̃. Nam q3-
diu homines ſunt in peccato: tunc regnat ab inte
riori ⁊ tentat. Romanorum ſexto. Non regnet

peccatū in veſtro ⁊c̄. Sic ergo eiectus eſt foras: q̄ effectus peccati in homine non eſt ab interiori: ſed ab exteriori. ❡ Tertio querit̄ de hoc quod dicit. [Nūc princeps mūdi huius eiiciet̄ ⁊c̄.] Ex quo videt̄ ſequi q̄ ante paſſionē chriſti nō erat eiect⁹ foras: ⁊ per ꝯñs eum tūc eiiciat̄ foras quādo homines liberant̄ a peccatis: q̄ Abraā: Iſaac: ⁊ alij veteris teſtamēti non fuerūt liberati a peccato. ❡ Ad quod dicēdum eſt ſcḋm Auguſtinū q̄ ante paſſionē chriſti eiectus erat a ſingularibus ꝑſonis: ſed non a mūdo ſicut poſt. Nam illud qḋ tunc in pauciſſimis hoībus factū eſt: nūc in multis magniſq̄ populis iudeoꝝ ⁊ gētium ad chriſtū cōuerſis virtute paſſionis chriſti factū eſſe dinoſcit̄. ❡ Uel dicēdum q̄ diabolus eiicit̄ per hoc q̄ hoīes liberātur a peccato: ſed ante paſſionē chriſti oēs iuſti liberati erāt a peccato: ſed non totaliter: q̄ adhuc detinebant̄ ne introducerent̄ in regnū. Et quātū ad hoc in eis aliq̄d iuris habebat: qḋ tamē per paſſionē chriſti totaliter ſublatū eſt: quādo flāmeus gladius amotus eſt: quādo dictum eſt homini. Hodie mecū eris in paradiſo. ❡ Modus aūt paſſiōis eſt per exaltationē. Unde dicit.

Tertia dubi.

Pria rnſio.

Alia rnſio.

❡ Et ego ſi exaltatus fuero a terra: omnia traham ad meipſum: hoc autem dicebat ſignificans qua morte eſſet moriturus.

❡ Circa qḋ ſciēdum q̄ Criſoſtomus vtit̄ tali exēplo. Qḋ ſi aliq̄s tyrānus qui cōſueuiſſet aliquos ſubditos opprimere: ferire: ⁊ in vincula mitte: deinde ex eadē demētia etiā eum qui in nullo ſibi ſbdit: eodē modo afficiat: ut in eūdem carcerem ducat. Merito hoc etiam alioꝝ qui ſibi ſubijciebant̄ dñio priuari debet. Ita ⁊ chriſtus cōtra diabolū fecit. Diabolus enim ꝓpter peccatū primi parētis aliqḋ ius habebat in hoībus. vñ poterat aliquo modo iuſte in eos ſeuire. Quia vo etiā in chriſto i quo nullum ius habebat ſimilia tētare auſus eſt. (Dum eum tētator inuaſit) in quē non hēbat q̄cq̄ (ut dicit̄. J. 13.) Ideo dignū fuit ut etiam dñio ꝑuaret̄ per mortē chriſti. Et hoc eſt qḋ dicit. [Si exaltatus fuero a terra oīa traham ad me ⁊c̄.] Ubi ꝑmo ꝑmittit modū mortis. Secūdo euāgeliſta exponit qḋ dicit ibi [Hoc autē dicebat ⁊c̄.] ❡ Modus aūt mortis eſt per exaltationē in ligno crucis. ❡ Expō aūt eſt q̄ in hoc ſignificauit [qua morte eſſet moriturus.] ❡ Sciēdum eſt aūt q̄ duplici de cauſa dñs voluit mori morte crucis. ❡ Una q̄dē ꝓpter mortis turpitudinē. Sap. 2. Morte turpiſſima cōdēnemus eum. Unde ⁊ Auguſtin⁹ dicit. Jō hoc mō dñs mori voluit: ut hoīem neq̄ ipſa mortis turpitudo a ꝑfectione iuſtitie repellat. ❡ Secūdo: q̄ ſic mors eſt per modū exaltatiōis. Unde ⁊ dñs dicit [Si exaltatus fuero.] Qḋ q̄dem gen⁹ mortis ꝯueniebat fructui: cauſe: ⁊ figure paſſionis. ❡ Fructui q̄dem: q̄ per paſſionē erat exaltandus Phil. 2. Factus eſt obediēs uſq̄ ad mortē ⁊c̄. propter qḋ ⁊ deus exaltauit illum ⁊c̄. Et ideo pſal. dicebat. Exaltare dñe in virtute tua. ❡ Cāe vo paſſionis cōueniebat dupl̄r: q̄ ⁊ ex parte demonis: ⁊ ex parte hoīum. ❡ Ex parte q̄dem hoīum: quia pro ipſoꝝ ſalute moriebat̄ (ipſi autem perierant.) q̄ deiecti ⁊ demerſi erāt ad terrena. Pſal. Statuerunt oculos ſuos declinare in terraꝫ. Uoluit ergo mori exaltatus: ut corda noſtra ad celeſtia eleuaret Sic enim ipſe eſt via noſtra in celum. ❡ Ex parte vo demonū: ut ſ. eos qui in aere principatū ⁊ poteſtatem exercebāt: ipſe eleuatus in aera cōculcat. ❡ Figure vo cōueniebat: q̄ dñs fieri precepit ſerpētem eneum in deſerto (ut habetur Numeri. 21.) Supra. 3. Sicut moyſes exaltauit ſerpētē in deſerto: ita exaltari oportet filiū hoīs ⁊c̄. Sic ergo exaltatus [oīa traham.] per charitatē. [ad meipſuꝫ.] Hiere. 31. In charitate ꝑpetua dilexi te ⁊c̄. In hoc etiam maxime apparet charitas dei ad hominem inquātum pro ipſis mori dignatus eſt. Rom. 5. Comendat deus ſuam charitatē in nobis ⁊c̄. In hoc cōpleuit quod ſpōſa petit Cant. 1. Trahe me poſt te ⁊c̄. ❡ Notādum eſt aūt q̄ trahit pater: trahit ⁊ filius. Supra. 6. Nemo pōt venire ad me niſi pater ⁊c̄. Ideo autem dicit hic [oīa trahā.] ut oſtēdat q̄ eadem eſt opinio utriuſq̄. Dicit autem [omnia.] non oēs. Quia non oēs trahuntur ad filium. [omnia] inq̄ [traham.] i. animā ⁊ corpus. Uel oīa genera hoīum: ſcilicet gētiles ⁊ iudeos: ſeruos ⁊ liberos: mares ⁊ femias. Uel omnia ꝑdeſtinata ad ſalutem. ❡ Et notādum q̄ hoc ipſum quod dicit omnia trahere ad ſeipſuꝫ eſſe principē huius mūdi foras eicere. Non enim eſt cōuētio chriſti ad belial: nec lucis ad tenebras.

Quare chrũs voluit morte crucis mori: duplex aſſignatur cauſa.

Mors crucis ꝯuēit fructui cauſe ⁊ figure paſſionis.

Responditei turba. Nos audiuimus ex lege: quia chriſtus manet in eternum. Et quomodo tu dicis oportet exaltari filium hominis? Et quis eſt iſte filius hominis? LE. VI.

Poſita promiſſione de glificatione domini ⁊ expoſitione vocis. Hic conſequenter ponit̄ dubitatio turbe. Ubi primo introducit auctoritatē legis. Secūdo ex ea dubitationē mouet ibi [Et quomodo tu dicis.] Dicit ergo q̄tum ad primum [Rñdit ei turba.] ſcilicet domino de ſua morte loquenti [Nos audiuimus ex lege.] Lex hic accipitur communiter pro tota ſcriptura veteris teſtamenti. [q̄ chriſtus in eternum manet.] Et hoc poteſt ex multis locis veteris teſtamenti haberi: ⁊ precipue Iſa. 9. Multiplicabitur eius imperium: ⁊ pacis eius non erit finis. Danielis. 7. Poteſtas eius poteſtas eterna ⁊c̄. ❡ Et ex hac auctoritate duas dubitationes formāt. Unaꝫ de facto: aliam de perſona. ❡ De facto cum dicūt [Quomodo tu dicis oportet exaltari filium hominis.] Sed cum chriſtus non dixerit oportet exaltari filium hoīs. Sed ego ſi exaltatus fuero ⁊c̄. Quomodo iudei dicunt [oportet exaltari filium hominis?] ❡ Sed dicendum q̄ iudei iam aſſueti erant in verbis domini. Unde memoriter tenuerunt q̄ dicebat ſeeſſe filium hoīs. Ideo cum dixit Ego ſi exaltatus fuero a terra ⁊c̄. Pro eodem intellexerunt: ac ſi dixiſſet. Si filius hominis eſſet exaltatus (ut Auguſtinus dicit.) ❡ Uel dicenduꝫ q̄ lꝫ hic non fecerit mentionem de filio hominis: tamen ſupra. 3. hoc dixit [Oportet inq̄ exaltari filiū hominis.] ❡ Sed videtur hoc quod iſ ſi dicunt. [Oportet exaltari ⁊c̄.] In nullo contrariari ei qḋ dixerant [q̄ chriſtus manet in eternum.] ❡ Sed dicendum ad hoc: q̄ quia dominus conſueuerat eis parabolice loqui: ideo multa eoꝝ que dicebantur intelligebant. Unde ⁊ hoc quod dominus dixit: exaltationem in mortem crucis ſuſpicati ſunt. Supra octauo. Cum exaltaueritis filium hominis tunc ⁊c̄. ❡ Uel dicendum q̄ hoc ideo

Dubitatio.

Reſponſio.

Alia rnſio

Dubitatio.

Rnſio.

Alia rnſio

intellexerũt: qꝛ iam id facere cogitabãt. Uñ eis v̄-
boꝝ iſtoꝝ intellectũ nõ apuit acumē ſcie: ſꝫ ſtimula
ta cõſcia malitie. ℂ Sed attēde coꝝ malitiã: qꝛ nõ
dicũt [Nos audiuimus ex lege] ꝙ chꝛs nihil patiẽ
Nam in multis locis de paſſione ⁊ reſurrectiõe eiꝰ
agiẽ: ſicut illud Iſa. 53. Tanq̃ꝫ ouis ad occaſionem
⁊c̄. Et illud pſal. Ego dormiui ⁊ ſoporatus ſũ ⁊c̄.
Sed dicũt [qm̃ chꝛiſtus manet in eternũ.] Cuiꝰ ra-
tio eſt: qꝛ in hoc nulla fuiſſet ꝯtrarietas: cũ imorta-
litati chꝛiſti ex paſſione eius nullũ factũ fuiſſet ipe
dimētum. Uolebãt enim oſtēdere eum ideo nõ eē
chꝛiſtũ [qm̃ chꝛiſtus manet in eternũ.] (ut Criſ. di
cit.) ℂ De pſona aũt qõnem mouēt cum dicunt.
[Quis eſt iſte filius hoīs?] Hoc ideo querũt: quia
Dañ. 7. dicit. Uidi ⁊ ecce quaſi filius hoīs ⁊c̄. quia
per illum filiũ hoīs intelligebãt chꝛiſtũ. quaſi dice
ret. Dicis ꝙ opꝫ exaltare filiũ hoīs. Et filius homi
nis quē intelligimus chꝛiſtum manet in eternum.
[Quis eſt] ergo [iſte filius hoīs?] Si nõ manet in
eternũ: nec eſt chꝛiſtus. In hoc aũt repꝫhendenda
eſt coꝝ tarditas: qꝛ adhuc dubitant poſt tot viſa:
tot audita: an ipſe eēt chꝛiſtus. Ecc̄. 22. Cuꝫ dormi-
ente loquiẽ qui narrat ſtulto ſapiētiam. ℂ Conſe-
quenter cum dicit.

ℂ Dixit ergo eis ieſus. Adhuc modicum lu
men in uobis eſt.

ℂ Satiſfacit dñs coꝝ dubitationi aliq̃liter. Et pri-
mo cõmēdat bonum qđ hēbãt. Scđo hoꝛtaẽ eos
ad ꝓfectũ ibi [Ambulate ⁊c̄.] Tertio admonitionē
exponit dicēs [Dum lucē ⁊c̄.] Dixit ergo eis ieſus
Adhuc modicũ lumē ⁊c̄.] Qđ qdē pōt dupl'r legi
ℂ Uno mõ ſm Augm: ut. ſ. [modicũ] ſit adiectiuũ
Expõ Aug. determinãs hoc qđ dicit [lumē.] q̃ſi dicat qđdam
lumē in uobis eſt inquãtum recognoſcatis ꝙ chꝛi
ſtus manet in eternũ. Hec enim v̄itas quedam eſt.
Oīs aũt manifeſtatio ueritatis eſt quoddã lumen
Ois v̄itatis manifeſtatio ē qđdã a deo lumē infuſuꝫ. infuſum a deo. Sed tñ lumē iſtud: qđ eſt in uobis
[modicũ eſt] qꝛ lꝫ cognoſcatis chꝛiſti eternitatem:
eius tñ mortē ⁊ reſurrectionē nõ creditis. In quo
patet ꝙ nõ hētis fidē ꝑfectã. Iſtis ergo ꝯuenit qđ
dictũ eſt Petro Mat. 14. Modice fidei: q̃re dubita
ſti? ℂ Scđm Criſoſtomũ v̄o dicit [Adhuc modi-
Expõ Criſo. cuꝫ.] ſ. tēpus erit ꝙ [lumē in uobis eſt.] i. ego qui
ſum lumē: quaſi diceret. Paruo tpe ego lux uobiſ
cum ſum. Infra. 16. Modicũ ⁊ iã nõ videbitis me.

ℂ Ambulate duꝫ lucem habetis: ut nõ uos
tenebꝛe compꝛehendant.

ℂ Et ideo ꝯñter exhoꝛtaẽ eos ad cõplemētuꝫ ⁊ ꝓ
fectũ boni. Et pꝛimo ponit ſuam exhoꝛtationem.
Secũdo oſtēdit ꝑiculũ imminēs niſi ꝓficiant ibi
[Qui ambulat in tenebꝛis ⁊c̄.] Dicit ergo. Dico ꝙ
modicũ lumē habetis: tñ dũ illud hētis [ambula-
te.] i. accedite ⁊ ꝓficite: ut ſil'r cũ eternitate itelligatis
moriturũ chꝛm̃: ⁊ reſurrecturũ. Et h' ſm ꝑmam ex
poſitionē. ℂ Uel [Ambulate ⁊c̄.] i. dum uobiſcuꝫ
ſum ꝓficite ⁊ ſatagite ſic me hēre: ut nunq̃ꝫ perda
tis. pſal. Dñe in lumine vultus tui ambulabunt. Et
hoc [ne tenebꝛe.] infidelitatis: ignorãtie: ⁊ ꝑpetue
dãnationis [uos cõpꝛehendãt.] ⁊ ſic ulterius ꝓce
dere nõ poſſitis. Tūc enim h'ō compꝛehēdiẽ tene-
bꝛis: qñ totaliter in infidelitate demergiẽ: qđ eſſet:
ſi eo modo crediderit is chꝛiſti eternitatē. ut nege-
tis in eo mortis humilitatē. Iob. 3. Uiro cui abſcõ
dita eſt via. Ecc̄. 36. Oēs inuoluimur quippe tene-
bꝛis. ℂ Periculuꝫ imminēs niſi proficiant ſubdit
dicens.

ℂ Et qui ambulat in tenebꝛis neſcit quo ua-
dat.

ℂ Nam lumē ſiue exterius ſiue interius dirigit ho
minē. Exterius qdē dirigit quãtum ad exteriores
actus coꝛꝑales. Sed interius dirigit ipſam uolun
tatē. qui ergo nõ ambulat in luce nõ ꝑfecte credē-
do in chꝛm̃: ſed [ambulat in tenebꝛis: neſcit quo
uadit.] i. ad quē terminũ dirigaẽ. pſal. Neſcierũt ne
q̃ꝫ intellexerũt: in tenebꝛis ambulãt. Qđ qdem ⁊
ipſis iudeis cõtingit: qꝛ neſciũt qd agãt: ſed ut in
tenebꝛis ambulãtes: putãt qdem rectã incedē viã
⁊ vñ deo placere credũt: magis diſplicēt. Sil'r
⁊ heretici errãtes: vñ mereri credũt in lumine veri
tatis ⁊ grã ꝑriuati potius demerenẽ. Prouerb. 14.
Eſt via que videẽ hoī recta ⁊c̄. ℂ Cõñter cũ dicit

ℂ Dum lucem habetis credite in lucem: ut
filij lucis ſitis.

ℂ Exponit qđ dixit. ſ. qd ſit ambulare. Et hoc du-
pliciter ſm duas ꝑmiſſas expõnes. Pꝛimo ſm pri
mam [Dum lucē hētis.] i. dum aliqd hētis de noti
tia ⁊ lumine ueritatis. [credite in lucē.] i. in ueritatē
ꝑfectã [ut filij lucis ſitis.] i. ut renaſcamini ueritati.
pꝛime Theſal. 5. Nõ ſumus noctis neq̃ꝫ tenebꝛarũ
⁊c̄. ℂ Uel ſm aliam expõnē [Dum luceꝫ hētis.] i.
me qui ſum lux. ſupꝛa. 1. Erat lux uera ⁊c̄. [credite
in lucē.] i. in me: hoc eſt ꝑficite in cognitione mea.
[ut filij lucis ſitis.] qꝛ ex hoc ꝙ creditis in me: eri-
tis filij dei. ſupꝛa. 1. Dedit eis ꝑtãtem filios dei ſieri
his qui credũt in noīe eius.

ℂ Hec locutus eſt ieſus: ⁊ abijt: ⁊ abſcondit
ſe ab eis.

ℂ Hic euãgeliſta narrat factũ qđ fecit ieſus. ſ. ꝙ ab-
ſcõdit ſe. ℂ Sed cum ſupꝛa. 8. legerimus chꝛiſtum Queſtio.
hoc idē feciſſe. In ꝓmptu eſt ratio: qꝛ tulerũt lapi-
des: ut iacerent in eum. Sed hic ſue abſconſionis
nulla ratio aſſignaẽ: ut cũ nec lapides leuarent: nec Reſponſio
euꝫ blaſphemarēt: quare ergo abſcõdit ſe? ℂ Ad
qđ dicēdũ ꝙ dñs ſcrutãs coꝝ coꝛda cognouit fu
rorē ⁊ malitiã coꝝ: quam iam cõceperãt de eo oc-
cidēdo. Uñ uolēs eos ꝑuenire nõ expectauit ut in
opus exirēt: ſed abſcõdēdo ſe coꝝ inuidiã ⁊ iracũ-
diã mitigauit. In quo nobis dedit exēplũ: ut cum
de aliquoꝝ malitia nobis cõſtat: etiã anteq̃ꝫ patra
re ope tētēt: ſugere debemus: nihilominus tamē
dñs oſtēdit facto qđ dixit v̄bo. Dixerat enꝫ. [Am
bulate dum lucē habetis: ut non tenebꝛe ⁊c̄.] Has
tenebꝛas cuiuſmodi ſint inſinuauit per ſuã abſcõ
ſionē. Iſa. 8. Expectabo eum qui abſcõdit ſe ⁊c̄.

CUm autem tanta ſigna feciſſet co- L VII.
ram eis: non credebant in eum.

Supꝛa Euãgeliſta tractauit mł-
tipl'r de glīa chꝛiſti: ex q̃
iudei ex inuidia cõmoti ſunt ad occidē
dum eum. Hic agit de alia occaſione paſſionis eiꝰ.
ſ. de infidelitate iudeoꝝ. Et pꝛimo tangiẽ coꝝ īfide
litas. Scđo ipſa repꝫhēdiẽ a dño ibi [Ieſus autem
clamauit ⁊c̄.] Circa pꝛimũ duo facit. Pꝛimo repꝛe
hēdit infidelitatē oīno non credētiũ. Scđo infide-
litatē coꝝ qui credebãt: tñ in occulto ibi [Uerũtñ
ex ꝑncipibus ⁊c̄.] Circa pꝛimuꝫ duo facit. Pꝛimo
ꝓponit coꝝ mirabilē infidelitatis duritiã. Secun-
do ne credaẽ irrõnabil'r uel foꝛtuitu factũ ſducit ꝓ-
phetiam ibi [Ut ſermo iſaie ꝓphete ⁊c̄.] ℂ Dicit
ergo euãgeliſta quaſi admirãs. Dictũ eſt ꝙ domi-

nus multa ſigna fecit: puta q aquā mutauit in vinū. ſupra .2. q paraliticū curauit. ſupra .5. q illuminauit cecū. ſupra .9. q reſuſcitauit mortuū. ſupra .11. Et tamē cū [tanta ſigna feciſſet corā eis non credebant in eū.] Conſueuerunt ergo dicere. Qd ſignū oſtendis nobis: ut credamus tibi? Sed ecce q euāgeliſta dicit [cū tanta ſigna feciſſet ⁊c̄.] .j.15. Si opera nō feciſſem in eis ⁊c̄. Vn̄ non poterant dicere illud ps. Signa noſtra non vidimus. ¶ Cōſequēter cū dicit.

¶ Ut ſermo Iſaie impleretur quē dixit. Domine quis credidit auditui noſtro: ⁊ brachium domini cui reuelatum eſt.

¶ Introducūtur ad hoc teſtimonia prophetarū. Et primo introducunt̄ prophetie. Secūdo oñdit̄ q de chriſto loquūtur ibi [Hec dixit Iſa. ⁊c̄.] Circa primū duo facit. Primo inducit ꝓphetiā predicentē eoꝝ fidelitatē. Secūdo ſubdit ꝓphetiā predicentē infidelitatis cām ibi [Propterea nō poterāt ⁊c̄.] ¶ Dicit ergo. Dico q nō credebāt in eū [Ut ſermo Iſaie prophete impleret̄ ⁊c̄.] ¶ Ubi ſciendū eſt q li [ut] in ſacra ſcriptura qn̄qʒ accipit̄ cauſaliter ſicut illud ſupra .10. Ego ueni ut vitam habeant. Quandoqʒ aūt tenetur conſecutiue: ⁊ ſignificat euētū futurū. Et ſic accipitur hic. Non enim ideo nō credebant quia predixerat Iſa. ſed quia non erant credituri: ideo predixit. Unde ex non credētibus ſermo Iſa. impletur. Luc. ultiō. Neceſſe eſt impleri oīa que ſcripta ſūt. Mat. 5. Iota vnū aut vnus apex ⁊c̄. ¶ Sed ſi neceſſe erat ut impleret̄ ſermo Iſaie videtur q iudei ſint excuſabiles: de eo q nō crediderūt. (Nō enim poterant facere contra prophetiā.) ¶ Rn̄ſio dicendū q ſic ꝓphetatū erat: ut eorū arbitrio uterentur. Deus eniʒ futurorū preſcius eorū infidelitatē prophetiā predixit non fecit. Non enim ꝓpterea deus quenqʒ ad peccandū cogit: qa futura hominū peccata iā nouit. Illud ergo per peccatū qd iudei fecerunt: dn̄s quē nil latet facturos eos predixit. Quid aūt propheta dicat ſubiungit dicens [Domine quis credidit auditui ⁊c̄.] ¶ Ubi ſciēdū eſt q duplex ē modus credendi. Aliquādo quidem per inſtructionē alterius. Et hic eſt cōis modus credendi. Ro. 10. Fides ex auditu ⁊c̄. Aliquando aūt per reuelationē diuinā. Et hic eſt ſingularis modus. De quo apoſtolus dicit. Neqʒ ab hoīe didici illud ⁊c̄. Iſa. 53. Ergo predixit quidē credentiū raritatē dicēs [Domine quis credidit ⁊c̄.] ¶ Et primo q̄tū ad modū cōmunē qui eſt per iſtructionē: cū dicit. [Quis credidit auditui noſtro.] Qd qdē habet̄ Iſa. 53. Et pōt dupliciter intelligi. Uno mō ut ſit ſenſus [Quis credidit auditui nr̄o.] qd .ſ. nos audiuimꝰ a te. Abdi. 1. Auditum audiuimꝰ a dn̄o exercituuʒ ⁊c̄. ps. Audiam quid loquat̄ in me dn̄s deus. q̄ſi dicat. Nos audiuimꝰ a te: ſed dn̄e quis credet nobis: que de natiuitate ⁊ paſſione tua te loquente audiuimus. Unde ⁊ totū illud capitulū Iſaie loqtur de his. Dicit aūt ꝓphetias audire: ut inſinuet modū illuminationis prophetarum. Nam per viſum accipit homo cognitionē imediate de re viſa ſed per auditū nō habet̄ imediate cognitio a re viſa: ſed ab aliquo ſigno illiꝰ rei. Quia ergo prophete non imediate videbant eſſentiam diuinam ſed quedam ſigna diuinorū: ideo dicit eos audire. Nū. 12. Si quis fuerit inter vos propheta domini ⁊c̄. Loquitur ad illum ⁊c̄. quaſi per quedam ſigna. Filius aūt eternaliter videt ipſam diuinā eſſentiam. ſupra .1. Deū nemo vidit vnigenitus ⁊c̄. [Quis ergo credidit auditui noſtro?] .i. quis credidit his que audiuimꝰ ⁊ narrauimꝰ. Iſa. 51. Que audiui a domino exercituū ⁊c̄. Alio modo [Quis credidit auditui noſtro?] .i. his que a nob̄ audiūt. Eze. 33. Audiunt ſermones meos ex ore tuo: ⁊ nō faciunt eos ⁊c̄. ¶ Quantū aūt ad modū ſingularem qui eſt per reuelationem. Dicit [Et brachium dn̄i cui reuelatū eſt.] Brachium dicitur filius: per quem pater omnia operatur: ſicut brachiuʒ hoīs dicit̄ per qd homo operat̄. Et ſi homo ſolo uerbo interiori: uel exteriori operaret̄: tunc uerbum eius poſſet dici brachiū ſuū: ſic ergo dicit̄ brachiū dei: nō q deus pater figura determinetur carnis humane. Et brachiuʒ habeat corporale: ſed qa per ipſum oīa facta ſunt. ſupra .p. Iob. 40. Si hes brachiū ſicut deus ⁊c̄. Luc. 1. Fecit potentiā in brachio ſuo ⁊c̄. ¶ Notādū ergo q ex hoc uerbo occaſionem ſumpſit erroris ſui Sabellius dicēs eādem perſonam eē patris ⁊ filij. Et Arrius dicens filiū eē patre minorē. Non eni due perſone: ſʒ vna eſt homo: ⁊ brachiū eius nec brachiū homini eq̄le dici pōt. ¶ Ad quod dicēdū eſt q in talibꝰ non eſt ſufficiens ſimilitudo. Nam ea que in creaturis ſunt nō perfecte repreſentant ea que ſunt in deo. Unde Dioꝰ dicit q ſymbolica theologia non eſt augmētatiua. Non ergo dicitur brachium filius quaſi eiuſdem perſone cum patre ſit uel minor eo ſed quia per eū oīa operatur. Dicit ergo. [Et brachiuʒ domini cui reuelatū eſt.] quaſi dicat paucis .ſ. ipſis apoſtolis. Iᵃ Cor. 2. Nobis autē reuelauit ⁊c̄. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Propterea nō poterāt credere.

¶ Ponit prophetiā predicētē infidelitatis cauſas. Et intendamus hec uerba euangeliſte nunc in ſuperficie littere habere obſcurū intellectū. ¶ Et primo qr ſi dicatur q [propterea non poterant credere.] quia hoc dixit Iſa. Uidetur iudei excuſabiles eē. Qd eni peccatum eſt hoīs facientis: qd nō potes facere. ⁊ quod grauius eſt: in deuʒ culpa retorquetur: qui excecauit oculos eoꝝ. Tolerabile autē eſſet: ſi hoc de diabolo diceretur: qr (ut dicit 2. Cor. 4.) Deus huius ſeculi excecauit mentes infidelium. ſed hic dicitur de dn̄o noſtro. Nam Iſa. 6. dicit. Uidi dn̄m ſedentē ſuper ſoliū ⁊c̄. Et ſequit̄ exceca cor populi huiꝰ ⁊c̄. ¶ Sed ad euidentiaʒ huius primo exponimꝰ hoc qd dicit: q [ꝓpterea non poterant ⁊c̄.] Ubi ſciendū q aliquid dicitur īpoſſibile uel neceſſariū dupliciter. Abſolute .ſ. ⁊ ex ſuppoſitione. Abſolute quidem ſicut impoſſibile eſt hominē eſſe aſinum. Ex ſuppoſitione vō ſicut impoſſibile eſt me eē extra domū: duʒ intus in ea ſedeo. Secūdū hoc ergo dicendū: q homo excuſatur ſi non facit ea que abſolute ſunt ſibi impoſſibilia: ſed ſi non facit ea que ſunt ſibi īpoſſibilia ex ſuppoſitiōe nō excuſatur: ſicut ſi detur q aliquis habeat malam uoluntatem oīno furandi: ⁊ dicat impoſſibile ſibi non eſſe peccare q̄diu uoluntateʒ obſtinatam illam habeat; non excuſatur: quia huiuſmodi impoſſibilitas non eſt ſimpliciter: ſed ex ſuppoſitione. (Pōt eniʒ uoluntatem malā diſponere.) Dicit ergo [propterea nō poterant credere] quia .ſ. habent uoluntatem obſcuratam in ſua ma

Et quādoqʒ ſignificat cauſaliter: qn̄qʒ conſecutiue.

Dubitatio.

Solutio.

Modus credendi eſt duplex.

Brachiū dicitur filius p quē pr̄ opat̄. Si homo per ſolū uerbum uel interiꝰ uel exterius operaretur: uerbū eiꝰ poſſet dici brachiū.

Fundamentū erroris ſabellij ⁊ Arrij

Queſtio.

Solutio.

Neceſſarium uel impoſſibile dr̄ duplr.

5

litis. Hie. 17. Quomõ .ſ. põt ethiops mutare pellẽ ſuam ⁊c̃. Mat. 7. Quomodo poteſtis bona facere cum ſitis mali? Et ſimile eſt: ſicut ſi dicerem de aliquo. ergo nullo modo poſſum euȝ diligere: ſed habeo eum odio. ❡ Quantũ ad ſecũdũ dicit. ſciẽdum ꝙ excecatio ⁊ induratio dei non intelligitur quaſi deus imittat malitiam: uel ad peccandũ impellat: ſed per hoc ꝙ non infundat gratiam: quã quidẽ gratiã infundit ex ſua miſericordia: ſed cauſa huius ꝙ non infundit eſt ex parte noſtra: inq̃ntũ .ſ. in nobis eſt aliqd gratie diuine repugnans. Nã ipſe q̃ntum in ſe eſt illuminat oẽm hominem uenientem in hunc mundũ. ſupra. 1. Thim. 2. Uult oẽs hoiẽs ſaluos fieri. ſed quia nos a deo recedimus ideo gratiã ſuam nobis ſubtrahit. Oſee. 5. Quia tu ſcientiã repuliſti. Oſee. 12. Perditio tua iſrael ⁊c̃. Et eſt ſimile ſicut ſi aliquis clauſiſſet feneſtram domus ⁊ diceretur ei: tu non potes uidere: quia priuaris lumine ſolis: ſed hoc non eẽt ex defectu ſolis: ſed quia ipſe ſibi lumẽ ſolare interclusiſſet. Et ſimiliter hic dicit ꝙ [nõ poterant credere] q2 deus excecauit eos: q2 .ſ. ipſi cauſam preſtiterant: ut excecarentur: ſm illud Sap̃. 2. Excecauit illos malitia eorum.

❡ **Quia iterum dixit Iſaias. Excecauit oculos eorum: ⁊ indurauit cor eorũ: ut non videant oculis: non intelligant corde: ⁊ cõuertantur ⁊ ſanem eos.**

❡ His ergo viſis conſiderãda ſunt uerba prophetie huius: que quidẽ habentur Iſa. 6. Non ſm eadẽ uerba: ſed ſm eandẽ ſententiam. ❡ In his ergo uerbis tria continentur. Primo iudeorũ induratio ⁊ excecatio. Secũdo utriuſq3 effectus ibi [ut nõ videant.] Tertio finis ibi [Et conuertantur ⁊ ſanem eos.] ❡ Circa primũ conſiderandũ eſt ꝙ dominus inducebat ad fidem dupliciter .ſ. miraculis ⁊ doctrina. Unde utrũq3 eis improperat dicens. Si opera non feciſſem in eis que nullus aliꝰ fecit ⁊c̃. Et iterũ ſi non ueniſſem: ⁊ nõ locutus fuiſſem eis ⁊c̃. Utrũq3 enim contempſerunt. Inq̃ntũ ergo chriſti miracula non attendebãt diligẽtia debita dicit [Excecauit oculos eoruȝ.] .ſ. cordis. De quibus habetur Eph. 1. Illuminatos oculos cordis ueſtri ſi per intellectum conſiderarent ꝙ talia miracula fieri non poterant niſi in virtute diuina. Iſa. 42. Qui vides multa nõne conſideras. Et iterũ Iſa. 42. Quis cecus niſi ſeruus meus ⁊c̃. Qui q̃ntũ ad doctrinam chriſti non mouebantur. Subdit [Et indurauit cor eorũ.] Uidet enim duriſſimũ ꝙ forti calore non reſoluit: ⁊ diuina percuſſione non conteritur. Uerba aũt chriſti ſunt quaſi ignis ⁊ ſicut malleus conterens petras (ut dicit Hier. 23.) Ignis quidẽ q2 inflãmabat per charitatem. Malleus aũt q2 terrẽt per cõminationẽ: ⁊ conſtringunt per manifeſtiſſimã ueritatẽ. Et tamẽ uerbuȝ chriſti cor iudeoꝝ nõ attendebat. Unde patet ꝙ fuit induratũ. Job. 41. Cor eius indurabitur quaſi malleatoris incus. Ro. 9. Cuius vult miſeret ⁊ quẽ vult indurat. ❡ Effectus aũt excecationis ponitur cũ dicit [Ut nõ videãt oculis.] .ſ. ſpiritualibꝰ intelligendo chriſti diuinitatẽ. Ps. Oculos habẽt ⁊ nõ videbunt. Econtra dicit Luc̃. 10. Beati oculi qui vident que uos videtis. ❡ Effectus indurationis ponitur cum dicit cõtra [Nec intelligãt corde.] ut ſubintelligat [ut non intelligãt corde. Job

Uerba chriſti ſunt quaſi ignis: ⁊ ſicut malleus conterens petras

4. Et q2 nullus intelligit in eternũ peribit. Ps. Noluit intelligere: ut bene ageret. ❡ Eſt autem hic aduertenduȝ ꝙ li [ut] non ponitur hic cauſaliter: ſed conſecutiue. ❡ Finis aũt excecationis ⁊ indurationis ponitur cõſequenter cũ dicit [Et conuertant ⁊ ſanẽ eos.] Et põt intelligi dupliciter (ut Auguſtinus dicit in libro de queſtionibus euangelij.) Uno modo ut repetatur hec dictio [non] ut ſit ſenſus [⁊ nõ conuertantur ⁊ non ſaneȝ eos.] Uia enĩ ſaluationis a peccato eſt cõuerſio ad deum. Treñ. 4. Conuerte uos domine ad te ⁊ conuertemur. Et ſtatim ſubditur. Innoua dies noſtros ⁊c̃. Illis autem qui indignos ſe preſtiterunt quibus remitterentur peccata non preſtat deus beneficia: quibꝰ conuertantur: ⁊ ſanentur. ſicut patet de omnibus non approbatis. ❡ Alio modo põt intelligi. Ut non reiteretur hec dictio [non] ut ſit ſenſus. Ideo excecati ſunt ⁊ indurati: ut ad tempus nec viderẽt nec intelligerent: ⁊ ſic non videntes ⁊ non intelligentes .i. non credentes in chriſtum eum occiderẽt ⁊ poſtmodum cõpuncti [conuerterentur ⁊ ſanarentur.] Permittit enim aliquos quandoq3 cadere in peccatum: ut humiliati ad iuſtitiam firmius reſurgant. Et utraq3 expoſitio locum habet in diuerſis iudeis. ❡ Prima quidẽ in illis: qui in ſua incredulitate finaliter permãſerũt. Secũda v̓o in illis qui poſt chriſti paſſionẽ ſunt ad chriſtum conuerſi: qui .ſ. cõpũcti corde ex uerbis Petri dixerũt apoſtolis. Quid faciemꝰ viri fratres (ut dicit Act. 2.) ❡ Deinde cum dicit.

Uia ſaluationis a peccato eſt conuerſio ad deum.

❡ **Hec dixit Iſaias quando vidit gloriam eius: ⁊ locutus eſt de eo.**

❡ Oſtendit predicta ad propoſitum pertinere. Unde dicit [Hec dicit Iſa. quando vidit gloriaȝ dei.] Simul enim vidit gloriam dei ⁊ excecationeȝ iudeoruȝ (ut pȝ Iſa. 6.) Ubi primo dicitur. Uidi dominũ ſedentem. ⁊ poſtea ſubditur. Exceca cor populi huius ⁊c̃. Et quia quod viderat conueniens erat: ut teſtaretur (ut dicitur. 1. Jo. 1.) Ideo ſequit [Et locutus eſt de eo.] .ſ. de chriſto cuius gloriam vidit: ſm illud Act. 1. Huic omnes prophete teſtimoniuȝ perhibent. Ro. 1. Quod ante promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo. ❡ Circa prima duo que hic tanguntur cauẽdus eſt error arrianorum: qui dicunt ſolum patrẽ inuiſibilem omni creature. Filium autem viſum fuiſſe in viſionibus ueteris teſtamenti. Sed cuȝ dicatur. J. 14. Qui videt me videt ⁊ patrẽ meũ. Manifeſtum eſt ꝙ vno ⁊ eodem modo eſt filius viſibilis ut pater. Uidens ergo Iſaias gloriã filij vidit ⁊ gloriam patris: imo totius trinitatis que eſt vnꝰ deus ſedens ſuper ſolium excelſum: cui ſeraphin proclamant ſanctus: ſanctus: ſanctus. Non autẽ ita ꝙ Iſa. eſſentiam trinitatis vidit: ſed imaginaria viſione cum intelligentia quedam ſigna maieſtatis expreſſit ſm illud Nũ. 12. Siquis fuerit inter uos propheta domini: per ſomnium autem in viſiõe loquitur ad eum. ❡ Per illud v̓o quod ſecundo dicitur [Et locutꝰ eſt de eo] excluditur error Manicheorum: qui dixerunt nullas prophetias in ueteri teſtamento preceſſiſſe de chriſto (ut Auguſtinus narrat in libro cõtra Fauſtũ ⁊ Theodorum moſueſtenũ) qui dixit omnes prophetias ueteris teſtamenti eſſe de aliquo negocio dictas: per quãdã tamẽ approbationem eẽ adductas ab

Error Arrianorum.

Manicheorum errorum qui dixerunt nullas prophetias in ueteri teſtamento de chriſto preceſſiſſe.

apoſtolis ⁊ euangeliſtis ad miniſterium chriſti: ſicut eã que domini in vno facto poſſunt adaptari ad aliud factum. Omnia autẽ excluduntur per hoc qđ dicitur [Et locut⁹ eſt de eo.] ſicut ⁊ de me Moy. ſupra .5. dixit chr̃s. De me eni ille ſcripſit ⁊c̃.

LE. VIII Veritamen ⁊ ex principibus multi crediderunt in eum.

Supra Euangeliſta expoſuit defectum oĩno nõ credentium. Hic exponit defectũ credentiũ in occulto: qui puſillanimes erant. Et primo proponit eorũ dignitatẽ. Secũdo oſtẽdit eoꝝ defectũ ibi [Sed propter phariſeos ⁊c̃.] Tertio inſinuat defectus radicem ibi [Dilexerunt eni magis ⁊c̃.] ¶ Dignitas autẽ eorũ: qui in occulto credebant magna eſt: quia pͥncipes. Et quantũ ad hoc dicit [Verũtamẽ ⁊c̃.] quaſi dicat. Dixi ꝙ cũ tanta ſigna feciſſet corã eis nõ credebant in eũ: qđ quidẽ verũ eſt pro maiori parte: non tamẽ quin aliqui in eũ crederent. Quia [ex principib⁹.] ſ. populi [multi crediderũt in eũ.] quorũ vnus fuit Nichodem⁹ qui venit ad ieſum nocte (ut dĩ ſupra .3.) Sic implet̃ qđ in p̃s dicitur. Principes populorũ congregati ſunt ⁊c. Sic etiaꝫ falſum oſtendit̃ qđ phariſei dixerũt ſupra .7. Nunquid ex principib⁹ aliquis credit in eũ ⁊c̃. ¶ Defectus horũ principũ eſt puſillanimitas. Vñ dicit.

¶ Sed propter phariſeos nõ cõfitebantur: ut de ſynagoga non eiicerentur.

¶ Ut enim ſupra .9. dictũ eſt. Phariſei conſpirauerant: ut ſiquis eũ confiteretur chr̃m extra ſynagogam fieri. Lꝫ crederent corde non tamen confitebantur ore. Sed eorum fides inſufficiens erat: q̃a (ut dĩ Ro. 10.) Corde credit̃ ad iuſtitiã: ore confeſſio fit ad ſalutẽ. Luc̃. 9. Qui erubuerit me ⁊ meos ſermones ⁊c̃. ¶ Radix autẽ defectus iſtorũ eſt inanis gloria. Unde ſequitur.

¶ Dilexerunt enim gloriam hominum magis q̃ꝫ gloriam dei.

¶ Ex hoc enim ꝙ publice confitebant̃ amittebãt gloriã hominũ. Sed ex hoc conſequebantur gloriã dei. Iſti autem magis elegerunt priuari gloria dei nolentes publice confiteri: q̃ꝫ gloria hoĩuꝫ cupientes in mũdanis gloriari. ſupra .5. Quõ poteſtis credere qui gloriã ab inuicẽ accipitis ⁊c̃. Gal. 1. Si adhuc hoĩbus placerem ſeruus chriſti ⁊c̃.

¶ Ieſus autem clamauit ⁊ dixit. Qui credit in me: nõ credit in me: ſed in eũ qui miſit me.

¶ Hic oſtendit quomodo chriſtus iudeorũ infidelitatẽ redarguit. Et primo oſtẽdit credendi debitũ Secũdo ſubdit fidei fructũ ibi [Ego lux in mũdũ veni ⁊c̃.] Tertio cõminatur infideliũ ſupplicium ibi [Et ſiquis audierit ⁊c̃.] Quia autẽ fidei ſuccedit viſio. Ideo circa primũ p̃mo agit de fide. Secũdo de viſione ibi [Qui videt me ⁊c̃.] Quantum ad primũ dicit [Ieſus aũt clamauit.] Et ꝓpter magnitudinẽ dicendorũ: ⁊ ꝓpter libertateꝫ animi ad redarguendũ peccata. Iſa. 40. Clama ne ceſſes. exalta. annũcia populo meo ⁊c̃. [Et dixit qui credit in me ⁊c̃.] qđ quidẽ videt̃ ꝯtradictionẽ implicare. Dicit enim [Qui credit in me nõ credit in me.] Ad cuius intellectũ ſciendũ eſt primo ſm̃ Auguſtinuꝫ hoc eſſe dictum a dño ad diſtinguẽdũ in ſe naturã diuinã ⁊ naturã humanã. Cum enim propriũ obiectum fidei ſit deus: poſſumus quidẽ credere creaturã eẽ: ſed non debemus credere in creaturã niſi in deũ ſolum. In chriſto auteꝫ eſt natura creata: ⁊ natura increata. Requiritur ergo ad fidei veritatem: ut fides noſtra tendat in chriſtum q̃ꝫtum ad naturã increatam: ⁊ ſm̃ hoc dicit [Qui credit in me.] ſ. in perſonã [nõ credit in me] ſm̃ ꝙ homo [ſed in eum qui me miſit.] ſ. in me ſm̃ ꝙ ſum miſſus a patre. ſupra .7. Mea doctrina nõ eſt mea: ſed eius ⁊c̃. ¶ Scḋm Criſoſtomũ ṽo notandũ eſt ꝙ dñs dicit hoc ad inſinuãdaꝫ eius originem tm̃: ⁊ eſt ſimul modus loquendi: ſicut ſi aliquid hauriens de aqua fluminis dicat. Iſta aqua non eſt fluminis ſed eſt fontis: nõ eſt quidẽ fluminis originalis ⁊c̃. Sic ergo dñs dicit [Qui credit in me: non credit in me ⁊c̃.] quaſi dicat. Non ſum principiuꝫ meipſi⁹: ſꝫ diuinitas eſt mihi ab alio .i. a patre. vñ [qui credit in me nõ credit in me.] in q̃ꝫtũ ſim a patre. ¶ Conſequenter eum dicit.

¶ Et qui videt me videt eũ qui miſit me.

¶ Agit de viſione. Circa qđ ſciendũ eſt ꝙ ſicut pater miſit filiũ ad cõuertẽdũ iudeos: ita ⁊ chriſtus miſit diſcipulos ſuos. i. 20. Sicut miſit me pater: ⁊ ego mitto vos. Nullus autẽ diſcipulorũ auſus fuit dicere nec debuit: ꝙ crederet in eũ: q̃uis dicere potuiſſet ꝙ ei crederet: q̃ hoc nõ potuiſſet eſſe ſine hoc ꝙ derogaret mittenti: quia ſi crederet in diſcipulũ deſineret credere in magiſtrũ. Poſſent ergo iudei dicere: ꝙ eodẽ modo: cũ ſis miſſus a patre: qui credit in te deſinit credere in patrem. Et iõ dñs contra hoc oſtendit ꝙ qui non credit in eum non credit in patrem. Et hoc eſt quod dicit [Qui videt me videt eum qui miſit me. Viſio hic dicit̃ non corporalis intuitus: ſed veri cõſideratio: que eſt per intellectũ. Ideo autẽ qui videt filiuꝫ videt ⁊ patrem: quia eſt in eo per eẽntie vnitatẽ. Dicitur aliquid videri in aliquo: vel q̃ ſunt idem vel oĩno conformes. Pater aũt ⁊ filius ſunt idem in natura ⁊ omnino conformes: q̃ filius eſt imago patris in nullo diſſimilis. Col. 1. Qui eſt imago inuiſibilis dei. Heb. 1. Qui cũ ſit ſplendor glorie ⁊ figura ſubſtantie eius ⁊c̃. Et ideo ſicut credit in patre: ita ⁊ in me. i. 14. Philippe qui videt me videt ⁊ patrẽ. Nõ credis q̃ ego in patre: ⁊ pater ⁊c̃. q. d. Iſta eſt rõ: quare qui videt me videt ⁊ patreꝫ: q̃ pater in me eſt: ⁊ ego in eo. Sic ergo apparet fidei debitũ: ut ſ. fides tendat in chriſtũ in q̃ꝫtũ deus: ſicut in patrẽ. ¶ Fructũ aũt fidei conſequẽter oſtendit.

¶ Ego lux in mundum veni: ut omnis qui credit in me in tenebris non maneat.

¶ Et primo oſtendit ſuã dignitatẽ ⁊ virtutem cuꝫ dicit [Ego lux in mundũ veni.] Quomodo chr̃s ſit lux expoſitũ eſt ſupra p̃. [Erat lux vera ⁊c̃.] Et 8. Ego ſum lux mundi ⁊c̃. In hoc etiã oſtendit ſe habere diuinã naturã. Eſſe enim lucem eſt ꝓpriũ dei. Alia ṽo ſunt lucentia .i. participantia lucẽ: ſed deus lux eſt per eſſentiã. 1. Io. 1. Deus lux eſt: ⁊ tenebre non ſunt in eo ulle. Sed quia p̃ˢ ad Thimo. dicit̃ ꝙ lucẽ habitat inacceſſibilẽ quã nemo hoĩuꝫ videt non poteram⁹ accedere ad eũ. Et ideo oportuit ꝙ ipſe ad nos veniret. Et hoc eſt qđ ſubdit [in mundũ veni.] ſ. ego ſum lux inacceſſibilis qui ab errore eripio: ⁊ intellectuales tenebras ſoluo. i. 14. Exiui a patre ⁊ veni in mundum. ſupra p̃. In ꝓpria venit ⁊c̃. Lꝫ apoſtoli dicantur lux. Mat. 5. Vos eſtis lux mundi. Nõ tamen ea rõne qua chriſtus. Ipſi enim ſunt lux illuminata q̃uis aliquo

modo .ſ. miniſterio illuminantes eſſent. Nec alicui apoſtolorum conuenit dicere[Ego lux in mundum ueni.] Quia quando in mundum uenerunt adhuc tenebre erant & non lux. Quia (ut dicitur Job.37.) Omnes inuoluimur tenebris. Secũdo ſubdit dicens[ut oĩs qui credit in me in tenebris non maneat.] Illuminatio ergo eſt effectus fidei. ſupra.8. Ut oĩs qui credit in me &c̃. [in tenebris nõ maneat.] .ſ. ignorantie infidelitatis & dãnatiõis perpetue: per qḋ p3 q̄ oẽs naſcuntur in tenebris culpe. Ephe.5. Eratis aliqñ tenebre: nunc aũt &c̃. Jtẽ in tenebris ignorantie. Job.3. Uiro cui abſcõdita eſt &c̃. Et tandẽ niſi conuertant ad chriſtũ deducentur ad tenebras dãnationis perpetue. Qui ergo nõ credit in me &c̃. ſupra.3. Qui incredulus eſt filio &c̃. ¶ Suppliciũ autem infidelium inſinuat dicens.

¶ **Et ſiquis audierit uerba mea & non cuſtodierit: ego non iudico eum. Non enim ueni ut iudicem mundum: ſed ut ſaluificem mundum.**

¶ Qḋ incurrent per iudicij condemnationem. Et primo ꝓponit dilationẽ iudicij. Secũdo pronũciat ipſum iudiciũ futurũ eſſe ibi[Qui ſpernit me & nõ accipit &c̃.] Tertio oſtendit dilationis cauſam ibi[Sermo quẽ locutus ſum &c̃.] Circa primum duo facit. Primo ꝓponit iudicij dilationẽ. Secundo aſſignat dilationis rõnẽ. Dicit ergo quantum ad primum[Et ſiquis audierit uerba mea &c̃.] ¶ Notãdũ ergo q̄ illi beatificant: qui audiũt uerbũ dei: & cuſtodiũt illud: credẽdo interius in corde: & exequẽdo exterius in opere. Qui vo audiũt illud: & cuſtodire nõ ſatagunt: magis rei ex hoc efficiuntur. Ro.2. Nõ enim auditores legis iuſti ſũt apud deũ: ſed factores legis iuſtificabunt &c̃. p͡e Jac.p. Eſtote factores & nõ auditores tm̃. Et ideo [ſiquis audierit uerba mea & non cuſtodierit: ego non iudico eũ.] Sed hoc videt contrariũ ei quod dicitur ſupra.5. Pater oẽ iudiciũ dedit filio. Et iõ intelligendũ eſt[Non iudico eũ.] .ſ. modo. Potuiſſet enim ſibi ad infirmitatẽ putari: ſi eũ quos ipſi contẽnũt illos dimitti: & ideo dicit q̄ huiuſmodi iudicabunt: ſed non modo. Nam (ut dr̃ Ecc̃.10.) Oĩa que fecit deus adducet in iudiciũ. Et Job.19. Fugite a facie iniquitatis: qm̃ ultor iniquitatis eſt gladius: & ſcitote eẽ iudiciũ. Cauſã vo dubitationis dilationis ſubdit dicens[Nõ ueni ut iudicem mũdũ &c̃.] Duplex enĩ eſt aduentus filij dei. Un⁹ quo uenit (ut ſaluator.) Ali⁹ quo uenit (ut iudex.) Sed cũ oẽs eẽnt in peccatis ſi primo uenuiſſet ut iudex: nullũ ſaluaſſet: quia oẽs eſſem⁹ filij ire: & iõ oportuit ut ueniret primo ad ſaluandũ credentes & poſtmodũ ad iudicãdũ: & fideles & peccatores. Et hoc eſt qḋ dicit. Jdeo .ſ. nõ iudico eum modo [quia non ueni.] .ſ. in primo aduentu[ut iudicem mundũ: ſed ut ſaluificem mundum.] ſupra.3. Non enim miſit deus filiũ ſuũ in mundum &c̃. ¶ Conſequenter eum dicit.

Aduentus filij dei eſt duplex.

¶ **Qui ſpernit me: & non accipit uerba mea habet qui iudicet eum.**

¶ Prenũciat iudiciũ futurũ. q.d. L3 qui uerba mea non cuſtodiunt non iudicentur modo: tamen nõ euadent impunes: quicũq3 ſit ille. Quia[qui ſpernit me & non accipit uerba mea] credendo: & opere implendo[habet qui iudicet eum.] Cuius ratio eſt: quia ſi non accipit uerba eius contemnit dictũ dei: cuius ipſe eſt verbũ: ſicut qui non obedit mandato domini ſui. Job.19. Fugite a facie iniquitatis &c̃. Ecc̃.10. Cuncta que fecit deus &c̃. Jſa.30. Ue qui ſpernis. Nõne &c̃. 1. Reg.3. Qui autem contemnũt me. ¶ Conſequẽter eum dicit.

¶ **Sermo quem locutus ſum: ille iudicabit eum in nouiſſimo die.**

¶ Aſſignat cauſam dilationis iudicij. Et primo ponit cauſa dilationis iudicij. Secundo aſſignatur ſufficientia ipſius cauſe ibi[Quia ego ex me &c̃.] ¶ Dicit ergo. Dico q̄ qui eſt huiuſmodi: habet qui iudicet eum: quis autem hic erit[Sermo] inquit[quẽ locutus ſum ille iudicabit eũ &c̃.] Qḋ tm̃ ualet (ut dicit Auguſtinus) ac ſi dixiſſet. Ego iudicabo eum in nouiſſimo die. Seipſum quippe chriſtus expreſſit in ſuo ſermone: ſeipſum annunciauit. Jpſe ergo eſt ſermo quem locutus eſt: quia de ſe locutus eſt. ſupra.8. Et ſi ego teſtimoniũ perhibeo de meipſo uerũ eſt teſtimonium meum &c̃. quaſi dicat. Hoc ipſum quod locutus ſum eis: & tamen contempſerunt iudicabit eos. Act.10. Hic eſt qui conſtitutus eſt a deo iudex viuorum & mortuorũ &c̃. ¶ Sufficientiã autẽ cauſe oñdit dicẽs.

¶ **Quia ego ex meipſo nõ ſum locutus.**

¶ Et primo oſtendit eam ex origine ſermonis. Secundo ex dignitate ipſius ibi[Et ſcio quia mandatum eius &c̃.] Circa primũ duo facit. Primo excludit falſitatem. Secũdo aſtruit ueritatem. ¶ Falſitas quidẽ eſt: q̄ filius aliquid operetur: uel loq̃tur: uel ſit a ſeipſo tm̃ & non ab alio. Hoc enim eẽt ponere q̄ filius non ſit a patre. & hoc eſt qḋ dicit. Jdeo dico q̄ uerbũ qḋ ego locutus ſum iudicabit eos[quia ego ex meipſo non ſum locutus.] ſupra.5. Non poteſt filius a ſe facere quicq̃. Et.8. A meipſo non loquor. Jdem autem eſt ex meipſo non ſu3 locutus: qḋ ego non ex me ſu3 natus: ſed ex patre. quaſi dicat. Judicabo eum in nouiſſimo die in forma ſerui apparens. ſupra.5. Poteſtatem dedit ei iudicium facere: quia filius hominis eſt. Sed tamen non iudicabo ex poteſtate humana: quia .ſ. filius ſum hominis: ſed ex poteſtate diuina quia ſum filius dei. Non ego iudicabo ex me ipſo: ſed ex patre ex quo virtutem habeo iudicandi. ¶ Ueritatem aſtruit dicens.

¶ **Sed qui miſit me pater: ipſe mihi mandatum dedit: quid dicam: & quid loquar. Et ſcio: quia mandatum eius vita eterna eſt. Que ergo ego loquor: ſicũt dixit mihi pater ſic loquor.**

¶ Ex quibus quidem uerbis: niſi pie intelligãtur p3 locus duplici errori. Primo quidem. Quia mãdans maior eſt eo cui mãdat. Filio ergo maior eſt pater. Deinde quia illud quod datur alicui nõ habebatur ab eo anteq̃ ſibi daretur. Et per conſequens neſciebat illud. Si ergo pater dat mandatum filio: ſequitur q̄ filius quandoq3 illud nõ habuerit: & per conſequens ignorauerit. Ergo eſt ei aliquid additũ. Non igitur filius eius eſt uerus deus. ¶ Ad quod ſciendum eſt: q̄ omnia mandata diuina ſunt in mente patris: cum ipſa mandata nihil aliud ſint q̃ rationes agendorum. Sicut ergo in mente patris ſunt rationes omnium creaturarum: que a deo producuntur quas ideas uocam⁹.

Loc⁹ duplicis erroris.

Mandata diuina ſunt in mente patris. que nihil aliud ſunt q̃ rationes agendorum.

Ita τ in ea ſunt rationes omnium per nos agendorum. Sicut ergo a patre deriuantur in filium: qui eſt ſapientia patris rationes omnium rerũ: ita τ rationes omnium agendorum. Sic ergo dicit filius[Sed qui miſit me pater ipſe mihi dedit]inq̃ deus[mandatum.]ideſt per eternam generationẽ comunicauit: quid dicaʒ interius: τ quid loquar exterius. Et ſicut etiam noſtrum uerbum (ſi uera fateri uolumus) ea ꝓfert que ſuggerit mẽs.

Expõ criſ. ¶ Criſoſtomus autē hec omnia.ſ.ſiquis audierit τc̃. aliter exponit τ planius. Ut dicatur[Audierit uerba mea: τ non cuſtodierit: non iudico τc̃.] ¶ Dupliciter enim poteſt dici aliquid aliquē condemnare: uel ſicut iudex: uel ſicut cauſa condemnationis. Homicidam enim condemnat ad ſuſpẽdium: τ iudex qui profert ſententiam: τ ipſum homicidium perpetratum: quod eſt cauſa ſue condemnationis. Dicit ergo[Ego non iudico eum.]i. non ſuʒ cauſa ſue cõdẽnatiõis: ſed ipſe. Oſee.13. Perditio tua iſrael ex te.ſ.eſt τc̃. Et hoc ideo[quia non ueni ut iudicem mundum.]i. non ſum miſſus ad condemnandum: ſed ad ſaluandum. Sed nũquid talis non iudicabitur: immo[Quia qui ſpernit me τc̃.]Quis autem ſit iſte: qui iudicat oſtendit dicens[Sermo quem locutus ſum τc̃.]Auditus a nobis qui ſtabit in ordine accuſatoris. Ille iudicabit eum τc̃.ſ.13. Si non ueniſſem τ eis locutus non fuiſſem τc̃. Quis enim ſermo quem locutus eſt iudicabit eos: oſtẽdit dicẽs.[Quia ego ex meipſo non ſum locutus.]Quod quidem nõ ponatur cauſaliter: ſed quaſi materialiter. Ut ſit ſenſus. Dicis ꝙ ſermo tuus iudicabit eum: ſed quis eſt iſte ſermo? Ille.ſ. quem dixi[quia ego ex meipſo non ſum locutus.]i. quem ego locutus ſum a patre: τ ea que mihi dedit: ut dicerem. τ loquerer alias ſi fuiſſem locutus contrarium patri: uel que ab eo non habuerim: τ non crediſſent mihi excuſationem haberent: ſed quia ſic locutus ſum certum eſt ꝙ non ſolum me: ſed etiam patrem meum contempſerunt. Et ſm hanc expoſitionẽ. Hoc quod dixit[Qui miſit me pater ipſe mihi mandatum τc̃.]Oſtendit ſufficientiam cauſe ex parte dignitatis ipſius ſermonis. Et primo ponitur eius dignitas. Secundo concluditur ipſius ſermonis executio. Dignitas quidem cum dicit[Et ſcio quia mandatuʒ eius τc̃.]eſt inq̃[vita eterna.]i. Io. ultimo. Hic eſt uerus deus τ vita eterna τc̃. Ipſe enĩ filius eſt mandatum patris: uel[eſt vita eterna.]i. ducens in vitam eternam. Mat.19. Si vis ad vitã ingredi: ſerua mãdata. Quia ergo pater dedit mihi mandatum: quod quidem mandatum eſt vita eterna. Ego autē ad hoc ueni: ut homines ducam in vitam eternam. Ideo mandatum patris per omnia exequor. Et hoc eſt quod dicit[Que ergo ego loquor ſicut dicit mihi τc̃.]Quod ſm Criſoſtomum planum eſt. Ut ſit ſenſus[Que ego loquor]exterius predicando[ſicut dixit mihi pater ſic loquor.]i. inq̃ accepi notitiam ab eo: ut intelligantur de chriſto ſm ꝙ homo. Sed ſi itelligant ſm Auguſtinum de chriſto ſm ꝙ filius dei. Quomodo dicitur ei pater: cum ipſe ſit uerbum. ¶ Ad quod dicendum ꝙ non ita dixit ei quaſi per uerba locutus ſit vnico uerbo ſuo: ſed ſic dixit pater filio: ſicut generauit eum pater: τ ſicut dedit ei vitaʒ habere in ſemetipſo. Ps. Dominus dixit ad me. Filius meus es tu.

Ante diem feſtum paſche ſciẽs ieſus quia uenit hora eius ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo: in finẽ dilexit eos. LE.I.13.c.

Supra Euangeliſta poſuit quaſdam occaſiones paſſionis τ mortis chriſti. In parte iſta oſtendit quomodo chriſtus diſcipulos ſuos prepararat ante ſuam paſſionẽ. Et primo oſtẽdit quomodo informauit eos exemplo. Secundo quomodo confortauit uerbo. Et hoc.ſ.14. capitulo. Non turbetur cor ueſtrum. Tertio quomodo premuniuit eos orationum ſuffragio.ſ.17. Hec locutus eſt ieſus: τ ſubleuatis oculis. Circa primuʒ duo facit. Primo ponit exemplum quod chriſtus prebuit ſuis diſcipulis imitandum. Secundo diſcipulorum defectum qui nondum erant idonei ad ſequendum ibi[Cum hoc dixiſſet ieſus turbatus eſt.]Circa primum tria facit. Primo ponit exẽplum. Secundo ſubdit exempli utilitatē ibi[Uenit ergo ad Simonem τc̃.]Tertio ad imitandum inducit ibi[Poſtq̃ ergo lauit τc̃.] Circa primum duo facit. Primo proponit chriſti exemplum dantis affectum. Secundo innuit factuʒ in quo dedit exemplum ibi[Et cena facta τc̃.] Circa primum tria tanguntur. Primo quidem feſtuʒ preſens. Secundo mors chriſti iminens. Tertio chriſti dilectio feruens. Feſtum preſens paſcha erat. Et hoc eſt quod dicit[Ante diem autem feſtũ paſche τc̃.] ¶ Hic notandũ eſt ꝙ hoc nomen paſcha quidaʒ dicunt eſſe grecum: ita ꝙ dicatur a paſſione quaſi inde feſtum iſtud uocetur paſcha: quia tunc celebratur paſſio dominica. Et quidem concordat cũ greco. Nam paſcha in greco idem eſt quod pati. Prima autē origo huius uocabuli ex hebreo habetur. Paſcha enim dicitur quaſi phaſe.i. tranſitus domini (ut dicitur Exo.12.) Interpretatio autem hec eſt enumerata propter duplicem tranſitum. Unum qui preceſſit.ſ. angeli percutiẽtis primogenita egypti: τ ſaluantis primogenita hebreoruʒ. Alium qui ſequitur filiorum iſrael tranſeuntium mare rubrum. Et ideo bene factum eſt: ut uocetur paſcha feſtum iſtud: ut ſic poſſumus dicere ꝙ paſcha noſtrum habet ſignificationem utriuſq; lingue: hebree.ſ. τ grece: quia τ in ipſa paſſiõe domini fuit tranſitus chriſti ex hoc mundo ad patrẽ. Act. 10. Pertranſiuit benefaciendo τ ſanando. Iterum tranſitus omnium noſtrum ſequendo chriſtum: uel penitentiam τ martyrium: ſm illud ps. Tranſiuimus per ignem τ aquam τc̃. Uel mentis deſiderio ad celeſtia anhelãdo. ſm illud Ecc̃.24. Trãſite ad me omnes qui concupiſcitis me τc̃. Hoc autem quod dicit[Diem feſtuʒ paſche anthonomatice dicitur. Naʒ (ut legitur Exo.13.) tres dies anni ſolemnes erant: in quibus iudei conuenire debebant in locum quem elegerat dominus.ſ. phaſe quando imolabatur paſcha: τ penthecoſten: τ feſtum tabernaculorum.ſ. ſcenophegie. Sed dies paſche inter alios celeberrimus erat. ¶ Sed dubium hic incidit de hoc quod dicit.[Ante dieʒ feſtuʒ paſche.]Nam dies feſtus paſche dicitur ille dies in quo imolabaĩ agnus: quod erat luna.14. Cuʒ ergo dicat: ꝙ hoc fuit ante diem feſtum paſche: videtur ꝙ hoc fuerit factum luna 13ª. que precedebat.14. lunam: quod quidem greci ſequentes di-

Paſcha in greco idem ẽ ꝙ pati. Paſcha primũ habet originem ex hebreo. idẽ enĩʒ eſt paſcha ꝙ phaſe.i. tranſitus.

Dubitatio pulchra.

cunt ꝙ dominus paſſus eſt luna 14ª. quando iudei ſuum paſche celebrare debebant. Et ideo dominus ſciens ſibi imminere paſſionem preuenit celebrationem paſche: ⁊ in precedenti die celebrauit paſcha ſuum ante feſtum paſche iudeorum.

Dubitatio paſcha.

¶ Sed quia Exo. 14 precipitur a .14ª. die ad ueſperam uſqʒ ad. 21. diem menſis non inueniretur frumentum apud hebreos. Dicunt ulterius ꝙ dominus confecit non in azimis ſed in fermentato. [Nam ante diem feſtum paſche.] Id eſt 13. luna inueniebatur fermentatum apud hebreos. Huic autem ſententie tres alij euangeliſte contrariantur. Nam ipſi dicunt: ſcilicet Mat. 26. Mar. 14. ⁊ Luc. 22. ꝙ hoc fuit prima die azimorum quando debebat immolari paſcha. Ex quo ſequitur ꝙ cena domini eo die facta fuit quo imolabatur paſcha iudeorum. ¶ Ad quod quidē greci reſpondent dicentes alios euangeliſtas nō uere narraſſe hoc factum. Et ideo Ioannes qui ultimum euangelium ſcripſit eos correxit. ¶ Sed hereticum eſt dicere ꝙ aliquid falſum non ſolum in euangelijs: ſed etiam in quacunqʒ canonica ſcriptura inueniatur. Et ideo neceſſariū eſt dicere ꝙ omnes euangeliſte dicunt idem ⁊ in nullo diſcordant. ¶ Ad huius igitur euidentiam ſciendum eſt ꝙ ſicut habet Leuit. 23. ſolemnitates iudeorum incipiebant a ueſpera precedentis diei. Cuius ratio eſt: quia numerabant dies ſm lunam que de ſero primo apparet. Unde ⁊ idem computabant de uno ſero in aliud: ⁊ ſic apud eos ſolemnitas paſche incipiebat id eſt ueſpera precedentis diei ⁊ terminabatur in ueſpere diei paſche: ſicut ⁊ apud nos feſta celebrātur. Sic ergo aliquid factum apud nos in uigilia natalis domini poteſt dici factum eſſe in feſto natalis. Quem quidem modum ſeruantes alij euangeliſte dixerunt cenam eſſe factaʒ primo die azimorum: quia facta fuit die precedenti ad ueſperam: quia iam pertinebat ad primum diem azimorum. Ioannes autem euangeliſta hic diem feſtum paſche accipit pro illo die qui totus celebris erat. non autem pro illo cuius ueſpere ſolum erat celebre qui erat dies precedens paſcha. Et ideo dicit [Ante diem feſtum paſche.] Patet ergo ꝙ cena domini facta eſt luna decimaquarta ad ueſperam.

Reſpōſio grecorum ⁊ heretica.

Dicere ꝙ aliquid falſum inueniatur in euāgelijs uel in quacunqʒ canonica ſcriptura eſt hereticum.

Reſpōſio uera ⁊ approbata.

¶ Mors autē chriſti imminens erat tranſitus eius ex hoc mundo per paſſioneʒ. Et quantum ad hoc dicit [Sciens ieſus quenit hora eiᵘ.] Nam illa ſolemnitas iudeorum figura erat paſſionis chriſti. Omnia enim in figura contingebant illis. pͥᵉ Cor. 10. Et ideo ſtatim ponit ueritatem: ſ. paſſionem chriſti: ⁊ quaſi exponens ꝙ paſcha dicatur a phaſe. id eſt tranſitu: mentionem facit de tranſitu [ut tranſeat] inquit [ex hoc mundo ad patrem.] Ubi tria ponit circa paſſionem chriſti. Primo ꝙ fuit preuiſa. Secundo ꝙ fuit congrua. Tertio ꝙ fuit ꝓmotiua ⁊ exaltatiua. Preuiſa quidem fuit non caſualis. Et quantum ad hoc dicit. [Sciens Ieſus.] quaſi dicat. Non inuitus. Non inſcius: ſed [ſciens] ⁊ uoluntarius paſſus eſt ⁊c. infra 18. Sciens ieſus omnia que uentura erant. Econuerſo dicitur de nobis Ecc. 8. Multa hominis afflictio neſcit preterita: ⁊ que uētura ſunt nullo mō ſcire poteſt ⁊c. Congrua autem fuit quantuʒ ad tempus: ⁊ quantum ad hoc dicit [Quia uenit hora eius.] id eſt ipſe dies paſche quo trāſiret per crucē. Ecc. 8. Omni negocio tempus eſt ⁊ opportunitas. Hec eſt hora illa de qua dicitur ſupra. 2. Nondum uenit hora mea. Nec eſt intelligēda hora iſta fatalis: quaſi ſubiecta curſui ⁊ diſpoſitioni ſtellarum: ſed determinata diſpoſitione ⁊ prouidentia diuina. Ideo inqʒ determinata in paſcha iudeorum: quia congruebat ſolēnitati iudeorum ut ueritas ſequatur figuram: dum quando agnᵘ qui figurabat chriſtum: immolatur chriſtus: qui eſt uere agnus dei. ſupra p̊. pͥᵉ Petri p̊. Non corruptibilibus auro uel argento ⁊c. ſed precioſo ſanguine agni immaculati ⁊c̄. Congruebat etiam negocijs. Iam enim chriſtus clarificatus erat. infra eodem. Nunc clarificatus eſt filius hominis ⁊c. Iam patrem manifeſtauerat mundo. infra. 17. Pater manifeſtaui nomen tuuʒ ⁊c̄. Reſtabat ergo ut conſumaret opus paſſionis ⁊ humane redemptionis. De quo dicitur infra. 19. Conſumatum eſt. Et ſequitur. Inclinato capite emiſit ſpiritū. Promotiua fuit paſſio chriſti: ⁊ exaltatiua ⁊ non oppreſſiua. Quia [ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem.] id eſt faciendo humanam naturam participem paterne glorie. infra. 14. Aſcendo ad patrem meum ⁊c̄. Non autem intelligendum eſt ꝙ tranſeat de loco ad locum: cum deus pater non comprehendatur loco. Hier. 23. Celum ⁊ terraʒ ego impleo: ſed ſicut chriſtus dicitur ueniſſe a patre non eum deſerendo: ſed aſſumendo naturam inferiorem ſimilem nobis: ita ⁊ in tantum dicitur ad eum rediſſe inquantum etiam ſm humanitatem factus eſt conſors paterne glorie. Ro. 6. Quod autem uiuit uiuit deo. Phil. 2. Omnis lingua confiteatur: quia dominus ieſus chriſtus ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit [Cum dilexiſſet ſuos ⁊c.] Commendatur feruens chriſti dilectio. Et hoc quantum ad quatuor. Primo quantum ad hoc ꝙ fuit preueniens. ſm illud pͥᵉ Io. 4. Non quaſi nos dilexerimus deum: ſed quoniam ipſe prior dilexit nos. Et quantum ad hoc dicit [Cū dilexiſſet ⁊c.] quaſi antea dilexit inqʒ anteqʒ crearet. Sap. 11. Diligis omnia que ſunt ⁊c. Dilexit anteqʒ uocaret. Hier. 32. In charitate perpetua dilexi te ⁊c̄. Dilexit anteqʒ redimeret. infra eodem. Maiorem charitatem nemo habet ⁊c̄. Secundo commendatur eius dilectio quantum ad hoc: ꝙ fuit congrua. Quia [dilexit ſuos.] Ubi ſciendum eſt: ꝙ ſm ꝙ aliqui diuerſimode ſunt ſui: ſm hoc a deo diuerſimode diliguntur. Sunt autem aliqui ſui tripliciter. Primo ratione. Et hos diligit conſeruando eis bona nature. ſupra p̊. In ꝓpria uenit: ⁊ ſui per creationē eum non ⁊c̄. Aliqui uō ſunt ſui dedicatione: qui ſcilicet dati ſunt ei a deo patre per fideʒ. infra. 17. Tui erant ⁊ mihi eos dediſti ⁊c. Et hos diligit conſeruando in bonis gratie. Aliqui uō ſūt ſui ſpeciali deuotione. primi Paralip. 11. Tui ſumᵘˢ o Dauid ⁊c̄. Hos diligit ſpecialiter conſolando. Tertio commendatur dilectio chriſti quantum ad hoc ꝙ fuit neceſſaria. Quia [dilexit ſuos qui erant in mundo.] Nam aliqui ſunt ſui: qui iā erāt in gloria patris. Quia etiā antiqui patres ſui erāt inquantum ſperauerant liberari per euʒ. Deut. 33. Omnes ſancti in manu illius ſunt ⁊c̄. Sed iſti non tantū indigent huiuſmodi dilectione quantum hi qui erant in mundo. Et ideo dicit. [Qui erant in mundo] corpe ſcilicet: ſed non mente. Quarto

Finis ē dupl. ſ. intētio. et executionis. Finis intētio. ē ille ad quē nīa ordinat intētio.

commendatur quantum ad hoc ꝙ fuit perfecta. Unde dicit[In finem dilexit eos.] Finis autem dicitur dupliciter. Quia finis intentionis: ⁊ finis executionis. Ille quidem eſt finis intētionis ad qd̄ noſtra ordinatur intentio. Et huiuſmodi finis debet eſſe vita eterna ſm̄ illud Rom̄.6. Habetis fructum veſtrum in ſanctificationem: finem vero vitam eternam. Iterum finis huiuſmodi debet chriſtus eſſe. Rom̄.10. Finis legis chriſtus ⁊c̄. Et hec duo ſunt vnus finis: quia nihil eſt aliud vita eterna ꝙ̄ fruitio chriſti ſm̄ diuinitatem. Infra.17. Hec eſt vita eterna ⁊c̄. Secūdum hoc ergo dicit[In finem dilexit eos.] idest ut perduceret in ſe finem: vel in vitam eternam: que nihil aliud eſt. Hiere.31. In charitate dilexi te propterea ⁊c̄. Illud autem eſt finis executionis quod eſt terminus rei: ⁊ ſic mors poteſt dici finis. Ut dicatur[In finem dilexit eos.] idest in mortem: quod poteſt habere triplicem ſenſum. Uno modo ſm̄ Auguſtinum. Ut quodā humano modo dicatur chriſtus dilexit ſuos uſq; ad mortem tm̄: ⁊ non ultra. ſed hic ſenſus eſt falſus. Abſit enim ut dilectionem morte finierit: qui non eſt morte finitus. Alio mō poteſt intelligi ut li [in] indicat cauſam: ⁊ ſic eſt ſenſus[in finē dilexit eos.] idest uſq; ad mortem illum dilectio ipſorum pduxit. Ephe.5. Dilexit nos ⁊ tradidit ⁊c̄. Tertio modo poteſt intelligi: ut ſit ſenſus[in finem.] idest cū multa ſigna dilectionis oſtenderit eis ante[In finem.] idest circa mortem: maiora eis ſigna dilectionis oſtendit. Infra.16. Hec ab initio uobis nō dixi ⁊c̄. quaſi diceret. Non tunc neceſſarium fuit uobis ut oſtenderem quantum uos diligerem: niſi in receſſu: ut ſic amor ⁊ memoria mei in cordibus ueſtris profundius imprimeretur. ¶ Conſequenter cum dicit.

Finis executionis eſt termīnus rei.

¶ Et cena facta.

¶ Innuit factum in quo dabat exemplum. Et primo deſcribit horam facti. Secundo ſubdit dignitatem facientis ibi[Sciens itaq; ieſus ꝙ omnia dedit ei pater ⁊c̄.] Tertio ꝓſequitur defecti humilitatem ibi[Surgit a cena.] ¶ Tempus autem deſcribit ex duob'. Et vno qd̄ pertinebat ad eius charitatem. Et ex alio qd̄ exaggerabat iude iniquitatē ibi[Cū diabolus iam miſiſſet in cor ⁊c̄.] ¶ Dicit ergo quantum ad primū[Et cena facta.] Ubi ſciendum eſt: ꝙ aliter dicitur eſſe factum in permanentibus: ⁊ aliter in ſucceſſiuis. In permanentibus autem dicitur aliquid eſſe factum quando peruenit ad perfectionem proprie ſpeciei ⁊ forme: ſicut domus dicitur eſſe facta quando habet propriam formam. In ſucceſſiuis vero dicitur aliquid eſſe factum quando iam eſt cōſumatum: ſicut ludus factus eſſe dicitur quando eſt completus. Hoc etiam modo aliquid factum eſſe dicitur: quando accipit propriam ſpeciē. Cum ergo dicit[Et cena facta.] non intelligendū eſt ꝙ cena fuerit completa ⁊ parata: quia poſtq; lauit pedes diſcipulorū recubuit: ⁊ buccellam tradidit iude. Eſt ergo intelligēdū[Cena facta.] idest parata: ⁊ ad propriam ſpeciem iam perducta. Iam enim cenare inceperant: ⁊ poſtea ſurrexit. Unde intercenando lauit pedes diſcipulorum. De iſta cena habetur Luce.14. Homo quidam fecit cenam magnam. Differt autem prandium a cena. Prandium enim dicitur quod fit in prima parte diei. Cena vero que fit in ultima. Sic ergo

Aliqd dr̄ eſſe factū in permanētib' qn̄ peruenit ad pfectionē ꝓprie ſpēi vel forme. Aliqd dr̄ eſſe factū i ſucceſſiuis qn̄ iā cōſumatum eſt.

Prandiū dr̄ a cena. Prandiū dicit qd fit in prima parte diei. Cena qd fit in ultima pte diei.

ſpiritualis refectio dicitur prandium ſm̄ ꝙ cōgruit incipientibus. Cena vero ſm̄ ꝙ congruit perfectis ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Cū diabolus iam miſiſſet in cor ut traderet eum iudas ſimonis ſcariothis.

¶ Deſcribit tempus ex eo ꝙ exaggerat iniquitatē proditoris: quod quidem deſcribit euangeliſta ꝓpter duo. Primo quidem: ut oſtēdatur magis iniquitas iude: qui inter tot charitatis indicia: ⁊ tot humilitatis officia: tantam iniquitatem committere cogitabat. pſal. Qui manducat panes meos ⁊c̄. Secundo vero ut reddatur magis admirabilis charitas chriſti: qui lʒ hoc ſciret: tamen ei charitatis ⁊ humilitatis prebens officium: eius pedes lauit. pſal. Cum his qui oderunt pacem. ¶ Sed nunquid diabolus aliquid mittere poteſt in cor hominis? Uidetur ꝙ ſic. In pſal. enim dicitur. Immiſſiones per angelos malos. ¶ Sed ad hoc dicēdū ꝙ id dicitur eſſe in corde hominis: quod eſt in cogitatione ⁊ uoluntate eius. Unde qd̄ hic dicitur.[Cum iam miſiſſet in cor ⁊c̄.] Intelligendum eſt: idest in uoluntate eius. Sed ſic mittere in cor poteſt eſſe dupliciter. Directe: ⁊ ſic ſolus ille poteſt aliquid mittere in cor hominis: qui habet poteſtatē mouendi interius uoluntatem eius. Et hoc poteſt ſolus deus. Et ideo ſolus ipſe poteſt directe in uoluntatem hominis imprimere. Prouerb.21. Cor regum in manu: idest in poteſtate domini ⁊c̄. Quia vero uoluntas mouetur ſicut ab exteriori obiecto ſicut a bono appreheſo. Inde eſt ꝙ qui ſuggerit aliquid eſſe bonum dicit illud mittere in cor hominis. indirecte faciendo ipſum apprehendere aliqd ut bonum: ex quo uoluntas mouet. Sed hoc cōtingit dupliciter. Quia aut ſuggerēdo exterius ⁊ hoc modo etiam homo poteſt in cor aliquid mittere. Aut ſuggerendo interius: ⁊ hoc modo immittit diabolus. Nam vis imaginatiua cum ſit corporalis qn̄ deus ꝑmittit: ſubiecta eſt poteſtati demonis. Unde ſiue vigilando: ſiue dormiēdo format in ea aliquas ſpēs: ex quibus apprehenſis mouetur uolūtas hominis ad aliquid appetēdum. Sic ergo immittit diabolus in cor hois non directe per modum mouentis: ſed indirecte per modum ſuggerentis. ¶ Conſequenter cum dicit.

Dubitatio.

Solutio.

¶ Sciens qꝛ omnia dedit ei pater in manus ⁊ qꝛ a deo exiuit ⁊ ad deum uadit.

¶ Agit de dignitate facientis: qꝛ Ecc̄.3. dicit. Quāto maior es humilia te. Ideo euangeliſta dicturus de chriſti humilitate premittit eius maximam dignitatem. Et hoc quātum ad quatuor. ¶ Primo quātum ad ſciam. Et quantū ad hoc dicit[Sciēs qꝛ oīa ⁊c̄.] Talia enī ſunt ſpūalia dona: ꝙ data nō ignorant. i. Cor.2. Nos ſpūm nō huius mūdi accepimus: ſed ſpūm qui ex deo eſt: ut ſciam' ⁊c̄. Et ideo chriſtus ſciebat ea que ſibi data erant a deo. Hoc aūt ideo dicit: ut eius humilitas magis ſit cōmēdabilis. Quādoq; enim ꝯtingit ꝙ aliquis magne dignitatis eſt: ⁊ tn̄ ꝓpter ſimplicitatē ſuam dignitatē ſuā nō recognoſcit: talis ergo ſi faceret aliqd humile nō reputaret ſibi ad magnā laudē: ſʒ illud Cant.1. Si ignoras te pulcherrima ⁊c̄. Sʒ ſi aliqs cognoſcit ſue dignitatis ſtatū: ⁊ tn̄ afficit' et' ad humilia īclinat: eius humilitas cōmēdāda eſt. Et ideo dicit euāgeliſta[Sciēs qꝛ omnia.] tamen non omiſit que humilia ſunt facere. ¶ Secundo

quantum ad poteſtatem[qꝛ omnia dedit ei pater in manus.]ideſt in poteſtate eius dedit deus chriſto homini ex tempore:que tamen fuerant in poteſtate filij ab eterno. Mat.ultimo. Data eſt mihi omnis poteſtas in celo ⁊ in terra ⁊c̃. Dicit autem [Omnia dedit ei pater in man⁹.] propter duo: ut oſtendat ꝙ chriſtus non inuitus patiebatur. Nam ſi omnia erant in manu eius: ideſt in poteſtate: manifeſtum eſt ꝙ eius aduerſarij inde nihil ei ꝯtra eius uolūtatem facere poterant. ¶ Secūdo: qꝛ qn̄ aliquis parui momenti exaltatur de facili ſuperbit: nec aliquid humile facit ne videatur derogare ſue dignitati: ſed qui in magno ſtatu exiſtens exaltatur: non negligit humilia. Et ideo de dignitate chriſti mentionem facit. ¶ Tertio quantum ad nobilitatem eius. Et quātum ad hoc dicit[Quia a deo exiuit ⁊c̃.]Sap.3. Contubernium habēs. ¶ Quarto quantum ad ſanctitatē[qꝛ ad deū uadit.]In hoc eſt ſāctitas hominis ꝙ ad deū uadat. Et hoc ideo ponit.ſ. qꝛ ex quo ipſe ad deum uadit ꝓpriū eſt ſibi alios ad deum reducere: quod quidem ſpecialiter fit per humilitatem ⁊ charitatem. Et ideo humilitatis ⁊ charitatis eis exemplum prebuit.

LEC. II.

Surgit a cena: ⁊ ponit ueſtimēta ſua ⁊ cum accepiſſet lintheum precinxit ſe.

Poſtquam Euangeliſta cōmendauit chriſti maieſtatem. Hic cōmēdat eius humilitatem quam oſtēdit in pedum ablutione. Et primo premittitur ꝑparatio chriſti ad humilitatis obſequium Secūdo deſcribitur ipſum obſequm ibi[Deinde miſit aquam ⁊c̃.] ¶ Circa primum ſciēdū eſt ꝙ chriſtus in humilitatis obſequio ſe miniſtrū exhibet: ſm illud Mat.20. Filius hominis non uenit miniſtrari: ſed miniſtrare ⁊c̃. ¶ Ad bonum autem miniſtrum tria reqruntur. Primo ꝙ ſit circūſpectus ad omnia videnda que deeſſe poſſunt miniſterio: ⁊ hoc maxime impediretur ſi ſederet uel iaceret. Unde miniſtrorum eſt ſtare. Et ideo dicit[Surgit a cena.]Luce.22. Quis maior eſt qui recūbit: an q miniſtrat? ¶ Secundo ꝙ ſit expeditus ut poſſit oīa congrue peragere que neceſſaria ſunt miniſterio: ⁊ ad hoc multum impedit ueſtium multitudo. Et ideo dn̄s[ponit ueſtimēta ſua.]Quod quidem ſignificatū eſt Gen̄.18. ꝙ abraam elegit expeditos uernaculos. ¶ Tertio ꝙ ſit promptus ad ſeruiendum: ut ſcilicet omnia habeat que ad miniſteriū neceſſaria ſunt. Luc.10. dicitur de martha ꝙ ſatagebat circa frequēs miniſterium. Et inde eſt ꝙ dn̄s [cum accepiſſet lintheum precinxit ſe.]ut ſic paratus eſſet: non ſolum ad lauandū pedes: ſed etiam ad tergēdum: ex quo vniuerſum cōculcat timorē duꝫ is qui ad deum uadit: ⁊ a deo exiuit pedes lauit. ¶ Myſtice autem pōt hoc factum ad duo referri: ſcilicet ad incarnationem chriſti ⁊ ad paſſionē eius. Siquidem referatur ad incarnationem: ſic tria hic recipiuntur de chriſto. ¶ Primo quidē uolūtas ſubueniendi humano generi in hoc ꝙ[ſurgit a cena.] Nam deus q̄diu patitur nos tribulari reſidere videtur: ſed cum nos a tribulatione eripit: videtur exurgere. pſal. Exurge dn̄e adiuua nos. ¶ Secundo exinanitio eius: non quidem ꝙ ſue dignitatis maieſtatem deponeret: ſed eā occultaret paruitatem aſſumendo. Iſa.45. Uere tu es deus abſconditus. Et hoc ſignatur in hoc ꝙ [ponit ueſtimenta ſua.]Philip.2. Exinaniuit ſemetipſum ⁊c̃. ¶ Tertio aſſumptio noſtre mortalitatis in hoc ꝙ [precinxit ſe lintheo.]Phil.2. Formam ſerui accipiens ⁊c̃. ¶ Si vero referatur ad paſſionem chriſti: tunc ad litteraꝫ ueſtimēta depoſuit: quādo milites exuerunt eum: ⁊ ſuper ueſtem ſuam miſerūt ſorteꝫ. Infra.19. Tūc etiam lintheo ꝑcinctus eſt in ſepulchro In paſſione etiam depoſuit ueſtimēta noſtre mortalitatis: ⁊ aſſumpſit lintheum.i. candorem immortalitatis. Ro.6. Chriſtus reſurgens ex mortuis ⁊c̃. ¶ Conſequenter cum dicit.

Ad bonū miniſtrū tria reqruntur.

Miniſtrorū eſt ſtare.

Expō myſtica.

Alius ſenſus

¶ Deinde miſit aquam in peluim: ⁊ cepit lauare pedes diſcipulorū: ⁊ extergere lintheo quo erat precinctus.

¶ Ponit chriſti obſequm. In quo cōmendatur eius humilitas quātum ad tria. ¶ Primo quidē quātū ad obſequij genus qđ fuit ualde humile: ut dominus maieſtatis ſe ad lauādum pedes ſeruorum inclinaret. ¶ Secūdo quantum ad obſequij multitudinē. Quia miſit aquā in peluim: lauit pedes ⁊ terſit ⁊c̃. ¶ Tertio quātū ad faciendi modum: qa non per alios nec aliorum ſubſidio: ſed per ſeipm Ecc̃.3. Quanto maior es humilia te ⁊c̃. ¶ Myſtice autem per hec tria poſſunt intelligi. ¶ Nam primo per hoc ꝙ aquam miſit in peluim: ſignatur effuſio ſanguinis eius in terram. Sanguis enim Jeſu aqua dici poteſt: quia habet vim ablutiuam. Apocal. primo. Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Et inde eſt ꝙ ſimul exiuit aqua ⁊ ſanguis de latere eius. Ut daretur intelligi ꝙ ſanguis ille peccatorum ablutiuus eſſet. Uel per aquam pōt intelligi paſſio chriſti. Nam in ſcriptura aqua tribulationes ſignificat. pſal. Saluum me fac deus: quoniam intrauerūt aque uſq; ad animam meā. ideſt tribulatiōes. [Miſit]ergo[aquā in peluim.] ideſt in memoriam paſſionis fidelium animabus impreſſit per fidem ⁊ deuotionem. Tren̄.3. Recordare pauptatis mee ⁊c̃. ¶ Secundo per hoc qđ dicit[Et cepit lauare.]Inſinuatur humana imꝑfectio. Nam apoſtoli poſt chriſtuꝫ ꝑfectiores erāt ⁊ tamen lotione indigebant aliquas habentes immunditias. Ut ſic detur intelligi ꝙ quantumcūq; homo ſit perfectus: nihilominus tamen magis ꝑfici indiget: ⁊ aliquas immunditias contrahit: ſm illud Prouer.20. Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum ⁊c̃. Sed tamen huiuſmodi immunditias habent in pedibus tm̄. Quidam autem nō ſolum in pedibus: ſed etiam totaliter ſunt infecti. Illi enim totaliter terrenis immundities ſordidantur qui ſupra eas iacent. Unde qui totaliter ⁊ ſm affectum ⁊ ſm ſenſum amori terrenorum inherent totaliter immundi ſunt. Sed illi qui ſtant.i. mēte ⁊ deſiderio tendūt ad celeſtia: immūditiam contrahūt ſolum in pedibus. Sicut enim hominem ſtantem oportet ad minus pedibus terram cōtingere: ita q̄diu viuimus in hac vita mortali: que rebus terrenis ad ſuſtētationeꝫ corporis indiget: ad minus ex parte ſenſualitatis aliqd contrahimus. Et ideo dominus precepit diſcipulis Luc̃.9. ꝙ excuterent puluerem de pedibus eorum. Dicit autem[Cepit lauare.]quia ablutio affectuum terrenorum hic incipit: ⁊ in futuro ꝯſumatur. Tūc enim īplebitur qđ dicitur Iſa.35. Uia ſancta uocabitur. ¶ Sed attēdendū ſm Origenem: ꝙ diſcipuloruꝫ pedes imminente

expō myſtica

Sāguis chri aq̄ dici pōt.

Aq̄ i ſcriptura tribulationes q̄n ſignificat

paſſione cepit lauare: q2 ſi diu ante lauaſſet eos: fu
iſſent iterum ſordidari. Unde tunc incepit: quādo
poſt modicum ablutur⁹ erat eos aqua ſpūs ſan
cti. ſ. poſt paſſionem. Act. primo. Uos aūt baptiça
bimini ſpiritu ſancto non poſt multos hos dies.
Sic ergo apparet ſanguinis eius effuſio per hoc
ꝙ miſit aquam in peluim: ⁊ peccatoꝝ nr̄oruꝫ ablu
tio per hoc ꝙ cepit lauare pedes diſcipuloꝝ. Ap-
paret tertio penarum nr̄arum in ſeipſo ſuſceptio.
Non enim ſolum maculas nr̄as lauit: ſed penas ꝓ
eis debitas in ſeipſo aſſumpſit. Non enim pene ⁊
penitētie nr̄e ſufficerēt niſi fundarent in merito ⁊ ꝟ
tute paſſionis chriſti. Qd̄ quidē apparet in hoc ꝙ
extersit pedes diſcipuloꝝ lintheo. ſ. corporis ſui. ꝓ
me Petri. 2. Peccata ꝑtulit in corpore ſuo ſuper li
gnum. ℭ Conſequenter cum dicit.

ℭ Uenit ergo ad ſimonem petrum. Et dicit
ei petrus. Domine tu mihi lauas pedes?

ℭ Ponit exēpli utilitatem per quā iam cōcertatio
nem diſcipuli ⁊ magiſtri. In qua qdem cōcertati-
one dn̄s oſtēdit de iſto exēplo primo quid ſit my
ſticum ⁊ qd ſit neceſſariū ibi [Dicit ei petrus. Non
lauabis ⁊c̄.] Secūdo quid ſit cōgruū ibi [Dicit ei
ſimon petrus. [Dn̄e non tm̄ ⁊c̄.] Circa primū duo
facit. Primo ponit occaſio uerboꝝ chriſti. Secun-
do ipſa uerba chriſti ſubdunt ibi [Reſpōdit ieſus
⁊ dixit ei ⁊c̄.] ℭ Occaſio qdem uerboꝝ chriſti fu-
it recuſatio petri recuſantis ſuſcipe humilitatis ex
emplum. Et hoc eſt qd̄ dicit [Uenit ergo ad ſimo
nem petrū ⁊c̄.] ℭ Quod quidē tripliciter exponi
Expō Orig. tur. Primo quidē ſm̄ Origenem ꝙ dn̄s cepit la-
uare ab ultimis: ⁊ hoc ideo q2 ſicut medicus pluri
moꝝ egroruꝫ intētus cure ab his qui magis indi-
gent ꝓpriam curam incipit: ſic ⁊ chriſtus qui pe-
des abluit diſcipuloꝝ fedos exorditur ab his qui
erant magis fedi: ⁊ ſic uenit ad petrum quaſi mi-
nus alijs indigētem. Mat. 20. Incipiēs a nouiſſi-
mis ⁊c̄. Et hoc quidem ſonare videnſ uerba euā-
gelij. Cepit lauare pedes diſcipuloꝝ. Et poſtmo-
dum ſequitur [Uenit ergo ad ſimonem ⁊c̄.] Ex
Queſtio. quo videſ ꝙ prius lauit pedes aliorum. ℭ Si vo
Rn̄ſio Orig. queraſ quare petrus hoc pre alijs recuſauit. ℭ Re
ſpondit Origenes. Quia hoc fecit propter nimiū
feruorem amoris quem habebat ad chriſtū. Alij
vo diſcipuli cum timore quodam reuerebanſ chri
ſtum. Et ideo abſq3 diſcuſſione omne factū ſuſti-
nebāt. Petrus vo eis feruentior ſm̄ illud Jo. ultīo
Simon ioānis diligis me plus his ⁊c̄. Ex amore
fiduciam aſſumens ferre recuſat factum ⁊ cauſaꝫ in
quirit. Ecc̄. 6. Amicus ſi permāſerit fixus erit tibi q̄
ſi coequalis ⁊c̄. Et ideo petrus inuenit in ſcriptu-
Expō Criſ. ra frequenter inquirere ⁊ prompte proferre que ſi
bi meliora vident. ℭ Secūdo exponiſ ſm̄ Criſo-
ſtomum. Ut ſcilicet chriſtus inceperit prius lauare
pedes a primis apoſtoloꝝ. Sed quia proditor il-
le ſtultus erat: ⁊ ſupbus ſcilicet iudas prior ad pe
dum ablutionem recubuit ante petrum. (Nullus
enim alioꝝ auſus fuiſſet petrum preuenire.) Un-
de de iuda loqtur euangeliſta dicens. Cepit laua-
re pedes diſcipulorum. ſ. iude: qui quideꝫ utpote
ſupbus ⁊ ſtultus in nullo recuſus eſt nec recuſauit
ferre qd̄ dn̄s faciebat. Sed poſtq̄ uenit ad petruꝫ
qui reuerebaſ ⁊ diligebat magiſtrum cum timore
recuſat: ⁊ cauſam facti inquirit: ⁊ ſimile feciſſet gli
Expō Aug. bet alioruꝫ. ℭ Tertio vo exponiſ ſm̄ Auguſtinū.

ꝙ ex uerbis euangeliſte non debemus intelligere
ꝙ dominus lauerit prius pedes alijs diſcipulis: ⁊
poſtmodum uenerit ad petrum: ſed ꝙ euāgeliſta
ſm̄ conſuetudinem ſuam primo ponit factum: ⁊
poſtmodum narrat ordinem facti: ſicut ⁊ ſupra. 6.
facit. Unde primo inſinuat totum factuꝫ: ſcilicet ꝙ
lauit pedes diſcipulorum: ⁊ poſtmoduꝫ ſi querat
quomodo factum fuit: dicit ꝙ primo uenit ad ſi-
monem petrum. Et ideo primo ipſe recuſauit di-
cens. [Dn̄e tu mihi lauas pedes?] Que quidē uer
ba magnuꝫ pondus habēt. [Dn̄e] inqt [tu] qui es
filius dei viui [mihi lauas pedes.] qui ſum ſimon
bariona. i. ſimon ioan. Matth. 12°. Item [Domi-
ne tu.] qui es agnus incōtaminatus: ſpeculuꝫ ſine
macula: ⁊ candor lucis eterne [mihi lauas pedes.]
qui homo peccator ſum? ſm̄ illud Luce. 5. Exi a
me: quia homo peccator ſum. [Domine tu] qui es
creator. [mihi lauas pedes.] qui ſuꝫ creatura ⁊ mo
dice fidei? hoc dicebat petrus territus ex cōſidera
tione maieſtatis chriſti: ſm̄ illud Abac. primo. Cō
ſideraui opera tua ⁊ expaui. ℭ Conſequēter cum
dicit.

ℭ Reſpondēs ieſus ⁊ dixit ei. Quod ego fa-
cio tu neſcis modo: ſcies autem poſtea.

ℭ Ponuntur uerba chriſti: ex quibus oſtēditur fa
ctum illud eſſe myſticum. Unde dicit ei [Qd̄ ego
facio ⁊c̄.] Quod qdem factum exēplum eſt ⁊ my-
ſterium. ℭ Exemplum quidem humanitatis ex-
hibende. Infra eodeꝫ. Exemplū enim dedi uobis
⁊c̄. ℭ Myſterium autem interioris mūdationis.
Infra eodem. Qui lotus eſt nō indiget niſi ut pe-
des lauet ⁊c̄. ℭ Dupliciter ergo poteſt itelligi hoc
quod dicit [Quod ego facio.] ℭ Uno mō [Qd̄
ego facio.] i. quomodo ego facio in exemplū [Tu
neſcis modo.] ideſt non intelligis. [Scies autē po
ſtea.] tunc ſcilicet quādo expoſuit eis dicens. Sci-
tis quid ego fecerim uobis.] Infra eo. ℭ Alio mo
do [Quod ego facio ⁊c̄.] i. hoc myſterium eſt ⁊ ſe-
cretum eſt: ⁊ ſignificat interiorem mūdationē que
non pōt fieri niſi per me: qd̄ non intelligis modo
[Scies autem poſtea.] ſcilicet recipiens ſpūm ſan
ctum. Infra 16. Multa hēo uobis dicere ⁊c̄. ℭ Cō
ſequenter cum dicit.

ℭ Dicit ei petrus. Non lauabis mihi pedes
in eternum.

ℭ Oſtendit factum illud eſſe myſticum. Et primo
ponit uerba petri preſtātia occaſionē uerbis chri-
ſti. Secūdo ſubiūgit chriſti uerba. Dicit ergo p̄mo
petrus [Non lauabis mihi pedes in eternū.] i. nū-
q̄. quaſi dicēt. Abſit a me ut hoc ſuſtineā a magi-
ſtro: dn̄o: ⁊ deo meo: ⁊ lꝫ petrus hoc ex çelo face-
ret: eius tamen çelus indiſcretus ⁊ inordinat⁹ erat
Rom. 10. Zelum dei habēt: ſed non ſm̄ ſcientiam.
Qui quidem çelus inordinatus erat propter tria.
Quia recuſat quod utile erat ⁊ neceſſarium. Nam
ſicut dicitur Romanorum. 8. Quid oremus: ſicut
oportet neſcimus. Et ideo indiſcrete recuſamus
recipere: quod deus nobis largitur: etiam ſi con-
trarium videatur. Sic etiam ⁊ Paulus petebat re-
motioneꝫ ſtimuli. ſecunde Corinth. 11. Qui tamen
ei utilis erat. Item quia videtur quandam irre-
uerentiam ad chriſtum importare: in hoc ꝙ eius
ordinationem infringere vult. Item quia videtur
uergere in derogationem ſociorum: dum quod
alij (ſm̄ Origenem) a chriſto abſq3 cōtradictione

ſuſceperant:ipſe recipere recuſabat dicens.[Non lauabis mihi pedes zc.] ¶ Et ideo redarguit eũ dominus dicens.

¶ **Reſpondit ei ieſus. Si non lauero te: non habebis partem mecum.**

¶ Quod quidem ad duo referri põt: videlicet ad factum qd chriſtus faciebat. Et ad ſignificatũ ei⁹. ¶ Sed ſiquidem referat ad ſignificatum: tunc planum eſt qd dicit. Nullus enim eterne hereditatis particeps fieri põt z chriſti coheres: niſi ſpũaliter ſit mundatus: qz hoc dicit Sap. 8. Nihil coinquinatum incurrit in illa. pſal. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo. Et rñdens ſubdit. Innocẽs manibus zc. quaſi ergo dicat[Si non lauero te.] nõ eris mundus: z ſi non es mũdus[non habebis partẽ mecum.] ¶ Sed ſi referat ad factum: tũc dubium eſt. utrũ hec ablutio ſit de neceſſitate ſalutis. ¶ Ad qd dicẽdum eſt: q ſicut quedã ſunt ꝓhibita: quia mala. Et quedam mala: qz ꝓhibita: ita quedam ſunt precepta ꝓhibita: qz neceſſaria. Et quedã neceſſaria qz ꝑcepta. Hoc ergo ablutionis factum de quo dñs dicit[Si non lauero te zc.] in ſe cõſideratum nõ eſt neceſſariũ ad ſalutem. Sed ſuppoſito q mandet a chriſto: iam factũ eſt neceſſariũ. primi Reg. 15. Melior eſt obediẽtia q̃ victime: z ita quaſi ſcelus zc.

¶ **Dicit ei ſimon petrus. Dñe nõ tm̃ pedes meos: ſed z manus z caput.**

¶ Hic oſtẽdit factum illud eſſe cõgruum. Et ponũtur primo verba petri. Secũdo ſubdit reſponſio chriſti. Sed in verbis petri inſinuat ferũtiſſimus amor eius ad chriſtum. Nam ſupra quãdo dominus dixit ei. Quod ego facio tu neſcis modo: dederat ei intelligere hoc factum utile fore: tamẽ hac utilitate neglecta induci non poterat ad pedum ablutionẽ recipiẽdam. Sed quãdo dñs comminatus eſt ſeparationẽ ſuam ab ipſo dicẽs. Non habebis partem mecum. Non ſolũ ad illa: ſed ad ulteriora recipienda ſe obtulit dicens[Dñe non tm̃ pedes zc.] In hac enim rñſione territus totuz ſe offert ad abluendum amore turbatus z timore. Ut enim legit in itinerario Clemẽtis. Petrus adeo afficiebat ad chriſti corporalẽ preſentiã quam feruẽtiſſime dilexerat: q poſt chriſti aſcẽſionem cuz dulciſſime ꝑſentie ſanctiſſime conuerſationis memor erat: totus reſoluebat in lachrymas: ita ut gene ei⁹ viderent aduſte. ¶ Sciẽdum eſt aũt q in homine tria ſunt. Caput qd eſt ſummũ. Pedes qui ſunt infimi. Manus que ſunt medie. Et ſimiliter in interiori hoie. ſ. in aĩa eſt caput. Ratio. ſ. ſuperior qua anima inheret deo. prime Cor. 11. Caput mulieris vir. i. ſuperior ratio. Manus aũt. i. inferior ratio: que vacat opibus actiue. Pedes aũt ſunt ſenſualitas. Sz dñs ſciebat diſcipulos ſuos mũdos quantum ad caput: qz deo coniũcti erant per fidem z charitatẽ Et quãtum ad manus: qz eorum ſancta opa: ſed quãtum ad pedes: aliquos affectus terrenorũ ex ſenſualitate habebãt. Petrus autem timẽs chriſti cõminationem cõſentit non ſolum ad ablutionez pedum: ſed etiã manus z capitis dicẽs.[Dñe non tm̃ pedes zc.] quaſi dicat. Neſcio an indigeã ablutione manus z capitis. Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus zc. Et ideo parat⁹ ſuz lauare non tm̃ pedes. id eſt affectus inferiores. Cant. 5. Laui pedes meos zc.[Sed z manus.] id eſt opera. pſal. Lauabo inter innocẽtes manus meas zc.[z caput.] i. rationem ſuperiorem. Mat. 6. Faciem tuam laua. ¶ Conſequenter cum dicit.

In hoie ſunt tria. ſ. caput: man⁹ z pedes In aĩa ſũ tria correſpõdẽtia homi exteriori. ſ. caput. i. rõ ſuperior. Man⁹. i. rõ inferior. pedes. i. ſenſualitas.

¶ **Dicit ei ieſus. Qui lotus eſt nõ indiget niſi ut pedes lauet: ſed eſt mundus totus.**

¶ Ponitur reſpõſio dñi. Et pꝛimo dat quoddaz generale documẽtum. Secũdo adaptat illud ad propoſitum ibi[Et vos mũdi eſtis zc.] Tertio euãgeliſta exponit verba chriſti ibi[Sciebat enim zc.] Dicit ergo primo[Qui lotus eſt non indiget niſi ut pedes lauet: ſed eſt mundus totus.] ſupple preter pedes: quibus terram tãgit. Per quod dat intelligi q apoſtoli iam baptiçati erant. Dicit enim [Qui lotus eſt zc.] Et poſtea ſubdit[Vos mundi eſtis zc.] Quia ſcilicet baptiçati erant. Sed quidã dicunt q baptiçati erant ſolum baptiſmate ioannis. Quod non videt uerum: qz ſic non erant loti. Nam baptiſma ioãnis non mundabat interius a culpa. Et ideo dicẽduz q baptiçati erãt baptiſmo chriſti ſm Auguſtinum. Et ſi obijcis q chriſt⁹ non baptiçabat: ſed diſcipuli eius(ut dicit ſupra. 4.) Dico q non baptiçabat turbas: ſed diſcipulos ſuos ſibi familiares z domeſticos baptiçauit. ¶ Sz cum baptiſmus abſtergat etiam ſordes pedũ: videtur q qui lotus eſt. i. baptiçatus: non indiget ut pedes lauet. ¶ Sed ad hoc dicẽdum q ſi ſtatim poſt baptiſmum tranſirẽt de mundo non utiq; indigerẽt hac ablutione. Quia cum ſint mundi toti ſtatim euolarẽt. Sed qui poſt baptiſmum viuunt in hac vita mortali non poſſunt ad tãtum culmen ꝑfectionis aſcẽdere: quin etiã inordinati motus ſenſualitatis de affectibus terrenis inſurgant. Et ideo oportet q pedes lauẽt: uel per martyriũ: qd eſt baptiſmus ſanguinis: uel per penitẽtiam que eſt baptiſmus flaminis: ut euolare poſſint. ¶ Cõſequẽter cum dicit.

Obiectio.

Solutio.

Martyriũ ẽ baptiſm⁹ ſanguis. Penitẽtia uo ẽ baptiſm⁹ flaminis

¶ **Et uos mundi eſtis: ſed non omnes.**

¶ Adaptat dñs ad ꝓpoſitum generale documentum. ¶ Sed ſi mũdi erant: quare iterum dñs eos abluebat? ¶ Ad quod Auguſtinus dicit q mũdi erant quãtum ad manus z caput: ſed indigebant quãtum ad pedes. ¶ Criſoſtomus vo dicit q mũdi erant non quidem ſimpliciter: qz nõdum mũdi erant ab immũditia originali: cum nõdum chriſtus paſſus eſſet: nondũ ſolutum eſſet ꝑcium nec redẽptionis. Sed quãtum ad quid mũdi erãt. ſ. ab erroribus iudeoruz. ¶ Origenes vo dicit: q mũdi erãt ſed adhuc maiori mũdatione opus erat: qz ſemꝑ ratio emulari debet cariſmata meliora: ſemꝑ debet virtutum alta cõſcendere: iuſtitie candore niteſcere. Apocalipſis ultimo. Qui ſanctus eſt ſanctificetur adhuc.[Sed non omnes.] qz vnus eorum: z caput z manus immundas habebat. ¶ Et ideo cõſequẽter euãgeliſta ponit uerba dñi dicens.

Queſtio.
Rñſio Aug.

Rñſio Criſ.

Rñſio Orig.

¶ **Sciebat enim quis nam eſſet qui traderet eum. Propterea dixit: non eſtis mũdi oẽs.**

¶ Quaſi dicat. Ideo dixit[Nõ omnes.] quia ſciebat immunditiam iude proditoris. Duo enim hominem vniuerſaliter emundant: ſcilicet elemoſyna z miſericordia in pauperes. Luce. 11. Date elemoſynaz zc. Et amor dei. Luce. 7. Dimiſſa ſunt ei peccata multa zc. Prouerb. 10. Uniuerſa delicta operit charitas. Hec enim duo deficiebant iude. Miſericordia quidem: quia fur erat loculos habens: z defraudabat elemoſynas pauperum.

Elemoſyna z miſericordia i pauperes hoies vniuerſaliter emundãt z amor dei

Item amor ad chriſtum: q2 iam diabolus miſerat ad cor eius ut traderet eum principibus ſacerdotum ad crucifigendum ꝛc.

LIIII. **P**Oſtq̃ ergo lauit pedes eoꝝ: accepit ueſtimenta ſua: ꝛ cum recubuiſſet iterum dixit eis.

Poſtquam dñs oſtendit humilitatis obſequm eē neceſſariū. hic ↄ̃ñter inducit ad imitationē. Et primo p̄mittit circūſtātias admonitionis. Secūdo ipſam admonitionē ꝑponit ibi[Scitis qd fecerim uobis ꝛc.] Circa primū duo facit. Primo inſinuat euāgeliſta admonitionis ordinē. Secūdo manifeſtat admonētis diſpōnē ibi[Accepit ueſtimēta ſua ꝛc.] Ordo aūt admonitionis eſt: ut qȯ primo fecit opē: doceat ſermone. Et quātum ad hoc dicit[Poſtq̃ ergo lauit pedes eoꝝ ꝛc.] Act.1. Cepit ieſus facere, ꝛ docere. Mat.5. Qui fecerit ꝛ docuerit ꝛc. ¶ Diſpoſitio aūt admonētis inſinuat: ꝛ quātum ad habitū: ꝛ quātum ad ſitū. ¶ Ad habitū qdem. Quia diuerſus habitus diuerſis pſonis cōuenit ſm ꝓprioꝝ actuū diuerſitatem. Ec̄.19. Amictus hoīs annūciat de illo ꝛc. Alius ergo habitus cōpetit miniſtro. Alius doctori. Miniſtro aūt: q2 debet eē expeditus ad obſequiū: cōpetit ut ueſtium impedimēta deponat. Et ideo chriſtus cum miniſtrare uoluit: ſurgit a cena: ꝛ poſuit ueſtimēta ſua. Doctor aūt qui debet eſſe grauis ꝛ auctoritate p̄minens cōpetit ueſtiū decēs ornatus. Et ideo dñs docere uolēs accepit ueſtimenta ſua. ¶ Quātum ad ſitū ꝟo: q2 miniſtrare uolens ſurrexit. Unde dicit: ſurrexit a cena. Nūc aūt uolēs docere recūbit. Unde dicit.[Et cum recubuiſſet iterum dixit eis.] Et hoc ideo: q1 doctrina debet eſſe in tranqllitate. (Sedēdo enim ꝛ quieſcēdo anima fit ſapiēs ꝛ prudēs.) ¶ Poſſunt hec tria hēre myſterium. Cum enim chriſtus pfectā doctrinam diſcipulis p̄buerit: quādo ſpūm ſanctū eis miſit. Infra.14. Paraclitus aūt ſpūs ſanctus quē mittet pater in noīe meo: ipſe uos docebit oīa ꝛc. Tria preceſſerūt ipſam miſſionē. ſ. peccatoꝝ ablutio ꝑ paſſionem. Apoc̄.1. Lauit nos a peccatis nr̄is ꝛc. Et quātum ad hoc dicit[Poſtq̃ ergo lauit pedes eorum.] i. impleta purgatione per ſanguinē. ¶ Itē reſurrectio. Chriſtus enim ante paſſionē ſuā mortale corpus habuit: que qdem mortalitas non cōpetebat ei ex parte pſone filij dei: ſed ex parte humane nature aſſumpte. ſed poſtq̃ reſurrexit ex uirtute diuinitatis accepit corpus immortalitatē. Et quātum ad hoc dicit[Accepit ueſtimēta ſua.] ideſt ſurgēs factus eſt immortalis. Et dicit [ſua] q1 ſua uirtute accepit. Rom̄.6. Qȯ aūt uiuit uiuit deo. i. uirtute dei. De iſtis ueſtimentis dicit Apoc̄.3. Qui uicerit ueſtiet ueſtimētis albis ꝛc. ¶ Item preceſſit ſeſſio. Et hoc in aſcēſione. Infra.16. Si enim nō abiero paraclitus non ueniet ad uos ꝛc. Et quantum ad hoc dicit[Cum recubuiſſet iterū ꝛc.] ſcilicet ad dexterā patris reſidens ꝛ ſedēs. Mat. ultio. Et dñs qdem ieſus poſtq̃ locutus eſt aſſumptus eſt in celis ꝛ ſedet a dextris dei patris oīpotentis. Et dicit[iterum.] non q2 inquātum filius dei unq̃ ſedere deſierit: quinimo ab eterno eſt in ſinu pr̄is Sed q2 inquātum homo exaltatus eſt ad potiora bona patris. Phil.2. Propter qȯ ꝛ deus exaltauit illum: ꝛ dedit illi nomen ꝛc. Sic ergo anteq̃ ſpūm ſanctū pfecte docētem infunderet: lauit ſanguine fuſo. Accepit ueſtimēta reſurgēdo. recubuit in gloria aſcendendo. ¶ Conſequēter eum dicit.

¶ Scitis quid fecerim uobis? Uos uocatis me magiſter ꝛ domine: ꝛ bene dicitis. Sum etenim. Si ergo ego laui pedes ueſtros dominus ꝛ magiſter ꝛ uos debetis alter alterius lauare pedes.

¶ Proponit ipſam admonitionē. Et primo interrogat. Secūdo aſſumit. Tertio concludit. Quarto concluſionē cōfirmat. ¶ Interrogat qdem cum dicit[Scitis qd fecerim uobis.] quaſi dicat. Facta qdem vidiſtis: ſed tamē quare hoc fecerim nō intelligitis. Et ideo ſic querit: ut oſtēdat facti magnitudinem: ꝛ ad ↄſiderandū inducat. Opa eniꝫ dei cōſideranda ſunt: q2 ꝓfunda. pſal. Quā magnificata ſunt opera tua dñe: nimis profunde facte ꝛc. Uix enim ſufficiēter opa dei ſcire poſſumus: ſm illud Ecc̄.8. Intellexi q2 rōnem operū dei ꝛc. Sūt etiam delectabilia ad cōſiderandum. pſal. Delectaſti me dñe in factura tua ꝛc. Sunt etiaꝫ ꝛ utilia: q2 ducūt in cognitionē actoris. Sap̄.13. Si operibus intēdiſſent ꝛc. Supra.5. Opera eniꝫ que dedit mihi pater ut faciam ipſa ſunt ꝛc. Pōt etiam ſm Origē. hoc qȯ dicit[Scitis quid fecerim.] accipi imperatiue: quaſi dicat. Sciatis qd fecerim ꝛc. Et tunc hoc dicit dñs: ut eorum erigat intellectū. ¶ Aſſumit eoꝝ cōfeſſionem dicēs[Uos uocatis me magiſter ꝛ dñe.] Et primo ꝑponit eorū confeſſionē. Secūdo cōmēdat eā ibi[Et bene dicitis.] ¶ Circa primum ſciēdum eſt q2 aplus.1. Coꝛ.1. duo dicit de chriſto: ſcilicet q2 ſit dei virtus ꝛ dei ſapiētia. Inquātum eſt virtus dei oībus dñatur. Ut enim dicit Ambroſius. Dñs nomen eſt poteſtatis. Inquā- Dñs ē nomē ꝑtātis (ut dicit Ambr.)
tum eſt dei ſapiētia oēs inſtruit. Et ideo diſcipuli uocabāt eum dñm. ſupra.6. Dñe ad quem ibim⁹. Et magiſtꝝ. ſupra.4. Rabi māduca. Et merito. Ipſe enim dñs eſt ſolus creās ꝛ recreās. pſal. Scitote qm̄ ipſe eſt dñs ꝛc. ipſe ſolus eſt magiſter ꝛc. interius docēs. Mat.23. Magiſter ueſter un⁹ eſt chriſtus ꝛc. ¶ Cōſequenter cum dicit[Et bñ dicitis.] cōmēdat eoꝝ ↄfeſſionē. Circa qȯ ſciendū eſt q2 aliquid reddit cōmendabile dupl̄r. Uno modo ſi id Aliqd reddit cōmendabile duplicitr.
qȯ dicit cōueniat rei de qua dicit: qȯ ſit per ueritatem: q2 ſi ſit falſum non cōuenit ei. Uñ bene dicit Ephe.4. Deponētes mēdaciū loqmini ueritatem Adeo enim uitāda ſunt mēdacia: ut etiam ſi cedere uideant ad laudem dei nō ſunt dicēda. Quātū Mēdaciū a deo uitādū eſt ut ſi ēt cedere uideat ad dei laudē non eſt dicendum.
ad hoc ergo dicit[bene dicitis.] Et hoc ideo: quia uerum eſt qȯ dicitis: q2 competit mihi. [Sum etenim.] ſcilicet magiſter ꝛ dominus. Magiſter inq̃ꝫ propter ſapiētiam quam doceo uerbis. Dominus propter potentiam quam oſtendo miraculis ¶ Alio modo redditur cōmendabile: ſi quod dicit cōueniat perſone dicentis. Aliqui enim ſunt q uocant chriſtum magiſtrum ꝛ dominū: quib⁹ no competit: cum non ſubijciant ſe diſcipline ꝛ mandato dei: ꝛ iſti non bene dicūt. Unde Mat.22 illis qui dicunt. Dñe aperi nobis. Reſpondetur. Amen amen dico uobis. Neſcio uos. q2 hoc nō corde dicunt: ſed ore tm̄. Iſti autem apoſtoli bene dicebāt quia hoc eis competebat. Unde dicit eis[Et bene dicitis.] ideſt uerum. [Sum etenim.] ſcilicet uobis magiſter ꝛ dominus. Nam me auditis (ut magiſtrum.) ſupra.6. Ad quem ibimus uerba vite

Obiectio.

eterne bē?: ſeqmini (ut dñm. Mat. 10.) Ecce nos reliqmus oīa ⁊ ſecuti ſumus ⁊c. ¶ Sed contra eſt hoc qḋ dicit Prouer. 16. Laudet te alienus ⁊ non os tuū ⁊c̄. Uidet ergo ꝙ dñs nō bñ fecerit laudādo ſe.

Rñſio Aug.

¶ Sed ad hoc rñdet Auguſtinus dupliciter. Uno modo q̄ vitupabile eſt ꝙ qs ſe cōmēdet ppter piculū ſupbiēdi. Nam piculoſum eſt ſibi placere: cum cauēdū eſt ſupbire. Ubi ergo nō iminet piculum ſupbiēdi nō eſt vitupeꝛiū ppꝛia cōmēdatio. In chꝛiſto aūt hoc piculū nō timebat. Ille enī qui ſup oīa eſt q̄ntūcūq̄ ſe laudet: nō ſe extollit excelſus.

Laus ſe ꝑpria vitupanda ē: qñ imiet piculū ſupbiēdi: qñ aūt nō nō ē vitupanda.

Alio mō: q̄ aliqñ laudabile eſt ꝙ hō ſe cōmēdet: qñ ſ. cedit ad utilitatē fideliū. Et ſic aplš cōmēdat ſe. 2. Coꝛ. 11. Sed ualde nobis utile eſt ⁊ per oēm modū neceſſariū: ut deū cognoſcam⁹: cū in hoc cōſiſtat tota pfectio nr̄a. Uñ expedit nobis ut reuelet nobis magnitudinē ſuam: aliogn nullo modo eā ſcire poſſemus: ſi nō indicet ſapſe q nouit. Et ideo opoꝛtet ꝙ ipſe ſe nobis laudet: q̄ (ut dicit Auguſtinus) ſi nō ſe laudando (quaſi arrogantiā vitare uoluerit nobis ſapiētiam denegauit. Ecc̄. 34. Sapiētia laudabit aīam ſuā. ¶ Cōcludit v̓o cū dicit [Si ergo ego laui ⁊c̄.] Ubi arguit ab eo qḋ minus videt ad id qḋ magis. Min⁹ eniꝫ videt ꝙ maioꝛ debeat facere aliqḋ humile q̄ꝫ minoꝛ. Et ſm hoc cōcludit [Si ergo ego] qui ſuꝫ maioꝛ: quia magiſter ⁊ dñs [laui pedes ueſtros.] Et uos multo magis qui eſtis minores: qui eſtis diſcipuli ⁊ ſerui [debetis alter alteri⁹ lauare pedes.] Mat. 20. Qui maioꝛ eſt ueſtrū ⁊c̄. Nam filius hoīs ⁊c̄.

Obiectio.

¶ Sed cōtra videt ꝙ hoc qḋ dicit [uos debetis ⁊c̄.] habeat rōnē p̄cepti. Sed qui negligit p̄ceptum peccat moꝛtaliter.

Rñſio Aug.

¶ Rñſio: dicēdū ſm Auguſtinū ꝙ oīs hō debet lauare pedes alterius uel coꝛpaliter uel ſpūaliter: ⁊ multo meli⁹ eſt ⁊ ſine cōtrouerſia uerius ut aliqs faciat ope ne dedignetur qḋ fecit chꝛiſtus facere chꝛiſtianus. Cū eniꝫ ad pedes fratris inclinat coꝛpus: etiā in coꝛde ipſo uel excitat: uel ſi iam inerat cōfirmat humilitatis affectus: qḋ ſi nō fiat ope: ſaltē hoc coꝛde facere debemus. In lotione enim pedū dat intelligi lotio macularū. Tūc ergo ſpūaliter lauas pedes fratris tui cū quātū in te eſt abluis maculas eius. Et hoc fit tripliciter remittendo ſ. ei offenſam: ſm illud Col. 3. Donātes inuicē ⁊c̄. Itē orādo pro peccatis eius ſm illud Iac. ultimo. Oꝛate pro inuicē ut ſaluemini. Et iſte duplex lauādi modus cōis eſt oībus fidelibus. Tertius modus ptinet ad p̄latos qui lauare debēt remittēdo peccata auc̄te clauiū: ſm illud. I. 20. Accipite ſpūm ſanctum quoꝝ remiſeritis peccata ⁊c̄. Poſſumus etiaꝫ dicere ꝙ in hoc facto dñs oſtēdit oīa opa miſericoꝛdie. Naꝫ qui dat panem eſuriēti pedes eius lauat. ſilr qui eum hoſpitio recipit: ⁊ qui opit nudū: ⁊ ſic de alijs. Rom. 12. Neceſſitatibus ſanctoꝝ cōicātes. ¶ Cōfirmat aūt cōcluſionem cum dicit.

¶ Exemplum enim dedi uobis: ut quemadmodum ego feci uobis: ita ⁊ uos faciatis.

¶ Et hoc q̄dē ex q̄tuoꝛ. Primo q̄dē ex ſua intētione. Secūdo v̓o ex auctoritate ibi [Amē amen dico uobis.] Tertio ex p̄mio qḋ ipſi opi debet ibi [Si hec ſcitis: beati eritis ⁊c̄.] Quarto ex dignitate eorum q̄bus pedes lauat ibi [Amē amē dico uobis qui accipit ⁊c̄.] ¶ Dic ergo ꝙ hoc ideo feci ut darem uobis exēplum. Et ideo debetis alter alterius lauare pedes: q̄ hoc in facto illo intēdebā. Nā in actibus hoīum plus mouēt exēpla q̄ꝫ uerba. Id enim hō agit ⁊ eligit qḋ videt ei bonū: vñ magis oſtēdit eſſe bonū qḋ ipſemet eligit q̄ꝫ qḋ docet eē eligēdū. Et inde eſt ꝙ qñ aliqs dicit aliqd: ⁊ tamē aliud facit: magis ſuadet alijs qḋ facit: q̄ꝫ illud qḋ docet: ⁊ ideo maxime neceſſariuꝫ eſt ex ipſo facto exēplū dare. Sed exēplū q̄dem puri hoīs humano generi nō erat ſufficiēs ad imitādū: tum q̄ rō humana ab omni ꝯſideratione deficit: tum q̄ in ipſa rerū cōſideratione decipit. Et ideo dat nobis exēplū filij dei qḋ eſt ineffabile ⁊ ad oīa ſufficiens Uñ dicit Aug⁹. Que ſupbia nō ſanat ſi humilitate diuina nō ſanat: ſilr que auaritia. Et ſic de alijs Sed attēde ꝙ ſatis ꝯuenienter filius dei eſt nob̄ in exēplū v̓tutū. Ipſe enim eſt ars patris: ut ſic que fuit exēplar creationis eēt etiā exēplar iuſtificationis prime Petri. 2. Chꝛiſtus paſſus eſt pro nobis uobis relinquēs exēplū ⁊c̄. Iob. 26. Ueſtigia eius ſecutus eſt pes meus ⁊c̄. ¶ Cōſiter cum dicit.

¶ Amen amen dico uobis: non eſt ſeruus maioꝛ domino ſuo: neq̄ꝫ apoſtolus maioꝛ eſt eo qui miſit illum.

¶ Cōfirmat ꝯcluſionē ex auc̄te. Et primo tāgit diſcipuloꝝ cōditionē. Secūdo ipſoꝝ officiū. ¶ Conditio aūt diſcipuloꝝ eſt ꝙ ſunt ſerui. Luc̄. 17. Cum oīa bñ feceritis dicite q̄ ſerui ⁊c̄. ¶ Officiū auteꝫ eoꝝ eſt ꝙ ſint aplī. Mat. 11. Elegit duodeciꝫ quos aplos noīauit. Sic ergo dicit. Dico ꝙ debetis alter alteri⁹ lauare pedes ſicut ⁊ ego laui [Quia nō eſt ſeruus maioꝛ dño ſuo.] quātū ad primuꝫ [neq̄ꝫ aplus.] i. miſſus [maioꝛ eo qui miſit illū.] Iꝫ autem ipſe filius dei qui eſt aplus cōfeſſionis nr̄e (ut dicitur ad Heb. 3.) ſit eq̄lis illi qui miſit eum ſ. patri: de oībus tñ alijs uerū eſt qḋ hic dicit [neq̄ aplš ⁊c̄.]

Obiectio. Rñſio. Duplex ē ſuitus ſ. filialis ⁊ ſeruilis.

¶ Sed cōtra infra 15. enim dñs dicit diſcipulis ſuis. Iā nō dicā uos ſeruos ⁊c̄. ¶ Rñ⁹ dicēdū ꝙ duplex eſt ſeruitus. Una que ꝓcedit ex timore filiali que facit bonū ſeruū: ſm illud Mat. 25. Euge ſerue bone ⁊ fidelis. Et hoc modo dñs uocat eos ſuos Alia eſt ſeruitus quā facit timoꝛ ſeruilis: de q̄ dicitur Mat. 18. Serue neq̄ꝫ omne debitum ⁊c̄. Et de hac dicit dñs. Iam nō dicā uos ſeruos ⁊c̄. ¶ Cōſequenter cum dicit.

¶ Si hec ſcitis beati eritis ſi feceritis ea.

¶ Cōfirmat cōcluſionē ex p̄mio. Et primo ꝓponit premiū. Scd̄o excipit aliquē ab eo ibi [Nō de omnibus ⁊c̄.] Dicit ergo [Si hec ſcitis.] q. d. Tu hec dicis nobis que q̄dē nō ignoramus. Quare ergo dicis nobis? Ideo inq̄ꝫ q̄ ⁊ [ſi hec ſcitis.] qḋ q̄dē eſt oīum. tñ [beati eritis ſi feceritis ea.] qḋ eſt paucoꝝ. Et dicit [ſi ſcitis ⁊ feceritis.] ſ. q̄ (ut dicit Luce. 11.) Beati qui audiūt uerbū dei ⁊ cuſtodiūt illḋ. ⁊ pſal. Intellectus bonus oībus faciētibus eum. Ecōtra dicit Iaco. 4. Sciēti bonum ⁊ nō faciēti ⁊c̄. ¶ Excipit aūt quēdā cum dicit.

¶ Non de omnibus uobis dico. Ego ſcio quos elegerim.

¶ Et primo ꝓponit exceptionē. Secūdo aſſignat exceptionis rōnem ibi [Sed ut impleat ⁊c̄.] Tertio aſſignat rōnē q̄re ponit exceptionē ibi [Amodo dico uobis prius ⁊c̄.] Circa primum duo facit Primo ponit exceptionē. Secūdo rñdet tacite qōni. [Exceptionē ponit cum dicit [Nō de oībus uobis dico ⁊c̄.] quaſi dicat. Beati eritis: tñ nō omnes

quia[non dico de omnibus uobis.]q ad beatitudinē perueniatis.p̄ͤ Cor.9. Oēs quidem currūt: ſed vnus accipit brauiū rc̄.Eſt enim aliquis inter uos.i.iudas:q nō erit beat⁹: neqꝫ faciet ea.℃ Sꝫ ſm Orige.dominus nō dicit beati eritis abſolute:ſed appoſuit cōditionē dicēs[Si feceritis ea.] qd̓ quidē uerū eſt in oīb⁹ etiā ꝛ in iuda. Si enī iudas feciſſet ea beatus fuiſſet.Un̄ vult q magis excipiat hoc qd̓ dicit[Nō eſt ſeruus maioꝛ rc̄.]quaſi diceret.Dico q eſtis ſerui ꝛ apl̄i.[non tamen de oīb⁹]hoc dico.Judas enim dū eēt ſeruus peccati non erat ſeru⁹ diuini uerbi:neqꝫ apl̄s diabolo ingreſſo in coꝛ ei⁹.℃ Sed qꝛ poſſet aliqs dicē. Ex quo non dicit de oīb⁹ut ſint beati:uel eius apoſtoli.Ergo ex impꝛouiſo aliquis eſt de ei⁹ collegio piturus.Et ideo dn̄s ad hec reſpōdens dicit[Ego ſcio quos elegerim.]quaſi diceret.Electi non peribunt:ſed nō oēs ſunt electi.Jlle ergo peribit qui elect⁹ nō eſt.ſ.iudas.j.14.Nō me elegiſtis:ſed ego elegi uos rc̄.℃ Sed cōtra eſt qd̓ dicitur ſupꝛa.6. Nō ego uos elegi.12.Cū ergo iudas eēt vnus ex 12.videtur q fuerit electus.℃ Sed dicendū q duplex eſt electio.Una eſt ad preſentē iuſtitiam:ꝛ ad hāc electus fuit iudas.Alia electio eſt ad finalē gloriā.Et ſm hāc iudas nō fuit electus.℃ Nō autem huius exceptionis eſt.

Expō Orig.

Judas cū eēt ſeruus peccati non erat ſeruus diui ūbi

Obiectio.

Solutio. Electio duplex eſt. vna ad preſentem iuſtitiaꝫ. alia ad finalē gloriam.

℃ Sed ut adimpleatur ſcriptura. Qui manducat mecū panē leuabit contra me calcaneum ſuum.

℃ Que hic p̄dicit nō q cogat:ſꝫ qꝛ hoc futuꝝ erat non tacuit.Luc.ultimo.Opoꝛtet impleri oīa que ſcripta ſunt rc̄.Mat.5.Jota vnū rc̄.Que quidem ſcriptura dicit[Qui mā ducat panē mecū rc̄.]Hoc eſt ſm aliā trāſlationē.Ubi nos habem⁹. Etenim homo pacis mee:qui edebat panes meos magnificauit ſuper me ſupplantationē. Ubi oſtendit iude ad chr̄m familiaritas:cū dicit[Qui manducat panē mecū.]Judas enī panē cū alijs diſcipulis cū chꝛiſto comedit etiā cōſecratū. Jtē oñdit eius malignus conatus cōtra chꝛiſtū:cū dicit[Leuabit cōtra me calcaneū ſuū.]i.conabit ad meā cōculcationē.Calcaneo enim cōpꝛimimus hoſtes.Gen̄.3. Jpſa conteret caput tuū:ꝛ tu inſidiaberis calcaneo eius.Tunc ergo dicit aliqs leuare calcaneum ſuū cōtra aliquē:qn̄ conatur eum oppꝛimere: ſed hoc iudas non poterit:qꝛ vnde ipſe credit me oppꝛimere inde exaltaboꝛ.ſupꝛa.12.Ego ſi exaltatus fuero a terra oīa trahā ad meipſum. Jn quo habemus exemplū:ut ſi qñdo a famulis:aut ab aliqbus vilioꝛibus patiamur aliquod malū nō ſcandaliçemur reſpiciētes inde exēplū:qui infinitis potitur bonis:ꝛ in cōtrariū remunerauit benefactorem. Jdeo aūt dn̄s iudā quē futurū nouerat eē malū elegit:ut daret ītelligere q nulla ſocietas bonꝫ ſine alicui⁹ mali admixtione futura erat. Cant.1. Sicut liliū inter ſpinas rc̄.Unde Auguſtinus dicit in quadā epiſtola.Non audeo mihi arrogare: q domus mea ſit melioꝛ cetu apoſtoloꝝ.Jteꝫ ut ſi contingat q aliquis ab aliquo pꝛelato in ſocietatē eccl̄ie aſſumptus malus efficiatur non ſit in cōdēnationē ipſius pꝛelati.Ecce enim q iudas electus a chꝛiſto pꝛoditoꝛ effic̄t.Sic etiā Act.8.Philippus aſſumpſit Simonem magum.Hier.17.Nū quid redditur pꝛo bono malū rc̄.Mat.11. Jnimici hois domeſtici eius.℃ Conſequenter cū dicit.

Dn̄s iō iudā elegit ut daret nobis intelligere nullā futurā ſocietatē quē ſit ſine alicuius mali admixtione.

℃ Amodo dico uobis pꝛiuſqꝫ fiat: ut cum factum fuerit credatis:quia ego ſum.

℃ Aſſignat cām quare exceptionē poſuit.q.d.Diu tacui eius malitiā:ſed qꝛ tēpus eſt: ut ꝓdeat in publicū.ideo [dico uobis.]i.manifeſto[antequꝫ fiat: ut credatis quia ego ſuꝫ]qui futura pꝛedico: ꝛ occulta coꝛdis manifeſto: qd̓ eſt ꝓpꝛiū dei. Hier.17. Prauū eſt coꝛ hois ꝛ inſcrutabile:qs cognoſcet illud rc̄.Jſa.41.Secutura quoqꝫ annunciate nobis rc̄.Uel ego ſum qui ſum.Exo.3.℃ Conſequēter eum dicit.

℃ Amen amen dico uobis:qui accipit ſi quē miſero:me accipit.Qui aūt me accipit: accipit eum qui me miſit.

℃ Confirmat concluſionē inductam ex dignitate eorum quibus pedes lauit:quorū tanta eſt dignitas:ut obſequia eis impenſa quodāmodo videātur redundare in deū:ſed tamē ſm quēdā gradus qꝛ que fiunt fidelibus per chꝛiſtum redundant in deum patrē.℃ Oſtendit ergo pꝛimo quō ea que fiunt diſcipulis chꝛiſti redūdāt in chꝛiſtū.Et quātum ad hoc dicit[Amen amē dico uobis.]quaſi diceret.Uere debetis lauare pedes:quia[qui recipit ſi quē miſero me accipit.]i.obſequiū qd̓ exhibetur his quos ego mitto mihi attribuo factum Mat.10.Qui uos recipit me recipit.℃ Secundo oſtendit quomodo obſequiū chꝛiſto exhibitū redundat in patrē dicens[Qui aūt me accipit rc̄.] ſupꝛa.5.Ut oēs honorificent filiū rc̄.℃ Secūduꝫ aūt Orige.pōt intelligi dupl̄r.Uno mō cōnexim ꝛ ſic eſt ſenſus[Qui accipit ſi quē miſero rc̄.]i.qui recipit miſſos a me: me recipit ꝛ patrem. Qui ergo recipit ſi quem miſero:recipit patrem.℃ Alio modo diſtinctim.Et ſic eſt ſenſus[Qui recipit ſi quē miſero me accipit.]uerū eſt coꝛporaliter: ſed [qui recipit me.]ſ.ſpiritualiter ad animas uenientem:ſm illud Eph.3.Habitare chꝛiſtū per fidem rc̄.[accipit eū qui me miſit rc̄.]ſ.patrē:non tm̄ ego in eū manere: ſed ꝛ pater.j.14.Ad eū ueniemus ꝛ manſi.rc̄.℃ Sed ex hoc Arrius errorē ſuū cōfirmare nititur hoc modo.Dn̄s dicit.Qui recipit ipꝫ recipit patrē.Ergo eadē eſt cōparatio patris mittentis ad filium: que eſt filij mittentis ad diſcipulos.Sed chꝛiſtus mittens eſt maioꝛ diſcipulis miſſis.Ergo pater eſt maioꝛ filio.℃ Sed ad hoc dicendū ſm Auguſtinū q in chꝛiſto fuerūt due nature.humana.ſ.ꝛ diuina. Et ſm hoc loquitur ex vna parte ſm humanā naturā dicēs[Qui accipit ſi quē miſero me] hominē[accipit]qui cōmunico cū eis in vna natura.Et ex alia parte loqtur ſm diuinitatē[Qui āt me]deū[accipit: accipit eū q me miſit]qui cū eo ſuꝫ vnius nāe.Uel[qui accipit eū] quē ego mitto[accipit me.]cuius auctoritas eſt in eis.Et[qui me accipit accipit patrē.]cuius auctoritas eſt in me:ut ſic in uerbis iſtis impoꝛtet:quaſi mediatio chr̄i inter deū ꝛ hoīeꝫ ſm illud p̄ͤ Thi.2. Mediatoꝛ dei ꝛ hominū rc̄.

Expō Orig.

Fundamētū ꝛ cōfirmatio erroris Arrij

Cōfutatio fūdamēti arrij ſm Augu.

LE. IIII.

Cum hec dixiſſet ieſus turbatus eſt ſpiritu:ꝛ ꝓteſtatus eſt ꝛ dixit. Amē amen dico uobis:qꝛ vn⁹ ex uobis tradet me.

Supꝛa oſtendit exēplū euāgeliſta qd̓ chꝛiſt⁹ pꝛebuit ſuis diſcipulis ad imitandū. Hic oñdit defectū diſcipuloꝝ quē pꝛenūciat eis ieſus:qui nōdū erāt idonei ad ſequēdū. Et pꝛimo

ponit defectū diſcipuli qui eū tradidit. Secundo
defectū diſcipuli qui eū negauit ibi[Dicit ei ſimō
petrus. Dñe quo vadis ⁊c.] Circa primū duo fac.
Primo denūciat diſcipuli ꝓditionē. Secūdo eius
ſeparationē ibi[Cum ergo exiſſet dixit ⁊c.] Circa
primū duo facit. Primo ponit ꝑnūciatio future ꝓ
ditiōis. 2° ipſi° ꝓditiōis executio ad veritatē ꝑnū
ciātis cōprobādā ibi[Qđ facis fac cit°.] Circa ꝑ
mū duo facit. Primo ꝑnūciat ſcelus proditiōis.
2° ꝑſonā ꝓditoris ibi[aſpiciebāt ḡ diſcipuli ⁊c.]
Circa primū prio ꝑmittit prenūciantis affectū. 2°
ponit ꝑnūciatū effectū. Prenūcians ergo chr̄s eſt
qui afficit ad turbationē. Et q̄ntū ad hoc dicit [cū
hoc dixiſſet ieſus] reuiuiſcās eos ad charitatē qua
priuatū videbat ꝓditorē diſcipulū [turbatus eſt
ſpiritu.] ¶ Circa qđ ſciēdū eſt ꝙ turbatio deſigṅt
cōmotionē quandā. Et hoc apparet per hoc qđ
habet ſupra. 5. Angelus dñi deſcēdebat ſm tem-
pus in piſcinā: ⁊ mouebat aqua. Et poſtea ſequit
Dñe hoīez nō hēo: ut cū turbata fuerit aqua ⁊c.
Qđ pro eodē accipit aquā turbari: ⁊ moueri. ſm
hūc ēt modū dicim° mare turbatū qñ eſt cōmo-
tū. Turbatio ergo ai cī° cōmotionē deſignat. Sed
ſunt qdā act° aīe ſine cōmotiōe corꝑis. ſ. actus in-
tellectiue partis. Actus appetitus ſenſitiui ſunt cū
corꝑis cōmotiōe. Uñ affectiōes appetitus ſenſiti
ui paſſiones dicunt. Inter oēs aūt affectiōes ſeu
paſſiōes appetitus ſenſitiui triſtitia magis vim cō
motiōis hēt. Delectatio eni cū dicat qetē in bono
pñti magis rōnē qetis hēt q̄ cōmotiōis. Timor
ēt cum ſit de malo futuro mīn° mouet q̄ triſtitia:
que eſt de malo pñti. Et inde eſt ꝙ turbatio ai pre
cipue dr̄ triſtitia. Turbatus eſt ergo ieſus. i. triſta
tus. ¶ Sed attēdēdū ꝙ qdā phi fuerūt. ſ. ſtoyci
dicentes ꝙ huiuſmodi turbatio ⁊ hu° paſſiōes in
ſapientē nō cadūt: q̄uis eni ſapiens ſm eos time
at: gaudeat ⁊ deſideret: nullo mō tñ triſtat. ¶ Sz
horū falſitas manifeſte apparet ex hoc ꝙ ieſus
qui eſt ſūma ſapiētia turbat°. ¶ Sciēdū tñ ꝙ du
plex eſt hic turbatio. Quedā ꝓcedit ex carne qñ. ſ.
quis turbat poſt iudiciū rōnis ex apprehēſione
ſenſuali: que qdē turbatio qñq̄ quide cōſiſtit in-
tra limites rōnis in nullo eā obnubilās: que non
ꝑfecta paſſio: ſed propaſſio dr̄ a Hiero. Et hec in
ſapientē cadit. Qñq̄ aūt rōnis limitē excedit ⁊ eā
turbat ⁊ nō ſolū paſſio: ſed ēt turbatio. Et hec in
ſapientē nō cadit. Alia eſt turbatio que ꝓcedit ex
rōne qñ. ſ. ex rōnis iudicio ⁊ deliberatiōe turbat
qs in appetitu ſenſitiuo. Et hec turbatio fuit in
chr̄o. Uñ ſignter dicit euāgeliſta ꝙ [turbatus eſt
ſpiritu.] i. turbatio que fuit in appetitu ſenſitiuo in
chr̄o fuit ex iudicio rōnis. Uñ ſupra. 11. dicit ꝙ tur
bauit ſemetipſū. In chr̄o eni oīa ex deliberatiōe
rōnis ēt inferiori appetitu ſenſitiuo ꝓueniebant.
vñ nec ſubiti mot° ſenſualitatis in chr̄o fuerunt.
¶ Uoluit āt hic ieſus turbari pp duo. Prio qdē
pp fidei nr̄e īſtructionē. Naz īminebat ei paſſio ⁊
mors: quā nālit refugit nā hūana: ⁊ cū eā ſibi ſen
tit iminere triſtat tanq̄ de malo: ⁊ nociuo ſibi pre-
ſente. Ut ḡ oñderet ſe verā nāz hūanā hēe voluit
turbatiōis affectū ex iudicio rōnis ēt q̄ntū ad ip̄az
aīam pati. Per qđ excludit error Apollinaris di
centis in chr̄o nō fuiſſe aīaz: ſed verbū loco aīe. 2°
pp nr̄az edificationē. Uidebat eni ſm Auguſtinū
ꝙ ꝓditor ille exiturus erat: ut iudeos qui eū cape
rēt adduceret: ex quo ſeꝑabat a collegio ſcōꝝ ⁊

Turbatio deſignat cōmotionē quādā.

Affectiōes appetitus ſenſitiui paſſiones dicuntur.
Delectatio dī ei quietez in bono pñti.
Timor ð malo futuro eſt.
Triſtitia ē de malo pñti.
Poſitio ſtoycorum.
Confutatio opiniōis ſtoycorum.
Turbatio duplex eſt.

Apollinaris error dicēns in chr̄o nō fuiſſe aīam: ſed verbum loco aīe.

ſniaz mortis ꝯ ſe accipiebat. Et iō ex quodā piet
tis affectu ad eū triſtabat. Dans per hoc exemplū
prelatis: ꝙ ſi durā ſniaz ſi qñq̄ cōtra ſubditos ꝓ-
ferre cōtingat: cū dolore cordis ꝓferāt: ſm illud
ps. Corripiet me iuſtus in mīa. Nā ipſe ꝓditionē
iude alijs manifeſtare volēs[turbatus eſt ſpiritu
⁊ ꝓteſtatus eſt] ne. ſ. quaſi ignorās ꝓderet[⁊ dixit
Amē amē dico vobis. qa vnus ex vobis me tra-
det.] Signter aūt dicit[vn° ex vobis] electis. ſ. ad
ſanctū collegiū: ut det intelligere ꝙ nullū futuruz
foret adeo ſanctū collegiū: qn aliqs peccator ⁊ ma
lus in ipſis inueniat. Job. 1. Cū veniſſent filij dei
ut aſſiſterēt corā dño affuit inter eos ēt ſathan. Di
cit aūt[vn°] nō duo vel plures: ne collegiū deteſta
ri videat: ſed ꝓditorē ex collegio. Nā pp vnū ma
lū ex collegio: collegiū malū reputari non debet.
Cū aūt plures mali eēnt collegiū poſſet malum re
putari. [vnus] inquit[ex vobis] numero nō meri
to: ⁊ ſpūs vinculo. p° Joānis 2. Ex nobis ꝓdierūt.
Sed nō erāt ex nobis ⁊c. [me tradet.] Ecce enun
ciatio[me] inq̄ magiſtrū: me dñm: me ſaluatorez.
¶ Conſequenter cū dicit.

Prelati ſi q̄ ſniaz durā cōtra ſubditos proferre debent eā cum cordis dolore proferre.

Collegiū nō debet reputari malū propter vnū malū ex collegio.

¶ Aſpiciebāt ergo adinuicem diſcipuli: heſitantes de quo diceret.

¶ Occulte deſignat perſonā ꝓditoris. Et prio po
nitur deſignationis occaſio. 2° perſone deſigna-
tio ibi[Rñdit ieſus ille ⁊c.] Tertio deſignationis
effectus ibi[Et poſt buccellā ⁊c.] ¶ Eſt autez deſi
gnatiōis duplex occaſio. Una diſcipulorum cōis
heſitatio. Alia fuit predilecti interrogatio. Primo
ergo ponit primā. Secūdo ſecūdā ibi[Erat ergo
recūbēs.] ¶ Sciendū eſt circa primū ꝙ boni diſci
puli habebāt ad chr̄m maximā charitatē ⁊ maxi
mā fidei firmitatē. Ex charitate quidem preſume
bat quilibet ex ſe ꝙ nullus eū erat negaturus: ſed
ex fidei firmitate certiſſime tenebāt ꝙ verbū chr̄i
falſum eē nō poterat. Et iō lz nulli ſibi ipſis cōſcij
eēnt mali: tñ prenūciationē chr̄i ꝓprijs cogitatio
nib° veriorē ⁊ credibilē eē putabāt. Uñ ſe hoīes
eē memores ⁊ alterabilē eē affectū etiā ad hoc ꝓ-
uectorū ita ut cōtrariū velit ei qđ pri° voluit ma-
gis de ſe dubitabāt q̄ de chriſti veritate. Et ideo
[Aſpiciebant adinuicē heſitātes de quo diceret.]
p° Cor. 9. Qui ſe exiſtimat ſtare: videat ne cadat.
Job. 9. Si lotus fuero q̄ſi aquis niuis ⁊c. ¶ Con-
ſequenter cū dicit.

¶ Erat ergo recūbens vn° ex diſcipulis ei° in ſinu ieſu: quem diligebat ieſus.

¶ Ponit inquiſitio diſcipuli. Et primo deſcribitur
eius ad chr̄m familiaritas. 2° excitatio ei° ad inter
rogādū ibi[Innuit ergo huic Simō petrus.] 3°
ſubdit ei° iterrogatio ibi[Itaq̄ cū recuberet ⁊c.]
Familiaritas aūt diſcipuli ad chr̄m oñdit in hoc:
ꝙ ſuper eū recubuit. Uñ dicit[Erat ergo recūbēs
vn° ex diſcipulis ⁊c.] Diſcipulus iſte Joānes euā
geliſta fuit: qui hoc euāgeliū ſcripſit: ⁊ de ſe in per
ſona alterius loqtur: nolēs vitare iactātiā ſecutus
morē alioꝝ: qui ſacras ſcripturas cōſcripſerūt. Sic
eni Moyſes in libris ſuis de ſe ſicut de quodā al
tero loqtur dicēs. Locut° eſt dñs ad Moyſen di-
cens ⁊c. Sic ⁊ Mat. vidit hoīez ſedētē in theloneo
Mattheū noīe ⁊c. Mat. 9. Et Paulus 2° Cor. 12.
Scio hoīez in chr̄o ⁊c. Tria aūt hic Joānes de ſe
tāgit. Primo qdē amorē quo qeſcebat in chr̄o di
cens: ꝙ[erat recūbēs.] i. quieſcēs. Job. 22. Tūc ſup

oſpotētē delitijs affluēs ⁊c̄. ps. Sup aqs refectionis ⁊c̄. Secūdo ſecretoꝝ notitiā: que ei chr̄s reuelabat ⁊ ſpāliter in cōſcriptione hui⁹ euangelij. vn̄ dic̄ q recubuit [in ſinu ieſu.] ¶ Per ſinū eni ſecretū ſignificat. ſupra. 1. Unigenit⁹ qui eſt in ſinu patris ⁊c̄. 3° ſpālis dilectio qua eū chr̄s diligebat. vn̄ dicit [Quē diligebat Jeſus] nō quidē ſingulariter: ſed q̄ſi quodāmō excellētius pre alijs dilexit. Quō aūt eū excellentius pre alijs dilexerit: magis in fine hui⁹ libri dicet. ¶ Quantū ad preſens aūt ſciēdū q Joānes fuit magis dilectus a chriſto pp tria. Primo qdē pp mūditiā puritatis: q2 virgo eſt elect⁹ a dn̄o: ⁊ vgo in euū pmāſit. ⁊ Prouī. 22. Qui diligit cordis mūditiā pp gratiā ⁊c̄. Secūdo ppter ſublimitatē ſue ſapientie: q2 ceteris altius archana diuinitatis intuitus eſt. Un̄ ⁊ aqle cōparaf. Prouī. 14. Acceptus eſt regi miniſter intelligens. Tertio ppter uehementē feruorē affect⁹ ſui ad chr̄m. Prouī. 8. Ego diligētes me diligo. ¶ Cōſequēter eum dicit.

Diuina ſecreta ſignificat.

Joānes enī gſilla fuit magis dilectus a chriſto ppter tria.

¶ Innuit ergo huic Simon petrus ⁊ dixit ei. Quis eſt de quo dicit?

¶ Ponitur excitatio ad interrogādū. ¶ Sed cum innuere ſit abſq uerbo īſinuare: ad qd eſt hoc qd dicit [Innuit ergo ⁊ dicit.] ¶ Ad hoc dicendū q nos dicimur aliqd inuere qn̄ aliqd interi⁹ cogitamus: ſm illud ps. Dixit inſipiens in corde ⁊c̄. Multo ergo magis dicimur aliqd dicere inuēdo iā exterius quibuſcūq ul' qualibuſcūq ſignis qd fuerat corde cōceptū. Et ſic eſt ſenſus [Innuit ⁊ dicit.] i. inuendo dicit. Uel pōt dici q primo inuit ſigno ⁊ poſtea dic̄ vbo. hoc. ſ. qd ſequif [qs eſt de quo dic̄?] q. ſ. eū tradet? Sz cū petrus ubiq eſt in euāgelijs ſemp audax: ⁊ prim⁹ ad rn̄dēdū pp amoris feruorē inueniaf. Quid eſt q hic tacet? qd eſt q alteri interrogationē cōmittit? Cui⁹ qdē rō pōt ēē triplex ſm Criſo^m. Una q2 cū ſupra eſt repꝛehēſus a dn̄o de hoc q lauari ſibi pedes nō patiebatur a dn̄o: ⁊ audiſſet. Si nō lauero te ⁊c̄. dubitabat nūc de hoc dn̄m moleſtare. Alia rō eſt: q2 petrus nolebat q dn̄s hoc publice ⁊ q alij poſſent audire manifeſtaret. Un̄ q2 ipſe remot⁹ erat a chr̄o nec ipſe tn̄ audiuiſſet ioānē qui ꝓxim⁹ erat chr̄o ad interrogādū excitat. ¶ Habet ēt rōnē myſticā. Per Joānē eni cōtēplatiua: per petrū actiua vita ſignaf. Petrus vo mediante ioāne inſtruit a chriſto: q2 vita actiua de diuinis inſtruif mediāte contēplatiua. Maria eni ſedēs ſec⁹ pedes dn̄i audiebat vba illi⁹: ſed Martha ſatagebat circa frequēs miniſteriū. Luc. 10. ¶ Conſequenter cū dicit.

Dubitatio. Innuere eſt abſq uerbo inſinuare. Reſponſio

Jo. ſignificat vitā cōtēplatiuam. Petrus uero actiuam.

¶ Itaq cū recubuiſſet ille ſupra pectus ieſu dicit ei. Domine quis eſt?

¶ Ponif interrogatio. ¶ Sed notādū q cū petr⁹ īnuit ut interrogaret recūbebat ioānes in ſinu ieſu. Nūc vo cū interrogat ioannes ſupra pect⁹ ei⁹ recūbit. Pectus eni vicinius eſt ori q̄ ſin⁹. Joānes ergo ſecretius audire uolēs reſpōſū ⁊ magis ſilenter de ſinu ↄſcēdit ad pect⁹. Myſtice āt p hoc daf itelligi. q q̄tomagis hō vult diue ſapie ſecreta capere tanto magis conari debet: ut ppingor fiat ieſu: ſm illud ps. Accedite ad eū ⁊ illumiamini ⁊c̄. Nā diuine ſapientie ſecreta illis precipue reuelantur: qui deo iūcti ſunt per amorē. Job. 30. Annunciat de ea amico ſuo q poſſeſſio eius ſit. Prouī. 18. Uenit amic⁹ eius ⁊ inueſtiga. ⁊c̄. ¶ Conſequenter eum dicit.

Pectus vicinius ē ori q̄ ſinus.

Secreta diuine ſapie precipue illis reuelant: qui deo iuncti ſunt per amorem.

¶ Rn̄dit ieſus. Ille eſt cui ego intinctū panē porrexero. Et cū intinxiſſet panē: dedit iude ſimonis ſcariothis.

¶ Deſignat pſonā pditoris. Et primo vbo. Scd̄o facto. ¶ Uerbo quidē cū dicit [Ille eſt cui intinctū panē porrexero.] Qd pōt duo ſignificare ſz q pt dupliciter accipi. Quia ſi accipiaf hic in malū ſignificat iude ſimulationē. Nā ſicut panis intinct⁹ īfect⁹ eſt: ex eo q itingif ⁊ mutat colorē. ita ⁊ ſimulator: dū aliud gerit in corde: ⁊ aliud p̄tēdit ore: ⁊ ſic erat iudas: qui exterius p̄tēdebat ſe magiſtrū diligere: in corde pditionē tractabat. ps. Loquunt pacē cuz ꝓximo ſuo: mala aūt ⁊c̄. Si vo accipiaf in bonum ſic ponit ad exaggerādā eius malignitatē. Panis enim intinct⁹ magis ſapidus eſt. Ut ergo oſtendat q lz multa bona a chriſto recepit iudas: eoꝝ tamē imemor pdit eū. panē ſibi intinctū porrigit pſal's Tu vo ho vnanimis ⁊c̄. q dulces ⁊c̄. ¶ Facto aūt oſtendit cū dicit [Et cū intinxiſſet panē dedit iude ⁊c̄.] ¶ Hinc aliqui dicūt hūc panē fuiſſe corp⁹ chriſti cōſecratū. Sed hoc ſm Auguſtinū nō eſt uerū. Nā ſicut ex alijs euāgelijs habef. Dn̄s cuz cenaret diſcipulis corpus ſuū dedit: Et ideo patet q Judas cū alijs diſcipulis ſimul corpus chriſti accepit in cena. Chriſtus aūt poſtq̄ aliquātulū in cena ꝓceſſerat ſurrexit a cena ⁊ lauit pedes diſcipulorum quib⁹ lotis reſedit: ⁊ poſtmodū panē tinctuz iude tradidit. Un̄ patet q nō erat corpus chr̄i. ¶ Sequitur deſignationis effect⁹ cū dicit.

funct ſunt p amorem.

Simulator dū aliquid gerit in corde: aliud pretēdit ore.

¶ Et poſt bucellā introiuit in eū ſathanas.

¶ Sed querif hic quō ſathanas in hoiem intret? ¶ Ad qd dicēdū q ſathanaz intrare in hominem pōt itelligi dupliciť. Quia uel itrare in corp⁹ hoīs ſicut patet in his q corpalr a demonio uexanf: Et ſic pōt diabolus eēntialiter in hoiem intrare. Uel pōt itelligi intrare in mētē: ita q mēti demon eēntialiter illabaf. Et ſic nullus pōt intrare in hominez niſi ſolus deus. Aia enim rōnalis nō hēt dimēſiones quātitatis ut aliqd in ea eē dicaf quaſi īfra ei⁹ dimēſionē contentū ſit. Nihil pōt in ea eē niſi q ei dat eē: qd eſt ibi per virtutē ſuā. Dico ergo q qui aiaz in eſſe pducit eſt in aīa per virtutē ſuam. Ubi aūt eſt virtus dei ibi eſt ⁊ eēntia dei. In deo autez eſt eēntia ⁊ virtus. Manifeſtū eſt ergo q deus eſſentialiter eſt in aīa. Dicif tn̄ diabolus illabi menti humane per effectū: ⁊ affectū malitie inq̄tūz. ſ. hō ab eo ſeductus ſequif eū ad perpetrādū malum. ¶ Sed cū ſupra dixerit. Cum diabolus iā miſiſſet in cor. ut tra. Hic aūt dicit [Introiuit in eum ſathanas.] Uidef aliud eē mittere ⁊ intrare. ¶ Sed ad hoc dicēdū q hoc nō eſt dictū ad ſignificādū differētiā. ſ. augmētū malitie. Tūc eni dicif diabolus imittere aliqd malū in cor hoīs: cū homo prebet ei aſſenſum ad malū: tn̄ cū quadā trepidatiōe an hoc facere debeat: ſed tunc intrat in cor: qn̄ hō totaliter dat ſe ad ſequēdū eū inſtinctū: ⁊ in nullo ei reſiſtit. [Intrauit ergo in eū ſathanas] ut pleni⁹ poſſideret: ⁊ ad ppetrādū malitiā duceret in quē prius miſerat: ut deciperet. ¶ Queritur: quare Luc. 22. dicitur q intrauit ſathanas in eum: quod quidem fuit anteq̄ bucellam acciperet. Et hoc eſt contra illud qd Joannes hic dicit. ſ. q poſt bucellam introiuit ſathanas in eum ⁊c̄. ¶ Reſponſio dicendum q tunc introiuit ad proditionem facie

Queſtio. Reſponſio. Diabolū intrare in hoiez pōt intelligi dupliciter.

Aīa rōnalis nō hz dimenſiōes quantitatis.

Qui aīam in eē pducit eſt in ea per ſuā virtutē.

Ubi eſt virt⁹ dei ibi eſt ⁊ eſſentia dei.

Dubitatio.

Solutio. Diabolus immittit in cor hoīs aliquod malū qn̄ hō prebet ei aſſēſum ad malū cū quadā trepidatione an facere debeat. Diabolus intrat in cor hominis qn̄ totaliter dat ſe ad ſequēdū eius inſtinctū nec in ullo diſſentit.

Queſtio. Reſpō.

dam: ſed nunc introiuit ad eā exequendam: ꝛ cō-plendam. ¶ Sed nūquid buccellā dare inde poſt ꝙ̄ introiuit in eum ſathanas fuit malū? ¶ Rñſio: dicendum ꝙ non. Sed ipſe iudas cum eēt malus bono uſus eſt male. Sic cū quis indigne accipit eucharíſtiam qd̄ bonum eſt: ꝛ optimum male accipit: ꝛ uertitur ſibi in malum: q̄ꝛ iudiciū ſibi manducat ꝛ bibit. 1. Cor. 11.

Cū quis indigne eucharíſtiam accipit qd̄ bonū eſt: ꝛ optimū male accipit: ꝛ ꝟ͂tit ſibi i malū

LE. V.

ET dicit ei ieſus. Quod facis fac citius. Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium ad quid dixerit ei. Quidā enim putabant quia loculos habebat iudas: ꝙ dixiſſet ei ieſus: eme ea que opꝰ ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis ut aliquid daret.

Poſita prenūciatione future proditiōis. hic ponitur conſumatio ipſiꝰ rei prenunciate. ſ. perpetratio proditionis. Et primo permittit inde adimplere quod dixerat. Secundo oſtendit quomodo adimplet ibi [Cum ergo accepiſſet ille.] Circa primū tria facit. Primo ponit uerba domini permittentis. Secūdo manifeſtat ipſorum uerborum obſcuritatem. Tertio ſubdit quomodo illa uerba fuerunt ab apoſtolis intellecta. ¶ Uerba autē domini ſunt iſta [Quod facis: fac citius.] Que quidem uerba nō ſunt precipientis: ſed conſulentis: cum peccatū cadere nō poſſit ſub precepto ꝛ conſilio diuino. Quia dicit in p̄s. Preceptū dn̄i lucidū illuminās oculos. Sed ſunt uerba permittentis. Nam (ut dictū eſt) diabolus miſerat in cor iude: ut traderet eū. ſ. ieſum: quod iam tractauerat cum principibus. Sed iplere non poterat: niſi ipſe chriſtus permitteret. Quia ſupra. 6. Nemo tollet a me animā meā ꝛc̄. Et Iſa. 53. Oblatus eſt quia ipſe uoluit ꝛc̄. Sunt etiam uerba crimen ꝓditionis exprobrantis: ut oſtenderet ꝙ dū ille cōferret beneficia: iſte intentaret mortem. p̄s. Arguam te: ſtatuam contra ꝛc̄. Sunt etiam uerba ad opus noſtre redemptionis anhelantis (ut Auguſtinus dicit) nō tamē precepit facinus: ſed predixit: nō tam in pernitiē perfidi ſeuiendo ꝙ̄ ad ſalutem fideliū feſtinando. Luc. 12. Baptiſma habeo baptiſari: ꝛ quomodo coartor ꝛc̄. ¶ Uerba autē domini obſcura erant quantū ad diſcipulos. Et ideo dicit [Hoc autē nemo ſciuit diſcūbentiū ad quid dixerit ꝛc̄.] In quo datur intelligi ꝙ uerba chriſti adeo ꝓfunda ſunt ꝛ humanūītellectū excedētia ꝙ nō plus inde capere poſſumus niſi ꝙ̄tū ipſe reuelat. Prou. 25. Gloria domini eſt celare uerbum.

Peccatū nō poteſt cadere ſub precepto.

Dubitatio.

¶ Sed hic oritur queſtio. Cum enim Ioanni dominus perſonā ꝓditoris deſignaſſet dicens Ille cui intinctū panē porrexero: ꝛ dediſſet panē intinctū iude. Nimiū videnť rudes fuiſſe diſcipuli: ꝙ uerbū dn̄i nō intellexerunt. ¶ Ad quod dicendū eſt ꝙ dominus uerba illa occulte dixerat Ioanni tm̄: ut non fieret proditor manifeſtus. Cuius rō eſt: quia petrus ita feruidus erat in amore chriſti ꝙ ſi pro certo ſciuiſſet iudā fuiſſe chriſtum traditurum ſtatim occidiſſet eum.

Solutio.

Alia dubiõ.

¶ Sed cū ioānes vnꝰ eēt ex diſcumbētibus. Adhuc incidit alia queſtio. Cur dixerit ꝙ [Nemo ſciuit diſcūbentiū.] ¶ Ad qd̄ dicendū eſt ꝙ conſuetudo boni animi ꝛ innocentis eſt: ut etiā alios procul ab iniquitate eē credant: a qua ſeipſos nouerant imunes. Quia igiť Ioannes innocētiſſimus erat ꝛ a proditionis iniquitate ſemotus: nequaꝙ̄ ſuſpicabatur ꝙ diſcipulus intātū iniquitatis prodiret.

Reſponſio.

¶ Qd̄ aūt diſcipuli uerā cauſam uerborū ignorantes de ipſis uerbis extimarent: ſubdit euangeliſta dicēs [Quidā aūt ex ipſis.] ſ. diſcipulis [putabāt q̄ꝛ loculos habebat iudas ꝛc̄.] Ubi ſciendū eſt ꝙ dominus deus celi qui dat eſcam omni carni loculos habuit: nō ꝙ poſſideret aliquid terrenum: ſed a fidelibus oblata conſeruans ſuis neceſſitatibꝰ ꝛ alijs indigētibus ſubueniret: quos quidē loculos iudas conferebat. In quo datur exemplū (ut Auguſtinꝰ dicit) ꝙ etiam pōt habere pecuniaꝫ ꝛ reſeruare pro neceſſitatibus imminētibus. In quo etiam inſtruimur ꝙ eccleſiaſtica pecunia ſit expendenda ſoluꝫ in duobus. Primo quidē in his que pertinent ad cultū diuinū. Unde dicit [Eme ea que opus ſunt nobis ad diem feſtum.] i. quibus deuꝫ colere poſſumus in die feſto. Malac. 3. Inferte oēm decimā in horreum meū: ꝛ ſit cibus in domo ꝛc̄. Deinde vo in his que pertinent ad pauperum ſuſtentationem ut ſubdit [Aut egenis aliquid daret.]

Pecunia eccleſiaſtica eſt expendenda ſolū in duobꝰ

Obiectio.

¶ Sꝫ ſi obijcias contra id quod dicit dn̄s Mat. 6. Nolite cogitare in craſtinū. ¶ Ad hoc reſpondet Auguſtinus ꝛ dicit ꝙ hoc non fuit preceptuꝫ a dn̄o ad hoc ut nihil pecunie ſeu aliarū rerū vnius diei a ſcis ſeruetur in craſtinū. Sed ideo dominus dixit. Nolite ꝛc̄. ne. ſ. predicaremus: ꝛ alia dei ſeruitia faceremus: ut prouideať nobis in poſteruꝫ: uel ne deſiſtamus ab his que virtutis ſunt ꝓpter diei craſtinꝫ ſolicitudinem. Ex quo patet ꝙ dominus dicens. Nolite ſoliciti eē de craſtino. duo prohibet. Unū ut nō faciamus bona ꝓpter craſtinum. Aliud ut non retrahamur a bonis ꝓpter timoreꝫ craſtine inopie ꝛc̄.

Solutio Auguſtini.

¶ Criſoſtomus autem planiꝰ exponit dicens. Nolite cogitare de craſtino i. curā que incūbit diei craſtino nolite anticipare in dieꝫ hodiernum (ſufficit enim diei malitia ſua.)

Rñſio Criſ.

Dubitatio:

¶ Dubitatur etiam hic ꝙ dominus precepit diſcipulis ſuis Mat. 10. Nolite portare in via ꝛc̄. Quomō ergo ipſe loculos habebat? ¶ Sed ſꝫ Criſoᵐ. dn̄s loculos ferebat ad inopum miniſterium: ut hinc diſcas: ꝙ quantūcūꝙ̄ pauperē ꝛ mundo crucifixum: oportet de pauperibus curam habere: ſm illud p̄s. diſperſit dedit pauperibus ꝛc̄.

Rñſio Criſ.

¶ Uel dicendū ꝙ hoc qd̄ dicit. Nihil tuleritis in via ꝛc̄. referendum eſt ad ſingulares predicatores ꝛ apoſtolos: qui nihil portare debent: quando ad predicandum uadunt. Non autem referenduꝫ eſt ad totum collegiū qd̄ oportet aliquid habere ꝛ pro ſeipſis ꝛ pro egenis. ¶ Conſequenter cū dicit.

Alia rñſio. Ipſe ſcdo reſpondet ꝙ uadētes ad predicandum nihil debēt ſecū portare iuxta illud Nihil tuleritis in via. Sꝫ alij debēt portare pro ſe ꝛ ꝓ egenis.

¶ Cum ergo accepiſſet ille bucellam: exiuit continuo. Erat autem nox.

¶ Ponitur adimpletio rei prenunciate. Et primo ponitur executio. Secundo temporis determinatio. Executio quidem feſtina: quia [cum bucellam accepiſſet exiuit continuo.] Ubi attēde ſm Orige. ꝙ non dicit euangeliſta: cum comediſſet bucellā: ſed [accepiſſet.] Quod poteſt dupliciter intelligi. Uno modo ꝙ proditor in hoc tantū ſoliciťꝰ obedire magiſtro: accepto pane non comederit eum. Sed forte in menſa dimiſſo nullam traxit morā: uadens ad proditionē perpetrandam. Cuius quidem ratio eſſe poteſt ꝙ diabolus qui iam intrauerat in cor iude: timens ne ſi panem comederet euꝫ cedere oporteret: non ualentem in eodem loco cū

Ieſu eſſe nō permiſiſſe iudam panem comedere. 2ª Cor. 6. Que conuentio chriſti ad belial. pª Cor. 10. Non poteſtis ſimul eē participes rc̄. Alio mō pōt intelligi φ panē acceptū comedit. Et ſic eſt ſenſus. [Cū ergo accepiſſet ille bucellā.] nō ſolū in manu: ſed etiā comedēdo: ſic [exiuit cōtinuo] male utens bono. Sicut ꝛ qui indigne mādu cat panem dn̄i: aut bibit eius calicē: in ꝓiudiciū ſibi mādu cat atq3 bibit: ꝛ magis aggrauat peccatis. Sic panis a ieſu datus iude ſiue in damnū: ut poſt panē itraret in eū ſathanas. ¶ Tēpus autē ſeu hora determinat tenebroſa. Unde dicit [Erat aūt nox.] Qd̄ quidē determinat ꝓpter duo. Primo ad eius maliciā aggrauādā: que intātū inualuerat in cor eius: ut nec ꝓpter tp̄is inoportunitatē uſq3 mane perſtitiſſet. Iob 24. Mane primo ꝯſurgit homicida: ꝛ de nocte efficit fur. Secūdo ad deſignādā mētis qualitatē [erat enim nox.] Quia mēs iude ꝓditoris obſcura erat a luce diuina. Supra 11. Qui ambulat in die non offendit rc̄.

LEC. VI

Cum ergo exiſſet dixit ieſus: Nunc clarificatus eſt filius hominis: ꝛ deus clarificatus eſt in eo. Si de⁹ clarificat⁹ eſt in eo: ꝛ de⁹ clarificabit eū in ſemetipſo: ꝛ ꝯtinuo clarificabit eū.

Poſt Egreſſum iude ad mortē dn̄i ꝓcurandā agit dn̄s de receſſu ſuo ad gloriā. Et primo annūciat eis gloriā ad quā uadit: ut ide cōſolent. Secūdo ꝓnūciat eis ſuū receſſum ibi [Filioli adhuc modicū uobiſcū ſum rc̄.] ¶ Gloria autē ad quā uadit eſt glīficatio ꝛ exaltatio chriſti inquātū eſt filius hoīs. Et hoc eſt qd̄ dicit [Cū ergo exiſſet.] ſ. iudas. [Dicit ieſus diſcipulis ſuis. Nūc clarificatus eſt filius hoīs rc̄.] Ubi ſciēdū eſt φ clarificari idē eſt φ glīficari. Gloria enim dicit quaſi claria. Unde ſm Ambroſiū: gloria eſt clara cū laude notitia. Unde expoſitores ubi in greco eſt clarificare trāſtulerūt glorificare ꝛ ecōuerſo. Et ſic idē eſt qd̄ hic dicit [Nūc clarificat⁹ rc̄.] φ glorificat⁹. Pōt ergo exponi quadrupliciter. ſ. referēdo ad quadruplicē gloriā chriſti. Primo quidē ad glīam crucis. Secūdo ad gloriā iudiciarie poteſtatis. Tertio ad gloriā reſurrectionis. Quarto ad gloriā cognitionis chriſti in fide populoꝝ. Hāc enim quadruplicē glīam ſcriptura attribuit chriſto. ¶ Primo ergo chriſtus clarificat⁹ fuit in crucis exaltatione. vn̄ etiā Paulus in ip̄a cruce gloriā ſuā dicit eſſe. Gal. ultimo. Mihi abſit glīari rc̄. Et de hac glīa expoſuit Criſoſtom⁹. Un̄ circa hoc dn̄s quatuor tangit de glīa crucis. Primo ipſam gloriā. Secūdo glīe fructū. Tertio glorie actorē. Quarto glorie tēpus. Quātū ad primū dicit [Nūc clarificatus eſt filius hoīs rc̄.] ¶ Secūdū eſt enim φ qn̄ aliqd incipit fieri: videt quaſi eē factū. Iuda aūt exeunte ad ducēdū milites: videt negocium paſſionis chriſti per quā glorificādus erat incohatū eē. Et iō dic [Nūc glorificat⁹ eſt fili⁹ hoīs rc̄.] i. icipit paſſio in q glorificabit. Clarificatus eſt enim chriſtus per paſſionē crucis: qr per eā de inimicis. ſ. morte ꝛ diabolo triūphauit. Heb. 2. Per mortē deſtruet eū qui habebat mortis imperium. Itē qr per eā cōiūxit terrena celeſtib⁹. Col. 1. Pacificās per ſanguinē crucis. Itē qr per eā oīa regna obtinuit. Pſal. ſm aliā litterā. Dicite in gentib⁹ qr dn̄s regnauit a ligno. Itē qr in ea multa miracula oſtendit. Nam uelū templi ſciſſum eſt. Mota eſt terra. Petre ſunt ſciſſe: ꝛ ſol obſcuratus eſt: ꝛ multa corpora ſanctorum ſurrexerunt (ut dicit Mat. 27.) Propter hoc ergo imminente paſſione dicit [Nunc clarificatus eſt fili⁹ hominis.] quaſi nūc incipit paſſio mea: que eſt in ea glorificatio. ¶ Fructus autē huius glorie eſt φ inde deus glorificet. Et ideo dicit [Et deus clarificatus eſt in eo.] i. in filio hoīs glorificato. Quia gloria paſſionis ad hoc tendit ut deus inde glorificetur. Si enī de⁹ glorificatur de morte Petri. i. ultīo. Hoc dixit ſignificans qua morte clarificaturus eſſet deū. multo magis clarificatus eſt per mortem chriſti. ¶ Actor autē huius glorie nō eſt angelus neq3 hō: ſed ipſemet de⁹. Et ideo dicit [Si de⁹ glorificatus eſt in eo.] i. ſi tanta eſt gloria φ deus inde glorificet. non debuit per aliū clarificari: ſed [ipſe deus clarificauit ipſum in ſemetipſo.] i. per ſemet ipſū. i. 17. Clarifica me pater claritate quā habui rc̄. ¶ Tēpus aūt huius glorie eſt feſtinū: qr [continuo.] i. ſtatim [clarificabit eū.] i. dabit ei clarificationē crucis. Crux enim iz gentib⁹: ꝛ his qui pereunt ſit ſtulticia: nobis tn̄ credentibus eſt maxima dei ſapientia ꝛ dei virtus. pª Cor. 1. ¶ Secunda autem gloria chriſti eſt gloria iudiciarie poteſtatis. Mar. 13. Tunc videbūt filium hominis uenientem in nubibus cum rc̄. Et de hac gloria exponit Aug⁹ (ut in gloſa tangitur.) Unde ſm hoc quatuor hic facit. Primo ponit gloriā iudiciarie poteſtatis. Secūdo oſtendit meritum: quo ad hanc peruenit. Tertio hoc exponit. Quarto demōſtrat huius glorie principiū. ¶ Dicit ergo quantū ad primū [Nunc clarificatus eſt filius hoīs.] Ubi ſciēdū eſt φ in ſacra ſcriptura res ſignate appellant noīe rerū ſignantiū ſignatione nō expreſſa. ſm illud Cor. 10. Petra aūt erat chriſtus. Ubi non dicit petra ſignificat chriſtū. In hoc autē facto φ iudas exiuit ab apoſtolis repreſentatur figura futuri iudicij: ubi mali ſeparabunt a bonis: cū ſtatuet oues a dextris: hedos autē a ſiniſtris (ut habetur Mat. 25.) In hoc ergo φ iudas exiuit: qr futurū iudicium figurabat. Ideo dn̄s poſt exitum iude agit de gloria iudiciarie poteſtatis: quia iudicaturus eſt dicens [Nūc clarificatus eſt filius hoīs.] i. per eius exitū repreſentata eſt gloria filij hoīs quā habebit in iudicio: ubi malorū nullus erit: ubi bonorū nullus perit. Non autē dicitur. Nunc ſignificata eſt glorificatio filij hoīs: ſed [nūc glorificat⁹ eſt rc̄.] more ſcripture ſacre predicto. ¶ Meritū aūt hui⁹ glorificatiōis eſt: ut deus glorificetur in eo. In illis enim clarificat deus qui querūt facere uolūtatē eius nō ſuam: talis aūt erat chriſtus. ſupra 6. Non ueni facere uoluntatē meā: ſed eius qui miſit me. Et ideo [deus clarificatus eſt in eo.] ¶ Exponit autē hoc cū dicit [Si deus clarificat⁹ eſt in eo.] i. ſi uoluntatem dei faciens dn̄ clarificauit. merito [deus clarificabit eū in ſemetipſo.] ut ſ. natura humana que a uerbo eterno ſuſcepta eſt etiam imortali eternitati debet. Et ideo [in ſemetipſo.] i. in gloria ſua. Phil. 2. Propter qd̄ exaltauit illum rc̄. Ipſa ergo glorificatio qua deus glorificatus eſt in chriſto: eſt meritū in quo chriſtus ſm φ homo glorificatus eſt in ſemetipſo. i. in gloria dei. Et hoc fuit quando humana natura depoſita infirmitate per mortē crucis accepit gloriā immortalitatis in reſurrectiōe. Unde ipſa reſurrectio fuit principiū: quo inchoata eſt iſta gloria. Unde

Clarificari idē eſt φ glorificari.
Gloria dicit quaſi claria.

Chriſtus glorificatus eſt quadruplici gloria.

Prima clarificatio chriſti.

Crux iz gentibus ꝛ his q pereūt ſit ſtulticia: nobis tn̄ credentib⁹ u eſt maxia dei ſapientia ꝛ dei virtus.
Secunda clarificatio chriſti.

dicit[⁊ continuo clarificabit eū]in reſurrectione: que.ſ.ſtatī erit.ſm illud ps.Exurgā diluculo. Et alibi.Nō dabis ſanctū tuū videre corruptionem.

Tertia clarifi catio chriſti.

℄ Tertia chriſti gloria eſt gloria reſurrectiōis de qua dicitur Ro.6.Quō ſurrexit chriſtus per gloriā patris:ita ⁊ nos ⁊c̄.Et de hac gloria exponit hic Hilarius ⁊ etiam partim Aug⁹.Et ſm hoc primo prenūciat chr̄s hanc ſuā gloriā dicens[Nunc clarificatus eſt.]⁊ loquit̄ de futuro per modū preteriti:quia que ſtatim fieri credim⁹:quaſi facta habem⁹.Gloria aūt reſurrectionis in ꝓximo īminebat.Et ideo dicit[Nūc clarificatus eſt.]quaſi corpus nature diuine conſolatiōe gloriā quodāmō diuinitatis adeptus eſt.℄ Secūdo ſubiūgit cām huius glorificatiōis:⁊ ualde ſubtiliter.Nā(ut ipē dicit)humanitas chriſti in reſurrectiōe glorificata eſt ex cōiunctiōe diuine nāe eā aſſumētis in perſona uerbi q̄r hoc dicitur in ps.Non derelinques animā meā in īferno:nec dabis ſanctū tuū(qui eſt ſanctus ſanctoꝝ)videre corruptionē. Debet etiaꝫ chriſto homini talis gloria inq̄tū eſt deus.(Nos etiā intātū gloriā reſurrectionis habebim⁹:inq̄tū ꝑticipes ſum⁹ diuinitatis.)Ro.8.Qui ſuſcitauit ieſum chriſtū a mortuis:ſuſcitabit ⁊ mortalia corpora noſtra ꝑꝑ inhabitantē.Et ideo dicit q̄[fili⁹ hoīs ⁊c̄.]ſ.chr̄s ſm humanā naturā[clarificatus eſt]per reſurrectionē.Et quis clarificabit eū?[Deus]inquit[clarificabit eū in ſemetipſo]ut.ſ.chriſt⁹ hō:qui regnat in gloria dei eſt ipſe ex inde in dei gloriā trāſeat.ſ.māſurus totus in deo:quaſi deificatus ex ea qua hō eſt diſpenſatiōe.Sicut ſi dicerē:Lāpas clara eſt:q̄r ignis clareſcit in ea.Illud ergo qd̄ emittit radios claritatis ad humanitatem chriſti eſt de⁹.Et ſic humanitas chriſti clarificatur a gloria diuinitatis eius:⁊ humanitas chriſti induitur in gloriā diuinitatis:nō per trāſumptionem nature:ſed per participationē glorie:inq̄tum ipē chriſtus hō adoratur tanq̄ de⁹. Phil.2. Propter qd̄ ⁊ deus exaltauit illū:⁊ dedit illi nomē: qd̄ eſt ſuper oē nomē:ut in noīe ⁊c̄. Et ideo dicit[Et ſi deus clarificatus eſt in eo.]i.ſi ita eſt q̄ gloria diuinitatis ad gloriā humanitatis redundet[de⁹ clarificauit eū.]fecit eū participem ſue glorie:eū ad ſuā gloriā aſſumendo.Phil.2.Oīs lingua confiteatur:quia dn̄s ieſus ⁊c̄.Et ſic duplex eſt gloria chriſti.Una que eſt in humanitate eius a diuinitate deriuata.Alia eſt diuinitatis ad quā quodāmō aſſumitur humanitas(ut dictū eſt)ſed aliter ⁊ alit̄. Nā prima gloria habuit principiū temporis. Et ideo de ipſo loquitur in preterito dicens[Et de⁹ clarificauit eū in ſemetipſo]qd̄ fuit in die reſurrectionis.Secūda gloria eſt perpetua:quia ab eterno uerbū dei eſt deus:ad quā humanitas chr̄i aſſumpta in perpetuū glorificabit̄.Unde de iſta loquit̄ in futuro dicēs[Et continuo clarificabit eū.] i.ſemp̄ .i.faciet eū in illa gloria in perpetuum eſſe.

Humanitas chriſti in reſurrectiōe glorificata eſt ex coniunctione diuine nature eā aſſumētis in ꝑſona ūbi.

Gloria chr̄i ē duplex.

Gloria p̄ia habuit principiū tp̄is. Gloria ſecūda eſt perpetua.

Quarta clarificatio chr̄i.

Glorie differētia ſm cōēꝫ uſum ⁊ ſ. ſcripturam ſm Orige.

℄ Quarta gloria chriſti eſt gloria cognitionis in fide populorū.Et de hac exponit Orige.℄ Ubi notādū eſt q̄ gloria ſm eū aliter accipitur in communi uſu hominū:⁊ aliter in ſcriptura.Naꝫ ſm cōmunē uſum gloria nihil aliud eſt q̄ a plurib⁹ collata preconia:uel clara cum laude notitia(ut Ambroſius dicit.)In ſacra ſcriptura gloria importat aliquod diuinum indicium ſuper homines. Unde Exo.Gloria domini apparuit ſuper tabernaculum.i.aliquod diuinum indicium requieuit ſuper ipſum.Et ſimiliter illud quod dicitur de facie moyſi q̄ glorificata eēt.Et ſicut gloria corporaliter dicit aliquod diuinū indiciū ſuper homines ita etiam ⁊ ſpiritualiter intellectus hominis dicit̄ glorificari:quādo ita deificatus ac tranſcendens omnia membra:eleuatur ad dei cognitionē.Per hoc enim efficitur particeps glorie ipſius.2.Coꝛ. 3.Nos autē reuelata facie gloriam domini ſpeculantes ⁊c̄.Si ergo quicunq̄ cognoſcat deum glorificatur:⁊ particeps glorie effectus eſt . Manifeſtum eſt q̄ chriſtus qui perfectiſſime deuꝫ cognouit:utpote totius diuine glorie ſplendor exiſtens Heb.1.Et totius glorie diuine fulgoreꝫ capere ualens.Mat.11.Si inq̄ ita eſt:chriſtus perfectiſſime eſt glorificatus:⁊ etiam omnes qui deum cognoſcunt:hoc a chriſto habent.Sed chriſtum ſic glorificatū eſſe in perfectiſſima cognitione ⁊ participatione diuinitatis:nōdū homines cognoſcebant. Et ideo lꝫ in ſe glorificatus eſſet:non tamen glorificatus erat in notitia hominum.Sed hanc gloriam incepit habere in reſurrectione ⁊ in paſſione: in quibus homines cognoſcere ceperunt ſuā virtutem:⁊ ſuam diuinitatem.De hac ergo ſua glorificatione dominus hic loquens dicit[Nunc clarificatus eſt filius hominis.]ſ.ſm humanitateꝫ in ſua paſſione que īminebat clarus effectus eſt in notitia hominū[⁊ deus.]ſ.pater[glorificat⁹ eſt in eo.] Filius enim non ſolū reuelat ſe: ſed etiā patrem.j.14.Pater manifeſtaui nomen tuuꝫ. Et ideo nō ſolum clarificatus eſt filius:ſed etiam pater.Mat.11. Patrē nemo nouit niſi filius ⁊c̄.Et dicit[In eo] quia qui videt filium:videt ⁊ patrem.j.14.Maioris autē eſt:ut aliquid.maius rependat.Et iō ſubdit[Et ſi deus clarificatus eſt in eo.]i.ſi ex claritate filij hominis quodāmō creſcat gl'ia deo patri in quantū magis ab omnibus cognoſcatur.[Et de⁹ clarificauit eum in ſemetipſo.]i.notificauit q̄ chriſtus ieſus eſt in ſua gloria.Et hoc non differt: q̄a [continuo clarificabit eū.]i.ſtatim ⁊c̄.

Filioli adhuc modicū uobiſcum ſum. LE. VII.

Supra poſuit dominus claritateꝫ quā adepturus erat per ſuum receſſum.Hic ipſum ſuum receſſum prenūciat eis.Et ꝑ̄ prenūciat eis ſuū receſſu.2⁹ oſ̄dit q̄ nōdū diſcipuli idonei erāt ad eū ſequendū ibi[Quereĉtis me.]3⁹ docet quō idonei fiant ibi[Mādatū nouū ⁊c̄.]Receſſum aūt futurū in breui prenunciat eis dicens[Filioli adhuc modicuꝫ ⁊c̄.]Et utitur ūbo filiationis ad maiorem īflamationem. Nam quando amici abinuicem diſcedūt:tūc maxime affectu amoris inardeſcunt.ſupra.c.Cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo ⁊c̄.Sed dicit[Filioli mei] in diminutiuo:ut oſtendat eoruꝫ imperfectionem.Nonduꝫ enim erant perfecte filij: quia nondum perfecte diligebant. Nondum erant in charitate perfecti.Galat.quarto.Filioli mei quos iterum parturio ⁊c̄.nihilominus tamen ſatis creuerant in perfectione:quia ex ſeruis facti ſunt filioli(ut hic habetur)⁊ fratres.infra ultimo. Uade ad fratres meos: ⁊ dic ⁊c̄.℄ Notandum tamen q̄ hoc quod dicitur[Adhuc modicum.]tripliciter exponi poteſt.ſꝫ q̄ chriſtus eſt tripliciter cum ſuis diſcipulis . Chriſtus enim cum ſuis diſcipulis erat corporaliter.℄ Corpus autem eius

Corp⁹ chri ſe ꝯſiderari du-plicᷣ.

poteſt conſiderari dupliciter. Primo ſm ſimilitudinem conditionis nature humane. Nam chriſtus ſm corpus mortalis erat ſicut ⁊ ceteri homines. Et ſic li [modicum] accipitur pro tempore quod erat inter uerba ſermonis huiuſmodi ⁊ mortē ſuam. Ut ſit ſenſus. [Adhuc modicū uobiſcum ſum.] i. modicum tēporis extat ꝙ capiar ⁊ moriar: ⁊ tūc reſurgam deinceps immortalis etiam ſm corpus exiſtēs. Ro. 6. Chriſtus reſurgēs ex mortuis iā nō morit ⁊c̄. Et ideo dicit Luc. ultimo. Hec dicebam uobis dum adhuc eſſem uobiſcū ⁊c̄. Secūdo fuit cum eis pñtia corpali. ſed ſm ꝙ corpus ei⁹ erat iā glorificatum. Et ſic li [modicum.] accipit pro tempore quod erat uſq; ad aſcēſionem. Infra. 16. Modicum ⁊ iam nō videbitis me. ⁊ iterū modicum ⁊ videbitis ⁊c̄. Agg. 2. Adhuc modicū: ⁊ ego mouebo ⁊c̄. Tertio exponit ſm ꝙ chriſtus fuit cum eis ſpiritualr ſm ſue diuinitatis pñtiam ⁊ in ſacramētis: ⁊ ſic li [modicum] accipit pro tēpore quod extitit uſq; ad cōſumationem ſeculi: quod quidem tēpus dicit eſſe modicū in cōparatione ad eternitatē. prime Ioā. 3. Filioli mei nouiſſima hora eſt. Et ſic eſt ſenſus [modicum ⁊c̄.] ſ. a uobis corporaliter diſcedam. tamē ſpiritualiter adhuc [ſum uobiſcum modicum] i. tāt tēporis quod extat uſq; ad cōſumationem ſeculi. Mat. ultimo. Ecce ego uobiſcum ſum uſq; ad cōſumationē ſeculi ⁊c̄. Sed hec expoſitio nō cōgruit ſm pñtiam diuinitatis ſue: q2 nō solū uſq; ad cōſumationē ſeculi: ſed etiam in ꝑpetuum erit cum eis. Et ideo Origenes aliter exponit dicēs. Quod chriſtus cum ꝑfectis non peccantib⁹ moraliter eſt ſemꝑ: ſed cum imꝑfectis nō eſt: quia cum peccāt recedit ab eis. Diſcipuli uero poſt modicū tēpus receſſuri erāt a chriſto: ⁊ ſcandalū paſſuri: ⁊ eū relicturi. Infra. Omnes uos ſcandalum patiemini ⁊c̄. Et ſic chriſtus ſpūaliter etiam recedebat ab eis. Et quantum ad hoc dicit [Adhuc modicū ⁊c̄.] id eſt modicum tpis eſt ꝙ uos fugietis me relicto: ⁊ ſic non ero uobiſcum. Conſequenter cum dicit.

Chriſtus eſt nō peccātib⁹ mō raliṫ p ɔ̄ſtā cū imꝑfectis nō ē q2 cū peccant recedit ab eis

Quęretis me: ⁊ ſicut dixi iudeis. Quo ego uado uos non poteſtis uenire. Et uobis dico modo.

Oſtēdit eorum inſufficiētiam ad ſequēdum. Et primo ponit eorum conatū dicēs [Queretis me.] quē ſpūaliter derelīquētis: ⁊ fugiētes: ⁊ negātes. [Queretis] in q; per penitētiam: ſicut petrus qui fleuit amare. Iſa. 4. Querite dnm dum inueniri pōt. Oſee. 6. In tribulatione ſua mane cōſurgent ⁊c̄. Vel [queretis me.] i. pñtiam corporalem per deſideriū. Luce 22. Uenient dies in quibus deſi. ⁊c̄. Secūdo eorum defectum oſtēdit dicēs [Et ſicut dixi iudeis.] Supra. 8. Quo ego uado ⁊c̄. ſed aliter ⁊ aliter. Quia cum inter iudeos eēnt aliqui qui nunq; cōuertēdi erant: de illis dictum eſt ſimplr: ꝙ nō poterant ire quo chriſtus ibat: ſed iam in ſua egreſſo: nullus erat inter diſcipulos a chriſto ſeparādus. Et ideo non dicit ſimplr: nō poteſtis uenire: ſed addidit [Uobis dico modo.] quaſi dicat. Iudeis dixi ꝙ nunq; ſ. quātum ad obſtinatos. Sed [uobis dico.] ꝙ [modo] nō poteſtis me ſequi: q2 nō eſtis ꝑfecti in charitate. ut uelitis mori pro me. Ego enī ꝑ mortem diſceſſurus ſum. Item ego iturus ſum ad gloriam patris ad quam nullus uenire pōt: niſi ſit in charitate ꝑfectus. Item ego ſum glorificādus modo: q2 (ut dictum eſt) nunc clarificatus eſt filius hominis: ſed nōdum eſt tempus: ꝙ corpora ueſtra glorificent. Et ideo [Quo ego uado: uos nō poteſtis uenire.] Cōſequenter cum dicit.

Mandatum nouum do uobis: ut diligatis inuicem ſicut dilexi uos: ut ⁊ uos diligatis inuicem.

Docet eos quomodo idonei efficiant ad ſequēdum. Et primo ponit cōditionem mādati. Secūdo oſtēdit cauſam quare illud debeāt implere ibi [In hoc cognoſcēt omnes ꝙ mei ⁊c̄.] Circa primū tria facit. Primo ponit mādati qualitatem. Secūdo eius tenorem. Et tertio tenoris exēplū. Sed qualitas mādati cōmēdat ex nouitate. Unde dicit [Mandatum nouum.] Sed nunq̄d in ueteri teſtamēto uel lege datum eſt mādatū de dilectione ꝓximi? Datum quippe eſt. Quia Mat. 22. Legis peritus interrogatus a chriſto quod eēt primum mandatum. Rñdit. Diliges dnm deum tuū. Et ſubdit: ⁊ ꝓximum tuum ⁊c̄. Quod habet Leuit. 19. Diliges ꝓximū ⁊c̄. Spūaliter autē mādatum iſtud dicit nouum ꝓpter tria. Primo ꝓpter effectū innouationis quē efficit. Col. 3. Exuētes uos ue. ⁊c̄. Hec aūt nouitas eſt per charitatē ad quam hortat chriſtus. Secūdo iſtud mādatum dicit nouum ꝓpter cauſam que hoc efficit: q2 eſt a nouo ſpū. Eſt enim duplex ſpūs. ſ. uetus: ⁊ nouus. Uetus quidem eſt ſpūs ſeruitutis. Nouus aūt ſpūs amoris. Ille gñat ſeruos: hic filios adoptionis. Ro. 8. Nō accepiſtis ſpiritū ſeruitutis ⁊c̄. Eze. 36. Dabo uobis cor nouum ⁊c̄. Et hic ſpūs inflāmat ad charitatē: q2 charitas dei diffuſa eſt in cordibus nris per ſpūm. Ro. 8. Tertio per effectū quem cōſtituit. ſ. nouū teſtamētum. Nam breuis differētia noui ⁊ ueteris teſtamēti eſt timor ⁊ amor. (ut enī dicit Hiere. 33.) Feriā dnī iſrl fedus nouū ⁊c̄. Quod aūt mādatū iſtud in ueteri teſtamēto ex timore ⁊ amore ſcō erat ꝑtīebat ad nouū teſtm: vñ hoc mādatū erat in ueti lege: nō tāq; ꝓpriū ei⁹: ſed ut ꝑparatiuū no. le. Tenor aūt mādati eſt mutua dilectio. vñ dicit [ut diligatis inuicem ⁊c̄.] De rōne enī amicitie eſt ꝙ nō ſit latēs: alr enim nō eēt amicitia: ſed beniuolētia q̄dā. Et ideo opz ad uerā amicitiā ⁊ firmā: ꝙ amici ſe mutuo diligāt: q2 tūc amicitia iuſta eſt ⁊ firma q̄ſi duplicata. Dñs ergo uolēs inter ſuos fideles ⁊ diſcipulos ꝑfecta amicitiā eē: dedit eis ꝑceptū de mutua dilectiōe. Ecc. 7. Qui timet deū hēbit amicitiā bonā. Exēplū tenoris ponit cū dicit [ſicut dilexi uos.] Triplr enim dilexit nos chrs. Gratuite: efficacit: ⁊ recte. Gratuite: q2 ipſe icepit: nec expectauit ꝙ nos inciperem⁹ amare. 1. Io. 4. Nō q̄ſi dilexerim⁹ deū. ſed qm ipſe ꝑor dilexit nos. ſic ⁊ nos debem⁹ prius dilige ꝓrios nec expectare ꝑueniri ſeu bñficiari. Efficaciter aūt dilexit: quod pz per op⁹. (Probatio enī dilectionis exhibitio eſt opis.) Mai⁹ aūt quod hō pro amico pōt facere: eſt ut det ſeipm ꝓ eo: quod ⁊ chrs fecit. Eph. 5. Dilexit nos: ⁊ tradidit ſemetipm ꝓ nobis Unde dicebat ſup. Maiorē hac dilectionē nemo hēt ⁊c̄. Nos ergo hi⁹ exēplo efficacit ⁊ fructuoſe inuicē diligam⁹. 1. Io. 3. Nō diligam⁹ ṽbo neq; ligua ⁊c̄. Recte uero: q2 cū oīs amicitia fundet ſuꝑ aliquam coicationem. Silitudo enim eſt cauſa amoris. Illa eſt recta amicitia que eſt ꝓpter ſilitudinē: ſeu coicationē in bono. chrs aūt tātū dilexit nos inquātum ſilēs ſum⁹ ei ꝑ grāz adoptiōis diligēdo ſm hanc ſilitudinē: ut ad deum traheret. Hiere. 31. In cha

Spūs eſt duplex ſ. uet⁹ ⁊ nouus.

De rōne amicitie ē ꝙ nō ſit latēs.
Ad uerā amicitiā requirit mutua dilcō.

Chrs dilexit nos triplr.

Amicitia fundat ſuꝑ aliq̄ coicationem. Silitudo e cā amoris.

ritate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans.
Sic ergo ⁊ nos in amico nõ tm̃ qd̉ bñficij est seu
delectationis est: sed qd̉ dei est debemus diligere.
Et in tali dilectione ꝓximi includit etiam dilectio
dei. ¶ Cõsequẽter cum dicit.

¶ In hoc cognoscent omnes quia discipuli
mei estis: si dilectionem habueritis adinuicẽ

¶ Ponit rõnem implẽdi hoc ꝑceptũ. ¶ Sciẽdum
est aũt ꝙ quicũqȝ cõnumerat militie alicuius regis de-
bet portare eius insignia. Insignia aũt christi sunt
insignia charitatis. Quicũqȝ ergo vult annumera
ri militie christi: debet charitatis caractere insigni-
ri. Et hoc est qd̉ dicit [In hoc cognoscent omnes
ꝙ mei estis discipuli si dilectionẽ habueritis adin-
uicẽ.] Dilectionẽ inqȝ sanctã. Ecc. 24. Ego mr̃ pul-
chre dilectionis ⁊c̃. Attẽde aũt ꝙ cum apli multa
dona receperunt a christo: sicut vita ⁊ intellectus: ⁊ bo
na habitudo corporis. Quedã vero spũalia: sicut opa
miraculoꝝ. Luc. 10. Ego dabo vobis os ⁊ sapien
tiã ⁊c̃. Oĩa ista nõ sunt signa discipulatus christi cuȝ
possint eẽ cõia bonis ⁊ malis: sed spãle discipulatus
christi signũ est charitas: ⁊ mutua dilectio. 2ͤ Cor.
p̊. Signauit nos ⁊ dedit spũm.

Insignia christi sunt insignia charitatis.

Charitas est spãle signũ discipulatus christi similiter mutua dilectio.

L. VIII.

Dicit ei simon petrus. Domine quo
uadis? Respõdit iesus. Quo ego
uado non potes me modo sequi:
sequeris autem postea.

Posito defectu discipuli. s. inde tradentis.
hic ponit defectũ discipuli. s. petri
negãtis. Et ꝓmo ponit ꝓnũciandi occasio. Secun
do negationis ꝓnũciatio ibi [Rñdit iesus. Aiam
tuã ⁊c̃.] Circa primũ duo facit. Primo ponit petri
desideriũ. Scdo ponit eius fiduciã ibi [Dicit ei pe-
trus. Quare ⁊c̃.] Circa primũ duo facit. Prio po-
nit desiderij ostẽsionẽ. Scdo dilationẽ ibi [Rñdit
iesus. Quo ego uado ⁊c̃.] ¶ Ostẽdit aũt petri de
sideriũ in ꝓmpta interrogatione cũ dicit [Dicit ei
simon petrus. Dñe quo uadis?] Audierat enim a
dño ꝙ adhuc modicũ cũ eis eẽt: ex quo soliciti est
de christi recessu ab eis. Et ideo querit dicens [Quo
uadis] Ubi Crisostomus dicit. Magnus ꝑfecto est
petri amor: ⁊ ipso igne uehemẽtior: cui ꝑfecto nul
la ꝓhibitio ꝓmptũ impetũ ipedire põt. Et ide est
ꝙ etiã christo dicẽte Quo ego uado uos non pote-
stis uenire. supra eodẽ. Ipm petrus sequi uolebat
Et iõ interrogabat quo iret: q̄si vna de adolescẽti
bus querẽtibus in cãticis. Quo abijt dilectus o pul-
cherrima mulierũ: quo abijt ⁊ queremus eũ tecuȝ.
Dilatio aũt huius desiderij est: qr ad pñs impedit
a sequẽdo. Et hoc ẽ qd̉ dicit [Quo ego uado nõ
potes me mõ sequi: sequeris aũt postea.] q. d. Ad
huc imꝑfectus es: ⁊ ideo nõ potes me mõ seq. po
stea aũt qñ ꝑfectus eris: sequeris me. Sile est qd̉
dicit. j. ultimo. Amẽ dico tibi cũ eẽs iunior. q̄si imꝑ
fectus, cingebas te. Cũ aũt senueris ⁊ ꝑfectionis ar
cem cõscẽderis: extẽdes manus tuas ⁊c̃. ¶ Conse
quenter cum dicit.

¶ Dicit ei petrus. Quare non possum te seq
modo? Animam meam pro te ponam.

¶ Ponit petri fiduciã. Intellexerat enim petrus ꝙ
dñs vba ꝑdicta dixerat q̄si de ꝑfectione sui amo-
ris diffidẽs. Perfectus aũt amor est cũ qs seipsum
pro amicis exponit morti. j. Maiorẽ hac dilectiõeȝ
nemo hẽt: ut aiam suã ⁊c̃. Quia ergo petrus pa-
ratus erat pro christo mori: ostẽdebat se in amore ꝑfe-
ctũ cum dicit [Aiam meã ponã pro te.] i. paratus sum
pro te mori. Hoc dicebat quãtũ sibi videbat nõ fi
cto aio. Sed tñ nesciit hõ virtutẽ affectus sui: tunc
potissime cũ ꝑiculũ iminet. ꝓme Cor. 4. Nihil mi-
hi cõscius suȝ: sed nõ in hoc iustificatus ⁊c̃. ¶ Cõ-
sequenter cum dicit.

Amor ꝑfectus est cũ qs se ipsum ꝓ amicis morti exponit.

¶ Respondit ei iesus. Animam tuaȝ pro me
pones.

¶ Negationẽ petri ꝓnũciat. Et primo redarguit ꝓ-
sumptionẽ. Secũdo negationẽ ibi [Amẽ amen di-
co tibi. Nõ cantabit ⁊c̃.] ¶ Circa primũ sciẽdũ est
ꝙ petrus de se presumẽs christo sibi dicente. Non
potes me mõ sequi. dicebat se cũ seq posse ⁊ mori
pro ipso. Et ideo dñs eum reprimẽs dicit [Animã
tuã pro me pones.] q̄si diceret. Cõsidera qd loq̄-
ris. Magis scio qd in te sit q̄ȝ tu scias: cum nõ pos
sis põderare amoris tui põdus. Noli ergo te ultra
modũ ꝓsumere. Ro. 11. Noli altum sape: sed time.
Et huiusmodi rõ assignat Mat. 26. Spũs quideȝ
ꝓmptus est: caro aũt infirma. Permisit aũt domi-
nus petrũ tẽtari: ⁊ cadere: ut exaltatus ad principa
tũ eccle discat de se humilia sentire: ⁊ peccãtibus sub
ditis cõpati. Heb. 4. Nõ hẽmus pontificẽ qui non
possit cõpati infirmitatibus nr̃is tẽtatũ per oĩa ꝑ
similitudine absqȝ peccato. sed in petro inualuit tẽta
tio usqȝ ad culpã. In christo aũt fuit tentatio usqȝ
ad similitudinẽ pene: qr peccatum nõ fecit. ¶ Nega
tionem predicit dicens.

Dñs ꝑmisit petrũ tẽtari ⁊ cadẽ: ut exaltatus ad ꝑncipatũ eccle discat de se humilia sentire.

¶ Amen amen dico tibi: nõ cantabit gallus
donec ter me neges.

¶ Hic primo dubitat de hoc qd̉ dicit [Nõ cãtabit
gallus donec ter me neges.] Uidet enim eẽ falsuȝ:
qr statim post primã negationẽ petri gallus canta
uit (ut habet Mar. 14.) ¶ Sed ad hoc Augustinus
rñdet dupl'r. Uno mõ: ut dñs magis affectionem
petri q̄ȝ actus expssit. Nã aiam petri tãtus timor in-
uaserat: ꝙ paratus erat ad primũ cantũ galli: non so
lũ semel: sed ter negare. Et sic ẽ sensus [Anteq̄ȝ gal
lus cãtet.] paratus eris ter me negare. Alio mõ ut re
ferat ad negationis initiũ. Quia aliqd dr̃ fieri ante
aliqd: etiã si incipiat tm̃ fieri. Dñs aũt ꝑdixit trinã
negationẽ: que icipit añ ꝓmũ galli cantũ: lȝ nõ añ
ꝑfecta fuerit. Et tũc est sensus [Nõ cãtabit gallus.]
i. trinã negationẽ icipies anteq̄ȝ gallus cãtet. ¶ Itẽ
querit de loco ubi hec vba fuerit. Nã Matthe⁹ ⁊
Marcus dicũt ꝙ dñs dixit hec vba petro postq̄ȝ
exiuerat de loco ubi cũ discipulis cenauerat. Lucas
aũt ⁊ Joãnes dicũt ꝙ hec vba dixit in loco ubi ce-
nauerat. Nam post sermonem istũ dñs dixit. j. 14.
Surgite eamus hinc. ¶ Ad hoc aũt dicẽdũ ꝙ ue-
rum est ꝙ dominus hec uerba dixit in loco in quo
cenauerat. Matthe⁹ aũt ⁊ Marcus sequunt or-
dinẽ memorie nõ historie. ¶ Põt aũt dici sm̃ Au
gustinũ ꝙ dñs hec uerba ter dixit. Nam siqs dili-
gẽter cõsideret uerba dñi ex qbus ꝓcessum est ad
prenũciationẽ negationis petri: inueniet tripl'r eẽ
dicta. Nã in Mattheo ⁊ Marco habet ꝙ dixit do
minus: oẽs uos scãdalum patiemini in me in no-
cte ista. Et petrus rñdet. Et si oẽs scandalizati fue-
rint in te ⁊c̃. Et ait illi iesus. Quia hodie in hac no
cte ⁊c̃. In Luca aũt habet. Dicit ei iesus. Ecce sa-
thanas expetiuit uos: ut cribraret sicut triticuȝ ⁊c̃.
Et tunc petrus dixit ei. Domine tecum paratus
sum ⁊c̃. Et dominus illi. Dico tibi petre. Nõ can-
tabit ⁊c̃. Hic autem cum petrus quereret a domlo

Dubitatio.

Rñsio Aug.

Questio.

Responsio

Rñsio Aug.

Quo vadis ⁊c̃. Dixit ei dñs[Amen amē dico tibi ⁊c̃.]Unde colligit ꝙ pluries dñs negationem petri predixerat.

Lec.I.14c.

ET ait diſcipulis ſuis. Non turbetur cor veſtrum.

Supra dñs informauit diſcipulos ſuos exēplis. Hic cōfortat eos verbis. Et ꝑmo ponit multiplex verboꝝ exhortatio. Secūdo ipſoꝝ que dicta ſunt explicatio. cap.16.[Hec locutus ſuz vobis ut nō ſcādaliçemini.]Circa primū ſciēdum eſt ꝙ duo imminebāt diſcipulis: de qbus ↄturbari poterāt. Unū de pñti. ſ. receſſus chriſti imminēs. Aliud de futuro. ſ. tribulatiōes quas paſſuri erāt. Primo ergo cōfortat eos cōtra primū. ſ. cōtra eius receſſum. Secūdo cōtra tribulationes quas paſſuri erāt. 15 cap.[Ego ſum vitis vera ⁊c̃.]Circa primū duo facit. Primo cōfortat eos ex pte ipſoꝝ remanētium. Secūdo ex parte ſui recedētis ibi[Nō turbet cor veſtrū neqꝫ formidet.]Circa primū tria facit. Primo ꝑmittit ſuū acceſſum ad patrē. Secūdo ꝓmittit eis donū ſpūs ſcī ibi[Si diligitis me mādata mea ſeruate.]Tertio ſuā pñtiā ibi[Nō relinquam vos orphanos ⁊c̃.]Circa primū duo facit. Primo ꝑmittit ſuū acceſſuz ad patrē. Secūdo agit de via per quam acceſſurus erat ibi[Et quo ego vado ſcitis ⁊c̃.]Circa primū tria facit. Primo excludit turbationē. Secūdo innuit ſui poteſtatē ibi[Creditis in deum ⁊c̃.]Tertio ſubiūgit ꝓmiſſionē ibi[In domo patris mei.]❡ Circa primū ſciēduz eſt ꝙ diſcipuli ꝯturbari poterāt ex verbis dñi ſupradictis de ꝓditione iude: ⁊ negatione petri: ⁊ receſſu ſuo. Et vere oīa turbationē ⁊ doloreꝫ ingerebāt. pſal. Cōmouiſti terrā. ſ. cordiū diſcipuloruꝫ: ⁊ cōturbaſti eam. Et ideo dñs ſanare volēs coꝝ cōtritionē dicit[Nō turbet cor veſtrum.]

Obiectio.

❡ Sed cōtra Act. ꝑ. Cepit ieſus facere ⁊ docere. Sꝫ ſupra. 13. dicit. Turbatus eſt ieſus ſpū ⁊c̃. Quomō ergo docet nō turbari qui primo turbatus eſt? ❡ Reſpon

Solutio

ſio: dicēdum ꝙ nō docuit contrariū eius qđ fecit. De eo aūt dicit ꝙ turbatus eſt ſpū: nō ꝙ ſpūs eius ſit turbatus. Hic aūt nō ꝓhibet qn turbent ſpiritu ſed ꝓhibet ꝙ coꝝ cor. i. ſpūs nō turbet.

Duplex ē turbatio.

Eſt enim quedā turbatio ex ſpū ex rōne ꝓcedens: que laudabilis eſt: nec ꝓhibet. ſcđe Coꝝ. 7. Que enim ſm deū triſtitia eſt ꝑſentiā ⁊c̃. Alia eſt triſtitia ſeu turbatio ipſius rōnis: que nō eſt laudabilis: qꝛ abducit a ꝓpria rectitudine. Et hec ꝓhibet pſal. Iuſtꝰ nō cōturbabit: qꝛ dñs ⁊c̃. Nō enim turbari pōt q deuz ſemꝑ habet. ❡ Et ideo dñs ſue diuinitatis poteſtatem ſubiūgit dicens.

❡ Creditis in deum ⁊ in me credite.

❡ Ubi vnū ſupponit: ⁊ aliud ꝑcipit. ❡ Supponit qdem coꝝ fidē in deū dicēs[Creditis in deuz ⁊c̃.] In hoc enim iam inſtructi erāt ab ipſo. Heb. 11. Accedētem ad deū oportet credere. ❡ Precipit autē ut credāt in ipſum dicēs[⁊ in me credite.]Si enim in deū creditis. Ego aūt ſum deus. Cōſequēs eſt ꝙ in me credatis. Et tenet hec ↄñtia: ſiue li[deus] teneat eēntialiter: cū ipſe filius ſit deus: ſiue li[deꝰ] ſupponat pro ꝑſona pr̃is. Nullus enim pōt in patrē credere niſi credat in filiū. Supra. 5. Qui nō honorificat filiū nō honorificat patrē. In hoc autez qđ dicit[⁊ in me credite.]cōteſtat ſe verū eſſe deuz. Nam ſi hoi vel alicui creature credere liceat: in nullum tñ niſi in deuz credere debemus. Eſt ergo in chriſtū credēdū ſicut in deū. 1. Jo. ultimo. Ut ſitis in vero filio eius ieſu chriſto: hic eſt verus deus ⁊ vita eterna. Supra. 6. Hoc eſt opus dei: ut credatis in eum quē miſit ille. ❡ Cōñter eum dicit.

❡ In domo patris mei māſiones multe ſūt.

❡ Subiūgit ꝓmiſſionē que eſt ut per chriſtū accedant: ⁊ introducant ad patrē. ❡ Promiſſio autem de acceſſu aliquoꝝ ad aliquem locū duo includit. Unū eſt ꝑcedēs. ſ. loci ꝑparatio. Aliud ſequens. ſ. licet in locū introductio. Et ideo dñs duas hic ꝓmiſſiones facit. Unaꝫ que ꝑtinet ad loci ꝑparationem. Aliā ad loci introductionē. Prima aūt nō eſt neceſſaria: cū iaꝫ locus ſit ꝑparatus: ſed ſecūda. Et ideo circa hoc duo facit. Primo excludit neceſſitatē prime ꝓmiſſionis. Secūdo ponit ſcđam ꝓmiſſionem ibi[Et ſi abiero ⁊ ꝑparauero ⁊c̃.]Circa primum duo facit. Primo excludit neceſſitatē ꝑparationis. Secūdo oſtēdit facultatē ſuā ad ꝑparāduꝫ ſi neceſſe eēt ibi[Si quo minus dixiſſeꝫ ⁊c.]❡ Dicit ergo[In domo pr̃is mei ⁊c̃.]Ubi ſciēdum eſt ꝙ cum vniuſcuiuſqꝫ domus ſit in qua habitat: illa dicit domus dei in qua habitat deus. Deus aūt habitat in ſanctis. Hiere. 14. Tu in nobis es domine ⁊c̃. Sed in qbuſdā quidē per fidē. 2e Coꝝ. 6. In habitabo in illis ⁊c̃. Epheſ. 3. Habitare chriſtuꝫ ꝑ fidem ⁊c̃. In qbuſdā vō per fruitionē ꝑfectā. prime Coꝝ. 15. Ut ſit deus oīa in oībus.

Domus dei ē duplex.

Duplex eſt ergo domus dei. Una eſt militāe eccliā. ſ. congregatio fidelium. ꝑme Thim. 4. Ut ſcias ⁊c̃. Et hāc inhabitat deus per fidē. Apoc. 21. Ecce tabernaculū dei cum hoibus: ⁊ habitabo in illis. Alia eſt triumphāe. ſ. ſanctoꝝ collectio in gliā pr̃is. pſal. Replebitur ab ubertate domus tue ⁊c̃. Sed domus pr̃is dicit nō ſolū illa quā ipſe inhabitat: ſed etiaꝫ ipſemet: qꝛ ipſe in ſeipſo eſt. Et in hac domo nos colligit. Qđ aūt ipſe deus ſit domus habet ſcđe Coꝝ. 5. Domū habemus a deo ⁊c̃. Et hec domꝰ eſt gliā: que eſt ipſe deus. Hiere. 17. Soliū altitudinis glorie tue ⁊c̃. Manet aūt homo in hoc loco. ſ. deo quantum ad volūtatē: ⁊ affectū per fruitionē charitatis ꝑme Jo. 4. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ deus in eo. Et quātū ad intellectū per notitiā veritatis. i. 17. Sāctifica eos in vītate. In hac ergo domo. i. in gliā que deus eſt: māſiones multe ſunt. i. diuerſe ꝑticipationes btitudinis ipſius. Quia qui plus diligit ⁊ plus cognoſcit maiorē locuꝫ habebit. Diuerſe ergo ꝑticipationes diuine cognitionis ⁊ fruitionis ſunt diuerſe māſiones.

Queſtio.

❡ Sed hic eſt queſtio. Utrū vnus poſſit eē beatior alio. Videt ꝙ nō. Beatitudo eſt finis: ⁊ ꝑfectū nō recipit maius ⁊ minus: ergo non pōt ⁊ magis ⁊ minus haberi.

Reſponſio

Perfectū duplr. ſ. abſolute: ⁊ ſm quid.

❡ Rñſio dicēdū ꝙ aliqd dicit ꝑfectū duplr. Abſolute: ⁊ ſm qd. ❡ Perfectio qdē btitudinis abſoluta eſt ſolius dei: quia ſolus ipſe tm̄ cognoſcit ſe: ⁊ amat quātū cognoſcibilis eſt: ⁊ amabilis. (Infinite enim cognoſcit ⁊ amat infinitā veritatē ⁊ bonitatē ſuam.) Et quātū ad hoc ipſum ſummū bonū qđ eſt btitudinis obiectū ⁊ cauſa nō pōt eē maius ⁊ minus. Nō enim eſt niſi vnū ſummū bonuꝫ: qđ eſt deus. ❡ Scđm qd aūt ſm aliquas cōditiones tpis nature ⁊ grē. Et ſic vnus pōt eſſe beatior alio ſm adeptionē huius boni: ⁊ capacitatē vniuſcuiuſqꝫ hois. Quia quāto hō magis eſt eius capax: tāto magis participat ipſam: inquātum. ſ. eſt melius

diſpoſitus ꝛ ordinatus ad eius fruitionem ad qḋ
Brimdo ꝯſiſti i duob⁹.ſ.i diuina viſiōe: ꝛ i fruitiōe delectationē.
diſponit̄.Cōſiſtit enim beatitudo in duobus:ſcilicet in diuina viſione.Et ad hāc diſponit̄ per mūdi
tiam.Et ideo quāto quis habet coꝛ magis denu
tū a terrenis:tāto magis ꝛ pfectius deum videbit
Itē in fruitionis delectatione.Et ad hāc diſponit̄
per amorē.Et ideo qui habet coꝛ magis feruens
amore dei:magis delectabitur in diuina fruitione
De pͥma dicit̄ Mat.5.Btī mūdo corde ꝛc̄.¶ Itē
Dubitatio.
querit̄ de hoc qḋ dicit̄ Mat.20.Qḋ vnus denarius dat̄ oībus laborātibus.Hic aūt denarius nihil
aliud eſt q̄ māſio in domo pr̄is.Nō ergo ſūt multe māſiones.¶ Rn̄⁰ dicēdū ꝙ merces vite eterne
Reſponſio.
ꝛ vna eſt ꝛ multe.Multe qdē ſm diuerſam capacitatē pticipātium:ſm quā ſunt diuerſe māſiones in
Diua eēntia ſe vna ꝛ eadē ē:ſꝫ ſꝫ diuiſa eē recipiētiū magis ꝛ minus recipit̄.
domo pr̄is.Una v̄o tripl'r.Primo qdē ꝓpter vnitatē obiecti.Idē enim eſt qḋ oēs btī videt̄: ꝛ quo
oēs fruunt̄.Et iō vnus denarius:ſed diuerſimode
videbūt ꝛ amabūt.Iob.22.Tūc ſup oīpotētē deliciis afflues.Iſa.28.In illo die erit domus exercituum ſceptrū ꝛc̄.Et ſiſe eſt ac ſi aliqs ꝓberet alicui fōtem ut ad libitū oēs biberēt:de quo qui mai⁹ uas
hēret plus acciperet:ꝛ qui minus minus.Unus ergo fons ex pte ſua eſt:ſed nō eadē mēſura recipientiū.Et hec ē ſentētia beati Gregorij.22.moral.Secūdo ꝓpter eādem eternitatis mēſurā:ſm Auguſtinū ꝙ oēs hēbunt eternā btītudinem:qꝛ ibūt iuſti in vitam eternā:ſed diuerſe ſunt ꝓpter capacitatem.Tertio ꝓpter charitatem que oīa vnit gaudia
ſingulorꝝ faciēs oīum:ꝛ ecōuerſo.Rom.12.Gaudere cum gaudētibus ꝛc̄.¶ Sed notādū ꝙ ex hoc v̄bo Pelagiani acceperūt occaſionē errādi.Dicunt
Pelagiāorū erroꝛ dicētiū pueros ñ baptiꝫatos decedētes futuros eē i domo dei nō ūi i regno dei.
enī ꝙ pueri nō baptiꝫati decedētes erūt in domo
dei ſaluati:ſed nō in regno:qꝛ ſupra.3.dicitur.Niſi
quis renatus fuerit ex aq̄ ꝛ ſpū ſcō non intrabit in
regnū dei.¶ Sed cōtra hoc dicit Aug⁹:ꝙ dn̄s dicit ꝙ māſiones huiuſmodi ſūt in domo dei:nihil
aūt magis eſt in regno q̄ domus.Nā regnū cōſtituit̄ ex ciuitatibus.Ciuitates aūt ex vicis.Vici aūt
Regnū ꝯſtitui ex ciuitatibus ciuitates ex vicis.vici ex domibus.
ex domibus.Si ergo māſiones ſunt in domo manifeſtū eſt ꝙ ſunt in regno.¶ Cōſequēter cū dicit

¶ Si quo minus dixiſſem uobis:quia uado parare uobis locum.

¶ Oſtēdit facultatē ſuā ad ꝑparādum eis locum ſi neceſſe eēt.Poſſet enim aliqs dicē.Verū eſt ꝙ i domo pr̄is tui māſiones multe parate ſunt:qḋ ſi nō
eēt:nō poſſet eas pare.Et ideo dn̄s hoc excludēs
dicit:ꝙ[ſi minus.]i.māſiones nō eēnt pate.[dixiſſem uobis qꝛ uado pare uobis locū.]Vel vidēdū
eſt qd eſt hoc qḋ dicit[pare uobis locū.]Paratur
Parat̄ locus dupliciter.
aūt locus dupl'r.¶ Uno mō cū in ſe diſponit̄:puta cū purgat̄ uel amplificat̄ locus.Iſa.34.Dilata locū
tētorij tui.¶ Alio mō cū dat̄ alicui facultas intrandi.Vn̄ pſal.petebat.Eſto mihi in deū ꝓtectorē ꝛ
in locū munitū.q̄ſi diceret.Semp ſit mihi facultas
intrādi.Et ſm hoc pōt dupl'r intelligi.Si enim locus iſte eēt tale aliqd:qḋ defectū hēret:aut quodcūqꝫ creatū:ſubiaceret mee ptāti ut pficerē illū.Nā
Oīs creatura dei ptāti ſub iecta eſt.
oīs creatura ptāti v̄bi ſubiecta eſt.Supra.1.Oīa ꝑ
ipſum facta ſunt.Si ergo ita eēt ꝙ hēret defectum
[dixiſſem uobis:qꝛ uado pare uobis locū.]Sꝫ locus in ſe patus eſt.Locus enim iſte eſt ipē de⁹(ut
dictū eſt)in quo eſt oīum pfectionū excellētia:ſed
forte nō eſt uobis facultas intrādi.Et iō[Si quo
minus.]i.ſi nō hēretis facultatē intrādi ꝛ nō eētis

ꝑdeſtinati ad locū illū[dixiſſē uobis:qꝛ uado parare ꝛc̄.]Naꝫ in ptāte mea eſt ut ꝑdeſtinarem uos
Fili⁹ cū pr̄e ꝛ ſ.ſ. ꝑdeſtinauit nos ad vitam eternam.
ad locū illū.Nam ipſe cū pr̄e ꝛ ſpū ſcō ꝑdeſtinauit
nos ad vitā eternam.Ephe.1.Elegit nos in ipſo.
¶ Sed qꝛ ſupra dixerat.Quo ego uado nō poteſtis me mō ſeq.Ne crederent ſe final'r ab eo abſciſſos eē.Ideo ſubiūgit.

¶ Et ſi abiero ꝛ preparauero uobis locum: iterum uenio ꝛ accipiam uos ad meipſum: ut ubi ſum ego ꝛ uos ſitis.

¶ Ubi ponit ſcḋam ꝓmiſſionē.ſ.inductionē in regnū.¶ Ubi videt̄ eē v̄borꝝ ꝯtrietas.Dixit enim.Si
Dubitatio.
quo minus dixiſſem ꝛc̄.Ubi innuit ꝙ nō uadit ad
parādū locū.Hic aūt dicit̄[Si abiero ꝛ ꝑparauero
uobis locū.]Ubi innuit ꝙ uadit ad parādū locuꝫ.
¶ Sed dicēdū ꝙ vno mō poſſet legi cōiūctum:ut
Reſponſio
ſit ſenſus.Si quo minus.i.ſi neceſſe eēt dixiſſeꝫ uobis:qꝛ uado pare ꝛc̄.Et iterū.Si quo minus .i.ſi
neceſſe eēt.dixiſſem uobis.i.[ſi abiero ꝛ ꝑparauero ꝛc̄.]Scḋm Aug̅m autē legit̄ diſtinctim:ut.ſ.hec
ſit alia clauſula ab illa:dn̄s ꝑparauit ab eterno ꝑdeſtinādo ꝑparauit exequēdo.Preparauit autē
per receſſum ſuū.Vn̄ illud qḋ ꝑmo dixit ꝙ māſiones parate erāt ab eterno intelligit̄ quātū ad ꝑmā
prepationē ab eterno.Qḋ aūt hic dicit[Si abiero
ꝛ ꝑparauero.]intelligit̄ quātū ad executionē eterne pdeſtinatiōis.¶ Prepauit aūt dn̄s per receſſuꝫ
ſuū nobis locū qnque modis.Primo qdē dādo
Dn̄s ꝑparat nobis locum qnque modis
locū fidei.Fides enim(cū ſit eorꝝ que nō vident̄.)
nō erat de chriſto apud diſcipulos:qn̄ eū pſonal'r
videbāt.Subtraxit ergo ſe eis:ut quē hēbāt ꝑſentia corpali:ꝛ videbāt oculis corpis:hērēt ꝑſentia
ſpūali ꝛ cernerēt oculo mētis:qḋ eſt hēre per fidē
¶ Scḋo demōſtrādo eis viā ad locū eūdi ꝛc̄.Michee.2.Aſcēdit pandēs iter an̄ eos.¶ Tertio pro
eis orādo.Heb.11.Accedēs per ſemetipm ad deuꝫ
ꝛc̄.Deut.33.Aſcēſor celi ꝛc̄.¶ Quarto ſurſuꝫ attrahēdo.Cant.1.Trahe me poſt te ꝛc̄.ꝛ Col.3.Si conſurrexiſtis cū chriſto ꝛc̄.¶ Quinto ſpūm ſcm̄ eis
mittēdo.ſupra.7.Nōdū erat ſpūs datus:qꝛ nōdū
erat ieſus glificatus.Cōplemētū aūt glificationis
chriſti fuit in eius aſcēſione.ꝛ id coſtatim cū aſcēdit
ſpūm ſanctū miſit diſcipulis.Sic ergo predixit eis
corpalē receſſum dicēs.[Si abiero ꝛ ꝑparauo uobis locū.]¶ Deinde ꝓmittit eis ſpūalē reditū dicēs[iterꝫ ueniā ꝛ recipiā.]Veniā in fine mūdi.Act.
1.Quēadmodū vidiſtis eū ꝛc̄.[Et accipiā uos ad
meipm.]glificatos in aīa ꝛ corpe.1.Theſ.4.Sil'r rapiemur ꝛc̄.]¶ Sed nunqd ſpūs aplorꝝ accipiunt̄
Dubitatio ꝯ⁹ grecorum.
a chriſto uſqꝫ in finē mūdi?¶ Ad qḋ dicēdum eſt
Grecorꝝ opio dicētiū ſcōs ñ ire ad padiſū uſqꝫ ad diem iudicij.
ꝙ grecorꝝ opinio eſt:ꝙ ſci nō uadūt ad paradiſuꝫ
uſqꝫ ad diē iudicij.Sed ſi hoc eēt tūc apl's fruſtra
hēret deſideriū eē cum chriſto.Phil.1.¶ Et ideo
Rāſio ueritatis.
dicēdū ꝙ ſtatim diſſoluta huius hītationis domo
quātū ad aīam ſumus cū chr̄o.Et ſic hoc qḋ dicit̄
[Iterū ueniā ꝛc̄.]pōt exponi de aduētu ſpiritualī:
quo chriſtus ſemp viuificat eccliam fideliū:ꝛ quēlibet ſanctorꝝ viuificat in morte.Ut ſit ſenſus[Iterum ueniā.]ad eccliam ſpūaliter cōtinue.[ꝛ accipiam uos ad meipm.]i.firmabo in fide ꝛ dilectione
mea.Cant.5.Dilectus meus aſcēdit ad areolā aromatū.i.ad cōgregationē ſanctorꝝ:ut paſcat̄.i.delectet̄ in virtutibus:ꝛ lilia colligat.i.aīas puras ad
ſe trahat:cū viuificat ſanctos in morte.¶ Deinde
ſubdit fructū dicēs.[Ut ubi ego ſum ꝛ uos ſitis.]

Lubi eſt caput ſint mēbra. Ubi magiſter: ſint diſcipuli. Mat. 24. Ubi fuerit corpus illic ꝯgregabuntur ⁊ aquile. ſupra. 12. Ubi ego ſum illic ⁊ miniſter meus erit.

LEC. II. ET quo ego vado ſcitis: ⁊ viā ſcitis. **Supra** dn̄s ꝯfortauit diſcipl'os de ſuo receſſu ꝓmittens eis q̄ acceſſum hērēt ad patrē. Hic ꝯñter agit de via per quā ad patrem accedūt. Uia aūt nō cognoſcit ſine termino. Et iō etiā agit de termino. Et p̄ ꝓponit viā ⁊ terminū ut eis nota. Scd̄o que propoſuit manifeſtat ibi [Dicit ei thomas: dn̄e ⁊c̄.] Circa primū ſciēdū q̄ dn̄s dixerat. Si abiero ⁊ p̄parauero ⁊c̄. Quia forte diſcipuli quererēt ab eo quo iret: ſicut ſupra. 13. queſiuit petrus. Dn̄e quo vadis? Jō dn̄s hec ſciēs dixit eis. [Et quo ego vado ſcitis: ⁊ viā ſcitis.] Uado enim ad patrē quē ſcitis per me vobis manifeſtatum. j. 17. Manifeſtaui nomē tuū hoib' ⁊c̄. Uia autē per quā vado ſum ego: quē ſcitis ſupra. 1. Uidim' gl'iam eius. Recte ergo dicit [Quo ego vado ⁊c̄.] q̄a patrē ſciebāt per chr̄m. Et chr̄m per ſuā ꝯuerſationē: ⁊ p̄ſētiā nouerāt. ¶ Conſequēter cum dicit.

¶ **Dicit ei thomas. Domine neſcimus quo vadis. Et quomodo poſſumus viam ſcire?**

¶ Manifeſtat dn̄s que p̄poſuit. Et primo p̄mittit manifeſtationis occaſio. Scd̄o ſubdit ꝓpoſitorū manifeſtatio ibi [Dicit ei ieſus. Ego ⁊c̄.] ¶ Occaſio aūt manifeſtationis fuit dubitatio thome interrogātis. Uñ [Dicit ei thomas. Dn̄e neſcimus quo vadis ⁊c̄.] Ubi attēde q̄ thomas utrūq̄ negat q̄d dn̄s affirmauit. Nā dn̄s dixit eos ⁊ viā ⁊ terminū vie ſcire. Thomas aūt negat ſe ſcire viā ⁊ terminū: tñ utrūq̄ verū eſt. Uerū eſt enim q̄ ſciebāt: tñ neſciebāt ſe ſcire. Multa enim ſciebāt de p̄re ⁊ filio: que a chr̄o didicerāt: ſed ignorabāt patrē eſſe ad quē chr̄s iret: ⁊ filiū eē viā qua iret. Difficile enī eſt q̄ eat ad patrē. Nec mirum ſi ignorabāt. Quia lʒ chr̄m ꝑfecte ſm̄ hoiem ſcirēt: eius tñ diuinitatē imꝑfecte cognoſcebāt. Job. 28. Semitā ei' ignorauit ⁊c̄. Et ſubdit [Quō poſſum' viā ſcire?] ¶ Cognitio enī vie dependet ex cognitione t̄mini. Quia ergo t̄min' ignot' eſt nobis. p̄' Thim. 6. Lucē habitat inacceſſibilē ⁊c̄. Et iō via ei' eſt nob' inueſtigabilis ſʒ illud Ro. 11. Inueſtigabiles vie ei'. ¶ Cont̄ cū dic̄.

Cognitio vie depē. ex cognitiōe t̄mini

¶ **Dicit ei ieſus. Ego ſum via ⁊ ueritas ⁊ vita**

¶ Ponit queſitoꝝ maīfeſtatio. Duo aūt dn̄s manifeſtāda ꝓpoſuerat eis. Prio q̄dē viā: ⁊ t̄minū eius. 2° q̄ utrūq̄ ſcirēt. ¶ Primo ḡ manifeſtat p̄muʒ. 2° 2m ibi [Si cognouiſſetis me ⁊c̄.] ¶ Circa p̄m duo facit. p̄ manifeſtat q̄d ſit via. 2° q̄d ſit t̄min' ibi [Nemo uenit ad me ⁊c̄.] Uia aūt (ut dictū eſt) eſt ipſe chr̄s. Et iō dicit [Ego ſuʒ via.] Qd̄ q̄dē ſatis hēt rōnē. Nā per ipm̄ acceſſū hēm' ad patrē ut dicit Ro. 5.) Cōpetit etiā ꝓpoſito quo itēdit declarare dubitationē diſcipuli dubitātis: ſed q̄ iſta via nō eſt diſtās a t̄mino ſed ꝯiūcta addit [ueritas ⁊ vita.] Et ſic ipſe ſil' eſt via ⁊c̄. Uia q̄dē ſm̄ humanitatē: ſʒ terminu' ſm̄ diuinitatē. Sic ḡ ſʒ q̄ dicit [Ego ſū via.] ſm̄ q̄ de' addit [v̄itas ⁊ vita.] Per que duo terminus hui' vie ꝯueniēter deſignat. Nā termin' hui' vie finis eſt deſiderij humani. Hō aūt duo p̄cipue deſiderat. Primo q̄dē v̄itatis cognitionē que eſt ſibi ꝓpria. 2° ſui eē ꝯtinuationē: q̄d eſt cōe oīb' reb'. Chr̄s aūt eſt via ꝑueniēdi ad v̄itatis cognitionē: cū tñ ipſe ſit v̄itas. pſal. Deduc me dn̄e in ueritate ⁊c̄. Chr̄s etiā eſt via ꝑueniēdi ad vitā: cū tñ ipſe ſit vita. pſal. Notas fecīſti vias vite. Et iō hui' vie t̄minū per v̄itatē ⁊ vitā deſignat: que duo ſupra p̄ de chr̄o dicta ſunt. Primo q̄dē q̄ ipſe ſit vita. Unde in ipſo vita erat. Deinde q̄ ſit v̄itas: q̄ erat lux hominū. Lux aūt v̄itas eſt. ¶ Sʒ notādū q̄ hec duo ꝓprie ⁊ per ſe chr̄o ꝯueniūt. Ueritas enī ꝯuenit ei per ſe: q̄ ipſe eſt v̄bū. Nihil enim aliud eſt v̄itas q̄ adeq̄tio rei ad itellectū: q̄d fit q̄ñ itellect' ꝯcipit rē ꝓut eſt. Ueritas ergo itellect' nr̄i ꝑtinet ad uerbū nr̄m: q̄d eſt ꝯceptio ei'. Sed tñ lʒ v̄bū nr̄m ſit uerū nō tñ eſt ipſa v̄itas: cū nō ſit a ſeipſo: ſed ex hoc q̄ rei ꝯcepte adequat. Ueritas ḡ itellect' diuini ꝑtinet ad v̄bū dei: ſed q̄ v̄bū dei eſt uerū a ſeipſo (cū nō meſuret a reb': ſed res intātū ſint uere inq̄ntum ad ſilitudinē ei' accedūt.) idē eſt q̄ v̄bū dei eſt ipſa v̄itas. Et q̄ nullus pōt v̄itatē cognoſcē niſi adhereat v̄itati: opʒ oēm qui v̄itatē cognoſcē deſiderat huic v̄bo adherē. ¶ Uita aūt ꝓprie cōuenit ſibi: q̄ oē q̄d aliq̄ opationē ex ſe hēt dr̄ viuēs. Nō viuētia aūt dicunt que ex ſeipſis motū nō hñt: inter opationes vite p̄cipue ſunt opationes itellectuales. Uñ ⁊ ipſe itellect' dr̄ viuēs: ⁊ actio ei' eſt vita quedā. In deo aūt idē eſt itelligē ⁊ itellect'. Unde manifeſtū eſt q̄ fili' qui eſt v̄bū itellect' p̄ris eſt vita ſua. Sic ergo chr̄s ſeip̄m deſignauit viā ⁊ cōiūctā termino: q̄ ipſe eſt terminus hñs in ſe q̄cquid deſiderari pōt. ſ. ex̄ñs ueritas: ⁊ vita. Si ergo queras qua trāſeas accipe chr̄m: q̄ ipſe eſt via. Jſa. Hec eſt via ambulate in ea. Et Aug' dicit. Ambula per hoiem ⁊ ꝑuenies ad deū. Melius eſt enī in via claudicare q̄ p̄ter viā fortiter ambulare. Nam qui in via claudicat: etiā ſi parū ꝓficiſcat: appropinquat ad terminū. Qui v̄o extra viā ambulat: quāto fortius currit: tāto magis a termino elōgat. Si v̄o queras quo vadis: adherē chriſto: q̄ ipſe eſt v̄itas ad quā deſideramus ꝑuenire. Prouer. 8. Ueritatē meditabit guttur meū ⁊c̄. Si queris quo permaneas: adherē chr̄o: q̄ ipſe eſt vita. Prouerb. 8. Qui me inuenerit: inueniet vitā ⁊c̄. Adherē ergo chriſto ſi vis eē ſecurus (nō enim poteris deuiare: q̄a ipſe eſt via.) Uñ qui ei adherēt nō ambulāt in inuio: ſed per viā rectā. Prouer. 4. Uiā ſapiē mōſtrabo tibi. Ecōtra dicit de q̄buſdā. Uiā v̄itatis habitaculi nō inuenerūt. Itē nō pōt decipi: q̄ ipſe eſt v̄itas: ⁊ docet oēm v̄itatē. j. 19. In hoc nat' ſum ⁊ ad hoc ueni: ut teſtimoniū ꝑhibeā v̄itati. Itē non pōt ꝑturbari. Quia ipſe eſt vita ⁊ vitā dās. Infra 19. Ego ueni ut vitā hēant ⁊c̄. Nā (ut Aug' dicit.) dn̄s dicit [Ego ſuʒ via ⁊c̄.] tanq̄ diceret. Qua vis ire? [Ego ſum via.] Quo vis ire? [Ego ſuʒ v̄itas.] Ubi vis ꝑmanere? [Ego ſum vita.] Nō enī (ut hilarius dicit) in erratica ducit ille qui eſt via: nec illudit per falſa qui v̄itas eſt: neq̄ in mortis relinq̄t errore qui vita eſt. ¶ Uel aliter tria ſunt in homine que ad ſcītatē ꝑtinēt. ſ. actio: ⁊ ꝯtēplatio: ⁊ intentio. Et iſta ꝑficiunt a chriſto. Nam actiua exercētibus chriſtus eſt via. Cōtēplatiua v̄o ꝑſeuerātibus chriſtus eſt ueritas. Sed actiuoꝝ ⁊ ꝯtēplātiū intētionē dirigit ad vitā. ſ. eternā. Docet enim ire ⁊ predicare pro futuro ſeculo. Sic ergo dn̄s eſt nobis via: qua imus ad ipſum: ⁊ per ipſum ad patrē. ¶ Sed cum ipſemet qui via eſt uadit ad patrem: nunquid ipſe eſt ſibi via? Sed (ut Auguſtinus dicit.) Ipſe eſt via: ⁊ qui uadit per viam: ⁊ quo uadit. Unde ipſe

Ueritas ē adeq̄tio rei ad itellectum.

Pulchra de ſcīo diuino

Dr̄ q̄d hēt ex ſe aliquā opationē dr̄ viuēs. Nō viuētia dicunt q̄ ex ſeipſis motū non habent.

Opatiōes intellectuales ſūt p̄cipue iter opationem vite.

In deo idē ē itelligē ⁊ itellect'.

In hoīe tria ſūt q̄ ad ſcītatē ꝑtinēt. ſ. actio: ꝯtēplatio ⁊ intentio.

per ſelpſum ad ſeipm uadit. Ná ipſe inquãtum eſt hõ via eſt. Uñ per carnẽ uenit manẽs ubi erat. Et per carnẽ uadit nõ relinquẽs quo uenerat. Per carnem etiá ad ſe redit ỽitatẽ ⁊ vitá. Ná nõ deus ueniebat per carnẽ ad hoĩes: ỽitas ad mẽdaces: vita ad mortales. (Eſt enim deus uerax: oĩs aũt hõ mendax.) Cũ aũt ſe ab hoĩb⁹ abſtulit: atq̃ illuc ubi nemo mẽtit̃ carnẽ ſuá lauit. Idẽ ipſe qui ỽbũ caro factũ eſt per carnẽ ſuá ad ỽitatẽ que eſt ipſe remeauit. Et ſimile eſt ſi dicerẽ. Et mẽs mea dũ loquor aliq̃bus ad eos erit: nec tñ me relinq̃t. Cũ aũt tacuero quodãmõ ad me redeo: ⁊ cũ illis q̃b⁹ loquor maneo. Sic ergo chr̃s qui nobis eſt via etiá ſibiipſi .i. carni factus eſt via: ut ad ueritatẽ ⁊ vitá iret. ¶ Cõſequenter cum dicit.

¶ Nemo uenit ad patrem niſi per me.

¶ Manifeſtat qđ queſitũ fuerat q̃tũ ad terminum vie. Uia aũt que eſt chr̃s (ut dictũ eſt.) ducit ad patrẽ. Sed q2 pr̃ ⁊ filius ſunt vnũ: ideo hec via ducit etiam ad ſeipm. Et ideo dicit chr̃s ſe eẽ terminum vie. [Nemo] inq̃t [uenit ad patrẽ niſi per me.] Sed ſciẽdũ q᷑ ſicut ap̃ſus dicit. Nemo nouit que ſũt hominis: niſi ſpũs eius qui in ipſo eſt. Qđ intelligendum niſi inquãtũ hõ vult ſe manifeſtare. Secretũ aũt ſuũ manifeſtat q̃s per ỽbũ ſuũ. Et ideo nullus põt uenire ad ſecretũ hoĩs: niſi per ỽbũ hominis. Quia ergo ⁊ que dei ſũt nemo nouit: niſi ſpiritus dei: nullus põt uenire ad notitiá pr̃is niſi per ỽbũ ſuũ: qđ eſt filius eius. Mat. 11. Neq̃ patrẽ quis nouit niſi filius. Et ſicut hõ uolẽs reuelare ſe ỽbo cordis qđ ꝓfert ore: induit quodãmõ ipm uerbum lr̃is uel voce: ita deus uolẽs ſe manifeſtare hoĩb⁹: ỽbũ ſuũ cõceptũ ab eterno carne induit in tp̃e. Et ſic nullus ad notitiá pr̃is ꝑuenire põt niſi per filiũ. Uñ ſupra. 10. dicit. Ego ſum oſtiũ. Per me ſiq̃s introierit. ¶ Sed notãdũ ſm Criſo^m q᷑ ſupra. 6. dñs dicit. Nemo põt uenire ad me niſi pr̃ me⁹ traxerit illũ. Hic aũt dicit. Nemo uenit ad patrẽ niſi per me. In quo oſtẽdit̃ eq̃litas filij ad patrem. Patet ergo que ſit via. Quia chriſtus. Quis terminus. Quia pater. ¶ Conſequenter cum dicit.

Secretũ quis ſuũ manifeſtat per uerbum.

Nullus põt uenire ad pr̃is notitiá niſi p filiũ qui eſt ỽbum ſuum. Uñ ſicut nolẽs ſecretũ ſuũ manifeſtare alicui illud ore uel lr̃is ꝓfert ſic de⁹ uolẽs ſe ipſũ hoĩb⁹ manifeſtare ỽbum ſuũ carne tp̃aliter induit.

¶ Si cognouiſſetis me: ⁊ patrem meum utiq̃ cognouiſſetis.

¶ Oſtẽdit q᷑ diſcipuli utrũq̃ cognoſcũt .ſ. quo uadit: ⁊ viá. Et primo ꝓponit manifeſtationẽ. Secũdo excludit emergẽtẽ dubitationẽ ibi [Dicit ei philippus. Dñe oſtẽde ⁊c̃.] Circa p̃mũ duo facit. Primo oſtẽdit cõcomitãtiá notitie habite de filio: ad notitiá habitá de pr̃e. Scđo manifeſtat quõ diſcipuli ſe hẽant ad notitiá patris ibi [Et amodo cognoſcetis ⁊c̃.] ¶ Dicit ergo p̃mo. Dixi q᷑ ſum via: ⁊ q᷑ ſcitis viá .ſ. me: ergo ⁊ quo uado ſcitis: q2 notitia de me nõ põt haberi ſine notitia pr̃is. Et hoc eſt qđ dicit [Si cognouiſſetis me ⁊ patrẽ meum.] ſupra. 8. ¶ Iudeis dic̃. Si me ſciretis ⁊ patrẽ meum forſitan ſciretis. Quid eſt ergo qđ dicit [Si cognouiſſetis me ⁊c̃.] ibi autẽ dicit forſitan. Uidet̃ q᷑ ibi dubitauerit de eo qđ hic aſſerit. ¶ Sed dicendum q᷑ ibi loquebat̃ iudeis quos increpabat. Et ideo addit forſitan: nõ dubitãs: ſed increpans eos. Hic aũt loquit̃ diſcipulis quos inſtruit. Et ideo ỽitatem eis cũ aſſertione ꝓponit dicẽs [Si cognouiſſetis me ⁊c̃.] q̃ſi dicat. Si ſciretis meá gr̃am ⁊ dignitatẽ ⁊ eam utiq̃ que pr̃is eſt ſciretis. Per nihil enim aliud res melius ſcit̃ q̃ per ỽbũ ⁊ imaginẽ ſuá. Fili⁹ aũt eſt uerbũ pr̃is. ſupra. 1. In p̃ncipio erat uerbũ ⁊ ỽbũ erat apud deũ. Infra. Uerbũ caro factum eſt ⁊c̃. Et vidimus gl̃iam eius ⁊c̃. Filius etiá eſt imago pr̃is. Col. 1. Qui eſt imago inuiſibilis dei. Heb. 1. Qui cũ ſit ſplẽdor gl̃ie ⁊c̃. In filio ergo cognoſcit̃ pr̃ ut in ỽbo ⁊ imagine ꝓpria. ¶ Sed notãdum q᷑ inquãtũ aliq̃d accedit ad ſilitudinẽ pr̃is ỽbi intantum in ipſo cognoſcit̃ pr̃ ⁊c̃. ſilr̃ inquãtũ habet de imagine pr̃is. Cũ aũt oẽ ỽbũ ſit aliq̃ ſilitudo illius ỽbi: ⁊ in q̃libet re inueniat̃ ſilitudo diuinitatis uel imaginis: uel ueſtigij: ſed imꝑfecta: inde eſt q᷑ per nullá creaturá: ⁊ a nulla intelligẽtia: ⁊ cõceptione intellect⁹ creati põt cognoſci ꝑfecte idipm qđ de⁹ eſt. Sed ſolũ ỽbũ vnigenitũ qđ eſt ꝑfectũ ⁊ perfecta imago pr̃is ipm qđ q̃d eſt pr̃is cognoſcit ⁊ cõprehẽdit. ¶ Uñ ſm Hilariũ p̃nt hec ỽba aliter cõtinuari. Nam cũ dñs dicat. Nemo uenit ad patrem niſi per me. Interrogatus arrius quomõ itur ad patrẽ per filiũ. Rñdet q᷑ per doctrine admonitionẽ: inquãtũ .ſ. filius ſua doctrina inſtruit hoĩes de pr̃e: ſm illud. j. 15. Pr̃ manifeſtaui nomẽ tuũ hoĩb⁹ ⁊c̃. Sed dñs hoc excludẽs dicit [Si cognouiſſetis me ⁊c̃.] q.d. Arrius uel alius q̃cũq̃ hõ annũciare q̃dẽ põt de pr̃e. Sed nullus eſt tãtus q᷑ eo cognito cognoſcat̃ pr̃: niſi ſolus filius qui eſt eiuſdẽ nãe cũ ipſo. ¶ Cõſequenter cum dicit.

Fili⁹ ẽ imago ⁊ ỽbũ patris

Continuatio Hilarij.

¶ Et amodo cognoſcetis eum ⁊ vidiſtis eũ.

¶ Oſtẽdit quõ diſcipuli ſe hẽant ad cognitionem pr̃is. Dixerat aũt dñs ſupra diſcipulis: q᷑ patrẽ cognoſcunt. Quo ingens uado ſcitis. Et hoc Thomas negauit dicẽs. Dñe neſcimus quo uadis. Et ideo hic dñs oſtẽdit q᷑ aliquo mõ cognoſcũt patrẽ: ut oſtẽdat ỽbũ ſuũ uerũ eẽ: ⁊ aliquo mõ nõ cognoſcũt: ut ỽbũ thome ſit uerũ. Et ponit ad hoc duplicẽ pr̃is cognitionẽ. Uná que erit in futuro. Aliá que fuit in p̃terito. Dicit ergo q᷑ [amodo cognoſcetis eum.] Dicit aũt [amõ.] q2 duplex cognitio habet̃ de pr̃e. Una ꝑfecta que eſt per immediatam ei⁹ viſionẽ que erit in p̃ria. 1. Io. 3. Cum appuerit ſiles ei erimus. Alia eſt imꝑfecta: que eſt per ſpeculum ⁊ in enigmate: quá hẽmus per fidẽ. p̃ Cor. 13. Uidemus nũc per ſpeculũ ⁊c̃. Põt ergo hic intelligi de utraq̃. Ut ſit ſenſus [amodo cognoſcetis eum.] cognitione ꝑfecta in p̃ria. j. 16. Palá de pr̃e annunciabo uobis. q̃ſi dicat. Uerũ eſt q᷑ nõ cognoſcitis eũ ꝑfecta cognitione: ſed [amodo cognoſcetis eum.] Peracto myſterio paſſionis mee. Uel [amodo.] .i. poſt reſurrectionẽ meá ⁊ aſcẽſionẽ ⁊ miſſionẽ ſpũs ſcĩ [cognoſcetis eũ.] cognitione fidei ꝑfecta: q2 cum uenerit ſpũs paraclit⁹ ⁊c̃. ille uos docebit ⁊c̃. j. 15. Sic ergo uerũ dicis: q᷑ neſcis eũ cognitione perfecta: ſed ego uerũ dico: q2 [vidiſtis eũ.] Baruch. 3°. Poſt hec in terris viſus eſt: ⁊ cũ hoĩb⁹ ꝯuerſatus. Uiderũt enim chr̃m ſm carnẽ aſſũptá in qua erat ỽbũ: ⁊ in ỽbo pr̃. Uñ in ipſo viderũt patrẽ. ſupra Qui me miſit mecũ eſt ⁊c̃. ¶ Sed attẽde q᷑ pater nõ erat in carne per vnitatẽ ꝑſone: ſed erat in ỽbo incarnato per vnitatẽ nãe: ⁊ in chr̃o incarnato videbat̃ pater. ſupra. 1. Uidimus gloriam eius quaſi vnigeniti a patre ⁊c̃.

Pr̃ nõ erat in carne p vnitatẽ ꝑſone: ſed p vnitatẽ nãe.

Dicit ei philippus. Domine oſtende nobis patrem ⁊ ſufficit nobis. L. III.

Hic dñs ſoluit emergẽtem dubitationẽ diſcipuli. Et primo ponit̃ ipſius dubitãtis poſitio. Scđo dubitationis

remotio ibi[Dicit ei ieſus ꝛc̄.] ¶ Circa primũ ſciẽdũ ꝙ dñs ſupra: diſcipulis pmiſit quoddã futurũ .ſ. perfectã dei cognitionẽ cũ dixit. Amodo cognoſcetis ꝛc̄. Aliud preteritũ .ſ. ꝙ viderũt eũ. Quod audiẽs philippus credebat ſe vidiſſe patrẽ: ſed petit eius cognitionẽ dicẽs[Dñe oñde nobis patrẽ ꝛc̄.] ut petitio huius oſtenſionis nõ referatꝰ ad viſionẽ: ſed ad cognitionẽ[ꝛ ſufficit nobis.] Nec mirũ qꝛ viſio patris. eſt finis oĩuꝫ deſideriorũ: ꝛ actionũ noſtrarũ: ita ut nil amplius requiratꝰ. ps. Adimplebis me letitia cũ vultu tuo .i. in viſiõe vultꝰ tui. ps. Qui replet in bonis deſideriũ tuũ.

Viſio patris eſt finis oĩuꝫ deſideriorũ ꝛ actionũ noſtrarum.

¶ Dicit ei ieſus. Tanto tpe uobiſcuꝫ ſum ꝛ non cognouiſtis me. Philippe: qui videt me: videt ꝛ patreꝫ. Quomodo tu dicis oſtẽde nobis patrem? Nõ credis quia ego in patre: ꝛ pater in me eſt?

¶ Hic remouetꝰ dubitatio. Et primo ponitꝰ dubitationis remotio. Secũdo ſubditꝰ dictorũ manifeſtatio ibi[Uerba que ego loquor uobis ꝛc̄.] In prima primo arguit tarditatẽ. Secũdo inſtruit ueritatẽ ibi[Philippe ꝛc̄.] Tertio reprobat petitionẽ ibi[Quõ tu dicis ꝛc̄.] Dicit ergo primo[Tãto tẽpore ꝛc̄.] q.d. Ex diuturna cõuerſatiõe qua tanto tpe nobiſcũ cõuerſatꝰ ſum debuiſſetis me cognoſcere. Et ſi cognouiſſetis me cognoſceretis utiqꝫ ꝛ patrẽ. Ex hoc ergo ꝙ tu nõ cognoſcis patrẽ: das intelligere ꝙ tu non cognoſcis me. In quo arguendus es tarditatis. Mat. 13. Adhuc ꝛ uos ſine intellectu eſtis. Heb. 6. Cũ deberetis magiſtri eẽ ppẽ tempus ꝛc̄. ¶ Sed hic incidit dubitatio: quia ſupra dñs dicit diſcipulis ꝙ eũ ſciebant: cũ dicit viam ſcitis ꝛc̄. Hic autẽ videtꝰ dicere cõtrariũ dicens. Si cognouiſſetis me ꝛc̄. ¶ Sed dicẽdũ ſm Auguſtinũ: ꝙ inter diſcipulos aliqui erãt qui chriſtum ſm ꝙ erat uerbũ dei cognoſcebãt quorũ vnꝰ erat Petrus ubi dicit. Tu es chriſtꝰ filꝰ dei viui. Mat. 16. Alij erãt qui uere eũ cognoſcebant: intra quos erat Philippus. Quãtũ ergo ad primos dicit dominus. Quo ego uado ſcitis. Sed quãtũ ad ſecũdos dicit. Si cognouiſſetis me ꝛc̄. ¶ Uel aliter. chrĩs dupliciter cognoſci poterat .ſ. ſm humanã naturã Et ſic oẽs ſciebãt. Et quãtũ ad hoc dicit. Et quo ego uado ſcitis ꝛc̄. Et ſm diuinã. Et ſic eniꝫ non dũ perfecte cognouerant. Et quantũ ad hoc dicit Si cognouiſſetis me. Et hoc patet per hoc qđ ſubdit[Philippe qui videt me ꝛc̄.] quaſi diceret. ſi cognoſceretis me cognoſceretis patrẽ: ꝛ ſic non diceres. Oſtende nobis patrẽ: qꝛ iã vidiſſes eũ me viſo. ſupra. 8. Si me ſciretis ꝛc̄. ¶ Sed ex hoc Sabellius erroris ſui fulcimentũ ſumit dicens. Quid eſt hoc qđ dicit[qui videt me videt ꝛ patrem] niſi qꝛ idẽ ipſe ſit pater ꝛ filius. ¶ Ad hoc dicit Hilarius. Si hoc ita eẽt dñs dixiſſet[Qui videt me videt ꝛ patrẽ.] Nulla cõiũctiõe appoſita: ſed qꝛ cõiũctionẽ addidit dicens[videt ꝛ patrem] diſtinctionẽ oſtendit: ꝛ eſt ſimilis modus loquendi ſm Auguſtinũ: ſicut quis de duobꝰ ſimilibus loquẽs dicit. Si vidiſti iſtũ vidiſti ꝛ illũ. In filio aũt eſt perfectiſſima ſimilitudo patris. Et ideo dicit[qui videt me videt ꝛ patrẽ.] ſed adhuc in filio eſt maior ſimilitudo qꝫ in hoibꝰ: qꝛ in eis nunqꝫ põt eẽ ſimilitudo ſm eandẽ formã: uel qualitatẽ numero: ſed ſolũ ſm ſpẽm. In filio aũt eſt eadẽ nã nũo: que eſt in pr̃e: ꝛ iõ magis in viſione filij videtꝰ pr̃: qꝫ in viſiõe alicuiꝰ hoĩs qꝫtũcũqꝫ ſimillimi videantꝰ. ¶ Sꝫ notãdũ ꝙ ex uerbis que hic dicuntꝰ excluditꝰ error Arrij qꝫtũ ad duo. Primo qꝫtũ ad hoc ꝙ negabat conſubſtantialitatẽ. Impoſſibile eſt enim ꝙ in viſione ſubẽ create poſſit videri ſubã increata: ſicut per cognitionẽ ſubẽ vnius generis: nõ põt haberi cognitio ſubẽ alteriꝰ generis. Manifeſtum eſt ergo: ꝙ filius nõ eſt ſubã creata: ſed eſt ſubſtantialis patri. Alias qui videt filiũ: nõ videret patrem. Secũdo qꝫtũ ad hoc ꝙ dicitꝰ ſuper illud .1. Thi. ultimo. Regi ſeculoꝝ imortali inuiſibili ſoli deo .ſ. ꝙ ſolus pr̃ eſt inuiſibilis. Filius vero in ſua natura multotiens ſit viſus: qđ ſi eẽt ſequeretꝰ etiã ꝙ pater viſus eẽt frequẽter: qꝛ qui videt filium videt ꝛ patrẽ. Cũ ergo pater inuiſibilis ſit ſm ſuã nãꝫ impoſſibile eſt ꝙ pater ſm ſuã nãꝫ ſit viſus. ¶ Sed obijcit aliqs cur dñs reprehẽderit Philippũ: qui vidẽs filiũ querebat videre patrẽ: cũ non ſit reprehendẽdus qſpiã: qui vidẽs imaginẽ videre uelit rẽ imaginataꝫ. ¶ Ad qđ Criſoſ rñdet dicens: ꝙ Philippꝰ audiẽs de viſiõe pr̃is ꝛ cognitiõe eiꝰ uolebat ipſum patrẽ corporeis oculis videre: ſicut ꝛ ipſum filiũ extimabat vidiſſe: ꝛ iõ hoc dñs improbauit oñdẽs ei ꝙ neqꝫ ipſum filiũ in ſui nã vidit oculo corporali. ¶ Auguſtinus aũt dicit: ꝙ dominus nõ improbauit petitionẽ: ſed petentis aiuꝫ. Nã Philippus dicit. Oñde nobis patrẽ ꝛc̄. ꝛ ſufficit ꝛc̄. q.d. Nos cognoſcamꝰ te: ſed hoc nõ ſufficit. Et ſic credebat: ꝙ in cognitiõe filij eẽt imperfecta ſufficientia: ſed in cognitione patris. Ex quo videbatꝰ ſentire filiũ eẽ minorẽ patre. Et hoc dñs increpauit oñdens ꝙ in cognitiõe filij ſit eadẽ ſufficientia: que eſt in cognitiõe patris dicẽs[Qui videt me videt ꝛ patrẽ.] ¶ Et ideo cõſequẽter cũ dicit.[Quõ tu dicis ꝛc̄.] Improbat primo eius petitionẽ. Secũdo radicẽ petitionis. Petitionẽ improbat quidẽ dicens[Quomõ tu dicis. Oñde nobis patrem ꝛc̄.] Ex quo .ſ. pater in filio videtꝰ. Poterat quidẽ Philippus dicere qđ habetꝰ Job. 11. Qui leuiter locutus ſum ꝛc̄. Radicẽ petitionis improbat cũ dicit[Non credis quia ego in patre ꝛ pr̃ in me.] q.d. Tu vis habere patrẽ credẽs in eo habere ſufficiẽtiã: ſed ſi ita credis[nõ credis qꝛ ego in pr̃e ꝛ pater in me eſt.] Nã ſi hoc crederes ſperares ꝙ in me haberes oẽꝫ ſufficiẽtiã quã in patre. Hoc aũt qđ dicit[Ego in patre ꝛc̄.] dicitꝰ pp eẽntie unitatẽ: de qua dr̃ ſupra. Ego ꝛ pr̃ vnũ ſumꝰ. ¶ Sciendũ eſt enĩ ꝙ eẽntia alr̃ ſe hẽt in diuinis ad pſonã: ꝛ aliter in hoibꝰ. Nã in hoibꝰ eẽntia ſortis nõ eſt ſortes: qꝛ ſortes eſt qđ cõpoſitũ: ſed in diuinis eẽntia eſt idẽ perſone ſꝫ rẽ: ꝛ ſic eẽntia pr̃is eſt pr̃: ꝛ eẽntia filij filius. Ubicũqꝫ ergo eſt eẽntia patris eſt ipſe pater: ꝛ ubicũqꝫ eſt eẽntia filij eſt ipſe filius. Eſſentia aũt patris eſt in filio: ꝛ eẽntia filij eſt in patre. Ergo filius eſt in patre: ꝛ pater in filio. Et ſic exponit Hilarius.

Dubitatio.

Reſpõſio. auguſtini.

Alia reſpõſio

Fulcimẽtum erroris Sabellij.

In hoibꝰ nũqꝫ eſt eadem ſimilitudo ſꝫ formã ꝛ qualitatẽ nũero.

In filio ꝛ in deꝫ eſt nã nũero que eſt patris.

Arrij erroris excluſio.

Dubitatio.

Rñſio Criſ.

Rñſio Aug.

¶ Uerba que ego loquor uobis a me ipſo non loquor. Pater aũt in me manens ipſe facit opera.

¶ Hic dñs manifeſtat ſuã rñſionẽ. Et primo p opa que facit per ſeipſũ. 2° per opa que facturus erat per diſcipulos ibi[Amẽ amẽ dico uobis. Qui credit in me ꝛc̄.] In prima ergo pmittit opa que ipſe facit. 2° cõcludit fidei cõcluſionẽ ibi[Nõ credis ꝛc̄.] ¶ Fides aũt de chriſto ꝙ eẽt deꝰ poterat ex duobꝰ

manifeſtari.ſ.ex eiꝰ doctrina: ꝛ ex miraculis. Et hic duo infra dñs dicit. Si opa nõ feciſſem in eis que ꝛc̃. Quãtũ ad primũ. Et ſi nõ veniſſem ꝛ locutus eis nõ fuiſſem ꝛc̃. Quãtũ ad 2^m. j.15. Nunq̃ ſic locutus eſt hõ. Et ſupra.9. dixit de eo cecus. A ſeculo non eſt auditũ: ꝙ qs apuit oculos ceci nati. Ex his ergo duobꝰ dñs diuinitatẽ ſuã oñdit. ¶ Quãtũ ad primũ dicit [Uerba que ego loquoꝛ vobis] ſ.organo humanitatis [a meipſo nõ loquoꝛ:] ſed ab eo qui eſt in me.ſ.a pr̃e. ſupra.8. Ego que audiui a patre meo ꝛc̃. Pater ergo qui in me loquitur eſt in me: ſed qꝛ qcquid hõ loqͥtur neceſſe eſt ꝙ a primo verbo hoc hẽat. Primũ aũt verbũ.ſ.verbũ dei eſt a pr̃e. Ergo neceſſe eſt ꝙ oĩa verba que loquimur ſint a deo. Cũ ergo qs loquit̃ verba que hẽt a patre: pater eſt in eo. ¶ Quãtũ ad ſecũdũ dicit. [Pater in me manẽs ipſe facit opera:] quia nullus opera que ego facio poſſet facere. ſupra.5. Nõ poteſt filius a ſe facere qcq̃.

Dubĩ Criſ. ¶ Sed querit Criſoſtomus: quõ chr̃s a verbis incipiẽs venit ad opa. Dicit enĩ [Uerba que ego loquoꝛ vobis ꝛc̃.] Et poſtea dicit [ipſe facit opa.]

Solutio Criſ. ¶ Sed hoc ſoluit dupl'r. Uno mõ ẽm Criſoſtomũ: qui dicit ẽm coniunctionis modũ predictũ ꝙ primo loqͥtur de doctrina: ꝛ poſtea loquit̃ de miraculis.

Solutio Auguſtini. ¶ Secũdũ Auguſtinũ dicẽdũ ꝙ verba que dñs loquebat̃ vocat opera. ſupra.10. Hoc eſt opus dei: vt credatis in eum: quẽ miſit ꝛc̃. Ideo cũ dicit [Ipſe facit opa.] dat intelligere ꝙ verba ipſius ſunt quedã opera.

Fulcimentum hereſum Sabellij ꝛ Arrij. ¶ Sꝫ nota ꝙ ex his duobꝰ diſtinctim due hereſes fulcimentũ ſuũ ſumũt. Quia qõ dicit. Ego in patre.ſ.ſum: per ſe Sabellius dicẽs eũdẽ eẽ patrem ꝛ filiũ. Quod aũt dicit. A meipſo nõ loquoꝛ. aſſumit Arrius cõcludẽs ex hoc filiũ eẽ minorẽ pr̃e.

Cõfutatio hereſum. ¶ Sed per ipſa eadẽ dicte hereſes excluduntur. Nã ſi idẽ eẽt pater ꝛ filius (ut Sabellius fingit) nõ diceret filiꝰ [Uerba que ego loquoꝛ vobis a meipſo ꝛc̃.] Si v̾o filius eẽt minoꝛ patre (vt blaſſemat Arriꝰ) non diceret [pater in me manẽs ꝛc̃.

¶ Nõ creditis qꝛ ego in patre ꝛ pater in me ẽ: Alioquin propter opera ipſa credite.

¶ Quia ergo ex duobꝰ predictis manifeſtat̃ fides trinitatis. Ideo cõtra cõcludit fidẽ ipſam dicens. [Non creditis qꝛ ego in patre ꝛc̃.] Hoc qdẽ quõ intelligendũ ſit expoſitũ eſt ſupra. In greco habetur [Credite.] ſ.mihi [Quia ego in patre ꝛc̃.] Ud mirũ qꝛ nõ creditis: qꝛ ego in patre ꝛc̃. Sed attende ꝙ antea locutꝰ eſt ſolũ philippo: ſed ab eo loco vbi dicit. Uerba que ego loquoꝛ: loquit̃ oĩbꝰ aplis ſimul: qõ ſi nõ ſufficit ad oñdẽdũ ſubſtãtialitatẽ verbis: que ego dico: ſaltẽ ꝑpter opera ipſa credite: ſed ipſa opa que dedit mihi pater: vt faciã ea ꝛc̃. ſupra.10. Si mihi nõ creditis opibꝰ credite.

¶ Amen amen dico vobis: qui credit in me opera que ego facio ꝛ ipſe faciet: ꝛ maiora horum faciet: quia ego ad patrem vado.

¶ Poſtq̃ dominꝰ manifeſtauit ea que dixerat per opa que faciebat per ſeipſũ. Hic manifeſtat ea per opa que facturus erat per diſcipulos. Et primo ꝑponit opa diſcipulorũ. Secũdo iſinuat modum opandi ibi [Quodcunq̃ petieritis.] In prima ꝑmo ꝑponit opa diſcipuloꝝ. 2° aſſignat rõnẽ dicti ibi [Quia ad patrẽ vado.] ¶ Dicit ergo ꝑmo [Amẽ amẽ dico vobis.] q.d. opa que ego facio adeo magna ſũt ꝙ ꝓbẽt ſufficiẽter argumentũ diuinitatis mee: ſed ſi hec vob̃ nõ ſufficiat reſpiciatis ad opa que per alios facturus ſũ. Potiſſimũ enĩ ſignũ magne virtutis eſt: vt hõ nõ ſolũ per ſe ſed ẽt per alios eximia opet̃. Et iõ dicit [Amẽ amẽ dico vobis qui credit in me.] Que v̾ba nõ ſolũ mõſtrãt virtutẽ diuinitatis in chr̃o: ſed ẽt virtutẽ fidei ꝛ cõiunctionẽ chr̃i cũ fidelibꝰ. Sicut enĩ filiꝰ opat̃ ꝑꝑ patrem in ſe manẽtẽ ꝑꝑ vnitatẽ nãe: ita ꝛ fideles opantur ꝑꝑ chr̃m in ſe manẽtẽ per fidẽ. Ephe.3. Habitare chr̃m per fidẽ in cordibꝰ ꝛc̃. Opa aũt que chr̃s fecit: ꝛ diſcipuli faciũt virtute chr̃i. ſũt opa miraculorũ. Mar. vltio. Signa aũt eos qui crediderint hec ſequẽtur ꝛc̃. Sed mirabile eſt qõ ſubdit [Et maiora hoꝝ faciet.] Uno mõ vt dicamꝰ ꝙ dñs per apoſtolos plura ꝛ maiora facit q̃ per ſeipſum. Maximũ enĩ inter miracula chr̃i fuit ꝙ ad tactũ fimbrie eius ſanabantur infirmi (vt habetur Matth.14.) Sed de Petro legit̃ Act.5. ꝙ ad eiꝰ vmbram ſanabãtur īfirmi. Magis aũt eſt ꝙ ſanet vmbra q̃ fimbria. *Miraculorũ chriſti maximũ fuit ꝙ ad tactum fimbrie ſanabantur infirmi. Ad vmbram Petri ſanabãtur infirmi.* Alio mõ vt dicamꝰ ꝙ chr̃s plura fecit per verba diſcipuloꝝ q̃ per ſua. Loqͥtur enĩ hic dñs de opibꝰ que facta erãt per v̾ba (vt Augꝰ dicit) que opa tũc dicebat: vbi per v̾ba que loquebat̃ ꝛ eorũdẽ verboꝝ fructꝰ erat fides illoꝝ. Legit̃ enim de chr̃o Mat.19. ꝙ adoleſcẽs nõ fuit inductꝰ ad vẽdẽdũ que hẽbat: ꝛ eũ ſequẽdũ. Nã cũ diceret adoleſcenti. Uade ꝛ vẽde oĩa que hẽs ꝛc̃. Et ſubditur. Abijt triſtis. Sꝫ de Petro ꝛ alijs aplis legit̃ Act.4. ꝙ eis predicantibꝰ vẽdebãt poſſeſſiões ꝛ oĩa que hẽbãt: ꝛ afferebãt preciũ earũ ad pedes aploꝝ.

Obiectio. ¶ Sed obuiat aliqs ꝙ dñs nõ dicit: ꝙ apli maiora faciẽt: ſed qui credit in me. Nũquid ergo qui nõ facit maiora q̃ chr̃s nõ eſt cõputãdus īter credẽtes in chr̃m? Abſit. Durũ enĩ eẽt hoc.

Reſponſio. ¶ Iõ dicẽdũ eſt al'r ꝙ chr̃s duplex opus facit. Unũ ſine nobis: videlicet creare celũ ꝛ terrã: ſuſcitare mortuos ꝛ hꝰ. Aliud opat̃ in nobis: ſed nõ ſine nob̃: qõ eſt opus fidei: per qõ viuificat̃ impꝰ. De iſtis ergo loqͥtur hic dñs que ſũt coĩa credẽti. Et hoc eſt opꝰ qõ facit chr̃s in nobis: ſed non ſine nobis qꝛ eadẽ facit qcũq̃ credit: qꝛ qõ fit in me per deũ: fit in me etiã per meipſum. ſ. per liberũ arbitrium. Uñ dicit aplus. Nõ aũt ego: ſupple ſolus: ſed gr̃a dei mecũ. Et de iſtis dicit [Opera que ego facio ꝛ ipſe faciet: ꝛ maiora hoꝝ faciet.] Quia maius eſt viuificare impiũ q̃ creare celũ ꝛ terrã. *Maius eſt viuificare impium q̃ꝫ creare celum ꝛ terrã.* Nã iuſtificatio impij q̃tũ eſt de ſe: ꝑſeuerat in eternũ. Sap.1. Iuſtitia ꝑpetua eſt ꝛc̃. Celũ aũt ꝛ terra tranſibũt. (vt dr̃ Luc.21.) Itẽ qꝛ opus corꝑale ordinatur ad ſpũale. Celũ aũt ꝛ terra opus corꝑale eſt. Iuſtificatio v̾o īpij opus ſpũale.

Dubitatio: Hãc dubitationẽ inſolutam dimittit Auguſtinus. Solutio. ¶ Sed hic incidit dubium. Nã in creatiõe celi ꝛ terre inducitur creatio ẽt ſcõꝝ angeloꝝ. Nũqd ergo maiora facit: qui cooperat̃ chr̃o ad ſui iuſtificationẽ q̃ creare angelũ. ¶ Qõ Augꝰ nõ determinat: ſed dicit. Iudicet qui põt. Utrũ maius ſit iuſtos creare angelos q̃ īpios hoĩes iuſtificare. certe ſi equalis eſt vtriuſq̃ potentie: hec maioris eſt mĩe. ¶ Si aũt diligenter attẽdamꝰ de qbꝰ opibꝰ dñs hic loqͥtur nõ ꝑferimꝰ creationẽ angeloꝝ iuſtificationi ipꝝ. Nõ enĩ ꝑ hoc qõ dicit [Et maiora horũ faciet.] Opꝫ nos intelligere oĩa opa chr̃i: ſed illa tm̃ fortaſſis: que tũc faciebat: tũc aũt verba fidei faciebat: ꝛ vtiq̃ minus eſt verba iuſtitie predicare qõ fecit preter nos: q̃ impios iuſtificare: qõ ita facit in nobis vt faciamꝰ ꝛ nos. ¶ Conſequẽter aſſignat rõnẽ dicti. Ideo

maiora faciet dicens[Quia ad patrē vado.] Qđ
pōt tripliciter adaptari. Uno mō ſm Criſoſtomū
Ego operoꝛ q̄diu ſum in mūdo: ſed me receden
te: vos eritis loco mei. Et iō que ego facio vos fa
cietis: z etiā maiora[Quia ego vado ad patrem.]
z ultra per meipm nihil opoꝛ. ſ. p̄dicādo. ¶ Alio
modo. ut ſit ſenſus. Judei credunt q̄ me occiſo fi
des mea extinguatꝰ: z hoc nō eſt verū: imo magis
approbabitꝰ: z vos maiora facietis[q̄a vado ad
patrē.] i. nō pereo: ſed in ꝓpria maneo dignitate z
in celis ero. ſupra. 14. Nūc clarificatus eſt fili⁹ hoīs.
zc̄. ¶ 3° mō. maiora facietis: z hoc[quia vado ad
patrē.] quaſi diceret. Dū ero magis glorificat⁹ de
cet me maiora facere: z ēt dare vobis virtutes ma
iora faciendi. Uñ anteq̄ʒ ieſus eēt glorificatus: ſpi
ritus nō fuit datus diſcipulis in ea plenitudīe in
qua datus eſt poſtmodū. ſupra. 7. Nōdū erat ſpiri
tus datus: q̄ꝛ ieſus nōdū erat glorificatus zc̄.

**¶ Et quodcūq̄ʒ petieritis patrem in nomi-
ne meo hoc faciam.**

¶ Hic inſinuat modū operādi. Et primo ponit in-
tentū. Secūdo rōnē aſſignat ibi[Ut glorificeꝛ pr̄
in filio zc̄. ¶ Circa primū ſciendū eſt q̄ cū dñs di
xerit. Et maioꝛa hoꝝ faciet: ut ex magnitudīe ope
rū cognoſcatꝰ magnitudo faciētis. poſſet aliq̄s cre
dere q̄ qui credit in filiū dei eēt maioꝛ ipſo futur⁹.
Et iō hoc dñs excludit ex modo faciendi: q̄ꝛ fili⁹
facit ipſa opa auctoritate pꝛopꝛia: ſed qui credit
in eū facit ipſa cū interpellatiōe: z iō dicit[Et qđ-
cūq̄ʒ petieritis zc̄.] Ubi excludit equalitas credēti
um ad filiū tripl'r. Primo qdē: q̄ꝛ ipſi(ut dictū eſt)
faciūt interpellādo. Uñ dicit[Q̄ dcūq̄ʒ petieritis.]
Mat. 7. Oīs qui petit accipit. 2° q̄ꝛ faciūt in virtu
te filij. Uñ dicit[In noīe meo.] i. in virtute noīs
mei. Act. 4. Nō eſt aliud nomē datum ſub celo zc̄.
Hoc enī nomē eſt ſuper oē nomen. p̄s. Nō nobis
dñe nō nobis. Tertio q̄ꝛ ipſe fili⁹ in eis: z per eos
oīa opa facit. Uñ dic̄[Hoc faciā.] ¶ Et attēde q̄
pater petitur: z filius facit: q̄ꝛ indiuiſibilia ſūt opa
prīs z filij. ſupra. 5. Queccūq̄ʒ pater facit: hec z ſimr
filius facit. Oīa enī pater per filiū. ſupra. 1. Oīa per
ipſuʒ facta ſūt. ¶ Sed q̄d eſt qđ dicit.[Quodcū Queſtio.
q̄ʒ petieritis hoc faciā.] Cū videam⁹ et⁹ fideles pe-
tere z nō accipere. Sed ſm Auguſtinū conſiderā
dū eſt hic pꝛimo qđ dicit[in noīe meo.] Deīde qđ
ſubdit[Hoc faciā.] Nomē enī chꝛiſti eſt nomē ſa-
lutis. Mat. 1. Uocabis nomē ei⁹ ieſum: ipſe enī ſal
uū zc̄. Qui ergo petit aliquid ꝑtinēs ad ſalutē pe
tit in noīe chꝛiſti. ¶ Contingit aūt q̄ aliquis pe- Solutio.
tit pertinēs ad ſalutē ex duob⁹. ſ. ex praua affectio
ne. puta cū petit aliqđ ad qđ afficitur: qđ tñ ſi ha
beret: ſalutē ſuā īpediret. Et ideo qui ſic petit: nō
exauditꝰ: q̄ꝛ male petit. Jac. 4. Petitis z nō accipi-
tis eo q̄ male zc̄. Cū enim quis ex prauo affectu
male uſurus eſt eo qđ vult accipe: dñō poti⁹ miſe
rante: non accipit: q̄ꝛ nō exaudit ad votū: ſed ad
utilitatē magis. Nā bonus domin⁹ ſepe negat qđ
petimus: ut tribuat qđ mallem⁹. Secūdo ex igno
rantia duꝫ quis aliquando petit qđ credit ſibi ex
pedire: z tñ nō expedit: ſed iſtis potius conſulen-
do: deus que petunt non facit. Nam Paulus qui
plus oībus laborauit: ter dominuʒ rogauit: ut di
ſcederet ab eo ſtimulus carnis: nec tamē qđ roga
uit obtinuit: q̄ꝛ non erat ſibi expediēs. 2e Coꝛ. 12.
Ro. 8. Nam quid oremus ſicut opʒ neſcimus zc̄.

Mat. 20. Neſcitis quid petatis. Patet ergo q̄ cuꝫ
petimus in noīe eius. ſ. in noīe ieſu chꝛī ipſe hoc fa
ciet. Dicit aūt[hoc faciam] in futuro. Non aūt hoc
facio in p̄ñti: q̄ꝛ q̄ñq̄ʒ differt facere qđ petim⁹ ad
augendū deſideriū noſtrū: z ut tempore congruo
fiat. Leuit. 26. Dabo vobis pluuiam tēpoꝛib⁹ ſuis.
Iſa. 49. In die ſalutis exaudiui te. ¶ Contingit
etiam aliq̄ñ q̄ petimus pꝛo aliquo pꝛo quo foꝛ-
taſſis non exaudimur: tunc. ſ. q̄ñ ei⁹ merita obſtāt.
Hiere. 7. Tu ergo noli orare pꝛo pplo iſto. Et. 15.
Si ſteterint moyſes: z ſamuel corā me. ¶ Conſe
quenter cum dicit.

**¶ Ut glorificetur pater in filio. Si quid pe-
tieritis me in nomine meo hoc faciam.**

¶ Ponit rationē. Et hoc ſic legitur ab Auguſtino.
Quodcūq̄ʒ petieritis patrem in noīe meo hoc fa-
ciam: ut h' ſit. Et reſumit[Ut glorificetur pater in
filio: ſi quid petieritis zc̄.] quaſi diceret. Ideo[fa-
ciā qđ petieritis in noīe meo: ut glorificeꝛ pater in
filio zc̄.] z oīa que facit filius oꝛdinantur ad glori
am patris. ſupꝛa. 8. Non quero gloriā meā. Sic ēt
z nos oīa opera noſtra ad gloriā dei oꝛdinare de
bem⁹. pꝛe Coꝛ. 10. Omnia in gloriā dei facite zc̄.

Si diligitis me mandata mea ſerua
te: z ego rogabo patrem. LE. IIII.

Supra conſolatus eſt dñs diſci
pulos de ſuo receſſu pꝛo
mittens eis acceſſum eoꝝ ad patrem: ſed q̄ꝛ poſ-
ſet videri eis longū q̄ ad patrem accederent: z in-
terim ſine magiſtro eē dolerent: Ideo conſolatur
eos ꝓmittens eis ſpiritū ſanctū. Et ponitꝰ pꝛimo
ad receptionē ſpiritus ſancti pꝛeparatio. Secūdo
ꝓmittitꝰ ſpūs ſancti donatio ibi[Et aliū paraclitū
zc̄.] Tertio exponitꝰ ſpūs ſancti pꝛomiſſio ibi[Ut
maneat vobcū zc̄.] Pꝛeparatio aūt ad receptionē
ſpūs ſancti. Una quidē erat neceſſaria ex parte di-
ſcipuloꝝ: alia ex parte chꝛiſti. ¶ Ex parte q̄deʒ di
ſcipulorū neceſſaria erat duplex ꝑparatio. ſ. amoꝛ
coꝛdis: z obedientia operis. Quoꝝ vnū domin⁹
ſupponit eos habere. Et quantū ad hoc dicit[Si
diligitis me. Et hoc appꝫ: q̄ꝛ triſtami de meo re
ceſſu. j. 15. Uos me amaſtis: q̄ꝛ ab initio zc̄. ¶ Ali
ud v̄o imperat futurū. Et q̄tū ad hoc dicit[Man
data mea ſeruate.] q. d. Non oſtēdatis amorē quē
habetis ad me in fletu: ſed in obedientia manda-
torū meorū. hoc enim eſt meū dilectionis ſignū.
j. eodē. Siquis diligit me ſermonem meum ſerua
bit. Hec ergo duo pꝛeparant ad receptionem ſpiri
tus ſanctus. Cum enim ſpiritus ſanctus ſit amoꝛ.
non datur niſi amantibus. Pꝛouerb. 8. Ego dili-
gētes me diligo. Itē datur obedientibus. Act. 1.
Nos huius rei teſtes ſumus. Iſa. Super quē rege
ſcet ſpūs me⁹ zc̄. ¶ Sed nūq̄d obediētia diſcipu Dubitatio.
loꝝ z amoꝛ eoꝝ ad chꝛm pꝛeparāt ad ſpiritū ſan
ctū. Uideꝛ q̄ nō. Quia dilectio qua diligim⁹ deū
eſt per ſpūm ſanctū. Ro. 5. Charitas dei diffuſa ē
in coꝛdib⁹ nr̄is zc̄. Obediētia aūt eſt nobis a ſpiri
tu ſcō. Ro. 8. Qui ſpiritu dei aguntꝰ. Et in p̄s. Uiā
mādatorū tuoꝝ cucurri zc̄. ¶ Sed poſſet aliquis Alia reſpō.
dicere q̄ per dilectionē filij ꝓmeremur ſpūm ſcm: In donis dei
quo hito amamus patrē. Sed huic repugnat q̄a qui bene utiꝰ
idē eſt amoꝛ pꝛis z filij. ¶ Et iō alr̄ dicendū eſt q̄ dono ſibi con
hoc eſt in donis dei: ut qui bene utiꝰ dono ſibi cō ceſſo āpliorꝭ
ceſſo amplioris gr̄e: z doni acceptionē meretur: gr̄e z doni ac
z qui male utiꝰ hoc ipſuʒ qđ accepit auferetur ab ceptionē me-
retur.

co. Nam (ut legit Mat.25.) Seruo pigro ablatuꝫ eſt talētū qͦd acceperat a dn̄o ſuo: q̄ nō bene uſus eo fuit: ꝛ datū eſt ei qui acceperat quinqꝫ: cū quib⁹ lucratus fuerat alia quinqꝫ. Sic ergo eſt ꝛ de dono ſpūs ſancti. Nullus enī pōt deum diligere niſi habeat ſpiritū ſanctū. Nō enī nos preuenim⁹ gratiā dei: ſed ipſa preuenit nos. Ipſe enim prior dilexit nos (ut dicit .1. Jo.3.) Et ideo dicēdū q̄ apoſtoli primo quidē receperūt ſpm̄ ſcm̄ ut diligerēt deum: ꝛ obedirent mandatis ei⁹: ſed neceſſe erat ad hoc: ut ampliori plenitudine ſpm̄ ſcm̄ reciperēt: q̄ bene uterenť diligendo ꝛ obediendo dono ſpiritus ſancti pri⁹ accepto. Et ſm̄ hoc eſt ſenſus [Si diligitis me] per ſpm̄ ſcm̄ quē habetis ꝛ obeditis mandatis meis recipiētes ſpm̄ ſcm̄: queꝫ habetis in ampliori plenitudine. ¶ Alia preparatio neceſſaria erat ex parte chriſti. Et quantū ad hoc dicit. [Ego rogabo patrē ꝛc̄.] Ubi ſciendū eſt: q̄ dn̄s noſter ieſus chr̄s inq̄ʒtum hō mediator eſt dei ꝛ hominū (ut dī̄ p̄ͤ Thim̄.2°.) Unde inq̄ʒtū eſt hō accedens ad deū impetrat nobis dona celeſtia: ꝛ ueniēs ad nos eleuat nos: ꝛ reducit ad deū: q̄ ergo iā ad nos uenerat ꝛ dando nobis mādata dei reducit credentes ad ipſum: reſtabat ut rediret ad patrē: ꝛ impetraret dona ſpūalia. Heb.6. Accedēs per ſemetipſum ꝛc̄. Et hoc facit rogando patrem Et hoc eſt qͦd dicit [Ego rogabo patrē ꝛc̄.] Eph.5. Aſcēdēs in altū. Sed attēde q̄ idē eſt qui rogat: ut detur: ꝛ qui dat paraclitū. rogat inq̄ʒtū hō: dat inq̄ʒtū deus. Dicit autē [Et ego rogabo] ut eorum repellat triſtitiā de ſuo receſſu: qm̄ ipſe receſſus eſt rō: ut acciperent ſpm̄ ſcm̄.

¶ Et alium paraclitum dabit uobis.

Paraclitus eſt nomē grecum ꝛ ſignificat conſolatorem.

¶ Hic ponitur ſpūs ſcī ꝓmiſſio. Sed attēde q̄ hoc nomen paraclitus eſt grecū: ꝛ ſignificat conſolatorē. Et ideo dicit [Aliū paraclitū dabit uobis.] ſ. pater nō tn̄ ſine filio .i. ſpm̄ ſcm̄ qui eſt conſolator cū ſit ſpūs amoris. Amor autē facit ſpiritualeꝫ cōſolationē ꝛ gaudiū. Gal.5. fructus: ſpūs: charitas gaudiū ꝛc̄. ipſe eſt interpellator ꝛc̄. Ro.8. Nā quid oremus ſicut opꝫ neſcimus ꝛc̄. Hoc aūt quod dicit [Alium] deſignat diſtinctionē perſonalē in diuinis cōtra Sabelliuꝫ. ¶ Sed obijcit: q̄ hoc qͦd dicit paraclitus importat actionē ſpūs ſancti. Ergo in hoc qͦd dicit [Aliū paraclitū] uidet deſignare alietatē nature. Nā alietas oꝑationis deſignat alietatē nature. Eſt ergo ſpūs ſcūs alterius nature a filio.

Obiectio.

¶ Rn̄ſio: dicēdū q̄ ſpūs ſcūs eſt cōſolator ꝛ aduocatus: ꝛ fili⁹ ſilr̄. Qͦ enim filius ſit aduocatus dī̄.1. Jo.1. Aduocatū habem⁹ apud patrē quia cōſolator. Iſa.61. Spūs dn̄i miſit me ꝛc̄. ut ponerē conſolationē ꝛc̄. m̄ alia ꝛ alia rōne eſt conſolator ꝛ aduocatus filius ꝛ ſpūs ſcūs: ſi accipiamus per appropriationē perſonarū. Nā chriſtus dicit aduocatus inq̄ʒtū ſm̄ q̄ hō īterpellat pro nobis ad patrē. Spūs aūt ſcūs inq̄ʒtū nos poſtulare facit. Itē ſpūs ſcūs dicit cōſolator inq̄ʒtum eſt amor formaliter. Filius vͦ inq̄ʒtū eſt uerbuꝫ. Et hoc dupliciter. Quia per doctrinā: ꝛ inq̄ʒtū ipſe filius dat ſpm̄ ſcm̄ ꝛ incendit amorem in cordibus noſtris. Sic ergo li [alium] nō deſignat alietatē nature in filio ꝛ ſpiritu ſancto: ſed deſignat alium modum: quo uterqꝫ eſt conſolator ꝛ aduocatus.

Solutio. Spūs ſcūs ē conſolator ꝛ aduocat⁹ Similiter ꝛ fili⁹ Cōſolator ꝛ aduocatus ſi perſonaliter accipiant ſ. ſ. ꝛ filius alio ꝛ alio mō dicitur cōſo. ꝛ aduoca.

Fili⁹ dicitur conſo. inquātū hō pro nobis īterpellat. Spūs ſcūs inquātū poſtulare nos facit

¶ Ut maneat uobiſcū in eternū ſpiritum ueritatis: quem mundus non poteſt accipere: quia non videt eum nec ſcit eum.

¶ Hic ponit ꝓmiſſio. Et p̄ͦ quātū ad ipſam dationem. Secūdo quātū ad ipſam donū. Tertio q̄ʒtū ad recipientes donum. Sed donatio eſt uera: q̄ꝛ perpetua. vnde dicit [Ut maneat ꝛc̄.] Alicui enim datur aliquid ad tēpus tm̄: ꝛ hec non eſt uera donatio. Sed tunc eſt uera quando dat ad ſemꝑ habendum. Et ideo ſpiritus ſanctus uere datur: q̄ꝛ [ut maneat] cum eis [in eternum.] hec quidem illuſtrans ꝛ docens ꝛ ſuggerens: poſt ad uidendā ſpeciē introducēs. p̄ͦmi Reg.16. Directus ſpūs domini in Dauid ꝛc̄. Judas autem lꝫ acceperit eum non tamen ſemper cum ipſo manſit: q̄ non accepit ut maneret cum ipſo in eternū: ſed tm̄ ſm̄ p̄ntē iuſtitiā. ¶ Scd̄m Criſoſtomū aūt dici pōt q̄ dominus hec dicit ad excludendū carnalē quandaꝫ ſuſpitionem diſcipulorū. Poſſent enim ſuſpicari q̄ ille paraclitus eis datus poſtmodum per paſſionē ab eis recederet. Sic ipſe ꝛ hoc excludit dicens [vt maneat ꝛc̄.] quaſi dicat non patieť mortē ut ego: nec a uobis recedet. ¶ Sed cōtra. ſupra .1. hoc dictum eſt Joāni baptiſte. Super quē uideris ſpiritum deſcēdere ꝛ manere: hic eſt qui baptiʒat. Ex quo videtur ꝓpriū chriſti: ut ſanctus ſpiritus ſemper maneat cū ipſo: qͦd nō eſt uerū: ſi cum diſcipulis manet in eternū.

Obiectio.

¶ Rn̄ſio ſm̄ Criſoſtomū dicendū q̄ ſpiritus ſanctus dicit in nobis manere per dona ſua. Donorum autē ſpiritus ſancti quedam ſunt neceſſaria ad ſalutē. Et hec ſunt cōmunia omnibus ſanctis: ꝛ ſemper in nobis manent: ut eſt charitas que nunq̄ʒ excidit (ut dicit 2ͤ Cor.13.) quia etiam in futuro erit. Quedā autem nō ſunt de neceſſitate ſalutis: ſed dantur fidelib⁹ ad manifeſtationē ſpūs. p̄ͤ Cor.15. Unicuiqꝫ dat manifeſtatio ſpūs ꝛc̄. Sic ergo quantū ad prima dona ſpiritus ſanctus manet cūꝫ diſcipulis ꝛ ſanctis in eternū. Sed quātū ad ſecunda dona ſic eſt propriū chriſto: ut maneat cū eo ſemper: quia ſemper in plenitudine poteſtatis ſue habet: ut poſſit miracula facere: ꝛ prophetare ꝛ alia huiuſmodi: ſꝫ non ſic eſt de alijs: quia (ut dicit Gregorius.) Spiritus prophetarū non ſunt ꝓphetis ſubiecti. Donū autem eſt excellentiſſimū: quia [ſpiritus ueritatis.] Spiritū quidem dicit: ut oſtendat nature ſubtilitatem. Spiritus enim dicitur aliquid occultuꝫ ꝛ inuiſibile. Unde quod inuiſibile eſt ſpiritus dici conſueuit. Sic ꝛ ſpiritus ſanctus occultus eſt ꝛ inuiſibilis. ſupra .3. Spiritus ubi uult ſpirat ꝛ uo. ꝛc̄. Itē ut oſtendat eius virtutē: quia mouet nos ad bene agendū ꝛ operādū. Spiritus enim īpulſionē quādā inſinuat. Unde ꝛ uentū ſpiritum appellamus. Ro.8. Qui ſpiritu dei agūtur. ꝑs. Spiritus tuus bon⁹ deducet me ꝛc̄. Addit autē [ueritatis] quia a ueritate procedit ꝛ ad ueritatem ducit. Spiritus enī ſanctus nihil aliud eſt q̄ʒ amor. Quādo ergo q̄s impelliť ad amādum terrena ꝛ munduꝫ: tunc impellitur a ſpiritu mūdi. p̄ͤ Cor.2. Nos aūt nō ſpiritū huius mūdi accepim⁹: ſꝫ ſpiritū qui ex deo eſt. Qn̄ vͦ īpelliť ad opa carnis: tūc nō īpelliť a ſpū ſcō. Eze.13. Ue ꝓphetis inſipiētib⁹ ꝛc̄. Sed iſte ſpūs ducit ad cognitionē ueritatis: q̄ꝛ ꝓcedit a ueritate: que dicit ſupra eodeꝫ. Ego ſum via ꝛ ueritas ꝛc̄. Nam ſicut in nobis ex ueritate cōcepta: ꝛ cōſiderata ſequiť amor ipſius ueritatis: ita in deo cōcepta ueritate: que eſt filius

Solutio Cri.

Donorū .ſ. ſ. quedā ſūt neceſſaria ad ſalutē: quedam autē non.

Spūs dicitur aliquid occultū ꝛ inuiſibile.

Spūs impulſionē quādaꝫ inſinuat.

Spūs ſcūs nihil aliud eſt q̄ʒ amor.

Procedit amor. Et ſicut ab ipſa procedit:ita in eī'
cognitionē ducit. J.17. Ille me clarificabit: quia de
meo accipiet rc̄. Et ideo dicit Ambroſius q̄ oē ue
rū a quocunq̄ dicat a ſpiritu ſancto eſt. p[a] Cor.
12. Nemo pōt dicere dñs ieſus: niſi in ſpiritu ſcō.
J.15. Cū uenerit paraclitus quē ego mittā rc̄. Ma
nifeſtare aūt ueritatē conuenit ꝓprietati ſpūs ſcī.
(Eſt enī amor qui facit ſecretoꝝ reuelationē. J.15
Uos aūt dixi amicos: q2 oīa rc̄.) Job.37. Annun
ciat de ea ſ.ueritate amico ſuo. ¶ Recipiūt aūt ſpi
ritū ſcm̄ credentes. Et quantū ad hoc dicit[Quē
mūdus nō pōt accipere.] Et primo oſtendit qui
ſunt quib' nō daī. Secūdo oñdit quib' datur ibi
[Uos aūt cognoſcetis rc̄.] Primo autē oñdit q̄
non datur mundo. Secūdo aūt aſſignat cām qua
re nō detur. Quātū ad primū dicit[Quē mūdus
nō pōt accipere.] Mūdū hic mūdi dilectores uo
cat dñs: hi quidē q̄diu mūdū diligunt: ſpm̄ ſcm̄
non poſſunt accipere. (eſt enim amor dei.) Non
poteſt autē quis finali dilectione deū r mundum
diligere. 1. Jo.2. Siquis diligit mūdū rc̄. Nā Gre
gorius dicit. 5. mora. Spūs ſcūs oē qd̄ repleuerit
ad deſiderandū inuiſibilia accēdit. Et qm̄ mūda
na corda ſola viſibilia diligūt hūc mundus nō ac
cipit: q2 ad diligenda viſibilia nō aſſurgit. Secula
res etenī mētes quāto ſe foras per deſideria dila
tant: tanto ad receptionē illius ſinū cordis angu
ſtant. Sap.1. Spūs ſcūs diſcipline effugiet fictum.
¶ Quātū ad ſecūdū dicit[Quia nō videt eū rc̄.]
Nā dona ſpiritualia nō accipiunī niſi deſiderata.
Sap.6. Preoccupat ſ. diuina ſapientia eos rc̄. nec
deſiderantur niſi aliqualr̄ cognita. Qd̄ aūt nō co
gnoſcantur ex duob' contingit. Primo quidē ex
hoc: q̄ hō nō ponit intentionē ſuā ad eorū cogni
tionē. Secundo vō: q2 quis nō pōt eē capax illi'
cognitionis: hoc autē mundani non hn̄t. Nā pri
mo nō intēdunt ad ea deſiderāda. Et quantum
ad hoc dicit[Quia nō videt eū.] i. nō ponit inten
tionē ſuā ad eū cognoſcendū. p̄s. Oculos ſuos
ſtatuerūt declinare rc̄. Itē nō pn̄t ea cognoſcere.
vnde dicit[Neſcit eū.] Nā (ut Auguſtin' dicit.) nō
habet inuiſibiles oculos mundana dilectio: per
quos videri ſpiritus ſcūs niſi inuiſibiliter nō pōt
p[a] Cor.2. Animalis hō non percipit ea rc̄. Sicut
lingua infecta non ſentit bonū ſaporē ꝓpter cor
ruptionē humoris: ſic aīa īfecta a corruptiōe mū
di celeſtiū dulcedinē nō guſtat. Uel ſm̄ Criſoſto
mū dico q̄[aliū paraclitū dabit nobis ſpūm ueri
tatis.] ſed hic aſſumet carnē[q2 mūdus nō videt
eū: nec ſcit eum.] i. non accipiet eum: ſed ſolū nos.

Expō Criſo.

¶ Uos aūt cognoſcetis eū: quia apud uos
manebit: r in uobis erit.

¶ Hic oñdit primo quib' daī ſpūs ſcūs. Secundo
rōnē aſſignat. ¶ Daī aūt fidelib'. vñ dicit[Uos
aūt] qui mouemini a ſpiritu ſcō[cognoſcetis eū.]
p[a] Cor.2. Nos autē nō ſpiritū hui' mundi accepi
mus rc̄. Et hoc ideo: q2 mūdū contēnitis. 2[a] Cor.
4. Non cōtēplātib' nobis que vident rc̄. ¶ Rō āt
huius[Quia apud nos manebit.] Ubi primo no
ta ſpiritus ſancti ad apoſtolos familiaritatē[quia
apd̄ uos manebit.] i. ad utilitatē ueſtrā. p̄s. Spūs
bon' deducet me in viā rectā. Sap.12. O q̄ bon'
ſpūs tuus rc̄. Secundo quādā eius intima inha
bitationē: quia[in nobis erit.] i. in intimo cordis
ueſtri. Eze.33. Et ſpiritum nouum.

In 14[m] cap. Jo.

LE. V.

N On relinquā uos orphanos: ue
niam ad uos.

Supra dñs ꝓmiſit ſpm̄ ſcm̄ cō
ſolatorē. Sed q2 apl'i nō
multū ad notitiā ſpūs ſcī conſcenderant: r ad chri
ſti preſentiā ualde detinebanī: huiuſmodi conſo
latio eis parua videbaī. Et ideo in parte iſta ꝓmit
tit eis primo redditū ſuū. Secundo dona ſua ibi
[Hec locutus ſum uobis apud uos manens rc̄.]
Circa p̄mū primo ꝓmittit eis iteratā viſitationē.
Secūdo aſſignat rōnē ibi[Qui hēt mādata mea
rc̄.] Tertio excludit diſcipuli dubitationē ibi[Di
cit ei iudas rc̄.] Circa p̄mū primo manifeſtat eis
ſuū redditū. Secūdo manifeſtat redeūdi modum
ibi[Adhuc modicū rc̄.] Tertio predicit redditus
fructū ibi[In illa die rc̄.] Circa primū primo oſtē
dit neceſſitatē redeūdi. Secūdo ꝓmittit redditū.
¶ Neceſſitas aūt redeūdi eſt: ut diſcipuli orphani
nō remaneant. Et hoc eſt qd̄ dicit[Nō uos relin
quā orphanos.] Orphani enim in greco pupilli
ſunt in latino: r dicunī hi paruuli pře carētes. ſm̄
illud Tre. ultīo. Pupilli facti ſum' abſq̄ patre rc̄.
¶ Conſiderandū eſt aūt q̄ hō pōt habere tripli
cē patrē. ſ. patrē originis. Heb.12. Patres quidem
habuim' carnis nō nře rc̄. Itē praue imitationis
ſupra. 8. Uos ex patre diabolo eſtis. Itē gratuite
adoptionis. Ro.8. Accepiſtis ſpiritū adoptionis
rc̄. Sed eos qui imitanī patrē diabolū: deus non
adoptat in filios: q2 nō eſt conuentio lucis ad tene
bras (ut dicit 2[a] Cor.6.) Similr̄ nec illos: qui ni
miū afficiunī carnaliter ad parentes: q2 hoc dicit
Mat.10. Qui amat patrē ſuū aut matrē ſuā plus
q̄ me: nō eſt me dignus. Qui ergo fuerit orpha
nus i. deſtitutus affectu peccati r deſerens affectū
carnalē ad parentes: illū deus ſibi adoptat in fili
um. p̄s. Quoniā pater meus r mater mea dereli
querunt me: dñs autē aſſumpſit me. Multo autē
magis qui relinquit eos. p̄s. Obliuiſcere populū
tuū rc̄. ¶ Sed notandū q̄ chriſtus exhibet ſe di
ſcipulis ſuis: ut patrem: q2 quāuis hoc nomē pa
ter perſonaliter acceptum ſit ꝓpriū perſone pris:
eēntialr̄ tñ accept' cōpetit toti trinitati. Unde ſu
pra. 13. dicit eis. Filioli mei adhuc modicū uobiſcū
ſum. ¶ Aduentū ſuū ꝓmittit eis dicens[Ueniā
ad uos.] Uenerat iā chřs ad eos carnē aſſumēdo
1. Thi.1. Chriſtus ieſus uenit in hūc mūdū rc̄. Re
ſtabat ergo triplex aduentus eius: quorū duo ſūt
corporales. Un'. ſ. poſt reſurrectionē: r ante aſcen
ſionē: qñ. ſ. recedēs ab eis per mortē poſt reſurre
ctionē uenit ieſus: r ſtetit in medio diſcipulorum
(ut dicitur. J.20.) Alius erit in fine mundi. De quo
dicit Act.1. Quēadmodū vidiſtis eū euntē in celū:
ita ueniet. Luc.21. Uidebunt filium hoīs uenientē
rc̄. Sed tertius eſt ſpūalis r inuiſibilis: qñ. ſ. uenit
ad fideles ſuos per gratiam in vita: uel in morte.
Job.9. Si uenerit ad me nō videbo. Dicit ḡ[Ue
niā ad uos] poſt reſurrectionē quātū ad primū
aduētū. J.16. Iterū aūt videbo uos. Itē in fine mū
di. Iſa.3. Dñs ad iudiciū ueniet rc̄. Item in morte
ad ſuſcipiēdū uos ad me. ſupra eodem. Ueniā ad
uos r tollā uos ad meipſum. Itē[ueniā ad uos]
ſpūalr̄ viſitādo. J. eodē. Ad eū ueniemus rc̄.

Orphani in greco: latine pupilli ſunt.

Hō pōt habere triplicē patrem.

Hoc nomen pater acceptū perſonaliter ē ꝓpriū perſone patris: eēntialiter tñ acceptū cōpetit toti trinitati.

Poſt primū aduentū chriſti in carne: erūt adhuc tres alij aduentus.

¶ Adhuc modicū: r mundus me iam nō vi
det. Uos autem videtis me: quia ego viuo
r uos viuetis.

¶ Hic exponit viſitatiōis modū oſtēdēs hāc viſitationē aplis ſingulariē exhibēdā. Et qꝛ poſſēt credere ꝙ adhuc ad eos rediret mortalis exiſtens. Ideo cōſequēter excludit hoc dicēs [Adhuc modicum ꝛc̄.] Ut primo exponamus de reditu poſt reſurrectionē. Tūc eſt ſenſus [Adhuc modicū.] i. modicū tēpus vobiſcū ſum in hac carne mortali: ꝛ tūc crucifigar: ſed poſt [mūdus iā me non videt ꝛc̄.] Et hoc qꝛ poſt reſurrectionē nō oib' manifeſtauit ſe: ſed teſtib' preordinatis a deo. ſ. diſcipulis ſuis. Act. 1. Et iō dic̄ [Uos aūt videbitis me.] ſ. in corpe glorificato ꝛ īmortali. ¶ Rōnē horū aſſignat dicēs [Quia ego viuo ꝛ uos viuetis.] Ubi remouet dubitationē. Poſſent enim diſcipuli dicere. Quō videbim' te: qui morieris: ꝛ nos etiā moriemur tecū. Et iō dicit ꝙ hoc nō erit ita: qꝛ [ego viuo.] i. viuā poſt reſurrectionē. Apoc. 1. Fui mortuus ꝛ ecce ſum viuēs ꝛc̄. [Et uos viuetis] qꝛ nō occidemini modo mecū. ſ. 18. Si me queritis ſinite hos abire. Uel [ego viuo] per reſurrectionē. [Et uos viuetis.] i. gaudebitis inde: qꝛ gauiſi ſunt diſcipuli viſo dn̄o. Hoc mō accipit viuere Gen. 41. Cū audiſſet Jacob ꝙ Joſeph regnaret in terra egypti reuixit ſpūs eius. ſ. pp gaudiū. ¶ Sed cōtra hāc expoſitionē obijcit Aug': quia ex hoc qd' dn̄s dicit [Adhuc modicū: ꝛ mūdus me iā nō videt.] ſequit ꝙ hoīes mūdi nūq̄ ſint eū viſuri: qd' eſt falſū: qꝛ in iudicio videbūt eū ſm illud Apoc. 1. Uidebit eū ois oculus. ¶ Ad qd' poſſet dici ꝙ verū eſt ꝙ hoies mūdi adhuc modicū mūdus non videbit eū in iſta carne mortali. ꝛ pp hoc Aug' exponit h' [Adhuc modicū] referens ad ſecūdū aduentū: in quo ueniet ad iudicandū. Et dicit iſtud tempus modicū uſq; ad iudicium in reſpectu ad eternitatē. Nam mille anni ante oculos tuos: q̄ſi dies heſterna ꝛc̄. Et hoc mō Apls Heb. 12. Uocat iſtud tēpus modicū: ꝛ ego mouebo celū ꝛ terram ꝛc̄. [Et mūdus me iā nō videt] qꝛ ulterius poſt iudiciū hoīes mundi amatores: ꝛ praui eū nō videbūt cūtes in ignē eternū. Unde Iſa. 26. ſm aliā litterā dr̄. Tollatur impius ne videat gloriā dei. [Uos aūt] qui ſecuti eſtis me: ꝛ permāſiſtis mecū in temtatoib' meis [videbitis me] in eternitate ꝑpetua. Iſa. 30. Regē in decore ſuo videbunt. 1. Theſ. 2. Sēper cū dn̄o erim'. Et hoc ideo: qꝛ [viuo ꝛ uos viuetis ꝛc̄.] quaſi diceret. Sic ego habeo vitā glorioſam in anima ꝛ in corpē: ita ꝛ uos. ꝑ' Cor. 15. Reformabit corpus humilitatis noſtre configuratū corpori claritatis ſue. Et hoc iō dicit: qꝛ vita nr̄a glorioſa creatur ex vita glīoſa chrī. ꝑ' Cor. 15. Sicut in adam oēs moriunt. ita ꝛ in chrō oēs viuificabunt. Sed de ſe dicit in p̄nti [viuo] qꝛ ſua reſurrectio differenda nō erat poſt mortē ei': ſed ſtatim ſecutura: ſm illud ps. Exurgā diluculo: qꝛ (ut dr̄ in ps.) Nō dabis ſanctū videre corruptionē. Sed de diſcipulis dicit [viuetis] in futuro: qꝛ reſurrectio corpoꝝ eoꝝ differenda erat uſq; in finē mūdi: ſm illud Iſa. 26. Uiuēt mortui tui. interfecti mei reſurgent.

¶ In illa die uos cognoſcetis quia ego ſū in patre meo: ꝛ uos in me: ꝛ ego in uobis.

¶ Hic ponit viſitatiōis fruct' qui eſt cognitio eoꝝ que apli ignorabāt (ut enī ſupra dictū eſt) Petr' ignorabat quo chrs iret. Uñ dicebat. Dn̄e quo uadis. Etiā Thomas hoc ignorabat: ꝛ viā per quā iret. vñ dicebat. Neſcimus quo uadis ꝛ quomō ꝛc̄. Philippus aūt patrē ignorabat. vñ petebat dicens. Dn̄e oñde nobis patrē ꝛc̄. Que qdē cū hant ex ignorantia vnius rei: ex hoc. ſ. ꝙ ignorabāt: quō pater in filio: ꝛ filius in patre. vnde ꝛ Philippo dixit. Non credis quia ego in patre: ꝛ pater in me eſt. Huius ergo notitiā promittit eis dn̄s dicēs hic [In illa die uos cognoſcetis: quia ego in patre ꝛc̄.] Ex quo ois dubietas a cordib' diſcipulorū excludit. Pōt aūt exponi de aduentu tpe reſurrectionis: ꝛ de aduētu ad iudiciū. Sed diſtinguēda eſt duplex cognitio myſteriorū diuinitatis. Una eſt imperfecta que habetur per fidem. Alia perfecta que habetur per ſpeciem. De quib' dicitur ꝑ' Cor. 13. Uidemus nūc per ſpeculum in enigmate: quātū ad primū. Tunc autem facie ad faciem: quātū ad ſecūdum. Dicit ergo [in illa die] poſt reſurrectionē meam [cognoſcetis: qꝛ ego ſū in patre.] Et h' cognitione fidei: qꝛ tunc videntes eū reſurrexiſſe ꝛ eſſe cum eis certiſſimam fidē de eo habuerūt: precipue qui acceperunt ſpiritū ſanctum: qui oia eos docebat. Uel [in illa die] ultime reſurrectiōis in iudicio [cognoſcetis.] ſ. manifeſte per ſpeciem. ꝑ' Cor. 13. Tunc cognoſcā ſicut ꝛ cognitus ſum. Sed quid cognoſcent? duo que dicit ſupra. Unū. ſ. ꝙ pater in me manens ipſe facit opera. Et q̄tū ad hoc dicit [Quia ego ſum in patre meo.] ſ. per cōſubſtantialitatē nature. Aliud ꝙ ſe perfecturū opera per diſcipulos dicens. Qui credit in me ꝛc̄. Opera que ego facio ꝛc̄. Et q̄tū ad hoc dicit [Et uos in me: ꝛ ego in uobis.] ¶ Ubi attendendū eſt ꝙ quia hic dominus videt ſimilē habitudinem ponere ſui ad patrem: ꝛ diſcipuloꝝ ad ipſum. Uolebant arriani ꝙ ſicut diſcipuli ſunt minores chriſto: ꝛ non conſubſtantiales eius ita eſſet filius minor patre: ꝛ alterius ſubſtantie ab ipſo. Et ideo dicendum eſt: ꝙ hoc quod dicit [Ego ſum in patre meo.] dicitur per conſubſtantialitatem nature. Supra. 10. Ego ꝛ pater vnum ſumus. ꝛ ſupra. 1. Uerbum erat apud deum. Hoc autem quod dicit [Et uos in me ꝛc̄.] Intelligitur vno modo: ꝙ diſcipuli ſunt in chriſto. Nam illud quod protegitur ab aliquo dicitur eſſe in eo: ſicut contentum in continente. Et hoc modo dicitur ꝙ in rege ſunt ea que ſunt in regno. Et ſm hoc dicitur Act. 17. In ipſo viuimus. mouemur ꝛ ſumus. [Et ego ſum in uobis.] manendo interius: ꝛ operando: ꝛ inhabitādo interius per gratiam. Eph. 3. Habitare chriſtum per fidem in cordibus ꝛc̄. Et 2' Corinthioꝝ 13. An experimentū eius queritis ꝛc̄. ¶ Alio modo ſm Hilariū. [Uos in me] ſupple in me eritis per naturam veſtram quam aſſumpſi. (aſſumendo enim naturam noſtram aſſumpſit nos omnes.) Heb. ſecūdo. Nuſquam enim angelos apprehendit ꝛc̄. [Et ego ſum in uobis] per mei ſacramenti ſumptionem: quia qui ſumit corpus chriſti: chriſtus eſt in eo. ſupra ſexto. Qui manducat meam carnem. ¶ Alio modo [Uos in me: ꝛ ego in uobis.] ſupple ſumus per mutuam dilectionem. Quia hoc dicitur prime Joannis quarto. Deus charitas eſt ꝛ qui manet in charitate ꝛc̄. Et hec uobis ignota erant: ſed tamen in illa die ea cognoſcetis.

¶ Qui habet mādata mea ꝛ ſeruat ea: ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me: dilige-

Obiectio Auguſtini.

Cognitio myſteriorū diuinitatis eſt duplex.

Illud qd' protegitur ab aliquo dicit eſſe in eo ſicut cōtentū in continente.

tur a patre meo. Et ego diligam eum: ꝛ manifeſtabo ei meipſum.

¶ Hic aſſignat viſitationis rō. Et ponit dñs duplicem rōnem: q̄re a fidelibus dñs videat ꝛ nō a mūdo. Prima eſt uera coꝝ dilectio ad deū. Scōa uera dilectio dei ad eos ibi[Qui autem diligit me ꝛc̄.] ¶ Quātū ad primū dicit[Qui hēt mādata mea ꝛ ſeruat ꝛc̄.] ¶ Ubi notādum eſt ꝙ illa eſt uera dilectio que ſe ꝓdit ꝛ ꝓbat in ope. Nam per exhibitionem opis dilectio manifeſtat. Cum enim diligere aliquem ſit uelle ei bonū: ꝛ deſiderare que ipſe vult: nō videt uere diligere qui nō facit uolūtatē amati: nec exequit que ſcit eū uelle. Qui ergo nō facit uolūtatem dei: nō videt eum uere diligere. Et ideo dicit[Qui habet mādata mea ꝛ ſeruat ea. ille eſt qui diligit me.] i. qui hēt ueraꝫ dilectionē ad me. ¶ Sed nota ꝙ aliq̄s habet mādata dei. P̄mo q̄dem in corde per memoriā ꝛ iugē meditationē pſal. In corde meo abſcōdi eloq̄a tua ut non peccem tibi. Sed hoc nō ſufficit niſi ſeruet in ope. P̄s. Intellectus bonus oībus faciētibus eū. Quidā q̄o hñt in ore docēdo ꝛ exhortādo. pſal. Quā dulcia faucibus meis eloq̄a tua. Et hi etiā debēt ea ſ̄uare in ope: q: qui fecerit ꝛ docuerit: hic magnus uocabit in regno celoꝝ. Mat. 6. Uñ vitupantur a dño illi qui dicūt ꝛ nō faciūt. Mat. 23. Quidā aūt hñt in aure ea libēter: ꝛ diligēter audiēdo. Supra 8. Qui eſt ex deo uerba dei audit ꝛc̄. Nec hoc ſufficit niſi ſeruēt. Quia non auditores legis ſed factores iuſtificabunt. Ro. 2. Infra. 16. Opamini non cibum qui perit ꝛc̄. Ergo qui ſic hēt mādata dei aliq̄lr ſeruat ea. Sed adhuc imponit ei ut ſeruet pſeuerādo. Uñ dicit Auguſtinus. Qui habet in memoriam ꝛ ſeruat in vita: qui habet in ſermonib⁹: ꝛ ſeruat in moribus: qui hēt audiēdo ꝛ ſeruat faciendo: qui habet faciēdo ꝛ ſeruat pſeuerādo: ipſe eſt qui diligit me. ¶ Quātū aūt ad ſcōꝫ dicit[Qui aūt diligit me diliget ꝛc̄.] ¶ Sꝫ hoc in p̄mo aſpectu videt abſurdum. Nunq̄d eni deus diligit nos q: diligimus eum? Abſit. Dicit enim. 1. Jo. 4. Non q̄ſi dilexerimus deū: ſed q̄m ipſe prior dilexit nos ¶ Et ideo dicēdū ꝙ ad intellectū huiuſmodi habemus ex his que dicta ſunt ſupra. ſ.[Qui habet mādata mea ꝛ ſeruat ꝛc̄.] Nō enim ibi dicit ꝙ ideo diligit: q: ſeruat mādata: ſed q: diligit ideo mandata implet: ꝛ hoc mō dicēdū eſt hic: ꝙ ideo quis diligit chriſtū: q: diligit a patre: ꝛ non ꝙ ideo diligat q: diligit. Diligimus ergo filiū: q: pater diligit nos. Habet enim hoc uerus amor: ut amatos ad amātis dilectionē trahat. Hiere. 31. In charitate ꝑpetua dilexi te ꝛc̄. Sed q: amor patris nō eſt ſine amore filij: cum idē ſit amor utriuſq;: quecūq; eni pater facit: hec ꝛ filius ſilr facit. Supra. 5. Ideo ſubdit[Et ego diligā eum.] ¶ Sed cū pater ꝛ fili⁹ oīa diligāt ab eterno: q̄re dicit[diligā] in futuro. ¶ Dicēdū eſt ergo ꝙ dilectio cōſiderata ꝓut eſt in diuina uolūtate ſic eſt eterna: ſed cōſiderata ſꝫ ꝙ manifeſtat executione opis effect⁹ eſt tpalis. Et iō eſt ſenſus[Et ego diligā eum.] i. effectu dilectiōis oñdam: q̄ſi. ſ.[manifeſtabo ei meipſum.] q̄ſi ad hoc diligam ut manifeſtem. ¶ Sciēdū eſt autē ꝙ dilectio alicuius ad aliquem aliquādo eſt ſm quid: aliquādo ſimpliciter. Secūdum quid q̄dem: quando vult ei aliq̄d bonum particulare. Simplr autē quādo vult ei omne bonum. Deus autem omnia cauſata diligit ſm quid: q: omni creature vult aliq̄d bonū etiā ipſis demonibus: ut. ſ. viuāt ꝛ intelligāt: ꝛ ſint: que ſunt quedā bona. Simplr aūt diligit illos: q̄bus vult omne bonū. ſ. ut habeāt ipſuꝫ deum: quē habere eſt hēre ueritatē: q: deus ueritas eſt. Sed ueritas tūc habet quādo cognoſcitur Illos ergo uere ꝛ ſimplr diligit q̄bus manifeſtat ſeipſum: qui eſt ueritas. Et hoc eſt q̄d dicit[manifeſtabo ei meipſum.] ſ. in futuro per gl̄iam: q̄d eſt ultimus future btitudinis effectus. Job. 37. Annūciat de ea amico ſuo ꝛc̄. Sap. 6. Preoccupat eos q̄ ſe ꝯcupiſcūt. ¶ Sed poſſet quis dicere. Nunq̄d pr̄ nō manifeſtabit ſe: imo ꝛ pater ꝛ filius. Nam fili⁹ ꝛ patrē ſimul: ꝛ ſe manifeſtat: cum ſit uerbuꝫ eius. Mat. 11. Neq; patrē q̄s nouit niſi filius ꝛc̄. Et tñ ſi interim filius manifeſtat ſe alicui aliquo mō: hoc ē ſignum diuine dilectionis. Uñ ꝛ hec pōt eē ratio q̄re mūdus eum nō videbit: quaſi. ſ. nō manifeſtabit eis ſeipſum: ꝛ hoc q: nō diligit eum.

Dicit ei iudas: non ille ſcariothis. Domine quid factuꝫ eſt: quia manifeſtaturus es nobis teipſuꝫ ꝛ nō mundo?

Supra ꝓmiſit dñs diſcipulis ſuam viſitationem. Hic remouet diſcipuli dubitationem. Et primo ponit diſcipuli dubitatio. Secūdo chriſti rñſio ibi[Rñdit ieſus ꝛc̄.] ¶ Sciēdum eſt circa primum ꝙ ſanctoꝝ ꝛ humilium cōſuetudo eſt: ut cuꝫ magna de ſe audiūt: ſtupeāt ꝛ admirent. Audierāt autem diſcipuli dñm dicētē. Adhuc modicum ꝛ mūdus me iam nō videt. Uos aūt videbitis me ꝛc̄. Ex quo videbat ap̄los toti mūdo ꝑferre. Et ideo iudas frater iacobi cuius ep̄la inter canonicas legit: in admiratione ꝛ ſtupore poſitus dicit[Domine quid factum eſt: quia manifeſtaturus es ꝛc̄.] quaſi diceret. Que cauſa erit. Nunquid nos ſupra totam mundum ſumus. Simile dixit Dauid. 2. Regū. 7°. Quis ego ſum: aut que eſt domus mea? Mat. 25. dicunt iuſti. Domine quando te vidimus eſurientem ꝛc̄. ¶ Conſequenter eum dicit.

¶ Reſpondit ieſus ꝛ dixit ei. Siquis diligit me ſermonem meum ſeruabit.

¶ Ponit chriſti rñſio. Ubi primo aſſignat cām ſue manifeſtationis diſcipulis: ꝛ nō mūdo. Scōo manifeſtat quoddā q̄d dixit ibi[Et ſermonē quē audiſtis ꝛc̄.] In p̄ma p̄mo oſtēdit q̄re manifeſtatur⁹ eſt ſe diſcipulis. Scōo oſtēdit q̄re nō manifeſtaturus eſt ſe mūdo ibi[Qui nō diligit me.] Et in p̄ma primo ponit idoneitas diſcipuloꝝ ad chr̄i manifeſtationē hñdā. Scōo inſinuat ꝓceſſus manifeſtationis ꝛ ordo ibi[Et pater meus.] Circa p̄mū duo ponit que reddūt hoīem idoneū ad dei manifeſtationē. Primuꝫ eſt charitas. Scōm eſt obedientia. ¶ Quātum ad primū dicit[Siq̄s diligit me ꝛc̄.] Tria enim neceſſaria ſunt hoī uolēti deum videre Primo ut deo appropiquet. Deut. 33. Qui appropinquāt pedibus eius accipiēt ꝛc̄. Secūdo ut ad eum videndum oculos eleuet. Iſa. 40. Leuate in excelſum oculos ueſtros ꝛc̄. Tertio ut viſioni uacet. Nam ſpiritualia videri non poſſunt: niſi quis uacet terrenis. Pſalmus. Uacate ꝛ videte quoniā ſuauis eſt dominus. Et hec tria facit charitas. Nā ipſa animam hominis deo coniungit. prime Jo. 4. Qui manet in charitate in deo manet ꝛ deus in

Dubitatio.
Solutio
Dubitatio
Reſponſio.
Dilcō alicu⁹ ad aliquē aliq̄ñ ē ſimplr: aliqñ ſm quid
De⁹ oīa eē diligit ſꝫ q̄d: etiā ipſos demones.
LE. VI.
Tria ſunt neceſſaria uolēti deū videre.

eo. Ipſa ipſum intuitū ad deum erigit. Matth. 6. Ubi eſt theſaurus tuus: ibi eſt cor tuum. Unꝯ dicit Ubi eſt amor tuus ibi oculus. Ipſa enim a mūdanis uacare facit. 1. Jo. 2. Qui diligit ſeculum nō eſt pfecta charitas dei in illo. Ergo econtrario: qui pfecte deum diligit: nō eſt in illo amor ſeculi. ¶ Ex charitate aūt ſ. quit obediētia. Unde dicit [ſermonem meū ſeruabit.] (ut dicit Gregorius.) Probatio dilectionis exhibitio eſt operis. Nunq̄ eſt dei amor ocioſus. (opatur enim magna ſi eſt.) Si autem opari deſinit amor nō eſt. Uolūtas eniz: ꝛ maxime que eſt de fine mouet alias potētias ad act9 ſuos. Non enim geſcit hō niſi faciat ea per que ad finem intētum puentat: pcipue ſi eſt intēſa ad ipm Quādo ergo uolūtas hoīs intēſa eſt ad deuz: qui eſt finis eius: mouet oēs vires ad faciēdum ea que ad ipſum ducūt. Intēdit autem in deum per charitatem. Et ideo charitas eſt que nos ſeruare mandata facit. 2e Cor. 5. Charitas chriſti urget nos. Cātic. 6. Lāpades eius lāpades ignis. Et per obediētiam homo efficit idoneus ad vidēdum deuz. ps. A mādatis tuis ſ. a me ſeruatis intellexi. Et iterum Super ſenes intellexi: qꝛ mandata ꝛc̄. ¶ Cōſequēter cum dicit.

Uolūtas q̄ ē de fine mouet alias potētias ad actus ſuos

¶ Et pater meus diliget eum: ꝛ ad eum ueniemus: ꝛ manſionem apud eum faciemus.

¶ Ponit pceſſus ꝛ ordo manifeſtationis. Tria autem ſunt per que fit homini diuina manifeſtatio. Primū eſt diuina dilectio. Et quātum ad hoc dicit [Pater meus diliget eum.] ſupra eſt dictū: quare dicit [diliget.] in futuro: quātum videlicet ad effectū dilectionis: qui tamē ab eterno dilexit quātū ad uolūtatem bñ faciēdi. Mal. 1. Jacob dilexi ꝛc̄. Nō aūt dicit. Ego diligā eum: qꝛ hoc iam eis patuit ſupra. Prouer. 8. Ego diligētes me diligo. Reſtabat ergo ut iſinuaret eis: qꝛ pater diligeret eos. Deut. 4 Dilexit populos oēs ſcī i manu ꝛc̄. ¶ Secūdum eſt diuina viſitatio. Et quātum ad hoc dicit [ꝛ ad eum ueniemus.] ¶ Sed cōtra: uenire mutationem localē ſignificat. Sed deus nō mutat. ergo ꝛc̄. ¶ Rñſio: deus dicit uenire ad nos: non ꝙ ipſe moueat ad nos: ſed qꝛ nos mouemur ad ipꝫ. Dicit enim aliqd uenire in locū in quem prius non fuit hoc aūt deo non cōuenit cum ſit ubiq̄. Hier. 34. Celum ꝛ terrā ego impleo. Dicit etiā uenire aliquid ad aliquē locum inquātum eſt ibi nouo modo: ſm quem prius nō fuerat ibi. ſ. per effectū gratie. Et per hūc effectum grē facit nos ad ſe accedere. ¶ Sed attēdēdum ſm Auguſtinū: ꝙ trib9 modis deus uenit ad nos. Et iſdē nos imus ad eum. ¶ Primo qdem uenit ad nos implēdo ſuis effectibus: ꝛ nos imus ad eum capiendo ipſos. Ecc̄. 33. Trāſite ad me oēs qui cōcupiſcatis ꝛc̄. ¶ Secūdum illuminādo: ꝛ nos imus ad eum cōſiderādo pſal. Accedite ad euz ꝛ illuminamini. ¶ Tertio vo adiuuādo: ꝛ nos ad eū obediēdo: qꝛ nec obedire poſſumus: niſi adiuti a chriſto. Iſa. 2. Uenite aſcēdamus ꝛc̄. ¶ Sed quare nō fecit mētionē de ſpiritu ſancto? Auguſtinus dicit ꝙ nō dicit hoc ꝙ ipſe ſit excludēdus adueniēte patre ꝛ filio. qꝛ ſupra dicit. Ut maneat uobiſcū in eternum. Sed cum in trinitate ſint duo. ſ. pſonarum diſtinctio: ꝛ eētie unitas. Aliquādo qdem fit mētio de tribus perſonis ad inſinuādum diſtinctionē pſonaruz. Aliquādo vo facit mētionem de duabus ſine tertia: ad iſinuandum eētie vnitatē. ¶ Uel dicēdum ꝙ cū ſpūs ſanctus nihil ſit aliud q̄ amor patris ꝛ filij: poſito patre ꝛ filio intelligit ſpūs ſanctus. ¶ Tertiuz ad dei manifeſtationē eſt pſeuerātia utriuſq̄. ſ. in dilectione dei: ꝛ in eius viſitatione. Et quantū ad hoc dicit [ꝛ māſionē.] In quo duo tāgit. Primo qdez firmitatē adheſionis hoīs ad deum: cuz dicit [māſionem.] Nam deus uenit ad quoſdā per fidez: ſed nō manet: qꝛ ad tēpus credūt: ꝛ in tpe tentationis recedūt. Mat. 18. Ad quoſdā uenit per peccatī cōpūctionem: nō tamē manet cum eis: qꝛ reuertūtur ad peccata. Prouer. 26. Sicut canis qui uertitur ad uomitū ſuum ꝛc̄. Sed in ſuis pdeſtinatis pmanet ſemp. Mat. ultimo. Ecce ego uobiſcū ſuz ꝛc̄. ¶ Secūdo oñdit familiaritatē chriſti ad hoīes: qꝛ [apud eum.] ſ. diligētem ꝛ obediētē: inquātū ſ. delectatur nobiſcū ꝛ facit nos delectari in ipſo. Prouerb. 8. Delitie mee eſſe cum filijs hoīuz. Iſa. 61. Gaudebit ſup te dñs deus tuus. ¶ Criſoſtomus aūt referēs hoc ad aliam intētionem dicit: ꝙ iudas audiens. Nō relinquā uos orphanos ꝛc̄. Uos aūt videbitis me ꝛc̄. exiſtimauit ꝙ chriſtus poſt mortē uenturus eēt ad eos ſicut mortui ueniūt ad nos in ſomno. Unꝯ querit. Quid eſt factū qꝛ nobis manifeſtaturus ꝛc̄. q̄ſi diceret. Ue nobis qm̄ moriens: ꝛ ut mortuus debes nobis aſſiſtere. Ut ergo hoc excludat dicit. Ego ꝛ pater [ad eum ueniemus.] idest ſicut pater manifeſtat ſeipſum: ita ꝛ ego [ꝛ manſionem apud eum faciemus.] qđ ſomniorꝫ non eſt in qbus nulla mora contrahit.

Obiectio.

Solutio

De9 uenit ad nos trib9 modis.

Prim9 mod9

2s modus.

3s modus.

¶ Qui non diligit me ſermones meos non ſeruat.

¶ Hic ponit cauſam q̄re non eſt manifeſtaturus ſe mūdo: que qdem cauſa eſt remotio eorꝫ per que dicit ſe hoībus manifeſtaturū. Remota enim cauſa remouet effectus: ſed ipſi non habēt cauſam: ut diuina eis manifeſtatio fiat. Ergo mūdo ꝛ mūdanis deus nō eſt manifeſtaturus ſeipſum. Qđ non habeāt cauſam apparet: qꝛ mūdus nō diligit me. Et quātum ad hoc dicit [Qui nō diligit me.] Iterūz nō obedit mihi. Unde dicit [ſermones meos nō ſeruat.] Ut enim Gregorius dicit. de dilectione ꝯditoris lingua ꝛ mēs ꝛ vita requirat. Patet ergo cauſa quare ſuis manifeſtaturus eſt ſe: ꝛ nō alienis qꝛ hi qdem diligunt. Dilectio nāq̄ ſanctos diſcernit a mūdo. Job. 36. In manib9. ſ. ſupbis abſcōdit lucē: ꝛ ita āñūciat de ea amico ſuo ꝛc̄. Job. 28. Abyſſus dicit nō eſt in me mare i. turbulētus nō eſt mecum. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Et ſermonem quem audiſtis non eſt meus: ſed eius qui miſit me patris.

¶ Manifeſtat hoc qđ ſupra dixit. ſ. Siquis diligit me ꝛc̄. ꝛ pater meus diliget eum ꝛc̄. Poſſet eni aliquis dicere ꝙ hoc dictū nullā rōnem habet: quin potius rōnabilius dixiſſet. Ego diligaꝫ eum ꝛ ad eum ueniam. Et ideo hoc excludit dicēs [Et ſmonem quem audiſtis nō eſt meus.] i. non eſt mihi a meipſo: ſed eſt mihi ab alio. ſ. a patre: qui me miſit quaſi diceret. Nō me ſoluz: ſed nec patrē amat qui hunc non audit ſermonē. Et ideo qui eum diligit ꝛ patrem: ꝛ utriuſq̄ manifeſtationē meret. Dicit ergo [Et ſermonem.] ſiue ſermo [quē audiſtis.] a me hoīe. platū eſt qdē meus: inquātum ipſum pnuncio: ꝛ [non eſt meus.] inquātū eſt mihi ab alio. ſupra. 8. Mea doctrina nō eſt mea. ſup eo. Uerba q̄

ego loquor uobis a meipſo non loquor. ¶ Sed attēde ſm Auguſtinũ: ꝙ cum loquiš dominus de ſermonib⁹ ſuis pluraliter dicit [ſermones meos.] Ubi aũt loquiš de ſermone patris loqtur in ſingulari dicēs [Et ſermonē quem audiſtis nõ eſt me⁹.] q2 per uerbũ patris ſeipſuz intelligi uoluit: qui eſt vnicũ uerbũ eius. Unde nec ſuũ ſe eſſe dicit: ſed patris: q2 nec ſua imago eſt: nec ſuus filius: ſed pr̃is. Sermones aũt oẽs in cordibus nr̃is ſunt ab vnico uerbo patris.

¶ Hec locutus ſuz uobis apud uos manēs Paraclitus autem ſpiritus ſanctus quē mittet pater in nomine meo: ille uos docebit omnia: ꝛ ſuggeret uobis omnia quecũqꝫ dixero uobis.

¶ Hic dñs ꝓmittit diſcipulis ſuis dona. (Promiſerat enim eis ſpũm ſanctũ: ꝛ ſeipſum.) Et idõ hic primo oſtēdit qd̃ ↄ̃ñtur ex aduētu ſpũs ſancti. Secũdo quid ↄſequētur ex ipſo ibi [Pacez relinquo uobis.] Et aduētu ſpũs ſancti magna ↄſequētur ſ. intellectum oium uerboruz chriſti. Et ideo circa hoc primo cõmemorat eis ſua documēta. Secundo ꝓmittit eis intellectũ eorum ibi [Paraclit⁹ aũt ꝛc̃.] ¶ Dicit ergo quãtum ad primuz. [Hec.] ſ. que dixi [locut⁹ ſum uobis.] organo humanitatis. [manēs apud uos.] ꝑñtia corꝑali. Et hoc qdem maximum bñficiũ eſt: ut ipſe filius nobis loquaš ꝛ nos doceat. Heb. 1. Multipharie multiſqꝫ modis olim ꝛc̃. in filio. Deut. 5. Que eſt ois caro ut audiat dñz ſuum ꝛc̃. ¶ Intellectũ aũt ipſorum documentoꝝ ꝓmittit eis per ſpũm ſanctũ ſe daturũ. Unde dicit [Paraclitus aũt ꝛc̃.] Ubi tria facit circa ſpũm ſanctum. Primo deſcribit ipſum. Secũdo eius miſſionem. Tertio eius effectũ. ¶ Ipſum qdez deſcribit multipliř: q2 paraclitũ: ſpũm: ꝛ ſanctũ. ¶ Paraclitus qdem eſt: q2 ↄſolaš nos: ꝛ quãtum ad triſticias de turbationibus huius mũdi: de qb⁹ nos cõſolaš. 2. Coꝛ. 7. foris pugne: intus timores. 2. Coꝛ. 1. Qui cõſolaš nos in omni tribulatione nr̃a. Et h̄ facit inquãtum eſt amor: faciēs nos amare deum: ꝛ eum pro magno hr̃e: ꝓpter qđ cum gaudio cõtumelias patimur: ſm illud Act. 5. Ibant apl̃i gaudētes a cõſpectu cõcilij ꝛc̃. Mat. 5. Gaudete ꝛ exultate: q2 merces ueſtra ꝛc̃. Item cõſolaš nos cõtra triſticias de peccatis ꝑteritis. De qbus dicit Mat. 5. Beati qui lugēt. Et hoc facit inquãtum dat nobis ſpem ueniē. Infra 20. Accipite ſpũm ſanctum: quoꝝ remiſeritis peccata ꝛc̃. Iſa. 61. Ut ponerē cõſolationē. ¶ Spũs qdem eſt: q2 mouet corda nr̃a ad obediēdũ deo. Iſa. 59. Cum uenerit quaſi fluuius violēdus ꝛc̃. Ro. 8. Qui ſpũ dei aguntur ꝛc̃. ¶ Sanctus aũt eſt: q2 ↄſecraš nos deo. Oia autez deo cõſecrata dicunš ſcã. pme Coꝛ. 5. Neſcitis qm̃ corpora noſtra tēpluz ſunt ſpũs ſancti. pſal. Fluminis impetus letificat ciuitatē dei ꝛc̃. Sanctificauit. ¶ Cõſequēter cum dicit [Quē mittet pater in nomine meo.] agit de eius miſſione. Non eſt aũt intelligēdum ꝙ per motũ localē ad nos ueniat: ſed q2 quodam nouo modo in eis eẽ debeat: quo prius nõ fuerat. pſal. Emitte ſpũm tuũ ꝛ creabunš. ſ. in eẽ ſpũali. ¶ Sed attēde ꝙ ſpũs ſanctus a patre ꝛ filio mittiš. Et ideo ad hoc oſtendēdũ quãdoqꝫ dicit ꝙ pater mittit eum: ſicut hic. qñqꝫ ꝙ ipſe. Infra 15. Quem ego mittã uobis ꝛc̃. Sed nunqꝫ dicit eum a patre mitti: qn̄ faciat cõmemorationē de ſeipſo. Unde dicit [quem mittet pater in nomine meo.] Nec dicit eum mitti a ſe filio: qn̄ cõmemoret patrem. Uñ dicit. [Quē ego mittã uobis a patre.] ¶ Sed quid eſt hoc qđ dicit [In noie meo?] Nunqd ſpũs ſanctus noiabiš filius? ¶ Poſſet dici ꝙ hoc dicaš pro tãto: q2 ſpũs ſanctus dabaš fidelibus ad inuocationē nois chriſti. Sed meli⁹ eſt ut dicamus ꝙ ſicut filius uenit in noie pr̃is. Supra 5. Ego ueni in noie patris mei. ita ꝛ ſpũs ſanct⁹ uenit in noie filij. Filius aũt in noie patris uenit: non ꝙ eſſet pater: ſed ꝙ eſſet filius patris. ſiliter ſpirit⁹ ſanctus uenit in noie filij: nõ ꝙ diceret fili⁹: ſed ꝙ eẽt ſpũs filij. Ro. 8. Si qs ſpũm chriſti ꝛc̃. Gala. 4. Miſit deus ſpũm filij ſui ꝛc̃. nõ ꝙ diceret filius: ſꝫ ꝙ eẽt ſpũs filij. Ro. 8. filij ſui ꝛc̃. Et hoc qdem propter ↄſubſtãtialitatē filij ad patrē: ꝛ ſpũs ſancti ad filium. Itē ſicut filius ueniēs in noie patris fideles ſuos patri ſubiecit. Apoc. 5. Feciſti nos deo nr̃o regnum ꝛc̃. Ita ſpũs ſanctus cõfigurauit nos filio: inquãtum adoptat nos in filio dei. Gal. 3. Spiritũ ꝛc̃. in quo clamamus aba pater. ¶ Conſequenter agit de effectu ſpũs ſancti dicēs [Ille uos docebit oĩa.] Nam ſicut effectus miſſionis filij fuit ducere ad patrē: ita effectus miſſionis ſpũs ſancti eſt ducere fideles ad filium. Filius aũt cum ſit ipſa ſapiētia genita eſt ipſa ueritas. Supra 14. Ego ſum via: ueritas: ꝛ vita. Et ideo effectus miſſionis huiuſmodi eſt: ut faciat hoies ꝑticipes diuine ſapiētie ꝛ cognitores ueritatis. Filius ergo tradit nobis doctrinam cum ſit uerbũ. Sed ſpũs ſanctus doctrine ei⁹ nos capaces facit. Dicit ergo [Ille uos docebit omnia.] q2 quēcũqꝫ homo doceat extra niſi ſpũs ſanctus interius det intelligētiam: fruſtra laborat: q2 niſi ſpũs adſit cordi audiētis: ocioſus erit ſmo doctoris. Job. 32. Inſpiratio oipotentis dat intelligētiam: ꝛ intãtũ ꝙ etiã ipſe filius organo humanitatis loquēs: nõ ualeat niſi ipſemet interius operetur per ſpũm ſanctũ. ¶ Sed attende ꝙ ſupra 6. dicit. Ois qui audiuit a patre ꝛ didicit. Hic expedit qđ ſit [didicit] q2 non diſcit nõ docēte ſpũ ſcõ: q̃ſi ille qui recipit ſpũm ſanctũ a patre ꝛ filio: ille patrē cognoſcit ꝛ filium: ꝛ ad eos uenit. Facit aũt nos ſcire oia interius inſpirãdo: dirigēdo: ꝛ ad ſpũalia eleuãdo. Sicut enim qui habet guſtũ infectũ nõ hẽt ueram cognitionē de ſaporibus: ita ꝛ qui infectus eſt amore mũdi non põt guſtare diuina ſm illud 1. Coꝛ. 2. Aĩalis aũt hõ nõ ꝑcipit ꝛc̃. ¶ Sed cum ſuggere ſit minoꝝ: puta officialiũ in diuinis: nunqd ſpũs ſanctus qui ſuggerit nobis eſt nobis minor? ¶ Ideo dicēdum ſm Gregorium: ꝙ ſpirit⁹ ſanctus ſuggere dicit: nõ ꝙ nobis ſciētiã ab imo inferat: ſed ab occulto ſubminiſtrat vires ad cognoſcēdum. ¶ Uel docebit inquãtum nos facit participare ſapiētiam filij. Suggerit inquãtũ nos impellit prout eſt amor. ¶ Uel ſuggerit nobis omnia .i. ad memoriaz reducet. pſal. Reminiſcentur ꝛ conuertenš ꝛc̃. ¶ Sciēdum eſt enim ꝙ coruz que chriſtus dixit diſcipulis quedã non intellexerant: quorũdam autem memoriam non habebant. Dicit ergo dñs [Ille uos docebit omnia.] que intelligere nũc non poteſtis. [ꝛ ſuggeret uobis omnia.] que non poteſtis memorie cõmendare. Quomodo enim euãgeliſta Joãnes poſt quadraginta annos potuiſſet omnium uerborum chriſti que in euangelio ſcripſit habere memoriam: niſi ei ſpirit⁹ ſanctus ſuggeſſiſſet ꝛc̃.

Margin notes: S.ſ. vocaſ paraclitus q2 conſolatur nos. — Spũs ſanct⁹ vocaſ ſpũs q2 mouet corda noſtra. — S.ſ. vocaſ ſanct⁹ q2 ↄſecrat nos deo. — Queſtio. — Reſponſio. — Dubitatio. — Reſponſio.

LE. VII.

Pacem relinquo uobis: pacem meam do uobis.

Supra promiſit dñs diſcipulis ſuis qd ↄſecuturi erant ex pñtia ſpũs ſancti. hic ꝓmittit donũ qđ ↄſecuturi erãt ex aduẽtu ꝛ pñtia ſua. Sciẽdum tñ ꝙ ſi ↄſideret ꝓprietas ꝑſonarũ .ſ. filij: ꝛ ſpũs ſcĩ videt dñs alternare dona. Cum enim filius ſit uerbũ ad eũ appropriate ptinere videt ſapiẽtie ꝛ cognitionis donũ. Spũi vo ſcõ cum ſit amor: qui eſt cauſa pacis: pax appropriat. Verũtñ qꝛ ſpũs ſanctus eſt filij: ꝛ hoc qđ dat ſpũs ſanctus habet a filio: iõ ſpũi ſancto attribuit hoc donũ cognitiõis: ubi dicit. Ille uos docebit oĩa ꝛc̃. qđ tñ appropriat filio Quia vo ſpũs ſanct⁹ a filio ꝓcedit: ideo qđ ſpirit⁹ ſanctus appropriate facit attribuit filio. Et ꝫ hũc modũ chriſtus attribuit ſibi pacẽ dicẽs [Pacẽ ꝛc̃.] Ubi primo ꝓmittit donũ pacis quã relinqt. Secũdo diſtinguit pacẽ iſtã a pace mũdi ibi [Non quõ mũdus ꝛc̃.] Dicit ergo [pacẽ relinquo.] ¶ Sciẽdũ eſt ꝙ pax nihil aliud eſt ꝙ̃ tranqllitas ordinis: tũc enim aliq̃ dicunt pacẽ hẽre qñ eoꝝ ordo inturbatus manet. In hoie aũt eſt triplex ordo .ſ. hois ad ſeipm: hois ad deũ: ꝛ hois ad ꝓximũ. ¶ Et ſic triplex pax in hoie: quedã intrinſeca ꝫm quã pacificat ſibiipſi abſqꝫ ꝑturbatione viriũ. pſal. Pax multa diligẽtibus ꝛc̃. ¶ Alia eſt per quã hõ pacificat deo totalr eius ordinationi ſubiectus. Ro. 5. Juſtificati igit ex fide pacẽ hẽamus ad deũ. ¶ Tertia pax eſt ad ꝓximũ. Heb. 13. Pacẽ ſeqmini cuꝫ oĩb⁹ ſcĩs: ꝛ ſcimoniã. ¶ Sed notãdũ ꝙ in nobis tria ordinari debẽt .ſ. intellectus: uolũtas: ꝛ appetit⁹ ſenſitiuus. Ut vid3 dicet uolũtas dirigat ꝫm mẽtem ſeu rõnẽ. Appetitus vo ſenſitiuus ꝫm intellectũ ꝛ uolũtatẽ. Et ideo Aug⁹ in libro de vbis dñi. pacẽ ſcõrum diffiniẽs dicit. Pax eſt ſerenitas mẽtis: tranqllitas animi: ſimplicitas cordis: amoris vinculũ: cõſortiũ charitatis. Ut ſerenitas mẽtis referat ad rõnem: que debet eẽ libera nõ ligata: nec abſorta aliqua inordinata affectione. Tranqllitas animi referat ad ſenſitiuã: que debet a moleſtatiõe paſſionũ qeſcere. Simplicitas cordis referat ad uolũtatem: que debet in deũ obiectũ ſuũ totalr ferri. Amoris vinculũ referat ad ꝓximũ. Cõſortiũ charitatis ad deũ. ¶ Hãc aũt pacẽ hic ſcĩ hñt: ꝛ hẽbũt in futuro ſed hic qdem impſecte: qꝛ nec ad nos: nec ad deũ: nec ad ꝓximũ pacem ſine ꝑturbatione aliq̃ poſſumus hẽre. Sed in futuro hẽbimus eã pſecte: quãdo ſine hoſte regnabimus. Ubi nunqꝫ poterimus diſſentire. Et utrãqꝫ hic dñs nob ꝓmittit. Primaꝫ cũ dicit [Pacẽ relinquo uobis.] in hoc .ſ. ſeculo: ut hoſtẽ vincatis: ꝛ ut inuicẽ diligatis: qđ eſt quaſi teſtamẽtũ ſeruãdũ nobis ſtatutum a chriſto. Ecc. 45. Statuit illi teſtamẽtũ pacis ꝛ ꝓncipẽ ꝛc̃. Sicut Auguſtinus dicit nõ poterit ad hereditatẽ dñi ꝑuenire qui teſtm̃ eius noluerit obſeruare. Nec põt concordiã hẽre cũ chriſto qui diſcors eẽ uoluerit cum chriſtiano. Scđam vo cũ dicit [Pacẽ meã do uob.] .ſ. in futuro. Iſa. ultimo. Declinabo ſup eã .ſ. hieruſalem celeſtẽ: qſi flumẽ pacis. ¶ Sed cũ ſint in mũdo: ſi ue in pña tota pax ſcõꝝ ꝑueniat eis per chriſtum Infra. 16. In me pacẽ hẽbitis. Quare dñs loquẽs de pace ſcõrũ in via nõ dicit. Pacẽ meã do uobis ſed tñ cum loquit de pace ſcõꝝ in pña? ¶ Ad qđ dicẽdũ ꝙ utraqꝫ pax .ſ. pñs ꝛ futura eſt chri: ſed pñſens ut actoris tm̃. Futura aũt eſt eius ut actoris ꝛ poſſeſſoris. Nã ipſam ſemꝑ habuit: qꝛ ſemꝑ fuit abſqꝫ ↄ̃dictione. Pax aũt pñs (ut dictũ eſt) eſt cuꝫ ↄ̃dictione aliq̃. Et iõ lꝫ eã faciat: nõ tñ eã poſſidet. Et ꝫm p̃dicta: expoſitio ꝓcedit de pace tpis: ꝛ pace eternitatis. Sed ꝫm Aug.m põt utrũqꝫ exponi de pace tpis. Et dicit [Pacẽ relinquo ꝛc̃.] exẽplo. Sꝫ [do pacẽ meã.] ꝑtãte ꝛ vtute. ¶ Cõſeqnter cũ dicit.

¶ Non quõ mũdus dat: ego do uobis.

¶ Ipſam pacẽ a pace mũdi diſtinguit. Diſtinguit aũt pax ſcõꝝ a pace mũdi quãtũ ad tria. Primo qñ tum ad intẽtionẽ. Nã pax mũdi ordinat ad qeteꝫ ꝛ pacificã fruitionẽ tpaliũ. Quo fit ut qñqꝫ cooꝑetur hoib⁹ ad peccãdũ. Sap. 14. In magno viuentes in ſcĩe bello tot ꝛ tã magna ꝛc̃. Sed pax ſcõrũ ordinat ad bona eterna. eſt ergo ſenſus [Nõ quõ mũdus dat ego do.] .i. nõ ad eũdẽ finẽ: qꝛ mũdus dat qñtũ ad exteriora qete poſſidẽda. Ego vo do qñtum ad eterna adipiſcẽda. ¶ Scđo vo quãtuꝫ ad ſimulationẽ ꝛ vitatẽ: qꝛ pax mũdi eſt ſimulata: qa tm̃ exteri⁹. pſal. Loquunt pacẽ cũ ꝓximo ſuo ꝛc̃. Pax vo chri eſt uera: qꝛ eſt internus ꝛ exteri⁹. Et ſic eſt ſenſus. [Nõ quõ mũdus dat.] .i. ſimulatã paceꝫ do ſicut mũdus: ſed uerã. ¶ Tertio quãtũ ad ꝑfectionẽ: qꝛ pax mũdi eſt impſecta: cũ ſit tm̃ quãtuꝫ ad qetẽ exterioris hois: ꝛ nõ iterioris. Iſa. 59. Nõ eſt pax impijs dicit dñs. Sed pax chri qetat iteri⁹ ꝛ exterius. pſal. Pax multa diligẽtibus ꝛc̃. Et eſt ſẽſus [Nõ quõ mũdus dat.] .i. nõ ita impſectam.

LE. VIII.

Non turbetur cor ueſtruꝫ neqꝫ formidet. Audiſtis quia ego dixi uobis: uado ꝛ uenio ad uos. Si diligeretis me gauderetis utiqꝫ: quia uado ad patreꝫ: quia pater maior me eſt. Et nunc dixi uobis priuſqꝫ fiat: ut cum factum fuerit credatis.

Supra dñs ↄſolatus eſt diſcipulos ſuos rõnibus acceptis ex ꝑte ipſoꝝ diſcipulorũ ꝓmittẽdo eis acceſſuꝫ ad patrẽ: aduẽtũ ſpũs ſcĩ: ꝛ ſuũ reditũ. hic vo ↄſolat eos rõnib⁹ acceptis ex ꝑte ſuipſi⁹: ex qua poterat eis eẽ duplex cã ↄſolationis. Una ex utilitate fruct⁹ qui ſequebat ex receſſu chri. Alia ex cã mortis. Et iõ pmo ponit pmaꝫ. Scđo ſcđam ibi [Iã nõ multa ꝛc̃.] Fruct⁹ aũt qui ſequebat ex receſſu chriſti erat exaltatio ſua. Unñ diſcipuli poterãt ↄſolari inde. Mos enim amicorum eſt: ut cũ amicus ad ſuã exaltationẽ uadit: de eius receſſu minus deſolent. Et ideo dñs hãc cãm ponit ad eoꝝ ↄſolationẽ. Et pmo excludit cordis dubitationẽ. Scđo cõmemorat quoddã qđ eos in ꝑte ↄſolabat: ꝛ in ꝑte turbabat. Tertio oñdit cãꝫ totalr ↄſolantẽ. Quarto rñdet cuidã tacite qõni. ¶ Turbationẽ qdẽ cordis excludit dicẽs [Nõ turbet cor ueſtrũ ꝛc̃.] Turbatio ad triſtitiã refert. Formido ad timorẽ. Triſtitia aũt ꝛ timor in aliquo qdem cõueniũt in hoc .ſ. ꝙ utrũqꝫ eſt de malo: ſꝫ differũt: qꝛ triſtitia eſt de malo pſenti. Formido auteꝫ de malo futuro. Dicit autem dñs [Non turbet cor ueſtrũ.] de malo pſenti. pſal. Juſtus nõ cõmouebit. [neqꝫ formidet.] .ſ. de futuro. Iſa. 51. Quis tu ut timeas ꝛc̃. qđ intelligẽduꝫ eſt de timore humano Nam timorẽ diuinũ non excludit. ¶ Conſequẽter cũ dicit [Audiſtis quia ego dixi uobis ꝛc̃.] Turbabantur enim ex receſſu chriſti: ſed in parte cõſolabant qđ ſubdit [ꝛ uenio ad uos.] Supra. Uado ꝛ

Pax ẽ trãqllitas ordinis.

In hoie eſt triplex ordo.

Triplx ẽ pax

Pax itrinſeca ẽ ꝫm quã hõ pacificat ſibi ipſi.

Pax ad deũ ẽ ꝫm quã hõ totalr ordinationi ei⁹ ẽ ſubiectus.

In hoie tria debẽt ordinari.

Pax ꝫ aug. ẽ ſerenitas mẽtis: trãqllitas aĩ: ſimplicitas cordis: amoris vinculũ: ↄſortiũ charitatis

Nõ poſſit ad hereditateꝫ dñi ꝑuenire: q teſtm̃ ei⁹ noluerit obſeruare; nec põt ↄcordiaꝫ hẽre cũ chriſto: q diſcors eẽ uoluerit cũ chriſtiano.

Queſtio.

Reſponſio

Pax ſcõrũ a pace mũdi diſtinguit qñtũ ad tria.

Pax mundi ordinat ad qetẽ ꝛ pacificã fruitionẽ temporalium.

Pax ſcõꝝ ordinat ad bõa eterna.

Turbatio ad triſtitiã refert Formido ad timorẽ refert Triſtitia ꝛ timor i aliq̃ cõueniũt ꝛ i aliquo differunt

uenio ad uos. Nõ tñ ex hoc cõſolabant̃ totaliter: timẽtes ne forſitan gregẽ lupus hoc interuallo inuaderet paſtoris abſentia: ſm illud Zacha. 13. Percute paſtorẽ ⁊ diſpergent̃ ⁊c̃. Dicit ergo [Non turbet: q2 uado.] ſed [ne formidet: q2 uenio ad uos.] Uadit quidem ſua ptãte moriẽdo: ⁊ uenit reſurgendo. Mat. 20. Filius hoĩs tradet̃ principibus ſacerdotuȝ ⁊c̃. ⁊ tertia die reſurget. Iuit aſcẽdẽdo. Iſa. 63. Iſte formoſus in ſtola ſua gradiens ⁊c̃. ueniet ad iudicãdum. Luc. 21. Uidebut filium hoĩs ⁊c. ¶ Tertio aũt cõſolat̃ eos cum dicit [Si diligeretis me ⁊c̃.] quaſi dicat. Si diligitis me nõ deberetis contriſtari: ſed potius deberetis gaudere de receſſu meo: q2 uado ad exaltationẽ meam. [q2.] ſ. [uado ad patrẽ qui maior me eſt.] ¶ Sed ex hoc Arrius inſultat dicẽs: patrẽ maiorẽ eſſe filio. Cuius error ex ipſis ṽbis dñi excludit̃. Nam ex intellectu eius quo intelligit̃. Uado ad patrẽ: ex eodẽ intelligitur [pater maior me eſt.] Filius aũt nõ uadit ad patrẽ nec uenit ad nos inquãtũ eſt filius dei: ſm q̃d cuȝ patre fuit ab eterno. ſupra. 1. In p̃ncipio erat ṽbuȝ ⁊ uerbũ erat apud deũ. Sed dicit̃ ire ad patrẽ ſm humanã nãm. Sic ergo hoc q̃d dicit [maior me eſt.] nõ dicit inquãtum filius dei: ſed inquãtum filius hoĩs: ſm q̃ nõ ſolum eſt minor patre ⁊ ſpiritu ſancto: ſed etiã ipſis angelis. Heb. 2. Eum autem qui modico q̃ angeli minoratus eſt uidem⁹ ieſum ⁊c̃. Item in quibuſdã hoĩbus. ſ. parẽtibus ſubditus erat quantum ad aliq̃d (ut legit̃ Luc. 2.) Sic ergo minor eſt patre ſm humanitatẽ: equalis ſm diuinitatem. Phil. 2. Non rapinã arbitratus eſt ⁊c̃. ¶ Pot etiã dici ſm Hila. q̃ pater etiã ſm diuinitatem maior eſt filio: ſed tñ filius nõ eſt minor: ſed eq̃lis. Et ſi enim pater maior filio nõ ptãte: eternitate: ⁊ magnitudine: ſed donãtis ſeu p̃ncipij auctoritate. Na pater nil ab alio accepit: filius aũt nãm (ut ita dicam) a patre accepit per eternã gñationẽ. Eſt ergo pater maior: q2 dat: ſed filius nõ eſt minor: ſed equalis: q2 totũ q̃d pater hẽt accepit. Phil. 2. Dedit ei nomen q̃d eſt ſup omne nomẽ (Minor enim iam non eſt donãte: cui unũ eẽ donat.) ¶ Criſoſtomus autem ita exponit dicẽs: q̃ dñs loquit̃ ſȝ ſuſpitionẽ apoſtoloȝ qui nõdũ nouerãt q̃d ſit reſurrectio: nec eũ equalẽ patri exiſtimabãt. Et ideo dicit eis. Etſi nõ creditis mihi q̃ nõ poſſum mihi aſſiſtere: nec cõfiditis q̃ poſt crucẽ rurſus uos uidebo: tñ credatis mihi [q2 uado ad patrẽ qui maior me eſt.] ¶ Attẽdẽdum aũt tacite q̃d ſit dicẽs [Et nunc dixi uobis ⁊c̃.] Poſſent enim querere q̃re iſta diceret. Et ideo preueniẽs [Nũc dixi uobis ⁊c̃.] ¶ Sed querit Aug⁹ cum fides ſit de his que nõ uident̃: nõ debet homo credere poſtq̃ factũ eſt: ſed añ. ¶ Sed dicẽdũ q̃ aliud uidebãt: ⁊ aliud credebãt. Uiderũt ante mortem chriſti: ⁊ eius reſurrectionẽ: quo uiſo crediderũt q̃ ipſe eſſet chriſtus filius dei. Unde cum factum fuit nõ crediderũt fide noua: ſed aucta: aut certe cum mortuus eẽt defecta: cum ſurrexiſſet refecta (ut Auguſtinus dicit.) ¶ Cõſter cum dicit.

¶ Iam non multa loquar uobiſcum. Uenit enim princeps mundi huius: ⁊ in me non habet quicq̃.

¶ Ponit aliam cauſam cõſolationis ex parte receſſus ſui: que ſumit̃ ex cauſa mortis. ¶ Sciẽdum eſt autem q̃ cauſa mortis quedã eſt inducẽs doloreȝ cum quis pro culpa occidit̃: quedã eſt inducẽs cõſolationem: cum quis. ſ. morit̃ pro bono virtutis. p̃me Petri. 4. Nemo uẽm patiat̃ ut fur: aut homicida. Circa hoc ergo primo oſtẽdit dñs q̃ peccatuȝ non fuit cauſa ſue mortis. Secũdo q̃ eius cauſa fuit virtus obediẽtie ⁊ charitatis ibi [Sed ut cognoſcat mũdus ⁊c̃.] ¶ Dicit ergo [Iam nõ mult. loquar uobiſcũ.] ppter tẽporis breuitatẽ. Supra. 13. Filioli adhuc modicũ ⁊c. Uel q2 nõdum capaces eſtis. Infra. 16. Adhuc multa habeo uobis loqui: ſed nõ poteſtis ⁊c̃. Et ideo [nõ multa loquar uobiſcum.] q2 in vno ⁊ breui ſermone explicabo uobis: q̃ nõ moriar ex culpa mea. ¶ Et hoc facit cõſequenter cum dicit [Uenit enim princeps mũdi huius: ⁊ in me nõ habet quicq̃.] ſ. diabolus qui dicitur princeps: nõ rõne creationis: ſeu per naturalẽ poteſtatem (ut Manichei blaſphemãt.) ſed rõne culpe. Unde dicit̃ princeps mũdi: ⁊ peccati. Ephe. ultimo. Nõ eſt nobis colluctatio aduerſus ⁊c. ſed aduerſus rectores ⁊ principes tenebrarum haruȝ. Nõ ergo eſt princeps creaturarũ: ſed peccatorum: ⁊ tenebrarũ. Job. 41. Ipſe eſt rex ſup oẽs filios ſuperbie. Hic ergo princeps uenit ad perſequenduȝ. Intrauit enim cor iude ut pderet. Iudeoȝ ṽo: ut occiderẽt. [ſed in me non habet quicq̃.] Nã in nobis non habet ptãtem niſi ppter peccatũ. Supra 8. Qui facit peccatũ ſeruus eſt peccati. In chr̃o autem nullum peccatũ erat: neq̃ ſȝ aiam. p̃me Petri 2. Qui peccatũ nõ fecit ⁊c̃. Nam ſm carnẽ: q2 ex ṽgine abſq̃ originali peccato de ſpũ ſancto conceptus. Luc. 1. Q̃d enim ex te naſcet̃ ſanctũ ⁊c̃. Quia ergo diabolus chriſtũ in quo nullũ ius habuit etiam inuaſit perdere meruit quod iuſte poſſidebat. Mat. 5. Quid nobis ⁊ tibi ieſu ⁊c̃. Sic ergo patet q̃ cauſa mortis ſue nõ fuit culpa: ſed nec erat cur morit̃ ſi nõ habet peccatũ. ¶ Cõſequenter ueram cauſam adiũgit que eſt bonũ virtutis. Et ideo dic̃.

¶ Sed ut cognoſcat mũdus quia diligo patrem: ⁊ ſicut mandatum dedit mihi pater ſic facio. Surgite eamus hinc.

¶ Q̃d ſm Auguſtinũ ſic punctuat̃ [Sed ut cognoſcat mũdus q2 diligo patrẽ: ⁊ ſicut mãdatum dedit mihi pater: ſic facio.] ſuſpenſiue. [Surgite ⁊c̃.] ¶ Ubi ſciẽdũ eſt q̃ duo mouerũt chriſtũ ad morteȝ ſuſtinẽdam. ſ. amor dei: ⁊ dilectio p̃ximi. Eph. 5. Ambulate in dilectione. Et hoc pbat per indicium: q2 mãdata ſua implet. Supra. Si diligitis me mãdata mea ſeruate. Et quãtũ ad hoc dicit [Sȝ ut cognoſcat mũdus q2 diligo patrẽ ⁊c̃.] Et hoc eſt̃ exequer: q2. ſ. morior. Uñ ſubdit [Et ſicut mãdatuȝ dedit mihi pater: ſic facio.] Q̃d eſt ſm q̃ pater monuit eum ad mortẽ ſuſcipiẽdam. ſ. obediẽtia que ex amore cauſat̃. Mãdatum aũt hoc dedit mihi pat̃ nõ filio dei: qui cum ſit uerbũ eſt etiã mãdatũ patris: ſed dedit filio hoĩs: inquãtũ aĩe eius inſpirauit neceſſariũ eſſe ſaluti humane ut chriſtus in humana nã moreret̃. Ut ergo hoc mundus cognoſcat [Surgite.] de loco ubi cenauerãt. [⁊ eamus.] ad locũ ubi ego ſum tradẽdus: ut uideatis: q̃ non ex neceſſitate: ſed ex charitate ⁊ obediẽtia morior. Job. 39. Audacter in occurſuȝ pgit armatis. ¶ Secundũ Criſo⁹ aũt aliter legit. Ut in hoc. ſ. q̃d dicit [ſic facio.] ſit finis ſñie. Et in hoc q̃d reſumit [Surgite ⁊c̃.] ſit p̃ncipiũ alteri⁹: ut ſit ſenſus. Nõ morior. q2 princeps mũdi hui⁹ hẽbeat in me q̃cq̃: ſed [q2 diligo patrẽ.] ĩõ hoc facio. [Uos aũt ſurgite ⁊ eam⁹

Expõ Hila.

Expõ Criſ.

Q̃ Aug.

Reſponſio

Dia'olus dicit princeps mũdi hui⁹ nõ rõne creatiõis: ſeu p nãlẽ ptãteȝ ſed rõne culpe.

Punctuatio Aug.

Duo mouerũt chr̃m ad mortẽ ſuſtinẽdã. ſ. amor dei ⁊ dilectio p̃ximi.

Punctuatio Criſoſtomi.

hinc.] Uidebat enim eos formidare: ꝛ ꝓpter tꝑe: q2 nox ꝓfunda erat: ꝛ ꝓpter locũ: q2 in villa mani feſte ſiſtebãt: ita ut ſemꝑ circũuoluerent ad oſtium oculos: q̃ſi expectãdo hoſtes eos inuadẽtes. Et ꝓpter hoc nõ attẽdẽtes his que dicebant. Et iõ ut melius vba que dicturus erat itelligerẽt ducit eos in locũ aliũ ſecretũ: ut eſtimãtes ſe ſecuros eẽ atten tius audiãt que diceret eis. Oſee. 2. Ducam eam in ſolitudinem ꝛc̃.

LE. I. 15c. Ego ſum vitis uera: ꝛ pater meus agricola eſt. Omnem palmitez in me non ferentem fructum tollet eum: ꝛ omnem qui fert fructũ pur gabit eum ut fructum plus afferat.

Dominus In hoc ſermone ſpãliter itẽdebat eos diſcipulorꝫ cõfortare ɔtra duo. ſ. ɔtra vnũ qd̃ iminebat in ꝑñti qd̃ erat paſſio eius: ꝛ aliud qd̃ timebat futurũ. ſ. tribulatio eis ſupuẽtura. Uñ ɔtra iſta duo dixerat eis. Nõ turbet cor ueſtrũ: quãtũ ad primũ. Neqꝫ formidet. quãtũ ad 2^{m}. Poſtq̃ ergo cõfortauit eos de receſſu ſuo: hic ɔfortat eos ɔtra tribulationes eis ſuperuẽturas. Et ꝑ ꝓponit eis quãdã ſilitudinẽ. Secũdo ex illa ꝓcedit ad ꝓpoſitũ ibi [Iã uos mũdi eſtis.] ¶ Silitudo aũt eſt de vite ꝛ agricola. Uñ ꝑmo ꝓponit vitẽ. Scd̃o itroducit agricolã. Tertio ſtudiũ agricole circa palmites cõmẽdat. ¶ Sed vitis eſt ipſe. Uñ dicit [Ego ſum vitis.] per quãdam ſilitudinẽ. Quia ſicut vitis lꝫ deſpecta videat: omnia tñ ligna excedit in dulcedine fructꝰ. Ita chriſtꝰ etſi mũdo deſpectus videret: q2 pauꝑ erat ꝛ ignobilis videbat ꝛ ignominiã ſuſtinẽs: tñ dulciſſimos fructꝰ ꝓtulit: ſm illud Cant. 2. Fructus eius dulcis gutturi meo. Et ideo chr̃s eſt vitis afferẽs vinũ interius inebriãs: qd̃ eſt vinũ cõpũctionis. pſal. Potaſti nos vino cõpũctionis ꝛc̃. Iterũ vinũ confortãs. ſ. nr̃e refectionis. ſupra. 6. Sãguis meus uere ẽ potus. Sic enim ſupra cõparauit ſe grano frumẽti: q2 caro eius uere eſt cibꝰ. Hec eſt vitis illa de qua dicit Gen̄. 40. Uidebã corã me vitẽ hñtem ꝓpagines tres. i. chr̃m in quo ſunt tres ſubeſ. ſ. corpꝰ ꝛ aĩa ꝛ diuinitas. Hec eſt etiaꝫ vitis de qua Jacob dicit Gen̄. penulꝰ. Ligabis ad vitẽ fili mi aſinã tuaꝫ. i. eccleſiã. ¶ Sed hec vitis eſt uera. Ubi ſciẽdũ ꝙ uera aliqñ diuidit ɔtra ſilitudinariũ: ſicut hõ uerus ab hoie picto. Aliqñ a corruptor: ſicut acetũ a vino: q2 eſt vinũ corruptũ. Hoc ergo qd̃ dicit [Ego ſum vitis uera.] accipit ſcd̃o mõ: ut diſcernat ſe a vite corrupta. ſ. a ꝑplo iudeorꝫ. De quo dr̃ Hier. 2. Quõ cõuerſa es in amaritudinẽ vitis aliene. Et hoc iõ: q2 nõ faciebat vuas: ſed labruſcas. Iſa. 5. Expectauit ut faceret vuas ꝛc̃. ¶ Sed notãdũ ꝙ in chriſto eſt duplex nã: diuina. ſ. ꝛ humana. Et ſm humanã cõuenit nobiſcũ: ꝛ eſt minor pr̃e. Scd̃ꝫ diuinã ɔuenit cũ deo: ꝛ eſt ſupra nos. Eſt ergo vitis uera ſꝫ hoc ꝙ eſt caput eccl̃ie hõ chr̃s ieſus. Et hoc iſinuat introducẽs agricolã qui eſt pr̃. Uñ dicit [Et pr̃ meus agricola eſt.] Si enim eẽt vitis ſm diuinã nãm: pr̃ vitis eẽt: ſicut ꝛ filius. q2 ergo ſm humanã nãꝫ vitis eſt: ideo pr̃ ſe hẽt ad ipm ſicut agricola ad vitẽ. Ipſe etiã ſm ꝙ deus agricola eſt (Dicit aũt agricola a cultura.) Uñ ꝛ vinitor inquãtũ colit agricola eſt. Sed cũ colere ſit ſtudiũ impẽdere dupl̃r aliqd colimus: uel ut id qd̃ colimus melior eſt: ꝛ hoc mõ colimus agrũ: uel aliqd tale. Alio mõ ut nos meliorem̃ per ipſum. Et hoc mõ hõ colit ſapiẽtiam. Deus ergo colit nos: ut nos ex eius opꝑe melioremur: inquãtũ extirpat mala ſemina de cordibꝰ noſtris. Aꝑit cor nr̃m aratro ſermonis: plãtat ſemina ꝑceptorꝫ: colligit fructũ pietatis (ut dicit Auguſtinus.) Nos aũt colimus eũ: ut nos per ipm melioremur: ſed hoc adorãdo nõ arãdo. ſupra. 9. Si qs dei cultor eſt ꝛc̃. Eſt ergo pr̃ agricola huius vitis ad bonũ alterius.) Ipſe eniꝫ plãtat) Hiere. 2. Ego te plãtaui ꝛc̃. Ipſe augmẽtat. ꝑme Corꝫ. 3. Ego plãtaui: apollo rigauit: deus aũt ꝛc̃. q2 ſolus deus interius augmẽtat ꝛ fructificare facit quãticũqꝫ hõ cooꝑet exterius: ipſe cuſtodit ꝛ cõſeruat. Mat. 21. Et Iſa. 5. dicit: ꝙ edificauit in vinea turrim ꝛ ſepẽ circũdedit. ¶ Studiũ aũt agricole eſt circa duo: circa vitẽ: ꝛ circa palmites. Sed vitis de qua hic agit ꝑfecta erat nõ indigẽs agricole ſtudio. Uñ totum ſtudiũ agricole erat circa palmites impẽdendum. Et ideo dicit [oẽm palmitẽ ꝛc̃.] Palmites aũt ſunt de nã vitis. Uñ adherẽtes chriſto ſũt palmites huius vitis. Ez̃e. 17. Facta eſt vitis in palmites. Circa hoc ergo duo facit. Primo ponit ſtudiũ huiꝰ agricole circa palmites malos. Secũdo circa palmites bonos. ¶ Studiũ aũt eius circa malos eſt: ut ſcindant a vite. Uñ dicit [oẽm palmitẽ.] i. oẽm fidelem [nõ ferentẽ fructũ.] ſ. in vite. [in me.] ſine quo nihil fructificare põt. [tollet eũ.] ſ. a vite. Ex quo apparet ꝙ nõ ſolum a chr̃o exſcindunt aliq q2 mala faciũt ſed etiã qui bona facẽ negligunt. 2^{e} Corꝫ. 6. Hortamur uos ne in uacuũ ꝛc̃. Uñ de ſe dicebat Aplus ꝑ^{e} Corꝫ. 15. Grã dei ſum id qd̃ ſum: ꝛ grã eiꝰ in me uacua nõ fuit. Et Mat. 25. dicit ꝙ ablatũ eſt talẽtũ ei qui ex eo nõ fructificauit: ſed abſcõdit illud. Luce. 13. Dñs ficũ ſterilẽ ꝑcepit abſcidi. ¶ Studium autẽ eius circa bonos palmites eſt: ut foueant ad magis fructificãdũ. Uñ dicit [Et oẽm qui fert fructum ꝛc̃.] Ad lr̃am enim in vite nãli ɔtingit ꝙ palmes multos ſurculos hñs minus fructificat propter humoris diffuſionez ad oẽs: ꝛ ideo cultores ut magis fructificet: purgãt eũ a ſupfluis ſurculis. Ita eſt in hoie. Nã hõ bñ diſpoſitus ꝛ deo ɔiũctꝰ ſi ſuũ affectũ ad diuerſa inclinet vꝰtus eius minoratur: ꝛ magis ineffica x ſit ad bñ opꝑandũ. Et ide eſt ꝙ deus ut bñ fructificet frequẽter ꝑcidit ꝛ huiuſmodi impedimẽta: ꝛ purgat imittẽs tribulationes ꝛ tẽtationes qbus fortior ſiat ad opꝑandũ: ꝛ ideo dicit [purgabit eũ.] etiã ſi purus exiſtat: q2 nullus eſt adeo purus in hac vita: ut nõ ſit magis magiſqꝫ purgãdus. 1. Jo. 5. Si dixerimus q2 pctm̃ non hẽmus ꝛc̃. Et hoc [ut plus fructũ afferat.] i. creſcat in vꝰtute: ut tãto ſint fructuoſiores quãto ſunt mũdiores. Apoc̃. ultimo. Qui iuſtus eſt iuſtificet adhuc ꝛc̃. Col. 1. Uerbũ euangelij fructificat ꝛc̃. pſal. Ibunt de virtute in virtutem.

Palmites ſt de nã vitis.

In vite mlti palmites multos hñs ſurculos minꝰ fructificat pp humoris diffuſionem.

Hõ ſi affectũ ſuũ ad diuſa iclinet vꝰ eiꝰ minorat ꝛ ſit magis ineffi cax ad bñ operandum.

¶ Iam uos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum uobis.

¶ Hic ex ſilitudine ꝓſequit intẽtum. Duo autem in ꝑdicta ſilitudine tãgebant in cõparatione palmitum ad vitẽ. Unũ eſt palmitũ ad vitẽ inheſio. Secũdum eſt palmitũ purgatio. Primo ergo agit de inheſione. Secũdo de purgatione ibi [Si mũdus uos odit ꝛc̃.] Circa primũ primo mouet diſcipulos ut vite inhereãt. Secũdo rõnes inheſionis adducit ibi [Sicut palmes ꝛc̃.] Tertio modũ inheſionis aſſignat ibi [Sicut dilexit me ꝛc̃.] Circa primũ

duo facit. Primo cōmemorat eis ſuſceptū benefi-
ciū. Secūdo monet: ut in eo permaneant ibi[Ma-
nete in me ꝛc̄.] Beneficiū ſuſceperūt mūdatiōis.
Vñ dicit[Iā uos mundi eſtis.] q.d. Talia dixi de
palmitibus. Sed uos eſtis palmites ꝑparati pur-
gari ad fructū ferendū: ꝛ hoc[ꝓpter ſermonē quē
locutus ſum uobis.] ℂ Uerbū enī chriſti mundat

Uerbum chriſti mūdat ab erroribus inſtruendo.

ꝑmo q̄dē ab erroribꝰ inſtruēdo. Titū ꝑ. Amplectē-
tē eū qui ſm doctrinā ē fidelē ſermonē ꝛc̄. ut po-
tens ſit ꝛc̄. Et hoc ideo: qꝛ in uerbis dei nulla falſi-
tas inuenit. Prou. 8. Recti ſunt ſermones mei. Di-
cit ergo[mundi eſtis] ab erroribꝰ iudaicis. ℂ Se-
cūdo mūdat a terrenis affectibꝰ ad celeſtia inflam-
mādo. Uerbū enī dei cor hoīs ad terrena depreſ-
ſum cōcutit ſua virtute ex quo inflāmat Hiere. 23.
Nūquid uerba mea ſunt quaſi ignis ꝛc̄. ℂ Ter-
tio mūdat ſermo dei a peccatis inuocatꝰ in baptiſ-
mo. Nā hoīes in baptiſmo purgant: qꝛ in aqua

Uerbuꝫ chriſti mundat a terrenis affectibus ad celeſtia īflāmādo. Uerbuꝫ chriſti inuocatuꝫ in baptiſmo mūdat a peccatis.

uerbū mundat. Quia(ut dicit Augꝰ) detrahe uer-
bū ꝛc̄. ꝛ q̄d eſt aqua niſi aqua: accedit uerbum
ad elemētū ꝛ fit ſacramentū. Uerbū ergo facit: ut
aqua corpus tangat: ꝛ cor abluat. Uerbum inq̄s
nō qꝛ dicit: ſed qꝛ credit. Hoc enim uerbū fidei tā-
tū ualet in eccl'ia: ut etiā ipſos paruos īfantes mū-
det: q̄uis credere nō ualentes ex fide credentium
offerentiū: benedicentiū: tangentiū ꝑlatū. Mat.
ultio. Baptiçātes eos in noīe patris ꝛc̄. ℂ Quar-
to mūdat per virtutē fidei. Act. 20. Fide purificās
corda eoꝝ. Dicit ergo eis[Uos iā mūdi.] inſtructi:
iā cōmonitiā baptiçati: iam in fide firmati[mundi
eſtis propter ſermonē quē locutus ſum uobis.] Su-

Uerbuꝫ chriſti mundat ꝑ virtutē fidei: uerbum inq̄s non qꝛ dicit: ſed qꝛ credit.

pra eodē. Uos mundi eſtis ꝛc̄. Sed cū ſupra dixe-
rit officiū agricole eē purgare manifeſte oſtendit
ſe eē agricolā dicēs: ſermonē ſuū purgatiuū. Et ue-
re ipſe inquātū deus mundator eſt palmitum ꝛ
agricola.

ℂ Manete in me ꝛ ego in uobis.

ℂ Hic inducit eos ad perſeuerātiā: q̄ſi diceret: q̄a
mundi eſtis ꝛ tātū b̄nficiū recepiſtis debetis in eo
perſeuerare. Unde dicit[Manete in me] per cha-
ritatē ꝑꝰ Io. 1. Qui manet in charitate in deo ma-
net. ꝛ per ſacramentorū participationem. ſupra 6.
Qui manducat carnē meā ꝛ bibit ſanguinē meū
in me manet. Dicit ergo[Manete in me] gratiam
ſuſcipiēdo[ꝛ ego in uobis] uos adiuuādo. ℂ Cō-
ſequenter cū dicit.

ℂ Sicut palmes nō pōt ferre fructū a ſemet-
ipſo niſi manſerit in vite: ſic nec uos niſi in
me manſeritis. Ego ſū vitis: uos palmites.

ℂ Inducit rōnes inheſionis que ſunt q̄tuor. Pria
ſumit ex inherentiū ſanctificatione. Secūda ex nō
inherentiū punitione ibi[Siquis in me nō man-
ſerit.] Tertia ex uoluntate inherentiū aſſecutiōe
ibi[Si manſeritis in me ꝛc̄.] Quarta ex dei glori-
ficatione ibi[In hoc clarificatus eſt pater ꝛc̄.] Cir-
ca primum duo facit. Primo oñdit ꝙ inheſio ad
chriſtū eſt neceſſaria ad fructificandū. Secūdo ꝙ
eſt efficax ibi[Qui manet in me ꝛc̄.] Circa primū
duo fac̄. Prio ꝓponit ſilitudinē. Scdo oſtēdit eā
eē conuenientē. ℂ Dicit ergo quātū ad primū. Di-
co ꝙ debetis in me manere: ad hoc ꝙ fructificetis
Quia[ſicut palmes ꝛc̄.] Ad litterā. Palmes mā-
lis[nō pōt ferre fructū a ſemetipſo niſi manſerit in
vite.] ex cuꝰ radice humor ad uegetationē palmi-
tū aſcēdit.[Ita ꝛ uos] ſupple nō poteſtis ferre fru-
ctū[niſi in me manſeritis.] Manſio ergo in chřo
eſt rō fructificatiōis. Unde de his qui in chřo non

Māſio i chřo ē rō fructificatiōis.

manēt dicit Ro. 6. Quē ergo fructuꝫ habuiſtis in
his ꝛc̄. Iob. 15. Congregatio hypocritarū ſterilis.
Hec aūt ſimilitudo cōueniēs eſt: q̄a[ego ſuꝫ vitis
ꝛ uos palmites.] q̄ſi diceret: talis eſt cōparatio
ueſtrū ad me: qualis palmitū ad vitē. De hac pal-
mitibus dī in ps. Extēdit palmites ſuos uſq̄ ad
mare.

ℂ Qui manet in me ꝛ ego in eo hic fert fru-
ctū multū: q̄a ſine me nihil poteſtis facere.

ℂ Hic oſtendit ꝙ manſio in chřo ſit efficax. Et pri-
mo oſtendit eius efficaciā. Secūdo ſubdit effica-
cie cām. Dicit ergo primo. Dico ꝙ nō ſolū neceſſa-
ria eſt homini manſio in me: ut fructificet: ſꝫ etiaꝫ
eſt efficax: quia[Qui manet in me] credēdo: obe-
diendo: perſeuerando[ꝛ ego in eo] illuminando:
ſubueniendo: perſeuerantiā dādo.[Hic] ꝛ nō aliꝰ
[fert fructū multū.] Fert inq̄ triplicē fructū in vita
iſta. Primꝰ eſt abſtinere a pctis. Iſa. 26. Hic eſt ois
fructus ut tollat peccatū. Secūdus eſt uacare ab
opibꝰ ſanctitatis. Ro. 6. Habetis fructū ueſtrū
in ſanctificatione ꝛc̄. Tertius fructꝰ eſt uacare edi-
ficatiōi aliorū. ps. De fructu operū tuorū ꝛc̄. Fert
etiā quartū fructū in vita eterna. ſupra 4. Fructū
cōgregat in vitā eternā. Hic eſt ultimꝰ ꝛ ꝑfectus
fructus laborū noſtroꝝ. Sap. 3. Bonorū laborū

Fructꝰ primꝰ quē qui in chřo manent facit eſt abſtinere a peccatis. ſecūdus ē uacare operibus ſanctitatis. tertius eſt uacare edificationi aliorū.

glorioſus eſt fructus. ℂ Rōnē aūt huiꝰ efficacie eſt
[Quia ſine me nihil poteſtis facē.] In quo ꝛ cor-
da inſtruit hūiliū: ꝛ ora obſtruit ſuperboꝝ: ꝛ pre-
cipue pelagianoꝝ: qui dicunt bona opa virtutū
ꝛ legis ſine dei adiutorio ex ſeipſis facere poſſe: in
quo dū liberū arbitriū aſſerere uolūt: eum magis
precipitāt. Ecce enī dñs hic dicit. ꝙ ſine ipſo nec n
ſolū magna: ſed nec minima: imo nihil facere ꝑoſ-
ſumus. Nec mirū q̄a nec deus ſine ipſo aliq̄d fa-
cit. ſupra. 1. Sine ipſo factū eſt nihil. Opera enī no-

Pelagiani dicebant: ꝙ bona opera virtutū ꝛ legis ex ſeipſis ſine dei adiutorio facē poterant.

ſtra aut ſunt virtute nature: aut ex gratia diuina.
Si virtute nature: cū oēs motꝰ nāe ſint ab ipſo uer-
bo dei: nulla nā ad aliq̄d faciēdū moueri pōt ſine
ipſo. Si vō virtute gratie: cuꝫ ipſe ſit actor gratie:
q̄a gratia eſt ueritas per ieſū chřm facta eſt(ut dī
ſupra. 1. Manifeſtū eſt ꝙ nullū opus meritorium
ſine ipſo fieri pōt. 2ª Coꝝ. 3. Non ꝙ ſufficientes ſi-
mus aliquid cogitare ex nobis ꝛc̄. Sic ergo nec
etiam cogitare poſſumus niſi ex deo: multo minꝰ
nec alia.

ℂ Siquis in me non manſerit: mittetur fo-
ras ſicut palmes ꝛ areſcet ꝛ colligent eū: ꝛ in
ignem mittent ꝛ ardet.

ℂ Hic ponit ſecūda rō inheſionis que ſumit ex cō-
minatiōe pene: q̄a niſi māſerimꝰ in ipſo nō euade-
mꝰ penā. ℂ Et ponit quinq̄ que pena illā exaggra-
uant: quoꝝ quedā pertinēt ad penā dāni. ſ. expul-
ſio a gloria. Vñ dicit[Mittet foras.] Sed aliquā-

Prīa pena.

do videmꝰ ꝙ in vite mali aliq̄s palmes manet ꝑ
exteriorē coniūctionē: nō aūt per humoris parti-
cipationē. Sic ꝛ aliqui manēt in chřo ſolū per fidē
nō tñ participāt humores vite: qꝛ nō ſūt in cha-
ritate. Vñ tales mittent foras. i. ſeꝑabunt a ſocie-
tate bonoꝝ. Eze. 34. Stabo ꝛ ſeꝑabo ꝛc̄. ℂ Secū-

Scda pena.

da pena dāni eſt areſcere. Vñ dic̄[ꝛ areſcet.] Vñ
ſiquid habebat a radice amittet denudatus eius
auxilio ꝛ vita. Nā mali chriſtiani viriditatem ali-
quam habere videntur: ſed quando a ſanctis ꝛ a

Chriſtiani mali viriditatē aliquā hic vidēt

ſed q̄n ſeparabunt a bonis eorū ariditas apparebit.

chriſto ſeparabūtur: eorū ariditas apparebit. ps. Aruit tanq̄ʒ teſta virtus mea. ¶ Tertia pena eſt: eorū cū malis aſſociatio. Uñ dicit [Et colligēt eū] ſ. angeli meſſores ad malos: que q̄dē pena maxia eſt. Si eñi ad horaʒ eſſe cū malis magna pena eſt q̄to magis eē perpetuo cū peſſimis hoib⁹ ꝛ demonib⁹. Iſa. 24. Congregabūtur congregatione vnius faſcis ꝛc̄. Mat. 13. Colligite primū ʒiʒa. ꝛ alliga. ea in faſci. ad cōbu. ꝛc̄. ¶ Quarta pena ē ſenſus. Unde dicit [Et in ignē mittent.] ſ. eternū. Eze. 15. Quid fiet de ligno vitis ꝛc̄. Ligna eñi ſi in vite nō permaneāt cōtēptibiliora ſunt ceteris lignis. Si vō maneant in vite glioſora ſunt. Uñ dicit Auguſtinus. Unū ex duob⁹ palmiti congruit: aut vitis: aut ignis. ſi in vite nō eſt: erit in igne. Mat. 25. Ite maledicti in ignē eternū. ¶ Quinta pena eſt perpetuū ignis experimentū. Unde ſubdit [Et ardet] in perpetuū. Mat. 25. Ibunt hi in ſupplicium eternum.

Tertia pena.

Quarta pena

Ligna vitis niſi in vite permaneant contemptibiliora ſunt ceteris.

Quinta pena.

¶ Si mãſeritis in me ꝛ uerba mea in uobis manſerint: quodcunq̄ʒ uolueritis petetis: ꝛ fiet uobis.

¶ Hic ponit tertia inheſionis cã: que ſumitur ex efficacia impetrationis. q̄ſi diceret [Si manſeritis in me] hunc fructū cōſequimini. ſ. [quodcūq̄ʒ uolueritis petetis ꝛ fiet uobis.] ¶ Sed notandū q̄ ſupra in admonitione inheſiōis duo poſuit: que hic reſumit. primū. ſ. in me manere: q̄d hic reſumit dicēs [Si mãſeritis in me.] Secūdū. Et ego in uobis. Et loco hui⁹ dicit [Et uerba mea in uobis mãſerint] q̄a chriſtus eſt uerbū patris: oīa uerba ſapientie ſunt ab ipſo. Eccl. 1. Fons ſapientie uerbuʒ dei ꝛc̄. Manifeſtū eſt ergo q̄ chrīs eſt in uobis: q̄ñ uerba ſapientie ei⁹ ſunt in nobis. ſupra. 5. Uerbuʒ dei non habetis in uobis manēs. Iō dicit [Et uerba mea in uobis mãſerint.] ſ. quadrupliciter amãdo: credendo: meditãdo: ꝛ implēdo. Prou. 4. Fili aſculta ſermones meos. ſ. credendo: ꝛ ad eloquia mea inclina. ſ. obediēdo: ſeu implēdo: ne recedas ꝛc̄. meditãdo: ꝛ in medio cordis tui amãdo. Hie. 15. Inuenti ſunt ſermones tui ꝛ comedi eos. Tūc ergo in nobis ſunt uerba chriſti: q̄ñ facimus que precepit: diligim⁹ que ꝓmiſit. Et ex hoc ſequit̄ q̄ informamur: quid petere debeam⁹. Ro. 8. Quid orem⁹ ſicut opʒ neſcim⁹ ꝛc̄. Uñ ꝛ uerbis ſuis nos orare docuit. Mat. 6. ꝛ Luc. 10. Sic ergo v̄ba dei credita: ꝛ meditata informãt nos ad petendū que ſunt nobis neceſſaria ad ſalutē. Sʒ uerba dei amata ꝛ impleta iuuãt nos ad merendū. Et ideo ſubdit [Quodcūq̄ʒ uolueritis petetis] diſcrete perſeuerãtes. [Et fiet uobis.] Io. 16. Si quid petieritis patrē in noīe meo dabit uobis.

¶ In hoc clarificatus eſt pater meus: ut fructuʒ plurimum afferatis: ꝛ efficiamini mei diſcipuli

¶ Hic ponit̄ quarta rō inheſiōis que ſumit̄ ex gloria patris. Oīa opa nr̄a ad dei gloriã referre debemus. ps. Nō nobis dñe nō nobis ꝛc̄. p̄ᶜ Cor. 10. Si mãducatis aut bibitis ꝛc̄. Oñdit ergo dñs q̄ ſum⁹ in chrō: qui ex hoc fructificam⁹: ꝛ ex fructificatiōe nr̄a pr̄ glorificat̄. Uñ dicit [In hoc glorificatus eſt pater me⁹.] i. ad gloriã p̄ris redundat [ut plurimū fructū afferatis.] ¶ Ponit hic tria ordie prepoſtero: que ſe inuicē conſequūtur. Unū pertinet ad inheſionē. ſ. [efficiamini mei diſcipuli] q̄d idē eſt q̄ manere in me. Et ex hoc ſeq̄tur ſecūdū. ſ. [Ut fructū plurimū afferatis.] Et ex hoc glorificat̄ pater me⁹. q̄ſi diceret. Ad gloriã p̄ris eſt q̄ [fructū plurimū afferatis: ꝛ fructū plurimū affertis.] ex hoc q̄ eſtis mei diſcipuli. ¶ Prio q̄dē bñ viuēdo. Mat. 6. Uideāt opa ueſtra bona ꝛ glificēt patrē ueſtrū. ꝛ bñ docendo: ex q̄ ſilr̄ de⁹ glificat̄. Iſa. 24. In doctrinis glificate deum. Et. 42. Oēm qui inuocat nomē meū in laudē ꝛ gloriaʒ meã creaui eū. Ergo apl̄i ſūt terra. illa que fructū multū attulit (ut dicit̄ Luc. 8.) Et efficiamini mei diſcipuli. per inheſionē ꝛ charitatis feruorē. Hec eñi ſunt ſigna diſcipulat⁹ chrī. ſ. inheſio ad chrīm. ſupra. 8. Si mãſeritis in ſermone meo uere diſcipl̄i mei eritis. Et ex hoc efficiunt̄ idonei: ut ferãt fructuʒ doctrine. ¶ Secūdo charitatis obſuatio. ſupra. 13. In hoc cognoſcēt oēs: q̄ mei eſtis diſcipuli. Si dilectiōeʒ ꝛc̄. Et ex hoc efficiunt̄ idonei: ut afferãt fructū bonoꝝ opuʒ. p̄ᶜ Cor. 13. Si habuero ꝓphetias ꝛ nouerī ꝛc. q̄ ibi ponunt̄ ſine charitate nihil ualē ꝛc̄.

Signa apoſtolatus ad chriſtū ipſius

S Icut dilexit me pater: ꝛ ego dilexi uos. LEC. II.

Supra monuit dñs diſcipulos ſuos: ut in eo manerent. Hic oñdit q̄d ſit in eo manere: ꝛ hoc tripl̄r. Prio q̄dē q̄ manere in eo eſt manere in ei⁹ dilectiōe. Secūdo oñdit q̄ precepta ei⁹ ſuare ſit manere in ei⁹ dilectione ibi [Si precepta mea ꝛc̄.] Tertio oſtendit q̄ obſeruatio charitatis ſit eius preceptuʒ ibi [Hoc eſt preceptū meū ꝛc̄.] Circa primū duo facit Primo cōmemorat collatū diſcipulis beneficiū. Secūdo hortat̄ eos ad ꝑſeuerandū ibi [Manete ꝛc̄.] Dicit ergo primo q̄ hoc q̄ in chrō manem⁹ eſt ex eius gratia: que q̄dē grã eſt effect⁹ dilectiōis ipſi⁹. Hiere. 31°. In charitate ꝑpetua dilexi te. Ex quo pʒ q̄ oīa opa nr̄a bona ſunt nobis ex beneficio diuine dilectiōis. Nō eñi eēnt nobis: niſi q̄ fides per dilectionē opat̄: ne diligerem⁹ niſi ꝑus diligeremur. Et iō hoc bñficiū cōmemorans dixit. [Sicut dilexit me pater ꝛ ego dilexi uos.] ¶ Sed notãdū q̄ hic [ſicut] q̄ñq̄ʒ dicit eq̄litatē nature: q̄ñq̄ʒ aūt ſilitudinem actionis. Arriani aūt errãtes uolebãt q̄ hic [ſicut] importaret eq̄litatē: ꝛ per hoc q̄d ſupius expreſſū eſt cōducebãt q̄ eēt minor patre: ſed hoc eſt falſum. Et ideo ſm Auguſtinū dicēdū q̄ hic [ſicut] dicit ſimilitudinē grē: ꝛ dilectiōis. Naʒ dilectio qua fili⁹ diligit diſcipulos: eſt quedã ſimilitudo eius dilectiōis: qua pater diligit filiū. Cum eniʒ diligere aliquē ſit uelle ei bonū. Pater diligit filiū ſm diuinã naturã: inq̄ʒtū vult illū infinitum ꝛ ſumū bonū: q̄d ipſe hēt coicando ei eandē naꝫ nr̄o: quã ipſe habet. ſupra 3. ꝛ. 5. Pater diligit filium ꝛ oīa ꝛc̄. Diligit etiã eū ſm humanã naturaʒ. Oſee. 11. Puer iſrael ꝛ dilexi eū ꝛc̄. Et ad hoc. ſ. ut ſimul eēt deus ꝛ hō: ꝛ ad nil boꝝ filius dilexit diſcipulos. Nam neq̄ʒ ad hoc dilexit eos ut eēnt de⁹ per naturã: neq̄ʒ eēnt vniti deo in perſona: ſed ad quãdã hoꝝ ſimilitudinē eos dilexit: ut. ſ. eſſent dij per participationē gratie. ps. Ego dixi dij eſtis. 2. Petri. 1. Per quē magna nobis ꝛ precioſa promiſſa donauit: ut diuine per hoc efficiamur conſortes nature. Item ut aſſumerentur in vnitatem affectus: quia qui adheret deo vnus ſpūs eſt. p̄ᶜ Cor. 6. Ro. 8. Quos preſciuit conformes fieri ꝛc̄. Sic ergo mai⁹ bonū deus pater poſuit filio ſm utrãq̄ʒ

Sicut ſʒ Auguſtinū dicit ſimilitudinē gratie ꝛ dilectionis.

naturā q̄ȝ filius diſcipulis: ſȝ tñ ſimile (ut dictū ē.)
¶ Manete in dilectione mea.
¶ Quaſi diceret ex quo tantū beneficiū recepiſtis
ex dilectione mea [manete] in ea: ut. ſ. me diligatis
uel [manete in dilectiōe mea:] q2 ego diligo uos. ſ.
in gratia mea: ut nō excidatis a bonis que prepa
raui uobis. Et hec expoſitio magis cōgruit: ut
ſit ſenſus: perſeueretis in hoc ſtatu: ut. ſ. diligami
ni a me per effectū gratie. p^a Cor. 7. Unuſquiſq3 i
ea uocatione qua uocatus eſt ⁊ in illa permaneat
1. Io. 4. Qui manet in charitate ⁊c̄.
¶ Si precepta mea ſeruaueritis: manebitis
in dilectiōe mea.
¶ Hic oñdit quid ſit manere in eius dilectione. Et
primo oñdit q̄ hoc eſt ſeruare eius mandatū. Se
cūdo manifeſtat per exēplū ibi [Sicut ⁊ ego ⁊c̄.]
Tertio excludit dubiū ibi [Hec locut^9 ſuȝ uobis.]
Dicit ergo Manete in dilectione mea: ⁊ hoc facie
tis [Si precepta mea ſeruaueritis.] Sic enī mane
bitis in dilectione mea. Obſeruatio enim manda
torum eſt effectus diuine dilectionis: nō ſolū ei^9
qua nos deum diligim^9: ſed eius qua ipſe diligit
nos. Ex hoc enī q̄ ipſe diligit nos mouet nos: ⁊
adiuuat ad implendū mandata eius: que impleri
nō poſſunt niſi per gratiā 1. Io. 5. In hoc eſt cha
ritas: nō quaſi nos dilexerimus ⁊c̄. ¶ Exemplū
autē ad hoc ſubdit dicens.

Obſeruatio di uinorū mandatorū ē effectus diuine di lectiōis.

¶ Sicut ⁊ ego patris mei precepta ſeruaui:
⁊ maneo in eius dilectione.
¶ Sicut enim dilectio qua pater diligit eū eſt exē
plū dilectionis: qua ipſe diligit nos: ita uoluit q̄
obedientia ſua ſit exēplū obedientie noſtre. Chr̄s
enim per hoc oſtendit q̄ manſit in dilectione pa
tris: quia per oia mandata eius ſeruauit. Nam ⁊
mortē ſuſtinuit. Phil. 2. Factus eſt obediens patri
uſq3 ad mortē ⁊c̄. Ab oī peccato abſtinuit. 1. Petri
2. Qui peccatū nō fecit ⁊c̄. Que intelligēda ſūt de
chr̄o ſm̄ q̄ hō. ſupra. 8. Nō reliquit me ſolū: quia
que placita ſunt ei facio ſemꝑ. Et ideo dic̄ [Ma
neo in ei^9 dilectione.] quia nihil in me ſm̄ q̄ hō
eſt dilectioni ei^9 contrarium.
¶ Hec locutus ſum uobis ut gaudiū meuȝ
in uobis ſit: ⁊ gaudiū ueſtrū impleatur.
¶ Ne credāt q̄ mōeat nos eos ad mādata ei^9 ſuā
da ꝑꝑ utilitatē ꝓpriā: ⁊ nō diſcipuloꝝ. dicit [Hec
locutus ſum uobis.] ſ. ut mādata mea ſeruetis ꝑꝑ
bonū ueſtrum. ſ. [ut gaudiū meum in uobis ⁊c̄.]
Amor enim eſt cauſa gaudij. Unuſquiſq3 enī gau
det de re amata. Deus aūt ſe amat: ⁊ precipue crea
turā rōnalē: cui infinitū bonū cōmunicat. Chriſt^9
ergo de duob^9 ab eterno gaudet. ſ. de bono ſuo:
⁊ patris. Prou. 8. Delectabar corā eo ludens ⁊c̄.
Itē de bono creature rationalis. Prou. 8. Delitie
mee ſunt eē cū filijs hoīum. i. in hoc q̄ coicor filijs
hoīuȝ: ⁊ de his gaudet ab eterno. Iſa. 61. Gaude
bit ſuper te de^9 tuus. Uult ergo dñs ut per obſuā
tiā mādatoꝝ ſuoꝝ efficiamur ꝑticipes gaudij ſui.
Unde dicit [Ut gaudiū meū] quo. ſ. ego gaudeo
de diuinitate mea: ⁊ patris [ſit in nobis] qđ nil eſt
aliud q̄ȝ vita eterna que eſt gaudiū de ueritate (ut
Aug^9 dicit.) q̄ſi diceret. Ut beatis vitā eternam.
Iob. 22. Tūc ſuper oipotēte delitijs affluces. [Et
gaudiū ueſtrū] quo ego gaudeo de humanitate
mea [repleat.] Nā bona de quib^9 nos gaudem^9:
aut ſunt imperfecta: aut iꝑfecte habenī. Et ideo

Amor ē cauſa gaudij.

gaudiū in hac vita plenū eē nō pōt. Tūc aūt ple
nū erit: qñ ꝑfecta bona ꝑfecte cōſequemur Mat.
25. Intra in gaudiū dñi tui.
¶ Hoc eſt preceptū meū ut diligatis inuicē.
¶ Hic oñdit dñs que ſunt ꝑcepta eius. Et primo
ꝓponit qđ ſit preceptū ſuū. Secūdo induciт exem
plū ibi [Sic dilexi uos.] Tertio cōmemorat bñfi
ciū ibi [Uos amici mei eſtis.] ¶ Preceptū āt qđ
ponit eſt preceptū charitatis: qđ ſuari vult [Hoc
eſt] inquit [ꝑceptū meū ⁊c̄.] ¶ Sed cū multa ſunt
alia precepta dñi in ſacro elogo. querit̄ quare ſo
lū obſeruationē charitatis dicit eē preceptū ſuū?
¶ Ad qđ ſm̄ Gregoriū dicēdū eſt q̄ charitas eſt
radix ⁊ finis oiuȝ virtutū. Radix quidē q2 ex cha
ritate confirmata in corde hoīs mouet̄ hō ad im
plenda oia alia precepta. Ro. 13. Qui diligit proxi
mū ⁊c̄. ergo oia precepta: quaſi ad hoc ordinant̄:
ut hō benefaciat ꝓximo: ⁊ nō moleſtet eū: qđ qui
dē potiſſime ex charitate fit. Finis aūt eſt: q2 oia
precepta ad ipſaȝ ordinant̄: ⁊ in ſola charitate ſo
lidant̄. 1. Thi. 1. Finis precepti eſt charitas. Dicit er
go [Hoc eſt ꝑceptū meū ut diligatis inuicē.] quaſi
ſ. a charitate oia ꝓcedūt ſicut a ꝑncipio: ⁊ in chari
tate oia ordinant̄: ſicut in finē. Nā (ſicut dicit Gre
gorius) ut multi rami ex vna radice ꝓdeūt: ſic ml̄
te virtutes ex vna radice generant̄: nec h3 aliqđ vi
riditatis ram^9 boni operis: ſi nō manet in radice
charitatis. ¶ Sed cū Mat. 22. dicat̄ q̄ nō ſolum in
dilectiōe dei ſed ēt ꝓximi pendeat lex ⁊ ꝓꝑhete:
q̄re ſolū hic de dilectiōe ꝓximi mētionē fac̄? ¶ Sȝ
dicēdū q̄ vnū includit̄ in alio: qui enī diligit deū
neceſſe eſt ut ꝓximū: ⁊ ea que ſunt dei diligat. Et
qui diligit ꝓximū ꝑꝑ deū neceſſe eſt ut diligat de
um: lȝ enī obiecta ſint diuerſa: tñ ipi act^9 ſm̄ ſn̄tiā
ſunt vnū. ¶ Eſt aūt duplex rō quare magis de di
lectiōe ꝓximi q̄ȝ dei mentionē facit. Una. ſ. quia in
hoc intēdit eos inſtruere ⁊ īducere: quō ꝓximos
edificent: ⁊ quō fortes fierent ad tribulatiōes per
ſecutoꝝ perferendas: ⁊ ad utrūq3 charitas ꝓximi
neceſſaria eſt.

Queſtio.

Rñſio Gre. Charitas eſt radix ⁊ finis oiuȝ virtutū.

Queſtio.

Rñſio.

¶ Sicut dilexi uos. Maiorem hac dilectio
ne nemo habet: q̄ȝ ut animā ſuā ponat quis
pro amicis ſuis.
¶ Hic manifeſtat per exēplū: quō ꝓximū debeam^9
diligere: ita. ſ. quō chr̄s dilexit nos. Chriſtus aūt
dilexit nos ordinate ⁊ efficaciter. Ordinate quidē
Quia nil in nobis dilexit niſi deū: ⁊ in ordine ad
ipſuȝ. Ecc̄. 24. Ego mater pulchre dilectionis ⁊c̄.
Efficaciter aūt. Quia intantū dilexit: ut ſemetipſū
pro nobis traderet. Eph. 5. Dilexit nos ⁊ tradidit
⁊c̄. Nos ergo debem^9 proximos diligere. ſ. ſancte
ad bonum ⁊ efficaciter. ſ. ut dilectione opere oſten
damus. 1. Io. 3. Nō diligam^9 uerbo neq3 lingua: ſȝ
opere ⁊c̄. [Maiorē hac dilectionē ⁊c̄.] Hic oſten
dit efficaciā dilectiōis que eſt: ut quis mortē ſuſti
neat pro amicis: qđ eſt ſignū maxime dilectionis.
¶ Sed contra hoc obijcitur: q̄ maioris dilectio
nis ſignū dr̄: quādo aliquis aiaȝ ſuam ponat pro
inimicis ſuis (ut chriſtus fecit Ro. 5. Comēdat de
us charitatem ſuā in nobis ⁊c̄. ¶ Ad qđ dicēduȝ
q̄ chriſtus nō poſuit animā ſuā pro nobis inimi
cis: ut. ſ. inimici remaneremus: ſed ut amicos effice
ret. uel lȝ nō eēnt amici q̄ſi amātes: erāt tamē ami
ci ut amati. Eſt aūt manifeſtū q̄ maxime dilectio
nis eſt ſignū ꝓpter amicos animaȝ ponere: quia

Queſtio.

Reſponſio.

Signū manifeſtum maxi

Jn dilectiõe ẽ pp amicos animã ponẽ.

in ordine diligibiliũ quatuor ordinata ſunt.ſ.deus: anima noſtra: proximus: ꝛ corpus noſtrum. ꝛ deũ debemus diligere ſuper nos ipſos ꝛ ſupra proximos: ita ut pro deo nos ipſos.ſ.animam ꝛ corpus ꝛ ꝓximũ dare debemus. Pro aĩa autẽ noſtra corpus eſt ponere: non tamẽ eam dare. Pro proximo autẽ vitã corporalem: ꝛ corpus debemus exponere pro ſalute proximi. Et ideo cũ vita corporalis ſit potiſſimuz ꝙ nos poſt animam habeamus: ideo potiſſimum eſt ipſam exponere propter ꝓximũ: ꝛ maioris dilectionis ſignuz.1. Jo.3. Jn hoc apparuit charitas ꝛc̃.

LEC.III.

Vos amici mei eſtis ſi feceritis que ego precipio uobis.

Supra dñs monuit nos ad dilectionẽ fraternaz. Et hoc exemplo ſui. Hic oſtendit diſcipulis beneficiũ preſtitũ: per qđ obligati erant ad chriſti imitationez ſ.ꝙ chriſtus eos ad amorẽ ſuũ aſſumpſit. Et primo ponit amicitie ſignũ. Secũdo ſubiungit cãm ibi [Nõ uos me elegiſtis ꝛc̃.] Ponit aũt duplex amicitie ſignũ. Unũ ex parte diſcipulorũ. Aliđ ex parte ſui ibi [Jam non dicaz ꝛc̃.] ¶ Signũ aũt ex parte diſcipulorũ ꝙ ſunt amici chri: eſt obſeruatio mandatorũ eiꝰ. Unde dicit [Uos amici mei eſtis ſi feceritis ꝛc̃.] quaſi diceret. Uſqꝫ modo monui uos ut diligeretis inuicẽ. Sed modo moneo ꝛ dico de amicitia ueſtra ad meipſum. Põt autez hoc qđ dicit [Uos amici mei ꝛc̃.] dupliciter intelligi: ſm ꝙ amicꝰ dupliciter dicitur: ſcilicet qui amat ꝛ qui amatur. ꝛ ſm utrũqꝫ uerũ eſt qđ ſubdit. [Si feceritis ꝛc̃.]

Amicus ẽ q amat ꝛ qui amatur.

Et qui deũ amant mandata illius ſeruant: quia cũ amicus dicatur quaſi anime cuſtos (ut Gregorius dicit.) Nõ inmerito: qui uoluntatẽ dei in preceptis eius cuſtodit amicus eius uocaẽ.

Amicus dicitur quaſi aĩe cuſtos.

Jtẽ quos deus amat mandata dei ſeruant inq̃tũ conferendo eis gratiam ſuã adiuuat ad ſeruandũ. Deus enĩ nos amando facit ſuos dilectores. Prouerb.8. Ego diligentes me diligo. Non quaſi priꝰ fuerint diligentes: ſed quia ipſe eos diligentes facit diligendo. ¶ Sed ſciendũ ꝙ mandatorum obſeruatio nõ eſt diuine amicitie cauſa: ſed ſignũ ſ. ꝛ ꝙ deus diligat nos: ꝛ ꝙ nos diligamus eum. Sap.6. Dilectio illius cuſtodia legum eſt. hꝰ Jo.2. Qui dicit ſe amare deũ ꝛc̃. ¶ Ex parte autẽ chri ponit amicitie ſignũ: cũ dicit

Obſeruatio mandatoruz nõ eſt cã diuine amicitie ſꝫ ſignum.

¶ Jam non dicã uos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius.

¶ Et primo excludit qđ videẽ amicitie cõtrariũ. Secũdo ponit uere amicitie ſignũ ibi [Uos autẽ dixi ꝛc̃.] Amicitie aũt contrariatur ſeruitus. Et iõ primo excludit ſeruitutẽ dicens [Jã non dicã ꝛc̃.] q.d. Et ſi oliz fueritis quaſi ſerui ſub lege: nũc eſtis q̃ſi liberi ſub grã. Ro.8. Nõ accepiſtis ſpũm ſeruitutis ꝛc̃. ¶ Scđo ſubdit rõnẽ dicẽs [Quia ſeruus neſcit ꝛc̃.] Seruus enĩ eſt q̃ſi extraneꝰ a dño. ſupra 8. Seruus nõ manet in domo ꝛc̃. Extraneis aũt ſecreta cõmittẽda nõ ſt. Prouẽ.21. Secretũ extraneo ne reueles. Unde nũc ſeruis ſecreta cõmittẽda nõ ſunt. Põt aũt hoc ad precedẽtia ſic ꝯtinuari. Poſſent diſcipuli dicere: ꝙ ſi ſeruamꝰ precepta tua ſumus amici tui: ſed ſeruare precepta eſt magis ſeruitutis q̃ꝫ amicitie. Et iõ hoc excludens dñs dicit [Jã nõ dicã uos ſeruos ꝛc̃.] ¶ Sed dubitaẽ hic

Seruus ẽ q̃ſi extraneꝰ a domino.

Dubĩ primũ.

cũ ipſi apli dicãt ſe ſeruos chri: ſicut Paulus apoſtolus ſeruus chri ieſu: ꝛ Dauid. Seruus tuus ego ſum. Et etiã ipſi qui introducẽdi ſunt in vitã eternã. Mat.22. Euge ſerue bone ꝛc̃. Quid eſt hoc qđ dñs dicit [Jã nõ dicã uos ſeruos ꝛc̃.] ¶ Dubitatur etiã de hoc. Quia cũ frequẽter dñi ſeruis ſuis ſecreta reuelẽt: ꝛ etiã deus. Amos.3. Nõ faciet deꝰ uerbũ ꝛc̃. Nõ videẽ uerũ qđ hic dicit [Seruus neſcit quid faciat dñs eius.]

Dubĩ ſcđm.

¶ Rñ° dicẽdũ ſm Auguſtinũ: ꝙ ſeruitus ꝓprie ex timore creaẽ. Eſt autẽ duplex timor. ſ. ſeruilis quẽ expulit charitas. 1. Jo. 4. Timor nõ eſt in charitate ꝛc̃. Alius eſt timor filialis qui ex charitate generaẽ: q2 timet ꝑdẽ quis qđ amat: ꝛ hic eſt timor bonꝰ ꝛ caſtus. De quo dicitẽ in pſ. Timor dñi ſanctꝰ permanet ꝛc̃. ¶ Et ſm hoc ſunt due ſeruitutes. Una que ꝓcedit ex timore filiali. Et ſm hanc ſerui ſunt iuſti oẽs: ꝛ filij dei: ut obiciebaẽ. ¶ Alia ſeruituꝰ eſt que ꝓcedit ex timore pene: ꝛ cõtrariaẽ dilectioni. Et de hac dicit [Jã nõ dicã uos ſeruos.] ¶ Sciẽdũ eſt etiã ꝙ ſeruus ꝓprie eſt qui nõ eſt cauſa ſui. Liber võ qui eſt ſui cã. Eſt ergo differentia inter opationes ſerui ꝛ liberi: Quia ſeruus opatur cã alterius: Liber autẽ cauſa ſui opatur: ꝛ quantuz ad cãm finalẽ opis: ꝛ q̃tũ ad cauſam mouentẽ. Nã liber ꝓpter ſe operatur ſicut pp finẽ: ꝛ a ſe opatur: q2 ꝓpria uoluntate moueẽ ad opus: ſed ſeruus: nec ꝓpter ſe opatur ſed pp dñm: nec a ſe. Sed a dñi uolũtate: ꝛ quaſi quadã coactiõe. Sed ꝯtingit aliqñ: ꝙ aliqs ſuus opatur cauſa alterius: ſicut cã finali: opatur tamẽ a ſe: inq̃tũ ſe mouet ad opus. Et hec eſt bona ſeruitus: q2 ex charitate moueẽ ad bona opera faciẽda: ſed nõ operaẽ ꝓpter ſe: quia charitas nõ querit que ſua ſunt: ſed que ſunt ieſu chriſti ꝛ ſalutis proximorũ. Qui autem oĩno cauſa alterius operãtur ſunt mali ſerui. Patet ergo ꝙ diſcipuli ſerui erant. ſed bona ſeruitute que ex amore procedit.

Reſpõſio ſm auguſtinũ ad primũ.

Timor ẽ duplex. ſ. ſeruilis ꝛ timor filialis.

Seruitus eſt duplex. ſ. una que procedit ex timore filiali: ꝛ alia que procedit ex timore ſeruili uel pene.

Seruus ꝓprie ẽ qui nõ eſt cauſa ſui.

Liber ꝓprie eſt q ẽ cã ſui.

Dña inter ſerui ꝛ liberũ.

Liber operatur pp ſe ſicut pp finẽ ꝛ a ſe opaẽ: q2 ꝓpria uoluntate.

Seruus nec pp ſe ſed ꝓpter dñm: nec a ſe ſed a dñi uolũtate moueaẽ.

¶ Ad ſecũdã queſtionẽ dicendum ꝙ ille ſeruus qui mouetur ſolũ ab alio ꝛ non a ſe: habet ſe ad mouentẽ: ſicut inſtrumẽtũ ad artificẽ. Jnſtrumentũ aũt cõmunicat cũ artifice in ope: ſꝫ nõ in opis rõne. Sic ergo ꝛ tales ſerui participat ſolũ in opere: ſed quãdo ſeruus opaẽ ex ꝓpria uoluntate neceſſe eſt ꝙ rõnẽ operis ſciant: ꝛ ꝙ reuelenẽ ei occulta per que ea ſcire poſſit que agit. Ecc̃.33. Seruus ſi eſt tibi fidelis: ſit tibi quaſi aĩa tua. Apoſtoli aũt (ut dictũ eſt) a ſe mouebanẽ ad bona opera faciẽda. ſ. ex ꝓpria uoluntate per amorẽ inclinata. Et ideo dñs ſecreta ſua reuelat eis. Sed de malis ſeruis uerũ eſt: ꝙ neſciunt qđ faciat dominꝰ eorum: ſed que ſunt illa que neſciunt? illa ꝓprie que in nobis deus facit. Oĩa eniz bona que facimus: deus in nobis operaẽ. Jſa.26. Phil.2. Opatur in nobis ꝛc̃. Seruus ergo malus ex ſuperbia cordis ſui obtenebratus: dũ qđ facit ſibi attribuit: neſcit qđ faciat dñs eius.

Seruꝰ aliqñ opaẽ cã alterius ſicut cã finali: tñ opaẽ a ſe inquãtũ ſe mouet ad opus: ꝛ iſta ẽ bona ſeruitus.

Jnſtrm communicat cũ artifice i ope: ſed nõ in operis rõne.

¶ Uos autem dixi amicos: quia omnia quecunqꝫ audiui a patre meo nota feci uobis.

¶ Hic ponit uerũ ſignũ amicitie ex parte ſua. Qđ eſt: quia [quecũqꝫ audiui a patre ꝛc̃.] Uerũ enim amicitie ſignũ eſt ꝙ amicus amico ſuo cordis ſecreta reuelet. Cũ enĩ amicorũ ſit cor vnũ ꝛ aĩa vna nõ videẽ amicus extra cor ſuuz ponere qđ amico reuelat. Prouẽ.25. Cãz tuã tracta cũ amico tuo. Deus aũt faciẽdo nos participes ſue ſapientie: ſua ſecreta nobis reuelat. Sap.13. Per nationes in aĩas

Signuz ueri amici ẽ ꝙ cordis ſui ſecreta reuelet amico

Dubitatio.
ſanctas ſe tráſfert ⁊c̄. ¶ Sed dubitatur hic primo
Reſponſio.
que ⁊ q̄liter fili⁹ a patre audit. ¶ Q̄d quidē plu
ries iā manifeſtū eſt. Cū enī audire ſit ſcientiā ab
alio accipere. Audire filiū a patre nihil aliud eſt q̄
ſciam ab eo accipere. Scientia aūt filij eſt eius eēn
tia: filiū ergo audire a patre eſt accipere eēntiā ei⁹
Dubitatio.
ab eo. ¶ Dubitatur etiā de hoc q̄d dic̄ [Oīa que
Rñſio Criſ.
cunq̄ audiui ⁊c̄]. Si ergo oīa eis nota fecit: ſeq̄
tur q̄ tot ſciebāt diſcipuli: q̄t ⁊ filius. ¶ Rñſio di
cēdū ſm Criſo[m] [Oīa quecūq̄ audiui.] que. ſ. uos
audire oportebat [nota feci uobis.] nō aūt oīa ſim
Alia reſponſio Auguſtini.
plr. i. 16. Multa habeo uobis dice ⁊c̄. ¶ Uel dicē
dū ſm Auguſtinū: q̄ dñs ꝑ certitudinē dicēdo
rum utitur preterito pro futuro: ut ſit ſenſus [Oīa
quecūq̄ audiui a patre meo nota feci uobis.] i. fa
ciā in illa plenitudine: de qua dicit apl's. 1. Cor. 13.
Tūc cognoſcam: ſicut ⁊c̄. I. 16. In illo die palā de
patre meo annūciabo uobis: qñ. ſ. introducet nos
ad viſionē patris. Oīa enim que ſcit fili⁹ ſcit pater.
Qñ ergo reuelabit nobis ꝑ ſe: reuelabit oīa que
Alia reſponſio Grego.
ſcit: ⁊ id q̄d ſcim⁹. ¶ Uel dicēdū ſʒ Greg. ⁊ meli⁹.
Euſdē rei pōt haberi cognitio ꝑfecta: ⁊ imperfe
cta: ſicut in ſcientijs apparet: q̄ qui ſcit principia
oia vni⁹ ſcientie dicit ſcire ſciētiā illā: ſed imperfe
cte eā ſcit. Uñ qui docet aliq̄ principia alicui⁹ ſcie
pōt dicere ſe docuiſſe ſciāʒ illā: q2 oia que ſūt ſcie
illius ſunt in principijs ei⁹ virtute: ſed illā eandem
ſciāʒ perfectius ſcit: qñ cōcluſiones ſingulas: que
virtute erāt in principijs nouit. Sic ergo ⁊ de diui
nis pōt haberi duplex cognitio. Una imperfecta
⁊ hec habet per fidē: que eſt prelibatio illius futu
re beatitudis ⁊ cognitionis: quā habebim⁹ in pa
tria. Heb. 11. Eſt aūt fides ſperādarū ſubā rerū ⁊c̄.
Unde de hac cognitiōe dic̄ [Oīa nota feci uobis]
ſ. in fide ſm quādā prelibationē: ſicut cōcluſiones
virtute ſunt in principijs. Uñ dicit Gregori⁹. Oia
que nota facit ſeruis ſuis ſunt gaudia internecha
ritatis ⁊ feſta ſuperne patrie: que quotidie menti
bus per aſpirationē ſui amoris imprimit (dū enī
audita ſuperna celeſtia amam⁹: amata iā nouim⁹:
q2 ipſe amor notitia eſt.)

¶ Non uos me elegiſtis: ſed ego elegi uos.

¶ Hic ponit amicitie cām. Conſuetū eſt aūt apud
hoies: ut vnuſq̄ſq̄ ſibi attribuat cauſam amicitie.
Ecc. 27. Oīs amicus dicit. Et ego amicitiā copu
laui. Et ſic multi attribuūt ſibi diuine amicitie cāʒ
dū ſibi principiū bonoꝝ operū attribuūt: ⁊ non
deo. Et dñs hoc excludēs dicit [Nō uos me elegi
ſtis.] q.d. Quiſq̄ ad hāc dignitatē amicitie uoca
tus eſt: nō ſibi cām amicitie tribuat: ſʒ mihi eū ad
hoc eligenti. Et primo ꝓponit gratuitā dei electio
nē. Secūdo exponit ad q̄d eligantur ibi [Et poſui
⁊c̄.] ¶ Dicit ẞ [Nō uos me elegiſtis] ut. ſ. ego eēm
amic⁹ ueſter. [ſed ego elegi uos] ut facerē amicos
meos. 1. Jo. 4. Non q̄ſi nos dilexerim⁹ deū: ſʒ q̄m
Dilectio dei ē duplex. vna eterna alia tēporalis.
ipſe prior ⁊c̄. ¶ Eſt aūt duplex dei dilectio. Una
eterna qua predeſtinamur. Eph. 1. Elegit nos in
ipſo ⁊c̄. Alia tēporalis qua ab ipſo uocamur que
nihil eſt aliud: q̄ executio eterne predeſtinationis
q2 quos elegit predeſtinādo: hos etiā elegit uo
cando. Ro. 8. Quos predeſtinauit hos ⁊ uocauit
Error quorūdam.
⁊c̄. Luc. 10. Elegit 12. quos ⁊c̄. ¶ Sūt aūt aliq̄ di
centes electionem dei tēporalē ex meritis electo
rū cāri. Sed hoc eſt cōtra illud: q̄d hic dicit. Nam
ſi ideo elegit te: q2 bon⁹ eras: nō āt poteras bon⁹
eē: niſi bonū eligeres. Hoc aūt bonū potiſſime eſt
deus. Ergo primo elegiſti bonū: q̄d eſt de⁹: q̄ͣ de
geris. Sed dñs dicit cōtrariū [Non uos me elegi
ſtis ⁊c̄.] Non ergo dicendū q̄ aliq̄d bonū ex pte
noſtra totaliter precedat electionē dei. Dico aūt to
taliter: q2 aliq̄d bonū particulare in nobis exiſtēs
pōt eē cā alterius boni nobis dandi. Et h̄ alteri⁹:
cū ſit quidā ordo in diuinis donis: ſed vniuerſa
liter nihil pōt eē cā ⁊ precedere diuinā electionē:
quia oīa bona ſunt nobis a deo. Sed de eterna
electiōe adhuc magis erroneū eēt dicere: q̄ ab ele
ctione nr̄a precederet. ¶ Fuerūt tñ aliqui qui dice
rent q̄ merita nr̄a precedentia ſunt cauſa illi⁹ ele
ctionis. Et hoc fuit error Origenis: qui dixit aīas
hoīum ſimul fuiſſe creatas equales: ⁊ quibuſdam
ſtantib⁹ quedā min⁹: ⁊ quedā magis peccauerūt.
Et ideo quedā meruerunt habere gratiā: quedāʒ
non. Sed contra hoc eſt q̄d dñs dicit [Non uos
me elegiſtis.] ¶ Alij autē dicunt q̄ uerū eſt: q̄ me
Origenis error dicentis aīas hoīuʒ fuiſſe creatas equales: ⁊ quibuſdā ſtātib⁹ quedā min⁹: ⁊ quedā magis peccauerunt.
rita in actu exiſtentia nō ſunt cā predeſtinationis:
ſed preexiſtentia in preſcia dei dicens: q̄ q2 deus
ſciuit aliquos bonos futuros: ⁊ bene uſuros grā.
iō ꝓpoſuit eis grām ſe daturū. Sed ſi hoc eſſet ſe
q̄ret q̄ iō elegit nos: q2 ꝓſciuit nos ipſū electuros.
Et ſic electio nr̄a ꝑuia eēt electiōi diuine: q̄d eſt ꝯ ſb
Error alior.
ſtātiā dñi. ¶ Sed forſitan diceret aliquis: que ele
ctio poterat eē qui nihil eramus: ⁊ nulla īter nos
erat preeminentia: ſed eū qui huiuſmodi decipit
modū electionis humane ſm quē credidit eē ele
ctionē diuinā: ſed aliter ⁊ aliter ſe habēt: q2 electio
noſtra cauſatur ex bono iā preexiſtenti: ſʒ electio
diuina eſt cauſa influētie maioris boni in vno q̄
in alio. Cū enim electio ſit actus uoluntatis: ſm
q̄ diuerſimode uoluntas dei ⁊ hominis ſe ha
bent ad bona: ſic diuerſus eſt electionis eorū mo
Uolūtas dei ſe hʒ ad bonū creatū ut cauſa eius.
dus. Uolūtas aūt dei ſe habet ad bonū creatum:
ut cauſa eius. Sap. 10. Quomodo potuiſſent illa
eſſe ⁊c̄. Et ſic bonū deriuat ad res creatas ex uolū
Uolūtas hominis mouet ad aliquid ex bono preexiſtenti apprehenſo.
tate dei. Unde deus aliquē alteri preelegit inq̄tū
plus ei de bono influit q̄ alteri. Uoluntas autem
hoīs mouetur ad aliquid ex bono preexiſtēti ap
prehenſo. Et ideo oportet in electione noſtra vnū
bonū preexiſtere alteri. Ideo autē deus vni ma
gis q̄ alteri bonum influit: ut reluceat ordo in re
bus: ſicut apparet in rebus materialibus: q̄ mate
ria prima quantū eſt de ſe eſt vniformiter diſpoſi
ta ad oēs formas. Ipſe etiam res anteq̄ ſint non
ſunt diſpoſite ad hoc uel illud eē: ſed ut ſeruetur
ordo in eis diuerſas formas: ⁊ diuerſorum eē ſor
tiūtur a deo. Et ſimiliter in creatura rōnali quidā
eliguntur ad gloriam: quidā reprobantur ad pe
nam. 2. Thi. 2. Nouit domin⁹ qui ſunt eius. In ma
gna enim domo non ſolū ſunt uaſa ⁊c̄. Et ſic ap
paret diuerſus ordo dum in quibuſdā reb⁹ relu
cet dei miſericordia: quos abſq̄ ullis meritis pre
cedentib⁹ ad gratiā preparat: in quibuſdam autē
dei iuſtitia: dū eos ex ꝓprijs culpis: cītra cōdignū
tamē deputat pene. Sic ergo elegi uos ab eterno
predeſtinādo: ⁊ uocando ad fidem ex tempore.
¶ Ad quod autē eos elegit ſubdit ꝯñter dicens.

¶ Et poſui uos ut eatis ⁊ fructum afferatis
⁊ fructus ueſter maneat.

¶ Et primo ponit ad quid elegerit. Secūdo rōnē
dictorū aſſignat ibi [Hec mando uobis ⁊c̄.] Circa
primū duo facit. Primo oſtendit q̄ elegit ad ali

quid agendū. Secūdo q̄ elegit ad aliquid recipiē dū ibi[Ut q̄dcūq̄ ꝛc̄.] ¶ Dic̄ ergo[Poſui uos.] i. dedi uobis ordinē in eccl'ia mea. p̄ᵉ Cor. 12. Poſuit deus in eccl'ia primū quidē apoſtolos ꝛc̄. Itē [Poſui uos.] i. firmiter uos diſpoſui. Geneſ. 1. Fec̄ deus luminaria magna ꝛ poſuit ea in firmamēto celi. Iud. 5. Stelle manētes in ordine ꝛc̄. Poſitio enī ordinē ꝛ firmitatē īportat. [Poſui] inq̄ ad tria. ¶ Primo quidē ad eūdū. Unde dicit[Ut eatis] p mūdū diſcurrendo: ut totū cōuertatis ad fidem. Mar. ultimo. Euntes in mūdū vniuerſū predicate ꝛc̄. Uel[ut eatis.] i. proficiatis de virtute in virtutē. ps. Ibunt de virtute in virtutē ꝛc̄. Oſee ultimo. Ibūt rami eius ut libani. ¶ Sc̄do ad fructū afferendū. vñ dicit[Et fructū afferatis.] ſ. conuerſionis fideliū quantū ad primū iter. Ro. 1. Ut aliquē fructū habeā in uobis ꝛc̄. Uel fructū ſpūalē interiorē quātū ad ſecūdū iter. Gal'. 5. Fructus aūt ſpūs ꝛc̄. Ecc̄. 24. Flores mei fructus honoris ꝛc̄. ¶ Tertio ut fructū afferant: qui nō perdātur per mortē: ſeu peccatū. Unde dicit[Et fructus ueſter maneat.] ſ. congregatio fideliū in vitā eternā pducatur: ꝛ fructus ſpūalis magis pficiat. ſupra. 4. Et fructū congregat ꝛc̄.

Poſitio ordinē ꝛ firmitatē importat.

¶ Ut quodcūq̄ petieritis patrem in nomine meo det uobis.

¶ Hic oſtēdit q̄ elegerit ad aliquid recipiendū. ſ. oīa que petierint. quaſi diceret. poſui uos ad hoc ut eſſetis digni recipere a patre in noīe meo. 1. Io. 3. Si cor ueſtrū nō reprehenderit uos fiduciā habemus ꝛc̄.

¶ Hec mando uobis ut diligatis inuicem.

¶ Hic aſſignat rōnē rerū que dixit. Poſſent enī dicē. quare hec oīa chrīs diceret eis. Uñ dñs mīdēs dicit[Hec mādo uobis ꝛc̄.] q̄ſi oīa que dico ſunt inducentia uos ad dilectionē p̄ximorū. 1. Tbi. 1. Finis precepti eſt charitas. ¶ Uel dicendū ſm Criſoſtomum: q̄ poſſent diſcipuli dicere. Dñe cur nobis tot de dilectione tua comemoras? Nūquid ut improperes? Sed dñs dicit non: imo ut incitem uos ad dilectionē proximi. 1. Io. 3. Hoc mandatū habemus a deo: ut qui diligit ꝛc̄.

Expō Criſo.

LE. IIII. Si mūdus uos odit: ſcitote q2 me priorem uobis odio habuit.

Poſita ſimilitudīe vitis ꝛ palmitū: ꝛ explanata q̄tū ad inheſionē palmitū ad vitē. Hic cōſequenter explanat eā quātū ad ipſorū purgationē que futura erit per tribulationes. Conſolatur eos ergo dñs contra tribulationes quas paſſuri erant. Et primo rōnes ex quibꝰ eos conſolat̄ pponit. Secūdo ipſas rōnes exponit ibi[Memētote ſermonis mei ꝛc̄.] Tertio excuſationes perſequentiū excludit ibi[Si nō uenuſſem ꝛc̄.] Ponit aūt duas rationes ad corū cōſolationē. Quarū vna ſumit̄ ex exemplo. Secūda ex cā ibi[Si de mundo fuiſſetis.] ¶ Cōſolatur ergo eos dñs exemplo ſui: qui ꝛ paſſus eſt perſecutiones tyrānorū. Unde dicit. [Si mūdus uos odit ꝛc̄.] ¶ Sciendū eſt eniz q̄ ſicut oīum beneficiorū principiū eſt amor: ita ꝛ perſecutionū omniū principiū eſt odium. Et ideo dominus prenūciat eis odiū futurū. Mat. 24. Odio eritis oībus hoībus. Luc̄. 6. Beati eritis cum uos oderit hoīes ꝛc̄. Dicit ergo[Si mūdus uos odit.] i. futurum eſt q̄ mundus uos odio habeat: ꝛ manifeſtabit odiū ſuū perſequendo uos. [Scitote q2 me priorem odio habuit.] ſupra. 7. Nō pōt mundus odiſſe uos: me autē odit. Sed hec eſt grādis conſolatio iuſtis ad fortiter ſuſtinendū perſecutiones. Heb. 11. Recogitate eū qui talem ſuſtinuit ꝛc̄. 1. Pet. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis: nobis relinquēs exēplū: ut ſequamini ꝛc̄. Et ideo ſm Auguſtinū nō debēt ſe mēbra ſupra uerticem extollere: nec recuſare ſe in corpore eſſe nolendo mūdi odiū ſuſtinere cum capite. Mundus aūt dupliciter accipitur: quādoq̄ quidē in bono: pro his qui bene viuunt in mundo. 2. Cor. 5. Deus erat in chriſto mundum reconcilians ſibi. Qñq̄ autē in malum ſ. pro amatoribus mundi. 1. Io. 2. Mūdus totus in maligno poſitus eſt. Sic ergo totus mundus totum odit mundum: quia amatores mundi qui ſunt per totum mundum diffuſi: oderunt mundū totum: ideſt eccleſiam bonorum per totum mundum roboratam.

Sicut oīum bñficiorꝫ principiū ē amor ita ꝛ odiū ē principiū oīum pſecutionum.

Mūdus accipit̄ dupl'r.

¶ Si de mundo fuiſſetis: mundus quod ſuum erat diligeret.

¶ Hic ponitur ſecūda ratio ſumpta ex cauſa odij. Quando enim quis odium alicuius ſuſtinet propter culpam ſuam: dolendum eſt ꝛ triſtandū: ſed quando propter virtutem: gaudendum. Primo ergo oſtendit que ſit cauſa quare aliqui diligunt̄ a mundo. Secundo oſtēdit quare apoſtoli a mūdo odio habentur ibi[Quia vō de mundo non eſtis ꝛc̄.] ¶ Cauſa aūt quare aliqui diliguntur: eſt ſimilitudo eorum ad mundū. Unde dicit[Si de mundo fuiſſetis mundus ꝛc̄.] Omne ſimile ſibi ſimile diligit. Ecc̄. 13. Omnis caro ad ſimile ſibi ꝛc̄. Et ideo mundus: ideſt amatores mūdi diligunt mundi amatores. Unde dicit[Si de mundo fuiſſetis.] ideſt ſequentes mundum[mundus quod ſuum erat diligeret.] ſicut ſuos: ꝛ ſibi ſimiles. ſupra. 7. Non poteſt mundus odiſſe uos. 1. Io. 4. de mundo non ſunt. Et ideo ꝛc̄. ¶ Sed contra: per mundū intelligit hic dominus principes mundi qui perſecuturi erant apoſtolos. Sed ipſi idē pn̄cipes perſequuntur aliquos mundanos inuentos: puta homicidas ꝛ latrones. Ergo mundus non diligit quod ſuum eſt: ſicut nec apoſtolos. ¶ Rñº dicendū eſt q̄ eſt reperire aliquid pure bonum: ſed pure malum nihil inuenitur: cum ſubiectum mali ſit bonum. Malum ergo culpe fundatur in bono nature. Unde non poteſt aliquis homo eſſe peccator ꝛ malus quin habeat aliquid boni. Sic ergo ſecūdū malum quod habent: ſcilicet infidelitatem pertinent ad mundum: ꝛ oderunt apoſtolos: ꝛ eos qui de mundo non ſunt. Sed ſecundum bonum quod habent non ſunt de mundo: ꝛ odio habent eos qui de mundo ſunt: ſcilicet fures ꝛ latrones ꝛc̄. ꝛ huiuſmodi. Erant tamen aliqui in mundo bene viuentes: qui apoſtolos diligebant: eorū facta approbando. ¶ Sed adhuc magis videtur dubium eſſe: quia ad mundum pertinet omne peccatum: ꝛ ſic ſm quodlibet peccatum aliquis eſt de mūdo. Sed videmus q̄ aliqui homines conuenientes in aliquo peccato ſe inuicem odio habent: ſicut ſuperbi. Prouerb. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſūt: ꝛ auarus odit auarū. Unde ſm philoſophum figuli conrixantur adinuicem. Mundus ergo odit mundū. Nō ergo videtur uerum eſſe: quod dominus dicit.

Queſtio.

Reſponſio.

Bonū purū inueniē: ſꝫ malum purū minime.

Peccatores nō poſſūt eē ita mali quin hēant aliqd boni. vñ ſm illud malū odiunt eos qui non ſunt de mundo: ſed ſꝫ bonū odiūt qui ſūt de mūdo.

Reſponſio. Amor eſt duplex.

[Mundus quod ſuum erat diligeret.] ¶ Reſpōſio. dicendum ꝙ duplex eſt amor amicitie: ſcilicet ⁊ concupiſcentie: ſed differunt: quia in amore concupiſcentie que ſunt nobis extrinſeca ad noſipſos trahimus cum ipſo amore diligamus alia: inquantum ſunt nobis utilia uel delectabilia: ſed in amore amicitie eſt ecōuerſo: q2 noſmetipſos trahim⁹ ad ea que ſunt extra nos: q2 ad eos quos iſto amore diligimus hēmus nos ſicut ad noſipſos: cōicātes eis quodāmō noſmetipſos. Unde i amore amicitie ſilitudo eſt cauſa amoris. Nō eniꝫ ſic diligimus aliquē niſi inquātum ſumus vnum cum eo. Silitudo autē eſt vnitas quedam. Sed in amore ꝯcupiſcētie ſiue ſit utilis: ſiue delectabilis: ſilitudo eſt cauſa ſeparationis ⁊ odij. Cum enim iſto amore aliquē diligam inquātū eſt mihi utilis uel delectabilis: qcquid eſt impeditiuuꝫ utilitatis ſeu delectationis habeo odio ꝯtrarium. Et inde eſt ꝙ ſupbi iurgant adinuicem inquātuꝫ vnus uſurpat ſibi gl'iam quam alius amat: ⁊ in qua delectat. Figuli etiam inquātū vnus trahit ad ſe lucrum qđ alius pro ſe uolebat. Sed ſciēdum ꝙ amor concupiſcētie nō eſt rei ꝯcupite: ſed ꝯcupiſcētis: propter hoc enim q̄s hoc amore aliquē diligit inquātum eſt ſibi utilis (ut dictū eſt.) Et ideo magis diligit in hoc ſe q̄ȝ illum: ſicut qui diligit vinū: q2 eſt ſibi delectabile: ſe potius q̄ȝ vinū diligit. Sed amor amicitie eſt potius rei amate q̄ȝ amantis: q2 diligit aliquem ꝓpter ipſum dilectum: non ꝓpter diligētē. Sic ergo q2 in amore amicitie ſilitudo eſt cā amoris: diſſilitudo cauſa odij: inde eſt ꝙ mūdus odio habet qđ ſuuꝫ eſt ⁊ ſibi diſſimile. ⁊ diligit i. dilectione amicitie qđ ſuum eſt. Sed de dilectione cōcupiſcentie eſt ecōuerſo. Et ideo dicit [Si de mundo fuiſſetis: mūdus qđ ſuum erat diligeret.] ſ. amore amicitie.

Silitudo ē cā amoris amicitie. Silitudo eſt vnitas q̄dam. Silitudo ē cā ſeparationis ⁊ odij in amore ꝯcupiſcētie.

Amor ꝯcupiſcē nō ē rei ꝯcupite ſ3 ꝯcupiſcētis.

Amor amicitie ē pot⁹ rei amate q̄ȝ amantis.

¶ Quia vō de mundo non eſtis: ſed ego elegi uos de mundo: propterea odit uos mundus.

¶ Hic ponit cauſaꝫ quare apl'i habētur odio a mūdo: que eſt diſſimilitudo. Dicit ergo [Quia vō de mūdo non eſtis.] mentis ſ. eleuatione: q̄uis ſitis per originem. Supra. 8. Uos deorſum eſtis ⁊c̄. Et hoc quidem q2 eleuati eſtis a mūdo nō ex uobis ſed ex grā mea: q2 ſ. [ego elegi uos de mūdo.] Supra eodem. Ego elegi uos. [Propterea.] q̄a ſcilicet de mūdo nō eſtis [odit uos mūdus.] i. mūdi amatores: ut eis diſſimiles. Prouer. 29. Abhominātur iuſti impios ⁊c̄. Et ibidē. Uiri ſanguinum oderūt ⁊c̄. ¶ Poteſt aūt triplex ratio aſſignari quare mūdus odit ſanctos. Prima eſt diuerſitas cōditionis quia ſcilicet mūdus in morte eſt: ſed ſancti ſūt in ſtatu vite. pme Io. 3. Nolite mirari ſi odit uos mūdus ⁊c̄. Trāſlati ſumus de morte ad vitam ⁊c̄. Et ideo dicit Sap. 2. Grauis eſt nobis etiam ad videnduꝫ. ¶ Secūda ratio eſt diſplicētia correctionis. Nam ſancti viri ⁊ uerbis ⁊ factis mūdi facta reprehendunt. Et ideo mūdus odit eos. Amos. 5. Odio habuerunt corripiētem in porta. Supra. 7. Me auteꝫ odit ſ. mundus: quia teſtimonium perhibeo de illo ⁊c̄. ¶ Tertia ratio eſt iniquitas emulatiōis qua mali inuident viris iuſtis: cum eos vidēt creſcere ⁊ multiplicari in bonitate ⁊ ſanctitate. Sicut egyptij videntes creſcere filios iſrael habebant eos odio ⁊ perſequebātur. Exo. p̄. Et Gen. 27. dicitur: ꝙ videntes fratres ioſeph ꝙ cunctis fratrib⁹ plus amaretur: oderant eum ⁊c̄.

Prīa rō odij.

Scđa ratio.

Tertia ratio.

¶ Mementote ſermonis mei quem ego dixi uobis. Non eſt ſeruus maior domino ſuo

¶ Hic explicat rationes ſupradictas. Et primo primam que pertinet ad exemplum. Secundo ſecundam que pertinet ad cauſaꝫ odij ibi [Sed hec omnia facient ⁊c̄.] ¶ Circa primuꝫ duo facit. Primo commemorat diuerſitatem gradus ſui ad diſcipulos. Secundo oſtendit ſimilitudinem ſanctorum ibi [Si me perſecuti ſunt ⁊c̄.] ¶ Diuerſitas gradus chriſti ad diſcipulos erat: quia ipſe dominus erat: illi autem ſerui. Unde ſupra. 13. dixit. Nō eſt ſeruus maior domino ſuo. Hanc ergo diuerſitatem commemorat dicens [Mementote ſermonis mei quem ego dixi uobis.] Supra. 13. ſcilicet ꝙ nō eſt ſeruus maior domino ſuo. Ergo non debet eſſe uobis indignuꝫ: ſi patiamini ea que paſſus eſt dominus noſter: immo debetis uobis reputare hoc ad magnam gloriam. Unde Mat. 13. diſcipulis petentibus ſedere vnus ad dexteram: ⁊ alius ad ſiniſtram: dixit. Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? Ecc. 13. Gloria magna eſt ſequi dominum. Mat. 10. Sufficit diſcipulo ut ſit ſicut magiſter eius. ¶ Sed contra ſupra eodem dixit. Iam non dicam uos ſeruos. Hic autem non eſt ſeruus ⁊c̄. ¶ Reſponſio: dicenduꝫ ꝙ duplex eſt ſeruitus. Una procedens ex timore ſeruili: ſcilicet pene. Et ſm̄ hanc apoſtoli non erant ſerui. Alia ex timore caſto. Et talis ſeruitus erat in apoſtolis. Matth. 25 Beati ſerui illi quos cum uenerit dominus ⁊c̄.

Dubitatio

Reſponſio.

¶ Si me perſecuti ſunt: ⁊ uos perſequentur. Si ſermonem meum ſeruauerunt: ⁊ ueſtruꝫ ſeruabunt.

¶ Si ergo eſtis ſerui ⁊ ego dñs: debetis eſſe contenti ꝙ ea fiant uobis que facta fuerunt mihi. Me autem quidam contempſerunt: ⁊ quidam receperunt. Supra primo. In propria uenit ⁊ ſui eum non receperunt. Quotquot autem ⁊c̄. Et uos ſimiliter ſi aliqui contemnant: aliqui tamen honorabunt. Unde dicit [Si me perſecuti ſunt ⁊c̄.] Ubi ponitur ſimilitudo factorum: quia eadem eſt ratio perſecutionis quam exercebant in diſcipulos: ⁊ in chriſtum: quia in diſcipulis chriſtum perſequebantur. Actuum. 9. In perſecutione diſcipuloruꝫ chriſtus dicebat ſe perſequi. Saule ſaule: quid me perſequeris? Et ideo propter idētitatem cauſe ſequitur conſequentia. [Si me perſecuti ſunt ⁊ uos perſequētur ⁊c̄.] Matth. 13. Si patremfamilias beelzebub uocauerunt ⁊c̄. De iſta perſecutione dicitur Matth. 23. Ecce mitto ad uos ſapientes ⁊ ſcribas ex illis ⁊c̄. Et ſimiliter eadem ratio eſt honorationis. Et ideo dicit [Si ſermonem meum ſeruauerunt ⁊ ueſtrum ſeruabunt.] quia uerba ueſtra ſunt mea uerba. ſecunde Cor. ultimo. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus? Matth. 10. Non enim uos eſtis qui loquimini ⁊c̄. Et ideo Luc. 10. dic̄. Qui uos audit me audit. Qđ autem recepti ſint ab aliquibus apoſtoli ⁊ honorati: patet prime Theſ. 2. Et uos cum accepiſſetis a nobis uerbum auditus dei ⁊c̄.

¶ Sed hec omnia facient uobis propter nomen meum: quia neſciunt eum qui miſit me.

¶ Hic explicat rōnem ꝯſolationis que ſumit̄ ex ca

odij. Apłi enim electi ⁊ eleuati ſupra mūdū inquā tum erāt effecti ꝑncipes diuinitatis: ⁊ ꝯiūcti deo. Et ideo mūdus eos odio hēbat: ex quo ſeqtur ꝙ potius deū in eis q̄ȝ ipſos mūdus odiret. Et hui⁹ odij cauſa erat: q: non hēbant ueram dei notitiā ſ. per ueram fidē: ⁊ deuotū amorē: alīs ſi cognouiſſent eos dei amicos eos nō fuiſſet pſecuti. Et ideo dicit [hec oīa.] q̄ odiūt ⁊ pſequunt uos [faciēt uobis ꝓpter nomē meum.] Et ideo debet uobis eē glõſum. 1. Pet. 4. Nemo nrm̄ patiat q̄ſi fur aut homicida ⁊c̄. Nō aūt [ꝓpter nomē meū.] q̄ſi ipſi amēt ſed q: ipm̄ odio hñt. Sicut ecōtrario uos patiemini ꝓpter nomē meū: q: ipm̄ amatis. Et hec faciēt [q: neſciūt eum qui me miſit.] Supra. 8. Si me ſciretis ⁊ patrē meū utiq; ⁊c̄. Neſciebāt enim deo eē acceptū ꝙ chriſto adhererēt. ❡ Sed attēdēduȝ ꝙ hic loquit de cognitione pfecta que ꝯſiſtit in fide pficiēte intellectū: ⁊ ꝯiūgēte deo affectum. De qua cognitione dicit Hiere. 9. In hoc glorief qui gloriatur ſcire ⁊ no. ⁊c̄. Sap. 6. Noſſe te. ſenſus eſt cōſumatus ⁊c̄.

LE.V. Si non ueniſſem ⁊ locutus fuiſſem eis: peccatum non haberent.

Supra dñs tractās de pſecutione que diſcipulis a iudeis ſupuētura erat rōnem aſſignauit: q: neſciūt euȝ qui miſit eum. Sed q: ignorātia excuſare ſolet: io hic eos oñdit eē inexcuſabiles. Et hoc dupl̄r. Pri mo per ea que ipſe pſonalr̄ circa eos fecit ⁊ docuit. Scđo per ea que in eius abſentia futura erāt ibi [Cum aūt uenerit.] Circa primū duo facit. Primo oſtēdit eos inexcuſabiles eē ꝓpter ueritatis doctrinam. Scđo ꝓpter ſignoȝ euidētiam ibi [Si opa nō feciſſem.] Circa primū tria facit. Primo oſtēdit qd eis poſſit ad excuſationē ſuffragari. Scđo oſtē dit eos hoc ſuffragio carere ibi [Nūc aūt excuſationē ⁊c̄.] Tertio oſtēdit ex qua radice ꝓcedit eoruȝ pſecutio ibi [Qui me odit ⁊c̄.] ❡ Dicit ergo ꝙ hec oīa faciēt uobis ꝓpter nomē meū. Et q̄d de his excuſari poſſent [Si nō ueniſſem ⁊ locutus eis nō fuiſſem.] i. nō oñdiſſem me pſonalr̄: ⁊ eos pſonaliter nō docuiſſem [pctm̄ nō hērēt.] ❡ Sȝ ꝯtra Ro. 3 Oēs peccauerūt ⁊ egēt gr̄a dei. ❡ Sed dicēduȝ ꝙ nō loquit hic dñs de quocūq; pctō: ſed de peccato infidelitatis: q̄ nō credūt in chriſtū: qđ antho nomatice peccatū dicit: q: iſto peccato exñte nullū aliud peccatū remitti pōt: cum nulli peccatum remittat niſi per fidē ieſu chriſti: per quaȝ eſt iuſtitia: (ut dicit Ro. 5.) Et ideo idē eſt qđ dicit [peccatum nō hērēt.] ac ſi diceret. Nō imputaret eis ꝙ in me nō credūt. Et hoc p̄mo: q: fides eſt ex auditu. Ro. 10. Uñ ſi nō ueniſſet ⁊ locutus eis nō fuiſſet nō potuiſſent credere. Nulli aūt imputat ad peccatum ſi non facit qđ nullo mō facere pōt. ❡ Et ſi dicat ꝙ tenebant ⁊ credere poterāt etiā ſi chriſtus non ueniſſet: cum fuerit eis annūciatuȝ per ꝓphetas. Ro. p̄. Qđ ante ꝓmiſerat per ꝓphetas ſuos in ſcripturis de filio ſuo ⁊c̄. ❡ Rñdēdum eſt ꝙ nec ipſa ūba ꝓphetarum iudei per ſe credere ⁊ intelligere poterāt niſi eis diuino auxilio oſtēderent. Dan. 12. Clauſi ſunt ſignatiq; ſermones uſq; ad tēpus ⁊c̄. Unde Act. 8. dicebat eunuchus. Quō intelligere poſſum niſi aliqs oſtēderit mihi? Sic ergo ſi chriſtus non ueniſſet hoc peccatū ſ. infidelitatis non hērent: q̄uis alia peccata actualia habuiſſent ꝓpter que pu niſſent puniti. Et ſi illis rō eſt de oibus illis ad quos p̄dicatio ūbi dei puenire nō potuit. Uñ nō imputat eis ad ꝯdēnationē infidelitatis peccatū: ſed priuati bñficio dei ꝓpter alia eoȝ peccata actualia ⁊ originalia dānabunt. ❡ Sciēdum aūt ꝙ multis chri aduētus ⁊ doctrina ceſſit in bonuȝ: illis. ſ. qui eum receperunt: ⁊ ſermonē ſuū ſeruauerūt: ⁊ multis ad malū: illis. ſ. qui nec eū audire: nec ei credere uoluerūt. Iſa. 8. Erit uobis in lapidē offenſionis ⁊c̄. Luc. 2. Poſitus eſt hic in ruinam ⁊ in reſurrectionem multorum.

Nullū pctm̄ remittit niſi p fidē ieſu chri.

P̄ctm̄ infidelitatis nō imputat eis ad q̄s p̄dicatio ūbi dei puenire ñ potuit. Sed p̄uati bñficio dei ꝓp alia pctā actualia ⁊ originalia dānabuntur.

❡ Nunc autem excuſationem non habēt de peccato ſuo.

❡ Sic ergo poſuit per qd ab infidelitate excuſari poſſent: ſed hoc excuſationis ſuffragio carēt: qa ⁊ eis pſonalr̄ ſe exhibuit chrīs: ⁊ eos docuit. Uñ dicit [Nūc aūt.] ſ. ex quo ueni ⁊ locut⁹ fui. [excuſationeȝ nō hñt.] ſ. per ignorātiā. [de peccato ſuo.] Ro. p̄. Ut iā ſint inexcuſabiles ⁊c̄. Qđ aūt ipſi cognouerīt chrm̄: patet Mat. 22. Hic eſt heres uenite occidamus eum. Sed cognouerūt eum eē chriſtū ꝓmiſſum in lege: nō aūt eū eē deū: q: ſi hoc cognouiſſent: nunq; dñm glie crucifixiſſent. Nō ergo eſt eis ignorātia ad excuſationē: q: nō ex ignorantia hoc fecerūt: ſed hoc ex alia radice. ſ. ex odio ⁊ certa malitia. ❡ Unde ſubdit.

❡ Qui me odit: ⁊ patrem meum odit.

❡ Quaſi dicat nō ignorātia: ſed odiū qđ habuerit ad me eſt eis ad peccatū. Et hoc q: redūdat in odium p̄ris. Cum enim filius ⁊ pr̄ unū ſint in eſſentia: ūitate: ⁊ bonitate: ⁊ oīs cognitio alicuius ſit per ueritatē que in ipſo eſt. Quicūq; diligit filiū diligit ⁊ patrē: ⁊ q̄cūq; cognoſcit unū: ⁊ aliū; ⁊ qui odit filiū odit patrē. ❡ Sed hic eſt duplex qō. Pria utrū aliqs poſſit deū odio hēre. ❡ Ad qđ dicēdum ꝙ deū inquātū deus eſt nullus pōt odio hēre: cū deus ſit pura eēntia bonitatis: que cum ſit ſm ſe diligibilis: īpoſſibile eſt ꝙ ſm ſe ab aliquo odiat. Uñ hec eſt rō q̄re impoſſibile eſt ꝙ malus deū uideat. Impoſſibile eſt enim deū uideri ab aliquo qn diligat. Qui aūt deū diligit bonus eſt. Uñ hec ſunt incōpoſſibilia. ſ. ꝙ aliqs deum uideat ⁊ ſit malus. Pōt tñ aliqs deū odio hēre ſm aliqd aliud: puta qui amat uoluptatē odit deū ut prohibentē uoluptatū fruitionē: ⁊ querit imunitatē: odit dei iuſtitiam punientem. ❡ Scđa queſtio eſt: q: nullus pōt hēre odio qđ ignorat. Iudei aūt ignorabant patrem. Supra eodē. Neſciūt enim qui me miſit. Nō ergo ueꝝ uidet qđ dicit [⁊ patrē meū odit.] ❡ Sȝ dicēdum ſm Aug॰ ꝙ aliqs pōt aliqd diligere uł odire qđ nunq; uidit: neq; ſm ueritatē cognoſcit: ſed fama de eo bñ ſeu male ſermocināte. Sȝ hoc pōt cōtingere dupliciter. Uno modo ꝙ habeatur odio ſeu diligat ſm ipſam eius pſonam: ſm id qđ de eo narrat. Sicut ſi audiā aliquē eē furē: odio eum: nō q: ipſam eius pſonā cognoſcam: uel odiam: ſed q: cōmuniter odio oēm furem. Uñ ſi eſſet fur: ⁊ ego eum furem eē neſcirem: haberē euȝ odio nec tamē ſcirem me eum odire. Iudei aūt hēbant odio chriſtum: ⁊ ueritatem quam p̄dicabat. Unde cum ipſa ueritas quam chriſtus predicabat eſſet in uoluntate dei patris: ⁊ opera que chriſtus faciebat ſimiliter ſicut chriſtū ⁊c̄. ⁊ odio habebant patrem: lȝ ipſi neſcirēt illa eē in uolūtate patris.

Prima qō. Reſponſio Deus inq̄tū deus eſt pura eēntia bonitatis q̄ ſm ſe diligibilis ē: nō poteſt ꝙ odio habeatur.

Scđa qō.

Reſpō Aug.

❡ Si opera non feciſſem in eis que nemo ali

us fecit: peccatum non haberent.

¶ Hic oſtēdit eos inexcuſabiles eſſe per ſignorum euidētiam. Poſſent enī dicere q ex uerbis que cō tra eos dicit non cōuincunt. Et ideo uerba mirabilibus factis confirmat dicēs [Si opa nō feciſſe in eis rē.] Et primo oñdit q poſſent aliquatenus excuſabiles eſſe. Secūdo radicem peccati eoꝝ oſtē dit. Tertio inducit auctoritatem. Secūdū facit ibi [Nunc aūt viderūt et oderunt rē.] Tertiū ibi [Ut impleat rē.] ¶ Circa primum ponit duplex queſtio. Una que eſt de ueritate añcedētis ſcilicet [Si opa non feciſſem que nemo alius rē.] Et queritur utrū chriſt' fecerit aliqua bona opa in eis que nullus ali' fecerat. Et videt q nō. Quia ſi dicat q chrīs ſuſcitauit mortuos, hoc et helias et heliſeus fecerunt. Si chriſtus ambulauit ſupra mare. Moyſes mare diuiſit. Sed Joſue quod maius eſt fecit: ſcilicet ſolem ſtare. Incōuenienter ergo videt chriſt' eos arguere: nec videt cōſequentia habere ueritatem. ¶ Reſpōſio dicendum ſm Auguſtinum q dñs non loqtur hic de quibuſcūq miraculis factis in eis .i. in cōſpectu eorum: ſed de factis in eis .i. in perſonis eorum. Nam in curatione infirmorū nullus tātum in eis fecit quātū chriſtus: qz uis etiam et in alijs ſimilr. Quia nullus homo alius factus eſt deus: et nullus natus de virgine niſi chriſt' Fecit ergo in eis opera que nullus ali' fecit in curatione infirmoꝝ. Et hoc in tribus. Primo quidē in magnitudine: qz mortuū quatriduanum ſuſcitauit. Cecum natum illuminauit: qd a ſeculo non eſt auditum (ut dicit ſupra .9.) Secūdo in multitudine: qz omnes quotquot male habebant curabat: (ut dicit Mat 14.) qd nullus alius fecit. Tertio in modo: qz alij faciebat inuocādo: oſtendētes ſe nō ppria virtute facere: ſed chriſtus faciebat imperādo: qz ppria virtute. Mar. 1. Que eſt hec doctrina noua: quia in virtute et poteſtate rē. Sic ergo lz alij mortuos ſuſcitarēt: et alia miraculoſa facerent: que chriſtus fecit: non tamē eo modo: nec ppria virtute (ut chriſtus.) Similr qd dicitur de ſtatione ſolis minus eſt: eo q chriſtus moriēs lunā retrocedere fecit: et totum curſum firmamēti mutauit (ut Dionyſius dicit.) ¶ Secūda queſtio eſt de vitate cōditionalis. Utrum ſcilicet ſi chriſtus non feciſſet in eis opera que nemo alius fecit īmunes eſſent a peccato infidelitatis. ¶ Reſpōſio dicēdū. Si nos loquamur de qbuſcūq miraculis haberent excuſationem: ſi in eis facta non fuiſſent per chriſtū. Nullus enim pōt ad chriſtum uenire per fidē niſi tractus. Supra 6. Nemo poteſt uenire ad me niſi pater qui miſit me traxerit eum. Et ideo Cant. pmo dicit ſponſa. Trahe me poſt te rē. Unde ſi nullus eſſet qui eos traxiſſet ad fidem excuſabiles eēnt de infidelitate. ¶ Sed eſt attendēdum q chriſtus attrahit uerbo: ſignis viſibilibus: et inuiſibilibus: ſcilicet monendo et inſtigādo interius corda. Prou. 21. Cor regum in manu dei. Eſt ergo opus dei inſtinctus interior ad bene agēdum: et qui ei reſiſtūt peccant: alās fruſtra dixiſſet Stephanus Actuū. 7 Uos ſemper ſpūi ſancto reſiſtitis. Et Iſa. 50. Dñs aperuit mihi aurem .ſ. cordis. Ego autem non cōtradico. Eſt ergo hoc qd dominus dicit [Si opera non feciſſem rē.] Intelligēdum non ſolū de viſibilibus: ſed etiā de interiori inſtinctu et attractu doctrine: que quidem ſi in eis non feciſſet peccatū non haberēt. Sic ergo patet quomodo excuſari poſſent: per hoc ſcilicet ſi in eis non feciſſet opera miraculoſa.

Prima q. — *Rñſio Aug.* — *Solus fecit opa q nullus ali' fecit. et hoc in trib'. p' i magnitudie. 2' in multitudine. tertio in mō.* — *Solis moriēs lunā retrocedere fecit et totū curſū firmamēti mutauit* — *Scda queſtio* — *Reſponſio.*

¶ Nunc autem et viderunt et oderunt et me et patrem meum.

¶ Hic oſtendit ex qua radice peccatum infidelitatis incurrerēt: ſcilicet ex odio: propter qd operib' viſis non credebāt. Unde dicit [Nunc autem viderunt.] ſcilicet opera que in eis feci [et oderūt me et patrem meū.] Prouer. 5. Eo q exoſā habuerūt diſciplinam rē. Et ſicut Gregorius dicit: ſunt nonnulli in eccleſia qui non ſolum bona nō faciūt: ſed etiam perſequunt: et que ipſi facere negligūt: etiam in alijs deteſtant horum peccatum: non ex infirmitate: aut ignorātia: ſed ex ſolo ſtudio perpetratur.

¶ Sed ut adimpleatur ſermo qui in lege eorum ſcriptus eſt: quia odio habuerunt me gratis.

¶ Quia poſſet dicere. Si ita eſt q iudei oderunt te et patrem tuum. Quare in eis miracula facis? Ideo reſpōdēs dicit: q hoc facit [ut impleat ſermo rē.] ¶ Sed hic dubitat de hoc: q cum ſcriptum ſit in pſal. dicit q in lege eorum ſcriptum eſt. ¶ Ad qd dicēdum eſt q lex in ſcriptura accipitur tripliciter. Quādoq enim cōmuniter pro toto ueteri teſtamento. Et ſic accipitur hic: qz tota doctrina ueteris teſtamēti ordinatur ad obſeruātiam legis. Mal. ultimo. Memētote mei rē. ¶ Quādoq ſumitur ſm q diuidit contra agyographa et pphetas. Luc. ultimo. Oportet impleri omnia que ſcripta ſunt in pphetis et lege .ſ. Moyſi et pſalmis: qbus etiā numerant agyographa. Quandoq autem ſumit lex prout diuiditur ſolum cōtra pphetas. Et tūc agyographa numerant cum prophetis. Dicit ergo [ut impleatur ſmo qui in lege eoꝝ .i.] in pſalmis [ſcriptus eſt. Quia odio habuerūt me gratis.] id eſt nō pter cōmodum conſequēdum: uel incōmodum vitandū: pter hoc enim homo aliquis odit que non fuerūt in chriſto: immo dabat eis occaſionē amoris ſanans et docēs eos. Act. 5. Pertrāſiēs benefaciebat rē. Hiere. 32. Nunqd redditur pro bono malum rē. Hiere. 2. Quid iniquitatis inuenerūt in me patres ueſtri rē.

Dubitatio — *Reſponſio. Lex accipit tripliciter.*

¶ Cum autem uenerit paraclitus quem ego mittam uobis a patre ſpiritum ueritatis qui a patre procedit: ille teſtimoniū perhibebit de me. Et uos teſtimonium perhibebitis qz ab initio mecum eſtis.

¶ Hic oſtēdit q nō ſunt excuſabiles pter ea que poſt eum ſupuētura erāt: qz habituri erāt alia teſtimonia .ſ. ſpūs ſancti: et etiam aploꝝ. Et pmo ponit id qd ſupuēturū erat ex parte ſpūs ſancti. Scdo id qd futurū erat ex parte aploꝝ ibi [Et uos teſtionium phibebitis rē.] ¶ Quātum ad ſpūm ſanctū quatuor tāgit. Primo qdem libertatē. Scdo ſuauitatē. Tertio pceſſionē. Quarto opationē. ¶ Libertatem qdem ſeu ptātē cum dicit [Cum uenerit rē.] Ille enim pprie uenire dicit qui ſpōte et ppria auctoritate uadit: et hoc ↄuenit ſpūi ſcō q ubi vult ſpirat. Supra. 3. Sap. 7. Inuocaui et uenit in me rē. Hoc ergo qd dicit [mittā.] nō coactionē deſignat: ſz originē. ¶ Suauitatē tāgit cū dicit [paclit'.] i. cōſolator. Nā cū ſit amor dei fac nos etnā cōtēnē: et deo adherē. Un dolorē et triſtitiā de nob excludit et gaudiū de diuinis miniſtrat. Gala. 5. Fructus

ſpūs eſt charitas gaudiū pax. Act.9. Eccl'ia reple
bat conſolatione ſpūs ſancti ꝛc. ¶ Tertio ponit
ꝓceſſionem ſpūs ſancti duplicē. Primo quidem
temporalē cum dicit [Quē ego mittā uobis a pa
tre ꝛc.] ¶ Ubi ſciendum eſt ꝙ ſpūs ſanctus mitti di
cit: non quaſi locū mutās: cum ipſe impleat orbē
terrarū (ut dicit Sap.1.) Sed q2 nouo mō per gra
tiam incipit habitare in eis quos tēplum dei facit.
p̄me Cor.3. Tēplum dei eſtis: ꝛ ſpūs dei habitat ī
uobis. Nec eſt ꝯtrariū ꝙ ſpūs ſanctus dicit̄ mitti:
ꝛ uenire. Nam in hoc ꝙ uenire dicit̄: manifeſte ap
paret maieſtas diuinitatis ipſius qui opat̄ prout
uult. p̄me Cor.12. Dicit̄ aūt mitti ut oſtendat ꝓceſ
ſio ipſius ab alio. Qḋ enim creaturā rōnalem in
habitando ſanctificet: ab alio habet: a quo habet
ut ſit: ſicut fili⁹ ab alio habet qcqd operat̄. ¶ Eſt
etiam attēdendum ꝙ miſſio ſpūs ſancti cōiter eſt
a patre ꝛ filio. Qḋ ſignat̄ Apoc. ultimo. Oſtendit
mihi fluuiū aque uiue .i. ſpūm ſanctū ꝓcedentem a
ſede dei ꝛ agni .i. chriſti. Ideo circa miſſionem ſpi
ritus ſancti facit mētionem de patre ꝛ filio: a q̄bus
equali ꝛ eadē virtute mittit̄. Et ideo quādoq̧ itro
ducit patrem mittētem: nō tamē abſq̧ filio. Sicut
ſupra.14. Paraclitus aūt ſpūs ſancti quē mittet pa
ter in noīe meo. Quoniā aūt introducit ſeipm̄ mit
tētem nō ſine patre: ſicut hic cum dicit [Quē ego
mittam uobis a patre.] q2 ſ. filius quicqd opat̄ ha
bet a patre. Supra.5. Non pōt filius a ſe facere q̄c
q̄. ¶ Secūdo ponit ꝓceſſionem eternā: ubi ſimili
ter ſpūm ſanctū oſtēdit ꝑtinere ad filium cū3 dicit.
[Spūm ueritatis.] Ipſe eni3 eſt ueritas. Supra.14.
Ego ſum via ueritas ꝛ vita. Et ad patrē cum dicit
[qui a patre ꝓcedit.] Sic ergo qḋ dicit [ſpūm ueri
tatis.] idem eſt ac ſi diceret ſpūm filij. Gal.4. Miſit
deus ſpūm filij ſui in corda ꝛc. Et q2 hoc nomen
ſpūs quādam impulſionē importat. Omnis autē
motus habet effectū ꝯuenientem ſuo principio. Si
cut calefactio facit calidū: ꝯſequēs eſt ut ſpūs ſan
ctus eos in quos mittit̄ ſimiles facit ei: cui⁹ eſt ſpi
ritus. Et ideo cum ſit ſpūs ueritatis docet oēm ue
ritatē. Infra.16. dicit̄. ꝛ Iob.32. Inſpiratio oipotē
tis dat intelligētiā. Et ſimiliter q2 eſt ſpūs filij facit fi
lios. Ro.8. Accepiſtis ſpūm adoptionis filioꝝ. Di
cit aūt ſpūm ueritatis: ad differētiā ſpūs menda
cij. Iſa.19. Dn̄s miſcuit in medio egypti ſpūm erro
ris. 3. Reg. ultimo. Egrediar ꝛ ero ſpūs mendax
ꝛc. ¶ Sed q2 dicit [qui a patre ꝓcedit.] ꝛ non ad
dit a patre ꝛ filio: dicūt Greci ꝙ ſpūs ſanctus nō ꝓ
cedit a filio: ſed ſolū a patre. Qḋ omnino eſſe non
pōt. Non eni3 poſſet ſpūs ſanctus diſtingui a filio
niſi uel ipſe ꝓcedat a filio: uel ecōuerſo fili⁹ ab eo:
qḋ nullus dicit. Non enim pōt dici ꝙ in diuinis ꝑ
ſonis: que ſunt oīno immāles ꝛ ſimplices ſit mate
rialis diſtinctio que eſt ſm diuiſionē quātitatis cui
ſubſtat materia. Un̄ oportet ꝙ diſtinctio ꝑſonarū
diuinarū ſit ad modū diſtinctionis formalis quā3
oportet eſſe ſm aliquā oppoſitionē. Na3 quecūq̧
forme non oppoſite ſe cōpatiunt̄ adinuicē in eodē
non diuerſificāt ſuppoſitū: ſicut album ꝛ magnū.
Unde in diuinis ꝑſonis: q2 innaſcibilitas ꝛ pater
nitas nō opponunt̄ pertinēt ad vnam ꝑſona3. Si
igit̄ filius ꝛ ſpūs ſanctus ſunt ꝑſone diſtincte ꝓce
dentes a patre: oportet ꝙ aliq̄bus ꝓprietatib⁹ op
poſitionis diſtinguant̄: non aūt oppoſitis ſ3 affir
mationē ꝛ negationē: aut ſm priuationē ꝛ habitū
q2 ſic filius ꝛ ſpūs ſanctus ſe haberēt adinuice3 ſi

Miſſio ſ.ſ. ē a patre ꝛ filio

Error grecoꝝ

Forme q̄cūq̧ ñ oppoſite ſe cōpatiunt̄ in eodē nō diuerſificāt ſuppoſitū. Innaſcibilitas ꝛ pīnitas nō opponunt̄ l diuerſō ptinēt ad eādē ꝑſonā .ſ. patris

cut ens ꝛ non ens: ꝛ ſicut ꝑfectum ꝛ priuatū: qḋ re
pugnat equalitati ipſoꝝ: nec etiam ſm oppoſitio
nem ꝯtrarioꝝ quoꝝ vnus eſt ꝑfectius altero. Un
de relinquit̄ ꝙ per ſolam oppoſitionē relatiua3 di
ſtinguat̄ ſpūs ſanctus a filio. Hec autē oppoſitio
non pōt niſi ex hoc eſſe ꝙ vnus eoꝝ refert̄ ad alte
rum. Nam diuerſe relationes duoꝝ ad aliqḋ terti
um non directe ſibi opponunt̄ niſi forte ex conſe
quēti per accidēs. Unde relinquit̄ ad hoc ꝙ diſtin
guat̄ ſpūs ſanctus a filio oportet attribui eis op
poſitas relationes: q̄bus adinuicē opponant̄. Nec
poſſunt alie inueniri: niſi relationes originis ſ3 ꝙ
vnus eſt ab alio. Ergo impoſſibile eſt ſuppoſita tri
nitate ꝑſonarum: quin ſpūs ſanctus ſit a filio. ¶ Di
cūt aūt q̄dam ꝙ ſpūs ſanctus ꝛ filius diſtinguitur
ſm differētiam ꝓceſſionū in quātu3 filius eſt a pa
tre naſcēdo: ꝛ ſpūs ſanctus ꝓcedendo. ¶ Sed ad
huc redit eadē queſtio que orit̄ ex opinione pre
miſſa: quomō differant hee due ꝓceſſiones. Non
enim pōt dici ꝙ diſtinguat̄ per diuerſa per genera
tionem accepta. Sicut gn̄atio hoīs ꝛ equi differūt
ſm diuerſas naturas coīcatas. Eandē eni3 diuinā
nām accipit filius a patre naſcēdo: ꝛ ſpūs ſanctus
ꝓcedēdo. Un̄ relinquit̄ ꝙ ſolum ſm ordinē origi
nis diſtinguant̄: in quātum .ſ. natiuitas filij eſt prin
cipiū ꝓceſſionis ſpūs ſancti. Un̄ ſi ſpūs ſanct⁹ nō
eſſet a filio: nec diſtingueret̄ a filio: nec ꝓceſſio a na
tiuitate. Un̄ etiam greci aliquem ordinē cōfitent̄:
filij ꝛ ſpūs ſancti. Dicūt enim ſpūm ſanctū eſſe filij:
ꝛ filium opari per ſpūm ſanctū: ſed non ecōuerſo.
Et aliqui etiā ꝯcedūt ꝙ ſpūs ſanctus eſt a filio: no
lunt tamē cōcedere ꝙ ſpūs ſanctus ꝓcedat a filio
Sed in hoc manifeſte ꝓteruiūt. (Utimur enim v̄
bo ꝓceſſionis in oībus: que quocūq̧ modo ſunt
ab alio.) Et ideo hoc uerbū rōne cōitatis eſt accō
modatum ad ſignādum exiſtētiam ſpūs ſancti a fi
lio: que nō habet exēplu3 in creaturis: ex quo poſ
ſet aſſumi aliqḋ ꝓprium nomē eius: ſicut accipit̄
nomē gn̄ationis filij. Nō enim in creaturis inueni
tur aliqua ꝑſona ꝓcedēs per modum uoluntatis
ut amor. Sicut inuenit̄ aliq̄ ꝑſona ꝓcedēs per mo
dum nature: ut filius. Et ideo quocūq̧ modo ha
beat ordinem ſpūs ſanctus ad filium: pōt cōcludi
ꝙ ab eo ꝓcedat. Dicūt tamē aliqui grecoꝝ ꝙ non
eſt dicēdum ſpūm ſanctū ꝓcedere a filio: q2 hec ꝑ
poſitio a. uel ab. apḋ eos deſignat pricipiū nō de
principio: qḋ cōuenit ſoli patri. Sed hoc nō cogit
q2 filius cum patre eſt vnum principiū ſpūs ſancti
ſicut etiam creaturarū: q̄uis autē filius hēat a pr̄e
ꝙ ſit principium creaturarum: cum dicunt̄ creatu
re eſſe a filio. Unde eadem rōne pōt dici ꝙ ſpirit⁹
ſanctus ꝓcedat a filio. Nec obſtat qḋ hic dicit̄ [qui
a patre ꝓcedit.] Nō aūt a patre ꝛ filio: q2 ſimilr̄ di
cit [quem ego mittam.] ꝛ tamē intelligit̄ pater mit
tere per hoc qḋ addiḋ [a patre.] ita ꝛ per hoc quod
addit̄ [ſpūm ueritatis.] i. filij: intelligit̄ ꝙ a filio ꝓ
cedit. Semꝑ enim (ut dictum eſt.) ꝯiūgit̄ filius pa
tri: ꝛ ecōuerſo circa ꝓceſſionem ſpūs ſancti. Et ſic
diuerſo modo loquēdi ad deſignādum diſtinctio
nem ꝑſonarum. ¶ Quarto ponit opationes ſpūs
ſancti cum dicit [Ille teſtimonium perhibebit.] Et
hoc tripliciter. Primo quidem inſtruendo diſci
pulos ꝛ fiduciam eis prebendo ad teſtificandum.
Mat.10. Non enim uos eſtis qui loquimini ꝛc. Se
cundo ſuam doctrinā coīcādo credētib⁹ in chriſtū
Heb.2. Conteſtāte deo ſignis ꝛ ꝓdigijs: ꝛ varijs

Opio grecoꝝ

N. uſ eb' ſpū nō apud grecos ſigt pa nō ee pa filius cū pr̄e eſt vnū pncipiū.

ſpūs ſancti diſtributionibus. Tertio emolliendo audientium corda. pſal. Emitte ſpūm tuum ⁊ creabunt. ¶ Ultimo ponit qḋ futurum erat ex parte diſcipuloꝝ cum dicit [Et uos teſtimoniū ꝑhibebitis ⁊c.] ſpū ſancto inſpirati. Act. 1. Eritis mihi teſtes ⁊c. Et de hoc duplici teſtimonio dicit Actuū. 5 Nos huius rei teſtes ſumus ⁊ ſpūs ſanctus ⁊c. Et addit teſtimonij idoneitatē cum dicit [q̄ꝛ ab initio mecum eſtis.] ſcilicet ꝑdicationis ⁊ opationis miraculoꝝ: ut poſſint teſtari de viſu ⁊ auditu: ſm illḋ ꝑme Jo. ꝑmo. Qḋ vidimus ⁊ audiuimus ⁊c. Ex quo etiam pōt accipi ꝙ chriſtus nō fecit miracula in pueritia: ut in q̄buſdam apocriphis habet: ſed ſolum extūc ex quo diſcipulos cōgregauit ⁊c.

LE. I. 16. c.

Hec locutus ſum uobis ut nō ſcandalizemini.

Supra conſolatus eſt dn̄s diſcipulos q̄buſdam rōnib' de ſuo receſſu: ⁊ de ꝑſecutionibus ⁊ tribulationibus eis ſupuēturis. Hic eaſdē rōnes manifeſti' explicat. Et ꝑmo ponit rōnuȝ explicatio ſupra poſitarum. Secūdo inſinuat effectus explicationis in diſcipulis ibi [Dicūt ei diſcipuli. Ecce nūc palaȝ loqueris ⁊c.] Dn̄s autem ſibi cōſiderent ea que in ſupioribus duobus capl'is dicta ſunt diſcipulos cōſolari intēdebat de duobus. De receſſu ſuo Et tribulationibus eis ſupuenturis. Et rationes ad hec duo hic explicat ordine retrogrado. Cuius ratio eſt: q̄ꝛ cum receſſus ſuus ſtatim immineret: nec adhuc eis tribulationes ſupuenturas prenūciauerat. Ideo primo cōſolatus eſt eos de receſſu. Sed q̄ꝛ iam ex prenūciatis eis tribulationibus videbātur magis affici ad tribulationes q̄ȝ ad receſſū chriſti. Ideo hic primū conſolat eos de his tribulationibus ſupuenturis. Secūdo de receſſu ſuo ibi [Et nunc uado ad eum ⁊c.] Circa primū tria facit. Primo manifeſtat ſuam intētionem. Secūdo prenūciat diſcipulis tribulationū ꝑſecutionem ibi [Abſq; ſynagogis faciēt uos ⁊c.] Tertio ſubdit ꝑſecutionis rōnem ibi [Et hec faciēt uobis.] ¶ Dicit ergo Dixi ꝙ iudei oderūt me ⁊ uos: q̄ꝛ nō cognouerūt eum qui me miſit ⁊c. Et ſunt inexcuſabiles. Et ſpiritus ſanctus ⁊ uos teſtificabimini cōtra illos. Sȝ [hec] oīa ideo [locutus ſum uobis: ut nō ſcandaliçemini.] i. ut cum venerint tribulationes quas ꝑnuncio uobis ſitis abſq; ſcandalo. Et merito poſt ꝓmiſſionem ſpūs ſancti ſcandalū ꝓhibet: q̄ꝛ ſpūs ſanctus eſt amor. Amor aūt dei diffuſus in cordibus noſtris per ſpūm ſanctū qui datus nobis: oē ꝓpellit ſcādalum. pſal. Pax multa diligētibus legem tuam ⁊ nō eſt illis ſcandalū. Amicoꝝ autē eſt negligere dānum ꝓpter amicū (ut dicit Prouerb. 12. Amicis ergo dei non eſt ſcandalū penas ⁊ damna pati pro chriſto. Quia vō ante mortē chriſti diſcipuli ſpūm ſanctū non acceperūt. Ideo in paſſione chriſti ſcandaliçati ſunt. Infra. Omnes uos ſcādalū patiemini in me in nocte iſta. Sed poſt aduentum ſpūs ſancti oīno abſq; ſcandalo fuerunt.

¶ Abſq; ſynagogis facient uos. Sed uenit hora ut omnis qui interficit uos arbitretur obſequium ſe preſtare deo.

¶ Sed poſſent dicere diſcipuli. Nūquid eſt nobis materia ſcandali. Immo q̄ꝛ tribulationes multe ſupuenient nobis. Et primo quidem excluſionis. Secūdo interfectionis. ¶ Excluſionis quidē a cōſortio iudeoꝝ. Unde dicit. [Abſq; ſynagogis ⁊c.] Supra. 9. Iam conſpirauerāt iudei ut ſiqs cōfiteret ipſuȝ eē chriſtū extra ſynagogā fieret. Et hoc intātum inualuit ꝙ aliqui ex principibus in chriſtum credentes timebāt ꝓpter hoc publice ꝯfiteri (ut habet ſupra. 12.) Hāc excluſionē ꝑnūciat Luc. 6. Beati eritis cum uos oderint hoīes: ⁊ eiecerit nomen ueſtrū ⁊c. ¶ Sed nunq̄d malū erat aplīs extra ſynagogā iudeoꝝ fieri: cum ipſi eēnt ab ea receſſuri? ¶ Ad qḋ dicēdum ſm Auguſtinum: ꝙ in hoc erat eis tribulatio: q̄ꝛ per hoc dabat dn̄s itelligere ꝙ iudei nō erāt recepturi i chriſtum. Nam ſi chriſtū recepiſſent eadem fuiſſet ſynagoga iudeoꝝ ⁊ eccl'ia chriſti: ⁊ qui ꝯuerterent ad eccl'iam chriſti cōuerſi ad ſynagogā iudeoꝝ fuiſſent. ¶ Interfectionis aūt [Sed uenit hora ut oīs qui interficit uos ⁊c.] Hec q̄dem uerba pn̄t accipi q̄ſi in ꝯſolationē diſcipuloꝝ dicta: ut li [ſed] accipiat aduerſatiue. Ut ſit ſenſus: quaſi cōſolari debetis ex hoc qḋ uobis facient. [Sed uenit hora ⁊c.] ¶ Sed q̄lis ꝯſolatio poterat eis eſſe hec. ſ. ut oīs qui interficeret eos arbitreret ſe obſequm ꝑſtare deo ¶ Ad qḋ dicēdū ſm Auguſtinū: ꝙ per hoc qḋ dixerat [Abſq; ſynagogis ⁊c.] dabat itelligi ꝙ illi qui ꝯuerterētur ad chriſtum ſtatim a iudeis occidēdi erāt. Et ideo ad coꝝ ꝯſolationē dicit eis dn̄s: ꝙ tam multos chriſto acq̄ſituri erant: expulſi de iudeoꝝ cōgregationibus: ut eos extirpare nō poſſent. Et ꝓpter hoc mortem eis intētare ſtuderet: ne omnes ad nomen chriſti ſua ꝑdicatione cōuerterēt. ¶ Uel dicendū ꝙ in hoc ꝑdixit eis tribulationē interfectionis. Dicit autē [arbitret obſequm ſe preſtare deo.] Nō dico: ut det intelligere hoc dici ſolum de ꝑſecutione iudeoꝝ. Mat. 23. Ecce ego mitto ad uos ſapientes Nam martyres chriſti occiſi ſunt a gētilibus: non tamē illi arbitrati ſunt deo: ſed dijs ſuis ſolum obſequm ſe preſtare. Ideo aūt iudei chriſti ꝑdicatores occidētes putabāt deo ſe ꝑſtare obſequm: q̄a çelum dei habebāt: ſed non ſm ſciētiam. (Credebant enim ꝙ deſereret deū iſrl' quicūq; cōuerteret ad chriſtum.) De iſta interfectione dicit in ꝑs. Propter te mortificamur tota die. ¶ Rōnem dictoruȝ aſſignat dicens.

¶ Et hec facient uobis quia non nouerunt patrem neq; me.

¶ Et primo rōnem future ꝑſecutionis. Secūdo rationem ꝑnūciationis ibi [Sed hec locut' ſum uobis.] ¶ Dicit ergo. Perſequent uos. [Et hec facient uobis.] nō ꝓpter çelum ueritatis. [ſed q̄ꝛ non nouerūt patrem.] inquātum. ſ. eſt pater. [neq; me.] filium ſuū. ſupra. 8. Si me ſciretis ⁊ patrē meū forſitan ⁊c. ꝑme Thim. 1. Qui prius fui blaſphemus ⁊ ꝑſecutor ⁊c. Ignorās feci ⁊c. ¶ Sed poſſet dici ſi per ignorātiam fidei iudei nos ſunt ꝑſecuti: q̄re ergo ꝑdixit uobis. Et ideo cum dicit.

¶ Sed hec locutus ſum uobis ut cum uenerit hora eorum reminiſcamini: quia ego dixi uobis.

¶ Primo ponit cauſam ꝑnūciationis. Scḋo cāmdilationis ad ꝑnūciādū ibi [Hec aūt ab initio ⁊c.] ¶ Dicit ergo. Ideo aūt [hec locutus ſum uobis: ut cuȝ uenerit hora ⁊c.] Hora aliquoꝝ uenire dicitur: qn̄ pn̄t iplere qḋ deſiderāt: ⁊ facere qḋ uolūt. Sap. 3. Non ꝑtereat uos flos tp̄is. ſ. apta ad uoluptates exercēdas. Hora ḡ iudeoꝝ tūc ueniet qn̄ pote

Queſtio.

Rn̄ſio Aug.

Dubitatio

R.ⁿ ſm Aug.

Alia reſpōſio

Martyres chri ſūt occiſi a gētilibus

rūt exercere pſecutiones in nobis. Sʒ hec eſt hora nocturna. Luc. 22. Hec eſt hora nr̄a ꝛ poteſtas tenebrarū ꝛc̄. [Reminiſcamini qꝛ ego dixi uob.] Q̄ḋ quidē ad duo ualet. Quia ſ. quādo recordati ſunt in tribulationibus exiſtētes ꝙ eas chriſtus p̄dixerat eis: cognouerūt eius diuinitatē: ꝛ magis ꝯfiſi ſunt de eius adiutorio. Itē per hoc ꝙ aliqs p̄uidit tribulationes ſibi iminētes minus affligitur (qꝛ p̄uiſa iacula minus feriūt.) Et rōnē huius aſſignat Tullius in libro de tuſculanis qōnibus. Bona enim ꝛ mala tp̄alia quāto magis cognoſcūtur tāto minora reputant. Diuitie enim maiores reputant a nō hn̄tibus eas ꝙ̄ ab eiſdēmet poſtq̄ʒ habētur. Similr̄ etiam tribulationes anteq̄ʒ habeātur magis timent ꝛ cōtriſtatim credunt anteq̄ʒ ſupueniāt: q̄ʒ poſtq̄ʒ ſupuenerūt: ꝛ p̄ñtes ſunt. Malū autem qn̄ p̄meditat efficiat q̄ſi p̄ſens: ꝛ ex ipſa p̄ñtia minus reputat. Uñ dicit ꝙ ſapiēs ex p̄meditatiōe pōt accipe ꝯſolationē de triſtitia ſupuētura: quaʒ aliq recipiūt aſſiduitate triſtitie imminētis. Sic ergo duplici de cauſa eius tribulationes prenunciat ad ſpem coꝝ ſubleuādaʒ de eius adiutorio. Et ad triſtitiam minuendam.

Tullius li. de tuſculanis qōnibus affligi rōne ꝙre iacula p̄uiſa minus feriunt. Diuitie maiores reputant a nō hn̄tibus eas ꝙ̄ ab eiſdem met poſtq̄ʒ habentur. Mala q̄ſi p̄meditata efficiuntur q̄ſi p̄ntia: ꝛ ipſa p̄ntia ex minus reputant.

¶ Hec autem uobis ab initio non dixi: quia uobiſcum eram.

¶ Hic aſſignat cauſam q̄re nō ante eis p̄dixit hanc ſcilicet [qꝛ uobiſcū eram.] Q̄ḋ pōt referri ad duo p̄dicta. Primo ad ſubleuādam ſpem. Nam cū uobiſcū eram de meo adiutorio cōfiſi nō dubitabatis. Modo aūt quādo videbitis me mori dubitare poteritis de mea ptāte. Et ideo neceſſariū eſt ut p̄nūciem futura per que cognoſcatis meā diuinitatem ꝛ ptātem. ¶ Uel pōt referri ad ſcđm: Ut ſit ſenſus [Uobiſcū eram.] ꝓtegēs uos ꝛ totum pondus ſup me ſuſcipiēs. Infra. 17. Pater cum eēm cū eis ego ſeruabā eos quos dediſti mihi. Sed ꝙ receſſurus ſum a uobis totū pōdus tribulationis remanebit uobis. Et ideo opʒ ut non ſint uobis improuiſe. ¶ Sed videt ꝙ dñs ante hāc horā predixerat: qꝛ alij tres euāgeliſte narrāt dñm ante hoc tēpus p̄dixiſſe diſcipulis ꝙ tradēdi eēnt añ reges ꝛ p̄ſides: ꝛ in ſynagogis iudeoꝝ flagellādi. ¶ Sʒ dicēdum ꝙ hoc nō ꝯriat huic q̄ḋ dñs dicit [Hec uobis ab initio nō dixi.] Quia illi dicūt dñm hoc dixiſſe in mōte oliueti: q̄ḋ fuit imminēte paſſiōe tribus diebus anteq̄ʒ uētum eſt ad cenā. Uñ hoc q̄ḋ dicit [ab initio.] nō refert ad tēpus paſſionis: ſʒ ad tēpus quo primo fuit cum diſcipulis. (ut Auguſtinus dicit.) ¶ Sed cōtra hoc eſt q̄ḋ Mat. 10. dicit: ꝙ dñs p̄nūciauit diſcipulis tribulationes ſupuenturas: nō ſolū iminēte paſſione: ſed ab initio electionis coꝝ. Ecce ingt mitto uos ſicut oues ī medio lupoꝝ ꝛc̄. ¶ Et ideo dicēdum ꝙ hoc q̄ḋ dicit [ab initio.] non eſt intelligēdum ſolum de tribulationibus ſupuēturis: ſed de aduētu ſpūs ſancti: quē nō prenūciauit eis ab initio (ut Auguſtinus dicit.) Uel dicēdum ſm Criſoſtomū ꝙ intelligēduʒ eſt de tribulationibus. Et tūc q̄ḋ dicit [ab initio.] dicit propter duo que hic eis de nouo p̄dixit. Unum ſcilicet ꝙ eēnt paſſuri tribulationes a iudeis: quod eis ante nō dixerat: ſed ſolum a gētibus (ut pʒ Mat. 10.) Aliud qꝛ ſupra predixit eis ꝙ flagella paſſuri eſſent. Hic autem addit unum quod maxime poterat eos attonitos facere: ſcilicet ꝙ mors coruʒ reputaretur iudeis obſequium.

Dubitatio

Solutio

Dubiū aliud.

Solutio.

Et nūc uado ad eum qui miſit me: ꝛ nemo ex uobis interrogat me quo uadis?

Supra explicauit dñs rōnes cōſolatorias cōtra tribulationes diſcipulis ſupuenturas. Hic explicat rationes cōſolatorias de receſſu ſuo. Cōſolatus eſt aūt eos dñs de receſſu ſuo triplici ratione. Primo ratione acceſſus eorum ad patrem queʒ promittebat. Unde dicebat. Non turbet coꝛ ueſtruʒ. In domo patris mei ꝛc̄. Secūdo ratione paracliti quem miſſurus erat. Unde dicebat. Et ego rogabo patrem ꝛc̄. Tertio rōne iterate ſue viſionis quaʒ aſſerebat. Non relinquam inq̄ʒ uos orphanos. Ueniam ad uos. ¶ Has autem tres rōnes explicat hic: ſed ordine retrogrado. Et primo ꝓmiſſionem ſpūs paracliti. Secūdo iteratam ſui viſionem ibi [Modicuʒ ꝛ iam nō videbitis me ꝛc̄.] Tertio introductioneʒ ad patrem ibi [Et in illo die me non interrogabitis. Circa primum duo facit. Primo p̄mittit neceſſitatem cōſolationis. Secūdo ponit eam ibi [Sed ego ueritatem dico ꝛc̄.] Circa primum duo facit. Primo prenunciat ſuum receſſum. Secūdo oſtendit huius prenunciationis effectum ibi [Sed qꝛ hec locutus ſuʒ uobis ꝛc̄.] ¶ Recedit ergo ad patrem uadens. Et ideo dicit uobiſcum erā uſq̄ modo. [Sed nunc uado ad eum qui me miſit.] ideſt ad patrem. Q̄ḋ quidem perfectionis eſt. Tūc eniʒ vnaqueq̄ʒ res perficit cum ad ſuum principiuʒ redit. Thob. 12. Tēpus eſt ut reuertar ꝛc̄. Ecc. 5. Ad locum vnde exeunt flumina reuertunt. Ibat quidem ſm humanitatem ad eum apud quē ab eterno erat ſm diuinitatem. Et hoc diffuſius expoſitum eſt in precedētibus. Sed addit [Nemo ex uobis interrogat me quo uadis?] ¶ Sed q̄d eſt hoc quod dicit. Nōne petrus interrogauit. Supra. 13. Dñe quo uadis? Et thomas ſupra. 14. Neſcimus quo uadis. ¶ Et ideo huic qōni reſpōdet Criſoſtomus: ꝛ Auguſtinus: ſed aliter ꝛ aliter. Criſoſtomus enim dicit ꝙ diſcipuli audiētes ꝙ deberent interfici: ꝛ abſq̄ʒ ſynagogis fieri: ita triſtati ꝛ attoniti facti ſunt: ut quaſi obliti de receſſu ꝛ locutionē amittentes: cum de ſuo receſſu non interrogarent. Unde ſubdit. Sed hec locutus ſum uobis ꝛc̄. Et ſic dominus dicens [ꝛ nūc uado ꝛc̄.] eos pot. us increpat ſm Criſoſtomum. Et de hoc non interrogabant. Deut. 33. Interroga patrem tuum ꝛc̄. Ecc. 6. Inueſtiga illam. ¶ Auguſtinus autem vult ꝙ hoc q̄ḋ dicit [Nunc uado ꝛc̄.] non ſit pro illo inſtanti quo loquebatur: ſed pro tempore quo aſcenſurus erat in celuʒ: quaſi diceret. Superius interrogaſtis me quo irem: ſed nunc ita uado; ꝙ non eſt neceſſe ut aliquis ueſtrum interroget me: quo uadis. Quia (ut dicit Act. p̄.) Uidentibus illis eleuatus eſt.

Dubium.

Solutio. Aug.

¶ Sed quia hec locutus ſum uobis: triſtitia impleuit coꝛ ueſtrum.

¶ Hic ponit triſtitia que eſt effectus prenunciationis ſm Criſoſtomum. Sed ſm Auguſtinum triſtātur de receſſu. Gaudebant enim de p̄ſentia chriſti quodāmodo carnali: affecti ad humanaʒ eius ſpeciem. Sicut homo delectat de preſentia amici. Et ideo de receſſu eius triſtabant. pſal. Ad ueſperam. ſ. paſſionis demorabit fletus in ap̄lis: ꝛ ad matutinum reſurrectionis letitia. Sed qꝛ humanuʒ eſt ꝙ triſtitia coꝛ tangat. Uitioſum autem ꝙ coꝛ imple-

at: q: per hoc ratio ꝓbatur. Ideo quaſi arguens dicit [triſtitia impleuit coꝛ ueſtrum.] Ecc. 30. Non des triſticiam anime tue. Supra. 14. Non turbetur coꝛ ueſtrum.

¶ Sed ego ueritatē dico uobis: expedit uobis ut ego uadam. Si enim non abiero: paraclitus non ueniet ad uos. Si autē abiero mittam eum ad uos.

¶ Hic ponit ratio conſolationis que eſt promiſſio ſpūs ſancti. Et primo ꝓmittit ſpūm ſanctum. Secūdo prenūciat eius effectum ibi [Et cum uenerit ille ꝛc.] Circa primū duo facit. Primo oſtēdit receſſus ſui neceſſitatem. Secundo receſſus utilitatem. ¶ Dicit ergo: triſtitia impleuit coꝛ ueſtrum: ſcilicet de receſſu meo: ſed eſt magis uobis gaudendum. Quia [expedit uobis ut ego uadam.] i. ualde uobis eſt neceſſarium. Quia [ſi non abiero paraclitus non ueniet ad uos.] Item eſt uobis fructuoſum ꝛ utile. Quia [ſi abiero mittam eum ad uos.] ſcilicet ſpūm ſanctum. ¶ Sed nunquid non potuiſſet chriſtus dare ſpūm uiuēs in carne? ¶ Dicendum ꝙ ſic q: etiam ſuper eum baptiʒatū ſpūs ſanctus in ſpecie colūbe deſcendit: ꝛ nunq̄ ab eo receſſit: quem ab inſtanti ſue cōceptionis recepit non ad menſuram. ¶ Sed noluit eum dare diſcipulis exiſtēs cū eis quadruplici rōne. ¶ Primo ꝑpter eoꝝ indiſpoſitionem. Nam ſpūi ſancto (cum ſit amoꝛ ſpiritualis) cōtrariaꝭ amoꝛ carnalis. Diſcipuli autem quodam carnali amore afficiebanꝭ ad chriſti humanitatem: necdum eleuati erāt ſpūali amore ad eius diuinitatem. Et ideo nō dū capaces erāt ſpiritus ſancti. 2ᵉ Coꝛ. 5. Et hoc iam neminem ſm carnem noſcimus. i. ſm carnem affectū: ꝛ ſi cognouimus ſm carnem chriſtū: ſcilicet ante paſſionem: ſed nūc iam nō nouimus. ¶ Secūdo ꝑpter diuini auxilij cōditionem: qḋ maxime adeſt in neceſſitatibus. pſal. Adiutoꝛ in oppoꝛtunitatibus. Et iterū Quoniam pater meus ꝛ mater mea dereliquerūt me: de inimicis autem aſſumpſit me. Quādiu aūt chriſtus erat cum eis ſufficiēs adiutorium erat cū eis: ſed eo recedēte multis tribulationibus exponebanꝭ: ꝛ ideo datus eſt eis ſtatim alius cōſolatoꝛ ꝛ adiutoꝛ. Unde ſignāter dicit. Et alium paraclitum dabit uobis. Iſa. 29. Quem docebit ſcietiam ꝛc. ablactatos a lacte auulſos ab uberibus. ¶ Tertio ex dignitatis chriſti cōſideratione. Nam (ut Auguſtinus dicit in libro de trinitate.) Chriſtus inquātū homo non habet ꝙ det ſpūm ſanctum: ſed inquātum deus. Quādo autem cū diſcipulis erat uidebatur eſſe quaſi homo unus ex eis. Ne ergo uideretur ꝙ homo eſſet qui daret ſpūm ſanctum: ideo ipſum ante aſcēſionem ſuam non dedit. Supra. 9. Nōdum erat ſpūs datus q: nondū ꝛc. Sapiētie. 9 Emitte illam a ſede magnitudinis tue. ¶ Quarto ꝑpter unitatem eccleſie cōſeruandam. Nam (ut ſupra. 4. habeꝭ.) Joānes ſignum fecit nullū. Quod ideo fuit ne populus diuidereꝭ a chriſto: ꝛ ut euidentioꝛ appareret eminētia ad ioānem. Diſcipuli aūt ipſo ſpiritu replēdi erant: ut etiam opa maioꝛa facerēt q̄ chriſtus fecit. ſupra. 14. Et maiora hoꝛum faciēt. Et ideo ſi ante paſſionem fuiſſet eis datus: potuiſſet uerti in dubium apud populum quis eſſet chriſtus: ꝛ ſic fuiſſet in eo diuiſio. Pſal. Aſcendens in altum ꝛc. dedit dona hoībus ꝛc. ¶ Sed ſm Criſoſtomū pōt hic ſumi argumētum contra

Queſtio.
Reſponſio.

Chriſtus noluit dare ſ. ſ. diſcip. eū exiſtēti cū eis rōe q̄druplici. Amoꝛ carnalis Contrariaꝭ ſ. ſ. q amoꝛ ſpūal.

Macedones dicētes ſpūm ſanctum eſſe creaturā ꝛ miniſtrū patris ꝛ filij. Si enim ſic eſſet nō eēt ſufficiēs cōſolatio de receſſu chriſti aduētus ſpūs ſancti. Sicut nō eſſet ſufficiēs cōſolatio de receſſu regis: ſi dareꝭ unus de miniſtris ſuis loco eius. Quia ergo ſpūs ſanctus equalis eſt filio: ideo dominus eos per ꝓmiſſionem ſpūs ſancti conſolaꝭ. ¶ Sed ſi equales ſūt filius ꝛ ſpūs ſanctus: q̄re expedit ꝙ filius recedat: ut ueniat ſpūs ſanctus? ¶ Ideo ſcilicet: q: recedebat coꝛpaliter ac ſimul cum ſpū ſancto ueniebat inuiſibiliꝭ. Si enim filius habitaſſet inuiſibiliꝭ: ꝛ diceret: expedit ut recedam: quia ueniet ſpūs ſanctus: utiq̄ maioꝛ eo ſpiritus ſanctus reputaretur ꝛc.

Macedonū erroꝛ dicētiū ſ. ſ. eē creaturā ꝛ miniſtrū patris ꝛ filij.
Queſtio.
Reſponſio.

Et cū uenerit ille arguet mūdū de peccato: ꝛ de iuſtitia: ꝛ de iudicio.

Supra conſolatus eſt dñs apoſtolos per ꝓmiſſionē ſpiritus ſancti. Hic oſtēdit utilitatem quam ſpūs ſanctus aduenięs affert eis. Et ponit triplicem utilitatem. Unam ex parte mūdi. Aliam ex parte diſcipulorum. Et tertiam ex parte chriſti. ¶ Ex parte quidem mūdi: q: ſpūs ſanctus adueniēs mūdum arguet. Et ex parte diſcipuloꝝ: q: eos inſtruet ibi [Adhuc multa habeo uobis dicere ꝛc.] Ex parte chriſti: q: ipſū clarificabit ibi [Ille me clarificabit ꝛc.] Circa primum duo facit. Primo ponit utilitatē aduētus ſpūs ſancti quātum ad mūdum. Secūdo exponit eam ibi [De peccato quidē ꝛc.] Dicit ergo expedit uobis ut ego uadam: q: mittam ſpūm ſanctum ad uos. [Et cum uenerit ille arguet ꝛc.] Quod dupliciter legiꝭ. Uno modo ſm Auguſtinū. Alio modo ſm Criſoſtomū. ¶ Secūdum Auguſtinū quidem hoc modo. [Cum uenerit.] ſ. ſpūs ſanctus. [ille arguet.] i. reprehendet [mūdum.] Prouerb. 9. Argue ſapiētem ꝛ diliget te. ¶ Sed nunquid non etiā chriſtus arguit mundū? Arguit quidē ſupra. 8. Ex patre diabolo eſtis. ꝛ Mat. 23. Multa cōtra phariſeos ꝛ ſcribas dicens. Quare ergo dicit. Ille arguet. quaſi ipſe nō arguerit. ¶ Sed forte diceret aliquis ꝙ chriſtus ſolos iudeos arguit: ſpūs autem ſanctus in diſcipulis: ꝛ per diſcipulos arguit totū mūdum. ¶ Sed huic ꝯtrariaꝭ ꝙ chriſtus loquiꝭ in apoſtolis ꝛ per apſos ſicut ſpūs ſanctus 2. Coꝝ. ultimo. An experimētum queritis eius qui in me loquiꝭ chriſtus? ¶ Et ideo dicēdū ꝙ dixit [ille arguet mūdum.] q: inuiſibiliꝭ penetrans corda ueſtra diffundet in eis charitatē: qua timore depulſo arguēdi habebitis ꝑtātem. Quādiu enim diſcipuli carnaliter ad chriſtū afficiebanꝭ: ſpūs ſanctus nō erat in eis (ut dictū eſt) eo modo quo poſtea fuit. Et ideo nō erāt ita audaces ſicut poſt eius aduētū fuerūt. pſal. Spū oris eius oīs uirtus eorum. ſ. apoſtoloꝝ. 2. Paral. 24. Spūs dñi induit ʒachariam. [ille] etiam [arguet mūdum.] q: corda que ante mūdana fuerāt replens fecit ꝙ ea ſe reprehenderēt. Iob 13. Arguam uias meas corā illo ꝛc. Et hoc facit ſpiritus ſanctus. pſal. Spūm rectum innoua in uiſceribus meis. ¶ Sed de quo arguet? De tribus [De peccato] qḋ cōmiſerunt. Iſa. 58. Annūcia populo meo ſcelera eoꝝ ꝛc. Et hoc apli fecerunt. pſal. In oēm terram exiuit ſonus eoꝝ. Itē [de iuſtitia] quā neglexerūt. Iſa. 26. Juſtitiā nō fecerūt ꝛc. Et hoc apoſtoli fecerūt. Rom. 3. Nō eſt iuſtus quiſq̄ ꝛc. Itē [de iudicio] qḋ contēpſerunt (ut enim dicit Pro-

Queſtio.
Reſponſio.
Argumētū cōtra eſt ſolutū.
Ratio uera.

uerb.18.) Impius cum in ꝓfundum peccatoꝝ ue‑nerit contẽnet. Eze.9. Contẽpſit iudicia mea ⁊c̃.

¶ De peccato quidem: quia non crediderũt in me. De iuſtitia vero: quia ad patrem uado: ⁊ iam non videbitis me. De iudicio autem quia princeps huius mundi iam iudicat⁹ eſt

¶ Hic exponit. Et ṗmo q̃ð dicit de peccato. Et hoc [qꝛ non crediderũt in me.] Solum de peccato infi‑delitatis arguit: qꝛ per fidez oĩa alia peccata dimit‑tunt. Mat.25. Dñs dãnatis ſolum defectũ miſeri‑cordie imputat: qꝛ per miſericordiã omnia pecca‑ta purgant. Prouer.15. Per miſicordiã ⁊ fidẽ pur‑gant peccata ⁊c̃. Sic ergo ⁊ hic qꝛ infidelitate ma‑nẽte peccata ⁊ cetera detinent: ⁊ ea diſcedẽte cetera dimittunt. Dicit autem [qꝛ non crediderũt in me.] ⁊ nõ dicit mihi uel me: qꝛ demones credũt chriſtũ eſſe ⁊ cõtremiſcũt. Jac̃.2. Sed [in me.] per fidez for‑matam ſperãdo ⁊ diligẽdo. ¶ Scðo [de iuſtitia.] Et hoc [qꝛ ad patrem uado ⁊c̃.] Q̃ð q̃dẽ põt du‑pliciter exponi. Quia uel de iuſtitia chriſti: uel de iu‑ſtitia apl'orum. De iuſtitia q̃dem apl'orum ſic. De iuſtitia nr̃a ꝙ non ſunt imitati. Juſtitiã dico nõ ex lege: ſed ex fide. Rom̃.3. Juſtitia aũt dei per fidem ieſu chriſti. Fides aũt de inuiſibilibus eſt. Heb.11. Di‑ſcipuli aũt aliq̃d videbãt. ſ. eius humanitatẽ: ⁊ ali‑quid non videbãt. ſ. eius diuinitatem: ſed hoc pro‑mittit eis in ṗmium. Supra.14. Manifeſtabo ei me ipſum. Habebant ergo diſcipuli fidem de chriſto quãtum ad diuinitatẽ tm̃: ſed quãdo ſubtracta fu‑it eius humanitas chriſti tunc eorũ fides erat de utroq;. Et ideo ſm Auguſtinũ ſup ioannem dicit.

Expõ Aug. ſup Jo.

[qꝛ uado ad patrem ⁊c̃.] quaſi dicat. Uos creditis in me ſm diuinitatẽ: ⁊ etiam [qꝛ uado ad patrem.] credetis in me etiam quãtum ad humanitatẽ: quã quidem fidei iuſtitiam mũdus nõ imitat. Sed di‑cit [⁊ iam nõ videbitis me.] Non ꝙ nunq̃ ſint euz viſuri: ſed qꝛ non viſuri ſunt euz in iſta carne mor‑tali. Uiderũt eum in reſurrectione: ſed immortalez exiſtẽtem. Et videbũt eum in iudicio: ſed in maie‑ſtate uenientem. De iuſtitia q̃dem chriſti exponit de uerbis dñi. Judei enim noluerũt recognoſcere ꝙ chriſtus iuſtus eſſet. Supra.9. Nos ſcim⁹ quia hic homo peccator eſt. Arguet eos de hac iuſtitia di‑cens [qꝛ ad patrem uado.] qꝛ hocipſum ꝙ ad pa‑trem uado: iuſtitie mee eſt. Q̃ð enim chriſt⁹ deſcẽ‑dit miſericordie fuit: ſed ꝙ aſcẽdit eius iuſtitie de‑bitum. Phil.2. Propter q̃ð ⁊ deus exaltauit illuz ⁊c̃. ¶ Tertio arguit mundum de iudicio. Et hoc [qꝛ princeps huius mũdi.] i. diabolus qui eſt prin‑ceps mũdi. i. mũdanoꝝ: non creatione: ſed ſugge‑ſtione ⁊ imitatione. Sap.2. Imitant eum qui ſunt ⁊c̃. Job.41. Ipſe eſt rex ſup omnes filios ſuperbie Hic ergo princeps [iam iudicatus eſt.] i. expulſus foras. Supra.12. Nũc iudicium eſt mũdi. i. pro mũ‑do. Et hoc dicit ut tolleret excuſationẽ hoĩum qui ſe de peccatis excuſant ꝑpter tẽtationem diaboli. q. d. Excuſari non poſſunt qꝛ expulſus eſt diabolus per gr̃am ⁊ fidem chriſti ⁊ ſpũm ſanctũ a cordib⁹ fidelium: ita ut iam nõ tẽtet interius ſicut ante: ſed ſolum exterius per exercitationẽ ꝑmiſſus. Et ideo reſiſtere poſſunt ei qui nolunt adherere chriſto. Et inde eſt ꝙ debiles femine diabolũ vicerũt: a quo tamen fortiſſimi viri ſuperati ſunt. De hoc ergo iudi‑cio mũdus arguit: qꝛ a diabolo vincit reſiſtere no‑lens: ⁊ a ſe expulſum per confeſſionẽ peccati redu‑

Q̃ð chr̃s deſcẽdit p̃tiet ad miſericordiam ei⁹: ſʒ ꝙ aſcẽdit p̃tiet ad ei⁹ iuſtitiam.

cens. Rom.6. Non regnet peccatum in noſtro mor‑tali corpore. Uel aliter ſm eũdem in libro de v̈bis domini. Ut q̃ð dicit [iam iudicatus eſt.] intelligat de iudicio condẽnationis. i. iam cõdẽnatus eſt ipſe Et per ꝯſequẽs omnes qui adherẽt. Mat.25. Ite maledicti in ignem eternũ qui paratus eſt ⁊c̃. Ar‑guit etiam mundus de iudicio. Quia ſciens mũdi huius principem cõdẽnatum eſſe: nõ euadit etiaz ipſe hoc iudicium: ſed cum ſuo principe iudicatur quoniam ſupbum atq; impium imitat. ¶ Scðm

Expõ Criſ.

Criſoſtomum aliter a capite exponit [cum uenerit ille arguet ⁊c̃.] i. ſpũs ſanctus [ille arguet.] i. cõuin‑cet [mũdum de peccato.] quaſi diceret. Ipſe ſpirit⁹ ſanctus erit argumẽtum quoddã cõtra mundum Heb.2. Conteſtãte deo ſignis ⁊ ꝓdigijs ⁊c̃. Et de hoc peccato oſtẽdet eos grauiter peccaſſe. [qꝛ non crediderunt in me.] cum videbũt ꝙ ſpũs ſanct⁹ in nomie meo dabit fidelibus. Act.5. Nos teſtes hu‑ius rei ſumus: quoniã ſpũs ſanct⁹ dedit. [De iuſti‑tia.] quam ſcilicet ego habeo. quam tamẽ mũdus non reputauit me habere. Et hoc [qꝛ uado ad pa‑trem.] ⁊ mittam uobis ſpũm: ſcilicet qui oſtendet me iuſtum ⁊ irreꝑhenſibilem duxiſſe vitam. ſupra 15. Quez ego mittam uobis a patre ⁊c̃. Quia hoc dicit in pſal'. Poſtq̃ aſcẽdit chriſtus in altuz dedit dona hoibus ⁊c̃. [De iudicio: qꝛ pṙĩceps ⁊c̃.] i. ex hocipſo ꝙ per ſpũm ſanctum iudicat. i. expellitur a cordibus fidelium. Zacha.13. Spũm immunduz eiciam. ṗme Cor.2. Nos ſpũm huius mũdi non accepimus: ſed ſpũm qui ex deo eſt. Et de hoc iu‑dicio arguet: qꝛ ipſi male iudicauerũt: ꝙ demoni‑uz haberet: ⁊ ꝙ in beelzebub eiceret demonia: de quo conuincent: qꝛ ſpũs ſanctus quez ego mittã ipſum demonem condẽnauit ⁊ eiciet.

¶ Adhuc multa habeo uobis dicere: ſed nõ poteſtis portare modo.

¶ Hic ponit utilitatem ⁊ aduẽtus ſpũs ſancti ex ꝑ‑te diſcipulorum que eſt ipſoꝝ inſtructio. Et primo ponit inſtructionis neceſſitatem. Secũdo ꝓmittit inſtructionem ibi [Cum aũt uenerit ⁊c̃.] Tertio ex‑cludit dubitationẽ ibi [Nõ enim loquet ⁊c̃.] ¶ Di‑cit ergo utilis erit aduẽtus ſpũs ſancti mundo: qꝛ arguet eum. Sed ⁊ uobis utilis erit ad inſtruẽduz qua q̃dem inſtructione indigetis. [quia multa ha‑beo uobis dicere ⁊c̃.] quaſi dicat. Ego uos inſtru‑xi: ſed non adimplemini. Job.26. Ecce hec ex par‑te dicta ſunt uerboꝝ eius ⁊c̃. Querere autem que ſunt iſta multa que portare nõ poterãt eſt ſtultuz (ut dicit Auguſtinus.) Nam ſi ipſi portare nõ po‑terãt: multo magis ⁊ nos nõ poſſumus. Ex hoc ta‑men q̃ð dicit [non poteſtis portare modo.] ſoluer ſi heretici aſſumũt ad ſui erroris uelamentum dñ‑bis qui eis adherẽt quedã in occulto dicũt turpiſ‑ſima: que non auderet dicere in manifeſto: q̃ſi hec ipſa ſint que cum diſcipuli portare non poterant: ⁊ ea docuerit ſpũs ſanctus que palam docere atq; predicare ſpũs hominis erubeſcit. Non eſt ergo in‑telligẽdum ꝙ aliqua ſecreta doctrine taceant fide‑libus paruulis ſeorſum docẽda maioribus: ſed oĩ‑bus fidelib⁹ ꝓponunt ea que fidei ſunt. Mat.10. Quod in aure audiſtis ⁊c̃. Sed aliter ꝓponenda ſunt rudibus: aliter peritis: ſicut que ſubtilia ſunt de myſterio incarnationis: ⁊ alijs: non ſunt rudib⁹ proponẽda: qꝛ cum intelligere nõ poſſent ſcanda‑lizarent. Omnia ergo que fidei erãt dñs ꝓpoſuit.

eis: ſed non eo modo quo poſtea reuelauit: ⁊ precipue in vita eterna. Sic ergo que portare non poterāt ſunt plena cognitione diuinorum quam nō habebāt tunc: puta equalitatem filij ad patrem: ⁊ huiuſmodi. Unde Paulus ſecūde Cor. 12. Audiuit archana uerba ⁊c̄. Que non erant de alia ueritate ꝙ̄ fidei: ſed altiori modo. Item ſpūalis intellectus omnium ſcripturarum: quem tunc nō habebant: ſed quando aperuit eis ſenſum: ut intelligerent ſcripturas. Luc. ultimo. Item paſſiones ⁊ pericula que paſſuri erant: que tūc non poterant: qa animi eorum imbeciles erāt. Ecc. 6. Subice humerum tuum ⁊ porta ⁊c̄. Sic ergo neceſſaria erat eis inſtructio.

¶ Cum autem uenerit ille ſpiritus ueritatis: docebit uos omnem ueritatem.

¶ Hic pmittit eis inſtructionem quam cōſequētur in aduētu ſpiritus ſancti: qui docebit eos omnem ueritatem (Cum enim ſit a ueritate eius eſt docere ueritatem: ⁊ facere ſimiles ſuo principio.) Et dicit [omnem ueritatem.] ſcilicet fidei quā docebit poſt per quādam eleuatam intelligētiam in vita iſta: ⁊ eandem plenarie in vita eterna. Ubi cognoſcem⁹ ſicut ⁊ cogniti ſumus. 1. Cor. 13. Pme Jo. 3. Unctio docebit uos ⁊c̄. ¶ Uel [omnem ueritatē] figurarum legis: quam adepti ſunt diſcipuli per ſpiritū ſanctum. Unde Dan. dicit. Qō dedit dn̄s pueris illis ſapiētiam ⁊ intelligētiam.

¶ Non enim loquetur a ſemetipſo: ſed quecūqz audiet loquetur: ⁊ que uentura ſunt annunciabit uobis.

¶ Hic excludit dubitationē que poterat eſſe. Si ſpiritus ſanctus docebit eos: videt ſcilicet ꝙ eſſet maior chriſto: quod non eſt: qꝛ docebit eos v̄tute patris ⁊ filij [quia non loquetur a ſemetipſo.] ſꝫ a me quia a me erit. Sicut enim filius non operatur a ſemetipſo: ſed a patre: ita ſpiritus ſanctus qꝛ eſt ab alio: ſcilicet a patre ⁊ filio. [non loquet a ſemetipō ſed quecūqz audiet.] accipiendo ſcītiam: ſicut ⁊ eſſentiam ab eterno [hec loquet.] non corporalr: ſed intrinſecus in mente illuminando. Oſee. 3. Ducam eam ad ſolitudinem: ⁊ loquar ad cor eius. pſal. Audiam quid loquat in me ⁊c̄. ¶ Sed cum audierit

Dubitatio

ab eterno quid eſt hoc qō dicit [audiet.] in futuro

Reſponſio. Eternitas includit oē tpſ.

¶ Sed dicēdum ꝙ eternitas includit omne tempus. Et ideo pōt ſpiritus ſanct⁹: qui ab eterno audit dici audire in pſenti: in preterito: ⁊ futuro. Sed tamē aliquādo dicit audire in futuro, ppter hoc qꝛ illa quorum notitiam habet ſunt futura. [Loquet ergo quecūqz audiet.] quia ſolum nō docebit eterna: ſed futura. Et ideo ſubdit [Et que uētura ſunt annunciabit uobis.] qō eſt ppriū diuinitatis. Sapiē. 8. Signa ⁊ mōſtra ⁊c̄. Iſa. 41. Que uētura ſunt

Propriū diuinitatis ē annūciare futura. Apli hūerūt ſpūm pphie

annūciate nobis ⁊c̄. Hoc enim eſt pprium ſpiritus ſancti. Johel. 2. Effundam de ſpū meo ſup omnē carnem ⁊c̄. Apoſtoli aūt habuerunt ſpiritum prophetie. ¶ Uel [docebit omnem ueritatem.] ſ. figurarum. Sed ne dubitarēt quomodo ſcirent de futuris tribulationibus: quas eis prenunciauerat ſō ſubdit [Et que uētura ſunt.] ſcilicet ſuper uos [annunciabit uobis ⁊c̄.]

LE. IIII.

Ille me clarificabit.

Supra poſitus eſt duplex fruct⁹ aduētus ſpūs ſancti. ſ. mūdi arguitio: ⁊ diſcipulorum inſtructio. Hic ponitur tertius fructus. ſ. chriſti clarificatio. Et primo pponit fructum clarificationis. Secūdo manifeſtat rōnē ipſius ibi [Quia de meo accipiet.] Tertio ſubdit manifeſtatio rōnis ibi [Omnia que habet pater.] ¶ Dicit ergo docebit omnem ueritatē qꝛ [ille me clarificabit.] in quo eſt omnis v̄itas. Supra. 14. Ego ſuꝫ via: ueritas: ⁊ vita. Col. 2. In quo ſcilicet chriſto ſūt omnes theſauri ſapiētie ⁊c̄. [clarificabit me.] i. meam notitiam clarā faciet. ¶ Primo quidem diſcipulos illumināndo: qꝛ adhuc carnales erāt: ⁊ ad chriſtum afficiebant ſm carnem. i. ſm infirmitatem carnis non cognoſcētes diuinitatis eius maieſtatem: cuius poſtmodum per ſpūm ſanctuꝫ ſunt capaces effecti. pme Cor. 2. Nobis autem reuelauit deus per ſpūm ſuum. ¶ Secundo fiduciam dare annūciandi prebendo. Nam diſcipuli ante timidi erant: ita ut non auderēt chriſtum publice confiteri: ſed ſpiritu ſancto repleti timore depulſo annūciauerunt hoībus chriſtum ab ipſo ſpiritu quodāmodo impulſi. Iſa. 59 Cum uenerit quaſi fluuius violētus ⁊c̄. Unde ⁊ apoſtolus dicebat. Charitas chriſti urget nos. ¶ Tertio opa mirifica in apoſtolis ⁊ per apoſtolos faciēdo. prime Cor. 12. Hec oīa opat vnus atqz idem ſpiritus.

¶ Quia de meo accipiet ⁊ annūciabit uobis

¶ Hic ponit ratio clarificationis: que eſt qꝛ filius ē principium ſpūs ſancti. Omne eniꝫ qō eſt ab alio manifeſtat id a quo eſt. Filius enim manifeſtat patrem: qꝛ eſt ab ipſo. Quia ergo ſpūs ſanctus eſt a filio: pprium eſt ut clarificet eum. Dicit ergo. Ideo me clarificabit [qꝛ de meo accipiet.] Accipe auteꝫ hoc non eſt intelligēdum eo modo quo in creaturis. Tria enim ſunt in acceptione creaturaruꝫ: quoruꝫ duo non ſunt in diuinis: ſcilicet qꝛ in creaturis aliud eſt qō accipit: ⁊ aliud qō accipit: qō nō eſt in diuinis: cum pſone diuine ſimplices ſint: nec in eis ſit aliud ⁊ aliud: immo a quocūqz accipit ſpiritus ſanctus accipit totam ſubſtātiam ſuam. Similr ⁊ filius. Aliud eſt ꝙ in creaturis accipiēs aliquando fuit non habēs id qō accipit: ſicut ſi materia accipiat formam: uel ſubiectum accidēs. Aliquādo eniꝫ materia fuit ſine tali forma: ⁊ ſubiectum ſine tali accidente. Et hoc qdem non eſt in diuinis: quia fili⁹ ab eterno eſt habēs qō accipit a patre: ⁊ ſpūs ſanctus qō a patre ⁊ filio accipit. Ergo ſpūs ſanctus a filio: ſicut filius accipit a patre. Supra. 10. Pater qō dedit mihi maius ⁊c̄. Sic ergo accipere in diuinis dicit ordinem originis. ¶ Sed nota ꝙ cum dicit [de meo accipiet.] li [de] nō importat participationem: ſed cōſubſtātialitatem: qꝛ totum accipit qō filius habet. Sic enim filius dicit de ſubſtātia patris: qꝛ accipit totam ſubſtātiam patris: ita ⁊ ſpiritus ſanctus de ſubſtātia filij: quia accipit totam ſubſtātiā eius. Quia ergo [de meo accipiet.] ⁊ ego ſum uerbum dei. Ideo [annūciabit uobis.] Spiritus enim animalis nullo modo poteſt eſſe niſi ſꝫ ꝙ procedit a uerbo interius cōcepto.

In creaturis aliud ē qō accipit ⁊ aliud qō accipit: qō in diuinis locuꝫ non habet.

In creaturis id qō ē accipiens aliqū fuit ⁊ nō hñs id qō accipit: qō in diuinis locuꝫ non habet.

De ſpū ſ. hoc loco nō īportat participationeꝫ ſꝫ ꝯſubſtātialitatē

¶ Omnia quecūqꝫ habet pater mea ſunt.

¶ Hic ponitur rationis manifeſtatio: ubi chriſtus pbat ꝙ ſpūs ſanctus accipiebat de ſuo ppter vnitatem ⁊ conſubſtātialitatem patris ⁊ filij. Ubi primo ponit conſubſtātialitatem patris ⁊ filij. Secundo infert cōcluſionem intentam ibi [Propterea dixi qꝛ de meo ⁊c̄.] ¶ Dicit ergo. De meo accipiet qꝛ [omnia que habet pater mea ſunt.] quaſi dicat.

Lꝫ a patre ꝓcedat ſpiritus ueritatis: tamen qꝛ [om nia que habet pater] mea ſunt: ꝛ ipſe patris ſpiritꝰ eſt: ꝛ de meo accipiet. ¶ Sed notadum ꝙ habere dicimur aliquid dupliciter. Uno modo ſicut poſ ſeſſionem. Alio modo ſicut ꝙ in nobis eſt: puta uł ſicut forma: uel ſicut pars. Pater ergo habet ſicut poſſeſſionem ꝛ rem ſibi ſubiectam totam creaturā pſal. Dñi eſt terra ꝛ plenitudo eius. habet etiaꝫ ali quid qđ in ipſo eſt: immo qđ eſt ipſe: qꝛ ipſe eſt qc quid in ipſo chꝛiſto eſt: cuꝫ ipſe ſit ſua eſſentia: ſua bonitas: ſua ueritas: ꝛ eternitas. De hoc ergo mo do habēdi loquitur. Et ſic quicquid habet pater eſt filij: quia eandem ſapientiam: eādem eſſentiam eandem bonitatem habet filius quam habet ꝛ pa ter. Supra. 6. Sicut pater habet vitam in ſemetip ſo ꝛc̄. Mat. 11. Omnia mihi tradita ſunt a pr̄e meo ꝛc̄. ¶ Sed ſicut Didimus dicit: obiciūt aliqui. Si omnia quecūqꝫ habet pater ꝛ filius: ergo cum pa ter habeat paternitatem: ſeqtur ꝙ ꝛ filius. ¶ Ad qđ reſpondet ꝙ hec quidem ratio haberet appa rentiam ſi dominus diceret. Omnia que habet de us mea ſunt. Sed dicens: omnia que habet pa ter: ſaluat diſtinctionem patris ꝛ filij: dans intelli gere ꝙ omnia quecūqꝫ habet pater ſua ſūt preter id in quo diſtinguitur pater a filio. Nam pr̄is no mine ſe filium declarauit: paternitatem qui filius erat non ſibi uſurpauit. ¶ Sed notādum ꝙ ſim pliciter concedimus hanc. ſ. Quicqd habet pater habet filius. Non tamen ꝙ eo ordine habeat filiꝰ quo pater habet. Nam filius habet ſicut ab alio accipiens. Pater vō ſicut alij dans. Non ergo ē di ſtinctio in eo qđ habet: ſed in ordine habendi: hu iuſmodi autem relationes: ſcilicet paternitas ꝛ fili atio huius ordinis diſtinctionem important. Pa ternitas enim importat hoc qđ eſt dare alij. Filia tio vō accipe ab alio. ¶ Sed queritur utrum rela tio in diuinis ſit aliquid realiter. Uidet ꝙ ſic. Alias cum perſone diuine relationibus diſtinguant: eo rum diſtinctio non eſſet realis. ¶ Dicendum ergo ꝙ relatio in diuinis dupliciter conſideratur. Uno modo per comparationem ad eſſentiam ſeu pſo nam patris: ꝛ ſic relatio patris non eſt alia res ꝙ̄ eſſentia ſeu perſona patris. Alio modo poteſt con ſiderari per comparationem ad oppoſitam relati onem: puta ad filiationem: ꝛ ſic paternitas eſt rela tio realis: quia ſm hoc importat ordinem nature: quem pater dat filio per eternam generationem. Qui quidem ordo eſt in deo ſm rei ueritateꝫ. Sic ergo ſi paternitas cōparetur ad eſſentiam patris: omnia quecūqꝫ habet pater habet filius: quia pa ternitas non eſt alia res ab eſſentia patris: ſed non eo ordine habet (ut dictum eſt.)

Obiectio qrū dā dicētiū pa ternitatē eē ī filio
Reſponſio

Iſta ppō ſim plr̄ cōcedit: qc qd hꝫ pr̄ hꝫ ꝛ filiꝰ: nō tn̄ ꝙ eo ordie hēat filiꝰ ꝙ pr̄ hēt.
In diuis nō ē diſtictio in eo qđ hētur: ſꝫ ī ordine hñdi.
Pr̄nitas īpoꝛ tat hoc qđ eſt dare alij.
Filiatio īptat hoc qđ ē acci pere ab alio.
Relo ī diuis dupl̄r cōſide ratur.
Relo cōpata ad eē̄ntiā nō ē alia res ab eſ ſentia.
Relo cōpata ad oppoſitam relonē eſt ſm hoc īportet or dinē nāe rea liter diſtingui tur ab'alia.

¶ Propterea dixi: quia de meo accipiet: ꝛ annunciabit uobis.

¶ Hic infert intentam concluſioneꝫ ꝙ ſpiritus ſan ctus accipiat a filio. Ex neceſſitate enim oportet ꝙ ſi omnia que habet pater ſint filij: ꝛ filius ſit cōſub ſtantialis patri ꝙ ſpiritus ſanctus procedat a filio ſicut procedit a patre (ut Hilarius ꝛ Didimus ar guunt.) ¶ Ad quod ſciendū eſt ꝙ in qualibet ꝓ ceſſione ſeu origine rei create dicimus ꝙ idem ſit quo agens agit: ſeu dat quod habet: ꝛ qđ recipi ens recipit. Sicut ignis generatus recipit formam ignis: quam ignis generans dat per formam ſuā. Sed hoc in origine diuinarum perſonarū eſt quo dammodo ſimile. ſ. ꝙ idem eſt quo pater dat natu ram ſuam filio: non uoluntate: ſed natura: ideſt ꝑ naturam ſuam: ſed in hoc eſt diſſimile: quia in cre aturis non eſt idem numero qđ cōmunicat ꝛ quo cōmunicatur: ſed ſpecie ſoluꝫ: ſed in diuinis eſt ea dem natura numero quam pater dat filio: ꝛ qua eaꝫ dat ſeu cōmunicat. ¶ Sed attende qđ dicimꝰ ꝙ filius accipit de ſubſtantia patris: ꝛ ſpiritus ſan ctus de ſubſtantia patris ꝛ filij. Et ꝙ pater virtute nature ſue dat filio ſubſtantiam ſuam. Et pater ꝛ fi lius ſpiritui ſancto. Sed tamen non dicimus ꝙ pa ter de ſubſtantia ſit filij: uel pater ꝛ filius de ſubſtā tia ſpiritus ſancti: quia lr̄a [de] importat conſubſtan tialitatem cum ordine originis. Sic ergo ſpūi ſan cto cōmunicatur qđ cōmune eſt patri ꝛ filio: opor tet autem ꝙ illud idem ſit principium cōmunica tionis in diuinis: ꝛ qđ cōmunicatur. Si ergo eſſen tia cōmunicatur ſpiritui ſancto: oportet ꝙ cōmu nicans ſit eſſentia. Eſſentia autem eſt cōmunis pa tri ꝛ filio: oportet ꝙ ſi pater dat eſſentiam ſpūi ſan cto: ꝛ ꝙ filius ſimiliter det. Et ideo dicit. Quia om nia quecūqꝫ habet pater mea ſunt: ꝛ ſpiritus ſan ctus accepit a patre: accipiat etiam a filio. Et ideo dicit [Propterea dixi uobis quia de meo accipiet ꝛ annunciabit uobis.] quia ſm ꝙ a me accipit: ita annunciabit uobis ꝛc̄.

In creaturis nō ē idē nūo qđ cōicat ꝛ ꝙ cōicatur.

Modicum ꝛ iam non videbitis me ꝛ iterum modicuꝫ ꝛ videbitis me: quia uado ad patrem. LE. V.

Supra explicauit dominꝰ vnaꝫ rationem conſolationis ex promiſſione ſpiritus ſancti. Hic explicat ſecūdā ſcilicet de iterata viſione ſua. Et primo ponitur vi ſionis iterata promiſſio. Secundo inducitur diſci puloruꝫ dubitatio ibi [Dixerunt ergo ꝛc̄.] Tertio ſubditur dubitationis ſatiſfactio ibi [Cognouit autem ieſus ꝛc̄.] ¶ Iteratam autem viſionem ꝓ mittit eis dominus cum prenunciatione receſſus ſui: qđ ideo eis frequenter inculcat: ut duꝫ ſepe ip ſum futurum premeditantur: ipſum preſentem to lerabilius ferent. Tria autem ponit conſolatoria. Breuem abſentiam. Iteratam ſui preſentiam. ꝛ ho norabile diſceſſum. ¶ Abſentia quideꝫ breuis eſt: qꝛ [Modicum ꝛ iam non videbitis me.] ut lr̄a [mo dicum] referatur ad [non videbitis.] quaſi dicat: futurum eſt ut tollar a uobis per mortem [ꝛ iā nō videbitis me.] Sed non debetis contriſtari qꝛ tē pus hoc: quo me non videbitis modicum erit: qꝛ exurgam diluculo: tertia ſcilicet die. Iſa. 26. Abſcō dere modicuꝫ ꝛc̄. ¶ Sed iterata preſentia mei erit quia [iterum modicū.] ideſt modico tēporis poſt reſurrectionem ſpatio. ſ. quadraginta dieruꝫ. Act. ꝑmo. Per dies quadraginta ꝛc̄. [ꝛ videbitis me.] Luc̄. 24. Gauiſi ſūt diſcipuli viſo domino. Et hoc quia honorabiliter recedo [quia uado ad patreꝫ.] Act. primo. Uidētibus illis eleuatus eſt. ¶ Uel ali ter: ut lr̄a [Modicum.] referatur ad tempus añ eius mortem. Et ſit ſenſus [Modicuꝫ.] ſcilicet tempus exiſtet quo ſubtraher a uobis: quia ſcilicet in cra ſtino. Supra. 13. Filioli adhuc modicum ꝛc̄. [ꝛ nō videbitis me.] ſcilicet mortalem. Quia ſupra. 14. Adhuc modicum ꝛ mundus me iam non videt: ſcilicet mortalem: quia videbit eum in iudicio in maieſtate uenientem. Diſcipuli vō poſt reſurrectio nem immortalem exiſtentem. Quia (ut dicit Act.

Alia expō.

io.) Dedit eum manifeſtum fieri non omni popu-
lo: ſed teſtibus preordinatis. Et ideo ſubdit [Mo
dicum.] ſcilicet durabit [⁊ videbitis.] quia .ſ. modi
cum tempus fuit quo manſerit in morte. Iſa. 54.
In momento indignationis abſcondi ⁊c̄. ¶ Vel
Alia expõ. li [Modicum.] poteſt referri ad tempus totius vi-
te noſtre uſqȝ ad iudicium: ⁊ tunc videbimus eum
in iudicio ⁊ in gloria. Dicitur autem [Modicum.]
in comparatione ad eternitatem. pſal. Mille anni
ante oculos tuos tanq̄ dies heſterna ⁊c̄. [Quia ua-
do ad patrem.] per reſurrectionem ⁊ aſcenſionem
Supra. 13. Sciens ieſus q̄ꝛ uenit hora eius ⁊c̄.

¶ Dixerunt ergo ex diſcipulis eius ad inui-
cem. Quid eſt hoc quod dicit nobis: modi-
cum ⁊ non videbitis me: ⁊ iterum modicum
⁊ videbitis me: ⁊ quia uado ad patrem. Di-
cebant ergo: Quid eſt hoc quod dicit modi-
cum: neſcimus quid loquitur.

¶ Hic ponitur diſcipulorum dubitatio. Et primo
ponitur eorum adinuicem collatio. Secūdo expri-
mitur dubitationis occaſio. Tertio deſcribit dubi-
tantium animus ⁊ affectio. ¶ Conferebant qdeȝ
adinuicem diſcipuli ex uerbis dn̄i dicētes [Quid
eſt hoc qd̄ dicit nobis modicum.] In quo cōmen
danda eſt eorum reuerentia ad chriſtum: que tan-
ta erat: ut non preſumerent euȝ interrogare. Simi-
le faciunt angeli. Iſa. 63. Quis eſt iſte qui uenit de
edom ⁊c̄. Quibus tamen reſpondet dicens. Ego
qui loquor ⁊c̄. Sed in hoc datur nobis intelligi:
quia nondum perfectum ſenſum habuerunt de v̄
bis chriſti: aut propter triſtitiam abſorbenteȝ: aut
propter uerborum obſcuritatem. Mat. 15. Adhuc
⁊ uos ſine intellectu eſtis. ¶ Occaſio auteȝ erat ip
ſe uerborum contextus: que videbant contrarieta
tem quandam implicare. Satis enim intelligebāt
qd̄ dicit. Non videbitis me. Et q̄ uado ad patrem
Sed hoc dubium inferebat q̄ eundem exiſtenteȝ
⁊ morientem poſt modicum viſuri erant. Nondū
enim nota eis erat reſurrectio. Quia hic dicitur in
pſal. Quis eſt homo qui non videbit morteȝ eru-
et animam ſuam ⁊c̄. Sap̄. 2°. Non eſt agnitus qui
ſit reuerſus ad infernum ⁊c̄. Et ideo dicūt. [Quid
eſt hoc quod dicit nobis. Modicum.] ſupple qd̄
videbitis me. Sed ad hanc dubitationem mode-
ſte diſpoſiti erant [neſcimus] inquiunt [quid loq-
tur.] Nam (ut dicit Auguſtinus) aliqui non intelli
gentes uerba ſcripture blaſphemant ſenſum pro-
prium auctoritatis ſcripture preponentes: ſed alij
modeſti dum non intelligunt: ſuam ignorantiam
confitentur. Sap̄. 9. Infirmus homo ⁊ exigui tem
poris ⁊c̄. Quod ⁊ hic diſcipuli faciunt. Non enim
aiunt male dicit: uel nihil: ſed coruȝ ignorātie aſcri
bunt quod non intelligunt.

¶ Cognouit autem ieſus quia uolebant euȝ
interrogare: ⁊ dixit eis. De hoc queritis in-
ter uos quia dixi: modicum ⁊ non videbitis
me: ⁊ iterum modicum ⁊ videbitis me.

¶ Hic ponitur manifeſtatio dubitationis. Et p̄mo
ponitur dubitationis cognitio. Secundo eius de
quo dubitatur ibi [Amen amen dico uobis ⁊c̄.]
Tertio inducitur ſimilitudo ibi [Mulier cuȝ parit
⁊c̄.] Circa primum duo facit. Primo oſtendit quo
modo dubitatio diſcipuloruȝ a chriſto cognoſcat
cum dicit [Cognouit autem ieſus.] virtute diuini-
tatis ſue [q̄ꝛ uolebāt interrogare.] ſcilicet de eo qd̄
dubitabant. Supra. 2. Ipſe enim ſciebat quid eēt
in homine. 1. Reg. 18. Homines vident que patent:
deus autem intuetur ⁊c̄. ¶ Secūdo quomodo v̄
bo manifeſtatur. Unde [dixit eis. De hoc queritis
inter uos ⁊c̄.] Iſa. 48. Audita feci extunc ⁊c̄.

¶ Amen amen dico uobis quia plorabitis ⁊
flebitis uos: mundus auteȝ gaudebit. Uos
autem contriſtabimini: ſed triſtitia ueſtra uer
tetur in gaudium.

¶ Hic exponit dictum ſuum remouens dubitatio
nem non expreſſe ponens uerba que dixerat diſci
pulis magis ſatiſfaciens q̄ ſibi. Ubi tria facit. Pri
mo oſtendit alterationem gaudij ⁊ triſtitie. Secū-
do interiorem triſtitiam. Tertio conſequenteȝ leti
tiam. ¶ Dicit ergo quantum ad primum [Amen
amen dico uobis.] q̄ꝛ in hoc modico in quo non
videbitis me [plorabitis.] exterius emittendo uo-
cem doloroſam [⁊ flebitis.] lachrymando. Tren̄. 1.
Plorans plorauit in nocte: quantum ad primum.
Et lachryme eius. quantum ad ſecundum. Iſa. 31.
Quieſcat uox tua a ploratu. ¶ Interior auteȝ co-
rum triſtitia erit per contrarietatem ad letitiā mū-
di. Unde dicit [Mundus auteȝ gaudebit.] Quod
poteſt intelligi particulariter quantum ad temp9
paſſionis chriſti. Et ſic [mūdus.] ideſt ſcribe ⁊ pha
riſei [gaudebit.] de occiſione chriſti. Tren̄. 2°. Hec Alia expõ.
dies quam expectabamus ⁊c̄. ¶ Vel [mundus.]
ideſt mali qui ſunt in eccl̄ia. [gaudebit.] in perſecu
tione ſanctorum. Apoc̄. 12. Inhabitantes ſup ter- Alia expõ.
ram gaudebunt. ¶ Vel viuitr [mundus.] i. homi
nes carnaliter viuentes [gaudebit.] in rebus mun
danis. Iſa. 22. Ecce gaudium ⁊ letitia occidere vi-
tulos ⁊c̄. ¶ Subſequitur triſtitia diſcipulorū. Un
de dicit [Uos autem contriſtabimini.] ſ. de paſſio-
nibus quas in mūdo ſuſtinebitis. Uel potius de
occiſione mea. Sic ⁊ ſancti triſtantur de paſſione i
ea illatis a mundo: ⁊ de peccatis. 2. Cor. 7. Que ſȝ
deum eſt triſtitia. Sed triſtitiam conſequetur leti-
tia. Quia [triſtitia ueſtra.] quam ſcilicet habebitis i
paſſione [uertetur in gaudium.] in reſurrectione.
Luc̄. 24. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. Sȝ vni
uerſaliter omnium ſanctorum triſtitia uertetur in
gaudium future vite. Mat. 5. Beati qui lugēt: quo-
niam ipſi conſolabuntur ⁊c̄. pſal. Euntes ibant ⁊
flebant: uenientes autem ⁊c̄. Flent enim ſancti tem
pore meriti ſeminando: ſed gaudebunt tempore
premij colligendo.

¶ Mulier cum parit triſtitiam habet: quia
uenit hora eius.

¶ Hic dominus primo proponit ſimilitudinē. Se-
cundo adaptat eam ibi [Uos igit̄ nunc ⁊c̄.] ¶ Si
militudinem autem proponit de muliere parturi-
ente. Unde primo proponit eius triſtitiam de par
tu. Secundo eius letitiam de prole ibi [Cum autē
peperit.] ¶ Dicit ergo quantum ad primuȝ [Mu
lier cum parit triſtitiam habet.] ſenſibilem .ſ. maxi-
maȝ [quia uenit hora eius.] ſ. doloris. pſal. Ibi do
lores ut parturientis. Per hunc dolorem datur in
telligi dolor paſſionis Chriſti: qui maximus fuit.
Tren̄. p̄. O uos omnes qui tranſitis per viam ⁊c̄.
Item ſanctorum penitētiam de peccatis. Iſa. 26.
Sicut que concepit dolens ⁊c̄.

¶ Cum autem peperit puerum iam non me
minit preſſure propter gaudium: quia natus
eſt homo in mundum.

¶ Hic proponit gaudium de evaſione. Ad partuz enim ſequitur duplex gaudium. Unum de evaſione doloris. Aliud eſt maius de ortu prolis: quod quidem maximum eſt: ſi proles ſit maſculini ſex⁹. Cum maſculus ſit quid perfectuz. Femina vero quid imperfectum et occaſionatum. Hiere. 20. Maledict⁹ vir qui annunciauit patri meo natus eſt tibi puer maſculus. Gen. 21. quando ſara concepit dixit. Riſum fecit mihi dominus etc. Et ideo dicit [Cuz autez pepererit iã non meminit preſſure.] gaudens de evaſione doloris: ſed magis [propter gaudium: quia natus eſt homo in mundũ.] Hec autem ſimilitudo convenit quidem quantum ad chriſtuz: qui patiendo ſolvit mortis preſſuras et novum hominem regenerans eſſe fecit. i. ad vite glorie novitatez que nondum hominibus nota erat. Unde nõ dicit. Natus eſt puer. ſed [natus eſt homo in mũdũ.] quia ipſe chriſtus exiſtens homo ex mortuis novus reſurgebat: ut puer. Item convenit eccleſie militanti: que in novitate vite ambulat. Item eccleſie triumphanti: que ambulat in novitate glorie. Et non dicit non erit preſſura. Sed [quoniam nõ meminit preſſure.] quia etſi ſancti recordentur miſeriarum quas paſſi ſunt: cum in illa beatitudine glorie erunt: non tamen aliquid miſeriarum ex hoc in affectu experientur.

Maſculus eſt quid perfectum. Femina eſt quid imperfectum et occaſionatum.

Sed cum erunt in beatitudine glorie licet in affectu aliquid miſeriarum non experiantur: recordabuntur tamen miſeriarum quas paſſi ſunt.

¶ Et vos igitur nunc quidez triſtitiam habetis. Iterum autem videbo vos: et gaudebit cor veſtrum: et gaudium veſtrum nemo tollet a vobis.

¶ Hic adaptat ſimilitudinem. Et primo quantum ad preſentem triſtitiam: quam apoſtoli tunc habebant dicens [Et vos igitur quidem nunc.] id eſt ex tempore paſſionis [triſtitiam habetis.] de morte mea. Luc. ultimo. Qui ſunt hi ſermones etc. et eſtis triſtes. ¶ Vel [nunc.] id eſt in tota vita preſenti triſtitiam habeatis. ſupra eodē. plorabitis et flebitis vos. ¶ Secundo quantum ad futuram letitiam dicēs [Iterum autem videbo etc.] Ubi primo promittit eis futuram viſionem dicens [Iterum autez videbo vos.] quod idē eſt ac ſi diceret videbitis me: quia non poſſumus eum videre niſi ſeipſum oſtēdat. Sed nõ dicit videbitis me: ſed [videbo vos.] quia hoc ipſum quod ſeipſum oſtēdit eſt ex miſericordia ſua: que ſignatur per eius viſionem. Dicit ergo [Iteruz autem videbo vos] in reſurrectione et in futura gloria. Iſa. 33. Regez in decore ſuo videbũt. ¶ Secundo promittit cordis gaudium et exultationem dicens [Et gaudebit cor veſtrum.] ſcilicet ex mea viſione in reſurrectione. Unde cantat eccleſia. Hec dies quam fecit dominus exultemus etc. Et gaudebit viſione glorie. pſal. Replebis me letitia cum vultu tuo. Iſa. 60. Tunc videbis et affluēs etc. Naturale enim eſt unicuique quod gaudeat in intuitu rei amate. Divinam autem eſſentiam nullus niſi eam diligens videre poteſt. Job. 37. Annũciat de ea amico ſuo etc. Et ideo neceſſe eſt quod illaz viſionē ſequatur gaudium. Iſa. ultimo. Videbitis cognoſcendo per intellectum. et gaudebit cor veſtruz. immo ipſum gaudium uſque ad corpus redundabit: dum glorificabitur. Unde ſubdit. Et oſſa veſtra germinabunt. Mat. 21. Intra gaudiuz domini tui. ¶ Tertio promittit eis perpetuam gaudii durationem dicens [Et gaudium veſtrum.] quem habebitis in reſurrectione de me. Iſa. 61. Gaudēs gaudebo in domino. [nemo tollet a vobis.] ſicut iudei ante abſtulerunt per paſſionem. Quia chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur etc. ¶ Vel [gaudium veſtrum.] de glorie fruitione [nemo tollet a vobis.] cum ſit inamiſſibile et perpetuuz. Iſa. 36. Letitia ſempiterna ſuper capita eorum. Nemo enim ſibimetipſi hoc gaudium tollet per peccatũ: cum uniuſcuiuſque voluntas ſit ibi in bono confirmata. Nemo etiam alteri hoc gaudium tollet: cum ibi nulla ſit violentia: nulla illatio nocumenti etc.

In gloria nemo per peccatum poterit tollere gaudium cum ibi uniuſcuiuſque voluntas ſit in bono confirmata.

Et in illo die me non interrogabitis quicquã.

LE. VI.

Supra proſecutus eſt dominus duas rationes confortãtes apoſtolos: ſcilicet ex promiſſione paracliti: et reditu ſui. Hic vero proſequitur tertiam rationez in qua confortauit eos ex promiſſione acceſſus eorũ ad patrem. Et primo promittit eis familiarem acceſſum eorum ad patrem. Secundo aſſignat rationem dictorum ibi [Hec in proverbiis etc.] Circa primum duo facit. Primo dat fiducie ſecuritatez. Secundo hortatur eos ad uſuz fiducie ibi [Uſque modo non petiſtis quicquã etc.] Circa primum duo facit. Primo excludit interpellationis neceſſitatem. Secundo promittit impetrandi oportunitatē ibi [Amen amen dico vobis: ſi quid petieritis etc.] ¶ Dicit ergo [In illo die non interrogabitis me quicquã.] Ubi ſecundum quod Auguſtinus dicit. Ubi nos habemus [rogabitis.] greci habent quoddam verbuz quod duo ſignificat: ſcilicet petere et interrogare. Et ideo poteſt dupliciter intelligi [In illo die non me interrogabitis quicquã.] id eſt nil a me petetis. Vel nil [me interrogabitis.] Dicit ergo [In illo die.] Quis autem ſit iſte dies patet ex ſupra dictis: ſcilicet. Iterum autem videbo vos. Quod poteſt intelligi de reſurrectione: et de viſione in gloria. ¶ De primo exponitur ſecundum Criſoſtomum. [In illo die.] ſcilicet quando a mortuis reſurrexero. [me non interrogabitis quicquã.] id eſt non dicetis oſtende nobis patrem et huiuſmodi. ¶ Sed contra hanc expoſitionē obiicit Auguſtinus. Quia diſcipuli poſt reſurrectionem dicunt Act. primo. Si in tempore hoc reſtitues regnum iſrael. Et infra ultimo. Interrogat petrus dicens. Hic autem quid? ¶ Sed ſuſtinendo expoſitionem Criſoſtomi dicendum quod dominus illum diem vocat non ſolum diem reſurrectionis. ſed etiam diem illum quo a ſpiritu ſancto docendi erant. Supra eodem. Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis etc. Et ſic cõfuſe loquēs de tempore illo. Includit etiam adventum ſpirit⁹ ſancti. quaſi dicat. [In illo die.] dato ſcilicet ſpiritu ſancto [me non interrogabitis.] quoniam ſcietis omnia per ſpiritum ſanctum. Here. tertio. Unctio docet nos de omnibus. ¶ Item ſecundum eundem. [In illo die.] adventus ſpiritus ſancti [non me interrogabitis quicquã.] id eſt nulla erit vobis neceſſitas me rogandi. ¶ Sed nunquid poſt reſurrectionē apoſtoli non fecerunt aliquam orationem chriſto? Videtur quod ſic. ſecunde Corin. duodecimo dicit Apoſtolus. Propter quod ter dominum rogavi. id eſt chriſtum. ¶ Reſponſio dicēdum quod in chriſto erat duplex natura: ſcilicet humana per quam eſt mediator dei et hominũ. prime Thim. ſecundo. et di-

Expõ Criſ.

Obiectio Auguſtini contra expõnem Criſ.

Reſponſio.

Queſtio.

Reſponſio.

uina: per quam eſt deus vnus cuʒ patre. Chriſtus autē ſm ꝙ homo non erat talis mediator: ut nūq̄ʒ nos deo coniungeret: ſicut aliqui mediatores qui nunq̄ʒ extrema coniungunt. Coniungit ergo nos patri. Eadem autem eſt coniunctio ad deum patrem ⁊ ad chriſtum ſm diuinam naturam. Unde dicit. Non neceſſe habebitis: ut utamini mea meditatione inquantum homo. Sic ergo [In illo die non rogabitis me] quaſi mediatorē: quia per uos habebitis acceſſum ad deum: ſed rogabitis me ut deum. Et lʒ chriſtus interpellet pro nobis (ut dicit Apoſtolus ad Ro. 8.) Eccleſia tamen non rogat eum interpellantē. Unde non dicimus Chriſte ora pro nobis: ſed rogat ipſum ut deum inherens ei: ut deo per amorem ⁊ fidem. ¶ Secundū

Expō Aug.

Auguſtinuʒ exponitur de die viſionis glorie hoc modo [In illo die] quando videbo uos in gloria [me non rogabitis:] idest nil petetis: quia nil deſiderandum remanebit: cum omnia bona ſuperabūdent nobis in patria. ps. Adimplebis me letitia cum vultu tuo. Et iterum. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Item [nil interrogabitis:] qa pleni erimus cognitiōe dei. ps. In lumie tuō videbimꝰ lumen. ¶ Sed contra utrunq̄ʒ obicitur: quia ſancti in patria orant ſm illud Job 6. Uoca ſi eſt qui tibi reſpondeat ⁊ ad aliquem ſanctorū. Et. 2. Machabeorum ultimo dicitur. ꝙ hic orabat pro populo ſuo. Nec poteſt dici ꝙ pro alijs rogent nō ꝓ ſe. Quia dicitur Apoč. 7. Uſquequo non iudicas ſanguinem noſtrū. Item ſancti interrogant. Erūt enim equales angelis (ut dicitur Mat. 22.) Sʒ angeli interrogant dicentes. Quis eſt iſte rex glorie. Et in Iſa. Quis eſt iſte qui uenit de edom. Que eſt uox angelorum. Secundum Dionyſiū ergo ⁊ ſancti interrogant. ¶ Sed quātum ad utrunq̄ʒ eſt duplex reſponſio. Prima quia tempus glorie poteſt conſiderari dupliciter. Secundum glorie incohationem. Et ſm plenariam conſumationem. Tēpus autem incohationis glorie eſt uſq̄ʒ ad diem iudicij Nam ſancti quantum ad animam receperunt gloriam: ſed aliquid adhuc expectant ad recipiendū. ſcilicet gloriam corporis in ſe quantum ⁊ quantū ad alios: ut impleatur numerus electorum. Et ſic uſq̄ʒ ad iudicij diem ⁊ petere poſſunt ⁊ interrogare. Non tamen de his que pertinent ad eſſentiam beatitudinis. Tempus autem glorie conſumate plenarie eſt poſt diem iudicij poſtq̄ʒ nihil reſtat petendum: niſi cognoſcendum: Et de eo dicit [In illo die.] ſcilicet glorie conſumate nil petetis. [nil interrogabitis.] Qđ aūt dicitur de angelis ꝙ iterrogant uerum eſt: de myſterijs humanitatis ⁊ incarnationis chriſti: non autem diuinitatis.

Obiectio cōtra utrunq̄ʒ Aug.

Reſpōſio ad utrūq̄ʒ.
Tēpus glorie conſideratur dupl'r.
Tēpus incohatiōis glie ē uſq̄ʒ ad diem iudicij.
Tempus glorie conſumate plenarie eſt poſt diem iudicij.
Angeli petūt ⁊ interrogant de myſterio humanitatis ⁊ incarnatiōis: nō aūt diuinitatis.

¶ Amen amen dico uobis: ſi quid petieritis patrem in nomine meo dabit uobis.

¶ Hic promittit impetrandi opportunitateʒ. Quod quidē continuatur dupliciter. Uno modo ſm Criſoſtomum: ut referatur ad tempus reſurrectionis: ⁊ aduentum ſpiritus ſancti. quaſi dicat. Uerum eſt ꝙ in illo die reſurrectionis ⁊ ſpiritus ſancti non interrogabitis me: tamen habebitis meum auxiliū: quia petetis [in nomine meo] a patre: ad quem habebitis acceſſum per me. ¶ Alio modo ſm Auguſtinuʒ. In illo die glorie mee non rogabitis q̄cq̄ʒ. Sed interim dum in peregrinatione huius miſerie conuerſamini. [Si quid petieritis patrem dabit uobis.] Et ſm hoc [ſi quid petieritis ⁊c̃.] Non refertur ad hoc quod dicit in illo die: ſʒ ad ea que precedunt illum diem. ¶ Ponit autem dominus ſeptem conditiones bone orationis. Prima eſt ut petantur bona ſpiritualia. ⁊ hoc cuʒ dicit [Si q̄d] Quod enim eſt penitus terrenum: ⁊ ſi in ſe ſit aliquid comparatum tamen ad ſpiritualia nil eſt. Sapien. 7. Diuitias nihil eſſe dixi in comparatiōe ⁊c̃. Hiere. 4. Aſpexi terram ⁊ uacua erat ⁊c̃. ¶ Sed cōtra Mat. 6. docet dominus petere temporalia ibi Panem noſtrum quotidianum. ¶ Sed dicendū ꝙ temporale petitum relatum ad ſpirituale iā eſt aliquid. ¶ Secunda conditio eſt: ut fiat cum perſeuerantia. Et quantum ad hoc dicit [petieritis.] q̄ſi perſeuerando. Luč. 18. Oportet ſemper orare: ⁊ non deficere. Et. 1. Theſ. 5. Sine intermiſſiōe orate. ¶ Tertia ꝙ fiat cum concordia cum dicit [petieritis] in plurali. Mat. 18. Si duo ex uobis conſenſerint ⁊c̃. Unde gloſa Ro. ultio. dicit. ꝙ impoſſibile eſt multorum preces non exaudiri. ¶ Quarta: ut procedat ex filiali affectu cuʒ dicit [patrem.] qui enim ex timore petit non patrem: ſed dominū petit uel hoſtē. Mat. 7. Si uos noſtis bona data dare ⁊c̃. ¶ Quinta ut fiat cum pietate .i. cum humilitate. pſal. Reſpexit in orationem humilium ⁊ non ſpreuit precem eorum cum fide impetrandi. Ja. 1. Poſtulet autem in fide ⁊c̃. ⁊ ordinate Ja. quarto. Petitis ⁊ non accipitis ⁊c̃. Et quantum ad hoc dicit [In nomine meo.] Quod eſt nomen ſaluatoris: in quo nomine petit: qui pertinentia ad ſalutem petit: ⁊ eo modo quo poteſt ſalutem conſequi. Act. 4. Non eſt aliud nomen ſub celo datum hominibus ⁊c̃. ¶ Sexta ut fiat tempore debito. Et ideo dicit [dabit.] Non enim oportet ſtatim decidere: ſi non accipiat: ſed profecto dabitur: ⁊ ſi ut in tempore congruo detur: differatur: ut magis creſcat deſiderium. ps. Tu das eſcam illorum in tempore ⁊c̃. ¶ Septima ut petat pro ſe. Unde dicit [uobis:] quia aliquando pro alijs non exauditur contrariantibus eorum demeritis: pro quibus fit petitio. Hiere. ſeptimo. Tu ergo noli orare pro populo iſto ⁊c̃. Et decimoquinto. Si ſteterit Moyſes ⁊ Samuel ⁊c̃.

Expō ſiue cōtinuatio Criſ.

Continuatio Auguſtini.

Septē conditiones bone orationis.
Prima.

Obiectio.

Solutio.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

¶ Uſq̄ʒ modo non petiſtis quicq̄ʒ in nomine meo.

¶ Hic hortatur eos ad uſum date fiducie. Et primo commemorat defectum preteritum. Secundo hortatur ad profectum futurum ibi [Petite.] Defectus preteritus eſt in non petendo. Unde dicit [Uſq̄ʒ modo ⁊c̃.] ¶ Sed contra Mat. decimo ⁊ Luč. nono. Dedit eis poteſtateʒ ſuper omnia demonia ⁊c̃. Hec autem orando faciebant. Ergo aliquid petierunt in nomine chriſti: ⁊ precipue quia Luč. 10. dicitur a diſcipulis. Domie in nomine tuo etiam demonia ſubijciuntur nobis. ¶ Et ideo dicenduʒ: ꝙ hoc poteſt dupliciter exponi. Uno modo ſic [Uſq̄ʒ modo non petiſtis quicq̄ʒ ⁊c̃.] quod ſcilicet eſſet aliquid magnum [In nomine meo.] Nam petitiōes curationū corporaliū modice fuīt in cōparatiōe ad alia magna: que orādo facturi erant: nec dum ſpiritū adoptionis acceperant quo ad ſpūalia ⁊ celeſtia hanelarent: ⁊ ſi dicis ꝙ petierūt aliquid magnū. ſupra. 14. Domie oñde nobis

Obiectio.
Reſponſio.

patrem ꝛc̄. Dicendum ꝙ hoc non petebant a patre de quo hic agit: ſed ſolum de chriſto homine confiſi cum interpellabant: ut mediatorem patrē oſtēderet. ❡ Alio modo quia dicit. Si qd petieritis patrem in nomine meo: in quo ante non petierant non habentes perfectam cognitionē nominis chriſti. ❡ Conſequenter cum dicit.

❡ Petite ꝛ accipietis ut gaudium ueſtrum ſit plenum.

❡ Hortatur eos ad profectū futurum: ut. ſ. petant. Mat. 7. Petite ꝛ dabitur uobis ꝛc̄. [petite] inq̄ [ꝛ accipietis.] ſ. qđ petitis: [ut īpleat gaudiū ueſtrū.] Luc. 10. Reuerſi ſunt diſcipuli cū gaudio dicētes ꝛc̄. Et hoc modo quod dicit [gaudiū ueſtruꝫ ꝛc̄.] ponitur ut finis exauditionis. ❡ Uel pōt poni ſicut res petita: ut ſit ſenſus [petite ꝛ accipietis.] hoc inq̄ petatis [ut gaudiū ueſtrū ꝛc̄.] ❡ Ubi ſciēdū ꝙ obiectū gaudij eſt bonum concupitum. Cū enī deſideriū ſit motus appetitiue. Ut bonū ꝛ gaudium quies eius in eo: tunc gaudet homo quando quieſcit in bono iam habito: ad quod deſideriuꝫ mouebatur. Sed gaudiū ꝑportionatur bono habito. de bono creato non poteſt haberi gaudium plenū: quia non quieta plene deſiderium ꝛ appetitum hominis. Tunc ergo gaudium noſtrū erit plenum: quando habebimus bonū illud in quo ſuperabundanter ſunt oīa bona: que deſiderare poſſumus. Et hoc bonū eſt ſolū deus: qui replet in bonis deſiderium noſtrum (ut dicitur in ps.) ideo dicit petite illud [ut gaudiū ueſtrū ſit plenū.] ſ. frui deo ꝛ trinitate (ut Auguſtin⁹ dicit) quo amplius nō eſt. ps. Adimplebis me letitia cuꝫ uultu tuo. Et quare? Quia uenerunt mihi omnia bona pariter cum illa. i. cum contemplatione diuine ſapientie. ſupra. 7.

Obiectū gaudij eſt bonuꝫ concupitum. Deſideriū eſt mot⁹ appetitiuus.
De bono creato nō poteſt haberi gaudium plenū.

LE. VII.

Hec in prouerbijs locutus ſum uobis. Uenit hora cum iam non in prouerbijs loquar uobis: ſed palā de pr̄e meo annūciabo uobis.

Supra ꝑmiſit dominus diſcipulis familiarē acceſſum eoruꝫ ad patrem. Hic rōnē huius familiaritatis aſſignat. Duo autē ſunt que dant homini fiduciam petendi ab aliquo ꝛ familiaritatē. ſ. notitia: ꝛ dilectio. Et ideo domin⁹ hāc duplicem rōnē aſſignat. Prima ſumit ex manifeſta patris agnitione. Secūda ex ſpeciali eius dilectione ibi [In illo die ꝛc̄.] Circa p^m duo fac̄. Primo cōmemorat preteritam eorū de patre cognitionē imperfectā. Secūdo ꝑmittit perfectam ibi [Uenit hora ꝛc̄.] Imꝑfectam quidem cognitionem habebant. Unde dicit [Hec in prouerbijs ꝛc̄.] Prouerbium proprie dicitur: quod communiter eſt in ore omniū. Sic̄ illud Adoleſcēs iuxta uiam ſuam ꝛc̄. Sed qꝛ hec quādoq̄ obſcura ſunt ꝛ metaphorica: inde eſt ꝙ ꝓuerbium q̄nq̄ ſumit pro parabola in qua aliud dicit aliud ſignat. Et h̄ modo accipit hic prouerbiuꝫ pro parabola. i. pro parabolica locutione. ❡ Pōt aūt hoc hēre q̄druplicē ſenſum. Primus eſt talis ſm litterā: ut referat ad hoc qđ īmediate dixerat hoc modo. Dixi uob̄ uſq̄ modo ꝛc̄. ꝛ ꝙ in nomine meo petetis: ꝛ ſum q̄ſi obſcure ꝛ in ꝓuerbijs locut⁹. [Sꝫ uenit hora.] ut que obſcure dixi uobis: dicā ſtatiꝫ in manifeſto Un̄ ſbdit ipe pr̄ ꝛc̄. Et exiui a pr̄e ꝛc̄. Et ſic videnṫ apoſtoli intellexiſſe. Un̄ his auditis dicūt ei. [Ecce nūc palāꝫ loqueris ꝛc̄.] ❡ Secūdus ſenſus eſt ut hoc qđ dicit [Hec in prouerbijs locutus ſum uob̄ ꝛc̄.] referat ad totū qđ in hoc euāgelio legitur de doctrina chriſti. Qđ vo dicit [Uenit hora ꝛc̄.] referat ad tēpus glorie: qa enim nūc videmus per ſpeculū ꝛ in enigmate. Idcirco hec que dicunṫ nobis de deo in prouerbijs proponunṫ. Sed qa in pr̄ia videbimus facie ad faciem (ut dicit ꝑme Cor. 13.) Ideo tūc nō in prouerbijs ſed palam de pr̄e annūciabit nobis. Dicit aūt [de patre] qa nullus pōt patrem videre in illa gloria niſi filio manifeſtante. Mat. 10. Nemo nouit patrē niſi filius: ꝛ cui fili⁹ ꝛc̄. Ipſe enim eſt lux uera dans nobis lucē: qua prēm videamus. ſ. 8. Ego ſum lux mūdi. ❡ Sed qꝛ huic expoſitioni repugnat qđ ſequit. In nomine meo petetis. In quo nil petituri ſumus ſi de die glorie intelligat: quādo ſanabit in bonis deſideriū nr̄m Ideo eſt alius ſenſus duplex. Unus ſm Criſoſtomū ſic [hec.] ſ. que nūc dixi uobis [in prouerbijs.] i. in quadā intricatione ṽboꝝ [locutus ſum uob̄.] non exprimēs totaliter que oportet uos cognoſcere de me: ꝛ patre meo: qa multa habeo uobis dicere: que nō poteſtis portare modo. ſ. 16. [Sed uenit hora.] cum a mortuis. ſ. reſurrexero. [cū iam nō in prouerbijs.] i. obſcure ꝛ per enigmata. [Sed palam de pr̄e ꝛc̄.] Nam per illos quadraginta dies q̄bus apparuit eis multa myſteria eos docuit: ꝛ multa de ſe ꝛ patre annūciauit: ꝛ cum iam per fidē reſurrectionis cum firmiter deū uerū eſſe credētes eleuati ēent ad altiora. Unde ꝛ ſubdiṫ Act. primo. Loquēs eis de regno dei. Luc. ultimo. Aꝑuit eis ſenſum ꝛc̄. ❡ Alius ſenſus eſt ſm Auguſtinū. Ut per hoc qđ dicit [hec in prouerbijs ꝛc̄.] promittit dn̄s ſe facturū eos ſpūales. Differētia enim hec eſt inter ſpūalem ꝛ aīalem virū: Quia animalis hō ṽba ſpūalia accipit ut prouerbia. nō ꝙ prouerbialiter ſint dicta: ſed qa mēs eius ſupra corporalia eleuari nō ualens ſunt ei obſcura. ꝑme Cor. 3. Aīalis hō non ꝑcipit ꝛc̄. Spūalis aūt hō accipit ſpūalia: ut ſpūalia. Diſcipuli aūt a ꝑncipio quaſi animales erāt: ꝛ que dicebātur eis obſcura erāt: ꝛ ſicut prouerbia: ſed poſtmodū a chriſto ſpūales effecti: ꝛ ꝑ ſpūm ſanctū edocti ſpiritualia a parte capiebant. Et ideo dicit [Hec in prouerbijs locutus ſum uobis.] i. fuerūt nobis (ut prouerbia.) [Sꝫ uenit hora ꝛc̄.] 2. Cor. 3. Nos aūt reuelata facie ꝛc̄.

Prouerbiuꝫ ꝓprie dicitur qđ coherē in ore omnium.

In parabola aliud dr ꝛ aliud ſignat.

❡ In illo die in nomine meo petetis. Et nō dico uobis: quia ego rogabo patrem de uobis.

❡ Hic poniṫ ſecūda ratio fiducie ſumpta ex dilectione patris ad diſcipulos. Et primo oſtendit pr̄is dilectionem ad eos. Secundo familiaritatem patris ad filium ibi [Exiui a patre ꝛc̄.] Circa primuꝫ duo facit. Primo reſumit eis factaꝫ promiſſionē. Secūdo aſſignat promiſſionis rationem ibi [Ipe enim pater ꝛc̄.] ❡ Circa primū duo facit. Primo reſumit vnum quod promiſerat. Secundo ꝑmittit eis fiduciam petendi. Unde dicit [In illo die.] ſcilicet quando annunciabo uobis palam de patre [petetis in nomine meo] quia manifeſte cū cognoſcentes ſcietis me eſſe ei equalem ꝛ coeſſentialem ꝛ per me habere acceſſum ad eum. Hec enim eſt petitio in nomine eius ſperare per chriſtuꝫ habere acceſſum ad patrem. ps. Hi in curribus ꝛ hi in eqs: nos aūt in noīe ꝛc̄. ❡ Tacet aūt ſe rogatu

Dubitatio

tū patrē pro eis. Unde dicit [Et nō dico uobis: q̄a ego rogabo patrē ꝛc̄.] ¶ Sȝ nūquid nō ipſe orat pro nobis: imo 1. Jo. 1. Aduocatū hēm⁹ apō

Rn̄ſio ſm Auguſtinum.

p̄rēȝ ꝛc̄. Heb. 7. Accedēs p ſemetipſ ꝛc̄. ¶ Et ad h̄ dicēdū ꝙ ſm Aug^m. ꝙ hoc dic̄ ad remouēdū ſe de cetero eē ut pſona interpellās inquātum hō. Sic ī illo die quādo palam annūciabo ꝛ petetis in noīe meo ꝛ cognoſcetis me eē vnū cum patre: ꝛ ꝙ non ſim pſona interpellās: ſed inquantum deus ſimul

Rn̄ſio ſm Cr.

cum eo interpellās exaudiaȝ. ¶ Alio mō ſm Criſ. hoc forte dicit: ne forte credāt diſcipuli ꝙ ita ſint p filiū īpetraturi: ꝙ ipſi nō habeāt imediatū acceſſuȝ ad patrē. q. d. Modo ad me recurritis ut pro uobis interpellem: ſed tūc tātam fiduciā habebitis apō eum ꝙ etiā ipſi a patre petere poteritis in nomine

Dubitatio.

meo nō indigētes alio introducēte. ¶ Sed nūqd apoſtoli nō indiguerūt chriſto hoīe ad interpellādum: alr̄s cum ipſe interpellet ſupflua erit eius iter

Rn̄ſio.

pellatio. ¶ Sed dicēduȝ ꝙ non iterpellat pro eis tanq̄ȝ pro abn̄tibus: ꝛ acceſſum habere nō ualentibus: ſed faciēs preces eoꝝ exaudibiliores.

¶ Ipſe eniȝ pater amat uos: q̄ꝛ uos me amaſtis ꝛ credidiſtis: quia a deo exiui.

¶ Hic rōnem pmiſſionis aſſignat que eſt amor patris ad eos. Et primo ponit patris dilectionē. Secundo dilectionis pbationem ibi [Quia uos ꝛc̄.] ¶ Dicit ergo: ideo nō dico q̄ꝛ rogabo patreȝ pro uobis (per hoc eniȝ videret̄ ꝙ ip̄e nō amaret eos) Sed uniq̄ȝ [Ipſe pater] qui amat oia uolendo eis bonū nature. Sap. 11. Diligis oīa que ſūt ꝛc̄. [amat uos] aplōs ꝛ ſanctos quodā pͥuilegiato amore uolēdo uobis ſūmum bonū i. ſeipſum. Deut. 33. Dilexit populos oēs ſancti in manu illius ꝛc̄. quia ad hoc dilexit. Sap. 3. Juſtoꝝ aīe in manu dei ſunt. ¶ Probationē huius oſtēdit ex duob⁹. ſ. ex amore diſcipuloꝝ ad chriſtū. Et ex fide. ¶ Quātuȝ ad p̄mū dicit [Quia uos me amaſtis] que quidē probatio nō eſt per cauſaȝ: Quia (ut dicit̄. 1. Jo. 4.) Nō quaſi nos dilexerimus eū: ſed qm̄ ipſe prior dilexit nos: ſed eſt per ſignū: quia hoc ipſuȝ ꝙ nos deum diligimus eſt ſignū ꝙ ipſe amat nos. Qꝺ enī poſſumus eū amare eſt ex dono dei. Ro. 5. Charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹ nr̄is ꝛc̄. ſ. 14. Qui diligit me diliget̄ a patre meo. ¶ Quātum ad hoc dicit [Et credidiſtis q̄ꝛ a deo exiui.] Sine fide enī im-

Fides eſt nobis ex amore dei.

poſſibile eſt placere deo. Fides autez eſt nobis ex amore dei. (Donū enim dei eſt ut dr̄ Eph. 2°.) Donū aūt nō dat̄ niſi ex amore dātis. Credere autē ꝛ amare chriſtū inquātum a deo exiuit ſatis eſt euidēs ſignū amoris dei. Quia pp̄ter qꝺ vnūq̄ꝺq̄ȝ ꝛ illud magis. Qui ergo amat chriſtū qui a deo exiuit amor eius p̄cipue retorquet̄ in deū patrē: Non aūt ſi amat eū inquātum homo.

¶ Exiui a patre ꝛ ueni in mundum: iterum relinquo mundum ꝛ uado ad patrem.

¶ Sed q̄a mētionē fecit de exitu ſuo a p̄re. Hic manifeſtius explicās dicit [Exiui a p̄re ꝛc̄.] Ubi oſtēdit familiaritatē ſuā ad patrē. Et p̄mo ponit ei⁹ a patre exitū. Secūdo eius ad patrē reditū ibi [Iterū relinquo ꝛc̄.] ¶ Eſt aūt duplex proceſſio filij a

Duplex eſt filij a patre pceſſio.

p̄re. Una ſ. eterna. Alia tp̄alis. ¶ Eternā q̄dā deſignat cū dicit [Exiui a patre.] ab eo eternaliter genitus. ¶ Sed notādū ꝙ oē qꝺ exit ab aliquo fuit p̄us in eo. ¶ Aliq̄d āt eſt in aliquo tripliciter. Uno

Aliquid ē in aliquo tripliciter.

mō ſicut cōtentū in cōtinēte. Alio mō ſicut pars ī toto. Tertio mō ſicut accidēs in ſubiecto: ꝛ ſicut effect⁹ in cauſa. Et ſm hoc dicunt̄ aliqua ab eis exire. Sed p̄mis duob⁹ modis exit aliq̄d idē numero exn̄s. puta idē numero vinū de dolio: ꝛ eadē ps a toto. Sed alijs duob⁹ modis nō exit idē numero. Hec aūt nō ſūt dicēda de deo: q̄a cū deus ſit ſūme ſimplex. nec ſit in loco niſi metaphorice. non pōt dici ꝙ filius ſit in eo ſicut ps uel ſicut cōtentū: ſed in eo erat per vnitateȝ eēntie. ſupra. 8. Ego ꝛ pater vnū ſum⁹. Tota enī eſſentia patris eſt tota eēntia filij: ꝛ ecōuerſo. Et iō nō exit eo mō a p̄re quo p̄dicta. Nā ꝙ exit a toto (ut ps) ē diſtictū ab eo p eēntiā. Nā pars a toto exiēs ſit ens actu: que ī eo erat

Pars a toto exiēs eſt diſticta a toto per eēntiam.

ens in potentia. Et ſimiliter qꝺ exit a toto cōtinēte loco diſtinguitur: ſed filius a patre non exit lo-

Pars a toto exiens fit ens actu que prius erat ens ī potentia.

caliter: quia omnia implet ſm illud Hier. 33. Celū ꝛ terrā ego impleo. Nec diuiſibiliter: q̄ꝛ pater impartibilis eſt: ſed exit ab eo per perſonalē diſtinctionē. ſic ergo in exitu inq̄ȝtū preſupponit inherentiam deſignat eēntie vnitas: inquātū inſinuat

Filius exit a patre nō localiter nec diuiſibiliter: ſed exit ab eo per perſonalē diſtinctionem.

pceſſuȝ quēdā deſignat̄ diſtinctio perſonalis. P̄s. A ſūmo celo ſ. deo patre: egreſſio ei⁹. Ex utero ante luciferū genui te. Sed in rebus corporalib⁹ res exiens ab aliquo iā nō eſt in eo: cū exeat per ſeparationē eēntie uel loci. Hic aūt q̄ꝛ nō eſt exitus talis: ideo ſic ab eterno a patre exijt: qꝺ tn̄ ab eterno ſit in eo: ꝛ ſic qn̄ eſt in eo exit: ꝛ quādo exit eſt

In rebus corporalib⁹ res exiens ab aliquo nō ē in eo.

in eo: ita ut ſemper exeat: ꝛ ſemper ſit in eo. ¶ Tēporalē autē proceſſionē eius deſignat dicens [Et ueni in mūdū.] Sicut aūt exitus a patre ab eterno non eſt localiter: ita nec aduentus eius in mundū eſt localis: quia cuȝ filius ſit in patre: ꝛ econuerſo: ſicut pater oīa implet: ita ꝛ filius: nec eſt quo localiter moueatur. Dicitur ergo ueniſſe in mundū inquantū naturam humanā aſſumpſit: quantuȝ ad corpus: habentē originē ex mundo: non mutando locum. ſupra. 1. In pp̄ria uenit ꝛ ſui ꝛc̄. ¶ Cōſequenter cuȝ dicit [Iterū relinquo mundūȝ ꝛc̄.] Agit de reditu ſuo ad patreȝ. Et primo ponit receſſum eius a mundo dicens [Iterū relinquo mūdū.] nō ſubtrahendo ſue gubernatiōis prouidētiaȝ: quia ſimul cū patre ſemper mūdū gubernat: ꝛ ſemper cum fidelibus eſt per gratie opitulationē. Mat. ultimo. Ecce ego uobiſcuȝ ſum uſq̄ȝ ad conſumationē ꝛc̄. Relinquit ergo mundum ſubtrahendo ſe a conſpectu corporali mundanoruȝ. ¶ Secundo ponit reditum ſuū ad patrē: cū dicit [Uado ad patrem.] quē nunq̄ȝ deſeruerat. Uadit autem inq̄ȝtū ſe obtulit patri in paſſione. Eph. 5. Obtulit ſemetipſum. Item inquātū per reſurrectionē ſm ꝙ homo conſiguratus eſt patri in immortalitate. Ro. 6. Quod autem viuit: viuit deo. Item inq̄ȝtum in aſcenſione aſcendit ad celos: in quo ſpecialiter refulget diuina gloria. Mar. ultio. Dominus quidem ieſus ꝛc̄. ſupra eodem. Uado ad eum qui me ꝛc̄.

Dicunt ei diſcipuli eius. Ecce nunc palam loqueris: ꝛ prouerbiū nullum dicis. Nunc ſcimus quia ſcis omnia: ꝛ non opus eſt tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia a deo exiſti. LE. VIII

Poſitis rationib⁹: ꝛ uerbis conſolantibus apoſtolos. Hic ponitur effectus ipſorum in diſcipulos. Et primo oppo-

nitur diſcipulorum affectio. Secundo oſtendi-
tur ipſorum conditio ibi[Reſpōdit eis Jeſus.]
Tertio aſſignatur predictorum intentio ibi[Hec
locutus ſum uobis ꝛc̄.] Affectio diſcipulorū eſt
confeſſionis ꝛ credulitatis. Unde dicūt[Ecce nūc
palam ꝛc̄.] Ubi tria confitent̄ de chr̄o .ſ. doctrine
claritatē: ſcientie certitudinē: ꝛ diuinā originē. Pri
mū confitent̄ cū dicūt[Ecce nūc palā loqueris: ꝛ
ꝓuerbiū nullū dicis.] Si enī diligēter aduertim⁹
vix in aliquo loco ſacre ſcipture ita exprimit̄ chr̄i
origo: ſicut hic: cū dicit. Palā de patre annūciabo
uobis: ꝛ exiui a patre ꝛ ueni in mūdū. Et ideo cre
dentes hanc ꝓmiſſionē: qua dixit palam de patre
ꝛc̄. eis cōpletā eē: ita ut nō alia manifeſtatione in-
digeant: dicunt[Ecce nūc palam loqueris.] Sed
(ut Aug⁹ dicit) ita adhuc ignorātes erāt diſcipu
li: ut ſe nō intelligere ignorent. Non enim promi-
ſerat eis nulla hora ſe ſine ꝓuerbijs locuturū: ſed
in hora reſurrectiōis uel glorie: tm̄ ꝙtū ad ipſos
diſcipulos iam clarius eis fuit locutus tūc: ꝙuis
alia claritas ſermonū eius eēt expectāda. ſ. 18. Ego
palam locutus ſum mundo. ¶ Secūdū confiten
tur cum dicunt[Nunc ſcimus quia ſcis oīa.] Et
quidem in ſuperficie uerborum ſatis euidens ar
gumentum eſt certe ꝛ perfecte ſcientie quādo qs
manifeſtat que dicit. Signū enim docentis eſt oī-
no poſſe docere. Unde dr̄ Prou. 14. Qd̄ doctrina
prudentiū facilis eſt. Que enim noſtrū ſuperant
intellectū nō plane uerbis explicamus. Sed tamē
hoc apoſtoli dicunt propter aliā intentionē: quia
ſ. dominus ſcit oīa cordis eorum ſecreta: ꝛ de his
que dubitant ſatiſfacit. Conſolatur eos ꝓmitten-
do gaudiū ſpiritus ſancti: ꝛ iteratā ſui viſionē: ꝛ
patris amorē. Et ideo dicunt[Nunc ſcimus quia
ſcis oīa.] ſ. ſecreta cordiū. ſ. ulti. Tu oīa noſti. Ecc.
49. Domino deo noſtro nota ſunt oīa anteꝙ fiāt.
Unde ſubdunt[Et nō eſt opus tibi: ut quis te in
terroget.] ¶ Qd̄ videt̄ p̄dictis ꝯtradicere. Dicit
enim ꝙ ſcit oīa. Scientis enī nō eſt interrogare: ſꝫ
Dubitatio. interrogari. Quō ergo nō eſt ei opus: ut quis cū
interroget? ¶ Sed dicendū ꝙ hoc dicunt ut innu
Reſponſio ant ꝙ etiā ſecreta cordiū nouit: quia ꝛ ante inter-
rogationē eis ſatiſfecit ſupra cū dicerent inter ſe.
Quid eſt qd̄ dicit nobis modicum. Nihilomin⁹
tamē chriſtus interrogat: ꝛ interrogatur. nō quia
opus ſit ei: ſed nobis. ¶ Tertiū confitentur cum
dicūt[In hoc credimus quia a deo exiſti.] Et qui
Scire oīa ꝛ etiā ſecreta cordiū eſt proprium diuinitatis. dē conuenienter. Scire enim oīa ꝛ etiā ſecreta cor
diū: eſt ꝓprium diuinitatis. Hiere. 16. Prauum eſt
cor hominis ꝛ inſcrutabile: quis cognoſcet illud?
ego dn̄s ꝛc̄. Et ideo dicunt[a deo exiſti] conſub-
ſtantiali patri ꝛ uerus deus.

¶ Reſpondit eis ieſus: modo creditis. Ec-
ce uenit hora ꝛ iam uenit ut diſpergamini
vnuſquiſqꝫ in propria ꝛ me ſolum relinqua
tis: ꝛ nō ſum ſolus qa pater mecum eſt.

¶ Hic ponit̄ diſcipulorū cōditio que eſt īfirmitatis.
Ubi p̄mo exprobrat fidei eorū tarditatē. Scd̄o tri
bulationē futurā iminētem. Tertio oſtēdit ſe immu-
nem ab oī eorum detrimēto. ¶ Quātum ad p̄mū
dicit[Modo creditis.] Qd̄ ſi accipiat̄ īterrogatiue
eſt exprobratio tarditatis eorū ad credēdū. quaſi
diceret. Uſqꝫ modo diſtuliſtis credere. ſ. 14. Si vo
accipiat̄ remiſſiue exprobrat fidei ipſorū inſtabili-
tatem. quaſi diceret. Uerū eſt ꝙ nūc creditis: ſꝫ ſta-
tim quādo tradar dimittetis me. Luc. 18. Ad tem-
pus credunt ꝛ in tēpore ꝛc̄.[Ecce uenit hora ꝛc̄.]
Hic ponit̄ eis iminens tribulatio ꝛ ſcādalū. Unde
ſciēdum eſt ꝙ iminēte huiuſmodi ſcādalo que an
tea per chriſtū adepti fuerāt amiſerūt. Adepti enī
fuerāt chriſti ſocietatē poſſeſſionē ꝛ rerū exonera-
tionē ꝛ oēm cōem modū viuēdi. Uñ hec tria enu-
merat petrus Mat. 19. dicēs. Ecce nos. ſ. oēs. quā-
tū ad tertiū. relinqmus oīa. quātum ad ſecūdum.
ꝛ ſecuti ſumus te. quātum ad p̄mum. Et hec ami-
ſerūt. Et ideo hoc eis p̄dixit dn̄s dicens.[Ecce ue-
nit hora: ꝛ iam uenit ut diſpergamini.] quātū ad
tertiū ꝓpter timorē qui uobis dn̄abit̄: ita ut nec ſi-
mul poſſitis fugere. Zacha. 13. Percute paſtorem ꝛ
diſpergent̄ oues gregis ꝛc̄.[Unuſqſqꝫ in ꝓpria.]
quātum ad ſecūdū. i. ad aīum poſſidēdi ꝓpria. vñ
petrus cū alijs reuerſi ſunt ad nauem ꝛ propria. ſ.
ultio. Exierūt ꝛ aſcēderūt in nauim ꝛc̄.[Et me ſo-
lū relinquatis.] quātum ad p̄mū. Job. 21. Fratres
mei dereliquerūt me ꝛc̄. Iſa. 63. Torcular calcaui
ſolus. ¶ Sed diſcipulorū ſcādalo chriſtus nullum
patit̄ detrimētum. Uñ dicit.[Et nō ſum ſolus: qa
pater mecū eſt.] quaſi diceret. Etſi ſum vnū cū p̄re
per vnitatē eēntie non ſum ſolus per diſtinctionē
pſonalē. Uñ nō ſic a p̄re exiui: ut ab eo recederē.

¶ Hec locut⁹ ſuꝫ uobis ut in me pacē hēatis

¶ Hic ponit dn̄s ſuam intētionem de doctrina ſua
Et p̄mo ponit doctrine ſue utilitatē. Secūdo neci-
tate ibi[In mūdo ꝛc̄.] ¶ Utilitas doctrīe eſt pax.
Uñ dicit. Dico ꝙ ad hoc deducemini ut me ſolum
relinquatis. Et ꝓpter hoc propono uobis doctrī
nam meā: ne in hac derelictione pſiſtatis. Et pro-
pter hoc. ſ. omnia que dixi uobis in ſermone. Uel
oīa que in toto euāgelio locutus ſum uobis ut ad
me redeūtes.[in me pacē habeatis.] Finis enī euā-
gelij eſt pax in chriſto. p̄s. Pax multa diligētibus
nomen tuū. Cuius ratio eſt. Quia pax cordis op-
ponit̄ eius pturbationi: que orit̄ ex malis ſupue-
niētibus ꝛ creſcētibus. Si qs autē hēat aliquando
luctū uel gaudiū ſupexcedēs illa mala: patet ꝙ p-
turbatio nō manet. Et inde eſt ꝙ hoīes mundani
qui deo per amorē nō ſunt cōiuncti: hn̄t tribulati
ones abſqꝫ pace. Sed ſancti qui deū per amorem
hn̄t in corde: etſi ex mūdo habeāt tribulationes:
in chriſto habēt pacem. p̄s. Qui poſuit fines tuos
pacē. Finis enim noſter hic debet eē: ut pacē habe-
amus in deo. p̄s. Renuit cōſolari aīa mea ꝛc̄. ſ. i re-
bus mūdi: ſed ubi memor fui dei delectatus ſum.

¶ In mundo preſſuram habebitis: ſed con
fidite: ego vici mundum.

¶ Neceſſitas autem huius pacis eſt illata uexatio a
mūdo. Unde dicit[In mūdo p̄ſſurā habebitis.]
Et p̄mo p̄nunciat futurā anguſtiā. Secūdo dat cō
tra eam fiduciā. ¶ Quātum ad p̄mū dicit[In mū
do preſſurā habebitis.] i. a mūdanis. 1. Jo. 3. Noli-
te mirari ſi odit uos mūdus. ſ. 15. Quia ego elegi
uos de mundo: propterea odit uos mundus ꝛc̄.
¶ Quātum ad ſecūdū dicit[Confidite ꝛc̄.] Ipſe
enim liberat nos. Ecc. 51. Liberauit me a p̄ſſura flā
me ꝛc̄. quaſi diceret. Recurratis ad me ꝛ habebitis
pacem. Et hoc ideo[Quia ego vici mūdum.] qui
uos premit. ¶ Uicit chriſtus mundum. Primo q
dem auferēdo ei arma quibus impugnat. Hec au-
tem ſunt eius concupiſcibilia. p̄me Jo. 4°. Omne
qd̄ eſt in mundo: aut eſt cōcupiſcentia oculorū ꝛc̄.

Quia ſ. diuitias vicit per paupertatē. Pſ. Inops et pauper ſum ego. Luc. 18. Filius hominis non habet ubi caput ſuum reclinet. ¶ Honores per humilitatem. Mat. 11. Diſcite a me quia mitis ſum etc. ¶ Voluptates per paſſiones et labores. Phil. 2. Factus eſt obediens uſq; ad mortem etc. Item ſupra. 4. Ieſus aūt fatigatus etc. Pſ. In laboribus ſum ego a iuuētute mea. Qui ergo ſic iſta vincit: vincit mūdū. Et hoc eſt quod facit fides. 1. Jo. 5. Hec eſt victoria que vincit mūdū etc. Quia cū ſit ſubſtātia ſperādarū rerū: que ſunt bona ſpiritualia et eterna facit nos cōtēmnere bona carnalia et trāſitoria. ¶ Secūdo vicit mūdū mūdi principē excludēdo. Supra. 11. Nūc princeps huius mundi eiicietur foras. Col. 2. Expolians principatus etc. Ex quo prebuit nobis diabolū: ut a nobis vincendū. Job. 40. Nūquid illudes ei quaſi aui: aut ligabis eū ancillis etc. Ad litteram poſt paſſionē chriſti. Iuuēcule ancille chriſti et paruuli illudūt ei. ¶ Tertio homines mūdi ad ſe ꝯuertēdo. Mundus rebellabat mouēdo ſeditiones per homines mūdi quos chriſtus ad ſe traxit. ſupra. 11. Ego ſi exaltatus fuero a terra etc. Unde ſupra. 11. dicunt. Ecce totus mūdus poſt eū uadit etc. Sic ergo nō debemus timere preſſuras: quia victus eſt. 1ª Cor. 15. Deo aūt gratias qui dedit nobis victoriā per ieſum chriſtū etc.

LE. I. 17. c. Hec locutus ē ieſus: et ſubleuatis oculis in celum dixit. Pater uenit hora clarifica filium tuum.

Supra dominus cōfortauit diſcipulos exēplo: et exhortatione. In parte iſta cōfortat eos oratiōe. In qua quidē oratiōe tria facit. Primo orat pro ſeipſo. Secūdo pro diſcipulorū collegio ibi[Manifeſtaui nomē tuū etc.] Tertio pro vniuerſo fideli populo ibi[Nō pro eis rogo tm̄ etc.] Circa primū tria facit. Primo ꝓponit petitionē. Secūdo petitiōis fructū ibi[Ut filius tuus clarificet te etc.] Tertio petitiōis exaudiēde meritū ibi[Ego clarificaui te etc.] Circa primū primo ponit orandi ordo. ¶ Secūdo orādi modus. Tertio oratiōis verba. ¶ Ordo orādi eſt congruus: quia poſt exhortationē. Unde dicit[Hec locutus eſt ieſus.] In quo dat nobis exēplū ut quos inſtruimus verbo iuuemus orationū ſuffragio: quia ſermo diuinus maxime habet effectū in cordibus auditorū cū oratione fulcitur: per quā diuinum auxiliū imploratur. 2. Theſ. ultimo. Orantes ſimul et pro nobis ut deus apiat nobis oſtiū ſermonis etc. Unde et finis ſermonis noſtri debet ad orationē terminari. Ecc. 47. Cōſumatio etc. ¶ Modus decēs. Quia [ſubleuatis oculis in celū etc.] Differētia eſt enim inter orationē chriſti et orationē noſtrā. Nā oratio nrā eſt ſolū ad neceſſitatē: ſed oratio chriſti ē magis ad inſtructionē. Nulla enī neceſſitas inerat ſibi orādi: qui ſimul cū patre exaudit. Inſtruxit aūt nos in hoc: et verbo et facto. Facto quidē ſubleuādo oculos: ut et nos in orōne nrā oculos ad celū leuemus. Pſ. Ad te leuaui oculos meos etc. Et non tm̄ oculos noſtros: ſed et operationes noſtras in deo referendo. ſm illud Tren. 3. Leuemus corda noſtra cū manibus etc. ¶ Verbo aūt: quia manifeſte orōnē ꝓtulit. Unde dicit[Et dixit] ut ſ. quos inſtruxerat docendo: inſtrueret orando. Non ſolum enim verbum chriſti: ſed et facta eius noſtra inſtructio eſt. ¶ Verba autē eius ſunt efficacia. Unde dicit[Pater uenit hora.] Que quidē efficacia cauſatur ex tribus. ſ. ex orantis affectu. Filius enī orat patrē: cuius eſt patrem ex amore querere: et ex amore rogare. Unde dicit[pater] ut per hoc det intelligere: ut filiali affectu oremus deum. Hiere. 3. Patrem uocabis me etc. ¶ Secūdo ex orādi neceſſitate. Unde dicit[Uenit hora] paſſionis: de qua ſupra. 2. Nondū uenit hora mea. Hora in quā nō tēpus: nō dies: quia ſtatim capiēdus erat etc. Nec hora fatalis neceſſitatis: ſed ſue ordinationis et beneplaciti. Et conuenienter rogaturus interponit tribulatiōes: quia in eis maxime deus exaudit. Pſ. Ad dominū cum tribularer clamaui etc. 2. Paralip. 20. Cum ignoremus quid agere debeamus. hoc ſolū habemus reſiduū: ut oculos etc. ¶ Tertio ex petitionis tenore. Unde dicit[Clarifica filiū tuū.] ¶ Sed cum filius dei ſit ipſa ſapientia. 1ª Cor. 1. Hec autē maximā claritatē habeat. Sap. 6. Clara eſt et que nūquā marceſcit ſapientia: quomō dicitur claritas clarificari: preſertim cū ipſe ſit ſplendor patris. Heb. 1. ¶ Sed dicēdū quod chriſtus tripliciter petebat clarificari a patre. ſ. in paſſione. Et hoc per multa miracula que tunc oſtenſa ſunt: cum ſol obſcuratus eſt: ſciſſum eſt uelū tēpli: et monumēta aperta ſunt: Et de hoc dicitur ſupra. 12. Et clarificaui. ſ. miraculis ante paſſionē: et iterū clarificabo in paſſiōe. Unde dicit ſm hoc[clarifica.] in paſſione me oſtēdendo eē filiū tuū. Unde centurio viſis miraculis dixit: Uere filius dei erat homo iſte. ¶ Secūdo in reſurrectione. Anima enim illa ſancta ſemper deo coniūcta fuit habens gloriā ex dei viſione. ſupra. 1. Uidimus gloriā eius quaſi vnigeniti a patre etc. Nā a principio cōceptiōis quantū ad animam habuit claritatē. Sed in reſurrectione habuit claritatem corporis: de qua Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtre ꝯfiguratū etc. ¶ Tertio in notitia omniū populorū. Sap. 8. Habeo per hanc claritatem ad turbas etc. Et ſic dicit[Clarifica.] i. manifeſta toti mūdo me eē filiū tuū. ſ. ꝓpriū: et hoc natiuitate non creatione. Contra Arriū dicentē filiū dei eē creaturā ueritate: nō nuncupatiōe. Contra Sabelliū dicentē: quod idē eſt qui dicitur pater et qui dicitur filius origine nō adoptione. Cōtra Neſtoriū: qui dixit chriſtū eē filiū adoptiuum.

¶ Ut filius tuus clarificet te.

¶ Hic ponitur fructus clarificationis. Et primo ꝓponit fructū. Secūdo exponit ibi[Sicut dediſti ei etc.] Fructus autē clarificatiōis filij eſt clarificatio patris. Unde dicit[Ut filius tuus clarificet te. Et ſciendū quod audiens Arrius dominū dicentē. Clarifica filiū tuū: opinatus eſt patrē maiorē filio: quod quidē uerū eſt ſm humanitatē. ſupra. 13. Pater maior me eſt. Et ideo ut oſtendat equalitatē eius ad patrē ſm diuinitatē ſubiūgit[Ut filius tuus clarificet te.] ſ. in notitia hominū. Gloria enim eſt clara cū laude notitia. Deus autē olim erat clarus apud iudeos: quia Notus in iudea deus: ſed poſtea per filium notus eſt per totū mūdum: ſed et ſancti viri bonis operibus notitiam dei clarificant. Mat. 5º. Uideāt opera ueſtra bona et glorificēt patrē ueſtrum etc. Unde ſupra. 8. Ego gloriā meā nō quero etc.

¶ Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis ut omne quod dediſti ei det eis vitam eternā Hec eſt autem vita eterna: ut cognoſcant te ſolū deū uerum: et quem miſiſti ieſum chriſtū.

Sermo diuinus maxime habet effectū in cordibus auditorū: cum oratione fulcitur.

Finis ſermonis noſtri debet ad orationē terminari.

Differētia eſt inter orationē chriſti et orōnē nrām. Orō nrā ē ſolū ad neceſſitatem. Orō chriſti eſt magis ad inſtructionem.

Queſtio.

Reſponſio.

Gloria ē clara cū laude notitia.

Agentis cuiuſlibet quod agit ab alio ſ intentio ſua ē reducere ſuū effectū in eſſe ſm manifeſtationem.

¶ Hic ponit petitionis fructū. Et primo ponit bñficium a chriſto collatum hoibus. Secūdo oſtendit hoc bñficium ad glīam patris ptinere ibi [hec aūt eſt vita eterna.] Dicit ergo ut filius tuus clarificet te. Et hoc [ſicut dediſti ei poteſtatem omēs ⁊c̄.] ¶ Sciēdum eſt enim ꝙ agēns cuiuſlibet qꝺ agit ab alio intētio eſt reducere ſuum effectum in cauſe manifeſtationem. Nam ex actione principij qꝺ eſt de principio manifeſtat ipm principium. Fili9 aūt qcqd hēt a patre hēt. Et ideo oportet ꝙ per ea q̄ facit patrē manifeſtet. Et ideo dicit. [Dediſti ei poteſtatem] ſup oēs hoies ſed ⁊ filius per hāc poteſtatem debet eos ad tui cognitionem que eſt vita eterna pducere. Et ſic eſt ſenſus. Filius clarificet te [ſicut dediſti poteſtatem] ois carnis .i. ois hominis. Iſa. 41. Uidebit ois caro ſalutare dei. [Dediſti] ūqꝫ ſm Hilarium dādo per eternam gñationem naturam diuinam per quam hēt poteſtatem ois continēdi. Mat. 11. Oia mihi tradita ſunt a patre meo. Et ſupra. 5. Pater diligit filium ⁊c̄. Uel [dediſti ei] ſ. chriſto homini ꝓpter cōſortium pſonale ad filium tuum: ut ſic caro hēat poteſtatem ſup carnem. Mat. ultimo. Data eſt mihi ois poteſtas in celo ⁊ in terra. Dañ. 7. Dedit ei ſ. filio hois poteſtatē ⁊c̄. Ad hoc inqꝫ [dediſti] ut ſ. ſicut tu habes poteſtatē ut non ab hoie aliqd accipias: ſed ut teipſum ei cōferas: ita ⁊ chriſto homini: ut [oē qꝺ dediſti ei] per eternā predeſtinationē [det eis] ſibi datis [vitam eternam ⁊c̄.] ſupra. 10. Oues mee uocē meā audiunt ⁊c̄. ¶ Sed nūquid vita eterna data hoib9 pertinet ad gloriā patris: imo qꝛ [hec eſt vita eterna ut cognoſcāt te ⁊c̄.] i. ut clarificet pater in notitia hoīuꝫ. ¶ Sed hic duo ſūt exponēda. Primo quidē qd eſt hoc qꝺ dicit [hec eſt vita eterna: ut cognoſcant ⁊c̄.] Circa qꝺ ſciendū eſt ꝙ illa ꝓprie viuere dicim9 que ſeipſa mouēt ad operandū: quecūqꝫ aūt nō niſi ab alijs mouent: nō dicunt viuentia ſed mortua. Et iō oēs operationes ad q̄s operans mouet ſe dicuntur opera vite: ſicut velle: intelligere: ſentire: augeri: ⁊ moueri. Dicitur autē aliqd viuere dupliciter. aut qꝛ habet opera vite in potentia: ⁊ ſic dormiēs dicit viuere vita ſenſitiua: qꝛ hēt poteſtatē mouēdi ſe: lꝫ actu non moueat: aut qꝛ iā exercet opera vite in actu: ⁊ tunc perfecte dicitur aliquid viuere. Unde ſomnus dicit dimidium vite. Inter opera aūt vite altius eſt opus intelligentie: qꝺ eſt intelligere. Et ideo opatio intellectus maxime eſt vita: ſicut aūt idē eſt ſenſus actu: ⁊ ſenſibile in actu: ita intelligens in actu ⁊ res intellecta in actu. Cū ergo intelligentia ſit vita: ⁊ intelligere ſit viuere: ſeqtur ꝙ intelligere rem eternā ſit viuere vita eterna. Deus eſt aūt res eterna: intelligere ergo ⁊ videre deū eſt vita eterna. Et ideo dominus dicit: ꝙ in viſione cōſiſtit vita eterna. ſ. pncipaliter ſm totā ſuā ſubſtantiā. Amor aūt eſt mouens ad hanc: ⁊ quoddā eius cōplementū. Nā ex delectatione que eſt in fruitione diuina: quā facit charitas: eſt complemētū ⁊ decor beatitudinis: ſꝫ eius ſubſtātia in viſione cōſiſtit. 1. Io. 3. Uidebim9 eū ſicuti eſt. ¶ Secūdo exponēdū eſt hoc qꝺ dicit [te ſolū uerū deū.] Manifeſtū eſt enim ꝙ chriſtus loquebatur ad patrē: cum ergo dicat [te ſolum uerum deū.] Uidetur ꝙ ſolus deus pater ſit de9 uerus. Quod quidē cocedūt arriani dicentes filium differre a patre per eēntiā cū ſit ſubſtantia creata: magis tamen ⁊ perfectius inter omnes creaturas

Aliquid viuit dupliciter.

Somnus dicitur dimidiū vite.

Inter opa vite altius ē op9 intelligentie.

Amor eſt mouens ad vitā eternā ⁊ qꝺdā eius complementum.

In delectatione que eſt in fruitione diuina quā facit charitas ē cōplemētū ⁊ decor beatitudinis.

Arriani concedunt filium differre a pře per eēntiam.

patris diuinitatem participant: intantū ꝙ dicit deus: ſed nō uerus: quia non eſt deus per naturā ſed ſolus pater. ¶ Sed contra hoc arguit Hilarius. Conſtat enim ꝙ cum uolumus ſcire de re aliqua utrum ſit uera: ex duobus ſcire poſſumus. ſ. ex natura ⁊ ex virtute eius. Uerum enim aurū eſt quod habet ueri auri ſpeciem: quod quidem ſcimus: ſi facit ueri auri operationem. Si ergo habemus de filio: ꝙ habeat ueram dei naturam: ⁊ hoc per uerā operationem diuinitatis: quam exercet. Manifeſtum eſt ꝙ eſt uerus deus. Qꝺ autē exerceat filius uera opera diuinitatis patet ſupra. 5. Quecūqꝫ pater facit: hec ⁊ filius ſimiliter facit. Et iterum dicit. Sicut pater habet vitā in ſemetipſo non quidem participatam: ita ⁊ filio dedit vitam ⁊c̄. 1. Io. ultimo. Ut ſimus in uero filio eius ieſu chriſto. Hic eſt uerus deus ⁊c̄. Dicit autem [te ſolū deū] ſm Hilarium non excludens aliquid. Unde non dicit abſolute [te ſolum ⁊c̄.] ſed addit [⁊ quē miſiſti ieſum chriſtū.] qſi diceret. [Ut cognoſcāt te: ⁊ quē miſiſti ieſum chriſtū] eſſe vnū ſolū ⁊ uerū deū ſm illum modum loquendi. Tu ſolus altiſſimus ieſu chriſte cū ſancto ſpiritu. Nec facit mentionem de ſpiritu ſancto: quia ubicunqꝫ ponitur pater ⁊ fili9 precipue in his que ad maieſtatē diuinitatis pertinent cointelligitur ſpiritus ſanctus: qui eſt nexus amborum. Uel ſm Auguſtinum in. 3. de trinitate. Hoc dicit ad excludendū errorem quorūdam dicentium: ꝙ hec eſt falſa. Pater eſt deus: ⁊ filius eſt deus: ⁊ ſpiritus ſanctus eſt deus. Sꝫ hec eſt uera. pater ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus ſunt vn9 deus. Et ratio iſtorū erat: quia (ut ab Apoſtolo dicitur.) Chriſtus eſt dei v̄tus ⁊ dei ſapiētia. Manifeſtū eſt autē ꝙ nullus poteſt dicere aliquem deum: niſi habeat virtutē ⁊ ſapientiam diuinam. Cū ergo illi uellent ꝙ pater eſſet ſapientia que eſt fili9 dicebant ulterius ꝙ pater ſine filio conſideratus non eſſet deus: ⁊ etiā filius ⁊ ſpiritus ſanctus. Et quia in miſſione deſignatur incarnatio filij dei. iō per hoc quod dicit [Et quē miſiſti ieſū chriſtū.] datur intelligi ꝙ in vita eterna gaudebimus etiā de humanitate chriſti. Iſa. 33. Regem .i. chriſtum in decore ſuo videbunt. ſupra. 10. Ingredietur ⁊ egredietur ⁊c̄.

differre a pře per eēntiam. Argumentum Hilarij contra poſitionem arrianorum. Cū volum9 ſcire de re aliqua an ſit uera ex duobus ſcire poſſum9 ſ. ex nā eius: ⁊ ex virtute ei9.

Expō Aug.

¶ Ego te clarificaui ſuper terram: opus conſumaui quod dediſti mihi ut faciam.

¶ Hic ponitur meritū exaudiende petitiōis. Et primo cōmemorat meritū. Secūdo poſtulat premiū ibi [Et nunc clarifica me ⁊c̄.] Cōmemorat autem duplex meritum. ſ. doctrine dicens [Ego te clarificaui.] ſ. in notitia hominū manifeſtādo per doctrinā. Iſa. 24. In doctrinis glorificate deū. Itē obedientie. Unde ſubdit [Opus conſumaui.] Utitur preterito pro futuro. ſ. clarificaui .i. clarificabo ⁊ cōſumaui .i. conſumabo. Et hoc quia iam incohatū erat. Et iterū qꝛ iminebat hora paſſionis: quādo hoc opus cōſumatū eſt. Hebre. 19. [quod dediſti mihi] .i. iō iuſſiſti. Non enim ſufficit ꝙ chriſtus ⁊ nobis mandet diuinit9: qꝛ qcqd chriſtus ſm ꝙ homo fecit: ⁊ nos facere poſſum9 ex dono dei. Sap. 8. Sciui qꝛ non poſſum eſſe continens: niſi deus det [dediſti] inqꝫ [mihi] per donum gratie [ut facerem.] i. ut conſumarem. Ecc̄. 28. Cor ſuum dabit in conſumationē. ¶ Sed quia obedientie ⁊ doctrine chriſti premium eſt gloria. Phil. 2. Factus eſt

obediens uſq; ad morte͂ ⁊c. Propter q͂ꝺ ⁊ deus exaltauit ⁊c. Ideo poſtulat primu͂ dice͂s[Et nunc clarifica me ⁊c.] Q͂ꝺ no͂ eſt intelligendum (ut quidã putauerunt) ſicut Aug' dicit. ꝙ natura huma na in chriſto a uerbo ſuſcepta aliquando co͂uerta tur in uerbu͂ ⁊ homo mutet̃ in deu͂: quia hoc nihil aliud e͂e͂ q͂ ipſam natura͂ annihilari. Oe͂ enim q͂ꝺ in aliud conuertitur ꝙ illud in quod co͂uertit̃ no͂ augeatur annihilari videt̃. Diuino au͂t uerbo dei nihil augeri poteſt. Et ideo ſm Auguſtinum intelligendu͂ eſt[Et nunc clarifica ⁊c.] De predeſtinatione chr͂i ho͂is. Nam aliquid habem' nos in predeſtinatio͂e diuina: ⁊ in effectu rei. Ho͂ autem chriſtus ieſus ſicut ⁊ alij ho͂ies predeſtinatus fuit a deo p͂re. Ro. 1. Qui predeſtinatus eſt filius dei ⁊c. Et ſm hoc dicit[Et nu͂c.] i. poſtq͂ clarificaui te ⁊ co͂ſumaui ⁊c.[Clarifica me tu pater apud temet ipſum.] i. fac me ſedere ad dextera͂ tua͂. Et h'[claritate qua͂ habui priuſq͂ mundus fieret apud te.] i. in tua predeſtinatio͂e. Mat. ultimo. Dn͂s quide͂ ieſus aſſumptus eſt in celu͂ ⁊c. ¶ Uel aliter ſm Hilariu͂. Na͂ gloria ho͂i͂u͂ eſt queda͂ co͂formitas ad gloria͂ dei: q͂uis inequalis. Chriſtus au͂t ſm ꝙ deus habuit gloria͂ ab eterno apud patre͂. ſ. diuina͂ ⁊ equale͂ patri. Petit ergo hic ꝙ in humanitate clarificetur: ut. ſ. id quod ex te͂pore erat caro: ⁊ in corruptione͂ transformata gloria͂ eius que ſine te͂pore eſt claritatis acciperet no͂ tame͂ equale͂: ſed ſimile͂: ut. ſ. ſicut ab eterno apud patre͂ imortalis ⁊ ad dexteram conſedens fuit: ita ⁊ ſm ꝙ homo imortalis efficiatur: ⁊ ad dei dextera͂ exaltetur.

LEC. II. Maniſeſtaui nomen tuu͂ hominib' quos dediſti mihi de mu͂do. Tui erant ⁊ mihi eos dediſti: ⁊ ſermonem meu͂ ſeruauerunt. Nunc cognouerūt: quia omnia que dediſti mihi abs te ſunt. Quia uerba que dediſti mihi: dedi eis: ⁊ ipſi acceperunt ⁊ cognouerunt uere q͂ a te exiui: ⁊ crediderunt quia tu me miſiſti.

Supra orauit dn͂s pro ſeipſo. Hic orat pro apoſtoloꝝ collegio. Et primo aſſig͂t ro͂nes orandi. Secu͂do ponit orationis tenore͂ ibi [Pater ſancte ſerua ⁊c.] Circa primum duo facit. Primo tangit ro͂nes ex parte diſcipuloru͂. Secundo ex p͂te ſui ibi[ego pro eis rogo ⁊c.] ¶ Ex parte au͂t diſcipuloꝝ ponit tres ro͂nes ora͂di pro eis. Prima q͂ ab eo inſtructi. Secunda quia ſibi dati. Tertia quia ei obedientes ⁊ deuoti. ¶ Prima͂ ponit cu͂ dicit[Manifeſtaui.] q. d. ſm Auguſtinu͂: ut

Expo͂ Aug.

filius tuus clarificet te: que quide͂ clarificatio iam in parte eſt impleta: quia[manifeſtaui nome͂ tuu͂ ⁊c.] ¶ Uel ſm Criſoſtomu͂. Dico ꝙ conſumaui

Expo͂ Criſ.

opus quod dediſti mihi ut facerem. Quale autem opus ſit ſubdit cum dicit[Manifeſtaui nomen tuum ⁊c.] quod eſt ꝓpriu͂ opus filij dei: qui eſt uerbum: cuius eſt ꝓpriu͂ manifeſtare dicente Mat. 11. Neq; patrem quis nouit niſi filius: ⁊ cui uoluerit filius ⁊c. ſupra. 1. Deu͂ nemo vidit vnq͂. Unigenit' ⁊c. ¶ Sed hic eſt dubium. Cu͂ deus pater fuerit

Dubitatio.

notus hominibus ante aduentu͂ chriſti: ſm illud ps. Notus in iudea deus. Quid eſt hoc q͂ꝺ dicit [Manifeſtaui nome͂ tuu͂.] ¶ Rn͂' dicendu͂ ꝙ nomen dei patris poterat tripliciter cognoſci. Uno

Solutio.

modo inq͂tu͂ eſt oium creator. Et hoc modo notus erat a gentibus. Ro. 1. Inuiſibilia dei per ea que facta ſunt ⁊c. Et infra. Deus illis reuelauit. ¶ Alio modo: ut cui ſoli e͂e͂t latrie cultus exhibe͂dus. Et hoc modo no͂ erat notus a gentibus que etiam latrie cultu͂ alijs dijs exhibebant: ſed a iudeis tm͂: quibus ſolis preceptu͂ erat in lege: ꝙ no͂ niſi domino imolare͂t. Exo. 22. Qui imolat dijs alienis ⁊c. ¶ Tertio modo ut pater vnigeniti filij ſui ieſu chriſti. Et hoc modo nulli erat notus: ſed inotuit per filiu͂ qua͂do apoſtoli crediderunt eu͂ e͂e͂ filium dei. ¶ Secu͂da͂ ratione͂ ponit: cu͂ dicit[Quos dediſti mihi.] Et primo ponit dationem: ex qua ſumitur ratio ſeu modus. Dicit ergo[Quos dediſti mihi.] ſ. illis hominib' nome͂ tuum manifeſtaui. ¶ Sed nunquid filius habuit eos ſicut ⁊ pater habuit: utiq; inq͂tu͂ deus. Sed dicit[dediſti mihi.] ſ. homini: ut me audirent: ⁊ mihi obedirent. ſupra. 6. Nemo pōt uenire ad me ⁊c. Q͂ꝺ aute͂ aliq ad chriſtu͂ ueniant eſt ex dono ⁊ gratia dei. Eph. 2. Gratia ſaluati eſtis. hoc enim dei donu͂ eſt.[dediſti] inq͂[de mundo.] i. a mundo electos. ſupra. 15. Quia ego elegi uos de mu͂do. Na͂ ſi totus mu͂dus quantu͂ ad deu͂ datus ſit filio: apl͂i tn͂ dati ſu͂t filio ad obediendu͂. ¶ Ro͂ne͂ datio͂is ponit dice͂s[Tui erant.] quaſi ideo dati: quia[tui erant.] ⁊ mei: ⁊ ſꝫ diuinitate͂ predeſtinati ab eterno: ut per gratia͂ ad futura͂ gloria͂ peruenirent. Eph. 2. Elegit uos in ipſo ⁊c.[Et mihi eos dediſti.] i. ꝙ antea de eis mecu͂: ⁊ in me predeſtinati ope impleſti faciendo: ut mihi adhere͂re͂t. ¶ Tertia ro͂ne͂ ponit cu͂ dicit[Et ſermone͂ tuu͂ ⁊c.] que ſumit̃ ex diſcipuloꝝ deuotione. Et primo ponit deuotione͂ ipſoru͂ ad filiu͂. Secu͂do oſtendit ꝙ hec deuotio redundat in gloria͂ patris ibi[Et cognouerūt ⁊c.] Tertio ro͂ne͂ huius aſſignat ibi[Quia u͂ba que ⁊c.] ¶ Dicit ergo quantu͂ ad primu͂[Mihi eos dediſti: q͂ tui era͂t.] ſed ⁊ ipſi deuote ſe habuerunt[quia ſermone͂ tuum] ſeruauerunt in corde per fidem: ⁊ in opere ꝑ impletione͂. Prou. 8. Serua ma͂data mea ut viuas ⁊c. ſupra. 15. Si mandata mea ſeruaueritis ⁊c. Sꝫ ⁊ h' ꝙ ſic ſeruauerunt ſermone͂ redu͂dat in gloria͂ tua͂ pater. Nam hic eſt ſermo meus: quia omnia quecunq; habeo a te habeo[⁊ ipſi nunc cognouerunt: quia omnia que dediſti mihi.] ſ. homini filio tuo[abs te ſunt.] ſupra. 1. Uidimus gloria͂ ei': quaſi vnigeniti. i. Uidimus eu͂ quaſi omnia a patre habente͂. Et per hoc ꝙ cognouerunt: clarificatur pater in mente ipſorum. ¶ Ro͂ aute͂ hui' clarificationis: ꝙ. ſ. obedientia diſcipulorum redundet ad filium in gloriam patris ponit cu͂ dicitur. [Quia uerba que dediſti mihi.] Ubi primo ponit ordine͂ proceſſus cognitionis a patre ad diſcipulos. Secundo ꝓponit ordine͂ reductionis mentium diſcipulorum in patrem. Primu͂ ponit per datione͂ doctrine a patre. Et ponit duplex datio. Una qua͂ dedit pater filio. Un͂ dicit[Uerba que dediſti mihi.] ſm generatione͂ eternam. In qua dedit pater uerba filio: cu͂ tn͂ ipſe ſit uerbum patris. Quia huiuſmodi uerba nil aliud ſunt q͂ ro͂nes omniu͂ fiendoru͂: quas oe͂s ab eterno pater dedit filio generando ipſum. Uel[dediſti mihi.] ſ. chr͂o homini. q͂ a͂ı͂a ſua ſanctiſſima ab ipſo inſta͂ti conceptio͂is repleta fuit oı͂ cognitio͂e ueritatis. ſupra 1. Plenu͂ gratie ⁊ ueritatis. i. cognitione cuiuſlibet ueritatis. Coll. 2. In ipſo ſu͂t oe͂s theſauri. ¶ Alia datio eſt qua͂ chr͂s dat diſcipulis. Unde dicit[Dedi eis.] interius ⁊ exterius docendo. ſupra. 14. Oia

quecũq; audiui a patre meo ꝛc̃. In quo ſe oñdit meditatorem dei ꝛ hoiũ. I. Ibi. Quia. ſ. qđ acce pit a patre trãſfundit in diſcipulos. Deut. 6. Ego ſe queſter fui ꝛc̃. ¶ Reductio aũt mentiũ diſcipulorũ in deũ ponit cũ dicit [Et ipſi acceperunt.] Ubi ponit duplex acceptio correſpondẽs duplici dationi predicte. Una rñdet ſecũde dationi: cũ dicit [Et ipſi acceperũt] a me. nõ exñtes rebelles. Iſa. 50. Dñs deus apuit mihi aurẽ. Ego aũt nõ cõtradico. ſupra. 6. Ois qui audiuit a patre ꝛ didicit ꝛc̃. Et accipientes [cognouerunt] quia tu oĩa mihi dediſti. Quod rñdet prime dationi. Et ſm Auguſtinũ hoc qđ addit [Crediderunt ꝛc̃.] eſt expoſitiuũ precedentiũ.

Cognitio diuinorũ eſt duplex.

Duplex eñi eſt cognitio diuinorũ. Una perfecta que eſt glorie per apertã viſionẽ. Alia imperfecta que eſt vie per fidẽ. pᵒ Cor. 13. Uidemᵘˢ nunc per ſpeculũ in enigmate. Quantũ ad ſecundum. Tunc aũt facie ad faciem. Quantũ ad primũ dicit ergo [cognouerunt quia a te exiui.] Sed qua cognitione nũquid patrie? nõ: ſed fidei. Unde ſubdit [Et crediderũt.] q̃ſi hoc ipſum ſit cognoſcere ꝙ credẽ. [Crediderũt] inq̃ vere. i. firmiter ꝛ ſtabiliter õ. 16. Nõ creditis iſtabilit. ſ. Ecce uenit hora. ſ. cũ pfecte credetis. Et utitur preterito pro futuro: tũ pp certitudinẽ rei future: tũ propter infallibilitatẽ diuine pdeſtinationis. ¶ Uel ſm Criſoᵐ loquit de preterito. Et hoc dicit eſſe facta: q: iam incohata erat. Dicendũ ergo ut utrũq; ſenſum cõcordemus: q: hec oĩa iam incohata erant: ſed perficienda reſtabant. Ergo quantũ pertinet ad incohationẽ loquitur de preterito: ſed quantũ ad conſumationẽ loquitur de futuro: que fienda erant per aduentum ſpiritus ſancti. Sed qđ crediderunt? [quia tu me miſiſti.] Gal. 4. Miſit deus filium ſuum ꝛc̃. Quod

Obiectio.

ſm Auguſtinũ idẽ eſt quod eſt [a te exiui.] ¶ Sed hoc eſt contra Hilarium: quia ſm euʒ (ut dictum eſt) Exire pertinet ad eternam generationeʒ. Mitti vero ad incarnationẽ.

Solutio.

¶ Sed dicendũ ꝙ de chriſto poſſumus loqui dupliciter. ſ. ſm diuinitatem: ꝛ ſic quantum ad filiũ dei: aliud eſt exire: ꝛ aliud mitti (ut Hilarius dicit.) Uel ſm humanitatem: ꝛ ſic quantũ ad filiũ hoĩs idem eſt exire ꝛ mitti (ut dicit Auguſtinus.)

¶ Ego pro eis rogo. Nõ pro mundo rogo ſed pro his quos dediſti mihi: quia tui ſunt ꝛ mea omnia tua ſunt: ꝛ tua mea ſunt: ꝛ clarificatus ſum in eis. Et iam non ſum in mundo: ꝛ hi in mundo ſunt: ꝛ ego ad te uenio.

¶ Hic ponuntur rõnes orationis ex parte chriſti. Et ponit ad hoc tres rõnes. Una ſumit ex dominio qđ ſuper eos accepat. Et ad hoc dicit [Ego pro eis.] ſ. diſcipulis [rogo.] Ubi pmo ponit rõnẽ ipſã. Secũdo manifeſtat eã ibi [Quia tui ſunt.] ¶ Rõ autẽ quare quis ſit audiendus: ꝛ orare debeat pro alijs eſt ſi illi ſpãliter pertineant ad ipſum. Orationes eñi generales minus exaudiuntur. Et iõ dicit [Pro eis rogo: nõ pro mũdo.] i. mũdi dilectorib' [ſed pro his quos dediſti mihi] ut diſcipulos ꝛ obedientes ſpãliter q̃uis oĩa ſint mea ptãte. ps. Poſtula a me ꝛc̃.

Obiectio.

¶ Sed ꝯ videt ꝙ pro oĩb' rogauerit. Jo. 1. Aduocatũ habem' apud prẽ ꝛc̃. Et ipſe eſt ppitiatio: pro peccatis eñi nõ ſolũ autẽ noſtris ſed ꝛc̃. 1. Thi. 2. Qui vult oẽs hoĩes ſaluos fieri ꝛc̃.

Reſpõſio.

¶ Rñſio. dicẽdũ ꝙ chr̃s q̃tũ eſt de ſe pro oĩbus orauit: q: oratio ſua q̃tum eſt de ſe efficax eſt ut valeat toti mũdo: ſed tñ nõ in oĩb' ſortitur effectũ: niſi in ſcĩs ꝛ electis dei: ꝛ hoc pp impedimẽtũ mũdanorũ. ¶ Et rationẽ manifeſtat dicẽs [tui erãt.] ſ. per eternã pdeſtinationẽ. Sed nõ erãt ita tui: ut fili' eos nõ hẽret: nec ita dant filio: ut auferantur pr̃i. Uñ dicit [Et oĩa mea tua ſunt: ꝛ tua mea ſũt.] In quo oñdit eq̃litas filij ad patrẽ: qui ſʒ ꝙ deus ab eterno hẽt oĩa que pr̃ hẽt.

Pater hʒ q̃dã que ptinẽt ad eẽntiã ſuã ſicut eſt ſapia bonitas ꝛ hec que oĩa hẽt ꝛ filius.

¶ Sed notandũ ꝙ pater habet quedã que pertinẽt ad eẽntiam ſuam ſicut eſt ſapientia: bonitas: ꝛ huiuſmodi: que nihil aliud ſunt q̃ ſua eẽntia: ꝛ hoc proteſtat fili' ſe habere. ſupra. 16. Ubi loquitur de pceſſiõe ſpũs ſancti. De meo accipiet ꝛ annũciabit uobis. Et hoc ideo: q: quecunq; hẽt pater mea ſunt. Et dicit [oĩa] q: lʒ vnũ re ſunt: tñ multa rõne.

Pl hʒ q̃daʒ q̃ ptinent ad poſſeſſionem ſcitatis q̃ ſunt ei cõſecrata p fidẽ: ſicut ſũt oẽs ſci ꝛ electi q̃ oĩa fili' eiam habet.

¶ Secũdo habet quedã que pertinent ad poſſeſſionẽ ſanctitatis: que ſunt ei cõſecrata per fidẽ: ſicut ſũt oẽs ſancti ꝛ electi: de quib' dicit ſupra eodeʒ. Tui erãt. Et etiã iſta oĩa proteſtat filius ſe habere: cuʒ dicit hic de eis loquẽs [Et tua mea ſunt ꝛc̃.] q: ſ. ad hoc predeſtinati ſunt. q. fruantur filio: ſicut ꝛ patre.

Pl hʒ ꝛ q̃dã p modum poſſeſſiõis cõmuniter: ſicut ſunt res create: ꝛ iſta oĩa hʒ ꝛ filius.

¶ Tertio modo hẽt pater quedã per modũ poſſeſſiõis cõiter ſicut oẽs res create. ps. Dñi eſt terra: ꝛ plenitudo eius. Et hec etiam oĩa ſunt filij. Unde in parabola de filio pdigo Luc. 15. Dicit pater filio maiori: oĩa mea tua ſunt. ¶ Secũda rõ ſumitur ex gloria quã chriſtus habebat in eis: q: gloriã eiᵘˢ iam partim cognoſcebant: ꝛ adhuc magis cognoſcituri erant. 1. Pet. 2. Nõ indoctas fabulas ſecuti ꝛc̃. ¶ Tertia rõ ſumit ex abſentia: qua ab eis corporaliter recedebat. Unde dicit [Et iam non ſum in mũdo.]

Aliquid eẽ in mundo dicit dupliciter.

¶ Ubi ſciẽdũ eſt ꝙ dupl'r dicit aliquid eẽ in mũdo. ſ. adherendo mũdo per affectus. pᵒ Jo. 2. Oẽ qđ eſt in mũdo ꝛc̃. Sed hoc mõ nõ eſt dicẽdũ ꝙ chr̃s iã nõ ſit in mũdo: cũ nunq̃ fuerit in mũdo ei per affectuʒ inherendo. Sed eſt alio mõ intelligendũ. ſ. ꝙ iã nõ ſit in mũdo preſentia corporali: q: mox futurũ erat: ut qui in mũdo corporalr̃ fuerat corpaliter ipſum relinqueret [Et hi.] ſ. diſcipuli [in mũdo ſunt.] ſ. preſentia corporali. [Et ego ad te uenio] ſʒ ꝙ homo. ſ. ad participationẽ glorie tue: ꝛ exaltationẽ uſq; ad dexterã tuã ꝛc̃. Et ideo iuſtũ eſt ut pro eis orem: a quibus corporaliter receſſurus ſum.

Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi ut ſint vnũ ſicut ꝛ nos. LEC. III.

Poſitis rõnibus orãdi pro apoſtolis. Hic ponit petitiones q̃s pro eis porrigebat. Et pmo petit eorũ cõſeruationẽ. Secũdo ſanctificationẽ ibi [Sanctifica eos.] Sed conſeruationẽ a malo: ſanctificationẽ in bono. Circa primũ duo facit. Pmo petit eorũ conſeruationẽ. Secũdo ponit cõſeruationis neceſſitatẽ ibi [Cũ eẽm cũ eis.] ¶ Circa primũ conſideranda ſunt quatuor. Primo a quo petat. Secũdo quid petat. Tertio pro quib'. Quarto ad quid petit. ¶ Petit quidẽ a patre. Uñ dicit [Pater.] Et merito: q: ipſe eſt pncipiũ oĩs boni. Jac. 1. Oẽ datũ optimũ ꝛc̃. Sed addit [ſancte:] q: ẽt in ipſo eſt pncipiũ ꝛ origo totius ſanctitatis: ꝛ q: finalr̃ ſcĩficationẽ petebat. Leui. 19. Sancti eritis ꝛc̃. 1. Reg. 2. Non eſt ſcũs ut eſt dñs ꝛc̃. ¶ Petit aũt conſeruationẽ eoꝝ. Unde dicit [Serua eos.] q: (ut dicitur in ps.) Niſi dñs cuſtodierit ciuitatẽ

⁊c̄. Nõ enī bonū noſtrū eſt ut in hoc ſolū ꝙ habemus eē a deo: ſed oportet ꝙ conſeruemur ab eo. Quia (ut dicit Gregorius.) Oīa in nihilū redigerentur: niſi manus oīpotentis contineret. Heb. 1. Portans oīa uerbo ⁊c̄. Et iõ p̄s. petebat. Conſerua me dñe ⁊c̄. Cõſeruatur aūt hõ a malo: ⁊ a peccato in noīe dei. Unde dicit [In noīe tuo.] i. ꝑ virtutē noīs tui ⁊ tue cognitionis. Quia in hoc ē gloria ⁊ ſalus noſtra. p̄s. Hi in currib⁹ ⁊ hi in eqs ⁊c̄. ¶ Petit aūt pro ſibi datis. Unde dicit [Quos dediſti mihi.] Ecc̄. 6. Inſpice in oīa opera dñi: ꝙ nemo ⁊c̄. Nullus enī põt conſeruari a malo niſi per electionē diuinā que deſignatur: cū dicit [Quos dediſti mihi.] i. dono tue gratie: ut mihi adhererēt Mat. 19. Non omnes capiunt uerbū hoc: ſed quibus datū eſt. Qui enim ſic dantur chriſto conſeruantur a malo. ¶ Ad quid ergo petit eos conſeruari ſubdit dicens [Ut ſint vnum ⁊c̄.] Q̄d põt duplicater continuari ad p̄cedentia. Uno mõ. Ut deſignet modū conſeruationis: Ut ſit ſenſus. Ita ſeruabuntur [ut ſint vnū.] Nā quelibet res conſeruatur in eſſe: quādiu eſt vna: que deſinit eē per diuiſionē. Mat. 13. Oē regnū in ſeipſum diuiſum deſolabit. Et ideo eccl'ia põt cõſeruari: ⁊ hoīes ſi ſint vnum. ¶ Alio modo ut ſit finis conſeruationis. Ut ſit ſenſus. Et ad hoc conſeruētur [ut ſint vnū.] Nā in vnitate ſpūs conſiſtit noſtra perfectio tota. Eph. 4. Solicīti ſeruare vnitatē ſpūs ⁊c̄. p̄s. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocundū ⁊c̄. Sed addit [Sicut nos vnū ſumus.] ¶ Sed contra ipſi ſunt vnū ſm eēntiā. Ergo ⁊ nos erim⁹ vnū per eēntiā. Sed hoc nõ eſt uerū. ¶ R̄n̄ dicēdū ꝙ vniuſcuiuſq; perfectio nihil eſt aliud q̄ participatio diuine ſimilitudinis. Intātū enī ſum⁹ boni inq̄tū deo aſſimilamur. Unitas ergo nr̄a intātū eſt perfectiua: inq̄tū participat vnitatē diuinā. Eſt aūt duplex vnitas in diuinis. ſ. nature. ſupra. 10. Ego ⁊ pater vnū ſum⁹. Et vnitas amoris in patre ⁊ filio que eſt vnitas ſpūs. Et utraq; eſt in nobis: nõ quidē per equiparationē: ſed per ſimilitudinē quādā. pater enī ⁊ fili⁹ ſunt eiuſdē nature nūo. Nos aūt ſum⁹ vnū in nā ſm ſpeciē. Itē ipſi ſunt vnū per amorē nõ participatū ex dono alicuius ſed ab eis p̄cedentē. Nā pater ⁊ filius diligunt ſe ſpiritu ſcõ. Nos aūt per amorē participatū ex aliquo ſuperiori. Neceſſitatē autē huius conſeruationis ponit dicens.

Res quelibet cõſerua͠t in eē quādiu ē vna

Obiectio.

Reſponſio. Perfcio vniuſcuiuſq; rei nihil aliud ē q̄ p̄ticipatio diuine ſimilitudinis.

In diuinis duplex ē vnitas. Pr̄ ⁊ filius ſunt eiuſdem nāe numero. Nos ſum⁹ vnū in natura ſm ſpēm. Pr̄ ⁊ fili⁹ diligūt ſe. ſ. ſ. ſ. Nos diligimus nos inuicē per amorē p̄ticipatū ex aliquo ſuperiori.

¶ Cū eſſem cum eis: ego ſeruabam eos in nomine tuo. Quos dediſti mihi ego cuſtodiui: ⁊ nemo ex eis perijt niſi filius perditionis: ut ſcriptura impleatur.

¶ Que cauſatur ex duob⁹. Primo qdē ex receſſu ſui. Secūdo ex odio mūdi ibi [Ego dedi ⁊c̄.] Circa primū tria facit. Primo ponit conſeruatiõis ſtudiū qd̄ dñs cū eēt preſens eis exhibuit. Secūdo inſinuat diſſenſum: quo ad patrē redijt ibi [Nunc aūt ad te uenio.] Tertio aſſignat rõnē quare hec uerba ꝓtulit ibi [Et hec loquor ⁊c̄.] Circa primū tria facit. Primo ꝓponit conſeruādi modū. Secūdo cõſeruationis debitū. Tertio conſeruatiõis efficaciā ſiue effectū. ¶ Sed modus conſeruādi eſt congruus: Quia virtute patris. Unde dicit [Cū eſſem cū eis.] ſ. p̄ñtia corꝑali. Baruch. 4°. Poſt hec in terris viſus eſt ⁊c̄. [Ego.] ſ. fili⁹ hoīs [ſeruabā.] i. cuſtodiebā [eos] a malo ⁊ peccato: ſed nõ virtute humana: imo diuina: qꝛ [in noīe tuo] quod quidē nomē et cõe eſt patri ⁊ filio ⁊ ſpūi ſcõ. Mat. ultimo. Baptiçantes eos in noīe patris ⁊c̄. Et hoc idētū qꝛ pater ⁊ filius ſunt vn⁹ deus: tū qꝛ in noīe patris intelligit̄ et nomē filij. Pat er enī dicitur q̄ hẽt filiū. ¶ Sed attēde qꝛ ſupra cū negaſſet ſe habere demoniū: nõ negauit ſe ſamaritanū. i. cuſtodē eē qꝛ cuſtos eſt. Iſa. 21. Cuſtos qui de nocte. ſ. hui⁹ mūdi. Ipſe enī ſicut paſtor cuſtodit gregē ſuum. ¶ Sed cõſeruationis debitū ponit dicēs [Quos dediſti mihi.] Quibus eniꝫ tenet̄ cuſtodire ſue cuſtodie deputatos. 3. Reg. penul. Cuſtodi virū iſtuꝫ ⁊c̄. Abac̄. 2. Super cuſtodiam meā ſtabo. Sic ſtat prelatus qñ diligenter inuigilat ſuper his qui ſibi ſunt deputati. Luc̄. 2. Paſtores erant in regiõe eadē ⁊c̄. ¶ Sed efficacia cuſtodie eſt perfecta. Quia [nemo ex his perijt.] ſupra. 10. Oues mee vocē meam audiunt: ⁊ nõ rapiet eas quiſq̄ ⁊c̄. ſupra. 6. Oīs qui credit in eū ⁊c̄. Sed ab hac efficacia excipitur vnus. ſ. [filius perditiõis.] ſ. iudas: qui dicit̄ filius perditionis: quaſi ad perpetuā perditionē preſcitus ⁊ preordinatus. Sic enim aliqui deputati ad mortē dicunt̄ filij mortis. 1. Reg. 26. Oēs vos filij mortis eſtis. Mat. 23. Circuitis mare ⁊ aridā ⁊c̄. ⁊ facitis eū filiū mortis duplo q̄ vos ⁊c̄. ¶ Sed nota ꝙ interlinearis hꝫ filius mortis. i. predeſtinatus perditioni: cū tñ raro inueniat̄: ꝙ p̄deſtinatio ponatur in malū. Unde hic ſumit̄ cõmuniter pro ſciētia uel ordinatiõe. Nõ p̄deſtinatio ſemꝑ in bonū ponitur: qꝛ hẽt duplicē effectū gratie ⁊ glorie. Et ad utrūq; de⁹ ordinat: ſed in reprobatiõe duo ſūt culpa ⁊ pena tẽporaliter. Et ad vnū eorū deus tñ ordinat. ſ. ad penā ⁊ nõ per ſe [Ut ſcriptura] que. ſ. predixiſti. ſ. in p̄s. Deus laudē meā ne tacueris ⁊c̄. ꝙ. ſ. eēt me ꝓditurus [impleretur.]

¶ Nunc autem ad te uenio.

¶ Deſerens eos corporali preſentia. ſupra. 16. Iterū relinquo mundū ⁊c̄. Sed qꝛ hec uerba in corde male intelligentiū poſſent infidelitatis ſcandalum generare: qſi nõ poſſet eos ſeruare ab eis recedens. Uel ꝙ pater eos ante nõ ſeruaſſet: ſed quidē ⁊ pater eos ante ſeruabat. Unde dixit. Ego ſeruabā eos in noīe tuo: ſed ⁊ filius poſt ſuū receſſū eos ſeruare potuit. ¶ Et ideo rõnē dictorum aſſignans dicit.

¶ Et hec loquor in mundo ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis.

¶ Quaſi dicat. Locutus ſum ſicut hõ orans: ſed [hec loquor] ꝓpter conſolationē diſcipuloꝝ eſtimantiū me eē hominē purū: ut ſaltē conſolentur in hoc: ꝙ eos tibi patri quē maiorē credunt recõmendo: gaudētes ſe eē in ꝓtectione patris. Et hoc ſm Criſoſtomum. ¶ Uel ſm Auguſtinū. Ut referantur hec uerba ad hoc qd̄ ſupra dixit. Ut ſint vnū ⁊c̄. Et ſic ponuntur ut fructus vnitatis: q̄ſi diceret [ut habeāt gaudiū] iam ſuperius expreſſuꝫ: quo. ſ. in me gaudeant. Uel ꝙ eis eſt a me plenum in ſemetipſis: qd̄ quidē cõſequēter per vnitatem ſpūs: per quā ꝑueniēt ad gaudiū vite eterne qd̄ eſt plenū. Ideo aūt gaudiuꝫ ad vnitatē ſequit̄: qꝛ vnitas ⁊ pax faciūt ꝑfecte gaudere. Prouẽ. 12. Qui ineūt pacis conſilia ſeqtur eos gaudiū. Gal̄. 5. Fructus aūt ſpūs eſt gaudiū ⁊c̄.

Expõ Aug. Expõ Cri.

¶ Ego dedi eis ſermonem tuum.

¶ Hic ponit̄ alia conſeruatiõis neceſſitas que cauſatur ex odio mūdi. Et primo ꝓponit beneficium

qđ diſcipulis cōtulerat. Secūdo odiū mundi qđ incurrerāt ibi[Et mūdus eos ꝛc̄.]Tertio petit auxiliū patris ꝙ eos ꝓtegat ibi[Nō rogo ꝛc̄.]¶ Dicat ergo primo[Ego dedi eis ſermonē tuū.]i. quē a te recepi.ſupra eodē. Uerba que dediſti mihi ꝛc̄. ¶ Uel[dedi.]i. dabo per īſpirationē paraclit[ſmonē tuū.]i. de te:qđ quidē eſt maximū donū ꝛ bñficiū. Prouē.4. Donū bonū tribuā uobis. Legē meam ne dere.ꝛc̄.

¶ Et mundus eos odio habuit quia nō ſūt de mundo ſicut ꝛ ego non ſum de mūdo.

¶ Sed ex hoc ſecutū eſt odiū mūdi: quia.ſ.ex hoc ꝙ ſuſceperāt ſmonē tuū.[Et mūdus eos odio ꝛc̄.] Luc̄.6. Beati eritis cū uos oderit homīes ꝛc̄.i.Jo.4. Nolite mirari ſi odit uos mūdus. Cā aūt huius odij eſt: qꝛ receſſerunt de mūdo. Sermo enī dei facit hoīes a mūdo recedere. Nā deo coniungit: cui nullus cōiungi pōt niſi a mūdo recedat: qui enim diligit mūdū:non eſt perfecta charitas dei in illo. Et ideo dicit[Quia nō ſunt de hoc mūdo.]ſupra 15. Quia ego elegi uos de mūdo: propterea odit uos mūdus. Naturale enī eſt vnicuiqȝ ꝙ ſibi ſimile diligere. Ecc̄.13. Omne aīal diligit ſibi ſimile: ꝛ odio habet diſſimile. Sap̄.2. Grauis eſt nobis ēt ad videndū. Et hoc qꝛ diſſimilis eſt ꝛc̄. Et ad hoc ponit exēplū qualiter.ſ.non ſunt de mundo dicēs[Sicut ꝛ ego nō ſum de mūdo.]qđ intelligendū eſt quātū ad amorem: quia ſicut chriſtus in mundo non erat per affectū: ſic nec iſti. Nō aūt ꝙtum ad originem: quia aliquando de mundo fuerūt. Chriſtus autē nunqȝ: qꝛ etiā ꝙtū ad natiuitatem carnis natus eſt de ſpiritu ſancto. Mat.1. ſupra.8. Uos de hoc mundo non eſtis ꝛc̄. ¶ Auxiliū autē contra odiū petit dicens.

Sermo dī facit homies a mūdo recedē

¶ Non rogo ut tollas eos de mundo: ſed ut ſerues eos a malo: de mundo non ſunt: ſicut ꝛ ego non ſum de mundo.

¶ Et primo ponit ſuā petitionē. Secūdo aſſignat petitionis rationē ibi[De mūdo ꝛc̄.]Circa primū duo ponit: quorū vnū dicit ſe nō petere.ſ. ut non tollantur de mūdo. ¶ Cōtra. quō tolli poſſūt de mūdo: qui de mūdo nō ſunt? ¶ Sed dicendū ꝙ de mundo quidē non erat per affectū: ſicut ſupra dixit: ſed de mundo per corporalē conuerſatiōeȝ. Et ſm hoc noluit ut tolleret de mūdo. Et hoc ꝓpter utilitatē fidelium: qui per eos credituri erant. Mar. ultio. Euntes in mundū vniuerſuȝ ꝛc̄. ¶ Sȝ aliud petit: ut.ſ. in mūdo corporaliter conuerſantes[ſerues a malo.]ſ. mundi. Graue eniȝ eſt: ut hō inter malos exñs a malo imunis exiſtat: precipue cū totus mūdus in maligno poſitus ſit. Iſa.8. Cū trāſieris per aquas tecum ero ꝛc̄. ¶ Ratio autē petitionis ponitur cum dicit[De mundo non ſūt. Ubi videtur eſſe intricatio uerborū ꝛ inutilis repetitio cum dicat eadem uerba ſupra. ¶ Sed quidem non eſt inutilis repetitio: Quia ad aliud dicuntur ibi: ꝛ ad aliud hic. Ibi enim dicuntur ad oſtendēdam cauſaȝ quare odio habeantur a mūdo. Hic vō dicuntur ad aſſignandam rationem: quare debeant conſeruari a deo. Ex quo datur intelligi ꝙ idem eſt propter quod ſancti odiuntur a mundo ꝛ diliguntur a deo: ſcilicet contēptus mūdi. Jac̄.2. Nōne uos elegit deus ꝛc̄. Et ideo quodlibet bonum quod facit reddit hominem mūdo odibilem: ſed deo dilectum. Exo.8. Abhominationes egyptiorum imolabimus dño deo nro.

Obiectio.

Reſpōſio.

¶ Sanctifica eos in ueritate. Sermo tuus ueritas eſt. LE. IIII.

Supra dominus petijt diſcipulorū cōſeruationem. Hic petit eoꝝ ſanctificationē. Et primo petit eorū ſanctificationē. Secūdo ſanctificatiōis aſſignat neceſſitatē ibi[Sicut tu me ꝛc̄.]Tertio inſinuat huius ſanctificationis incohationeȝ ibi[Et ego pro eis ſanctifico ꝛc̄.]Dicit ergo. Sic petij ꝙ ſeruentur a malo: ſed hoc nō ſufficit niſi ꝓficiant in bono. Pſ. Declina a malo ꝛ fac bonū. Et ideo[Pater ſanctifica.]i. perfice eos: ꝛ ſanctos fac. Et hoc[in ueritate.]i. in me filio tuo: qui ſum ueritas. ſupra.13. quaſi diceret. fac eos participes mee perfectiōis: ꝛ ſanctitatis. Et ideo addit[Sermo tuus.]i. uerbū tuū ueritas eſt.]Ut ſit ſenſus[Sanctifica eos in mea ueritate]quia ego uerbū tuū ſum ueritas. ¶ Uel[ſanctifica eos]i. mittēdo eis ſpūm ſcm̄. Et hoc[in ueritate.]i. in cognitiōe ueritatis fidei: ꝛ tuorū mādatoꝝ. ſupra.8. Cognoſcetis ueritatē: ꝛ ueritas liberabit. Nā per fidē ꝛ cognitionē ueritatis ſanctificamur. Ro.3. Juſtitia enī dei per fidē ieſu chriſti ꝛc̄. Et ideo ſubdit[Sermo tuus ueritas eſt.]qa ſ. Ueritas ſermonū dei nullā hȝ falſitatē admixtā. Prouē.8. Recti ſunt ſermones mei ꝛc̄. Et qꝛ ſermo eius docet ueritatē increatā. ¶ Uel aliter in ueteri teſtō erat modus loquēdi: ꝙ oē qđ deputat̄ cultui diuino: dr̄ ſcificari. Exo.28. Applica ad me Aaron ꝛc̄. Dicit ergo[ſanctifica.]i. deputa qſi ꝑ modū ſanctificationis eos[in ueritate.]i. tue ueritati ꝑdicāde: Quia[ſmo tu⁹]quē debēt ꝑdicare[ueritas eſt.]¶ Et neceſſitas ſcificatiōis ſubdit̄ cū dic.

¶ Sicut tu me miſiſti in mundum: ita ꝛ ego miſ. eos in mundum.

¶ Quaſi dicat. ad hoc ego ueni ut predicarē ueritatē.i.19. In hoc nat⁹ ſuȝ ut teſtimoniū ꝑhi. vi. Ita ꝛ ego miſi diſcipulos ad ueritatē ꝑdicādā. Mar. ultio. Eūtes in mūdū vniuerſuȝ predicate ꝛc̄. Neceſſe ergo hñt ꝙ in ueritate teſtificent̄.i.20. Sicut miſit me pr̄ ꝛc̄. ¶ Sed debēt ſanctificari nō ſolū ꝑꝑ officiū: ad qđ deputant̄: ſed qꝛ iā incohata eſt per me. Unde dicit.

¶ Et pro eis ego ſanctifico meipſum ut ſint ꝛ ipſi ſanctificati in ueritate.

¶ Secūdū Auguſtinū enī ſciendū eſt ꝙ in xp̄o eſt duplex nā. Sed ꝙtū ad diuinā chr̄s eſt ſcūs per eēntiā. ꝙtū vō ad humanā chriſtus eſt ſanct⁹ per grām: que deriuat̄ a diuina nā. Dicit ergo ſm diuinitatē[ſanctifico meipſū]aſſumēdo carnē pro eis. Et h̄ ut ſanctitas grē: que eſt a me deo in me hoīe deriuet̄ a me eis: qꝛ de plenitudie ei⁹ oēs accepim⁹ Jo.1. Pſ. Sicut vnguētū qđ eſt in capite chrī: qđ eſt deus: qđ deſcēdit in bar. bar. Aarō.i. in humanitatē: ꝛ ab hac deſcēdit in oram ueſtimenti eius.i. in nos. ¶ Uel alr̄ ſm Criſoſtomum. Rogauit ut ſanctificarent̄ ſanctificatiōe ſpūali. In ueteri autē teſtō erāt iuſtificatiōes carnales. Heb.9. Juſtitijs carnis ꝛc̄. Sed ille erant figure ſpūalis ſcificationis: que tñ fiebāt per aliqđ ſacrificiū: ꝛ idō ad ſanctificationē diſcipulorū cōpetebat fieri aliqđ ſacrificiū. Et hoc eſt qđ dicit[Ut ſactificent̄ ipſi: ego iā ſcifico me.]i. offero me ſacrificiū. Eph.2. Obtulit ſemetipſū deo ꝛc̄. Heb.9. Propter qđ ieſus ut ſanctificaret ꝛc̄. Et hoc in ueritate non in figura: ſicut

Expō Aug.

Expō Criſ.

in ueteri teſtamēto ⁊c̄.

LEC. V. **N**on pro eis autem rogo tm̄:ſ; pro eis qui credituri ſunt per uerbum eorum in me.

Poſtquā dn̄s orauit pro ſuis diſcipulis. hic rogat cōiter pro fidelib⁹ oib⁹. Et primo ꝓponit oratione͂. Secūdo ſubiūgit exauditiōis rōne͂ ibi [Pater iuſte ⁊c̄.] In oratiōe aūt duo petit a patre diſcipulis ſuis. Pri͂o q̄d͂ e͂ vnitatis perfectione͂. Secūdo glorie viſione͂ ibi [Pater quos dediſti mihi ⁊c̄.] Circa primū duo facit. Pri͂o petit q̄ſi homo vnitatis ꝑfectione͂. Secūdo oñdit ꝙ ipſe ut deus fecerit eis ad hāc vnitate͂ cōſequedā ibi [Et ego claritate͂ quā dediſti mihi dedi ⁊c̄.] Circa primū duo facit. Primo ꝓponit pro quib⁹ petit. Secundo ſbdit q̄d petat ibi [Ut oēs vnū ſint ⁊c̄.] ¶ Petit aūt pro toto cetu fideliū. Un̄ dicit. Dixi ꝙ conſerues diſciplos a malo: ⁊ ꝙ ſanctifices eos in ueritate. [Sed nō pro eis rogo tm̄: ſed e͂t pro eis qui credituri.] i. pro illis quoꝝ fides cōfirmabit͂. Et h̄ [per v̄bū coꝝ.] i. aplo͂ꝝ. Et iuſte rogat: q̄a nullus ſaluat͂: niſi ꝑ itercesſione͂ chri͂. Nec aūt ſolū apl̄i ſaluareat͂: ſ; e͂t alij. Jō e͂t pro alijs orādū erat. Deut. 4. Dilexit pr͂es tuos ⁊ elegit ⁊ ſeme͂ ⁊c̄. Ecc. 44. Cū ſemie coꝝ ꝑma. bo. ⁊c̄. ¶ Sꝫ; videt͂ ꝙ nō orauerit ꝑ oib⁹ fidelib⁹ ſuis. Nā pro his hic orat q̄ ꝯuertēdi erāt per v̄bū aploꝝ: ſ; antiq̄ pr͂es ⁊ Joānes baptiſta nō fuerūt ꝯuerſi per v̄ba coꝝ. ¶ Ad qō dicēdū: ꝙ ipſi iā ꝑuenerāt ad ꝯſumatione͂: ⁊ l; nō fruēt͂ur dei viſione: cū nō eēt ſolutū ꝑciū: tn̄ cū meritis ſuis hinc abierant: ita ut ſtati; apta ianua itroducēdi eēnt. Et iō ōrone nō indigebāt. ¶ Sꝫ adhuc iterū querit͂ de aliquib⁹: qui nō per aploꝝ uerba crediderūt: ſed imediate per chrm̄: ſic Paulus Galat. 4. Nō ab hoib⁹: neq; per hoiē; ⁊c̄. Et latro in cruce. Luc̄. 26. Non videt͂ ergo ꝙ pro eis orauerit. ¶ Sed ad hoc dicēdū ſm Augm̄ ꝙ per uerbū aploꝝ dicunt͂ credere: nō ſolū qui ab ipſis audierūt: ſed q̄cūq; credūt per uerbū qō apl̄i ꝑdicauerūt qō eſt v̄bū fidei. Ro. 10. Qō d͂ v̄bū aplorū: q: ipſis ꝑncipalr͂ cōmiſſū ⁊ ꝑdicatū. Qō etiā Paulo ⁊ latroni in cruce eſt reuelatū diuit⁹. ¶ Ul͂ dicēdū ꝙ qui imediate a chri͂o ⁊ per chrm̄ ꝯuerſi ſunt: ſicut paulus ⁊ latro in cruce. Et ſi qui alij cōputant͂ in ꝑte ōronis: qua dn̄s pro diſcipulis orauit. Un̄ dn̄s dixit. Quos dediſti mihi ſeu daturus es. ¶ Sed adhuc querit͂ de nobis: qui non credimus per aplos. ¶ Sꝫ ad hoc dicēdū: ꝙ l; nō crediderim⁹ per aplos: credim⁹ tn̄ per diſcipulos eorū. ¶ Petit aūt vnitatis perfectione͂. Un̄ dicit.

Reſponſio *Queſtio.* *Rñſio ſm Auguſtinum.* *Queſtio.* *Reſponſio.*

¶ **Ut omnes vnū ſint: ſicut tu pater in me ⁊ ego in te: ut ⁊ ipſi in nobis vnū ſint: ut credat mundus quia tu me miſiſti.**

¶ Ubi ꝑ° ꝓponit vnitate͂ quā petit. 2° vnitatis exe͂plū ⁊ cā; ibi [Sicut tu pr͂ ⁊c̄.] 3° vnitatis fructū ibi [vt mūdus credat ⁊c̄.] ¶ Dic̄ ergo h̄ rogo [ut oēs vnū ſint.] Nā (ut platonici dicūt) ab hoc quelibet res h; vnitate͂ a q̄ h; bonitate͂. Bonū eni͂ eſt qō eſt rei ꝯſeruatiuū. Nulla āt res ꝯſeruat͂ niſi ꝑ hoc ꝙ eſt vna. Et iō dn̄s petēs diſcipuloꝝ ꝑfectione͂ in bonitate petit ꝙ ſint vnū: qō q̄de͂ ipletū e͂ Act. 4. Multitudīs credētiū erat cor vnū ⁊c̄. Ps. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄; iocūdū ⁊c̄. ¶ Sꝫ vnitatis exe͂plū ⁊ cā; ſubdit dicēs [Sicut tu pr͂ in me ⁊c̄.] Aliq̄ eni͂ ſiūt vnū: ſ; in malo. Un̄ hāc vnitate͂ de⁹ nō petit: ſ; illā ſm quā hoies vniunt͂ ad bonū. ſ. in deu;. Et iō dicit [ſicut tu pr͂ ⁊c̄.] i. hoc mō vniant͂ ꝙ credāt in me ⁊ in te. Ro. 12. Multi vnū corpus ſum⁹ in chri͂o. Eph. 4. Soliciti ſuare vnitate͂ ſpūs qui eſt vn⁹ deus. vna fides ⁊c̄. Et q̄de͂ in pr͂e: ⁊ filio qui ſūt vnū. ſum⁹ vnū: q: ſi diuerſa querim⁹ credēdo ⁊ deſiderādo affect⁹ nr͂ diuerſificat͂ ad mlta. Sꝫ Arri⁹ ex h̄ arguit: ꝙ eode͂ mō fili⁹ eſt in pr͂e ⁊ pr͂ in filio: q̄ nos ſum⁹ in deo: ſ; nos nō ſum⁹ per vnitate͂ eēntie: ſed per cōformitate͂ uolūtatis ⁊ amoris. Ergo ⁊ ſilr͂ pr͂ nō eſt in filio per vnitate͂ eēntie. ¶ Sed dicendū ꝙ in pr͂e ⁊ filio e͂ duplex vnitas. ſ. eēntie ⁊ amoris. Et ſ; utrāq; pr͂ eſt in filio: ⁊ fili⁹ in pr͂e. Qō ergo hic dic̄ [Sicut tu pr͂ in me ⁊c̄.] Pōt referri vno mō ad vnitate͂ amoris ſm Augm̄: ut ſit ſenſus [Sicut tu pr͂ es in me] per amore͂: q: charitas fac̄ vnū eē cū deo. q̄ſi diceret. Sicut pr͂ diligit filiū: ⁊ econuerſo: ita ipſi diligāt patre͂ ⁊ filiū. Et ſicut [ſicut] nō dicit eq̄perātiā: ſed quādā remotā ſimilitudine;. ¶ Uel ſm Hilariū: pōt referri ad vnitate͂ nāe: nō quide͂ ꝙ eade͂ nā nūo ſit in nobis cū pr͂e ⁊ filio ſicut eſt in eis: ſ; ꝙ vnitas nr͂a per hoc ſit ꝙ aſſumamur illi diuine nature: per quā pr͂ ⁊ filius ſūt vnū. Hoc e͂t mō li [ſicut] dicit imitatione͂ quādā. Et inde eſt ꝙ iuitamur ad imitatione͂ dilectōis diuine. Eph. 5. Eſtote imitatores dei: ſic̄ filij chariſſimi: ⁊ ambulate in dilectiōe ⁊c̄. ⁊ ꝑfectionis ſeu bonitatis. Mat. 7. Eſtote perfecti ſicut pr͂ ueſter ꝑfect⁹ eſt ⁊c̄. ¶ Fruct⁹ aūt vnitatis ponit cū dicit [Ut mundus credat.] per nihil eni; aliud ſic manifeſtat͂ v͂itas euāgelij ſicut per charitate͂ fideliū. ſupra. 13. In hoc cog͂ſcent oēs quia mei eſtis ⁊c̄. Erit ergo hic vnitatis fruct⁹: q: per hoc ꝙ ſint vnum [Mūdus credet.] ꝙ doctrina quā dedi eis ſit a te [⁊ cognoſcat q: tu me miſiſti.] Nō eni͂ eſt deus diſſenſionis cā ſed pacis. ¶ Sed hic eſt qō: q: vnū perfecte erimus in patria: ubi nō erit tēpus credēdi. Incōuenienter ergo poſt vnitate͂ ſubdit [Ut mundus credat ⁊c̄.] ¶ Sed dicēdū ꝙ hic nō loq̄tur de vnitate ꝯſumata: ſed icohata. ¶ Ite͂ eſt alia qō. Quia ipſe orat ut ſint vnū illi: qui credunt in eū. Ergo ⁊ mūdus credēs eſt vnū. Quō ergo dicit poſtq; ſūt vnū [mūdus credat?] ¶ Ad qō pōt myſtice rn̄deri: ꝙ vno mō dn̄s petit pro oib⁹ credētib⁹: ꝙ ſint vnū: qui tn̄ nō ſimul͂ credituri erāt: ſ; quidā pri⁹ per q̄s alij cōuertēdi erāt. Qō ergo dicit [Ut mūdus credat.] Intelligit͂ q̄tū ad illos qui nō a ꝑncipio crediderūt: qui cū crediderūt: facti ſūt vnū. Et ſilr͂ alij credētes poſt eos. Et ſic uſq; ad finem mūdi. ¶ Alio mō ſm Hilariū. Ut li [mundus credat] ſit finis vnitatis ⁊ ꝑfectiōis. q̄ſi dicēt. Perfice eos: ut ſint vnū: ad h̄. ſ. [ut mūdus credat ⁊c̄.] Un̄ li [ut] iportat cā; finalem. ¶ Tertio mō ſm Augm̄: ut li [mūdus credat] ſit alia petitio. Et tūc op; repeti qō dixit. Rogo. q. diceret [Rogo ut ſint vnu;. Et rogo ut mūdus credat.] ¶ Quid āt chri͂s ad hāc vnitate͂ opat⁹ ſit ſbdit dicēs.

Bonū eſt qō eſt rei conſeruatiuum. *Argumentum arrij.* *Reſpōſio ad argumentum Arrij.* *Exp̄ ſm Aug.* *Exp̄ ſm Hila.* *Obiectio.* *Reſponſio. Unitas alia ꝯſumata alia incohata.* *Queſtio.* *Reſponſio.* *Alia reſpōſio ſm Hilariū.* *Alia reſpōſio ſm Augu.*

¶ **Et ego claritatem: quā dediſti mihi, dedi eis: ut ſint vnū ſicut ⁊ nos vnū ſum⁹. Ego in eis ⁊ tu in me: ut ſint cōſumati in vnum: ⁊ cognoſcat mundus: quia tu me miſiſti: ⁊ dilexiſti eos: ſicut ⁊ me dilexiſti.**

¶ Quaſi hoc qō petat: ut hō: facit ut de⁹. Et ꝑmo oñdit ꝙ ipe͂ opat⁹ eſt ad hoc: ꝙ ſit vnū. 2° ponit

vnitatis modũ ⁊ ordinẽ ibi[Ego in eis ⁊c̃.] 3° oñdit vnitatis finem ibi[ut cognoſcat mũdus ⁊c̃.] ¶ Dic̃ ergo. Et ſi ut hõ petã coꝝ pfectionẽ: nihilominꝰ tñ ſimlr tecũ hoc facio: q̃a[⁊ ego claritatē] i. gl̃iã reſurrectiõis[quã tu] pr̃[dediſti mihi] eterna pdeſtinatiõe ⁊ daturus es ſtati3 in re[ego dedi illis.] ſ. diſcipulis. Et claritas eſt imortalitas: quã in reſurrectiõe fideles accipiẽt: ⁊ q̃tũ ad corpus. Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis nr̃e cõfiguratũ ⁊c̃. 1. Coꝛ. 15. Seminat̃ in ignobilitate ſurget in gl̃ia. Ad hoc[ut ſit vnu3] q2 per hoc q̃d hẽbũt gloriã efficiẽtur vnũ[ſicut ⁊ nos vnum ſumus.] ¶ Sed videt̃ diſtinguere opationẽ ſuã ad opationẽ pr̃is. Dicat ꝙ pater ſibi claritatẽ dedit: ⁊ chr̃s eã dedit fidelibꝰ. ¶ Sed ſi bñ intelligat̃ non ponit̃ hic ad diſtinguẽdũ opationẽ: ſed pſonas. Nã filius inq̃ztũ filiꝰ: ſimlr cũ pr̃e claritatẽ dat chr̃o hoi: ⁊ ſilr̃ ẽt cũ eo fidelibꝰ. Sed tñ inq̃ztũ hãc claritatẽ ſpãliter per humanitatẽ ſuã eis inbuit. Ideo hãc attribuit ſibi illã pr̃i. Et ſic accipit̃ hic claritas ſm Augm. ¶ Uel alr̃ ſm Criſom[Ego claritatẽ.] ſ. grẽ[quã dediſti mihi] hoi. ⁊ q̃tũ ad excellẽtẽ cogitutionẽ: pfectionẽ: ⁊ miraculorũ opationẽ[dedi eis] in pñte: ⁊ adhuc pfectius dabo 2. Coꝛ. 3. Trãſformamur a claritate in claritatẽ. ps. Dedit dona hoibꝰ. Et h̃[ut ſint vnũ ⁊c̃.] hic enĩ eſt finis diuinoꝝ donorũ: ut vniamur illa vnitate: que eſt conformis vnitati pr̃is ⁊ filij. ¶ Ordo aũt vnitatis ſubdit̃: cũ dicit[Ego in eis ⁊ tu in me.] Nã per hunc ordinẽ pueniũt ad vnitatẽ: q2 videt ꝙ ego ſum in eis per grã3 ſicut in tẽplo 1. Coꝛ. 3. Neſcitis q2 tẽplũ dei ⁊c̃. que eſt q̃ſi quedã ſilitudo eius ẽentie qua tu es in me per vnitatẽ nãe. ſupra. Ego in pr̃e ⁊ pr̃ in me eſt. Et hoc[ut ipſi ſint cõſumati.] i. pfecti[in vnũ.] ¶ Sed attẽde ꝙ cũ ſupra dixiſſet. Ut ſint vnũ. hic addit[cõſumati.] Q̃d ideo eſt: q̃a illud refert̃ ad vnitatẽ grẽ: hec aũt ad eius cõplementũ.

Finis diuinorũ donorum ẽ ut vniamur illa vnitate q̃ eſt conformis vnitati patris ⁊ filij.

Expõ hilarij

¶ Uel alr̃ ſm Hilariũ[Ego in eis] ſupple ſum p vnitatẽ nãe hũane: quã eadẽ hẽo cũ illis: ⁊ q2 etiã do eis corpus meũ in cibũ ſacramentalẽ[Et tu in me] per vnitatẽ ẽentie.

Dubitatio.

¶ Sed ſm primã expõnẽ: q2 per grã3 nõ ſolũ filiꝰ eſt in eis: ſ3 ⁊ pr̃. ſupra 14. Ad cu3 ueniemꝰ ⁊c̃. Quare dicit[Ego in eis] ſine pr̃e.

Rñſio ſ3 auguſtinum.

¶ Rñº dicẽdũ ſm Augm ꝙ hoc non dicit: ut oñdat filiũ in eis ẽẽ ſine pr̃e: ſed q2 per filiũ acceſſũ hẽant ad pr̃e3. Ro. 5. Iuſtificati igit̃ ex fide p chr̃iſtũ ⁊c̃.

Rñſio ſ3 Criſoſtomũ.

¶ Uel ſm Criſoſtomũ ſupra dixit. Ad cu3 ueniemꝰ: ut oñdat pluralitatẽ perſonarũ diuinarũ ꝯ Sabelliũ. Hic aũt dicit[Ego in eis] ut oñdat eq̃litatẽ pr̃is ad filiũ cõtra Arriũ. Per hoc enim dat intelligi ꝙ ſufficit fidelibus ſi ſolus filius inhitet. ¶ Finis aũt vnitatis ponit̃ ibi[Ut cognoſcat mũdus.] Et q̃dẽ ſi cõſumata vnio referat̃ ad pfectionẽ vie: tũc li[cognoſcat mũdus:] idẽ3 eſt q̃d ſupra dixit[ut mũdus credat.] tũc dr̃ pp incohationẽ3. Hic aũt dicit[cognoſcat.] q2 ipfectã cognitionẽ nõ ſeq̃tur fides: ſed plena cognitio. Et dic[cognoſcat mũdus: nõ ꝙ nũc ſit mũdus: ſ3 ꝙ fuit mũdus Ut ſit ſenſus[Mũdus.] i. iã credẽs[cognoſcat. Ul' mũdus.] i. amatoꝛ mũdi[cognoſcat q2 tu me miſiſti] q2 tũc mali per manifeſtationẽ iudicij cognoſcẽt chr̃m ẽẽ filiũ dei. Apoc̃ 1. Uidebit eũ oĩs oculus. Et. i. 19. Uidebunt in quẽ trãſfixerũt. Luc̃. 21. Uidebũt filiũ hoĩs uenientẽ in nubibꝰ celi ⁊c̃. Et nõ ſolũ[cognoſcat h̃] ſ3 ⁊ ſcõꝝ claritatẽ: q2[dilexiſti eos.] i. fideles. Nũc enĩ nõ poſſumꝰ cognoſcere dilectionẽ dei ad nos q̃ta ſit: q2 bona que deꝰ daturus eſt nob̃ cũ excedat appetitũ ⁊ deſideriũ nr̃3 1. Coꝛ. 2. Oculus nõ vidit ⁊c̃. Et tũ mũdus credẽs i. ſci cognoſcẽt p experiẽtiã q̃tũ diligat nos: ſ3 mũdi amatores. i. mali cognoſcẽt h̃ vidẽdo ⁊ admirãdo gl̃iã ſcõꝝ. Sap. 5. Hi ſũt quos aliq̃n hũmꝰ in deriſu ⁊c̃. Et. i. Ecce quõ cõputati ſt̃ iter filios dei ⁊c̃. S3 dicit[Sicũ tu me dilexiſti.] Q̃d nõ importat q̃litatẽ dilectiõis: ſ3 rõnẽ ⁊ ſilitudinẽ. q. d. Dilectio q̃ dilexiſti me eſt rõ ⁊ cã q̃re eos dilexiſti. Nã p h̃ ꝙ me diligitis: diligẽtes me ⁊ mẽbra mea diligis. s. 14. Ipẽ pr̃ amat uos: q2 uos me amaſtis. ¶ Sciendũ ẽ aũt ꝙ deꝰ diligit oĩa que fecit dando eis ẽẽ. Sap. 11. Nihil odiſti coꝝ que feciſti ⁊c̃. Maxie aũt diligit vnigenitũ filiũ ſuũ: cui totã nã3 ſuã p eternã gnãtionẽ dedit. Medio aũt mõ diligit mẽbra vnigeniti ſui. ſ. fideles chr̃i dãdo eis grã3: q̃ chr̃s ĩhabitat nos. Deut. 37. Dilexit pp̃los oẽs: ſcĩ i manu illius ſũt.

P

ATer quos dediſti mihi uolo ut ubi ſu3 ego ⁊ illi ſint mecũ: ut videant claritatem meã quã dediſti mihi: quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi. LE. VI.

Supra dominus petijt pro diſcipulis perfectionis vnitatem. Hic petit pro eis viſionis claritatem. Et primo tangit perſonas pro quibus petit. Secundo ponit petendi modum. Tertio ſubdit q̃d petit. ¶ Petit q̃dẽ pro ſibi datis. Uñ dicit[Pater quos dediſti mihi ⁊c̃.] ¶ Sciendum eſt ꝙ illud dicatur alicui dari quod uoluntati eius ſubmittitur: ut ſcilicet faciat de eo quod vult.

Uolũtas chr̃i eſt duplex.

¶ Uolũtas autem chriſti duplex eſt. ſ. miſericordie ⁊ iuſtitie. Sed mĩe q̃dẽ. pꝰ q̃dem ⁊ per ſe eſt ipĩꝰ. Quia miſatões eiꝰ ſup oĩa opa eiꝰ. ps. 1. Thi. 2. Uult oẽs hoies ſaluos fieri. S3 uolũtas iuſtitie puniẽtis eſt eiꝰ nõ p̃: ſ3 p̃ ſuppoſito pctõ. Deꝰ enim nõ delectat̃ in pditiõe hoiu3. Sap. 1. Eze. 18. Nolo moꝛtẽ pctõris ueꝛũ ſm ſe: ſed tñ ex ꝯñti vult eã ppter pctm̃. Sũt g̃ oẽs hoies dati filio. ſupra. 5. Dediſti ei ptãtẽ oĩs carnis. i. oĩs hoĩs. ut. ſ. faciat de eis ſuã uolũtatẽ. Uel mĩe ad ſaluãdũ: ul' iuſtitie ad puniendũ. Ipſe enĩ eſt qui ꝯſtitutꝰ eſt a deo princeps ⁊c̃. ut dr̃ Act. Sed illi ſũt ſibi ſimplr̃ dati qui ad hoc dati ſũt ei: ut de eis faciat uolũtatẽ mĩe ad ſaluãdũ. Uñ de his dicit[Quos dediſti mihi] in tua. ſ. pdeſtinatione ab eterno. Iſa. 8. Et Heb̃. 3. Ecce ego ⁊ pueri mei quos dedit mihi dñs. ¶ Modus aũt petendi deſignat̃: cũ dicit[uolo.] Quod põt deſignare auctoritatẽ uel meritũ. ¶ Auctoritatẽ quidẽ ſi intelligamꝰ de uolũtate eius inq̃ztũ eſt deus: que eſt eadẽ cũ uolũtate pr̃is. Nã ſua uoluntate hoies iuſtificat ⁊ ſaluat. Ro. 9. Cuiꝰ vult miſeret. ¶ Meritũ aũt deſignat ſi intelligamꝰ de uoluntate eiꝰ inq̃ztũ eſt hõ: que eſt meritoria ſalutis noſtre. Si enĩ uoluntates iuſtorũ que ſunt mẽbra chriſti habẽt meritũ impetrandi. ſupra. 15. Quodcũq3 uolueritis petetis: ⁊ fiet uobis. Multomagis hoc hẽt uolũtas chriſti hoĩs: qui eſt caput ſanctorum omniũ. ¶ Quid aũt petat ſubdit dicẽs[Ut ubi ego ſum ⁊c̃.] Et primo petit coniunctionem membꝛorum ad caput. Secundo demonſtrationem claritatis ſue ad membra ibi[Ut videat ⁊c̃.] ¶ Dicit ergo hic uolo ſcilicet[Et ubi ego ſum: ⁊ illi ſint mecum.] Quod poteſt dupliciter intelligi.

Uno modo: ut referatur ad chriſtum hominem.
Nam chriſtus ſm ꝙ homo ſtatim futurus erat aſcen
ſurus in celum erat. infra vigeſimo. Aſcēdo ad pa
trem meum ↄ patrem veſtruꝫ. Et ſic eſt ſenſus[uo
lo.] ut in celo[ubi ego] mox futurus [ſum ↄ illi.]
.ſ. fideles[ſint mecū]etiam loco. Mat. 24. Ubi fue
rit corpꝰ illic ↄgregabunt ↄ aqle .i. ſcī. Hoc enim ꝓ
miſerat Mat. 5. Et Luc. 6. Gaudete ↄ exultate quo
niā merces ↄc. ¶ Sed dubitat: qꝛ cū nōdū eēt i ce
lo debuiſſet dicē. ubi ego ero. Nō[ubi ego ſū ↄc.]
¶ Itē qꝛ ſupra. 3. dixit. Nemo aſcēdit in celū niſi q
de celo deſcēdit. ¶ Rn̄ſio: dicēdū ad p̄mū ꝙ chr̄s
qui loquebat ↄ deus erat ↄ hō. Et lʒ ſm cꝰ hu
manitatē nō eēt in celo: erat tn̄ ibi ſm diuinitatem
ut ſic in terra exn̄s eēt in celo. Et iō dicit[Ubi ego
ſum.] ¶ Ad 2ᵐ dicēdū ꝙ id qd̄ dicit ſupra. 3. ꝙ Ne
mo deſcēdit de celo niſi filius hoīs ↄc. itelligit ꝙ
eſt in celo ſm diuinitatē: ↄ deſcēdit humanā nām
aſſumēdo: ↄ aſcēdit ſm humanā nām iā glīficatā
Et ſic dū nos cū illo vnū ſumus iā facti vn̄ ſolus
venit in ſe .ſ. deſcēdēdo de celo illuc etiā ſolus redi
it in nobis aſcēdēdo in celū. ſm Greg̃ᵐ. 28. moral.
Dicit aūt[ſum.] p̄ñs ute͂s pro futuro. ¶ Uel qꝛ ſta
tim illic futurꝰ erat. ¶ Uel ut referat ad chr̄m deū
¶ Sed ſm hoc cū deꝰ ubiqꝫ ſit. Hiere. 23. Celum ↄ
terrā ego iplebo. Uidet ſeq ꝙ etiaꝫ ſcī erūt ubiqꝫ.
¶ Ad qd̄ dicēdū ꝙ deꝰ hoc mō ſe hēt ad nos ut
lux ad hoīes. Lux aūt ubiqꝫ diffundit ſole exiſtē
te ſup terrā. Et lʒ lux ſit cū hoīb; nō tn̄ oēs ſunt in
luce ſolis: ſed tm̄ eā vidētes. Sic ergo cū deꝰ ſit ubi
qꝫ: eſt cū oīb; qui ſunt ubicūqꝫ: ſed tn̄ nō oēs ſunt
cū deo: niſi qui ei ↄiūgunt per fidē ↄ dilectioneꝫ: ↄ
tādē ↄiūgent per ꝑfectā fruitionē. pſal. Et ego ſē
per tecū. 1. Theſ. 4. Sic ſemꝑ cū dn̄o erimꝰ. Et ſic ē
ſenſus[Ut ubi ego ſuꝫ.] ſ. in diuinitate tua quā ha
beo per nām[ↄ illi ſint mecū.] per ꝑticipationē grē
ſupra. 1. Dedit eis ꝑtātē filios dei fieri. 1. Jo. 4. Qui
manet in charitate ↄc. ¶ Demōſtrationē aūt ſue clari
tatis ad mēbra ſubdit dicēs[ut videāt claritatem.]
Et ꝑ ponit petitionē. Scd̄o oſtēdit claritatis origi
nē ibi[quā dediſti mihi.] Tertio aſſignat claritatis
rōnē ibi[qꝛ dilexiſti me ↄc.] ¶ Dicit ergo uolo ut
nō ſolū mecū ſint: ſed[ut videāt.] ſ. viſione beāfica
te. 1. Jo. 3. Cū apparuerit ſiles ei erimꝰ ↄ videbimꝰ eū
ↄc.[Claritatē meā.] Qd̄ pōt itelligi de claritate eiꝰ
ſ. in humanitatē qua illuſtraꝰ eſt in reſurrectione.
Phil. 3. Cōformabit corpꝰ humilitatis nr̄e cōfigu
ratū corpi claritatis ſue. Uel de claritate eiꝰ ſʒ diui
nitatem. Eſt enim ſplēdor glīe ↄ figura ſb̄ne ſube.
Heb. 1. Sap. 7. Cādor eſt lucis eterne. Et utrāqꝫ cla
ritatē ſcī exn̄tes in glīa videbūt. Naꝫ de p̄ma dicit
Iſa. 33. Regē in decore ſuo videbūt. Sed hāc ipii
videbūt in iudicio tm̄. Luc. 21. Tūc videbūt filium
hoīs uenientē cū ꝑtāte magna ↄc. Sed Marcus di
cit: uenientē in glīa .i. in claritate. Sed viſio huiꝰ clari
tatis ſubtrahet eis poſt iudiciū. Iſa. 26. ſm aliā lit
terā. Tollat ipius ne videat glīam. Sed ſm clarita
tē videbūt ſcī ꝑpetuo. pſal. In lumine tuo .ſ. grē vi
debimꝰ lumē .ſ. glīe: quā nāqꝫ videbūt mali. Job
36. In manibꝰ .i. in ſuꝑbis abſcōdit lucē: annūciat
de ea ↄc. ¶ Huiꝰ aūt claritatis origo eſt a pr̄e. Uñ
dicit[quā dediſti mihi.] glīam .ſ. corꝑis: dedit ei in
reſurrectione. Sed qꝛ hoc factū erat in diuina or
dinatione: lʒ eēt futurum in re: ideo dicit[dediſti]
pſal. Glīa ↄ honore coronaſti eū ↄc. Sed claritatē
diuinā dedit ei ab eterno qꝛ filius eſt a pr̄e ab eter
no ſicut ſplēdor a luce. ¶ Rōnē aūt claritatis da
te oſtēdit dicēs[Quia dilexiſti me añ mundi ↄc.]
Qd̄ qdem ſi referat ad chriſtū hoīem: ſic li[quia.]
denotat cauſam. Sicut enim dilectio ↄ eterna ꝑde
ſtinatio dei eſt cauſa: ꝙ nos hēamus claritatē grē
in p̄ñti: ↄ glīe in futuro. Eph. 1. Elegit nos ↄc. Sic
etiam eſt cauſa claritatis chriſti ſm ꝙ hō. Rom. 1.
Qui ꝑdeſtinatus eſt filius dei ↄc. Et ſic eſt ſenſus.
Dico ꝙ dediſti mihi claritatē: ↄ huius cauſa eſt[qꝛ
dilexiſti me.] ↄ hoc[añ mūdi ↄſtitutionē.] ut .ſ. ho
ille vniret filio dei in ꝑſona. pſal. Beatus quem ele
giſti ↄ aſſūpſiſti ↄc. Si vō referat ad chriſtū ſm ꝙ
eſt deus: ſic li[qa]denotat ſignū. Nō enim dedit
qꝛ dilexit. Nam in datione: qua pr̄ dedit filio: deſi
gnat eterna eius gn̄atio. In dilectione vō ſi ſuma
tur eēntialr importat uolūtas diuina. Si vō notio
naliter deſignat notio ſp̄ūs ſancti. Sed pr̄ nā dedit
filio claritatē: non uolūtate: qꝛ genuit eum per na
turaꝫ. Nec ideo dedit filio: quia ſpirauit ſpiritum
ſanctum.

¶ Pater iuſte mūdus te non cognouit. ego
auteꝫ te cognoui: ↄ hi cognouerunt: quia tu
me miſiſti: ↄ notum feci eis nomen tuum ↄ
notum faciam: ut dilectio qua dilexiſti in ip
ſis ſit: ↄ ego in ipſis.

¶ Hic aſſignat rō exauditionis petitionis ſue. Su
pra aūt dn̄s admiſit ad ſuam petitionē etiā fideles
cum dixit[Non pro eis rogo tm̄: ſed pro his qui
credituri ſunt ↄc.] lʒ quoſdā excluſit .ſ. mūdū ↄ infi
deles. Unde dixit. Pro eis rogo non pro mūdo.
Hoꝝ ergo rōnem aſſignās. Primo ponit defectuꝫ
mūdi. Secūdo ꝑfectum diſcipuloꝝ ibi[Ego autē
pro te.] ¶ Sed nota ꝙ qñ petijt eoꝝ ſanctificatio
nem: uocauit patrē ſanctū. Uñ dixit. Pater ſancte.
Hic vō petens retributionem uocat eum iuſtum.
pſal. Deus iudex iuſtus. In quo excluditur error
antiquorum ponentium alium eſſe deum iuſtum:
ſcilicet deum ueteris teſtamēti. ↄ alium deum bo
num: ſcilicet deum noui teſtamenti. ¶ Defectꝰ au
tem mundi quantum ad cognitionem dei eſt. Un
de dicit[mūdus.] non reconciliatus ſed dānatus:
[non te cognouit.] Supra. 1. Mūdus per ipſum fa
ctus eſt: ↄ mundus eum non cognouit ↄc. ¶ Sed
contra Rom. p̄mo. Quod notum eſt dei manife
ſtum eſt in illis. Inuiſibilia enim dei per ea que fa
cta ſunt ↄc. ¶ Reſponſio: dicendum ꝙ duplex eſt
cognitio. Una ſpeculatiua: ↄ alia affectiua. Et neu
tra mundus deum cognouit perfecte. Lʒ enim ali
qui gentilium deum quantum ad aliqua que per
rationem cognoſcibilia erant cognouerunt: ipm
tamen ſm ꝙ eſt pater filij vnigeniti ↄ conſubſtan
tialis: nō cognouerunt. De qua cognitione loqui
tur dominus. Et inde ꝙ Apoſtolus dicit[Quod
notum eſt: ideſt cognoſcibile dei: ſed ↄ ſiquid ſpe
culatiua cognitione de deo cognoſcebāt: hoc erat
cum admixtione multorum errorum: dum quidā
ſubtraherent omnium rerum prouidentiam. Qui
dam dicerēt eum eſſe animam mūdi. Quidam ſi
mul cum eo multos alios deos colerent. Unde di
cuntur deum ignorare. Lʒ enim in compoſitis poſ
ſit ꝑtim ſciri ↄ ꝑtim ignorari. In ſimplicibus aūt
dum nō attingunt totalr ignorāt. Uñ etſi in mini
mo aliq errāt circa dei cognitionē dicunt eū totalr
ignorare. Iſti ergo nō cognoſcētes ſingularē dei
excellētiā igrare dicunt. Ro. 1. Cū deū cognouiſſēt ↄc.

Dubiū p̄ma.

Dubiū ſcdm.

R° ad p̄mam. Xp̄s lʒ ſʒ hu manitatē nō eēt i celo: ſʒ tn̄ diuinitatē erat. R° ad ſcdm.

Dubitatio.

Lux ubiqꝫ diffūdit ſole exiſtē ſup terram

Datio pr̄is ſūi eēntialr ↄ ꝑſonalr

Antiq qdam ponebāt aliū eē deū iuſtū .ſ. deū veteris teſti Et aliū deum bonū .ſ. deum noui teſtamēti

Queſtio.

Reſponſio. Cognitio du plex: ſpecu latiua .ſ. ↄ affe ctiua.

Sap. 13. Neq; opibus attēdentes zc̄. Simılr etiam mundus eum nō cognouit cognitione affectiua: q2 eum nō diligit. Eph. 4. Sicut z gētes que igno rāt deum zc̄. Dicit ergo[Mūdus te nō cognouit. ſine errore: z ut patrē per dilectionē. ¶ Profectus aūt diſcipuloꝝ deſignat cum dicit[Ego aūt te co gnoui zc̄.] Et primo quātū ad cognitionē. Secun do q̄ntuz ad cognitionis fructū ibi[Ut dilectio zc̄.] ¶ Circa ꝓfectū diſcipuloꝝ in cognitione dei tria facit. Primo ponit radicē z fontē cognitionis dei. Scd̄o ramos z riuulos ex hoc ꝓcedētes. Tertio deriuationē eoꝝ a radice ſeu fonte. Radix autez z fons cognitionis dei eſt uerbū dei. ſ. chriſt⁹. Eccl. 1. Fons ſapiētie uerbū dei zc̄. Humana aūt ſapientia in dei cognitione cōſiſtit. Hec aūt cognitio ad ho mines deriuat a uerbo: q2 in quātum hoies parti cipāt uerbū dei intātū deū cognoſcūt. Ideo dicit. Ita[mūdus te nō cognouit. Ego aūt.] ſ. fons ſapi entie: uerbū tuū[cognoui te.] cognitione cōprehē ſionis eterna. ſupra. 8. Si dixero q2 neſcio eum: ero ſimılis uobis mēdax. Ex hac aūt cognitione ṽbi: que eſt fons z radix deriuant ſicut z riuuli z rami oēs cognitiones fideliū. Et ideo dicit[z hi cogno uerūt: q2 tu me miſiſti.] ut li[q2] dicat rōnē cogniti onis ſm Aug̃m. Ut ſit ſenſus[Ego cognoui te.] ꝑ nām. [Et hi cognouerūt] te per grām. Et q̄re? [q2 tu me miſiſti.] ſupple ad hoc ut te cognoſcerēt. In fra. 19. In hoc natus ſum z ad hoc ueni zc̄. Supra eodē. Manifeſtaui nomē tuū hoibus. Uel li[q2.] dicat rē cognitā. Ut ſit ſenſus[hi cognouerunt.] z qd hoc. ſ.[q2 tu me miſiſti.] q2 qui videt filiū videt patrē. Supra. 13. Sed hoc nō a ſeipſis habuerunt ſed deriuatū eſt eis a me. Quia nemo nouit patrez niſi filius: z cui uoluerit filius reuelare. Et ideo di cit[Notū feci eis nomē tuū zc̄.] Et deſignat dupli cem cognitionē: quā per eū hñt fideles. ſ. doctrine Et quātū ad hāc dicit[Notū feci eis nomē tuuz.] exterius inſtruēdo per ṽba. ſupra. 1. Deū nemo vi dit vnq̄. Unigenitus zc̄. Heb. 2. Que cū initiū acce piſſet enarrādi per dñm zc̄. Alia cognitio eſt interi or per ſpūm ſcm. Et quātū ad hāc dicit[Et notuz faciā zc̄.] dādo. ſ. eis ſpūm ſcm. ſupra. 16. Cum aūt uenerit ille ſpūs ueritatis docebit uos oēm ṽitatez. ¶ Uel dicit[Notū feci eis nomē tuū.] ſ. cognitiōe fidei. Quia videmus nūc per ſpeculū in enigmate [Et notū faciā.] per ſpēm glīe in pria: ubi videbi mus facie ad faciē. 1. Coꝛ. 13. ¶ Fructus aūt cogni tionis huius eſt[Ut dilectio qua dilexiſti zc̄.] Qd̄ pōt exponi dupl̄r. Uno mō z melius. Quia dictū eſt ꝙ pater diligit filiū: ut oſtēdit per claritatē quā dedit ei.) Cōſequēs ergo eſt ut diligat oēs in qb⁹ eſt filius: qui eſt in eis inquātū hñt ṽitatis cogniti onē. Et ſic eſt ſenſus.[Ego faciā eis notū nomē tu um.] Et per hoc ꝙ cognoſcūt te: ego ṽbū tuuz ero in eis. Et per hoc ꝙ in eis ſum[dilectio qua dilexi ſti me in ipſis ſit.] i. ad eos deriuet: z diligas eos ſi cut me dilexiſti. ¶ Uel aliter.[Ut dilectio qua dile xiſti me.] i. ſicut tu me dilexiſti: ita ipſi ꝑticipando ſpūm ſanctū diligāt. Et per hoc[ego ero in ipſis.] ſicut deus in tēplo. Et ipſi in me ſicut mēbra in ca pite. 1. Io. 4. Qui manet i charitate i deo mānet zc̄.

LE. I. 18. c. Hec cum dixiſſet ieſus egreſſus cuz diſcipulis ſuis trans toꝛrentem ce dron ubi erat hoꝛtus in quem in troiuit ipſe z diſcipuli eius. Scie bat autem z iudas qui tradebat eum locum. quia frequenter ieſus conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis.

Supra ante paſſionē dñs ꝓparauit diſcipu los ſuos multipl̄r infoꝛmādo exem plis: cōfoꝛtādo ṽbis: z ꝓmouēdo ſuffragijs. Hic euāgeliſta accedit ad narrādū eius paſſionē. Et ꝓ mo ꝓponit myſteriū paſſionis. Scd̄o gl̄iam reſur rectionis. 20. cap̄ ibi[Una aūt ſabbati zc̄.] Paſſio aūt chr̄i ꝑtim cōpleta eſt per iudeos: ꝑtim per gē tiles. Primo ergo deſcribit paſſionē chr̄i quātum ad ea que paſſus eſt per iudeos. Scd̄o quātuz ad ea que paſſus eſt per gētiles. 19. cap̄ ibi[Tūc appre hēdit pilat⁹ zc̄.] Circa ꝓmū tria facit. Primo oſten dit quō a diſcipulo dñs tradit. Scd̄o quō a mini ſtris ꝓncipib⁹ ꝓntat ibi[Cohoꝛs ergo z tribunus zc̄.] Tertio quō a ꝓncipib⁹ apud ꝓſidē accuſatur ibi[Adducūt ergo ieſum zc̄.] Circa ꝓditionez di ſcipuli tria tāgit euāgeliſta. Primo qdez locū. Se cūdo apparatū ibi[Iudas ergo cū accepiſſet zc̄.] Tertio ꝓmptū chr̄i affectū ad ꝓditionē ſuſtinen dam ibi[Ieſus itaq; ſciēs zc̄.] ¶ Locus aūt oſtē dit ꝓditioni ꝯgru⁹ ex trib⁹. Quia a ciuitate remo tus: in ſe occult⁹: z cōcluſus: z ꝓditori not⁹. ¶ Re motus qdē erat a ciuitate. Uñ facilius iudas pote rat facere qd̄ intēdebat. Uñ dicit[Hec cū dixiſſet.] ſ. que ſupra dicta ſunt. ¶ Sed cū ea que dixit ꝑti nerēt ad chr̄i orōnē ꝯuenientius dixiſſet euāgeliſta hec cū oraſſet. ¶ Sed hoc fecit euāgeliſta ut oſtē dat hāc orōnē nō ꝓpter ſui neceſſitatē feciſſe: q2 ip ſe erat qui orabat ut hō: z exaudiebat ut deus: ſed hoc ꝓpter nr̄am inſtructionē. Uñ erat q̄ſi quedaz dictio[Egreſſus eſt cū diſcipulis ſuis.] nō qdē cō tinuo ſm Aug̃m poſt eius orōnē: cū alia quedā in teruenerūt narrata ab alijs euāgeliſtis: ab iſto aūt ꝓtermiſſa. ſ. ꝙ facta fuit ꝯtētio inter diſcipulos qs eoꝝ videretur eē maioꝛ. Luc. 22. Interim etiaz dixit ieſus petro. Ecce ſathanas expetiuit uos ut cribra ret zc̄. (ut Luc. narrat ibidē.) Dixerūt etiā diſcipuli hymnū cū dño (ut narrāt Mat. z Mar.) Sic ergo nō eſt intelligēdū ꝙ cū hoc dixiſſet: ſtatim egrede ret: ſed q2 nō añ egreſſus eſt q̄ dixiſſet[Egreſſus eſt.] in q;[trās toꝛrētē cedron.] Sed Mattheus z Marc⁹ dicūt ꝙ exierūt in mōtē oliueti: z tūc uenit cū illis in villā que dicit gethſemani. In quo nul la eſt ꝯrietas: ꝙ idē locus eſt quē ioānes comemo rat z Matthe⁹. Toꝛrēs eni cedron eſt ad radices mōtis oliueti: ubi etiā eſt villa que dicit Gethſema ni. Cedron aūt in greco eſt genitiu⁹ pluralis. q. d. trās toꝛrētē cedroꝝ. Foꝛte erāt ibi multi cedri plan tati. Cōuenit aūt myſterio ꝙ toꝛrētē trāſiuit: q2 ꝑ eū eius paſſio deſignat. pſal. De toꝛrēte in via bibit zc̄. Cōuenit etiā ꝙ trās toꝛrētem cedron. Cedron eni īterp̄tat obumbratio. Et chr̄s ſua paſſione ab ſtulit vmbrā peccati: z legis: z expāſis manib⁹ in cruce ꝓtexit nos ſub vmbra manus ſue. p̄s. Sub vmbra alarū tuarum ꝓtege me zc̄. ¶ Erat autez cōgruus locus ꝓditioni. Uñ dicit[Ubi erat hoꝛ tus: in quē introiuit zc̄.] Et hoc cōuenienter: q2 ip ſe ſatiſfaciebat pro peccato primi hominis in hoꝛ to commiſſo. Paradiſus enim hoꝛtus deliciarum interpꝛetatur. Geneſis tertio. Item quia per paſſi onem nos in hoꝛtum z paradiſum coronandos introducit. Luce vigeſimotertio. Hodie mecuz eris in paradiſo. ¶ Erat enim congruus locus: quia

Toꝛrēs cedrō ē ad radices mōtis oliueti. Cedrō in gre co ē genitiuus pluralis nūi.

Cedrō īterp̄tat obūbratiō.

Paradiſus īterp̄tat hoꝛt⁹ deliciarum.

proditori notus. Uñ dicit [Sciebat autem iudas qui tradebat ꝛc.] Et huius ratio est [qꝛ frequenter iesus venerat illuc cū discipulis suis.] Inter quos iudas fuerat sicut lupus inter oues. supra. 6. Nõne ego uos duodeci elegi ꝛc. Lup⁹ ouina pelle cõtectus: ꝛ inter oues alto pñsfamilias ꝯsilio tolerat⁹ didicit ubi ad tẽpus exiguū ouiū dispgeret gregẽ.

Questio. ¶ Sed cū iudas diu añ exierit a cena ut pditionẽ cõpleret: querit quõ sciuit ꝙ chr̃s illa hora egrederet illuc?

Rñ fm Cris. ¶ Ad qð dicẽdū fm Criso^m ꝙ cõsuetudo christi erat ꝛ pcipue in magnis festis post cenã discipulos seorsum ducẽ: ꝛ aliq̃ sublimia de festo docere: que nõ erat fas alios audire. Et iõ q̃a tūc erat festū pcipuū extimauit iudas ꝙ post cenã illuc exisset. Fecit aūt hoc ut in mõtibus ꝛ in hortis sublimia doceret discipulos: maxime puta a tumultib⁹ ingrẽs locū: ne eoꝝ mẽs impediat. Osee. 2 Ducam eam in solitudine ꝛ loquar ꝛc.

¶ Judas ergo cum accepisset cohortem: ꝛ a põtificib⁹ ꝛ phariseis ministros: uenit illuc cum laternis ꝛ facibus ꝛ armis.

¶ Hic ponit pditoris appatus. Et nota ꝙ sicut dicit Luc. 22. Judas postq̃ tractauerat pditionem cū pncipib⁹ querebat oportunitatẽ: quõ sine turbarū tumultu traderet eū. Et iõ noluit eū in secreto inuenire: ꝛ in nocte: qꝛ in die semp circa turbarū instructionẽ occupat⁹ erat. Sed qꝛ in nocte poterat ipediri uel ꝓpter subitū ꝯcursum turbarū: uel propter tenebras: qb⁹ posset eripi uel euadere de manib⁹ eoꝝ. Jõ ꝯtra turbas muniuit se armis: cõtra turbas lãternis ꝛ facib⁹. Sed qꝛ de turba aliq poterãt sibi resistẽ per potẽtiã ppli: iõ ꝯtra hos accepit cohortẽ: nõ iudeoꝝ: sed militū a p̃side: ut sic firmato ordine legitime ptãtis: nullus ei auderet obsistere. Jtẽ aliq ex iudeis ꝫelo legis ducti: p̃ferrẽ q̃a a gẽtilib⁹ capiebat eis fortasse resistẽ uoluissent. Et iõ accepit etiã [a põtificib⁹ ꝛ phariseis ministros ꝛ uenit illuc ꝛc.] Job. 15. Cucurrit aduersus deum erecto collo. Luc. 22. Tanq̃ ad latronem ꝛc.

¶ Jesus itaqꝫ sciens omnia que uẽtura erãt super eum processit ꝛ dixit eis. Quem queritis? Responderũt ei. Jesum nazarenum.

¶ Hic ponit euãgelista pmptū chr̃i affectū ad pditionẽ uolũtarie suscipiẽdã dupl'r. Primo se uoluntarie offerẽdo. Scðo discipulū resistẽtẽ cõprimendo ibi [Simon ergo petrus ꝛc.] Et circa pmū duo facit euãgelista. Primo narrat ꝙ chr̃s ondit se ad ostẽdẽdū suã potẽtiã. Scðo ad demõstrandū suã patiẽtiã ibi [Jterū ergo iterroga. ꝛc.] Circa pmū tria facit. Primo ponit chr̃i iterrogationẽ. Scðo suipsius manifestationẽ ibi [Dicit eis iesus ego sū ꝛc.] Tertio manifestationis effectuꝫ ibi [Ut ergo dixit ꝛc.] ¶ Circa pmū tria facit. Primo cõmẽdat christi sciam ꝛ cognitionẽ. Quia [Jesus sciens oia que uẽtura erãt sup eū ꝛc.] supra. 13. Sciẽs iesus q̃a uenit hora ei⁹ ꝛc. Qð iterposuit euãgelista ꝓpt duo. Primo ne videret iterrogationẽ qu'i facturus erat eis chr̃s ex ignorãtia fecisse. Scðo ne videat qð se ipsis inuitũ ꝛ ꝓpter ignorãtiã obtulisset: cuꝫ uenirẽt ad eū occidẽdū. Uñ oia que uẽtura erãt sup eū sciebat. ¶ Scðo ponit chr̃i iterrogationẽ: qui cuꝫ ista sciret: tñ [pcessit ꝛ dixit ad eos. Quẽ queritis?] nõ ex ignorãtia (ut dictū est.) ¶ Tertio subdit ipsorū rñsionẽ. Quia [Jesum nazarenū.] supple querim⁹: nõ q̃dẽ ad imitãdū: sed ad malignãdū: ꝛ occidẽdū. Unde supra. 8. Queritis me ꝛ in peccato uestro moriemini.

¶ Dicit eis iesus. Ego sum. Stabat autem ꝛ iudas qui tradebat eum cum ipsis.

¶ Hic ponit suipsius manifestatio qua se eis capiẽdū exhibuit. Uñ dicit [Ego sum.] s. iesus nazarenus quẽ queritis. Addit aūt euãgelista iude p̃ñtiam: ideo qꝛ supra dixit ꝙ iudas ab eo exiuerat: posset aūt credi ꝙ nõ eẽt mirū: si chr̃s ab eis nõ cognosceret facie ꝓpter tenebras. Sed ꝙ quis nõ cognoscat uoce: maxime a multum sibi familiari: hoc nõ põt tenebris ascribi. Ostẽdit ergo per hoc qð dicit [Ego sum.] ꝙ etiam a iuda familiari sibi: qui stabat cum ipsis nõ est cognitus: qð est maxime diuinitatis christi potẽtie ostẽsiuū. [Stabat ergo iudas cuꝫ ipsis.] i. pseuerabat in malo: ut eum osculi signo mõstraret. Jsa. 33. Os eius erit ꝛc.

¶ Ut ergo dixit eis ego sum: abierunt retrorsum: ꝛ ceciderunt in terram.

¶ Hic ponit manifestationis effectus: qꝛ [abierunt retrorsum: ꝛ ceciderũt in terrã.] Et (ut Gregorius dicit) aliqñ legit de sanctis ꝙ cadũt in terrã. Dañ. 2 Cecidit in faciẽ suã ꝛ adorauit ꝛc. Eze. 2. Cecidit in faciẽ meã. De iniqs aūt legitur ꝙ cadũt. Jsa. 4. Pulcherrimi viri tui cadẽt. Sed hec est differẽtia: qꝛ de iniqs dicit ꝙ cadũt retrorsum. 1. Reg. 4. Cecidit de sella retrorsum. De sanctis aūt: ꝙ cadũt in faciẽ suã. Cuius rõ assignat Prouer. 4. Quia iustoruꝫ semita q̃si lux ꝛc. Et via impioꝝ tenebrosa ꝛc. Ois enim qui post se cadit: ibi cadit ubi nõ videt. Jnĩq ergo qꝛ in inuisibilibus cadũt: retrorsum cadere dicunt: qꝛ ibi corruũt: ubi q̃d eos tũc sequat modo videre nõ p̃ñt: sed qui ante se cadit: ibi cadit ubi videt. Et ideo sancti qui in istis visibilibus semetipsos spõte deiciũt: ut in inuisibilib⁹ erigant: in faciẽ suam cadere dicunt: qꝛ timore cõpũcti vidẽtes humiliant. ¶ Mystice aūt per hoc ꝙ ceciderũt retrorsum. dat intelligi ꝙ pplus iudeorũ qui erat populus peculiaris uocẽ chr̃i in p̃dicatione non audiẽs abijt retrorsum exclusus a regno.

¶ Jterum ergo interrogauit eos. Quẽ queritis? Jlli autem dixerunt. Jesum nazarenũ. Respondit iesus. Dixi uobis qꝛ ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire: ut impleretur sermo quem dixit: quia quos dedisti mihi non perdidi ex eis quenq̃.

¶ Hic ponit secũda interrogatio. Et primo ponit iteratã interrogationẽ. Scðo christi manifestationem. Et tertio eius oblationẽ. ¶ Jnterrogauit autem iterato fm Crisostomũ ꝓpter duo: ut dum. s. indicauit suã potẽtiam: ꝙ inimici cõtra eū uenientes corã eo retrorsum ceciderũt in terrã. Jnstruant fideles ꝙ sua uolũtate captus sit. Jsa. 53. Oblat⁹ est qꝛ ipẽ uoluit. ¶ Scðo ut etiã quãtũ in se est daret iudeis materiã cõuersionis viso potẽtie sue miraculo. Jsa. 5. Quid ultra debui facere ꝛc. Et ideo cum statim ad ostẽsionẽ sue potẽtie non fuerũt cõuersi se eis capiẽdū spõte obtulit. Uñ cū [iterum interrogauit eos: quẽ queritis? ꝛ illi dixerũt. Jesum nazarenũ.] ipse se iterũ manifestãs [rñdit. Dixi uob: q̃a ego sum.] Jn quo patet qꝛ ceci erãt: ut eū non possent cognoscere. ¶ Jpsius oblatio sui ponit cū dicit [Si ergo me queritis ꝛc.] s. cõprehẽdẽ: faciatis qð intẽditis: ita tñ ꝙ [sinite hos.] scilicet discipulos meos [abire.] qꝛ nõdū est tẽpus: ut tollant de mũ-

do per paſſionē. Supra.17. Nō rogo ut tollas eos
de mūdo Jn quo patet ꝙ ipſe dedit eis ptātē euꝫ
capiēdi. Nā ſicut ex ſua potētia diſcipulos ſuos ꝑ
ꝗ iuit. ita ꝛ multo magis ſe ſeruare potuiſſet. ſupra
10. Nemo tollit aīam meā: ſed ego pono eam ꝛc̄.
Et ꝙ nō dimiſerūt miniſtri ap̄los ex chūi ꝑſuaſio
ne: ſed ex eius ptāte oſtēdit euāgeliſta dicēs [Ut i-
pleretꝰ ſermo quē dixit.] q̄ſi iō dimiſerunt miniſtri
ap̄los abire: q2 eos tenere nō poterāt: cū ipſe dixe
rit ſupra.17. [Quos dediſti mihi non ꝑdidi ex eis
Obiectio. quēꝗ̄.] ❡ Sed ꝯtra ſupra dixit hoc dn̄s de per
ditione aīe. Quō euāgeliſta hoc adaptat ad ꝑditi
Solō ſꝫ Cri. onē corꝑis? ❡ Rn̄ſio dicēdū ſm Criſo^m ꝙ dn̄s ſu
pra locutus eſt de ꝑditiōe aīe ꝛ corꝑis. Etſi tm̄ de
ꝑditione aīe locutꝰ ſit. Dicēdū ꝙ euāgeliſta hic ꝑ
quādā extēſionē refert ad ꝑditionē corꝑis. ❡ Uł
Solō ſꝫ aug. ſm Aug^m dicēdū ꝙ hoc qȯ dicitꝰ eſt intelligēduꝫ
etiā quātū ad ꝑditionē aīe: q2 ap̄li nōdū ſic crede-
bāt: quō credūt qui nō ꝑeūt. Et iō ſi tunc exiuiſſent
de hoc mūdo: fuiſſent de illis qui pereūt.

LE. II. Simon ergo petrus habens gladi
um eduxit eum: ꝛ percuſſit pontifi-
cis ſeruuꝫ: ꝛ abſcidit auriculā eius
dexteram.

Poſtq̄ꝫ Euāgeliſta oſtēdit ꝓmptitudinē
chrī ad ꝑditionē ſuſtinēdā ſeipꝫ
uolūtarie ꝑditori offerēdo. Hic oſtēdit eū eſſe ꝓm
ptū ad idē diſcipuli reſiſtētiā ꝓhibēdo. Et primo
ponitꝰ reſiſtētis diſcipuli manifeſtatio. Scd̄o eiꝰ co
hibitio ibi [Dixit ieſus petro ꝛc̄.] Circa p̄mū duo
facit. Primo ponit ꝣelū diſcipuli in ſerui ꝑcuſſionē
Scd̄o euāgeliſta īſerit ſerui nūcupatione ibi [Erat
aūt nomē ꝛc̄. ❡ Dicit ergo ſic. Miniſtri cōprehē-
derūt ieſum. Sed [ſimon petrus.] ceteris diſcipulis
ardētior [hn̄s gladiū eduxit eū ꝛ ꝑcuſſit pontificis
ſeruū qui erat inter miniſtros ꝛ abſcidit eius auri-
culā dexterā.] Nō ex ſua ꝑncipali intētione euꝫ cū
intēderet occidē: ſed ictus quē dirigebat ad caput
relapſus eſt ad aurē. Ideo eni ictū dirigebat ad ca
put: ut facilius moreat: qȯ q̄dem faciebat ex ꝣelo
dn̄i ſui. 3. Reg. 19. Zelo ꝣelatꝰ ſum. ❡ Sed hic īcidit
Queſtio pᵃ. duplex qō. q2 cū dn̄s mādauerit diſcipulis Mat.
10. ꝙ nec etiā duas tunicas hērēt: quō petrus hē-
bat etiā gladiū? ❡ Rn̄ſio dicendū ꝙ illud p̄ceptū
Rᵒ ad p̄maꝫ. dedit eis chrs qn̄ miſit eos ad p̄dicādū: ꝛ durabi
le erat uſꝗ ad tp̄s paſſionis. Un̄ chrs in paſſione
reuocauit ip̄m. Luc. 12. Qn̄ miſi uos ſine ſacculo ꝛ
pera: nunq̄d aliq̄d defuit uobis? Et infra. Sꝫ nūc
qui hēt ſacculū tollat ſilr ꝛ perā. Et qui nō hēt uē
dat tunicā ſuā ꝛ emat gladiū. Ex hac ꝯceſſione uidetꝰ
petrus īntellexiſſe ꝙ liceret eis portare gladiuꝫ.
Dubitatio ❡ Sed vn̄ tā cito potuiſſet gladiū hēre: cū p̄dicta
So. ſm Criſ. v̄ba dixiſſet dn̄s pauloan̄. ❡ Dicēdū ſꝫ Criſo^m ꝙ
petrus iādiu an̄ audiēs ꝙ iudei chrm̄ tradere de-
berēt ꝑncipibꝰ ſacerdotū ad crucifigēdū: timēs p̄
Alia ſolutio. parauerat ſibi gladiū. ❡ Uel dicēdū ſm īterlinea-
rem: ꝙ gladius accipitꝰ hic pro cultello quem forte
habuerāt in mēſa ad eſum agni: ꝛ de cena ſurgēs
Scd̄a qō. tulerat ſecū. ❡ Scd̄o queritꝰ ꝙ cū dn̄s dixiſſet eis
ꝙ nō reſiſterēt malo. Mat. 5. Quid eſt ꝙ petrꝰ per
Rᵒ ad ſcd̄am cuſſit ſeruū ꝑncipis. ❡ Ad qȯ dicēdū ꝙ dn̄s ꝓhi-
buit ꝙ nō reſiſterēt alicui ad defendendū ſeipſos:
Alia reſpōſio nō aūt ad defendēdū dn̄m. ❡ Uel dicēdū ꝙ non
dū ꝯfirmati erāt v̄tute ſupueniēte ex alto. Luc. ul-
timo. Sedete in ciuitate ꝛc̄. Iō nō erāt adhuc ꝑfe-
cti: ut oīno malo non reſiſterent.

❡ Erat autem nomen ſeruo malchus.

❡ Hic ponitꝰ nomē ſerui. Et hoc iō ſpālr a ioāne
deſcribitꝰ: ꝙ ſicut infra dicitꝰ. Ipſe erat notus pōtifi
ci: ꝛ iō etiā notitiā miniſtroꝝ eius hēbat. Un̄ ſciēs
nomē eius nō tacuit ip̄m ꝓpter certitudineꝫ facti.
Sed Lucas addit ꝙ dn̄s ſanauit auriculam eius.
Luc. 22. Et hoc myſterio cōpetit. Nā per hūc ſuū
ſignificatꝰ pplus iudeoꝝ qui opp̄mebatꝰ a ꝑncipi-
bus ſacerdotū. Eze. 34. Quȯ craſſum erat comede-
batis ꝛc̄. Iſtius ergo ſerui petrus ꝑnceps ap̄loruꝫ
amputauit auditū: q2 male audiebāt uerba legis
carnalr. ſ. Sed dn̄s reſtituit nouū auditū. pſal. In
auditu auris obediuit mihi. Et ſm hoc ꝯgrue uo
Malchꝰ īter- catꝰ malchus. i. rex. Quia per chrm̄ in nouitate vite
ꝑtatꝰ rex. efficimur reges. Apoc. 5. Feciſti nos deo nr̄o ꝛc̄.

❡ Dicit ergo ieſus petro. Mitte gladiuꝫ tu-
um in uaginam.

❡ Hic ponitꝰ petri cohibitio ꝣeli. Et p̄ ponitꝰ Petri
cohibitio. Scd̄o cohibitionis rō ibi [Caliceꝫ quē
dedit mihi ꝛc̄.] ❡ Dicit ergo ꝙ petrus ita eduxit
gladiū. Sꝫ dn̄s dixit ei [Mitte gladiū in uaginā.]
q̄ſi nō eēt opus defenſionis: ſed patientie: nec ei lici
tus uſus gladij malis. Hiere. 43. Uſquequo ꝯcide-
ris mucro. ❡ Myſtice aūt ſignatꝰ per hoc ꝙ gladi
us v̄bi dei mittēdus erat in uagina. i. in fide gētili-
um. ❡ Et rō cohibitionis ponitꝰ cum dicit.

❡ Calicem quem dedit mihi pater nō vis ut
bibam illum?

❡ Nō enim eſt reſiſtēdū his que ex diuina ꝓuiden-
tia diſponuntꝰ. Job. 9. Quis reſtitit ei ꝛ pacē habu-
it? Dicitꝰ aūt paſſio calix: q2 ex charitate patiētis dul-
cedinē hēt: ſed ex nā ſua amaritudinē: ſicut ꝛ me-
dicina ſanatiua ꝓpter ſpem ſanitatis dulcis eſt: ſꝫ
amara ꝓpter saporē. pſal. Calicē ſalutaris accipiā
ꝛc̄. Hūc ergo calicē dedit ei pr̄ q2 paſſionē ex ſua ꝛ
pr̄is uolūtate ſpōte ſuſcepit. Infra. 19. Nō hēres in
me ptātē niſi datū eēt ꝛc̄.

Cohors aūt ꝛ tribunus ꝛ miniſtri LE. III.
iudeorum comprehenderunt ie-
ſuꝫ: ꝛ ligauerūt eum: ꝛ adduxerūt
eum ad annam primuꝫ.

Hic ponitꝰ quō dn̄s a miniſtris captꝰ principi
bus p̄ntatꝰ. Et p̄ quō ducitꝰ ad vnū princi
pē ſ. annā. Scd̄o quō ducitꝰ ad aliū. ſ. caypham ibi
[Et miſit eū annas ꝛc̄.] Circa p̄mū duo facit. Pri̇o
dicit quō anne p̄ntatꝰ. Scd̄o quō ab anna examina
tur ibi [Pōtifex ergo interrogauit.] Circa p̄mū duo
facit. Primo ponit quō ducitꝰ ad anne domū. Se-
cūdo quō diſcipuli ſequuntꝰ eū ibi [Sequebatꝰ aūt
ꝛc̄.] Circa p̄mū oſtēdit q̄d circa ieſum ſit factum.
Scd̄o deſcribitꝰ ip̄e pōtifex ad quē ducitꝰ ibi [Erat
aūt ꝛc̄.] ❡ Circa chrm̄ aūt tria acta ſunt. ❡ Primo
eni cōprehēditꝰ. Un̄ dicit [Cohors ergo.] i. militu
[ꝛ tribunꝰ] eoꝝ [ꝛ miniſtri iudeoꝝ cōprehēderunt
ieſum.] qui incōprehēſibilis eſt. Hiere. 22. Magnꝰ
ꝯſilio ꝛ icōprehēſibilis cogitatu ꝛc̄. Forte eni co-
gitabāt illud pſal. Deꝰ dereliq̄t eū: ꝑſeqmini ꝛ cō
prehēdite eū ꝛc̄. Tren. 3. Spūs oris nr̄i chrs dn̄s
captꝰ eſt in peccatis nr̄is. i. ꝓpter peccata nr̄a: ut ſ. nos
liberaret. Iſa. 49. Eq̄dem captiuitas a forti tolletur.
❡ Secūdo ligatꝰ. Un̄ dicit [ꝛ ligauerūt eum.] Qui
ſoluere uenit ligatos: ꝛ vincula eorum diſrumpe-
re. pſal. Diruiſti vincula mea ꝛc̄. ❡ Tertio addu-
ctꝰ. Un̄ dic [ꝛ adduxerūt eū ad ānā.] ut cū ꝑderet

qui uenit oēs ducere in viā ſalutis. pſal. Deduxiſti me: qꝛ fact⁹ es ſpes mea. ℂ Pōt aūt duplex rō aſſignari q̄re pmū ad annā ducit. Una. ſ. ad mādatū cayphe pōtificis anni illius: qui. ſ. ideo ieſuȝ ad annam miſit: ut excuſabilioꝛ eēt ſi ab anna ↄdēnatū ipſe poſtmodū ↄdēnaret. Alia rō ex ꝓpinquitate dom⁹ anne que in via poſita ꝓpinqoꝛ erat. Et iō timētes ne ſi excitaret tumultus ppl̄i ieſus de manibus coꝝ eriperet: ordinauerunt illuc.

ℂ Erat enim ſocer cayphe qui erat pontifex anni illius. Erat autem cayphas qui conſilium dederat iudeis: quia expedit vnum hominem mori pro populo.

ℂ Hic pmo deſcribitur pōtifex ex affinitate ad caypham [qui ſocer ei⁹ erat.] Scd̄o deſcribit ipſe cayphas [qꝛ pōtifex erat anni illius.] ℂ Sciēdum eſt enim ꝙ ſm legē ſumus ſacerdos per totā vitā officio fungebat: cui poſt mortem filius ſuccedebat. Poſtmodū vō inuidia ꝛ ambitione pncipū creſcente nō ſolū pr̄i nō ſuccedebat filius: ſȝ nec ultra annū pōtificat⁹ fungebat officio: ꝛ hoc ipm pecunia ꝓcurabat (ut Joſephus dicit.) Et iō nō eſt mirū ſi in anno illius pōtificat⁹ tam neqter acqſiuit: rem ſic nephariā geſſit. ℂ Deſcribit etiā ex ↄſilio. Un̄ dicit [Erat aūt cayphas qui ↄſiliū dederat iudeis ꝛc̄.] Supra. 11. hoc. ſ. [qꝛ expedit vnū hoīem mori pro pplo.] Qd̄ iō euāgeliſta cōmemorauit ut remoueret ſcādalū de cordibus fideliū: oſtēdēdo ꝛ per aduerſarioꝝ ꝓphetias ꝙ nō ꝓpter infirmitatē aut impotētiā ſuā captus eſt ꝛ mortuus: ſed ꝓpter ppl̄i ſalutē: ut. ſ. nō tota gens periret. Teſtimonium enim aduerſarij efficacius eſt: ꝛ talis nāc eſt ueritas: ꝙ etiā aduerſarius eam tacere non pōt.

Summ⁹ ſacerdos p totā vitā offō fungebat: cui filius poſt mortem ſuccedebat. Ultimo ſacerdos creſcente inudia ñ ſolū filius nō ſuccedebat: ſȝ nec ultra ānū pōtificat⁹ offo fungebat.

Ueritas talis nāc ē ꝙ ēt aduerſari⁹ eā tacere nō pōt.

ℂ Sequebatur autem ieſum ſimon petrus ꝛ alius diſcipulus.

ℂ Hic ponit quō diſcipuli aſſociauerūt chr̄m. Et pmo ponit quō petrus cū alio diſcipulo ſequebat chriſtū. Scd̄o quō introiit ad locū ubi chr̄s erat. Tertio quō negauit. ℂ Dicit ergo quātū ad primū [Sequebat aūt ieſum ſimon petrus.] ex deuotione: q̄uis a lōge ꝓpter timorē [ꝛ alius diſcipulus.] ſ. ioānes: cuius nomē ipſemet occultat humilitatis grā. Dat aūt per hoc itelligi ꝙ reliq diſcipuli aufugerāt relicto ieſu (ut dicit Mat. 26.) ℂ Myſtice aūt per hos duos diſcipulos due vite intelligunt que chr̄m ſequunt. ſ. actiua que ſignat p petrū. ꝛ ↄtēplatiua que per ioānē. ℂ Et actiua qdē ſequit chr̄m obediēdo. Supra. 10. Oues mee uocē meā audiūt. ℂ Cōtēplatiua vō cognoſcēdo ꝛ ↄtēplādo. Oſee. 6. Sciemus: ſequemur ꝙ te. ℂ Sequebant aūt iſti duo diſcipuli: qꝛ plus pre ceteris diligebāt chr̄m. Un̄ pmi uenerūt ad monumētū. Infra. 20. ꝛ qꝛ eos adinuicē maioꝛ vis dilectionis vniebat. Un̄ ſepe in euāgelio ſil̄ iūgunt: ꝛ in Actibus aploꝝ dicit: ꝙ miſerūt ad illos petrū ꝛ ioānē. Et iterū. Petrus ꝛ ioānes aſcēderūt in tēpluȝ ꝛc̄.

Uita actiua ſeqt chr̄m obediendo. Contēplatiua vō cognoſcēdo ꝛ cōtēplando.

ℂ Diſcipulus autem ille erat notus pontifici: ꝛ introiuit cum ieſu in atrium pontificis. Petrus autem ſtabat ad oſtium foris.

ℂ Hic ponit quō petrus introiuit quātū ad ordinē Et pmo quō ioānes pceſſit. Scd̄o quō petrū itroduxit ibi [Exiuit ergo ꝛc̄.] ℂ Ordo aūt fuit talis. qꝛ ioānes pmo itrauit cū ieſu. Et huius rō erat: qꝛ [erat not⁹ pōtifici. ꝛ petrus ſtabat ad oſtiū atrij foris.] Et lȝ ioānes piſcatoꝛ fuiſſet ꝛ iuuenis uocat⁹a chriſto: erat tn̄ notus pōtifici: uel qꝛ pr̄ ioānis ei ſeruierat: uel aliqs ex ↄſanguineis ſuis: nec hoc poſuit ioānes ꝓpter ſui iactātiā: ſed ꝓpter humilitatē. Nec hoc ꝙ pmo itrauit q̄ȝ petrus cū ieſu in atriū pōtificis ꝛ nō petrus: magis v̄tuti ſue ꝛ maioritati q̄ȝ notitie aſcribat. Et iō dicit [Diſcipulus aūt ille.] ſ. ioānes [erat notus pōtifici.] Et iō itrauit cū ieſu in atriū pōtificis: ubi chr̄s erat duct⁹. [Petrus aūt ſtabat.] q̄ſi pſagiēs futurā negationē. pſal. Qui videbāt me foras fugierūt a me. ℂ Myſtice aūt ioānes itrat cū ieſu: qꝛ vita ↄtēplatiua eſt ei familiaris Sap. 8. Intrās in domū meā cōquieſcā ꝛc̄. Sed petrus ſtās foras. Quia actiua vita circa exteriora occupat. Luc. 10. Maria ſedēs ſec⁹ pedes dn̄i ꝛc̄. Martha aūt ſatagebat ꝛc̄.

Expō myſtica

ℂ Exiuit ergo diſcipulus alius qui erat not⁹ pōtifici: ꝛ dixit oſtiarie: ꝛ introduxit petrū.

ℂ Hic oſtēdit quō petrus ioānis interuētu itroductus eſt. qꝛ ille alius diſcipulus. ſ. ioānes [erat not⁹ pōtifici. Et dixit oſtiarie.] ut cū introduceret [ꝛ itroduxit petrū.] ℂ Per qd̄ myſtice dat intelligi ꝙ p ↄtēplatiuā itroducit ad chr̄m actiua vita: ſicut enī rō inferioꝛ dirigit per ſupiorē: ita actiua per contēplatiuā. pſal. Emitte lucē tuā ꝛ ueritatē tuā ꝛc̄.

ℂ Dixit ergo petro ancilla oſtiaria. Nūquid ꝛ tu ex diſcipulis es hominis iſtius?

ℂ Hic ponit petri negatio. Et pmo ponit motiuū negationis: ſeu occaſio. Scd̄o ponit ipſa negatio ibi [Dicit ille Nō ſum ꝛc̄.] Tertio negationis ↄfirmatio ibi [Stabāt aūt ꝛc̄.] ℂ Occaſio aūt negationis ꝛ motiuū fuit petro ancille iterrogatio. Unde dicit [Dicit petro ācīlla oſtiaria. Nunqd ꝛ tu ex diſcipulis eius es?] Dicit aūt [ꝛ tu.] qꝛ ſciebat ioannē chr̄i eē diſcipulū. ꝛ tn̄ ꝓpter familiaritatē nil dicit ei. Appet aūt in hoc īfirmitas petri pro tpe illo: qꝛ ex debili occaſione mot⁹ eſt ad negādū. Et hoc ex duob⁹. Primo ex ipſa pſona iterrogate: qꝛ non armat⁹ miles: nō admirādus pōtifex: ſed mulier ꝛ ancilla oſtiaria iterrogauit. Scd̄o ex forma iterrogationis: qꝛ nō dicit. Nunqd ex diſcipulis es ꝓditoris iſtius? per qd̄ videbat magis ex cōpaſſione loq. Un̄ ꝛ ex hoc papit ꝙ Uerbo dn̄i celi firmati ſunt: ꝛ ſpū oris eius ꝛc̄. Quia qui ad uocē ancille chr̄m negauit: poſtmodū nomē chr̄i corā pncipibus ſacerdotū ↄfitet ꝛ predicat. Act. 4. ℂ Negatio petri ponit cū dicit.

ℂ Dicit ille. Non ſum.

ℂ In quo debemus aduertē ſm Augm̄ nō ſolū ab eo negari chr̄m: qui dicit eū nō eē chr̄m: ſed ab eo etiā qui negat ſe eē chr̄ianū. Nil aūt aliud iſto mō negauit petrus q̄ȝ ſe eē chr̄ianū. Iō aūt dn̄s petruȝ negare pmiſit: qꝛ uoluit ut ipe qui pponēdus erat toti eccl̄ie īfirmis ꝛ peccātib⁹ magis cōpateret expt⁹ in ſeipſo īfirmitatē pcti. Heb. 4. Nō hēm⁹ pōtificē qui nō poſſit cōpati īfirmitatib⁹ nr̄is tētatū p oīa abſqȝ pctō: uerū eſt de chr̄o. Sȝ de petro pōt dici etiā cū pctō. Quidā tn̄ quādā inanē grām appropriātes petro dicūt: ꝙ nō timore negauit: ſed amore uolēs ſemp eē cū chr̄o ꝛ ſeq ↄtinue. Nouerat enī ꝙ ſi fateret ſe eē de chr̄i diſcipulis fuiſſet ſeparat⁹ a chr̄o ꝛ expulſus. Sȝ hoc nō ↄſonat dictis dn̄i: qꝛ nō iō negauit qꝛ noluit a chr̄o ſepari: ſȝ qꝛ noluit pro chr̄o aīam ponē. Supra enī cū dixiſſet. Aīam meā pro te ponam. Rn̄dit ieſus: aīam tuam pro me pones. Amen amen dico tibi: nō cantabit

gallus anteq̃ ter me neges.℗ Cõfirmatio negationis ponitur ibi.

℗ Stabant autem ſerui ⁊ miniſtri ad prunas quia frigus erat: ⁊ calefaciebant ſe. Erat autẽ cum eis ⁊ petrus ſtans ⁊ calefaciens ſe.

℗ Quaſi ut magis videret non eſſe eius diſcipulus Nam petrus ad hoc ꝙ non videret ex diſcipulis: poſuit ſe inter miniſtros ⁊ ſeruos ſtantes ad prunas: q: frigus erat: ſicut q̃n̄q; in equinoctio hiemali in martio cõtingit: in quo petrus non bene ꝯſiderauit. Unde dicit in pſal. Cum ſancto ſanctus eris Ipſum etiã tẽpus cõgruit cõditioni mẽtis eius: in qua refrigerauerat charitas. Mat.24. Refrigeſcet charitas multoꝝ ⁊c̃.

℗ Pontifex ergo interrogauit ieſuz de diſcipulis ſuis: ⁊ de doctrina eius.

℗ Ubi primo ponit examinatio. Secũdo chriſti reſponſio ibi[Rñdit ei ieſus.] Tertio rñſionis reprehenſio ibi[Hec aũt cum dixiſſet.]℗ Duo autẽ imponebant chriſto a iudeis. ſ. falſa doctrina: ⁊ noua. Mat.1. Que eſt hec noua doctrina. Secũdo ſeditio ⁊ attractio hoĩuz ad ſe. Luc.23. Cõmouit populuz per vniuerſam iudeã incipiẽs a galilea uſq; huc. Et ideo de iſtis duobus eũ examinãt. Primo qdẽ[de diſcipulis eius.] quos videbat ſeduxiſſe. Scdo[de doctrina eius.] q̃ſi notãs eam falſitatis.

℗ Reſpondit ei ieſus. Ego palã locutus ſum mundo. Ego ſemper docui in ſynagoga ⁊ in templo quo omnes iudei conueniunt: ⁊ in occulto locutus ſum nihil.

℗ Hic ponit rñſio dñi. Et primo ponit ſue doctrĩe modũ. Scdo reqrit alioꝝ teſtioniũ ibi[Quid me interrogas?] Circa primũ duo facit. Primo doctrĩe manifeſtationẽ ꝓponit. Secũdo eã exponit. Dicit ergo[Ego palã locutus ſuz mũdo.]℗ Sed ꝯtra.

Queſtio, Supra.16. dicit. Uenit hora q̃n non in ꝓuerbijs: ſʒ palã de patre annũciabo uobis. Si ergo diſcipl'is nõdũ palã locutus fuerat: quõ palã locutus eſt in

Reſponſio mũdo?℗ Rñ° dicẽdũ ꝙ diſcipulis nõdũ loquebat palã: q: excellẽtes ſentẽtias ꝓponebat. Mundo aũt locutus eſt palã: q: publice p̄dicabat. Unde hoc exponit dicẽs[Ego ſemꝑ docui in tẽplo

Queſtio. ⁊ in ſynagogis.]℗ Sed ꝯtra Mat.16. dicit: ꝙ diſcipulis multa ſeorſum ſine parabolis ꝓponebat.

Rñſio p̄ma. ℗ Sed ad hoc eſt triplex rñſio. Una: q: qd̓ duodecim diſcipulis dicebat: nõ reputabat in occulto

Scda rñſio. Tercia rñſio, dici.℗ Alia eſt: q: nõ ꝓponebat ea diſcipulis intẽtione occultãdi.℗ Tertio ſi fiat vis in v̓bo. Quia dñs hic loqtur de doctrina quã populo tradidit quã nõ ꝓpoſuit eis in ꝯuẽticulis: ſed in locis publicis. pſal. Annũciaui iuſtitiã tuã in eccl'ia magna Iſa.45. Nõ fui locutus in abſcõdito ⁊c̃.℗ Et ad hoc exigit alioꝝ teſtimonium dicẽs.

℗ Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus ſim ipſis: ecce hi ſciunt que dixerim ego.

℗ Et p̄mo remittit eos ad teſtimoniũ alioꝝ. Scdo oſtẽdit quoꝝ teſtimoniũ reqrat. Tertio rõnẽ eorũ aſſignat.℗ Quãtũ ad p̄mũ dicit[Quid me iterrogas?] q.d. per alios potes hoc ſcire.℗ Et iõ quãtũ ad ſcdm ſubdit[Interroga eos qui audierũt.] Nam (ut Mat.22. dicit) Miſerũt ad ieſuz phariſei ut caperent eũ in ſermone: qui tñ ꝯtra eũ nihil iuenire potuerũt. Et iõ remittit eũ ad eos.℗ Et rõnem huius ſubdit[Ecce hi ſciũt quid dixerim ego.] De quibus poſſunt teſtimonium perhibere.

Hec autem cum dixiſſet: vnus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam ieſu dicens. Sic reſpondes pontifici. LE. IIII.

Poſita dñi rñſione. hic ponit rñſionis reprehẽſio. Et p̄mo ponit miniſtri reprhẽſio. Scdo dñi ſatiſfactio ibi[Rñdit ei ieſus. Si male ⁊c̃.]℗ Miniſter aũt reprhẽdit rñſionem dñi Primo qdẽ facto: q: dedit ei alapã ad improperiũ Uñ dicit[Hec cũ dixiſſet.] ſ. ieſus[vnus aſſiſtẽs miniſtroꝝ.] ſ. põtificis[dedit ei alapã.] Qd̓ qdẽ non caſu ꝯtigit: ſed longe añ ⁊ multipl'r fuerat ꝓphetatũ Iſa.50. Dedi corp' meũ ꝑcutiẽtibus: ⁊ genas meas uellẽtibus. Tren.3. Dabit ꝑcutiẽti ſe maxillã ſaturabit̃ obprobrijs ⁊c̃. Mich.5. In v̓gã ꝑcutiet maxillã iudicis iſrl'.℗ Scdo reprhẽdit v̓bo dicẽs[Sic rñdes põtifici?] In quo dat̃ itelligi ꝙ annas põtifex erat: ⁊ nõdũ miſſus erat ad cayphã. Unde Luc.3. hos duos põtifices cõmemorat. Sub p̄ncipib' inqt ſacerdotũ anna ⁊ caypha. Sed dicũtur duo põtifices: q: alternis vicib' põtificatũ ſibi uẽdicabãt. Sed illo ãno annas erat p̄nceps ſacerdotũ. Motus eſt aũt miniſter ad ꝑcutiẽdũ ieſum ex h̓ ſ. q: cũ audiẽtiũ eniṁ iterpellaſſet teſtimoniũ. ſup̄ 7. Cũ põtifices miſiſſent miniſtros ut caperent eũ: ipſi captiad v̓ba ieſu redierũt dicẽtes. Quia nunq; ſic locutus eſt hõ ⁊c̃. Uolẽs ergo hic ſe excuſare ꝙ nõ eẽt de illis ꝑcuſſit eũ. Sed chr̃s male rñdiſſe põtifici ex hoc colecit: q: per hoc qd̓ dixit. Quid me iterrogas? Introga eos qui audierũt. videbat̃ notaſſe põtificẽ de imprudẽti iterrogatione: cũ tñ ſcriptũ ſit Exo.22. Principẽ ppl'i tui ne maledicas.

℗ Reſpondit ei ieſus. Si male locutus ſum teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene: quid me cedis?

℗ Cõñter ieſus rõnabilr̃ excuſat ſe cũ dicit[Si male locutus ſum.] rñdẽs põtifici.[teſtimoniũ ꝑhibe de malo.] q.d. Si hẽs ex his que a me ꝓlata ſunt: vñ me poſſis reprhẽdere: oſtẽde ꝙ male dixerim: q: in ore duoꝝ uel triũ teſtiũ ſtat oẽ v̓bũ. Deut.17. [Si aũt bñ.] i. ſi negs hoc oſtẽdere[qd me cedis?] i. qd in me furis?℗ Uel hoc põt referri ad hoc qd̓ dixit ſupra. Introga eos ⁊c̃. Ut ſit ſenſus[Si male locutus ſum.] in ſynagoga ⁊ in tẽplo: qd̓ nõ debui[teſtimoniũ ꝑhibe de malo.] qd̓ dixi corã p̄ncipe ſacerdotũ. Sed hoc nõ potuiſſet miniſter oſtẽdere.[Si aũt bñ.] ſ. docui[qd me cedis?] q.d. iniuſtũ eſt. Hiere.18. Nunqd reddit̃ pro bono malũ ⁊c̃.

℗ Sed hic eſt qõ: q: Mat.5. dñs p̄cepit diſcipl'is ſuis. Si qs te ꝑcuſſit in dexterã maxillã: p̄be ei ⁊ alterã. De chr̃o aũt dicit̃ Act.1. Cepit ieſus facẽ ⁊ docere. Debuit ergo facẽ qd̓ docuit. Sed hoc nõ fecit Imo ꝯriũ (ut videt̃) ſe excuſauit.℗ Rñſio dicẽduz ſʒ Aug^m ꝙ dicta ⁊ p̄cepta ſacre ſcripture ex factis ſcõꝝ iterptari pñt: ⁊ intelligunt̃: cũ idẽ ſpũs ſanct' qui iſpirauit ꝓphetis ⁊ alijs ſacre ſcripture latoribus mouerit ſcõs ad opus. Nã ſicut 2. Petri.1. dicitur: ſpũ ſcõ iſpirati locuti ſunt ſci dei hoies. Ita Ro.8. dicit̃. Qui ſpũ dei agunt̃ hi ſunt filij dei. Sic ſacra ſcriptura intelligẽda eſt ſm ꝙ chr̃s ⁊ alij ſancti ſeruauerũt. Chr̃s aũt nõ p̄buit iſti aliã maxillaz Nec Paulus Act.9. Uñ nõ eſt intelligẽdũ ꝙ chr̃s mãdaſſet ꝙ p̄berẽt maxillã aliã corꝑalẽ. Ad lr̃am

Queſtio.

R° ſm Aug° Precepta ſacre ſcripture ex factis ſcõꝝ iterpretari pñt.

ei qui pcutit vnã. Sed hoc debet intelligi qũtũ ad ꝓparationẽ ai: ꝙ ſi neceſſe fuerit ita debet eſſe diſpoſitus: ut nõ turbet aĩs cõtra pcutientẽ: ſʒ parat⁹ ſit ſile: ⁊ ẽt amplı⁹ ſuſtinere. Et hoc dñs ſeruauit q corpus ſuũ ꝓbuit occiſiõi. Sic ergo excuſatio domini utilis fuit ad noſtrã inſtructionẽ.

excuſatio dñi utilis fuit ad noſtrã inſtructionem.

¶ Et miſit eũ Annas ligatum ad Cayphã pontificem.

¶ Hic oñdit quõ a põtifice mittit ad aliũ põtificez. Et primo ponit ieſu miſſio. Secũdo cõplet petri negatio ibi [Erat aũt Simõ ⁊c.] ¶ Dicit ergo [Et miſit eũ Anna liga. ad cay. ponti.] ad quẽ a principio ducebat: ſʒ cã quare pri⁹ declinauerat illuc expreſſa eſt ſupra. ¶ Sed attẽde anne neqtiã: qꝛ cũ debuiſſet eũ abſoluere: utpote ſine culpa exñtem: tñ eũ ligatũ miſit.

¶ Erat autem Simon petrus ſtans ⁊ calefaciens ſe.

¶ Hic agit de ſecũda negatiõe petri ⁊ tertia. Et ꝓ ponit negatiõis occaſio. Secũdo petri duplex negatio ibi [Dixerũt ergo ⁊c.] Tertio ponitur ſigni verborũ chriſti adimpletio ibi [Et ſtatim gallus ⁊c.] ¶ Occaſio ãt ſecũde negatiõis petri fuit, mora cũ miniſtris põtificis ſtãtib⁹ ad ignẽ. Nã (ut Criſoſtom⁹ dicit) recedente chr̃o ad Cayphã. Petrus adhuc cũ miniſtris remãſit. Sic eni abſortus erat a pctõ poſt negationẽ: ut qui prius feruidus erat iã nõ videbat curare de chr̃o. Hiere. 8. Nullus eſt qui agat penitentiã ſuper pctõ ſuo dicẽs. Et ideo dicit [Erat aũt Simõ petrus adhuc ſtans ⁊ calefaciebat ſe] q̃uis chr̃s receſſit inde: imemor ei⁹ qd̃ dr̃ in ps. Beatus vir qui nõ abijt in cõſilio impioꝝ. ¶ Sed hec expoſitio ſtare nõ põt: qꝛ ſic ſequeret ꝙ ſecũda ⁊ tertia negatio facta fuiſſet in abſentia chr̃i: qd̃ eſt cõtra illud qd̃ dr̃ Luc. 22. ꝙ poſt tertiã negationẽ petri: cõuerſus dñs reſpexit Petrũ.

Expõ Aug. Et iõ Aug⁹ alr̃ expõnẽs dicit: ꝙ euãgeliſta loquitur per recapitulationẽ more ſuo: ut oñdat cõtinuationẽ ⁊ ordinẽ rei. Dixerat enim ſupra ꝙ ſtabant ſerui miniſtri ad prunas: qꝛ frigus erat: ⁊ calefaciebãt ſe. Et petrus erat cũ eis ſtans ⁊ calefaciẽs ſe. Et poſtea interpoſuit de examiatione chriſti a põtifice. Et poſtmodũ ut continuet ſeriẽ reſumit qſi eadẽ verba dicẽs [Erat aũt Simõ petrus ſtans ante.] ſ. q̃ chriſtus mitteret ad cayphã. ¶ Deĩde, ponit duplex negatio petri: cũ dicit.

¶ Dixerunt ergo ei. Nũquid ⁊ tu ex diſcipulis eius es? Negauit ille ⁊ dixit. Nõ ſum. Dicit ei vnus ex ſeruis pontificis cognatus ei⁹ cuius petrus abſcidit auriculã. Nõne ego te vidi in horto cum illo? Iterũ ergo negauit petrus.

¶ Utrãq; ponunt duo, ſ. negatiõis occaſio. i. interrogatio: ⁊ ipſa negatio. ¶ Sʒ hic occurrit duplex

Dõ pma. qõ litteralis. Nã Mat. 26. loquẽs de ſecũda negatione dicit. Exeunte aũt illo ianuã vidit eum alia ancilla: ⁊ ait his qui erant ibi. Et hic erat cum ieſu nazareno. Et iterũ iurauit cũ iuramẽto. Et ſic videt hic duplex cõrietas: qꝛ Ioãnes dicit Petrũ negaſſe eo ſtãte ad focũ. Mattheꝰ aũt eo exeũte domũ. ¶ Alia cõrietas eſt: qꝛ ſm Mattheũ iterrogat ab alia ancilla. ſm Ioãne ab alijs. ſ. multis. Uñ dicit [Dixerũt ergo ei. Nũquid ⁊ tu ⁊c.] Itẽ ſʒ Lucã ſolũ ab vna interrogat. Uñ Luc. 22. dicit. Et interuallo facto qſi hore vni⁹. alius quidã affirmabat dicẽs. Uere ⁊ hic cũ illo erat. ¶ Rñ⁰: dicẽdũ ꝙ qñ Reſpõſio.

Petrus primo negauit ſurrexit ⁊ exiuit ianuaz: ⁊ eo exeũte alia ancilla interrogauit eũ. ¶ Uel dixit alijs: qꝛ de illis erat ſicut refert Mat. Et ſic negauit ſecũdo. Et poſtmodũ redijt petrus ut excuſaret ſe de hoc ẽt: ⁊ ſedit cũ alijs: quo ſedente ibi: aliqui audierũt ab ancilla iterũ interrogauerunt eũ (ut dicit Mat.) Uel vn⁹ primo (ut dicit hic) ⁊ poſtea alij multi. Et ſic negauit tertio. Uñ ſubdit de tertia negatiõe [Dixit vnus ex ſeruis põtificis cognatus eius cu⁹ abſcidit petrus auriculã.] Iſte tertius teſtimoniũ perhibuit: qꝛ de viſu. vnde dic [Nõ ego te vidi i horto cũ illo? Iterũ ergo petr⁹.] facto interuallo hore vni⁹ [negauit] tertio. Nec refert ſi alij euãgeliſte dicũt tertiã interrogationẽ factã a plurib⁹. Ioannes vͦo factã ab vno. Potuit enim fieri ut iſte qui magis certus erat interrogaret: ⁊ alios ad interrogandũ incitaret. Multa eniʒ circa hec vͣba dicta ſunt a circũſtantib⁹: quoꝝ vnũ cõmemorat euangeliſta vnus. Et alius aliud: cuʒ nõ eẽt eoꝝ principalis intẽtio ad hoc. Sed ad cõmemorãdũ verba petri ⁊ oſtẽdendũ veritatẽ ei⁹: qd̃ dñs dixerat petro. Uñ in verbis petri oẽs cõueniũt. Nũi. 24. Quicqd dñs dixerit hec loquar ⁊c. ¶ Conſequẽter agit de ſigno cõmemorationis chriſti. vnde dicit.

¶ Et ſtatim gallus cantauit.

¶ Motus virtute diuina: ut medici eẽt completa predictio, ⁊ egroti cõuicta preſumptio.

Adducũt ergo ieſum a Caypha in pretoriũ. erat ãt mane ⁊ ipſi nõ introierũt in pretorio ut nõ cõtaminarẽtur: ſʒ ut mãducarẽt paſcha. LEC. V.

Hic agit de aſſignatiõe chriſti gentilib⁹. Et ꝓ dicit euãgeliſta quõ aſſignat preſidi. 2° quõ cã ei⁹ a preſide examinat ibi [Et dixit. Quaʒ accuſationẽ.] Tertio quõ ei⁹ innocẽtia declaratur ibi [Et hec cũ dixiſſet iteruʒ exiuit.] Circa ꝓ[m] tria facit. Primo deſcribit aſſignatiõis locũ. Secũdo tẽpus. Tertio modũ. ¶ Locus quidẽ: qꝛ in ꝓtorium. vñ dicit [Adducũt aũt ieſuʒ ad cayphã in pretoriũ] qd̃ eſt loc⁹ iudicij. Unde ⁊ in exitu ubi erat tabernaculũ principis conſueuit ꝓtoriũ appellari. Unde hic dñs ꝓſidis pretoriũ appellat. ¶ Sʒ Dubitatio.

quõ ducat ad Cayphã in ꝓtoriũ. ¶ Ad quod dicendũ ꝙ põt dici ꝙ cayphas ꝓuenerat in domuʒ Pilati: ut eũ informaret de facto ieſu ſibi preſentãdi. Uñ eo exeũte cũ pilato in ꝓtorio aſſignatus Reſponſio.

eſt ei ieſus. ¶ Uel põt dici ꝙ cũ cayphas eẽt princeps ſacerdotũ hẽbat ſpacioſas domos: ita ꝙ in aliq̃ parte earũ ẽt ꝓſes hoſpitaret. Et ſic eſt ſenſus Alia reſpõſio

[Adducũt ieſuʒ ad cayphã.] ſ. ad domũ ei⁹. Et hͦ [in ꝓtoriũ.] ¶ Ul' dicẽdũ ꝙ meli⁹ in greco habet [Adducũt ieſum a caypha in ꝓtoriũ.] Et ſic tollit Alia reſpõſio

oĩs dubitatio. ¶ Tẽpus deſcribit [Erat aũt mane.] Nã tãta erat eoꝝ neqtia: ut nulla mora iterponeret qn occidẽdũ traderẽt pilato. Michee. 2. Uch q cogitatis inutile: ⁊ opamini malũ in cubilibus veſtris. In luce matutina faciũt illud qm̃ cõtra deum eſt manus eoꝝ. Job. 23. Mane ꝓmo ſurgit homicida interficit egenũ ⁊ pauperẽ. ¶ Sʒ ex hͦ qd̃ q̃uis Dubitatio.

iſurgit. Nã tres alij euãgeliſte dicũt ꝙ circa principiũ noctis dñs fuit flagellat⁹ in domo cayphe: ⁊ examinatus ab eo: cũ dixit. Dic nobis ſi tu es chriſtus. Et ſũmo mane ductus eſt ad Pilatũ. Ioan.

nes vō dicit ꝙ ductus eſt ad cayphaȝ. ¶ Ad qḋ dicēdū ꝙ ſi uolum⁹ ſaluare litterā noſtram ꝙ cayphas pimo vidit cū cū eēt in domo anne de nocte: ꝛ tūc potuit examiari ab eo. ¶ Sȝ adhuc dubiū remanet de hoc qḋ dicūt: ꝙ fuit flagellat⁹ in domo cayphe. ¶ Qḋ totū ſoluit ſm illud: qḋ habet in greco. ſ. ꝙ ducūt eū a caypha in ꝑtorio: ꝗa ſm hoc a domo Anne fuit de nocte adduct⁹ ad domū cayphe: ubi flagellatus ꝛ examinat⁹ fuit: ꝛ de mane fuit a caypha ductus in ꝑtoriū [ut nō cōtamiarent: ſed ut māducarēt paſcha.] Ubi ꝑ deſignat eoꝝ uana ſupſtitio. Quia nō introierunt in pretoriū. 2° pilati ad eos reuerētia: qꝛ exiuit eis obuiā.

Dubitatio.

¶ Sȝ hoc qḋ dicit q̄tū ad primū ꝙ nō introierunt: ut nō cōtaminarent. hȝ dubitationē. Dicunt enī alij euāgeliſte ꝙ chr̄s capt⁹ fuit in ſero in die cene. Et tūc erat paſcha. Luc. 22. Deſiderio deſideraui ꝛc̄. hoc paſcha māducare uobcū. Et de mane in craſtino fuit duct⁹ ad ꝑtoriū. Quō ergo [ut māducarēt paſcha?] tūc eēt in craſtio paſche.

Rūſio quorūdā grecorum modernorū.

¶ Sed ad hoc ꝗdā moderni greci dicūt ꝙ hoc factū fuit 14° luna: ꝛ crucifixus eo die quo iudei celebrabāt paſcha dicētes: ꝙ chr̄s vna die ꝑuenit paſcha: ſciens ſibi iminere occiſionē in paſcha iudeoꝝ. Uñ celebrauit paſcha. 13° luna ad ueſperā. Et hoc dicūt: qꝛ in lege preceptū eſt ꝙ a q̄rtadecia luna primi mēſis uſq; ad vigeſimū primū diē mēſis non inueniebat fermētatū apud iudeos. Uñ dicunt ꝙ chr̄s cōſecrauit de fermētato corpus ſuū.

Improbatio rūſiōis prenſe grecorū.

¶ Sed hoc ſtare nō pōt ꝓꝑ duo. Prio qꝛ nunq̄ inuenit in ueteri teſtō: ꝙ alicui liceret ꝑuenire celebrationē paſche: ſȝ ſi hēret ipedimētū liceret differre uſq; ad aliū mēſem. Nū. 9. Hō qui fuerit imūdus ſuper aīa: aut in via ꝓcul in gēte ura faciat phaſe domino mēſe ſcḋo: q̄rtadecima die mēſis ad ueſperā. Cū ergo chr̄s nil pretermiſerit de obſeruātijs legis: falſū dicūt eū paſcha preueniſſe. ¶ Secundo qꝛ Mar. 14. expreſſe hētur ꝙ chr̄s uenit die azimorū qñ neceſſe erat occidi paſcha ꝛc̄. Mat. dicit ꝙ ꝑ die azimoꝝ acceſſerūt diſcipuli ad ieſuȝ dicentes. Ubi vis parem⁹ tibi comedere paſcha? Nō ergo dicendū eſt ꝙ chr̄s preuenit paſcha.

Rūſio Criſ.

¶ Et iō Criſoſtom⁹ alr̄ dicit. ſ. ꝙ chr̄s legē per oīa iplēs ſuō tēpore paſcha celebrauit. ſ. q̄rtadecima luna ad ueſperā: ſed iudei ſic intēti erāt ad chr̄i occiſionē: ꝙ nō celebrauerūt paſcha die ſuo: ſed in ſequēti die ſ. luna 15°. Uñ de hoc dicit [Ut nō cōtaminarētur ſed ut māducarēt paſcha] qḋ precedēti die omiſerunt.

Improbatio rūſiōis Criſ.

¶ Sed nec hoc ſtare pōt. Quia Nū. 9. dr̄: ꝙ ſi ꝗs ꝓꝑ ipedimēta nō pōt celebrare paſcha. 14° luna pimi mēſis celebret illud nō ſequēti die ſȝ lūa 14° mēſis ſcḋi.

Rūſio Hier. ꝛ Aug. ꝛ aliorū doctorū latinorū.

¶ Et iō dicēdū eſt ſm Hieronymū ꝛ Aug^m ꝛ alios doctores latinos ꝙ. 14° luna ē ꝑncipiū ſolēnitatis. Sȝ paſcha nō dicit ſolū ueſpa: ſȝ totū tēpus. 7. dierū: ꝑ qḋ comedebāt azima que debebāt māducari a mūdis. Uñ qꝛ iudei alienū iudicās ꝑtorio īmūdiciā ꝯhebāt. Iō nō itroierūt in pretoriū [ut nō cōtamiarent: ſed ut māducarēt paſcha.] ſ. panes azimoꝝ. ¶ Sȝ attēde ipiā cecitatē: qꝛ timebāt cōtamiari de hoīe gētili: ſȝ ſanguinem dei ꝛ hoīs effundere nō timebāt. Iſa. 49. Uenerūt ſtructores tui deſtruētes te: ꝛ diſſipantes a te exibūt. ¶ Cōſequēter ponit pilati ad eos reuerētia: cum dicit.

¶ **Exiuit ergo pilatus ad eos foras: ꝛ dixit.** **Quā accuſationeȝ affertis aduerſus hominē hūc? Reſpōderūt ꝛ dixerūt ei. Si non eſſet hic malefactor nō tibi tradidiſſemus eū.**

¶ Et tūc chr̄m ab eis oblatum ſuſcepit [Et dixit. Quā accuſationē affertis ꝛc̄.] Ubi ponit chr̄i examinatio. Et ꝑmo quō examiat a pilato corā accuſatorib⁹. 2° quō a ſe ibi [Introiuit ergo ꝛc̄.] Circa ꝑmū duo facit. Prio ponit pilati examiationē. 2° liberalē ei⁹ cōceſſionē ibi [Accipite eū uos ꝛc̄.] Circa ꝑmū ꝑmo ponit ei⁹ examiatio. 2° malitioſa iudeoꝝ rūſio. ¶ Pilat⁹ ergo vidēs eū ligatū ꝛ a tot ductū ad dānādū dic̄ [Quā accuſationē ꝛc̄.] Rñderūt ꝛ dixerunt ei. [Si nō eēt hic malefactor nō tibi tradidiſſem⁹ eū.] q̄ſi diceret. Nos examiauim⁹ eū: ꝛ iā cōdēnatū tradidim⁹ eū tibi: iā puniēdū q̄ſi pilato ſufficeret eoꝝ iudiciū. Sȝ falſū dicūt dicentes eū eē malefactorē: Quia (ut dr̄ Act. 4.) Pertranſit bñfaciēdo ꝛ ſanādo oēs oppſſos a diabolo. ſȝ faciūt ſm illud ꝑs. Retribuebant mihi mala pro bonis.

Dubitatio.

¶ Sȝ ꝯ hoc eſt qḋ dicit Luc. 22. ꝙ iponebāt chriſto mlta crimia. vñ dicebāt. Cōmouit populū per vniuerſaȝ iudeā: incipiēs a galilea uſq; huc. Hic aūt nullū.

Reſponſio.

¶ Rñ° dicēdū ꝙ mlta uerba dixerūt iudei tūc pilato (ut Aug⁹ dicit.) Sȝ potuit eē ꝙ pimo hoc qḋ hic oñdit Jo. ꝛ poſtea fuit qḋ dicit Luc. ¶ Conſequenter ponit liberalis cōceſſio Pilati: cū dicit.

¶ **Dixit ergo eis pilatus. Accipite eū uos: ꝛ ſecūdum legem ueſtram iudicate eum.**

¶ Et prio ponit pilati cōceſſio. 2° iudeoꝝ recuſatio ibi [Dixerūt ergo eis iudei.] 3° recuſationis rō ibi [ut ſermo ieſu.] ¶ Dicit ꝗ [accipite euȝ uos.] Uolēs eis ꝑſtare graȝ. Sic ꝛ felix dixit Paulo. Si uelis iudicari apud iudeos. Act. 24. Uel hoc dixit arguēs eos. Nā ipſi examiauerūt ꝛ cōdemnauerāt. Uñ uolebāt ꝙ qui cōdēnauerāt eū malefactoreȝ darēt ſnīaȝ: qꝛ (ut dr̄ Act. 25.) Nō eſt conſuetudo romanis dānare aliquē hoīeȝ prius q̄ hīs qui accuſat ꝑñtes hēat accuſatores: locūq; defendēdi accipiāt ad abluēda pctā. Et ſic eſt ſenſus. Noſtrū iudiciū petitis [Sȝ uos eū accipite: ꝛ damnate ſȝ legē ueſtrā.] Ego aūt nequaq; talis iudex efficiar. ¶ Sȝ iudeoꝝ recuſatio ponit ꝯñter ibi.

¶ **Dixerūt ergo ei iudei. Nobis non licet interficere quenq̄.**

Obiectio.

¶ Sȝ ꝯ Exo. 22. dr̄. Maleficos nō patieris viuere. Ieſū āt maleficū reputabāt.

Rūſio ſȝ Auguſtinum.

¶ Sȝ ſȝ Aug^m dicūt [Nob nō licet iterficere quenq̄] in die feſto. Alio āt tpe ſic.

Rūſio ſȝ Cri.

¶ Uł ſm Criſo^m. Iudei amiſerūt mltuȝ de ptāte: qꝛ iudiciuȝ de pctō ꝯ rēpu. nō ꝑtinebat ad eos. ipſi āt potiſſime intēdebāt cōdēnare eum de h̄ qḋ erat ꝯ rēpu. ī. 19. Oīs ꝗ ſe regē fac̄ ꝯdicit Ceſari. Uñ dicūt [Nob nō licet iterficere quenq̄.] ſ. ꝗ facit ꝯ rēpu. q̄uis liceret pro aliq̄ pctō legis cuius iudiciū reſuatū eis erat. ¶ Uel alr̄ dicēdū ꝙ aliqd nō licet alicui: uel qꝛ eſt diuia lege ꝓhibitū. Et h̄ mō nō erat eis ꝓhibitū. Uł ꝗa ꝓhibitū erat eis lege hūana. Et hoc mō nō licet eis iterficere quēq̄: qꝛ iā reſidebat hec ptās apud ꝑſidē.

Queſtio.

¶ Sȝ tūc remanet qō qꝛ lapidauerāt Stephanum. Act. 7.

Rūſio ſȝ Cri.

¶ Sȝ ad h̄ rñdet Criſo⁹ ꝙ iudeis ꝯceſſuȝ erat a romanis ꝙ utant legitimis ſuis. Uñ qꝛ pena lapidatiōis erat iflicta ꝑ legē: iō ꝯceſſa erat eis a romanis. Sȝ mors crucis i lege exprobrabil' erat. Deu. 21. Maledict⁹ oīs qui pepēdit in ligno. Et iō h̄ ge

nus mortis nō erat eis ſuetū. Judei āt ex ſua malitia nō erāt cōtēti ſi chrīm lapidarēt: ſ; uolebāt eū morte turpiſſima ꝯdēnare (ut dī Sap. 2.) Et ideo nūc dicūt [Nō licet nob interficere quēq̄.] J. morte crucis. ℭ Uel dicēdū ꝙ Stephan⁹ fuit lapidatus in magiſtrat⁹ mutatiōe: ⁊ tūc mlta illicita uſurpantur: que nō fierēt in ꝓceſſu tpis. ℭ Rō recuſatiōis ſubdit cū dicit.

Alia reſpōſio

ℭ Ut ſermo ieſu impleretur quē; dixit: ſignificās qua morte eſſet moriturus.

ℭ Ut li [ut] nō referaſ ad intētionē iudeoꝝ: ſ; ad diſpoſitionē diuine ꝓuidētie. Jeſus enī dixit Mat. 20. ꝙ occidendus erat a gētib⁹ ⁊ crucifigēdus traditus tñ a iudeis. Et iō ut iſtud īpleret ipſi noluerūt eū iudicare ⁊ occidere.

LEC. VI.

Introiuit ergo iterū in pretoriū pilatus: ⁊ uocauit ieſū: ⁊ dixit ei. Tu es rex iudeorū?

Supra poſita eſt examinatio qua pilat⁹ examinauit chrīſ; corā accuſatorib⁹. Hic āt ponit euāgeliſta quō pilatus examinauit chrīm apud ſeipſu;. Et p̄ euāgeliſta agit de īterrogatiōe pilati examinātis. 2° de rñſione chrī examinati ibi [Rñdit ieſus. Regnū meum ⁊c̄.] Circa p̄mū duo facit. p̄ ꝓponit pilati īterrogationē. 2° īterrogatiōis cā; ſeu examinationē ibi [Reſpōdit ieſus. a temetipſo hoc di.] Circa p̄mū ſciendū ꝙ pilat⁹ ut iuſtus iudex: ⁊ oīa exq̄ſite ꝑtractās nō ſtati acqeuit accuſatiōi pōtificis. Exo. 23. Nō ſequeris turbā ad faciēdū malū: nec in iudicio plurimoꝝ acqeſces ſnīe: ut a uero deuies. Sed [introiuit iterū in p̄toriū ⁊ uocauit ieſū.] J. ſeorſū eo ꝙ magnā de eo hēbat ſuſpitionē. Jō aūt chrīm ad ſe uocauit: ut exq̄ſiti⁹ oīa rimaret: ⁊ chrīs qetius rñderet amoto ſtrepitu iudeoꝝ. Job. 39. Cā; quā ignorabā; diligētiſſime inueſtigabā. Et tunc dixit ei [Tu es rex iudeoꝝ?] Ex quo p; (ut Luc. refert. 22.) Judei hoc crimē ei īpoſuerūt. L; Jo. dicat tm̄. Si nō eēt hic malefactor ⁊c̄. Et mlta alia crimīa ei obiecerāt. Sed h̄ magis tetigit cor pilati. Et iō de h̄ ſolo eū īterrogat Mat. 12. Ex abundātia cordis os loq̄t. ℭ Cōſequēter cū dicit.

ℭ Reſpondit ieſus. A temetipſo hoc dicis: an alij dixerunt tibi de me?

ℭ Ponit īterrogatiōis examiatio. Et p̄ ponit chrīi īnterrogatio. 2° pilati rñſio ibi [Nūqd ego iudeus ſu; ⁊c̄.] ℭ Dicit ergo [Rñdit ieſus] uerſa vice īterrogādo [A temetipſo h̄ dicis?] ℭ Ubi ſciēdū ē: ꝙ dupliciter aliq̄s īterrogat. Aliq̄ ut ſciat rē quam ꝑus ignorabat. Et ſic diſcipulus īterrogat magiſ; Aliq̄ īterrogat de re ſcita: ut ſciat rñſionē de quo īterrogat. Et ſic magr̄ īterrogat diſcipulū. S; dñs ſciebat ⁊ id de quo ip̄e interrogabat: ⁊ illud qd̄ reſpōſurus erat. Et iō nō īterrogat q̄ſi ignorās: q: oīa nuda ⁊ apta ſūt oculis ei⁹. Heb. 4. S; īterrogat ut ſciam⁹ quā opīnionē habebāt iudei ⁊ gētiles: ac ſimr̄ de illo regno īſtruamur. ℭ Cōſequenter cum dicit.

ℭ Reſpondit pilatus. nūquid ego iude⁹ ſū? Gens tua ⁊ pōtifices tui tradiderunt te mihi. Quid feciſti?

ℭ Ponit rñſio pilati. S; q̄re ſic rñdet. Jō. ſ. q: dominus q̄ſiuit ab eo: an a ſemetipſo hoc dixiſſet. Et iō pilat⁹ oñdit ꝙ nō ꝑtinebat ad eū querere an eſſet rex iudeoꝝ: ſ; potꝰ ad iudeos: quoꝝ ſe regē dicebat: dās p h̄ itelligē ꝙ ab alijs h̄ ſibi dicebatur. Et iō ſubdit [Gēs tua ⁊ pōtifices tui tradiderunt te mihi.] hāc. ſ. accuſationē aduerſū te dicētes. Et dicit [Gens tua.] q: ex iudeis ſm hoīem nat⁹ erāt. Hiere. 20. Audiui enim cōtumelias mltoꝝ ⁊ terrores in circuitu: ⁊ ꝑſeqmini eū ab oīb⁹ viris q̄ erāt pacifici mei. Miche. 7. Inimici hoīs domeſtici ei⁹. Et dīc [pontifices:] q: q̄to maiores erāt in ptāte tāto potiores in crimīe. p̄mi Eſdre. 9. Man⁹ p̄ncipū ⁊ magiſtratuū fuit in tranſgreſſione hac p̄maꝝ. Hiere. 5. Jbo mihi ad optimates ⁊ loquar eis: ipi enī cognouerūt vias dñi ⁊ iudiciū dei ſui. ⁊ ecce magis hi cōfregerūt iugū: ruperūt vincula. Si ergo ipſi tradiderūt te mihi [Quid feciſti?] q. d. Nō eſt credēdū ꝙ tradidiſſent te mihi niſi ꝑ magnā cām.

ℭ Reſpondit ieſus. Regnū meum nō eſt de hoc mundo.

ℭ Hic ponit rñſio chrī. Et p̄ remouet ſuſpitiōis de regno ſuo falſitatē. 2° aſtruit v̄itatē ibi [Dixit itaq̄ ei pilatus. ergo ⁊c̄.] Circa p̄mū duo facit. Prio excludit falſa; ſuſpitionē. 2° adhibet ſigni ꝓbōne; ibi [Si ex hoc mūdo eēt re. me. ⁊c̄.] ℭ Falſa; ſuſpitionē remouet dicēs [Regnū meū nō eſt de h̄ mūdo.] Quod male itelligētes manichei dicebāt eē duos deos: ⁊ duo regna. ſ. deū bonū qui h; regnu; ſuū in regione lucis. Et deū malū q̄ h; regnū ſuū in regiōe tenebrarū. Et hūc dicebat eē hūc mūdū. Quia oīa corꝑalia dicebāt eē tenebras. Et ſm h̄ ſenſus eſt [Regnū meū nō eſt de hoc mūdo.] q̄ſi diceret. Dñs p; qui bon⁹ eſt ⁊ ego: nō habem⁹ regnū in regiōe tenebrarū. S; ꝯ hoc eſt qd̄ dī i p̄s. Qm̄ rex oīs terre de⁹. Et iterū. Oīa q̄cuq̄ uoluit dñs fecit in celo ⁊ in terra. Et iō dicēdū ꝙ hoc dixit chrīs ꝓp pilatū qui credebat chrīm affectare regnū terrenū: quo corꝑalr̄ ſicut ⁊ hoīes terreni regnaret: ⁊ per hoc eſſet morte plectēdus: ꝙ illicitū affectauerit regnū. ℭ Sciēdū eſt aūt ꝙ regnū q̄nq̄ dī ille ppl̄s qui regnat: q̄nq̄ ip̄a regia ptās. p̄ ergo mō accipiendo regnū exponit Aug⁹ ⁊ dicit [Regnū meū.] i. fideles mei. Apoc. 5. feciſti nos deo nr̄o regnū. [nō eſt de hoc mūdo.] nō dicit non eſt in hoc mūdo. ī. 17. Et hi in mūdo ſūt: ſed [non eſt de hoc mūdo] per affectū ⁊ imitationē erept⁹ q̄dē per grē electionē. Sic enī nos de⁹ eruit de ptāte tenebrarū ⁊ trāſtulit in regnū charitatis ſue. ℭ Criſoſtom⁹ āt exponit accipiēdo regnū ſcd̄o mō. ⁊ dicit [Regnū meū.] i. ptās mea ⁊ auctoritas: qua rex ſū [nō eſt de hoc mūdo.] i. non h; originē ex cāis mūdanis: ⁊ electiōe hoīu;: ſ; aliūde. ſ. ab ip̄o p̄re. Dan. 7. Ptās ei⁹ ptās eterna que nō auferet: ⁊ regnū ei⁹ qd̄ nō corrūpet.

Fundamētu; poſuit nomīs manicheorū dicētiū duo eē ſe principia ⁊ duos deos.
Frāticelli opinione dicūt chrīm nō fuiſſe regē terrenū ⁊ fūdant ſe ſuper hoc paſſu. ſ. regnū meū nō ē ⁊c̄.

Regnū q̄nq̄ dī ppl̄s q̄ regnat: q̄nq̄ ip̄a regia ptās.
Expō Aug.

Expō Criſ.

ℭ Si ex hoc mūdo eēt regnū meū: miniſtri mei utiq; decertarent ut nō traderer iudeis

ℭ Hic adhibet ſig̃ euidētia ad ꝓbādū ꝙ regnū ei⁹ nō ē de hoc mūdo. Et prio ponit ſignū. 2° ꝯcludit itētū ibi [nūc āt ⁊c̄.] ℭ Circa p̄m ſciēdū eſt ꝙ q̄ hēt regnū terrenū ſiue iuſte ſiue violenter: op; ꝙ hēat ſocios ⁊ miniſtros: per q̄s in ptāte fulciatur. Cui⁹ rō eſt: q: nō eſt potēs per ſeipſū: ſed per miniſtros ſuos 2. Re. 3. Facta eſt lōga cōcertatio inter domū Saul decreſcēs quotidie. Sed rex ſupn⁹: q: potēs eſt per ſeipſum ⁊ ſeruis ſuis potentiā tribuit: iō nō indiget ad regnū ſuum miniſtris. Et iō dicit ꝙ regnū ſuū nō eſt de hoc mūdo: q: [ſi ex h̄ mūdo eēt regnū meū: miniſtri utiq; mei decerta

rent:ut nõ traderer iudeis.]Vñ ⁊ Petrus uolens decertare pro chřo:nõ aduertebat ſe de hoc mun do nõ eẽ.ſ.codẽ.Habebat tñ dñs alios miniſtros ſ.angelos qui potuiſſent eũ eripe de manib⁹ iudeo rũ:ſʒ dñs eripi noluit.Mat.26.An nõ poſſũ roga re patrẽ meũ:⁊ exhibebit mihi plus ꝙ duodecim legiões angelorum.

¶ Nunc autem regnũ meum nõ eſt hic.

¶ Scilicet q͛ nõ querit tales miſtros:concludit ꝙ [regnũ ſuũ nõ eſt hic.]i.nõ hʒ pncipiũ de hoc mũ do.Et tñ hic:q͛ ubiqʒ eſt.(Attingit enĩ a fine uſqʒ ad finẽ fortiter:⁊ diſponit oĩa ſuauiter.)ps.Poſtu la a me:⁊ dabo tibi gentes hereditatem tuã.Dañ. 7.Dedit ptãtẽ ⁊ honorẽ ⁊ regnũ:⁊ oẽs populi tri bus ⁊ lingue ſeruient ei.

¶ Dixit ei itaqʒ pilatus.Ergo rex es tu?

¶ Hic dñs manifeſtat ṽitatẽ de regno ſuo ꝙ ſit.Et p ponit manifeſtatiõis occaſio.2° ipſa manifeſta tio ibi[Rñdit ei ieſus ⁊c̃.]3° manifeſtatiõis effect⁹ ibi[Dicit ei pilat⁹ ⁊c̃.]¶ Circa primũ ſciẽdũ ꝙ pi lat⁹ ex ſupradictis ṽbis dñi intelligẽs ꝙ regnũ qſi carnale ⁊ longinquũ eẽt de ꝑtib⁹ illis.1.Coꝛ.2.Ani malis hõ nõ ꝑcipit ea que ſunt ſpũs dei:anhela uit ad ṽitatẽ ſciendã.Et iõ ĩqͥt dicẽs[Ergo rex es tu?]ſ.⁊ dñs.¶ Cõſequẽter reſpõdẽs dicit.

¶ Rñdit ieſus.Tu dicis:q͛ rex ſum ego.

¶ Ubi prĩo ſe eẽ cõfitet regẽ.2° ſui regni oñdit ra tionẽ ibi[Ego in hoc natus ſuʒ ⁊c̃.]3° iſinuat ſup ꝗs regnat ibi[Oĩs qui eſt ex ṽitate ⁊c̃.]¶ Circa pmũ ſciẽdũ eſt ꝙ dñs ad q̃õnẽ rñdens de regno: ita rñſionẽ ſuã tẽperauit:ut nec manifeſte ꝯſitet ſe eẽ regẽ:cũ rex nõ eẽt eo mõ quo pilat⁹ itelligebat: Nec negaret:cũ ſpũalr̃ eẽt rex regũ.Dicit ğ[Tu di cis q͛ rex ſũ ego.]ſ.carnalr̃:ſm quẽ modũ rex nõ ſuʒ:ſed alio mõ rex ſũ ego.Iſa.32.Ecce in iuſtitia regnabit rex pͥncipes in iudicio ꝑerũt ⁊c̃.¶ Mo dũ aũt ⁊ rõnẽ regni ſui oñdit dicẽs.

¶ Ego in hoc nat⁹ ſũ ⁊ ad hoc ueni in mun dũ ut teſtimoniũ perhibeã ueritati.

¶ Quod dupliciter exponiť.Uno modo ſm Au guſtinũ:ut regnũ chřĩ ſint fideles(ſicut dictũ ẽ ſu pra.)Et ſic chřs ſup fideles regnat:Et ad hoc ue nit in mũdũ:ut ꝯgregãs ſibi fideles regnũ ſibi ac quirat.Luc.19.Ho q̃dã nobilis abijt in regionem lõginquã accipe ſibi regnũ.Et ſic eſt ſenſus[Ego in hoc.]i.ad hoc[nat⁹ ſuʒ.]natiuitate.ſ.carnali.Et hoc exponit dicẽs[Et ad hoc ueni in mũdũ]car naliter naſcẽdo.Sic enĩ uenit in mũdum.Galat.4. Miſit de⁹ filiũ ſuũ in mũdũ[ut teſtimoniũ ꝑhibe am ṽitati.]ſ.mihi:qui ſũ ṽitas.ſup̃.7.Et ſi teſtimo niũ ꝑhibeo de meipſo:uerũ eſt teſtimoniũ meũ. ſup̃.8.Et inq̃tũ manifeſto me ṽitatẽ intãtũ regnũ mihi paro.Hoc enim nõ põt fieri niſi per manife ſtationẽ ṽitatis:quã manifeſtationẽ non decebat fieri niſi per me:qui ſũ lux.ſup̃.1.Unigenit⁹ qui eſt i ſinu pr̃is ⁊c̃.Heb.2.Que cũ initiũ accepiſſet enar rãdi ꝑ dñʒ ab eis q̃ audierũt cõfirmata eſt:cõteſtã te deo ſignis ⁊ portẽtis:⁊ uarijs virtutib⁹:⁊ ſpirit⁹ ſcĩ diſtributiõib⁹.Alio mõ exponit Criſo⁹ ſic.Tu q̃ris ſi rex ego ſũ.Et ego dico ꝙ ſic:ſʒ ptãte dina: q͛[in hoc nat⁹ ſũ]neceſſitate eterna a pr̃e:ſicut de⁹ ex deo:ita rex ex rege.ps.Ego aũt ꝯſtitut⁹ ſũ rex. Et ibidẽ.Ego hodie genui te.Sʒ qd̓ addit[Et ad h̓ ueni in mũdũ.]Nõ poniť expoſitiue:ſʒ intelligiť de natiuitate tꝑali:q̄ſi diceret.Etſi ſũ rex eternus: tñ[ad h̓ ueni in mũdũ ut teſtimoniũ ꝑhibeã ṽita ti.]hinc.ſ.ꝙ ſũ rex a deo pr̃e.

Expõ Aug. (margin, beside "guſtinũ")

Expõ Criſo. (margin, beside "ſcĩ diſtributiõib⁹")

¶ Omnis qui eſt ex ueritate audit uocẽ meã

¶ Hic oñdit ſup ꝗs regnet.¶ Ubi notãdũ ꝙ ſup̃ 10.dixit ſe paſtorẽ:⁊ ſbditos dixit oues qd̓ idẽ eſt qd̓ hic dicit ſe regẽ ⁊ ſubditos regnũ:q͛ eadẽ eſt ꝓportio regis ad ſubditos:⁊ paſtoris ad oues:ut ſicut paſtoꝛ paſcit oues.Ez͂c.34.Nõne greges pa ſcunť a paſtorib⁹?)ita ⁊ rex ſuſtẽtat ſubditos.Et ſpãliter inter alia dixit.Oues mee uocẽ meã audi unt.Vñ ⁊ hic dicit[Qui eſt ex ṽitate audit uocem meã.]Nõ ſolũ extern⁹ ſed credẽdo intern⁹:⁊ aman do:ac opꝫ eiplẽdo.ſupra.10.Oĩs qui audit a pr̃e ⁊ didicit uenit ad me.Sʒ vñ h̓ hoi:ut audiat uocẽ meã?Inde.ſ.q͛[eſt ex ṽitate:]que eſt de⁹.¶ Sʒ cũ oẽs ſint ex deo:oẽs ſint ex ṽitate:⁊ audiũt uocẽ ei⁹ ¶ Rñ° dicẽdũ ꝙ aliq̃ ſũt ex deo per creationeʒ:⁊ ſic oẽs ſunt a deo.Dicunť ẽt aliq̃ eẽ a deo per affe ctũ ⁊ imitationẽ.Vñ ſup̃.8.dĩ.Et deo non eſtis.ſ. ſm affectũ:ſed per creationẽ eſtis.Ille ğ audit uo cẽ credẽdo ⁊ amãdo[qui.]ſ.[eſt ex ṽitate.]i.q̃ acce pit h̓ mun⁹ ut ueritatẽ amet.¶ Sʒ attẽde q̃ nõ di cit[Oĩs qui audit uocẽ eſt ex ueritate]q͛ ſequereť ꝙ iõ eſſem⁹ ex ṽitate:q͛ credim⁹:cũ tñ iõ credam⁹ q͛ ſum⁹ ex ṽitate:inq̃tũ.ſ.accepim⁹ donũ dei:per qd̓ credim⁹ ⁊ amam⁹ ṽitatẽ.Eph̓.2.Gratia ſaluati eſtis per fidẽ:⁊ h̓ nõ ex uobis.Dei enĩ donum eſt. Phil.p̃.Uobis datũ eſt nõ ſolũ ut in eũ credatis: ſed etiã ut pro illo patiamini.

Obiectio. (margin)

Reſponſio (margin)

A deo aliqui ſunt per crea tionẽ:⁊ ſic oẽs ſunt a deo:alij qui do per af fectũ ⁊ imita tionem. (margin)

¶ Dicit ei pilatus.Quid eſt ueritas?

¶ Ponit rñſiõis effectũ.In quo dat intelligi ꝙ pi lat⁹ ꝓpulſa ſuſpitiõe regni tẽrenĩ:ac itelligẽs chřm regẽ eẽ in doctria ṽitatis:cupit ṽitatẽ ſcire:ac effi ci de regno ei⁹.Vñ dixit[Quid ẽ ṽitas?]nõ q̃rẽs que ſit diffõ ṽitatis:ſʒ que eẽt ṽitas:cui⁹ ṽtute de regno ei⁹ efficereť:dans ꝑ h̓ itelligẽ ꝙ ṽitas mũdo incognita erat ⁊ fere ab oĩb⁹ euanuerat dũ icredu li eẽnt.Iſa.59.Corruit ṽitas in plateis:⁊ eq̃tas nõ potuit ingredi.ps.Diminute ſunt ṽitates a filijs hoiuʒ.Sʒ pilat⁹ rñſionẽ nõ expectauit.¶ Et ideo q̃tũ ad hãc q̃õnẽ ſciẽdũ eſt ꝙ duplicẽ ṽitatẽ inue nim⁹ in euãgelio.Unã increatã ⁊ faciẽtẽ.Et hec ẽ chřs.ſupra.14.Ego ſũ via ṽitas ⁊ vita.Aliã factã ſup̃.1.Gr̃a ⁊ ṽitas per ieſũ chřm facta eſt.Ueritas enĩ de ſui rõne iportat cõmẽſurationẽ rei ad intel lectũ.Intellect⁹ autẽ duplr̃ cõparať ad res:Quia q̃dã ut mẽſura rerũ exiſtẽs:ille.ſ.qui eſt cã rerum. Quidã aũt mẽſurat⁹ a re.Ille.ſ.cui⁹ cognitio cãtur a re.Nõ igiť eſt ṽitas in itellectu dino:q͛ ipſe ade quat reb⁹:ſʒ q͛ res ipſi dino intellectui adequanť. Sʒ intellectu nr̃o iõ eſt ṽitas:q͛ ita itelligit res:ut res ſe hñt.Et ſic ṽitas icreata eſt itellect⁹ diuinus eſt ṽitas nõ mẽſurata:nec facta:ſed ṽitate mẽſurãs ⁊ faciẽs duplicẽ ṽitatẽ.Una.ſ.in ipſis reb⁹ inq̃tũ facit eas ſʒ ꝙ ſũt in itellectu dino:⁊ aliã quã facit in aiab⁹ nr̃is:que eſt ṽitas mẽſurata tm̃:⁊ nõ men ſurãs.Et inde eſt:ꝙ ṽitas increata itellect⁹ diuini appropriať filio qui eſt ipſa ꝯceptio diui intellect⁹ ⁊ dei ṽbũ.(Ueritas enĩ cõceptionẽ intellect⁹ cõſe quitur.)¶ Deinde cum dicit.

Duplex ueri tas inuenitur in euangelio. (margin)

Ueritas õ ſui rõne impoꝛ tat cõmẽſura tionem rei ad intellectum. (margin)

Intellect⁹ du pliciter cõpa rať ad res. (margin)

Ueritas non eſt in intelle ctu diuino:q͛ ipſe reb⁹ ade quať:ſʒ econ tra. (margin)

Intellect⁹ diu⁹ ẽ ṽitas icreata ⁊ nõ facta:⁊ mẽſurãs ⁊ fa ciens. (margin)

Ueritas in in tellectu nr̃o ẽ menſurata ⁊ facta. (margin)

Ueritas cõce ptionẽ intell͛ cõſequitur. (margin)

¶ Et cũ hoc dixiſſet iterũ exiuit ad iudeos: ⁊ dicit eis.Ego nullã inuenio in eo cauſaʒ. Eſt aũt conſuetudo uobis ut vnũ dimittam uobis in paſcha.Uultis ergo dimittam uo bis regem iudeorũ?Clamauerunt ruſum

oēs dicentes: Nō hunc sed barrabam: erat autem barra bas latro.

¶ Agit de sñia pilati in chr̄m. Et p̄ declarat eius inocētiā. 2° intētat īpēdire miāz ibi[Est aūt consuetudo.] ¶ Sciēdū est aūt circa primū q pilatus (ut dicit Aug9) uolebat libēter chr̄m libare: z dū quesiuisset a chr̄o. Quid est ṽitas: subito uenit illi in mētē: quō per quādā cōsuetudinē chr̄m libare poterat: qua solet eis dimitti vn9 in pascha. Et iō rn̄sionē nō expectās totalr̄ cōtulit se ad hoc pcurādū. Et iō dicit[Et cū hoc dixisset.] audiebat iudeoꝝ tumultū z credēs se illū posse cōpescere. At postmodū gdius difficilius qō nis rn̄sionē audire [Iterū exiuit ad iudeos:] z pponēs chr̄i inocētiaz [Dixit eis. Ego nullā īuenio ī eo cāz.] s. mortis p̄ Pet. 2. Qui pctm̄ nō fec. Et tn̄ si cēnt aliq̄ ī eo: ego apud quē residet ptās: z p̄cipue iudicādi de his: que ꝯ regē sūt: uolo eū liberare z absoluere. Un̄ dicit[Est aūt cōsuetudo ut vnū dimittā uobis in pascha.] Ubi p̄mo offert chr̄i absolutionē. 2° ponit euāgelista iudeorū respōsionē. ¶ Sciendū est aūt q hāc cōsuetudinē introduxit pilatus uel alij p̄sides romanoꝝ ob fauorē ppl̄i. Et iō fm̄ hanc cōsuetudinē volēs eū dimittere dicit[Uultis ḡ dimittā uobis regē iudeorū?] Nō dicit h̄ quasi iuenerit eū culpabilē de regno iudeorū: sed ut exaggrauaret ipsoꝝ malitiam: q̄si z si sit rex iudeoꝝ: q ad uos iudicare nō ptinet: sed ad me: tn̄ si vultis dimittā eū uobis. Sed ipsi iudei[clamauerūt rursū oē dicētes. Nō hūc: sȝ barrabā.] Et ut iudeoꝝ malitiā ōndat statīz subdit eius: quē liberari petebāt crimē. d.[Erat āt barrabas latro.] Isa. 1. Pricipes tui infideles socij furū. In h̄ iplet̄ illō hiere. 12. Facta est mihi hēditas mea q̄si leo in silua. Act. 3. Justū z sanctū negastis: z petistis virū homicidā donari uobis.

LE. I. 19. c. Tunc ergo apprehendit pilatus iesum z flagellauit.

Supra psecut9 est euāgelista de his que chr̄s passus est a iudeis. Hic psequtur de his que spāliter passus est a gētilib9: a qb9 qdē tria passus est: fm q ipse p̄dixerat Mat. 20. z Luc. 19. Tradet̄ eni gētib9 ad illudēdū z flagellādū z crucifigēdū zc̄. Primo ḡ euāgelista agit de chr̄i flagellatiōe. 2° de ei9 illusiōe ibi [Et milites plectētes zc̄.] 3° de ei9 crucifixione ibi [Exiuit iterū pilat9 zc̄.] ¶ Dicit ergo[Tūc ergo.] i. post clamorē oīuz[apprehēdit pilat9 iesū z fla.] Nō qdē pprijs manib9: sȝ p milites. Et h̄ iō ut iudei satiati ei9 iniurijs mitigarent̄: z usq ad ei9 mortē seuire desisterēt. Naturale est eni ut ira gescat: si videat eū ꝯ quē irascit̄ humiliatū: z punitū (ut dicit phs in reth.) Qō qdē uerū est in ira que querit nocumētū pximi cū mēsura: sed nō in odio qō totalr̄ querit exitiū ei9 qui hētur odio. Ecc̄. 12. Inimicus si inuenerit tēpus nō satiabit̄ sanguine. Isti āt ex odio mouebant̄ ad chr̄m: z iō flagellatio non sufficiebat. ps. Fui flagellat9 tota die. Isa. 50. Dedi corpus meū pcutiētib9. Sȝ nūqd hec itētio Pilatū excusat a flagellatiōe? Nō qdē: q2 in oīb9 que sūt per se mala nullū coꝝ pōt fieri totalr̄ bonūz p bonā itētionē. Affligere aūt inocētē z p̄cipue dei filiū: est maxie per se malū. Et ideo nulla intentione excusari potest.

Ad qō ē p se malūz nulla bona itētione pōt fieri totaliter bonū. Pilat9 lȝ habuerit bonā itētionē: nō tn̄ excusari pōt a pctō.

¶ Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti ei9: z ueste purpurea circūdederūt eū: z ueniebāt ad eū z dicebant. Aue rex iudeorum.

¶ Hic agit de illusiōe. Et p̄mo quātū ad falsos honores quos ei exhibuerūt. Secūdo q̄tūz ad uera obprobria que ei ītulerūt ibi[Et dabāt ei alapas zc̄.] ¶ Exhibebāt aūt ei falsos honores uocātes eū regē: per qō alludebāt accusatiōi iudeorū: qui dicebāt: q ipse faciebat se regē iudeoꝝ. Et iō triplicē honorē regis sibi exhibebāt sed falsū. Primo quidē q̄tū ad illusoriā coronā. Secūdo q̄tū ad illusoriā uestē. Tertio q̄tū ad illusoriā salutatiōez. Illudūt ergo ei q̄tū ad coronā: Quia reges consueuerūt auro coronari. Ecc̄. 45. Corona aurea super caput ei9. Un̄ z de eo in ps dr̄. Posuisti in capite ei9 coronā zc̄. [Sed milites plectentes coro. de spi. iposuerūt sup caput ei9.] Illius. s. qui suis ē corōa glīe. Isa. 28. In die illa erit dom9 exercituū corona glīe: z sertū exultationis z residuo ppl̄i sui. Et ꝯuenient de spinis: q2 per eas remouit spinas pctōꝝ que pūgūt remorsu cōscientie. Hiere. 4. Nouate uobis nouale: z nolite serere super spinas. z spinas penalitatū: que affligūt. Gen̄. 3. Spinas z tribulos germinabit tibi zc̄. ¶ Sed nūqd hoc factū est mādato p̄sidis? ¶ Criso9 dic̄ q nō. Sȝ milites pecunia corrupti h̄ ad gratiā iudaicam faciebāt. ¶ Aug9 aūt dicit hoc eē factū mādato ul' permissione p̄sidis: ut. s. magis iudeoꝝ odia saturarētur: z facili9 eū eriperet. ¶ Scdo illudūt ei q̄tū ad uestē. Un̄ seqtur[Et uestē purpureā circūdederūt eū:] que erat indicium regie dignitatis apud romanos. Un̄. 1. Machabeorum. 8. dicit q tempore illo quando romani consules dominabant̄: corona: aut purpura utebantur. Per hoc aūt q purpura circūdederūt eū: impletur illud Isa. 63. Quare ergo rubrū est uestimentū tuū: z uestimēta tua sicut calcantiū in torculari? Simul aūt z per hoc significatur passio martyrū: qua totum corpus chr̄isti. i. ecclesia rubricatur. ¶ Tertio illudunt ei quantū ad salutationē. Unde uenientes ad eū dicebāt. [Aue rex iudeorū.] (Consuetudo autem tunc erat sicut z modo est: ut homines eūtes ad regem eū salutarent.) 2. Reg. 16. Chusi uadens ad Absalonē dixit. Salue rex. Salue. ¶ Mystice autē illi illusorie christum salutāt: qui eū confitentur ore: factis autē negant. 1. Thi. 1. Mat. 22. Nō ois qui dicit mihi Domine dn̄e intrabit zc̄. ¶ Consequenter obprobria que ei intulerunt. d.

excusari pōt a pctō.

Questio. Rn̄sio sȝ Cri. Rn̄9 Augu.

Martyrum passio per uestimētum rubrū christi significat.

Expōmistica Illi illusorie dn̄ū salutāt q ore ipsū confitentur factis aūt negant.

¶ Et dabant ei alapas.

¶ Et hoc ideo: ut ipso opere ostenderent illusorium esse q ei talem honorem exhibebāt. Isa. 50. genas meas dedi uellentibus. Mich. 5. Percusserunt maxillam principis israel zc̄.

Exiuit iterum pilatus foras z dicit eis: ecce adduco euz uobis foras ut cognoscatis: quia nullam inuenio in eo causam. exiuit ergo iesus portans spineam coronam z purpureū uestimentum: z dicit eis. Ecce homo. LEC. II.

¶ Hic agit euangelista de christi crucifixione. Et primo ponit ipsam crucifixionē. Secundo addit de eius morte ibi[Postea sciens iesus zc̄.] Tertio de sepultura ibi[Post hoc rogauit pilatum zc̄.] ¶ Circa crucifixionez primo ponit pilati z iudeo

rum diſceptationem. Secundo chriſti condemnationem ibi [Pilatus autem cum hoc audiſſet ⁊c̃.] Tertio ponit ſententie executionem ibi [Suſceperunt autem ieſum.]. ¶ Diſceptabat autem pilat⁹ cum iudeis volens liberare chriſtum. Et ideo primo ponit quomodo nititur eum liberare ipſum iudeis oſtendendo. Secundo eius innocentiam allegando ibi [Dixit eis pilatus accipite ⁊c̃.] Circa primū duo facit. Primo ponit demonſtratiōe̾. Secūdo demonſtrationis effectum ibi [Cum ergo vidiſſent eū pon.] ¶ Circa ꝑmū tria ponūtur. Primo pilati demonſtrantis intentio que erat eū liberare. Unde dicit [Exiuit ergo iterum pilatus.] ſ. a pretorio [⁊ dixit eis.] ſ. iudeis expectantibus. [Ecce adduco eum vobis foras.] hoc ideo [ut cognoſcatis quia nullā inuenio in eo cauſam.] ſ. mortis. Quare ergo turpiter tractaſti impie pilate ſine cauſa? ſ. ne iudei credant ꝙ ob fauorem eu̾ dimittam. Qualis enim fauor preſtatur ei: cui tot inferūtur flagella? Uel ideo ut hec eius ludibria inimici libentiſſime viderent: ⁊ ulterius ſanguinem nō ſitirent. q. d. Si reus eēt mortis: ita condemnarem eum: ſicut flagellaui. Fortaſſis tamen aliqua leuia fecit contra legem propter que flagellatione̾ tm̄ promeruit: non autē mortē. ¶ Secundo ponitur chriſti manifeſtatio: ⁊ hoc facto. Unde dicit [Exiuit ergo ieſus portans ſpineam corona̾ ⁊ purpureū veſtimentum ⁊c̃.] In illo habitu illum oſtēdit in quo a miniſtris illuditur: ut ſaltē quieſcant odia: ad eos exit nō clarus imperio: ſed plenus opprobrio. ꝑs. Quoniā propter te ſuſtinui opprobriū: operuit confuſio faciem meam. ¶ In quo inſtruimur: ut opprobria omnia ꝑpter nomē ieſu chriſti parati ſimus ſuſtinere. Iſa. 51. Nolite timere opprobria hominū ⁊ blaſſemias eorum ne metuatis. ¶ Tertio ponitur demōſtratiōis explicatio. Et hoc per verba pilati. Unde dicit eis [Ecce hō.] quaſi deſpectiue loquēdo: ꝙ aliquis ſic deſpect⁹ vellet ſibi uſurpare regnū. Ecce de quali homine creditis hec: ut ſm̄ h̾ conueniat ei illud ꝑs. Ego ſum vermis ⁊ non homo. Si ergo regi inuidetis iā parcite: quia deiectū videtis: feruet ignominia: frigeſcat inuidia (ut dicit Auguſtinus.)

¶ Cum ergo vidiſſent eum pontifices ⁊ miniſtri clamabant dicentes. Crucifige crucifige eum.

¶ Hic ponit̃ demonſtrationis chriſti effectus in iudeos: quia quantūcūq̃ viderent eum deiectum ⁊ deſolatū ⁊ flagellatū: coru̾ inuidia non frigeſcit: ſed ardeſcit potius ⁊ creſcit. Unde [Cu̾ vidiſſent eum] adductū foras [pontifices ⁊ miniſtri clamabant. Crucifige: Crucifige eum.] Ingemināt propter deſideriꝫ vehementiam. Nec ſunt cōtenti qualicūq̃ morte: ſed turpiſſimam expetunt. ſ. crucis. Sap. 2. Morte turpiſſima cōdēnem⁹ eu̾. Et dicit [Cum vidiſſent eū.] quia ex aſpectu ei⁹: quē habebāt odio: magis cōmouetur ⁊ inflāmat cor odientis contra eum. Sap. 2. Grauis eſt nobis etiam ad videndum ⁊c̃.

¶ Dicit eis pilatus. Accipite eum vos ⁊ crucifigite: ego enim non inuenio in eo cām.

¶ Hic oſtēdit euangeliſta quō pilatus nititur liberare chriſtū ei⁹ innocētiā allegādo: Ex quo orta eſt cōtrouerſia: q̄ȝ primo pilatus allegat chriſti innocētiā. Secūdo iudei replicāt culpa̾. ibi [Nos legē hēm⁹ ⁊c̃.] ¶ Quātū ad primū [Dicit eis Pilatus. Accipite ⁊c̃.] q. d. Nolo eē iniqu⁹ iudex. Ego nō crucifigā eu̾. Vos crucifigatis eum: ſi vultis. [Ego non inuenio in eo cauſam.] ſ. crucifigendi. ſupra. 13. Venit princeps mūdi hui⁹: ⁊ in me non habet q̄cq̄ȝ. Act. 4. Quem vos tradidiſtis ⁊ negaſtis ante faciē pilati iudicante illo dimitti. ¶ Sed iudei adhuc replicāt chr̄i offenſa̾. Unde ſequit̃.

¶ Reſponderunt ei iudei. nos legem habemus: ⁊ ſecūdū legem debet mori: quia filiū dei ſe fecit.

¶ Videnť itellexiſſe ex reſpōſiōe pilati ꝙ nō erat motus cōtra chr̄m ex crimine affectati regni: ex quo credebāt ei⁹ aīa̾ maxīe cōmoueri: ut eum occideret. Et iō q̄ſi hoc crimē nō ſufficeret ad ei⁹ mortē: credebāt pilatū per hoc qđ dixerat [Accipite eu̾ vos ⁊c̃.] petiuiſſe: ſi haberēt aliud crimē ſm̄ lege̾ de quo cōdēnādus eēt: ⁊ de h̾ cōdēnarēt eū. Et iō dicunt [ſm̄ legē debet mori.] Et ꝑ ꝑponūt crimen chr̄i ꝯ legē iudeoꝝ. 2° ꝯ legē romanoꝝ ibi [Si hūc dimittis nō es amicus ⁊c̃.] Circa ꝑmū duo facit. Primo ponit̃ iudeoꝝ accuſatio ꝯ chr̄m. 2° accuſatiōis effect⁹ in aīo pilati ibi [Cū ergo audiſſet ⁊c̃.] ¶ Crimē qđ iponebāt chr̄o ꝯ legē iudeoꝝ erat: Quia [filiū dei ſe fecit.] Ex quo reputabant eum reū mortis. ſupra. 5. Propterea querebāt eū iudei īterficere: q̄ nō ſolū ſoluebat ſabbatū: ſꝫ ⁊ patrē ſuu̾ dicebat deū: eq̄lē ſe faciēs deo. Et ſupra. 10. dicē. De bono ope nō lapidam⁹ te: ſed de blaſſemia: q̄r tu hō cū ſis: facis teipſū deū. Et ubiq̄ dicūt filiu̾ dei ſe facit q̄ſi nō ſit. ¶ Sed hoc nō eſt ꝯ legē (ut probauit eis ſupra. 10. per illud ꝑs. Ego dixi dij eſtis.) Si enī alij hoīes qui ſunt filij adoptiui abſq̃ blaſſemia filios dei ſe dicūt. q̄to magis chr̄s q̄ eſt filius dei per naturā? Sed q̄a non itelligebant eternā generationē: iō eū ⁊ falſu̾ ⁊ blaſſemū reputabant: pro quoꝝ quolibet quis reatū mortis incurrebat. ¶ Cōſequenter cum dicit.

¶ Cum ergo audiſſet pilatus hūc ſermone̾ magis timuit. ⁊ ingreſſus eſt pretorium iterum: ⁊ dicit ad ieſum. Unde es tu? Ieſus autem reſponſu̾ non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus. Mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te: ⁊ poteſtatem habeo dimittere te. Reſpondit ieſus. nō haberes poteſtatem aduerſum me ullam niſi tibi datū eſſet deſuper. Propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet. ⁊ exinde querebat pilatus dimittere eum.

¶ Ponit accuſationis effectū in aīo pilati. Et ꝑ effectū timoris. Uñ dicit [Cū audiſſet hunc ſmonē.] ſ. ꝙ filiū dei ſe faceret [magis timuit.] cogitans ne verū eēt ⁊ perperā ageret: ſi iniq̃ ꝓcederet ꝯ eu̾. Per quod dabaī intelligi ꝙ gentiles audita ꝑd⁹ne filij dei timuerūt. Abac. 3. Domine audiui auditū tuū ⁊ timui. Secūdo ponit effectū dubitatiōis ⁊ inq̄ſitiōis. Uñ ſeq̄tur [Et igreſſus in ꝑtoriū iteꝝ ⁊c̃.] Et primo ponit pilati inq̄ſitio. 2° taciturnitas chr̄i. 3° taciturnitatis reprehēſio. ¶ Quātū ad ꝑ᷑ dicit [Et igreſſus ē in ꝑtoriū iterū pilat⁹.] ſ. timore ꝯcuſſus [Et dixit ad ieſū] quē ſecū reduxerat [Unde es tu.] volēs ſcire: Utrū. ſ. eēt de⁹ diuinā habēs originē: vel hō terrenam. Ad qđ reſponderi poteſt qđ hētur ſupra. 8. Vos deorſū eſtis. Ego de ſupi⁹

ſum.[Jeſus a ït.]q; noluit[rñſum nõ dedit ei.]ut oſtẽderet ꝙ nolebat per ſmones vincẽ: ⁊ excuſatiões cõponẽ cũ ad hec venerit ut pateret ſit. Et ꝑ hoc dedit nob̃ exẽplũ patiẽtie: ⁊ ĩplet qd̃ dr̃ Iſa. 55. Quaſi agn⁹ corã tondẽte ſe obmuteſcet: ⁊ non aperit os ſuũ. Et dicit. Tanq̃ agn⁹: ut nõ credat ꝙ tacuerit ſicut male ſibi ↄſci⁹ q de pctis ſuis ↄuincebat: ſʒ ſicut m ãſuet⁹: ſicut q ꝑ pctis alienis imolabat. ℭ Cõſeq̄ñ dicit[Dicit ḡ ei pilat⁹. Mihi nõ loq̄ris? Neſcis q; ptãtẽ hẽo crucifigẽ te: ⁊ ptãtem hẽo dimittẽ te?] Ponit quõ pilat⁹ rep̄hẽdit ei⁹ taciturnitatẽ. Et p̃ facit hoc pilat⁹ ꝑ iactãtiã ſue ptãtis 2° ponit rñſio chr̃i de ptãte pilati. Quia ḡ chr̃s nõ dedit ei rñſuʒ: pilat⁹ hic rep̄hẽdẽs dicit[Mihi nõ loq̄ris ⁊c̃.] In quo ſeipm ↄdẽnauit. Si eni in ptãte ſua totũ poſitũ erat: q̄re nullã cãm ĩueniẽs eum nõ abſoluit. Mat. 22. Ex ore tuo te iudico ſue neq̃ 2. Mach. 7. Ptãtẽ in hoĩes h̃ñs: cũ ſis corruptibilis facis qd̃ vis. Et q; ſic gl̃iat de ptãte ſua ſʒ illõ pſal. In multitudine diuitiarũ ſuarũ gl̃iat. Ideo dñs hoc ĩfringit dicẽs[Rñdit ieſus. Nõ hr̃es ptãtẽ adũſum me ullã: niſi tibi datũ eẽt deſup.] Unde (ſicut dic̃ Aug⁹.) chr̃s ubi tacet: ſicut agnus tacet. Ubi loquit̃ docet ſicut paſtor. Un̄ p̃ docet de ſue ptãtis origine. 2° de ſui crimĩs q̈ãtitate. ℭ Quãtũ ad p̃mũ dicit[Nõ hr̃es ptãtẽ ⁊c̃.] q. d. ſi aliquã videaris hr̃e hãc nõ hẽs a te: ſʒ eſt tibi data deſuper. ſ. a deo a quo eſt oĩs ptãs. Rom. 14. Prouer. 8. Per me reges regnãt. Et dicit[ullã.] i. quãtulãcunq̃ hẽas: q; limitatã hẽbat ſub alia maiori. ſ. ceſaris. Mat. 8. Ego ſum ſub ptãte ↄſtitut⁹. Et iõ ↄcludit [Propterea qui tradidit me tibi.] ſ. iudas: uel principes ſacerdotũ[mai⁹ pctm̃ h̃ñt.] Et dicit[mai⁹.] ut ⁊ illos q tradiderũt: ⁊ ipm pilatũ oſtẽderet obnoxios eẽ pctõ: ſʒ illos maiori q ex ſe ⁊ ex inuidia eũ tradiderũt. Sʒ iſte qd̃ fecit: ex timore ſup̄ioris ptãtis fecit. Per hoc ẽt cõfutat̃ error hereticoꝝ dicẽtium oĩa pctã eẽ paria: alioq̄n nõ dixiſſet dñs[mai⁹ peccatũ hẽt.] Mat. 27. Ve aũt hoĩ illi ꝑ quẽ ſcãdalum venit. ℭ Effect⁹ libationis chr̃i ponit cũ dicit[Et ex ide querebat pilat⁹ dimittẽ eũ.] Sʒ q; (ut dictũ eſt a p̃ncipio.) nitebat̃ eũ dimittẽ ↄuenien̄t⁹ dr̃ [Ex ide.] i. ex hac cã: ut nõ hẽret pctm̃. Uel ſupra tentabat eũ dimittẽ: ſʒ[exinde.] i. ex tũc oĩno ⁊ conſtanti animo querebat eum dimittere.

Pilat⁹ dicẽs ĩ ſe ſcio ꝙ ptã ẽt hẽo ⁊c̃. ſeip ſuʒ ↄdẽnauit.

Hereticoꝝ errõ q̃ rñdẽ ↄfutatio dicẽtiũ oĩa pctã eẽ paria

LEC. III.

Judei aũt clamabãt dicentes. Si hunc dimittis nõ es amic⁹ ceſaris.

Supra iudei ĩpoſuerant crimen chr̃o ↄ legẽ: q ò q; pilat⁹ ꝑuipẽdẽ videbat(utpote legi nõ obnoxi⁹) iõ adhuc ipo nũt ei crimẽ ↄ legẽ romanoꝝ: ut magis eũ urgeret ad chr̃m occidẽdũ. Et p̃ ꝑponũt ꝑiculuʒ pilato ĩminẽs ſi chr̃ʒ dimittat. 2° rõnẽ aſſignãt ibi [Oĩs q ſe regẽ facit.] ℭ Dicit ḡ ꝙ poſtq̃ pilat⁹ q̄rebat dimittẽ chr̃m[iudei clamabãt dicentes. Si hũc dimittis] qui ſe regẽ facit[nõ es amic⁹ ceſaris.] i. amicitiã ei⁹ amittes. Sepe nãq̃ ↄtingit ꝙ hoĩes de alijs ea exiſtimãt que ipſi patiunt̃. Et q; de eis dr̃ ſupra. 12. Q ↄ dilexerũt magis gl̃iam hoĩuʒ q̃ dei. Iõ ⁊ de pilato exiſtimabãt ꝙ amicitiã ceſaris ꝑponeret amicitie iuſtitie: q̃uis ↄtriũ ſit faciẽdum pſal. Bonũ eſt ſpare in dño q̃ in p̃ncipibus. Un̄ ⁊ ph̃s ṽitatẽ cenſet p̃honorari amicitijs. ℭ Rõnez aũt ꝑiculi imminẽtis ſubdunt.

ℭ Omnis eniʒ q ſe regẽ facit ↄdicit ceſari.

ℭ Hec eni eſt tenẽ ptãtis nã: ꝙ vna ſit ĩpatiẽs conſortij alteri⁹. Et iõ ceſar nõ patiebat̃ alteruʒ dñari. Ecc̃. 7. Noli querẽ ab hoĩe ducatũ: neq̃ a rege cathedram honoris.

ℭ Pilat⁹ aũt cũ audiſſet hos ſermones: adduxit foras ieſũ ⁊ ſedit pro tribunali in loco q dr̃ lithoſtratos: hebraice aũt golgatha.

ℭ Hic agit euãgeliſta de ↄdẽnatione chr̃iſti. Circa quã tria tãgit. Primo q̄dẽ locũ. 2° tp̃s ibi[Erat aũt te ꝑaſce. ⁊c̃.] Tertio modus ibi[Et dixit iudeis.] ℭ Quãtũ ad p̃m̃ p̃ ponit ↄdẽnationis motiuũ. d. [Cũ audiſſet pilat⁹ hos ſermones.] Nõ eni ſic potuit ↄtẽnẽ ceſarẽ actorẽ ptãtis ſue queẽadmodum legẽ gẽtis aliene. Et iõ dicit[Et adduxit foras ieſum.] Sed fruſtra ꝑꝑ eos mouet̃: q; nõ erat talis. Nõ eni a purpura: nõ a diademate: nõ a ſceptro: nõ a curru: nõ a militib⁹ quos chr̃s hẽret credere poterat ꝙ regnũ affectaret. Ipſe ſemꝑ ſolus cum diſcipulis ſedebat pauꝑ in cibo: hitu: ⁊ hitatione. Sʒ (ut dr̃ Prouer. 6.) Fugit ĩpi⁹ nemine ꝑſequẽte pſal. Trepidauerũt timore ubi nõ erat timor. Ezech. 2. Tu ergo ne timeas eos: neq̃ ſermones eoruʒ metuas: ⁊ vult⁹ eoꝝ ne formides. ℭ Scd̃o ponit locũ dicẽs[⁊ ſedit pro tribunali.] Tribunal ſedes eſt iudicis: ſicut ſoliũ regis: ⁊ cathedra magr̃i. Prouer. 20. Rex qui ſedet in ſolio iudicij diſſipat omne malũ intuitu ſuo. Et iõ dr̃ tribunal: q; apud romanos tribuni cãs ꝑticulares decernebãt: duci a trib⁹ q̄b⁹ ꝑponebant̃. Et dr̃[pro tribunali.] i. an̄ tribunal. Nã apud grecos hec ꝑpõ[pro.] idẽ eſt qd̃ in latino ante uel in. Et hoc tribunal erat in loco qui dr̃ lithoſtrat⁹. i. ſtratura lapidũ. Lithos eni in greco idẽ eſt qd̃ lapis. Nã locus ubi pilat⁹ pro tribunali ſedebat pauimẽtat⁹ erat lapidib⁹ diuiſis. Et idẽ locus hebraice dr̃ golgatha. i. collis ſiue ſublimitas ex coaceruatione lapidum.

Tribunal ſedes ẽ iudicis. Soliuʒ ſedes eſt regis. Cathedra ſedes eſt magr̃i

Pro ꝑpõ apud grecos id ẽ qd̃ in latino an̄ uel in. Lithos i greco idẽ eſt qd̃ lapis.

ℭ Erat aũt paſceue paſche hora quaſi ſexta.

ℭ Tẽpus aũt ↄdẽnatiõis deſcribit dicẽs[Erat aũt paſceue.] i. ꝑꝑatio paſche[hora q̄ſi ſexta.] ℭ Sciẽdũ eſt aũt ꝙ apud iudeos dies ſabbati quãtuʒ ad aliq̄d ſolẽnior erat q̄libet alia feſtiuitate: in quãtũ. ſ. ob reuerẽtiã illi⁹ diei nõ ꝑparabãt ipſo die ſibi cibaria: ſed in ſexta feria p̄cedẽti. Un̄ ſexta feria hui⁹ tp̄is ex hoc paſceue dicebat̃ ⁊ hoc ortuʒ hr̃: ex hoc ꝙ Exo. 16. dicit̃: ꝙ in ſabbato nõ colligerẽt mãna: ſed in ſexta feria colligerẽt duplũ: in quo nl̄ li feſtiuitati deferebãt. Un̄ lʒ pñs ſexta feria ſolẽnis eẽt apud eos: tñ in ea pro ſequẽti die ſabbati cibaria ꝑparabãt. ℭ Sʒ addit[Erat aũt hora q̄ſi ſexta.] Cõtra qd̃ eſt qd̃ dicit̃ Mar. 15. Erat aũt hora tertia ⁊ crucifixerũt eũ. Sed cõſtat ꝙ an̄ ſedit pro tribunali q̃ chriſtus fuerit crucifixus. ℭ Sed ad hoc duplex reſpõſio ſm̃ Auguſtinũ. Prima ⁊ melior eſt: ꝙ chriſt⁹ dupliciter fuit crucifixus. Primo linguis ⁊ uocibus iudeoꝝ dicẽtium. Crucifige crucifige eum. Secũdo manibus militũ qui eum crucifixerũt. Unde iudei q; crucifixionẽʒ uolebãt imponere gẽtilibus. Marcus qui euãgeliũ ſcripſit gentibus ipſam impoſuit iudeis dicens: ꝙ tunc chriſtum crucifixerũt: quando iudei clamauerunt. Crucifige crucifige eum: qd̃ fuit in hora tertia. Joannes vo qui ſeq̄tur ordinẽ tp̄is dicit[Erat quaſi hora ſexta.] Nã q̄ñ chr̃s fuit in cruce: iã erat in fine hore tertie: ⁊ in p̃ncipio hore ſexte: in qua facte ſũt tenebre per tres horas: ſcilicet uſq̃ ad horã nonã.

Dubitatio

R° ſm̃ Aug.

Illa riſio.

Un̄ q: hora ſexta nōdū ſcobata erat: Iō dic̄[q̄ſi hora ſexta.] ¶ 2° rñſio eſt: q: paſceue dī ꝑparatio paſche. Paſcha aūt nr̄m chr̄s eſt imolat°. Un̄ ꝑparatio paſceue eſt ꝑparatio imolatiōis chr̄i. Cui° erat hora ſexta: ꝛ nō dici: q: ꝑncipiū hui° ꝑparatiōis fuit hora noctis nona: qñ chr̄o capto dicebāt. Re° eſt mortis. Un̄ ſi trib° reliq̄s horis noctis addamus tres horas diei: qñ chr̄s crucifix° fuit: manifeſtū ē ꝙ ſexta hora paſceue. i. ꝑparationis crucifix° fuit: lȝ hora diei eēt tertia (ut dic̄ Mat.) Et certe cōgruit ꝙ in 6° hora crucifigiē: q: per crucē reꝑauit hoīem ſexta die ꝯditū: ꝛ ſexta etate. ¶ Modū aūt ꝛ ordinem condēnationis deſcribit dicens.

¶ Et dicit iudeis. Ecce rex ueſter. Illi autem clamabāt. Tolle tolle crucifige eum.

¶ Ubi notādū ꝙ adhuc pilat° uolebat liberare eū: q̄uis eū ceſaris timor urgeret. Et iō ꝑ ponit pilati conat° ad chr̄m liberādū. 2° ſubdit ei° ꝯſenſus ad eū crucifigēdū ibi[Tūc ḡ tradidit ꝛc̄.] Circa ꝑm̄ ꝑ ponit pilati conat°. 2° malitia iudeoꝝ ibi[Illi autē clamabāt.] ¶ Dic̄ ḡ ꝙ poſtq̄ ſedit pro tribunali[Dicit iudeis.] q̄ſi cū q̄dā idignatiōe[Ecce rex ur̄.] q. d. Mirū eſt ꝙ hūc formidatis hēre regē: ſic humiliatū ꝛ abiectū (Regnū non niſi diuites ꝛ fortes affectāt.) Hic aūt nō ē talis. Quia (ut dī in ꝑs.) Pauꝑ ſum ego ꝛ in laborib°. Sȝ hoc nec iudeoꝝ molliūt maliciā inſ̄nabili odio affecti[clamabāt.] ꝛ abūdātia malitie ịgeminādo[tolle tolle crucifige eū.] Sil° ēt per hoc iſinuātes ꝙ nec eū vidē poterāt. Iob. 21 Dixerūt deo recede a nob̄ ſciam viarū tuarū noluimus ꝛc̄. Sap̄. 2. Grauis eſt ēt ad vidēdū. Et iō ſubdūt: morte turpiſſima ꝛc̄. qd̄ idē ē qd̄ crucifige eū.

¶ Dicit eis pilat°. Regē ueſtꝝ crucifigā? Rñderūt pōtifices: nō hēm° regem niſi ceſarem

¶ Hic oſtēdit quō pilat° nitit̄ eū libare ꝑ iudeorum obꝓbriū. Et ꝑ ponit pilati conat° dicētis[Regē ueſtrū crucifigā?] q. d. ſi nō mouemini ab ei° humilitate: debet uos mouē ueſtrū obꝓbriū ꝙ eū crucifigā qui regnū ueſtrū affectauit. Qd̄ valde ignominioſuȝ eſt: ſi ab extraneis fiat. ¶ 2° ponit iudeorū ꝑtinacia. Un̄ dicit[Rñderūt pōtifices. Non hēmus regē niſi ceſarē.] In quo ſeipſos ſuituti perpetue ſubmiſerūt renuētes chr̄i dn̄iū. Et iō uſq̧ in hodiernū diē alieni a chr̄o effecti ſūt hui ceſaris ꝛ ꝑtātis ſrene. 1. Re. 8. Nō te abiecerūt ſȝ me ꝛc̄. Hier. 2. Dereliq̄rūt me fontē aque viue: ꝛ foderūt ſibi ciſternas que ꝯtinē nō ualēt aq̄s. ¶ Cōſter ponit ꝯſenſus pilati ad occidendū chriſtum. Un̄ dicit.

¶ Tē ergo tradidit eis illū ut crucifigeretur.

¶ Tūc ḡ. ſ. iudeis ꝙ ſic ſubiecti erāt ꝑtāti romanoꝝ [tradidit eis.] ꝛ uolūtati coꝝ [illū: ut crucifigeret̄.] Cōtra ꝯſiliū Exo. 23. Ne ſeq̄ris turbā ad faciendū malū. Iob. 9. Terra data eſt in man° ipij. Hiere. 12. Dedi dilectā aīam meā in manus inimicoꝝ eius.

¶ Suſceperūt aūt ieſuȝ ꝛ eduxerūt eū: ꝛ baiulās ſibi crucē exiuit in eū qui dicitur caluarie locus: hebraice aūt golgotha. Ubi crucifixerūt eū: ꝛ cū eo alios duos hinc ꝛ hinc: medīū autem ieſum.

¶ Hic agit euāgeliſta de crucifixione chr̄i. Et ꝑ ponit crucis ignominia. 2° narrat crucifixionis ꝯtīa ibi[Scripſit aūt ꝛc̄.] ¶ Ignominiā aūt crucis deſcribit quātū ad crucifigētiū ꝯditionē. Quātuȝ ad deducēdi modū. Quātū ad locū. Et quātū ad comitatū. ¶ Cōditio q̄dē crucifigētiū deſcribit̄ quia milites. Un̄ dic̄[Suſceperunt aūt ieſuȝ ꝛc̄.] Milites q̄dē facto. Nā ſeq̄t. Milites ḡ cū crucifixiſſent eum Iuda vō voto: q: ipſi feceꝛūt: ꝛ q̄cq̄d factū eſt extorſerūt. Per qd̄ ſiḡt̄ ꝙ iudei amittē debebant utilitatē crucis chr̄i: ꝛ gētiles eā ꝯſeq̄. Mat. 21. Auferet̄ a uob̄ regnū dei ꝛ dabit̄ gēti faciēti fruct° ei°.

¶ Modus aūt ducēdi igūminioſus fuit. Un̄ dic̄[ꝛ baiulās ſibi crucē.] Nā mors crucis ignominioſa erat. Un̄ Deut. 21. dī. Maledict° oīs qui pēpēdit in ligno. Et iō crucis lignū tanq̄ ꝓp hanā vitātes ꝛ nec tāgē uolētes: crucē ieſu ꝯdēnato ieſu impoſuūt Un̄ dic̄[Et baiulās ſibi crucē.] ¶ Sȝ ꝯ Mat. 26. dī: ꝙ angariauerūt quēdā ſimonē uenietē de villa: ut portaret crucē. ¶ Rñ° dicēdū ꝙ chr̄s eā portauit a ꝑncipio. Sȝ dū icederet iuenerūt illū ad uotū. Nec hoc uacat a myſterio: q: ipſe ꝑm° paſſionē crucis ſuſtinuit: ꝛ poſtmodū alij ꝛ maxie aduene gētiles eū imitādo. 1. Pet. 2. Chr̄s paſſus eſt ꝓ nob̄ nobis relinquēs exēplū. Mat. 16. Si q̄s vult uenire poſt me abneget ſe. ꝛc̄. Sȝ hoc ꝙ chr̄s crucē ſibi portauit: ꝛ ſi ab ipijs ꝛ īfidelib° ſit grāde ludibrium: fidelib° tn̄ ꝛ pijs eſt grāde myſteriū. 1. Coꝛ. ꝑ. Uerbū crucis ꝑeūtib° q̄dē eſt ſtultitia. his aūt qui ſalui ſūt. i. nob̄ vt° dei eſt. ¶ Portat chr̄s crucē ut rex ſceptrū in ſignū glīe que eſt vniuſe rerū oīum dn̄iū. pſal. Dn̄s regnauit a ligno. Iſa. 9. Et fact° eſt ꝑncipat° ſuꝑ humerū ei° ꝛ uocabit̄ admirabil̄ ꝛc̄.

¶ Portat eā ut victor trophēū ſue victorie. Col. 2 Expoliās ꝑncipat° ꝛ ꝑtātes traduxit ꝯfidēter palā triūphās illos in ſemetipſo. ¶ Item ut doctor portat cādelabrū in quo ponēda erat lucerna ſue doctrine: q: vbū crucis fidelib° ē vt° dei. Luc̄. 9. Nemo accēdit lucernā ꝛ ponit eā ſb̄ modio ꝛc̄. ¶ Locus aūt paſſionis ignominioſus q̄tū ad duo: ꝛ q: erat extra ciuitatē. Un̄ dic̄[Exiuit in eū q dī caluarie loc°.] extra. ſ. menia ciuitatis. Heb. ꝑult̄. Propt̄ qd̄ ꝛ ieſus ut ſcificaret ꝑ ſuū ſanguinē ꝓpꝛium extra portā paſſus ē. ¶ Et h̄ ꝑꝑ duo. Prio ut oñdēt vtutē paſſionis ſue nō eē icludēdā iter tminos gētis iudaice. ¶ 2° ut oſtēdat ꝙ q̄cūq̧ ꝯſeq̄ uolunt paſſionis fructū: exire debēt mūdū: ſaltē affcū. Un̄ ibidē ſtatī ſubdit Apl̄s. Exeam° igit̄ ad eū extra caſtra. ¶ 2° q: erat īfim°. Un̄ dic̄[in eū q dī caluarie loc°.] ꝑs. Extimat° ſuȝ cū deſcēdētib° in lacū. ¶ Et q̄dē q̄dā ſm̄ Chriſ. dicūt ꝙ in illo loco q caluarie dicebat̄ adā mortu° fuit: ꝛ ſepult°. Un̄ caluarie dicebat̄ a caluaria ꝑmi hoīs: ut ſicut mors ibi regnauit: ita illic chr̄s trophēū ſtatuet. ¶ Sed (ut Hiero° dicit.) Fauorabilis eſt hi° iterꝑtatio ꝛ mulcens aures ꝑꝑli. Nō tn̄ uera. Quia adā ſepult° eſt in chrō. Ioſue. 14. Adā maxim° iter enachim ſit° eſt. Et iō dicēdū ꝙ extra hierl̄m foras portā loc° erat ī quo trūcabant̄ capita dānatoꝝ. Un̄ hi° loc° caluarie nomen ſūpſit ꝑꝑ dānatoꝝ ſeu decollatoꝝ decaluata capita ibi iacētia. ¶ Comitat° aūt ꝛ ſocietas paſſionis ignominiaȝ indicant. Quia[cum eo alios duos crucifixerūt.] ſ. latrones. (ut dī Luc̄. 23.) Et dicit [hinc ꝛ hinc.] i. vnū ad dexterā: ꝛ aliū ad ſiniſtram [Mediū aūt ieſum.] ¶ Sed attēde ꝙ chriſtus etiam in paſſione medius ſtat. Sed hoc quantum ad intētionē iudeoꝝ factū eſt ei ad ignominiā: ut. ſ. cā mortis ei° ſilis iudicaret̄ cāe mortis latronū. Iſa. 53. Et cū iniq̄s deputat°. ¶ Sȝ ſi ad myſteriū attēdat̄ hoc ad claritatē chr̄i ꝑtinet. Nā per hoc oñdit̄ ꝙ chr̄s ꝑ paſſionē merebat̄ iudiciariā ꝑtātē. Iob 23. Cā tua q̄ſi ipij iudicata eſt: ſed iudiciū cāmq̧ re

Obiectio.

Reſponſio.

Portat chr̄s crucē ut rex ſceptrū: ut victor trophēū. ut doctor candelabrum.

Quicūq̧ vult ꝯſeq̄ fructum paſſiōis chr̄i exire debeat mūdū ſaltem per affectum.

Caluarie dicebat̄ a caluaria ꝑmi hoīs. Nō adā fuerit ſepult° ī loco caluarie ut hic dī. fauorabile eſt ꝛ ꝑꝑli mulcēs aures (ut dī hic) nō tn̄ uerū ē eū ſepult° fuerit in chrō.

Caluarie nomē ſūpſit ꝑꝑ iacētia capita decollatoꝝ decaluata.

Mediū tenē ppriū eſt iudicis.

cipies. Mediū aūt tenē ppriū eſt iudicis. Uñ ꝛ ſm phm ire ad iudicē eſt ire ad mediū. Et iō medi⁹ poniē ꝛ vn⁹ a dexteris: ali⁹ a ſiniſtris. Quia in iudicio ſtatuet qdem oues a dextris: hedos aūt a ſiniſtris. Uñ latro a dextris qui credidit liberat̄: ꝛ alē a ſiniſtris qui inſultat eſt cōdēnatus.

LE. IIII.

Scripſit autem ꝛ titulum pilatus: ꝛ poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum. Jeſus nazarenus rex iudeorum.

Poſtq̄ euāgeliſta egit de chr̄i crucifixione. Hic agit de ɔ̄ñtib⁹ ipſaȝ. Et p̄ de his que ſequunt̄ crucifixionē quātū ad pilatuȝ. Scđo q̄tū ad milites ibi [Milites ergo ꝛc.] Tertio quātū ad amicos aſtātes ibi [Stabāt aūt ꝛc.] ¶ Ponunt̄ aūt tria ptinētia ad pilatū. ſ. tituli iſcriptio: tituli lectio: tituli ɔſeruatio. Quātū ad p̄muȝ duo ponūt̄. Primo iſcriptio tituli. Uñ dicit [Scripſit aūt ꝛ titulū pilat⁹ ꝛ poſuit ſup crucē.] Et hoc ſatis ɔuenienter: ut ſaltē per hoc vindicaret ſe de iudeis: oſtēdēs ipſoꝝ malitiā dū in regē ſuū iſurrexerūt. ¶ Sȝ tñ ɔuenit myſterio: qꝛ ſicut in triumphis in trophео titulus ponebat̄ victoriā oñdēs per hoc q̄ hoīes memoriā ſui celebrare uolebant Geñ. 2. Celebrem⁹ nomē ueſtrū anteq̄ diuidamur in vniūſas terras. Et ſic titulū cruci iſcribi diſpoſuit: ut paſſio ei⁹ in memoria hēret. Treñ. 3. Recordare paupertatis mee ꝛ trāſgreſſiōis mee abſinthij ꝛ fellis. ¶ Scđo ponit̄ tenor tituli [Erat autē ſcriptū. Jeſus naꝣaren⁹ rex iudeoꝝ.] Que qdē tria v̄ba ſatis ɔueniūt ad crucis myſteriū. Nā hoc qđ dicit [ieſus.] (qui ſaluator iterp̄tat̄) ɔuenit ad v̄tutes crucis per quā nobis facta eſt ſalus. Mat. 1. Uocabis nomē ei⁹ ieſum. Ipſe eni ſaluū faciet pplm̄ ſuum a pctis eoꝝ. Hoc v̄o qđ dicit [naꝣaren⁹.] (qđ iterp̄tat̄ floridus) ptinet ad patiētis inocētiā. Cāt. 2. Ego flos cāpi ꝛc. Iſa. 11. Et flos de radice ei⁹ aſcēdet. Per hoc v̄o qđ dicit [rex iudeoꝝ.] ptinet ad patiētis ptātē ꝛ dñm: quod ex paſſione ꝓmeruit. Phil. 2. Propter qđ ꝛ de⁹ illū exaltauit. Hier. 23. Regnabit dñs ꝛc. Iſa. 9. Sup ſoliū dauid ꝛ ſuper regnū ei⁹. ¶ Sed cū ipſe ſit per crucē nō ſolū rex iudeoꝝ: ſed et gētiū. Uñ in pſal. cū dixiſſet. Ego aūt ɔſtitut⁹ ſum rex ab eo. ſubdit. Poſtula a me ꝛ dabo tibi gētes hereditatē tuā. Quare ergo ſcripſit. [rex iudeoꝝ] tm̄? ¶ Rñ° dicēdū q̄ gētiles itromiſſi ſunt in pinguedinē oliue ſicut oleaſter. Ro. 11. Et ſicut oleaſter pticeps ſit pinguedīs oliue: nō autē oliua ſit pticeps amaritudīs oleaſtri. Ita ipſi gētiles ad fidē ɔuerſi ſpūalr iudei. i. ɔfitētes dicunt̄ effecti: nō circūciſione carnis: ſed ſpūs. Et iō per hoc qđ dicit [rex iudeoꝝ.] intelligunt̄ etiam gētiles conuerſi. ¶ Conſequenter cum dicit.

Jeſus ſaluatoꝛ interpretatur.

Nazaren⁹ iterp̄tat̄ floridus.

Dubitatio

Reſponſio.

¶ Hunc ergo titulū multi iudeoꝝ legerūt: quia prope ciuitatem erat locus ubi crucifix⁹ eſt ieſus. Et erat ſcriptū hebraice: grece: ꝛ latine

¶ Agit̄ de tituli lectione. Et p̄ ponit̄ tituli lectio: quia [Hūc titulū multi legerūt iudeoꝝ.] Per qđ ſignat̄ q̄ plures ſaluant̄ p fidē legēdo paſſionē chriſti q̄ eaꝝ q viderūt. Jo. ult. Hec aūt ſcripta ſūt ut credatis. ¶ 2° ponit̄ legēdi facultas. Et hec eſt duplr̄. Una ex loci ꝓpinquitate [qꝛ ꝓpe ciuitatē erat loc⁹ ubi crucifix⁹ eſt ieſus.] ad quē multi ɔfluebāt. Alia ex ſcripture multiplicitate: qꝛ [erat ſcriptū hebraice: grece: ꝛ latine.] ut nullus ignoraret. Et qꝛ he tres linque pre cetis eminebāt. ¶ Hebrea qdē ꝓpꝫ vnius dei cultū. ¶ Greca ꝓpꝫ ſapiaȝ. ¶ Latina ꝓpꝫ romanoꝝ potētiā. Uñ he tres gētes ſibi dignitatē uēdicāt in cruce chr̄i (ut dic̄ Aug⁹.) in quo ſignat̄ q̄ p crucē chr̄i ſubiugari debebāt ꝛ ɔuti deuoti ꝛ religioſi q ſignt̄ p hebreā liguā. Sapiētes q p grecā. Potētes q p latinā. ¶ Uel p hebreā ſignificabat̄ q̄ chr̄s dñari debebat theologice phie: que ſigt̄ p hebreā. Quia iudeis eſt tradita diuinarū rerū cognitio. Per grecā v̄o phie nālis ꝛ phice. Nā greci erga nālium ſpeculatione iſudauerūt. Per latinam v̄o phie practice: qꝛ apud romanos maxie viguit ſcia moralis ut ſic in captiuitatē redigant̄ oēs intellꝰ in obſequiū chr̄i (ut di Coꝛ. 10.) ¶ Conſeruatio aūt tituli ponit̄ cum dicit.

Hebrea ligua eminebat ꝓpꝫ vni⁹ dei cultū. Greca eminebat ꝓpꝫ ſapiaȝ Latina eminebat ꝓpꝫ romanoꝝ potētiaȝ.

Iudeis tradita rerū diuinarū cognitio. Greci erga nālium ſpeculatione iſudauerūt. Apd rōanos maxie viguit ſcia moralis.

¶ Dicebāt ergo pilato pontifices iudeoruȝ Noli ſcribere rex iudeorum: ſed qꝛ ipſe dixit: rex ſum iudeorum. Reſpondit pilatus. Quod ſcripſi: ſcripſi.

¶ Et p̄ ponit̄ iudeoꝝ conat⁹ ad titulū deſtruēdum. Uñ [Dicebāt pilato pōtifices iudeoꝝ. Noli ſcribē rex iudeoꝝ: ſȝ qꝛ ipſe ꝛc.] Nā in hoc oſtēdūt chr̄i p̄coniū ꝛ iudeoꝝ obprobriū: q̄ ponit̄ rex iudeorū. Nā ɔtumelioſuȝ eſt iudeis q̄ regē ſuū fecerūt crucifigi. Sȝ ſi poneret̄ [qꝛ dixit rex ſuȝ iudeoꝝ.] h̄ redūdaſſet in chr̄i iprop̄iū ꝛ idicaſſet ei⁹ culpā: ꝛ hoc ipſi itēdebāt ut. ſ. crucifixo auferrēt famā: q iaȝ viuo abſtulerūt vitā. pſal. Aduiſum me loq̄bant̄ ꝛc. ¶ 2° ponit̄ pilati ɔſtātia ad titulū ɔſeruādū: qꝛ pilat⁹ uolēs eis ignominiā facē: noluit mutare ſniaȝ. Uñ ſeq̄t̄ [Rñdit pilat⁹: qđ ſcripſi ſcripſi.] Qđ nō caſu factū ē: ſȝ diu ante a deo diſpoſitū ꝛ ꝓbatū. Nā qdā pſal. ſic intitulant̄. Ne diſp̄das dauid i tituli iſcriptiōe. Qui qdē pſa. maxie ptinēt ad paſſiōeȝ Sic ē. Eripe me de inimicis meis. ꝛ duo p̄cedētes Miſerere mei de⁹ miſerē mei. ꝛ Si uere utiq̄ iuſtitiā loq̄mini. Et iō ſtulte clamabāt pōtifices. Quia ſicꝰ nō pōt corrūpi qđ v̄itas dixit: ita non pōt delerī qđ pilat⁹ ſcripſit. Iđ eni pilat⁹ [qđ ſcripſi ſcripſi] dixit: qꝛ dñs qđ dixit: dixit (ut dicit Auguſtin⁹.) ¶ Deinde cum dicit.

ps. Eripe me de inimicis meis. ꝛ duo p̄cedētes maxie ptinēt ad paſſionē chriſti.

¶ Milites ergo cū crucifixiſſent eū: acceperūt ueſtimenta eius: ꝛ fecerūt quatuor ptes: vnicuiq̄ militi partem.

¶ Ponit ɔ̄ñtia ad crucifixionē q̄tū ad milites. Et p̄ ponit aliarū ueſtiū ptitionē. 2° tunice incōſutilis ſortitionē ibi [Et tunicā.] 3° iducit ꝓphicā p̄nūciationē ibi [Ut ſcriptura ꝛc.] ¶ Dicit ḡ [Milites ꝛc.] Ex q̄ duo colligē poſſum⁹. ſ. mortis chr̄i abiectionē: p hoc q̄ denudauerūt eū: qđ abiectis pſonis tm̄ fieri ɔſueuit. 2° militū rapacitatē: qꝛ [acceperūt ueſtimēta ꝛ fecerūt q̄tuor ptes: vnicuiq̄ militi ptē.] Hoc eni gen⁹ hoīuȝ rapaciſſimū ē. Iđ Ioānes baptiſta dixit eis. Neminē ɔcutiatis ꝛ ɔtēti eſtote ſtipēdijs u̅ris. Luc. 3. Job. 24. Nudos dimittūt homines ueſtimēta tollētes. ¶ Quātū ad ſcđm dicit

¶ Et tunicam. Erat autem tunica inconſutilis deſuper contexta per totum.

¶ Et p̄ ponit̄ tunice deſcriptio. 2° ei⁹ ſortitio ibi [Et dixerūt ꝛc.] ¶ Dicit ḡ [Et tunicā.] ſ. acceperunt ſil' cū illis. [Erat aūt tunica icōſutilis deſup ɔtexta p totū.] Dicit aūt q̄ erat incōſutilis: ut oſtēdat rōnē indiuiſionis. Ex quo (ut qdā dicūt) p̄cioſitas tunice pōt cōnici. ¶ Criſoſtom⁹ v̄o ecōtrario dicit q̄ hoc dicens euāgeliſta occulte ueſtis uilitatem

In paleſtina ē q̄ddā gen⁹ ueſtiū pp paupes ex multis pānis ↄtextū q̄ſi vn⁹ pān⁹ ſup aliū. Criſ. fuiſſe tunicā icōſutilē chriſti. Eccl'ia chriſti .4. ptes ... eccliam q̄ diuiſa ē p. 4. ptes mundi. Tunica icōſutilis chri manēs idiuiſa ſigt charitatem. Charitas eſt ſup oēs alias uirtutes.

inſinuat. Nā in Paleſtina eſt q̄ddā gen⁹ ueſtiū ꝓpt paupes ex multis pānis ↄtextū q̄ſi vn⁹ pān⁹ ſup aliū. 2. Cor. 8. Scim⁹ eni grām dñi nri ieſu chri: q: cū diues eēt in oib⁹ pp nos egen⁹ fact⁹. ¶ Myſtice aūt pōt referri ad corp⁹ chri myſticū: ꝛ ſic ueſtimēta diuidunt in q̄tuoꝛ ptes: q: eccl'ia p q̄tuoꝛ ptes mūdi diffuſa eſt. Iſa. 49. Uiuo ego dicit dñs: quia bis oib⁹ uelut ornamēto ueſtieris ꝛ circūdabis tibi eos q̄ſi ſpōſa. Tunica icōſutilis q̄ e nō diuidit ſigt charitatē: q: alie ṽtutes nō ſunt ſm ſe vnite: ſʒ per aliud vniunt: inq̄tū oēs ↄueniūt in fine ultimo cui ↄiūgit ſola charitas. Nā ꝛ fides finē ultimū demōſtraret: ſpes in ipm tēdere faciat: tñ ſola charitas ↄiūgit. Col. 3. Sup oia aūt charitatē hñtes q̄ ē vinculū pfectionis: que dicitur eē deſuper ↄtexta. q charitas eſt ſuper omnes alias virtutes. 1. Cor. 13. Adhuc excellētiorē viā uobis demōſtro. Eph. 3. Scire ēt ſupeminētē charitatē ſcie chri ꝛc. ¶ Ul' q: charitas nō eſt nobis a nobiſipſis: ſed a ſpū ſācto. Ro. 5. Charitas dei diffuſa ē i cordib⁹. ¶ Pōt etiā hoc referri ad corp⁹ chri uerū. Et ſic eſt deſup ↄtexta q: formatū eſt corp⁹ chri virtute ſupiori. ſ. ſpūs ſci. Mat. 1. Qḋ in ea natū eſt de ſpū ſancto eſt. ¶ Sortitio tunice ponit cum dicit.

¶ Dixerūt ergo adinuicem: non ſcindamus eam: ſed ſortiamur de illa cuius ſit.

Sors q̄dā eſt diuinatoria. q̄dā diuiſoria

¶ Eſt eni quedā ſors diuinatoria. Et hoc q: neceſſitatē nō habet eſt illicita. Eſt ꝛ alia diuiſoria: ꝛ hec in reb⁹ mūdanis eſt illicita: ſed nō in ſpūalib⁹: ut. ſ. qui hoīes arbitrio ſuo diuidē nō ualēt: cōmittunt arbitrio ꝛ ↄſilio diuino. Prouer. 16. Sortes mittūtur in ſinū: ſed a dño tēperant. Et einſdē. 18. Cōtradictiones cōpmit ſors: ꝛ iter potētes quoqʒ diiudicat.

Queſtio. ¶ Sʒ ↄtra videt qḋ Mat. 27. dī. q miſerūt ſortes ſup ueſtimēta ſua.

Reſponſio. ¶ Rñ⁹ dicēdum q Mat. nō dicit q ſup oēs mitterēt ſortes: ſed dū diuiderēt alias miſerūt ſortē. ſ. ſup tunicā.

Alia queſtio. ¶ Preterea Marc⁹ adhuc magis urget. 15. dicēs. Sortes miſerūt q̄s qd tollēt. Ergo ſup oēs portiones.

R⁹ ſm Aug. ¶ Rñ⁹ dicēdū ſm Aug^m. q ſic itelligēda ſunt ṽba Marci ꝛ exponēda. Miſerūt ſortes ſup eas. i. ſup aliq̄ eoruʒ q̄s qd. i. q̄s eoꝝ tollēt tunicā. ¶ Conſequenter ponit ſcripture ſuaticuiū cum dicit.

¶ Ut ſcriptura impleretur dicens. Partiti ſunt ueſtimenta mea ſibi: ꝛ in ueſtem meā miſerunt ſortem: ꝛ milites q̄dem hec fecerunt.

¶ Et pmo ponit ꝓphetica p̄nūciatio in quo notatur ꝓphete diligētia: dū etiā uētura quedā accidētia que ſup chrm fiēda erāt p̄nūciauit. Patet etiaʒ q nō a caſu p̄dicta ↄtigerūt. Et iō dicit [ut ſcriptura ipleat.] ↄſecutiue. ſ. que dicit in pſal. Partiti ſunt ueſtimēta mea.] Nō dicit ueſtē: q: plures erāt. [Et in ueſtē meā.] i. ſup tunicā [miſerūt ſortē.] Secūdo ponit ꝓphetie adipletio. Quia [milites q̄dē hec fecerūt.] ¶ Per qḋ dat itelligi q ſcriptura diuina ēt in minimo ipleri. Mat. 5. Iota vnū aut vnus apex ꝛc. Luc. ult. Opʒ ipleri oia que ſcripta ſūt in lege ꝛ ꝓphetis ꝛ pſalmis de me. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Stabāt aūt iuxta cruceʒ ieſu mr̄ ei⁹: ꝛ ſoroꝛ mr̄is ei⁹ maria cleophe ꝛ maria magdalene.

¶ Ponit ↄñs tertiū quātū ad amicos. Et pmo ponit aſtātiū mulierū p̄ntia. Scḋo chri de mr̄e ſolicita diligētia ibi [Cū ergo vidiſſet ꝛc.] Tertio ꝓmpta diſcipuli obediētia ibi [Et ex illa hora ac. ꝛc.] Mulieres aūt aſtātes iuxta crucē deſcribūtur tres. ſ. Mr̄ ieſu. Uñ dicit [Mr̄ ei⁹ ꝛ ſoroꝛ mr̄is ei⁹ maria cleophe: ꝛ maria magdalena.]

Dubitatio. ¶ Sʒ nōndū q cū alij euāgeliſte mētionē faciāt de multis mulierib⁹ chro aſtātib⁹: nullus facit mētionē de btā virgine excepto ioāne. Uñ ex utroruqʒ narratione duplex icurrit dubitatio. Prima: q: Mat. ꝛ Mar. dicūt q mulieres ſtabāt a lōge. Ioānes ṽo q iuxta crucē.

Reſponſio. ¶ Ad hoc dici poſſet q alie erāt mulieres q̄s cōmemorāt Mat. ꝛ Mar. ꝛ alie q̄s cōmemorat Ioānes.

Cōtra reſponſionem obiectio. ¶ Sʒ huic repugnat q maria magdalena cōnumerat iter mulieres q̄s Mat. ꝛ Mar. cōmemorāt ꝛ etiā Ioānes.

Reſponſio. ¶ Et iō dicēdū q eedē mulieres itelligēde ſunt iſte ꝛ ille: nec eſt in hoc contradictio.

Iuxta ꝛ lōge relatiue dicunt. ¶ Nā iuxta ꝛ lōge relatiue dicunt: ꝛ nihil ꝓhibet aliqḋ quodāmō dici lōge: ꝛ quodāmō dici iuxta. ¶ Iuxta q̄dē fuiſſe dicit: q: in ↄſpectu ei⁹ erāt: ſʒ lōge q: mulieres erāt itermedij. ¶ Uel pōt dici q a p̄ncipio crucifixiōis ſtabāt iuxta cū: ita q eis loq poterat: ſed poſtmodū ſupueniēte multitudine irridētiū ſecedētes a lōge ſteterūt. Uñ Ioānes narrat qḋ pmo fuit. Alij qḋ poſtea.

Scḋa queſtio. ¶ Scḋa qō ē: q: Io. cōmemorat mariā cleophe: ſed Mat. ꝛ Mar. loco ei⁹ mariā iacobi que dicebat alphei.

Reſponſio. ¶ Sʒ ad hoc dicēdū eſt q eadē eſt maria cleophe quam nominat Ioānes cū ea alphei quā noiat Mat. Habuit eni duos viros. ſ. alpheū ꝛ cleophā.

Alia reſponſio. ¶ Uel pōt dici q cleophas fuit pr̄ ei⁹. ¶ Qḋ aūt ꝛ mulieres ſtabāt iuxta crucē: ꝛ diſcipuli eo relicto fugerant. mulierū cōmēdet ↄſtātiā. Iob. 19. Pelli mee cōſūptis carnib⁹: q̄ſi. ſ. diſcipuli qui per carnē ſignificātur receſſerāt: ꝛ mulieres que per pellē intelligunt adheſerūt. ¶ Coñr pōit ſolicitudo ei⁹ ad mr̄eʒ ibi.

¶ Cum vidiſſet ergo ieſus matrem ꝛ diſcipulum ſtantem quem diligebat dicit matri ſue. Mulier: ecce filius tuus.

¶ Et p̄ ponit ſolicitudo quantū ad curā diſcipuli quā mr̄i ipoſuit. Scḋo quātū ad curā mr̄is ſolicitudo quā diſcipulo cōmiſit ibi [Deīde dicit diſcipulo ꝛc.] ¶ Quātū ad p̄m dicit [Cū vidiſſet ḡ ieſus ꝛc.] q. d. Uſqʒ mō curā tui hūi ꝛ mōꝛ tui tibi iſtus derelinq̄. In quo dignitas Ioānis oſtēdit. ¶ Sʒ attēde q ſup 2. qñ mr̄ dixit. vinū nō hñt ꝛc. dicit. Nōdū uenit hora mea. ſ. paſſionis qua patiar ſʒ illud qḋ a te ſuſcepi. Cū aūt uenerit hora illa tunc recognoſcā. Uñ ꝛ mō eā recognoſcit mr̄em. Facē autē miracula nō ↄuenit mihi ſm q a te ſuſcepi: ſʒ ſʒ q hēo a p̄re p̄nā ḡnationē. ſ. ſm q ſum de⁹. ¶ Et nota ſm Aug^m. q chrs in cruce pedēs ſe hūit ſicut magr̄ in cathedra. Uñ ꝛ docet nos parētib⁹ exñtib⁹ in neceſſitate ſubuenire: ꝛ de eis curā hr̄e (ut dī Exo. 20.) Honora patrē tuū ꝛ matrē tuā. Et. 1. Th. 5. Siq̄s ſuoꝝ ꝛ maxime domeſticoꝝ curā nō hēt: nō hēt fidē: ꝛ eſt ifideli deterioꝛ.

Obiectio. ¶ Sʒ ↄtra eſt qḋ dī Luc. 14. Siq̄s uenit ad me ꝛ nō odit patrē ſuū ꝛ mr̄em: uxorē ꝛ filios: adhuc aūt ꝛ aīam ſuā nō pt me⁹ eē diſcipulus.

Reſponſio. ¶ Rñ⁹ dicēdū q ſicut dñs pcipit parētes odiri: ſic ꝛ aīam nr̄am: in qua precipit nām diligē ꝛ odire iniq̄tatē: ꝛ qḋ auertit a deo. Et ſicut parētes ſuſtētare debem⁹: diligē ꝛ uereri q̄tū ad nām: ſed odire quātū ad vitia: ꝛ ad id quod nos auertūt a deo. ¶ Quātū ad 2^m dicit diſcipulo.

¶ Deinde dicit diſcipulo: ecce mater tua.

¶ Ut. ſ. iſte tm̄ ſeruiret ut filius mr̄i. Iſta illū diligēt ut filium mater. ¶ Coñter cum dicit.

¶ Et ex illa hora accepit eā diſcipulus in ſuā

¶ Ponit diſcipuli obediētia. Et ſm Bedā opʒ dici [in ſuā.] Et ſic eſt ſenſus. [Accepit eā.] ſ. mr̄em ieſu [diſcipulus.] ſ. Ioānes [in ſuam.] mr̄em videlicet. ¶ Sʒ ſm Aug' etiā (ut habet in greco.) debet dici in ſua. Nō qdē p̄dia. Quia de illis erat qui dixe-rāt. Ecce nos relinqm' oīa. Nā Mat. 4. dr̄: q̄ iacobus ⁊ ioānes relictis oībus ſecuti ſunt ieſum. Sed [i ſua.] ſ. officia: qb' ei diligēter ⁊ reuerēt obſeqbat

LE. V.

Poſtea ſciens ieſus qꝛ omnia cōſumata ſunt: ut ꝯſumaretur ſcriptura dicit. Sitio. Uas aūt erat poſitum aceto plenū. Illi ergo ſpōgi āplenā acetō iſopo circūponētes obtulerūt ori ei'

Poſtquā egit de crucifixione ⁊ ꝯn̄ub' eā. Hic narrat uenerādā chr̄i mortē. Et p̄ ponit moriēdi oportunitatē. 2° deſcribit mortē ibi [Et iclīato capite ⁊c̄.] 3° exp̄mit mortui vulneratione ibi [Iudei ergo ⁊c̄.] Oportunitas aūt moriēdi oſtēdit in hoc q̄ iā [oīa ꝯſumata ſunt.] Uñ circa ꝯſumationē p̄ p̄mittit ſcīa chr̄i de ipſa ꝯſumatione. 2° ꝯſumat id qḋ ꝯſumādū reſtabat ibi [Cū ergo accepiſſet ⁊c̄.] ¶ Dicit ergo q̄tū ad p̄mū [Poſtea.] i. poſt oīa que p̄miſſa ſūt. [Sciēs ieſus qꝛ ꝯſumata ſunt oīa.] que ꝓphete ⁊ lex p̄ dixerāt [de eo.] Luc. ult. Opʒ ipleri oīa que ſcripta ſt̄ ⁊c̄. pſal. Oīs ꝯſumationis vidi finē. Sʒ qꝛ adhuc aliud in ſcriptura p̄dicta ꝯſumādū erat: iō ſubdit. [ut ꝯſumaret ſcriptura dicit. Sitio.] Et p̄ ponit v̄bū chr̄i qḋ ꝓtulit. 2° oportunitas iplendi qḋ petiit. 3° adminiſtratio ei': qḋ noluit. ¶ Dicit ergo [ut cōſumaret ſcriptura.] ¶ Ubi ſciēdū eſt q̄ li [ut] nō ponit cāſatiue: ſed ꝯſecutiue. Nō eni iō petijt [ut ſcriptura] ueteris teſtamēti [ꝯſumaret.] Sʒ iō ſunt dicta qꝛ ꝯſumāda erāt per chr̄m. Si eni dicamus q̄ chr̄s iō hoc fec: qꝛ ſcripture h' p̄ dixerūt. Sequeret q̄ nouū teſtm̄ eēt ꝓpter uet': ⁊ eius ipletionē: cum tn̄ ſit ecōuerſo. Sic ergo iō p̄dicta ſunt: qꝛ implēda erāt per chr̄m. Per hoc v̄o qḋ dicit [Sitio.] Oſtēdit mortē ſuā eē uerā nō fantaſticā. Itē oſtēdit ei' ardēs deſideriū de ſalute gn̄is humani. 1. Thim. 2. Uult oēs hoīes ſaluos fieri. Luc. 19. Uenit fili' hominis querē ⁊ ſaluū facē qḋ pierat. Uehemēs aūt deſideriū ꝯſueuim' exp̄me per ſitim. pſal. Sitiuit aīa mea ad deū viuū. ¶ Oportunitas iplendi qḋ petijt oñdit ex hoc q̄ [uas appoſitū erat aceto plenuʒ ⁊c̄.] ¶ Per hoc igit uas iudeoꝝ ſynagoga ſignificat: que a vino p̄iarcharū ⁊ ꝓphetarū degenerauerat in acetū .i. in malitiā ⁊ crudelitatē pōtificū. ¶ Miniſtratio aūt ponit. Quia [illi ſpōgiā plenā aceto obtulerūt ori ei'.] ¶ Ex quo orit qḋ īralis. Quō. ſ. obtulerūt ſpōgiā ori chr̄i in altū pēdentis. ¶ Sed hoc ſoluit Mat. 27. Quia ipoſuerūt eā arūdini. ¶ Uel ſm quoſdā ipoſuerūt yſopo que magna erat. Uñ ⁊ a Mat. arūdo uocat. ¶ Myſtice aūt per hec tria ſignt̄ur tria mala que in iudeis erāt. ſ. Inuidia per acetū. Doloſitas per ſpōgie cōcauitatē. Malitiā per amaritudinē yſopi. Uel yſopus ſignificat humilitatē chr̄i que eſt herba mundās pectus: qḋ p̄cipue per humilitatē mūdat. pſ. Aſp̄ges me dn̄e yſopo ⁊ mūdabor. ¶ Finalis cōſumatio ponit cum dicit.

Uehemēs deſideriū cōſueuit exp̄mi per ſitim.

Per uas aceto plenū ſigt ſynagoga iudeorum.

Queſtio.

Reſponſio.

expō myſtica

¶ Cum ergo accepiſſet ieſus acetuʒ dixit. Cōſumatum eſt.

¶ Quḋ pōt referri uel ad ꝯſumationē mortis. Heb. 2. Decebat in gl'iam actorē ſalutis eoꝝ per paſſionē ꝯſumari. Itē ad ꝯſumationē ſcificationis: que eſt per paſſionē ⁊ crucē eius. Heb. 10. Una eni oblatione ꝯſumauit in ſempiternū ſcificatos. ¶ Uel ad ꝯſumationē ſcripturarū. Luc. 18. Cōſumabunt oīa que ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Et inclinato capite tradidit ſpiritum.

¶ Deſcribit euāgeliſta mortē chr̄i. Et p̄ ponit cauſa mortis. Quia [Inclinato capite.] Nō enim eſt intelligēdū qꝛ tradidit ſpūm iō iclinauit caput: ſʒ ecōuerſo. Nā iclinatio capitis obediētiā deſignat pro qua mortē ſuſtinuit. Phil. 2. Fact' eſt obediēs uſq; ad mortē. Scḋo ponit moriētis ptās. Quia [tradidit ſpūʒ.] ſ. ꝓpria ptāte. ſupra. 10. Nemo tollit a me aīam meā: ſed ego pono eā a meipſo. Nā (ut Auguſtin' dicit.) Nullus ſic hēt in ptāte dormire cū uelit: ſicut chr̄s mori cū uoluit. ¶ Sʒ attēdēduʒ q̄ ex hoc q̄ tradidit ſpūʒ: aliq dicūt in hoīe eē duas aīas. ſ. intellectualē: quā uocāt ſpūm: ⁊ aliā aīalem puta uegetatiuā ⁊ ſenſitiuā: que corp' aīat. Et p̄cipue aīa dicit. Uñ dicūt q̄ chr̄s tradidit ſolū aīam intellectualē. Sed hoc eſt falſum: tū qꝛ duas eē animas in hoīe īter errores cōputat in libro de eccl'iaſticis dogmatib': tū qꝛ ſi tradidiſſet ſpūm remanēte adhuc aīa: nō fuiſſet mortu'. Quia ergo nihil ē aliud ſpūs in hoīe q̄ʒ aīa: dicēdū q̄ tradidit ſpūm i. aīam. ¶ Per qḋ etiā excludit error quorūdaʒ dicētiū aīas hoīum mortuoꝝ nō ire ſtatiʒ poſt mortē ad p̄adiſum uel ifernū ſeu purgatoriū: ſed in tumulis uſq; ad diē iudicij remanē. Nā dn̄s ſtatī tradidit ſpūm p̄ri. Per qḋ dat intelligi q̄ iuſtorū animē in manu dei ſunt. Sap. 3.

Inclinatio capitis obediētiam ſigt.

Error q̄rūdā dicētiū i hoīe eē duas aīas. ſ. icllualē q̄ȝ uocāt ſpūʒ: ⁊ aliā aīalē quā uocāt ſēſitiuā ⁊ uegetatiuā: q̄ p̄cipue ē aīa

Error q̄rūdā dicentiū aīas hoīuʒ mortuoꝝ nō ſtatī ire ad p̄adiſū: uł iferuū: uł purgatoriū: ſʒ in tumulis remanere uſq; ad diē iudicij.

¶ Iudei ergo qm̄ p̄aſceue erat ut nō remanerēt in cruce corpa ſabbato. Erat eniʒ magn' dies ille ſabbati rogauerūt pilatū ut frāgerētur coꝝ crura ⁊ tollerentur. Uenerunt ergo milites: ⁊ primi qdem fregerūt crura, ⁊ alterius qui crucifixus eſt cū eo. Ad ieſum aūt cū uenissent: ut viderūt eū iā mortuū nō fregerūt ei' crura: ſʒ vn' militū lācea latus eius apuit: ⁊ ꝯtinuo exiuit ſanguis ⁊ aqua.

¶ Hic ponit vulneratio corpis chr̄i. Et p̄ pōit narratio vulnerationis. 2° narratiōis certitudo ibi [⁊ qui vidit ⁊c̄.] Circa p̄m tria fac. Primo ponit conat' iudeoꝝ ⁊ itētio. 2° ipletio conat' quātū ad p̄tem. 3° quō hoc iplet in chr̄o. ¶ Dicit ergo quātuʒ ad p̄m q̄ [iudei qm̄ p̄aſceue erat ⁊c̄.] ¶ Sciēdū ē eniʒ q̄ ſicut habet Deut. 21. Preceptū eſt in lege q̄ cadauera ſuſpēſoꝝ ꝓpter delicta nō dimitterent ſuſpēſa uſq; mane: ne pollueret t̄ra: ⁊ ēt ad delēdā ignominiā eoꝝ q ſuſpēdebant. Nā hi' mors turpiſſima reputabat. Uñ dr̄ ibidē. Maledict' oīs qui pēdet in ligno. ſ. maledictiō e penē. Lʒ aūt hi' pene iſligēde iā nō eēnt in iudeoꝝ ptāte: tn̄ qḋ in eis erat facē nitebant. Et iō qꝛ p̄aſceue erat ut corp' chr̄i ⁊ ēt alioꝝ nō remaneret in cruce in die ſabbati: q ualde ſolēnis erat: ⁊ ꝓp ip̄m ſabbatū ⁊ feſtū azimorū [rogauerūt pilatū ⁊c̄.] Hi qdē in p̄uis diligētes ſt̄ ad ſuādā legē: ſed in magnis ꝯtēpſerūt. Mat. 23. Excolātes culicē: camelū aūt glutiētes. ¶ Quō āt hoc in p̄te ipleat ſubdit [Uenerūt ḡ milites ⁊ p̄mi qdē.] ſ. latronis [fregerūt crura] ad quē p̄ uenerunt [⁊ alteri' q crucifix' eſt cū eo.] ſ. ieſu in quo coꝝ crudelitas oſtēdit. Mich. 3. Carnē p̄pli mei comederūt ¶ Sʒ qd eſt qḋ ſbdit [Ad ieſu aūt cū ueniſſet ⁊c̄.]

Nonne in medio crucifixus erat ⁊c̃? ¶ Rñſio dicē dum ꝙ duoꝝ militū ſinguli ad ſingulū latronē cō fringendū uenerūt: qbus cōfractis vnus ab vno: ⁊ alius ab alio: ad ieſum uenerunt. Uñ inde ſiḡtur occaſio vulnerādi: qꝛ cum vidiſſent eū iam mortuum [nō fregerūt eius crura.] Sed ut certificaretur de morte [vnus militū lācea latus eius apuit.] Et ſignāter dicit [aperuit.] Nō vulnerauit: qꝛ per hoc latus apiẽ nobis oſtiū vite eterne. Apoc. 4. Poſt hec vidi oſtiū aptum. Hoc eſt oſtiū in latere arche: per qḋ intrāt aīalia diluuio nō ꝑitura. Gen̄. 7. Sꝫ hoc oſtiū eſt cauſa ſalutis. Uñ [ꝯtinuo exiuit ſanguis ⁊ aqua.] Qḋ eſt ualde miraculoſum: ut de corpore mortui: in quo eſt cōgelatus ſanguis: ſanguis exeat. Sed ſiqs dicat ꝙ hoc cōtigit ꝓpter calorē aliquē qui adhuc in corꝑe remāſerat. Fluxus autem aque inficiari nō pōt: quin miraculoſus exiſtat: cū aqua exiēs puriſſima fuerit. Qḋ qdē factum eſt ut chriſtus oſtēderet id qḋ erat. ſ. uerus hō. In hoīe enim eſt duplex cōpō. Una. ſ. ex elementis: alia ex humorib⁹. Unū elemētoꝝ eſt aq̄: iter humores aūt pcipu⁹ eſt ſāguis. Itē hoc factū eſt ad oñdēdū ꝙ ꝑ paſſionē chrĩ plenā ablutionē ꝯſeqmur a pctīs. ſ. ⁊ maculis. ¶ A pctīs qdē ꝑ ſāguinē qui eſt pciū nr̃e redēptionis. 1. Pet. 1. Nō corruptibilib⁹ auro ⁊ argēto redēpti eſtis de uana ur̃a ꝯuerſatiōe: ſed p̄cioſo ſanguine q̄ſi agni incōtaminati ⁊ immaculati chrĩ. ¶ A maculis ṽo per aquā que eſt lauacrū nr̃e regñationis. Eze. 36. Effundā ſup uos aquam mūdā ⁊ mūdabimini ab oībus inqnamētis ur̃is. Zach. 13. Erit fons patēs dn̄i dauid ⁊ hītātoribus hierl̃m in ablutionē pctōris ⁊ mēſtruate. Et ideo hec duo ſp̄āliter ptinēt ad duo ſacrā. Aq̄ ad ſacrū baptiſmi. Ad eucharīſtiā ſanguis. ¶ Uel utrūq; ptinet ad eucharīſtiā: qꝛ in ſacro eucharīſtie miſcet aq̄ cū vino: q̄uis aq̄ nō ſit de ſub̄a ſacri. Cōpetit etiā hoc figure: qꝛ ſicut de latere chriſti dormiētis in cruce fluxit ſanguis ⁊ aq̄ qbus cōſecrat̃ eccleſia. Ita de latere ade dormiētis formata eſt mulier q̄ ipſam eccleſiam prefigurabat.

In hoīe enī ē duplex cōpō. vna ex elemē. alia ex humoribus.

Aq̄ ptinet ad baptiſmi ſacrū ſāguis ṽo ad eucharīſtiam uel utrūq; ptinet ad eucharīſtiam. Aq̄ ñ ē de ſb̄a ſacri euchariſtie.

¶ Et qui vidit teſtimonium perhibuit: ⁊ uerum eſt teſtimonium eius: ⁊ ille ſcit quia uera dicit ut ⁊ uos credatis.

¶ Hic ponit̃ certitudo narrationis. Et p̄mo ex apl̃ico teſtimonio. Scdō ex ſcripture uaticinio ibi [Facta ſunt ⁊c̃.] Circa p̄mū tria facit. Primo deſcribit teſtis idoneitatē: qꝛ [qui vidit teſtimōiū ꝑhibuit.] hoc eſt ipſe Joānes. p̄ᵉ Jo. 1. Qḋ vidimus ⁊ audiuimus ⁊c̃. Scdō aſtruit teſtimonij ṽitatē: qꝛ [uerū eſt teſtimoniū eius.] Ro. 11. Ueritatē dico nō mētior. ſupra. 8. Cognoſcetis ṽitatē: ⁊ ṽitas liberabit uos. Tertio expoſcit fidē [Et ille ſcit qꝛ uera dicit: ut ⁊ uos credatis.] Infra. 20. Hec autem ſcripta ſunt ut credatis ⁊c̃. ¶ Et nō ſolū ex teſtimonio aplīco certificat̃: ſed addit̃ uaticiniū ſcripture. Unde dicit.

¶ Facta ſunt enim hec ut ſcriptura impleretur. Os non comminuetis ex eo. ⁊ iterū alia ſcriptura dicit. Uidebūt in quem trāſfixerūt.

¶ Ut li [ut] accipiat̃ ꝯſecutiue (ſicut iā dictū eſt ſupra.) Et ponit duas auctes ueteris teſtamēti. Unā que refert ad hoc qḋ dicit [Nō fregerūt eius crura ⁊c̃.] Et habet̃ Exo. 12. [Os nō cōminuetis ex eo.] ſ. agno paſchali: qui p̄figurabat chrĩm. Quia (ut dicit̃ 1. Cor. 5.) Paſcha nr̃m imolat⁹ eſt chrĩus. Ideo adeo ordiatū eſt: ut nō cōminuerent̃ oſſa agni paſchalis: ut daret̃ itelligi ꝙ fortitudo ueri agni ⁊ incōtaminati ieſu chrĩ nullo mō erat cōmouēda per paſſionē. Uñ iudei putabāt p per paſſionē ṽtutē doctrine chrĩ deſtruē: ſed poti⁹ corroborata eſt. p̄me Cor. 1. Uerbū crucis ꝑeūtib⁹ qdē ſtultitia eſt: ſꝫ nobis ṽtus dei eſt. Jō ſupra. 8. dixit. Cū exaltaueritis filiū hoīs tūc cognoſcetis qꝛ ego ſuꝫ. Scda auctoritas refert̃ ad hoc qḋ dicit. Lācea lat⁹ eius apuit. ⁊ habet̃ Zach. 12. [Uidebūt in quē trāſfixerūt.] ubi nr̃a lr̃a hēt. Aſpiciēt ad me quē ꝯfixerūt. Unde ſi nos ꝯiūgim⁹ ṽbū ꝓphe: manifeſtū eſt ꝙ chrĩs crucifixus eſt deus. Nā qḋ ꝓpheta dicit in ꝑſona dei: euāgeliſta attribuit chrĩo. [Uidebūt] ſ. igt ad iudiciū uenıētē. Apoc. 1. Uel aſpiciēt ꝯuerſi per fidē ⁊c̃.

Poſt hec autem rogauit pilatum ioſeph ab arimathia eo ꝙ eſſet diſcipulus ieſu: occultus autē propter metum iudeorum: ut tolleret corpus ieſu: ⁊ permiſit pilatus. LEC. VI.

Poſtq̄ꝫ euangeliſta egit de crucifixione ⁊ morte. Hic agit de ſepultura chriſti. Et p̄ ponit̃ facultas de licētia ſepeliēdi. Scdō ſtudiū corꝑis ꝓcurādi ibi [Uenit ergo ⁊c̃.] Tertio ponit̃ locus ſepulture ibi [Erat aūt in ⁊c̃.] Quarto ponit̃ ipſa ſepultura ibi [Ibi ergo ⁊c̃.] ¶ Dicit ergo [Poſt hec.] ſ. paſſionē ⁊ mortē. [rogauit pilatū ioſeph ab arimathia.] Qḋ idē eſt qḋ ramatha. (ut habet̃ 1. Reg. 1.) [eo ꝙ eēt diſcipulus ieſu.] Nō de duodecim: ſed de multis alijs credētib⁹: qꝛ oēs credētes a p̄ncipio diſcipuli uocabant̃. [Erat autē occult⁹ ꝓpter metū iudeoꝝ.] (ſicut ⁊ multi alij.) ſꝫ añ paſſionē. ſupra. 12. Uerūtñ ex p̄ncipib⁹ multi crediderūt in eū: ſed ꝓpter phariſeos nō ꝯfitebantur ut de ſynagoga nō eiicerent̃. Uñ pꝫ ꝙ ubi diſcipuli amiſerūt fiduciā poſt paſſionē latētes: hic aſſumpſit fiduciā publice obſequēdo. Hic inq̄ꝫ rogauit pilatū [ut tolleret corp⁹ ieſu.] de cruce. ſ. ⁊ ſepeliret: qꝛ ſcḋm leges humanas corꝑa dānatoꝝ non debebāt ſine licētia ſepeliri. [Et ꝑmiſit pilat⁹.] Quia ioſeph nobilis erat ⁊ ſibi familiaris. Uñ Mar. penl̃timo dicit̃: ꝙ erat decurio. ¶ Quātū ad ſcḋm dicit

¶ Uenit ergo ⁊ tulit corpus ieſu. Uenit autem ⁊ nichodemus qui uenerat ad ieſuꝫ nocte primum ferens mixturam myrrhe ⁊ aloes quaſi libras centum.

¶ Ubi agit de ſtudio corꝑis ꝓcurandi. Et p̄ ponit̃ mā corꝑis ꝓcurādi. Scdō ponit̃ ipſa ꝓcuratio ibi [Acceperunt ⁊c̃.] ¶ Mā corꝑis ꝓcurādi fuit mixtura myrrhe ⁊ aloes: quā nichodem⁹ in magna quātitate ꝓcurauit. Et iō de duob⁹ mētionē facit. Primo de ioſeph qui tulit corp⁹. Scdō de nichodēo: q tulit aromata. Hic aūt nichodem⁹ fuit qui uenit ad ieſum nocte. ſ. añ paſſionē (ut habet̃ ſupra. 3.) Et hoc iō cōmemorat qꝛ de ioſeph dixerat ꝙ occult⁹ erat ꝓpter metū iudeoꝝ: ut oſtēdat ꝙ ēt hic q occult⁹ erat diſcipulus nūc fact⁹ eſt publicus: ſꝫ nōdū hñs uerā fidē de reſurrectione. qꝛ attulit myrrhā ⁊ aloes q̄ſi corp⁹ ei⁹ muniri a corruptione idigeret. De quo ſcriptura dicit. Nō dabis ſcm̄ tuum vidē corruptionē. ¶ Myſtice aūt dat̃ per hoc itelligi ꝙ chrĩm crucifixū debem⁹ in corde nr̃o recondē cū amaritudine pnīe ⁊ cōpaſſiōis. Cant. 5. Manus mee diſtillauerūt myrrhā. ¶ Habita ergo preparationis materia ponit̃ ipſa pparatio. Uñ dicit̃.

xpō myſtice

¶ Acceperunt autēꝫ corpus ieſu ⁊ ligauerūt

euz lintheis cum aromatibus: ſicut mos eſt iudeis ſepelire.

Dubitatio. ¶ Ubi oritur dubitatio ꝙ Joānes dicit ꝙ ligauerūt illud lintheis. Cū Mat. 27. dicat: ꝙ inuoluerūt illud ſindone. ¶ Rñº dicēdū ſm Augᵐ ꝙ Matth. dicit
Rº ſm Aug. vnā ſindonē tm̄: q2 nō facit mētionē niſi de ioſeph. Et hic vnā portauit. Sz q2 ſolus Joānes mētionē facit de nichodemo: ideo dicit [lintheis.] quia Nichodem⁹ aliā portauit. ¶ Uel dicēdū ꝙ lintheum
Alia rñſio. dicim⁹ oēm pānū de lino factū. Corp⁹ aūt chr̄i inuolutū fuit faſcijs. Sicut ēt de laçaro legit: quia ſic erat iudeis mos ſepelire. Erat etiā poſitū ſudariuz ad caput: ꝛ iō oīa cōplectēs Joānes dicit [lītheis.] Per hoc vº ꝙ aromatib⁹ cū ꝯdiūt admonemur in hi⁹ pietatis officijs morē cuiuſlibet gētis eē ſeruādū. ¶ Locus ſepulture deſignat cū dicit.

¶ Erat autem in loco ubi crucifixus eſt hortus: ꝛ in horto monumentum nouū in quo nondum quiſq3 poſitus erat.

¶ Ubi notādū ꝙ chr̄s in horto captus: ꝛ in horto paſſus: ꝛ in horto ſepult⁹ fuit. Ad deſignādū ꝙ ꝑ ſue paſſionis ꝟtutē libamur a pctō qd̄ adā in horto delitiarū cōmiſit: ꝛ ꝙ per cū eccl̄ia ꝯſecrat que eſt ſicut hort⁹ ꝯcluſus. Et in hoc horto erat monu
Duplex rō q̄re chr̄s i mōumēto nouo voluit ſepeliri mētū nouū. ¶ Eſt aūt duplex rō q̄re in ſepulchro nouo voluit ſepeliri. Una lr̄alis: ne alia corꝑa que ibi fuiſſent reſurrexiſſe crederent: ꝛ nō chr̄us. Uel oīa'eq̄li ꝟtute. ¶ Alia rō eſt: q2 qui eſt de ꝟgine ita cta nat⁹: ꝯgrue fuit in ſepulchro nouo ſepult⁹: ut ſicut in utero marie nemo añ cū: nemo poſt cū fuit: ita ꝛ in hoc monumēto. Silr̄ etiā ut daret intelligi: ꝙ recōdit per fidē in aīo īnouato. Eph. 3. Habitare ēt chr̄m ꝑ fidē in cordib⁹ nr̄is. ¶ Cōſr cū dic.

¶ Ibi ergo propter paraſceuen iudeorum: q2 iuxta erat monumentum poſuerūt ieſum.

¶ Ponit ſepultura. [Ibi ergo.] i. in monumēto nouo. [ꝓpter paſceuen iudeoꝝ.] q2 iā veſꝑe appropiquabat qñ ꝓpter ſabbatū nihil opari licebat. Nā circa horā nonā expirauit: ꝛ ꝓpter ꝓcurationē ſepulture ꝛ rerū que nec̄ta erāt fere dies uſq3 ad veſperā decurſus erat [ꝛ q2 monumētū erat iuxta locū.] ubi erat crucifixus. [poſuerūt ibi ieſuz ꝛc̄.]

LE. I. 20. c. Una autem ſabbati maria magdalene uenit mane cum adhuc tenebre eſſent ad monumentum: ꝛ vidit lapidem ſublatū a monumēto

Enarratis myſterijs paſſionis chriſti. Hic euāgeliſta manifeſtat ei⁹ reſurrectionē. Et p̊ manifeſtat quō reſurrectio chr̄i manifeſtata eſt mulierib⁹. Scd̄o quō manifeſtata ē diſcipulis ibi [Cū ergo ſero ꝛc̄.] Manifeſtata ē reſurrectio chr̄i mulierib⁹ quodā ordine. Primo quantū ad monumēti apꝑtionē. Scd̄o quātuz ad angeli appꝛitionē ibi [Abierūt ergo iterū ꝛc̄.] Tertio quātū ad chr̄i viſionē ibi [Hec cū dixiſſet cōuerſa ꝛc̄.] Circa ꝑmū ꝑmo ponit mulieris viſio. Scd̄o rei viſe denūciatio ibi [Cucurrit ꝰ ꝛc̄.] Tertio rei denunciate inq̄ſitio ibi [Exijt ergo petr⁹ ꝛc̄.] Circa ꝑmuz q̄tuor ꝯſiderāda occurrut. Primo ſ. viſionis tp̄s.
Apō iudeos dies ſabbati celebrior hēbat ꝛ oēs alij dies ab ipſo ſabbato denoiabāt. vñ dicebāt pᵃ dies ſabbati: Quia [Una ſabbati.] ſ. ꝑma feria. Nā apud iudeos dies ſabbati ſolēnior hēbat. Et iō ab eo oīs ali⁹ dies denoiabat. Uñ dicebāt ꝑma ſabbati: ſcd̄a ſabbati ꝛc̄. Uñ ꝛ Mat. 28. dicit. Prima ſabbati. Sz Joannes dixit [vna ſabbati.] ꝓpt myſteriū: q2 in hac die in qua reſurrectio facta eſt icohauit q̄ſi quedā

nova creatura. pſal. Emitte ſpm̄ tuū ꝛ creabunt. ſᵉ dies ſabbati ꝛc̄.
Gal. 6. In chr̄o ieſu neq3 circuciſio aliqd valet: neq3 ꝑputiū: ſed noua creatura. Moyſes aūt in ꝑncipio ge. de ꝑma die nō dicit fact⁹ eſt dies ꝑm⁹: ſz dies vn⁹. Jo. euāgeliſta ad ipſaz renouationē īſinuādā utit ꝟbo moyſi. Itē q2 in hac die icohabat dies eternitatis: que eſt vna nō hñs iterpolationem noctis: q2 ſol qui eā facit nō occidit. Apoc̄. 21. Ciuitas illa nō eget ſole neq3 luna ut luceāt in eā. Nam claritas dei illuminabit illā: ꝛ lucerna ei⁹ eſt agnus. Zacha. ultio. Erit dies vna que nota eſt dño: nō dies neq3 nox: ꝛ in tꝑe veſꝑi erit lux. ¶ Scd̄o ponit ꝑſona vidēs ibi. Quia [Maria magdalene uenit ꝛc̄.] ¶ Sz hic eſt dubiū: q2 in Mar. dr̄. Maria ma Dubitatio.
gdalene ꝛ iacobi ꝛ ſalome. Et Mat. ult. ꝯnūat etiā alia maria. ¶ Rñº dicēdū ſm Augᵐ ꝙ maria mag Rº ſm Aug.
dalena feruētior ꝛ deuotior erat ad chr̄m alijs mulierib⁹. Uñ Luc̄. 7. dr̄. Dimiſſa ſūt ei pctā multa qm̄ dilexit multū. Et iō eā euāgeliſta ſpāli⁹ noiat. Et ī decēt ꝙ ꝑus ei appꝛuit dñs Mar. ult. Sap̄. 6. Preoccupat eos qui ſe ꝯcupiſcūt ut illis ſe ꝑor oſtendat. ¶ Tertio ponit hora ſeu q̄litas tp̄is. Quia [mane cū adhuc tenebre eēnt.] Luc̄. 23. dr̄ ꝙ mulieres que cū ieſu venerūt de galilea viderūt monumētum: ꝛ quēadmodū poſitū erat corp⁹ ieſu: ꝛ reuertētes ꝑauerūt aromata ꝛ vnguēta: ꝛ ſabbato qdē ſiluerūt ſm mādatū. Et iō ſtatim trāſacto ſabbato añ lucē ꝑme ſabbati uenit ad monumētū (nā nimi⁹ ardor amoris eā ſollicitabat.) Cant. 8. Lāpades ei⁹ lāpades ignis atq3 flāmarū ſ. charitatis. ¶ Sz hec eſt Dubitatio.
qō lr̄alis. Quia (ut dr̄ Mar. ult.) Ualde mane orto iā ſole. Quid igit dicit euāgeliſta [Cū adhuc tenebre eēnt.] ¶ Rñº dicēdū ꝙ hoc qd̄ Mar. ītelligit Reſponſio.
de aurora. Uñ orto iā ſole. Nō ꝙ ſuꝑ terrā appareret: ſe appropinq̄ret ad nr̄as regiones. ¶ Quarto quid videt: q2 [vidit reuolutū lapidē.] Qd̄ erat ſignū ul' ꝙ aliqs chr̄m abſtulerit: uel ꝙ reſurrexerit Et ſicut dr̄ Mat. ult. Angelus dñi deſcēdit de celo Qd̄ nō eſt intelligēdū ꝙ añ lapis eēt reuolutus q̄3 chr̄s reſurgeret: ſed poſt. Nā chr̄s exiuit de clauſo utero ꝟginis nōdū glioſuz corp⁹ hñs. Nō eſt mir ſi cū corꝑe glioſo exiuit de ſepulchro. Nā lapis eſt reuolut⁹: ut videntes ibi chr̄m nō eē: facilius crederēt eius reſurrectionē. ¶ Cōſequenter cum dicit.

¶ Cucurrit ergo ꝛ uenit ad ſimonem petruz ꝛ ad alium diſcipulum quem amabat ieſus: ꝛ dicit illis. Tulerunt dominum de monumento: ꝛ neſcimus ubi poſuerunt eum.

¶ Ponit rei viſe denūciatio. Ex nimio eniz amore nō diſtulit nūciare diſcipulis qd̄ vidit. ſed [cucurrit ꝛ uenit ad ſimonē petrū ꝛ aliū diſcipulū quē diligebat ieſus.] 4. Reg. 7. Hec dies boni nūcij ē ſi tacuim⁹ ꝛ noluerim⁹ nūciare uſq3 mane: ſcelere arguemur. Sic qui audit ꝟba dei debet feſtin⁹ alijs dicere. Apoc̄. ult. Qui audit dicat ueni. Sz ad illos uenit qui ꝑcipui erāt ꝛ chr̄m feruēti⁹ diligebant: ut aut ſecū quererēt: aut ſecū dolerēt. [Et dic̄ eis. Tulerūt dñm de monumēto.] Uiſo eni ſepulchro vacuo nōdū hñs in corde ꝙ chr̄s reſurrexerit dicit. [ꝛ neſcim⁹ ubi poſuerūt eū.] Ubi dat ītelligē ꝙ nō ſola iuerit ad monumētū: ꝛ ꝙ adhuc de reſurrectione dubitaret. Et iō euāgeliſta nō ſine cauſa dixit [cū adhuc tenebre eēnt.] per q̄litatē tp̄is: q̄litatem mētis in qua dubitationis tenebre erāt deſignās pſal. Neſcierūt neq3 ītellexerūt in tenebris ꝛc̄. ¶ Sz

attende q̄ in grecis codicib⁹ hētur[dn̄m meū.]ad deſignādū ꝓpēſiorē charitatē: ⁊ famulat⁹ affectus pſal. Quid mihi eſt in celo: ⁊ a te qd uolui ſup terram? Uſq₃. Pars mea deus in eternum. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Exijt ergo petrus ⁊ ille alius diſcipulus: ⁊ uenerunt ad monumentum. Currebant autem duo ſimul: ⁊ ille alius diſcipulus precucurrit citius petro: ⁊ uenit primus ad monumētum. Et cum ſe inclinaſſet vidit poſita linthea mina: non tamen introiuit.

¶ Ponit denūciate rei inqſitio. Et p̄ ponit querētium ſtudiū ad ingredū. Et hoc per exitū dum dicit [Exijt ergo petr⁹ ⁊ ali⁹ diſcipulus.] Qui eni ſcrutare vult myſteria chr̄i exire debet quodāmō a ſe: ⁊ a carnali ꝯſuetudine. Cant.5. Egredimini ⁊ videte filie ſyon regē ſalomonē. Scd̄o ponit inqſitionis ordo ſeu modus. Et p̄ quātū ad curſum: q2[currebāt duo ſil.] qui pre ceteris chr̄m diligebāt. pſal. Uiā mandatoꝝ tuoꝝ cucurri. 1. Coꝝ.9. Sic currite ut cōprehēdatis ⁊c. Scd̄o quātū ad aduētū: quia [⁊ ille ali⁹ diſcipulus ⁊c.] ¶ Ubi p̄ ponit quō Joannes p̄ uenit. Scd̄o quō petrus eū ſeqtur ibi[Uenit ergo ſimon ⁊c.] ¶ Sz nota q̄ nō ſine cā euangeliſta etiā ꝑticula tā diligēter narrat. Naz in iſtis duob⁹ diſcipulis ppl's duplex iudeoꝝ.ſ. ⁊ gētiliū deſignat. Quia lz iudei p̄us habuerint cognitionē vni⁹ ueri dei: tn̄ quātū ad ſtatū mūdi ꝓpius gētium eſt antiquoꝝ: q2 ex gētilib⁹ ꝓceſſerūt etiā iudei. Geneſ.12. Egredē de terra tua ⁊ de cognatiōe tua. Iſti ſil' currebāt uel decurſum hui⁹ mūdi. Iudei ꝑ literā legis. Gētiles per legē nāe. Uel ſil' currūt nāli deſiderio ad bt̄itudinē ⁊ v̄itatis cognitionē: quaꝫ oēs hoīes nā ſcire deſiderāt. [Sed ille ali⁹ diſcipulus.] ſ. minor [p̄cucurrit cit⁹ petro.] Quia gentiles ad cognitionē v̄itatis tardi⁹ uenerūt q̄ȝ iudei: quia quōdā de⁹ erat tm̄ in iudea notus. Un̄ dicit. Non fecit talr̄ oī nationi. [Et uenit p̄or ad monumētū.] q2 p̄us ꝯſiderauit myſteria chr̄i: ⁊ p̄us iudeis de chr̄o facta eſt ꝓmiſſio. Ro.9. Quoꝝ eſt adoptio filioꝝ: ⁊ glīa: ⁊ teſtm̄: ⁊ legiſlatio: ⁊ obſequm: ⁊ ꝓmiſſa: quoꝝ p̄res: ex qb⁹ chr̄s ſm carnē ⁊c. [Et cuꝫ ſe īclinaſſet vidit lintheamina poſita: nō tn̄ introiuit. Et cū ſe īclinaſſet.] ſ. ſub iugo legis. Exo.24. Oīa q̄cūq₃ p̄cepit dn̄s faciem⁹. [Uidit lintheamina poſita.] ſ. figuras q̄ſdā oīum myſterioꝝ. 2. Coꝝ.3. Uſq₃ in hodiernū diē idip̄m uelamē in lectione ueteris teſtamēti manet nō reuelat. [Nō tn̄ introiuit.] q2 nō ꝑuenit ad v̄itatis cognitionē dū in mortuū credē noluit. Et hoc dicit Luc.15. de frē maiore: qui audiēs ſimphoniā ⁊ tripudia frī reuertēti facta: noluit intrare: cū tn̄ īroitū ꝓmittat Dauid dicens. Introibo ad altare dei.

¶ Uenit ergo ſimon petrus ſequens eū: ⁊ introiuit in monumentū: ⁊ vidit lintheamina poſita: ⁊ ſudariū qd̄ fuerat ſup caput ei⁹ nō cū lintheaminib⁹ poſitū: ſed ſeparatum inuolutum in vnum locum.

Senſus lr̄alis ¶ Hic agit de ꝑuētione petri. ¶ Et ſm lr̄am: q̄ ſil' currebāt ſignū erat feruētis deuotionis. Sed ioānes cit⁹ ꝑuenit: q2 iunior erat ſene petro. ¶ Sz ſz myſteriū petrus ioānē ſeqtur: q2 gentiles ad chr̄m ꝯuerſi nō erāt ꝯgregādi in alia eccl'iaꝫ ab eccleſia iudeoꝝ: ſed īſeredi in p̄cedētē oliuā ⁊ eccliam. Ro.

Sēſus myſticus.

11. Et iō Ap'ls 1. Theſ.2. cōmēdans eos dicit. Uos aūt frēs facti eſtis imitatores eccl'iarū que ſūt in iudea in chr̄o ieſu. ¶ Tertio ponit ordo inqſitionis quātū ad coꝝ īgreſſum: q2[īroiuit in monumentū.] Et p̄ ponit quō petrus īrauit p̄mo. Secundo quō ioānes ibi[Tūc ergo īroiuit in monumētū.] Dicit ergo q̄ petr⁹ īrouit in monumētum. ¶ Et qdē ſm lr̄am ioānes qui p̄mo ꝑuenit nō intrauit: ꝓpter reuerētiā petri cui p̄orē igreſſum ſeruabat.

Sēſus lr̄alis

¶ Sed ſm myſteriū ſigt̄ q̄ ppl's iudeoꝝ qui p̄mo myſteria īcarnationis audiuit: poſteri⁹ ad fidē conuertit q̄ȝ ppl's gētiū. Ro.9. Gētes que nō ſectabātur iuſtitiā app̄hēderūt iuſtitiā. Iſrl' v̄o ſectando legē iuſtitie in legē iuſtitie nō ꝑuenit. [Et vidit.] ſcilicet petr⁹ [poſita lintheamina.] Ioānes vidit ſola lintheamina que petr⁹ ſilr̄ vidit. Quia nō reprobam⁹ uet⁹ teſtm̄. Nā apuit eis ſenſum: ut itelligēnt ſcripturas. Sz adhuc ulteri⁹ vidit[ſudariū qd̄ fuerat ſup caput ei⁹.] 1. Coꝝ.11. Caput chr̄i de⁹. Uidē ḡ ſudariū qd̄ fuerat ſup caput ieſu: eſt hēre fidē diuinitatis chr̄i: quā iudei acceptare noluerūt. Qd̄ quidē ſudariū deſcribit [⁊ ſeꝑatū]ab alijs[⁊ īuolutuꝫ ⁊ in vnū locū.] q2 diuinitas chr̄i occulta eſt ⁊ ſeparata ab oī creatura ꝑꝑ ſui excellētiā. Ro.9. Qui ē ſup oīa de⁹ bn̄dict⁹ in ſcl'a amē. Iſa.45. Uere tu es de⁹ abſcōdit⁹. Inuolutū vidit q̄ſi in modū circuli: ga linthei qñ īuoluunt nec initiū nec finis in eis aſpicit: celſitudo diuinitatis eſt que nec cepit eē nec deſinit. Heb. ult. Ieſus chr̄s heri ⁊ hodie: ip̄ſe ⁊ in ſecula. pſal. Tu aūt idē ipſe es ⁊c. Sed in vnū locū viderūt: q2 de⁹ nō hitat ubi eſt ſciſſura mētiū. Sz illi ei⁹ merent grām: qui ſunt vnū per charitatē. pſal. In pace fact⁹ eſt loc⁹ ei⁹. 1. Coꝝ.14. Nō eſt de⁹ diſſēſionis ſed pacis. ¶ Uel alr̄ per ſudariū quo laborātiū ſudor detergi ſolet: itelligi pōt labor dei: q ꝫ et ſi qet⁹ ſemꝑ ꝑmaneat: tn̄ ſe laborare denūciat duꝫ duras hoīuꝫ prauitates portat. Iſa.1. Facta ſūt mihi moleſta: laboraui ſuſtinēs. Et p̄cipue hūc laborē ꝑtulit chr̄s in hūanitate aſſūpta. Tren.3. Dabit ꝑcutiēti ſe maxillā: ſaturabit obꝓbrijs. Hoc igit ſudariū lōge ſcorſuꝫ inuenit: q2 ipſa redēptoris nr̄i paſſio lōge eſt a nr̄a paſſiōe diſiūcta. ¶ Nā per lintheamina que ita ſe hn̄t ad mēbra ſic ſudariū ad caput: itelligunt paſſiones ſcōꝝ a qb⁹ eſt ſudariuꝫ ſcorſuꝫ. ſ. paſſio chr̄i: qm̄ ipſe ſine culpa ꝑtulit: qd̄ nos cū culpa toleram⁹. 1. Pet.3. Chr̄s mortu⁹ eſt iuſt⁹ pro iniuſtis ipſe ſpōte morti ſuccūbē uoluit. ſup io. Nemo tollit a me aiam: ſed ego pono eā a meipſo. Eph.5. Dilexit nos ⁊ tradidit ſemetip̄m ꝓ nobis. Sz ſci ad mortē uadūt inuiti. Io. ult. Ali⁹ te cinget ⁊ ducet quo tu nō vis. ¶ Sz q̄re euāgeliſta ſic diligēter oīa narrat? ¶ Ad qd̄ dicēdū ſm Criſ. ut excluderet falſam opīonē a iudeis diuulgatā: q̄ corpus chr̄i furtim ſublat⁹ eēt (ut hētur Mat. ultio.) Nā ſi hoc mō aliq trāſtuliſſent illud: nō utiq₃ cum denudaſſent: p̄cipue cū oportuiſſet eos feſtināter hꝰ facē ꝑꝑ p̄ñtiā cuſtodiū: neq₃ ēt fuiſſent ita ſoliciti ut leuarēt ſudariū ⁊ inuoluerēt: ⁊ ſeorſum in vnū locuꝫ ponerēt: ſz ea ſimplr̄ (ut ꝯtigiſſet) ſuſcepto corpore dimiſiſſet. Hui⁹ ēt rei cā ꝓmiſit. q̄ ſepult⁹ fuit cū myrrha ⁊ aloe: que ꝯglutināt corꝑi lintheamina: ita q̄ nō potuiſſent tā cito a corꝑe ſeꝑare. ¶ Conſequenter cum dicit.

Senſus myſticus.

Per ſudariū pōt intelligi labor dei.

Per lintheamina intelligū tur paſſiones ſanctorum.

Queſtio.

Rn̄ ſm Criſ.

¶ Tūc ergo introiuit ⁊ ille diſcipulus qui uenerat primus ad monumentum.

¶ Agit de introitu ioānis. Nō eni foris remāſit: ſed poſt petrū intrauit: q2 in fine mūdi ad receptiōis fidē et iudei colligent. Ro.11. Ex pte cecitas cōtigit i iſrl': donec plenitudo gētiū ſubintraret. Et ſic oīs iſrael ſalu' fieret. Iſa.10. Reliq̄e ſalue fiēt. ¶ Vl' alr ſm myſteriū. Per iſtos duos diſcipulos duo gn̄a hoīum deſignant. ſ. uacātes ɔtēplationi ṽitatis: q bi ſignā p ioānē: t inſiſtētes obediētie mādatoꝝ q ſignā p petrū. Vñ ſimon obediēs iterp̄tat. Cōtingit aūt plerūq; q̄ p̄us p̄ueniat ad cognitiohē myſterioꝝ chr̄i ɔtēplatiu' ſua docibilitate: ſed nō intrat: q2 qn̄q; p̄cedit itelle t ſeq̄tur tardus: aut nullus affect'. Sed actiuus iſtātia feruoris t ſedulitate: etſi tardus itelligat (pſal'. A mādatis tuis itellexi.) tn̄ citi' itrat: ita ut q fuerūt poſteriores in p̄ueniēdo fiāt p̄ores in cognoſcēdo. Mat.20. Erunt p̄mi nouiſſimi: t nouiſſimi p̄mi. ¶ Conter cū dicit.

Per ioānē ſignificat ɔtēplatiui t p petrū obediētes t actiui. Simon obediēs iterp̄tat.

¶ Et vidit t credidit. nondum enim ſciebat ſcripturā: q2 oportuit eū a mortuis reſurgere

¶ Ponit effect' inq̄ſitionis. ¶ Et in p̄ aſpectu poſſet talez ſenſum h̄re q[vidit.] illa. ſ. [t credidit.] q chr̄s reſurrexerit. ¶ Sz ſm Aug^m hoc nō pōt ſtare. Quia ſeq̄t [Nōdū eni ſciebat tc̄.] Iō dicēdū q [vidit.] uacuū monumētū [t credidit] his que dixerat mulier. ſ. q aliq dn̄m aſportaſſent. Et tūc ſeq̄tur [Nōdū eni ſciebat ſcripturā.] q2 nōdū eis erat ap̄t' ſenſus: ut itelligerēt ſcripturas. Luc.ul. ¶ Sz nonne chr̄s paſſionem t reſurrectionem ei' p̄dixit. Mat.20. Et tertia die reſurget. ¶ Rñ' dicēdū q quadā cōſuetudine audiēdi ab eo p̄abolas multas q̄ eis ap̄te dicebat nō itelligebāt: t aliqd eū ſignificare credebāt. ¶ Vel ſz Criſ. [vidit] lintheamīa poſita ſic ordinata qd̄ nō fuiſſet factū ſi corp' furtum fuiſſet ſublatū [t credidit.] ſ. uera fide q chr̄s a morte reſurrexerit. Et tūc hoc qd̄ ſeq̄t [Nōdū eni ſciebat ſcripturā.] refert ad hoc qd̄ dicit [vidit t credidit.] q̄ſi dicēt. Anteq̄ videret nō ſciebat ſcripturaz [q2 oportebat eū a mortuis reſurgē.] ſed qn̄ vidit credidit q a mortuis reſurrexiſſet.

Dubitatio.

Reſponſio.

LEC. II.

Abierunt ergo iterū diſcipuli ad ſemetipſos. Maria autez ſtabat ad monumentū foris plorās. Dū ergo fleret inclinauit ſe t proſpexit in monumentum.

Poſito quō Maria magdalena uenit ad aſpiciēdā ſepulchri ap̄tionez. Hic euāgeliſta oſtēdit quō p̄uenit ad angeloꝝ viſionē. Et p̄ pōit deuotio. 2° iſinuat angeloꝝ viſio ibi [vidit duos angelos tc̄.] 3° deſcribit angeloꝝ allocutio ibi [Dicūt ei illi tc̄.] ¶ Deuotio aūt mulieris q̄ meruit angeloꝝ viſione cōmēdat ex trib'. Primo gdē ex ei' ɔſtātia quā cōmēdabilē reddidit. Prio diſcipuloꝝ receſſus: q2 [Abierūt ḡ iterū diſcipuli.] nōdū ſciētes ſcripturā: q2 oportet eū a mortuis reſurgē [ad ſemetipſos.] i. ubi hitāt: t vn̄ ad monumētū cucurrerāt. Adhuc eni ex timore diſpſi nō ſimul manebāt. Zach.13. Percutiā paſtorē t diſpergent oues gregis. Tren.4. Diſpſi ſūt lapides ſcūarij in capite oīum platearū. ¶ 2° ɔſtās ei' mora: q2 [maria ſtabat ad monumētū tc̄.] Nā diſciplis recedētib' iſirmiorē ſexū fortior t feruētior in eodē loco fiebat affect'. ¶ Sz hic eſt qō: q2 Mar. ulrīo dr̄ q mulieres egreſſe ſūt de monumēto: ḡ fuerūt ir'. Vt gd ḡ tūc dic̄ Ioānes [ſtabat foris.] ¶ Rñ' dicēdū q monumētū chr̄i erat exciſuz in lapide t circa ip̄z erat clauſura horti (ſicut ſupra hitū ē.) Quñq; ḡ monumētū uocāt euāgeliſte ſolū locū ubi corpus recōditū fuit: qñq; totū illud qd̄ clauſuz erat. Cū ḡ dr̄ q igreſſe ſūt monumētū: itelligēdū de tota clauſura horti: ſed hoc qd̄ dr̄ [ſtabat foris.] itelligēdū eſt de illo ſaxei ſepulchri loco: ſed tn̄ itra illud ſpatiū qd̄ iā igreſſe fuerāt: ubi ſtabat p̄p amoris ɔſtātiā: que mētē ei' accēderat. 1. Coꝝ.15. Stabiles eſtote t imobiles abūdātes in op̄e dn̄i tc̄. p̄s. Stātes erāt pedes nr̄i. ¶ 2° cōmendat ei' deuotio ex lachrymarū affluētia: q2 [plorās.] Tren.1. Plorās plorauit in nocte. Eſt aūt duplex lachrymaruz gemit'. ſ. cōpūctiōis ad pctā abluēda. p̄s. Lachrymis meis ſtratū meū rigaui. Et deuotionis ad celeſtia deſiderāda. pſal'. Eūtes ibāt t flebāt mittētes ſemina ſua. i. p̄perātes ad celeſtia. Sz maria magdalena lachrymis gdē cōpūctionis abūdauit tp̄e ſue ɔuiſiōis: qñ que fuerat i ciuitate peccatrix amādo ṽitatē lauit lachrymis maculas criminis. Luc. 7. Dimiſſa ſūt ei pctā m̄lta: qm̄ dilexit multū. Abūdauit ēt lachrymis deuotionis in chr̄i paſſiōe t reſurrectione (ut habet hic.) ¶ 3° cōmēdat ei' deuotio ex inq̄ſitionis diligētia. Vñ dicit [Dū ḡ fleret iclinauit ſe tc̄.] Flet' eni iſte deſiderio amoris p̄ueniebat. Nā eni amoris eſt q uelit dilectū p̄ntē h̄re t ſi hoc nō pōt in re: ſaltē ei' p̄ntiā h̄et in cogitatione. Mat.6. Vbi eſt theſaur' tu' ibi eſt t cor tuum. Amare ḡ flebat maria: q2 oculi q dn̄m queſierāt t nō iuenerāt: lachrymis uacabāt ampli' dolētes q ablat' fuit de monumēto: qm̄ magr̄ tāt': cuius vita ſubtracta fuerat in memoria remanebat. Et iō q2 eū h̄re nō poterat: volēs ſaltē vidē locū ubi poſit' fuerat [iclinauit ſe t p̄ſpexit in monumētū.] in quo dat itelligi q in morte chr̄i debem' p̄ſpicē cū humilitate cordis. Mat.11. Abſcōdiſti hec a ſapiētibus tc̄. [t p̄ſpexit.] ut daret exēplū cōtinue oculis mētis mortē chr̄i p̄ſpicē: q2 amāti ſemel aſpexiſſe nō ſufficit: cuius vis amoris itētionē multiplicat iquiſitiōis. Heb.12. Aſpiciētes in auctorē fidei t cōſumatorez ieſum q p̄poſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucē ɔfuſione ɔtēpta. [Inclinauit aūt ſe t p̄ſpexit.] q2 charitas chr̄i eā urgebat. 2. Coꝝ.5. Charitas chr̄i urget nos. ¶ Vel pot' ſm Aug^m diuino iſtinctu in aīo ei' factū eſt: ut p̄ſpiceret t alti' aliqd videret. ſ. angelos. Ro.8. Qui ſpiritu dei aguntur. ¶ Conſequenter cum dicit.

Gemitus lachrymarū eſt duplex.

Nā amoris ē q uelit ſp dilectū h̄re p̄ntē.

Expō Aug.

¶ Et vidit duos angelos in albis ſedentes: vnum ad caput: t vnum ad pedes: ubi poſitum erat corpus ieſu.

¶ Agit euāgeliſta de angeloꝝ viſiōe. Circa quā q̄tuor tāgit euāgeliſta. Pr̄io gd vidit: q2 [duos āgelos.] ut oſtēdat q oēs angeloꝝ ordines tā aſſiſtētium q̄ miniſtrātiū chr̄o obſequebant. Heb.1. Adorēt eū oēs angeli ei'. ¶ Sz circa h' eſt qō: q2 Mat. t Mar. ult. dr̄: q maria t alie mulieres viderūt vnuz angelū t exn̄tē in late monumēti. Hic aūt dr̄ q duos t itus. ¶ Sz utrūq; uerū eſt: q2 illud p̄ceſſit qd̄ narrāt Mat. t Mar. qñ. ſ. p̄ uenerūt t credētes euz ſublatū redierūt ad diſcipulos. Et iſtud qd̄ narrat Ioānes ɔtigit in reditu: qñ rediit cū diſcipulis: t eis recedētib' ipſa remāſit. ¶ Scdō deſcribit hitū q2 [in albis.] Per qd̄ claritas reſurrectionis t gl'ia chr̄i reſurgētis demr̄at. Apoc.3. Ambulabunt mecū in albis. Et eiuſdē.20. dr̄: q exercit' q eſt in celo ſequebat eū i ueſte alba. i. glo'ſa. ¶ Tertio deſcri-

Dubitatio.

Solutio.

bit ſitū:q̄[ſedētes.] Per qd̄ qes ꝛ ptās chr̄i deſignat̄:q̄ iā ab oib⁹ tribulationib⁹ regeſcēs regnat ī carne imoꝛtalis ſedēs ad dexterā pr̄is.pſal.Sede a dextris meis. Iſa.9.Sup ſoliū dauid ꝛ ſuper regnū ei⁹ ſedebit.℄ Quarto deſcribit oꝛdinē[Unū ad caput ꝛ vnū ad pedes.]Qd̄ pōt referri ad tria Prīo qdē ad duo teſtamēta.Angelus eni grece latine dr̄ nūci⁹.Chr̄m aūt annūciauerāt teſtamenta: q̄ (ut dr̄ Mat.21.) Turba que p̄ibat ꝛ que ſequebat̄ clamabat.Oſanna filio dauid.Sic ergo angelus ſedēs ad caput ſiḡt uetus teſtm̄:ꝛ q̄ ad pedes nouū.℄ 2° ad p̄dicatores.In chr̄o eni eſt duplex nā:diuina.ſ.ꝛ humana.Caput aūt chr̄i eſt de⁹ (ut dr̄ 1.Coꝛ.11.) Pedes v̄o humāitatis.pſal.Adorabimus in loco ubi ſteterūt pedes ei⁹.Qui ḡ annūciat diuinitatē chr̄i (ſicut eſt illud.In p̄ncipio erat v̄bū.) ſed ad caput.Qui v̄o humanitatē annūciat (ſic̄ eſt illd̄.Uerbū caro factū eſt.) ſedet ad pedes. ℄ 3° pōt referri ad tp̄s annūciationis.Et ſic ſedet vn⁹ ad caput:ꝛ vn⁹ ad pedes:q̄ ab initio uſq3 ad finē mūdi myſteria chr̄i ſignificabāt eē annūcianda.1.Coꝛ.11.Moꝛtē dn̄i annūciabitis donec ueniat.℄ Conſequenter cum dicit.

Angelus grece latine nūci⁹ dr̄.

℄ **Dicūt ei illi. Mulier qd ploras? Dicit eis Quia tulerūt dn̄m meū: ꝛ neſcio ubi poſuerunt eum.**

℄ Agit̄ de angeloꝝ allocutione.Et p̄ ponit angeloꝝ iterrogationē.2° mulieris rn̄ſionē.℄ Circa p̄ᵐ ſciēdū eſt q̄ angeli ſciētes mulierē adhuc dubitare:q̄ſi a remotis ſcipiētes cām flet⁹ exq̄rūt.Un̄ dicit[Dicūt illi.]ſ.angeli[Quid ploras?]q̄ſi diceret. Ploꝛare noli.Sup uacuū eni eſt.Quia ad ueſperū ſ.paſſionis demoꝛabit̄ flet⁹:ꝛ ad matutinū reſurrectionis letitia.Hier.31.Quieſcat uox tua a ploꝛatu: ꝛ oculi tui a lachꝛymis:q̄ ē merces ꝛc̄.℄ Ubi notādū ſm̄ Greg.ᵐ q̄ ipſa ſacra eloq̄a que in nob̄ lachꝛymas amoꝛis excitāt:eaſdē lachꝛymas ꝯſolātur:dū nobis redēptoꝛis n̄ri ſpem repꝛomittunt. pſal.Scd̄m multitudinē doloꝝ meoꝝ ꝯſolatiōes tue letificauerūt aīam meā.Sz mulier q̄ſi neſciens eos iterrogaſſe putās:ſe nō angelos:ſ3 hoīes eſſe putat:ꝛ cām flet⁹ exponit[ꝛ dic̄ eis:q̄ tulerūt dn̄z meū.]i.coꝛp⁹ dn̄i mei a toto p̄tē ſignificās.Sic̄ cōfitemur dn̄m ieſum chr̄m filiū dei ſepultū:cū eius ſola ſepulta ſit caro:q̄ diuinitas carnē nō deſeruit.[Et neſcio ubi poſuerīt eū.]Hoc eni erit ei cā deſolatiōis:q̄ neſciebat quo iret:ꝛ cū ad ꝯſolatiōez ſui doloꝛis iueniret.℄ Sz nunq̄d ad ꝯſolationez amātis eſt hr̄e aliq̄d qd̄ fuit amici?Et q̄dē ſ3 Auguſtinū 4° ꝯfeſſionū magis p̄tinet ad doloꝛē.Un̄ ipſe dic̄ q̄ fugiebat oīa loca in q̄b⁹ ꝯuiſat⁹ fuerat cū amico ſuo.Et tn̄ Criſ.dic̄ q̄ eſt ad ꝯſolationē. ℄ Sz utrūq3 eſt uerū.In oib⁹ eni que h̄nt admixtionē gaudij ꝛ triſtitie ſpes rei deſiderate eſt delectabilis.Ro.12.Spe gaudētes ꝛc̄.Eſt etiā ꝛ triſtabilis.Quia ſpes que differt̄ affligit aīam: ſed nō ſm̄ eādē rōnē.Nā inq̄ntū p̄ ſpem rep̄n̄tat̄ res amata:ut poſſibilis ꝯſeq̄:cāt gaudiū.Inq̄ntū aūt ſeparat actu abſens ꝯtriſtat̄.Et ſic eſt in iſto loco:quia res amici inq̄ntū rep̄n̄tat amicū amāti delectabilis eſt.Inquātum v̄o ſubtractionē amici ad memoꝛiam reducit:triſtitiam infert.

Dubitatio.

Reſponſio

LEC.IIII.

S Ec cū dixiſſet conuerſa eſt retroꝛſum: ꝛ vidit ieſuz ſtantem: ꝛ nō ſciebat quia ieſus eſt.

In 20ᵐ cap. Io.

Hic ponit̄ quō mulier iſta p̄uenit ad chr̄i viſionē.Et p̄ agit̄ de chr̄i viſione.2° de eius q̄ mulierē cognitiōe chr̄i ibi[Dixit ei ieſus.Maria ꝛc̄.] 3° de mulieris p̄ chr̄m iſtructiōe ibi[Dicit ei ieſus ꝛc̄.]Circa p̄ᵐ p̄ ponit chr̄i viſionē.2° ei⁹ allocutionē ibi[Dic̄ ei ieſus.Mulier ꝛc̄.]℄ Dic̄ ḡ q̄ntū ad p̄mū[Hec cū dixiſſet.]ſ.maria magdalena ad āgelū.[ꝯuſa eſt retroꝛſū.]℄ Sz q̄rit Criſ.Mulier que loquebat̄ cū āgelis quos ſaltē uenerādos viros putabat:q̄re nō expectabat eoꝝ rn̄ſuz de hoc qd̄ dixit:ſ3 retroꝛſuz ꝯuti?℄ Rn̄ dicēdū q̄ cū mulier angelis rn̄diſſet chr̄s aduenit:cui angeli reuerētiam exhibentes aſſurrexerūt:qd̄ videns mulier admirās reſpexit retro: ut ſciret ad q̄d aſſurrexiſſēt.vn̄ ꝛ Luc.ult.angelos ſtātes viſos eē cōmemoꝛat: ꝛ ſic retroꝛſum ad aſpiciēdū ꝯuſa[vidit ieſum ſtātez ꝛ nō ſciebat q̄ ieſus eēt.]Uidebat eni in ſp̄e non glo̾ioſū:quē angeli glo̾ioſū vidētes honoꝛabant. ℄ Oſtēdit̄ et̄ p̄ hoc q̄ ſi aliq̄s chr̄m vidē deſiderat:opꝫ ut ad eū vidēdū p̄ueniat q̄ ſe totalr̄ in eū p̄ amoꝛē cōuertat.Sap̄.6.Pꝛeoccupat eos q̄ ſe cōcupiſcūt.Zach.1.Cōuertimini ad me ait dn̄s exercituū:ꝛ ego ꝯūtar ad uos.℄ Myſtice aūt per hoc ſiḡt q̄ hec mulier p̄ ifidelitatē ad chr̄z v̄terat doꝛſum:ſ3 qn̄ aīum ei⁹ ad cognoſcēdū ꝯūtit:retroꝛſū ꝯuerſa eſt.℄ Sz q̄re eū nō agnoſcebat:cū idē ipſe eēt?℄ Dicēdū q̄ hoc erat:uel q̄ moꝛtuū viderat reſurrexiſſe nō credebat.Uel q̄ tenebant̄ oculi ei⁹ ne eū agnoſceret (ut dr̄ de duob⁹ diſcipulis eūtib⁹ in Hemaus.Luc.ult.)℄ Allocutio chr̄i ponit̄ cū dic̄

Rn̄ Criſ.

Reſponſio.

expō myſtica

Dubitatio Solutio.

℄ **Dicit ei ieſus. Mulier qd ploras? Quez queris?**

℄ Et p̄ ponit̄ chr̄i interrogatio.2° mulieris rn̄ſio. ℄ Circa p̄ᵐ ſciēdū eſt q̄ mulier iſta paulatim p̄ficit. Nā angeli cām ploꝛat⁹ exq̄rūt.Sz chr̄s q̄d q̄rat interrogat.Nā ploꝛat⁹ ex deſiderio inq̄ſitiōis cāba̾tur.Quē q̄rit eū interrogat:ut augeat deſideriū:q̄tenus cū noīaret quē q̄rerēt in amoꝛē ei⁹ ardēti⁹ eſtuaret:ꝛ ſic ſemp̄ q̄rerēt.pſal.Querite faciē ei⁹ ſemp̄. Pꝛouꝰb.4.Iuſtoꝝ ſemita q̄ſi lux ſplēdēs p̄cedit ꝛ creſcit uſq3 ad p̄fectū dic̄.℄ Cōn̄ter cum dicit.

℄ **Illa exiſtimans quia hoꝛtolanus eſſet: dicit ei. Domine ſi tu ſuſtuliſti eū dicito mihi ubi poſuiſti eum: ꝛ ego eum tollam.**

℄ Ponit̄ rn̄ſio mulieris.Et ponit̄ p̄ opīo quā de iterrogāte hēbat.2° ponunt̄ v̄ba rn̄ſionis.℄ Opinabat̄ aūt illa q̄[hoꝛtolan⁹ eēt.]Sciebat eni q̄ exterriti cuſtodes p̄p̄ tremotū ꝛ aſpectū angeloꝝ iā fugerāt:ꝛ nullū etiā loca illa occupare:niſi eū qui eoꝝ cultoꝛ eēt.Et (ut Grego⁹ dic̄.) hec mulier errādo nō errauit:dū chr̄m hoꝛtolanū credidit:qui in ei⁹ pectoꝛe p̄ amoꝛis ſui vim ſemina v̄tutis plantabat.Ecc̄.24.Dixi rigabo hoꝛtū meū plātationū:ꝛ iebꝛiabo p̄tus mei fructū.[Et dicit ei.Dn̄e ſi tu ſuſtuliſti eū.]Dn̄m eni uocat ut beniuolentiā captet. ℄ Sz cū iſte de nouo ueniſſet:nec ei dixerat quez q̄rebat:q̄re dixit[Si tu ſuſtuliſti eū.]Quem eum? ℄ Sz dicēdū q̄ vis amoꝛis hoc agē ſolet in amato:ut qd̄ ipſe ſemp̄ cogitat:nullū aliū credat ignorare.Un̄ Luc.ult.cū q̄rerēt dn̄s.Qui ſūt hi ſmones ꝛc̄.Dixerūt.Tu ſolus p̄egrin⁹ es ꝛc̄.℄ Sz q̄d dic̄[Si tu ſuſtuliſti eū dicito mihi ubi poſuiſti eū: ꝛ ego eū tollā.]Mirabilis mulieris audacia quaz moꝛtui nō terret aſpect⁹.Et cui⁹ ualitudo ad graue moꝛtui fun⁹ tollēdū plus itētat q̄ poſſit.Sz h̄

Queſtio.

Reſponſio.

Pꝛopꝛium amātis ē ut qd ipſe cogitat ꝯ credat nullū aliū ignorare

eſt qḋ dr̄.1.Cor.13.Charitas oīa ſpat. Jō aūt eum accipe volebat:ne iudei in corp⁹ ſeuirēt exanime. Et iō volebat in alio loco incognito illud tráſportare. ℭ Conſequenter cum dicit.

ℭ Dicit ei ieſus. Maria. Cōuerſa illa dicit ei Raboni: qḋ dicitur magiſter.

ℭ Agit de recognitione chr̄i a mulie. Et p̄ ponitur vocatio cū dicit[Maria.] quā ſup̄ alloquēs mulierē q̄ſi noīe cōi vocauerat. Sȝ hic ꝓpo noīe vocat [Maria.] ut deſignet ſpālē notitiā quā hēt ad ſāctos.pſal. Qui nūat multitudinē ſtellarū.Exo.33. Noui te ex noīe. Et ut oſtēdat ꝙ lȝ q̄dā gn̄ali motione oēs res moueant: ſpāliter tn̄ ad hoīs iuſtificationē nec̄ia eſt grā ſpālis. ℭ Effect⁹ notiōis ponit cū dicit[Conuerſa illa dicit ei. Raboni: qḋ dr̄ magr̄.] ℭ Sȝ nunqd nō reſpiciebat ad chr̄m qui eā vocauerat. ℭ R̄n̄ dicēdū ſm Aug^m ꝙ hoc referēdū eſt ad iteriorē rn̄ſionē mētis. Nā pˀus cum corpe ↄuerſa fuit putauit chr̄m eē qḋ non erat.ſ. hortolanū. Nūc aūt corde ↄūtit: dū qḋ erat agnouit. ℭ Uel dicēdū ꝙ (ut dictū eſt) credebat eū eſſe aliquē aliū hoīeȝ. Un̄ dū ſibi loq̄ret ſolicita de eo qḋ gerebat in corde nō eū reſpicit: ſed circūquaqȝ ſi aliqḋ ſignū videret ſepulti. Et iō chr̄s reuocās eā ex ꝓprio noīe vocauit dicēs[Maria.] q.d. quo reſpicis? Recognoſce eū a quo recognoſceris. Et iō ſtatim vocata ex noīe recognouit actorē dicēs. [Raboni: qḋ dr̄ magr̄.] Sic eni eū cōſueuerat vocare. ℭ In quo dat̄ itelligi ꝙ vocatio chr̄i eſt cauſa iuſtificatiōis nr̄e z ↄfeſſiōis vere. ℭ Coñr cū.d.

ℭ Dicit ei ieſus. Noli me tangere. Nonduȝ enim aſcendi ad patrem meum.

ℭ Oſtēdit euāgeliſta quō maria iſtruit̄ a chr̄o. Et p̄ ponit vnā iſtructionē ꝓhibitiuā. 2° aliā affirmatiuā ibi[Uade aūt.] Circa p̄^m duo facit. Primo ponit ꝓhibitionē. 2° aſſignat ei⁹ rōnē. ℭ Admonet q̄dē chr̄s mariā ne eū tāgat.d.[Noli me tāgē.] Et ſi nō legat̄ hic ꝙ mulier vellet eū tāgē: dat̄ ex hoc itelligi ſm Greg^m ꝙ maria ad pedes ꝓſtrata amplecti voluit ei⁹ veſtigia quē recognouit. ℭ Sȝ ſb̄dit ꝓ rōne[Nōdū eni aſcēdi ad patrē meū.] Per qḋ videt̄ ꝙ dn̄s poſt reſurrectionē noluit tāgi ab hoīb⁹ anteq̄ȝ aſcēderet. Cui⁹ ↄriū hēt̄ Luc. ult. Palpate z videte q̄m ſpūs carnē z oſſa nō hȝ. Et ſi dicas eū a diſcipl'is ſe tāgi voluiſſe nō aūt a mulierib⁹. hoc nō pōt ſtare. Quia Mat.ult. dr̄ de magdalena z alijs mulierib⁹: q̄ acceſſerūt z tenuerūt pedes ei⁹. ℭ Intelligēdū eſt ḡ ſm lr̄am ꝙ mulier hec bis vidit angelos in hoc itine. Primo q̄dē ſil' cū alijs mulierib⁹ vidit vnū angelū ſedētē ſup lapidē (ut dicit Mat. z Mar.) 2° vō in reditu vidit duos angelos int⁹ in monumēto (ſicut dicit Joānes.) Silr̄ ēt in hoc eodē itinē bis vidit chr̄m. Primo q̄dē in horto q̄n̄ eſtimauit eū hortolanum (ut ſupra h̄itū eſt.) 2° in via q̄n̄ currebat cū alijs annūciare diſcipulis que viderat: ut magis firmarent̄ i fide reſurrectionis. Et tūc acceſſerūt z tenuerūt pedes ei⁹ (ut dicūt Mat. z Mar.) ℭ Eſt aūt duplex rō myſtica q̄re tāgi noluit. ℭ Una q̄ hec mulier ſignificabat eccl'iam gētiū que chr̄m nō erat tāgēda per fidē: niſi cū aſcēdiſſet ad patrē. pſal. Synagoga pplo₂ circūdabit te. Propt̄ hāc in altum regredē. ℭ Alia rō eſt: q̄ ſm Aug^m in de ciui. Tact⁹ facit q̄ſi finē cognitionis. Q̄n̄ eni videm⁹ rē utcūq̄ȝ eā cognoſcim⁹: ſed ꝑ tactū ↄſumatā cognitioneȝ de ea hēm⁹. Mulier aūt hec aliquā fidē hēbat de chr̄o (ſicut de ſcō viro.) Un̄ z magr̄m eū vocabat Necdū ad hoc ꝑuenerat ut cognoſceret eū eq̄lem p̄ri: z vnū cū deo. Et iō dicit[Noli me tāgē.] i. non ↄſtituas finē tue notionis in id qḋ credis de me. [Nōdū eni aſcēdi ad patrē meū.] i. i corde tuo: q̄ nō credis me eē vnū cū eo: qḋ tn̄ poſtea credidit: (Nā in ei⁹ intimis ſenſib⁹ quodāmō chr̄s aſcendit ad patrē: q ſic i ea ꝓfecerat: ut p̄ri cognoſcat eq̄lē.) ℭ Uel dicēdū ſm Criſ. ꝙ hec mulier vidēs chr̄ȝ ſurrexiſſe: credidit ꝙ eēt in eadē q̄litate carnis in q̄ fuerat pˀus h̄n̄s mortalē vitā. Un̄ z volebat cū eo eē: ſicut an̄ paſſionē: z pre gaudio nihil magnum excogitabat: q̄uis caro chr̄i multo melior facta fuerit reſurgēdo. Et iō ab hac itelligētia eā reuocare volēs dicit[Noli me tāgē.] q.d. Nō putes me decetero hēr̄e vitā mortalē: z vobiſcū eo mō ↄuerſari quo pˀus. 1.Cor.15. Et ſi nouim⁹ ſm carnē chr̄m ſed iā nūc nō nouim⁹. Et hoc eſt qḋ ſb̄dit[Nōdū eni aſcēdi zc̄.] Et tūc nō eſt monitionis rō: ſȝ tacite q̄ōnis rn̄ſio. q.d. Et ſi videas me hic manētē: nō ē ꝑꝑ hoc ꝙ nō hēam glioſam carnē. Sȝ q̄[Nōdū aſcēdi zc̄.] Uoluit eni pˀuſq̄ȝ aſcēdēt fidē reſurrectionis z ſue diuinitatis firmare in cordib⁹ apl'orū. ℭ Deinde ponit inſtructionē affirmatiuā dicens.

ℭ Uade aūt ad fr̄es meos z dic eis. Aſcēdo ad patrē meū z patrem veſtrū: deū meū z deum veſtrū. Uenit maria magdalene annūcians diſcipulis: q̄ vidi dn̄m: z hec dixit mihi

ℭ Scilicet apl'os q ſūt fr̄es ꝑ ↄſo₂itatē nāe. Heb.4. Debuit ꝑ oīa fr̄ib⁹ aſſimulari. Et ꝑ adoptionē grē q̄ ei⁹ p̄ris ſūt filij adoptiui: cui⁹ ipſe eſt fili⁹ nālis. ℭ Ubi notādū eſt triplex p̄uilegiū qḋ magdalene eſt collatū. ℭ Prio q̄dē ꝓpheticū ꝑ hoc ꝙ meruit angelos vidē. Propha eni eſt medi⁹ iter angelos z pplȝ. ℭ 2° angelo₂ faſtigiū per hoc ꝙ vidit chr̄m: in quē deſiderāt angeli ꝓſpicē. ℭ 3° officiuȝ apl'icū: imo facta eſt aplo₂ apl'a: ꝑ hoc ꝙ ei cōmittit ut reſurrectionē dn̄icā diſcipulis annūciet. Ut ſic mlier viro p̄mo nūciauit v̄ba mortis: ita z mulier p̄mo nūciaret v̄ba vite.[Et dic eis. Aſcēdo ad patrē meū zc̄.] ſup.15. Uado ad euȝ qui me miſit. Eph.4. Qui deſcēdit ipſe eſt z q aſcendit ſup oēs celos. ℭ Sȝ ex hoc Arri⁹ ſumit ſui erroris fulcimētū: q̄ ꝑ hoc qḋ dic̄[Patrē meū z patrē veſtrū.] cōcludē voluit ꝙ eodeȝ mō de⁹ ſit p̄r filij: ſicut eſt nr̄ p̄r. Et de⁹ filij ſicut de⁹ nr̄. Sȝ ↄ̄ hoc dicēdū ꝙ hec v̄ba qua itētione dicant̄ appet ex circūſtātijs loquēdi. Dic̄ ei ſupra[Uade ad fr̄es meos zc̄.] Hos aūt fr̄es hēt chr̄s ſm ꝙ hō. Et ſm hoc chr̄s eſt ſb̄iect⁹ p̄ri ſic creatura creatori. (Nā ip̄m corp⁹ chr̄i creatura quedā eſt.) ℭ Uel alr̄ ſm Aug^m. Chriſt⁹ hic loq̄t̄ de ſe ſm utrāq̄ȝ nāȝ: q̄ qḋ dicit[Aſcēdo ad patrē meū z patrē veſtrū.] ꝑtinet ad diuinā naturā ſm quā hēt patrē deū cōnalē: cui eſt eq̄lis. z ſic itelligēdū eſt alr̄[meū] z alr̄[veſtrū.] Nā[meuȝ] grā[veſtrū.] q̄ſi hoc ꝙ eſtis filij adoptiui ꝑ grāȝ ꝑ me hētis. Gal.4. Miſit de⁹ filiū ſuū ut adoptioneȝ filio₂ dei recipem⁹. Ro.8. Quos p̄ſciuit ↄformes fieri imaginis filij ſui zc̄. Qḋ addit[ad deū meū z deū veſtrū.] refert̄ ad humanā nām: ſm quā hȝ deum gubernatorē: z ſic dicit[deū meū:] ſub q̄ ego hō ſum.[z deū veſtrū.] iter quos z ip̄m mediator ſum: q̄ ꝑ ip̄m hēm⁹ deū nobis placatū: z ſic deus nr̄. Ro.5. Juſtificati igit̄ ex fide pacē hēam⁹ ꝑ dn̄m

Cnotio. S'm Aug.

Vocatio chr̄i ē cā iuſtificationis nr̄e z cōfeſſionis.

Rō myſtica duplex. Prima rō.

2ª rō eſt Aug.

Rō Cris.

Prophetia medi⁹ ē iter āgelos z pplȝ.

Fulcimētū erroris Arrij.

Expō Aug.

ſulatiõis aũt v̓ba eis ꝓtulit dicẽs[Pax uobis]Sꝫ hec ſuit neceſſaria. Erat enĩ eoꝝ pax multipĺr ꝑtur bata:ꝛ q̄tũ ad deũ ꝯ̃tra quẽ q̄dã peccauerunt negãdo:q̄dã fugiẽdo. Mat.26. Oẽs uos ſcãdalũ patiemini in me ꝛc̃. Et ꝯ̃ h̓ ꝓpoſuit eis pacẽ recõ⸗ciliatiõis ad deũ. Ro.8. Recõciliati ſum⁹ deo per mortẽ filij ei⁹. Hãc eñi ꝑ paſſionẽ fecit. ❡ Itẽ q̄tũ ad ſeipſos:q̄ꝛ triſtes erãt:ꝛ in fide dubij. Et hanc ẽt pacẽ factã ꝓpoſuit.ꝑs. Pax m̄lta diligẽtib⁹ le⸗gẽ tuã. ❡ Itẽ q̄tũ ad exteriores:q̄ꝛ a iudeis ꝑſe⸗cutiões ꝑſequebant. Et ꝯ̃ h̓ dicit eis[Pax uobis] ꝯ̃ iudeoꝝ.ſ.ꝑſecutões.ſ̄.14. Pacẽ meã do uob̃:pa cẽ relinq̄ uobis. ❡ Certã ãt ſui mãifeſtationẽ oſtẽ dit eis ꝑ man⁹ ꝛ lat⁹. Uñ ſeq̄[Hec cũ dixiſſet oſtẽ dit eis man⁹ ꝛ lat⁹.]q̄ꝛ in eis ſpãlit̓ remãſerũt ſig̃ paſſiõis ſue. Luc.ult. Uidete man⁹ meas ꝛ pedes meos:q̄ꝛ ego ipſe ſũ. Sic ꝛ in glĩa ſe oñdet. ſupra. 14. Siq̄s diligit me ſmonẽ meũ ſuabit.ꝛ.ĩ. Mani feſtabo ei meipſum.

❡ Gauiſi ſũt ergo diſcipuli viſo domino.

❡ Hic ponit̓ appitiõis effect⁹ q̄ ẽ gaudiũ in cordi⸗b⁹ diſcipuloꝝ de viſiõe dñi quã ꝓmiſerat eis.ſup̃. 16. Iterũ ãt videbo uos ꝛ gaudebit cor uẽm. Sꝫ h̓ gaudiũ iplebit̓ in pñia.ſ.bonis ex apta viſione dei. Iſa.ul. Uidebitis ꝛ gaudebit cor uĩꝫ ꝛ oſſa ꝛc̃.

❡ Dixit ergo eis iterũ. Pax uobis. Sicut miſit me pater ꝛ ego mitto uos.

❡ Iniũgit apl̃is offm̃. Et ꝑ̃ ꝑ̃ mittit pacis vinculũ. 2⁰ iniũgit offm̃ ibi[Sicut miſit me ꝛc̃.]Dicit ḡ eis ite rũ.[Pax uob̃.]Hoc dicit eis ꝯ̃ ꝑturbationẽ dupli cẽꝫ. Nã ꝯ̃ ꝑturbationẽ pñtẽ a iudeis dixit eis prio [Pax uob̃.]Sꝫ ꝯ̃ ꝯturbationẽ factã a gẽtib⁹[Di⸗cit eis iterũ pax uobis.]ſ̄.16. In mũdo ꝑ̃ſſurã ha bebitis. In me ãt pacẽ. Nã ad gẽtes mittẽdi erãt. Et iõ ſtatĩ ſubdit̓ iniũctio officij[Sicut miſit me pr̄ ꝛc̃.]In quo oñdit ſe mediatorẽ inter deũ ꝛ ho mines.1.Thes.2. Mediator dei ꝛ hoĩuꝫ. Hõ chri ſtus ieſus ꝛc̃. Hoc erat ad ꝯſolationẽ diſcipuloꝝ: q̄ cog̃ſcẽtes auctoritatẽ chr̄i:ſciebãt cũ mitti ipos auctẽ diuina. ❡ Itẽ cõſiderãtes dignitatẽ ꝓpriã ſ.ꝙ hẽant offm̃ ꝓpriũ aplicũ. Apl̃s eñi idẽ eſt ꝙ miſſus. Dicit ḡ[Sicut miſit me pr̄:ꝛ ego mitto uos.] i.ſic pr̄ diligẽs me miſit in mũdũ ad paſſionẽ tole⸗rãdã pro ſalute fideliũ.ſupra.4. Nõ eñi miſit de⁹ filiũ ſuũ in mũdũ ut iudicet mũdũ:ſꝫ ut ſaluet mũ dus ꝑ ipm̃. Ita ego diligẽs uos:mitto uos ad tri bulatiões ſuſtinendas pro noĩe meo. Mat.11. Ec⸗ce ego mitto uos ꝛc̃. ❡ Scd̃o dat̓ eis idoneitas officij per dationẽ ſpũs ſci.2.Coꝝ.3. Qui ꝛ idone⸗os nos fecit miniſtros noui teſti nõ lr̃a ſꝫ ſpũ. Un de ſequitur.

❡ Hec cũ dixiſſet inſufflauit:ꝛ dicit eis. Ac⸗cipite ſpm̃ ſcm̃. Quoruꝫ remiſeritis pctã re mittũtur eis:ꝛ quoꝝ retinueritis retẽta ſũt.

❡ Et circa hanc dationẽ primo premittit dationis ſignũ:qđ eſt inſufflatio. Unde dicit[Inſufflauit.] Simile hẽtur Geñ.1. Inſpirauit in faciẽ ei⁹ ſpiracu lũ vite:qđ prim⁹ hõ deprauauit.ſ.vite nãlis:ſed h̓ chr̄s repauit dãdo ſpm̃ ſcm̃. Nec eſt intelligẽdum ꝙ hĩ⁹ flat⁹ chr̄i fuerit ſpũs ſcũs:ſed ſignũ ei⁹. Uñ Aug⁹ dicit.4.de trini. Flatus ille corporeus ſuba ſpũs ſci nõ fuit ſed demõſtratio per cõgruã ſigni ficationẽ:nõ tñ a pr̄e:ſed ẽt a filio ꝓcedere ſpiritũ ſcm̃. ❡ Notãdũ ãt ꝙ ſup chr̄m ſpũs ſcũs miſſus eſt. Primo q̄dẽ in colũbe ſpecie ĩ baptiſmo.ſupra 3. Et in ſpecie nubis. in trãſfiguratione. Mat.17. Cuius rõ eſt:quia gratia chr̄i:que dat̓ per ſpiritũ ſanctũ deriuanda erat ad nos per propagationẽ gr̄e in ſacramẽtis:ꝛ ſic deſcendit in ſpecie colũbe in baptiſmo:que eſt animal fecũdũ. Et per doctri nã. Et ſic deſcendit in nube lucida. Unde ꝛ ibi oſtẽ ditur doctor. Unde dicit. Ipſum audite. Sup apo ſtolos autẽ primo deſcendit in flatu ad deſignan dam propagationẽ in ſacramentis cuius ipſi mi⸗niſtri erant. Unde dicit. Quorũ remiſeritis pecca⸗ta ꝛc̃. Mat.ultimo. Euntes baptiſate eos in noĩe patris ꝛc̃. Secũdo v̓o in igneis linguis ad ſignifi candã ꝓpagationẽ gr̄e per doctrinã. Unde dicit̓ Act.1.ꝙ poſtq̄ repleti ſunt ſapĩe ſtatim ceperunt loqui. ❡ Secũdo ponit datiõis uerba dicẽs[Ac cipite ſpiritũ ſanctũ.] ❡ Sꝫ nũquid hic acceperũt ſpiritũ ſanctũ? Uidetur ꝙ nõ. Quia cũ nõdũ aſcẽ diſſet in altũ non debuit dona dare hoĩb⁹. ❡ Et quidẽ ſm Criſoſtomũ. Quidã dicunt:ꝙ chriſtus nõ dedit eis hic ſpiritũ ſcm̃:ſed ꝑ̃parauit eos ad dationẽ futurã in penthecoſtẽ. Et mouent̓ ad h̓: qđ Dañ.10.dicit̓:ꝙ nõ potuit ſuſtiere viſionẽ an geli vñ iſti niſi preparati potuiſſent ſuſtinere ſpiri⸗tus ſancti aduetũ. ❡ Sed tñ ipſe Criſo⁹ dicit ſpiri tus ſcũs dat⁹ fuit hic diſcipulis:nõ coĩter ad oĩa: ſed ad aliquẽ effectũ.ſ.ad dimittendũ pctã. Sicut Mat.10.ad faciẽdũ miracula. Aug⁹ aũt ꝛ Grego⁹ dicũt ꝙ ſpũs ſcũs hꝫ duo ꝑ̃cepta dilectiõis dei ꝛ ꝓximi. Et iõ primo dat⁹ fuit in terra ad deſignan dũ ꝑ̃ceptũ dilectiõis ꝓximi.2⁰ de celo ad deſignã dũ ꝑ̃ceptũ dilectiõis dei. ❡ 3⁰ ponit̓ datiõis fruct⁹ [Quoꝝ remiſeritis ꝛc̃.]ꝙ ꝯueniẽs effect⁹ eſt ſpũs ſci.ſ.remiſſio pctõꝝ. Nã ipe charitas eſt:ꝛ ꝑ eũ no bis dat̓ charitas. Rõ.5. Charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹ nr̃is. Remiſſio ãt pctõꝝ nõ ſit niſi ꝑ cha ritatẽ. Quia prouẽ.10.vniũſa delicta opit charitas ꝑ̃⁹ Petri.4. Charitas opit m̄ltitudo pctõꝝ. ❡ Hic ergo ꝑ̃ q̄rit̓ de h̓ qđ dic[Quoꝝ remiſeritis pctã.] cũ ſolus de⁹ pctã remittat. ❡ Ad h̓ aliq̄ dicũt:ꝙ ſolus de⁹ culpã:ſꝫ ſacerdos abſoluit tm̃ a reatu pe ne:ꝛ denũciat eũ abſolutũ a macula culpe. ❡ Sꝫ h̓ nõ eſt uerũ. Nã ſacr̄m pnĩe cũ ſit ſacr̄m noue le⸗gis ꝯfert gr̄am:ſicut ꝛ in baptiſmo ꝯfert.ſꝫ in ba ptiſmo ſacerdos baptiſat inſtrumẽtalr̓:ꝛ tñ con⸗fert gr̄aꝫ. Ergo ſilr̓ in ſacr̄o pnĩe ſacramẽtalr̓ ꝛ mi niſtralr̓ abſoluit a pena ꝛ a culpa:inq̄tũ dat ſacra mẽtũ in quo pctã dimittũt̓. Qđ ãt dr̄ ꝙ ſolus de us pctã dimittit uerũ eſt auctoritate. Sic etiã ſolus de⁹ baptiſat:ſꝫ ſacerdos miſterio(ut dictuꝫ eſt.) ❡ Itẽ q̄rit̓ de h̓ qđ dicit.[Accipite ſpm̃ ſcm̃ ꝛc̃.] Uidet̓ ḡ ꝙ q̄ nõ hꝫ ſpm̃ ſcm̃ nõ poſſit pctã dimit tẽ. ❡ Ad quod dicendum ꝙ ſi remiſſio peccato⸗rum eſſet proprium opus ſacerdotis.i.ꝙ ex ſua virtute hoc faceret:nõ utiq̄ poſſet ſanctificare ni⸗ſi ſanctus.(Remiſſio autem peccatorũ eſt propri⸗um opus dei qui ꝓpria virtute ꝛ auctoritate pec cata dimittit.)Sacerdotis autẽ non eſt niſi ſicut inſtrumenti. Sicut ergo dominus per ſeruũ ꝛ mi niſtrũ ſuũ:ſiue ſit bonus ſiue malus poteſt facere uoluntatem ſuam ad exequendum aliqua:Ita ꝛ dominus per miniſtros:etiam ſi mali ſint poteſt ſacramenta conferre:in quibus dat̓ gratia. ❡ Itẽ q̄re ad hoc qđ dr̄[Quorũ remiſeritis pctã remit tunt̓ eis.] ❡ Ad quod dicẽdũ eſt ꝙ(ſic dictũ eſt) Sacerdos ĩ ſacris agit ſicut miſter dei. ꝑ̃me Coꝝ.4. Sic nos exiſtiet homo:ut miniſtros chr̄i:ꝛ diſ⸗

Margin notes (right): Queſtio. — Reſpõſio. — Improbatio reſponſionis — Queſtio. — Reſponſio.

penſatores miſterioꝝ dei. Eodē ḡ mō: q̄ deꝰ remit
tit ꝛ retīet pctā: ſil' ꝛ ſacerdos. Remittit āt deꝰ pctā
largiēdo grāz: ſꝫ dr̄ retīnē nō largiēdo eā pp ipedi
mētū ex pte recipiētis. ſic ꝛ miſter remittit pctā in-
q̄ꝫtū ipēdit ſacm̄ eccl'ie. Et retinet in q̄ꝫtū aliquos
indignos oñdit a ſacramentoꝝ receptione.

Deꝰ remittit pctā largiēdo grām: retinet aūt: nō largiēdo eā. ſil' ſacerdos.

LEC. V.

Thomas āt vnꝰ ex duodecim q dr̄
didimꝰ nō erat cū eis qñ uēit ieſus.

Poſita ſaluatoris apparitiōe.
Hic agit euāgeliſta de
diſcipli dubōne. Et p̄ ponit diſcipli abñtia. 2° po-
nit ſibi fcā denūciatio ibi [Dixerūt ḡ ei alij ꝛc̄.] 3° ob
ſtinata eiꝰ dubō ibi [Ille āt dixit ꝛc̄.] Abñs āt di
ſcipulꝰ deſcribit. Pmo ex noie: q2 [Thomas] q in-
terp̄tat abyſſus ſiue geminꝰ. In abyſſo āt duo
ſūt. ſ. pfūditas ꝛ obſcuritas. Abyſſus ḡ thomas
obſcuritate īfidelitatis quā hꝫ ex ſe. Itē abyſ-
ſus ex pfūditate miſatiōis quā hꝫ a chr̄o. vñ de h
dr̄ in ps. Abyſſus pfūditatis. ſ. chr̄s. Abyſſum ob
ſcuritatis. ſ. Thomā inocat miſerando. ꝛ abyſſus
obſtinatiōis. ſ. thomas abyſſū pfūditatis. ſ. chr̄m
inocat ꝯfitēdo. 2° ex dignitate: q2 vnꝰ ex duodecī
nō q tūc. 12. eēnt: q2 iā Iudas iterierat. Mat. 27. ſꝫ
dr̄ vnꝰ de duodecim: q2 erat electꝰ ad eā dignitatē:
quā deꝰ ſacrañat duodenario nūo. Mat. 10. Elegit
12. q̄s ꝛ aplos noiauit. Et hūc nūm deꝰ uoluit ſp eē
itegrū. Tertio ex interp̄tatiōe [Qui dr̄ didimꝰ.]
Thomas eni ē nomē ſyrū: uel hebreū: ꝛ hꝫ du-
as iterp̄tatiōes. ſ. geminꝰ ꝛ abyſſus. Geminꝰ aūt
latine grece dr̄ didimꝰ. Et iō: q2 Ioānes in greco
ſcripſit euāgeliū poſuit [didimꝰ.] Dr̄ āt geminꝰ q2
forte fuit de tribu Beniamin: in q̄ alig uocabant
gemini. Ul' ēt oēs. Ul' pōt h referri ad eiꝰ dubitati
onē: q2 q certꝰ eſt firmatꝰ eſt in vnā ptē: ſꝫ q dubitat
accipit vnā ptē cū formidie alteriꝰ. Iſte ḡ Tho
mas [nō erat cū eis.] ſ. diſcipulis [qñ uenit ieſus.]
Tardꝰ eni rediit q̄ꝫ alij q de die diſpſi erāt. Et ſic
emiſit ſolatiū dñice viſiōis pacis eulogiū: ꝛ ſcī ſpi
ritꝰ afflatū. Inſtruimur āt p h a ſocietate ſepari
nō debere. Heb. 10. Nō deſerētes collectionē nr̄az:
ſicē ꝯſuetudis qbuſdā. Sꝫ (ut Gregꝰ dic̄) nō h ca
ſu: ſꝫ dīna geſtū ē uolūtate ut electꝰ diſcipulus tunc
deeſſet: ſꝫ dīne pietatis diſpēſatiōe: ut. ſ. diſcipulus
dubitās dñi in magno ſuo vulnera palparet car-
nis: in nob vulnera ſanaret īfidelitatis. Uñ ī h ap
parēt potiſſima ſigna altiſſime pietatis dei. Et p̄ in
h q itm̄ diligit genꝰ hūanū: q aliqñ pmittit aliq̄s
tribulatiōes fieri electis ſuis: ut īde aliqd bonum
hūano gn̄i ꝓueniat. Propt h eni aplos: ꝓphas ꝛ
ſcōs martyres pmiſit affligi. Oſee. 6. Propter hoc
dolaui ī ꝓphis occidi eos ī v̄bis oris mei. 2. Cor.
1. Siue tribulamur pro ur̄a exhortatiōe ꝛ ſalute: ſi
ue ꝯſolamur pro ur̄a cōſolatiōe q̄ opat' tolerātiā
earūdē paſſionū: q̄s ꝛ nos patimur. Sꝫ qd adhuc
mirabiliꝰ ē pmittit aliquē ſcm̄ labi in pctm̄ pp in
ſtructionē. Uel q̄d eni pmiſit aliq̄s ſcōs ꝛ iuſtos vi
ros ḡuit peccaſſe: ſic q Dauid adult' fuit ꝛ homi
cida: niſi q ex h īſtructi cautiores ſimꝰ ꝛ hūiliores.
Ut q ſe exiſtimat ſtare videat ne cadat. Et q cecidit
curet ut reſurgat. Uñ Ambroſiꝰ dixit Theodoſio
īpatori. Secutꝰ es errātē: ſeq ſtudeas penitētē. Et
iō dic̄ Gregꝰ q plus ꝓfuit nob thome īfidelitas ad
fidē q̄ꝫ fides credētiū diſcipuloꝝ. Conr̄ cū dic̄.

Thomas iterpretatur abyſſus uel geminꝰ. In abyſſo duo ſūt. ſ. obſcuritas ꝛ pfunditas.

Thomas eſt nomē ſyrum uel hebreū. Geminꝰ latine grece dr̄ didimꝰ. Certꝰ ē ille q iā firmatꝰ eſt in vnā ptē. Dubius aūt eſt q vnā ptē accipit cū formidie alteriꝰ.

Dixerūt ergo ei alij diſcipuli. Uidimꝰ dñz

Ponit denūciationē: q2 ſtatim nō uenit thomas
[Dixerūt āt alij diſcipuli. Uidimꝰ dñm.] Et h ē ex
ordinatiōe dīna: ut qd vnꝰ accipit adeo cōicet alijs
p̄ Pet. 4. Unuſq̄ſq̄ grāz quā accepit ꝛc̄. Et Iſa. 22.
Que audiui a dño exercituū ꝛc̄. Gen. 32. Uidi dñz
ꝛ ſalua. ꝛc̄. Cōſequēter cū dicit.

Ille āt dixit eis. Niſi videro in manibꝰ eiꝰ
fixurā clauoꝝ: ꝛ mittā digitū meū in locū cla
uoꝝ: ꝛ mittā manū meā in latꝰ eiꝰ nō credā.

Ponit obſtinata thome dubitatio. Et qdē ſatis
fuiſſet excuſabilis: q nō ſtatī credidit: q2 (ut dicit
Ecc̄. 18.) Qui cito credit leuis eſt corde. Sꝫ mltū in
ueſtigare pſeruꝫ ubi de ſecretis dei agit' groſſities
mētis ē. Prou. 25. Sic̄ q mel mltū comedit nō eſt
ei bonū: ſic q pſcrutator eſt maieſtatis opp̄met' a
glia. Ecc̄. 3. Altiora te ne queſieris: ꝛ fortiora te ne
ſcrutatꝰ fueris. Sꝫ q̄ p̄cepit deꝰ tibi: illa cogita ſp: ꝛ
in plurībꝰ opibꝰ eiꝰ ne fueris curioſus. Circa Tho
mā cōſiderādū ē: q durus fuit ad credēdū ꝛ irrō-
nabilis ad petēdū. Durꝰ qdē q2 noluit credere ni-
ſi ſenſibili argumēto: ꝛ nō tm̄ vniꝰ ſenſus ſꝫ duoꝝ
ſ. viſus [Quia niſi videro ꝛc̄.] ꝛ tactꝰ [ꝛ mittā ma
nū ꝛc̄.] Irrōnabilis v̄o fuit: q2 petebat vulnera vi
dere ad cōprobōnē fidei. Cū maiꝰ videret. ſ. totius
hoīs reſuſcitati repationē. Et ſꝫ h thomas pp ſui
dubietatē diceret: tñ h dixitꝰ ſcm̄ ē pp nr̄az utilita
tē ꝛ edificationē. Certū ē eni: q qui ſe totū hoiēꝫ re
parauit reſurgēdo: potuit ēt vulnerū cicatrices ex
tergere: ſed ſeruate ſūt ꝓpter noſtrā utilitatem.

Et poſt dies octo iterū erāt diſcipu
li eiꝰ intꝰ ꝛ thomas cū eis. uenit ie
ſus ianuis clauſis: ꝛ ſtetit in medio
ꝛ dixit eis. Pax uobis.

LE. VI.

Hic agit de 2° appitiōe dñica: q̄ appuit oībꝰ
diſcipulis pñte Thoma. Et p̄ ponit chr̄i
appitionē: 2° diſcipuli cōfirmationē ibi [Deide di
cit thome ꝛc̄.] 3° coꝝ q̄ dicta ſūt in euāgelio reca-
pitulationē ibi [Multa qdē ꝛ alia ſigna ꝛc̄.] Circa
p̄mū tria facit. Pmo deſcribit appitiōis tp̄s. 2° ma
nifeſtat pſonas qbꝰ appuit. 3° modū appitiōis oñ
dit. Tp̄s qdē: q2 [poſt dies octo.] ſ. a die reſur
rectiōis dñice: in cuiꝰ ſero facta fuit p̄ma appitio.
Cuiꝰ qdē vna rō litalis ē: ut oñderet euāgeliſta q
ſꝫ chr̄s pluries appuiſſet diſcipulis: nō tm̄ ꝯtinue
ꝯuerſatꝰ ē cū eis: cū nō ad eūdē viuēdi modū ſur
rexerit: ſic̄ nec nos ad eādē vitā reſurgemꝰ. Iob
14. Cūctis diebꝰ qbꝰ nūc militō expecto donec ue
niat īmutatio mea. 2° ut thomas iterū audiēs a di
ſcipulis appitionē p̄cedētē accēdat' ad maiꝰ deſide
riū: ꝛ fidelior fieret ad credēdū. Alia rō myſtica
ē: q2 hꝰ appitio illā dſignat: q̄ nob appebit ī glīa
1. Io. 3. Cū appuerit ſiles ei erimꝰ ꝛc̄. Que qdē ap
paritio erit in octaua etate reſurgētiū. Quibꝰ āt
appuit oñdit ſbdēs [Iterū erāt diſcipuli eiꝰ intꝰ ꝛ
thomas cū eis.] Ubi notādum q thomas ſolus
hac appitiōe idigebat: nō tm̄ ei ſingꝰ dñs appuit
ſꝫ in ꝯgregatione exñti ad deſignādū: q ſingulari-
tates nō ſūt mltū d̄o accepte: ſꝫ hi q in coitate cha
ritatis exiſtūt. Mat. 18. Ubi fuerit duo ul' tres con
gregati ꝛc̄. Silr ēt hi qbꝰ nūc appet nō ſūt collecti
ſiml' in vnū: ſic nec in ipa appitiōe ſiml' oēs fuerit:
ſꝫ ī futura ſil' oēs erūt: ita q nullus deerit. Mat. 24
Ubi fuerit corpus ꝯgregabunt' ꝛ agle. Et. ī. Mit-
tet angelos ſuos cū tuba ꝛ uoce magna: ꝛ ꝯgrega
būt electos eiꝰ a q̄tuor uētis a ſūmis celoꝝ uſq̄ ad
terminos eoꝝ. Modꝫ āt appendi oñdit dicēs

Rō myſtica.

[Uenit iesus ianuis clausis τ stetit in medio τ dixit τc.] Quod supra ē expositū. Nihilomin⁹ tñ ponit circa h̄ tria. Nā p̄ ponit modū ueniēdi: qꝛ [ianuis clausis:] qd̄ miraculose fcm̄ est (ut dicit Aug⁹) ea virtute: qua supra mare siccis pedib⁹ ābulauit. 2° modū stādi: [qꝛ in medio] ut ab oib⁹ videret: τ decebat ut in medio staret. ¶ Tertio modū loquēdi qꝛ [Pax uobis.] s. recōciliatiōis: quā annunciauit facta ad deū. Ro. 5. Recōciliati sum⁹ deo p̄ mortē filij ei⁹. Col. 1. Pacificās per sanguinē crucis ei⁹: siue que in celis: siue que in terris sūt. Itē eternitatis τ imortalitatis futurā: quā pmisit eis habituram. Ps. Qui posuit fines tuos pacē. Itē charitatis τ vnitatis: quā p̄cepit eis suadā. Mat. 9. Pacem habete inter uos.

¶ Deinde dicit Thome. Infer digitū tuū huc: τ vide man⁹ meas: τ affer manū tuā τ mitte in latus meum: τ noli esse incredulus sed fidelis.

¶ Hic ponit cōfirmatio τ reuocatio discipuli dubitātis. In quo appet fm̄ signū diuine pietatis q̄ electis suis in casu cito subuenit: lz cadāt. Cadunt eni electi aliqñ: sicut τ reprobi: sz differēter: qꝛ reprobi frāgūtur. Electus vō cito dñs supponit manū suā: ut resurgāt. ps. Cū ceciderit iust⁹ nō collidetur: qꝛ dñs supponit manū suā. Itē. Si dicebam mot⁹ est pes me⁹: mīa tua τc. Et iō statī supponit thome lapso manū: ita ut cū diceret. Nisi videro nō credā. Reuocat dicēs [Infer digitū tuū huc.] Et circa h̄ tria ponūtur. Prio cicatricū exhibitio. 2° thome ꝯfessio ibi [Rñdit thomas τc.] 3° tarditatis ei⁹ rep̄hēsio ibi [Quia vidisti me τc.] ¶ Notādū āt circa pmū q̄ Thomas petijt cōditiones: ut crederet. s. videre τ palpare cicatrices (ut dictū ē.) Ut si h̄ sibi fieret, pmisit se crediturū. Et iō dñs cū hic diceret pñtia sue diuinitatis assistēs: seruatis illis cōditiōib⁹ reuocat eū. Uñ p̄ exhibet cōditiōes. 2° petit pmissi solutionē ibi [Noli eē in. τc.] Cōditio fuit palpare cicatrices. Et iō dicit [Infer digitū tuū.] ¶ Sz hic orit dubitatio: qꝛ i corpib⁹ glificatis nullus pōt eē defect⁹. Cicatrices āt sūt defect⁹ gdā. Quō ḡ fuerunt in corpe chr̄i? ¶ Ad h̄ rñdet Aug⁹ in libro de symbolo sic dicēs. Posset āt de corpe suscitato τ glificato oēm maculā cuiuslibet cicatricis in suo corpe abstergē. Sz sciebat q̄re cicatrices in suo corpe suaret. Prio qdē ut demonstraret Thome nō credēti: nisi tāgeret τ videret. Deide vō ad exprobrādū infidelib⁹ τ pctōrib⁹ in iudicio. Nō ut eis dicat sicut thome. Quia vidisti me credidisti. Sz ut ꝯuincēs eos dicat. Ecce hoiez quē crucifixistis. videte vulnera que isixistis: agnoscite lat⁹ qd̄ pupugistis: qm̄ τ p̄p̄ uos aptū ē: nec tñ itrare uoluistis. ¶ Iuxta h̄ ēt q̄rit utrū in corpib⁹ martyrū remaneāt uestigia vulnerū? ¶ Sz ad h̄ similit̄ rñdet Aug⁹ 22. de ci. dei: q̄ remanebūt gdez. nō ad turpitudinē: sz ad imēsum decorē sic dicēs. Nō h̄ in eis deformitas: sz dignitas erit: τ qdē in corpe non corpis: sz v̄tutis pulchritudo fulgebit. Nec iō tñ si aliq̄ martyrib⁹ amputata uł ablata sūt mēbra: sine ipsis mēbris erūt in resurrectiōe mortuoꝝ: qb⁹ dictū ē. Capillus de capite uřo nō pibit sz ubi mēbra: ut p̄cidētur pcussa sūt uł secta: ibi cicatrices: sz in eisdē mēbris redditis: nō pditis apparebūt. ¶ Sz fm̄ Greg. Cū qd̄ icorruptibile est palpari nō possit. Quō dñs corpus suū qd̄ icorruptibile erat palpādum p̄buit? Ro. 6. Chr̄s resurgēs ex mortuis iā nō morit. ¶ Uñ hac rōne motus Euthici⁹ heretic⁹ dixit: q̄ corp⁹ chr̄i τ corpora oiuz resurgētiū nō erūt palpabilia: sz subtilia τ spiritualia ad modū uēti: τ spūuz. ¶ Sz qꝛ h̄ ē ꝯ illd̄ qd̄ dñs dic̄ Luc. ultio. Palpate τ videte: qꝛ spūs carnē τ ossa nō hz. Incorruptibilē ḡ τ palpabilē se dñs demōstrauit: ut ondēret corp⁹ suū eē post resurrectionē eiusdē nāe q̄ fuerat corruptibile: τ induerat icorruptionē. p⁹ Cor. 3. Et alteri⁹ glie: qꝛ qd̄ grossū τ ignobile fuerat surrexit in glia: τ subtile per effectū spūalis potētie. Sz addit [Et vide man⁹] que pepēderūt in cruce [Et mitte in lat⁹] lācea pforatū: τ cognosce me illū eudē eē: qui pepēdit in cruce. ¶ Mystice aūt per digitū discretio designat: per man⁹ opus nřm. Modū ḡ τ digitū τ manus in lat⁹ suū mittere: ut qcqd nobis est discretionis: τ opis in chr̄i fauinū expēdam⁹. Galat. ultimo. Mihi āt absit gliari nisi in cruce dñi τc. ¶ Et petit pmissi solutionē dicēs [Et noli eē icredulus sz fidelis.] Apoc. 2. Esto fidelis usq3 ad mortē. ¶ Cōsequēter cum dicit.

¶ Respondit Thomas τ dixit. Dñs meus τ deus meus.

¶ Ponit Thome cōfessio. Ubi apparet q̄ statim fact⁹ est Thomas bon⁹ theologus uerā fidē cōfitēdo: Quia hūanitatis chr̄i: cū dic̄ [Dñs me⁹.] Sic eni uocabāt eū ante passionē. s̄. 14. Uos uocatis me magr̄ τ dñe. ¶ Itē diuinitatis: qꝛ [Deus me⁹.] Ante eni nō uocabāt eū deū: nisi q̄ petrus dixit Mat. 16. Tu es chr̄s fili⁹ dei viui. p⁹ Jo. ulti. Hic est uerus de⁹ τ vita eterna. ps. De⁹ de⁹ me⁹: τ ꝯfitebor τc. ¶ Tarditatē āt thome dñs arguit dicēs.

¶ Dicit ei iesus. qꝛ vidisti me thōa credidisti

¶ Et p̄ rep̄hēdit ei⁹ tarditatē. 2° cōmēdat alioꝝ ad credēdū facilitatē ibi [Bti q nō viderūt τ crediderūt.] ¶ Dic̄ ḡ [Quia vidisti me.] ¶ Ubi ē vna dubitatio: qꝛ cū fides sit sūba sperādarū rerū argumētū nō apparentiū (ut d̄r heb. 11.) Quō hic dñs chr̄s dicit. [Quia vidisti me credidisti.] ¶ Sed dicēdū q̄ aliud vidit: τ aliud credidit. Uidit hoiem τ cicatrices τ ex h̄ credidit diuinitatē resurgētis. ¶ Sz 2° dubiū ē: qꝛ thome petēti. Nisi videro τ tetigero. De⁹ utrūq3 exhibuit. s. tactū τ visū. ḡ debuit dicē: qꝛ vidisti tetigisti τ credidisti. ¶ Rñ° dōm fz Augm̄ q̄ sensu visus utimur pro quolibet sensu. dicim⁹ eni vide quō calet q̄mō sonat q̄mō sapit q̄mō redolet. Dic̄ ḡ ifer digitū tuū huc τ vide. Nūqd in digito sit visus? Sz d̄r q̄si tāge: τ experiri: ita τ hic. [Quia vidisti me.] i. qꝛ exp̄t⁹ es ēt p tactū. ¶ Uł dicēdū q̄ thomas vidēs vulnera: τ cicatrices confusus est in seipo: τ anteq̄3 ponet digitū credidit τ dixit [Dñs me⁹ τ de⁹ me⁹.] Sz tñ Greg⁹ dicit q̄ tetigit τ ad visuz ꝯfessus est. ¶ Cōsequenter cū dicit.

¶ Beati qui nō viderūt τ crediderunt.

¶ Cōmēdat facilitatē alioꝝ ad credēdū: Et h̄ spālit̄ ad nos ptinet. Utit āt p̄terito pro futuro p̄p̄ certitudinē. ¶ Sz ꝯ h̄ Luc. 10. d̄r. Bti oculi q vidērūt q̄ uos videtis. Ergo magis bti q viderūt q̄3 q nō viderūt. ¶ Rñ° q̄ duplex ē btitudo. vna ē rei q ꝯsistit in munē dino de q̄ q̄to alicui plus ꝯcedit tāto beatior ē. Et sic q̄tū ad h̄ bti sūt oculi q vidēt qꝛ h̄ est mun⁹ grē. Alia est btitudo spei que cōsistit in merito. Uñ fm̄ hāc tāto qs est beatior: q̄to potest plus mereri. Plus aūt merer̄ qui credit τ non

Diffa casus reproboꝝ τ electorum.

Dubitatio.

S^m Aug.

Dubitatio.

S^m Aug.

Dictū Aug.

Questio.

Euthicij heretici opinio dicētis corp⁹ chr̄i τ oiuz resurgētiū non eē palpabilia sed subtilia ad modū uenti τ spirituū

Expō mistica

Dubitatio.

Responsio.

Dubitatio.

Rñsio Aug.

Alia respōsio

Dubitatio.

Responsio. Beatitudo ē duplex.

vidit: q̃ qui vidēs credit.

¶ Multa quidē ⁊ alia ſigna fecit ieſus in cōſpectu diſcipulorū ſuoꝝ que nō ſunt ſcripta in libro hoc. Hec aūt ſcripta ſūt ut credatis quia ieſus eſt filius dei: ⁊ ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

¶ Hic ponit epilogus. Et p̄rio ponit inſufficientia hui⁹ ſcripture. 2° ei⁹ utilitas ibi [Hec aūt ſcripta ſūt ut credatis ⁊c̃.] ¶ Inſufficiētia quidē appet: qa Multa ⁊ alia fecit ieſus ſigna: ⁊ facta [que nō ſūt ſcripta in libro h.] Job. 26. Ecce hec ex pte dicta ſūt viarū ei⁹ ⁊c̃. Ecc. 43. Multa ſūt abſcōdita maiora his (pauca eni vidim⁹ ei⁹.) Sed ſm Criſo.ᵐ h̄ iō dicit. q: pauciora miracula narrat Joānes q̃ alij euāgeliſte. Et iō ne videret ea negare dicit h: Et iō ſpāliter ſubdit [Que nō ſūt ſcripta in libro hoc.] ¶ Uel h referī ad paſſionē ⁊ reſurrectionē: q̄ſi mlta oſtēſiua ſue reſurrectiōis poſt reſurrectionē fecit in ꝯſpectu diſcipuloꝝ: que nō oñdit alijs. Act. 10. Dedit eū manifeſtū fieri nō oī pplo: ſ; teſtib⁹ p̄ordinatis a deo. Ponit ⁊ hui⁹ utilitas: q: eſt fect⁹ fidei. Quia [Hec ſcripta ſūt ut credatis: q: ieſus eſt chr̄s fili⁹ dei: ⁊ ut credētes vitā hēatis in nomine ei⁹.] Ad h eni eſt tota ſcriptura noui ⁊ veteris teſti. ꝑs. In capite libri ſcriptum eſt de me. ō. 5 Scrutamini ſcripturas: qm̄ ip̄e ſūt que teſtimonium p̄hibēt de me. ¶ Itē fruct⁹ vite: qa [ut credentes vitā hēatis.] Hic vitā iuſtitie que hētur per fidē. Abac. 1. Juſt⁹ aūt me⁹ ex fide viuit: ⁊ in futuro vitā ſpei: que hētur per gl̃iaz ⁊ [in noīe ei⁹.] ſ. chr̄i. Act. 10. Nō ē aliud nomen ſub celo in q̄ oportcat ſaluos fieri.

L E. I. 21. c.

Poſtea manifeſtauit ſe iteruz ieſus ad mare tyberiadis.

POſitis duab⁹ appitiōib⁹ chr̄i ad diſcipulos. Hic ponit euāgeliſta tertiā appitionē. Et ſi ordinē ⁊ finē harū appitionū cōſiderem⁹: patet q̄ in p̄ma oſtendit ſue diuinitatis auctoritatē ſpiritū ſanctū ibi inſufflādo. In ſecūda pſone idētitatē cicatrices oſtēdēdo. In tertia nature reſurgētis vitatē cū eis comedēdo. Diuidit aūt hec ps in duas. In p̄ma oſtēdit qd coīter diſcipulis plurib⁹ dñs exhibuit. In ſecūda qd ſpāliter duob⁹ p̄dilectis ibi [cū ergo p̄ādiſſent ⁊c̃.] Circa p̄mū p̄mo ponit appitionis titulus. Secūdo appitionis modus ibi [Manifeſtauit aūt ſic ⁊c̃.] Tertio appitionis epilogus ibi [Hoc iā tertio.] ¶ In titulo aūt tria deſignant. ſ. tēpus: modus: ⁊ locus. ¶ Tēpus qdē: qa [poſtea.] i. poſt predicta. Qd̄ ſignāter dicit. Quia (ut dictū eſt) nō cōtinue erat cū eis: ſed per vices eis appebat. Cui⁹ rō eſt: qa nō ſurrexerat ad eādē vitā ſed ad gl̃ioſam: in qua ſunt angeli ⁊ erūt beati. Dan. 2. Exceptis dijs. i. angelis: quoꝝ cōuerſatio nō eſt cū hominibus.

Dubitatio

¶ Sed cū ſupra fecerit quādā cōcluſionē dicens. Hec aūt ſcripta ſunt. Quare addit hic hāc narrationē. ¶ Ad hoc Aug.ᵐ aſſignat rōnē myſticam. Per hanc eni͂ appitionē ſignificat gl̃ia future vite: qn̄ nobis appebit ſicuti eſt. Et iō poſt finē hāc poſuit: ut faceret euidētiorē locū: quo illā daret itelligi.

Rn̄ſio Aug. myſtica.

¶ Modū v̄o ponit: qa [manifeſtauit ſe ⁊c̃.] In natura eni corpis gl̃oſi eſt: ⁊ v̄tut⁹: ut poſſit videri: ⁊ nō videri (ut̄ vult) a corpe nō gl̃oſo: ⁊ iō dicit. [Manifeſtauit.] i. ſe viſibilē p̄buit. In hoc etiā mō dī appere: qd̄ idē eſt q̄ manifeſtari. Act. 1. Per

De nā corpis gl̃oſi ē ut poſſit videri ⁊ nō videri: ut vult

dies quadraginta apparēs eis. Naz (ut Ambroſi⁹ dicit.) Id appetinet cui⁹ ptāte eſt videri ⁊ nō videri. ¶ Locus aūt eſt [ad mare tyberiadis.] qd̄ ē mare galilee: ſ; tyberiadis dī a tyberiade ciuitate edificata in honorē Tyberij Ceſaris. Ponit autē hoc euāgeliſta. Primo qdē ut oſtēdat cōpletā eē promiſſionē factā diſcipulis Mat. 27. Precedet vos ī galileā. Secūdo ut oſtēdat qm̄ dñs plurimū timorē de cordib⁹ diſcipuloꝝ abſtulerat: ut de reliquo iā nō in domo manerēt icluſi: ſed lōge p̄cedunt uſq̄ in galileā. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Manifeſtauit aūt ſic. Erāt ſimul ſimon petrus ⁊ thomas qui dicitur didymus ⁊ nathanael qui erat a chana galilee: ⁊ filij zebedei: ⁊ alij ex diſcipulis eius duo.

¶ Ponit ipſa appitio. Et p̄mo ponunt pſone quibus facta eſt. Secūdo ipſarū pſonarū officium ibi [Dicit eis ſimon petrus ⁊c̃.] Tertio apparitionis modū ibi [Mane aūt facto ⁊c̃.] Perſone aūt qb⁹ ſe manifeſtauit ſunt ſeptē. Un̄ dicit [Erāt aūt ſimul ſimon petrus] qui negauerat. [⁊ Thomas qui dī didymus.] qui in p̄ma appitione nō fuerat. [⁊ nathanael qui erat a chana galilee.] qui (ut credit) frr̄ philippi erat. de quo ſupra. 2. [Et filij zebedei.] ſ. iacob⁹ ⁊ ioānes. [⁊ alij ex diſcipulis eius duo.] qui nō expſſe noīant. ¶ Per hūc autē numerū myſtice ſignificat future gl̃ie appitio que erat poſt ſeptimā etatē. ſ. in octaua que eſt reſurgētiū. Iſa. ultio. Erit mēſis ex mēſe: ⁊ ſabbatū ex ſabbato: ⁊ veniet oīs caro ut adoret corā facie mea. ¶ Officium aūt quo occupati erāt eſt piſcationis. Unde dicit.

Per ſeptenarium numerū apoſtoloꝝ qb⁹ chr̄s apparuit ſignificatur future glie apparitio.

¶ Dicit eis ſimon petrus. Uado piſcari. Dicūt ei. Uenim⁹ ⁊ nos tecū. Et exierūt ⁊ aſcēderūt in nauim: ⁊ illa nocte nihil p̄ēdiderūt.

¶ Et p̄o ponit petri inuitatio ad h offm̄. 2° alioꝝ aſſenſus. 3° officij executio. ¶ Inuitat qdē ad offm̄ dicēs [vado piſcari.] Per qd̄ qdē myſtice ſigr̄ p̄dicatiōis offm̄. Mat. 4. Faciā vos fieri piſcatores hoīuz. Sic g̃ dicit Petr⁹ [uado piſcari.] ¶ Per qd̄ myſtice ſigr̄ q̄ alios aſſumit in pte ſue ſolicitudinis ⁊ p̄dicatiōis. Exo. 18. Leu⁹ ubi ſit ptio in alios honore. ¶ S; ō Luc. 9. Nemo mittēs manuz ſuā ad aratrū ⁊c̃. Cōſtat āt q̄ petr⁹ dimiſerat piſcationē: qnō g̃ redijt ⁊ reſpexerat retro ⁊c̃. ¶ Rn̄ ſ; Aug.ᵐ Si rediſſet ad offm̄ piſcatiōis ante reſurrectionē chr̄i ⁊ vulnerū inſpectionē: putarem⁹ eū ex deſpatiōe hoc feciſſe. Nūc v̄o poſt eū ſibi de ſepulchro reditū viuū: poſt inſpecta vulnerum loca: ⁊ acceptū ei⁹ inſufflatiōe ſpm̄ ſcm̄: facti ſūt ſicut fuerāt piſciū piſcatores. ¶ Per qd̄ dat intelligi q̄ p̄dicator pōt ex arte ſua licita victū neceſſariū q̄rere ſui apl̃at⁹ integritate ſeruata: ſi aliūde nō hēat. Si eni btūs Paulus ut alios nō grauaret artē quam nō nouerat didicit: ut ſibi neceſſariuz acqreret victū: q̃to magis Petrus de arte ſua licita potuit h facere? ¶ S; dicit q̄ h eſt faciēdū qn̄ nō h; aliunde. S; ꝯſtat q̄ ſp h; ⁊ hūit: q: dñs pmiſit dicens. Querite p̄mū regnū dei ⁊ hec oīa adijcient vobis. ſ. neceſſaria. ¶ Ad qd̄ dicēdū eſt q̄ verū eſt q̄ adijciunt: ſ; nobis coopantib⁹. Et iō dñs petro cooperāte h iplevit. Nā qs ali⁹ piſces qui caperent appoſuit niſi ip̄e dñs? ¶ S; notādū ſm̄ Gre. q̄ duplex eſt officium. Unuz quod occupat mētē ⁊ impedit ſpūalia: ⁊ ad tale offm̄ non eſt redeundum: nec eo procurandū victū. Sicut eſt uectigal ⁊ h⁹.

Dubitatio.

R° ſm Aug.

Predicator ex arte ſua licita victū neceſſariū querere ſui apoſtolat⁹ integritate ſeruata ſi aliūde nō hẽ querere.

Duplexē offīcii vnū occupano mētē ⁊ īpedīēs ſpūalia. aliud nō.

Un̄ Matthe[u]ū nō legim[us] rediſſe ad thelonea. Eſt aūt ⁊ aliud qd̄ ſine pctō ⁊ mētis occupatiōe exerceri pōt: ſicut eſt officiū piſcatiōis ⁊ huiuſmodi. ⁊ iō hoc negociū poſt ꝯuerſionē repetē culpa nō fuit. ¶ Aſſenſus aūt alioꝝ ponit̄ cū dicit. [Uenimus ⁊ nos tecū.] In quo dat̄ exēplū p̄dicatorib[us] ⁊ plātis ſūmo ope ad ꝯuerſionē pctoꝝ laborare. Prouer. 18. Frater qui iuuat̄ a fr̄e q̄ſi ciuitas firma. Ecc. 50. Circa illū corona fratrū q̄ſi plātatio cedri ī mōte libano. ¶ Executio vō officij ponit̄ cū dic̄ [Exierūt ⁊ aſcēderūt in nauē: ⁊ illa nocte nihil prendiderūt.] Et tāgit tria que debēt facē p̄dicatores. Primo quidē exire a peccatoꝝ cōuerſatione. 2. Coꝝ. 6. Exite de medio coꝝ. ſ. caldeoꝝ: ⁊ ſepamini dicit dn̄s: ⁊ īmūdū ne tetigeritis ⁊ ego recipiā vos. ¶ A carnalium affectiōe. Gen̄. 12. Egredē de terra tua ⁊c̄. ¶ Et a geſtis cōtēplatione. Cant. 7. Egrediamur in agrū comoremur in vineis. Mane ſurgamus ad vineas ⁊c̄. ¶ Secūdo debēt aſcēdere in nauē. i. pficere in charitate vnitatis ecclie que dr̄ nauis. 1. Petri. 3. In dieb[us] Noe cū fabricaret̄ archa in qua pauci. i. octo aīe ſalue facte ſūt p aquā. ¶ Itē in naui crucis aſſumēdo carnis mortificationē. Gal. ultimo. Mihi abſit gl'ari niſi in cruce ⁊c̄. Sap. 8. Bn̄dictum lignū per qd̄ fit iuſtitia. ¶ Tertio totalis de adiutorio chriſti fiducia. Un̄ [tota nocte illa nihil prendiderūt.] q[uia] q̄diu deeſt auxiliū diuinū: ⁊ interior p̄dicator: fruſtra laborat lingua p̄dicatoris: ſ[ed] tunc capiūt: q̄n venit lux corda illuminās. Ps. Emitte lucē tuā ⁊ veritatē tuā. Un̄ hoc mō nox dr̄ carētia diuini auxilij. Jo. 9. Uenit nox q̄n nemo pōt operari. ¶ Uel [in nocte.] i. in veteri teſtamēto. [nihil p̄endi.] Quia nō potuerūt gētes ad fidem ꝯuertē. Ro. 13. Nox p̄ceſſit. ¶ Secūdū autē Auguſtinū de nocte piſcabāt: q[uia] adhuc timidi erāt. ¶ Modus aūt approprianonis ponitur cum dicit.

¶ Mane aūt iā facto ſtetit ieſus in littore: nō tamen cognouerunt diſcipuli quia ieſus eſt.

¶ Et primo exhibet corpalē inſpectionē. Secūdo ſui cognitionē ibi [pueri nūquid ⁊c̄.] Tertio familiarē comeſtionē ibi [Dicit eis ieſus afferte ⁊c̄.] Dicit ergo [Mane aūt iā facto.] ¶ Myſtice aūt p mane itelligit̄ gl'ia reſurrectionis. Ps. Ad veſperū demorabit̄ flet[us]: ⁊ ad matutinū letitia. Itē ſtatus vite eterne. Ps. Mane aſtabo tibi. ¶ Sed cū an̄ paſſionē in ſimili miraculo nō ſteterit in littore: ſed in naui: Quare poſt paſſionē in littore ſtat? ¶ Cuius ratio eſt: q[uia] mare cōmotionē pn̄tis ſeculi ſignificat. Littus aūt eſt terminus maris. Hiere. 5. Poſuit harenā terminū mari p̄ceptū ſempiternū qd̄ nō p̄teribit. Chriſtus aūt an̄ paſſione in mari ſtetit: quia corpus mortale hēbat. Sed poſt reſurrectionē iā corruptionē carnis exceſſerat: ideo in littore ſtetit. ¶ Uel ignorātia diſcipuloꝝ eſt: [q[uia] nō cognouerūt eū: q[uia] ieſus eſt.] Per qd̄ dat̄ itelligi: q[uod] in mari huius fluctuatiōis nō poſſumus chriſti ſecreta cognoſcē. Iſa. 64. Oculus nō vidit de[us] abſq[ue] te que p̄paraſti expectātib[us] te. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Dicit ergo eis ieſus. Pueri, nunquid pulmentariū habetis? Rn̄derūt ei. Nō. Dic eis Mittite in dexterā nauigij rete: ⁊ inuenietis Miſerūt ergo ⁊ iā nō ualebāt illud trahere pre multitudine piſcium.

¶ Inducit eos ad cognitionē ſuā. Et p̄mo ponit̄ reductio ad ſui cognitionē. Secūdo ordo ibi [Dic ergo diſcipulus ille ⁊c̄.] Circa p̄mū tria facit. Primo ponit̄ dn̄i inq̄ſitio de pulmēto [Pueri. Nūqd pulmētariū hētis.] Credebāt eni diſcipuli q[uod] non eēt chr̄s: ſ[ed] aliq[ui]s piſciū emptor: ⁊ iō loqt̄ eis ut emptor. ¶ Myſtice aūt a nobis pulmētū petit vn̄ reficiat̄: qd̄ eſt obediētia mādatoꝝ dei. ſup̄ 6. Me[us] cib[us] eſt: ut faciā uolūtatē ei[us] qui miſit me: ut pficiā op[us] ei[us]. [Rn̄derūt ei.] ſ. diſcipuli [Nō.] ſ. a nob[is] ip̄is Ro. 7. Nā uelle adiacet mihi: pficere aūt bonū nō inuenio. ¶ Scd̄o mādatū [Mittite in dexterā nauigij ⁊c̄.] Sed Luc̄. 13. Siſ'hēbetur factū: nō t[ame]n̄ precepit eis ut mitterēt ad dexterā: ſicut hic. Cui[us] rō ē: q[uia] per hāc ſignificat̄ piſcatio: per quā p̄deſtinati trahūtur ad vitā eternā ad quā nō introducūtur niſi filij dextere. Prou. 4. Uias que a dextris ſunt nouit dn̄s: puerſe aūt ſūt que a ſiniſtris ſunt. Ps. Dextera dn̄i fecit virtutē. In alia āt piſcatiōe ſignificabat̄ uocatio ad pn̄tē ecclīā. Et iō idifferēter ex oī pte mittit̄ rete: q[uia] capiunt̄ ⁊ trahuntur ad ip̄m de ſingul'. Luc̄. 14. Exi cito ī plateas ⁊ vicos. ¶ Cōſequēter ponit̄ obediētia diſcipuloꝝ: cū dicit [Miſerūt ergo rete.] Et effect[us] obediētie [Quia iā non valebāt illud trahere pre multitudie piſciū.] i. ſaluādoꝝ. Gen̄. 22. Benedicētur in ſemie tuo oēs gētes: q[uia] obediſti voci mee. Apoc̄. 4. Uidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat. ¶ Differt aūt hec piſcatio ab illa de Luca: q[uia] in illa rumpit̄ rete. Sic ecclīa ſciſſuras patit̄ per diſſenſiōes ⁊ hereſes. In iſta aūt nō rūpit̄ rete: q[uia] in futura vita nulla erit ſciſſura. Itē in illa piſces trahūtur ad nauē. In iſta aūt ad littus: q[uia] ſci qui ſūt in illa gl'ia occulti ſunt nobis. Ps. Abſcōdere eos in abſcōdito faciei tue a cōturbatione hominum.

Dixit ergo diſcipulus ille quem diligebat ieſus petro. Dn̄s eſt. Simō petrus cū audiſſet q[uia] dn̄s eſt: tunica ſuccinxit ſe. Erat enim nudus: ⁊ miſit ſe in mare. Alij aūt diſcipuli nauigio venerūt. Nō eni[m] lōge erāt a terra: ſed quaſi cubitis ducentis trahentes rete piſcium. LEC. II.

Poſita inductiōe ad cognoſcēdu[m] chr̄m que fuit multitudo piſciū captorū eis a chr̄o p̄ſtita. hic ꝯñter ponit̄ ordo recognitionis. Et p̄ ponit quō in ea ſe habuit Joānes. Secūdo quō ſe hūit Petrus. Tertio quō ſe habuerint alij diſcipuli. ¶ Joānes aūt (ut pſpicax in cognoſcēdo) ſtati[m] chr̄m cognouit. Et iō dicit Petro quē pre ceteris diligebat: ⁊ ēt q[uia] prior erat īter alios [Dn̄s eſt.] Mot[us] ad hoc ex captura piſciū. Ps. Tu dn̄aris ptāti maris. Et alibi. Oia quecūq[ue] uoluit dn̄s fecit in celo ⁊ in terra. Dicit aūt [Dn̄s eſt] q[uia] iſto noīe ſoliti erāt uocare eū. ſupra. 13. Uos uocatis me magr̄ ⁊ dn̄e. ¶ Petrus vō ponit̄ ſeruēs ad cōſequēdū: cui[us] feruor apparet. P[ri]mo q̄tu[m] ad ꝓmptitudinē. Un̄ dicit [Simō petrus cū audiſſet q[uia] dn̄s eſt ſuccinxit ſe (erat eni[m] nudus) ⁊ miſit ſe in mare. Alij aūt diſcipuli ⁊c̄. Simō petrus cū audiſſet] nō diſtulit: ſed ſtati[m] prepat ſe ad eūdū. Ecc̄. 5. Ne tardes cōuerti ad dn̄m neq[ue] differas de die in diē. ¶ Scd̄o q̄tū ad reuerētiā ei[us] ad chr̄m: q[uia] noluit nudus p[rae] pudore accedere [ſed tunica ſuccinxit ſe: erat eni[m] nudus.] ⁊ pp caliditatē terre: ⁊ pp expeditionē opis. Et per hoc datur intelligi q[uod] uenientes ad chriſtum debēt exuere veterē hoīem ⁊ induere nouū: q[ui] ſ[ecundu]m deū creat[us] ē in fide. Apoc̄. 3.

Tria que pertinēt ad predicatores

Nauis denotat unitatē ecclie.

Nox dr̄ carentia diuini auxilij.

Expō myſti.

Per mane ſ[ignifica]t gloria reſurrectiōis. Queſtio.

Reſponſio. Mare ſignificat cōmotionē pn̄tis ſecli. Littus eſt terminus maris

Pulmētū a chr̄o a nobis petitur: qd̄ eſt mādatorum obediētia.

Qui vicerit ueſtief ſic ueſtimẽtis albis ⁊ nõ delebo nomẽ eius de libro vite. ¶ Tertio quãtũ ad ei⁹ ſe curitatẽ: qꝛ ex nimia dilectione noluit cũ naui ire: qua retardabat: ſed [miſit ſe in mare:] ut citi⁹ peruenirẽt ad chriſtũ. ¶ Myſtice aũt per mare ſignatur tribulatio pñtis ſeculi. Unde illi qui deſiderãt peruenire ad chriſtũ in mare ſe mittũt: non refugiunt tribulationes huius mũdi. Act. 14. Per multas tribulationes oportet intrare nos in regnũ dei. Ecc. 2. Fili accedẽs ad ſeruitutẽ dei ſta in iuſtitia ⁊ timore: ⁊ p̃para animã tuã ad tẽtationẽ. Petrus aũt miſit ſe in mare: ⁊ tñ illeſus ꝑuenit ad chriſtũ: qꝛ inter tribulationes ſecurus ⁊ illeſus chriſti fauus euadit Sap. 14. Dediſti in mari viã: ⁊ inter fluct⁹ ſemitã firmiſſimã. Et (ut Criſoſtomus dicit) ponit̃ hic optime cõditio Joãnis ⁊ Petri. Quia ioãnes altior ĩtellectu. Petrus feruẽtior affectu. ¶ Alij autẽ diſcipuli nauigauerũt ⁊c.] Uñ p̃mo ponit qd fecerunt quia [nauigio uenerũt.] q̃a minus feruẽtes petro. Nauigiũ ſignificat eccliam. Sap. 14. Spes orbis terrarũ ad ratẽ cõfugiẽs remiſit ſeculo ſemen natiuitatis. Et per hãc ſignat̃ ecclia (ut habet̃ p̃ Petri 3.) [Alij v̾o nauigio uenerũt.] i. ꝑtecti ſocietate eccleſie: que eſt terribilis ut caſtroꝝ acies ordiata. Ps Proteges eos in tabernaculo tuo a cõtradictione linguarũ. ¶ Secũdo aſſignat rõnẽ p̃dictoꝝ cũ dicit [Non enim longe erãt a terra: ſed quaſi cubitis ducẽtis trahẽtes rete piſciũ.] Qd põt eẽ rõ: quare Petrus ſe miſit in mare. ſ. q̃a ꝓpe terrã erat. Uel q̃re iſti cito ꝑuenerũt. Et quidẽ nõ lõge erãt: q̃a eccleſia nõ lõge eſt a terra viuẽtiũ. (eſt enim domus dei ⁊ porta celi. Geñ. 28.) Et terrã illã ſancti quotidie cõtemplant̃. 2. Coꝛ. 4. Nõ ↄtemplãtib⁹ nobis que vident̃: ſed que nõ vident̃. Phil. 3. Noſtra conuerſatio in celis eſt. Et dicit [cubitis ducẽtis.] Qd idẽ ſignificãt due naues. Luc. 5. ſcilicet duos populos: de quib⁹ electi trahunt̃ ad vitã eternã. Eph. 2. Ut duos cõdet in ſemetipſo in vnũ nouũ hoiem faciẽs pacẽ ⁊ recõciliãs ambos in vno corꝑe deo Rete aũt quo piſces trahunt̃. eſt doctrĩa fidei qua quidẽ deus trahit inſpirãdo interius. Supra. 7°. Nemo p̃t uenire ad me niſi pater qui miſit me traxerit eũ. Et apoſtoli exhortando (ut hic.)

¶ Ut ergo deſcenderunt in terram viderunt prunas poſitas ⁊ piſcem ſuperpoſitũ ⁊ panẽ

¶ Hic ponit̃ quõ Chr̃s ſuis diſcipulis exhibet familiare ↄuiuiũ. Et p̃ cõuiuij p̃paratio. 2° chr̃i ad ↄuiuiũ inuitatio ibi [Dicit eis ieſus. Uenite ⁊c.] Tertio ipſa conuiuij refectio ibi [venit ieſus ⁊ accepit panẽ ⁊c.] ¶ Preparatio cõuiuij deſcribit̃ primo q̃tũ ad ea que chr̃o preparata ſũt. Scd̃o q̃tũ ad ea que diſcipulis ſũt allata ibi [Dicit eis ieſus. Afferte ⁊c.] ¶ A chr̃o aũt ſũt p̃parata tria. Primo piſcis ⁊ panis. vñ dicit [ut ergo deſcẽderũt] de naui [in terrã viderũt prunas] q̃s chr̃s ſua ꝑtãte creauerat ex nihilo uel ex aliq̃ preiacẽti mã̃ formauerat. Sed. ſ. 6. Pauit turbã de panib⁹ mltiplicatis. Hic aũt poſt paſſionẽ ſuã miraculoſe de nouo creat uel formac: qꝛ iã nõ eſt tẽpus infirmitatis oſtẽdẽde: ſ ꝑtãtis manifeſtãde. Nã id qd ſupra fecit ante paſſionẽ fuit cõdeſcẽſiõis: qꝛ ſi voluiſſet potuiſſet de nouo creare uel formare. ¶ Per hoc aũt dat intelligi q̃ in cõuiuio ſpũali p̃parat̃ a chr̃o aliq̃d. Et ſi quidẽ cõuiuiũ hoc ſumat̃ allegorice pro cõuiuio eccleſie: ſic chr̃s iſta tria preparat. ſ. prunas charitatis. Prou. 25. Hec autẽ faciens carbones ignis cõgeres ſuꝑ caput ei⁹. Eze. 10. Imple manũ tuã prunis ignis. Has prunas chr̃s de celo portauit ad terras. ſupra. 13. Mãdatũ nouũ do uobis: ut diligatis inuicẽ. Itẽ Luc. 12. Ignẽ ueni mittere in terrã. Itẽ preparat piſcẽ ſuppoſitis prunis: q̃ eſt chr̃s. Nã piſcis aſſus eſt chr̃s paſſus: qui ſuper prunas ponit̃: qñ ex incendio charitatis ad nos imolat̃ in cruce. Eph. 5. Obtulit ſemetipſum pro nob oblationẽ ⁊ hoſtiã deo in odorẽ ſuauitatis. Itẽ idẽ. Eſtote imitatores dei ſicͭ filij chariſſimi: ⁊ ambulate in dilectiõe: ſicut chr̃s dilexit uos. Itẽ preparat panes q̃b⁹ reficit̃: qui eſt ipſe. Nã inq̃tũ chr̃s latet per ſuã diuinitatẽ dr̃ piſcis: cui⁹ ꝓprietas eſt latere ſub aquis. Iſa. 45. Uere tu es de⁹ abſcondit⁹. Sed inq̃tũ nos reficit per doctrinã: ⁊ etiã dat nobis corp⁹ ſuũ in cibũ uere panis eſt. ſupra 6. Ego ſũ panis viuus qui de celo deſcẽdi. Iſa. 30. Panis frugũ terre tue erit uberrim⁹ ⁊ pinguis. ¶ Sed ad hoc cõuiuiũ debet afferri aliq̃d ex ꝑte miniſtroꝝ eccleſie: ſed tñ nihil niſi p̃extitat nobis a deo. Quid aũt afferatur ſubdit.

Piſcis proprietas eſt latere ſub aq̃s.

¶ Dicit eis ieſus. Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nũc. Aſcendit Simon petrus ⁊ traxit rete in terrã plenũ magnis piſcibus centũ quinquaginta trib⁹. Et cũ tanti eſſent non eſt ſciſſum rete.

¶ Et primo ponit mãdatũ dñi. Secũdo executio diſcipuli. ¶ Precipit aũt ut afferãt de piſcibus ab eis captis. q̃ſi diceret. Ego dedi donũ charitatis aſſari corpus in cruce: ⁊ ꝓpoſui uobis panem doctrine: ex quo ꝓficit ⁊ roborat̃ ecclia: ueſtrũ eſt: ut uos alios capiatis: ⁊ iſti ſũt qui cõuertũtur ad predicationẽ apl'oꝝ. Ps. Afferte dño filij dei. Iſa. ultimo. Adducetis oẽs fratres ueſtros de cũctis gẽtib⁹ donũ dño. ¶ Si aũt hoc cõuiuiũ ſumatur ꝓ cõuiuio morali: Sic chr̃s ad cõuiuiũ aĩe preparat primũ prunas charitatis. Ro. 5. Charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹. Luc. 12. Ignem ueni mittere in terrã. Itẽ piſcẽ. i. fidẽ abſcõditã cũ ſit de nõ apparentib⁹. Heb. 11. Itẽ panẽ. i. ſolidã doctrinã. Heb. 6. Perfectorũ aũt eſt ſolidus cib⁹. Ad qd cõuiuium ex ꝑte nr̃a reqrit̃: ut bene utamur gr̃a nobis cõceſſa. p̃ Coꝛ. 15. Gratia dei ſum id qd ſum. Et gr̃a ei⁹ in me uacua nõ fuit. Uñ precipit [Afferte de piſcibus.] i. portetis ueſtra bona opa uob data. Mat. 5. Sic luceat lux ur̃a ⁊c. ¶ Et io cõſequẽter ponit̃ executio diſcipuli. ſ. Petri qui feruentior erat. Uñ dicit [Aſcendit aũt Simon petrus ⁊ traxit rete in terrã plenũ magnis piſcibus cẽtũ quinq̃ginta tribus.] Aſcẽdit in gubernaculũ eccleſie. Cant. 7. Aſcẽdã in ſtatũ ꝑfectionis. Ps. Aſcẽſiones in corde ſuo diſpoſuit [⁊ traxit rete in terrã:] qꝛ ipi ſãcta ecclia eſt cõmiſſa: ⁊ ipſi ſpãliter dr̃. Paſce oues meas. i. eodẽ. Qd ergo tũc chriſt⁹ ꝑcipit in uoce dicẽs. Paſce oues meas: hoc ipſe nũc prefigurat in ope. Nam ipſe piſces ad ſoliditatẽ littoris ꝑtrahit: qꝛ ſtabilitatẽ eterne patrie fidelib⁹ oſtẽdit. Sed dicit [rete plenũ magnis piſci.] qꝛ quos predeſtinauit: hos ⁊ uocauit: ⁊ q̃s uocauit hos ⁊ magnificauit. Ro. 8. Ecc. 44. Hoies magni v̾tute ⁊ prudẽtia ſua p̃diti annũciãtes in ꝓphis dignitatẽ ⁊ imperantes in pñti pplo ⁊ virtutẽ prudẽtie ſctiſſima v̾ba. In alia aũt piſcatiõe nõ addit̃ murmur ſicut hic. Fuerũt enĩ cẽtũ q̃nquaginta tres. Quia in uocatiõe ad p̃-

ſetē eccliaʒ trahūt boni ⁊ mali (ut dr̄ Eccē.1.) Stultorū infinit⁹ eſt nūs. Un̄ Gen̄.28. dr̄ Abrahe de illa uocatiōe. Erit ſemē tuū ſicut harena que eſt in littore maris que ponit̄ in malā ptē. Sʒ de iſta dr̄. Inſpice ſtellas ⁊ nūa eas ſi potes. Hi enī numerātur adeo q̄ſi habiti in p̄cio. p̄s. Qui numerat multitudinē ſtellarū. ¶ Sʒ nūquid nō plures ſaluabūtur q̄ centū q̄nquaginta tres: īmo plures. ¶ Sʒ hic nūs aliq̄d myſtice ſignificat. Null⁹ eni pōt ad patriā uenire niſi per obſeruātiā decalogi. Nec h̄ obſuari pōt niſi p ſeptiformē grāʒ ſpūs ſci. De q̄ Iſa.11. Regeſcet ſup eū ſpūs dn̄i: ſpūs ſapie ⁊ itellect⁹: ſpūs conſilij ⁊ forti. ſpūs ſcie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eū ſpūs timoris dn̄i. Scificatio aūt p̄ legit̄ facta in ſeptimo die. Gen̄.1. Bn̄dicens diei ſeptime ſanctificauit illū. Decē aūt ⁊ ſeptē faciūt.17. Si ergo numeret̄ tali ordīe ꝓgreſſionis: ut p̄mo accipiat vnū ⁊ duo que faciūt tria: ⁊ tria que faciūt.6. ⁊ q̄tuor que faciunt.10. ⁊.10. ⁊.5. que faciūt q̄ndecī: ⁊ ſic deinceps addēdo nūʒ qui ſeq̄tur uſq̄ ad decē ⁊.7. nūo cōiūcto fiūt centū q̄nq̄ginta tres. ¶ Uel alr̄. Hi diſcipuli q̄b⁹ chr̄s apparuit erāt ſeptē. Multiplicādo aūt.7. per ſeptē: que ſunt dona ſpūs ſci fiunt q̄draginta nouē: q̄b⁹ addas vnū ad ſignificādū vnitatis ꝑfectionē in qua eē debēt filij dei: qui ſpū dei agunt: fiūt q̄nquaginta: quib⁹ triplicatis ⁊ iterū additis trib⁹ ad ſignificādā fidem trinitatis: que in cōfeſſiōe cordis: ⁊ oris: ⁊ opis ꝯſiſtit: fiunt cētū quinq̄ginta tres. Quia qui ſūt perfecti ſeptēʒ donis ſpūs ſci: ⁊ vniti in fide trinitatis perueniūt ad patriā. Sed dicit [Et cū tanti eēnt nō eſt ſciſſuʒ rete.] ¶ In alia aūt dr̄ q̄ rumpebat̄: q̄ꝛ in p̄nti eccleſia que per illā ſignificat̄ ſunt multe ſciſſure ſcifmatū: hereſū: ſeditionū: ſʒ totalr̄ nō rūpat̄: Quia ego uobiſcū ſuʒ uſq̄ ad cōſumatiōnē ſecli. Mat. ultio. Sed in futura patria que ſignificat̄ per iſtaʒ: in illa pace ſcōꝝ nulla erunt ſciſmata. p̄s. Qui poſuit fines tuos pacē. ¶ Conſequenter cum dicit.

Nullus pōt uenire ad patriā niſi p obſeruāciā decalogi. Nec aliquo pōt obſeruare niſi p ſeptiformē grāciā. ſ. ſ.

17

153

¶ Dicit eis ieſus. Uenite prandete. Et nemo audebat diſcūbentiū interrogare eū: tu quis es: ſcientes quia dominus eſt.

¶ Ponit̄ inuitatio ad cōuiuiū ꝑparatū. Et primo ponit̄ chr̄i inuitatio. Scdō diſcipuloꝝ in conuiuio diſpoſitio ibi [Et nemo audebat ⁊c̄.] ¶ Inuitat āt ad cōuiuiū chr̄s interi⁹ iſpirādo per ſeipſū dicens [Uenite prādete.] Mat.11. Uenite ad me oēs qui laboratis ⁊c̄. Cant.5. Comedite amici: bibite ⁊ inebriamini chariſſimi. Et exterius docendo: ⁊ exhortādo per alios. Luc.18. Hō q̄dā fecit cenam magnā: ⁊ miſit ſeruū ſuū hora cene dicē ⁊c̄. Diſpō diſcipuloꝝ ponit̄ cū dicit [Et nemo audebat diſcūbētiū.] ¶ Q̄ ſ̄m Aug⁹ deſignat diſcipulorum de reſurrectiōe chr̄i certitudinē: q̄ꝛ. ſ. ita certi erant q̄ chr̄s eēt: q̄ nullus diſcūbētiū auſus eſt dubitare: an ipſe eēt. Et q̄ꝛ interrogatio eſt ſignū dubitatiōis: null⁹ audebat eū iterrogare [Tu q̄s es?] ſupra.16. In illo die me non interrogabitis quicq̄. ¶ Scōm Criſoſtomū ſignificat maiorē ſolito reuerentiā diſcipuloꝝ ad chr̄m. Libenter īterrogaſſent eū. Sʒ chr̄s apparuit eis in quodā magnifico aſpectu: ⁊ mirabili glīa: ita ut nō auderēt eū interrogare p̄e ſtupore ⁊ reuerētia. Et hoc ſpāliter detinebat eos ab interrogādo: quia ſciebat [q̄m dominus eſt.] ¶ Cōſequēter cū dicit.

Expō Aug.

Expō Criſo.

¶ Et uenit ieſus ⁊ accepit paneʒ: ⁊ dabat eis ⁊ piſcem ſimiliter.

¶ Ponitur ipſa refectio quā habuerūt ipſo manducante. p̄s. Aperis tu manū tuā ⁊c̄. Ipſe eſt eniʒ qui dat eſcā illorū in tp̄e oportuno. ¶ Sed nūq̄d chr̄s comedit cū eis? ¶ Dicēdū q̄ ſic: ſʒ hic nō exprimat̄. Luc̄. ultio. expreſſe dicit̄ q̄ comedit cum eis. Et Act.1. dr̄. Et cōueſcēs p̄cepit eis ⁊c̄. ¶ Sed nūquid fuit uera comeſtio? ¶ Rn̄⁹ dicēdū ad h̄: q̄ aliq̄s act⁹ dr̄ eē uerus dupl̄r. ſ. ueritate ſignificatiōis: ⁊ v̄itate ſpēi. ¶ Ueritate q̄dē ſignificatiōis uerus eſt act⁹: qui cōfigurat̄ rei ſignificate: ſicut ſi uolo aliq̄d ſignificare p̄ et orōnē: ⁊ illud q̄d ſignifico eſt uerū: ⁊ cōcordat rei ſignificate: ſic oīno eſt uera v̄itate ſignificatiōis ſpeciei: ſic hoc q̄d dicit chr̄s. Ego ſuʒ vitis uera: uerū eſt: ſʒ nō ſit vitis uera ſ̄m ſpēm vitis ſ̄m q̄d vitis ſignificat. ¶ Scdōꝝ ueritatē ſpēi dr̄ aliq̄d uerū: q̄d hʒ que pertinēt ad ſpēi v̄itatē. Huiuſmodi aūt ſūt p̄ncipia ſpēi. Nō āt effectus ei⁹ ꝯſequētes: ſicut locutio hec. Hō ē aial: p̄mo mō uera eſt: q̄ꝛ uerū ſignificat: ſed v̄itate ſpēi nō eſt v̄a niſi formet̄ ab ore aialis loquētis organis debitis. Nec reqrit̄ ad ei⁹ effect⁹ locutiōis: puta q̄ audiat̄ ⁊ h̄r⁹. Sic ḡ dicēdū ē de comeſtiōe q̄ aliq̄ eſt uera v̄itate ſignificatiōis tm̄: ſicut comeſtio angeloꝝ: q̄ꝛ in angelis nō ſūt mēbra ordinata ad comeſtionē: ſʒ uerū eſt illud q̄d ipſi p h̄ ſignificabāt. ſ. deſideriū q̄d hēbāt de ſalute hoīuʒ. Comeſtio āt chr̄i poſt reſurrectionē uera fuit: ⁊ v̄itate ſignificatiōis: q̄ꝛ ad h̄ fiebat: ut oñdēt ſe hr̄e nām hūanā: quā in v̄itate hēbat: ⁊ v̄itate ſpēi: q̄ꝛ habebat iſtā ꝑp̄a ad comeſtionē. Sʒ tn̄ effect⁹ cōſequētes comeſtionē nō erāt ibi: q̄ꝛ cib⁹ nō fuit ꝯuerſus in comedētēʒ (cū hēret corpus glificatū ⁊ icorruptibile:) ſʒ reſolut⁹ fuit v̄tute dīna in p̄iacētē mām. Huiuſmodi āt effect⁹ nihil faciūt ad v̄itatē ſpēi (ut dictū eſt.) ¶ Conſequēter cū dicit.

Queſtio. Solutio.

Queſtio. Reſponſio. Act⁹ aliquis dr̄ uer⁹ dupl̄r. ſ. v̄itate ſignificatiōis ⁊ v̄itate ſpēi.

Comeſtio angelorū eſt uera ueritate ſignificationis.

Cōeſtio chr̄i poſt reſurrectionē fuit uera ueritate ſignificatiōis ⁊ ueritate ſpēi. Effect⁹ ꝯſeq̄ comeſtionem nō erāt i chr̄iſto: q̄ꝛ cib⁹ nō fuit cōuerſus in comedētē.

¶ Hoc iā tertio manifeſtatus eſt ieſus diſcipulis ſuis cū ſurrexiſſet a mortuis.

¶ Epilogat apparitiōes. Et ſʒ Aug⁹. Si hoc q̄d dicit [Iā tertio.] referat̄ ad vices: non eſt uerum. Quia (ut dictū eſt) p̄mo die apparuit q̄nq̄ vicibus. Poſtea q̄dē octauo die q̄n Thomas erat cū eis. ſupra.20. Scdō iuxta mare (ut hic.) Tertio in mōte galilee (ut h̄etur Mat. ultio.) Quarto recūbētib⁹. Mar. ultio. Quinto ipo die aſcēſiōis. Q̄n videtib⁹ illis eleuat⁹ eſt. Act.1. Quanq̄ plurib⁹ aliis vicib⁹ appuit eis per dies q̄dragīta ſʒ nō ſit ſcriptū. Eſt ḡ [Hoc iā tertio] referēdū ad dies q̄b⁹ apparuit. Quia p̄⁹ die appuit ipo die reſurrectiōis. Sʒ a die in octaua ipſius reſurrectiōis. ſup̄.20. Et poſt dies octo. Et tertia die appuit hic. ¶ Uel dicēd̄ ... ēt referēdo ad vices ſaluat̄ v̄itas dicti. q̄a nō legit̄ q̄ multis diſcipulis ſiml̄ ꝯgregatis apparuit: niſi p de ſero: cūʒ fores eſſent clauſe ⁊c̄. Et 2⁹ poſt octo dies q̄n erāt diſcipuli cōgregati. Et 3⁹ h̄ vn̄ ſignt̄ dic [Maīfeſtat⁹ ē ieſus diſcipul' ſuis ⁊c̄.]

Expō Aug.

Cum ergo prandidiſſent: dixit Simoni petro ieſus. Simon ioānis diligis me plus his.

LEC. III.

Supra poſuit euangeliſta quid dn̄s diſcipulis cōmuniter exhibuit. Hic oñdit quid ſpāliter duob⁹ p̄dilectis. Et primo ponit quid exhibuit petro. 2⁹ quid exhibuit ioāni ibi [Conuerſus petr⁹ ⁊c̄.] Circa p̄m duo facit. P̄rio iniūgit ſibi paſtorale offm̄. 2⁹ p̄nūc

ciat ſibi paſſiōis martyriū ibi[Amē amē tē.]¶ Paſtorale aūt offm̄ iniūgit examinatiōe p̄miſſa.Et iō qui ad hoc offm̄ aſſumunt p̄ examinant.1.Thi.5. Man⁹ nemini cito īpoſueris.Sȝ ter examinat eū. Et iō ſm hoc ꝑs iſta diuidit in tres ptes ſȝ tres examinatiōes.Partes patēt.In p̄ᵒ āt p̄ ponit qō dñi 2ᵒ rn̄ſio petri ibi[Dicit ei ē tē.]3ᵒ iniunctio officij ibi[Dicit ei paſce oues meas tē.]Circa p̄ᵐ tria ꝯſideráda occurrūt.Prio ordo examinationis.2ᵒ modus allocutiōis.3ᵒ de quo eſt examiatio.¶ Ordo ꝗdē:q2[cū prādiduſſet.]In q̄ ſignat ſpūale ꝯuiuium.In quo ēt ſit cū aīa per ſpūalia dona reficitur Apoc.3.Intrabo ad eū ⁊ cenabo cū illo.Et iō ꝯuenies eſt ut qui ad hoc aſſumit offm̄.Primo ſit iſto felici ꝯuiuio refect⁹:alr̄ eni ipſi famelici quō alios reficē poſſent? Iſa.31.Inebriabo aīas ſacerdotuȝ pinguedine.Illa inq̄ȝ de qua in ps dr̄.Sicut adipe ⁊ pinguedine repleat aīa mea.¶ Modus autē allocutionis ponit cū dicit[Dixit ſimoni petro.] Ubi tria ponit que neccīa ſūt p̄lato.Obedientia cū dicit[ſimoni.](q̄ iterp̄tat obediēs.)que eſt p̄latis neccīa.Nā qui neſcit ſupiorib⁹ obedire:iſeriorib⁹ neſcit imꝑare.Prouer.21.Uir obediēs loquet victorias tē.¶ Itē ſcīa cū dixit[petro.]q̄ interp̄tat agnoſcēs.Qō neccīū eſt p̄lato:q2 ponit ut ſpeculator.Qui aūt cecus eſt malus ſpeculator eſt.Iſa.36. Speculatores ei⁹ oēs ceci.Oſee.4.Quia tu ſciaȝ repuliſti repellā te ego:ne ſacerdotio fungaris mihi ¶ Itē gra cū dicit[ioānis.]i.fili⁹ ioānis.Et hec ē neccīa p̄latis:q2 ſine ea nihil ſūt.1.Cor.15.Gra dei ſum id qō ſum.Gal.2.Cū cognouiſſent grām dei que data eſt mihi petrus iacob⁹ ⁊ ioānes q̄ videbant colūne eē dexteras dederūt mihi ⁊ barnabe ſocietatis.¶ Examinatio aūt eſt de dilectione[Diligis me]inq̄t[plus his?]Et hoc qdē ſatis ꝯuenienter.Petr⁹ p̄us in pctm̄ ceciderat(ut pȝ ſup̄.)Nec idone⁹ erat ut p̄ferret:niſi p̄us ei⁹ culpa aboleret. Qō nō fit niſi p charitatē.1.Pet.4.Charitas opit multitudinē pctōꝝ.Prou.10.Uniūſa delicta opit charitas.Et iō oportuit ut per examinationē manifeſtaret ei⁹ charitas:nō ſibi q̄ ſcrutat renes ⁊ corda:ſed alijs.Et iō nō q̄ſi ignorās dicit[diligis me plus his?]Sȝ q2(ut dr̄.1.Ioā.4.)Perfecta charitas foras mittit timorē.Inde eſt ꝙ petr⁹ q̄ cū dn̄s moreret timuit ⁊ negauit.Sȝ reſurgēs dn̄s amorē iſeruit:⁊ fugauit timorē.Iō qui tūc negauit timēs mori:reſurgēte dn̄o nil timuit.Quid eni timet eū iā mortē mortuā reꝑiret?¶ Cōgruit etiā hec examinatio officio.Multi eni paſtorale offm̄ aſſumētes:utunt eo ſicut ſeipſos amātes.1.Thi.4.Inſtabūt tpa ꝑiculoſa ⁊ erūt hoīes ſeipſos amātes. Et q̄ nō amat dn̄m nō eſt idone⁹ p̄lat⁹:ſȝ magis ille q̄ nō q̄rit que ſua ſūt:ſed que ieſu chr̄i:⁊ hoc amore ei⁹.2.Cor.5.Charitas chr̄i urget nos.¶ Cōgruit ēt officio quātū ad utilitatē ꝓximoꝝ.Ex abūdātia eni charitatis eſt ꝙ aliq̄ diligētes iterdū q̄etē ꝓprie ꝯtēplatiōnis itermittūt:ut ꝓcurēt ꝓximorū utilitatē.Cū eni Aplūs diceret Ro.8.Cert⁹ ſum eniȝ ꝙ neq̄ȝ mors poterit nos ſeparare a charitate dei.ſubdit.Optabā ego ipſe anathema eē pro frīb⁹ meis. Et iō neccīa eſt examinatio de dilectione ad p̄latū Addit aūt[plus his.]Quia(ut ēt ex pħo hētur in politica ſua.)Nāli ordine ille q̄ p̄ſidet ⁊ gubernat debet excellētior eē.Uñ dicit ꝙ ſicut aīa ſe hȝ ad corpus qō regit:⁊ rō ad iferiores.Silr̄ ēt hō ad aīalia bruta.Sic ſe debet hēre p̄lat⁹ ad ſubditos.Uñ

Simon iterp̄tat obediens.

Petr⁹ iterp̄tat agnoſcēs.

Qui ſi amat dn̄ȝ nō ē ſufficiēs p̄latus

Ex abūdātia charitat̄ ē ꝙ aliq̄ diligētes iterdū q̄etē ꝓprie ꝯtēplationis itermittūt ut ꝓcurēt ꝓximoꝝ utilitatē

ſm Greg.ᵐ talis dȝ eē vita paſtoris:ꝙ in cōparatione ei⁹ ſubditi ſint:ſicut ſūt aīalia ad cōꝑationē ſui paſtoris.Et iō dicit[plus his.]q2 quāto plus diligit:tanto magis maior eſt.1.Reg.10.Certe videtis quē elegit dn̄s:q̄m nō ſit ſil̄is ei tē.¶ Sȝ nunq̄d neccīū eſt in electiōe ſemꝑ eligē ſimplr̄ meliorē:etſi iura determinēt ꝙ ſufficit bonū eligē.¶ Ad qō dicēdū ꝙ duplici diſtinctiōe op⁹ eſt.Nā aliq̄d ſufficit ſm iudiciū humanū:qō tñ nō ſufficit ſm iudiciuȝ diuinū.¶ Scōm iudiciū humanū ſufficit illud de quo hō nō p̄t accuſari:nec ei⁹ electio iprobat.Cōſtat aūt difficile eē fieri electiones:ſi poſſent reprobari ex hoc ꝙ ali⁹ melior eſt:q̄ȝ ille q̄ elect⁹ eſt. Uñ ſufficit ſm iudiciū humanū(ut hētur in decretali) ꝙ electio ſit recta:⁊ eligat idone⁹.¶ Scōm vō iudiciū diuinū ⁊ ꝯſciam:neccīū eſt eligē meliorē.Sed tñ aliq̄s dr̄ melior ſimplr̄:⁊ ſic ille dr̄ melior qui ē ſanctior(Sctitas eni facit bonū.)ſed nō eſt melior quātū ad eccliam.Et quo ad hoc aliq̄s eſt melior inq̄ȝtū eſt literatior:cōpetētior:⁊ diſcretior:⁊ magis ꝯcorditer eligit.Sȝ ſi ceteris parib⁹ q̄ ſūt ad utilitatē eccle ⁊ melioritatē:quātū ad hoc aliq̄s min⁹ bonum ſimplr̄ p̄eligat aliq̄ peccat:q2 de neccītate aliq̄d eū mouet ad hoc.Aut ḡ hoc ꝑtinet ad honorē dei ⁊ utilitatē eccle:aut ad aliq̄d ꝑuatū.Siq̄dē utilitas eccle ⁊ honor dei mouet eū:hoc bonū intelligit in ꝯditione electi ⁊ facit meliorē quātū ad hoc Si vō aliq̄d ꝑuatū:puta affectio carnalis:ſpes bñficij ⁊ cōmodi tp̄alis:eſt fraudulenta electio ⁊ acceptio perſonarum.

Taliſ dȝ eē vita p̄lati ⁊ paſtoris:ꝙ ſubditi ſint ſicut aīalia ad cōꝑationē ſui paſtoris Qō pulchra de electiōe p̄lati.

Reſponſio.

¶ Dicit ei.Etiam domine tu ſcis q2 amo te.

¶ Hic ponit rn̄ſio petri.Ex qua euidēs ſignū correctionis de ſua negatiōe appet:⁊ ꝙ p̄ deſtinati ſemper corrigunt in meli⁹ ſi q̄n labant.Nā anteq̄ȝ negaret petr⁹ ſupbiuit ꝯtra ceteros aplōs.d.Et ſi oēs ſcādaliçati fuerint:ego nunq̄ȝ in te ſcandaliçabor. Itē ꝯtra dn̄m:q2 dn̄o dicēte.Ter me negabis.Ille ſubdit.Si oportuerit me mori tecū:nō te negabo.Sȝ mō de ꝓprijs virib⁹ vict⁹:nō audet ꝯfiteri ſuū amorē niſi ſub teſtionio ⁊ ꝓteſtatione dñi humiliās ſe ebrōr dicēs[Dñe tu ſcis q2 amo te.]Iob 16.Ecce in celo eſt teſtis me⁹ ⁊ cōſci⁹ me⁹ in excelſis Itē humiliās ſe aplūs nō dicit plus his:ſed ſimpr̄ [Amo te.]In quo iſtruimur q2 non debem⁹ nos alijs p̄ponē:ſed alios nobis.Phil.2.Sȝ in humilitate ſupiores ſibi inuicē arbitrātes.¶ Notādū eſt am ſm Aug.ᵐ ꝙ dn̄o q̄rēte[Diligis me.]Nō rn̄dit petrus:diligo:ſed[amo te.]q̄ſi idem ſit amor ⁊ dilectio.Qō eſt verū ſm rē:ſed differūt ſm nomē. Amor eni eſt mot⁹ appetit⁹:⁊ ſiq̄dē regulet appetit⁹ rōne:ſic eſt amor volūtatis:qui ꝓprie eſt dilectio:q2 ſequit electionē.Et inde eſt ꝙ bruta ꝓprie nō dicunt diligē.Si vō mot⁹ nō reguletur ratione dicitur amor.

Nos nō debem⁹ alijs p̄ponē:ſȝ alios nobis.ex⁹ petri.

Amor ē motus appetit⁹.

¶ Dicit ei.Paſce agnos meos.

¶ Hic iā examinato petro iniūgit ei officiū dicens. [Paſce agnos meos.]i.fideles meos a me agnos agnos vocatos.ſupra.1.Ecce agnus dei tē.Ut ſic nō poſſit dici chr̄ianus qui dicit ſe nō eē ſub cura iſtius paſtoris.ſ.petri.Eze.39.Paſtor vnus erat oīum veſtrū.Oſee.p̄.Ponēt ſibi caput vnū.¶ Congrue aūt hoc officiū oībus itermiſſis petro cōmiſit:qui ſm Criſoᵐ exim⁹ aploꝝ erat:⁊ os diſcipulorum ⁊ vertex collegij.

¶ Dicit ei iterū.Simon ioānis diligis me?

Ait illi. Etiã dñe tu ſcis q2 amo te. Dic̃ ei iterũ: Paſce agnos meos. Dicit ei tertio. Simõ ioãnis amas me? Cõtriſtatus ẽ petrus: q2 dixit ei tertio amas me: ꝛ dixit ei. Dñe tu omnia noſti: tu ſcis q2 amo te. Dicit ei. Paſce oues meas.

¶ Hic ponit̃ ſecũda examinatio. Ut aũt nõ repetantur plarice eadem uerba. Nota ꝙ ter dicit [Paſce oues meas:] Quia ter debet paſcere ſ. doctrĩe uerbo. Hiere. 3. Dabo uobis paſtores ſm cor meũ: q paſcẽt uos ſciã ꝛ doctrina. Itẽ vite exẽplo. ꝑ Thi. 4. Exẽplũ eſto fideliũ in ṽbo: in cõuerſatione: in charitate: in fide: in caſtitate. Hiere. 34. In mõtibus Iſrael: in ſublimitate magnoꝝ viroꝝ: erũt paſcua neſtra. Itẽ tpali ſubſidio. Eze. 34. Ueh paſtoribus iſrl' qui paſcebãt ſemetipſos. Nonne greges paſcũtur a paſtorib'? Sed attẽde ꝙ tertia vice dicit ei [paſce oues meas.] Cui' rõ eſt: q2 in eccl'ia ſũt tria gñia hoiũ. ſ. incipiẽtiũ: ꝓficiẽtiũ: ꝛ ꝑfectoꝝ. ¶ Et ꝑmi quidẽ duo ſũt agni: q̃ſi adhuc iperfecti: Alij aũt ſicut ꝑfecti dicunt oues. ꝑs. Mõtes. ſ. perfecti exultauerũt (ut arietes) ꝛ colles. i. alij ſic agni ouiũ Et idẽ eſt ꝙ oẽs ꝑlati debent cuſtodire ſubditos (ut oues chr̃i) ꝛ non ꝓprias. Sed heu q2 (ut dicit Aug' in ſmone paſchali.) extiterũt q̃dẽ ſerui infideles qui dimiſerũt gregẽ chr̃i: ꝛ furtis ſuis peculia gregẽ ſibi fecerũt: ꝛ audis eos dicẽ. Oues mee ſunt ille. Quid q̃ris oues meas? Nõ te inueniã ad oues meas. Sed ſi nos dicam' meas: ꝛ illi dicunt ſuas ꝑdidit chr̃s oues ſuas. ¶ Notãdũ ẽt ꝙ ſicut ter inuagit ita ter examiat. Primo q̃dẽ: q2 ter eũ negauerat: ꝛ iõ exigit trina ꝯfeſſio: ne min' amori lingua ſuiat q̃ʒ timori: ꝛ plus uocis liciuiſſe videatur morꝰ iminẽs: q̃ʒ vita pñs (ut dicit Aug'.) 2° q2 petr' tenebat chr̃m ex triplici cã diligẽ. ꝑ ex pctõ dimiſſo. Luc. 7. Cui plus dimittit̃ plus diligit. 2° ex honore ꝓmiſſo: q2 magnũ. ſ. ſup hãc petrã edificabo eccl'iã meã. Mat. 16. ¶ 3° ex officio cõmiſſo (ut hic) cũ cõmiſit ſibi curã eccl'ie. ¶ Ul' cũ dicit [paſce.] ꝑꝑ h' ꝙ dñs ꝑcepit Deut. 7. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo: ut. ſ. totã intẽtionẽ tuaʒ ad deũ dirigas: ex tota aĩa. ſ. ut tua uolũtas tota in deũ per amorẽ q̃ſcat: ꝛ ex tota fortitudĩe tua: ut tota executio opeꝝ tuoꝝ deo fiuat. ¶ Notãdũ ẽt ꝙ petrus tertio iterrogat' ꝯtriſtat' eſt: Quia cũ ante paſſionẽ ꝓmptẽ aſſereret chr̃m diligẽ: rep̃henſus fuit a dño (ut dictũ eſt.) Uidẽs ĝ ꝙ totiens de dilectiõe iterrogat̃ timet ne rep̃hẽdat a dño ꝛ cõtriſtat̃. Et iõ dicit [Tu oĩa noſti: tu ſis q2 amo te.] q. d. Ego diligo te q̃tũ mihi videt̃. Sed tu oĩa noſti: ꝛ forte ſcis: an aliq̃d aliud debeat cõtingẽ. Et iõ petro ſic humiliato fit final' cõmiſſio eccl'ie. ¶ Et ſm quẽdã doctorẽ grecũ dĩ: ꝙ ideo ter interrogãtur baptizandi in baptiſmo.

Opinio cuiuſdam doctoris greci.

LE. IIII.

Amen amen dico tibi cuʒ eſſes iunior cingebas te ꝛ ãbulabas ubi uolebas. Cũ autem ſenueris: extẽdes manus tuas ꝛ alius te cinget ꝛ ducet quo tu non vis.

Supra cõmiſit dñs petro paſtorale officiũ. Hic ꝓnũciat ſibi paſſiõis martyriuʒ. Et ſatis cõuenienter. Nã ad bonũ paſtorẽ ꝑtinet: ut pro ouib' ſuis aĩaʒ ponat. ſup. 10. Petro ãt non fuit datũ: ut pro chr̃o iuuenis aĩaʒ poneret. Sʒ ut ſenex pro oĩb'. Et h' ei ꝓnũciat. In hac aũt ꝓnũciatiõe dñs ꝑ cõmemorat cõditionẽ vite ꝑterite. 2° ꝓnũciat ꝑfectionẽ vite future ibi [Cũ aũt ſenueris ꝛc̃.] 3° euãgeliſta exponit uerba dñi ibi [hoc ãt dixit ꝛc̃.] ¶ Cõditio ãt petri ꝑterita fuit cũ defectu: q2 in ſua iuuẽtute nimis ꝓſũptuoſus fuit: ꝛ ꝓprie uolũtatis. (Hoc eſt enĩ ꝓpriũ iuuenũ: ut dicit ꝑhs in ſua rethorica.) Uñ Ecc̃. 11. q̃ſi obiurgãdo dĩ. Letare iuuenis in adoleſcẽtia tua: ꝛ in bono ſit cor tuũ in dieb' iuuẽtutis: ꝛ ambula in vijs cordis tui. Et iõ dñs hoc ſignificãs dic̃ [Cũ eſſes iunior cingebas te ꝛ amb. ubi ꝛc̃.] Et dicit [Cingebas te.] i. ab aliq̃b' illicitis: ꝛ ſuꝑfluis cohibebas te: q̃ſi tuo arbitrio nõ paſſus: ꝙ ab aliquo cohibereris: ꝛ etiã inde eſt: ꝙ in ꝓceſſu bonorũ operũ ſemꝑ vis eẽ pro me in ꝑiculis. Nõ tñ datũ eſt tibi ꝙ iuuenis pro me patiaris. [Sʒ cũ ſenueris] implebo tuũ deſideriũ: ut que nõ es paſſus iuuenis patiaris ſenex: quia [extẽdes man' tuas ꝛc̃.] Totũ tẽpus ꝛ paſſionẽ exponit. Nã poſt tempus quo iſta ſunt dicta uſq3 ad tẽpus mortis petri: fluxerunt fere triginta ſeptẽ anni. Unde p3 ꝙ ſatis ſenex erat. Dicit aũt ſm Criſoſtomũ [Cũ aũt ſenueris] quia aliter in humanis aliter in diuinis. ¶ In humanis enĩ negocijs iuuenes ſunt utiles: ſenes ṽo inutiles. Sed in diuinis virt' nõ tollitur propter ſenectutẽ: imo aliq̃ñ magis roborat̃. ꝑs. Senect' mea in miſericordia uberi. Deut. 33. Sicut dies iuuẽtutis tue: ita ꝛ ſenectus tua. Sed hoc intelligenduʒ eſt in his qui in iuuentute ſua in bono exercitantur (ut Tullius dicit.) Sed qui in iuuẽtute ſua dant ſe inhertie: nõ multũ uel nihil ualent ſenes. Intelligitur etiã per hoc (ut dicit Origenes ſuper illud Mat. 21. Poſt multum ṽo temporis reuerſus) ꝙ raro inueniuntur utiles rectores ꝛ doctores eccl'ie ſic paruo tempore viuere: ꝛ inducit exempluʒ de Paulo: qui (ut legitur Act. 7.) Erat adoleſcens. ꝛ poſtea ſcribit ad Philomonẽ. Cũ es talis: ut paulus ſenex. Et huiuſmodi rõ eſt: quia cũ pauci inueniant̃ ad hoc idonei: quãdo aliqui iueniunt̃ tales conſeruant̃ a domino: ut diutius viuãt. ¶ Itẽ exponit paſſionis modũ: quia [extendes manus tuas.] Nam petrus crucifixus fuit. Sed non cuʒ clauis: ſed cum funibus: ut diutius viueret: Et hoc chriſtus uocat cincturam. Sunt autem tria in paſſione ſanctorum conſideranda. ſ. motus naturalis affectionis. Nam inter animam ꝛ corpus eſt adeo naturalis amor ꝙ nunq̃ʒ uellet anima a corpore ſeparari: nec econuerſo. 2° Cor. 5. Nolumus expoliari ſed ſuperueſtiri. Mat. 26. Triſtis eſt anima mea uſq3 ad mortem. Et ideo dicit [Quo tu non vis.] ſcilicet nature inſtinctu: qui ſic eſt naturalis ... nec ipſa ſenectus potuerit cuʒ auferre petro. Sed deſiderium gratie hoc minuit. vnde ad Phil. 1. Cupio diſſolui ꝛ eſſe cum chriſto. 2° Cor. 5. Audemus autem ꝛ bonam uoluntatem habemus magis peregrinari a corpore ꝛ preſentes eſſe ad deum. Secundo diuerſitatem intentiõis perſecutorum ab intentione ſanctorum. [Et ducet quo tu non vis.] Tertio ꝙ debemus prompti eſſe ad patiendum: non tamen occidere nos. Unde dicit [Extendes manus tuas.] Et hoc patet de petro: Quia cum populuʒ uellet ſuſcitare ſeditionem contra neronem ꝛ eruere petrum: ipſe repreſſit. ꝑ' Pet. 2. Chriſtus paſſus' eſt pro nobis: nobis relinquens exemplum. ¶ Sed notandum ꝙ

Propriũ iuuenuʒ eſt eſſe preſũptuoſũ.

Mirabilis ꝓnunciatio.

In hũanis negocijs iuuenes ſunt utiles: ſenes ṽo inutiles. in diuinis econtra

Qui dant ſe inhertie in iuuentute: in ſenectute ſua n̄ multũ uel nihil ualent.

Raro inueniuntur utiles rectores ꝛ doctores paruo tẽpe viuere.

hoc qđ dicit[ducet]debet pcedē hoc qđ dicit[alius cinget te.]qſi dicat[cinget]ga [ducet te qͦ nō vis.] Sed ne credat hoc qſi vane dictū ſcriptū eſt poſt mortē petri. Nā petrus occiſus fuit tpe Neronis. Sȝ ioānes hoc euāgeliū ſcripſit poſtq̄ reuocat⁹ ē ab exilio: ad quod relegatus fuerat tpe Domitiani. Inter quē ⁊ neronē fuerūt plures alij imperatores. ¶ Et ideo exponit h̄ qſi adhuc futurū dicēs.

¶ **Hoc autem dixit ſignificās qua morte clarificaturus eſſet deum.**

¶ Mors enī ſcōꝝ via eſt ad glīā chrī. Phil. 2. Magnificabit chr̄s in corpe meo. p̄ᵉ Pet. 4. Nemo veſtrū patiat qſi fur: aut homicida. Si aūt ut chriſtianus nō erubeſcat: glorificet aūt deū in iſto noīe. Ex hoc enī oñdit magnitudo dñi q̄ pro eius veritate ⁊ fide ſancti exponūt ſe morti.

LEC. V.

Et cum hoc dixiſſet: dicit ei. Sequere me.

Poſtquā ꝑpoſuit euangeliſta quid dñs exhibuit petro. Hic narrat qđ exhibuit Joanni.ſ. ſibi ipſi. Et pmo ponit cōmēdatio diſcipuli. Secūdo cōmēdatio ſui euāgelij ibi[Sūt aūt ⁊ alia.] Circa pmū pmo ponit cōmēdatiōis occaſio. 2ᵒ ſubditur ipſius diſcipli cōmēdatio ibi[Cōuerſus petrus.] ¶ Occaſio aūt cōmēdatiōis ioānis fuit inuitatio chrī inuitātis petrū ad ſequēdū. Quia[cū hec dixiſſet.]ſ. de officio ⁊ martyrio[dicit]ieſus petro[ſequere me.]ſm Aug^m q̄tū ad martyriū patiēdo.ſ. pro me: q² nō ſufficit q̄litercūq̄ pati: ſed ſolum ſequēdo chr̄m. ⁊ ꝑꝑ ipſuȝ Luc. 6. Beati eritis cum vos oderint hoies ꝑꝑ filiū hoīs. p̄ᵉ Pet. 2. Chriſt⁹ paſſus eſt pro nobis nobis relinquens exēplum.

Dubitatio. ¶ Sed cū alij multi qui ibi aderāt paſſi fuerūt ꝑꝑ chr̄m: ⁊ pcipue Jacob⁹: qui pri⁹ occiſus fuit. Act. 12. Occidit aūt Jacobum fratreȝ Joannis gladio.

Reſponſio ¶ Quare ſpāliter Petro dī ſequere me? ¶ Rñ. ſm Aug^m: q² nō ſolū mortē paſſus ē pro chr̄o: ſȝ ēt in ſpecie mortis.ſ. crucis ſecut⁹ eſt chr̄m. Mat. 23. Siqs vult poſt me venire abneget ſemetipſuȝ ⁊c.

Rñſio Criſ. ¶ Vel ſm Criſo^m dī[ſequere me]in plationis officio. q.d. Sicut ego hēo a deo p̄re curā eccleſie. Ps. Poſtula a me ⁊ dabo tibi gentes: ita tu loco mei ſis ſup totā eccliaȝ.

Dubitatio ¶ Sed q̄re poſt chr̄m iacob⁹ habuit pimatū in hieruſalē poſt aſcēſionem chrī?

Reſponſio. ¶ Ad qđ dicēdū q̄ hūit qdē ſpālē loci illi⁹. Petrus aūt vniuerſale dñiū toti⁹ eccle fideliū.

¶ **Cōuerſus petrus vidit illū diſcipulū queȝ diligebat ieſus ſequētē: qui ⁊ recubuit in cena ſuper pectus eius: ⁊ dixit. domine quis eſt qui tradet te?**

¶ Hic ponit cōmemoratio Joānis. Et pm̄ [illegible] ad pterita. Secūdo q̄tū ad futura ibi[Hūc g [illegible] vidiſſet ⁊c.] ¶ Cōmēdat Joānes quātū ad pterita ex triplici ꝑuilegio. Pmo ſpālis dilectiōis chriſti. vñ dicit[Cōuerſus petrus]qui iā ſequi ēt ſpāliter corpaliter incepat ieſuȝ[Vidit illū diſcipulum quē diligebat ieſus.]In quo dat intelligi q̄ Petrus iā paſtor effectus ad curam alioꝝ intēdebat. Luc. 22. Et tu aliqñ cōuerſus cōfirma fratres tuos.

Jeſus diligebat ioānē propter tria. Diligebat aūt ioāneȝ ieſus non excluſis alijs. qa ſup. 14. dicit. Sicut dilexit me pr̄: ⁊ ego dilexi vos. Sȝ q² eū ſpāli dilectiōe pre ceteris dilexit: ⁊ hoc ꝑꝑ tria. ¶ Primo ꝑꝑ intellect⁹ ei⁹ pſpicacitatē. Magis enī ſpāliter diligūt intelligētes diſcipulos. Prou. 14. Acceptus eſt regi miniſter itelligēs. ¶ Secūdo ꝑꝑ mūditie puritatem: q² virgo fuit. Prou. 22. Qui diligit cordis mūditiā ꝑꝑ grām labio⁊ habebit amicū regē. ¶ Tertio ꝑꝑ teneram etatē. Pueris enī ⁊ deficientib⁹ magis cōpatimur: ⁊ ſigna familiaritatis oñdim⁹. Sic ⁊ chr̄s ioanni iuueni cōuerſo. Oſee. 11. Puer iſrael ⁊ dilexi eū. In quo dat intelligi q̄ de⁹ ſpāliter diligit illos: qui a iuuētute ſeruiūt ei. Mich. 7. Precoqs ficus deſiderauit aīa mea.

Dubitatio. ¶ Sȝ ꝯ̄ Prou. 8. Ego diligētes me diligo. Sȝ petrus diligebat plus chr̄m.s. Diligis me plus his? Ergo chr̄s plus debuit petrū diligere q̄ ioānē.

Reſponſio ¶ Rñ⁰. poſſet dici q̄ ioānes q² plus dilect⁹ fuit felicior: ſed petrus q² plus diligēs fuit melior. ¶ Sed hoc eēt ꝯ̄ iuſtitiā. Et iō hoc refert ad myſteriuȝ. Nā p hos duos duplex vita ſigtur ſ. actiua ⁊ cōtēplatiua: ⁊ utriuſq̄ finis ⁊ obiectum eſt chr̄s. Sed vita actiua que ſignat p petrū plus diligit deū q̄ vita contēplatiua: que ſignificat per ioānē: Quia magis ſentit preſētis vite anguſtias ⁊ eſtuātius ab eis liberari deſiderat ⁊ ad deū ire. Cōtēplatiuā vō vitā deus plus diligit: q² eā magis cōſeruat. (Nō enī ſimꝉ finit cū vita corpis: ſicut vita actiua.) Ps. Diligit dñs portas ſyon ſup oīa tabernacula iacob.

Rñſio quorūdam. ¶ Sed aliq ſm lrām h̄ ſoluēvolētes diſtinguūt in chr̄o duplicē dilectionē ſm duplicē volūtatē. diuinā.ſ. ⁊ humanā: ⁊ dicunt q̄ chr̄s dilexit plus petrū dilectiōe diuina: ioānē vō plus dilectiōe hūana.

Cōtra rñſionē argumētū ¶ Sȝ ꝯ̄ hoc eſt q̄ volūtas hūana in chr̄o totalr cōformis erat volūtati diuine. Vñ quē plus diligebat volūtate diuīa: plus ēt dilexit volūtate hūana.

Rñſio vera. ¶ Dicēdū ḡ q̄ illuȝ plus diligebat: cui magis bonū volebat. Petꝛ aūt plus diligebat ad h̄: ut faceret eū magis ſuū dilectoreȝ. Joānē aūt diligebat ad aliud.ſ. ad pſpicacitatem intellect⁹. Ecc. 15. Impleuit eū dñs ſpū ſapīe ⁊ intellect⁹. Et ſm h̄ petrus eſt melior: qa charitas ſupereminet ſciē. 1. Cor. 13. Joannes vō melior ſm perſpicacitatē intellect⁹: ſed merita ipoꝝ ponderare ſolius dei eſt. Prou. 16. Spirituū pōderator eſt dñs. ¶ Et iō alij dicunt ⁊ melius q̄ petrus plus dilexit chr̄m in mēbris: ⁊ ſic etiam fuit plus a chriſto dilectus. Et iō ei eccleſiā cōmēdauit. Joannes vō plus chr̄m in ſeipſo. Et ſic ab eo plus fuit dilectus. Unde ei matrē cōmendauit. ¶ Vel dicendū q̄ petrus plus dilexit chr̄m q̄tū ad prōptitudinem ⁊ feruorē. Joānes vō plus fuit dilectus quātū ad familiaritatis indicia: que eis chriſtus magis demonſtrabat propter eius iuuentutem: ⁊ puritatem. ¶ Et ideo conſequenter cum ſubiungit [Qui ⁊ recubuit ⁊c.] Comēdatur ex ſecundo priuilegio ſcilicet ſpecialis familiaritatis ad chriſtū. Et hoc eſt ſupra expoſitum. ¶ Tertio commendatur ex priuilegio ſpecialis fiducie quam habebat de chriſto: ita ut confidentius pre omnibus alijs euȝ interrogaret. Unde dicit [Et dixit ei. Domine quis eſt qui tradet te?] Quod ſimiliter expoſitum eſt.] ¶ Cauſam autē quare Joannes commemorat huiuſmodi priuilegia ſua. dicit Criſoſtomus eſſe ad cōmendationem petri. Poſſet enim credi q̄ petrus ꝓpter hoc q̄ chriſtum negauerat non fuiſſet admiſſus ad priſtinam familiaritateȝ: Et iō ut h̄ excludat: oſtendit q̄ ad maiorē admiſſus eſt: qui in cena nō audebat iterrogare: ſȝ ioāni iterrogationē cōmiſit: poſt paſſionē fratruȝ ꝑpoſitura cōmittit ⁊ nō ſolū p ſe iterrogat ſȝ p ioāne.

Lapſi ī pctõ q̄n(que) ī maio rē gr̄as reſurgūt exēplo petri.

In quo daṫ intelligi q̄ lapſi in pctm̄ q̄nq̄ in maiorē grām reſurgūt. Baruch. 4. Sicut enim fuit ſēſus veſter: ut erraretis a deo decies tm̄: iterū cōuertentes regretis eū. ¶ Et ideo ſtatim euāgeliſta primo ſubdit interrogationem dicens.

¶ Hunc ergo cum vidiſſet petrus dicit ieſu. Domine: hic autem quid?

¶ Ubi poniṫ cōmēdatio Joānis quātū ad futura. Et p̄mo poniṫ iterrogatio petri. 2° rn̄ſio chriſti ibi [Dicit ei ieſus. Sic eū uolo ꝛc̄.] 3° poniṫ intellectus huius rn̄ſionis ibi [Exiuit ergo ꝛc̄.] ¶ Sciēdum eſt aūt circa p̄mū q̄ dn̄o dicēte petro: ſequere me. Petrus greſſu corpali cepit eū ſeq̄: ꝛ ioānes etiam ſecū: quē vidēs petrus ſequētē interrogat pro eo chr̄m dicēs [Hic aūt qd?] q.d. Ecce ego ſequor te in paſſione. Sed hic nunqd morieṫ? de quo etiā ioannes interrogaſſet: ſed nō audebat. Scd̄m autē

Expō Criſ.

Criſ. petrus nō intēdebat querē de paſſione: ſʒ de p̄latione. Petrus eni ſup oēs alios condiſcipulos diligebat ioānē: ꝛ ſemp leguntṡ eē ſil': ꝛ in euāgelio ꝛ Act. 3. Et iō uolebat eū hēre ſociū in officio p̄dicationis per orbē. Un̄ dicit [Hic aūt qd?] ſupple faciet. Ueniat mecū. ¶ Cōn̄r poniṫ rn̄ſio chr̄i cū dic.

¶ Dicit ei ieſus. Sic eū uolo manere donec ueniam. Quid ad te? Tu me ſequere.

In greco ſibi Sic eū uolo manē. ſed Si eū uol manē.

¶ Sed ſciēdū q̄ in greco nō habeṫ [ſic] ſed [ſi eum uolo manē ꝛc̄.] Sed nō multum refert: qliter cūq̄ eni dicaṫ occurrit a p̄ncipio ſenſus ille hoꝝ v̄borū qui ipſis ap̄lis viſus eſt. ſ. q̄ nō moriṫ. Dicit enim [Sic eū uolo manē donec ueniā.] q.d. Nō morieṫ uſq̄ ad aduētū meū. ¶ Sed hoc excludiṫ per hoc qd̄ ſubdiṫ. [Et nō dixit ieſus: q2 nō moriṫ: ſʒ ſic eū uolo manē donec ueniā: qd ad te?] Sed q̄dā hūc ſenſum ſuſtinē uolētes dicūt q̄ ioānes hoc ſubdit nō ut excluderet p̄dictū intellectū: ſed ut oſtēderet q̄ dn̄s hūc intellectū per hec v̄ba nō exp̄ſſit: ſʒ p illa tm̄ [Sic eū uolo manē.] Et pp̄ hoc dicūt q̄ ioannes nōdū eſt mortuus. ¶ Sʒ diuſimode opinatum eſt de ei' ſepultura. Uerū eſt eni ſm̄ oēs q̄ ſepulchrū itrauit: ꝛ adhuc illud appet. ¶ Quidam aūt dicūt q̄ ſepulchrū viuēs itrauit: ꝛ diuina v̄tute exiuit trāſlat' ad locū enoch ꝛ helie: ubi reſeruatur uſq̄ ad finē mūdi. Et ſm̄ hoc exponiṫ ſic. [Sic eū] viuū [uolo manē.] uſq̄ ad finē mūdi: ꝛ tūc pro me patieṫ martyriū ab antichriſto cuʒ illis duobus. Nā icōueniēs eſt q̄ nō moriaṫ. Quicqd eni orṫ moriṫ. Heb. 7. Statutū eſt oib' hoib' ſemel mori. ¶ Alij v̄o dicūt q̄ ſepulchrū ſuū qd̄ eſt apd̄ ephe ſum viuēs itrauit: ꝛ in eo adhuc viuit dormiēs donec ueniat chr̄s: hn̄tes in argumētū hi' q̄ illic terra ſurſum q̄ſi ebulliēs ſcaturit: qd̄ ei' anhelitu fieri dicūt. ¶ Sʒ hoc excludit Aug' dicēs: q̄ minus eſt ſi dormiēs viuit q̄ ſi viueret beat'. Cur ḡ chr̄s diſcipulo quē pre ceteris diligebat pro magno munē lōgū donaſſet ſomnū: ꝛ p̄uaſſet eū tāto bono: pro quo Ap̄ls cupiebat diſſolui ꝛ cū chr̄o eē. Phil. p. Et iō nō eſt hoc credēdū: ſʒ q̄ mortu' fuit: ꝛ reſurrexit ēt in corpe. Et hi' ſignū eſt: q2 corp' ei' nō inueniṫ: ꝛ ſic beat' manet cū chr̄o ſm̄ q̄ īuitauit eum Apoc. ult. dicit q teſtimoniū p̄hibet iſtoꝝ. Etiā ueni o cito. ¶ Eſt ḡ exponēdū myſtice ſm̄ Augm̄. Ut itelligaṫ per hoc q̄ dicit [manē.] i. p̄manē ſiue expectare ſm̄ illud Act. 1. Manete in ciuitate donec induamini v̄tute ex alto. Et ſic dicit dn̄s de ioanne. i. de vita ɔtēplatiua. [Sic eū uolo manē.] i. expecta te [donec ueniā.] uel in fine mūdi: uel in morte cuiuſlibet ɔtēplatiui. Quia ɔtēplatiua hic incohata nō p̄ficiṫ: ſed icohata manet: ꝛ expectat donec chriſtus ueniat: p̄ficiēda cū uenerit. Apoc. 6. Dictū eſt illis ut regeſcerēt tp̄s adhuc modicū donec cōpleaṫ nūs ɔſuoꝝ coꝝ. Luc. 10. Maria optimā elegit ꝛc̄. Prouer. 3. Lōgitudo dierū in dextra ei': ꝛ in ſiniſtra illi' diuitie ꝛ gl'a. Sʒ actiua vita p̄fecta ꝛ iſormata ei' paſſionis exēplo. Et iō ſeqṫ chr̄m patiēdo pro eo. ¶ Sʒ ſm̄ Criſ legiṫ ſic. [Sic eū uolo manē.] i. remanē in iudea ꝛ in hac tr̄a ad p̄dicādū: ꝛ te nolo me ſeq̄ hn̄do ſolicitudinē tot' orbis: ꝛ patiēdo pro me. Et hoc [donec ueniā.] ad delendum iudeos. [Quid ad te?] q.d. meū eſt ordinare. Nam ſicut hēṫ in hiſtorijs ioānis nō receſſit de iudea uſq̄ ad tp̄s quo Ueſpaſian' ueniēs in iudeā cepit hieruſalē: ꝛ tūc ide diſcedēs uenit ad aſiā. ¶ Uel ſm̄ Hiero̅ [tu me ſequē.] i. per paſſionē: ꝛ [ſic.] ſ. ioannē [uolo manē] abſq̄ paſſione martyrij ꝛ mortis [donec ueniā.] ad uocādū eū ad me. ſ. 14. Iterū ueniā ꝛ accipiā uos ad meip̄m. [Quid ad te?] ſ. de h̄ p̄uilegio. Un̄ in legēda bt̄i ioānis dr̄ q̄ cū nonagita eēt annoꝝ appuit ei dn̄s ieſus chr̄s ꝛ inuitauit eū ad ɔuiuiū ſuum. ¶ Cōn̄ter cum dicit.

Expō Criſ.

Expō Hiero.

¶ Exijt ergo ſermo iſte inter fratres: q2 diſcipulus ille non moritur. Et nō dixit ei ieſus: nō moritur: ſed ſic eum uolo manere donec ueniam; quid ad te?

¶ Poniṫ quō diſcipuli p̄dicta v̄ba dn̄i intellexerīt ſ. q̄ nō moreret. Et hoc eſt qd̄ dicit [Exijt ſmo.] i. vulgatū eſt [iter fr̄es.] i. inter diſcipulos. pſal. Ecce q̄ bonū ꝛ q̄ iocūdū ꝛc̄. [q̄ diſcipulus ille.] ſ. ioannes [nō moriṫ.] Sʒ hūc itellectū corrigit dicēs [Et nō dixit ieſus nō moriṫ.] Mat. 10. Adhuc ꝛ uos ſine intellectu eſtis. Alia oia expoſita ſunt.

LE. VI.

Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimoniū perhibet de his: ꝛ ſcripſit hec.

Hic poniṫ ultia p̄s euāgelij que ē q̄ſi epilogus. Et p̄ poniṫ cōmēdatio euāgelij. 2° ſupexceſſus rei que in euāgelio narraṫ ibi [Sūt aūt ꝛ alia ꝛc̄.] Euāgeliū aūt cōmēdaṫ dupl'r. Primo qdē ex auctore. 2° v̄o ex v̄itate ibi [Et ſcim'.] ¶ Circa auctorē tria poniṫ. Primo ei' auctis p̄uilegiū: q2 [Hic eſt diſcipulus ille.] ſuppleꝛ replicādo p̄dilect': familiaris: fidelis interrogās: ꝛ cui datū eſt ut ſic maneat donec ueniat: que oia ad auctis p̄uilegiū ſpectāt. Diciṫ ioānes ſp̄ali'r p̄dilect' pp̄ ſp̄alitatē charitatis. ſup. 13. In hoc cognoſcēt oēs q̄ mei eſtis diſcipuli. De dilectiōe aūt fr̄na nullus ap̄loꝝ tātū loqtur: quātū ipſe in ep̄lis ſuis. ¶ Legiṫ etiā de eo q̄ iā ſenex effect' portabatur ad [illegible] aʒ a diſcipulis ſuis: ut iſtrueret fideles: qb' [illegible] cebat hoc tm̄. Filioli diligatis iuicē. Et in h̄ eſt p̄fectio diſcipline chr̄iane. 2° pp̄ter ei' offm̄: qd̄ eſt p̄hibē teſtimoniū. Un̄ dicit [Et teſtimoniū p̄hibet de his.] (Hoc eſt pp̄riū ap̄loꝝ officiū.) Act. p. Eritis mihi teſtes. Iſa. 42. Uos teſtes mei dic̄ dn̄s. 3° ſubdit ei' ſtudiū cū dicit [Et ſcripſit hec.] q enim ex officio ap̄lat' p̄ntib' teſtificat' eſt de geſtis chr̄i ipſemet ex ſtudio p̄dicta geſta ad utilitatē futurorū ꝛ abſentiū ſcripſit. Iſa. 8. Sume tibi librū grandē ꝛ ſcribe in eo ſtilo hoīs. Uelociṫ ſpolia: detrahe cito p̄dare. Ecc̄. 38. Sapiaʒ ſcribe in tp̄e uacuitatis ꝛc̄. Datū eſt eni ipſi ioāni ut viueret uſq̄ ad tp̄s q̄ eccl'a in pace erat. Et tūc hec oia ſcripſit. Sʒ iō ad-

P̄fectio doctrine chr̄iane ē dilectio fraterna.

Offm̄ pp̄riū ap̄loꝝ ē p̄hibē teſtimoniū.

dit hoc:ne videat hoc euāgeliū pp hoc ꝙ ſcriptū
fuerat poſt mortē oium apłoꝝ:ꝛ alia euāgelia ap-
probata fuerāt ab eis:ꝛ ſpāliter illud Mathei mino-
ris eē auctus ꝗ̄ alia tria euāgelia.
¶ Et ſcimus qꝛ uerum eſt teſtimonium eius
¶ Hic ponit ꝟitas euāgelij. Et loquit in ꝑſona toti
us ecclīe a qua receptū eſt hoc euāgeliū. Prouer. 8.
Ueritatē meditabit guttur ꝛc̄. ¶ Notādū autē ꝙ
cū multi ſcriberēt de canonica ꝟitate:hec eſt dña:
qꝛ illi qui ſcripſerūt canonicā ſcripturā:ſicut euan
geliſte ꝛ apłi ꝛ alij hꝰ:ita ꝯſtāter eā aſſerūt:ꝙ nihil
dubitādū relinquūt. Et io dicit[Et ſcimꝰ qꝛ uerū
eſt teſtimoniū eiꝰ.] Gal.1. Siqͣs uobis euāgelizaue-
rit ꝑter id qꝺ̄ accepiſtis anathema ſit. Cuiꝰ rō eſt:
qꝛ ſola canonica ſcriptura eſt regula fidei. Alij autē
ſic ſcͥderūt de ꝟitate ꝙ nolūt ſibi credi:niſi in his
que uera dicūt.
¶ Sunt aūt ꝛ alia multa que fecit ieſus:que ſi
ſcribātur per ſingula nec ipſuz arbitroꝛ mū-
dū cape poſſe eos qui ſcribēdi ſunt libros.
¶ Hic ponit inſufficiētia ſcripture ſue quātū ad res
quā ſcribit. Ut q̄ſi remoueat ꝙ hec ſcripſit q̄ſi no-
lēs ꝑſtare grām dilectori ſuo. Quia no ſolū ifta fe
cit:ſed etiā[multa alia que nō ſunt ſcripta in libro
hoc.] Hoc aūt qꝺ̄ ſeqͥtur[Que ſi ſcribant ꝑ ſingu
la:nec ipm arbitroꝛ mūdū poſſe cape eos qui ſcri-
bēdi ſunt libros.] pōt dupl̄r exponi. Uno mō:ut
[cape]referat ad capacitatē intellectꝰ.q.d. Tot poſ
ſent dici de chꝛo ꝙ nec mūdus capet eos libros q
de oīs ſcriberent.ſup16. Multa hēo uobis dice:
ſed nō poteſtis portare mō.i.cape. ¶ Alio mō:ut
ſit locutio yꝑbolica:ꝛ ſigt exceſſum opum chꝛiſti.
¶ Sed qd eſt hoc qꝺ̄ dicit. Premiſit enī[Et ſcimꝰ
qꝛ uerū eſt teſtimoniū eiꝰ.] Et ſtati ſbdit yꝑbolicā
locutionē. ¶ Sꝫ ſm Augᵘ:ſacra ſcriptura utit q-
buſdā figuratis locutionibꝰ. Sicut. Uidi dñm ꝛc.
ꝛ tñ nō ſūt falſe:ita qñ in ſacra ſcriptura eſt aliq̄ lo
cutio yꝑbolica. Nō enī eſt intētio dicētis:ut credat
qꝺ̄ dicit:ſꝫ qꝺ̄ itēdit ſignificare.ſ.exceſſum operuꝫ
chꝛi. Hoc tñ nō fit qñ aliqd qꝺ̄ erat obſcurū uł du
biū exponit. Sꝫ qñ id qꝺ̄ eſt aptū augeť uł attenu
atur:puta cū qs uolēs copiaꝫ alicuiꝰ rei cōmēdare
dicit. Hoc ſufficit cētū ꝑſonis uel mille. Uolēs aūt
vituꝑare dicit. Hoc vix ſufficeret tribꝰ.nec tñ falſuꝫ
dicit:qꝛ ſic ꝟbarē que indicat excedūt:ut oſtendat
ꝙ nō intēdit mētiri. Sꝫ oſtēdē eē parū uel multuꝫ.
¶ Uel pōt referri ad ꝟtutē chꝛi qui ſigna faciebat
ut fiat vis in hoc qꝺ̄ dicit[per ſingula.] Scribē enī
per ſingula ſigna ꝛ dicta ieſu chꝛi eſt dictoꝝ ſingu-
loꝝ ꝛ factoꝝ enucleare ꝟtutē. Uerba aūt ꝛ fcā chꝛi
ſunt ēt dei. Siqͥs aūt uellet eoꝝ rōnem per ſingula
ſcribē uel narrare nullo mō poſſet:imo etiā nec to
tus mūdus hoc pōt. (Infinita enī ꝟba hoium nō
pñt attingē vnū dei ꝟbū.) A ꝑncipio enim eccleſie
ſemꝑ ſcripta ſunt de chꝛo:nec tñ ſufficiēter:imo ſi
duraret mūdus per cētū millia annoꝝ poſſent li-
bri fieri de chꝛo nec ad ꝑfectionē per ſingula facta
ꝛ dicta ſua enuclearent. Eccle ultio. Faciēdi plures
libros nullus eſt finis. pſal. Annūciaui ꝛ multipli-
cati ſuper numerum.

A M E N

Uenetijs per Simonem de
Luere: pro domino Alexandro
Calcedonio. 27. Julij. 1508.

Regiſtrum.

✠ A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V X Y Z AA BB CC

Omnes Terni preter CC duernus

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Digitized by Google

L. GOTTSCHER 1971

vidit: q̃ꝫ qui vidēs credit.

¶ Multa quidē ⁊ alia ſigna fecit ieſus in cō ſpectu diſcipulorū ſuoꝝ que nō ſunt ſcripta in libro hoc. Hec aūt ſcripta ſūt ut credatis quia ieſus eſt filius dei: ⁊ ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

¶ Hic ponit̃ epilogus. Et p̄io ponit̃ inſufficientia huiꝰ ſcripture. 2° eiꝰ utilitas ibi [Hec aūt ſcripta ſūt ut credatis ⁊c̃.] ¶ Inſufficiētia quidē appet: q̄a [Multa ⁊ alia fecit ieſus ſigna:] ⁊ facta [que nō ſūt ſcripta in libro h̃.] Job. 26. Ecce hec ex pte dicta ſūt viarū eiꝰ ⁊c̃. Ecc̃. 43. Multa ſūt abſcōdita maiora his (pauca eni vidimꝰ eiꝰ.) Sed ſm Criſo. h̃ iō dicit. q: pauciora miracula narrat Joānes q̃ꝫ alij euāgeliſte. Et iō ne videret̃ ea negare dicit h̃: Et iō ſpāliter ſubdit [Que nō ſūt ſcripta in libro hoc.] ¶ Uel h̃ refert̃ ad paſſionē ⁊ reſurrectionē: q̄ſi multa oſtēſiua ſue reſurrectiōis poſt reſurrectionē fecit in ꝯſpectu diſcipuloꝝ: que nō oñdit alijs. Act. 10. Dedit eū manifeſtū fieri nō oī pplo: ſꝫ teſtibꝰ p̄ordinatis a deo. Ponit̃ ⁊ huiꝰ utilitas: q: effectꝰ fidei. Quia [Hec ſcripta ſūt ut credatis: q: ieſus eſt chr̄s filiꝰ dei: ⁊ ut credētes vitā hēatis in nomine eiꝰ.] Ad h̃ eni eſt tota ſcriptura noui ⁊ ueteris teſti. P̄s. In capite libri ſcriptum eſt de me. ſ̄. 5 Scrutamini ſcripturas: qm̄ ipe ſūt que teſtimonium phibēt de me. ¶ Itē fructꝰ vite: q̄a [ut credentes vitā hēatis.] Hic vitā iuſtitie que hētur per fidē. Abac. 2. Juſtꝰ aūt meꝰ ex fide viuit: ⁊ in futuro vitā ſpei: que hētur per glīaꝫ ⁊ [in noīe eiꝰ.] ſ. chr̄i. Act. 10. Nō ē aliud nomen ſub celo in q̄ oporteat ſaluos fieri.

L.E.J. 21.c. Poſtea manifeſtauit ſe iterū ieſus ad mare tyberiadis.

Poſitis duabꝰ appītiōibꝰ chr̄i ad diſcipulos. Hic ponit euāgeliſta tertiā appitionē. Et ſi ordinē ⁊ finē harū appitionū cōſiderēmꝰ: patet q̄ in p̄ma oſtendit ſue diuinitatis auctoritatē ſpiritū ſanctū ibi inſufflādo. In ſecūda pſone idētitatē cicatrices oſtēdēdo. In tertia nature reſurgētis ṽitatē cū eis comedēdo. Diuidit̃ aūt hec ps in duas. In p̄ma oſtēdit qd coiter diſcipulis pluribꝰ dñs exhibuit. In ſecūda qd ſpāliter duobꝰ p̄dilectis ibi [Cū ergo prādiſſent ⁊c̃.] Circa p̄mū p̄mo ponit̃ appitionis titulus. Secūdo appitionis modus ibi [Manifeſtauit aūt ſic ⁊c̃.] Tertio appitionis epilogus ibi [Hoc iā tertio.] ¶ In titulo aūt tria deſignant̃. ſ. tēpus: modus: ⁊ locus. ¶ Tēpus qdē: q̄a [poſtea.] i. poſt p̄dicta. Qd̄ ſignāter dicit. Quia (ut dictū eſt) nō cōtinue erat cū eis: ſed per vices eis appebat. Cuiꝰ rō eſt: q̄a nō ſurrexerat ad eādē vitā ſed ad glīoſam: in qua ſunt angeli ⁊ erūt beati. Dan. 2. Exceptis diis. i. angelis: quoꝝ cōuerſatio nō eſt cū hominibus

Dubitatio ¶ Sed cū ſupra fecerit quādā cōcluſionē dicens. Hec aūt ſcripta ſunt. Quare addit hic hāc narrationē. ¶ Ad hoc Augꝰ aſſignat rōnē myſticam. Per

R̄ſio Aug. myſtica. hanc enim apparitionē ſignificat glīa future vite: qñ nobis appebit ſicuti eſt. Et iō poſt finē hāc poſuit: ut faceret euidētiorē locū: quo illā daret itelligi. ¶ Modū ṽo ponit: q̄a [manifeſtauit ſe ⁊c̃.] In

De nā corpis glīoſi ē ut poſſit videri ⁊ nō videri: ut vult natura eni corpis glīoſi eſt: ⁊ ṽtutꝰ: ut poſſit videri: ⁊ nō videri (ſi ē vult) a corpe nō glīoſo: ⁊ iō dicit [Manifeſtauit.] i. ſe viſibilē p̄buit. In hoc etiā modo oī appet: qd̄ idē eſt q̄ manifeſtari. Act. 1. Per dies quadraginta apparēs eis. Naꝫ (ut Ambroſiꝰ dicit.) Id appet in cuiꝰ ptāte eſt videri ⁊ nō videri. ¶ Locus aūt eſt [ad mare tyberiadis.] qd̄ ē mare galilee: ſꝫ tyberiadis dī a tyberiade ciuitate edificata in honorē Tyberij Ceſaris. Ponit aūtē hoc euāgeliſta. Primo qdē ut oſtēdat cōpletā ēē promiſſionē factā diſcipulis Mat. 27. Precedet uos ī galileā. Secūdo ut oſtēdat qm̄ dñs plurimū timorē de cordibꝰ diſcipuloꝝ abſtulerat: ut de reliquo iā nō in domo manerēt icluſi: ſed lōge pcedunt uſq̃ in galileā. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Manifeſtauit aūt ſic. Erāt ſimul ſimon petrus ⁊ thomas qui dicitur didymus ⁊ nathanael qui erat a chana galilee: ⁊ filij zebedei: ⁊ alij ex diſcipulis eius duo.

¶ Ponit̃ ipſa appitio. Et p̄mo ponunt̃ pſone quibus facta eſt. Secūdo ipſarū pſonarū officium ibi [Dicit eis ſimon petrus ⁊c̃.] Tertio apparitionis modū ibi [Mane aūt facto ⁊c̃.] Perſone aūt qbꝰ ſe manifeſtauit ſunt ſeptē. Uñ dicit [Erāt aūt ſimul ſimon petrus] qui negauerat. [⁊ Thomas qui dī didymus.] qui in p̄ma appitione nō fuerat. [⁊ nathanael qui erat a chana galilee.] qui (ut credit̃) frī philippi erat. de quo ſupra. 2. [Et filij zebedei.] ſ. iacobꝰ ⁊ ioānes. [⁊ alij ex diſcipulis eius duo.] qui nō exp̄ſſe noiant̃. ¶ Per hūc autē numerū myſtice ſignificat̃ future glīe appitio que erat poſt ſeptimā etatē. ſ. in octaua que eſt reſurgētiū. Iſa. ultio. Erit mēſis ex mēſe: ⁊ ſabbatū ex ſabbato: ⁊ ueniet oīs caro ut adoret corā facie mea. ¶ Officium aūt quo occupati erāt eſt piſcationis. Unde dicit. Per ſeptenariu numerū apoſtoloꝝ qbꝰ chr̄s apparuit ſignificatur future glie apparitio.

¶ Dicit eis ſimon petrus. Uado piſcari. Dicūt ei. Uenimꝰ ⁊ nos tecū. Et exierūt ⁊ aſcēderūt in nauim: ⁊ illa nocte nihil prēdiderūt

¶ Et p̄ ponit̃ petri inuitatio ad h̃ offm̄. 2° alioꝝ aſſenſus. 3° officij executio. ¶ Inuitat qdē ad offm̄ dicēs [vado piſcari.] Per qd̄ qdē myſtice ſignificatur p̄dicatiōis offm̄. Mat. 4. Faciā uos fieri piſcatores hoiuꝫ. Sic ḡ dicit Petrꝰ [uado piſcari.] ¶ Per qd̄ myſtice ſignificatur q̄ alios aſſumit in ptē ſue ſolicitudinis ⁊ p̄dicatiōis. Exo. 18. Leuiꝰ tibi ſit ptito in alios honore. ¶ Sꝫ ꝯ Luc. 9. Nemo mittēs manuꝫ ſuā ad aratrū ⁊c̃. Cōſtat aūt q̄ petrꝰ dimiſerat piſcationē: quō ḡ redijt ⁊ reſpexerat retro ⁊c̃. ¶ Rñ. ſꝫ Augm̄. Si rediſſet ad offm̄ piſcatiōis ante reſurrectionē chr̄i ⁊ vulnerū inſpectionē: putaremꝰ eū ex deſpatiōe hoc feciſſe. Nūc ṽo poſt eū ſibi de ſepulchro reditū viuū: poſt inſpecta vulnerum loca: ⁊ acceptū eiꝰ inſufflatiōe ſpm̄ ſcm̄: facti ſūt ſicut fuerāt piſciū piſcatores. ¶ Per qd̄ dat̃ intelligi q̄ p̄dicator pōt ex arte ſua licita victū neceſſariū q̄rere ſui aplatꝰ integritate ſeruata: ſi aliūde nō hēat. Sicut eni btūs Paulus ut alios nō grauaret artē quam nō nouerat didicit: ut ſibi neceſſariuꝫ acq̄reret victū: q̃to magis Petrus de arte ſua licita potuit h̃ facere? ¶ Sꝫ dicit q̄ h̃ eſt faciēdū qñ nō hꝫ aliunde. Sꝫ ꝯſtat q̄ ſp̄ hꝫ ⁊ hūit: q: dñs pmiſit dicens. Querite p̄mū regnū dei ⁊ hec oīa adijcient̃ uob̃ ſ. neceſſaria. ¶ Ad qd̄ dicēdū eſt q̄ uerū eſt q̄ adijciunt̃: ſꝫ nobis coopantibꝰ. Et iō dñs petro cooperāte h̃ ipleuit. Nā q̄s aliꝰ piſces qui capent̃ appoſuit niſi ipe dñs? ¶ Sꝫ notādū ſm Gre. q̄ duplex eſt officium. Unuꝫ quod occupat mētē ⁊ impedit ſpūalia: ⁊ ad tale offm̄ non eſt redeundam: nec eo procurandū victū. Sicut eſt uectigal ⁊ hꝰ.

Dubitatio. R̄o ſm Aug.

Predicator ex arte ſua licita victū neceſſariū querere ſui apoſtolatꝰ integritate ſeruata ſi aliūde nō hē querere.

Duplex ē offm̄ eū vnū occupano mētē ⁊ ipedit ſpūalia. aliud nō.

Vn̄ Mattheū nō legim⁹ rediſſe ad thelonēū. Eſt aūt ꝛ aliud qḋ ſine pctō ꝛ mētis occupatiōe exerceri pōt: ſicut eſt officiū piſcatōis ꝛ huiuſmodi. ꝛ iō hoc negociū poſt ꝯuerſionē repetē culpa nō fuit. ❡ Aſſenſus aūt alioꝝ ponit̄ cū dicit. [Venimus ꝛ nos tecū.] In quo dat̄ exēplū p̄dicatorib⁹ ꝛ p̄latis ſūmo ope ad ꝯuerſionē pctōꝝ laborare. Prouer. 18. Frater qui iuuat̄ a frē q̄ſi ciuitas firma. Ecc̄. 50. Circa illū corona fratrū q̄ſi plātatio cedri ī mōte libano. ❡ Executio vō officij ponit̄ cū dic̄ [Exierūt ꝛ aſcēderūt in nauē: ꝛ illa nocte nihil prendiderūt.] Et tāgit tria que debēt facē p̄dicatores. Prio quidē exire a peccatoꝝ cōuerſatione. 2. Coꝝ. 6. Exite de medio eoꝝ. ſ. caldeoꝝ: ꝛ ſeparamini dicit dn̄s: ꝛ īmūdū ne tetigeritis ꝛ ego recipiā uos. ❡ A carnaliū affectiōe. Gen̄. 12. Egredē de terra tua ꝛc̄. ❡ Et a gētis cōtēplatione. Cant̄. 7. Egrediamur in agrū cōmoremur in vineis. Mane ſurgamus ad vineas ꝛc̄. ❡ Secūdo debēt aſcēdere in nauē. i. pficere in charitate vnitatis eccl'ie que dr̄ nauis. 1. Petri. 3. In dieb⁹ Noe cū fabricaret̄ archa in qua pauci. i. octo aīe ſalue facte ſūt p aquā. ❡ Itē in naui crucis aſſumēdo carnis mortificationē. Gal. ultimo. Mihi abſit gl'ari niſi in cruce ꝛc̄. Sap̄. 8. Bn̄dictum lignū per qḋ fit iuſtitia. ❡ Tertio totalis de adiutorio chriſti fiducia. Vn̄ [tota nocte illa nihil prendiderūt.] q̄ quādiu deeſt auxiliū diuinū: ꝛ interior p̄dicator: fruſtra laborat lingua p̄dicatoris: ſꝫ tunc capiūt q̄n̄ venit lux corda illuminās. P̄s. Emitte lucē tuā ꝛ veritatē tuā. Vn̄ hoc mō nox dr̄ carētia diuini auxilij. Jo. 9. Venit nox q̄n̄ nemo pōt operari. ❡ Vel [in nocte.] i. in veteri teſtamēto. [nihil p̄ēdi.] Quia nō potuerūt gētes ad fidem auertē. Ro. 13. Nox pceſſit. ❡ Secūdū autē Auguſtinuꝫ de nocte piſcabāt: q̄ adhuc timidi erāt. ❡ Modus aūt appropriationis ponitur cum dicit.

Nauis denotat vnitatē eccl'ie.

Nox dr̄ carentia diuini auxilij.

❡ Mane aūt iā facto ſtetit ieſus in littore: nō tamen cognouerunt diſcipuli quia ieſus eſt.

❡ Et p̄mo exhibet corꝑalē inſpectionē. Secūdo ſui cognitionē ibi [pueri nūquid ꝛc̄.] Tertio familiarē comeſtionē ibi [Dicit eis ieſus afferte ꝛc̄.] Dicit ergo [Mane aūt iā facto.] ❡ Myſtice aūt p mane itelligit̄ gl'ia reſurrectionis. P̄s. Ad veſperū demorabit̄ flet⁹: ꝛ ad matutinū letitia. Itē ſtatus vite eterne. P̄s. Mane aſtabo tibi. ❡ Sed cū an̄ paſſionē in ſimili miraculo nō ſteterit in littore: ſed in naui: Quare poſt paſſionē in littore ſtat? ❡ Cuius ratio eſt: q̄ mare cōmotionē pn̄tis ſeculi ſignificat. Littus aūt eſt terminus maris. Hiere. 5. Poſuit harenā terminū mari p̄ceptū ſempiternū qḋ nō p̄teribit. Chriſtus aūt an̄ paſſionē in mari ſtetit: quia corpus mortale hēbat. Sed poſt reſurrectionē iaꝫ corruptionē carnis exceſſerat: ideo in littore ſtetit. ❡ Vel ignorātia diſcipuloꝝ eſt: [q̄ nō cognouerūt eū: q̄ ieſus eſt.] Per qḋ dat̄ itelligi: ꝙ in mari hui⁹ fluctuatiōis nō poſſumus chr̄i ſecreta cognoſcē. Iſa. 64. Oculus nō vidit de⁹ abſqꝫ te que p̄paraſti expectātib⁹ te. ❡ Conſequenter cum dicit.

Expō myſti.

Per mane itelligit̄ gloria reſurrectiōis. Queſtio.

Reſponſio. Mare ſignificat cōmotionē pn̄tis ſecli. Littus eſt terminus maris

❡ Dicit ergo eis ieſus. Pueri. nunquid pulmentariū habetis? Rn̄derūt ei. Nō. Dic̄ eis Mittite in dexterā nauigij rete: ꝛ inuenietis Miſerūt ergo ꝛ iā nō valebāt illud trahere pre multitudine piſcium.

❡ Inducit eos ad cognitionē ſuaꝫ. Et p̄mo ponit̄ reductio ad ſui cognitionē. Secūdo ordo ibi [Dic̄ ergo diſcipulus ille ꝛc̄.] Circa p̄mū tria facit. Primo ponit̄ dn̄i inq̄ſitio de pulmēto [Pueri. Nūqd pulmētariū hētis.] Credebāt eni diſcipuli ꝙ non eēt chr̄s: ſꝫ aliq̄s piſciū emptor: ꝛ iō loq̄t̄ eis ut emptor. ❡ Myſtice aūt a nobis pulmētū petit vn̄ reficiat̄: qḋ eſt obediētia mādatoꝝ dei. ſup̄ 6. Me⁹ cib⁹ eſt: ut faciā volūtatē ei⁹ qui miſit me: ut ꝑficiaꝫ op⁹ ei⁹. [Rn̄derūt ei.] ſ. diſcipuli [Nō.] ſ. a nobiſipſis Ro. 7. Nā velle adiacet mihi: ꝑficere aūt bonū nō inuenio. ❡ Scḋo mādatū [Mittite in dexterā nauigij ꝛc̄.] Sed Luc̄. 13. ſile hētur factū: nō tn̄ p̄cepit eis ut mitterēt ad dexterā: ſicut hic. Cui⁹ rō ē: q̄ per hāc ſignificat̄ piſcatio: per quā p̄deſtinati trahūtur ad vitā eternā ad quā nō introducūtur niſi filij dextere. Prou̇. 4. Vias que a dextris ſunt nouit dn̄s: ꝑuerſe aūt ſūt que a ſiniſtris ſunt. P̄s. Dextera dn̄i fecit virtutē. In alia āt piſcatiōe ſignificabat̄ vocatio ad pn̄tē eccl'iā. Et iō īdifferēter ex oī ꝑte mittit̄ rete: q̄ capiunt̄ ꝛ trahuntur ad ipſam de ſingul'. Luc̄. 14. Exi cito ī plateas ꝛ vicos. ❡ Cōſequēter ponit̄ obediētia diſcipuloꝝ: cū dicit [Miſerūt ergo rete.] Et effect⁹ obediētie. Quia iā non valebāt illud trahere p̄e multitudie piſciū. i. ſaluādoꝝ. Gen̄. 22. Benedicētur in ſemie tuo oēs gētes: q̄ obediſti voci mee. Apoc̄. 4. Vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat. ❡ Differt aūt hec piſcatio ab illa de Luca: q̄ in illa rumpit̄ rete. Sic eccl'ia ſciſſuras patit̄ per diſſenſiōes ꝛ hereſes. In iſta aūt non rūpit̄ rete: q̄ in futura vita nulla erit ſciſſura. Itē in illa piſces trahūtur ad nauē. In iſta aūt ad littus: q̄ ſciūqui ſūt in illa gl'ia occulti ſunt nobis. P̄s. Abſcōdere eos in abſcōdito faciei tue a cōturbatione hominum.

Pulmētū a chr̄o a nobis petitur: qḋ eſt mādatorum obediētia.

Dixit ergo diſcipulus ille quem diligebat ieſus petro. Dn̄s eſt. Simō petrus cū audiſſet q̄ dn̄s eſt: tunicā ſuccinxit ſe. Erat enim nudus: ꝛ miſit ſe in mare. Alij aūt diſcipuli nauigio venerūt. Nō eniꝫ lōge erāt a terra: ſed quaſi cubitis ducentis trahentes rete piſcium.

LEC. II.

Poſita inductiōe ad cognoſcēduꝫ chr̄m que fuit multitudo piſciū captorū eis a chr̄o p̄ſtita. hic ꝯſeq̄nter ponit̄ ordo recognitionis. Et p̄ ponit quō in ea ſe habuit Joānes. Secūdo quō ſe hūit Petrus. Tertio quō ſe habuerint alij diſcipuli. ❡ Joānes aūt (ut ꝑſpicax in cognoſcēdo) ſtatī chr̄m cognouit. Et iō dicit Petro quē p̄e ceteris diligebat: ꝛ ēt q̄ prior erat iter alios [Dn̄s eſt.] Mot⁹ ad hoc ex captura piſciū. P̄s. Tu dn̄aris p̄tāti maris. Et alibi. Oīa quecūqꝫ voluit dn̄s fecit in celo ꝛ in terra. Dicit aūt [Dn̄s eſt] q̄ iſto noīe ſoliti erāt vocare eū. ſupra. 13. Vos vocatis me mag̃r ꝛ dn̄e. ❡ Petrus vō ponit̄ feruēs ad cōſequēdū: cui⁹ feruor apparet. Prio q̄tuꝫ ad p̄ōptitudinē. Vn̄ dicit [Simō petrus cū audiſſet q̄ dn̄s eſt ſuccinxit ſe (erat enī nudus) ꝛ miſit ſe in mare. Alij aūt diſcipuli ꝛc̄. Simō petrus cū audiſſet] nō diſtulit: ſed ſtatī p̄epat ſe ad eūdū. Ecc̄. 5. Ne tardes cōuerti ad dn̄m neqꝫ differas de die in diē. ❡ Scḋo q̄tū ad reuerētiā ei⁹ ad chr̄m: q̄ noluit nudus p̄e pudore accedere [ſed tunica ſuccinxit ſe: erat enī nudus.] ꝛ ꝑꝑ caliditatē terre: ꝛ ꝑꝑ expeditionē opis. Et per hoc datur intelligi ꝙ venientes ad chriſtum debēt exuere veterē hoīem ꝛ induere nouū: q̄ ſm̄ deū creat⁹ ē in fide. Apoc̄. 3.

Qui vicerit ueſtief ſic ueſtimētis albis ꝛ nō delebo
nomē eius de libꝛo vite. ¶ Tertio quātū ad eiꝰ ſe
curitatē: qꝛ ex nimia dilectione noluit cū naui ire:
qua retardabaꝭ: ſed [miſit ſe in mare:] ut citiꝰ pue
niret ad chꝛiſtū. ¶ Myſtice aūt per mare ſignatur
tribulatio pñtis ſeculi. Unde illi qui deſiderāt per
uenire ad chꝛiſtū in mare ſe mittūt: non refugiunt
tribulationes huius mūdi. Act. 14. Per multas tri
bulationes opoꝛtet intrare nos in regnū dei. Ecc̄.
2. Fili accedēs ad ſeruitutē dei ſta in iuſticia ꝛ timo
re: ꝛ ꝓpara animā tuā ad tētationē. Petrus aūt mi
ſit ſe in mare: ꝛ tñ illeſus puenit ad chꝛiſtū: qꝛ inter
tribulationes ſecurus ꝛ illeſus chꝛiſti ſuus euadit
Sap̄. 14. Dediſti in mari viā: ꝛ inter fluctꝰ ſemitā fir
miſſimā. Et (ut Criſoſtomus dicit) ponif hic opti
me cōditio Joānis ꝛ Petri. Quia ioānes altioꝛ i
tellectu. Petrus ſeruētioꝛ affectu. ¶ Alij autē diſci
puli nauigauerūt ꝛc̄.] Uñ ꝓmo ponit qd fecerunt
quia [nauigio uenerūt.] q̄a minus feruētes petro.
Nauigiū ſignificat ecclīam. Sap̄. 14. Spes oꝛbis
terrarū ad ratē cōfugiēs remiſit ſeculo ſemen nati
uitatis. Et per hāc ſignaf ecclīa (ut habef p̄ᵉ Petri
3.) [Alij vō nauigio uenerūt.] i. ꝓtecti ſocietate ec
cleſie: que eſt terribilis ut caſtroꝝ acies oꝛdiata. p̄s
Proteges eos in tabernaculo tuo a cōtradictione
linguarū. ¶ Secūdo aſſignat rōnē ꝑdictoꝝ cū di
cit [Non enim longe erāt a terra: ſed quaſi cubitis
ducētis trahētes rete piſciū.] Qō pōt eē rō: quare
Petrus ſe miſit in mare. ſ. q̄a ꝓpe terrā erat. Uel q̄
re iſti cito ꝑuenerūt. Et quidē nō lōge erāt: q̄a ec
cleſia nō lōge eſt a terra viuētiū. (eſt enim domus
dei ꝛ poꝛta celi. Gen̄. 23.) Et terrā illā ſancti quoti
die cōtemplanꝭ. 2. Coꝝ. 14. Nō ꝯtemplātibꝰ nobis
que vident: ſed que nō vident. Phil. 3. Noſtra con
uerſatio in celis eſt. Et dicit [cubitis ducētis.] Qō
idē ſignificāt due naues. Luc̄. 5. ſcilicet duos popu
los: de quibꝰ electi trahunꝭ ad vitā eternā. Eph. 2.
Ut duos cōdet in ſemetipſo in vnū nouū hoiem
faciēs pacē ꝛ recōciliās ambos in vno coꝛꝑe deo
Rete aūt quo piſces trahunꝭ. eſt doctrīa fidei qua
quidē deus trahit inſpirādo interius. Supꝛa. 7°.
Nemo ꝑt uenire ad me niſi pater qui miſit me tra
xerit eū. Et apoſtoli exhoꝛtando (ut hic.)

¶ Ut ergo deſcenderunt in terram viderunt
prunas poſitas ꝛ piſcem ſuperpoſitū ꝛ panē

¶ Hic ponif quō Chꝛs ſuis diſcipulis exhibet fa
miliare ꝯuiuiū. Et p̄ cōuiuij ꝑparatio. 2° chꝛi ad
ꝯuiuiū inuitatio ibi [Dicit eis ieſus. Uenite ꝛc̄.] Ter
tio ipſa conuiuij refectio ibi [venit ieſus ꝛ accepit
panē ꝛc̄.] ¶ Preparatio cōuiuij deſcribif primo
q̄tū ad ea que chꝛo preparata ſūt. Scdo q̄tū ad
ea que diſcipulis ſūt allata ibi [Dicit eis ieſus. Af
ferte ꝛc̄.] ¶ A chꝛo aūt ſūt ꝑparata tria. Primo pi
ſcis ꝛ panis. vñ dicit [ut ergo deſcēderūt] de naui
[in terrā viderūt prunas] q̄s chꝛs ſua ꝑtāte crea
uerat ex nihilo uel ex aliq̄ preiacēti mā formaue
rat. Scd. 6. Pauit turbā de panibꝰ mltiplicatis.
Hic aūt poſt paſſionē ſuā miraculoſe de nouo cre
at uel formaf: qꝛ iā nō eſt tēpus infirmitatis oſten
dēde: ſꝫ ꝑtātis manifeſtāde. Nā id qō ſupꝛa fecit
ante paſſionē fuit cōdeſcēſiōis: qꝛ ſi uoluiſſet po
tuiſſet de nouo creare uel formare. ¶ Per hoc aūt
daꝭ intelligi q̄ in cōuiuio ſpūali ꝑparaꝭ a chꝛo ali
q̄d. Et ſi quidē cōuiuiū hoc ſumaꝭ allegorice pꝛo
cōuiuio eccl̄ie: ſic chꝛs iſta tria preparat. ſ. prunas

charitatis. Prou. 25. Hec autē faciens carbones
ignis cōgeres ſuꝑ caput eiꝰ. Eze. 10. Imple manū
tuā prunis ignis. Has prunas chꝛs de celo poꝛta
uit ad terras. ſupꝛa. 13. Mādatū nouū do uobis:
ut diligatis inuicē. Itē Luc̄. 12. Ignē ueni mittere
in terrā. Itē preparat piſcē ſuppoſitis prunis: q̄
eſt chꝛs. Nā piſcis aſſus eſt chꝛs paſſus: qui ſuper
prunas ponif: q̄ñ ex incendio charitatis ad nos
imolaꝭ in cruce. Eph. 5. Obtulit ſemetipſum pꝛo
nob oblationē ꝛ hoſtiā deo in odorē ſuauitatis.
Itē idē. Eſtote imitatores dei ſic̄ filij chariſſimi: ꝛ
ambulate in dilectiōe: ſicut chꝛs dilexit uos. Itē
preparat panes q̄bꝰ reficit: qui eſt ipſe. Nā in q̄tū
chꝛs latet per ſuā diuinitatē dī piſcis: cuiꝰ ꝓprie
tas eſt latere ſub aquis. Iſa. 45. Uere tu es deꝰ ab
ſconditꝰ. Sed in q̄tū nos reficit per doctrinā: ꝛ ēt
dat nobis coꝛpꝰ ſuū in cibū uere panis eſt. ſupꝛa
7. Ego ſū panis viuus qui de celo deſcēdi. Iſa.
30. Panis frugū terre tue erit uberrimꝰ ꝛ pinguis.
¶ Sed ad hoc cōuiuiū debet afferri aliq̄d ex ꝑte
miniſtroꝝ eccl̄ie: ſed tñ nihil niſi ꝑexiſtat nobis a
deo. Quid aūt afferatur ſubdit.

¶ Dicit eis ieſus. Afferte de piſcibus quos
prendidiſtis nūc. Aſcendit Simon petrus
ꝛ traxit rete in terrā plenū magnis piſcibus
centū quinquaginta tribꝰ. Et cū tanti eſſent
non eſt ſciſſum rete.

¶ Et primo ponit mādatū dñi. Secūdo executio
diſcipuli. ¶ Precipit aūt ut afferāt de piſcibus ab
eis captis. q̄ſi diceret. Ego dedi donū charitatis
aſſari coꝛpus in cruce: ꝛ ꝓpoſui uobis panem do
ctrine: ex quo ꝑficiꝭ ꝛ roboraꝭ ecclīa: ueſtrū eſt: ut
uos alios capiatis: ꝛ iſti ſūt qui cōuertūtur ad pre
dicationē aploꝝ. p̄s. Afferte dño filij dei. Iſa. ul
timo. Adducetis oēs fratres ueſtros de cūctis gē
tibꝰ donū dño. ¶ Si aūt hoc cōuiuiū ſumatur ꝓ
cōuiuio morali: Sic chꝛs ad cōuiuiū aīe prepat
primū prunas charitatis. Ro. 5. Charitas dei dif
fuſa eſt in coꝛdibꝰ. Luc̄. 12. Ignem ueni mittere in
terrā. Itē piſcē. i. fidē abſcōditā cū ſit de nō appa
rentibꝰ. Heb. 11. Itē panē. i. ſolidā doctrinā. Heb. 6.
Perfectoꝝ aūt eſt ſolidus cibꝰ. Ad qō cōuiuium
ex ꝑte nřa reqrif: ut bene utamur grā nobis cōceſ
ſa. p̄ᵉ Coꝝ. 15. Gratia dei ſum id qō ſum. Et grā eiꝰ
in me uacua nō fuit. Uñ precipit [Afferte de piſci
bus.] i. poꝛtetis ueſtra bona oꝑa uob data. Mat.
5. Sic luceat lux uřa ꝛc̄. ¶ Et io cōſequēter ponif
executio diſcipuli. ſ. Petri qui feruentioꝛ erat. Uñ
dicit [Aſcendit aūt Simon petrus ꝛ traxit rete in
terrā plenū magnis piſcibus cētū quinq̄ginta tri
bus.] Aſcēdit in gubernaculū eccl̄ie. Cant. 7. Aſcē
dā in ſtatū ꝑfectionis. p̄s. Aſcēſiones in coꝛde ſuo
diſpoſuit [ꝛ traxit rete in terrā:] qꝛ ipi ſācta ecclīa
eſt cōmiſſa: ꝛ ipſi ſpāliter dī. Paſce oues meas. ī.
eodē. Qō ergo tūc chꝛiſtꝰ apꝑit in uoce dicēs. Paſce
oues meas: hoc ipſe nūc prefigurat in oꝑe. Nam
ipſe piſces ad ſoliditatē littoris ꝓtrahit: qꝛ ſtabili
tatē eterne patrie fidelibꝰ oſtēdit. Sed dicit [rete
plenū magnis piſci.] qꝛ quos predeſtinauit: hos
ꝛ uocauit: ꝛ q̄s uocauit hos ꝛ magnificauit. Ro.
8. Ecc̄. 44. Hoīes magni v̄tute ꝛ prudētia ſua ꝑdi
ti annūciātes in ꝓphis dignitatē ꝛ impantes in
pñti pplo ꝛ virtutē prudētie ſciſſima v̄ba. In alia
aūt piſcatiōe nō addit murmur ſicut hic. Fuerūt
eñi cētū q̄nquaginta tres. Quia in uocatiōe ad ꝑ

Piſcis ꝓprietas eſt latere ſub aq̄s.

ſctē eccleſiaȝ trahūt boni ⁊ mali (ut dr̄ Ecc̄.1.) Stultorū infinit⁹ eſt nūs. Uñ Geñ.28. dr̄ Abrahe de illa uocatiōe. Erit ſemē tuū ſicut harena que eſt in littore maris que ponit̄ in malā ptē. Sȝ de iſta dr̄. Inſpice ſtellas ⁊ nūa eas ſi potes. Hi em̄ numerātur adeo q̄ſi habiti in p̄cio. p̄s. Qui numerat multitudinē ſtellarū. ℂ Sȝ nūquid nō plures ſaluabūtur q̄ȝ centū qnquaginta tres? imo plures. ℂ Sȝ hic nūs aliqd myſtice ſignificat. Nullꝰ eni pōt ad patriā uenire niſi per obſeruātiā decalogi. Nec h̄ obſuari pōt niſi p ſeptiformē grāȝ ſpūs ſci. De q̄ Iſa.11. Requieſcet ſup eū ſpūs dn̄i: ſpūs ſapie ⁊ itellect⁹: ſpūs conſilij ⁊ forti. ſpūs ſcie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eū ſpūs timoris dn̄i. Sctificatio aūt p̄ legit̄ facta in ſeptimo die. Geñ.1. Bn̄dicens diei ſeptime ſanctificauit illū. Decē aūt ⁊ ſeptē faciūt.17. Si ergo numerei tali ordie pgreſſionis: ut p̄mo accipiat vnū ⁊ duo que faciūt tria: ⁊ tria que faciūt.6. ⁊ q̄tuor que faciunt.10. ⁊.10. ⁊.5. que faciūt qndecī: ⁊ ſic deinceps addēdo nūȝ qui ſeqtur uſqȝ ad decē ⁊.7. nūo cōiūcto fiūt centū qnq̄ginta tres. ℂ Uel alr̄. Hi diſcipuli qb⁹ ch̄s apparuit erāt ſeptē. Multiplicādo aūt.7. per ſeptē: que ſunt dona ſpūs ſci fiunt q̄draginta nouē: qb⁹ addas vnū ad ſignificādū vnitatis pfectionē in qua eē debēt filij dei: qui ſpū dei agunt: fiūt qnquaginta: quib⁹ triplicatis ⁊ iterū additis trib⁹ ad ſignificādā fidem trinitatis: que in cōfeſſiōe cordis: ⁊ oris: ⁊ opis ꝯſiſtit: fiunt cētū quinq̄ginta tres. Quia qui ſūt perfecti ſepteȝ donis ſpūs ſci: ⁊ vniti in fide trinitatis perueniūt ad patris. Sed dicit [Et cū tanti eēnt nō eſt ſciſſuȝ rete.] ℂ In alia aūt dr̄ q̄ rumpebat̄: q̄ȝ in p̄nti eccleſia que per illā ſignificat̄ ſunt multe ſciſſure ſchiſmatū: hereſū: ſeditionū: lȝ totalr̄ nō rūpat̄: Quia ego uobiſcū ſuȝ uſqȝ ad cōſumationē ſecli. Mat. ultiō. Sed in futura patria que ſignificat̄ per iſtaȝ. l. in illa pace ſcōꝝ nulla erunt ſciſmata. p̄s. Qui poſuit fines tuos pacē. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Dicit eis ieſus. Uenite prandete. Et nemo audebat diſcūbentiū interrogare eū: tu quis es? ſcientes quia dominus eſt.

ℂ Ponit̄ inuitatio ad cōuiuiū p̄paratū. Et primo ponit̄ ch̄ri inuitatio. Scd̄o diſcipuloꝝ in conuiuio diſpoſitio ibi [Et nemo audebat ⁊c̄.] ℂ Inuitat āt ad cōuiuiū ch̄s inter⁹ iſpirādo per ſeipſū dicens [Uenite prādete.] Mat.11. Uenite ad me oēs qui laboratis ⁊c̄. Cant.5. Comedite amici: bibite ⁊ inebriamini chariſſimi. Et exterius docendo: ⁊ exhortādo per alios. Luc̄.18. Hō qdā fecit cenam magnā: ⁊ miſit ſeruū ſuū hora cene dicē ⁊c̄. Diſpō diſcipuloꝝ ponit̄ cū dicit [Et nemo audebat diſcūbētiū.] ℂ Q̄ dō ſm Aug⁹ deſignat diſcipulorum de reſurrectiōe ch̄ri certitudinē: q̄ȝ. ſ. ita certi erant q̄ ch̄s eēt: q̄ nullus diſcūbētiū auſus eſt dubitare: an ipſe eēt. Et q̄ȝ interrogatio eſt ſignū dubitatiōis: nullꝰ audebat eū iterrogare [Tu qs es?] ſupra.16. In illo die me non interrogabitis quicq̄ȝ. ℂ Scd̄m Criſoſtomū ſignificat maiorē ſolito reuerentiā diſcipuloꝝ ad ch̄m. Libenter iterrogaſſent eū. Sȝ ch̄s apparuit eis in quodā magnifico aſpectu: ⁊ mirabili glīa: ita ut nō auderēt eū interrogare pre ſtupore ⁊ reuerētia. Et hoc ſpāliter detinebat eos ab interrogādo: quia ſciebat [q̄m dominus eſt.] ℂ Cōſequēter cū dicit.

ℂ Et uenit ieſus ⁊ accepit paneȝ: ⁊ dabat eis ⁊ piſcem ſimiliter.

ℂ Ponitur ipſa refectio quā habuerūt ipſo manducante. p̄s. Aperis tu manū tuā ⁊c̄. Ipſe eſt eniȝ qui dat eſcā illorū in tp̄e oportuno. ℂ Sed nūqd ch̄s comedit cū eis? ℂ Dicēdū q̄ ſic: lȝ hic nō exprimat̄. Luc̄. ultio. expreſſe dicit̄ q̄ comedit cum eis. Et Act.1. dr̄. Et cōueſcēs p̄cepit eis ⁊c̄. ℂ Sed nūquid fuit uera comeſtio? ℂ Rñ⁹ dicēdū ad h̄: q̄ aliqs act⁹ dr̄ eē uerus dupl̄r. l. ueritate ſignificatiōis: ⁊ v̄itate ſpēi. ℂ Ueritate qdē ſignificatiōis uerus eſt act⁹: qui cōfigurat̄ rei ſignificate: ſicut ſi uolo aliqd ſignificare p̄ et orōnē: ⁊ illud qd̄ ſignifico eſt uerū: ⁊ cōcordat rei ſignificate: ſic oīno eſt uera v̄itate ſignificatiōis ſpeciei: ſic hoc qd̄ dicit ch̄s. Ego ſuȝ vitis uera: uerū eſt: lȝ nō ſit vitis uera ſm ſpēm vitis ſm qd̄ vitis ſignificat. ℂ Scd̄ȝ ueritate ſpēi dr̄ aliqd uerū: qd̄ hȝ que pertinēt ad ſpēi v̄itatē. Huiuſmodi aūt ſūt p̄ncipia ſpēi. Nō āt effectus ei⁹ ꝯſequētes: ſicut locutio hec. Hō ē aial: p̄mo mō uera eſt: q̄ȝ uerū ſignificat: ſed v̄itate ſpēi nō eſt v̄a niſi formet̄ ab ore aialis loquētis organis debitis. Nec reqrit̄ ad ei⁹ effect⁹ locutiōis: puta q̄ audiat̄ ⁊ hi⁹. Sic ḡ dicēdū ē de comeſtiōe q̄ aliq̄ eſt uera v̄itate ſignificatiōis tm̄: ſicut comeſtio angeloꝝ: q̄ȝ in angelis nō ſūt mēbra ordinata ad comeſtionē: ſȝ uerū eſt illud qd̄ ipſi p h̄ ſignificabāt. ſ. deſideriū qd̄ hēbāt de ſalute hoīuȝ. Comeſtio āt ch̄ri poſt reſurrectionē uera fuit: ⁊ v̄itate ſignificatiōis: q̄ȝ ad h̄ fiebat: ut oñdēt ſe hrē naturā hūanā: quā in v̄itate hēbat: ⁊ v̄itate ſpēi: q̄ȝ habebat iſtrā ppa ad comeſtionē. Sȝ tñ̄ effect⁹ cōſequētes comeſtionē nō erāt ibi: q̄ȝ cib⁹ nō fuit ꝯuerſus in comedēteȝ (cū hēret corpus gl̄ificatū ⁊ icorruptibile:) ſȝ reſolut⁹ fuit v̄tute dina in p̄iacētē māȝ. Huiuſmodi āt effect⁹ nihil faciūt ad v̄itatē ſpēi (ut dictū eſt.) ℂ Conſequēter cū dicit.

ℂ Hoc iā tertio manifeſtatus eſt ieſus diſcipulis ſuis cū ſurrexiſſet a mortuis.

ℂ Epilogat apparitiōes. Et ſȝ Aug⁹. Si hoc qd̄ dicit [Iā tertio.] referat̄ ad vices: non eſt uerum. Quia (ut dictū eſt) p̄mo die apparuit qnqȝ vicibus. Poſtea qdē octauo die qñ Thomas erat cū eis. ſupra.20. Scd̄o iuxta mare (ut hic.) Tertio in mōte galilee (ut hētur Mat. ultio.) Quarto recūbētib⁹. Mar. ultiō. Quinto ipō die aſcēſiōis. Qñ vidētib⁹ illis eleuat⁹ eſt. Act.1. Quanq̄ȝ plurib⁹ aliis vicib⁹ appuit eis per dies q̄draginta lȝ nō ſit ſcriptū. Eſt ḡ [Hoc iā tertio] referēdū ad dies qb⁹ apparuit. Quia p̄⁹ die appuit ipō die reſurrectiōis. Sȝ a die in octaua ipſius reſurrectiōis. ſup̄.20. Et poſt dies octo. Et tertia die appuit hic. ℂ Uel dicēd⁹ ēt referēdo ad vices ſaluat̄ v̄itas dicti. q̄ nō legit̄ q̄ multis diſcipulis ſiml̄ ꝯgregatis apparuit: niſi p de ſero: cuȝ fores eſſent clauſe ⁊c̄. Et 2⁹ poſt octo dies qñ erāt diſcipuli cōgregati. Et 3⁹ h̄ vñ ſignt̄ dic [Māifeſtat⁹ ē ieſus diſcipul' ſuis ⁊c̄.]

Cum ergo prandidiſſent: dixit Simoni petro ieſus. Simon ioānis diligis me plus his. LEC. III.

Supra poſuit euangeliſta quid dñs diſcipulis cōmuniter exhibuit. Hic oñdit quid ſpāliter duob⁹ p̄dilectis. Et primo ponit quid exhibuit petro. 2⁰. quid exhibuit ioāni ibi [Conuerſus petr⁹ ⁊c̄.] Circa p̄m duo facit. Pr̄o iniūgit ſibi paſtorale offm̄. 2⁰ p̄nū-

Nullus pōt uenire ad patriā niſi p obſeruātiā decalogi. Nec aliquis pōt obſuare niſi p ſeptiformē grāt. ſ. ſ.

Expō Aug.

Expō Criſo.

Queſtio. Solutio.

Queſtio. Reſponſio. Act⁹ aliquis dr̄ uer⁹ dupl̄r. l. v̄itate ſignificatiōis ⁊ ueritate ſpēi.

Comeſtio angelorū eſt uera ueritate ſignificationis.

Cōeſtio ch̄ri poſt reſurrectionē fuit uera ueritate ſignificatiōis ⁊ ueritate ſpēi. Effect⁹ ꝯſeqntes comeſtionem nō erāt i ch̄riſto: q̄ȝ cib⁹ nō fuit cōuerſus in comedēte.

Expō Aug.

ciat ſibi paſſiõis martyriũ ibi[Amẽ amẽ ⁊c.] ¶ Paſtorale aũt offm̃ iniũgit examinatiõe p̄miſſa. Et iõ qui ad hoc offm̃ aſſumunt̃ p̄ examinant̃. i. Thi. 5. Man⁹ nemini cito ĩpoſueris. Sꝫ ter examinat eũ. Et iõ ſm̃ hoc p̄s iſta diuidit̃ in tres p̄tes ſꝫ tres examinatiões. Partes patẽt. In p̄ª ãt p̄ ponit̃ q̃õ dñi 2ᵒ r̃nſio petri ibi[Dicit ei ẽt ⁊c.] 3ᵒ iniũctio officij ibi[Dicit ei paſce oues meas ⁊c.] Circa p̄ᵐ tria ↄſiderãda occurrũt. Prĩo ordo examinationis. 2ᵒ modus allocutiõis. 3ᵒ de quo eſt examinatio. ¶ Ordo q̃dẽ: q̄ [cũ prãdidiſſet.] In q̃ ſignat̃ ſpũale ↄuiuium. In quo ẽt ſit̃ cũ aĩa per ſpũalia dona reficitur Apoc. 3. Intrabo ad eũ ⁊ cenabo cũ illo. Et iõ ↄueniẽs eſt ut qui ad hoc aſſumit̃ offm̃. Primo ſit iſto felici ↄuiuio refect⁹: al’s enĩ ipſi famelici quõ alios reficẽ poſſent? Iſa. 31. Inebriabo aĩas ſacerdotũ pinguedine. Illa in q̃ de qua in p̄s dĩ. Sicut adipe ⁊ pinguedine repleat̃ aĩa mea. ¶ Modus autẽ allocutionis ponit̃ cũ dicit[Dixit ſimoni petro.]

Simon interp̄tat̃ obediens.

Ubi tria ponit que neccĩa ſũt p̄lato. Obedictia cũ dicit[ſimoni.] (q̃ iterp̄tat̃ obediẽs.) que eſt p̄latis neccĩa. Nã qui neſcit ſup̄iorib⁹ obedire: iſ̃eriorib⁹ neſcit impare. Prouer. 21. Uir obediẽs loquet̃ victorias ⁊c. ¶ Itẽ ſciã cũ dixit[petro.] q̃ interp̄tat̃ agnoſcẽs.

Petr⁹ interp̄tat̃ agnoſcẽs.

Qd̃ neccĩũ eſt p̄lato: q̄ ponit̃ ut ſpeculator. Qui aũt cecus eſt malus ſpeculator eſt. Iſa. 36. Speculatores ei⁹ oẽs ceci. Oſee. 4. Quia tu ſciaꝫ repuliſti repellã te ego: ne ſacerdotio fungaris mihi ¶ Itẽ grã cũ dicit[ioãnis.] i. fili⁹ ioãnis. Et hec ẽ neccĩa p̄latis: q̄ ſine ea nihil h̃nt. 1. Cor. 15. Grã dei ſum id q̃õ ſum. Gal. 2. Cũ cognouiſſent grãm dei que data eſt mihi petrus iacob⁹ ⁊ ioãnes q̃ videbant̃ colũne eẽ dexteras dederũt mihi ⁊ barnabe ſocietatis. ¶ Examinatio aũt eſt de dilectione[Diligis me] inq̃t[plus his?] Et hoc q̃dẽ ſatis ↄuenienter. Petr⁹ p̄us in pctm̃ ceciderat (ut pꝫ ſup̄.) Nec idone⁹ erat ut p̄ferret̃: niſi p̄us ei⁹ culpa aboleret̃. Qd̃ nõ fit niſi p̄ charitatẽ. 1. Pet. 4. Charitas op̄it multitudinẽ pctõꝝ. Prou. 10. Uniũſa delicta op̄it charitas. Et iõ oportuit ut per examinationẽ manifeſtaret̃ ei⁹ charitas: nõ ſibi q̃ ſcrutat̃ renes ⁊ corda: ſed alijs. Et iõ nõ q̃ſi ignorãs dicit[diligis me plus his?] Sꝫ q̄ (ut dĩ. 1. Joã. 4.) Perfecta charitas foras mittit timorẽ: Inde eſt ꝙ petr⁹ q̃ cũ dñs moreret̃ timuit ⁊ negauit. Sꝫ reſurgẽs dñs amorẽ iſeruit: ⁊ fugauit timorẽ. Iõ qui tũc negauit timẽs mori: reſurgẽte dño nil timuit. Quid enĩ timẽt eũ iã mortẽ mortuã reſpiret? ¶ Cõgruit etiã hec examinatio officio. Multi enĩ paſtorale offm̃ aſſumẽtes: utunt̃ eo ſicut ſeipſos amãtes. 1. Thi. 4. Inſtabũt tp̄a p̄iculoſa ⁊ erũt hoĩes ſeipſos amãtes. Et q̃ nõ amat dñm nõ eſt idone⁹ p̄lat⁹: ſꝫ magis ille q̃ nõ q̃rit que ſua ſũt: ſed que ieſu chr̃i: ⁊ hu[…] amore ei⁹ 2. Cor. 5. Charitas chr̃i urget nos. ¶ Cõgruit ẽt officio quãtũ ad utilitatẽ p̄ximoꝝ. Ex abũdãtia enĩ charitatis eſt ꝙ aliq̃ diligẽtes iterdũ getẽ p̄prie ↄtẽplationis itermittũt: ut p̄curẽt p̄ximorũ utilitatẽ. Cũ enĩ Ap̄ls diceret Ro. 8. Cert⁹ ſum enĩ ꝙ neq̃ mors poterit nos ſepare a charitate dei. ſubdit. Optabã egoipſe anathema eẽ pro frib⁹ meis.

Qui n̄ amat dñm nõ ẽ ſuſficiẽs p̄latus

Ex abũdãtia charitat̃ ẽ ꝙ aliq̃ diligẽtes iterdũ getẽ p̄prie ↄtẽplatiõis itermittũt ut p̄curẽt p̄ximoꝝ utilitatẽ

Et iõ neccĩa eſt examinatio de dilectione ad p̄latũ Addit aũt[plus his.] Quia (ut ẽt ex p̄ho h̃etur in politica ſua.) Nãſi ordine ille q̃ p̄ſidet ⁊ gubernat debet excellẽtior eẽ. Uñ dicit ꝙ ſicut aĩa ſe hꝫ ad corpus q̃õ regit: ⁊ rõ ad iferiores. Siľr ẽt hõ ad aĩalia bruta. Sic ſe debet hẽre p̄lat⁹ ad ſubditos. Uñ

ſm̃ Greg.ᵐ talis dꝫ eẽ vita paſtoris: ꝙ in cõparatione ei⁹ ſubditi ſint: ſicut aĩalia ad cõp̄ationẽ ſui paſtoris. Et iõ dicit[plus his.] q̄ quãto plus diligit: tanto magis maior eſt. 1. Reg. 10. Certe videtis quẽ elegit dñs: q̄m nõ ſit ſilis ei ⁊c.

Talis dꝫ eẽ vita p̄lati ⁊ paſtoris: ꝙ ſubditi ſint ſicut aĩalia ad cõparatiõẽ ſui paſtoris. Qd̃ p̄blema de electiõe p̄lati.

¶ Sꝫ nunq̃d neccĩũ eſt in electiõe ſemp̄ eligẽ ſimpľr meliorẽ: cũ iura determinẽt ꝙ ſufficit bonũ eligẽ. ¶ Ad q̃õ dicẽdũ ꝙ duplici diſtinctiõe op⁹ eſt. Nã aliq̃d ſufficit ſm̃ iudiciũ humanũ: q̃õ tñ nõ ſufficit ſm̃ iudiciũ diuinũ.

Reſponſio.

¶ Scd̃m iudiciũ humanũ ſufficit illud de quo hõ nõ p̄t accuſari: nec ei⁹ electio ĩprobat̃. Cõſtat aũt difficile eẽ fieri electiones: ſi poſſent reprobari ex hoc ꝙ ali⁹ melior eſt: q̃ ille q̃ elect⁹ eſt. Uñ ſufficit ſm̃ iudiciũ humanũ (ut h̃etur in decretali) ꝙ electio ſit recta: ⁊ eligat̃ idone⁹. ¶ Scd̃m võ iudiciũ diuinũ ⁊ ↄſciam: neccĩũ eſt eligẽ meliorẽ. Sed tñ aliq̃s dĩ melior ſimpľr: ⁊ ſic ille dĩ melior qui ẽ ſanctior (Scitas enĩ facit bonũ.) ſed nõ eſt melior quãtũ ad eccliam. Et quo ad hoc aliq̃s eſt melior inq̃ñtũ eſt l’ratior: cõpetẽtior: ⁊ diſcretior: ⁊ magis ↄcordiťer eligit̃. Sꝫ ſi ceťis parib⁹ q̃ ſũt ad utilitatẽ eccľie ⁊ melioritatẽ: quãtũ ad hoc aliq̃s min⁹ bonum ſimpľr p̄eligat alicui peccat: q̄ de neccĩtate aliq̃d eũ mouet ad hoc. Aut ẽ hoc p̄tinet ad honorẽ dei ⁊ utilitatẽ eccľie: aut ad aliq̃d p̄uatũ. Si q̃dẽ utilitas eccľie ⁊ honor dei mouet eũ: hoc bonũ intelligit̃ in ↄditione electi ⁊ facit meliorẽ quãtũ ad hoc Si võ aliq̃d p̄uatũ: puta affectio carnalis: ſpes h̃ñficij ⁊ cõmodi tp̄alis: eſt fraudulenta electio ⁊ acceptio perſonarum.

¶ Dicit ei. Etiam domine tu ſcis q̄ amo te.

¶ Hic ponit̃ r̃nſio petri. Ex qua euidẽs ſignũ correctionis de ſua negatiõe appet: ⁊ ꝙ p̄deſtinati ſemper corrigunt̃ in meli⁹ ſi q̃n labant̃. Nã anteq̃ negaret petr⁹ ſup̄biuit ↄtra ceťos ap̄los. d. Et ſi oẽs ſcãdaliçati fuerint: ego nunq̃ in te ſcandaliçabor. Itẽ ↄtra dñm: q̄ dño dicẽte. Ter me negabis. Ille ſubdit. Si oportuerit me mori tecũ: nõ te negabo. Sꝫ mõ de p̄prijs virib⁹ vict⁹: nõ audet ↄfiteri ſuũ amorẽ niſi ſub teſtionio ⁊ p̄teſtatione dñi humiliãs ſe chr̃o ⁊ dicẽs[Dñe tu ſcis q̄ amo te.] Job 16. Ecce in celo eſt teſtis me⁹ ⁊ cõſci⁹ me⁹ in excelſis. Itẽ humiliãs ſe ap̄lis nõ dicit plus his: ſed ſimp̄r [Amo te.] In quo iſtruimur q̄ non debem⁹ nos alijs p̄ponẽ: ſed alios nobis. Phil. 2. Sꝫ in humilitate ſup̄iores ſibi inuicẽ arbitrãtes.

Nos nõ debem⁹ alijs p̄ponẽ: ſꝫ alios nobis. ex⁹ petri.

¶ Notãdũ etiam ſm̃ Aug.ᵐ ꝙ dño q̃rẽte[Diligis me.] Nõ r̃ñdit petrus: diligo: ſed[amo te.] q̃ſi idem ſit amor ⁊ dilectio. Qd̃ eſt verũ ſm̃ rẽ: ſed differũt ſm̃ nomẽ. Amor enĩ eſt mot⁹ appetit⁹: ⁊ ſi q̃dẽ reguleť appetit⁹ rõne: ſic eſt amor volũtatis: qui p̄prie eſt dilectio: q̄ ſequit̃ electionẽ. Et inde eſt ꝙ bruta p̄prie nõ dicunt̃ diligẽ. Si võ mot⁹ nõ regulet̃ ratione dicitur amor.

Amor ẽ mot⁹ appetit⁹.

¶ Dicit ei. Paſce agnos meos.

¶ Hic iã examinato petro iniũgit ei officiũ dicens. [Paſce agnos meos.] i. fideles meos a me agno agnos vocatos. ſupra. 1. Ecce agnus dei ⁊c. Ut ſic nõ poſſit dici chr̃ianus qui dicit ſe nõ eẽ ſub cura iſtius paſtoris. ſ. petri. Eze. 39. Paſtor vnus erat oĩum veſtrũ. Oſee p̄. Ponẽt ſibi caput vnũ. ¶ Congruit aũt hoc officiũ oĩbus itermiſſis petro cõmiſit: qui ſm̃ Criſo.ᵐ exími⁹ ap̄loꝝ erat: ⁊ os diſcipulorum ⁊ vertex collegij.

¶ Dicit ei iterũ. Simon ioãnis diligis me?

Ait illi. Etiã dñe tu ſcis q᷑ amo te. Dicit ei iterũ: Paſce agnos meos. Dicit ei tertio. Simõ ioãnis amas me: Cõtriſtatus ẽ petrus: q᷑ dixit ei tertio amas me: ⁊ dixit ei. Dñe tu omnia noſti: tu ſcis q᷑ amo te. Dicit ei. Paſce oues meas.

¶ Hic ponit̃ ſcḋa examinatio. Ut aũt nõ repetantur plurics eadem verba. Nota ꝙ ter dicit[Paſce oues meas:] Quia ter debet paſcere. ſ. doctrie verbo. Hiere. 3. Dabo vobis paſtores ſm cor meũ: q paſcẽt vos ſciã ⁊ doctrina. Itẽ vite exẽplo. pᵒ Thi. 4. Exẽplũ eſto fideliũ in v̓bo: in cõuerſatione: in charitate: in fide: in caſtitate. Hiere. 34. In mõtibus iſrael. i. in ſublimitate magnoꝝ viroꝝ erũt paſcua veſtra. Itẽ tpali ſubſidio. Eze. 34. Ue paſtoribus iſrl̓ qui paſcebãt ſemetipſos. Nonne greges paſcũtur a paſtorib⁹? Sed attẽde ꝙ tertia vice dicit ei [paſce oues meas.] Cui⁹ rõ ẽ: q᷑ in eccl̃ia ſũt tria gña hoĩuꝫ. ſ. incipiẽtiũ: pficiẽtiũ: ⁊ pfectoꝝ. ¶ Et pmi quidẽ duo ſũt agni: q̃ſi adhuc iperfecti: Alij aũt ſicut pfecti dicunt̃ oues. ps. Mõtes. ſ. perfecti exultauerũt (ut arietes) ⁊ colles. i. alij ſic̃ agni ouiũ Et idẽ eſt ꝙ oẽs plati debent cuſtodire ſubditos (ut oues chriſti) ⁊ non pprias. Sed heu q᷑ (ut dicit Aug⁹ in ſmone paſchali.) extiterũt q̃dã ſerui infideles qui dimiſerũt gregẽ chriſti: ⁊ furtis ſuis peculia gregẽ ſibi fecerũt: ⁊ audis eos dicẽ. Oues mee ſunt ille. Quid q̃ris oues meas? Nõ te inueniã ad oues meas. Sed ſi nos dicam⁹ meas: ⁊ illi dicunt ſuas pdidit chriſtus oues ſuas. ¶ Notãdũ ẽt ꝙ ſic̃ ter ĩuiugit ita ter examiat. Primo q̃dẽ: q᷑ ter cũ negauerat: ⁊ iõ exigit̃ trina ꝯfeſſio: ne min⁹ amori lingua ſuiat q̃ȝ timori: ⁊ plus voce loquiſſe videatur mors iminẽs: ꝙ vita pñs (ut dicit Aug⁹.) 2ᵒ q᷑ petr⁹ tenebat chriſtũ ex triplici cã diligẽ. pᵒ ex pctõ dimiſſo. Luc. 7. Cui plus dimittit̃ plus diligit. 2ᵒ ex honore pmiſſo: q᷑ magnũ. ſ. ſup hãc petrã edificabo eccl̃iã meã. Mat. 16. ¶ 3ᵒ ex officio cõmiſſo (ut hic) cũ cõmiſit ſibi curã eccl̃ie. ¶ Uel cũ dicit [paſce.] p h̓ ꝙ dñs pcepit Deut. 7. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo: ut. ſ. totã intẽtionẽ tuaꝫ ad deũ dirigas: ex tota aĩa. ſ. ut tua volũtas tota in deũ per amorẽ q̇eſcat: ⁊ ex tota fortitudiẽ tua: ut tota executio opeꝝ tuoꝝ deo fiat. ¶ Notãdũ ẽt ꝙ petrus tertio iterrogat⁹ ꝯtriſtat⁹ ẽ: Quia cũ ante paſſionẽ pp̃te aſſereret chriſtũ diligẽ: rep̃henſus fuit a dño (ut dictũ eſt.) Uidẽs g̃ ꝙ totiens de dilectiõe iterrogat̃ timet ne rep̃hẽdat̃ a dño ⁊ cõtriſtat̃. Et iõ dicit[Tu oĩa noſti: tu ſcis q᷑ amo te.] q. d. Ego diligo te q̃tũ mihi videt̃. Sed tu oĩa noſti: ⁊ forte ſcis: an aliq̇d aliud debeat cõtingẽ. Et iõ petro ſic humiliato ſit final̓ cõmiſſio eccl̃ie. ¶ Et ſm quẽdã doctorẽ grecũ dr̃: ꝙ ideo ter interrogãtur baptiçandi in baptiſmo.

Opinio cuiuſdã doctoris greci.

LE. IIII. Amen amen dico tibi cuꝫ eſſes iunior cingebas te ⁊ ãbulabas ubi volebas. Cũ autem ſenueris: extẽdes manus tuas ⁊ alius te cinget ⁊ ducet quo tu non vis.

Supra cõmiſit dñs petro paſtorale officiũ. Hic pñũciat ſibi paſſiõis martyriuꝫ. Et ſatis cõuenienter. Nã ad bonũ paſtorẽ ptinet: ut pro ouib⁹ ſuis aĩaꝫ ponat. ſup. 10. Petro ãt non fuit datũ: ut pro chriſto iuuenis aĩaꝫ poneret. Sꝫ ut ſenex pro oĩb⁹. Et h̓ ei pnũciat. In hac aũt pnũciatiõe dñs pᵒ cõmemorat cõditionẽ vite pterite. 2ᵒ pñũciat pfectionẽ vite future ibi[Cũ aũt ſenueris ⁊c̃.] 3ᵒ euãgeliſta exponit verba dñi ibi[hoc ãt dixit ⁊c̃.] ¶ Cõditio ãt petri pterita fuit cũ defectu: q᷑ in ſua iuuẽtute nimis pſũptuoſus fuit: ⁊ ppie volũtatis. (Hoc eſt eni ppriũ iuuenũ: ut dicit phs in ſua rethorica.) Uñ Ecc̃. 11. q̃ſi obiurgãdo dr̃. Letare iuuenis in adoleſcẽtia tua: ⁊ in bono ſit cor tuũ in dieb⁹ iuuẽtutis: ⁊ ambula in viis cordis tui. Et iõ dñs hoc ſignificãs dic̃[Cũ eſſes iunior cingebas te ⁊ amb. ubi ⁊c̃.] Et dicit[Cingebas te.] i. ab aliqb⁹ illicitis: ⁊ ſupfluis cohibebas te: q̃ſi tuo arbitrio nõ paſſus: ꝙ ab aliquo cohibereris: ⁊ etiã inde eſt: ꝙ in pceſſu bonorũ operũ ſemp vis ẽẽ pro me in piculis. Nõ tñ datũ eſt tibi ꝙ iuuenis pro me patiaris. [Sꝫ cũ ſenueris] iplebo tuũ deſideriũ: ut que nõ es paſſus iuuenis patiaris ſenex: quia[extẽdes man⁹ tuas ⁊c̃.] Totũ tẽpus ⁊ paſſionẽ exponit. Nã poſt tempus quo iſta ſunt dicta uſq₃ ad tẽpus mortis petri: fluxerunt fere triginta ſeptẽ anni. Unde pꝫ ꝙ ſatis ſenex erat. Dicit aũt ſm Criſoſtomũ[Cũ aũt ſenueris] quia aliter in humanis aliter in diuinis. ¶ In humanis eni negocijs iuuenes ſunt utiles: ſenes v̓o inutiles. Sed in diuinis virt⁹ nõ tollitur propter ſenectutẽ: imo aliq̃n magis roborat̃. ps. Senect⁹ mea in miſericordia uberi. Deut. 33. Sicut dies iuuẽtutis tue: ita ⁊ ſenectus tua. Sed hoc intelligenduꝫ eſt in his qui in iuuentute ſua in bono exercitantur (ut Tullius dicit.) Sed qui in iuuẽtute ſua dant ſe inhertie: nõ multũ uel nihil valent ſenes. Intelligitur etiã per hoc (ut dicit Origenes ſuper illud Mat. 21. Poſt multum v̓o temporis reuerſus) ꝙ raro inueniuntur utiles rectores ⁊ doctores eccl̃e ſic paruo tempore viuere: ⁊ inducit exemplũ de Paulo: qui (ut legitur Act. 7.) Erat adoleſcens. ⁊ poſtea ſcribit ad Philomonẽ. Cũ es talis: ut paulus ſenex. Et huiuſmodi rõ eſt: quia cũ pauci inueniant̃ ad hoc idonei: quãdo aliqui ĩueniunt̃ tales conſeruant̃ a domino: ut diutius viuãt. ¶ Itẽ exponit paſſionis modũ: quia[extendes manus tuas.] Nam petrus crucifixus fuit. Sed non cuꝫ clauis: ſed cum funibus: ut diutius viueret: Et hoc chriſtus vocat cincturam. Sunt autem tria in paſſione ſanctorum conſideranda. ſ. motus naturalis affectionis. Nam inter animam ⁊ corpus eſt adeo naturalis amor ꝙ nunq̃ȝ vellet anima a corpore ſeparari: nec econuerſo. 2ᵉ Cor. 5. Nolumus expoliari ſed ſuperueſtiri. Mat. 26. Triſtis eſt anima mea uſq₃ ad mortem. Et ideo dicit[Quo tu non vis.] ſcilicet nature inſtinctu: qui ſic eſt naturalis ... nec ipſa ſenectus potuerit cuꝫ auferre petro. Sed deſiderium gratie hoc minuit. vnde ad Phil. 1. Cupio diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto. 2ᵉ Cor. 5. Audemus autem ⁊ bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore ⁊ preſentes eſſe ad deum. Secundo diuerſitatem intentiõis perſecutorum ab intentione ſanctorum.[Et ducet quo tu non vis.] Tertio ꝙ debemus prompti eſſe ad patiendum: non tamen occidere nos. Unde dicit[Extendes manus tuas.] Et hoc patet de petro: Quia cum populuꝫ vellet ſuſcitare ſeditionem contra neronem ⁊ eruere petrum: ipſe repreſſit. pᵉ Pet. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis: nobis relinquens exemplum. ¶ Sed notandum ꝙ

Proprium iuuenũ eſt eſſe preſũptuoſũ.

Mirabilis pnunciatio. In hũanis negocijs iuuenes ſunt utiles: ſenes vo inutiles. in diuinis econtra

Qui dant ſe inhertiẽ in iuuẽtute: in ſenectute ſua nõ multũ vel nihil valent. Raro inueniuntur utiles rectores ⁊ doctores paruo tpe viuere.

hoc qđ dicit[ducet]debet ꝑcedē hoc qđ dicit[ali
us ciget te.]q̄ſi dicat[ciget]ga [ducet te q̄ nō vis.]
Sed ne credat hoc q̄ſi nunc dictū ſcriptū eſt poſt
mortē petri. Nā petrus occiſus fuit tp̄e Neronis.
Sȝ ioānes hoc euāgeliū ſcripſit poſtꝗ̄ reuocat⁹ ē
ab exilio: ad quod relegatus fuerat tp̄e Domitia-
ni. Inter quē ⁊ neronē fuerūt plures alij impato
res. ℂ Et ideo exponit h̄ q̄ſi adhuc futurū dicēs.
ℂ Hoc autem dixit ſignificās qua morte cla
ꝑficaturus eſſet deum.
ℂ Mors eni ſcōꝝ via eſt ad glīā chrī. Phil. 2. Ma
gnificabit chr̄s in corpe meo. p̄⁹ Pet. 4. Nemo ve-
ſtrū patiat q̄ſi fur: aut homicida. Si aūt ut chriſtia
nus nō erubeſcat: glorificet aūt deū in iſto noie.
Ex hoc eni oñdit magnitudo dñi ꝙ pro eius ve-
ritate ⁊ fide ſancti exponūt ſe morti.

LEC. V.

Et cum hoc dixiſſet: dicit ei. Se
quere me.

Poſtquā ꝓpoſuit euangeli
ſta quid dñs exhi
buit petro. Hic narrat qđ exhibuit Joanni. ſ. ſibi
ipſi. Et p̄mo ponit cōmēdatio diſcipuli. Secūdo
cōmēdatio ſui euāgelij ibi[Sūt aūt ⁊ alia.] Circa
p̄mū p̄mo ponit cōmēdatiōis occaſio. 2⁰ ſubditur
ipſius diſcipli cōmēdatio ibi[Cōuerſus petrus.]
ℂ Occaſio aūt cōmēdatiōis ioānis fuit inuitatio
chr̄i inuitātis petrū ad ſequēdū. Quia[cū hec di-
xiſſet.]ſ. de officio ⁊ martyrio[dicit]ieſus petro[ſe
quere me.]ſm Aug^m q̄tū ad martyriū patiēdo. ſ.
pro me: q2 nō ſufficit q̄litercūqȝ pati: ſed ſolum ſe
quēdo chr̄m. ⁊ ꝑꝑ ipſuȝ Luc. 6. Beati eritis cum
vos oderint hoies ꝑꝑ filiū hois. p̄⁹ Pet. 2. Chriſt⁹
paſſus eſt pro nobis nobis relinquens exēplum.

Dubitatio.

ℂ Sed cū alij multi qui ibi aderāt paſſi fuerūt ꝑꝑ
chr̄m: ⁊ ꝑcipue Jacob⁹: qui pri⁹ occiſus fuit. Act.
12. Occidit āt Jacobum fratreȝ Joannis gladio.

Reſponſio

ℂ Quare ſpāliter Petro dr̄ ſequere me? ℂ Jō
ſ. ſm Aug^m: q2 nō ſolū mortē paſſus ē pro chr̄o: ſȝ
ēt in ſpecie mortis. ſ. crucis ſecut⁹ eſt chr̄m. Mat.
23. Siqs vult poſt me venire abneget ſemetipſuȝ
⁊c̄.

Rñſio Criſ.

ℂ Uel ſm Criſo^m dr̄[ſequere me]in ꝑlationis
officio. q. d. Sicut ego hēo a deo p̄e curā eccleſie.
Ps. Poſtula a me ⁊ dabo tibi gentes: ita tu loco
mei ſis ſup totā ecclīaȝ.

Dubitatio

ℂ Sed q̄re poſt chr̄m ia
cob⁹ habuit primatū in hieruſalē poſt aſcēſionem
chr̄i?

Reſponſio.

ℂ Ad qđ dicēdū ꝙ hūit q̄dē ſpālē loci illi⁹.
Petrus aūt vniuerſale dñiū toti⁹ eccl̄ie fideliū.

ℂ Cōuerſus petrus vidit illū diſcipulū queȝ
diligebat ieſus ſequētē: qui ⁊ recubuit in ce
na ſuper pectus eius: ⁊ dixit. domine quis
eſt qui tradet te?

ℂ Hic ponit cōmemoratio Joānis. Et p̄m[illegible]tuȝ
ad ꝑterita. Secūdo q̄tū ad futura ibi[Hūc g[illegible]m
vidiſſet ⁊c̄.]ℂ Cōmēdat Joānes quātū ad ꝑterí
ta ex triplici ꝑuilegio. Pūo ſpālis dilectiōis chri
ſti. vñ dicit[Cōuerſus petrus]qui iā ſequi ēt ſpāli
ter corpaliter incepat ieſuȝ[Uidit illū diſcipulum
quē diligebat ieſus.]In quo dat intelligi ꝙ Pe-
trus iā paſtor effectus ad curam alioꝝ intēdebat.
Luc. 22. Et tu aliq̄n cōuerſus cōfirma fratres tu-
os.

Jeſus dilige-bat ioāne pro pter tria.

Diligebat aūt ioāneȝ ieſus non excluſis alijs.
qa ſup. 14. dicit. Sicut dilexit me pr̄: ⁊ ego dilexi
vos. Sȝ q2 eū ſpāli dilectiōe p2e ceteris dilexit: ⁊
hoc ꝑꝑ tria. ℂ Pūmo ꝑꝑ intellect⁹ ei⁹ ꝑſpicacita
tē. Magn̄ eni ſpāliter diligūt intelligētes diſcipu
los. Prou. 14. Acceptus eſt regi miniſter ītelligēs.
ℂ Secūdo ꝑꝑ mūditie puritatem: q2 virgo fuit.
Prou. 22. Qui diligit cordis mūditiā ꝑꝑ grām la
bioꝝ habebit amicū regē. ℂ Tertio ꝑꝑ teneram
etatē. Pueris eni ⁊ deficientib⁹ magis copatimur:
⁊ ſigna familiaritatis oñdim⁹. Sic ⁊ chr̄s ioanni
iuueni cōuerſo. Oſee. 11. Puer iſrael ⁊ dilexi eū. In
quo dat intelligi ꝙ de⁹ ſpāliter diligit illos: qui a
iuuētute ſeruiūt ei. Mich. 7. Precoqs ficus deſide
rauit aīa mea.

Dubitatio.

ℂ Sȝ ꝯ Prou. 8. Ego diligētes me
diligo. Sȝ petrus diligebat plus chr̄m. ſ. Diligis
me plus his? Ergo chr̄s plus debuit petrū dilige
re q̄ȝ ioānē.

Reſponſio

ℂ Rn̄⁰. poſſet dici ꝙ ioānes q2 plus
dilect⁹ fuit felicior: ſed petrus q2 plus diligēs fuit
melior. ℂ Sed hoc eēt ꝯ iuſtitiā. Et iō hoc refert
ad myſteriuȝ. Nā ꝑ hos duos duplex vita ſigtur
ſ. actiua ⁊ cōtēplatiua: ⁊ vtriuſqȝ finis ⁊ obiectum
eſt chr̄s. Sed vita actiua que ſignat ꝑ petrū plus
diligit deū q̄ȝ vita contēplatiua: que ſignificat per
ioānē: Quia magis ſentit preſētis vite anguſtias
⁊ eſtuātius ab eis liberari deſiderat ⁊ ad deū ire.
Cōtēplatiuā vo vitā deus plus diligit: q2 eā ma-
gis cōſeruat. (Nō eni ſimlr finit cū vita corpis: ſic
vita actiua.) ps. Diligit dñs portas ſyon ſup oīa
tabernacula iacob.

Rñſio quorū dam.

ℂ Sed aliq ſm lr̄am h̄ ſoluē
volētes diſtinguūt in chr̄o duplicē dilectionē ſm
duplicē volūtatē. diuinā. ſ. ⁊ humanā: ⁊ dicunt ꝙ
chr̄s dilexit plus petrū dilectiōe diuina: ioānē vo
plus dilectiōe hūana.

Cōtra rñſio-nē argumētū

ℂ Sȝ ꝯ hoc eſt ꝙ volūtas
hūana in chr̄o totalr̄ cōformis erat volūtati diui
ne. Uñ quē plus diligebat volūtate dīna: plus ēt
dilexit volūtate hūana.

Rñſio uera.

ℂ Dicēdū ḡ ꝙ illuȝ plus
diligebat: cui magis bonū volebat. Petꝛ āt plus
diligebat ad h̄: ut faceret eū magis ſuū dilectoreȝ.
Joanē aūt diligebat ad aliud. ſ. ad ꝑſpicacitatem
intellect⁹. Eccl. 15. Impleuit eū dñs ſpū ſapīe ⁊ in-
tellect⁹. Et ſm h̄ petrus eſt melior: qa charitas ſu-
pereminet ſcīe. 1. Coꝛ. 13. Joannes vo melior ſm
perſpicacitatē intellect⁹: ſed merita ipoꝝ pondera
re ſolius dei eſt. Prou. 16. Spirituū pōderator eſt
dñs. ℂ Et iō alij dicunt ⁊ melius ꝙ petrus plus
dilexit chr̄m in mēbris: ⁊ ſic etiam fuit plus a chri
ſto dilectus. Et iō ei eccleſiā cōmēdauit. Joannes
vo plus chr̄m in ſeipſo. Et ſic ab eo plus fuit dile
ctus. Unde ei matrē cōmendauit. ℂ Uel dicendū
ꝙ petrus plus dilexit chr̄m q̄tū ad ꝓptitudi-
nem ⁊ feruorē. Joānes vo plus fuit dilectus quā
tū ad familiaritatis indicia: que eis chriſtus ma-
gis demonſtrabat propter eius iuuentutem: ⁊ pu
ritatem. ℂ Et ideo conſequenter eum ſubiungit
[Qui ⁊ recubuit ⁊c̄.]Comēdatur ex ſecundo pri
uilegio ſcilicet ſpecialis familiaritatis ad chriſtū.
Et hoc eſt ſupra expoſitum. ℂ Tertio comenda
tur ex priuilegio ſpecialis fiducie quam habebat
de chriſto: ita ut confidentius pre omnibus alijs
eū interrogaret. Unde dicit [Et dixit ei. Domi-
ne quis eſt qui tradet te?]Quod ſimiliter expoſi-
tum eſt.]ℂ Cauſam autē quare Joannes come-
morat huiuſmodi priuilegia ſua. dicit Criſoſto-
mus eſſe ad cōmendationem petri. Poſſet enim
credi ꝙ petrus ꝓpter hoc ꝙ chriſtum negauerat
non fuiſſet admiſſus ad priſtinam familiaritateȝ:
Et iō ut h̄ excludat: oſtendit ꝙ ad maiorē admiſ-
ſus eſt: qui in cena nō audebat interrogare: ſȝ ioāni
iterrogationē cōmiſit: poſt paſſionē fratruȝ ꝑ poſi
tura cōmittit ⁊ nō ſolū ꝓ ſe iterrogat ſȝ ꝓ ioāne.

Lapſi i pctīs q̄nq3 i maiorē grām reſurgūt exēplo petri.

In quo daī intelligi ꝙ lapſi in pctm̄ q̄nq3 in maiorē grām reſurgūt. Baruch.4. Sicut enim fuit ſēſus ueſter: ut erraretis a deo decies tm̄: iterū cōuertentes regretis eū. ℂ Et ideo ſtatim euāgeliſta primo ſubdit interrogationem dicens.

ℂ Hunc ergo cum vidiſſet petrus dicit ieſu. Domine: hic autem quid?

ℂ Ubi ponit cōmēdatio Joānis quātū ad futura. Et pmo ponit īterrogatio petri. 2° rn̄ſio chriſti ibi [Dicit ei ieſus. Sic eū uolo ꝛc̄.] 3° ponit intellectus huius rn̄ſionis ibi [Exiuit ergo ꝛc̄.] ℂ Sciēdum eſt aūt circa pmū ꝙ dn̄o dicēte petro: ſequere me. Petrus greſſu corpali cepit eū ſeq: ꝛ ioānes etiam ſecū: quē vidēs petrus ſequētē interrogat pro eo chrīm dicēs [hic aūt qd?] q.d. Ecce ego ſequor te in paſſione. Sed hic nunqd morieī? de quo etiā ioannes interrogaſſet: ſed nō audebat. Scd̄m autē Criſ. petrus nō intēdebat querē de paſſione: ſ3 de pdicatione. Petrus eni ſup oēs alios condiſcipulos diligebat ioānē: ꝛ ſemp leguntē eē ſil: ꝛ in euāgelio ꝛ Act.3. Et iō uolebat eū hēre ſociū in officio pdicationis per orbē. Un̄ dicit [hic aūt qd?] ſupple faciet. Ueniat mecū. ℂ Con̄r ponit rn̄ſio chrī cū dic.

Expō Criſ.

ℂ Dicit ei ieſus. Sic eū uolo manere donec ueniam. Quid ad te? Tu me ſequere.

In greco nō hēt Sic eū uolo manē. ſed Si eū uolo manē.

ℂ Sed ſciēdū ꝙ in greco nō habeī [ſic] ſed [ſi eum uolo manē ꝛc̄.] Sed nō multum refert: qliterciiq3 eni dicaī occurrit a pncipio ſenſus ille hoꝝ ṽboꝝ qui ipſis apl'is viſus eſt. ſ. ꝙ nō morit. Dicit enim [Sic eū uolo manē donec ueniā.] q.d. Nō morieī uſq3 ad aduētū meū. ℂ Sed hoc excludit per hoc qđ ſubdit. [Et nō dixit ieſus: q2 nō morit: ſ3 ſic eū uolo manē donec ueniā: qd ad te?] Sed qdā hūc ſenſum ſuſtinē uolētes dicūt ꝙ ioānes hoc ſubdit nō ut excluderet pdictū intellectū: ſed ut oſtēderet ꝙ dn̄s hūc intellectū per hec ṽba nō expſſit: ſ3 p illa tm̄ [Sic eū uolo manē.] Et pp hoc dicūt ꝙ ioannes nōdū eſt mortuus. ℂ S3 diuſimode opinatum eſt de ei9 ſepultura. Uerū eſt eni ſm oēs ꝙ ſepulchrū ītrauit: ꝛ adhuc illud appet. ℂ Quidam aūt dicūt ꝙ ſepulchrū viuēs ītrauit: ꝛ diuina ṽtute exiuit trāſlat9 ad locū enoch ꝛ helie: ubi reſeruatur uſq3 ad finē mūdi. Et ſm hoc exponit ſic. [Sic eū] viuū [uolo manē.] uſq3 ad finē mūdi: ꝛ tūc pro me patieī martyriū ab antichrīo cū3 illis duobus. Nā incōueniēs eſt ꝙ nō moriaī. Quicqd eni3 orit morit. Heb.7. Statutū eſt oib9 hoīb9 ſemel mori. ℂ Alij ṽo dicūt ꝙ ſepulchrū ſuū qđ eſt apđ ephe ſum viuēs ītrauit: ꝛ in eo adhuc viuit dormiēs donec ueniat chrīs: hn̄tes in argumētū hi9 ꝙ illic tra ſurſum q̄ſi ebulliēs ſcaturit: qđ ei9 anhelitu fieri dicūt. ℂ S3 hoc excludit Aug9 dicēs: ꝙ minus eſt ſi dormiēs viuit q3 ſi viueret beat9. Cur ḡ chrīs diſcipulo quē pre ceteris diligebat pro magno munē lōgū donaſſet ſomnū: ꝛ puaſſet eū tāto bono: pro quo Apl's cupiebat diſſolui ꝛ cū chrīo eē. Phil.p. Et iō nō eſt hoc credēdū: ſ3 ꝙ mortu9 fuit: ꝛ reſurrerit ēt in corpe. Et hi9 ſignū eſt: q2 corp9 ei9 nō inuenit: ꝛ ſic beat9 manet cū chrīo ſm ꝙ iuitauit cum Apoc. ult. dicit q teſtimoniū phibet iſtoꝝ. Etiā uenio cito. ℂ Eſt ḡ exponēdū myſtice ſm Augm. Ut itelligaī per hoc ꝙ dicit [manē.] i. pmanē ſiue expectare ſm illud Act.1. Manete in ciuitate donec induamini ṽtute ex alto. Et ſic dicit dn̄s de ioanne. ſ. de vita ɔtēplatiua. [Sic eū uolo manē.] i. expectate [donec ueniā.] uel in fine mūdi: uel in morte cuiuſlibet ɔtēplantis. Quia ɔtēplatiua hic incohata nō pficit: ſed icohata manet: ꝛ expectat donec chriſtus ueniat: pficiēda cū uenerit. Apoc.6. Dictū eſt illis ut regeſcerēt tp̄s adhuc modicū donec cōpleaī nūs ɔſuoꝝ coꝝ. Luc.10. Maria optim: ā elegit ꝛc̄. Prouer.3. Lōgitudo dierū in dextra ei9: ꝛ in ſiniſtra illi9 diuitie ꝛ glīa. S3 actiua vita pfecta ꝛ īformata ei9 paſſionis exēplo. Et iō ſeqī chrīm patiēdo pro eo. ℂ S3 ſm Criſ legit ſic. [Sic eū uolo manē.] i. remanē in iudea ꝛ in hac tra ad pdicādū: ꝛ te uolo me ſeq hn̄do ſolicitudinē toti9 orbis: ꝛ patiēdo pro me. Et hoc [donec ueniā.] ad delendum iudeos. [Quid ad te?] q.d. meū eſt ordinare. Nam ſicut hētur in hiſtorijs ioānis nō receſſit de iudea uſq3 ad tp̄s quo Ueſpaſian9 ueniēs in iudeā cepit hieruſalē: ꝛ tūc iñde diſcedēs uenit ad aſiā. ℂ Uel ſm Hieron [tu me ſequē.] i. per paſſionē: ꝛ [ſic.] ſ. ioannē3 [uolo manē] abſq3 paſſione martyrij ꝛ mortis [donec ueniā.] ad uocādū eū ad me. s. 14. Iterū ueniā ꝛ accipiā uos ad meipm. [Quid ad te?] ſ. de h' puilegio. Un̄ in legēda bti ioānis dr̄ ꝙ cū nonaginta eēt annoꝝ appuit ei dn̄s ieſus chrīs ꝛ iuitauit eū ad ɔuiuiū ſuum. ℂ Con̄ter cum dicit.

Lapſi in pctīs, Expō Aug.; Expō Criſ.; Expō Hiero.

ℂ Exijt ergo ſermo iſte inter fratres: q2 diſcipulus ille non moritur. Et nō dixit ei ieſus: nō moritur: ſed ſic eum uolo manere donec ueniam: quid ad te?

ℂ Ponit quō diſcipuli pdicta ṽba dn̄i intellexerīt. ſ. ꝙ nō moreret. Et hoc eſt qđ dicit [Exijt ſmo.] i. vulgatū eſt [īter fr̄es.] i. inter diſcipulos. pſal. Ecce q3 bonū ꝛ q3 iocūdū ꝛc̄. [ꝙ diſcipulus ille.] ſ. ioannes [nō morit.] S3 hūc itellectū corrigit dicēs [Et nō dixit ieſus nō morit.] Mat.10. Adhuc ꝛ uos ſine intellectu eſtis. Alia oīa expoſita ſunt.

LE. VI.

Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimoniū perhibet de his: ꝛ ſcripſit hec.

Hic ponit ultiā ps euāgelij que ē q̄ſi epilogus. Et p ponit cōmēdatio euāgelij. 2° ſupexceſſus rer que in euāgelio narraī ibi [Sūt aūt ꝛ alia ꝛc̄.] Euāgeliū aūt cōmēdaī dupli'r. Primo qdē ex auctore. 2° ṽo ex ṽitate ibi [Et ſcim9.] ℂ Circa auctorē tria ponit. Primo ei9 auctis puilegiū: q2 [hic eſt diſcipulus ille.] ſupple replicādo pdilect9: familiaris: fidelr interrogās: ꝛ cui datū eſt ut ſic maneat donec ueniat: que oīa ad auctis puilegiū ſpectāt. Dicit ioānes ſpālit pdilect9 pp ſpālitatē charitatis. ſup.13. In hoc cognoſcēt oēs ꝙ mei eſtis diſcipuli. De dilectiōe aūt frāna nullus aploꝝ tātū loqtur: quātū ipſe in ep'lis ſuis. ℂ Legit etiā de eo ꝙ iā ſenex effect9 portabatur ad [illegible] ſuis: ut iſtrueret fideles: gb[illegible]ebat hoc tm̄. Filioli diligatis iuicē. Et in h' eſt pfectio diſcipline chrīane. 2° ppter ei9 offm̄: qđ eſt phibē teſtimoniū. Un̄ dicit [Et teſtimoniū phibet de his.] (Hoc eſt ppriū aploꝝ officiū.) Act. p. Eritis mihi teſtes. Iſa.42. Uos teſtes mei dic dn̄s 3° ſubdit ei9 ſtudiū cū dicit [Et ſcripſit hec.] q eni3 ex officio aplat9 pn̄tib9 teſtificat9 eſt de geſtis chrī ipſemet ex ſtudio pdicta geſta ad utilitatē futuroꝝ ꝛ abſentiū ſcripſit. Iſa.8. Sume tibi librū grandē ꝛ ſcribe in eo ſtilo hoīs. Uelocit' ſpolia: detrahe cito pdare. Ecc.38. Sapiā3 ſcribe in tp̄e uacuitatis ꝛc̄. Datū eſt eni ipſi ioāni ut viueret uſq3 ad tp̄s q̄ eccl'ia in pace erat. Et tūc hec oīa ſcripſit. S3 iō ad

Margin notes: Lapſi i pctīs q̄nq3 i maiorē grām reſurgūt exēplo petri. — Expō Criſ. — In greco nō hēt Sic eū uolo manē. ſed Si eū uolo manē. — Opīo diuſa de ſepultura Joannis ꝛ de ei9 morte. — Una opinio. — Alia opinio. — Arg9 Aug. ɔtra opinionē precedentem. — Expō Aug. — Expō Criſ. — Expō Hiero. — Perfectio doctrine chrīane ē dilectio fraterna. — Offm̄ ppriū aploꝝ ē phibē teſtimoniū.

dit hoc ne videat hoc euāgeliū ꝑꝑ hoc ꝙ ſcriptū fuerat poſt mortē oium apłoꝝ: ꝛ alia euāgelia approbata fuerāt ab eis: ꝛ ſpāliter illud Math. minoris eē auctis ꝙ̄ alia tria euāgelia.

¶ Et ſcimus qꝛ uerum eſt teſtimonium eius

¶ Hic ponit v̄itas euāgelij. Et loquit̄ in ꝑſona totius ecclie a qua receptū eſt hoc euāgeliū. Prouer. 8. Ueritatē meditabit̄ guttur ⁊c. ¶ Notādū autē ꝙ cū multa ſcriberēt de canonica v̄itate: hec eſt dr̄a: qꝛ illi qui ſcripſerūt canonicā ſcripturā: ſicut euangeliſte ꝛ apłi ꝛ alij hm̄oi: ita ꝯſtāter eā aſſerūt: ꝙ nihil dubitādū relinquūt. Et io dicit [Et ſcim⁹ qꝛ uerū eſt teſtimoniū eı⁹.] Gal. 1. Si qs uobis euāgelizauerit ꝑter id qḋ accepiſtis anathema ſit. Cui⁹ rō eſt: qꝛ ſola canonica ſcriptura eſt regula fidei. Alij autē ſic ꝯſiderūt de v̄itate ꝙ nolūt ſibi credi: niſi in his que uera dicūt.

¶ Sunt aūt ꝛ alia multa que fecit ieſus: que ſi ſcribātur per ſingula nec ipſuꝫ arbitror mūdū cape poſſe eos qui ſcribēdi ſunt libros.

¶ Hic ponit inſufficiētiā ſcripture ſue quātū ad res quā ſcribit. Ut q̄ſi remoueat ꝙ hec ſcripſit q̄ſi nolēs ꝑſtare grām dilectori ſuo. Quia no ſolū iſta fecit: ſed etiā [multa alia que nō ſunt ſcripta in libro hoc.] Hoc aūt qḋ ſeq̄tur [Que ſi ſcribant̄ ꝑ ſingula: nec ipm̄ arbitror mūdū poſſe cape eos qui ſcribēdi ſunt libros.] pōt dupl'r expoīi. Uno mō: ut [cape] referat̄ ad capacitatē intellect⁹. q.d. Tot poſſent dici de xp̄o ꝙ nec mūdus caperet eos libros q de his ſcriberent̄ ſupra 13. Multa hēo uobis dicē: ſed nō poteſtis portare mō .i. cape. ¶ Alio mō: ut ſit locutio yꝑbolica: ꝛ ſig̃t exceſſum opꝑum chriſti. ¶ Sed qd̄ eſt hoc qḋ dicit̄. Premiſit enī [Et ſcim⁹ qꝛ uerū eſt teſtimoniū eı⁹.] Et ſtatī ſb̄dit yꝑbolicaꝫ locutionē. ¶ Sꝫ ſm̄ Aug^m: ſacra ſcriptura utit̄ qbuſdā figuratis locutionib⁹. Sicut. Uidi dn̄m ⁊c. ꝛ tn̄ nō ſūt falſe: ita qn̄ in ſacra ſcriptura eſt aliq̄ locutio yꝑbolica. Nō enī eſt intētio dicētis: ut credat qḋ dicit: ſꝫ qḋ itēdit ſignificare. ſ. exceſſum operuꝫ chr̄i. Hoc tn̄ nō fit qn̄ aliqd qḋ erat obſcurū ul' dubiū exponit. Sꝫ qn̄ id qḋ eſt aptū auget ul' attenuatur: puta cū qs uolēs copiaꝫ alicui⁹ rei cōmēdare dicit. Hoc ſufficit cētū ꝑſonis uel mille. Uolēs aūt vituꝑare dicit. Hoc vix ſufficeret trib⁹. nec tn̄ falſuꝫ dicit: qꝛ ſic v̄ba rē que indicat̄ excedūt: ut oſtendat ꝙ nō intēdit mētiri. Sꝫ oſtēdē eē parū uel multuꝫ. ¶ Uel pōt referri ad v̄tutē chr̄i qui ſigna faciebat ut fiat vis in hoc qḋ dicit [per ſingula.] Scribē enī per ſingula ſigna ꝛ dicta ieſu chr̄i eſt dictoꝝ ſingulorꝫ ꝛ factoꝝ enucleare v̄tutē. Uerba aūt ꝛ fc̄a chr̄i ſunt ēt dei. Si qs aūt uellet coꝝ rōnem per ſingula ſcribē uel narrare nullo mō poſſet: imo etiā nec totus mūdus hoc pōt. (Infinita enī v̄ba hoium nō pn̄t attingē vnū dei v̄bū.) A ꝑncipio enim eccleſie ſemꝑ ſcripta ſunt de chr̄o: nec tn̄ ſufficiēter: imo ſi duraret mūdus per cētū millia annoꝝ poſſent libri fieri de chr̄o nec ad ꝑfectionē per ſingula facta ꝛ dicta ſua enuclearent̄. Eccle. ultīo. Faciēdi plres libros nullus eſt finis. pſal. Annūciaui ꝛ multiplicati ſuper numerum.

A M E N

Venetijs per Simonem de
Luere pro domino Alexandro
Calcedonio. 27. Julij. 1508.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Regiſtrum.

✠ A B C D E F G H I K L M N O

P Q R S T V X Y Z AA BB CC

Omnes Terni preter CC Duernus

L. GOTTSCHER
1971